

THEOLOGIÆ

CURSUS COMPLETUS,

EX TRACTATIBUS OMNIUM PERFECTISSIMIS UBIQUE HABITIS, ET A MAGNA
PARTE EPISCOPORUM NECNON THEOLOGORUM EUROPÆ CATHOLICÆ,
UNIVERSIM AD HOC INTERROGATORUM, DESIGNATIS,
UNICE CONFLATUS,

PLURIMIS ANNOTANTIBUS PRESBYTERIS
AD DOCENDOS LEVITAS PASCENDOSVE POPULOS ALTE POSITIS.

ACCURANTE J.-P. MIGNE,

BIBLIOTHECÆ CLERI UNIVERSÆ,

SIVE

CURSUM COMPLETORUM IN SINGULOS SCIENTIÆ ECCLESIASTICÆ RAMOS EDITORE.

TOMUS QUARTUS.

DE ECCLESIA. — DE AUCTORITATE ET INFALLIBILITATE SS. PONTIFICUM.

28 VOLUMINA: 138 FRANCIS.

EXCUEBATUR ET VENIT APUD J.-P. MIGNE EDITOREM,
IN VIA DICTA D'AMBOISE, PROPE PORTAM LUTETIÆ PARISIORUM VULGO D'ENFER NOMINATAM,
SEU PETIT-MONTROUGE.

—
1844

ELENCHUS
AUCTORUM ET OPERUM
QUI IN HOCCE VOLUMINE CONTINENTUR

EDITORES.

Præfatio generalis tractatûs de Ecclesiâ.

LEGRAND.

Notiones præviæ de naturâ, auctore et antiquitate Ecclesiæ.

REGNIER.

Tractatus de Ecclesiâ Christi

PETITDIDIER.

De auctoritate et infallibilitate Summorum Pontificum.

INDEX RERUM

REGNIER VITA.

REGNIER (Claudius), in Arvernâ natus anno 1718, à puero in hoc propendebat, ut ministerio clericali plenius Deo inserviret. Cui proposito parentibus feliciter faventibus, Lutetiam missus est, Sulpitiani seminarii directoribus commissus. Peracto splendide cursu theologico, Licentiæ stadium emensus est, inter candidatos primas tenens, gradatimque Sorbonici doctoris infulam assecutus est. Tunc Sulpitianæ familiæ sodalitate aggregatus, in seminariis Andegavensi Lugdunensique dogmata professor edocuit, donec iterum accersitus est Lutetiam, ubi loco D. Montagne (auctoris tractatus de Gratiâ) dirigendis juniorum Licentiæ alumnorum studiis præpositus est. Interea dum hoc munere fungeretur, utilissima elucubravimus opera. Primum prodit anno 1780, 6 vol. in-12, hoc inscriptum titulo: *Certitudo des principes de la Religion*. In secundo censuris confodit famosiorum Raynalii historiam; quod etsi non proprio nomine vulgandum voluerit, ab ipso, mandante sacrâ Theologiæ Facultate, omnino redactum est. Tertium, quod denno typis referimus, exhibens tractatum de Ecclesiâ, Parisiis primum prodit 2 vol. in-8°, 1789. In variis hisce operibus, ac præsertim in proximè memorato, paulò gravior scribendi modus reprehenditur; sed omnimodi generis doctrinâ logicæque idearum concatenatione et

egregio methodo magnoperè compensatur, ideòque optimos inter recentis ævi tractatus de Ecclesiâ fit plurimi.

Postremis vitæ annis, Regnier delectus est ut seminarii Sulpitiani discipulis Scripturam sacram explanaret, cui muneri incubuit quamdiù vires sufficere. Obiit anno 1770.

In suo de Ecclesiâ tractatu Regnier Gallicanam domûs Sorbonicæ doctrinam propugnavit, nec mirum, siquidem, percelebris hujus scholæ disciplinâ institutus, viv potuerit tantorum partes non amplecti doctorum, quorum sentiendi docendique modum nunquam Romana sedes condemnavit. Tractandis verò hisce arduis controversiis, majori quàm plerique auctores animi ac styli modestià usus est Regnier, qui magnam in eo curam impendisse videtur, ut rationem ac vim primatûs summi pontificis extolleret, unde magnâ cum laude Romanæ sedis plurima deduxit consecraria quæ, si bene expendantur, Gallicanos inter et Ultramontanos obortas difficultates non parùm, ut postea demonstrabitur, expedire possunt. Cæterum, ne quid in hoc nostro Theologiæ Cursu desideraretur, quod ad hanc materiam attineret, in præcedenti volumine præclarum subjecimus opus, auctore Ballerini, in Ultramontanæ opinionis patrocinium, unde alterutrum, prout libuerit, sensum illæ fide lectores poterunt præponere.

Præfatio generalis

TRACTATUS DE ECCLESIA.

Tractatum de verâ Religione immediatè sequitur tractatus de Ecclesiâ. In priore probantur existentia Dei, illius perfectiones ac vincula quibus homo Deo annectitur, præclarisque hisce argumentis raptus homo fit *Theista*; cùm verò demonstratur Deum suas manifestasse voluntates, leges dedisse, cultumque quo honoratur revelasse, tunc *Theista* fit *Christianus*. *Christianus* per tractatum de Ecclesiâ fit *Catholicus*, adeòque necessaria est consecutio, ut qui revelatione admissâ Catholicus non effe-

ctus est, is, consequentis pedetentim abreptus, Christianus etiam esse desinat, et in atheismum debiumque universale prolabatur ineluctabiliter: adeò cunctæ systematis Catholici partes validè coherent.

Haud ultra tractatum de verâ Religione progrediuntur Protestantes: tractatu de Ecclesiâ carent; nam statim ac permittimus rationem in Scripturæ interpretatione infrenam vagari, jam tum de pastoribus et de auctoritate nemo quisquam est loquendum; quod nuncupatur

auctoritas, fidei controversias dirimere nequit; qui pastores vocantur, peculiari tantum ratione innixi perinde ac ipsimet fideles, nullo jure horum obsequium requirant. Quod adeo verum est, ut à Luthero Calvinoque duo evenirent: nempe vel 1° Protestantium pastores symbolis ordinatis, fideique et jurisjurandi lege imposita, tyrannicè egerunt ac principiis suis contrariò; vel 2° fideles sibi magis constantes interpretationisque jure usi, nihil in Scripturâ videre nisi quod rationi placebat, sectisque fracti innumeris sibi pastores, ut lubuit, pro arbitrio suo, sine successione et connexione cum præcedentibus, elegerunt; ita ut tractatus de Ecclesiâ Protestantibus nullus sit et absurdus, nisi totus in hoc versetur, ut probet nullam esse veram in fidei disciplinæque questionibus auctoritatem, et in ratione hominis uniuscujusque auctoritatem hanc recipiâ residere; tumque istius modi tractatus non aliud esse potest quàm de ratione humanâ tractatus.

Catholicus autem tractatus de verâ Religionis continuationem egregiam miratur, cum docetur Deum, postquàm homini locutus est et variis revelationibus suam illi voluntatem patefecit, primùm Moysis et prophetarum ministerio, Filium Jesum Christum tandem misisse ad salvandos homines, eosque in veris salutis semitis dirigendos. Videmus igitur Moysis et prophetarum auctoritatem, et deinde auctoritatem Jesu Christi, qui illis succedens ordine temporum, jus habuit, quo usus est, perficiendi quod ipsi instituerant, et clarior expressiusque revelandi veritates quas illi obscure tantum et summam proposuerant, tandemque addendi illorum revelationibus, quod ipse solus in sinu Patris noverat, quodque necessarium erat ad missionis divinæ cognitionem.

Cum procedit Catholicus secundum ipsam eventuum ordinem, videt Jesum Christum supremam potestatem suam de cælo allatam delegasse Apostolis, quorum electio vocatioque tam insignes sunt novi fœderis eventus.

Cuncta autem fiebant inutilia, si cum Apostolis hæc jura perirent: itaque Catholicus hoc præterea in Scripturâ lucidè consignatum invenit, scilicet ab Apostolis discipulos edoctos fuisse, episcoposque ubique institutos, et traditione certissima ac constantissima apostolicam potestatem episcopis eorum successoribus attribuit, ita ut in corpore pastorum Ecclesiam tam clarè videamus quàm fulgebat in Aposto-

lorum concilio, cum præset S. Petrus. Omni tempore habiti sunt episcopi populorum pastores, fidei doctores, mundi lumina, sacramentorum ministri, fidelium patres in Religionis ordine, perinde ac Apostoli omnes illos titulos habuerant, et sancta hæc munera exercuerant; ita ut, si probetur auctoritas Ecclesiæ ipsâ necessitate hujus auctoritatis, à priori, validius adhuc probetur Apostolorum electione et successione episcoporum iisdem Apostolis quæ elegerat Jesus Christus.

Facta hæc autem minimè dubia sunt, et traditionis quasi catenam ex Apostolorum tempore ad nos usque evolunt. Etenim à primis seculis, Jerosolymitani instar concilii, in gravissimis fidei controversiis, priusquàm in cœtum universum convenire liceret, furenti persecutione, agebant episcopi concilia hæc privata, honorata adeo atque probata. Tunc sine temporalis auctoritatis auxilio, quamvis minaretur ipsa hæc auctoritas, episcopi hæreses perpendere, illarum falsitatem demonstrare, auctoresque ac fautores damnare, et fideles sic ab erroris veneno tueri. Cum Ecclesiæ contigit pax, cùmque inita fuit societas sacerdotum inter et imperium optanda, principum præsidium Ecclesiæ non detraxit, perstitit autem fidei et disciplinæ arbitra. Tum, lætantibus summopere fidelibus, convenire potuerunt cœtus illi venerabiles quò accersiebantur orbis episcopi, quorum decreta in conciliis lata pro lege valebant, super quæ nulla alia eminebat auctoritas, quæque ideò fiebant fidei populorum suprema ratio. Non semel temporalis auctoritas administrationi ecclesiasticæ sese immiscere voluit; non semel beneficia retractans, quin etiam hostis Ecclesiæ fiebat; sancta verò ac purissima Filii Dei sponsa divino freta presidio jura sua semper sibi vindicavit, auctoritatem servavit, et Petri clypeum per scopulos tempestatesque semper direxit.

Hodierno etiam tempore, quo fidei cum hæresi et incredulitate tam frequens vehemensque orta est collectatio, nubilo ac frigido hocce tempore, quo tot opiniones religionis, morales et politicæ nutant aut extinguuntur, quo temporalis auctoritas tanti laboris ope persistat, Ecclesiæ nunc etiam esse sanctissima et validissima potestas, Petri cathedra amore circumdatur; illius decreta, preces ac pro oppressis protestationes orbem adhuc commovent: adeo verum est Ecclesiæ ædificatum esse super petram!

Altero insigni facto Ecclesiæ visibilitas indicabatur. *Catholicam* nomen semper eam discriminatam fecit inter sectas omnes quæ à communi trunco avulsæ sibi fundatoris nomen usurpabant, quarum recessus noscebatur origo, quarum limites præcisè circumscripti erant, quasque sic quilibet distinguebat ab Ecclesiâ magnâ terram omnem circumcingente. Cunctæ regiones ei testimonium perhibebant; eam fideles sine erroris metu usquè agnoscebant; ei soli tribuere poterant insignes illos unitatis, sanctitatis, catholicitatis et apostolicitatis characteres in Symbolo laudatos. Itaque, cum sciret persecutio, neminem latebant illius characteres. Vulgò schismaticæ et hæreticæ Ecclesiæ obnoxia non erant odio inimicorum fidei; hi verò facillè agnoscebant magnæ Ecclesiæ episcopos, et inprimis Romæ episcopum, Petri successorem, navis sacræ navarcham, unitatisque umbilicum. Nec amici, nec inimici Ecclesiæ errare poterant, cum illam quærent, sive amorem et obsequium, sive prælia et persecutiones inferendi causâ. Diximus persecutores in Romæ episcopos primum invecos esse. Cum enim illos undique consuleret unusquisque, cum fideles pro illis preces funderent et filialem cultum impertirentur, in mentem fidei hostium venerat facillè dispergendas oves, ei pastores diverterentur; episcopos et fideles sine ducibus et magistris furori et invidiæ facillè cessuros, si frangi posset hæc pontificum series à Petro non interrupta, quorum Patres ab Ecclesiâ incunabulis genealogiam illustrem evolverant. Et in hoc quidem enitet præcipuè divina protectio, quod Ecclesia, etiamsi martyrio dux periret, nunquam labefacta fuerit. Quod si enim manus osque illius qui *fratres suos confirmare* debebat verbo et auctoritate, morte constricta rigerent, cathedræ sacræ adhærebatur, donec successor traditionem oraculorum sacrorum continuaret.

Proh Catholici felicitatem! in fide timidus non est; illi non opus in Scripturis quærere, erroris discrimine, quod credendum et sciendum est, verumque Dei veri cultum; Ecclesiam audit sicut Moyses, prophetas et Christum ipsum audisset. Securus confidit certitudini decretorum afflatorum veritatis Spiritum quem Filius ex Patre misit, doloreque dolet magno, cum videt fratres ratione nixos imbecilli, per incerta et variationes humanarum opinionum, fidem quæ tantum auctoritate niti potest, extra auctoritatem hanc quærentes. Jam nunc apparet quàm gravis momentum sit

tractatus de Ecclesiâ, quàm amplus quantumque curâ necessariò sit indagandus.

Nullum veterem habemus de Ecclesiâ tractatum; neque olim, ut rectius loquamur, existebat, quia necessarius non erat. Nondum enim eò devotum erat, si raros casus excipias nec gravissimos, ut recentiorum hæreticorum instar, spiritualis potestas aliò transferretur, deleteretur sacramentum Ordinis, episcopatuque diruto principum auctoritatè religio subiceretur, et in cathedris ponerentur pastores qui originem suam repetere non possent ab Apostolis, primis post Christum Ecclesiæ fundatoribus, primisque episcopis. Ab Ecclesiâ magnâ schismatici divisi nullam cum Petri sede communionem habebant; episcopos autem servabant, qui scissionem suam cum sede Apostolicâ religere studebant. Adversus quos adstruebatur, sicut à D. Augustino adversus Donatistas, Ecclesiam esse unam, episcopatum unum ac mutuò colligatum, et in Petri cathedrâ centrum unitatis quærendum esse. Hæretici, licet dogmate corrupto, in Ecclesiâ manere volebant, sæpè etiam illâ repugnante; sed vulgò spirituales potestatem ab Apostolis institutam non rejiciebant. Errores igitur illi singulares non generales simul impetebant ecclesiæ notiones, licet funestissimas doctrinas hæretici docerent.

Sed ex quo Protestantium, recentiorumque incredulorum irrepère systemata, necesse fuit densum corpus ex omnibus Ecclesiæ partibus conflare, ut principiorum omnium constitutorum fasciculus difficultatibus omnibus opponeretur. Definire sedulo oportuit Ecclesiæ naturam, finem quem sibi Christus proposuit illam instituendo, auctoritatis necessitatem tanquam regulæ fidei in pastoribus repositæ, qui sic sua jura venerationi et omnimodò fidelium obsequio ostendebant. Illæ autem notiones novæ non erant: sufficiebat illas sparsas in scriptis Patrum, in decretis conciliorum, et in operibus veterum theologorum colligere et coordinare; multus semper de Ecclesiâ et de illius jurbus sermo fuerat habitus; semper enuntata principia quibus constituitur; eumque, prout variæ surgerent hæreses, variæ illius partes oppugnarentur, principium unumquodque confirmandum fuerat.

Ab uno tantum seculo speciales de Ecclesiâ tractatus theologi contexere. Quorum plurimi magnâ ratiocinationis vi pollent ingentique doctrinâ; sed cœtaneis necessitatibus non omninò coaptantur. Crevit quæstio de Eccle-

siâ, aggressionumque scopus fermè præcipuus est. Utile foret, si quidquid eximum à theologis hæcenus congestum convenientius perita manus disponderet; alia tempora, alia est religiosi certaminis facies; alius etiam esse debet, saltem quoad formam, fidei defendendæ modus. Attamen præcipuas quibus opus est opes in tractatu Regnier reperire est. Edi-

tor tractatus ille cum annotationibus sumptis ex doctissimo Legrand et ex aliis. Hæc diligentia quâ utitur ad firmandum opus tam insignè Regnier, probat quod diximus, necessarium esse ut quæstiones de Ecclesiâ, veluti continuatio et naturale complementum, tractatui de verâ Religione succedant.

(ÉDITEURS.)

Caput præliminare (1).

NOTIONES PRÆVIÆ DE NATURA, AUCTORE ET ANTIQUITATE ECCLESIÆ.

ARTICULUS PRIMUS.

De nomine Ecclesiæ.

Quinque eò loci exponenda, nimirum etymologia nominis *Ecclesiæ*, varix ejusdem nominis acceptiones, præcipua quoque alia nomina, et insigniores figuræ et parabolæ quibus in sacris litteris Ecclesia designatur.

§ 1. De etymologiâ nominis *Ecclesiæ*.

Vox *Ecclesiæ*, originem suam ducit à verbo græco, *ἐκκλησία*, id est, *evoco*. Itaque Ecclesia juxta vim nominis est *evocatio*, seu vocatorum cœtus. De quo sanctus Cyrillus Jerosolymitanus catechesi 18: « *Ἀπὸ ἐκκλησίας*, inquit, *ἐκκλησιάζομαι*, vocatur, quasi dicas, convocatio, propter omnium convocationem. » Omnes enim qui Ecclesiæ se adjungunt, Dei vocatione præveniuntur. Hinc passim in suis Epistolis S. Paulus fideles nomine vocatorum insignit. Observant S. Augustinus et auctor antiquus commentarii in Proverbia, capite 5, apud sanctum Hieronymum, nobilissimum esse nomen Ecclesiæ quàm Synagogæ, quæ est congregatio, quia solæ creaturæ rationales vocantur, ipsa verò etiam pecora dicuntur congregari. Quamvis tamen ex veteri Testamento appareat populum Dei apud Israelitas fuisse quoque *Ecclesiam* nuncupatum, sed nunquam Ecclesia Christi, seu populus novi Testamenti *Synagoga* est appellatus.

§ 2. De variis nominis *Ecclesiæ* acceptionibus.

Multiplex nominis Ecclesiæ acceptio sive in sacris litteris, sive in variis traditionis monumentis. Prima latissima est, et ita generalis ut ad quoslibet hominum conventus significandos extendatur. Sic psalmo 25, 5, à Davide dici-

(1) Desumptum est illud caput ex clarissimo auctore Legrand, tract. de Ecclesiâ, dissert. 1.

tur: *Odium Ecclesiam malignantium*. Sic Actuum 19, 30, 40, multitudo Ephesiorum etiam confusa, quam Demetrius argentarius adversus sanctum Paulum et discipulos concitaverat, *Ecclesia* nominatur. Sic ibidem 39, conventus forensis ad negotia civilia et criminationes dijudicandas institutus, vocatur *Ecclesia legitima*.

Secunda acceptio minis latè patet; latior tamen est. Usurpatur ad designandam collectionem, non modò fidelium qui in terris versantur, sed etiam eorum qui justitiâ seu gratiâ sanctificante præditi vitam finierunt, sive eorum animæ in purgatorio detineantur, sive ab omni nævo purgata: jam summâ beatitudine fruantur; ipsosmet angelos bonos illa acceptio complectitur. Quo sensu Ephes. capite 1, v. 22, sic legitur: *Omnia subiecit* (Deus) *sub pedibus ejus* (Christi); *et ipsum dedit caput super omnem Ecclesiam, quæ est corpus ipsius*. Nimirum, ut ait S. Augustinus in psalmum 36, « ex omnibus fidelibus et angelis fit una civitas sub uno rege. »

Secundùm ejusmodi acceptionem Ecclesiæ pro diverso eorum statu ex quibus coalescit, dividitur in militantem quæ complectitur fideles in viâ adhuc constitutos; in silentem seu patientem, justorum animas continentem, quibus post mortem corporis aliquid luendum superest, et quæ propterea in purgatorio patiuntur; et in triumphantem, ex omnibus conflata sanctis et angelis bonis cœlesti beatitudine fruentibus.

Tertiam acceptionem nominis Ecclesiæ, latam nuncupamus. Juxta eam illa vox sumitur pro collectione fidelium omnium in terris, ab initio mundi usque ad ejus finem. Sic sanctus Gregorius Magnus homiliâ 19 in Evangelia ait, « Ecclesiam universalem incipere ab Abel

« justo usque ad ultimum electam qui in fine
« mundi nasciturus est. »

Ecclesiam porrò eo sensu acceptam, dividi
pronum est, in Ecclesiam ante Christum, et
Ecclesiam novi Testamenti. Hinc nascitur du-
plex alia nominis Ecclesie acceptio, quarum
una designat Ecclesiam ante Christum, seu
cœtum populi Dei, sive ante legem datam, sive
tempore legis, et usque ad Christum. Atque ex
multis locis veteris Testamenti in quibus no-
men Ecclesie juxta versionem septuaginta In-
terpretum adhibetur, pleraque ad populum
Dei spectant; ipse sanctus Stephanus Actuum
7, 38, eodem sensu eandem vocem usurpat,
cum ait de Moysè : *Hic est qui fuit in Ecclesia
in solitudine cum angelo, qui loquebatur in monte
Sina, et cum patribus nostris, qui accepit verba
vite dare nobis.* Sit igitur hæc quarta acceptio
vocabuli *Ecclesia*, pro cœtu populi Dei ante
Christum significando.

Quinta acceptio ejusdem vocis, que etiam
stricta est et propria, atque sub novo Testa-
mento, à morte Christi, ita est usitata et com-
munis, ut illi nomini alliganda sit quotiescum-
que simpliciter et sine addito pronuntiat, in
eo consistit quòd *Ecclesia* eorum sit societas
qui Christum à Deo missum confitentur, et se
ejus doctrinæ et institutis addictos profitentur.
Scilicet ut hanc Ecclesiam formaret ipse uni-
genitus et æternus Dei Patris Filius è sicut Pa-
tris prodiit, homo factus, qui cum hominibus
conversatus, socios sibi adscivit, qui cum ut
magistrum audiebant. Ipsa verò est illa societas,
quam nomine *Ecclesie* suæ insignivit; in
hanc porrò societatem seu primitivam Eccle-
siam cooptati sunt quotquot deinde in Chris-
tum crediderunt fideles; atque inde nata est
Ecclesia catholica seu universalis, uti in Sym-
bolo appellatur. Itaque *Ecclesia* sic accepta
cœtus est fidelium novi Testamenti, qui in
unum Religionis corpus per professionem doc-
trinæ et præceptorum Christi coadunantur.
Frequentissima hæc est acceptio in sacris novi
Testamenti libris, et in instrumentis omnibus
traditionis. Hoc sensu S. Augustinus enarra-
tione in psal. 112 dicit, « Ecclesiam incorporasse
« ab Jerusalem, atque hinc extendi ad omnes
« nationes. »

In Ecclesia autem sic sumptâ attenduntur
primò præpositi, prout à populo fideli distin-
guuntur; secundò, ipsimet fideles, prout se-
ceruntur à præpositis; tertio utrique simul.

Et primò quidem vox *Ecclesie* ad designan-
das Ecclesie præpositos non rarò usurpatur.

Sic Matth. 18, 17, Christus verba faciens de
correctione fraternâ, ait : *Quòd si non audie-
rit, dic Ecclesie; si autem Ecclesiam non audie-
rit, sit tibi sicut ethiops et publicanus.* Ad quæ
S. Chrysostomus in Matth. sic habet : « *Dic
« Ecclesie, id est, præsulibus et præpositis.* »
Conciliunt sancti Cyprianus, Augustinus ali-
que; et reipsâ « loci circumstantia manifestè
« demonstrat, ait Stapleton controversiarum
« libro 5 de Potestate ecclesiasticâ, capite 7,
« illud Christi dictum ad præpositos Ecclesie
« referendum. Sequitur enim immediate :
« *Amen dico vobis : Quæcumque alligaveritis in-
« per terram, erunt ligata et in celo; et quæ-
« cumque solveritis super terram, erunt soluta et
« in celo.* Hoc autem quis negaverit ad solos
« præpositos pertinere? »

Secundò eadem vox aliquando designat ple-
bem ipsam fidelem prout à præpositis distin-
guitur. Ita Actuum 20, 28 : *Vox, inquit Apo-
stolus, Spiritus sanctus posuit episcopos regere
Ecclesiam Dei.* 15, 4 : *Cum autem,* ait auctor
sacer, *venissent Jerusalem (Paulus et Barna-
bas), suscepti sunt ab Ecclesia et ab Apostolis et se-
nioribus.* Et versu 22 : *Placuit Apostolis et se-
nioribus cum omni Ecclesia eligere viros ex eis.*
Simili sensu Patres synodi Antiochenæ apud
Eusebium Historiæ ecclesiasticæ libro 7, capite
50, epistolam suam synodicam adversus Pau-
lum Samosatenum inscripsere : *Episcopi,
presbyteris, diaconis et Ecclesie Dei.*

Tertio, frequentissimè et in ipso Symbolo
adhibetur idem Ecclesie nomen ad integrum
ipsum cœtum ex pastoribus et fidelibus omni-
bus coalescentem, prout ab infidelium, hære-
ticorum et schismaticorum conventibus secer-
nuntur.

Ecclesia autem quatenus accipitur pro præ-
positis Ecclesie designandis, dicitur quoque
Ecclesia docens, cui à Christo conceditum est
munus docendi et erudiendi subjectos fideles
de iis quæ ad æternam salutem pertinent. Ec-
clesia verò quatenus sumitur pro populo fideli
prout à præpositis distinguuntur, nomen sortitur
Ecclesia audientis. Quæ distinctio faciliè depre-
henditur in Scripturis et traditione iuncta, et
à theologis et auctoribus polemicis non rarò
adhibetur.

Supersunt duæ acceptiones nominis *Eccle-
sia* obiter declarandæ. Una quidem propria,
sed valde stricta, ubi scilicet ejusmodi vox
cum aditamento et restrictè sumitur ad desi-
gnandas duntaxat aliquas Ecclesie partes no-
tabiles, præsulibus suis et populo fideli ipse

subjecto constitutas. Sic in historiâ ecclesiasticâ sæpè dicitur Ecclesia Alexandrina, Antiochena, Jerosolymitana, Constantinopolitana, orientalis, occidentalis. Sic dicitur Ecclesia Gallicana, Ecclesia Hispanica, etc.; imò acceptio ejusmodi restricta non rarò uni provincie, vel etiam uni diocesi accommodatur. Sic dicitur Ecclesia Mediolanensis, Ecclesia Lugdunensis, Ecclesia Parisiensis, Ecclesia Aurelianensis, etc.

Altera impropria est et metaphorica, ubi nimirum Ecclesie nomen sumitur pro ipsomet loco seu ædibus Deo consecratis in quas fideles ad preces fundendas et divinis assistendum conveniunt. Quo sensu S. Paulus I Corinth. 11, 18, ait: *Convenientibus vobis in Ecclesiam, assilo acclaras esse later vca.* Ex 11, 34: *Mulieres in Ecclesiis taceant.*

§ 3. De præcipuis aliis nominibus quibus Ecclesia in Scripturis sacris designatur.

Ex his vocibus quæ Ecclesiam metaphorice in Scripturis denotant, illas præ exteris referemus quibus præcipui ejus characteres commendantur.

Dicitur 1° *domus Dei*. Ita in Epistolâ primâ ad Timotheum 3, 5, ubi Apostolus hæc scribit: *Ut scias quomodo te oporteat in domo Dei conversari, quæ est Ecclesia Dei vici.* Comparatur domus, quia aptè inter se in Ecclesiâ disponuntur fideles, ut lapides, cæmenta, ligna, etc., in domo. Additur, *Dei*, quia Deus in Ecclesiâ colitur. Dicitur 2° *domus magna*, in quâ non solum sunt raris aurea et argentea, sed et lignea, et fictilia: et quædam quidem in honorem, quædam autem in contumeliam. Verba sunt sancti Pauli 2 ad Timoth. 2, 20; quibus indicatur Ecclesiam multum diffundi, atque bonos et malos in eâ contineri. Dicitur 3° *civitas Dei*, psalmo 47, 1, 2. *Civitas* quidem; nam quemadmodum cives, in benè ordinatâ civitate, reguntur et uniantur, ita fidelium inter se fovetur sancta unio intra Ecclesiam, et ad salutem diriguntur. *Dei verò*, quippe cum Deus Ecclesiam in æternum fundaverit. Dicitur 4° *civitas supra montem posita*, Matth. 5, 14, propter ejus visibilitatem ac firmitatem. Dicitur 5° *regnum cælorum*, Matth. 13; nempe eò tendit ejus regimen ut homines ad beatitudinem cælestem deducantur; *regnum Dei*, Lucæ 13, 18, 20; *regnum Christi*, quod non est de hoc mundo, Joan. 18. Etenim Christus rex in hoc regno subjectis confert bona spiritualia temporalibus longè præstantiora. Dicitur 6°

castrorum acies ordinata, et propterea *terribilis*, Cantic. 6, 10, quæ voces significant Ecclesiam adversus impetum hostium Christi et ejus religionis immotam manere et inconcussam. Dicitur 7° *semen Abrahæ*, patris fidei. *Seimen Abrahæ estis*, inquit S. Paulus ad Galatas scribens 3, 29, secundum promissionem hæredes. Vide S. Augustinum in expositione Epistolæ ad Galatas. Dicitur 8° *corpus Christi*. Ita Apostolus Ecclesiam nominat Colos. 1, 24, Ephes. 1, 22, 23; 4, 12, et alibi. Christus nimirum Ecclesie præest, ipsamque regit, et internâ gratiæ subministrazione in eam perpetuò influit. Hinc Actuum 9, 4 et 5, Saulus dicitur persequi Jesum, quia persequabatur Ecclesiam, quæ est corpus ejus, ut præclare observat S. Augustinus Epistolâ 140, aliâ 120, n. 18. Dicitur 9° *ovile Christi*. Fideles enim sæpè dicuntur oves Christi boni pastoris, quæ pabulo doctrinæ et sacramentis nutrit. *Alia oves habeo*, inquit Christus Joan. 10, 16, *quæ non sunt ex hoc ovili, et illas oportet me adducere... et fiet unus ovile et unus pastor.* Appositè ad hanc denominationem S. Augustinus tractatu 45 in Joan. n. 5, aiebat: *« Hoc tenete, ovile Christi esse catholicam Ecclesiam. »* Dicitur 10° *sponsa Christi*. Hæc ista Scripturæ loca referuntur: Cantic. 4, 8: *Veni de Libano, sponsa mea, veni*; Osce 2, 19: *Sponsabo te mihi in fide in sempiternum*; Apoc. 22, 17: *Sponsus et sponsa dicunt: Veni*. Quæ appellatione significatur artissima unio et indissolubile mutui amoris vinculum Christum Inter et Ecclesiam. De quo argumento sæpè S. Augustinus. Vide librum 2 de Symbolo ad catechumenos cap. 6, et librum 3, capite 4; tum epistolâ 90 et 269 in editione Benedicti, etc. Dicitur 11° *regina*, quod Christi regis regum sponsa sit. Ipsa accommodatur illud psalms regis psal. 44, 11: *Assitit regina à dextris tuis in vestitu deaurato, circumdata varietate*. Ad quem locum S. Augustinus, n. 14: *« Vestitus regine hujus, inquit, et pretiosus est, et varius est; sacramenta doctrinæ in linguis omnibus variis. Alia lingua afra, alia græca, alia hebræa, alia illa et illa. Faciunt illa varietatem vestis reginæ hujus. Quomodo autem omnis varietas vestis in unitate concordat, sic et omnes lingue ad unam fidem. In veste varietas sit, scissura non sit. »*

Dicitur quoque *colomba*, quæ tenet et dimittit, ligat et solvit; *Jerusalem* illa vatis regis quæ ædificatur ut civitas; *hortus conclusus*, *parvulus*, etc., de quibus legi potest sancta

Augustinus in libris adversus Cresconium et de Baptismo contra Donatistas, necnon libro 20 de Civitate Dei.

Atque hæc de nominibus per metaphoram Ecclesiae attributis.

§ 4. De figuris quibus Ecclesia in Scripturis adumbratur.

Septem præsertim figuræ seu typi Ecclesiae deprehenduntur in libris veteris Testamenti, quorum alii ante Moysen, alii stante lege Mosaicâ extiterunt; præterea in novo Testamento tres potissimum annotantur; aptè verò quæ spectant Ecclesiae figuras, ad ea referuntur quæ nomen ejus contingunt, siquidem ubi figura notissima et usitata, non raro fit ut nomen figuræ in rem figuratam transferatur.

Ante legem Mosaicam typi Ecclesiae fuerunt quatuor. Primus est *paradisus terrestris*, extra quem manabant flumina paradisi, licet non nisi intra paradisum esset beatitudo. « Sic ergo, inquit S. Augustinus libro 4, contra Donatistas, capite primo, baptismus Ecclesiae potest esse extra Ecclesiam, munus autem beatæ vitæ non nisi intra Ecclesiam reperitur. » Secundus *Eva*, cujus formatio figurabat Ecclesiae formationem. « Dormit Adam, inquit S. Augustinus tractatu 9 in Joan. n. 10, ut fiat Eva: moritur Christus ut fiat Ecclesia. Dormienti Adæ, fit Eva de latere: mortuo Christo, lanceâ percuitur latus, ut profluant sacramenta quibus formetur Ecclesia... Cui non appareat quia in illis tunc factis futura figurata sunt? » Tertius est *arca Noë*, cujus similitudo cum Ecclesia in duobus sita est: primò, durante diluvio, nemo extra arcam salvus factus est. *In quâ*, ait S. Petrus Epistolâ suâ primâ 5, 20, *octo animæ salvæ factæ sunt per aquam*. Ita ad salutem æternam nemini extra Ecclesiam aditus patet. Secundò, munda et immunda animalia simul erant in arca; pariter in Ecclesia sunt boni et mali. Vide S. Hieronymum Dialogo in Luciferianos, et epistolâ 14, aliâs 57 ad Damasum. Vide etiam S. Augustinum lib. 12 contra Faustum, capitibus 14, 15, 16 et 17. Quartus Ecclesiae typus, ante legem Mosaicam, positus est in veterum patriarcharum uxoribus, Sarâ in primis Abrahami conjuge, Rebeccâ Isaaci, Rachele et Liâ Jacobi conjugibus, de quibus legendus est S. Augustinus libro primo de Baptismo adversus Donatistas, et libro septimo, capite 10 et seq. In his præsertim mulieres illæ Ecclesiam repræsentârunt quòd numero-

sissimæ gentis fuerint matres, et filios non tantùm è sinu suo pepererint, sed etiam ex ancillarum sinu in quas jus habebant. Ita Ecclesia innumerabiles gignit filios, et quidem non in sinu suo tantùm, sed et in ancillarum alio, hoc est, in ipso societatum hæreticarum et schismaticarum gremio, quæ sunt ab eâ non legitimè separatæ, ejusque auctoritati subditæ esse deberent, et apud quas baptismus collatum valet, modò juxta formam à Christo præscriptam ministretur. Scilicet baptismus à ministro heretico secundùm hanc formam adhibitus, ipsiusmet Ecclesiae sacramentum est, à Christo sponso ejus institutum, ab eo vim omnem, quam habet, regenerandi hauriens, et ejusdem solius nomine, velit nolit minister hæreticus, semper datum.

Tempore legis Mosaicæ tres Ecclesiae figuræ seu typi insignes extiterunt; quorum unus fuit ipsa gens judaica, quæ, inquit sanctus Augustinus, libro 13, contra Faustum, capite 11, *magnus quidam propheta fuit Christi christianique regni*. Hinc Apostolus 1 Corinth. 10, post varios judaici populi ab egressu ex Ægypto recensitos eventus addit versu 6: *Hæc in figurâ facta sunt nostri*. Et versu 11: *Hæc autem omnia in figurâ contingebant illis*. Alter typus fuit *templum Jerosolymitanum*, quod ad pascha celebrandum et sacrificia Deo offerenda adire tenebantur Judæi, ita ut sacrorum temerator haberetur quisquis extra Jerosolymam agnum paschalem comederet, aut sacrificium perpetraret. Sic ad Ecclesiam gentes confluant extra quam nulli speranda salus. Habetur, stante lege Mosaicâ, tertia figura Ecclesiae apud Daniele capite 2, v. 34 et 35: nempè lapis quem rex Nabuchodonosor vidit *abscessum de monte sine manibus... qui... factus est mons magnus et implevit universam terram*. De quo S. Augustinus tractatu 9 in Joannem, n. 15, hæc habet: « Daniel vidit lapidem præcisum de monte sine manibus, et fregisse omnia regna terrarum, et crevisse illum lapidem, et factum esse montem magnum, ita ut impletet universam faciem terræ. Quid apertius? Lapis de monte præciditur... mons ille, unde præcisus est, non impleverat universam faciem terræ; non enim tenerat regnum Judæorum omnes gentes. At verò regnum Christi, universum orbem terrarum cernimus occupare. »

Inter figuras Ecclesie in libris novi Testamenti memoratas, notandæ veniunt primò, duplex piscatio jussu Christi facta, altera ante

ejus passionem, Lucæ 5, 4, 5, 6 et 7; altera post ejus resurrectionem, Joan. 21, 6, de quibus S. Ambrosius, S. Hieronymus, Augustinus, Gregorius Magnus, etc. Secundò, vestis dominica, seu Christi *tunica inconsutilis*, quæ, ut observant sancti Patres Ecclesiæ, unitatem significabat. Tertio, vas illud quod vidisse refertur sanctus Petrus Act. 10, 11 et 12, descendens... *velut linteum magnum, quatuor initiis submitti de cælo in terram, in quo erant omnia quadrupedia et serpentina terræ et volatilia cæli*. Idem rursus refertur 11, 5, 6; quo significabatur et gentes ad fidem esse admittendas.

§ 5. *De parabolis quibus Ecclesia in Scripturis delineatur.*

Istud præcipuè discrimen intercedit parabolam inter et figuram, quòd ista in rebus gestis sita sit, illa verò in rebus quæ finguntur ad veritatem repræsentandam et exprimendam. Parabolæ autem quibus Ecclesia in Evangelio adumbratur, quinque solent numerari. his versibus expressæ:

Ecclesiam Christi parabola quina figurat:

Area, convivium, retia, pascua, ager.

Parabola areae legitur Matth. 3, 12, ubi hæc à sancto Joanne Baptistâ Christi præcursore dicta referuntur: *Cygnus (Christi) ventilabrum in manu sua, et permundabit aream suam, et congregabit triticum suum in horreum, paleas autem comburet igni inextinguibili*. Similia habentur Lucæ 3, 17. Per aream illam sancti Patres intelligunt Ecclesiam, quæ, sicut area frumentum et paleam, bonos continet simul et malos, et in quâ ad ventilationis usque tempus, id est, usque ad extremum judicii diem paleæ sunt tritico permixtæ, id est, boni malis, quorum separatio corporalis, Christo pronuntiante, fiet in illo extremo judicio.

Parabola convivii nuptialis, quod Matth. 22 et Lucæ 14 describitur, Ecclesiæ etiam accommodatur. Sedent inter convivas indiscriminatim boni et mali, pauperes et debiles, cæci et claudi, uno verbo quotquot cœnaculum ingredi voluerunt. Convivium verò illud apud S. Matth. ibidem imago est *regni cælorum*, quo nomine, ut dictum est, Ecclesia frequenter in Evangelio designatur. Significatur itaque hæc parabola diffusio magna Ecclesiæ ad quam omnes sunt vocati, cui adscribuntur quicumque voluerint, in quâ proinde sunt improbi simul cum bonis, donec finitâ cœnâ, seu absoluto vitæ hujus mortalis tempore, qui veste nuptiali non induuntur, seu mali chaitate de-

sistuti separentur à justis, mittanturque in tenebras exteriores, ubi erit fletus et stridor dentium.

Parabola retium, seu sagenæ missæ in mare et ex omni genere piscium congregantis, enarratur Matth. 13, 47 et seq. *Quam, ait Christus, cum impleta esset, educentes et secus litus sedentes elegerunt bonos in rasa, malos autem foras miserunt. Sic erit, pergit ipse, in consummatione seculi: exhibunt angeli et separabunt malos de medio justorum, et mittent eos in caminum ignis: ibi erit fletus et stridor dentium.*

Parabola pascuorum exhibetur Matth. 23, 32 et 33. In hoc capite, à versu 31 usque ad finem agitur de extremo judicio. Cum autem, ait Christus, *venerit Filius hominis in majestate sua, et omnes angeli cum eo, tunc sedebit super sedem majestatis suæ, et congregabuntur ante eum omnes gentes, et separabit eos ab invicem, sicut pastor segregat oves ab hædis: et statuet oves quidem à dextris suis, hædos autem à sinistris. Tunc dicit rex his qui à dextris ejus erunt: Venite, benedicti Patris mei, possidete paratum vobis regnum... Tunc dicit et his qui à sinistris erunt: Discedite, maledicti, in ignem æternum, etc. Hæc, tametsi dicta sunt de universalitate hominum, attamen congruunt Ecclesiæ, cui à sancto Augustino applicantur Epistolâ 208, aliâs 209 et sermone 47, editionis Benedicti. Nempè, sicut oves et hædi per diem communibus pascuis utuntur, nec pastoris curâ nisi ad vesperam à se invicem separantur; ita in Ecclesiæ sinu usque ad extremi judicii tempus, sunt simul boni et mali ejusdem doctrinæ et sacramentorum participes.*

Parabola agri proponitur Matth. 13, 24 et seq. Seminaverat paterfamilias bonum semen in agro suo: inimicus homo superseminavit zizania, quæ servi sine morâ volebant colligere, quamvis esset timendum ne fortè eradicaretur simul cum eis et triticum. *Sinite, inquit paterfamilias, utraque crescere usque ad messem... Dixit messoribus: Colligite primitiam zizania, et alligatæ ea in fasciculos ad comburendum; triticum autem congregatæ in horreum meum. Hujusmodi verò parabolam explicat ipse Christus ibid. 38 et seq. *Ager est mundus (per quem latè diffunditur Ecclesia). Bonum semen, hi sunt filii regni; zizania, autem filii nequam... messis verò, consummatio seculi est; messoribus autem angeli sunt. Sicut ergo colliguntur zizania et igni comburuntur: sic erit in consummatione seculi... Tunc justi fulgebunt sicut sol in regno Patris eorum.**

Hæc parabolâ usûs est S. Augustinus in primis sermone 88, aliàs 18, ad convincendos Donatistas. « Numquid Africa, inquebat, est mundus? Numquid messis hoc tempus? Numquid messor Donatus?... Per totum terrarum orbem toleratè zizaniam usque ad messem. »

ARTICVLVS II.

De genuinâ Ecclesiæ definitione.

Ecclesiæ definitio genuina quæ nihil contineat nisi verum, duplicis generis esse potest, nempe vel generalioribus vocibus exprimi, in quibus generatim acceptis vel ipsi conveniunt plerique Protestantes, licet circa ejusmodi vocum particularem significationem à Catholicis valdè differant; vel vocibus compingi specialioribus, quibus non modò nihil designetur nisi quod Ecclesiæ veræ conveniat, sed etiam quibus delineatur Ecclesiæ notio soli conveniens Ecclesiæ Catholico-Romanæ, quam solam esse Ecclesiam veram pro certo habemus, et deinceps efficitur.

Utrâque ratione describi Ecclesiam operæ pretium est.

§ 1. Notio veræ Ecclesiæ generatior.

Ecclesia interna, quam vocamus Ecclesiæ animam, definiri potest, *cætus sanctorum præsertimque electorum qui vivâ fide quæ per charitatem operatur, præditi sunt.* Ecclesia autem externa seu visibilis quæ Ecclesiæ corpus à Catholicis appellatur, definiri potest, *cætus hominum veræ fidei christianæ professione, vero sacramentorum usu, et politâ à Christo institutâ colligatus et coadunatus.* Seu, ut habet cardinalis Perronius in responsione 1 ad regem majoris Britanniæ, capite 8: Ecclesia, eorum est societas quos Deus ad salutem vocavit per professionem veræ fidei, sinceram administrationem sacramentorum et adhesionem pastoribus legitimis. Ecclesia tandem adæquatè sumpta, prout ex animâ et corpore constituitur, rectè etiam definitur, *cætus hominum partim sanctorum et electorum, partim peccatorum et reproborum, veræ fidei christianæ externâ professione, et visibili sacramentorum communione colligatus sub regimine pastorum, seu politâ à Christo institutâ.*

Si ad voces quibus illæ definitiones compinguntur, solummodò attendas, vix quidquam in iis contineatur, quod plerique Protestantes libenter non admittant. Si verò vocum intelligentia consideretur, magnum Catholicos inter

et illos reperire est discrimen. Nam 1°, quod attinet ad Ecclesiam internam, nomine fidei electorum intelligunt Calviniani fideiões eam, quâ prædestinati fide divinâ credant se esse electos et prædestinatos; quam quidem fidem Catholicis repudiant ut temerariam, absurdam, et verbo Dei omninò oppositam. 2° Quantùm ad Ecclesiam externam, hæretici per doctrinam christianam quam Ecclesia debet profiteri, intelligunt doctrinam suæ sectæ; per usum sacramentorum, et politiam à Christo institutam, intelligunt sacramenta prout in suâ communioneificentur et ministrantur, et politiam in eadem suâ societate adhibitam; nos autem intelligimus doctrinam fidei quam tenet Ecclesia Catholico-Romana, necnon usum sacramentorum et politiam, quæ in eadem Ecclesiâ locum habent, in quâ solâ viget sacra hierarchia instituta à Christo sub capite visibili romano pontifice. 3° Quantùm ad nomina Ecclesiæ internæ et externæ, visibilis et invisibilis, iis non timor tanquam designantibus duplicem societatem quarum una, nempe Ecclesia interna et invisibilis stare possit, alterâ deficiente, interruptâ et restitui indigâ. Verùm ejusmodi vocabulis indigitamus unam solam et individuum societatem seu Ecclesiam, quæ, quatenus continet justos et electos vivâ fide præditos et soli Deo cognitos, dici potest interna et in se invisibilis, hancque Ecclesiæ partem appellamus ejus animam, ad quam soli justi et electi vivâ fide imbuti, perfectè participant; quatenus autem consideratur ut complectens quotquot veræ fidei professione et sacramentorum communione colligantur sub regimine quod Christus instituit, est externa et visibilis, et corpus Ecclesiæ à nobis nominatur. Nimirùm Ecclesia est necessariò visibilis, et corpus Ecclesiæ est necessariò corpus vivum, nec sine animâ, seu sine justis et electis qui in eâ contineantur, tanquam pars continetur in toto, Ecclesia visibilis seu corpus Ecclesiæ subsistere unquam potest. Et vice versâ, Ecclesia interna, seu anima Ecclesiæ in corpore Ecclesiæ, seu in Ecclesiâ visibili subsistit.

§ 2. Notio specialior veræ Ecclesiæ.

Ecclesia adæquatè considerata, nempe quantum ad animam simul et corpus, meritò definitur strictiùs quàm supra, *cætus hominum partim justorum et electorum, partim peccatorum et reproborum, externâ unius et ejusdem fidei veræ professione, visibili pte Christi sacramentorum*

communione. *sub legitimis pastoribus, inprimis Romano pontifice colligatus.* Postremis hisce verbis ita restringitur illa definitio, ut iis determinetur nomen Ecclesie ad significandam Ecclesiam Catholico-Romanam, quæ sola habenda sit ut vera Christi Ecclesia; unde sequitur in allatâ eâdem definitione, nominibus veræ fidei et sacramentorum Christi esse intelligenda sacramenta quæ in eâdem Ecclesia ministrantur et adhibentur, et fidem quæ in eâ tenetur et prædicatur.

Inde sequitur hæc specialior definitio Ecclesie quantum ad corpus spectatæ, nempe *cætus est eorum qui veram Christi fidem profitentur, Christi sacramentis utuntur, et pastoribus legitimis, inprimis Romano pontifici subjiciuntur.* Si autem spectetur quantum ad animam, consequenter definienda erit, *societas fidelium, internis Spiritus sancti donis, inprimis fide internâ, spe et charitate, aut saltem fide internâ conjunctorum.*

Additur: *Aut saltem fide internâ*, quia licet si soli, qui fide internâ, spe et charitate præditi sunt, seu soli justî ad animam Ecclesie perfectè pertineant, attamen, cum peccatum mortale quo gratia semel accepta amittitur, sæpius non sit peccatum infidelitatis, multi qui gratiam, seu charitatem amittunt, non ideò carent fide verâ et sincerâ, imò nec spe, adeoque per fidem interiorem intus ununtur inter se et cum ipsismet justis, et imperfectè participant animam Ecclesie. Ejusmodi peccatores habent solum vitæ initium; sunt in Ecclesia, sicut essent in corpore humano membra illa quæ haberent sensum, sed non motum; habent hi veluti partem animæ Ecclesie, sed non habent integram, destituuntur eo quod in illâ animâ perfectius est, nempe charitate. Legi potest Bellarminus, lib. 3 de Ecclesia militante, capite 2. Vide etiam concil. Trid. sess. 6, can. 27 et 28.

Nec dicas à quibusdam doctoribus catholicis contendî peccatores etiam fideles non esse membra Ecclesie: ita sentire Joannem de Turrecrematâ, lib. 1, cap. 5, ubi id probat ex Alexandro de Ales, Hugone, et S. Thomâ; idem etiam doceri à Petro Soto, et à Melchiore Cano, et aliis, teste Bellarmino, lib. 3 de Ecclesia militante, cap. 9, qui licet ab iis auctoribus dissideat, eorum tamen sententiam non condemnat, imò catholicâ propugnari posse manifestè supponit; proinde in definitione Ecclesie quantum ad animam spectatæ, in quâ definitione nihil deberet exhiberi nisi quod

apud omnes doctores catholicos certum sit et indubitatum, præposterè à nobis adjici fideles charitate destitutos, sed *fide internâ præditos*, per hanc fidem intus conjungi inter se et cum justis, et ad animam Ecclesie imperfectè quidem, attamen verè et propriè pertinere. ¹

Responsio est in promptu, siquidem à theologis illis, qui docent fideles verâ fide internâ præditos, amissâ per peccatum charitate, non esse propriè Ecclesie membra, nihil negatur quod nostrâ definitione contineatur; imò eos inter et perosque alios theologos qui peccatores internâ fide præditos appellant vera Ecclesie membra, nullum est quod ad rem ipsam atineat discrimen, sed tota, sub hoc respectu, questio est duntaxat de nomine. Asserunt enim pauci illi doctores catholici, quorum nobis objicitur auctoritas, 1° amissâ per peccatum gratiâ, fidem non semper amitti, eamque fidem quæ remanet, licet viva non sit, veram tamen esse et theologiam, quæ hominem *simpliciter christianum ac fidelem* efficiat. Ita de illis disertè testatur Bellarminus ipsomet loco citato. Asserunt 2°, quod consequens est, nimirum, per interiorem et veram fidem quæ remanet in peccatoribus qui gratiam justificationis ante acceptam alio quam infidelitatis peccato mortali amittunt, eosdem peccatores verè et interiùs uniri Christo, justis, totique generatim Ecclesie eandem cum ipsis fidem profitenti. Ita sæpius et expressè Alensis, Turrecremata, Melchior Canus, alique citati, inprimis S. Thomas 1 2, q. 106, art. 1, et q. 108, art. 1, ad 1; tertiâ autem parte, q. 8, art. 3, ait fideles qui alio quam infidelitatis peccato à charitate exciderunt, *actu uniri ei* (Christo capiti suo) *per fidem.* Asserunt 3°, quod ex prioribus pariter sequitur, videlicet peccatores fideles non solum exterius et apparenter, sed etiam verè et interiùs ad veram pertinere Ecclesiam, eosque non solum in Ecclesia reperiri, sed etiam verè et propriè esse de Ecclesia, et veras esse veræ Ecclesie partes.

Ergo quidquam ex iis quæ nostrâ continentur definitione, illi adeò non negant, ut potius ultrò fateantur et tanquam indubitatum ponant quidquid reverè tenent cæteri theologi catholici, qui malunt dici peccatores verè et interiùs fide præditos vera esse Ecclesie membra. Proinde istos inter et illos nulla est, eâ de re, nisi de nomine questio. Atque ita constans certaque ac pervulgata in Ecclesia catholica est ea doctrina quam dictâ definitione exhibe-

notus, ut in ipsis catechismis exponatur. Hanc in primis solidè et dilucidè evolvit et explicat illustrissimus Bossuetius in catechismo quem gallicè ad usum suæ dioceseos Meldensis exaravit, lectione 9 de Symbolo, ubi hæc habentur: *Quæritur: Quid est Ecclesia catholica?* R. *Cætus est, seu societas fidelium toto terrarum orbe diffusa.* Quæritur iterum: *Quid eos conjungit interius?* R. *Una eademque fides.* Quæritur rursus: *Quid eos conjungit exterius?* R. *Professio unius et ejusdem fidei, unius et ejusdem legis; eadem sacramenta, idem regimen ecclesiasticum sub eodem capite visibili, nempe Romano pontifice.* Audis fideles quorum societas est Ecclesia toto terrarum orbe diffusa, inter se conjungi interius unâ eademque fide; perfectius quidem ubi fides ea viva est et per charitatem operatur, ut in justis; imperfectius quidem, sed tamen verè, si fides illa, licet non sit viva, nomen veræ et interioris fidei mereatur, qualis remanet in fidelibus peccatoribus, qui peccato quodam mortali, sed non infidelitatis, maculati sunt.

Gravissimi momenti controversia, quæ de naturâ et definitione Ecclesiæ agitur Catholicis inter et Protestantes, in hoc potissimum consistit, quæ sit nimirum Ecclesiæ cui privilegia multa immediatè à Christo concessa sunt, et quàm directè contingant promissa Christi de ejus perennitate, infallibilitate, e.c., in quibus sigillatim tractandis præcipua hujus tractatus pars occupabitur. Tot igitur et tanta complectitur capita controversia ejusmodi, ut ea simul omnia hic inspicere et expendere non expedit. Interim sufficiat modò tradi veram Ecclesiæ de qua agitur, definitionem, quæ deinceps à nobis quantum ad omnes suas partes vindicabitur et asseretur. Itaque vera Ecclesia Christi, de qua passim sermo est in Scripturis, cui competunt privilegia à Christo Ecclesiæ concessa, quam ipse Christus fundavit, seu militans novi Testamenti Ecclesia, rectè definitur: *Cætus hominum unius et ejusdem veræ fidei professione, et eorumdem sacramentorum communione conjunctus, sub regimine legitimorum pastorum, ac præcipuè Christi in terris vicarii Romani pontificis.* Nihil necesse eò loci explicari varias hujuscæ descriptionis partes, quæ ex dictis hactenus quantum impræsentiarum satis est, faciliè intelliguntur.

Nulla autem in eadem fit mentio expressa justorum et electorum, quos Ecclesiæ sinus semper et necessariò complectitur; scilicet Ecclesia nunquam esse potest sine justis, quo-

rum multi in justitiâ acceptâ perseverant usque ad mortem, adeoque sunt electi; imò illi sunt pars Ecclesiæ potior et nobilior ad quam ministerium verbi et sacramentorum atque cuncta concessa ipsi privilegia et prærogativa: referuntur, quippe cum pro iis formandis ac fovendis ministerium ipsum et sacramenta instituta sint. Sed idcirco in definitione Ecclesiæ conceptis verbis non memorantur, tum quia in eâ consideratur Ecclesia quantum ad corpus, seu quatenus est visibilis, et proinde quantum ad vincula externa quibus omnes, qui ad eam quoquo modo pertinent, conjunguntur, et in societatem visibilem coadunantur; tum quia his verbis: *Sub regimine legitimorum pastorum; et istis: Unius et ejusdem veræ fidei professione et eorumdem sacramentorum communione conjunctus,* satis significatur veram Christi doctrinam in Ecclesiâ annuntiarî, et vera à Christo instituta sacramentorum ritè ministrari; ex quo planè concludi debet in eâ reperiri justos et electos, quandoquidem veræ Christi doctrinæ prædictio et rectus ejus sacramentorum usus, ministeriumque à Christo institutum, uberes nata sunt referre fructus et constanter referunt.

Hæc à nobis jam fuisse observata non sumus immemores; sed cum definitionem Ecclesiæ à Catholicis traditam frequenter reprehendant Protestantes, quòd nullum in eâ sermonem faciant de justis et electis, cumque propterea eosdem sæpius criminentur quasi vellent ex solis hypocritis et reprobis veram Christi Ecclesiam posse componi, nos non piguit, ut tam sæpè iterata calumnia refutaretur, eandem lectori observationem denuò subjicere, quæ magni momenti est, et cujus veritas, ubi de sanctitate Ecclesiæ, ex professo comprobabitur. Cæterum, utinam ad revocandos in Ecclesiæ sinum Protestantes sufficeret in Ecclesiæ definitione adijci expressam mentionem justorum et electorum ipsâ semper comprehensorum! luctuosum schisma brevi et faciliè compesceretur. Levi enim negotio fieri potest ejusmodi additio, sine ullâ definitionis mutatione quæ sit alicujus momenti. Quid enim vetat Ecclesiam militantem novi Testamenti, à Christo fundatam, visibilem, et quatenus visibilem, etc., definiri: *Cætum hominum, inter quos multi semper sunt justis et electis, unius et ejusdem fidei professione et eorumdem sacramentorum communione conjunctus, sub regimine legitimorum pastorum ac præcipuè Romani pontificis?* In hæc definitionem memorantur expressè justis

et electi qui sunt præcipua Ecclesie membra, propter quos Ecclesia instituta est et multis privilegiis aucta. Ita tamen fit eorum mentio ut soli Ecclesie ut visibili hæc definitio conveniat, quemadmodum et illa quæ superius allata est, in quâ implicitè tantum continebatur quod in istâ conceptis verbis adjectum est de potiori et nobiliori Ecclesie parte, nempe de justis fide, spe et charitate imbutis, quorum alii non perseverant usque ad mortem, et sunt justî temporales, ut aiunt; alii verò in justitiâ usque ad mortem perseverant, et electi sunt seu prædestinati.

Jam observatum est singula quæque prædictâ definitione contenta deinceps ostendenda esse veræ Ecclesie visibili necessariò competere vi institutionis Christi. Hoc autem posito, eandem definitionem Ecclesie esse legitimam paucis

Probatur. Illa Ecclesie ut visibilis, definitio legitima est, quâ nihil continetur quod Ecclesie ut visibili non competat, in quâ id omne exhibetur quod Ecclesiam reddit visibilem, quæ omnes complectitur Ecclesie partes, et ab eâ removet quidquid est ab ipsâ removendum; atqui talis est nostra Ecclesie definitio: 1° Quidem, allata Ecclesie definitio nihil continet quod Ecclesie ut visibili non competat, uti inferius efficietur, præsertim ubi de unitate Ecclesie, de ejus membris, de ministerio et regimine ecclesiastico. 2° In eadem definitione exhibetur id omne quod Ecclesiam reddit visibilem. Visibilis enim redditur per professionem et prædicationem ejusdem fidei, per communionem et dispensationem eorumdem sacramentorum, et subjectionem iisdem pastoribus, præsertim Romano pontifici, ita ut inde facilè ad omnibus Ecclesia tam dignoscatur, quàm imperium quodlibet, v. g. regnum Gallie. 3° Eadem definitio complectitur omnes Ecclesie partes. Tria enim ad minimum requiruntur et sufficiunt ut quis dici queat pars veræ Ecclesie, scilicet professio fidei christianæ, sacramentorum communio, legitimis pastoribus, ac præsertim Romano pontifici subjectio: atqui hæc tria complectitur definitio allata; ergo. 4° Ab Ecclesia removet quidquid ab ipsâ removendum est. Per tres enim assignatas conditiones ab illâ remouentur quicumque ad Ecclesiam, ut visibilem, non pertinent. Defectu primæ conditionis ab eâ excluduntur omnes infideles, sive qui nunquam fuerunt in Ecclesia, ut pagani, Judæi, Mahumetani; sive qui in eâ fuerunt et ab eâ recesserunt, ut apostate

et hæretici. Defectu secundæ excluduntur vef qui nunquam admissi sunt ad sacramentorum communionem, ut catechumeni, vel qui per Ecclesie censuras eorumdem communione privati sunt, ut excommunicati. Defectu tertie conditionis, excluduntur schismatici, qui licet fidem veram profiteantur et habeant sacramenta, foris tamen sunt et extra Ecclesiam, eò quòd legitimis pastoribus, Romano præsertim pontifici Ecclesie capiti, non obtemperant; ergo, etc.

Obijcit Melancthon in Apologiâ articuli 1 Confessionis Augustanæ: Manca est et imperfecta illa Ecclesie definitio, in quâ nullâ fit mentio justorum, nulla fidei interioris, spei et charitatis, in quibus tamen sita est pars Ecclesie præcipua et nobilior; atqui, etc.—Distinguo majorem: In quâ nullâ fit mentio etiam implicita et virtualis justorum, seu fidei interioris, spei et charitatis, et, in quâ asserendâ, animus est exponendi seu definiendi Ecclesiam adæquatè sumptam, prout constat animâ et corpore, concedo; in quâ non fit mentio explicita et expressa justorum, seu fidei interioris, spei et charitatis quibus animantur, et in quâ afferendâ animus est definiendi solummodò Ecclesiam inadæquatè sumptam, nempe secundum ea tantum quibus redditur visibilis, nego. Licet theologis catholicis fide certum sit in Ecclesia visibili multos semper esse justos et electos, ac proinde donis fidei interioris, spei et charitatis ornatos et animatos, attamen nullam eorum formalem et expressam mentionem faciunt in definiendâ Ecclesia visibili, quoad scilicet vincula exteriora quibus omnes ejus partes inter se colligantur. Ratio est quia tunc spectant solummodò Ecclesiam inadæquatè sumptam, nempe quatenus visibilem, et secundum corpus, seu secundum ea sensibilia et visibilia quibus omnes ejus partes in unum corpus societatis visibilis coadunantur.

Triplici autem potissimum de causâ theologo in suâ Ecclesie definitione speciatim illam considerant, in quantum visibili est et externam societatem constituit. Una est, quia Ecclesia sub eo respectu, seu quatenus est visibilis, doctrix est et magistra veritatis, ut aliquando ostenditur. Sicque directius sese Protestantium erroribus opponunt, distinguunt Ecclesiam duplicem, unam internam et invisibilem, externam alteram et visibilem, quarum illa sola, non illa potius privilegis Ecclesie concessis, quæ in Scripturis enarrantur. Altera est, quia Ecclesie nomine absolutè sum-

pio vera intelligenda est Ecclesia quæ externa sit et visibilis, uti demonstrat ex Scripturis, et ex confessionibus fidei et libris disciplinæ ipsorummet Protestantium, illustrissimus Bossuetius in libro cui titulus . *Conférence avec le ministre Claude*. Tertia est, quia deprehensa semel visibili Ecclesiâ, statim habebitur illius anima quæ ab ejus corpore inseparabilis est, et in eâ societate necessariò reperitur, quæ cum veræ fidei professione et sacramentorum communione, legitimâ potitur pastorum successione, et Romanum pontificem caput visibile et ministeriale agnoscit. Quotquot igitur illius societatis partes sunt, pro certo tenere debent, se in eâ esse societate, in quâ existunt, formantur, et ad vitam spiritualem joyentur et aluntur justî et electi, propter quos hæc societas visibilis instituta est, et eximîis à Christo dotibus et privilegiis fuit donata.

Hinc meritò dici potest, in *definitione* de quâ agitur, saltem virtualiter exprimi interiora fidei, spei et charitatis dona, siquidem professio veræ fidei illud involvit, ut quisque in Ecclesiâ visibili existens profiteatur à se credi in eadem visibili societate multos contineri justos et electos, fide, spe et charitate interioribus animatos.

Eandem justorum mentionem virtualem et implicitam in eadem theologorum definitione haberi jam probavimus quoque ex efficaciâ sinceræ prædicationis verbî Dei et ministerii sacramentorum à Christo institutorum; quod quidem ministerium ut et prædicationem puram in verâ Ecclesiâ visibili vigere eadem definitione apertè significat.

Licet verò juxta vel severiores regulas logicas, necesse non sit, imò sæpius vitiosum foret in definitione reponi quidquid necessariò attribuendum est definito, quippe, cum multa sint necessaria definito, quæ in definitione propriè dictâ et accuratâ conceptis verbis exprimi non debent, quorum nempe mentio virtualis sufficit, in eo sita quòd legitimâ consequentiâ deduci possint ex iis quæ *definitio* formaliter exhibet: licet hæc observatio iis conjuncta quæ supra diximus de mente theologorum in definiendâ Ecclesiâ, satis superque sit ad eorum definitionem ab omni cavillatione defendendam, attamen huic diximus posse addi aliquam mentionem expressam justorum et electorum verâ Ecclesiâ visibili semper comprehensorum, sine ullâ mutatione sensû ejusmodi definitionis, ita ut scopum suum

theologi perinde assequerentur. Itaque, si id unum eperent Protestantes ut in ipsâ Ecclesiâ, ut visibilis, definitione conceptis verbis fieret sermo de justis et electis fide interiori, spe et charitate pollutibus et animatis, quaestiones de nomine non agitamus, votis eorum lubentes annuemus, nec sanè in definitione seu descriptione Ecclesiæ illud vereremur expressè asserere, quod omnes oculati facillè assentientur in eâ virtualiter exprimi.

Inst. 1°: In definitione Ecclesiæ ea ponuntur quæ pertinent ad essentiam Ecclesiæ, quippe definitio, si legitima sit, naturam rei explicat; atqui in definitione theologorum non ponuntur ea quæ ad essentiam Ecclesiæ pertinent; nimirum fides, spes et charitas. Certè, si dicat aliquis virtutes illas non esse Ecclesiæ essentialia, fatendum ipsi erit veram Christi Ecclesiam concipi posse ac existere sine fide, spe et charitate: *Portaque inferi adversus illam non prævaliturus*, quamvis congregatio duntaxat foret impiorum et hypocritarum, qui omni fide, spe et charitate destituuntur: quod utrumque perabsurdum est. Ita fermè Melancthon loco mox citato, et minister Claudius in responsione ad librum illust. Bossuetii inscriptum: *Conférence avec M. Claude*, quæst. 2. — Dist. maj.: In definitione Ecclesiæ debent ea poni quæ ad essentiam ejus pertinent, secundum respectum sub quo definienda est, concedo; quæ ad essentiam Ecclesiæ pertinent sub omni respectu, licet definienda non sit nisi sub uno respectu, nego. Unaquæque res bene definitur, si secundum respectum sub quo definiens debet ipsam considerare, aptè definiatur. Potest quidem spectari res sub omni respectu et adæquatè, et ejus sic spectatae quæri definitio; quæ imperfecta quidem erit, nisi totam rei essentiam, seu genus proximum et differentiam ejus propriam exponat, ex quibus concipiatur fluere cætera rei ejusdem attributa necessaria, seu propria, seu generica. Et quidem Ecclesiam absolutè et adæquatè sub omni respectu consideratam definiunt theologi catholici, eorumque definitiones retulimus. Verùm una eademque res potest etiam considerari et defini ri sub uno respectu qui specialem ob causam attenditur, dum alios respectus explicare animus non est, iisdem tamen non negatis, imò virtualiter eatenus expressis quatenus ex ipsâ rei sub uno respectu datâ definitione deducuntur. Atqui ita se habet prædicta theologorum definitio. In eâ attenditur Ecclesia ut visibilis, animusque est eam definiendi

ut visibilem; adeoque hæc definitio legitima est, modò in eâ explicentur, ut reipsâ fit, quæcumque Ecclesiam visibilem efficiunt: nec necesse est in eadem expressè memorari justos et electos fide, spe et charitate interioribus donatos, quantumvis ipsi sint potior pars Ecclesie sub omni respectu consideratæ, quia mirum interiora sunt hujusmodi dona, solusque Deus eos certò cognoscit, qui illis virtutibus polent. Præterea, illà Ecclesiâ visibili justos et electos, fide, spe et charitate instructos contineri non modò eadem definitione Ecclesie ut visibilis, non negatur, sed potius ex contentis et explicatis in illà definitione, fidem, spem et charitatem, seu justos et electos illis donis ornatos Ecclesie visibilis sinu comprehendì, apertè deducitur. Proinde ejusmodi justorum et electorum mentionem virtualem illa definitio continet.

Demum, ut dictum est, nihil vetat quominus illi definitioni, seu descriptioni Ecclesie addatur mentio expressa justorum et electorum, fide, spe et charitate donatorum; neque hæc mentio indirectâ, ullo modo mutantur definitionis usus et sensus.

Ergo ex allatâ theologorum catholicorum definitione id absurdum nequaquam sequitur, videlicet, veram Christi Ecclesiam concipi posse et existere sine fide, spe et charitate, portasque inferi adversus illam non esse prævilituras, quamvis congregatio duntaxat foret impiorum et hypocritarum, omni fide, spe et charitate destitutorum.

Inst. 2°: Corpus Ecclesie est essentialiter vivum; ergo definiri nequit ipsum Ecclesie corpus sine memoratis expressè et directè prædictis fidei, spei et charitatis virtutibus, in quibus vita seu anima Ecclesie consistit. — Distinguo consequens: Definiri nequit corpus Ecclesie sine memoratis expressè et directè fidei, spei et charitatis virtutibus, si definiendo Ecclesiam seu corpus Ecclesie, directè attendatur ejus vita, concedo; si directè attendatur Ecclesia solum ut visibilis, seu Ecclesie corpus quatenus per illud visibilis Ecclesia efficitur, nego. Cùm in adornandâ definitione allatâ id unum directè attendatur, ut ea tanquam visibilis et secundum corpus quo visibilis efficitur, spectata, describatur, hinc necesse non est in eadem definitione directè et expressè memorari justos et electos, quibus ne uno quidem momento carere potest Ecclesia; quapropter solent theologi in eâ facere mentionem solummodò implicitam et virtualem justorum et ele-

ctorum. Quòd si quis in eadem velit expressè memorari justos et electos, fide, spe et charitate instructos, id sanè ipsi licet, juxta non semel à nobis adhibitam observationem. Mentio ejusmodi non erit nisi indirecta, uti explicatum est, et propterea solitæ theologorum definitionis neque usum neque sensum mutabit.

Objectiones 2^æ: Romanus pontifex deficere potest, sive per mortem, sive per errorem formalem in fide (saltem ut privatus, nec ipsius diligentibus Ultramontanis), sive etiam quatenus invincibiliter ignorabitur tempore schismatis; ergo romanus pontifex non est Ecclesie essentialis, nec proinde subjectio romano pontifici, et communio cum ipso sunt Ecclesie essentialia. Ergo in Ecclesie definitione perperam memoratur subjectio romano pontifici. — Dist. ant.: Romanus pontifex deficere potest in Ecclesiâ quantum ad personam et exercitium actuale, per aliquid breve tempus, concedo; quantum ad statum, ita ut pontificia dignitas sit extincta, aut unquam extinguenda, nec à successore mox futuro exercenda, nego.

1° Cùm romanus pontifex moritur, deficit quidem ejus persona, et donec ejus successor eligatur, nemo est qui ejus primatûs jura exerceat. Sed non ideò deficit status papalis, seu pontificia dignitas et auctoritas, quæ instituta est jure divino, et Ecclesie catenus essentialis est, quatenus Ecclesia inest vis nunquam interitura, et constanter, ubi opus est, exercenda, pontifici mortuo substituendi successorem qui eadem auctoritate induatur et eam exercere valeat. Cùm igitur, mortuo pontifice, Ecclesia successionem pontificalem non admittat, sed vim et potestatem habeat defuncto pontifici successorem substituendi eadem auctoritate polentem; cùm singuli Christiani debeant eniti seu precibus, seu potestate eâ quæ multi valent, ut electio ejusmodi citò perficiatur; cùm fieri non possit ut Ecclesia officio suo desit circa rem tanti momenti, quæ ad ejus constitutionem jure divino stabilitam perinet, nec conetur repellere obices ejusmodi electionem morantes; cùm certò constet futurum ut tandem intra breve tempus, assistente Deo, illos quicumque esse possint obices vincat et superet; manifestum est auctoritatem pontificiam, etiam mortuo Romano pontifice, semper in Ecclesiâ subsistere, et subjectionem Romano pontifici sive actualem, cùm nempe vivit et agnoscitur, sive habitalem, quæ in desiderio et animi affectu et

dispositione consistit, esse cuique fidei necessariam, ac proinde in Ecclesiae definitione merito memorari.

Res illustrari potest exemplo regni monarchici electivi. Diciturne extinctam in eo esse auctoritatem regiam morte regis, et jam illud regnum desinere esse monarchicum, aut subditos hoc ipso esse liberos ab omni subiectione juxta leges illius regni fundamentales debita alicui monarchæ legitimo, seu legitime eligendo? Imò societas illa civilis, quæ regnum ejusmodi monarchicum electivum constitueret, dignitatem et potestatem regiam eatenus conservare diceretur, quatenus ipsi inesset jus eligendi juxta leges successorem regis defuncti, quem citò eligi singula illius societatis membra, pro sua quodque parte, debent studiosè conari, et cui electo tenentur illam præstare obedientiam, quam ejusdem regni constitutiones præscribunt.

2° Ex his patet quid respondendum ad casum hærescos in quam Romanus pontifex incidere, et in quâ pertinaciter perseveraret. Ait Bellarminus cum Ultramontanis pontificem Romanum ita errantem, fore ipso facto è sede dejectum et pontificiâ auctoritate privatum, ejusque loco alium esse eligendum. Atque ita quidem decernunt, ne videatur cæctum episcoporum habere auctoritatem (1) superiorem Romano pontifici. Gallicani alio modo difficultatem solvunt, et conformiter ad sua principia statuunt, eundem pontificem summum tunc esse juridicè deponendum, et ipsi alium electione legitima substituendum. Nec ulla dubium esse potest quin eo in casu Ecclesia sibi intra breve tempus provisura sit de capite: non magis igitur pontificia auctoritas deficere potest per errorem quemcumque summi alicujus pontificis quàm per ejusdem obitum.

3° Major non est difficultas de casu schismatis, quando invincibiliter ignoratur quis fuerit (2) legitime in pontificem electus, et pro-

(1) In textu originali edit. 1779, pag. 80, sic se habet hujusce phrasos concatenatio: *Ne videantur (Ultramontani) fatari Ecclesiam universalem, seu concilium œcumenicum auctoritatem esse superiorem Romano pontifici. Nos verò Galli multò melius et legitime canonicè conformius statuimus, etc.* (Not. ab Edit.)

(2) Hæc habet eò loci genuina citatæ editionis lectio: *Major non est difficultas de casu schismatis, sive manifestum sit quis legitime fuerit in pontificem electus, sive illud invincibiliter ignoretur, sive propter rationes hinc et inde militantes à se invicem Ecclesie particulares bonè sive dissidèa* (Not. ab Edit.)

pter rationes hinc et inde militantes à se invicem Ecclesie particulares bonè fide dissident. Nam quotquot malâ fide adhaerent illegitimo pontifici, rei essent schismatis, et tenentur vero et legitimo conjungi et subjici. Qui verò ignorantiâ invincibiliter laborarent, et bonâ fide unius partes sequerentur, hi à schismate formali excusarentur, modò tamen sincerè desiderarent schisma finiri, et ad illud extinguendum operam suam sallem precibus ad Deum fuis conferrent, ex animo parati subjici debite soli Romano pontifici quem Ecclesia universa pro legitimo haberet. Pro certo tenendum est eam inesse vim Ecclesie quodlibet ejusmodi schismatis compescendi, etiam, ubi opus est, è sede pontificiâ disturbando omnes contententes, et novum eligendo pontificem quem universi agnoscant, uti factum est in concilio œcumenico Constantinensi.

ARTICULUS III.

De origine Ecclesie.

Apostolus Ephes. c. 5, v. 25, 24 et seqq., plures Ecclesie causas exhibet his verbis: *Christus caput est Ecclesie, ipse salvator corporis ejus... Ecclesia subjecta est Christo... Christus dilexit Ecclesiam, et seipsum tradidit pro eâ, ut eam sanctificaret, mundans lavacro aque in verbo vitæ. Ut exhiberet ipse sibi gloriosum Ecclesiam, non habentem maculam aut rugam, aut aliquid hujusmodi, sed ut sit sancta et immaculata.* Ibi designantur quatuor Ecclesie causæ. Efficiens, nempe Christus, qui *semetipsum tradidit pro eâ*, et sanctificat ac mundat eam *lavacro aque in verbo vitæ*, id est, per sacramenta quæ instituit, quorum primum est *lavacrum aque*, seu baptismus, et per *verbum vitæ*, sive per illud verbum quod à ministris sacramentorum adhibetur in iis conficiendis, sive per illud quod ejus nomine prædicant et annuntiant ministri ab eo constituti, cui prædicationi uberes gratiæ interiores alligatæ sunt. Materialis, fideles nimirum ex quibus Ecclesia componitur, et quos S. Paulus ipso Ecclesie vocabulo denotat. Formalis, videlicet unio fidelium inter se, quâ sit ut *corpus unum efficiant, cujus salvator est Christus, et eorundem cum Christo capite conjunctio.* Christus, inquit Apostolus, *caput est Ecclesie... ipse salvator corporis ejus... Ecclesia subjecta est Christo... eam sanctificat mundans lavacro aque in verbo vitæ.* Hisce posterioribus verbis indicatur tribus contineri unionem fidelium inter se, scilicet ejusdem fidei professione, quæ ex

prædicatione verbi vitæ nexa est; eorumdem sacramentorum participatione, quorum baptis-
mus seu *lavacrum aquæ* est janua, et subje-
ctione leg'itimis pastoribus, quippe quorum
est sacramenta ministrare et *verbum vitæ* præ-
dicare. Finalis, quæ duplex, remota et pro-
xima. Hæc in sanctificatione eorum qui ad
Ecclesiam pertinent, est sita; illa est salus et
felicitas æterna quam adipiscuntur omnes
sancti, qui usque ad mortem in sanctitate
perseverant. Utramque complectuntur ista
verba Apostoli : *Ut exhiberet ipse* (Christus)
sibi gloriosam Ecclesiam, non habentem maculam,
aut rugam, aut aliquid hujusmodi, sed ut sit
sancta et immaculata. Scilicet, gloriosa est hæc
Ecclesia pro quâ Christus semetipsum tradidit,
quam mandat *lavacro aquæ in verbo vitæ*, quia
Deum palàm glorificat, ac gloriam Evangelii et
crucis Christi ubique annuntiat; *sancta* est,
quia constanter et sine ullâ variatione docet
sanctam doctrinam, quâ perpetuò in ejus uni-
tate generantur sancti; *non habet maculam aut*
rugam, tum quia neque errore ullo contamina-
tur, neque ullo perverso placito deformatur;
tum quia sinu suo continet et cibus spirituali-
bus alit fovetque electos Dei, qui, quamvis
dum in terris versantur, peccato obnoxii sint,
in ejus tamen communione reperiunt media
quibus mundantur et perficiuntur, ita ut sta-
tum perfectum coram Christo sint aliquando
consecuturi.

In hisce causis evolvendis de quibus multa
facile congeri possent, diutius non immoran-
dum, nisi quòd addenda sint aliqua de modo
quo Christus est Ecclesiæ auctor seu causa
efficiens. Deinde paucis etiam erit dicendum
de antiquitate Ecclesiæ. Demùm explicandum
quoque erit discrimen inter statum Ecclesiæ
ante Christum et post Christum.

§ 1. De auctore Ecclesiæ.

Christus est Deus, simul et homo. Et Filius
Dei æternus, consubstantialis Patri, qui *propter*
nos homines et propter nostram salutem incarnatus
est in plenitudine temporum de Spiritu
sancto, ex Mariâ virgine, et homo factus est. Sub
utroque respectu est auctor seu causa efficiens
Ecclesiæ, at ratione diversâ. Quod ut expli-
cetur, sit

CONCLUSIO. — *Solus Deus, adeòque Christus ut*
Deus, est auctor Ecclesiæ, potestate indepen-
dentis et supremæ auctoritatis; et solus Chri-
stus, ut homo, potestate excellentis et ministerii
principalis.

Probatur prima pars. Actuum 20, 28 : At-

tendite vobis et universo gregi, in quo vos posuit
Spiritus sanctus regere Ecclesiam Dei. Ibi spe-
ciali titulo *Ecclesia* dicitur *Dei*, quia Deus eam
instituit, fundavit : ergo solus est ipse auctor
potestate independentiæ et supremæ auctori-
tatis; nam omnia quæ sunt, hoc modo solus
Deus operatus est, neque ipse potest alio
modo operari quàm ut supremus Dominus ab
alio quolibet independens. Et verò solius Dei
est potestate independentiæ et supremæ aucto-
ritatis homines ordinare ad sanctitatem et ad
finem sanctitatis, nempe gloriam æternam.
Gratiam et gloriam dabit Dominus, inquit Psa-
ltes Regius Psalmo 83, 12. Solius etiam Dei est
media conferre et præscribere necessaria et
idonea ad finem suum seu gratiæ seu gloriæ
consequendum. Ergo.

Probatur secunda pars. Christum ut homi-
nem esse simpliciter et sine addito auctorem
Ecclesiæ indubitatum est. Hinc Matth. 15, 18,
dicitur *edificaturus Ecclesiam suam*, etc. ; hinc
Joan. 20, 21, mittit Apostolos sicut missus est
à Patre; hinc eosdem jubet Matth. 28, 19, *do-*
cere omnes gentes, baptizantes eos in nomine
Patris, et Filii, et Spiritus sancti; hinc instituit
sacramenta; hinc Hebr. 12, 2, appellatur *auctor*
fidei et consummator, qui proposito sibi gaudio
sustinuit crucem, confusione contemptâ; hinc
Ephes. v. 23, dicitur *semetipsum tradidisse pro*
Ecclesiâ, et 23, nuncupatur *caput Ecclesiæ et*
salvator; hinc 1 Cor. 3, 11, legitur illum esse
fundamentum quod *aliud nemo potest ponere*
præter id quod positum est, et Act. 4, 11, 12,
habetur quòd *hic est lapis, qui... factus est in*
caput anguli, et additur v. 12 : *Non est in alio*
aliquo salus, neque enim aliud est sub cælo no-
men datum hominibus in quo oporteat nos salvos
feri; hinc alia multa de eo enuntiantur quibus
ita manifestum fit Christum esse simpliciter et
sine addito auctorem Ecclesiæ, ut nulla de eo
unquam fuerit aut possit esse discretio inter
cujuscumque nominis Christianos. Atqui Chri-
stus ut homo non potest simpliciter et sine ad-
dito, seu per antonomasiam, ut aiunt, dici et
esse Ecclesiæ auctor, nisi potestate excellentiæ
et ministerii principalis, quandoquidem ipsi
ut homini non competit potestas illa quæ di-
citur independentiæ absolutæ et supremæ au-
ctoritatis. *

Queritur quo sensu Apostoli dicantur *fun-*
damenta Ecclesiæ? — Resp. eos meritò dici
concurrisse ad fundandam et instituendam
Ecclesiam in genere causæ ministerialis infe-
rioris, quatenus scilicet eorum ministerio Deus

usus est ad executionem institutionis Ecclesiae. Christus est fundamentum Ecclesiae primum et essentialis, pro qua semetipsum tradidit, quam sanguine suo acquisivit, qua in ipsum credit tanquam in unicum Salvatorem, Redemptorem et Mediatorem suum, sive cujus fide salus obtineri non potest. Apostoli sunt ejusdem Ecclesiae novi Testamenti fundamenta secundaria, in quantum Deus eos seligere dignatus est, quibus doctrinam salutarem de Christo Servatore revelaret, qui eam divinitus acceptam hominibus praedicaret, et ab aliis, secundum ritum à Christo praescriptum ordinatis, deinceps usque ad mundi finem praedicari constituerent. Prophetae etiam appellantur ab Apostolo, Ephes. 2, 20, fundamenta Ecclesiae; *superaedificati*, inquit, *super fundamentum Apostolorum et Prophetarum*. Sed prophetae Christum minus plenè et evolutè annuntiarent — quam Apostoli, quorum ministerium praeterea propinquius et immediatè influxit in aedificationem Ecclesiae. Quapropter in Symbolo Nicæno Ecclesia nuncupatur *apostolica*, non prophetica.

Quæritur an sacramenta novæ legis dici queant vero sensu concurrerint ad formationem Ecclesiae in genere causæ efficientis? — Respondeo ea in genere causæ efficientis instrumentalis concurrerint ad Ecclesiae formationem et conservationem, tum propter vim per meritum Christi ipsis inditam sanctificandi, tum quia ritus sunt sensibiles à Christo divinitus instituti quibus fideles in unum Ecclesiae corpus coadunantur. Et quidem ejusmodi ritus ad devinciendam societatem populi christiani ita usui sunt, ut meritò dictum sit à sancto Augustino, lib. 19 contra Faustum, cap. 2, « in nullum nomen religionis, seu verum, « seu falsum, coadunari homines posse, nisi « aliquo signaculorum, vel sacramentorum « visibilibus consortio colligentur. »

§ 2. De antiquitate Ecclesiae.

Ecclesiam christianam seu novi Testamenti in Synagoga colligi ceptam à Christo dum in terris cum hominibus conversaretur, et ex iis primùm fuisse compositam qui ipsi adhæserunt, apud omnes Christianos ejusdemque communionis est indubitatum. Deinde statim post mortem Christum contulit eidem Ecclesiae suæ ultimam exteriorem formam quæ à Synagoga, uti praedictum fuerat, reprobata planè distingueretur, ita ut novus populus, seu Ecclesia novi Testamenti, veteri populo sine in-

termissione successerit. De his nulla quæstio est. Verùm quæritur 1º utrùm ante Christum extiterint verè fideles, qui in Christum crederint, qui fide in Christum justificari et salvari potuerint, qui fide illà per dilectionem operante reverè justificati fuerint et salvati, qui ita vixerint et mandata Dei observaverint, ut ob mores sanctissimos et fidei in Christum quæ pollebant, consentaneos, nomine verorum et sanctorum Christianorum mereantur insigniri? Quæritur 2º à quo corperit Ecclesia sic sumpta pro cœtu fidelium ante Christum?

CONCLUSIO PRIMA. — *Ecclesia Christi seu cætus fidelium in Christum credentium ita antecessit nativitatem Christi, ut tempore etiam legis naturæ et legis scriptæ sanctos extitisse christianæ religionis cultores meritò asseratur.*

Probatur 1º ex testimonio Eusebii qui libro 1 Demonstrationis evangelicæ, capite 5, disertè tradit Moysi et aliis antiquis viris Deo acceptis Christum fuisse cognitum, eosdemque ait libro 6, christiano more vixisse, non judaico. Quapropter lib. Hist. 1, cap. 4, sic loquitur: « Tametsi absque ullà controversiâ novelli sumus, « et hoc novum certè christianorum nomen « nuper omnibus innotuit, sectam tamen rationemque vivendi non recens à nobis compositam, sed jam inde à primo (ut ita dicam) « conditu generis humani, ex notionibus à « naturâ insitis, ab hominibus Deo acceptis « institutam, atque excultam fuisse, sic demonstrare conabimur. » Audis ex Eusebio, à mundi conditu viris Deo acceptis notum fuisse Christum, et rationem vivendi Christianæ conformem ab iisdem fuisse excultam; unde colligit nomen *Christiani* esse quidem novum, sed rem ipsam esse antiquam et à conditu generis humani institutam. Pressius idem Eusebius citato capite 4 libri 1 Hist. sic ratiocinatur: « Cùm Christiani nomine nihil aliud significetur, quàm vir qui per Christi cognitionem « atque doctrinam, modestiâ, justitiâ, tolerantia, fortitudine, et pietatis cultisque unius, « qui super omnia est, Dei professione ornatus est, hæc omnia veteres illi (Deo accepti) « non minus studiosè quàm nos excoluerunt. »

Probatur 2º auctoritate SS. Patrum qui docent Ecclesiam seu cætum Christi fidelium inter quos multi sancti et electi, id est, usque ad mortem in justitiâ acceptâ perseverantes, extitisse omni ævo ab initio mundi. « Ex quo « vocantur sancti, inquit S. Augustinus in psal-

num 128, est Ecclesia in terrâ. Aliquando
 « in solo Abel Ecclesia erat, » etc.; et sermo-
 ne 4 de Jacob et Esâ, aliàs 44: « Ecclesiam
 « accipite, non in his solis qui post Domini
 « adventum et natiuitatem esse cœperunt
 « sancti; sed quotquot fuerunt sancti ad Ec-
 « clesiam ipsam pertinent. » Et S. Gregorius
 Magnus, homiliâ 19 in Evangelia, explicans
 parabolum patrisfamilias operarios in vineam
 suam mittentis, duratione Ecclesiæ univer-
 salis et in terris militantis distinctâ per quin-
 que ætates, nimirum ab Adam ad Noe, à
 Noe ad Abrahamum, ab Abrahamo ad Moysen,
 à Moysè ad Christum, à Christo ad mundi fi-
 nem, hæc addit: « Quis patrisfamilias simili-
 tudinem rectius tenet quam Conditor no-
 ster... qui habet vineam, universam scilicet
 « Ecclesiam, quæ ab Abel justo usque ad ulti-
 « mum electum qui in fine mundi nasciturus
 « est, quot sanctos pertulit, quasi tot palmites
 « emisit? »

Probatur 5° hoc argumento theologico: Illis
 temporibus Ecclesia Christi quantum ad sub-
 stantiam extitisse dicenda est, quibus extitère
 viri iusti qui non nisi per fidem in Christum
 salutem æternam consecuti sunt, quorum eadem
 omninò, quod ad rem ipsam, fuit fides
 ac fides nostra, qui christiano more vixerunt,
 quorum Christus fuit caput. Atqui, ab exordio
 mundi, tempore legis naturæ et legis scriptæ,
 extiterunt iusti qui non nisi per fidem Christi
 æternam salutem consecuti sunt, quorum eadem
 omninò, quod ad rem ipsam, fuit fides
 ac fides nostra, qui christiano more vixerunt,
 quorum Christus fuit caput; ergo.

1° Non nisi per fidem in Christum salutem
 consecuti sunt. Sic enim loquitur S. Augustinus
 epistolâ 190, aliàs 157 ad Optatum, cap.
 2, n. 8: « Profectò quod scriptum est, non esse
 « aliud nomen sub celo in quo oporteat nos sal-
 « vos fieri, ex illo tempore valet ad salvandum
 « genus humanum, ex quo in Adam vitiatum
 « est genus humanum. Sicut enim in Adam
 « omnes moriantur, ita in Christo omnes vivifi-
 « cabuntur. Quia sicut in regno mortis, nemo
 « sine Adam, ita et in regno vitæ, nemo sine
 « Christo. » Et epistolâ ad Dardanum, quæ est
 187, aliàs 57, n. 34, cum dixisset Christum
 Mediatorem voluisse ut sacramentum quo re-
 generemur, esset manifestum, addit aliquo si-
 gno occulto iustos veteres successisse parvulis
 suis ad delendum in his peccatum originale,
 meritis objecti fidei suæ in Christum, quâ solâ
 salvi esse poterant. « Erat autem, inquit, an-

« ti quis iustus aliquid occultum, cum tamen
 « et illi eadem fide salvi fierent, quæ fuerat
 « suo tempore revelanda. »

2° Eadem omninò quoad rem ipsam fuit ve-
 terum iustorum fides cum nostrâ. « Sicut nos,
 « inquit S. Augustinus epistolâ 102, aliàs 49,
 « n. 12, sicut nos in eum (Christum) credimus
 « et apud Patrem manentem, et qui in carne
 « jam venerit, sic credebant in eum antiqui,
 « et apud Patrem manentem, et in carne ven-
 « turum. Nec quia pro temporum varietate
 « nunc factum annuntiat, quod tunc futu-
 « rum prænuntiabatur, ideò fides ipsa variata,
 « vel salus diversa est. » Et tractatu 45 in
 Joannem: « Ante adventum Domini nostri
 « Jesu Christi, quo humilis venit in carne,
 « præcesserunt iusti, sic in eum credentes
 « venturum, quomodò nos credimus in eum
 « qui venit. Tempora variata sunt, non fides.
 « Quia et ipsa verba pro tempore variantur,
 « cum variè declinantur. Alium sonum habet,
 « venturus; alium sonum habet, venit; mu-
 « tatus est sonus, venturus est, et venit;
 « eadem tamen fides utrosque conjungit, et
 « eos qui venturum esse, et eos qui eum ve-
 « nisse crediderunt. » Similia habet S. doctor
 pluribus aliis in locis.

3° Christiano more vixerunt, seu virtutes
 christianas excoluere, ut patet tum ex testi-
 monio Eusebii mox relato, tum ex iis quæ de
 Abele, Abrahamo, Moysè et aliis referuntur in
 Scripturis, tum ex laudibus quibus multorum
 ex ipsis celebrat fidem Apostolus in Epistolâ ad
 Hebræos, capite 11, tum denique quia constat
 nemini ad salutem suffecisse unquam fidem in
 Christum, nisi fuerit fides practica, seu fides
 per dilectionem operans.

4° Eorum Christus fuit caput eodem sensu
 quo est caput iustorum sub novo Testamento,
 uti docet sanctus Augustinus concione tertiâ
 in psal. 36: « Omnes, qui ab initio seculi fue-
 « runt iusti, caput Christum habent. Illum
 « enim venturum esse crediderunt, quem nos
 « venisse jam credimus; et in ejus fide et ipsi
 « sanati sunt, in ejus et nos, ut esset et ipse
 « totius caput civitatis Jerusalem. »

Dices: Apostolus Galat. 3, 23, 24, hæc ha-
 bet: *Prius autem quam veniret fides, suo lege
 custodiebamur conclusi, in eandem fidem quæ
 revelanda erat. Itaque lex pædagogus noster fuit
 in Christo, ut ex fide justificemur. At ubi venit
 fides, jam non sumus sub pædago.* Ergo nulla
 in Christum fides ante adventum Christi,
 proinde nulla Ecclesia, quæ sine fide in Chri-

stum stare nequit, cum sit collectio fidelium. — Nego consequentiam. Ex hoc loco Apostoli colligi nequit nullam fuisse in Christum fidem ante ejus adventum, cum eodem in capite sanctus Paulus laudet Abraham fidem, et capite 11 Epistolæ ad Hebræos multorum veterum fidem cum encomiis commemoret. Sed quo tempore prædicatio Evangelii gentibus facta est, ait Apostolus venisse fidem, tum propter multitudinem credentium, in quorum comparatione pauci extiterè fideles ante Christum, tum propter abundantiam et evolutionem rerum credendarum, quæ ante Christum longè minores numero et minùs clarè fuerant explicatæ et propositæ; tum quia inter eos qui ante Christum verà et sufficienti ad salutem fidè in Christum erant imbuti, multi pollebant solùm fide in Christum velatà et implicità, quæ à promulgato Evangelio salutì non sufficit. « Post peccatum, inquit S. Thomas 2 2, q. 2, art. 2, in corpore, fuit explicitè creditum mysterium Incarnationis Christi non solùm quoad Incarnationem, sed etiam quantum ad passionem et resurrectionem, quibus humanum genus à peccato et morte liberatur. Aliter enim non præfigurassent Christi passionem quibusdam sacrificiis et ante legem et sub lege; quorum quidem sacrificiorum significatum explicitè majores cognoscebant: minores autem sub velamine illorum sacrificiorum, credentes ea divinitùs esse disposita, de Christo venturo quodam modo habebant velatam cognitionem. Post tempus autem gratiæ revelatæ tam majores quàm minores tenentur habere fidem explicitam de mysteriis Christi, præcipuè quantum ad ea quæ communiter in Ecclesiâ solemnizantur et publicè proponuntur, sicut sunt articuli Incarnationis. » Et in responsione ad tertium; Dicendum, inquit, quòd multis gentiliùm facta fuit revelatio de Christo... Si qui tamen salvati fuerunt, quibus revelatio (expressa de Christo) non fuit facta, non fuerunt salvati absque fide Mediatoris; quia etsi non habuerint fidem explicitam habuerunt tamen fidem implicitam in divinà providentiâ, credentes Deum esse liberatorem hominum secundùm modos sibi placitos, et secundùm quòd aliquibus veritatem cognoscentibus Spiritus revelasset. » Itaque tempus quod subsequutum est passionem, mortem et resurrectionem Christi appellari potuit ab Apostolo tempus quo venit fides, sine exclusione omnis fidei ante Christi adventum.

Dices 2º: Ex his Christi verbis Petrum alloquentis Matthæi 15, 18: *Tu es Petrus, et super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam*, patet Ecclesiam Christi non extitisse ante confessionem S. Petri de Christo: *Tu es Filius Dei vivi*. Quapropter S. Augustinus in psal. 147, ait « Ecclesiam incepisse ab Jerusalem, atque hinc extendi ad omnes nationes. » Et in primam S. Joannis Epistolam tradit « ibi inchoatam esse Ecclesiam, ubi venit de cælo Spiritus sanctus, et implevit in uno loco sedentes centum viginti. » Ergo. — Dist.: Ergo Ecclesia prout fundata est à Christo jam incarnato, et in carne passo et mortuo, prout componitur ex fidelibus, in Christum incarnatum, passum et suscitatum credentibus fide explicitâ, non existebat priscis temporibus, concedo; prout est cœtus eorum qui in Christum venturum et passurum fide ad salutem sufficienti credebant, nego. Solutio patet ex supra non semel explicatis.

Dices 3º: Si inter veteres extiterunt veri fideles in Christum venturum credentes, quantum satis est ad salutem, et ea exequentes quæ tunc ad salutem requirebantur, ergo jam tum potuissent et debuissent appellari Christiani; atqui nomen illud tunc primùm auditum est, cum Antiochiæ, post ascensionem Domini, discipuli nominati sunt Christiani; ergo. — Distinguo majorem: Jam tunc habuissent fidem in Christum quantum ad substantiam, et opera suæ fidei consentanea edidissent, concedo; jam tum nomine Christianorum nondùm usitato insigniti fuissent, aut debuissent insigniri, nego. Non agitur hic de nomine, sed de re ipsâ, et licet pronum fuerit ut appellatio Christianorum non adhiberetur antequàm exarent discipuli qui Christo jam apud homines conversato, et pro salute hominum passo et mortuo, ac tertîa die suscitato adhererent, est tamen manifestum eos qui ante Christum fide in ipsum imbuti erant, spe et charitate pollebant, et moribus christiano dignissimis ornatì erant, fuisse reipsâ, quod ad nominis præcipuum significationem attinet, Christianos.

Inst. 4º: Si fuissent reverà Christiani, adhæsissent tanquàm membra Christo ut capiti; atqui non ita adhæserunt Christo, siquidem Christus nondùm advenerat; nemo autem ut membrum potest adherere capiti nondùm existenti. — Nego minorem, siquidem justi veteres Christo ut capiti adhæserunt per fidem, spem et charitatem, et varia sinceræ pietatis et religionis exercitiâ. Ad probationem, dis-

tinguo : Christus nondùm advenerat in carne. concedo : nondùm existebat ut Filius Dei Patris æternus, pro salute hominum incarnandus, passurus, etc.; nondùm vi meritorum ejus futurorum tribuebantur hominibus gratiæ, nego. Christus Filius Dei ab æterno existit in sinu Patris, ab æterno etiam in carne erat venturus, passurus, moriturus, suscitandus; demùm antequàm Christus reverà mereretur et satisfaceret, existebat vis ejus meritorum et satisfactionum retroactiva; nempe ejusmodi meritorum et satisfactionum futurarum intuitu Deus hominibus gratias impertiebatur, quibus salutem consequerentur quotquot iisdem utebantur ad credendum, sperandum, et amandum sicut oportet ad justificationem et salutem adipiscendum. Hinc Apoc. 13, 8, dicitur Christus *occisus ab origine mundi*.

Inst. 2° : Si inter veteres ante Christum existerent justi, hi fuissent sub gratiâ, non sub lege, siquidem, ut legitur Joannis 1, 17 : *Lex per Moysen data est, gratia et veritas per Jesum Christum facta est*; atqui ante Christum nemo erat sub gratiâ, cujus Christus est auctor; nemo erat sub lege gratiæ, quam instituit Christus; omnes Judæi erant *sub lege*, id est, legis nullam gratiam interiori conferentis servitute premebantur, et in iis dominabatur peccatum, juxta illud Apostoli Rom. 6, 14 : *Peccatum vobis non dominabitur, non enim estis sub lege, sed sub gratiâ*. Ergo, etc. — Dist. maj. : fuissent sub gratiâ eo sensu quòd paruerint gratiis sibi concessis, non vi legis Mosaicæ, sed vi meritorum et satisfactionum Christi futurarum, concedo : fuissent sub gratiâ, id est, vixissent sub lege gratiæ institutâ à Christo, nego. — Distinguo etiam illud majoris : Non fuissent sub lege, id est, non fuissent servitute legis oppressi, in quibus dominaretur peccatum, concedo ; non vixissent quo tempore vigeat lex Mosaicâ, et ad eam implendam non tenebantur, nego. Ante legem Mosaicam, tempore legis naturæ, plures extitisse justos jam ostensum est, et omnes confitentur. Pariter quoque extra populum Judaicum, qui solus lege Mosaicâ obstringebatur, extitisse etiam quosdam justos apud gentiles facillè etiam admittitur. Hi omnes pollebant fide in Jesum Mediatorem futurum, uti explicatum est. Quantum ad illos veteres justos è gente Israeliticâ, qui ante Christum vixerunt, ii dicendi sunt fuisse *sub lege*, non tantùm eo sensu quòd vixerint quo tempore vigeat lex, sed etiam eo sensu quòd legi Mosaicæ obtemperare tene-

rentur. Verùm, tunc sic essent sub lege, attamen dicendi sunt quoque non fuisse sub lege alio sensu, nempe quo ab Apostolo et à sancto Augustino sub lege fuisse dicti sunt Judæi carnales, qui adimplebant quod ad litteram legis spectat, ducti solùm metu malorum temporalium et spe bonorum temporalium, propter quæ legi Mosaicæ adhærebant. Auxiliis scilicet, seu gratiis divinis quæ non vi legis, sed virtute futurorum meritorum Christi Mediatoris et Redemptoris hominibus concedebantur tempore legis, adjuti, et, ut par erat, obsequentes, fide, spe et charitate pollebant, spiritu legis gratiæ animabantur, aspicebant à longè promissiones easdem quibus excitantur veri Christiani, et propterea mandatis Dei parebant. Quapropter vero sensu et meritò dicitur eos pertinuisse ad legem gratiæ, et veros fuisse in antecessum Christianos. Hinc ait S. Augustinus, lib. 3 contra duas Epist. Pelagianorum, *Abraham, Moysen, David, omnesque veteres justos filios fuisse promissionis et gratiæ, non ex lege, sed ex promissione; hæredes Dei, cohæredes autem Christi*.

CONCLUSIO II. — *Ecclesia sumpta pro cætu fidelium ante Christum, videtur incipisse ab Abel.*

Probatum ex sanctis Patribus. S. Augustinus Enarratione in psal. 142, n. 3, de civitate Dei quæ est Ecclesia, sic loquitur : *« Hæc civitas incipit ab ipso Abel, sicut mala civitas incipit à Cain. »* S. Gregorius Magnus homiliâ 19 in Evangelia idem tradit, nempe, *« Ecclesiam incipere ab Abel justo, usque ad ultimum electum qui in fine mundi nasciturus est. »*

Quæres cur ab Abel initium Ecclesiæ duatur, potius quàm Adamo et Evâ, quos constat ante lapsum fide informatos fuisse, nec fidem amisisse per peccatum in quod lapsi sunt, siquidem illud peccatum non fuit infidelitatis; quos denique certum est penitentiam egisse de peccato admissio, electisque et sanctis esse annumerandos. — Respondeo triplicem potissimum hujus rei causam afferri posse. Una est quòd Abel primus legatur in Scripturis ita coluisse Deum quodam signo sensibili, oblatione munerum et plurimæ hostiæ, ut Deo acceptus esset et placeret. *Respexit Dominus ad Abrem et ad munera ejus*. Et Apostolus Hebr. 11, 4 : *Fide plurimam hostiam Abel quàm Cain obtulit Deo, per quam testimonium consecutus est esse justus*. Altera est quòd primus fuerit omnium justorum qui in cæptâ sanctitate usque ad

mortem persevererunt, primus proinde electorum eo sensu quod primus in statu gratiae sanctificantis obierit, quodque tota vitâ suâ nunquam in peccatum lethale lapsus fuerit. Hinc aptior fuit à quo initia Ecclesiae quæ nunquam esse potest sine sanctis, deducerentur. Continuari ergo potuit Ecclesia post mortem Abel in Adamo et Evâ, qui jam erant de Ecclesiâ dùm viverent; sed ab iis qui peccato dedere initium, non decuit Ecclesiae exordia desumi.

§ 3. De discrimine status Ecclesiae ante et post Christum.

Cùm constet, ut dictum est paragrapho præcedenti, extitisse fideles ab exordiis mundi, inter quos fuere semper justis et electis, qui in sanctitate acceptâ perseveraverunt usque ad mortem; hinc distingimus Ecclesiam generali modo acceptam pro collectione omnium in terris fide Christo adhærentium, in Ecclesiam veterem seu quæ extitit ante Christum, et Ecclesiam novi Testamenti, quæ instituta est à Christo et usque ad mundi finem duratura est.

Quæritur in quo positum fuerit discrimen inter utramque Ecclesiam. Quatuor in Ecclesiâ attendi debent, nimirum, fides, politia, seu regimen, sacramenta et privilegia seu prærogativæ.

1° Quantum ad fidem, jam ostensum est eandem fuisse veterum justorum fidem, quoad substantiam, ac nostram. Credidère veteres in Christum venturum et passurum, nos credimus in Christum qui venit et passus est. Verùm, si consideretur propositio objecti fidei, numerus fidelium, et modus credendi, antiqua Ecclesia ante Christum multùm differt ab Ecclesiâ quam ipse fundavit et colligere cœpit Christus. Olim objectum fidei minus distinctè et explicatè erat propositum. « Quæcumque posteriores crediderunt, inquit sanctus Thomas 2-2, q. 1, art. 7, continebantur in fide « præcedentium Patrum, licet implicite. » Hinc Apostolus Ephes. 3, 5 : *In aliis generationibus non est agnitus (mysterium Christi), sicut nunc revelatum est sanctis, Apostolis ejus et prophetis.* Pariter minor olim erat credentium numerus, præsertim à quo posteris Jacob selectus à Domino in specialem populum, gentes alia deseruerunt revelationem primitivam ac dimissæ sunt ingredi vias suas, Act. 14, 15, ita ut per tot seculorum intervallum, nulla alia nati, præter Israeliticam, saltem per aliquod tempus insigne, Deum verâ religione

coluerit; tametsi, ut ait S. Augustinus, lib. 18 de Civitate Dei, capite 47 : « Non incongruè creditur, fuisse et in aliis gentibus « homines quibus hoc mysterium (Christi) « revelatum est, et qui etiam hoc prædicere « impulsus sunt. » Demùm alius fuit modus credendi : nempe fides explicita in Christum Redemptorem generis humani nunc omnibus necessaria est ad salutem; olim, uti jam observavimus, plures quidem nempe majores fide in Christum Redemptorem venturum explicitâ erant donati, sed salutis sufficiebat fides in ipsum implicita quâ minores pollebant.

2° Quantum ad politiam seu regimen, antiqua Ecclesia omninò discrepabat ab Ecclesiâ post Christum. Efficietur in hujusce tractatus decursu Ecclesiam novi Testamenti esse unicam societatem, coadunatam sub regimine legitimorum pastorum, inter quos unus, videlicet Romanus pontifex, primatum tenet honoris et jurisdictionis in universâ Ecclesiâ, seu totius Ecclesiae est caput ministeriale et visibile. Contra verò aliter se habebat Ecclesia ante Christum, non modò antequàm Israelitis daretur lex Mosaica, sed etiam post datam ejusmodi legem posteris Jacob. Hi quidem lege illâ iisdem astringebantur præpositis; at ad alios populos illa lex non spectabat, eâ minime hi populi obligabantur; et tamen apud exteras illas gentes veros quosdam fideles extitisse non incongruè creditur, juxta sanctum Augustinum mox laudatum, cui concinunt Richardus à S. Victore, de Incarnatione Verbi, capite 8, S. Thomas 2-2, q. 2, art. 7, etc.

3° Quantum ad sacramenta, ingens etiam discrimen inter utramque Ecclesiam. Nam sacramenta veterum, ipsiusque Mosaicæ legis erant *infirmas et egenas elementa*, teste Apostolo Galat. 4, 9, id est, vi suâ gratiam non conferbant, sed instituta solùm erant à Deo in signum et pignus gratiæ quam generi humano meriturus erat Christus. Sacramenta verò novæ legis, non tantum gratiam significant, se etiam eam *ex opere operato* conferunt.

4° Quantum ad privilegia et prærogativas, valdè notanda intererat discrepantia. Prisci enim fideles non erant, ut dictum est, in unicam societatem adunati; ipsamet Synagoga juxta vaticinia prophetarum, erat aliquando interitura, nec proinde extabat ante Christum societas fidelium visibilis cui promissa esset perennis infallibilitas. Facilius verò erat singulis conservatio revelationis primitivæ, Adamo factæ, paucioribus contentæ, à Noemo posteris

inculcatæ, nec nisi suâ culpâ eam deseruerunt gentes. Suscitabat porrò Deus inprimis tempore legis Mosaicæ homines extraordinariè missos, qui missionem suam miraculis probabant, et qui sibi identidem succedebant ut verbum Dei ilibatum servaretur, et ad nepotes incorruptum transmitteretur. Ecclesia novi Testamenti unicam communionem constituit,

perseveraturam usque ad finem mundi, institutam ad docendos homines ea quæ ad salutem pertinent. Hinc, ut probabitur deinceps, multis prærogativis donata est, atque perperam à veteris Ecclesiæ statu ad Ecclesiam post Christum argumenta à pari plerumque deducuntur.

(Legend, de Ecclesiâ Christi, diss. 4.)

Proœmium.

Demonstratâ christianæ Religionis divinitate, pronum est catholicæ ut in Ecclesiæ vindicandam originem, asserendas dotes, tuendaque jura incubatur pro viribus: *qui enim se ipsum tradidit pro eâ ut illam sanctificaret*, Ephes. 5, 25, Christus Dominus, eamdem cœlestium dogmatum depositi custodem constitutam voluit, ne tanquam fluctuantes parvuli *circumferamur omni vento doctrinæ in nequitia hominum, in astutiâ, ad circumventionem erroris*, ibid. 4, 14. Hæc est *fundata super petram domus*, quam non irruentes denso agmine pluvie, non stridentes undique tempestates, non exundantes fluvii excindere valeant; hæc est præcelsis imposita montibus civitas; indelicente irradiata lumine, omnipotentis continuo vallata præsidio, ad quam omnes oportet abjectâ potestate tenebrarum confluentium populi; recolatur etiam prænuntiatum illud à Daniele propheta regnum quod terrenis et quidem florentissimis collabentibus imperiis, aspirante Deo invaluerit, atque propagatum ultimos ad mundi fines *in æternum non dissipabitur*.

Arrectâ mente jam si recogites hæresi vel schismate laborantes sectas, cernere tibi videaris *nubes sine aquâ*, ventorum jactatas ludibrio, *arbores autumnales, infructuosas, bis mortuas, eradicatas, sidera errantia*, quæ mendaci cum perstrinxerint oculos fulgore, dissolvuntur ac evanescent.

Profanæ novitatis ideòque adulterini ortus arguuntur quælibet hæreses, vel duntaxat appellato singularum inventore. « Et reverâ, « ut admonet Vincentius Lirinensis, quæ unquam hæresis, nisi sub certo nomine, certo loco, certo tempore ebullivit? quis unquam hæreses instituit, nisi qui se prius ab Ecclesiæ catholicæ universitatis et antiquitatis

« consensione discreverit? » Commonit. 4, 34. Quod ita esse, luce clariùs exempla demonstrant. Hinc genuinâ orbatî missione, suisque mancipatî inventionibus hæretici, tot subeunt alternante fluctu, varietates opinionum et ministerii: « Mentior, inquit Tertullianus, si non etiam à regulis suis variant inter se, dum unusquisque proinde suo arbitrio modulatur quæ accepit, quemadmodum de suo arbitrio ea composuit ille qui tradidit; agnoscit naturam suam et originis suæ morem profectus rei: idem sicuti Valentinianis quod Valentino: idem Marcionitis, quod Marcioni, » etc. Ut secum ipsis, ita etiam alii cum aliis pugnantes, in hoc uno consentiunt, ut Ecclesiam unam et individuam, diverso sub statu mundo coætaneam, sponsore Christo, institutionibus Christi indivisè coherentem diruere funditus moliantur; dum verò se ipsos mutuò vincunt, eorum victoria, ut ait S. Hilarius, *Ecclesiæ triumphus est ex omnibus*; Ecclesiam dum lacessunt, ad eam allidunt veritatis columnam, dejicere quam frustra tentabunt superbæ inferorum portæ.

Ad Ecclesiam igitur, insuperabilem atque inexhaustis referentem opibus fidei, securè confugiamus, de quâ sic alloquebatur Manichæus S. Augustinus: « In catholicâ Ecclesiâ, ut omittam sincerissimam sapientiam, quam in Ecclesiâ esse catholicâ non creditis, multa sunt alia quæ in ejus gremio me justissimè teneant: tenet auctoritas miraculis inchoata, spe nutrita, charitate aucta, vetustate firmata: tenet ab ipsâ sede Petri Apostoli, cui pascendas oves suas post resurrectionem Dominus commendavit, usque ad præsentem episcopatum successio sacerdotum; tenet, » etc. Contra Epist. Fundam. cap. 4. Ejus præcidentia: unitatis nulla unquam justa necessitas: « Ha-

« bere jam non potest Deum patrem, qui Ecclesiam non habet matrem; si potuisset evadere quisquam, qui extra arcam Noe fuit, et qui extra Ecclesiam foris fuerit, evadet. » S. Cyprianus lib. de Unitate Ecclesiae.

Ecclesiae causam adjuvante Deo parati, quantum in nobis est, defendere, absit ut ab ejus communione segregatos hostili velimus animo adoriri: hæc nobis statim objicerentur verba Christi: *Nescitis cujus spiritus estis; Filius hominis non venit animas perdere, sed salvare*, Luc. 9, 56. Hæresim insectamur, non homines eam miserè implicatos; gladio illam spiritus, verbo Dei confodere propositum est, æmulâ istos charitate complecti, effusis ad Dominum veram mundi lucem precibus, ut erroris detracto velamine, præbeat eisdem illuminatos cordis oculos in agnitionem veritatis, et sic fiat unum ovile et unus pastor.

In delineandâ tractatûs ideâ, non est cur multum impendatur laboris; subjicietur ad calcem questionum index, et eorum quæ ipsis explanandis potissimum adhibeantur; unum tantum-

modo speciatim evolvendum putamus, quò scilicet de causâ opus edendum auspiciari voluerimus ab insigni quæstione de supremo judice controversiarum; videtur enim primo aspectu, ab assignandis Ecclesiae notis ducendum esse exordium; istis adducti sumus rationum momentis: 1° Ad asserendam Ecclesiae unitatem requiritur necessariò certum et inconcussum unitatis principium, quod quidem submotâ judicis controversiarum animatâ auctoritate nullum est, ut deditâ latè operâ ostendetur; 2° unitatem Ecclesiae astruere non poteris, nisi evincas ab illâ divelli schismaticos; schisma autem edicitur depellendo auctoritatis jugo; probatum sit itaque necesse est, tenendam esse in dirimendis de fide controversiis viam auctoritatis; 3° quâ ratione palam et juridicè posset quis vocari in crimen hæresis, nullo constituto tribunali, quò referantur intentatæ lites in causâ Religionis?

Eo denique dogmate ea ferè omnia innotuantur quæ in tractatu de Ecclesiâ edisserenda sunt.

DE ECCLESIA CHRISTI.

NONNULLA PRÆMITTUNTUR DE NOMINE ET DEFINITIONE ECCLESIAE.

A voce græcâ *ἐκκλησία*, derivatur Ecclesiae nomen; variè in Scripturis usurpatum est; videlicet, de impiorum societate dicitur, Psalm. 25: *Odium ecclesiam malignantium*. De concitato Ephesi populo, Act. c. 19: *Erat enim Ecclesia confusa*; de locis sacris in quæ fideles conveniunt, 1 ad Corinthi. c. 11: *Convenientibus vobis in Ecclesiam, audio scissuras esse inter vos*. De cœtu aliquorum duntaxat fidelium. Ibid. c. 1: *Ecclesiae Dei quæ est Corinthii, sanctificatis in Christo Jesu*. De prælatis Ecclesie, Matth. cap. 18: *Dic Ecclesie; si autem Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut ethnicus et publicanus*; denique de societate fidelium omnium, Matth. cap. 16: *Tu es Petrus, et super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam*.

Ecclesia variis adumbratur typis ac parabolis quæ cum passim in tractatu occurrent, tum ex antecedentibus et consequentibus melius ac facilius intelligentur.

Diversas pro diversis quos profitebantur erroribus, finxerunt Ecclesie definitiones hæretici; eam multi, justorum duntaxat cœtum

esse voluerunt: ita Lutherani (Confess. August. art. 79); alii nonnisi prædestinatorum congregationem: ita Wicleffitæ (Wicleffus, lib. de Antichristo, cap. 1), et Hussitæ (ex concilio Constant. sess. 15); non aliorum quam perfectorum, comminisci videbantur Pelagiani, ex S. August. lib. de Hæres. cap. 88.

Definitionum illarum suo quæque loco expendetur, ac discussis quibus imbuuntur erroribus, distinctè refutabitur.

Ecclesia Christi, qualis versatur in terris (nam de eadem ut in caelis triumphante, vel in purgatorio patiente, deditâ nunc operâ non agetur), meritò definitur à Catholicis: *Hominum cætus ejusdem fidei professione, eorundemque sacramentorum communione conjunctorum, sub regimine legitimorum pastorum, ac præcipuè Romani pontificis*. Hanc tamen definitionem non hic assumimus, quasi concessam aut jam comprobatam, sed cui asserendæ et explanandæ addictum sit ingens opus quod aggredimur.

At vel ab initio tractatûs præferri necesse

est definitionem de quâ consentiant societates omnes quæ christianæ appellantur; tum cui aptari possint quæcumque de naturâ, proprietatibus ac statu Ecclesiæ disserenda sunt. Hunc itaque in modum delineari potest: *Ecclesia Christi est societas humanum, religionem à Christo institutam, seu potius, perfectiorem ad statum perductam, profitentium.*

Christianus nemo negaverit veram esse conditam à Christo Ecclesiam, *qui se ipsum tradidit pro eâ, ut illam sanctificaret, mundans lavacro aquæ in verbo vitæ* (Ephes. cap. 5, v. 25 et 26). Hanc ut Deus, constituit potestate independentiæ et supremæ auctoritatis; hanc ut homo, potestate excellentiæ et principalis ministerii; quam fundavit Ecclesiam, quam per Apostolos propagandam curavit, quam eorumdem recitando Symbolo, *sanctam Ecclesiam catholicam*, confitentur omnes Christiani, ea, quantumvis quoad modum et statum antecellat Ecclesiæ qualis ante Christi adventum, toto tempore legis naturæ, legisque scriptæ, extitisse perhibetur; eadem, quâlibet ætate fuit quoad substantiam; nemo unquam nisi per merita Christi, in eumque minus magis provectam fidem, æternæ factus est salutis particeps. Hinc S. Augustinus, epist. 190, aliàs 157, quæ est ad Optatum: « Profectò, inquit, quod scriptum

« est, non esse aliud nomen sub cælo, in quo « oporteat nos salvos fieri, ex illo tempore valet « ad salvandum genus humanum, ex quo in « Adam vitiatum est genus humanum. » Idem tractatu 45 in Joannem: « Ante adventum « Domini nostri Jesu Christi, quo humilis ve- « nit in carne, præcesserunt justi, sic in eum « credentes venturum, quomodò credimus in « eum qui venit. Tempora variata sunt, non « fides. » Plerisque tamen justis haud explicitè tunc proposita sunt, quæ nunc distinctè creduntur ab ipso fidelium vulgo, Christi mysteria. Hunc sensum exhibere nobis videntur hæc verba Epist. Apostoli ad Galatas 3, 25: *Prius autem quàm veniret fides, sub lege custodiebamur conclusi, in eandem fidem quæ revelanda erat.* Unde docet S. Thomas illos, qui remotissimis illis seculis caruerint expressâ fide mysteriorum Christi, non fuisse salvatos « abs- « que fide mediatoris, quia, inquit, etsi non « habuerint fidem explicitam, habuerunt ta- « men fidem implicitam, in divinâ providen- « tiâ, credentes Deum esse liberatorem ho- « minum, secundùm modos sibi placitos, et « secundùm quod aliquibus veritatem cognos- « centibus, Spiritus revelasset, » 2-2, q. 2, art. 2, resp. ad 3.

Sectio prima.

DE JUDICE CONTROVERSIARUM.

Quibus rationum adducti momenti ab istâ celeberrimâ quæstione, opus nostrum inchoandum esse duxerimus, jam in Præmio expositum est. Totius de Ecclesiâ tractatûs cum illa sit fundamentum et veluti summa, eidem in pertractandâ, nec tempori parcendum est, nec labori. Quid hominum pluris intererit quàm perspectam habere viam certò inveniendi ac discernendi quæ ad christianæ vitæ institutionem, et beatæ assecutionem immortalitatis credere et agere oporteat? Vel ipsis rudibus et imperitis, providente Deo optimo maximo, idoneam suppetere investigandi rationem, et dignoscendi quæ sint informandæ fidei, componendisque moribus necessaria, in confesso est apud omnes Christianos; at quo pacto tam optabilis notitia, à doctis et illitte-

ratis comparari queat, hoc de negotio, quo quidem gravius nihil excogitari potest, quid varii sentiant hæretici, quid catholica constanter teneat Ecclesia, accuratè referendum est.

Sectionis primæ prima pars.

CAPUT PRIMUM.

Exponuntur tum præcipua hæreticorum systemata, tum Ecclesiæ doctrina de Judice controversiarum.

Ab expositione systematis Enthusiastarum exordium putamus, rerum, non temporis ordinem secuti.

DE SYSTEMATE ENTHUSIASTARUM. — Enthusiastæ

animo sibi fingunt immediatas revelationes quarum ope interius illustrentur, majori vel minori lumine afficiantur singuli, possintque canonicas secernere Scripturas, et earum assequi veram interpretationem, saltem quantum ad capessendam salutem necessum sit ac sufficiat; imò *inspiraciones, extases, et prophetias suas* pro authentico Dei verbo obtrudunt; eas scripto Dei verbo anteponunt; Scripturas sacras, litteram mortuam vocant; eas per se supervacaneas ad scientiam salutis obtinendam arbitrantur; internumque spiritum quo sese afflari jactitant, supremum habent controversiarum judicem.

Orta est, anno circiter 1533, fanatica Enthusiastarum secta, auctore præsertim Nicolao Storkio, qui cum primùm Luthero adhæsisset, ab eo postea defecit, insolitisque venditandis revelationibus, apud stolidum rusticorum vulgus fidem invenit, sicque *Illuminatorum*, seu Extaticorum veluti parens evasit. Diversis appellati sunt nominibus prædicit fanatici, pluresque in sectas divisi; vocati sunt, 1º *Enthusiastæ*, seu ut mox diximus, *Extatici*; vel *Illuminati*, quòd scilicet præ aliis omnibus, *inspiraciones divinas, extases* et secreta cum Deo colloquia sibi arrogarent; 2º *Libertini*, quòd à divinis et à politicis legibus liberos se et immunes per Christum effectos gloriarentur; 3º *Adiaphoristæ*, quòd externam verbi divini prædicationem, sacramentorum dispensationem et usum, fidei confessionem, et alia id genus inter *adiaphora*, hoc est, indifferentia reponunt, docentes hæc omnia suppleri Spiritûs sancti operatione; 4º *Tremuli* et ejulantes, quòd frequenter, cum incidunt extases, lacrymas tam copiosè fundunt, totoque contremiscunt corpore, quia, ut prædicant, magnitudinem divinæ lucis, quâ obruuntur, perferre nequeunt.

In has maximè divisi sunt sectas: Prima est *Independentium*. Admittunt illi omnium inspiraciones quos cælestis ut putant, impetus incitat publicis in conventibus; at privatis in domibus cœtus suos libentius agunt quam in templis, quamvis et his utantur. Quodque ipsos à cæteris discriminat, unamquamque particularem Ecclesiam sui juris faciunt, nec ulli esse alii subjectam et *subordinatam* asserunt. Secunda est *Anabaptistarum*, qui parvulis usu rationis carentibus baptismum nihil prodesse docent; vix aliunde ab Independentibus differunt. Tertiâ est *Quaquerorum*, seu *Catharorum*, qui se hæc in vitâ plenè perfectos, et à peccato

prorsus mundos existimant, atque in præsentis extasibus, et corde et genibus tremiscunt, idedque, ut notavimus, *Tremuli* dicti sunt.

DE SYSTEMATE SOCINIANORUM. — Sociniani, et illi qui *Molliores* dicuntur *Rationalistæ* (ut à Rigidioribus distinguantur divinam omnem respicientibus revelationem), in eo consentiunt, ut in judicandâ Scripturarum canonicitate, illorumque sensu explorando, soli humanæ rationi contendant esse inhærendum; hanc haberi volunt legem seu normam et regulam ad quam cuncta religionis dogmata exigenda sint ac definienda; alii tamen aliis longius progrediuntur. Sunt qui nihil esse credendum statuunt nisi certis illud atque intrinsicè demonstratum sit rationum momentis; nihil proinde putant revelatum, quod ex principiis communibus luminis naturalis non possit evidenter eum ad modum deduci, quo ex naturâ circuli, multæ ipsius eruantur proprietates. Sunt alii qui etsi fateantur ad fidem non requiri credendorum intrinsicam evidentiam dogmatum, eorum tamen possibilitatem dicant præviâ solius rationis face perscrutandam esse, illaque omnia rejici debere, quæ lumini naturali repugnare, privato perpensa examîne videantur; non id tantùm postulant ut ostendatur nullis veris demonstrationibus impugnari dogmata fidei, sed ut *positivis*, sicut aiunt, atque ex rerum naturâ desumptis argumentis demonstretur, humanæ illa rationi non esse contraria, nullaque contradictione implicari. Hinc à revelatione secludendum pronuntiant quidquid inquisitionem istam ferre non valeat; hinc etiam vel clarissimos Scripturæ textus quibus enuntiantur divini incarnatio verbi, sanctissima in Deo personarum Trinitas, aliaque fidei dogmata, metaphoricis ad sensus detorquere, innumeris moluntur cavillationibus; quod et occasione datâ faciunt *Ariminiani*, seu *Remonstrantes*. Socinianorum nonnulli fatentur admittenda esse dogmata quorum veritas aut possibilitas demonstrari nequeat, modò tamen ipsis non videantur repugnare rationi, quam, ut alii, habent in omnibus pro supremo controversiarum judice.

DE SYSTEMATE BAYLIÏ. — Nec minùs periculosè, adverso licet tramite aberrant, qui domesticum quoddam ac intestinum bellum inducentes rationem inter ac fidem, supremum utrique tribunal et judicium, propriamque ascribunt collidentem sese mutuò veritatem: hinc effutire non verentur, posse lumine naturali ductum philosophum, jure ac meritò

dogma idem negare, quod revelatione duce affirmat jure ac merito theologus. Notum est quâ proterviâ intenderit nervos Baylius, ut probaret posse fidei dogmatibus invicta manifestaque obijci argumenta; neque tamen inficiatur, hoc in conflictu standum esse firmiter decretis fidei; idque asserit evinci generalibus quibusdam præponderantibusque principis, isto inprimis, quo nihil evidentius: *Nec falli, nec fallere potest revelationis auctor Deus*. Assertionem ejusmodi quàm malè cohæreant, haud operosè ostendetur. Unum hic adnotabimus, commentitio illorationis fideique dissidio non nisi *indirectè* et quasi per latus impeti controversiarum judicem: quamvis enim constaret apud omnes de genuino Dei verbo ipsiusque legitima interpretatione, excutiendus foret nihilominus, ac refellendus ille Baylii tam stupendus error.

DE SYSTEMATE PROTESTANTIUM. — Abnegant Protestantes oriundos ex ipsorum stirpe Socinianos; abhorreere pariter se conclamant ab Enthusiastarum figmentis (quàm consequenter, postea expendetur).

At docent 1° sive Lutherani, sive Calvinistæ, Scripturam sacram solam esse inconcusam regulam, ad quam sit confugiendum et provocandum in omnibus quæ moventur de revelatâ Religione controversiis; hinc illam vocant solum controversiarum judicem, eò quòd illa sit, et quidem solâ, supremi vox judicis, qui Deus est. Etsi traditiones sive divinas, sive apostolicas, quales à Catholicis vindicantur, nullius esse momenti contendunt, haud tamen omne traditionis genus videntur abjicere; humanis quippe ipsi testimoniis utuntur quàmplurimum in astruendâ miraculorum quibus innititur christiana Religio, historica fide, neque refugium constantem et unanimum Ecclesiarum consensum, ubi agitur de comprobandâ quorundam librorum canonicitate; generatim tamen edicunt, solis in Scripturis indagandam esse credendorum agendorumque veritatem. Docent 2° Scripturis apertè contineri omnia, tum creditu, tum factu necessaria, sive expressis ea verbis enuntiantur, sive claris, obviis, certissimisque deriventur consecutionibus; hinc facilè etiam ab hominum vulgo posse errores omnes declinari, qui salutem officiant. Docent 3° nullam esse in terris constitutam auctoritatem, nullumque ministerium, cui in canonicitate genuinoque sensu Scripturarum inquirendis, internum et absolutum debeat obsequium; *privatum*

itaque ut vocant, spiritum solum esse interpretem, cui ab omnibus quibus aspirat, omninò parendum sit.

Quid est autem privatus ille spiritus, et cur omnibus illis non concedatur, quos habere sollicitos videatur Scripturarum studium? Aliis inter Protestantes, placet privatum hunc spiritum, quamdam esse Spiritus sancti illustrationem, quâ veluti declaratur hujus vel illius libri canonicitas, arripiendusque sensus, et hi vix ab Enthusiastis discrepant. Alii volunt privatum illum spiritum inditæ consimilem esse facultati quâ dulcè ab amaro discernitur; sunt verò qui utramque hanc expositionem cum idèò explodant, quia fanaticum sapiat, hærent ancipites et animo suspensi, neque edisserere audent qualis sit illa Spiritus sancti operatio, privatos homines Scripturarum lectioni vel auditioni incumbentes ita illuminantis et moventis, ut auctoritate Ecclesiæ non indigeant, nec ejus decretis, præ illâ motione et illuminatione quam sibi attribuerint, parere debeant.

Qualecumque sit supernaturale et speciale illustrationis et interpretationis illud donum, cur non omnibus suppeditetur, cur vel ipsi Luthero vel Calvino, Lutheranisve aut Calvinistis, in exponendo verbo Dei, v. g., de Euchariæ institutione defuerit, hic iterùm laborant in assignandâ hujus dissidii causâ, Protestantes. Dicunt alii prædictum donum illis omnibus subministrari, qui debitam in legendis Scripturis, vel easdem legendis audiendis diligentiam adhibeant, sinceroque animo spiritum veritatis invocaverint; contendunt alii donum illud iis solum suppeditari, quibus ex mero benivolentia velit Deus, tum quando et quomodò voluerit, nullamque posse causam assignari, cur uni potius quam alteri præbeat.

Cæterùm Claudius, Juræus, Pajon, Pietet, de La Chapelle, alique plures præsertim ex recentioribus reformatorum ministris, planam compendiosamque vel simplicioribus fidelibus viam munire conati sunt acquirendæ scientiæ, quâ opus sit ut sævè valeant salutem consulere. Statuunt necessum non esse ut illi callent intricatam de libris canonicis vel apocryphis questionem, neque ut studeant evolvendâ scrutandisque omnibus sacræ Scripturæ partibus: tanto illos labori subeundo impares esse ultrò concedunt. Satis esse existimant ut textum fundamentalem, seu quibus necessariam ad salutem articulum continentur, canonicitatem,

germanumque sensum noverint; hanc autem tam præstantem notitiam tum consequi illos posse intimo quodam gustu, et coruscante sinceris mentibus luminis radio, qui ex memoratis textibus emittatur; tum etiam adjuvante bonæ conscientiæ securâ quiete, et fallere nesciâ, compertum habere illâ fruenter, sibi jam nihil deesse, quod ad instruendam fidem, emendandosque mores accersendum sit. Expeditam illam, inquirunt appellati mox auctores, præstituit viam summè providus Deus, ne humanis adventionibus deludantur populi, ne vel tarditate ingenii, vel inopiâ litterarum, plurimi æternâ hæreditate defraudentur.

Ambigua quædam explanare juvat Protestantium effata, quæ fucum facere, et agitandæ questionis statum quodammodo possint invertere; dictitant interdum Ecclesiam esse Verbi divini custodem, testem, interpretem atque omnium judicem controversiarum, quæ ad religionis et salutis negotium referuntur; hinc necessum esse concludunt Ecclesiæ firmiter adhærere, atque in ejus judicio penitèns acquiescere.

Hæc tamen in speciem catholicâ loquendi ratione, ab expositis mox erroribus non recesserunt. Ecclesiam enim distribuunt in *invisibilem*, quæ bonos duntaxat et justos complectatur, *visibilemque*, partim ex bonis, partim ex malis conflata. Tum invisibilis Ecclesiæ membris omnibus, tum intra visibilem Ecclesiam latitantibus justis divinum attribuunt et efficax interpretationis donum, verax proinde sanâ de doctrinâ judicium, cui reipsâ consentire oporteat; id unum significatum volunt, quando videntur jus dirimendi exortas de fide ac moribus controversias, Ecclesiæ adscribere; at non idcirco agnoverunt conditam esse aliquam societatem, constitutumve aliquid pastorale ministerium, unde absoluta prodeant et authentica judicia, quibus omnes tum exterius, tum interius obsequi inmotâ mente debeant, posthabitis quibuscumque elictis proprio examine et privato spiritu judicis.

Nota: declarant Protestantes, cum privatum in spiritum judicandi partes refundunt, sedulò distinguendum esse inter *privatum uniuscujusque hominis spiritum* et Spiritum Dei, qui privatis affulgeat hominibus; hunc, non illum, Scripturarum haberi interpretem, controversiarumque judicem.

Quàm removendis quæ dissimulare sibi nequeunt, incommotis, extranea imparque sit

ejusmodi repositio, demonstrandum curabimus.

Exponitur catholica de Judice controversiarum sententia.

In tractandâ quæstione de jure controversiarum, non propriè et ex *professo* agitur de infallibilitate Ecclesiæ; ea quidem inerrantia spontè ac necessariò profluit ex supremâ Ecclesiæ in definiendis controversiis auctoritate; at nunc in asserendò sistimus principio, consecutiones postea, ubi opus erit, deducendas, confirmandasque suscipiemus.

Conferuntur libenter orthodoxi, in auctoritatem Dei revelantis summèque veracis fidei ultimò resolvi; tantam auctoritatem cui libet alii longè antecellere, tum eandem habendam esse, auctoritatis quâ potitur Ecclesia, fontem, basim et fundamentum. Conferuntur consequenter auctoritatem Ecclesiæ, regulam esse, non *formalem* et *motivam*, seu ultimam rationem quâ impellimur ad assentiendum revelatis, sed *proponentem* duntaxat, *dirigentem* et *declaramentem* qui sint libri affante Spiritu sancto conscripti, tum quis germinus illorum sensus. Hinc persuasum habent distinguî à verbo Dei judicia Ecclesiæ, utpote prælatâ non inspirante, sed *assistente* Spiritu veritatis. Quapropter auctoritas Ecclesiæ non dicitur *divina*, licet divinitus concessa, neque simpliciter humana, cum ex dono Spiritus sancti, sicut ostendetur, errori sit impervia; sed *humano-divina* dici potest, *divina* quidem propter dignitatem originis, *inferior* tamen, ut præmonuimus, verbo Dei, cujus ad facem et præscriptum sua informat decreta, quibus verbum illud proponitur et explicatur ad sedandas removendasque controversias.

Laud inficiantur Catholici posse Deum privatis etiam quibus voluerit hominibus, speciale impertiri donum interpretationis: *Spiritus ubi vult spirat*; sed Catholici omnes asserunt solis Ecclesiæ pastoribus promissum alligatumque perpetuò simul et efficaciter hoc donum, eamque Ecclesiæ collatam esse auctoritatem, cui omnes ut indocti, sic docti obtemperare et assentiri sincero animo debeant in rebus ad religionem pertinentibus, quantumcumque Spiritu sancto illuminari sese et adjuvari in dignoscendo et interpretando verbo Dei autem verint.

Denique ubi agitur de refellendis erroribus, astruendâque dogmatum veritate, viam discussionis non refugiunt Catholici, imò hanc laudabili et fructuosâ operâ sancti Patres adhi-

buerunt, eorumque insistentes vestigiis controversiæ; neque tamen ullo modo derogatum inde voluerunt præcellenti auctoritati Ecclesiæ, quam non deserit ille qui docet omnem veritatem, Spiritus.

CAPUT II.

PROPOSITIO FUNDAMENTALIS.

Ecclesiæ auctoritate dirimendæ sunt spectantes ad Religionem controversiæ.

ARGUMENTUM PRIMUM. — *Ex instituto divinitus pastorali et publico in Ecclesiâ ministerio.*

Cùm propè esset ut Christus assumeretur in cælum, constituere voluit pastorale ministerium quod in disseminando et aperiendo Dei verbo, quasi vicariam ipsi navaret operam: idèdque quos elegerat, sic affatus est Apostolos: *Data est mihi omnis potestas in cælo et in terrâ; euntes ergo docete omnes gentes, baptizantes eos, in nomine Patris, et Filii, et Spiritûs sancti; docentes eos servare ðnnia quæcumque mandavi vobis; et ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem sæculi*, Matth. cap. 28, v. 20. Quod his verbis constituit, docendi et sacramenta conficiendi atque conferendi ministerium, illud tantâ munivit auctoritate, quantâ vix major excogitari possit. Suam quippe, ut ita dixerimus, personam gerere præpositos Ecclesiæ declaravit, atque in semetipsum resiliere, quiquid vel honoris vel contemptûs in obeundo munere illis contigerit: *Qui vos audit, inquit, me audit, et qui vcs spernit, me spernit; qui autem me spernit, spernit eum qui misit me*. Eò referuntur quod ait Apost. ad Corinth. c. 5, v. 20: *Pro Christo ergo legatione fungimur, tanquàm Deo exhortante per nos*. Tam divino munci, tam venerandæ auctoritati parere qui detractaverint, quid eos maneat, consequenter denunciavit Christus: cùm enim referente Marco Evangelistâ dixisset Apostolis: *Euntes in mundum universum, prædicare Evangelium omni creaturæ*, continuò addidit: *Qui crediderit et baptizatus fuerit, salvus erit: qui verò non crediderit, condemnabitur*, Marc. 16, 15.

Nec verò causandum est, Apostolorum ætate circumscriptam fuisse collatam ipsi auctoritatem, debitamque eisdem docentibus obedientiam; ad statum enim Ecclesiæ ordinarium, ad ipsius constitutionem et essentiam pertinet laudata mox auctoritas, quemadmodum et minus tum prædicandi Evangelii, tum sacramenta quæ Christus instituit, administrandi, ac proinde ad Apostolorum in pastorali mini-

sterio successores trajiciendam, trajectamque fuisse, ambigi non potest.

Ministerii et auctoritatis successionem illam et perpetuitatem nodum excludant, confirmant potiùs ac præ se ferunt hæc verba Christi: *Usque ad consummationem sæculi*; namque à S. Matthæo, qui solus istas voces adhibuit, semper adducuntur ad finem mundi, ultimunque et universale designandum judicium; sic enarrat Christum in edisserendâ agri parabolâ locutum esse: *Messis verò consummatio sæculi est; messores autem angeli sunt; sicut ergo colliguntur xizania, et igni comburantur, sic erit in consummatione sæculi*, Matth. 13, 39 et 40.

Verbis illis, *consummatio sæculi*, vis eadem, sensus idem subjicitur, eodem in Evangelio, tum in parabolâ sagenæ missæ in mare, et ex omni genere piscium congreganti; tum cap. 24, ubi postulant à Christo Apostoli quodnam signum adventus ejus, et consummationis sæculi. Docendi ministerium à Christo institutum et commendatum indicavit disertè Apostolus Ephes. 5, 11: *Ipsè dedit, inquit, quosdam quidem apostolos, quosdam autem prophetas, alios verò evangelistas, alios autem pastores et doctores*.

Finem ad quem destinatum sit idem ministerium, non minùs perspicuè significavit, cùm hæc addit ibid. v. 14: *Ut jam non simus parvuli fluctuantes, et circumferamur omni vento doctrinæ, in nequitia hominum, in astutiâ ad circumventionem erroris*. Ejusdem quoque ministerii perpetuam durationem significanter enuntiavit ibid. v. 15: *Donec, ait, occurramus omnes in unitatem fidei, in virum perfectum, in mensuram ætatis plenitudinis Christi*. Hæc autem ante mundi extremam diem non esse adimplenda quis non intelligat?

Ad asserendum quoque ministerio pastorali verum obsequium profectò collineat ea quæ omnibus comperta est Christi sententia, de homine violatæ divinæ legis insimulato: *Si autem Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut ethnicus et publicanus*, Matth. 18, 17. Ecclesiæ nomine ibi designari ipsius rectores, indicant subjuncta ibidem ista verba: *Amen dico vobis, quæcumque alligaveritis super terram, erunt ligata et in cælo, et quæcumque solveritis super terram, erunt soluta et in cælo*. Eò quidem loci agebatur de privatâ injuriâ; id quod manifestum facit illa Christi admonitio: *Si autem in te peccaverit frater tuus. Nec minùs ex allato textu depremitur efficax argumentum; si enim ubi agitur de privatâ hominis causâ, judicio pastorum Ecclesiæ qui obsequi reuerit, ipsos inter*

ethnicos amandari debeat, quale salutis periculum ac dispendium illis immincat, qui indociles eorum sententiæ sese præbuerint, ubi disceptatur de revelatâ doctrinâ, cujus servandæ atque docendæ munus tam insigniter mandavit Christus Apostolis eorumque successoribus, communicatâ cum ipsis eâ potestate quam à Patre acceperat: *Sicut misit me Pater, et ego mitto vos!* Nonne ipsa ratio suadet ac demonstrat illorum esse adhærendum decretis, quibus regendam Christus commisit Ecclesiam, crediturque voluit sanæ thesaurum doctrinæ, sicut præter allata testimonia colligere est ex istis Apostoli verbis ad Tim. 6, 20: *O Timothee, depositum custodi devotans profanas vocum novitates?*

ARGUMENTUM II. — *Ex ipsâ Ecclesiæ naturâ et constitutione.*

I. Tum vetus, tum novum Testamentum consulentibus perspectum est, conditam esse Ecclesiam amplissimi instar regni quod annos et hostes auspice ac moderante Deo superaret; audiatur Daniel propheta cui reserata fuit omnium penè divinarum decretorum series: *Dedit ei (Deus Filio hominis) potestatem et honorem, et regnum, et omnes populû, tribus et linguæ ipsi serviunt: potestas ejus potestas æterna quæ non auferetur, et regnum ejus quod non corrumpetur*, Dan. cap. 7. Tum maximè Christus se regem esse testificatus est, cum saturatus opprobriis, proposito gaudio, confusione contemptâ, factus ipse propitiatio pro peccatis totius mundi, agendus esset in crucem, cui allixum Pilatus, refragantibus licet Judæis, voluit hunc titulum: *Jesus Nazarenus Rex Judæorum*, Joan. 19, 19. Porrò in Ecclesiâ positum esse illud Christi Domini regnum patefaciunt omnia quæ gessit, quæ statuit, quæ perferre dignatus est. Eodem de regno vid. Matth. cap. 13, v. 31, 32, 33; Luc. cap. 13, v. 18; Joann. cap. 18, v. 36, ubi regnum suum assertit non esse de hoc mundo, quia in terrenis ac temporalibus non versaretur. Certè verbis istis angeli Mariam allloquentis: *Regnabit in domo Jacob in æternum*, Luc. 1, 32, non exereandus, qualem obtinuerant oriundi ex Jacob reges, principatus significatur, sed ipsa quam fundavit Ecclesia, propriis mandata præpositis, ac supernaturali congruis fini temperata legibus.

Administrando tali regno palàm est nihil eorum præsidiorum desse, quæ rectum ad regnum, subditorumque ut par est, providen-

dum salutî necessaria sint; quæ enim à Deo derivantur genera gubernationis, ea esse ordinata quis negaverit? At nullum est benè moderatum regnum, in quo non sint constituti judices, qui excitatas de jure publico, seu de interpretatione legum dirimant lites, quorumque à docto, etiam ut indocto pareatur sententiis. Quis enim contentionibus, dissidiis ac licentiæ poneretur modus? Quò florentissima evaderent imperia, si jam unicuique civium liceret, revocatis prius ad examen causis et legibus, privato inhærere judicio, et viam tenere quam instituit, perinde ac si nulla foret tuendæ justitiæ præposita potestas?

Ad naturam igitur et constitutionem Ecclesiæ, seu regni à Christo fundati, pertinet ut externa, visibilis ac perpetua vigeat auctoritas, ad quam discutiendæ ac finiendæ referantur de canonicitate librorum, et divinæ legis expositione controversiæ; alioquin discissis contraria in studia obstinatè mentibus, suasque in partes repugnantem trahentibus Scripturam, tum quæ Christum auctorem habere diceretur, societas, non Ecclesia esset Christi, sed potiùs synagoga Satanæ, in quâ nullus ordo, at sempiterna discordia inhabitet. Eò tamen, alia inter discrimina, differt à regnis temporalibus Ecclesia seu regnum Christi, quòd in illis propositus finis, seu tranquillitas publica obtineri possit, etiamsi judicium sententiis internus quandoque non præberetur assensus, dummodò externum eisdem constanter præstaretur obsequium: at verbo Dei cum ininitatur fides, quæ plenam et integram animi assensionem sibi vindicat, consequens est ut Ecclesiæ, verbum divinum exponentis judicio, tum exteriori, tum interiùs obtemperetur et assentiatur.

II. Ecclesiam quoque suam Christus *ovilis* nomine designavit: *Alas, inquit, Joan. 10, 16, oves habeo quæ non sunt ex hoc ovili; et illas oportet me adducere, et vocem meam audient, et fiet unum ovile et unus pastor.* Quos Ecclesiæ suæ gubernandæ præfecit Christus, illorum potestatem ac munia pastoralis significavit officio: sic inprimis allocutus est Petrum: *Pasce agnos meos... pasce oves meas*, Joan. 21, 16 et 17. Advocatos Epheso fidelium duces sic affatur Apostolus: *Attendite vobis et universo gregi, in quo vos Spiritus sanctus posuit episcopos regere Ecclesiam Dei quam acquisivist sanguine suo*, Act. 20, 28. Quænam autem sunt pastorum officia? Nonne hoc inter cætera eminet, ut nimirum docendo præeant, tenendamque

viam et salubria pascua gregibus commonstrent? Quanam sunt gregis, seu ovium officia? nonne ut pastorum vocem audiant, et quam iidem docendo indicant viam, fideliter sequantur? Brevi profectò dispergerentur oves; in abrupta citò prorumperent, lupisque insidiantibus discerpenda objicerentur præda, si unaquæque semetipsam sibi ducem constitueret, neque pastorum voci et incitamenti vellet morem gerere.

Istâ Ecclesiæ cum ovili tam aptâ comparatione, luce clariùs ostenditur, quàm docilis promptusque animus ad institutiones pastorum Ecclesiæ, jubente Christo, exhiberi debeat.

III. Totum in testimoniis repositum est asserendæ religionis negotium; per testes invecta, per testes exposita, per testes propagata et servata est fides; unde concluditur in dissolvendis fidei controversiis oportere, priores ut partes auctoritas obtineat: hoc paulò uberius tractandum et astruendum argumenti genus.

De Joanne Baptistâ sic legitur Joan. 1: *Hic venit in testimonium ut testimonium perhiberet de lumine, ut omnes crederent per illum.* Testis munere defunctum esse ipsismet Christum, evidentissimè constat: *Qui de celo venit, super omnes est,* inquit ibid. 50, 52, 53, *et quod vidit et audivit testatur;* unde vocatur *testis fidelis et verus qui est principium creaturæ Dei,* Apoc 1, 14. Apostolos suos Christus totidem esse voluit doctrinæ suæ, sicut et operum suorum testes: *Accipietis,* inquit, *virtutem supervenientis Spiritus sancti in vos, et eritis mihi testes in Jerusalem, et in omni Judæâ, et Samariâ, et usque ad ultimum terræ.* Christo testimonium tum factis, tum institutionibus perhibuerunt instanter Apostoli; hinc Joannes Evangelista Epist. 1, c. 1, v. 2: *Vidimus et testamur, et annuntiamus vobis vitam æternam.* Ne intermitteretur opportunus ille ac necessarius testimoniorum ordo caverunt Apostoli: *Quæ audisti à me per multos testes,* ait S. Paulus 2 ad Tim. 2, *hæc commenda fidelibus hominibus qui idonei erunt et alios docere.*

Totius ergo Religionis christianæ veritas ad facta revocatur quæ testimoniis confirmari possint ac debeant; estne referendus in canonem hic vel ille liber? Fuitne receptum, creditum, constanterque retentum in Ecclesiâ Christi, hoc vel illud dogma? Scripturarum locis ad emergentem controversiam spectantibus, quænam sensum per diversas ætates

adscriperint, sacrarum librorum et apostolicæ custodes doctrinæ? Illic omnia comprobari possunt ac debent per testes, quorum testimonia in Ecclesiæ deposito sunt asservata, quæ quidem ad stabilendam et illustrandam credendorum fidem tempestivè proferuntur. Hæc per testes probandæ fidei ratio divinitus ordinata, invicto est argumento, ita esse constitutam à Christo Ecclesiam, ut legitimâ auctoritate, non privato examine, definiendæ sint ingruentes de fide ac moribus controversiæ. Hinc ita meritò Vincentius Lirinensis, Commonit. cap. 52: *Christi Ecclesia sedula et cauta depositorum apud se dogmatum custos, nihil in iis unquam permutat, nihil minuit, nihil addit. Non amputat necessaria, non apponit superflua; non amittit sua; non usurpat aliena; sed omni industriâ hoc unum studet, ut vetera fideliter sapienterque tractando, si qua sunt illa antiquitus informata et inchoata, accuret et poliat, si qua jam expressa et enucleata, consolidet et firmet; si qua jam confirmata et definita, custodiat.*

ARGUMENTUM III. — *Ex necessitate habendi controversiarum supremi judicis, et necessariis ejus dotibus.*

In causis quæ ad religionem attingunt, habendum esse judicem negari non potest; itane Deus ipsi societati Christianorum consultum voluisset, ut nulla parata esset via investigandi et comperiendi quid christiana fides, quid christianæ vitæ postulet institutio? Habendum itaque esse judicem quo tanto in discrimine componi possint, quantum ad salutem necesse est, controversiæ, constat apud omnes quæ christianæ dicuntur societates; at quænam sunt judicis illius necessariæ dotest?

Supremus controversarium judex oportet ut sit *publicus et aditu facilis;* opus est enim ut litigantibus innotescere queat, nec operosius, ne indagandi fastidio et nimâ difficultate, inaccessa et desperata veritas, ipsaque salus esse videatur: opus est etiam sic pronuntiare judicem, ut distincta et obvia intellectu sit illius sententia, ne ambiguitate et obscuritate judicii, distrahantur potius quàm ad veram concordiam adducantur dissidentium animi.

Oportet ut pronuntiando sibi constet, non *multiplex, non instabilis;* alioquin, ludibrio jactaretur fides; incerti alternantibus opinionibus abriperentur populi; neque in credendo, vere

auctoritate Dei ducerentur, namque apud Deum non occurrit *est et non*; apud quem nulla transmutatio nec vicissitudinis obumbratio, Jacobi c. 1, v. 17.

Denique necesse est ut vim habeat suo modo *coercitivam*, et proposito fini accommodatam; hæc enim si defuerit, neque comprimi poterit rebellantium protervia, neque scandalis impedimentum afferri vel remedium.

In locum judicantis Ecclesiæ substituatür privatus, qualem sibi inveniunt Protestantes, spiritus: nullus erit supremus controversiarum judex, in quem conveniant assignatæ mox conditiones, imò qui vel unam ex ipsis obtineat. Non erit publicus judex, neque ita pronuntiabit, ut de illius sententiâ nullum evoriatür et invalescat haud spernendum dubium; occultus est naturâ suâ privatus spiritus; hunc sibi adesse gloriabuntür pugnantium sectatorum partium: hinc Tertullianus de Præscript. cap. 19: « Non ad Scripturas provocandum est, nec in his constituendum certamen in quibus aut nulla, aut incerta victoria est, aut par incertæ. » Non erit judex qui sibi saltem constare videatur, neque contrariis simul partibus adstipulari; quâ enim ratione privatus idem spiritus Calvinò et Calvinistis persuaserit, hæc verba Christi Eucharistiam instituentis: *Hoc est corpus meum*, inflectenda esse metaphorice ad sensum, Lutheranis autem sicut et Luthero, persuaserit, realem Christi præsentiam eisdem illis verbis clarè et distinctè significari? Quo pacto contingisse putabimus ut illud Christi pronuntiatum: *Ego et Pater unum sumus*, referendum esse ad solam moralem unionem, Calvinus crediderit, non ad unitatem naturæ, quam auctoris sui interpretationem vulgò reprobant ipsimet Calvinistæ? Quo etiam portento, eodem quoque impellente privato spiritu, spurios inter factus amandaverit libros Lutherus, quos tanquam genuinos et sacris annumerandos Scripturis commendat ultrò Calvinus? Utrumque prætensæ reformationis inventorem non audebunt Protestantes ablegare in reproborum, seu obcæcatorum præjudiciis hominum congeriem; potuissetne igitur idem spiritus tam diversam inducere personam, ut ex duobus justis et prædestinatis, ad reformandam universalem Ecclesiam divinâ missione donatis, alterutrum fallente veritatis specie, tantis implicaret erroribus? Denique si nullus agnoscatür controversiarum judex præter Scripturam privato spiritu intelligendam et exponendam, nullus erit judex

qui *coactivè et probatâ auctoritate*, contumaces colibere ac tumultuantes compescere valeat. Hæc enim non ad privatos pertinet auctoritas; nec eam etsi acceperint, certis possent argumentis testatam facere.

Quæ Protestantium societati objecimus, eisdem urgeri Socinianos, Hussitas, vel leviter attendenti patebit; at in Ecclesiam posse confluere ac reipsâ concurrere, quas recensuimus ad supremum controversiarum judicem necessarias conditiones, promptum est ostendere: in conspectu omnium posita est; de illâ scriptum est: *Erit in novissimis diebus præparatus mons domûs Domini in vertice montium, et elevabitur super colles, et fluent ad eum omnes gentes*, Isa. cap. 2, v. 2. Sua palam proponit decreta, ut cernere est in concilio quod Hierosolymis convocarunt Apostoli: tum in conciliis Nicæno, Constantinopolitano, Ephesino et aliis; quos damnant hæreticos, illi prolatam ignorare diâ nequeunt sententiam; hinc tot illorum acerbæ querimonix, totque in judicem, ut causâ cadentibus assolet, convicia; tum si quid novellæ difficultatis ingrueret, hanc etiam pro suâ sapientiâ elevare et excutere posset animatus ac perpetuus judex, Ecclesia.

Neque ulla suppetit negandi ratio, potuisse Ecclesiæ conferri vim *coactivam* ipsius ad regimem accommodatam, spiritualibus in pœnis positam; imò et reipsâ fuisse collatam, illaque usos fuisse Apostolos certissimum est, v. g., cum Hymæneum et Alexandrum Satanae tradidit Apostolus, cum formam præscripsit accusandi presbyteros; cum virgam severitatis intentabat iis qui mandatis obstinatâ voluntate repugnarent. Vim eandem suo in genere *coercitivam*, adhibuisse constanter pastores Ecclesiæ, ipsaque generalia concilia, cum percellerent anathemate hæreticos et schismaticos, id obvium est vel primo aspectu annales Ecclesiæ et conciliorum collectiones perlustrantibus.

ARGUMENTUM IV. — *Ex notoriâ, universali et perpetuâ Ecclesiæ praxi.*

Quidquid de traditione sentiant Lutherani, Calvinistæ, Sociniani, differri tamen requeunt credenda esse facta quæ sint ex suo genere *publica et notoria*, quæ insuper *maximi* sint *evidenter momenti*, authenticis consignata, et ab ætate in ætatem transmissa monumentis, continuisque amicorum et inimicorum confirmata testimoniis, talia facta qui pro

incompertis et fide indignis haberet, ille nec ipsa facta crederet, quibus incumbit christiana tota religio; idemque proueret in absurdissimum, atque tum religioni, tum societati inuisissimum pyrrhonismum.

His prælibatis, contendimus hanc semper in Ecclesiâ catholicâ viguisse praxim, ut pastorum ipsius iudicio componerentur insurgentes de fide et moribus controversiæ; tum inde certò colligi, hæc ut viâ dirimerentur, institutum à Christo fuisse et ordinatum. Primò quidem hæc semper in Ecclesiâ viguit praxis, ut pastorum auctoritate diiudicarentur exorientes de Religione controversiæ; in assertionem hanc conveniunt omnia quæ mox indicavimus certitudinis historicæ indubitata signa et argumenta. Factum nempe istud ex suo genere publicum est atque notorium. Quid enim notius in civitate aliqua vel regno? Quid omnibus magis obvium cognitum, quàm utrum extet tribunal in quo diiudicari lites oporteat, multari fontes, insontesque absolvi? Primævis ab Ecclesiâ seculis, pullularunt hæreses, prodierunt schismata, extiterunt qui Scripturam sacram vel multis ex partibus rescindere tentaverint, vel eadem pro viribus abuti ad errorem patrocinium; variis in illis tempestatibus quemnam latere potuit nisi mente captum, vel humanæ penitentiæ ignarum conditionis, utrum vigeret necne illis sedandis, ac tutandæ fidei constitutum ministerium, cui omnes tenerentur obsequi? Commemoratum idem factum maximi esse momenti, propositæ quæstionis vel solâ expositione declaratur, agnosciturque ab omnibus; hinc postremis temporibus nihil inausum intentatumque reliquerunt Romanæ communionis pericite desertores, supremum ut Ecclesiæ tribunal funditus everterent; eidem autem tribunali ut debitum obsequium ac venerationem conciliarent, indefesso studio allaborârunt Catholici. Quòd autem momentosa de quâ disserimus, praxis, authenticis consignata sit et ab ætate in ætate transmissa monumentis, in hujus facti confirmationem, quàm densa et spectabilis imposita nubes testium! Hierosolymitanâ in synodo Apostoli, non ut propriè affluti Spiritu sancto, (quid enim opus fuisset synodo, cùm singuli essent inspirati?) verùm ut Ecclesiæ pastores sic statuunt: *Visum est enim Spiritui sancto et nobis, nihil ultra imponere vobis quàm hæc necessaria: ut abstineatis vos*, Act. c. 15. Ab illius tempore synodi, quot hæreses auctoritate et studio pastorum Ecclesiæ profligatæ sunt!

Aliæ quidem sine congregatione synodi, quod, ut observat S. Augustinus ad Bonif. l. 4, cap. ult., plerisque illarum contigit; aliæ verò in synodis quarum priores, referente Eusebio Hist. l. 5, c. 16, adversus Montanistas et Cataphrygas coactæ sunt.

In Oriente, priora octo generalia celebrata sunt concilia: Nicænum primum contra Arium; Constantinopolitanum primum contra Mæcedonium; Ephesinum contra Nestorium; Chalcedonense contra Eutychem; Constantinopolitanum II contra tria Capitula; Constantinopolitanum III contra Monothelitas; Nicænum II contra Ichnoclastas; Constantinopolitanum IV contra Photium. Enumerare hic opus non est habita in occidente concilia; hæc et illa accuratis asservantur in Collectionibus, quæ oculis omnium subjiciuntur. Ex his omnibus patet quomodò in reprobandis erroribus, ac dandis qui aut verbum Dei interpolarent, aut alienos in sensus, innovandis prurigne detorquerent, adhibita fuerit et quale exegerit obsequium auctoritas Ecclesiæ; sufficiat hic depromere in exemplum canonem primum concilii primi Constantinopolitani generalis; statuit *fidem non violandam Patrum trecentorum decem et octo, qui apud Nicænam in Bithyniâ convenerunt; sed manere eam firmam et stabilem; anathematizandam omnem hæresim, et specialiter Eunomianorum, vel Anomianorum, Ariatorum.* Demùm quicumque hæretici de iudiciis Ecclesiæ, incussisque ab eâ anathematibus expostulârunt, eandem proscindere certantes, prædictam quam hætenus vindicavimus praxim, suis vel objectionibus atque pertinaciâ testati sunt.

Jam præstat ostendere quàm necessariâ consecutione, quàm invicto argumento, ex illâ praxi colligatur contulisse Christum Ecclesiæ jus ac potestatem dirimendi invecetas de fide et moribus controversias, sincerumque præcipiendi obsequium; in symbolo tum Nicæno tum Constantinopolitano assertitur, profitenturque omnes qui christiano censentur nomine, *sanctam esse Ecclesiam.* Ac reipsâ sanctitatem si exueret, perdidit potius quàm salvandis hominibus esset comparata; attamen nisi Ecclesia jure et auctoritate polleat concitatas de religione lites disjucandis, atque pervicaciter obluentibus, interposito etiam anathemate proseribendi, palam est fore concludendum, sponsam illam Christi ab ipso Apostolorum tempore, per suam iniquita-

tem et arrogantiam, invasisse atque occupasse supremi in quacumque religionis causâ potestatem iudicis; tum per summam tyrannidem gravissimam continuò pœnis, qualis est excommunicatio, insectatam fuisse repugnantes prolatis absque jure et auctoritate decretis; hæcine habentur sanctitatis insignia, quam in solemnî et communi professione fidei exultantes gratulamur Ecclesiæ?

Ad quartum quod exposuimus argumentum adjungi possunt expressa et egregia Patrum testimonia, supremæ constanter suffragantium auctoritati, quam in dijudicandis fidei ac morum controversiis vindicamus pastoribus Ecclesiæ. Ne vel solo traditionis nomine offendantur adversarii, Patres hic non appellamus nisi ut graves cœtaneosque testes facti, ut diximus, ex naturâ suâ publici, notorii ac summi momenti. S. Iræneus, lib. 4 adversus hæreses, cap. 45: « Charismata Domini posita sunt, ubi discere oportet veritatem, apud quos est ea quæ est ab Apostolis Ecclesiæ successio, et id quod est sanum et irreprobabile conversationis, et inadulteratum et incorruptibile sermonis constat. Hi enim et eam quæ est in unum Deum fidem nostram custodiunt, et eam quæ est in Filium Dei dilectionem adaugent, qui tantas dispositiones propter nos fecit, et Scripturas sine periculo exponunt. » Idem doctor, lib. 5, c. 20: « Ecclesiæ prædicatio firma et vera regula est, quâ una et eadem salutis via in universo mundo ostenditur. » Hujusce assertionis rationem hanc subjicit: « Huic enim (Ecclesiæ) creditum est lumen Dei: qui verò relinquunt præconium Ecclesiæ, tales (hoc est, qui Ecclesiæ documenta deserunt) sunt hæretici. » Tertullianus: « Ubi tunc Marcion Ponticus Naclerus stoicae studiosus? Ubi tunc Valentinus Platonicee sectator? Non constat illos neque adeò olim fuisse, Antonini ferè principatu, et in catholicam primò doctrinam credidisse apud Ecclesiam romanam, donec sub episcopatu Eleutherii Benedicti, ob inquietam semper eorum curiositatem, quam fratres quoque vitabant, semel et iterum ejecti, » de Præscript. cap. 30. Idem sic privatim ad examen provocantes urgebat: « Ubi enim erit finis querendi? Ubi statio credendi? Ubi expunctio inveniendi? Apud Marcionem? Sed et Valentinus proponit, quærite et invenietis. Apud Valentinum? Sed et Appelles hæc me pronuntiatione pulsabit, et Hebion, et Simon, et omnes ordines non habent aliud quo se mihi insinuantes me sibi

« addicant, » de Præser. cap. 10. S. Epiphanius, hæresi. 75: « Jam verò utri tandem illorum peritiores sunt? An errore deceptus hominibus qui tunc tamen emerit, et adhuc hodie superstes est? an qui ante nos testes extiterunt, qui que ante nos eandem traditionem tenuerunt, quam et ipsi à parentibus acceperunt, et ipsorum parenjes à majoribus didicerant? Quemadmodum Ecclesiæ quam à parentibus accepit rectam ac sinceram fidem cum traditionibus ad hanc diem observat. » Ita novatoribus opponebantur à Catholicis antiquæ testè doctrinæ, eamque retinentis auctoritas Ecclesiæ. S. Augustinus de Utilitate credendi, cap. 17: « Non dubitemus nos credere Ecclesiæ gremio, quæ ab Apostolicâ sede per successiones episcoporum, auctoritatis culmen obtinuit, cui nolle primas dare, vel summæ profectò impietatis est, vel præcipiti arrogantiæ. » Percelebre est illud ejusdem eximii doctoris effatum: « Evangelio non crederem, nisi me catholicæ Ecclesiæ commoveret auctoritas, » lib. contra Epist. fundamenti, cap. 5. S. Hieron.: « Poteram omnes propositionum rivulos uno Ecclesiæ sole siccare, » Dialogo contra Luciferianos, tom. 4, part. 2.

Ab aliis quæ affluunt, temperamus recensendis testimoniis; quin et christiani imperatores, æmulâ quâdam et effusâ in Ecclesiæ auctoritatem reverentiâ, subditis suis præire videbantur. Constantinus imperator in Epist. ad omnes scriptâ ecclesias ait: « Quidquid in sanctis episcoporum conciliis decernatur, id universum divinæ voluntati debet attribui, » apud Euseb. lib. 3 de Vita Constantini. Gratianus quoque Imperator jussit, ut ad expediendas de rebus fidei controversias adirentur interpretes verbi divini antistites, « ut videret licet à quibus proficiscuntur instituta doctrinæ, ab eisdem discordiæ eruditionis repugnantiâ solveretur. » In Epist. ad episcopum Aquileiensem; vide acta concilii Aquileiense. Alia referuntur à Bellarmino perhonorifica id genus testimonia, iudicio et auctoritate Ecclesiæ, cujus dotes suis attribuerunt sectis, comprimenda esse quæcumque de fide moribusque dissidia profitentur Græci, Armeni, Nestoriani, Jacobitæ, alique jam pridem à Romanæ Ecclesiæ consortio disjuncti, quod procul dubio doctrinæ caput ab eâ post discessionem suam non susceperunt.

Hoc ut eludatur firmissimum argumentum, si fingeretur inductam præconceptione errore

Ecclesiam putavisse, datam sibi à Christo supremam auctoritatem, quã confidenter usa est in dijudicandis controversiis, et hæc instigante persuasione usum illum invaluisse, adiuvantibus obsequio fidelium et diuturnitate temporis; mirum quot et quanta tum Christo, tum Apostolis et universæ Ecclesiæ injuriosa commenta importaret ejusmodi responsum! Numquid ignorassent, aut ignorare potuissent Apostoli utrùm sibi tanquam Ecclesiæ præfectis divino numine pastoribus suisque in regimine Ecclesiæ successoribus concessa, vel utrùm negata fuerit potestas dijudicandi exorturas de religione contentiones? Quid ergo didicissent à Spiritu sancto, de quo Christus sic ad Apostolos: *Ille vos docebit omnia*, Joan. cap. 14, v. 26; *docebit vos omnem veritatem*, ibid. c. 16, v. 13? Tanti interest quæstio de iudice controversiarum, ut ad summam religionis, ad essentialem Ecclesiæ gubernandæ formam, ad necessariam omnibusque propositam veritatis inquirendæ viam pertineat; hæc igitur nisi insipienter atque per extremam injuriam fingi posset de illâ primariâ quæstione, vel incompertum fuisse Apostolis quid sentire, quid credere oporteat, vel id non hausisse à documentis agendique ratione Apostolorum, illos quos ubique constituebant sanæ testes doctrinæ, et quibus regendas tradebant Ecclesias, custodiendumque fidei depositum, vel denique statim elapsam ubique ex mentibus notitiam tantoperè necessariam, quæ ad continuam, universalem, notoriamque praxim spectat, nec sine detrimento salutis latere posset. Ad eone Christus Ecclesiæ invisibile caput, idemque amantissimus sponsus, ipsam à primordiis deseruisset, ut promissorum suorum oblitus, integra per secula septemdecim passus fuisset tantâ illam cæcitate laborare, ex quâ sequerentur constituti divinitus ad regimen fidelium ordinis eversio, iniquorum anathematum immensa series, juris unicuique in suâ fide informandâ collati excidium, sectarum plurium, quæ, si auctoritate non dirimerentur controversiæ, ab universali Ecclesiâ non exularent, temeraria expulsio; nec ullum paratum esset tam exitioso errori, inexhaustoque malorum fonti remedium, cum superior nulla versaretur in terris potestas, quæ errantem Ecclesiam ad veritatis normam, ad æquitalis fines revocaret?

Adde quòd si de supræmâ Ecclesiæ in causis fidei auctoritate aliqua posset miri dubitatio, ratio ipsa clamet, fore potius credendum Eccle-

sia, auctoritatem suam Apostolorum exemplo, tum continuatam ab ipsis Apostolorum temporibus possessionem vindicanti, quam novellis hominibus nullâ, ut ipsi fatentur, in iudicando auctoritate præditis, tamque à se mutuo dissidentibus, quam ab illâ tam antiquâ, cujus communionem eorumdem majores gloriabantur, Ecclesiâ.

ARGUMENTUM V. — *Ex analysi et proprietatibus fidei.*

Hæc tria inprimis possunt observari: assensus fidei debet esse prudens ac supernaturalis; *prudens* quidem: *Rationabile obsequium vestrum*, inquit Apost. ad Rom. c. 12, v. 1, cum ultimò resolvatur in auctoritatem Dei revelantis, qui ut summa veritas, ita est summa ratio et sapientia; idem ille assensus debet esse supernaturalis; salutis enim cum sit radix et fundamentum, quomodò solis naturæ viribus comparari possit? *Vobis donatum est pro Christo, non solum ut in eum credatis, sed, etc.* Ad Philipp. c. 1, v. 29. Fides quoque debet esse certa et immutabilis, unde exclamât Apostolus: *Licet nos aut angelus de cælo evangelizet vobis præter quàm quod evangelizavimus vobis, anathema sit.* Ad Galat. cap. 1, v. 8. Nec indulgata duntaxat, sed una debet esse fides; hæc de unitate latè disseretur ubi de notis Ecclesiæ; illud nunc satis est afferre testimonium Apostoli: *Unus Dominus, una fides, unum baptisma.* Ad Ephes. c. 4, v. 5. Hæc unitate devinctos dissitarum eiam regionum incolas voluit Christus, qui *est Salvator omnium, maximè fidelium.* Atverò Ecclesiæ si detraxeris auctoritatem dijudicandi religionis causas, munusque illud illigatum volueris privato, quod adversarii ostentant, examini, primò quidem nec prudens nec supernaturalis censeri poterit assensus fidei: hæc quidem prudens; neque enim ad sobrietatem sapere, ac prudenter se gerere, illi putandi sunt, qui ipso in salutis negotio ac discrimine opus agrediuntur superbiæ ac temeritatis plenum; hoc in vitium nonne manifestè incurrunt qui investigandâ Scripturarum canonicitate, secerendisque fidei dogmatibus et christianæ vitæ institutis, proprium suum parati sunt anteferre iudicium generalium etiam conciliorum decretis? ita ut si quando illis assentiantur, non ideò eorum sequantur doctrinam, quia moveantur ipsorum testimonio et auctoritate, sed eò quòd eandem hanc doctrinam propriâ inquisitione sacris in litteris comperisse sibi videantur; neque erubescendum illud crimen

declinare queunt hoc obtentu, quòd non sibi-
metipsis, sed divinis imitantur promissionibus;
quo enim pacto ex Scripturis (quas solas existi-
mant credendi regulam), inferri possit, ube-
rius illis et efficacius Christum spondere auxi-
lium, ad assequendam veritatem, quam ipsimet
Ecclesie, quam voluit esse *columnam veritatis*,
et cui affuturum se usque ad consummationem
seculi, tam asseveranter pollicitus est? Ipsos
litteratos premit obvium istud argumenti ge-
nus: nam *superbis* quibuscumque *resistit Deus*:
at magis etiam quodammodò homines urget
rudes et imperitos, qui posthabita et ideirò
contemptà Ecclesie auctoritate, et semotis
ejusdem institutionibus, se sibi ipsi duces ac
magistros in prosequendâ credendum et agen-
dorum notitiâ constituere audeant, deridendi
potius quam seriò refellendi; neque sanè inter
parvulos istos computandi, quibus Deus reve-
lare amat, quæ abscondita prudentibus seculi
voluerit; cum et illi imperiti tam graviter im-
pingant in hæc pronuntiata Salomonis: *Ne
imitaris prudentie tuæ*, Proverb. cap. 3. *Ne
sis sapiens apud temetipsum*, ibid. Ut non pruden-
s assensus, quem revelatis commodant,
auctoritatis Ecclesie in dirimendis de Religio-
ne libris, contemptores, sed temeritatis et
superbie evidenter arguendus, ita illum ab in-
spiratione gratiæ non proficisci, perspicuè ra-
tione constat, quandoquidem ad frenandam,
non ad incitandam temeritatem, ad repellendam,
non ad fovendam superbiam, cælestis
dona gratiæ suppeditari, christianus nemo
iniciabitur. Non ergo assensus ille dici potest
supernaturalis, ac divini fidei.

Aliâ de causâ deficit ab ejusdem fidei pro-
prietatibus, quia nempe ex sãptè naturâ cer-
tus non est ac immutabilis. Fides est *speranda-
rum substantia rerum*. Non minus igitur incon-
cussa esse debet ipsâ spe *quam sicut anchoram
habemus animæ tutam ac firmam*, Hebr. 6:
auctoritate Dei innititur, qui nec fallere, nec
falli unquam potest; quæ autem certitudo et
immutabilitas in assensu qui privato iudicio
seu privato spiritu eliciatur, nullâque habitâ
ratione auctoritatis Ecclesie? Notum est illud
Apostoli: *Satanas transfigurat se in Angelum
lucis*, 2 Cor. 11; unde S. Joannes: *Probate
spiritus, si ex Deo sint*, 1 Joan. 4, 1. Hinc ut
errorum, ita et variationum læcundum nimis
semen ac principium; singulis aliunde ætati-
bus, experimento probatur, quòd magis receditur
ab auctoritatis viâ, eò magis excitari irre-
quictam funestæ novitatis pruriginem. Quod

more suo nervosè sic cloquitur Tertullianus:
« Mentior si non etiam à regulis suis variant
« inter se, dùm unusquisque proinde suo arbi-
« trio modulatur quæ accepit, quemadmodùm
« de suo arbitrio ea composuit ille qui tradidit.
« Idem licuit Valentinianis quod Valentino, idem
« Marcionitis quod Marcioni, de arbitrio suo
« fidem innovare, » de Præscript. cap. 42.

Tertia quam proposuimus fidei proprietas,
nimium *mitas*, quâ ratione consistere queat,
si auctoritatis depulso iugo, si privato examine,
sive privato spiritu instruenda suscipitur?
hinc quanta potius dissensionum seges! Tam
altercantes inter se, certatim provocabunt ad
Scripturas; at suo eas hic et ille mancipantes
iudicio, nullumque agnoscetes animatum com-
munemque iudicem, cujus pareant auctoritati,
suo confirmabunt dispendio, id quod admonet
Vincentius Lirinensis in Commonitorio, cap.
9: « Scripturam sacram pro ipsâ sui altitudine,
« non uno eodemque sensu universi accipiunt
« (hæretici), sed ejusdem cloquia aliter alius at-
« que alius interpretatur, ut penè quot homines
« sunt, tot illinc sententiæ erui posse videan-
« tur. »

ARGUMENTUM VI. — *Ex incommodis quæ nascuntur et ingravescent rejectâ in dirimendis controversiis auctoritate Ecclesie.*

I. De unitate fidei, quâ Ecclesia: suæ devincta
esse membra Christus voluit, mentionem non
injecimus, futurumque suggestimus ut brevi
discinderetur, abnegatâ iudiciorum Ecclesie
auctoritate; fore hic adjecturus, ut ipsum tolle-
retur unitatis principium; aliud enim alius pro
suo unusquisque ingenio vindicabit et affectu. si
Enthusiasta, immediatas jactabit revelationes;
si Socinianus, dictata rationis; si Lutheranus
aut Calvinista, privatam, ut aiunt, spiritum;
dissidentes inter se hæreticorum propter re-
jectam Ecclesie auctoritatem, in Scriptura-
rum interpretatione sententias, sic perstringit
idem Vincentius Lirin.: « Aliter Novatianus,
« aliter Photinus, aliter Sabellius, aliter Du-
« natus exponit; aliter Arius, Eunomius, Ma-
« cedonius; aliter Apollinaris. Priscillianus,
« aliter Jovinianus, Pelagius, Cælestinus; ali-
« ter prostrèmò Nestorius, atque ideirò multùm
« necesse est propter tantos tam varii erro-
« ris anfractus, ut prophetiæ et apostolicæ in-
« terpretationis lineæ secundùm ecclesiasticæ et
« catholici sensû normam dirigatur, » loc. cit.
Ad hæreticos recentiorum ætatum, ut liquet,
transferri potest sapiens hæc Vincentii anti-

adversio: Scripturas aliter exposuit, seu potius Scripturis aliter abusus est Lutherus, aliter Carolostadius et Œcolampadius, aliter Melancthon et Buceerus, aliter Zuinglius et Calvinus, aliter Anabaptistæ, aliter Sociniani et Arminiani. Quot procederunt pro suâ quisque innovandi cupidine, interpretationum figmenta, tot palam argumentis testatum fecerunt, ademptâ vel postpositâ in dijudicandis fidei controversiis auctoritate Ecclesiæ, nullum fore principium quo in consortium fidei constanter adunarentur Christiani, ac proinde innumeri eadem ex radice prodirent adversantes sibi invicem surculi; unde dici potest cum Tertuliano: « Cæterum nec suis præsidibus reverentiam noverunt. Et hoc est quòd schismata apud hæreticos ferè non sunt; quia cum sint, non parent: schisma est unitas ipsis, » de Præscript. cap. 42.

II. Alterum incommodum seu absurdum ex priore derivatum, in eo collocatur, quòd non possent hæretici gravissimorum etiam errorum efficaciter redargui et convinci. Incatur certamen; ingeminentur argumenta; disceptanti reponeret enthusiastæ, id quod olim Michææ prophætæ divina proferenti oracula obtrudebat unus ex pseudo prophetis impii Achab: *Mene ergo dimisit spiritus et locus est tibi?* 3 Reg. 22, 24. Responderet Socinianus pronuntiatio ahutens Apostoli, *rationabile obsequium vestrum*: Non pugnat cum ratione revelatio; idem utriusque auctor summè verax Deus; mysteria Trinitatis, Incarnationis, peccatum originale, videntur mihi ratione judicæ absona, penitusque incredibilia: ea proinde revelare non potuit Deus. Reherent Zuingliani et Anabaptistæ: *Omnia probate; quod bonum est tenete*: quem affligitis his vel illis Scripturæ testimoniis sensum, hunc arbitramur alienum et commentitium: *Quid nôsti quod ignoremus? Quid intelligis quod nesciamus?* Job. 43, 9. Utquid administratur infantibus baptisma? Quid prodest sacrificium missæ?

Hominem ergo hæreticum ad fidem adducere si tentaveris, quid prolicies abjudicatâ Ecclesiæ auctoritate? Quid suggeres? Consule, iniques, Scripturas: consului; exue præjudicia: omnia jam dudum abjeci; pugnantia in speciem conferre testimonia: quoad mihi licuit, contuli; cæterum, te fatente, nullus in terris iudex cujus decretis obligatus tenear; quidquid non tibi, sed mihi privata ratio aut privatus suggerit spiritus, id tutâ, quamdiu tuis stabo placitis, sequar conscientia; perfractis

ergo Ecclesiæ repagulis, hæreses grassabuntur impunè; augebuntur hæretici numero et audaciâ de die in diem; nec suppedabitur via eos saltem in officio continendi, quibus lucuosum immineat fidei suffragium.

III. Laxiori tolerantismo (de tolerantismo theologico, non civili loquimur) ingens aperitur ostium, quòd sejunctâ Ecclesiæ auctoritate claudi nunquàm poterit; nam ubi instar fundamenti constitutum est, in scrutandis Scripturis suum sibi quemque habendum esse iudicem, tum posse singulos ac debere iudicium suum universalis quantumcumque concilii iudicio anteponeere, si coherere utrumque non videatur, quo jam freno poterit tolerantismus, aut, si velis, fanaticismus temperari? Postulant Calvinistæ ut à Lutheranis tolerantur, eorumque adsciscantur in communionem, dogmata quamvis quædam repudient quibus addicti sunt Lutherani, ut puta, *præsentiam Christi realem in Eucharistiâ*, quædam verò profiteantur à quibus abhorreant Lutherani, ut puta *inamissibilitatem justitiæ*. Ut in communionem Lutheranorum cooptentur Calvinistæ, obtendant nullam se abjicere partem doctrinæ quæ ducatur instar fundamenti; nullam se consecrari quam post maturum examen non credant codicibus sacris exulteri; et postulent pariter à Protestantibus Sociniani ut tolerantia beneficio, illorum inserantur communioni, quo nomine, quam ob causam ab eâ repellerentur? affirmabunt repudiâtâ auctoritatis methodo reliquum esse et integrum, ut eam unusquisque religionis prosequatur formam, quæ scrutandis Scripturis probanda sibi et divinitus præscripta videatur; nec minùs licere sibi metaphoricos in sensus testimonia revelationis adducere, quæ nativo intellecta verborum sensu, Deum hominem factum significant, quam Calvinistis licet metaphoras affingere illis Scripturæ locis, quæ ad litteram usurpata Christum referunt præsentem realiter in Eucharistiâ; assument sibi verba hæc Apostoli ad Romanos c. 14: *Unusquisque in suo sensu abundet*; tum illa S. Joannis: *Si cor nostrum non reprehenderit nos, fiduciam habemus ad Deum*, Joan. 1, c. 3.

Quicumque etiam canone Scripturarum alii alios expungere voluerint libros, eodem erunt jure tolerandi, quo toleratos se voluit Lutherani, quamvis Epistolam ad Hebræos, Epistolam S. Jacobi, Apocalypsim respuant. Si quibusdam ut hæreticis denegaretur communio

ecclesiastica, diceretur eos non satis accurate examine, neque rectâ conscientiâ Scripturarum canonicitatem sensuque expendisse, responderent: Dictum est ab Apostolo: *Non quia dominamur fidei vestrae*, 2 ad Cor. c. 1, v. 25. Idem adhibiti à se ipso examinis debet esse iudex, qui sibi, non aliis, ipsâ in causâ fidei controversiarum iudex esse potuerit ac debuerit.

Hinc prodierunt, religionum tolerantismo ita insulâ patrocinantes, ut ad Ecclesiæ oblinendam servandamque communionem, vagam duntaxat exigèrent, quâ Christi Domini divina missio agnosceretur, professionem fidei: eò cum devotum fuerit, quam proclive est, ut (quod multis contigit) quaecumque tandem religionem æquali penè logo habendam esse iudicaretur!

IV. Ex ipsâmet naturâ methodi quam re-fellimus consequens est, ut baptizatus infans, cum usqum rationis attigerit, in *actum infidelitatis* erumpat, hoc est, ut de veritate Ecclesiæ, de christianâ doctrinâ, de canonicitate Scripturarum, sibi iterum atque iterum propositis, ambigere debeat ac *positivè* dubitet; quæ dubitatio quàm sit divinæ injuriosa institutioni, quàm infensa comparatæ gratiæ regenerationis, facile est intellectus.

Invectâ scilicet prædictâ methodo, innotescere vera non potest Ecclesia, nisi prius vera perspecta sit doctrina; solâ autem ex Scripturis veram oportebit doctrinam hauriri; earum igitur ante omnia et quidem privato examine, sive privato spiritu exploranda canonicitas; singula hæc antequam præstita fuerint, ancipitem hæc necesse est tironum mentem, positivâque dubitatione delinere; haud enim dubio duntaxat quod philosophi *methodicum* vocant, suspendetur tunc mentis assensus, quo quidem perstante dubio, habitâ nihilominus et retentâ dogmatum fide, eorum expendentur ac pertententur fundamenta, quasi reipsâ non crederentur; sed ita cohibetur mentis assensus, ut iudicaretur dogmata illa ambiguae saltem esse fidei, et idcirco ad eundem Scripturas, earum examinandam canonicitatem, investigandum sensum; et tum demum determinandum ac definiendum quæ tenerda sit doctrina, et qualis sit consequenter constituta divinitus Ecclesia.

At suam proprio examine, sive privato spiritu informandam fidem non curant Protestantium tirones, aliorumque viam auctoritatis designantium alumni; obedientiæ jugo ab in-

cunabulis assuefacti, susceptis ferè cum lacte opinionibus adhærent; id ultrò accipiunt et credunt quod suæ sectæ expressum catechismis, quod paternis traditum documentis, quod publicis enuntiatum doctrinæ professionibus, quodve audierunt è pulpito prædicatum.

Illos eâ ratione edoceri quotidianis constat experimentis; et certè si privatâ inquisitione vel privato spiritu in discernenda fidei dogmata incumberent, quo pacto constanter fieret, ut Lutherana doctrinam sectæ omnes illi arriperent, qui societatis illius gremio innutrientur atque educuntur; Galviciana autem dogmata sectarentur illi omnes qui ex Calvinistis exorti sunt, et ab eisdem instituuntur? Numquid eandem apud societatem Scripturarum privatam examen tam assiduò, tam similem sortiretur exitum? aut pro regionum situ, Lutheranus aut Galvianus evaderet privatus idem spiritus?

V. Apud sectas quæ privati necessitatem ac sufficientiam examinis prædicant, plerique saltem ipsarum alumni, suis modò inhæreant principiis, nequeunt absque cæcâ temeritate, professionem fidei edere quâ libri omnes contineantur, *quæ apud illas habentur canonici*; v. g., in gallicanâ fidei Professione apud Calvinistas, articulo tertio, qui procul dubio gravissimi ducitur momenti, enumerantur libri omnes quos divinitus inspiratos credere se profiteantur; articulo deinde quarto, subjicitur: « Nous connaissons ces livres être canoniques, et règles certaines de notre foi, non tant par un commun accord et consentement de l'Église, que par un témoignage et persuasion intérieure du Saint-Esprit, qui nous les fait discerner d'avec les autres livres ecclésiastiques. » Discerni à ceteris libris ecclesiasticis, nisi legantur, canonici libri non possunt; nec eos legi etiam totos et integros satis erit, nisi intelligantur; neque enim solo ex verborum cortice deprehendi cerè potest librorum canonicitas. Hoc autem à plerisque Protestantium, cum neque præstitum sit, neque præstari possit, ut ipsi Protestantes quidem, nisi ultrò allucinari velint, distiteri nequeunt; consequenter inde prospiciant, quo innitatur fundamento illorum fides atque fidei professio. Quod de Gallicanâ fidei Professione apud Calvinistas, idem apud Lutheranos amotari potest de Confessione Bohemicâ, necnon de Confessione Witenburgicâ, quod ad Scripturarum attinet canonicitatem.

Catholicam apud Ecclesiam rudes ipsi et im-

peritū sincerē ac prudenter possunt vel explicitē vel implicitē, auctoritati ipsius ac iudicio inherentes, canonicitatem credere librorum omnium quos divinos habeat; verūm apud Protestantium sectas aliasque auctoritatem Ecclesiae refugientes, nullo modo profiteri possunt earum aliam canonicitatem librorum quos habent pro solā credendi regulā. Quā etenim viā possent ad illorum credendam canonicitatem adduci? Non privato examine, ut ex dictis colligitur; non suā testimonio sectæ, nisi prius ab ejusdem placitis defecerint, viam sequentes auctoritatis; non divinis oraculis, cū nullibi declaratur in Scripturis quinam sint libri qui soli et omnes afflaate Spiritu sancto exarati fuerint.

VI. Intolerandæ temeritatis et arrogantiae crimen incurrunt qui viam sequi auctoritatis abruerint. Criminationem hanc quam supra indicavimus, argumento V, operæ pretium est magis expandere. Nolunt in iudicio ipsius Ecclesiae universalis acquiescere, nisi prius discutendis privato examine Scripturis, collatāque cum iisdem illius propositā doctrinā, eam supremo quasi iudicio approbaverint; præstantius quisque sibi donum Spiritūs attribuentes quā consentientibus quantumlibet Ecclesiae pastoribus, quibus promisit Christus Spiritum illum veritatis qui cum illis maneat in æternum, Joan. 14, 16. Hæc verò tam procax, tam malevolā confidentia, quantum à christianæ modestiæ sensu aliena sit, demonstrat hunc in modum S. Augustinus, lib. de Utilitate credendi, cap. 17: « Si unaquæque disciplina, quanquā vilis et facilis, ut percipi possit, doctorem aut magistrum requirit, quid temerariæ superbiæ plenius, quā divinatorum sacramentorum libros, et ab interpretibus suis nolle cognoscere, et incognitos velle dinoscere? » Simili utitur ratiocinio S. Hieronymus, in Epist. ad Paulinum. Præfatus ipsum in Scripturis sanctis, « sine prævio et monstrante semitam non posse ingredi magistro, » admonitionem hanc illustrat, ducto vel à minoribus artibus exemplo, iis quæ non tam linguā quā manu administrantur. Agricolæ, inquit, cæmentarii, fabri metallorum, lignorumve cæsores, lanarii quoque et fullones, et cæteri qui variam suppellectilem et villa opuscula fabricantur, absque doctore non possunt esse quod cupiant: quod medicorum est, pro mittunt medicos: tractant fabrilis fabri: sola Scripturarum ars est quam sibi omnes passim indicant. Nonne in omnes sectas viam auc-

toritatis aversantes conici potest illa S. Hieronymi objurgatio? Nonne apud eas (si instituta sua sequantur) facilitari pronum est quod indignans adjicit de eadem Scripturarum scientiā: « Hanc garrula anus, hanc delirus senex, hanc sophista verbosus, hanc universi præsumunt, lacerant. »

Incassum reponeret Claudius minister et alii, non hanc esse tironum suorum mentem, ut iudicium suum anteponendum duxerint iudicio veræ et internæ Ecclesiae quæ Spiritu Dei regitur, solisque ex justis coalescit, et (quod apud Calvinistas idem est) prædestinatis, sed quandoque necessum esse oblectari iudicio externæ ac visibilis Ecclesiae, quæ variis cupiditatibus præjudicatisque potest opinionibus depravari.

Futilis hæc prorsus responsio: cū enim dignosci nequeat interna illa et invisibilis, conflata ex solis justis et prædestinatis Ecclesia, iudicium ipsius haberi non potest tanquā certō dirigens in pervestigandā veritate, regula.

VII. Stantibus adversariorum placitis, eradenda forent ex Scripturis, et omnibus traditionis constantis ac perpetuæ monumentis, quæcumque de hæresi hæreticisque statuta sunt; delenda forent hæc testimonia: *Oportet hæreses esse; hæreticum hominem post unam et alteram correptionem derita.* Hæc et alia id genus pronuntiata abire in auras; nulla esset propriè dicta hæresis; nulli essent qui haberi debeant hæretici; neque enim, ut in tractatū ideā indicatum est, vocari possent hæretici qui post discussas privato examine, quantum opus esse ipsi judicaverint, Scripturas sacras, eam doctrinæ formam teneant quam sibi tenendam putaverint; privati examinis methodus id postulat, ut quando versatur causa fidei, tum suæ quisque permittatur conscientiæ. Soli illi fortè viderentur hæretici, quos ostendi posset conscientia suæ in rebus fidei oblectari; id autem quā ratione ostenderetur, quamdiū propositæ credendi regulæ, Scripturis scilicet et quidem solis addictos se profiterentur, paratosque omnia amplecti dogmata quæ revelata esse certò judicaverint?

Ut nulli forent qui propriè haberentur hæretici, ita nulla foret quæ jure posset Christi Ecclesia nuncupari; neque enim hoc nomine digna foret Ecclesia, quæ viam assequendæ veritatis fallacem, plerisque saltem alumnis suis imperviam proponeret tanquā securam ac necessariò ineundam, divinitusque præstitu-

tam ; talem esse viam indagandæ privato examine, seu privato spiritali prosequendæ necessariæ ad salutem doctrinæ, jam hæc tunc patet factum est, ergo à terris exulare vera Christi Ecclesia. Erravisset proinde Christus cum audiri jussit Ecclesiam, dum futurum prænuñtiavit ut portæ inferi non prævalerent adversus eam; inanis foret Apostolorum prædicatio, perpetuisque ludibriis subtile constitutione obiceretur christiana religio.

CAPUT III.

Refelluntur hæreticorum systemata de iudice controversiarum.

Quæ hæc tunc ad vindicandum dogma catholicum protulimus argumentorum genera, his omnibus et singulis retunduntur varia quæ exposita sunt errantium systemata ; si enim constitutum sit docendi ministerium cui, Deo iubente, sincero animo sit obsequendum ; si ferat et exigat constitutio ac natura Ecclesiæ, ut viâ auctoritatis dirimantur quæ exurgunt de religione controversiæ ; si methodus illa invictè munita sit, et confirmata jugi et notoriâ Ecclesiæ praxi, statim intelligitur à divinis recedere institutis, damnosisque illos obsecrari erroribus qui contendunt, vel *novis et immediatis revelationibus*, vel *soliis ope rationis humanæ*, vel privato quavis à Protestantibus commendatur, spiritu, dijudicanda esse, quæ ad fidem moresve pertinent, dissida.

Quibusdam tamen speciatim telisrelata proderit percellere systemata ; inde etiam splendidius apparebit quanti omnium intersit, quam necessarium ad Ecclesiæ auctoritatem et iudicia pronis mentibus confugere.

ARTICULUS PRIMUS.

Refellitur systema Enthusiastarum.

1° Hoc systemate evertitur funditus ille ordo quem ad informandam fidem Deus ipse constitutum voluit : *Fides ex auditu*, atque, ut antea dixerat idem qui istud effatus est, Apostolus : *Quomodo autem audient sine prædicante?* Rom. 10. Ex auditu, docentibus Verbi divini ministris, et aspirante gratiâ, concipitur fides quæ ad capessendam salutem dirigit et incitet. Si quando contingeret ut nonnullis defectu aliquo laborantibus adhiberi non posset ordinaria erudiendi methodus, ut puta, hominibus surdis, qui præterea oculis capti, aut alio impediti defectu, edoceri non valeant ; tum si peccando non obstiterint, immediatè illis revelatione sub-

ventam iri meritò confidimus ; consueto derogaret ordini immediatæ hæc revelatio, ita providente sapienter Dei misericordiâ, qui neminem perire velit, nec absque fidei præsidio salvari. At illa derogatio quæ rationem naturamque præ se fert miraculi, habenda esset (si crederetur Enthusiasticis) tanquam via comparandæ fidei ordinaria, quæ privatis et singulis hominibus, ad consummationem usque seculi auctore Deo destinata sit ; id quantum divinæ providentiæ institutis religionisque repugnet œconomix, nemo præjudicatâ opinione tantisper vacuus non cernit.

2° Immediatâ quidem opus fuit revelatione Apostolis ut novi Fœderis condiciones, placita mysteriaque addiscent ; hæc illis revelavit Mediator Dei et hominum Christus, hæc illis exponenda curavit Christus sanctus : quin etiam sicut sponderat Christus, tradita est illis sapientia *cui contradicere et resistere non poterunt eorum adversarii* ; verum ita informari, ita erudiri singulos in Christum credituros, neque constitutum est, neque oportuit aut decuit ; hinc quando Christus quos elegerat, Apostolos, misit in orbem terrarum, non ipsis dixit : *Admonete, ut comperiendi causâ quid ad salutem credendum, quid agendum sit, novis in dies et immediatis confidant et innitantur revelationibus*, sed dixit : *Docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris et Filii et Spiritus sancti ; docentes eos servare omnia quæcumque mandavi vobis*, Matth. ult. Tum apostolicis renuentes credere documentis, æternis multandos pœnis asseruit : *qui non crediderit, condemnabitur*, Marc. 16. Quæ condemnatio, ut ex prædicatis concluditur, iis quoque intentatur qui Apostolorum in ministerio docendi successoribus fidem adjungere detroctaverint.

3° Commemoratum est quàm graviter, quàm severè Apostolus in quosdam invehatur, qui citò translati fuerant ab illâ quam de cæremoniis legalibus acceperant ab Apostolis, doctrinâ : *Licet*, inquit, *nos aut angelus de celo evangelizet vobis præter quàm quod evangelizavimus vobis, anathema sit*. Apostolicæ istâ auctoritatis censurâ denuntiatur non privatâ revelatione dijudicandam esse catholicam doctrinam, sed catholicâ potiùs doctrinâ, seu derivatis à publico pastorum ministerio institutionibus, privatam esse dijudicandam revelationem, eandemque diabolicæ deputandam pravitati, si ab inconcussâ illâ discernendi regulâ devierit ; hanc regulam cum aspernentur Enthusiastæ, quomodò apostolicum anathema poterunt, nisi

resipiscant, effugere? In Apostoli mox de promptum testimonium, legatur præsertim cap. 13 et 14 Commonit, Vincentii Lirinensis. Revocanda est pariter in memoriam necessaria illa S. Joannis Apostoli admonitio: *Nolite cuius spirituali credere, sed probate spiritus, si ex Deo sint*, 1 Joann., cap. 1. Probandi sunt ergo spiritus, ne mendaces pro veracibus habeantur: quâ autem ratione, quâ regulâ probari illos oporteat? Si enim privatâ revelatione dijudicandi sint, relabimur in pericula quæ prædictâ probatione declinari et præcaveri proposita fuerit. Sic de probante, perinde ac de probando spiritu tota recedens controversia.

4° Revinci possunt omnes Enthusiastæ ineluctabili isto Bellarmini ratiocinio: « Regula catholica fidei certa notaque esse debet; nam si nota non sit, regula nobis non erit; si certa non sit, ne regula quidem erit. Porro privata spiritus revelatio, ut in se certa sit, nobis tamen nota esse nullo modo potest, nisi fortè divinitestimonio, id est, veris miraculis confirmetur, quorum extremâ penurâ si præsertim laborant qui hoc nostro seculo non minus quàm cæteri spiritum jactant; nam quis mihi fidem faciat non mentiri anabaptistam, cum se spiritu afflatum dicit? Sed fac nos mentiri: quâ viâ cognoscam spiritum illum, spiritum lucis et non spiritum tenebrarum esse? Et cum tam multi hoc tempore ducem ac pastorem Spiritum sanctum habere se gloriantur, et tamen inter se sic animis sententisque dissident, ut alii alii sint hæretici, fieri certè non potest ut omnes rectè sentiant; quòd si falluntur omnes, aut quod est omninò necessarium, alii, quis affirmare audebit ex eorum numero se non esse, qui à spiritu Satanæ deluduntur? » Lib. 1 de Verbo Dei, cap. 2.

ARTICULUS II.

Refellitur systema Socinianorum.

Diximus, ex Socinianis alios nihil esse credendum, nihil divinæ revelationi adscribendum arbitrari, nisi quod intrinsicis, atque ex rei naturâ sumptis argumentis demonstrari possit; alios verò postulare, non ut credendum veritas, sed eorumdem possibilitas naturali ostendatur lumine: hoc est, ut vel solâ ratione probetur, non negativè duntaxat, seu evincendo: et in nullam demonstrationem opponi ab adversariis, sed ut aiunt, positivè, seu ut ipsa possibilitas propriis asseratur ac demonstretur rationibus. Prioris generis Socinia-

corum, quàm temeraria sit assertio, quàm absensa, quantum et à revelatione, et ab ipsâ ratione abhorreat, ex sequentibus patebit argumentis.

1° Persuasionem merè humanam divinæ subrogat fidei, cujus naturam et indolem prorsus depravare non verentur; hæc fidei natura atque vis est, ut per ipsam supremi Numinis auctoritati subiaceat et serviat humanis intellectus; sic enim à S. Paulo exhibentur evangelicæ prædicatores doctrinæ: *Consilia destruentes, et omnem altitudinem extollentem se adversus scientiam Dei, et in captivitatem redigentes omnem intellectum in obsequium Christi*, 2 ad Corinth., cap. 10.

Quænam foret ista humani captivitas intellectus? quo pacto dici posset divinâ subactus auctoritate, si nihil foret credendum, quod certum et perspicuum prius non facerent de prompta ex rei visceribus rationum momenta? Tum humanæ rationi potius quàm Dei crederetur testimonio. Præducere quidem oportet susceptam ante fidem extrinsecas rationes, seu externa credibilitatis motiva, quibus certò persuasum fiat Deum esse cum hominibus locutum; hæc autem posita conditione, cognitâque christianæ religionis veritate, firmissimè credendum est nihil ipsi contineri, quod non sit verum, quod non sit sanctum Deoque dignum, qui se *ipsum negare non potest*, etiamsi non afferantur intrinseca et accessita ex rei naturâ celestis doctrinæ argumenta.

2° Positis Socinianorum placitis, ignorasset Apostoli, ignorasset ipse Christus legitimum docendi modum; eamque commonstrarent viam quæ creaturis rationalibus instituendis minimè congrueret; si quando enim Christus naturalibus ratiociniis parabolisque utatur, eò manifestè collineant, ut audientium incitentur animi ad capessenda et servanda quæ tradidit præcepta, vel ut redarguantur incredulorum tarditas aut perveritas, non autem ut intima mysteriorum penetralia recludantur, neque ut perfundatur evidentie radiis, quidquid complecti debeat fides. Quapropter ut incredule gentis pertinaciam frangeret, innumera objiciebat, quæ passim edidit miracula. *Si mihi non vultis credere, operibus credite*, Joan. 10, 38.

Miracula pro ratione erant; porro non intrinsicis illa, sed extrinsecis annumerantur argumentis, sicut et prophetarum oracula. « Miraculis, inquit S. Augustinus, conciliavit auctoritatem; auctoritate meruit fidem; fide contraxit multitudinem; multitudine obtinuit

« vetustatem; vetustate roboravit religionem.
 « quam non solum hæreticorum ineptissima no-
 « vitas fraudibus agens, sed nec gentium qui-
 « dem veterinosus error violentè adversans, ali-
 « quâ ex parte convelleret. » De verâ Relig. c. 34, epist. 120, aliàs 122. Judæos iterum sic increpat Christus : *Si opera non fecissem in eis quæ nemo alius fecit, peccatum non haberent; nunc autem et viderunt, et oderunt me.* Joan. cap. 15, v. 34. At nonne immeritò ipsos objur-gare Christum, si priusquam crederentur fidei dogmata, naturali ratione oporteret illa demon-strari? Talibus quippe demonstrationi-bus non impendebat operam. Quàm longè aberat à Socinianorum methodo Apostolus gentium! *Sermo meus, inquit, et prædicatio mea non in persuasibilibus humanæ sapientiæ verbis, sed in ostensione spiritûs et virtutis.* Ex humanâ sapientiâ hæere suspensam noluit divinam fidem idem Apostolus, cujus hæc sunt dicta : *Quod stultum est Dei, sapientius est hominibus... quæ stulta sunt mundi, elegit Deus ut confundat sapientes;* antea dixerat : *Ubi sapiens? Ubi scriba? Ubi conquistor hujus sæculi? Nonne stultum fecit Deus sapientiam hujus mundi?* 1 ad Cor., c. 1.

5° Ut credendorum dogmatum veritatem, ita ipsam fidei læcessunt naturam Sociniani, dum humanâ ratione metiri conantur quid- quid revelatum voluerit Deus. Multa sunt in Scripturis quæ humanæ mentis aciem et cap- tum evidenter superant. Hinc postquam Jesum esse missum à Deo, Deique Filium confessus fuit Petrus, memorandis illum his verbis allo- cutus est Christus : *Beatus es, Simon Barjona, quia caro et sanguis non revelavit tibi, sed pater meus qui in cælis est,* Matth. 16, 17. Quâ sen- tentiâ declaratur non hominis esse sed Dei aperire quid de Christi missione, ejusque à Patre origine tenendum sit. Huc pertinet illud Sapientis effatum : *Qui scrutator est majestatis apprinetur à gloriâ,* Proverb. 25, v. 27. Nec minus ponderandum celeberrimum istud prom- nuntiatum Apostoli : *O altitudo divitarum sapientiæ et scientiæ Dei, quam incomprehensibilia sunt judicia ejus et investigabiles viæ ejus!* Hinc vehementer sic urgebat Manichæos S. Augusti- nus : « Hos verò quis ferat ad Christum perti- nere se profiteri, qui nisi apertissimam ratio- nem stultis de Deo protulerint, nihil creden- dum esse contendunt? » De Utilit. cred. c. 11. Exposuit disertè idem S. doctor quo maxime ducantur incitamento, qui rerum ad fidem spectantium arbitram judicemque statuunt

humanam rationem. « Forrò, inquit epist. 113, « aliàs 56, n. 52, illi qui cum in unitate atque « communionem catholicâ non sint, christiano « tamen nomine gloriantur, coguntur adversari « credentibus, et audent imperitis ratione tra- « ducere; sed hoc facere coguntur, quia jacere « se abjectissimè sentiunt, si eorum auctoritas « cum auctoritate catholicâ conferatur. » Inha- rendum est igitur ejusdem doctoris prudentis- simæ admonitioni : « *Non cognoscimus ut creda- « mus; sed contra credimus ut cognoscamus.* » Tract. 4 in Joan.

4° Si rerum naturalium arcanas proprie- tates permeare atque rimari nequeat humanum ingenium, quomodo divina dogmata se posse confidat ad rationis humanæ trutinam revo- care? *Difficilè æstimamus,* ait Sapiens; *quæ in terrâ sunt, et quæ in prospectu sunt, inentibus cum labore; quæ autem in cælis sunt quis investigabit?* Sap. 9, 16. Hoc sæpissimè utuntur argumentandi genere SS. Patres : ita SS. Ire- næus, Athanasius, Hilarius, Ambrosius, Angus- tinus, aliique, ad obsistendum nefariorum illorum temeritati, qui cum in naturalibus cæ- cutiant, ac perpetuò titubent, respere cœle- stia non dubitant, eò quod obductam ipsis, quæ mortales hebetat visus, caliginem depel- lere non valent.

Unum et alterum ex operibus SS. Patrum, in re quæ in propatulo habetur, exscribimus testimonium. S. Athanasius in hæc verba : *Nemo novit Filium nisi Pater; neque Patrem quis novit, nisi Filius, et cui voluerit Filius revelare,* Matth. 11, 27, subjicit : « Quid igitur de his « rebus quas scrutari nefas est, effutire non « verentor, illi, inquam, qui et homines sunt, « nec vel ipsam rerum terrestrium naturam « possunt evolvere? Imò quæ vel ipsos spectant, « ipsi explicent nobis; num videlicet suam ipso- « rum naturam percipere queant? » Ariantum solitâ sic eloquentiâ sollicitat vexatque S. Hilarius : « Non quæro sensum unde hauseris, « vitam unde sortitus sis, intelligentiam unde « adeptus sis : quale est quod in te sit odor, « sensus, visus, auditus; certè nemo quod facit « nescit : quæro unde ista iis quos generes « indulgeas, qualiter sensum inseras, oculos « accendas, cor affligas? Hæc si potes, enarra. « Habes ergo quæ nescis, et tribuis quæ non « intelligis, æquanimitè imperitus in tuis, in- « solenter in Dei rebus ignarus? » lib. 2 de Trinit. num. 9.

5° In revelatis occurrunt multa quæ à liberis Dei decretis omninò pendeant; eorum ergo

veritas intrinsicè necessariæque rationibus deprehendi non potest ac vindicari; talia sunt sacramentorum institutio, modus redimendi generis humani, leges merè positivæ, seu quæ rerum ipsâ naturâ minimè nituntur.

Jam coarguenda est altera Socinianorum classis, quæ scilicet credendorum omnium velit haud quidem veritatem, sed possibilitatem naturali lumine debere demonstrari.

1º Eadem in incommoda et absurda, quæ mot expositimus, relabitur ut plurimum; nam inter dogmata de quibus dissident à Catholicis Sociniani, multa recensentur, quæ si existant, ut profitentur Catholici, intrinsicè et absolutâ necessitate existunt, ita ut ea non esse, vel aliter esse, ipsi eorum essentia omninò repugnet; sic utrùm Deus sit immensus, omnium sive absolutè sive sub conditione futurorum præsciis, immutabilis simul et liber, trinus in personis; utrùm Verbum Dei sit Patri consubstantialia, utrùm ejusdem cum ipsis substantiæ Spiritus sanctus; hæc omnia dogmata, si vera sint, ut obstrepentibus licet Socinianis, credunt omnes Catholici, talia esse nequeunt nisi rerum ita exigente essentia; non aliud est illis esse posse, et reverà esse, unumque nunquam potest divelli ab altero, nec sine altero concipi; ergo ipsorum non potest investigari possibilitas et repugnantia, eademque ratione humanâ et repugnantia, eademque ratione humanâ demonstrari, nisi pariter ac simul eorumdem expendatur natura, nisi cum principiis lumine naturali cognitis conferatur ejus veritas ut et possibilitas, quæ reipsâ inter se non differunt, et sic positivè ratione duce utraque demonstretur. Ergo recurrunt tum Scripturæ aperta testimonia, tum et rationum momenta quibus probatum est non eò usque valere humanam rationem, ut supremi Numinis naturam, intimasque proprietates pervadat et clarè introspiciat. Naturali quidem lumine ostendi potest Deum esse immensum, omnium etiam sub conditione futurorum certò præsciis, immutabilem simul et liberum; sed quomodò hæc ita se habeant: quomodò, v. g., coherereat cum immutabilitate libertas, cum simplicitate immensitas, cum certitudine diviniæ scientiæ, futurorum liberâ sub conditione revelatio; modus ille assignari eâ certitudine et perspicuitate non potest, quam requirunt Sociniani alicujus Rationalistæ. Quin etiam inter ipsa opera Dei, de quibus consulenda sit revelatio, nonnulla obversantur, quorum intrinsicè, seu primaria possibilitas, humanâ ratione non valeat certò innoscere; talis est

Messiaë ortus, ex intactæ et immaculatæ Virginis utero; talis est ejusdem post suam resurrectionem ingressus, januis clausis, in cubiculum ubi erant congregati Apostoli; hæc et alia si utrùm intrinsicè possibile sint, solo lumine naturali dijudicandum sit, videbis quid ratiocinando de hisdem proficerent tot inprimis rudes et imperiti, nec humanæ assueti aut idonei philosophiæ disquisitionibus et argutis.

2º Sectæ Socinianæ doctiores quosdam ministros fac acerrimè more suo et omni telorum genere aggredi mysteria Incarnationis, vel sanctissimæ Trinitatis, aut originis peccati propagationem. Claud minore hæc eadem studio defendantur à viris sagacibus, peritisque disputandi, qui contortas excutiant Scripturarum interpretationes, versutorumque et fallacium argumentorum satagant extricare sophismata; fac ut arduis illis contentionibus intersint homines de plebe, nullo mentis acimine præditi, rei familiaris occupati curis, opum angustia distracti, atque tum in theologia, tum in philosophiâ peregrini prorsus et hospites, quorum tamen salutem consultum voluit Deus, omnium Creator et Pater. Futurumne putas ut tirones illi varia quæ tunc proferentur ratiocinia ita valeant animo percipere, æquâ lance librare, solisque naturalibus principis tantas dijudicare lites, firmissimâ ut fide inde colligant quænam sit ad salutem proponenda tenendaque ad ultimum usque spiritum doctrina? Nonne multò magis proclive est et consequens, ut abeant incerti quibus se adjungant partibus, vel fortè ab omni resiliant genuino sensu religionis? Hoc intercedit Deum inter et homines, inter alia, discrimen, quòd ubi homines loquuntur quæ credito habeantur difficilia, quæri quandoque liceat et expediat, an possible, an rationi repugnantia sint, quæ pronuntiant. At de revelante Deo summâ et incommutabili veritate, id percontari vel suspicari nefas. « Quis est ergo ita impius et mente alienus, inquit Clemens Alexandrinus Strom. l. 5, ut Deo non credat, et probationes à Deo postulet tanquam ab hominibus? » Protervo isto inquirendi genere quem in scopum intendet se humana ratio? num ut compertum habeat Deum esse locutum? id constat ex evidentibus credibilitatis motivis. Num ut perspectrum sit Deum pugnantia non loqui? id indubitatum facit vel sola diviniæ veracitatis idea; num verò ut persuasum sit fidem esse loquenti Deo adhibendam? id omnibus evidentissimum est, antequam cre-

defendorum expendatur possibilitas; quis enim nisi insanus negaverit, absolute et essentialiter infallibilis auctoritati esse obsequendum?

Contevare hic præstat indivulsam et elaram principiorum seriem ac necessitudinem, quibus invicem compositis planè demonstratur quantum omni probabilitate careat, et à normâ rationis, quam perpetuò venditant Sociniani, systema eorumdem abhorreat. Præcellentior est Dei natura quàm ut ipsam valeat mens humana comprehendere, seu cogitatione assequi, et velut adæquare: *Magnus est et non habet finem, excelsus et immensus* (Baruch. cap. 5); *incomprehensibilis cogitatu* (Jerem. cap. 52), *vincens scientiam nostram* (Job. cap. 56). Neque ipsa decreta Dei, neque operum ejus naturam humana ratio potest intelligendo penetrare atque evolovere. Quis hominum poterit scire consilium Dei? Aut poterit cogitare quid velit Deus? *Quæ Dei sunt, nemo cognovit nisi S, iritus Dei* (1 ad Corinth. c. 2); *mundum tradidit disputationi eorum, ut non inveniat homo opus quod operatus est Deus ab initio usque in finem* (Eccles. cap. 5). Humanam rationem infinitè superat increata ratio quæ Deus est; humanam scientiam tantùm transcendit scientia Dei, quantum naturam humanam, ipsa natura Dei: *Novit omnia* (1 Joann. cap. 3); *et sapientia ejus non est numerus* (Psal. 146).

Potuit Deus revelare hominibus quæcumque voluit; tametsi inter revelata multa sint venerandis circumfusa tenebræ, atque supra humani ingenii captum posita, revelatis potest procul dubio per extrinseca etiam testimonia conciliare fidem; in tractatu de Religione demonstratur, in miraculis, v. g., et prophetiis certissima suppeditari veritatis argumenta; at vis eorum et cum veritate conjunctio non pendit ab ipsâ rerum quæ revelantur perspicuitate vel altitudine et obscuritate, sed tota manat à veracitate et sapientiâ Dei, quæ deficere nunquam possunt, plenumque mereantur assensum et obsequium ipsius auctoritate innoxium; quo sublato fundamento, humanæ rationi ancillaretur divina fides; nec divina, sed merè philosophica nuncupari deberet. Nihil itaque rectæ rationi consonum magis et consentaneum est, quàm auctoritati Dei revelantis, in quem neque dolus, neque error ullus cadere unquam potest, sincero adhærere et constanti obsequio. Quæ nobis obscura sunt, nec humanâ queunt ratione contractari, hæc eadem ipsi clara sunt et aperta; lucem inlucant inaccessibilem totus ipse lux et oculus, cui

sicut lumen ita et tenebræ; neque minorem gerit atque exponit in obscuris quàm in perspicuis revelandis auctoritatem.

Irrideretur imperitus aliquis, aut usum rationis vix adeptus infans, qui gravia quædam facta vel capita quædam doctrinæ à viro admirandæ sagacitatis, absolutæ numeris omnibus scientiæ, probitatis illibatæ, eminentisque auctoritatis proposita, validissimis confirmata testimoniis, repudiaret eo nomine eoque obtentu, quòd eorumdem factorum et dogmatum veritas aut saltem possibilitas non ipsi demonstraretur ductis à solo naturali lumine momentis. Quàm verò imperiti, quàm infantis illius similes atque inepti videbuntur homines, vel, ut putatur, eruditissimi omnibusque polentes dotibus ingenii, si cum ipso Deo, qui ut *solus bonus*, ita et *solus vocari* potest sapiens, contendere quis audeat? Quid mirum igitur si revelare hominibus possit ac voluerit quæ aciem humanæ mentis excedant? Multa quæ refellendis Socinianis apta sunt, subministrant, speciatim S. Anathas. us, in illud Christi Domini: *Omnia mihi tradita sunt à Patre*, et Epist. ad Serapionem; S. Hilarius, lib. 1 de Trinitate passim, imprimis, eum. 8, 12, 15, et lib. 2; S. Ambrosius, lib. de Fide, cap. 10, et lib. 4, cap. 1; S. Augustinus, lib. de Moribus Ecclesiæ catholicæ, cap. 25, num. 45; lib. 2 de libero Arbitrio, cap. 2, num. 6; tract. 4 in Joann. num. 9; epistolâ 152, olim 5, ad Volusianum, num. 81: « Deus, inquit, Deum « aliquid posse, quod nos fateamur investigare « non posse; in talibus causis, ratio facti est « potestas facientis. » Idem S. doctor, lib. 15 de Trinitate, cap. 6, num. 9, tum integro lib. de Utilitate credendi: « Heretici omnes, inquit hujusce libri cap. 9, eis quos illectant, « rationem se de obscurissimis rebus pollicentur redditorios, eoque catholicam maximè « fidem criminantur, quòd illis qui ad eam veniunt, præcipitur ut credant, se autem non « jugum credendi imponere, sed docendi fontem aperire gloriantur. »

Consule etiam S. Chrysostomum, homil. 24, aliâs 25, in Joannem; S. Cyrillum Alexandrinum, libris contra Julianum; S. Basilium, etc.

ARTICULUS III.

Refellit systema Baylii.

Commenta Socinianorum procacitate et insolentia vincit nefarium illud systema, quo non auctoritas duntaxat, et judicia Ecclesiæ, sed tota divina revelatio, ipsaque eujus patro-

num se jactitat humana ratio, penitus à se de-
 suâ dejecteretur. Contendit aliterum Baylius,
 et diximus, posse veras demonstrationes re-
 velatis opponi dogmatibus, quæ tamen fide te-
 nenda esse nihilominus affirmat, hoc generali,
 inquit, et altissimo invictoque principio : *Deus*
est summè verax ; quam conciliationis viam sic
 aperit : « Lorsque la raison dit une chose et
 « la révélation une autre, nous devons fermer
 « l'oreille à la voix de la raison (de rectâ ra-
 « tione loquitur). La philosophie doit plier
 « sous l'autorité de Dieu, mettre pavillon bas
 « à la vue de l'Écriture : la raison elle-même
 « nous conduit à nous soumettre de la sorte. »
 Œuvres, tom. 5. Iterumque : « *Le témoignage*
de Dieu est préférable à celui des hommes. Si
l'on en conclut : Il n'y a donc rien de plus
raisonnable que de croire plutôt ce que Dieu
dit que ce que la lumière naturelle dicte, il
faut donc abandonner ce qu'elle dicte qui ne
ne s'accorde pas avec l'Écriture-Sainte, n'é-
tablit-on pas son christianisme sur l'une des
plus évidentes maximes de la raison ? » Ad
explodendum expositum figmentum, id satis
est, ut Baylio ipse opponatur Baylius qui scitè
dictus est *avis homo et nullus homo. Eisi do-*
ceat, recitente licet naturali ratione, cre-
denda esse revelata mysteria, atque ut verbis
illius utamur, qu'il faut les croire, soit que la
philosophie s'en accommode, soit qu'elle se refuse
s'en accommoder, ou qu'elle puisse même les con-
tradire inévitablement, idem ille scriptor se
ipsum impugnat et confodit. Dissertentem at-
tendamus : « Si la même proposition était vraie
et fautive, selon qu'on la considérerait, ou en
théologie ou en philosophie, il s'en sui-
vrait nécessairement que nous ne connaî-
trions pas la vérité en elle-même, et qu'elle
ne consisterait que dans un rapport mutable
à aux dispositions de notre esprit. » Diction-
naire de Bayle, article Hofmas, rem. 7.

Quia et rationi subjiciendam fidem tradit,
 ipse qui fidei principotum etiam atque etiam
 adjudicat : hoc eum placitum quod per calum-
 niam omnibus attribuit theologis probare ad-
 mittitur : « Que le tribunal suprême, et qui juge
 « en dernier ressort et sans appel de tout ce
 « qui nous est proposé, est la raison parlant
 « par les maximes de la lumière naturelle ou
 « de la métaphysique. » Œuvres, tom. 2.

Quidquid sit de auctore, systema ipsum aggre-
 diamur. 1° Quid est veritas alienjus propositionis?
 In eo sita est ut subjecto conveniat et con-
 sentiat illius attributum; quemadmodum in istâ

propositione : *Deus est æternus* ; *Deus est immu-*
tabilis, veritatem propositionis declarat, non
 efficit evidentia aut revelatio; propositionem
 prius est in se ipsâ esse veram, quam ut talem
 ope revelationis aut evidentie innotescere.
 Eadem in se permanet; non mutatur habitudo
 attributi ad subjectum, seu dicta consensio et
 convenientia, sive ut evidens, sive ut revelata
 consideranda sit. Ergo fieri non potest ut e-
 dem propositio sit vera, quatenus revelationis
 auctoritate nobis asseritur, et simul falsa, qua-
 tenus rationis lumine nobis exhibetur. 2° Deum
 cum Deo pugnare, quis nisi desipiens somnia-
 verit? At pugnet manifestè cum Deo Deus,
 si naturalis ratio ut recta, ut sana (de illâ
 quippe hic igitur) divinam posset revelationem
 impugnare, ipsiusque moliri exitium; tum enim
 Deus rationis ac revelationis auctor, per alter-
 utrum nos falleret, cum utramque nobis hanc
 faciem admoveret. Deinde metaphysicæ de-
 monstrationes coalescunt ex necessariis tum
 principiis, tum conclusionibus inde derivatis;
 quomodo autem necessaria principia, necessari-
 o certæ conclusiones possent repugnare veri-
 tati dogmatum, quæ summè veracis Dei invi-
 ctâ auctoritate muniantur? 3° Quid prodesset
 grande illud axioma : *Deus est summè verax*,
 quod simulatè Baylius anteponit rationis natu-
 ralis evidentibus placitis? Nec de illo ipso con-
 staret axiomate, si evidentia quandoque ipsa
 falleret, quam fallere posse pronuntiat Baylius,
 dum hanc statuit revelatis posse adversari dog-
 matibus, quibus tamen firmiter adhaerendum
 esse idem asseverat : lumine naturali cognos-
 citur errori impervium esse supremum nomen,
 quo in asserendo principio, si nobis illudere na-
 turalis posset evidentia, (etquare non posset, si
 divinæ quandoque adversaretur revelationi?)
 mutarent prorsus omnia quæ appellantur credi-
 bilitatis motiva, prævia fidei divinæ argumenta.
 Mutaret ac dilaberetur divina ipsa revelatio :
 vocaretur in dubium, quæ totius Religionis
 fundamentum est, veracitas Dei; nec certum
 assensum ellicere valeret evidentia. Quid ergo
 superesset nisi totius societatis totiusque ho-
 minis, capitalis vesanusque hostis, universalis
 pyrrhonismus? Ea quæ recidit simulata Baylii
 in Dei revelationem reverentia : en quo iudice
 definiantur, repulsis Ecclesiæ auctoritate et ju-
 dicis, controversiæ.

ARTICULUS IV.

Refellitur systema Protestantium.

Devenimus ad caput et fontem ex quo manâ-

runt diversorum quidem, sed in Ecclesiæ excindendam auctoritatem conspirantium systematum portenta. Protestantium quale supra exposuimus, systemati plurima repugnant rationum auctoritatisque momenta.

4° *Arctâ necessitudine conjungitur cum Sociniano systemate Protestantium methodus.* — Docent Sociniani sois Scripturis contineri verbum Dei, in illisque interpretandis neminem esse judicio et auctoritate Ecclesiæ constrictum. Idem clamant Protestantes.

Docent Sociniani claram esse et singulis apertam revelationem divinam in his omnibus quæ credenda vel agenda sunt ad salutem consequendam; idem tenent unanimiter Protestantes: hæc duo systematis principia, Socinianis nedum exprobrent, gratulantur Protestantes. Quo jure? Ex allatis jam argumentis satis intelligitur, iterumque mox expenditur. Nunc tertio in capite paulisper immoramur, de quo Socinianis vel ipsi litem intentant Protestantes, quam in se ipsos sponte contorqueri non animadvertunt, aut non animadvertere se dissimulant. Docent nimirum Sociniani emollienda esse atque metaphoricum in sensum adducenda Scripturæ illa testimonia, quæ doctrinam naturalibus principis contrariam præ se ferre videantur. Eandem viam, cum expedire sibi existimant, Protestantes ineunt, atque insistere se gloriantur, Socinianis, velint nolint, indulgentes, et impietati arma subministrantes. Sic testimonia Scripturæ quæ ad realem Christi in Eucharistiâ probandam afferunt præsentiam, Calvinistæ ad metaphoram detorquenda esse judicant, et eò quòd, inquit, dogma illud vim ac testimonium sensuum infringeret: « rerum ipsam violaret essentiam: divinam læderet majestatem, et absurdis scateret consecratis. » Talibus impetunt dieternis et cavillationibus Sociniani multa christianæ Religionis dogmata: humanæ quidem rationi indicendum latentur silentium Protestantes ubi de Incarnatione Verbi, ubi de sanctissimâ Trinitate movetur controversia; si dixerint Calvinistæ ealem Christi in Eucharistiâ præsentiam longè majoribus, quàm ista mysteria patere difficultatibus: quomodò discrimen hoc si valeret percipere, logicæ sophismata solvere, alioris irrupere secreta metaphysicæ poterit hominum vulgus, multò minoribus solitum obicibus impediri?

Si regerant Calvinistæ, præter humanæ rationis repugnantiam, favere sibi Scripturæ loca, quæ metaphoricum ad sensum præsentiam

Christi in Eucharistiâ deflectendam suadere videantur, idem reponent pariter Sociniani de Christi divinitate et Incarnationis veritate; objicient Scripturæ testimonia quæ illis mysteriis metaphoram affingere crediderint, simulque rursus obrudent humanæ philosophiæ placita quibus se à mysteriorum fide absterri profiteantur, ut à reali Christi in Eucharistiæ sacramento præsentia credendâ Calvinistæ. (Lege Bossueti comment. sexti tertiam partem, num. 18 et sequent.) Si fortè respondeant Calvinistæ vel ipso sensuum testimonio, absque ratiociniis, constare sibi non esse realiter in Eucharistiâ præsentem Christum, non animadvertunt, ut observat Bossuetus, questionem hanc eo esse funditùs positam, utrum possit Deus humanum aliquod corpus exiguo admodum spatio circumscribere, istudque sub aliquâ specie ita occultare ut non apprehendatur sensibus. Unde istud controversiæ genus ad humanæ rationis normam exigendum concluderent cum cæteris *Rationalistis* Sociniani.

2° *In systemate Protestantium certò constare non potest de canonicitate Scripturarum.* — Quærendum est à Protestantibus undenam dignosci certò possit ab hominum etiam vulgo, quos debeat complecti libros canon Scripturarum? Quæ Scripturis contineantur ad salutem creditu et servatu necessaria? Utrum extra Scripturas nihil habeatur quod credi ac servari debeat? An et qualis sit in exponendis Scripturis supremus controversiarum iudex? hæc autem omnia si privato examine vel ipsis rudibus et illitteratis, mulieribus, artificibus, et aliis assiduâ laborum et negotiorum serie occupatis, discutienda forent et explananda, interclusam illis voluisset Deus comparandæ viam fidei ac salutis; impossibilia juberet summè licet bonus ac justus, quod patebit si mente breviter excurratur per singula.

Ut igitur quod enuntiatum est exequamur, ad librorum qui sacri vocantur canonicitatem djudicandam, expendi oporteret utrum sint illi omnes authentici, nullusque ex iis suppositius; an eorum nullus sit quoad substantiam corruptus vel interpolatus: utrum omnes sint reipsâ afflante Spiritu sancto conscripti; tantâ, tamque implicatâ discussione ritè defungi nemo potest, nisi libros omnes quorum explorat canonicitatem, accuratè legat, aut eos qui legant, arrectâ mente audiat, tum memoriâ, quo tempore judicabit, satis teneat quælegerit vel audierit; præcipuas necnon necesse est superare possit difficultates, vel ex regulis

criticæ, vel diversis aliis ex capitibus petitas, quæ ad sacrorum librorum infirmam authenticitatem, integritatem ac divinitatem congerantur. Hæc omnia in quibus discutiendis ac solvendis desudant eruditi, ac studio impensis dediti, posse ab hominum vulgo, quantum opus foret, aptè præstari, nonne id evidenter et à ratione, et à jugi experimento prorsus alienum est? Hinc ad eximendum plerisque laborem hunc improbum, illisque impervium, celeberrimè Protestantium ministri docuerunt, id tantum postulandum esse à rudibus et illitteratis, à mulieribus et pueris, ut illorum textuum canonicitatem calleant et dijudicent, quibus fundamentales, ut aiunt, articuli continentur, seu ad salutem credenda necessariò dogmata: nunc prætermitimus silentio famosas de articulis illis quæstionem, quæ amplissimam nobis suppedicaret argumentorum segetem; alia nobis præsiò sunt quibus occudatur assignatum effugium: primum deleatur ex solemnè professione fidei Calvinistarum articulus quo profiteri teneantur sese pro canonicis, certaque fidei regulâ libros omnes ibi enumeratos agnoscere. (Gallicanæ Professionis parte 3, artic. 5.)

Deinde fac instituendis tironibus laborandum esse duntaxat, de agnoscendâ testimoniorum canonicitate, quæ fundamentales articulos omnes complectantur: confiteamur, ut observant spontè Scripturarum interpretes, in ipsarum veluti collectione earumque multis in partibus, tum serie et contextu, tum stylo et rerum pulchritudine ac magnitudine attentè consideratis, exhiberi divinitatis characteres quibus secernantur à profanis quantumlibet exquisitis operibus; at characteres illi neque certò dijudicari queant ab omni hominum genere, neque in testimoniis extractis, seorsimque ponderatis, animum ita percillant, ut illa sola si attendantur testimonia, de ipsorum canonicitate nemo prudenter possit ambigere. Quod ut magis patescat, admisceantur textibus illis separatim spectatis, doctrinâ verborumque tenore insignes quidam textus quos è profano vel pio, non tamen inspirato auctore excerpseris, experiare utrum talibus ex testimoniis, canonica omnia ab adscitis discernere valeant, seclusâ auctoritatis ope, plerique instituendi ad fidem alumni. Et certè non minores præseferbant divinitatis characteres prolata ipsius ore Christi documenta, quàm eadem inanitatibus mandata litteris, inò vividis animos afflicere debuerunt quatenus à Christo pronun-

tiata, cujus in ore sedebat sapientia: cujus ex fronte eminebat tanta sanctitas, tanta majestas: attamen ipse sic de Judæis: *Si opera non fecissem in eis quæ nemo alius fecit, peccatum non haberent.* (Joann. cap. 15, v. 24.)

Denique si dicatur propositum iri imperitis ac rudibus illa Scripturarum testimonia, quorum canonicitatem omnes confiteantur christiana societas, ergo viâ potissimum auctoritatis dijudicabitur sacri canonicitatis contextus: quod evidenter pugnat cum appellatâ Calvinistarum scriptâ Gallicano idioma Professione ipsâ fidei, quâ inspiratos quos retinuerunt libros asserunt sese pro canonicis habere, atque ab aliis libris ecclesiasticis discernere, non tam propter communem sententiam consensionemque Ecclesiæ, quàm propter Spiritûs sancti testimonium, internamque suasionem. Præterea, undenam perspectum erit edocendis tironibus, sibi proponi omnia quibus indigeant Scripturarum testimonia, et quidem ea quæ sint ad ipsorum informandam fidem apposita? Nonne timendum, ne diversarum ac dissidentium sectarum ministri alii alia proponant plura vel pauciora, et ea quæ suis quisque partibus obsecundare putaverit? Hæc si depromant Sociniani à cæteris divulsa: *Pater major me est.* (Joann. cap. 14, v. 28.) *Ascendo ad Patrem vestrum, Deum meum et Deum vestrum.* (Ibid. cap. 20, v. 17.) *De die autem illâ (die judicii) et horâ, nemo scit, neque angelorum, nisi solus Pater.* (Matth. cap. 24, v. 36.) Quid de divinitate Christi sentiendum credendumque existimabunt, ad hæc sola attendentes, Socinianorum alumni?

3º *In systemate Protestantium, via non suspecti indubitanter dijudicandi Scripturarum genuini sensûs.* — Præter librorum, aut saltem depromptorum ex illis textuum canonicitatem, oportet ut expertus habeatur genuinus eorumque sensus: esto, ne omnia discutiamus, jam meritò persuasum sit iis qui non nisi patriam calleant linguam, accuratas esse illorum librorum vel testimoniorum versiones; esto etiam, ut eorum solummodo textuum debeant sensum intelligere, quibus fundamentalia exprimitur dogmata (hoc et illud gratis conceditur); tradenda esset regula cujus adminiculo illa possint ab omnihus aliis certò diagnose: verùm ut ea non prævertamus argumenta, quæ ubi de unitate Ecclesiæ afferuntur, id potest interim ex Bossuetii communitario sexto summam observari: tota fundamentale articulo dijudicandi ratio ad revelatam rerum quæ in illis versantur gravitatem earumque cum hæc

minum salute et gloriâ Dei specialem necessitudinem revocatur; sed qualis sit illa gravitas, qualis sit illa necessitudo, quæ solis illis dogmatibus competat, id nullo potuit ad prædicatam à Protestantibus distinctionem accommodato et apto testimonio commonstrari, Quare, v. g., à Calvinistis, in fundamentalibus non ducitur erroribus, nefandum et impium Lutheri dogma, Deum constituentis auctorem scelerum ipsiusque proditionis instigatorem? Nonne ab hominum salute et honore Dei abhorret detestanda hæc doctrina? Quâ de causâ lethiferos etiam inter errores non recensatur à Calvinistis propugnatum quoque à Luthero portentosum *ubiquitatis* ligmentum? Cùm enim Christo ut homini immensitatem tribuat, instauratur quidquid deterius effuderit Eutychiâna hæresis. Nonne æquo pariter jure oporteat à Lutheranis numerari capitales inter errores, defensus tam acriter à Calvino dogma de absolutâ tum certitudine, tum de *inamissibilitate* justitiæ christianæ, quo foveantur, stimulantur, atque impunitate donantur turpissima quælibet inhumanissimaque crimina? Nihil hominum salutis, nihil divinæ sanctitati, totiusque ordini providentiæ contrarium magis excogitari potuit. Præterea, ut rectè disseruit Nicolaus (prétendus Réformés, convaincus de schisme, chap. 2), è sacris codicibus eruunt nonnulla testimonia, quæ specie tenus erronei ingerere dixeris: quibus aptari possit id quod de quodam textu adnotavit S. Augustinus, epist. ad Hesychium: « Promptior quidem sensus est; sed Scripturæ scrutandæ sunt, nec earum superficie debemus esse contenti, quæ ad exercitationem nostram ita modificatæ sunt, ut altius se penetrari velint. » In rebus ipsis quæ ad fundamenta religionis pertineant, afferri possunt testimonia, quæ nisi cum aliis textibus attentè conferantur, errandi occasionem imperitis præsertim et inexercitatis præbeant: tales sunt quæ ad impugnandam Christi divinitatem à Socinianis advocantur. Tale est istud (præter illa quæ retulimus): *Hæc autem vita æterna ut cognoscant te solum Deum verum, et quem misisti Jesum Christum.* (Joann. cap. 17, v. 3.) Textus ejusmodi si obtulerint suis tironibus Sociniani seorsim ab aliis omnibus quas ad vindicandam Christi divinitatem congerunt Catholici ipsique Protestantes, trones illi, ut indicavimus, nonne Sociniani imbuentur erroribus, à quibus non vocabit eos privatus spiritus? Cùm enim propriè nihil ille revelet mentibus quas dirigat et

adjuvet, non facta seu testimonia ponet ob oculos, quæ prolatis ab hæresi textibus lucem afferant, germanumque illorum sensum aperiant.

Ab Enthusiastarum commentis et ludibriis alienos se palam prædicant Protestantes: hæc sibi labem aspergi molestissimè ferunt et stomachantur: quantâ ergo illis cognatione jungantur, seriò respiciant: privato spiritu animis insidente, volunt Protestantes didicari sensum Scripturarum; internas spiritûs illustrationes mentibus affundi ad interpretandas Scripturas volunt pariter Enthusiastæ; externo nullo testimonio se produnt, quas comminiscuntur illuminationes, Enthusiastæ: manifesto nullo exeritur signo, ille quo se irradiari fingunt Protestantes, spiritus: revelationes Enthusiastarum nemo est fanatico arripuit, vel doli artifex qui alligere sibi non possit: privatum spiritum Protestantium, nemo est deceptor aut deceptus qui adscribere sibi non valeat: neque apud Enthusiastas, neque apud Protestantes ullus jure divino constitutus occurrit iudex, quo palam et apertè redargui, condemnari, mulctari contumaces obtingat; nullus est ejus decreta sotes et insones, quod atinet ad judicandi formam, trahere ad se ipsos, coram societate æquo jure non possint: hunc sibi Lutherus, ut observatum est, hunc sibi Calvinus, licet inter se maximè dissentientes, adstipulari factârunt. Itane Scripturarum suarum majestatem et interpretationem Deus voluisset hominum variantibus cupiditatibus aut præjudiciis, quasi lege positâ tradere? Hæc si inyaleret methodus, causam obtinerent Ariani, Nestoriani, Eutychiani, et alii quicumque ut ab Ecclesiâ, ita quantumlibet à se invicem discrepantes hæretici. Novis in dies et erroneis Scripturæ distraherentur et proscinderentur commentis; quâ innovandi cupidine consideratâ exclamât ipse Lutherus: « Si diutius steterit mundus, iterum erit necessarium propter diversas Scripturæ interpretationes quæ nunc sunt, ut ad conservandam fidei unitatem, conciliorum decreta recipiamus, atque ad ea confugiamus. » (Lib. 1 contra Zuinglium et Œcolampadium.) Hæc nunc sufficient de Scripturarum expositione, in Protestantium systemate: dùm refellentur quæ ex prætensâ eorum perspicuitate objiciunt, inde affluent nova auctoritatis Ecclesiæ in illis interpretandis argumenta.

4º *Immeritò profitentur Protestantes credenda omnia, et servanda, Scripturis contineri.* — Haud mirum est ad inescandos hominès incautos ac

simplices, hoc esse in more positum et instituto hæreticorum omnium; ut errores suos obvelare corrasis undique Scripturarum testimoniis studeant: « Nihil unquam penè de suo » proferunt, inquit Vincentius Lirinensis, *Commonit. cap. 35*, quod non etiam Scripturæ verbis adumbrare conentur. Lege Pauli Satorniani opuscula, Priscilliani, Eunomii reliquarumque pestium cernas infinitorum exemploram congeriem, propriè nullam omitti paginam, quæ non novi aut veteris Testamenti sententiis fucata et colorata sit; sed tantò magis cavendi et pertimendi sunt, quantò occultius sub divinæ legis umbraculis latitant. At eo concessio (quod omni vixat specie probabilitatis), posse privato examine, et canonicitatem Scripturarum omnium, et genuinum Scripturarum sensum certò dijudicari ab ipsis rudibus et imperitis, necessum fore insuper ut privatâ discussione aut alio modo, sepositâ auctoritatis viâ, certi fierent, in dogmatibus fidei investigandis soli esse inhærendum Scripturæ, ut volent quos hic refellimus adversarii, nec ullam esse in illâ inquisitione habendam rationem traditionis cujus auctoritatem, veritatem ac necessitatem constanter defendunt tam Latina, tum Græca Ecclesia: verùm quò se vertant ut evincere queant, nullas esse quæ fidem mereantur, consuliq; debeant traditiones? Hic delibare quædam duntaxat animus est, quæ in præsentî controversiâ præteriri non licet: nam de traditionibus divinis, apostolicis, ecclesiasticis, appendicem in fine tractatûs edere nobis constitutum est.

Prostantibus Scriptura sola est definiendi regula undenam hauriendam sit quid credi, quid servari ad christianam vitam oporteat; sed in Scripturis nullum extat testimonium, quo indicetur contineri Scripturis quæcumque ad fidei depositum pertineant: imò traditionibus esse inhærentiam haud obscurè testatur sacra Scriptura: sic Thessalonicenses, Epist. ad eos secundâ cap. 2, compellat S. Paulus: *Tenete traditiones quas accepistis, sive per sermone, sive per epistolam nostram*. Sic alloquitur Timotheum idem Apostolus: *Quæ audisti à me per multos testes, hæc commenda fidelibus hæresibus, qui idonei erant et alios docere* (Timoth. epist. 2, c. 2). Deinde, ut taceamus de validitate baptismi apud hæreticos collati aliisque monachis dogmatibus, haud expressè Scripturâ divinitus inspiratâ enuntiat, quo in loco Scripturarum determinatur, v. g. (quod tamen christianæ plurimi interest

societatis), quinam sint soli et omnes libri inspirante Spiritu sancto exarati? Si respondeant Protestantes, privato spiritu, et canonicos, et apocryphos libros propriis quosque characteribus posse distinctè secerni, sciscitari ab eis liceat, quâ de causâ contigerit, ut, v. g., Epistolam S. Jacobi Lutherus abjecerit, vocaveritque *epistolam stramoniacam*; hanc verò eandem veneratus Calvinus, canonicis inter litteras duxerit esse collocandam: ergone alterutrum deseruit privatus spiritus in componendâ de canonicitate Scripturarum controversiâ, cum utrumque ad reformandam solâ Scripturarum auctoritate universam Ecclesiam, elegisset Deus! Hæc revocari possunt cuncta quæ proximus ubi de indagandâ Scripturarum canonicitate, argumenta.

Quæri etiamnum potest quare Luthero potius et Calvino adfuisse censeatur spiritus ad discernendos à cæteris omnibus sacros libros, quàm Carthaginiensi celeberrimo concilio, ann. 397, sanctissimo pontifici Innocentio primo, S. Augustino, S. Gelasio, et habita sub eisdem pontificatu, Romæ synodo? quare putaretur idem spiritus Lutheranis et Calvinistis suggestisse ablegandum à canone Scripturarum Tobie librum, quem tot pietate et sacrarum litterarum studio insignes Patres canonicis annumerandum sanxerint? quam ob rem libro illò postposito, Canticum, cui sub aliquo respectu anteposendus esse videbatur, inspiratum habeant ipsi Protestantes? Respondere solet hæreticorum canone contineri Canticum canticorum, non librum Tobie: at synagoga canonis si credatur, cur Ecclesiæ christianæ canonis, qui ante præsentis auctores reformationis vigeat, non credendum? *Canticum canticorum cæterosque protocanonicos libros*, traditionis auctoritate transmissos fuisse, tum apud synagogam, tum deinceps apud christianam societatem, firmissimè tenendum, diffidèri non audeant Protestantes; cur in assumendis deuterocanonis habenda non esset ratio inveteratæ apud Christianos traditionis, quæ exortam de libris istis dubitationem discussit, eosque in canonem referendos esse duxerit?

Veteres, ut rectè adnotat Bellarminus, non aliunde quàm ex traditione compertum esse canonicorum librorum numerum testificantur; lib. 4 de Verbo Dei non scripto, cap. 4: « Sic apud Eusebium, lib. 6 Historiæ, cap. 10, Serapion rejicit quædam falsò inscripta Petro, quia per traditionem acceperat, nihil tale scripsisse Petrum. Et cap. 11, Clemens Ale-

« xandrinus secundum traditionem sibi à se-
 « nioribus commendatam, docet quæ sint vera
 « Evangelia. Et cap. 18, Origenes: Ex tradi-
 « tione, inquit, didici de quatuor Evangeliiis
 « quòd hæc sola. Basilius quoque de Spiritu
 « Sancto, cap. 27, dicit: si traditiones scri-
 « ptæ negligantur, fore ut Evangelium etiam
 « magnum detrimentum patiatur. Denique Au-
 « gustinus lib. contra Epistolam fundamenti,
 « cap. 5, clarè dicit se Evangelio non creditu-
 « rum, nisi id Ecclesia præcipiat. » Tanta est
 « ad assignandos sacros libros traditionis utilitas
 « ac necessitas, ut eam quoad istud doctrinæ
 « caput, Brentius ipse in Prolegomenis, et Kem-
 « nitiuss, in Examine concilii Trid., Lutherus in-
 « ter ministros celeberrimi, recipendam esse fa-
 « ceantur.

5° *Privato examine non potest id quod est
 caput controversiarum judicari.* — Quomodo
 maxima præsectim hominum pars, quæ ex im-
 peritis coalescit, persuadere sibi prudenter
 valeat, opus esse ut privato « ipso examine
 « percontandis Scripturis certò addiscat quæ-
 « cumque credenda, quæcumque agenda sunt
 « ad assequendam salutem? »

Facile intelligitur posse homines propriæ
 consocios infirmitatis et imperitiæ, sibi in ani-
 mum rationabiliter inducere, ineundam esse
 auctoritatis viam, ut ad notitiam pertingant
 Religionis quæ factis innitur, et altissima
 complectitur mysteria: tum hanc viam ab om-
 nipotenti et sapientissimo numine, quod ne-
 minem perire velit, paratam esse ac præstita-
 tam: verum hæc eadem ratione debet illud
 inprimis hominum genus agnoscere sibi nec
 tenendam nec probandam esse privati metho-
 dum examinis: hanc non esse ad captum suum
 attemperatam, nec sibi proinde divinitus pro-
 positam. Nonne christianæ prorsus repugnat
 modestiæ, et rectæ conscientiæ, ut homo
 etiam, eruditionis expertus, ac tardus ingenio,
 (idem de homine docto et ingenioso statui po-
 test), infallibilitatem sibi quamdam adjudicare
 audeat, quam Ecclesiæ abnegaverit, plusque
 adjuvari se à Spiritu sancto in causis fidei ju-
 dicandis, quam ipsam illam Ecclesiam quam
 Scripturarum et sacræ doctrinæ custodem
 Deus constituit? Prætercà numquid Protestan-
 tium alumni, per Scripturas, quæ Protestan-
 tibus sunt sola fidei regula, expendunt utrum
 in causis religionis, privato debeant duci po-
 tissimum spiritu? At id jam cognitum perspet-
 etumque habere illos oporteret, ante omnem
 Scripturarum discussionem, cum hanc ipsam

aggredi privato spiritu teneantur in systemate
 Protestantium. Adde quòd sive veteris, sive
 novi Testamenti codices adeant, ad sequendam
 auctoritatis viam, non ad sectandum privatum
 spiritum impelli se sentiant, si sapiant. Deute-
 rononii cap. 17, si quem haberet sollicitum
 difficilis et ambigua causa, jubebatur adire
 sacerdotes Levitici generis, et ad judicem illo
 tempore constitutum; atque subjungitur:
*Quæresque ab eis, qui indicabunt tibi iudicii ve-
 ritatem; et facies quæcumque dixerint qui præ-
 sunt loco quem elegerit Dominus, et docuerint te
 juxta legem ejus; sequerisque sententiam eorum.*

Quantæ autem arrogantæ arguerentur,
 quam severam subirent pœnam, qui prolo-
 judicio refragarentur, patet ex verbis sequen-
 tibus: *Qui autem superbierit, nolens obedire
 sacerdotis imperio qui eo tempore ministrat Do-
 mino Deo tuo, et decreto iudicis, morietur homo
 ille, et auferes matrem de Israel.*

Novo autem in Testamento, quid statuerit
 Christus de homine iudicium Ecclesiæ asper-
 nente, non latet: *Si autem Ecclesiam non au-
 dierit, sit tibi sicut ethnicus et publicanus;* hoc
 et alia testimonia retulimus, hujus sectionis,
 cap. 2; quantæ autem sit superbiæ, iudiciis
 Ecclesiæ oblectari, declarat S. Augustinus lib.
 de Utilitate credendi: capite enim 6, enume-
 ratis quam pluribus *credibilitatis motibus*, sic
 concludit cap. 17: « Cùm igitur tantum auxi-
 « lium Dei, tantum profectum fructumque vi-
 « deamus, dubitabimus nos ejus Ecclesiæ con-
 « dere gremio, quæ usque ad confessionem
 « generis humani, ab Apostolicâ sede per suc-
 « cessionem episcoporum, frustra hæreticis
 « circum latrantibus, et partim plebis ipsius
 « iudicio, partim conciliorum gravitate, par-
 « tim etiam miraculorum majestate damnatis,
 « culmen auctoritatis obtinuit? Cui nolle pri-
 « mas dare, vel summæ profectò impietatis est,
 « vel præcipitis arrogantæ. »

6° *Sua Protestantes agendi ratione, suo ipsi
 derogant systemati.* — Placitûs suis mirabiliter,
 agendi saltem suâ ratione repugnant et Pro-
 testantium vulgus, et eorum quandoque ipsi
 pastores. Urgeantur è Lutheranis aut Calvini-
 stis, agricolæ, artifices, mercenarii, interpositis
 quibusdam Scripturæ, ad impugnandam eorum
 fidei professionem, testimoniis; provocat sta-
 tim ad suæ sectæ ministros; quàm pauci oc-
 currunt, qui propositam ab eisdem doctrinam,
 scrutandis seriò literis sacris, privato examine
 subjiciendam curaverint! oblecto quasi capite
 descendunt in opiniones unius vel alterius

privati hominis, levis aliquando armaturæ, licet edoceantur ab ineunte ætate, ne generalibus quidem Ecclesiæ synodis concedere, nisi decreta eorum ponderibus suis examinaverint, atque instar judicum approbaverint? Quod atinet ad Protestantium pastores, quantum sit necessitatis in rebus Religionis non privati spiritûs instincto, sed viâ auctoritatis progredi, testantur ubi è re sua judicaverint, synodorum suarum decretis, ac disciplinæ suæ ecclesiasticæ constitutionibus. Famosâ in synodo Dordrechtâ, quam approbavit Charentoniana synodus, et cui interfuerunt ex Protestantium ecclesiis theologi Anglicani, Scoti, Palatini, Hassiaci, Helvetii, Wehteravici, Geneveses, Bremenses, Emdani, proscripita est Remonstrantium seu Arminianorum doctrina, qui partem non minimam Calvinianorum dogmatum oppugnaverant. Frustra obstati sunt, viam detrectantes auctoritatis, causantesque suis ex adversariis constare maximam synodi partem. Adnotatu dignum, atque exscribere operæ pretium est, quid illorum exostulationibus in illâ synodo responsum fuerit. (Acta synodi nationalis Dordrechtanæ, sessione 20.)

« Refragatur primò perpetua praxis omnium
 « Ecclesiarum, nam in synodis œcumenicis,
 « Nicenâ, Constantinopolitanâ, Ephesinâ,
 « Chalcedonensi, in synodis etiam nationalibus
 « et provincialibus approbatis, qui anti-
 « quitus receptam doctrinam non approbâ-
 « rent, ab illis qui eandem sibi traditam
 « admiserunt, et approbârunt, examinati,
 « judicati et damnati sunt. » Deindè confutatis
 quæ ad deprecandum, declinandumque judi-
 cium obtendebantur à Remonstrantibus, sic
 concluditur : « Hæc ob causas putamus pro-
 « testationem Remonstrantium infirmis fun-
 « damentis nixam, illosque tam diviso quam
 « humano jure obligatos, ut se huic synodo
 « sulgiant, et protestationi suæ tanquam
 « temerè factæ renuntient. » In libro cui
 titulus : *La discipline des Eglises réformées de France*, statuitur, cap. 5, art. 51, si quis, aut
 si qui unioni Ecclesiæ insidiantes, contentio-
 nem aliquâ de parte doctrinæ vel disciplinæ
 excitaverint, nec privatis potuerint admoniti-
 onibus emendari, illos esse ad concordiam
 adnitente absque strepitu fori, consistorio
 sollicitandos, cui morem gerere si noluerint,
 traducendos esse ad colloquium (*sax colloque*),
 à colloquio ad concilium provinciale, à concilio
 provinciali ad synodum nationalem ordina-
 riam, aut si necesse sit, extraordinariè convo-

catam, quæ quidem verbum Dei exponente, nisi in omnibus acquiescant erroresque susce-
 ptos et prolatos disertè respuerint, illos esse
 ab Ecclesiâ ejciendos (vide etiam citatam
 librum, cap. 9, art. 5, in observationibus,
 pag. 144).

Baylus ipse dissimulare non potuit, quàm
 sit arduum, imò desperandum privato examine
 ad veram et indubitam dogmatum fidei no-
 titiam pertinere : conqueritur propositum
 fuisse sæpius, et exquisitâ præsertim in Galliis
 arte versatum genus illud argumenti : tum
 subjicit, quodam sensu esse confitendum, ca-
 rere solutione idem argumentum, nisi ad eam
 veritatis speciem confugitur quam *putativam*
 vocat, cui veritatis *absolutæ* utilitates attri-
 buit (1) : quam autem trahat secum errorum
 malorumque colluvicem fictitiæ hæc putativa
 prærogativa veritatis, demonstravimus in tra-
 ctatu de Religione, tom. 6.

CAPUT IV.

Solentur objecta.

ARTICULUS PRIMUS.

Solentur quæ à Protestantibus objiciuntur.

NOTA : Inter varia quæ à Protestantibus
 objiciuntur, sunt quæ et ab aliis auctoritatis
 Ecclesiæ jugum detrectantibus, pariter oppo-
 nuntur : at nihil vetat quominus proposito ea
 comprehendantur titulo, confutatis jam à no-
 bis auctorum à quibus obtruderentur, princi-
 piis.

Distantur objecta ex Scripturis, et claritate Scri- pturarum, qualis fingitur à Protestantibus.

OBJECTO PRIMA.—Rudes et imperiti nequeunt
 solo lumine naturali, omnium quæ credenda
 vel agenda sunt notitiam adipisci : at Spiritu
 sancto adjuvante, illustrante intellectum, vo-
 luntatem impellente, domum intelligentiæ pos-
 sunt accersere, simplicibus quidem confe-
 rendam, vanamque denegatum ostendantibus
 sapientiam. Non frustra dictum est : *Si quis*

(1) « Il faut avouer, en un certain sens,
 « qu'ils (les Catholiques) ont raison de le pro-
 « poser et reproposer, parce qu'on n'y répond
 « point, et qu'on n'y saurait répondre en sup-
 « posant, comme on le fait d'ordinaire, que
 « Dieu demande de l'homme privativement et
 « exclusivement à toute vérité putative, qu'il
 « connaisse la vérité absolue, et qu'il sache
 « certainement qu'il la connaît. Avouons la
 « dette : ni savants, ni ignorants ne peuvent
 « en venir à bout par la voie d'examen. »
 Œuvres de Bayle, tome 2, Commentaire
 philosophique, part. 2, chap. 10.

autem vestram indiget sapientiâ, postulet à Deo qui dat omnibus affluenter, et non improperat, et dabitur ei, Jacobi Epist. cap. 1, v. 5. Eodem sensu dictum fuerat à Regio prophetâ: *Accedite ad eam, et illuminamini.*

Resp. : 1° Si dicatur privatus ille spiritus non differre ab immediatâ et propriè dictâ revelatione, ergo renovantur et consecrantur Enthusiastarum commenta et deliramenta, quibus iterum exsufflandis non est cur tempus conteri oporteat; si verò Sancti Spiritûs illud auxilium, aliud non sit præter internam elicendæ fidei destinatam necessariamque gratiam, ea quidem prævenit, adjuvat, et causæ efficientis fungitur munere; at non est ipsa ratio credendi, et fundamentum fidei: intellectui non proponitur per modum objecti; fugare potest offusas menti tenebras quæ propositam veritatem obnubilant, et cor aperire ut receptis in Ecclesiâ dogmatibus, fide supernaturali assentiat; verum gratiâ illius interioris adjutorio, non ita suppletur naturale lumen, ut qui eam acceperint, valeant quæ captum ipsorum superant, attingere, et intelligendo consequi; non efficit, ut absque alio deprehendatur argumento canonicitas illorum Scripturæ testimoniorum, quæ sufficientem ex se ipsis characterem divinitatis non præ se ferunt; non eò usque mentes illuminat, ut perspectum habeant germanum sensum textuum quorum intelligentia religata pendeat ab aliis quæ ipsas fiant, testimoniis; quale est, v. g., istud: *Pater major me est.* Demùm neque id præstat ut fundamentales omnes certò secernantur articuli, quamdiù certa illos secernendi non subministratur regula. 2° Reverendè dictum est: *Petite et accipietis.* — *Si quis indiget sapientiâ, postulet à Deo.* At etiam dictum est: *Petitiss et non accipietis, eò quòd malè petatis,* Jacobi cap. 4, v. 3. Malè autem petunt, qui revelationes à Deo, qui miracula, aut dona revelationibus et miraculis similia, absque urgente necessitate petunt: tales sunt eorum petitiones qui privato examine aggrediuntur ea rimari, et discernere quæ ad ipsorum intelligentiam mentisque sciendi non sunt accommodata. Malè petunt qui postpositâ Ecclesiæ auctoritate, et spreto quod erudendis hominibus Deus instituit, ministerio, sapientes sunt apud semetipsos, nec dubitant suæ rationem fidei summamque salutis, titubanti iudicio suo permittere. 3° Quis rerum prudens estimator non fateatur paratum esse potius Spiritum sanctum roganti adesse Ecclesiæ, quæ docendis constituta est

omnibus gentibus, et quam sibi sponsam voluit Christus, quam privatis temerariisque hominibus quorum unusquisque, quò sui plus amans simulque audentior, eò jactantius ac securius arrogabit sibi, quo cæteros carere pronuntiabit, spiritum. 4° Jam satis ostendimus, quàm varias sustineret, et contrarias partes, privatus ille spiritus; quantis dissidiis, nedùm ea restingueret, ansam subministraret potius ac fomitem: rocolatur memoriâ quantum à se mutò dissentiant tum in assignandis sacris codicibus, tum in exponendis Scripturæ multis etiam non admodum difficilibus testimoniis, prætensis auctores atque promotores reformationis. Attendatur quanti faciendam esse viam auctoritatis duxerint ipsi Protestantes, Dordrectanâ præsertim in synodo, quem admodum supra retulimus. Nec reponant, sic eos qui colloquio reluctantur, ad provinciale concilium, et ultimò nationalem ad synodum traduci, ut supremum iudicium non synodo nationali, sed verbo Dei melius in eâ explicato reservatum esse censeatur. Nationalis synodi ea mens si non fuerit, ut suâ auctoritate, quasi foret infallibilis, adigantur errantes ad suscipiendam sanctam doctrinam; id unum si constitutum sit, ut numerosiori hominum peritorum cœtu instruantur uberius potentiisque admoneantur, cur ab Ecclesiæ communionem separatos voluerit Dordrectana synodus, quos pertinaciter aberrare existimaverit? Protestantium inhærendo placitis, debuit Remonstrantibus seu Arminianis facultatem concedere, sive relinquere, eam doctrinam sectandi, quam revelationi consentaneam, privato præeunte examine judicaverint. Mirum sanè accidit ut qui generalibus conciliis sese putant posse tutè obsistere conscientia, viamque auctoritatis dedignari se proficantur, iidem excommunicatos voluerint, qui de Scripturarum interpretatione, in decretis Dordrectanæ synodi noluerunt acquiescere.

OBJECTIO II. — Opus non esse ut instruendâ vel confirmandâ fide confugiatur ad Ecclesiæ auctoritatem, persuadent plura Scripturæ testimonia: Isaïæ cap. 54: *Dabo omnes filios tuos doctos à Domino.* Jeremiæ cap. 31: *Non docebit ultra vir proximum suum, dicens: Cognosce Dominum; omnes enim scient me à minimo eorum usque ad maximum eorum.* 1 Joan. c. 2: *Non necesse habetis ut aliquis doceat vos, sed unctio docet vos de omnibus.* Qui doceantur à Domino, quorum mentibus infunditur cœlestis notitia Dei, qui internâ et divînâ erudiantur unctio, illis

quid prodesset Ecclesiam sibi magistram dumque praestituere?

Resp. : Longè abesse à Prophetis et Apostolis ut velint vel nullum esse, vel inutile habendum ministerium docendi publicum. Jerem. cap. 5 : *Dabo vobis pastores juxta cor meum, et pascent vos scientiâ et doctrinâ.* Amos. c. 8 : *Ecce dies veniant, dicit Dominus, et mittam famem in terram : non famem panis neque sitim aquae, sed audiendi verbum Domini : famem istam minatur Deus tanquàm gravissimum malum : ergo, etc.* Ephes. 4 : *Ipsè dedit quosdam quidem Apostolos, quosdam autem Prophetas, alios verò Evangelistas, alios autem pastores, ut jam non sinus parvuli fluctuantes.* Hæc et alia quæ promissimus in asserendâ propositione fundamentali, non utilitatem modò, verùm etiam necessitatem pastoralis ostendunt ministerii ad hauriendam salutis doctrinam. Voluit Deus homines edoceri ab hominibus, quos inter electos elegit, quibuscum ad id muneris auctoritatem suam communicaret. Hinc missus est ad Ananiam Paulus, quem Christus ipse fuerat allocutus, spirantemque in ipsius discipulos minus ac eodem edomuerat : missus est Petrus ad Cornelium angelo admonente, quem docendo imparem non dixeris. Dum igitur soli Deo videtur in quibusdam Scripturæ testimoniis attribui hominibus ad querendam salutem institutio, non excludatur docentis Ecclesiæ ministerium, sed gratiæ intellectum voluntatemque afficientis commendatur necessitas, spondeturque uberius auxilium. In pariendâ, sustentandâ et augendâ fide principem licet locum obtineat gratia anterior, eaque subtili ne una quidem mentem humanam subito queat salutaris cogitatio, haud tamen vi suâ et pondere defraudantur externa quæ ad credendum incitant providente Deo, momenta. Sic etiam celesti unctione, docentisque interioris Dei beneficio, nihil detrahitur pastoralis officii necessitati et auctoritati. Qui dixit Christus : *Sicut me nihil poteris facere*, ipse mandavit Apostolis ut docerent omnes gentes, extremaque ei qui non crediderit, intentavit supplicia. Idem qui Apostolis dixit Salvator : *Non enim vos estis qui loquimini, sed spiritus Patris vestri qui loquitur in vobis* (Matth. cap. 10, v. 20), ille sic eodem affatus est : *Cum ego mittam vobis à Patre, Spiritum veritatis, qui à Patre procedit, ille testimonium perhibebit de me; et vos testimonium perhibebitis, quia ab initio mecum estis*, Joann. cap. 15, v. 26 et 27. Hinc elicitur responsio

ad singula quæ objecta sunt Scripturæ testimonia : *Posam omnes filios factos, doctos à Domino, interioris et efficaciter suadente ut credant et faciant, quæ à magistro exteriori edoceantur verbum Dei explicante, atque divinitus mandatum obeunte legationem. Non docebit ultra vër proximum suum dicens: Cognosce Dominus, omnes enim sciunt me.* Verum Deum quem hominum plerique ignorabant, agnoverunt omnes passim populi, dissipante falsorum numinum cultum ministerio apostolico. *Non necesse habetis ut aliquis doceat vos : sed unctionio docet vos de omnibus.* Hunc optimè textum sic interpretatur Bellarminus : « Non loquitur absolutè (S. Joannes) de cognitione rerum divinarum, quasi non egeant magistro illa in re, qui Spiritum sanctum acceperunt : nam si ita esset, cur Joannes hanc Epistolam scriberet, ac moneret et instrueret eos quos unctio docebat de omnibus? et quorsum posuit Deus in Ecclesiâ pastores et doctores? Loquitur igitur tantùm de iis dogmatibus quæ jam acceperant ab Apostolis, et cooperante unctione Spiritus sancti didicerant et crediderant, atque eos monet ut in fide permaneant et non præbeant aures pseudo Apostolis contraria docentibus. » Hunc esse sensum testimonii S. Joannis demonstrant ejusdem verba præcedentia : *Non scripsi vobis quasi ignorantibus veritatem, sed quasi scientibus eam; vos quod audistis ab initio, in vobis permaneat.* 1. Joan. cap. 2, v. 21 et 24.

ONERATIO III. — Laudantur in Actibus Apostolorum Beroenses, qui auscperunt verbum cum omni aviditate, quotidie scrutantes Scripturas, si ita se haberent. (Act. Apost. cap. 17, v. 41.) Non ergo culpandi sunt, qui post publicum præpositorum Ecclesiæ magisterium, examen privatam adhibeant. Adhortatur Fideles ipse Apostolus, ut si quid dubitationis inciderit, sedulè utantur discussione : *Omnia probate, inquit; quod bonum est, tenete.* (1. ad Thessal. cap. 5.) Tum privato examine si qui abducantur in errorem, sibi imputent, utpote malò affectis, eùm scriptum sit : *Si quis voluerit facere voluntatem ejus (Dei patris), cognoscat de doctrinâ utràm ex Deo sit.* (1. Joann. cap. 7, v. 17.) *Animalis homo non percipit ea quæ sunt spiritus Dei... spiritualis autem judicat omnia, et ipse à nemine judicatur.* (1. Corinth. cap. 2 v. 14 et 15.) *Interpretatio sermionum illis an numeratur donis de quibus generatim pronuntiat : Hæc autem omnia operantur vris utque*

idem spiritus, dividens singulis prout vult. (1 Corinth. cap. 12, v. 10 et 11.) Ergo possunt privati docente Spiritu sancto, melius interpretari Scripturas, quàm numerosæ synodi præjudicatis fortè opinionibus in transversum actæ, aut cupiditatum astu.

Resp.: Quæri potest à Protestantibus utrùm sicut Berœenses, ita Christiani laudabiliter potuerint acceptas à sancto Paulo quem Apostolum Christi, et à Spiritu sancto afflatum agnoverant, institutiones expendere, discernendi causâ utrùm approbandæ essent vel repudiandæ? Nondùm christianæ militiæ nomen dederant Berœenses; nondùm profitebantur missos esse divinitus et inspiratos Apostolos: Scripturas ademt: diligenter exquirunt utrùm in illis tales obversentur prophetiæ, quales fuerant à sancto Paulo propositæ; non est cur redarguatur profectum istud à veritatis amore studium: non refugiebant viam illius dignoscendæ à Christo designatam, sed in eam pervestigandam, intentis, quod laudabile est, incumbebant viribus. Secus autem sentiendum foret de Christianis qui decreta Ecclesiæ velent ad privati examinis trutinam revocare, quasi licet initiati baptisate, instructi habitu fidei, atque inter Ecclesiæ membra coaptati, propositam ab ipsâ christianam doctrinam possint in dubium legitimè adducere.

Post celebratam Hierosolymæ ad componendam *de cæremonis legalibus* synodum, electi ad promulgandam illius sententiam Saulus et Barnabas, *cùm pertransirent civitates, tradi lerunt eis custodire dogmata quæ erant decreta ab Apostolis et senioribus qui erant Jerosolymis.* Tradebant Fidelibus non examinanda, sed custodienda dogmata: obsequium præcipitur, non permittitur et approbatur anceps incertaque discussio. Ex dictis colligitur nullum posse à Protestantibus erui argumentum ex methodo quam erudiendis et ad fidem alliciendis infidelibus usurpavere veteres christianæ Religionis apologistæ; suadebant illis meritò Tertulianus, Lactantius et alii, ut in Scripturis scrutandis navarent operam, qui litteris et ingenio valerent, ut simpliciter earumdem majestate, admirabili prophetiarum serie, eximiâ reformandis moribus doctrinâ commoti, lethifero ex verno excitarentur. Persuadenda illis erat christiana Religio, quam sincerè amplexi, catholicamque ad fidem adducti, Ecclesiæ auctoritati et judiciis spontè obsequerentur. Etsi, ut ritè Bellarminus adnotavit, peccat hæreticus dubitando de auctoritate Eccle-

sia in quam per baptismum regeneratus est, neque eadem esse conditio hæretici, qui semel fidem professus est, et Judæi aut ethnici, qui nunquàm fuit Christianus, tamen positò hoc dubio, et hoc peccato, non malè facit scrutando et examinando an loca Scripturæ et Patrum à concilio Tridentino prolata ita se habeant, modò id faciat intentione inveniendi veritatem, non calumniam. Deberet quidem ille sine examine recipere doctrinam Ecclesiæ; tamen melius est ut examinando præparetur ad veritatem, quàm negligendo remaneat in suis tenebris. (De Verbo Dei, lib. 3, cap. 10.) Accedit quòd longè differat aliunde à privato Protestantium examine genus illud examinis, quod hæreticis permittunt et suadent prudenti condescensu Catholici, ne pergant illi faciem fidei repellere, suscepiisque obdurescant erroribus. Volunt Protestantibus ut non canonicitatem solam Scripturarum, sed et singula dogmata quorum necessaria sit fides, discutiant singuli, proprioque innitatur iudicio, quidquid sentiant generalia ipsa concilia: at hoc unum postulatur Catholici, ad illud quod quandoque proponunt hæreticis examen, ut tam insignia Scripturæ testimonia, quibus apertè commendatur Ecclesiæ auctoritas, perlustrent qui possunt; tum ut ad alia in eandem asserendam conspirantia, pro suo quidem captu, animis attendant: futurum quippe credunt Catholici omnes, ut vel hoc solo dogmate comperto, cætera ipsi rudes et imperiti, quantum ad verè christianam vitam sufficiat, docente ac regente Ecclesiâ, tutò addiscere valeant.

Ad hæc Apostoli verba: *Omnia autem probate; quod bonum est, tenete* quibus adjungi possunt hæc S. Joannis: *Nolite omni spiritui credere, sed probate spiritus si ex Deo sint, quoniam multi pseudoprophete exierunt in mundum.* (1 Joan. cap. 4, v. 1.) Resp. 1° Paulum et Joannem, cùm aiunt *probate*, vel *probate spiritus*, non hoc significatum velle, ut omnes qui sunt de Ecclesiâ, id faciant, sed ut faciant ii ad quos pertinet: sicut si scribatur ad aliquam academiam, ut aliquem examinet librum, non id significatur ut liber ille omnibus illius academici hominibus præbeatur examinandus, sed iis tantum quibus hoc munus competit.

Resp. 2°, etiamsi locus uterque de privati hominibus intelligeretur, sic esse intelligendum ut probatio fiat servandis ordine et regulâ divinitus constitutis. Agebatur non de pri-

phetiis jam comprobatis et receptis, sed de prophetiis recentibus, dubiis, et examine per- tentandis. « Modus autem probandi (novos prophetas) legitimus est, si non adversetur Scripturis (ad sensum pastoralis ministerii intellectis), sed illis consentiant: si cum traditis per Ecclesiam, et cum ritu perpetuo observatis consentanea sint: si nihili scandali concitent: si sectas et schismata non pariant: si curiosa et vana, et quæ nullam proximi ad ædificationem faciant, non loquantur. Si moniti à superioribus, et præsertim à supremo præsule, acquiescant vel silendo, vel cum omni humilitate rationem reddendo. » (Salmeron, in 1 Epist. ad Thessal. cap. 5, disput. 5.) Nec enim dubitandum est apud illos esse iudicium de doctrinâ, quorum est officium docere, et, ut in concilio Aquileiensi sapienter loquitur imperator Gratianus, hoc nomine à divo Ambrosio laudatus, à quibus proficiscuntur instituta doctrinæ, ab eis discordes eruditionis repugnantias solvi. (Stapleton, lib. 5, cap. 5.)

Illis Christi verbis: *Si quis voluerit facere voluntatem ejus, cognoscat de doctrinâ utrùm ex Deo sit*, indicatur, observandis Dei mandatis comprimendisque cupiditatibus, removeri obices quibus homines à veritate deterreantur, etiamsi debito ordine ac legitimâ auctoritate doctrina illa proposita sit: nihil enim magis obæcat hominum mentes quàm inordinati et dellectentes à divinâ lege affectus: hinc scriptum est: *Quomodò vos potestis credere, qui gloriam ab invicem accipitis?* Joann. cap. 5. Tum etiam: *Audiebant hæc omnia Pharisæi qui erant avari, et deridebant illum.* Luc. cap. 16, v. 14. At non inde sequitur posse bonos omnes viros, per se ipsos atque sepositâ Ecclesiæ interpretantis auctoritate, Scripturas, ut par est intelligere: imò nec facerent, sed aspernarentur voluntatem Dei, qui investigandâ Christi doctrinâ, christiano gloriantes nomine, respue- rant pastorum judicium, ad quos pertinent hæc effata: *Qui vos audit, me audit; et qui vos spernit, me spernit: qui autem me spernit, spernit eum qui misit me.* Luc. ibid. Addi potest declarare Christum, eos qui divinæ dociles se præbent voluntati, generatim et absque arduo labore agnoscere eam è cælo manare doctrinam quam invexit, innumerisque confirmavit miraculis: seu illum esse missum à Deo, nec posse nisi vera revelare; at nusquàm privatos asseruit sibi ipsis sufficere ad singulorum credendorum discretionem dogmatum: nec ipsis

unquàm pollicitus est auxilia gratiæ quibus confidentes eximerentur à debito Ecclesiæ obsequio.

Ad hoc Apostoli pronuntiatum: *Spiritualis autem judicat omnia, et ipse à nemine judicatur...* Respondeo semper fuisse, ac semper futuròs in Ecclesiâ spirituales homines, seu hominès qui ductum Spiritus sancti sequentes, rectè judicent, tenendamque doctrinam rectè discernant erroneis ab opinionibus; eosdem nemo sive spiritualis, sive animalis homo jure condemnabit: non *spiritualis*, seu qui divino regitur spiritu: illis enim potius consentiet, cum adversari sibi ipsi quo diriguntur, veritatis spiritus nequeat: non *animalis*, cum in divinis non sit idoneus iudex, qui secundùm carnem judicat. Nec tamen privatos ad spirituales pertinet *definitivum* de controversiis in causâ fidei iudicium; fallere quidem non potest Spiritus sanctus: at quibus privatis specialiter adesse dignatur, illi specialem hanc præsentiam non possunt absque propriè dictâ revelatione competentam habere, certitudine plenâ et absolutâ; quin etiam, quò edicaciùs ipsis aderit, eò firmiùs tenebit illos auctoritati et iudicis Ecclesiæ addictos, quam non deserit, nec patitur impunè contenti. Præterea quos vocat spirituales Apostolus, eosdem satis patet jam ab ipso evangelicâ fuisse imbutos doctrinâ: *Notum vobis*, inquit, *facio Evangelium quod prædicavi vobis, quod et accepistis, in quo statis, per quod salvamini*, 1 ad Corinth. cap. 15, v. 1. Cæterùm si queratur quo sensu dictum sit: *Spiritualis judicat omnia*, respondeo: Dixerat Apostolus: *Animalis homo non percipit ea quæ sunt spiritus Dei*: tum subjicit: *Spiritualis judicat omnia*. Hoc est animalis homo non judicat nisi de terrenis; quæ Dei sunt, videntur ei stultitia: attendit eo in loco Apostolus ad genera singulorum, non ad singula generum. Constat enim, gravibus etiam in causis errasse aliquando nonnullos qui spirituales meritò haberentur, ut inprimis testatur *rebuttantium* historia.

Objicies 4°: Dijudicandis fidei dogmatibus ideò parendum esset auctoritati, quia frequenti caligine obvelantur Scripturæ, quam hominum inprimis vulgus non possit discutere: non ita multis quot flingitur, tenebris oblectas ne credideris: quos autem in illis caligantes videas, non Scripturis, sed suis tribuant affectibus; quòd si etiam *opertum est Evangelium nostrum*, inquit Apostolus, *in iis qui pereunt, est opertum, in quibus Deus hujus sæculi cæcavit*

oculos infidelium, ut non fulgeat eis illuminatio gloriæ Christi (2 Corinth. cap. 4, v. 3 et 4). Præterea si quorundam Scripturæ testimoniorum reconditus sit sensus, componantur cum aliis: inde necessariam mutabuntur lucem. « Magnificè et salubriter Spiritus sanctus ita « Scripturas modificavit, inquit S. Augustinus, ut locis apertioribus fami occurreret, « obscurioribus autem fastidia detergeret, nihil enim ferè de illis obscuritatibus eruit, « quod non planissimè dictum alibi reperiatur, » lib. 2 de Doctrinâ christianâ. S. Chrysostomus postquam adnotavit locutos fuisse obscurè philosophos, subiungit: « Apostoli « verò et prophetæ omnia contra fecerunt; « manifesta et clara quæ prodiderunt, exposuerunt nobis veluti communes orbis doctorum, ut per se quisque discere possit ea quæ « dicuntur, ex solâ lectione. »

Respondeo: Ecclesiæ iudicanti non ea duntaxat de causâ obsequendum est, quòd in multis quibus abutuntur indocti præsertim, aut suo præsidentes ingenio, obscura sit Scriptura sacra, verùm etiã, 1° quia Scripturis sacris non omnia contineantur quæ ad fidem pertineant, quale est illud quod jam observavimus: Valere collatum ab hæreticis baptisma; tum et istud: Mansisse post partum libellatam beatæ Mariæ virginitatem. 2° Necessè est legitimè ut auctoritate coerceri, et in ordinem redigi possint illi qui suis obtendentes erroribus, loca etiã Scripturæ nonnulla, quæ intellectu facilia videantur, unitatem scinderent Ecclesiæ, Deique verbum nefariè adulterarent. 3° Quædam sunt Scripturæ loca, quæ dùm ad solam adverteretur incurrentem primo aspectu speciem, neque cum aliis componerentur sacris testimoniis, gravissimè aberraretur à sanâ doctrinâ; tale est istud Christi: *Ascendo ad Patrem meum et Patrem vestrum, Deum meum et Deum vestrum.* 4° Sublatâ auctoritatè Ecclesiæ, tolleretur unitatis principium, quo semoto, singulis sensu suo abundantibus dissolveretur compago constringendis necessaria membris ex quibus coalescit morale Christi corpus. 5° Detractâ seu disclusâ Ecclesiæ auctoritate cognitâ certò habere Scripturarum inspirationem nequeunt imperiti præsertim, assiduisque distracti, extraneisque occupationibus. Hæc oportuit summam reducere in memoriã, ne putaretur unam duntaxat ob causam vigere in terris auctoritatem Ecclesiæ. Verùm hallucinantur supra modum qui sensum Scripturæ passim obivium esse et aper-

tum existimaverint; contradicunt manifestè Apostolorum principi candidè asserenti *quædam esse in beati Pauli Epistolis difficilia intellectu quæ indocti et instabiles depravant, sicut et cæteras Scripturas, ad suam ipsorum perditionem* (2 Petri cap. 5). Manifestis quoque refelluntur experimentis. Interrogatus à Philippo vir ille religiosus Candacis Æthiopum reginæ, qui prophetias Isaiæ legebat: *Putasne intelligis quæ legis?* Respondit: *Quomodò possum, si non aliquis ostenderit mihi* (Act. Apost. cap. 8)? Attamen « tantus amator legis divinæque scientiæ fuit, « inquit S. Hieronymus, ut etiã in vehiculo « sacras litteras legeret, et tamen cum libro « teneret, et verba Domini cogitatione conciperet, linguâ volveret, labiis personaret, « ignorabat eum quem in libro nesciens venerabatur » (S. Hieronymi epist. ad S. Paulinum).

Diffleri non possunt Protestantés, in multis maximi momenti dogmatibus à Luthero dissidere Calvinum, à Lutheranis Calvinistas: nihil tamen credere se, quantumlibet dissentiant, profitentur, nisi quod in Scripturis revelatum sit. Hæc igitur Scripturæ testimonia quæ suas in partes hi et illi rapere conantur, vel obscura censentur, vel clara et aperta: si obscura dicantur, evanescent proposita objectio; si verò clara et aperta habeantur, ergo vel miserandâ cæcitate, vel malâ fide et obstinatâ mentis perversitate digladiantur secum invicem in exponendâ fidei doctrinâ homines orbi Christiano ad evangelica instituta revocando, ut Protestantibus videtur, à Spiritu sancto præordinati. Qui primarias saltem Interpretationis Scripturarum regulas attentè respexerint, illi non abnuent, in Scripturis multa reperiri, quæ considerato verborum cortice perspicuum sensum referant, quæ tamen ut rectè intelligantur, cum aliis conferenda sunt locis; ponderari insuper accuratè oportet quæ exponendos textus antecedunt vel consequuntur; prudenter conciliari quæ in speciem mutuo se elidunt: *Præcaveri oppositiones falsi nominis scientiæ* (1 ad Timoth. cap. 4, v. 20). Quæ ex ipsâ mysteriorum altitudine et obscuritate, erroris tenaciùs retinendi, ac defendendi occasionem occupantur. Ad textum hunc Apostoli: *Quoddam stium opertum est Evangelium nostrum, in his qui perierunt est opertum*, respondeo S. Paulum sermonem non habere de Scripturarum intelligentiâ, sed de suscipiendâ fide quam prædicabant Apostoli: novâ in lege cognoscuntur passim mysteria, quibus in veteri obductum

erat quoddam quasi velamen : at nec ea sine pastorum ministerio, prædicantium scilicet Apostolorum addiscebantur : qui autem coruscante luce Evangelii, quæ ultrò ipsis offerebatur, credere apostolicæ prædicationi renuebant, quasi opertum esset ipsis Evangelium, id obsecantibus eos cupiditatibus, attribuendum erat : *Lex venit in mundum, et dilexerunt homines magis tenebras quam lucem* (Joann. cap. 3, v. 19). Ad S. Augustini hæc verba : « Magnificè et salubriter Spiritus sanctus Scripturas et ita modificavit, » respondeo hoc ipso testimonio significari multa esse in Scripturis quæ nonnisi conquisitis earum aliis textibus, sequæque invicem diligenter collatis, elucidari possint; quanti autem sit laboris, quàm plerisque impervia conquisitio illa testimoniorum inter se collatio, quàm multi etiam litterati in eadem fallantur, colligere est ex prolatis hactenus argumentis : advertere etiam possumus cum Bellarmino, lib. 5 de Verbo Dei, cap. 2, in objecto testimonio, « non frustrà B. Augustinum addidisse illud *ferè*, nam quædam reperiuntur obscurissima, quæ nunquam in totâ Scripturâ explicantur, ut magna pars Apocalypsis, principium et finis Ezechielis. »

Quàm ipsa in Scripturâ loca quæ ad alia explananda indicantur, argutè ac dolosè cavillentur hæretici, testantur exemplo suo inprimis Sociniani : v. g., cum verbis illis Christi abutuntur : *Pater major me est, dicitur et meritò, conferendum esse cum aliis illud pronuntiatum, maximè cum istis : Ego et pater unum sumus : tres sunt qui testimonium dant in celo, Pater, Verbum et Spiritus Sanctus : et hi tres unum sunt.* Reponunt sophistæ illi ejusmodi testimoniis non declarari unitatem naturæ, sed unitatem consensûs : sicut, iniquiunt, infertur ex istis textibus : *Pater sancte, serva eos in nomine tuo quos dedisti mihi, ut sint unum sicut et nos*, Joann. cap. 17, v. 21. *Tres sunt qui testimonium dant in terrâ, spiritus et aqua et sanguis, et hi tres unum sunt*, 1 Joann. cap. 5.

Refelluntur quidem illa Socinianorum responsa, at ea possente hominum vulgus discutere ac solvere ? Numquid ista cura remordet ac sollicitat infantes, agricolas, ac tot immersa civilibus negotiis hominum genera ? Quò adigentursi hæc ipsis ad christianam institutionem et salutem ineunda sit ac tenenda methodus ? Ut revertamur ad S. Augustini testimonium quod huic adnotationi occasionem præbuit, quid ipse sentiat haud ambigè ostenditur se-

quentibus verbis, lib. de Doctrinâ christianâ, cap. 6 : « Multis et multiplicibus obscuritatibus et ambiguitatibus decipiuntur, qui temerè legunt, aliud pro alio sentientes : quibusdam autem locis, quid vel falsò suspicentur, non inveniunt, ita obscurè quædam dicta, densissimam caliginem obducunt. » Ad S. Chrysostomi testimonium respondeo amplificationes quasdam à S. doctore adhiberi, ut auditorum torporem excutiat eosque ad lectionem Scripturarum accendat : hoc unum verò indicium voluit, multa esse in Scripturis quæ legentibus sint obvia, quales sunt historiæ, qualia sunt præcipua morum instituta illaque dogmata quæ ab ineunte ætate instituti pastorum ministerio fideles, facillè deinceps in Scripturis deprehendere valeant : at ipsis in locis ex quibus deprimatur objectio, agnovit S. Chrysostomus difficiles esse intellectus Scripturas, in Homiliâ terciâ, de Lazaro, ante citata verba, sic loquitur : « Quid igitur, iniquiunt, si non intelligamus ea quæ continentur in libris ? Maximè quidem, etiamsi non intelligas illis recondita, tamen ex ipsâ lectione multa nascitur sanctimonia. » Et infra : « Sumelibrum in manus, legè historiam omnem, et quæ nota sunt memoriâ teneas, et quæ obscura sunt parùmque manifesta, frequenter percurrere : quòd si non poteris assiduitate lectionis invenire quod dicitur, accede ad sapientiozem, vade ad doctorem. »

Instabis : Spiritui sancto quo affante scripserunt auctores sacri, injuriam irrogaret quicumque suspicaretur vel eum non potuisse, vel eum noluisse ita loqui in Scripturis quas inspiravit, ut intelligerentur ab iis ad quos destinatæ sunt ; egregiè vocantur à S. Gregorio Magno, *omnipotentis Dei ad creaturam suam epistola*. Numquid igitur instar ænigmati epistola conscribi solet, ubi præsertim multa complectitur cognitu maximè utilia, aut etiam necessaria illis ad quos et propter quos scripta est ? Artem docendi non melius callet Ecclesia quàm ipsemet Deus ; quare ergo æptiora forent instituendis hominibus decreta Ecclesie, quàm ipsæ Scripturæ sacræ ? Hisdem in Scripturis si quædam occurrerent difficultia intellectu, numquid tutior haberi potest interpres quàm Spiritus sanctus ? « Scripturæ enim, ut disserit Lutherus, intelligendæ sunt eo Spiritu quo scriptæ sunt ; at nusquam ille vivaciùs aut præsentius inveniri potest quàm in sacris suis quas scripsit litteris : illis ergo diligentissimè incumbendum erat.

« ut quò majus periculum est, ne quis proprio spiritu eas intelligat, eò magis assiduà lectione et studio, hoc periculo superato, usus nobis certum faceret sensum Scripturæ qui nisi in Scripturâ non invenitur. » Vide Stapletonem, controversiâ sextâ, lib. 11, cap. 2.

Respondeo multa esse in Scripturis obscura, quorum intelligentiam, rudes præsertim et imperiti, nisi auctoritate ducantur, assequi certò non possent, jam satis supraque ostensum est. Hujus obscuritatis causas ita exposuit Bellarminus, lib. 3 de Verbo Dei, cap. 4, ut textum illius integrum quamvis prolixum, quia perutilem, exscribere non pigeat. « In Scripturis duo considerari possunt, res quæ dicuntur, et modus quò dicuntur; si res consideres, necessariò latendum est Scripturas esse (multis in locis) obscurissimas, si quidem tradunt summa mysteria de Trinitate, de Incarnatione Verbi, de Sacramentis cœlestibus, de naturâ Angelorum, de operatione Dei in mentibus humanis, de æternâ prædestinatione et reprobatione, de quæ aliis rebus arcanis et supernaturalibus, quæ non sine magno studio et labore, nec sine gravissimo erroris periculo investigantur: certè si scientia metaphysicorum difficilior atque obscurior est omnibus aliis disciplinis, quia causas altissimas tractat, quomodò non obscurissima erit sacra Scriptura, quæ de rebus altioribus agit? Quid quòd magna Scripturæ vaticiniae continent de rebus futuris, at vaticinia carmine scripta, quibus certè nihil difficilior, nihil obscurius. Si verò modum dicendi consideremus, inveniemus innumerabiles rationes difficultatis. 1° Sunt in Scripturis plurima quæ videntur primâ fronte contraria, ut illud Exodi, 20: *Deus zelotes visitans peccata patrum in filios in tertiam et quartam generationem*; et illud Ezechielis 18: *Filius non portabit iniquitatem patris, sed anima quæ peccaverit, ipsa morietur*. 2° Sunt verba et orationes ambiguæ, ut Joann. cap. 8, petentibus Judæis: *Tu quis es*, respondit Christus: *Principium qui et loquor vobis*. Mirè enim torquent se interpretes, nec adhuc scitur, quid sit illud principium, quæ et in græco adhuc res est obscurior, ubi principium est accusativi casus, τὸ ἀρχὴν. 3° Sunt orationes imperfectæ ut Roman. 5: *Sicut per unum hominem peccatum intravit in mundum, et per peccatum mors, et ita in omnes homines mors pertransiit, in quo omnes peccaverunt*, et quæ sequuntur, ubi

« in totâ periodo, non est verbum principale. 4° Sunt orationes præposteræ, ut Genes. 10: *Isti sunt filii Sem, secundum cognationes et linguas, et regiones in gentibus suis*; nam continèd sequitur initio capitis 11: *Erat autem terra labii unius et sermonum eorumdem*. 5° Sunt phrases propriæ Hebræorum, ut Psalm. 18: *Thronus tuus sicut dies cæli*; item Psalm. 118: *Anima mea in manibus semper*, et aliæ permultæ. 6° Sunt orationes figuratæ plurimæ, tropi, metaphoræ, allegoriæ, hyperlætæ, ironiæ, et aliæ id genus sine numero. Jam dudum reponere solent Protestantes claram esse, intellectu facilem, rusticorum captivi accommodatam et infantium Scripturam sanctam, in iis quorum fides ad salutem absolutè necessaria est: at quorsùm ista responsio? Numquid velient ut præter dogmata explicitè ad salutem absolutâ necessitate credenda (quæ à multis privati examinis defensoribus pauca admodum recensentur). cætera penè omnia vel ignorarentur à plerisque fidelibus, vel non apprehenderentur nisi incerto et vacillante assensu?

Præterea, ut ostensum est, nulla ipsis eruditæ acque in ratione disserendi exercitatis suppeditatur regula, ad quam tutò exigatur fundamentalius selectio dogmatum; hinc tanta in illorum assignandis et discrimine et numero, sententiarum discrepantia: ut quid ergo omnibus quantumlibet illiteratis, ipsisque Infantibus proponitur ea omnia determinandi labor, tanquàm salutis omninò necessarius, et qui facilem possit ac debeat reperire exitum? De Scripturarum ipsis textibus quibus præcipua continentur Religionis dogmata, videas quot et quales studio partium enatæ sint contentiones; nihil intentatum relinquunt Sociniani ut ad metaphoras ea detorqueant, tum Scripturarum, tum Symboli testimonia, quibus aut personarum in Deo pluralitas, aut Verbi divini enuntiatur incarnatio: de testimoniis Scripturæ quæ ad promissionem aut institutionem Eucharistiæ pertineant, cogita quantum inter se dissident Calvinistæ et Lutherani, tametsi privati necessitate et efficaciam examinis utrique pro aris ac focis proficiantur. Nonne igitur opus fuit certâ et immotâ auctoritate, quâ duce et magistrâ removeantur ab alienis interpretationibus, quicumque sincero veritatis ac salutis studio commoveantur? Quod objicitur auctorem Scripturarum Deum perfectè nôsse quâ ratione scribendi essent libri qui vocantur sacri, quis nisi mente captus

dubitaverit? At hominis non est illi præscribere quam rationem adhibere expediat; quid inde colligendum? Offusa est caligo plurimis Scripturæ locis: ergo divino proposito, divinæ sapientiæ congruit ut obscura sint plurima Scripturæ testimonia: hujusce obscuritatis plures atulimus causas, quibus etiam silentio prætermisissis veneranda sit, nedum redarguenda. Haud quidem distitemur enuntiandis fidei præcipuis dogmatibus adhiberi in Scripturis verba *in se* distincta satis et aperta, sed quæ propter eorundem dogmatum naturam et alitudinem, atque diversa mentibus humanis illapsa præjudicia, et ingruentes tenebras, distrahantur in varios adulterinosque sensus; hinc nedum repudietur, jûgi potius gratiarum actione excipienda est et sequenda Ecclesiæ auctoritas divinitus constituta, non solum ut in præcipuis dogmatibus, verum etiam in illis quorum fides non tantæ necessitatis est, depellantur quantum opus est tenebræ, erroneque præcaveantur. Hinc in epistolis Apostolorum, imprimis sancti Pauli, si quædam occurrant ardua intellectu, non erat cur fideles conquerebantur propter quos scriberet: namque cum, ut observatum est, id plurimum ferat natura dogmatum, tum etiam ipsi ducebantur, atque jam christianâ doctrinâ instituti erant suis à præpositis, quorum auctoritati studiosè parebant. Atque hic unum cum doctissimo Stapleton animadvertendum est, quod plurimi refert ad eluendum id objectionum genus. « Scriptura sacra, inquit, liber est fidelium catholicorum, nec rectè intelligi potest nisi præviâ fidei catholicæ et orthodoxæ; nam ut in homine carnali tota regula intelligendi, est consuetudo cernendi, ut ait Augustinus; sic in homine ethnico et conjunctumque sectæ hæretico, tota regula intelligendi, est opinum præsumpta consuetudo. Idcirco sanè quemadmodum Evangelistæ et Apostoli quæ scripserunt, fidelibus ea, non infidelibus scripserunt, ... sic ut intelligantur, haud dubiè à fidelibus et jam ab orthodoxis ea legi debent, non ab infidelibus aut hæretico. » Controversiâ septimâ, lib. 11, cap. 1.

Ad hoc placitum aptari potest istud effatum: *Nisi credideritis, non intelligetis*, lib. 1 adversus Judæos: quod eundem in sensum adhibuerunt SS. Patres, et maxime inter alios S. Augustinus. Nihil posse intelligere Judæos de Scripturis, nisi prius crediderint in Christum, inquit S. Cyrillus, Isaias docet dicens, *nisi credideritis*, tractatu 27, in Joannem. S. Au-

gustinus in hæc verba Christi: *Sunt quidam in vobis qui non credunt*: « Non dixit, inquit, sunt quidam in vobis qui non intelligunt, sed causam dixit quare non intelligunt; sunt enim quidam in vobis qui non credunt, et ideo non intelligunt quia non credunt; Propheta enim dixit: Nisi credideritis, non intelligetis, Isai. cap. 7, v. 9. » (Legitur in Vulgata: *Si non credideritis, non permanebitis.*) Idem contra Manichæos, scilicet lib. 4, cap. 2, contra Faustum Manichæum: « Sed vos ista, inquit, non intelligitis, quia sicut Propheta dixit: Nisi credideritis, non intelligetis: non enim estis eruditi in regno cælorum, id est, in Ecclesiâ Christi verâ catholicâ; quòd si essetis, de divinis sanctarum Scripturarum, non solum nova, sed etiam vetera proferretis. » Quod allatum est à Luthero argumentum, merum est sophisma: inspirante quidem Spiritu sancto scripti sunt libri sacri: eodem Spiritu quo Spiritu scripti, intelligendi sunt: at Spiritus ille verborum cortici non est illigatus, quod manifestum est, si linguam vel res ipsas non intelligas, quas vel legis vel audis. Quis autem jure ac prudenter, fore confidat, ut sibi potius quam Ecclesiæ adesse dignetur ille Spiritus, donumque intelligentiæ potius quam generalibus synodis largiatur Deus, homini etiam illiterato, proprium judicium suum decretis illorum audenter anteponeat? Quod tamen consequens est, si privato duceretur examine.

Objicies 5°: Tum ex Scripturis, tum ex traditione colligitur sufficere Scripturas ut certè addiscantur græ necessaria sunt ad salutem dogmata. Non ergo Ecclesiæ opus est auctoritate et judicii ad informandam lovendamque fidem. Secundæ ad Timoth. cap. 3, dilectum hunc discipulum sic alloquitur Apostolus: *Ab infantia sacras litteras nosti quæ te possunt instruere ad salutem per fidem, quæ est in Christo Jesu; omnis Scriptura divinitus inspirata, utilis ad docendam, ad arguendam, ad corripiendum, ad erudiendum in justitiâ, ut perfectus sit homo Dei ad omne opus bonum instructus.* Joannis 20: *Hæc scripta sunt ut credatis quia Jesus est Christus Filius Dei, et ut credentes vitam habeatis in nomine ejus.* « Electa sunt, ait in hunc locum S. Augustinus, quæ salutem credentium sufficere videbantur. » Ergo instruendis ad salutem, instituendis ad vitam æternam sufficiunt Scripturæ.

Non aliam dirimendis de fide controversiæ idoneam regulam præter Scripturas proposu-

re SS. Patres. S. Cyprianus in celeberrimâ de Baptismo hæreticorum questione, ad illud S. Stephani, summi pontificis, decretum : *Nihil innovetur nisi quod traditum est*, ait : « Si ergo aut in Evangelio præcipitur, aut in Apostolorum epistolis continetur, ut à quâcumque hæresi venientes non baptizentur, sed tantum manus illis imponatur in poenitentiam, observetur divina hæc et sancta traditio : si verò ubique adversarii, nihil aliud quam adversarii et antichristi nominentur. » Epistolâ ad Pompeium? Arbitratur ergo S. Cyprianus solis esse Scripturis inhærendum. S. Hieronymus : « Quod de Scripturis auctoritatem non habet, facilitate eadem contemnitur quâ probatur. » S. Augustinus. lib. 2 de Doctrinâ christianâ, cap. 9 : « In iis quæ aperte in Scripturis posita sunt, inveniuntur illa omnia quæ continent fidem moresque viventium, spem scilicet et charitatem. »

Respondeo ad textum S. Pauli ad Timoth. : Quas noverat ab infantia literas Timotheus, illæ non complectebantur, neque complecti poterant ullum ex novi Testamenti libris afflante Spiritu sancto exaratis : non illis continebatur quidquid in novâ lege ab ipso Apostolorum tempore credendum est : non ergo sufficiebant, ad comparandam doctrinam tum creditu necessariam, cum ad Timotheum scripsit Apostolus. Alloquebatur discipulum evangelicam doctrinam jam vivâ voce edoctum, ut ostenditur his verbis : *Tu verò permane in iis quæ didicisti, sciens à quo didiceris*. Ad Timotheum, cap. 11. Hortatur ipsum ut attendat lectioni Scripturarum, quibus possit susceptâ in fide confirmari, novosque in pietate progressus habere. Nihil dixit quod etiamnum pertinere ad fideles non posset, qui ut olim Timotheus, à sapientibus institutoribus, in Scripturis legendis præviâ fide dirigerentur. Deinde aliud est, quas legerat Scripturas Timotheus, utiles esse ad docendum, ad erudiendum ; aliudque, illis contineri quidquid ab hæc munera et officia adhiberi oporteat ; aliud est insuper, id omne illis contineri, aliudque, id omne privato examine, et sepositâ auctoritatis viâ, posse ex eisdem rectè decerni ac intelligi. Ad testimonium sancti Joannis : Haud significatum voluit ad vitam æternam assequendam satis esse, ut Jesum Christum credatur esse filium Dei : alia sunt hunc ad finem credenda dogmata, nec sola requiritur fides ad salutem adipiscendam ; sed declaravit hoc sibi scribendo Evangelio propositum fuisse, ut divinitatem

Christi testatam magis ac magis faceret, ad eamque credendam incitaret : quæ fides æternam in vitam collineat, licet ad eam capesendam per se solam non sufficiat. Nihil aliud adnotatione in hunc locum voluit S. Augustinus. Scripturarum præstantiam dum maximè commendat SS. Patres, hæc nimis inculcare studuerunt, neque respiciendum esse quodlibet dogma Scripturis contrarium ; maximi esse illas ponderis ad retundendam hæreticorum pervicaciam ; humanis eam omnibus argumentis, et cultibet alii auctoritati antecellere ; easdem si ritè exponantur remotisque præjudicatis opinionibus, sufficere ad rescandas et amandas plerasque de Religione lites : verum ad rectam et indubitatam Scripturarum expositionem, nedum quidquam voluerint debito Ecclesiæ obsequio detrahere, ejusdem extollende auctoritati certatim allaborarunt. Ad testimonium S. Cypriani, seu animadversionem in hæc verba S. Stephani : *Nihil innovetur, nisi quod traditum est*, cum nondum expressè universalis Ecclesiæ iudicio definitum esset valere collatum ab hæreticis baptisma ritè administratum, putabat S. Cyprianus sibi licitum repugnare præcepto S. Stephani, adjuvantibus multis sanctitate et eruditione venerandis episcopis, paratos tamen, ut observat S. Augustinus, ad obtemperandum, si tale vidisset quale postea prolatum est, plenarii concilii de non iterando hæreticorum baptismo decretum. Quomodò Ecclesiæ catholice quod sibi innotuisset iudicio parere noluisset sanctus ille doctor, qui insigni speciatim tractatu de Unitate Ecclesiæ, nervos omnes eloquentiæ intendit ad asserendam necessitatem nunquam deficienti ab Ecclesiæ communionem, uniusque cum ipsâ tenendæ fidei? Inter alia istud occurrit : « Qui relinquit Ecclesiam Christi, alienus est, profanus est, hostis est; habere jam non potest Deum Patrem, qui Ecclesiam non habet matrem. »

Quod spectat ad objecta SS. Hieronymi et Augustini testimonia, restringuntur, ut patet ex contextu, verba S. Hieronymi ad questionem de Zachariâ filio Barachiæ, plurimum ac diversimodè apud interpretes agitatam, nec ullo Ecclesiæ eliquatam decreto ; de sequendâ autem auctoritate quid cogitaret S. Hieronymus, demonstrant quæ scripsit ad S. Damasum, summum pontificem : « Discerente, si placeat, obsecro, non timebo dicere tres hypostas-es. Si jubetis, » etc. ; tum eadem in epistolâ : « Obtestor beatitudinem tuam per crucifixum.

« mundi salutem, per *ἁποστόλων*, trinitatem, ut
 « mihi epistolis tuis sive tuendarum, sive ta-
 « cendarum hypostaseon detur auctoritas. »
 Ita S. Hieronymus, ad eū in Scripturis omni-
 scientiarum genere versatus. Denique conces-
 serit S. Augustinus in his quæ apertè in Scri-
 pturis posita sunt, inveniri quæ explicitè creden-
 da sunt ab hominum etiam vulgo, dogmata,
 præcipuaque morum instituta : non indè in-
 fringitur supremæ necessitatis auctoritatis, cujus
 constituendæ causas, in asserendâ fundamen-
 tali propositione, et refellendo Protestantium
 systemate, dedit operâ exposuimus, neque
 hinc labefactantur Ecclesiæ judicia, cui nemo
 se magis addictum, nemo constantius obse-
 quentem se professus est quàm S. Augustinus,
 cujus relatis jam testimoniis hæc adjici pos-
 sunt. Lib. 1. contra Cresconium, cap. 53 :
 « Quisquis falli metuit, hujus obscuritate
 « quæstionis, Ecclesiam de illâ consulat, quam
 « sine ulâ ambiguitate Scriptura illa demon-
 « strat. » De libro Actuum Apostolorum sic
 pronuntiat : « Cui libro necesse est ut credam,
 « si credo Evangelio, quoniam utramque Scri-
 « pturam similiter mihi catholica commendat
 « Ecclesia.

Instabis : S. Augustinus non aliâ viâ quàm
 Scripturarum testimonio secerni posse veram
 Ecclesiam declaravit; non ergo valere credidit
 auctoritatem Ecclesiæ ad componendas gravis-
 simas omnes de Religione controversias. Lib.
 de Unitate Ecclesiæ, cap. 1. : « Inter nos, inquit,
 « et Donatistas questio est, ubi sit Ecclesia :
 « quid ergo facturi sumus? In verbis nostris
 « eam quæsituri sumus, an in verbis domini
 « sui? Puto quòd in illius potius verbis quæ-
 « rere debemus, qui est veritas, et optimè novit
 « opus suum; » et cap. 3. : « Utrùm ipsi Ecclesiam
 « habeant, non nisi divinarum Scripturarum
 « canonicis libris ostendant. » Hinc Donatistas
 se concessuros affirmabant trecenti Ecclesiæ
 catholice episcopi, quos inter eminebat S.
 Augustinus, si vel unum depremore possent
 Scripturæ testimonium, quo partes Donatista-
 rum adjuvantur. De auctoritate Ecclesiæ
 per Scripturas demonstrandâ legatur etiam S.
 Optatus, lib. 5 contra Donatistas.

Resp. : Scripturis adhibendam esse fidem
 confitebantur Donatistæ; ex libris quos cano-
 nicos habebant, videbat S. Augustinus claris-
 sima et obvia posse exprimi testimonia quæ
 ostenderent prænuntiatum fuisse divinitusque
 constitutum, ipso eventu evidenter compro-
 bante, ut totum per orbem diffunderetur chri-

stiana Ecclesia, ac proindè verè titulum ac
 proprietates Ecclesiæ falsò sibi arrogasse Do-
 natistas angustis quibusdam Africæ limitibus
 circumscriptos; quapropter ne diversa quæ
 obtendebant argumenta Donatistæ moram
 injicerent, postulavit pro conditione et naturâ
 causæ, ut salius auctoritate Scripturæ dirima-
 tur. Eadem ratione trecenti episcopi, quos
 inter in solemnè collatione principem locum
 ille obtinuit, pollicebantur ultrò sese partibus
 Donatistarum adjungendos, si vel unum à Do-
 natistis promeretur Scripturæ testimonium
 quod ipsis faveret : pro certo enim habebant
 et explorato, tale nullum proferri unquam
 posse. Cæterùm, ut scitè observat Stapletonus,
 rationi valdè est consentaneum, ut in Ecclesiæ
 describendâ naturâ et astruendâ auctoritate,
 copiosa magis et aperta sit Scriptura; in aliis
 autem multis dogmatibus, aut obscura, aut
 parca, ut de illis judicium ab Ecclesiâ, non à
 se solâ peti volerit. « Simile enim hoc est ac
 « si hæredem quis testamento scribit, aut ad-
 « ministratorem testamenti constituat verbis
 « apertissimis; cætera in testamento aut magnâ
 « ex parte taceat, jubeatque ab hærede seu
 « administratore inquiri, aut obscurius ponat
 « jubeatque in illorum explicatione, hæredi
 « vel administratoris judicio stare, quem qui-
 « dem in hunc finem plenius de rebus omni-
 « bus privatim instruxerit. »

Objicies 6° : De canonicitate librorum Scri-
 pturæ, ejusque de genuino sensu, si posset
 Ecclesia judicare, vim suam et auctoritatem
 ab Ecclesiâ mutaretur eique subjaecet, quod
 suscipi, et iniquum foret, et injuriosum
 in auctorem Scripturæ Spiritum sanctum.

Respondeo : Non sic judicat de canonicitate
 Scripturarum Ecclesia, quasi ipsam auctori-
 tatem divinis posset conferre Scripturis, sed
 tantum ut declaret, quænam Scripturæ divi-
 nitus inspiratæ sint. Num regie constitutiones
 pendere dicantur, vique suam intrinsicam
 duere à iudicibus eenseantur qui secernendas
 illas à supposititiis curaverint, eisdemque jusse-
 rint, ut principis supremæ potestatis munus
 obtemperari : tum etiam Ecclesia cùm judicat
 de Scripturarum sensu, expendendum non
 suscipit utrùm vera sint et credenda quæ Deus
 revelaverit, absit hoc impietatis portentum !
 sed quem sensum referant desumpta ex Scri-
 pturis testimonia : quid illis testimoniis Spi-
 ritus sanctus nobis significatum volerit : non
 igitur in Scripturas exerit auctoritatem Ec-
 clesia, sed tota quæ utitur, potestas, in nos exercitur

qui iudicis illius iubeamur constanter obsequi.

Inst. : Joannis, cap. 5, v. 34, dixit Christus: *Ego autem non ab homine testimonium accipio* : at si iudicio Ecclesie determinari oporteat Scripturarum canonicitatem et sensum, testimonium acciperet Christus ab hominibus, cum opus esset testificari Ecclesiam, in libris qui canonici habentur locutum esse Deum; tum per eandem notum fieri utrūm propositis in textibus, eam de quā disceptatur, doctrinam revelaverit.

Respondeo : Significavit appellato in loco Christus sese testimonio Joannis Baptistæ non egere, ut se probaret Christum Domini : missioni suæ vindicandæ sufficere quæ continuò eadebat miracula : *Ego autem, inquit, habeo testimonium majus Joanne. Opera enim quæ mihi dedit Pater ut perficiam ea, ipsa opera quæ ego facio, testimonium perhibent de me, quia Pater misit me*, Joann. cap. 5, v. 36. Nec deicircò non voluit testimonium sibi ab hominibus perhiberi, eidemque testimonio adjungi fidem. Nam de Joanne dixerat : *Vos misistis ad Joannem, et testimonium perhibuit veritati*. Ibi d. v. 33. Apostolos sic allocutus est : *Eritis mihi testes in Jerusalem, et in omni Judæa et Samaria, et usque ad ultimum terræ*, Act. Apost. cap. 2, v. 8. Quā ratione suspicari possumus, ab eo repelli testimonium pastorum ad quos ipso volente manaverit creditum Apostolis jus ac docendi ministerium, quosque velit audiri tanquàm semetipsam notum est, jam à nobis memoratum istud oraculum : *Qui vos audit, me audit; qui vos spernit, me spernit*.

Objectio desumpta ex actu fidei prudenter à rudibus etiam et illiteratis eliciendo.

Argumentorum quæ adhibentur ad vindicandam auctoritatis viam, pars maxima eò spectat, ut persuadeatur viam quamlibet aliam plerisque saltem hominibus arduam nimis fore, aut inaccessam plenamque periculis. At Romanæ tironibus Ecclesie quæ duci eos auctoritate velit, nec minora superanda sunt impedimenta, nec minùs arduo minùsque periculoso incedendum tramite, ut certam ad notitiam veritatis, si fieri possit, promoveantur. 1° Necessè est ut compertum perspectumque habeant, viā auctoritatis dirimendas esse subnascentes de rebus fidei controversias. 2° Ut puri certitudine illis constet quænam tot ex christianis societatibus, eā cui sincero animo parendum sit, auctoritate polleat. 3° Cùm Romana Ecclesia suos omnes et singulos alun-

nos, immediatè alloqui atque edocere nequeat, querendum est quo innitai principio, hominibus ipsis vices gerentibus, sapiens utique parentibus aut parochis, rationabile possint ac debeant præstare obsequium. Quod pertinet ad impositam necessitatem sequendi in rebus fidei viam auctoritatis, quomodò de illā necessitate quam numerosæ tot inficiantur sectæ, certiores fieri possint ipsimet rudes et imperiti Romanam apud Ecclesiam instituendi? Num ratione solā duce progrediantur? Methodus ista, si Romanæ credatur Ecclesie, in discutiendis de Religione controversiis, non est ad vulgus hominum attemperata. Eritne ipsis ad Scripturæ testimonia confugiendum? Sed unde priùs eorum canonicitatem agnoverint? Deinde, quo pacto illis constabit de significatione testimoniorum, quæ à privato examine deterere videantur? Quid Lutheranis, Calvinistis, Sociinianis responderent, longè diversas eorum intricasque interpretationes afferentibus? Numquid Romanæ ipsis Ecclesie auctoritate dirigentur, dùm inquirendum suscipient utrūm auctoritate componendæ sint controversie, et ubinam sita sit ac vigeat auctoritas cui tanquàm regulæ animatæ et omninò securæ obtemperandum sit? Esto tamen talis auctoritas à Christo derivata sit; esto Romanæ sit Ecclesie præ cæteris omnibus adjudicanda; soluti difficiliore adhuc supersunt nodi : rudes et ignaros, de quibus potissimum agitur, Romana Ecclesia per semetipsam et immediatè, ut dictum est, erudire nequit et instituire; fallere aut falli possunt parentes vel parochi quibus plerūmq; traduntur instituendi, quò erunt obsequentiores alumni, eò faciliùs ac periculosiùs combibent altiùsque animis repositos servabunt propinatos sibi, ut rarò non continget, errores. Hæcine est certa quam Deus elegerit viā parandæ et obfirmandæ fidei, quæ nullis pateat dubitationibus, ac *rationabile*, ut ait Apostolus, involvat *obsequium*?

Respondeo 1° : Auctoritate Ecclesie dijudicari posse ac debere tenendam de Religione doctrinam, persuadere sibi haud temerè possunt ipsimet rudes et imperiti. Demonstratum est hanc fuisse notoriam et continuam Ecclesie praxim, ut ipsius iudicio componerentur exortæ de Religione controversie; in eo acquiescendum duxerunt ab omni ævo, quicumque salutis suæ curam gererent; poterat ergo etiam à rudibus et illiteratis intelligi et agnoscere, perveniendum esse viā auctoritatis ad catholicæ notitiam Religionis et christianæ vite

institutionem, aut necessariò dicendum est, (quod catholice refugiant aures), caruisse tot per secula rationabili et verà fide innumerabilem illam multitudinem non minùs Deo charam et acceptam quàm litteratos inani sapiens inflatos scientiâ. Præter sectas Protestantium aliasque ex illis oriundas, profitentur etiam nunc christiæ omnes societates, auctoritate Ecclesiæ innitendum esse, tum ad sedandas de Religione lites, tum ad instruendam sustentandamque fidem. Omnes ergo illæ existimant posse ab indoctis ut à doctis ordinem illum providentiæ sentiri aut conspici. Ipsâ in societate Protestantium experimento constat, alumnos ejusdem plerosque auctoritatem ministrorum in veritatis inquisitione consecrari, quantumvis ab eisdem prædicetur, veritatem non esse auctoritate Ecclesiæ pervestigandam. Præterea privato examine, ut Protestantibus placet, si valeant apud ipsos, ut dicuntur, tot illitterati totque sagacis expertes ingenii, ope Scripturarum discernere quidquid ad salutem credendum, quidquid agendum sit, quare Romanam apud Ecclesiam, hominum quoque vulgus, obvis rationum momenti, tum et facilibus intellectu quibusdam Scripturæ testimoniis non poterit dignoscere, utrùm auctoritatè Ecclesiæ tradere se debeat intrinsecum in arcem fidei? Quâ unâ questione expeditâ nihil morantur cætera; de omnibus enim quæ ad fidem moresque pertineant, id unum supererit officii ac muneri, ut docti ac decernenti Ecclesiæ dociles præbeantur aures et animi. Revoceatur in memoriâ quæ allata sunt argumenta, ut demonstraretur quantæ temeritatis crimen subeant rudes præsertim et imperiti, qui privato examine et postpositâ Ecclesiæ auctoritate, quidquid credita, quidquid facta necessarium sit, attentarent dijudicare, atque indubitanter decernere: ultronea, ex illis omnibus evidensque deducetur ista conclusio: Alumnis Ecclesiæ, sedùm sit molestè elaborandum abstrusisque incumbendum ratiociniis, ut illius auctoritatè obsequendum esse comperiant, rationi potiùs ac pudori vim maximam incuterent, si totam, quantum indigent, christianam Religionem solis ex Scripturis addiscere tenerentur, suoque ipsorum præ omni Ecclesiæ auctoritate standum foret iudicio. At nec multâ opus est illis inquisitione, non multâ disceptatione, ut principem ducemque in credendo et agendo habendam esse Ecclesiam agnoscant. Quærendum esse in eâ luctum quo dirigantur, lumen, firmum quo

excipiantur, præsidium, admonentur ipsâ mentis infirmæ, labilis ad errandum et naturalibus etiam in rebus caligantis assiduâ conscientiâ; undè pronum est ut confidant, tutam et aditu facilem constitutam esse, quâ erudiantur auctoritatem ab ipso Deo, qui paterno humanum genus complectitur affectu, eaque imprimis commendat, et curat officia, quæ ad Religionem hominumque salutem referuntur: itaque vel interno sensu quasi naturali instinctu quem approbat ratio, fovet et incitat gratia, confirmant perceptæ inde utilitatis experimenta, persuasum fideles habent, sibi esse auctoritate et institutionibus Ecclesiæ comparandam christiæ doctrinæ notitiam.

2° Quâ autem in societate præstò sit illa auctoritas divinitus præposita, cui necessariò in causis fidei salutisque auscultandum sit et adharendum, id quoque animadvertere ac perspicere, vel ipsi rudibus et indoctis, haud nimis operosum est. Tum à proximâ assertione, tum à prioribus, manat hæc assertio, et sic demonstratur. Constituta est divinitus auctoritas cui in negotio Religionis ac salutis morem gerere et obsequi etiam interiùs oportet; rationi, conscientiæ monitis, et providentiæ ordinationi, divinum illud ita consonat institutum, ut vel rudibus et imperitis probari facillè possit, sibi que idem ultrò ipsi maximè persuadeant; ergo et auctoritas cui parendum sit, et ea, quæcumque sit, in quâ versatur, societas, non est rudibus et indoctis cogitatu inspervis, seu non caret signis et argumentis quæ sint ad eorum conditionem et captum accommodata; neque hunc ad finem necesse est Ecclesiæ notas sigillatim exponere ac perpendere: tractandâ enim questione de iudice controversiarum, id unum attenditur et quaeritur, utrùm in Ecclesiâ Christi exstitit sit ordinatum ut Ecclesiæ auctoritate iudicentur emergentes de Religione controversiæ: quænam autem societas inter tot diversas habenda sit pro verâ Christi Ecclesiâ? Id pertinet ad alteram questionem cum eâ de quâ nunc agitur, arctè conjunctam, at propriis deinceps ponderandam explanandamque momenti, Uteriùs tamen progredimur, et antequàm speciatim et distinctè disseramus de notis Ecclesiæ, evinci potest argumento ad vulgus hominum attemperato, Romanâ in Ecclesiâ sitam esse ac vigere auctoritatem illam cui in causis ad fidem bonosque mores spectantibus, concedendum et credendum sit. Christianas nimirum inter societates, aliæ negant, dijudi-

candæ esse auctoritate Ecclesiæ intentatas de Religione lites : et hoc ipso declaratur et patet, eâ illas esse auctoritate orbatas, cujus decretis necessariò assentiendum sit. Quod verò attinet ad societates, quæ licet Romanæ expertes communionis, viam auctoritatis tenendam esse proflicuntur : inter illas eminent Græci schismatici ; at primo vel aspectu constat eos Romanâ cum Ecclesiâ non posse auctoritate contendere, si nempe vel leviter attendatur ad illius episcoporum sub uno capite tam coherentem seriem, propagatâ splendidè per quatuor mundi partes, ejusdem instituta, tam numerosam tot à seculis virorum doctrinâ, pietate ipsisque pro ligis spectandorum multitudinem, perspectam in ejusdem fidei professione constantiam ; deinde hanc quam sibi arrogat auctoritatem Græci, undenam hauserant ? Ante schisma Photii, quod quidem post restitutam pacem ac redintegratam unitatem, instauratum fuit à Michaelæ Cæulario, Græci Romanæ adhaerebant Ecclesiæ ; conspirabant cum Latinis in asserendum Romani pontificis, ut Ecclesiæ universæ capitis, primatum ; quò igitur evaserit ingruente schismate, Græcorum ecclesiastica auctoritas ?

Nota. Romanam quidem apud Ecclesiam, in hominum vulgo multi, saltem inter rusticanos, non audierunt vel animum adverterunt ut intelligerent, alias esse præter illam, Ecclesiæ quæ ab ipsâ dissideant, et tanquam hæreticæ vel schismaticæ rejiciantur ; vel denique, si quid audierint et attenderint, confusam vixque adumbratam earumdem sibi effingunt imaginem, quam horrore habent, vel contemptui. Non est ergo cur in illis secernendis sollicitam impendant operam. Nullam aliam, nõdum præstantiorem suspicarentur, noverunt præter Romanam cui addicti sunt, Ecclesiam : hæc eos nascentes gremio excepit materno : vix mundum ingressos initiavit sacramento regenerationis : vix sublucens adeptos rationis usum, christianæ lacte doctrinæ alendos curavit : sentiunt quàm aptè hæc in moralibus doctrina congruat primariis quæ velut insculpta gerunt animo principiis. Sentiant ex ipsis de quibus erudiuntur mysteris, advocari et adhiberi sibi documenta quibus informantur ad pietatem, eademque ratione fieri apud Romanam Ecclesiam Catholicos, quâ Christianos : hinc nullâ concutiuntur dubitatione de illius auctoritate, prudenterque, quantum eorum sinit ætas et conditio, profi-

tentur esse tam venerandæ Ecclesiæ, communi ut matri ac tutæ magistræ, penitè obsequendum. Quantum proclive sit ut Ecclesiæ quæ sic instituuntur et adjuvantur, addictos se ac dociles præbeant, quasi subjiçit oculis ea quam attulit illustrissimus Fenelonius, egregia comparatio. « Représentons-nous un paralytique
« qui veut sortir de son lit, parce que le feu
« est à la maison : il s'adresse à cinq hommes,
« qui lui disent : Levez-vous, courez, percez
« la foule, sauvez-vous de cet incendie. Enfin,
« il trouve un sixième homme qui lui dit :
« Laissez-moi faire, je vais vous porter entre
« mes bras. Croira-t-il les cinq hommes qui
« lui conseillent de faire ce qu'il sent bien
« qu'il ne peut pas ? Ne croira-t-il pas plutôt
« celui qui est le seul à lui promettre le se-
« cours proportionné à son impuissance ! Il
« s'abandonne, sans raisonner, à cet homme,
« et se borne à demeurer souple et docile en-
« tre ses bras. Il en est précisément de même
« d'un homme humble dans son ignorance :
« il ne peut écouter sérieusement les sectes
« qui lui crient : Lisez, raisonnez, décidez, lui
« qui sent bien qu'il ne peut ni lire, ni raison-
« ner, ni décider ; mais il est consolé d'enten-
« dre l'ancienne église qui lui dit : Sentez
« votre impuissance, humiliez-vous, soyez do-
« cile, confiez-vous à la bonté de Dieu, qui ne
« vous a point laissé sans secours pour aller
« à lui : laissez-moi faire, je vous porterai en-
« tre mes bras. »

3° Esto, inquires, præcellentem docendi ac regendi auctoritatem obtineat Christi Ecclesia ; esto Romanæ Ecclesiæ talem esse concessam potestatem, suos cum tirones immediatè alloqui atque per se ipsam edocere nequeat, quomodò possunt ita dirigi et institui ut divinæ revelationi rationabile præsent obsequium, ac divinæ eliciant actum fidei ? Momentosæ atque in speciem intricatæ hujusce difficultatis solutio spontè colligitur ex modò positis confirmatisque assertionibus. Si enim, ut probatum est, docendi potestas, cui necessariò parendum sit, collata fuerit divinitus Ecclesiæ, eaque potestate polleat Romana Ecclesia, improbari non potest usitata constanter et universim apud eam docendi methodus, tametsi distinctè et particulatim explicari non posset quâ ratione propositum scopum hæc methodus assequi valeat. Etenim pro sapientiâ suâ Christus, et quo exardet amore Ecclesiæ, passus non fuisset eam ignorare, et quidem à prioribus, quæ iniuri debeat via, sui ut alumni

catholicæ rudimenta doctrinæ et pietatis ritè doceantur, atque ad rationabilem adducantur divinoque consentaneam instituto professionem fidei. Alioquin in necessariis defuisset Ecclesiæ Christus; ergo singulos Ecclesia suos alumnos si per se ipsam et *immediatè*, nec instituat, nec possit instituere, concludendum est, eò usque valere adjuvante Deo, eam quam eorum perique à parentibus aut parochiis, Ecclesiæ obsequentibus suscipiant christianam institutionem, ut fidei morumque placitis, quantum opus sit, imbuantur.

Verùm ut hæc omnia plenius evolvantur ac utilius, quinque sunt accuratè animadvertenda: videlicet, 1° *principium fidei interius*, 2° *generalia et communia credibilitatis motiva*, 3° *organum fidei universale*, 4° *organum fidei particulare*, 5° *motivum in quod tota ultimò resolvitur fides*. I. *Principium fidei interius* est gratia interior et supernaturalis, sine qua ne haberi quidem potest initium fidei, ut contra Semipelagianos definitum est. *Non minus sufficientes*, inquit Apostolus, *cogitare aliquid ex nobis, quasi ex nobis, sed sufficientia nostra ex Deo est*, 2 ad Corinth. 3, 5. II. *Motiva credibilitatis generalia et communia*, sunt rationes extrinsecæ impellentes ad fidem, qualia sunt miracula, prophetiæ allaque argumentorum genera que christianam Religionem faciunt omnibus evidentem credibilem: hæc eadem reipsà demonstrant catholicæ veritatem Ecclesiæ, neque enim seorsim ab Ecclesiâ constituta est atque propagata christiana Religio. III. *Organum fidei universale*, est ipsa catholica Ecclesiâ, cujus caput visibile, Christus, quam Scripturarum et traditionis probatissimum interpretem supremamque omnium de fide ac moribus iudicem instituit, severas in eam rebellantibus minitatus poenas. IV. *Organum fidei particulare*, multiplex esse potest: aliquando à parentibus, aliquando à parochiis, aliisve Ecclesiæ quibusdam ministris erudiantur Ecclesiæ alumni: cum enim, à observatum est, Ecclesiâ edocere singulos proximè seu per semetipsam nequeat, nec pares sint privato examine dignoscendis cogniti et creditu necessariis, neque immediatas simul et ordinarias possint expectare revelationes, necesse omninò est privatis ut institutoribus tradantur informandi et catholice imbuendi doctrinâ. V. *Motivum in quod tota ultimò resolvitur fides*, est Dei revelantis auctoritas, in quem nec ullus error, nec fallendi voluntas cadere unquam potest: cætera quæ actum fidei antecedunt, prærequisita

dicuntur et præambula, sed veritate et auctoritate Dei ita innituntur credentes, ut interrogati, quare, v. g., credant Incarnationis mysterium, responderent et respondere ultimò debeant, se indubitanter credere, quia mysterium illud revelavit summè verax Deus.

Jam operæ pretium est ostendere, quomodò ab organo fidei particularibus, hoc est, à parentibus, à parochiis, vel aliis Ecclesiæ ministris possint ipsi rationis usum assecuti infantes, edoceri quantum satis est, ut rationabilem supernaturalemque fidei assensum præstare valeant. Condendum est jure ac meritò profligatam esse ab Innocentio XI sequentem propositionem: « Assensus fidei supernaturalis et utilis ad salutem stat cum notitiâ solam probabili revelationis: imò cum forte mōdine ne non sit locutus Deus. » (Inter damnatas ab Innocent. XI, die secundâ martii 1679.) Ad vitam citius quam fidem amittendam paratus esse debet unusquisque fidelium; eo animo ita affecti quæ ratione esse possent, qui probabili dentaxat ducerentur notitiâ revelationis? Formidandum videretur ne non loqui dignatus sit Deus: quo pacto radix ac fundamentum salutis esse posset fides quæ tum obijceretur tam facili jactura: et ludibrio? Oportet igitur, ad eliciendum supernaturalem utilemque assensum fidei, ut *moralis saltem certitudine* constet revelata esse à Deo quæ credenda proponantur dogmata. Hæc ergo si proximè à parochio infantibus proposita fuerint, necessum est ut *moralis certitudine absolutâ* vel *respectivè* persuasum habeant, in his tradendis parochum nec deceptum fuisse, nec deceptorem. *Absolutam certitudinem* eam dicimus quæ vel peritissimos et sagacissimos ad assentiendum posset inflectere: *respectivam* nuncupamus illam quæ non ad omne, sed ad quosdam hominum genus, pro diverso illorum status mentisque dotibus pertinet. Prudenter possent inclinari infantes et imperiti, rationibus eo modo propositis, qui literatos perspicacesque homines hæud ita commoveret, ac certos faceret.

Restat ut explicandum suscipiamus, quæ ratione ab organo fidei particulari, v. g., à parochio, ipsis infantibus ingenerari possit moralis et prudens certitudo de dogmatibus revelatis à Deo et catholicæ creditis Ecclesiæ. Ad hanc in mentibus parendam certitudinem, qui fortè dixerint ut oporteret singulos ab universali Ecclesiâ *immediatè* erudiri, in magno versan-

tur errore : namque, ut verbis utamur hominis qui opinionem vel suspicionem hanc exosam et malevolam accuratè discusserat, ita ratiocinantur : « Comme si on disait que le « simple peuple peut être assuré de la volonté « du roi, ni des lois fondamentales de la société, « sous ombre qu'il n'en est instruit que par des « particuliers, ou par des juges subalternes. « Quand Jésus Christ serait encore sur la terre, « à prêcher et à enseigner lui-même, comme il « a fait autrefois, il ne prêcherait pas partout en « même temps; il ne parlerait lui-même à tout « le monde non plus que le roi : il se servirait « encore du ministère des hommes pour publier « ses lois et faire connaître sa volonté. » Pélisson.

Non dubitant, nec prudenter dubitent catholicæ tirones Ecclesiæ, vel de missione parochi, aliorumve ministrorum quos vident palam et nemine reclamante, docendi munere defungentes, vel de doctrinâ ab iisdem more solito propositâ; hanc audiunt, nomine Dei et Ecclesiæ traditam omnibus et prædicatam; hanc perspiciunt omnibus quos noverint consentientibus divulgatam; hanc habent in comprobato quem terunt manibus, catechismo exaratam : hujus præcipua capita recepto ubique symbolo fidei conservantur : templis, altaribus aliisque insignibus ea commendantur monumentis : solemnibus, pio concursu celebrantur festis : junguntur cum notioribus prædicationis Apostolicæ miraculis : usu sacramentorum, sanctorum historiarum, spirantibus Dei amorem libris, frequentatisque christianæ vitæ exercitiis ita inculcantur, ut ipsi infantes pro suo quique captu, catholicam quantum indigeant, doctrinam, competente sibi certitudine cognoscere valeant. His omnibus adde, præveniente et opitulante gratiâ interiori, absque tamen propriè dictâ revelatione, *illuminari* in Ecclesiæ alumnis, *oculos cordiâ*, ut loquitur Apostolus, eosque aspirante providentiâ, in addiscendo fidei cloquio, sicut in addiscendâ patriâ linguâ, mirum in modum adjuvari, profundâ, ut ait Bossuetius, secretâque viâ. Ad infantes qui parentum studio quandoque insituantur et christianâ imbuuntur doctrinâ, accommodari possunt, ut patet, quæ exposuimus, exceptis quæ de ministrorum propriâ missione et ecclesiasticâ auctoritate diximus. Huc referri potest quod observat etiam Bossuetius, admonente Deo, parentibus infantes tanquam primis eorum doctoribus, erudiendos mandari : *Interroga patrem tuum,*

TR. IV.

et annuntiabit tibi, majores tuos, et dicent tibi, Deut. cap. 52.

« Saint Basile, un si grand théologien, adjoint cit idem Bossuetius, se justifie, et tout ensemble il confond les hérétiques, en leur alléguant la foi de sa mère et de son aïeule, sainte Marine : et il cite saint Paul, qui loue Timothée d'avoir une foi *sincère*, telle qu'elle était dans sa mère Eunice, et dans Loïde, son aïeule. » Quò magis ætate crescente, crescit in Ecclesiæ tironibus, seseque expandit et explicat ratio, eò magis etiam in dies intelligunt, veritati et divinæ religioni quam consonet illa doctrina quam teneris ab annis acceperant, eamque nedum arbitrentur esse deserendam, complectuntur, tenentque si sapiant studiosius, applaudentes prioribus quibus instructi fuerant, documentis. Ita citatus mox S. Basilius testatur in apologeticâ contra Eustatium Sebasteensem Epistolâ, sese annis et ratione progredientibus nihil comperisse quo suaderetur, sibi esse à primoribus deflectendum institutis : eadem potius quæ tum à beatâ suâ matre, tum ab aviâ suâ susceperat, diuturnitate temporis in se ipso invaluisse, uberioribus aucta doctrinæ incrementis. Cæterùm, si fortè à parochio vel parentibus, sive ex ignorantia, sive ex dolo, erroneum aliquod dogma proponeretur, illud quidem, nihil mali suspicantes, revelatum à Deo putarent plerùmque alumni, at divinâ fide tale dogma non crederent, nec possent credere, quia nec Dei veracitate innoti potest error, nec ad eum credendum gratia interior impellere. Silentio hic prætereundum non est, fore præfectò, ut si ageretur de dogmate explicitâ fide credendo *ex necessitate mediâ*, seu ex necessitate ad salutem absolutâ, non sineret pro suâ providentiâ Deus, instituendos, nisi gratiæ oblectarentur, ita decipi, ut dogma tam necessarium repudiarent : fieri enim non potest ut quis inculpatè excidat à fide sine quâ *impossibile est placere Deo*, tum et, quod consequens est, à salutis viâ deflectat.

Inst. 1° : Quæcumque cogitentur, posita in parochi, parentumve institutionibus, moralis fundamenta certitudinis, hæc non eò assurgit, ut infallibilem, qualem divina postulat fides, pariat assensum : ista semper animis recurrit vel leviter attendentibus cogitatio. Parochus parentes, quantumvis credibile videatur illorum testimonium, fallere possunt, vel falli, dum testantur sese et verbum Dei, et catholicæ vocem Ecclesiæ referre; quis enim nisi

sonnando dixerit eorum singulis collatum esse infallibilitatis donum?

Resp. : Quamvis nec parochus, nec parentes infallibilitatis dono præditi sint, eorum tamen de Ecclesiæ doctrinâ testimonium, moralem potest in mentibus audientium procreare certitudinem, quæ rationabile omne dubium omnemque errandi metum propulsare queat : hæc autem certitudine positâ, ad certitudinis genus aliud firmius nobilisque, instigante ac promovente gratiâ, consendunt alumni, revelata credentes propter salam Dei veracitatem et auctoritatem, hinc damnata est gravem ob causam sequens propositio : « Voluntas non potest efficere, ut assensus fidei in se ipso sit magis firmus, quàm mereatur pondus rationum ad assensum impellentium, » Propos. 19 ex damnatis ab Innocentio XI, die 10 martii, anno 1679. Illius ratio censuræ sic potest probari : sicut impendentis naufragii, aut ipsius gehennæ metus, non est proprium charitatis ac perfectæ contritionis *motivum*, licet ad eam impellere possit et adducere, ita neque impellentes ad fidem rationes, seu quæ vocantur *credibilitatis motiva*, quibus evincitur Deum esse locutum, ea non sunt proprium et specificum ac *formale* *motivum* fidei; cum enim extrinsecis quæ exhibentur rationibus, mens persuasum habuerit aliquid esse revelatum dogma, nec posse de illius revelatione prudenter rationabiliterque dubitari, tum inclinante gratiâ interiori totam se confert ad considerandam Dei veritatem et auctoritatem : câ tanquàm ineluctabili testimonio movetur : tanquàm inconcussâ basi innititur assensumque præbet absolutum et supernaturalem, qualem postulat summæ veritatis præstantiâ, et æternæ salutis ratio. Credendi ordinem illum possumus illustrare inprimis exemplo ducto ab historiâ Samaritanæ mulieris : Samaritanorum multi quibus jam testimonium ea perhibuerat, ad Christum cùm venissent, mulieri dicebant : quia jam non propter tuam loquelam credimus, ipsi enim audivimus et scimus, quia hic est verus Salvator mundi. (Joann. cap. 4, v. 42.)

« Fides, ut optimè observat Steyaert, arguendo non generatur : neque ejus certitudo aut firmitas mensuratur ex motivis et rationibus quæ ad fidem tanquàm præambula inducunt : per hæc enim ita innotescit Evangelii et Ecclesiæ auctoritas, ut divinâ operante gratiâ permota voluntas, accipiat et intellectum accipere faciat *verbum auditus Dei*, non ut *verbum hominum*, sed sicut est verè

« *verbum Dei* : » ideoque jam illud amplectatur eâ certitudine et firmitate, quæ omnem aliam seu moralem, seu naturalem excedit; alioquin fides de quâ loquitur hic damnatus error (in propositione mox relatâ), naturalis est, humana est, nihil divini habens, aut gratiæ debeat, nec captivus intellectum in obsequium fidei, sed eum duntaxat ducens quò naturaliter sequitur. » Hinc Holdenum, qui eandem de certitudine fidei sententiam tenerat, quam hic perstringit Steyaert, ita nervosè reprehendit D. d'Argentré : « Pace tuâ dixerim, mi Holdene, et cum rectâ ratione, et cum omnibus theologis pugnat hæc tua opinio de certitudine fidei divinæ : primum enim pugnat contra rectam rationem, propriam effecti causam, in ipsum non magis influere quàm aut præviæ aut adjunctæ conditiones, quæ ad applicandam primariam causam concurrunt ; divina autem revelatio est propria causa, seu formalis ratio firmitatis fidei diviæ. »

Inst. 2º : Fac infantem aut imperitum aliquem rusticum, à parochio suo aliquod accepisse dogma verè revelatum, ad postea incidere in manus plurium hæreticorum qui suâ in sectâ pastoris personam sustineant, morumque gravitate et famâ eruditionis commendandâ videntur; prædicto infanti vel rustico suggerant errorem aliquem verè fidei dogmati quod primitus tirones illi hauserant contrarium. Prudenter sanè isti, auctoritate si decaunt, susceptum prius illud dogma rejiciunt, majorem sequentes quàm præ se ferunt novi sui institutores, auctoritatem : quare igitur proscriptis Romana Ecclesiâ hanc propositionem : « Potest quis prudenter repudiare assensum quem habebat supernaturalem ? » (Proposit. 20 inter damnatas ab Innoc. XI.) Prolata est et damnata hæc propositio tanquàm consecrarium propositionis 19, inter proscriptas ab Innocentio XI; haud erit inutile utramque ut conjunctam oculis subjicere :

19. « Voluntas non potest efficere ut assensus fidei in se ipso sit magis firmus quàm mereatur pondus rationum ad assensum impellentium. »

20. « Hinc potest quis prudenter repudiare assensum quem habebat, supernaturalem. » Injucse propositionis vigesimæ doctrina et insita lues clariùs etiam se produnt, si conferatur cum propositione 21 : « Assensus fidei supernaturalis et utilis ad salutem, stat cum non tantum solum probabili revelationis, imò cum

« formidine quâ quis formidat ne non sit lo-
 « cutus Deus. » Jure ac meritò damnata est
 hæc propositio : si enim ad assensum fidei su-
 pernaturalem sufficeret probabilis notitiâ re-
 velationis, nutaret perpetuò divina fides, nec
 à merâ opinione discreparet : at probabilis
 fines non excedit ea revelationis notitiâ, quam
 infantibus aut rusticianis erudiendis submini-
 strant parentes aut parochus : illorum per se
 ulterius non provehitur testimonium : pruden-
 ter igitur possent eorum alumni traditum ab
 iisdem dogma ejurare, si fortè alios nancisce-
 rentur magistros, quorum auctoritate docu-
 menta priorum elidi atque convelli existima-
 rent.

Resp. Non probabilem duntaxat, sed mora-
 lem, saltem *respectivam*, in mentibus tironum
 parere possunt parentes aut parochus, aliive
 privati, qui christianæ elementa doctrinæ tra-
 diderint; id supra mox ostendendum curavi-
 mus : at illa parochi aut parentum documenta,
 ut indicavimus, habenda sunt ut conditiones,
 ut præambula respectu eliciendi assensus fi-
 dei : at intra certitudinis quam ingerunt, gra-
 dum et genus non colibetur mens alumnorum
 qui concessæ ad credendum gratiæ interiori
 non resistunt : ac reipsâ nisi quem præbent
 revelatis, assensus, aliofero certitudinis digni-
 tatisque gradum mutuaretur à divinâ veraci-
 tate et auctoritate tanquam à *proprio fidei*
motivo, jam, ut adnotavimus cum Steyaert,
 humana foret et naturalis, non divina et
 supernaturalis fides : nec mirum accideret si
 assensus ille qui falsò putatus fuisset superna-
 turalis, postea repudiaretur. Aliter prorsùs
 statuendum de firmitate assensus divine in-
 incumbentis veracitati ac supernaturalis

Sunt qui nullâ adhibitâ distinctione dogma-
 tum *necessitate* duntaxat *præcepti* credendo-
 rum, à credendis *necessitate mediæ*, respon-
 deant, nullius ex his vel illis dogmatibus,
 posse prudenter ab infante, v. g., aut rustico
 assensum supernaturalem repudiari, etiamsi à
 sexcentis episcopis deduceantur, atque ad
 contrarium errorem impellantur. « Teneretur,
 « inquit (infans ille, vel rusticus) in-
 « quire, quid pontifex et Ecclesia catholica,
 « columna et firmamentum veritatis hæc de re
 « doceat, nec Deus qui, ut dicitur Joannis
 « cap. 1, *illuminat omnem hominem vententem*
 « *in tunc mundum*, permittet hunc frustrari
 « notitiâ sufficiente ad retinendam veram fi-
 dem : undè non posset prudenter à fide
 « supernaturali semel conceptâ recedere. »

Ita Dominicus Viva, damnatarum propositio-
 num theologicæ Trutinâ, parte secundâ, pag.
 82, qui testatur hanc esse communem theolo-
 gorum sententiam, Hæc responsio quo sensu
 videatur intelligenda et asserenda, juvat libra-
 tis attentè omnibus exponere. 1º Si habeatur
 sermo de aliquo ex illis dogmatibus quæ cre-
 denda dicuntur *necessitate mediæ*, quorum
 sepositâ notitiâ, adultum neminem esse salvan-
 dum decrevit supremus conferendæ gratiæ
 et gloriæ auctor et arbiter Deus, illo quod
 Dominicus Viva protulit, argumento evincitur,
 ne explicitum quidem assensum verè super-
 naturalem tali præstitum dogmati, non posse
 prudenter repudiari : à bonitate enim Dei,
 suaviterque ac sapienter disponente providen-
 tiâ penitus alienum est, ut homo verè fidelis,
 divinæ supernaturalisque fidei excidium citra
 culpam ac demeritum patiat, ideòque ad
 eum miserè dejiciatur statum, in quò si mortu
 occumberet, æternâ salute privaretur. 2º Si
 agatur de credendis *necessitate* duntaxat *præ-*
cepti dogmatibus, quorum scilicet non ita ne-
 cessaria est *explicita fides*, ut etiamsi inculpate
 defuerit, nunquam sit ab adultis comparanda
 salus, probatu difficile saltem foret et arduum,
 nunquam posse contingere, ut infans aliquis
 aut rusticus, prudenter, id est, erroneo quidem,
 sed inculpato dissensu, repudiet *explicitum*
 quem præbuerit assensum, alicui ex dogmati-
 bus quorum explicitâ fide sejunctâ, posset
 tamen salus obtineri. Diximus *explicitum assen-*
sum : non enim excidet ab *implicitâ* divinâque
 dogmatis illius fide : hæc enim generali et
 sincero affectu continetur quo paratus erit
 credere, et reverè credet, quidquid à Deo
 revelatum fuerit, et ab Ecclesiâ propositum :
 quamobrem præstitum eidem dogmati assen-
 sum supernaturalem propriè non repudiabit.
 Et verò quot in pagis, quot in urbibus fideles
 observantur, qui etsi à catholicis semper in-
 titutoribus edocti fuerint, mente tamen igno-
 rante et inculpate gerant varias opiniones,
 nonnullis revelatis dogmatibus adversantes :
 illo-um nihilominus dogmatum divinam et
 supernaturalem retinent constanter, licet im-
 plicitè fidem, auctoritatè et iudiciis Ecclesiæ
 tenacissimo animo subditi.

Hactenus à nobis exposita qui summatim
 secum recoluerit, ille fatebitur, ad informan-
 dam fidem componendasque de Religione
 controversias, viam nullam eligi potuisse me-
 liorem viâ auctoritatis, qualem propugnamus,
 cogensisque in salutis negotio aptiorem homi-

nibus. Statutum erat, ut exhaustis missionis suæ laboribus, ad Patrem ascenderet Christus: edocendis post ascensionem suam hominibus consultum sincerè voluit: intolerabili, ut ostendimus, fanaticismo pateret aditus, si ducendos sese confiderent immediatis ordinariisque revelationibus; ardua nimis et impossibilia tentare juberentur et exequi, si aligerentur ad discutiendas privato examine, quantum sibi opus esset, excitatas de fide ac moribus controversias; Ecclesie suæ Christus Dominus qui vult omnes homines salvos fieri et ad agnitionem veritatis venire, eminentem contulit auctoritatem, quâ præstantior, aut eui æqualis nulla usquam in terris appareat; Ecclesia quidem suos singulatim, per semetipsam instituere alumnos non potest: quid igitur superest, nisi suis ut tradantur parentibus, ac potissimum Ecclesie ministris, qui revelatam à Deo propositamque ab Ecclesia doctrinam ipsis referant et exponant. Inerantiae quidem prærogativâ institutores illi non donantur, at singulis illis fuisse concedendam, quis effutire aut suspicari audeat? Ratione ergo duce admonetur et constat in hæcendum esse adhibita Romanam apud Ecclesiam docendi methodo, quæ quomodò christianæ institutioni idonea sit et planè sufficiat, jam satis declaratum est.

Instabis 3°: Romanam in Ecclesia dum instituuntur à catechistis tirones, de hoc uno laboratur, nempe ut quæ audiunt teneant memoriter: ad auctoritatem Ecclesie attendere non solent; atque interroganti cur credunt, prætermisssâ auctoritatis illius mentione responderent sese credere, quia hæc et illa doctrina vel à parrocho, vel à parentibus tradita sit. — Resp. Ipsos infantes rationis usum adeptos, Ecclesie auctoritatem edoceri, dum vulgatum addiscunt Apostolorum Symbolum; dum ipsi proponitur composita et expressa ad eliciendum fidei assensum formula; dum ipsi exhibetur doctrina catechismi tanquam doctrina societatis sacræ cui per baptismum adunati sunt; satis intelligunt non hæc sibi documenta tradi tanquam privatorum hominum instituta; et quamvis analysim fidei explicare sermone non valeant, immeritò fingeretur, eos auctoritate Ecclesie modò *explicitè*, modò *implicitè*, non impelli ad credendum, eorumque fidem in veracitatem Dei, tanquam *formale proprumque motuum non resolvi*.

Inst. 4°: Ad fidem divinam requiritur evidentiæ saltem credibilitatis: nam voluntas cre-

dendi, non est voluntas utcumque credendi, verum ita credendi, ut à fide non absterreat ulla quæ in contrarium afferantur, rationum auctoritatis momenta: atqui talem habere evidentiæ rustici nequeunt, si Romanæ Ecclesie methodo instituuntur. Potest enim intrâ se dicere rusticus: Ego quidem rudis sum et ignarus, nec video quid propositis credendi motivis objiciatur; alii doctiores et prudentiores hæc eadem fortè possent diluere. Ergo carebit necessariâ ad fidem, tum evidentiâ credibilitatis, tum et consequenter firmitatè consensûs.

Resp.: Extra quæstionis statum excurrit conficta hæc hypothesis. Ita secum si reputaret rusticus, sibi que in mentem induceret, credibilitatis motiva qualia et quomodò sibi proponuntur, posse forsitan à peritioribus elevari, nutaret ipsius incerta fides; non promoveretur ultra probabilis assensûs limites nec proinde supernaturalis foret ac divina; comparisonem hanc non instituunt, nec, si mentibus eorum occurreret, rationem illius habendam judicarent rudes et illitterati de quibus loquimur; propositis sibi dogmatibus absque ullâ dubitatione, simpliciter ex animo acquiescunt, persuasum habentes credendum esse pastoribus et aliis qui interpositâ Dei auctoritate, atque Ecclesie adjuncto testimonio, ipsis proposuerint, quæ credere, quæ agere ad salutem consequendam oporteat. Quomodò autem rationabilem ac supernaturalem fidei assensum possint elicere, conferantur, si juvat, quæ supra exposuimus.

At, inquires, si fallerent parentes aut parochus, nullus tum ab alumno chæretur de proposito tunc dogmate assensus fidei; ergo illorum testimonium habetur tanquam fundamentum assensûs quem præstandum tirones putaverint; ergo assensus ille non potest majorem sortiri certitudinem eâ quæ per se nascitur ex testimonio parentum aut parochi. — Resp. Si fallerent aut fallerentur parentes vel parochus, tum divinâ veracitate, quæ errorî consentire non potest, haud imitretur assensus quem præberent ipsorum alumni; no, ideirò parentum aut parochi testimonium habetur, nec habendum est tanquam fundamentum assensûs fidei, ejusdemque certitudinis ac firmitatis mensura et regula: quando enim consonat revelationi, atque ita propositum fuit tironum mentibus, ut rationabilè quodlibet dubium ab eisdem amoveat, tunc, ut diximus, totos se divinæ veracitati devotent,

qui sic instituuntur; non alio, tanquam *proprio et formali motivo* incitantur ad credendum: eblandiente et urgente gratiâ in eum erumpunt assensus, qui divinæ auctoritati, quam unam attendunt, quantum in ipsis est, respondeat: ac proinde alioris ordinis obtineat certitudinem, eâque longè superiorem, quàm humana possit institutio procreare; hinc revelatum dogma ipsis propositum accipiunt, *non ut verbum hominum, sed sicut est verè verbum Dei.*

Objectio ducta ex statu Ecclesiæ prioribus mundi seculis.

Temporibus quæ legem Mosaicam anteverterunt, nulla extabat in causis fidei visibilis auctoritas dirimendis destinata controversiis, quam adire tenerentur, qui inter se dissiderent; disseminati erant diversis in regionibus fideles, et illi quidem numero pauci, nulli subjacentes visibili capiti, nullâ exteriori communi sibi invicem devincti: post constitutam verò synagogam stabat quidem tribunal ad quod deferri quidem oportuit subortas inter Judæos de cultu divino lites; at non lege Mosaicâ, nec sacerdotum ejus auctoritate obstringebantur extraneæ gentes, quæ tamen salutem consequi, ac idèd veram ad fidem poterant pertingere.

Resp. Ab initiis quidem mundi exiit Ecclesia, seu fidelium societas extra quam nulla salus; at nulla tunc erat constituta hierarchia, non publicum et universale docendi ministerium, nulla publica auctoritas cui parere populi omnes tenerentur. Acceptâ primis à patriarchis traditione dirigebantur fideles, quam docebant sive parentes, sive constituti variis in civitatibus ad Religionis munia sacerdotes, ita ut illis quoque temporibus adhiberetur auctoritatis via in rebus Religionis. Deus etiam interdum per angelos, per prophetas, aliquando per semetipsum erudiebat quos vellet. Præter naturalem legem, pauca erant revelata dogmata, qualis erat destinatio supernaturalem ad finem, fides in Messiam quem ab origine mundi promiserat Deus, paucissimi erant fideles. Eadem quidem semper fuit Ecclesia quoad substantiam; sed eandem semper formam, eundem semper statum non induit; ad eam pertinebant, eandem in societatem cooptati censebantur, qui licet per diversas disseminati regiones, eandem profitebantur fidem, ac præsertim in Messicæ qui tum expectabatur meritis, spem salutis suæ collocabant: idem terè post legis Mosaicæ constitutionem sen-

tiendum est de omnibus præter Israeliticam gentibus; neque enim propriis legis illius mandatis tenebantur. Poterant tamen qui voluerint, eam amplecti; poterant qui eandem noverint, plurimum hæc notitiâ in iis quæ ad bonos mores fidelem spectarent, adjuvari.

Propositâ objectione, si quid haberet difficultatis et laboris, urgerentur præ cæteris omnibus Protestantes; namque ante tempora legis Mosaicæ, nullis erat libris Spiritu sancto afflante scriptis consignata Religio: Scripturis tamen in eâ investigandâ, tanquam soli et credendi et docendi regulæ inhærendum esse contendunt Protestantes; traditione transmittebatur, à gente in gentem, à generatione in generationem; traditionis nullam aut penè nullam in fide instruendâ rationem habent Protestantes; si respondeant alium fuisse statum Ecclesiæ præcis mundi ætatibus, alium verò post invectam christianam legem, multaque vigere in isto, quibus alter caruerit, idem accipiant à nobis responsum, cui adjicimus, constitutum esse à Christo ministerium publicâ, perpetuâ, universali in spiritualibus auctoritate, cui doctos et indoctos ad salutem assequendam obtemperare voluit, cujus opere certò ab adulterinis genuinæ secernantur Scripturæ, dignoscantur ac defendantur veræ traditiones, verbi divini tum scripti, tum et traditi exploretes atque exponant sensus, retegantur ac repellantur insidiantes catholicis dogmatibus hæreses, nec omni vento doctrinæ, fractis repagulis fideles abripiantur.

ANNOTATIO EDITORUM.

Antequàm ad alias objectiones transeamus, non abs re erit audire eximium auctorem P. Rozaven, hanc ipsam materiam, nempe visibilem in spiritualibus auctoritatem sub lege Mosaicâ, luculenter versantem in opere cui titulus: *Examen d'un ouvrage intitulé: Des doctrines philosophiques sur la certitude, etc.* Porrò de catholicæ theologiæ principiis circa fidem ante Christi tempora sic disserit capite 5:

« L'auteur dans ce chapitre s'étend à prouver ce qu'aucun Catholique ne pensera certainement à lui contester, que le Christianisme a commencé avec le monde, et que la révélation faite à nos premiers pères est parfaitement d'accord avec la foi que nous professons. Il n'y a rien à dire là-dessus, il est d'accord avec tout le monde, il a pour lui le consentement commun des Chrétiens. Mais à la page 403 recommencent l'exposition de ses sentimens particuliers, et les raisonnemens de sa

raison individuelle ; il est nécessaire de les distinguer de la doctrine catholique, et convenable de les examiner.

« Tous les théologiens, dit-il, reconnaissent que l'ordre primitif et général était que les pères instruisissent les enfants, et que la foi fut conservée par une tradition perpétuelle. Mais l'ordre établi de Dieu pour conserver la vraie Religion, étant indépendant de la volonté des hommes, a dû toujours subsister, et n'a pu jamais cesser d'être obligatoire pour tous.... Si l'ordre de tradition demeurant obligatoire pour tous, la tradition eût cessé de fait dans le genre humain, cette unique voie de connaître la Religion eût été à la fois nécessaire et impossible. » Les mots soulignés sont de Suarez (*de Fide, disput. 4, sect. 1*). Et ce théologien ajoute : *Et hoc modo Adam instruxit in fide filios suos*. Oui, tous les théologiens reconnaissent sans difficulté que tel était l'ordre primitif et général. Les pères avaient incontestablement l'obligation d'instruire leurs enfants dans la foi. Mais tous les théologiens ne reconnaîtront pas la légitimité des conséquences que l'auteur tire de ce principe, ni la force de ses raisonnements. Dars quel sens l'ordre général établi de Dieu pour connaître la vraie Religion était-il indépendant de la volonté des hommes ? Dans ce sens sans doute que Dieu n'avait pas consulté les hommes pour établir cet ordre, et dans ce sens encore que les hommes n'avaient pas le droit de changer cet ordre, et qu'ils devaient s'y conformer. Mais personne n'ignore qu'il y a une indépendance de droit et une indépendance de fait. L'homme est toujours, de droit, soumis à l'ordre établi de Dieu, mais il ne l'est pas toujours de fait, et il ne s'en écarte que trop souvent. C'est là une triste suite de sa liberté, qui est aussi dans l'ordre établi de Dieu. Dieu avait ordonné que les pères instruisissent leurs enfants dans la Religion ; c'était l'ordre qu'il avait établi, et l'homme devait s'y soumettre. Suarez dit qu'Adam s'y conforma en effet, et qu'il instruisit ses enfants dans la foi. Il remplit en cela son devoir ; mais Suarez ne dit pas, et je crois que personne ne peut affirmer que tous les enfants d'Adam eurent la même fidélité à s'acquitter de cette obligation. Dieu avait aussi créé l'homme innocent et immortel, et tous ses enfants devaient hériter de ces précieuses prérogatives. C'était l'ordre établi de Dieu, et nul

doute qu'Adam ne fût obligé de transmettre à ses descendants les dons qu'il avait reçus. L'ordre était indépendant de droit de la volonté de l'homme, et c'était évidemment la volonté de l'homme qui devait y être soumise. Cependant le contraire arriva ; l'homme libre se révolta contre l'ordre établi de Dieu, et cet ordre cessa par suite de sa rébellion. Dieu, plein de miséricorde, n'abandonna pas l'homme à sa misère ; il établit un autre ordre de grâce ; il fit à l'homme pécheur des promesses, soumit sa raison à la foi, et le chargea de transmettre à ses descendants, avec l'histoire de sa dégradation, les promesses consolantes et les conditions de sa réintégration. Cette obligation qu'Adam remplit fidèlement, il la transmit à sa postérité, et c'étaient les chefs de famille qui étaient chargés d'instruire leurs enfants. Mais en recevant cette obligation, ils ne perdirent pas la liberté ; ils devaient obéir, mais ils pouvaient se soustraire à l'obéissance. On conçoit donc très-bien que cet ordre établi de Dieu a pu cesser de fait par suite de l'abus de la liberté des descendants d'Adam, qui ont pu négliger ce devoir essentiel. Je n'examine pas pour le moment si cet ordre a cessé effectivement ; il me suffit d'avoir montré qu'il a pu cesser, et que les raisonnements de l'auteur, ici comme dans presque tout son ouvrage, portent sur des équivoques. Il joue sur le mot *indépendant*, qui, comme je viens de le faire voir, et comme je l'avais déjà montré ailleurs, peut être pris dans deux sens différents. Quelques lignes plus bas il joue sur le mot *pouvoir*, lorsqu'il dit : *Si, à aucune époque, il eût été au pouvoir de l'homme de l'abolir, de constituer un ordre différent*, etc. Si l'homme ne pouvait que ce qu'il doit, le raisonnement serait bon ; mais comme, malheureusement, le pouvoir dans l'homme est beaucoup plus étendu que le devoir, il y a un vice radical dans cette manière de raisonner. Adam n'avait pas le pouvoir, c'est-à-dire le droit de changer l'ordre heureux que Dieu avait établi pour lui et pour sa postérité, mais il en avait le pouvoir de fait, et il ne l'a que trop prouvé. Cette distinction n'est pas moins applicable à ses descendants.

« Sous la loi nouvelle, l'ordre établi de Dieu pour propager et perpétuer la vraie Religion est la prédication des apôtres et de leurs successeurs. Cet ordre est sans doute indépendant de la volonté des hommes, si l'on ne considère que le droit et l'obligation qu'ont tous

les hommes d'obéir à Dieu ; mais a-t-il également l'indépendance de fait ? L'expérience nous prouve le contraire. L'ordre établi de Dieu a cessé de fait chez plusieurs peuples, et en particulier pour le Japon. Il est incontestable qu'il existe des millions, je dirai des centaines de millions d'individus pour qui l'ordre de la prédication des apôtres est comme s'il n'existait pas. Si nous considérons le train que prennent les choses, nous avons lieu de craindre que cet ordre ne cesse également de fait en bien d'autres pays, et nous pourrions même prévoir une cessation totale, si les promesses de Jésus-Christ ne nous garantissaient la perpétuité du sacerdoce et du ministère apostolique jusqu'à la fin des siècles.

« Maintenant, si nous considérons que, dans les temps qui ont précédé la venue du Messie, il n'existait pour l'univers, la Judée seule exceptée, aucun corps enseignant la Religion, mais que cet enseignement était abandonné aux pères de famille, il est aisé, indépendamment de l'histoire, de conjecturer ce qui a dû arriver aux traditions. Il était comme impossible qu'elles ne se perdissent pas, ou qu'elles ne s'altérassent pas essentiellement ; d'autant plus que les pères de famille n'avaient aucune promesse divine, ni d'assistance particulière pour ne se point tromper, ni de fidélité pour s'acquiescer de leur devoir. « Lorsque les familles, dit Bergier, furent obligées de se disperser, plusieurs, uniquement occupés de leur subsistance, oublièrent les leçons de leurs pères et la tradition primitive, et tombèrent dans un état de barbarie et dans une ignorance aussi profonde que si jamais Dieu n'eût rien enseigné aux hommes. » Aussi voyons-nous que, peu de temps après la dispersion des familles, Dieu se choisit une famille, puis un peuple à qui il confia le dépôt de ses promesses, pour que le souvenir ne s'en perdît pas sur la terre. *Credita sunt illis eloquia Dei.* (Rom. 2. 2). Et même chez ce peuple élu, le culte du vrai Dieu ne put se conserver que par une multitude de promesses, et par la mission presque non interrompue de prophètes, interprètes de la volonté divine, et chargés de lui annoncer les menaces et les promesses que Dieu lui adressait pour le retenir dans ce devoir ou pour l'y ramener lorsqu'il s'en était écarté. Que serait donc devenu le peuple lui-même, ce peuple de prédilection pour qui Dieu avait si souvent déployé la force de son bras, si l'instruction religieuse y avait été

abandonnée aux seuls soins des pères de famille ?

« Je sais les efforts qu'on a faits pour prouver que tous les peuples ont reconnu l'unité de Dieu, et qu'il n'a jamais existé un vrai polythéisme sur la terre ; mais je sais aussi que, sans contredire la doctrine catholique, on peut soutenir que, si le souvenir des antiques traditions n'était pas entièrement perdu chez les nations, ce souvenir était si obscur, si imparfait, si altéré par les erreurs que le temps, l'ignorance, les passions y avaient jointes, qu'il était comme nul pour la masse du genre humain ; vu que, pour démêler l'erreur de la vérité, il aurait fallu des recherches et des études dont peu de personnes sont capables. J'ai dit qu'on pourrait soutenir cette assertion sans contredire la doctrine catholique, et je pourrais sans doute dire quelque chose de plus. Ce sont surtout les protestants, et entr'autres le célèbre Beausobre, qui ont travaillé avec le plus d'ardeur à prouver que la connaissance du vrai Dieu et de son unité était universellement répandue chez tous les peuples, qu'il n'a existé nulle part un vrai polythéisme, que nulle part on n'a attribué les attributs de la divinité à des créatures, et surtout à des créatures inanimées, etc. Des théologiens catholiques ont réfuté cette doctrine qu'ils croyaient ne pas s'accorder avec la doctrine catholique, et ont cru pouvoir en démontrer la fausseté par l'autorité même des divines Ecritures. Mais c'est là une discussion dans laquelle je ne veux pas entrer ; il me suffit d'avoir fait voir que notre auteur, qui avait annoncé qu'il allait exposer les principes de la théologie catholique touchant la foi avant Jésus-Christ, nous donne des principes qui n'appartiennent pas à cette doctrine.

« Il prétend que, si la tradition eût cessé de fait dans le genre humain, cette unique voie de connaître la religion eût été à la fois nécessaire et impossible. Mais d'abord, aucun théologien ne prétend que la tradition ait cessé dans le genre humain. Le mode de transmettre la tradition a pu changer, sans que la tradition ait cessé pour cela. L'Histoire sacrée nous apprend que lorsque les pères de famille devinrent négligents à remplir l'obligation qui leur était imposée, Dieu suppléa à leur négligence par le choix d'une famille et d'un peuple chez qui le dépôt des croyances religieuses se conserva intact. Le peuple Juif, quoique peu nombreux et habitant un pays d'une petite

clendue, etait en relation avec les principaux peuples de la terre. Les fréquentes captivités des enfants d'Israël chez différentes nations les avaient fait connaître. La singularité de leur culte, son contraste avec les cultes de toutes les nations frappait les yeux et devait exciter la curiosité. Les individus de ce peuple, bien loin de dissimuler leur croyance dans les lieux où ils étaient exilés ou qu'ils parcouraient pour leurs propres affaires, regardaient comme un point de religion et une affaire de conscience de répandre autant qu'ils le pouvaient la connaissance du vrai Dieu. C'était là un moyen très-suffisant d'amener tous les peuples à cette connaissance si nécessaire, si les peuples, insoncians et livrés au désordre de leurs passions, avaient fait quelque cas de la vérité. Joignez à cela les hommes extraordinaires que Dieu suscitait de temps en temps chez les nations, et qui avaient aussi sans doute une mission, puisque saint Paul leur reproche de ne l'avoir pas remplie, et les accuse d'injustice pour avoir retenu captive la vérité qu'ils étaient chargés de manifester. Voilà l'ordre public et général que Dieu avait substitué à cet autre ordre qui avait cessé par la négligence et la perversité des hommes; et c'est aussi à cette négligence et à cette perversité qu'il faut s'en prendre, si des moyens très-suffisants en eux-mêmes pour faire connaître la vérité par toute la terre ne produisirent pas cet heureux effet.

« Ensuite, nous savons qu'il existe deux ordres de la divine Providence, l'un général, l'autre particulier; l'un public, l'autre secret. Écoutez saint Augustin : « Quoniam divina (1) « Providentia, non solum singulis hominibus « quasi privatim, sed universo generi humano « tanquam publicè consult, quid cum singulis « agatur, Deus qui agit atque ipsi cum quibus « agitur sciunt. Quid autem agatur cum genere « humano, per historiam commendari voluit, « et per prophetiam. » (De verà Relig. n. 46.) L'ordre général de la Providence est pour le genre humain et pour les nations en masse; cet ordre serait très-suffisant pour les individus, si les nations s'y conformaient fidèlement. Par

(1) « La divine Providence ayant pourvu « non seulement aux besoins de chaque homme « en particulier, mais encore aux besoins « communs de tout le genre humain : ce que « Dieu fait pour chaque individu, lui seul le « sait, et celui en faveur duquel il agit; ce « qu'il fait pour le genre humain, il a voulu « nous le manifester par l'histoire et par les « prophéties. »

exemple, si toutes les nations avaient reçu les prédicateurs de l'Évangile et écouté leurs leçons avec docilité, il n'y aurait aujourd'hui que des chrétiens sur la terre. Mais comme il n'arrive que trop souvent que les nations résistent à cet ordre général et le rejettent, sans qu'il y ait de la faute de tous les particuliers, la divine Providence paraîtrait en défaut, si, outre le moyen général destiné au genre humain en général, elle n'avait pas des moyens particuliers pour la conduite des individus.

« Cette Providence particulière, en ce qui concerne la religion, a toujours été et est encore aujourd'hui nécessaire; car malgré la grande facilité qu'il y a de connaître la religion chrétienne, c'est un fait incontestable qu'il y a des millions d'individus à qui cette connaissance est impossible, à ne considérer que l'ordre général de sa promulgation. Sous l'ancienne loi, il est indubitable que l'ordre général était encore beaucoup plus insuffisant pour les individus; et c'était à l'ordre particulier, alors comme à présent, qu'il appartenait d'y suppléer. Mais par quels moyens y suppléait-il ? C'est ce qu'il est inutile d'examiner; car, comme le dit saint Augustin, si nous connaissons par l'histoire et par les prophéties l'ordre général et la conduite de Dieu à l'égard du genre humain, ce qui se passe entre Dieu et la créature individuelle n'est connu que de Dieu et de l'âme sur laquelle il agit. Cet ordre secret nous sera connu au jour des manifestations; et il nous suffit, pour le présent, de savoir que cet ordre est essentiellement juste, et qu'aucun individu ne sera condamné ou puni pour avoir ignoré ce qu'il n'était pas en son pouvoir de connaître. C'est donc fort mal raisonner que de dire : Les hommes, pris individuellement, n'avaient d'autres moyens de connaître la religion que l'instruction des pères; donc cette instruction n'a pas pu cesser. Les moyens qui nous sont connus sont les moyens généraux, qui constituent l'ordre public et commun, et à leur défaut, il y a pour les individus des moyens qui nous sont inconnus et dont ils ne sont jamais privés que par leur faute. Cela doit s'entendre dans les choses qui sont d'absolue nécessité.

« Que le gouvernement du Japon, par exemple, ferme la porte aux prédicateurs de l'Évangile et prive ainsi tous ses sujets de ce moyen général que Dieu a établi pour que les hommes parviennent à la foi, c'est sans doute un grand malheur; car le moyen commun est sans contredit le plus efficace pour les indivi-

cus. Mais les individus qui ne sont point coupables de cet obstacle mis à la prédication de l'Évangile, seront-ils pour cela entièrement abandonnés, et n'auront-ils aucun moyen de parvenir au salut? L'infinie miséricorde de Dieu ne nous permet pas de le penser. Le salut leur est devenu beaucoup plus difficile, mais pas impossible. Dieu a pour chaque individu un ordre de Providence dont il s'est réservé le secret. Les uns ont plus de secours et de grâces que les autres, car Dieu distribue ses dons comme il lui plaît; mais personne n'est entièrement abandonné. Ce que je dis du Japon s'applique de soi-même à bien d'autres peuples et à la généralité des peuples avant Jésus-Christ. Ils s'étaient privés par leur faute du moyen général que Dieu leur avait donné de connaître la religion, ils s'étaient soustraits à l'ordre établi de Dieu; mais l'ordre particulier de la Providence n'a jamais cessé d'exister, parce que cet ordre est pour chaque individu, et qu'il dépend de chacun d'y être fidèle.

« Je ne suivrai pas l'auteur dans la description qu'il fait du christianisme avant Jésus-Christ. Il voit les pères de famille, égyptiens, chaldéens, grecs, romains, gaulois, etc., occupés à instruire leurs enfants dans la connaissance de la loi divine; il n'a aucune difficulté à trouver en tous lieux une autorité infallible et visible, pour juger les controverses qui pouvaient s'élever en matière de religion; il voit que partout il était facile à tous les hommes de connaître la vraie religion. Tout cela, je l'avoue, est beau, mais malheureusement, un peu idéal et pas assez d'accord avec ce que l'histoire nous apprend de l'état des nations à la venue du Messie. Je crois avoir démontré que cette théorie n'appartient pas à la doctrine catholique, et que rien ne nous oblige de l'admettre contre notre propre conviction. L'auteur substitue visiblement les principes qu'il s'est faits à ceux de la théologie catholique qu'il avait promis d'exposer. Je n'examinerai pas s'il a toujours saisi le vrai sens de Suarez dans les nombreux passages qu'il en cite. Il me paraît qu'il a lu bien superficiellement les ouvrages de ce grand théologien; mais une discussion sur ce point me conduirait trop loin, et elle n'est nullement nécessaire. »

In sequenti capite, Cartesianam doctrinam, quatenus ad fidem ante Christum respicit, hoc modo expendit egregius auctor :

« Je ferai peu d'observations sur ce chap-

tre. L'auteur n'y fait guère que répéter ce qu'il a déjà dit, ou déduire des conséquences des principes qu'il a établis. J'ai examiné ces principes et je les ai trouvés fort peu solides. Nous devons admettre en tout et sans hésiter la doctrine catholique, mais l'auteur confond trop souvent avec cette doctrine ses propres idées; or ses idées ne sont pas des dogmes, ni toujours des vérités. Il combat, dit-il, le cartésianisme et la théologie fondée sur le cartésianisme. Pour moi, je ne défends ni ne condamne le cartésianisme, qui est un système de philosophie que l'Église n'a ni approuvé ni condamné, et je ne connais pas de théologie fondée sur le cartésianisme. Lorsque je me suis permis de combattre les idées de l'auteur, je ne me suis appuyé que sur saint Augustin et saint Thomas, qui n'étaient pas cartésiens.

« Arrêtons-nous un instant sur un raisonnement fort singulier que l'auteur met dans la bouche d'un Cartésien qui croit que la raison générale peut se tromper : « La raison humaine, lui fait-il dire, peut se tromper, et même elle se trompe de fait sur plusieurs points; en conséquence, je dois trouver la certitude dans ma propre raison, qui n'est cependant qu'une partie de la raison humaine essentiellement faillible. » L'auteur ajoute : « Est-ce assez d'absurdités ? » (p. 129). Je conviendrai sans aucune difficulté que ce raisonnement est passablement absurde, et la plus grande absurdité que j'y trouve est de dire que la raison de l'individu n'est qu'une partie de la raison humaine. On dirait tout aussi bien que l'âme de l'individu n'est qu'une partie de l'âme humaine, que sa volonté n'est qu'une partie de la volonté humaine, que son corps n'est qu'une partie du corps humain. Je demanderai volontiers avec l'auteur : Est-ce assez d'absurdités ? Et je demanderai de plus : Est-ce à un Cartésien qu'il faut attribuer ces absurdités ? Les trouve-t-on dans quelque ouvrage de Descartes ou d'un autre philosophe qui professe sa doctrine ? Assurément, la philosophie qui les enseigne ne sera jamais ma philosophie. Une seconde absurdité est de dire : *La raison humaine peut se tromper : en conséquence, je dois chercher la certitude dans ma propre raison.* Cette conséquence, je l'avoue, est inepte, absolument contraire aux règles de la logique, et je ne prendrai jamais pour maître de dialectique celui qui raisonnerait de la sorte. Si l'auteur a trouvé ce raisonnement dans quelque philoso-

pie ou théologien cartésien, il a toute raison de s'en moquer, mais je soupçonne que c'est un raisonnement de sa façon, imaginé pour faire paraître ses adversaires aussi niais et aussi sots que possible.

« Quoi qu'il en soit, je ne prétends pas justifier les Cartésiens, mais je crois que ce ne serait pas trop mal raisonner que de dire : Quoique toute raison humaine soit sujette à se tromper, et que par conséquent ma raison qui est aussi une raison humaine, soit également faillible, il ne s'ensuit nullement de là qu'elle ne soit capable d'aucune certitude, qu'elle n'ait en elle-même aucun principe de certitude, ou qu'elle puisse se tromper toujours et en toute chose; et par conséquent je dois rejeter également et le sentiment de ceux qui attribuent à la raison humaine l'infailibilité ou la certitude de ne se tromper jamais, et le sentiment de ceux qui soutiennent que je ne puis trouver en ma raison humaine aucune certitude quelconque. L'auteur est il de mon avis ? ou bien ce raisonnement lui paraîtrait-il également absurde ? S'il le condamne, je m'en consolerais par l'assurance que j'aurai pour moi saint Augustin et saint Thomas, et sans doute bien d'autres qui font quelque cas de ces saints docteurs. De plus, en raisonnant ainsi, je ne crains pas que la théologie catholique me condamne.

« Mettons de côté une bonne fois les préventions et les fausses notions, et raisonnons. La raison générale, comme je l'ai dit plusieurs fois, est un pur être de raison. Vouloir en faire un être réel, la personnifier, lui attribuer l'infailibilité, est une absurdité manifeste. La raison humaine, supposée existante, est tout aussi essentiellement individuelle que l'âme humaine, la nature humaine. Il existe autant d'âmes humaines, de natures humaines, de raisons humaines, qu'il existe d'individus à qui la dénomination d'hommes peut convenir. Il est absurde d'entendre les expressions d'âme humaine, de nature humaine, de raison humaine, d'une âme, d'une nature, d'une raison générale distribuée par parties entre les individus qui composent l'espèce humaine; elles ne peuvent se prendre que pour l'âme, la nature, la raison, qui existent tout entières dans chacun des individus qu'on appelle hommes, et qui ne seraient tout au plus que des parties d'hommes s'ils n'avaient qu'une partie de la nature humaine. Ces notions si simples, si incontestables, suffisent pour renverser des

théories imaginaires, fondées uniquement sur des mots auxquels on n'attache aucune signification précise. On parle de raison générale, de raison particulière, de raison humaine, de raison des sociétés, de raison des chrétiens; et on ne pense seulement pas à donner une définition claire de la raison. Voilà ce qu'on appelle rétablir l'enseignement sur sa véritable base!

« Partant donc du principe incontestable que la raison humaine est une faculté de l'âme humaine, et que chaque individu reçoit immédiatement de Dieu sa raison comme il en reçoit son âme, laquelle n'est point une participation d'une âme supérieure, d'une âme générale, mais bien une substance créée de Dieu, et par sa nature dépendante de Dieu seul; la seule question raisonnable que l'on puisse proposer sur le point qui nous occupe, est si, pour connaître la vérité, surtout en matière de religion, c'est une règle toujours sûre et prudente de s'en rapporter au jugement du plus grand nombre. Cette question a beaucoup d'affinité avec cette autre : Si, pour se bien conduire, c'est une règle toujours sage et prudente d'agir comme le plus grand nombre; car l'influence de la volonté de l'homme sur sa raison est telle, qu'un cœur dépravé entraîne la raison dans les plus grands égarements.

« Le premier homme, créé dans un état d'innocence et de sainteté, ayant un empire absolu sur toutes ses passions, possédait la raison humaine dans son plus haut degré de perfection. Il paraît même que les défenseurs du nouveau système ne peuvent, sans démentir leurs principes, lui refuser l'infailibilité, puisqu'ils en font un attribut de la raison humaine, qu'il devait posséder en entier et non seulement en partie comme les individus qui peuplèrent ensuite la terre. Les théologiens catholiques ne reconnaissent cette infailibilité ni dans le premier homme seul, ni dans la multitude de ses descendants, car ils pensent que l'infailibilité proprement dite est un attribut incommunicable de la divinité; mais ils croient avec saint Thomas que l'innocence primitive de l'homme le garantissait de l'erreur comme du péché, de sorte que sa volonté seule pouvait l'entraîner dans l'erreur en le faisant d'abord tomber dans le péché. Mais le péché originel changea bien la condition de l'homme, sa raison s'affaiblit en proportion de la corruption de son cœur. Il paraît donc que l'on dut chercher la vérité là où l'on pouvait trouver la

vertu. Or ce n'est pas sans doute dans la multitude qu'on peut espérer de trouver la rectitude de la volonté, d'où il suit que ce n'est point dans le grand nombre qu'il faut chercher la vérité ou la perfection de la raison. L'Esprit-Saint nous apprend à nous délier de la multitude corrompue : *Non sequeris turbam ad faciendum malum : nec in judicio, plurimorum acquiesces sententiæ, ut à vero devies.* (Exod. 23, 2.) *Consiliarius sit tibi unus de mille.* (Eccli. 6.) *Stultorum infinitus est numerus.* (Eccl. 1, 15.) Et c'est surtout lorsqu'il est question des vérités religieuses, de ces vérités qui imposent des devoirs à l'homme, qui l'obligent à maîtriser ses passions, que le jugement de la multitude doit nous être suspect ; car il est écrit : *Animalis homo non percipit ea quæ sunt Spiritûs Dei.* (1 Cor. 2, 14.) Dans les temps antérieurs au déluge, pour avoir des notions saines de la divinité, je crois qu'il aurait fallu plutôt s'adresser à ceux que l'Écriture appelle *enfants de Dieu*, et qui étaient presque réduits à la seule famille de Noé, qu'à cette multitude insensée dont il est dit : *Omnis caro corruperat viam suam.* (Gen. 6, v. 12.) Et en tout temps, la méditation, la prière, la pureté de cœur furent plus efficaces pour connaître les vérités du salut, que le sentiment du plus grand nombre. *Super ornes docentes me intellexi, quia testimonia tua meditatio mea est.* (Ps. 118, 99.) *Super senes intellexi, quia mandata tua quasivi.* (Ibid. 100.) Je crois qu'il serait difficile de trouver un texte de l'Écriture sainte qui nous présentât le sentiment du plus grand nombre comme règle de nos croyances et principe de nos certitudes. »

Denique de doctrinâ auctoritatis in suis ad fidem respectibus ante Christi tempora specialius disputat toto capite 7, quod, licet paulò longius, pro rei gravitate hæc in annotatione libenter adjungimus :

« L'auteur, à son ordinaire, trouve ici sa tâche extrêmement facile ; et en effet, il faut avouer qu'au moyen de quelques suppositions, qui ne lui coûtent rien, il arrange les choses avec une merveilleuse facilité. Sa doctrine philosophique n'est autre que la doctrine catholique même ; qui osera le contredire ? « Four constater, dit-il, l'identité de la doctrine théologique et de la doctrine philosophique, il suffit de les exposer ; que dit en effet la théologie ? Que la révélation primitive a été pour le genre humain le principe de la foi ; que d'après l'ordre établi de Dieu, cette ré-

vélation devait être connue de siècle en siècle par voie de tradition ; que l'Église universelle se composait d'hommes qui confirmaient leurs croyances à l'enseignement de la tradition des vérités primitivement révélées. » Est-il bien vrai que la théologie catholique dise tout cela ? Malgré le ton affirmatif que l'auteur prend ici, il est permis d'en douter, et de soupçonner qu'en exposant à sa manière la doctrine catholique, il use de certaines réticences qui pourraient induire en erreur. Efforçons-nous donc de démêler ce qui est vrai de ce qui est faux ou hasardé.

« La théologie catholique enseigne, il est vrai, que Dieu a, dès le commencement, révélé à l'homme quelques vérités dont la connaissance lui était nécessaire, telles que le mystère de la rédemption et le moyen d'obtenir la rémission des péchés. Quant au dogme de l'unité de Dieu, la théologie n'enseigne pas qu'une révélation fût nécessaire pour l'enseigner au premier homme, puisque sa raison bien éclairée suffisait pour lui donner la connaissance certaine de cette vérité et de bien d'autres. J'entends parler d'une révélation proprement dite, qui se fait par un moyen extérieur ; car la lumière divine qui éclaire la raison, *quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum* (Joan. 1, 9), est aussi une révélation, mais non une révélation qui soit l'objet de la foi. La théologie enseigne aussi que l'homme avait l'obligation de transmettre à ses descendants la connaissance des vérités qui lui avaient été révélées, mais elle ne nous oblige pas de croire que les hommes aient toujours été fidèles à cet ordre établi de Dieu, elle nous dit plutôt le contraire ; elle n'enseigne pas que la connaissance des vérités primitivement révélées ait été transmise de siècle en siècle par une tradition perpétuelle et universelle, ni que cette connaissance se soit conservée dans tous les pays ; elle n'enseigne pas qu'il existât une Église universelle qui fût visible chez tous les peuples ; elle n'enseigne pas que chez tous les peuples il existât un enseignement public et infallible de la vraie Religion et des vérités primitivement révélées. Je crois même qu'il est bien difficile de concilier ces dogmes de nouvelle invention avec l'enseignement théologique tel que nous l'ont transmis nos pères ; car selon cet enseignement, lorsque le Messie parut dans le monde au temps annoncé par les prophètes, l'universalité des hommes était plongée dans l'ignorance la plus déplorable des vérités les plus nécessaires au

salut. Anciennement, dit saint Thomas, Dieu n'était connu que dans la Judée, maintenant il l'est par toute la terre : *Antiquitus Deus erat notus tantum in Judæâ, nunc autem per totum mundum.* (Expos. in Symb. art. 9.)

« Si nous consultons l'histoire, nous trouvons que le vrai Dieu n'avait d'autel nulle part; ou s'il en avait un dans la ville la plus renommée par sa civilisation, par sa science et ses beaux arts, cet autel n'existait qu'à pour proclamer qu'on ne connaissait pas ce Dieu créateur du ciel et de la terre, et que tout au plus soupçonnait-on son existence; il portait pour inscription : *Ignato Deo.* Aussi cet hommage insignifiant rendu à la Divinité n'empêchait-il pas que la ville entière ne fût livrée au culte superstitieux et insensé des idoles : c'était là le culte qui était approuvé par le *consentement commun.* *Hoc peccatum apud gentes commune erat, et non reputabatur.* (S. Thom. in 4 ad Cor. c. 12, lect. 1.) Saint Paul annonce aux Athéniens ce Dieu auquel ils rendaient une espèce de culte sans le connaître, ce Dieu créateur de l'univers et inconnu à l'univers. *Mundus per ipsum factus est, et mundus eum non cognovit.* (Joan. 1, 10.)

« Le docteur des nations donne aux Athéniens une autre leçon dont ils avaient également besoin : il leur apprend qu'ayant une origine divine, comme quelques uns de leurs poètes l'avaient dit, ils ne devaient pas croire que la Divinité pût être semblable à de l'or, de l'argent, ou de la pierre, dont l'art et l'industrie des hommes avaient fait des figures. Enfin il leur déclare que Dieu, après avoir souffert l'ignorance de ces temps, leur fait prêcher la pénitence : *Genus ergo cum simus Dei, non debemus asstimare auro, aut argento, aut lapidâ, sculpturæ artis, et cogitationis hominis, divinum esse simile. Et tempora quidem hujus ignorantia despiciens Deus, nunc ammuntiat hominibus ut omnes ubique penitentiam agant.* (Act. 17, 29, 30.) Le même Apôtre écrivant à des gentils nouvellement convertis à la foi, leur rappelle leurs égarements et leurs erreurs sur la Divinité, et leur dit : Vous vous souvenez bien qu'étant païens vous vous laissiez entraîner (en suivant le consentement commun), selon qu'on vous menait, vers des idoles muettes. *Scitis quoniam cum gentes essetis, ad simulacra muta, prout ducebamini, euntes.* (1 Cor. 12, 2.) Et encore : *Sed tunc quidem ignorantes Deum, ris, qui naturâ non sunt dii, serviebatis.* (Galat. 4, 8.) Ces reproches de l'Apôtre paraissent-

ils bien fondés dans la doctrine de ceux qui prétendent que la foi des vérités primitivement révélées s'était conservée chez tous les peuples par une tradition perpétuelle, universelle, infaillible ?

« Enfin les théologiens catholiques anciens et modernes et les docteurs de l'Eglise enseignent communément que, pour parvenir au salut, il n'était point nécessaire d'appartenir à la Synagogue, et que Dieu a pu avoir et a eu en effet des élus parmi les nations; mais ils enseignent également qu'il n'y avait de vraie Eglise visible, ayant un enseignement commun et public, que celle du peuple de Dieu.

« L'auteur ajoute : « Que dit la doctrine philosophique ? Partant du principe d'autorité, elle en conclut d'abord la *nécessité* d'une révélation primitive, qu'elle établit en même temps comme *fait*, d'après le témoignage de tous les peuples; elle conclut, en second lieu, du principe fondamental d'autorité, la *nécessité* perpétuelle et universelle de la tradition, et elle prouve en même temps que, de fait, les vérités révélées aux premiers hommes ont été toujours conservées dans le genre humain par la tradition perpétuelle, universelle; d'où il suit que l'Eglise a eu dans tous les temps les caractères de la plus haute autorité visible, et qu'elle a pu toujours être aisément discernée des hérésies, qui n'étaient que des erreurs particulières opposées à la tradition générale. » (p. 135.) Il est incontestable que la doctrine philosophique de l'auteur dit tout cela et beaucoup d'autres choses encore plus merveilleuses; il ne peut pas y avoir de controverse là-dessus. L'unique question qu'on puisse faire est de savoir si tout cela est bien dit, si cela est conforme à la vérité et d'accord avec le *sentiment* commun des théologiens, des Pères et des docteurs de l'Eglise. Car, moi aussi, je tiens au *consentement commun*, et je le prends volontiers pour règle de ma croyance, toujours prêt à soumettre mon jugement au jugement de ceux à qui je dois respect et obéissance. L'existence de fait d'une tradition perpétuelle et universelle des vérités primitivement révélées peut paraître prouvée à la raison individuelle de l'auteur; mais ce n'est pas là, je pense, une de ces vérités qui soient admises communément et sans contradiction; et s'il est vrai qu'il n'y ait d'autre principe de certitude que le consentement commun, il sera forcé d'avouer que son assertion n'est rien moins que certaine.

D'abord, les Cartésiens ne sont certainement pas de son avis; et si nous l'en croyons, sous cette dénomination il faut comprendre presque tous les théologiens modernes. Voilà déjà un bon nombre de dissidents; mais on s'en débarrasse facilement en disant qu'on sait bien que les Cartésiens sont ennemis du sens commun. Cette réponse, comme on voit, est péremptoire. Laissons donc pour ce qu'elle vaut l'autorité des philosophes et des théologiens Cartésiens, et regardons-la comme de nul poids dans la balance. Mais l'autorité de l'Eglise doit toujours être parfaitement d'accord avec celle du consentement commun; autrement il y aurait conflit entré deux autorités infaillibles. Or, sans contredire la doctrine de l'Eglise catholique, il est très-permis de dire: 1° Que les nations infidèles n'ont pas la foi, car c'est là ce que veut dire le mot même *infidèle*; 2° qu'à la venue du Messie, toutes les nations, une seule exceptée, étaient infidèles. D'où il suit, si je ne me trompe, que la foi n'existait nulle part chez les nations, faisant toujours l'exception des élus que Dieu a pu se réserver par cet ordre particulier de sa providence, qui, comme le dit saint Augustin, n'est connu que de lui et des individus qui en sont l'objet; mais ces individus isolés et unis seulement par un lien invisible, ne pouvaient pas constituer une Eglise qui eût les caractères de la plus haute autorité visible.

« Parmi les hérésies qui, selon l'auteur, nétaient que des erreurs particulières, il faut sans doute compter l'*idolâtrie*. Mais, de bonne foi, pouvons-nous être condamnés, en vertu du sens commun, à croire que le culte des idoles n'a été qu'une erreur particulière? Ce culte n'était-il pas répandu sur toute la surface de la terre? Et l'auteur lui-même, deux pages plus bas, ne dit-il pas que les *superstitions idolâtriques étaient le crime commun des nations païennes*? Si c'était un crime commun, l'erreur sur laquelle était fondé ce crime était donc aussi une erreur commune. Aura-t-on recours au subterfuge de dire que c'était une erreur de conduite et non de croyance? Mais, outre qu'il n'est guère concevable qu'une conduite commune ne soit point fondée sur une croyance commune, puisque, selon l'auteur, ce sont les croyances qui déterminent les devoirs, comment prouvera-t-il que le crime commun de l'*idolâtrie* n'était qu'une erreur de conduite et non une erreur de croyance? Dira-t-il que la généralité des idolâtres croyait l'unité de Dieu? Je

conçois qu'il faut bien qu'il le dise, puisque, dans la nouvelle doctrine, l'unité de Dieu n'est prouvée que par le consentement commun. Je ne veux pas contester là-dessus pour le moment, quoique cela paraisse bien étrange. Je veux bien admettre, ou du moins ne pas nier que les idolâtres croyaient généralement l'unité de Dieu; la difficulté n'est pas pour cela résolue. En effet, ne pas croire l'unité de Dieu n'est pas la seule erreur possible en matière de foi, et l'unité de Dieu n'est pas la seule vérité de foi qui soit en contradiction avec l'*idolâtrie*. Quelque chose que l'on puisse dire, il faudra bien avouer que l'*idolâtrie* ou le culte des idoles était un culte criminel rendu à des idoles que l'on honorait comme des divinités ou comme représentant des divinités. Sur quoi je propose ce dilemme: Ou les nations idolâtres croyaient que les objets de leur culte étaient des dieux, ou elles ne le croyaient pas; si elles croyaient que c'étaient des dieux, elles erraient sur l'unité de Dieu; si elles ne le croyaient pas, elles pensaient donc qu'il est permis de rendre les honneurs divins, d'offrir des sacrifices à des créatures, et ainsi elles niaient ce premier précepte du Décalogue: *Dominiun Deum tuum adorabis, et illi soli servies*; précepte qui devait sans doute se trouver dans le dépôt des vérités primitivement révélées. Je dis qu'elles le niaient; car elles ne regardaient pas le culte des idoles comme une chose illicite et criminelle. *Peccatum hoc*, dit saint Thomas, *commune erat apud gentes, et non reputabatur*.

« Il serait inutile de dire qu'il n'y avait point d'erreur commune, puisque chaque nation avait ses dieux et son culte différent de celui des autres nations; car l'erreur ne consistait pas à adorer les dieux de Rome plutôt que ceux de la Grèce ou de l'Egypte; l'erreur commune aux Romains, aux Grecs, aux Egyptiens et à toutes les nations idolâtres, a été de rendre à la créature l'honneur qui n'est dû qu'au Créateur et qu'il s'est réservé à lui seul. Voilà l'erreur que l'Apôtre reproche aux gentils. *Ignorantes Deum, eis, qui natura non sunt dei, serviebatis*. Quelques noms que les hommes donnassent à leurs dieux, l'erreur était la même, comme l'objet de leur culte était le même. C'est constamment le démon qui se faisait adorer sous ces différentes figures et ces différentes dénominations: *Omnes dii gentium demonia*. (Psal. 95, 5.) Dira-t-on que le premier objet du culte des nations, celui à qui s'adressaient les sacrifices, était toujours le vrai

Dieu ? Pourquoi donc l'Apôtre dit-il : *Quæ immolant gentes, dæmonis immolant, non Deo* ? (1 Cor. 10, 20.)

« Il n'en est donc pas du crime de l'idolâtrie comme des autres crimes des nations, dont l'Apôtre fait une si hideuse énumération. Ces crimes étaient les crimes des individus ; ils ne supposaient aucune croyance commune erronée, et la preuve en est qu'ils étaient réputés crimes par les gentils eux-mêmes, qu'on se cachait pour les commettre, et que les lois les punissaient. Mais peut-on en dire autant de l'idolâtrie ? Quelle loi, excepté celle des Juifs, l'a jamais défendue ? Dans quel pays n'était-elle pas au contraire publiquement autorisée et commandée par les lois ? Ne faisait on pas un crime aux Chrétiens de ce qu'ils désobéissaient aux lois en refusant d'adorer les dieux de l'empire ? On comprend que des individus puissent pécher contre leurs croyances les plus intimes, mais il est inconcevable que toutes les nations aient à l'envi fait des lois pour autoriser, pour commander un culte condamné par la croyance commune et par cette tradition perpétuelle, universelle, qu'on nous donne pour conservatrice fidèle et infallible des vérités primitivement révélées.

« Voyons maintenant de quelle manière l'auteur répond à quelques objections qu'on lui a faites ou qu'il se propose lui-même. « On a prétendu d'abord, dit-il, que, suivant un passage de l'Épître de saint Paul aux Romains, les philosophes seuls avaient la notion de l'unité de Dieu, ignorée de la plus grande partie du genre humain. Ceux qui ont imaginé cette difficulté auraient dû prendre la peine de lire le passage de saint Paul. » Ceux qui ont cru que, dans le passage de saint Paul dont l'auteur veut parler, l'Apôtre attribue la connaissance de l'unité de Dieu, non à la multitude des gentils, mais seulement aux philosophes, ou aux sages d'entre les gentils, sont presque tous les commentateurs de l'Épître aux Romains, et à leur tête plusieurs saints Pères et saint Thomas d'Aquin. Cette autorité n'en impose pas à l'auteur : il s'en débarrasse fort lestement en disant qu'ils auraient dû lire le passage de saint Paul, ce qui suppose qu'ils ne l'ont pas lu. Cette réponse pourra paraître à plusieurs lecteurs passablement arrogante. Pour moi, j'aime mieux y voir une preuve de la modestie singulière de l'auteur, qui pousse la condescendance jusqu'à prendre sa peine de répondre à une objection fon-

dée sur un passage que ses adversaires n'ont pas lu.

« Comme je ne suis pas du sentiment de l'auteur sur le sens de ce passage, pour ne pas m'exposer au même reproche, je dois commencer par lui prouver que j'ai lu le passage, et je crois ne pouvoir en donner de preuve plus convaincante que de le transcrire. Je l'interpréterai ensuite avec saint Thomas qui en a parlé fort au long, et j'espère que l'auteur restera convaincu que ce saint docteur avait lu le passage en question, pour le moins aussi bien que lui. Voici le passage en entier : *Non erubescio Evangelium* (1). *Virtus enim Dei est in salutem omni credenti, Judæo primùm, et Græco. Justitia enim Dei in eo revelatur ex fide in fidem; sicut scriptum est: Justus autem ex fide vivit. Revelatur enim ira Dei de cælo super omnem impietatem et injustitiam hominum eorum qui veritatem Dei in injustitiâ deiverunt, quia quod notum est Dei, manifestum est in illis. Deus enim illis manifestavit. Invisibilia enim ipsius, à creaturâ mundi, per ea quæ facta sunt, intellecta conspiciuntur; sempiterna quoque ejus virtus et divinitas, ita ut sint inexcusabiles. Quia cum cognovissent Deum, non sicut Deum glorificaverunt, aut gratias egerunt: sed evanuerunt in cogitationibus suis, et obscuratum est insipienti cor eorum: dicentes enim se esse sapientes, stulti facti sunt.*

(1) « Je ne rougis point de l'Évangile ; car il est la vertu de Dieu pour sauver tous ceux qui croient, le Juif d'abord, et ensuite le gentil. En effet, la justice que Dieu communique à l'homme est révélée comme venant de la foi et se perfectionnant dans la foi, selon ce qui est écrit : Le juste vit de la foi. Et l'on y découvre aussi la colère de Dieu qui éclatera du ciel contre toute l'impunité et l'injustice de ces hommes qui retiennent la vérité de Dieu dans l'iniquité ; parce qu'ils ont eu la connaissance de ce qui peut se découvrir en Dieu, Dieu le leur ayant manifesté : car ce qu'il y a d'invisible en lui est devenu visible et manifeste depuis la création du monde, ainsi que sa puissance éternelle et sa divinité ; de sorte qu'ils sont inexcusables, parce qu'ayant connu Dieu, ils ne l'ont point glorifié comme Dieu et ne lui ont point rendu grâces ; mais ils se sont égarés dans leurs vains raisonnements, et leur cœur insensé a été rempli de ténèbres. Ainsi, en s'attribuant le nom de sages, ils sont devenus fous, au point de transférer l'honneur dû au Dieu incorruptible à l'image d'un homme corruptible et à des figures d'oiseaux, de quadrupèdes et de reptiles. C'est pourquoi Dieu les a livrés aux désirs de leurs cœurs.... Et après avoir connu la justice de Dieu, ils n'ont pas compris que ceux qui font ces choses sont dignes de mort. »

Et mutaverunt gloriam incorruptibilis Dei in similitudinem imaginis corruptibilis hominis, et volucrum, et quadrupedum, et serpentium. Propter quod tradidit illos Deus in desideria cordis eorum. . . qui cum justitiam Dei cognovissent, non intellexerunt quoniam qui talia agunt, digni sunt morte. (Rom. 1, 16, 52.)

« L'auteur, je pense, sera convaincu que j'ai lu le texte. J'ai lu également sa traduction, et j'ai remarqué que les mots que j'ai soulignés dans le texte ont été omis par le traducteur. Cependant quelques uns de ces mots ne sont pas inutiles pour saisir le vrai sens du passage. Il y aurait d'autres remarques encore plus importantes à faire sur cette traduction. Je pourrais demander, par exemple, si ces mots, *revelatur ex fide in fidem*, peuvent signifier, *est révélée par le moyen de la foi*. Si ces mots, *quod votum est Dei manifestum est in illis*, sont bien rendus par, *la connaissance de Dieu est en eux*, etc. Mais pour ne pas trop m'étendre, je me bornerai à examiner si ce passage interprété par saint Thomas est favorable au nouveau système qu'on décore du nom de doctrine d'autorité.

« L'auteur conclut de ce passage de l'Apôtre, 1° que les gentils en général avaient la connaissance de Dieu et une connaissance fondée sur la foi; 2° qu'ils connaissaient également la loi divine ou la *justice de Dieu*, expression, dit-il, qui n'aurait aucun sens, *s'ils avaient ignoré la loi d'après laquelle la justice de Dieu devait les juger*. Je vais montrer que saint Thomas, interprétant l'Apôtre, fait voir, 1° que la connaissance de Dieu, dont parle saint Paul, est bornée aux sages d'entre les gentils, et qu'elle ne peut s'entendre d'une connaissance acquise par la foi, mais d'une connaissance naturelle fondée sur la raison; 2° que l'Apôtre ne donne nullement à entendre que ceux dont il parle aient eu connaissance de la loi divine révélée, et que, s'ils connaissaient la *justice de Dieu*, ils la connaissaient de la même manière que l'existence même de Dieu, par leur raison qui leur enseignait que Dieu possède nécessairement toutes les perfections; d'où il suit que ce n'est que par un aveuglement volontaire qu'ils n'ont pas su en conclure qu'ils se rendaient dignes des plus terribles châtimens, en se livrant aux abominations que décrit l'Apôtre, ou simplement en ne les condamnant pas.

« Et d'abord, saint Thomas n'entend point le passage de saint Paul des gentils en général, mais seulement des sages d'entre les gentils,

c'est-à-dire des philosophes, ou de ceux qui avaient l'esprit cultivé par l'étude. En effet, interprétant ces paroles de l'Apôtre : *Revelatur enim ira Dei de caelo*, etc., voici comment il explique la pensée du Docteur des nations : L'Apôtre, dit-il, reconnaît que les sages d'entre les gentils ont eu une vraie connaissance de Dieu; ensuite il déclare qu'ils se sont rendus coupables d'impiété et d'injustice; enfin il dit qu'ils se sont attiré la colère de Dieu : « *Primò consentit quòd sapientes gentilium de Deo cognoverunt veritatem; secundò attendit quòd in eis impietas et injustitia fuerint; tertio quòd iram Dei incurrerint.* » Saint Thomas dit ensuite que ce que les sages des gentils ont connu de Dieu, ils l'ont connu, non par la révélation, mais par la raison. « *Quia quod notum est Dei (1), id est, quod est cognoscibile de Deo ab homine per rationem, manifestum est in illis*, id est, manifestum est eis ex eo quod in illis est, id est, ex lumine intus in se. » Et encore : « *Hujusmodi cognitionem habuerunt (2) per lumen rationis; (Psalm. 4, 6.) Multi dicunt: Quis ostendit nobis bona? Signatum est super nos lumen vultus tui, Domine.* »

« Mais saint Paul dit que c'est Dieu lui-même qui leur a manifesté ces vérités, *Deus enim illis manifestavit*. — Sans aucun doute, l'homme ne peut connaître aucune vérité, si Dieu ne la lui manifeste. La lumière de votre raison n'est-elle donc pas une lumière divine? Outre la révélation sur laquelle sont fondées les connaissances que nous devons à la foi, Dieu, dit saint Thomas, a deux manières de nous instruire qui n'appartiennent pas à la foi. « *Deus autem (3) dupliciter aliquid homini manife-*

(1) « Parce que ce qu'on connaît de Dieu, c'est-à-dire ce que l'homme peut connaître de Dieu par la raison, est manifesté en eux, c'est-à-dire leur est manifesté par ce qui est en eux, savoir par une lumière intérieure. »

(2) « Ils ont eu cette connaissance par la lumière de la raison. Plusieurs, dit le Psalmiste, demandent qui leur découvrira ces biens. La lumière de votre visage, Seigneur, a été gravée sur nous. »

(3) « Dieu manifeste quelque chose à l'homme en deux manières : d'abord en mettant en lui une lumière intérieure par laquelle il connaît; selon ce mot du Psalmiste : *Envoyez votre lumière et votre vérité; ensuite en faisant voir des signes extérieurs de sa sagesse, savoir les créatures qui tombent sous les sens; suivant cette parole : Il a répandu sa sagesse sur toutes ses œuvres. C'est ainsi que Dieu s'est manifesté aux sages, ou en répandant sa lumière en eux, ou en leur*

stat, uno modo infundendo lumen interius
 « per quod homo cognoscit; (Ps. 42, 3.)
 « *Emitte lucem tuam et veritatem tuam*; alio
 « modo proponendo suæ sapientiæ signa exte-
 « riora, scilicet sensibiles creaturas; (Eecli. 1,
 « 10.) *Effudit illam* (scilicet sapientiam) *super*
 « *omnia opera sua*. Sic ergo illis Deus manife-
 « stavit, vel interius infundendo lumen, vel
 « exterius proponendo visibiles creaturas, in
 « quibus sicut in quodam libro Dei cognitio
 « legeretur. » On le voit, le saint docteur n'a
 pas recours, pour expliquer cette connaissance
 des gentils, à une tradition perpétuelle et uni-
 verselle, conservatrices des vérités révélées.
 Il ne connaissait vraisemblablement pas cette
 tradition telle qu'on nous la dépeint. Il est du
 moins certain qu'il n'en est fait aucune men-
 tion dans ses ouvrages. Ici il attribue tout à
 la raison des sages et à la manifestation que
 Dieu leur a faite de lui-même par ces œuvres
 extérieures et par la lumière qu'il a mise en
 eux. Écoutons-le encore : « *Per ea quæ facta*
 « *sunt* (1). Sicut enim ars manifestatur per
 « artificis opera, ita et Dei sapientia manifes-
 « tatur per creaturas; (Sap. 13, 5.) *A magni-
 « tudine enim spectet et creaturæ cognosciliter*
 « *poterit Creator horum videri.* »

On voit par ces citations que saint Thomas
 n'a pas cru qu'il fût question, dans ce passage
 de saint Paul, d'une connaissance de Dieu
 fondée sur la révélation et généralement répandue
 parmi les gentils. Il est clair qu'il a, comme
 la foule des commentateurs, entendu les pa-
 roles de l'Apôtre d'une connaissance acquise
 par un usage de la raison, dont la multitude
 n'est guère capable. Je ne puis croire que l'au-
 teur veuille éluder l'autorité de saint Thomas
 comme il a fait celles de ses adversaires, et
 qu'il soutienne sérieusement que ce saint doc-
 teur n'a pas lu le passage de saint Paul. Il ne
 lui reste donc qu'à soutenir que ce passage
 n'a pas été compris de saint Thomas, et que
 c'est lui qui en a l'intelligence. C'est au lec-
 teur à choisir entre ces deux autorités. Pour
 moi, mon choix est bientôt fait, et je me tiens
 à saint Thomas. Je crois que celui qui ne con-
 « montrant extérieurement les créatures visi-
 « bles, afin qu'ils y fussent comme dans un
 « livre la connaissance de Dieu. »

(1) « Par les choses qui ont été faites; car
 « comme l'art de l'ouvrier se manifeste par ses
 « ouvrages, de même la sagesse de Dieu se
 « manifeste par les créatures. En effet, le
 « Createur se montre et se fait connaître
 « dans la grandeur et la beauté de la crea-
 « tion. »

naître le passage de saint Paul que par la tra-
 duction qu'en donne l'auteur, en aura une idée
 très-imparfaite.

« Saint Thomas n'admet pas d'avantage que
 les gentils aient eu connaissance de la loi divine
 révélée, et cependant il trouve un sens aux
 paroles : *Cum iustitiam Dei cognovissent, non*
intellexerunt quoniam qui talia agunt, digni sunt
morte. Selon lui, elles s'entendent simplement
 qu'ayant connu par la raison que Dieu est
 juste et possède toutes les perfections, ils n'ont
 point voulu comprendre qu'il punirait leurs
 péchés : *Cum cognovissent Deum justum et omnes*
perfectiones habentem, non crediderunt quod pro
peccatis penam inferret. Ces péchés qu'ils de-
 vaient juger dignes de châtimens étaient les
 péchés contre la loi naturelle, loi que saint
 Thomas et tous les théologiens distinguent de
 la loi révélée et enseignent être connue par
 les lumières de la raison.

« L'auteur dit que « les superstitions idola-
 « triques, et les désordres qu'elles enfantaient,
 « n'étaient point un crime particulier aux
 « philosophes, mais le crime commun des na-
 « tions païennes » (p. 158); et il en conclut que
 l'Apôtre parle des gentils en général et pas
 seulement des philosophes. Il me semble que
 cette conséquence n'est pas légitimement dé-
 duite. Il est bien vrai que l'idolâtrie et les
 désordres qui s'ensuivaient étaient le crime
 commun des nations païennes; mais ce n'en
 était pas moins un crime particulièrement im-
 putable aux philosophes et à la partie éclairée
 des nations, et c'est avec raison que saint Paul
 le leur reproche. On sait assez que c'est la
 partie éclairée d'une nation qui dirige toute la
 nation, et que la multitude ignorante se règle
 d'après l'exemple des sages ou de ceux qu'elle
 croit tels. C'est à cette multitude aveugle que
 s'adresse ailleurs l'Apôtre lorsqu'il dit : *Ad si-
 mulacra muta, prout ducebamini, evocetis*. Ces
 paroles sont une sorte d'excuse pour atténuer
 la faute. Ici il s'adresse à ceux qui étaient faits
 pour conduire et donner l'exemple; il reproche
 à ceux qui ont eu la connaissance de Dieu d'a-
 voir retenu injustement la vérité captive, parce
 que c'était pour eux un devoir de la confesser,
 de la publier, de la faire connaître générale-
 ment, ce qui aurait pu prévenir les désordres.
 Au lieu de cela, ils se sont enorgueillis d'une
 connaissance qui ne devait pas être purement
 spéculative; ils se sont perdus dans leurs pro-
 pres pensées, et leur prétendue sagesse est de-
 venue une véritable folie; ils sont tombés eux-

mêmes dans tous les égarements dont ils devaient préserver les autres. C'est donc à eux que devaient s'adresser les reproches et les menaces.

« (Pag. 139) : « Les théologiens Cartésiens ont cru trouver aussi, dans un autre passage de saint Paul, une objection contre la nécessité de la tradition et de la révélation elle-même. » L'auteur donne la traduction d'un long passage de l'Apôtre, traduction sur laquelle il y aurait aussi quelque remarque à faire, mais je m'en abstiens. Ce qu'il y a de principal dans ce passage et ce qui doit fixer notre attention, est que l'Apôtre dit que les gentils, sans avoir la loi, font naturellement les œuvres de la loi, et montrent ainsi qu'ils ont l'œuvre de la loi écrite dans le cœur. « *Cùm enim gentes quæ legem non habent, naturaliter ea quæ legis sunt faciunt, ejusmodi legem non habentes, ipsi sibi sunt lex; qui ostendunt opus legis scriptum in cordibus suis.* » S'il y a des théologiens Cartésiens qui ont trouvé dans ce texte un argument contre la nécessité de la tradition pour conserver et transmettre les vérités révélées, je conviens qu'ils ont eu tort; car il n'y est fait aucune mention ni directe ni indirecte de la tradition, pas plus que de la révélation primitive. Au reste, l'auteur ne nomme aucun théologien qui ait donné dans ce travers, et son assertion est du nombre des assertions vagues et dénuées de fondement qui se trouvent si fréquemment dans son ouvrage. Je conviens également que la loi dont il est question dans ce passage est la loi donnée aux Juifs par le ministère de Moïse, c'est-à-dire la partie morale de la loi, ou le Décalogue écrit sur la pierre; car ce n'est sans doute pas des cérémonies prescrites par la loi que veut parler l'Apôtre, lorsqu'il dit que, sans avoir la loi, les gentils faisaient naturellement ce qui est prescrit par la loi. Ce passage peut s'entendre, et a été entendu par beaucoup d'interprètes, des gentils convertis à la foi; mais tous les interprètes, sans exception, conviennent qu'on peut aussi l'entendre des gentils en général, qui, n'étant point soumis à la loi révélée aux Juifs et qu'ils ne connaissaient pas, devenaient coupables s'ils n'observaient pas la loi morale écrite dans leur cœur et qu'ils pouvaient connaître par la raison, loi morale qui était nécessairement d'accord avec le Décalogue, ou avec la loi morale que le doigt même de Dieu avait écrite sur les deux tables.

TH. IV.

« Écoutez toujours saint Thomas. C'est notre guide, beaucoup plus sûr que Descartes; et si ses principes s'accordent avec ceux des théologiens que l'auteur appelle Cartésiens, nous pourrions en conclure que ces théologiens Cartésiens sont de très-bons Catholiques. « *Cùm enim gentes quæ legem non habent, scilicet divinam, quam non acceperunt; non enim Gentibus data est lex, sed Judæis.... naturaliter faciunt quæ sunt legis, id est, quæ lex mandat, scilicet quantum ad præcepta moralia, quæ sunt de dictamine rationis naturalis (1).* » Peut-on dire plus clairement, plus expressément que les préceptes que remplissent ceux qui n'ont pas la loi écrite sont les préceptes moraux qui leur sont connus par la lumière naturelle de leur raison? Le saint Docteur explique ensuite comment on doit entendre le mot *naturaliter*; il donne les deux interprétations qu'admettent les Catholiques, et fait voir que cette expression n'exclut pas la grâce, laquelle n'est pas moins nécessaire pour observer les préceptes de la loi naturelle que ceux de la loi écrite. « *Naturaliter, id est, per naturam gratiæ reformatam; loquitur enim de Gentibus ad fidem conversis, qui auxilio gratiæ Christi cooperantur moralia legis servare. Vel potest dici naturaliter, id est, per legem naturalem ostendentem eis quid sit agendum, secundum istud (Ps. 4, 6): Signatum est super nos lumen vultus tui, Domine; quod est lumen rationis naturalis, in quod est imago Dei; et tamen non excluditur quin necessaria sit gratia ad movendum affectum (2).* » C'est ainsi que saint Thomas, lorsqu'il parle des gentils non convertis et de leurs connaissances en matière de Religion et de morale, explique tout par la loi naturelle et par cette lumière divine qui est en l'homme, c'est-à-dire par cette raison individuelle qu'on

(1) « Car lorsque les gentils qui n'ont pas la loi, savoir la divine, qu'ils n'ont pas reçue, puisque ce n'est point à eux, mais aux Juifs, qu'elle a été donnée.... pratiquent naturellement ce qui est de la loi, c'est-à-dire ce que commande la loi, quant aux préceptes moraux dictés par la raison naturelle. »

(2) « Naturellement, c'est-à-dire par la nature soutenue de la grâce: car il parle des gentils convertis à la foi, qui, avec le secours de la grâce de Jésus-Christ, ont commencé à observer les préceptes moraux de la loi. On peut encore dire: Naturellement, savoir par la loi naturelle, qui leur montre ce qu'il faut faire, ainsi que le dit le Psalmiste: La lumière de votre visage, Seigneur, a été imprimée en nous, c'est-à-dire la lumière de

veut nous présenter comme incapable de toute connaissance certaine. On ne trouvera nulle part que ce saint docteur ait dit ou pensé que les gentils avaient la vraie foi, et qu'il existait chez eux une autorité visible, interprète infallible de la révélation et enseignant la vraie Religion. C'est là un dogme qui n'était connu ni de lui ni de ses contemporains.

« Voyons maintenant comment l'auteur raisonne sur ce passage de saint Paul. « Les paroles de l'Apôtre, dit-il, supposent que les gentils connaissaient la Religion nécessaire au salut : *Ceux qui ont vécu sans la loi, périront sans la loi.* Mais, s'ils devaient être condamnés ou péirir pour n'avoir pas suivi cette autre loi que tous connaissaient, cette loi universelle comprenait donc tous les dogmes et les préceptes indispensables pour vivre ou être sauvés, et par conséquent le dogme de l'unité de Dieu, sans lequel la véritable foi ne saurait exister. » Remarquons d'abord que l'Apôtre n'a pas dit : *Ceux qui ont vécu sans la loi*; mais : *Ceux qui ont péché sans la loi.* La différence est bien notable, car on pouvait vivre sans la loi, et ne pas péirir; mais je suppose volontiers que ce changement fait au texte de saint Paul est une distraction de l'auteur. Quant à son raisonnement, je ne saurais voir qu'il existe une liaison entre l'antécédent et le conséquent. De ce que l'on pèche en n'observant pas une loi, et de ce que l'on est puni pour l'avoir transgressée, il ne suit pas nécessairement que cette loi renferme tous les préceptes qu'il est nécessaire d'observer pour parvenir à la vie éternelle. Cette loi que les gentils connaissaient, ou qu'il était en leur pouvoir de connaître, et que nous pouvons bien, avec saint Thomas et avec la foule des théologiens, appeler *loi naturelle*, non seulement parce qu'elle est conforme à notre nature, comme l'auteur l'insinue, mais encore par opposition à la loi révélée, qui est également conforme à notre nature, cette loi, dis-je, était universelle et particulière. Elle obligeait tous les hommes et chacun en particulier. Quiconque ne l'observait pas était digne de la mort éternelle; mais il ne s'ensuit nullement qu'elle contint tout ce qui était nécessaire pour parvenir à la vie. Celui qui prendra du poison mourra infailliblement; s'ensuit-il que pour la raison naturelle dans laquelle paraît l'image de Dieu; ce qui n'exclut pas la nécessité de la grâce pour émouvoir le cœur.

conservé la vie, il suffit de s'abstenir de prendre du poison?

« Si les nations qui, par leur faute, avaient perdu la connaissance de la révélation, avaient été fidèles à cette loi naturelle que la raison leur enseignait, Dieu, sans doute, leur aurait donné ce qui était encore nécessaire pour parvenir à la vie, et nous croyons que les particuliers qui l'ont exactement observée, ce qui, comme le remarque saint Thomas, n'a jamais pu avoir lieu sans la grâce, ont obtenu des grâces ultérieures dont ils avaient besoin pour se sauver. Nous le croyons, fondés sur le double ordre de Providence générale et de Providence particulière que reconnaît saint Augustin et que reconnaissent avec lui tous les théologiens catholiques. Cette loi universelle naturelle prescrivait le culte d'un seul Dieu, dont on pouvait avoir la connaissance par la lumière de la raison; mais cela ne suffisait pas pour avoir la véritable foi. Aussi persisté-je à soutenir, désirant que l'auteur ne se scandalise pas de mon assertion, que les gentils n'avaient pas la véritable foi, et qu'il n'y avait point chez eux d'autorité infallible et visible, dépositaire des vérités révélées et chargée de les enseigner.

« Veut-on, ajoute l'auteur, n'entendre ce passage que des préceptes moraux? alors tout ce qui en résulte, c'est qu'il existe chez toutes les nations une loi morale, que cette loi est naturelle ou conforme à la nature, qu'elle est écrite dans le cœur, que la conscience la reconnaît et lui rend témoignage. Conclure de là que cette loi, pour être connue, n'a pas besoin d'être enseignée, c'est faire dire à l'Apôtre ce qu'il n'a point dit, c'est ajouter une opinion à une vérité certaine. » (Pag. 141.) En changeant à son gré la signification des mots, et en les détournant de l'acception communément reçue, il n'est point de fausseté qu'on ne puisse établir sur les autorités les plus respectables, point de vérité qu'on ne puisse attaquer et renverser par les mêmes moyens. Il plaît à l'auteur d'entendre par *loi naturelle* une loi conforme à la nature; partant de ce principe, rien n'est plus facile que de démontrer que toutes les lois sont naturelles; car une loi qui ne serait pas naturelle en ce sens, c'est-à-dire qui ne serait pas conforme à la nature, ne serait pas une loi, puisque toute loi impose une obligation, et qu'il répugne qu'un être puisse avoir l'obligation d'agir contre sa nature. Que deviennent

donc les distinctions que les saints Pères, les théologiens, et généralement tous les écrivains qui ont traité cette matière ont mises entre les lois? Tous ont parlé de la loi naturelle comme d'une loi distinguée des autres, et pourtant personne que je sache, n'a enseigné qu'il existe des lois non conformes à la nature, ou non naturelles, dans le sens que l'auteur donne à cette expression. Ce n'est donc plus l'enseignement, mais le langage même qu'il s'agit de réformer. En attendant que cette réforme soit autorisée par le consentement commun, il nous sera libre de penser et de parler comme les docteurs de l'Eglise ont pensé et parlé jusqu'ici. Voyons donc quelle est leur doctrine sur ce point.

« Saint Thomas nous enseigne que la loi naturelle se borne à l'enseignement des vérités pratiques que la raison naturelle fait connaître. « Illud solum est de lege naturali quod ratio naturalis suadet (1). » (In S. Matth. c. 33.) Suivant ce saint docteur, ce qui appartient à la foi est *supernaturel*, et ne peut être dit naturel qu'improprement. « Fides est supra cognitionem rationis naturalis... propria naturalia dicuntur quæ ex principis naturæ causantur (2). » (4. d. 17, q. 3, sol. 2.) Ailleurs il nous explique d'une manière fort claire ce que c'est que la loi naturelle. « Cum Psalmista (3) dixisset (Ps. 4) : *Sacrificate sacrificium justitiæ; quasi quibusdam quærentibus quæ sunt justitiæ opera, subjungit : Multi dicunt : Quis ostendit nobis bona? Cui questioni respondens dicit : Signatum est super nos lumen vultus tui, Domine; quasi lumen rationis naturalis, quæ discernimus quid sit bonum et quid sit malum, quod pertinet ad*

(1) « La loi naturelle ne renferme que ce qu'enseigne la raison naturelle. »

(2) « La foi est d'un ordre supérieur à la connaissance que donne la raison naturelle.... Les choses naturelles sont proprement celles qui naissent des principes de la nature. »

(3) « Après que le Psalmiste a dit : Offrez un sacrifice de justice, il suppose qu'on lui demande quelles sont les œuvres de justice. Plusieurs disent : Qui nous fera connaître ces biens? Et répondant à cette question, il dit : La lumière de votre visage, Seigneur, a été imprimée en nous; comme pour faire entendre que la lumière de la raison naturelle par laquelle nous discernons ce qui est bien et ce qui est mal, objet propre de la loi naturelle, n'est autre chose que la lumière divine imprimée en nous. D'où il suit clairement que la loi naturelle n'est autre chose qu'une communication de la loi éternelle faite à la créature raisonnable. »

« *legem naturalem, nihil aliud sit quàm impressio divini luminis in nobis. Unde patet quòd lex naturalis nihil aliud est quàm participatio legis æternæ in rationali creaturâ* » (1-2, q. 91, art. 2, 0.) Le maître qui nous enseigne cette loi naturelle est donc en nous-mêmes. C'est notre raison, c'est-à-dire cette lumière divine que Dieu a mise en chaque homme, *quæ illuminat omnem hominem*, qui nous fait discerner *ce qui est bien et ce qui est mal*. Si cette loi est écrite en notre cœur, il ne s'agit que de la lire, il ne faut pas la chercher au dehors. « *Noli foras ire (1), in te ipsum redi, in interiore homine habitat veritas.* » (S. Aug. de verâ Relig. n. 72.)

« La loi dont parle saint Paul, dit encore l'auteur, est universelle; elle appartient à tous les peuples, *gentes*. Ensuite-il que la connaissance en soit innée dans chaque homme? Pourquoi cette connaissance ne lui viendrait-elle point comme celle de toutes les autres vérités universelles, par la société qui en conserve le dépôt? Une fois connue, elle se grave dans le cœur, elle y devient un sentiment; et c'est ce sentiment qui s'appelle conscience. » La loi dont parle saint Paul est une loi universelle qui appartient à tous les peuples, mais elle est en même temps une loi particulière qui appartient à tous les individus; et, si elle est écrite dans le cœur, ce n'est sans doute pas dans le cœur de la société; il faut bien que ce soit dans le cœur de chaque homme, à moins qu'il n'y ait aussi un cœur général, comme une raison générale. Je ne dirai pas pour cela que la connaissance de cette loi soit innée dans chaque homme. Il faudrait d'abord attacher une idée claire à ce mot *innée*, et c'est ce qu'on n'a pas fait jusqu'ici. Être écrit et être connu sont deux choses. Pour que ce qui est écrit soit connu, il faut qu'il soit lu. *Dicitur intelligere* (2), dit saint Thomas, *quasi intus legere*. Ce n'est donc que lorsque le développement des organes permet à l'homme de faire usage de sa raison, qu'il est en état d'acquiescer cette précieuse connaissance, et il ne l'acquiert qu'à proportion de la réflexion et de l'attention qu'il apporte à consulter cette lumière intérieure qui est en lui. De là vient que quoique personne, s'il a l'usage

(1) « N'allez point au dehors, rentrez en vous-même : c'est dans l'intérieur de l'homme qu'habite la vérité. »

(2) « On dit *intelligere*, avoir de l'intelligence, c'est-à-dire *intus legere*, lire dans l'intérieur. »

de la raison, ne puisse ignorer les premiers principes de la loi naturelle, les passions, les préjugés de l'éducation et plusieurs autres causes peuvent entraîner dans des erreurs grossières sur les conséquences qu'une droite raison peut déduire de ces principes, comme nous savons par expérience qu'il est arrivé à des nations entières.

L'auteur demande pourquoi cette connaissance ne viendrait pas à l'homme, comme celle de toutes les autres vérités universelles, par la société qui en conserve le dépôt? Je réponds qu'à proprement parler, aucune connaissance intellectuelle ne peut être produite en nous par une cause extérieure. Toute connaissance que l'on peut acquérir suppose une connaissance antérieure acquise, ou inhérente à notre raison, dont elle est le développement. Prenez-vous-y de telle manière que vous voudrez pour enseigner une vérité à quelqu'un, vous n'en viendrez jamais à bout, si vous ne partez d'une vérité ou d'un principe qu'il connaît déjà; d'où il suit que la première vérité ne peut pas être enseignée. Cette seule considération suffit pour prouver combien il est absurde de chercher le principe des connaissances de l'homme hors de l'homme ou de sa raison. Cette raison, principe divin, contient les principes de toutes les connaissances spéculatives ou pratiques que nous pouvons acquérir. Ce sont ces principes qui la constituent. Il est impossible de concevoir une intelligence qui ne comprenne rien, une lumière divine qui ne manifeste rien; et ce que cette intelligence comprend, ce que cette lumière divine manifeste, ne peut avoir ailleurs le principe de sa certitude. L'homme, dit saint Thomas, peut instruire un autre homme, comme un médecin peut rendre la santé à un malade. Les instructions de l'un peuvent être utiles ou nécessaires comme les remèdes de l'autre; mais le principe de certitude n'est pas plus dans celui qui instruit, ou dans ses instructions, que le principe de la santé n'est dans le médecin qui prescrit les remèdes, ou dans les remèdes mêmes. C'est aussi la doctrine de saint Augustin. J'ai déjà rapporté plusieurs passages de ces grands docteurs, qui prouvent l'accord de leurs principes, et j'en rapporterais beaucoup d'autres si ceux que j'ai déjà cités n'étaient pas suffisants. De crainte néanmoins que quelqu'un ne s'imaginerait que les passages cités peuvent être détournés de leur vrai sens, il ne sera pas inutile de

transcrire ici en entier le dixième chapitre du dixième livre des Confessions de saint Augustin. Je me sers de la traduction adoptée par M. de La Mennais dans sa *Bibliothèque des Dames*: « Lorsque j'entends dire que sur chaque chose on peut faire trois sortes de questions, si elle est, ce qu'elle est, quelle elle est; je retiens très-bien dans ma mémoire les images des sons qui ont formé ces paroles, et je sais qu'après avoir passé dans l'air, en y produisant un certain bruit, ces sons ont cessé d'être et se sont évanouis. Mais ce n'est par aucun de mes sens que j'ai connu les choses dont ils sont les signes, et je ne les ai eues nulle part, si ce n'est dans mon esprit. Ce ne sont point leurs images, ce sont elles-mêmes que j'ai renfermées dans ma mémoire. Qu'elles me disent donc, s'il leur est possible, d'où et comment elles y sont venues: car c'est vainement que je visite tous mes sens, je ne saurais trouver une seule de ces portes de mon corps par où elles aient pu se frayer une entrée.

Mes yeux me disent: Si ces choses sont colorées, c'est nous qui vous les avons fait connaître; mes oreilles me disent: Si elles ont rendu quelque son, c'est par nous que vous les connaissez; le sens de l'odorat me dit: Si elles ont exhalé quelque odeur, c'est par moi qu'elles se sont ouvert un passage; le sens par lequel je goûte me dit de même: Si elles n'ont point de saveur, ne m'intéressez point sur ce qu'elles peuvent être: Si elles ne sont point corporelles, me dit enfin le toucher, je n'en ai senti aucune impression, et n'en ayant rien senti, je n'ai pu vous indiquer ce qu'elles sont. Par où ces choses sont-elles donc entrées dans ma mémoire, et d'où ont-elles pu venir? Je ne le sais en aucune manière: car lorsque je les ai apprises, ce n'est pas sur le témoignage d'un autre que je les ai eues; c'est dans mon propre esprit que s'en est fait l'examen; c'est là que je les ai reconnues vraies, et alors je les lui ai confiées comme un dépôt qu'il devait me rendre chaque fois qu'il me plairait de le lui demander. Ces choses étaient donc dans mon esprit avant que je les eusse apprises, mais peut-être n'étaient-elles point encore dans ma mémoire. Comment se fait-il donc que je les ai reconnues à l'instant même où la parole me les a montrées? Pourquoi ai-je aussitôt répondu: *Cela est vrai, cela est ainsi*; si ce n'est qu'en effet elles étaient déjà dans ma

« mémoire, mais tellement à l'écart et comme
 « enfoncées dans des antres si profonds, que
 « si quelqu'autre ne m'eût averti de les en ti-
 « rer, je n'en aurais peut-être jamais eu la
 « pensée. » Que l'on contredise donc ouverte-
 ment saint Augustin si l'on veut, mais qu'on
 cesse de nous le donner comme ayant enseigné
 une doctrine entièrement opposée à ses senti-
 ments.

« L'auteur a cru trouver une parité entre la
 loi naturelle que l'Apôtre dit être écrite dans
 le cœur de l'homme, et la loi évangélique, *loi
 révélée*, dit-il, *et connue seulement par le moyen
 extérieur de l'enseignement*; cette loi étant éga-
 lement écrite dans nos cœurs, suivant la doc-
 trine du même Apôtre. *Manifestati quòd (1)
 epistola estis Christi, ministrata à nobis, et scri-
 pta non atramento, sed Spiritu Dei vivi : non in
 tabulis lapideis, sed in tabulis cordis carnalibus.*
 (2 Cor. 5, 3.) « Si l'on conclut, ajoute l'au-
 teur, du premier passage, que tous les hom-
 mes trouvent en eux-mêmes la Religion pri-
 mitive, il faudra conclure du second, que
 tous les Chrétiens trouvent aussi la Religion
 « de Jésus-Christ en eux-mêmes, ce qui est ma-
 nifestement faux. » (Pag. 142.) Je réponds 1°
 qu'aucun théologien catholique ne prétend que
 tous les hommes trouvent en eux-mêmes la
 Religion primitive; car tous les théologiens
 conviennent que la Religion primitive néces-
 saire au salut, ou nécessaire à l'homme pour
 parvenir à sa fin *supernaturelle*, contenait des
 dogmes dont la connaissance était au-des-
 sus de sa raison, et qu'il ne pouvait par
 conséquent connaître que par la révélation
 et en soumettant sa raison. Il n'a jamais été
 possible de se sauver sans la foi : *Sine fide im-
 possibile est placere Deo.* C'est l'Apôtre qui le
 dit; les théologiens n'ont garde de le nier, et
 tous souscrivent à la doctrine que saint Tho-
 mas exprime en ces termes : « *Necessarium
 « fuit homini (2) ad salutem quòd ei nota fie-
 « rent quòdam per revelationem divinam, quò
 « rationem humanam excedunt.* » (1, q. 1, art.
 1, 0.) Tout ce que l'unanimité des théologiens
 et des interprètes conclut du passage de saint

(1) « Il est manifeste que vous êtes la lettre
 « de Jésus-Christ, dont nous n'avons été que
 « les ministres, et qui est écrite, non avec de
 « l'encre, mais par l'esprit du Dieu vivant,
 « non sur des tables de pierre, mais sur des
 « tables de chair, qui sont vos cœurs. »

(2) « Il a été nécessaire à l'homme, pour par-
 venir au salut, d'acquiescer par la révélation
 « divine la connaissance de certaines choses
 « qui surpassent la raison humaine. »

Paul, est que ceux qui, sans connaître la loi
 divine révélée aux Juifs, font ce qui est pres-
 crit par la loi, en matière de morale, montrent
 que les préceptes de morale sont écrits dans
 leurs cœurs : *Ostendunt opus legis scriptum in
 cordibus suis.* Ce n'est point la loi divine révé-
 lée qui donne aux hommes cette connaissance;
 elle la suppose, du moins quant aux principes
 généraux qui sont le fondement de la loi natu-
 relle. « *Sicut gratia præsupponit naturam (1),
 « ita oportet quòd lex divina præsupponat
 « legem naturalem.* » (1-2, q. 99, art. 2, ad 1.)

« 2° Si du premier passage nous concluons
 que tous les hommes trouvent en eux-mêmes
 la loi naturelle, j'avoue que du second il faut
 conclure également que tous les Chrétiens
 trouvent en eux-mêmes la loi évangélique;
 cette conséquence me paraît bien déduite, et
 je ne puis la nier. — Mais cela est manifeste-
 ment faux. — Vraiment j'aurais cru que cela
 était manifestement vrai, et je ne puis assez
 m'étonner que l'auteur paraisse convaincu du
 contraire. En effet, si la loi évangélique est écrite
 dans le cœur de tous les Chrétiens, comment
 serait-il possible que tous les Chrétiens ne trou-
 vassent pas la loi évangélique en eux-mêmes
 ou dans leur cœur? Est-ce donc qu'elle y se-
 rait écrite sans s'y trouver? Pourquoi donc,
 demandera l'auteur, la loi naturelle pourra-
 t-elle être connue, sans le moyen de l'enseigne-
 ment extérieur, puisque la loi évangélique ne
 le peut pas, quoiqu'elle soit également écrite
 dans le cœur? Je ne ferai pas de grands ef-
 forts pour trouver la réponse, car l'auteur
 me l'a suggérée lui-même sans s'en douter. Ne
 dit-il pas, avec Tertullien, que les hommes ne
 naissent pas Chrétiens, mais le deviennent?
 Voilà ma réponse à la question. Pour que la loi
 évangélique soit écrite dans le cœur d'un
 homme, il faut que cet homme soit Chrétien;
 or il n'est pas Chrétien par naissance, il faut
 qu'il le devienne et il ne peut le devenir que
 par un moyen extérieur, par une régénération.
 C'est lorsqu'il devient Chrétien par le
 baptême, que la loi du Chrétien, la loi
 évangélique se grave dans son cœur; cela est
 manifeste. Mais peut-on dire également que
 les hommes ne naissent pas hommes, *fiunt, non
 nascuntur homines?* Il faudrait qu'on pût le
 dire pour que la parité établie par l'auteur
 subsistât. Car si l'homme naît avec la nature

(1) « Comme la grâce suppose la nature, de
 « même la loi divine suppose nécessairement
 « la loi naturelle. »

humaine, avec la raison humaine, comme cela est incontestable, ou voit qu'on ne peut pas raisonner de la loi naturelle, ou inhérente à la nature humaine, comme de la loi évangélique, qui est ajoutée à la loi naturelle, qu'elle suppose et qu'elle perfectionne; la loi évangélique est une loi de grâce, et la grâce, dit saint Thomas, présuppose la nature; la loi évangélique est une loi divine, et la loi divine présuppose la loi naturelle. Mais la nature, la raison, la loi naturelle ne présupposent rien que l'action de Dieu, créateur de la nature et de la raison.

« J'avoue cependant qu'il se présente ici une difficulté, et je ne veux pas la dissimuler. Les enfants qui reçoivent le baptême aussitôt après leur naissance deviennent Chrétiens, et par conséquent, d'après ce qui vient d'être dit, ils doivent avoir la loi évangélique écrite dans le cœur. Or cela n'empêche pas que l'enseignement extérieur ne leur soit nécessaire pour connaître la loi évangélique; donc aussi, quoique la loi naturelle soit écrite dans le cœur de tous les hommes, l'enseignement extérieur peut leur être nécessaire pour la connaître.

« Pour résoudre cette objection, j'ai encore recours à saint Thomas, qui est mon unique garant, par la crainte que j'ai qu'en citant un autre théologien, je ne rencontre, sans m'en douter, un théologien Cartésien; car je ne sais à quel signe je pourrais distinguer un théologien Cartésien d'un théologien non Cartésien. Si, pour n'être pas Cartésien, il faut adopter les idées de l'auteur, je crains bien qu'il ne soit très difficile de trouver un théologien qui ne le soit pas. La seule chose qui me rassure pour saint Thomas lui-même, c'est qu'il vivait quatre siècles avant Descartes. Or, ce saint docteur nous enseigne que la loi évangélique est écrite dans le cœur des Chrétiens, non en ce sens que tout ce qui appartient à cette loi soit écrit dans nos cœurs, mais seulement en tant que la loi évangélique est une loi de grâce, une loi d'amour, loi qui n'est autre chose que l'opération de l'Esprit-Saint dans nos cœurs. Mais outre ce qui appartient principalement à la loi nouvelle, comme la foi, la grâce, l'amour, qui sont des choses intérieures, il y a plusieurs autres choses nécessaires comme dispositions à ce qui est intérieur, ou comme direction pour en faire bon usage; d'où il suit que la loi évangélique est en partie écrite et en partie non écrite dans nos cœurs. Écoutons saint Thomas, dont je ne fais qu'exposer la doctrine: « *Id quod est potissimum*

« *in lege novi Testamenti (1), et in quo tota*
 « *virtus ejus consistit, est gratia Spiritus san-*
 « *cti, quæ datur per fidem Christi. Et idem*
 « *principaliter lex nova est ipsa gratia Spiritus*
 « *sancti, quæ datur Christi fidelibus....*
 « *Habet tamen lex nova quædam sicut dispo-*
 « *sitiva ad gratiam Spiritus sancti, et ad usum*
 « *hujus gratiæ pertinentia, quæ sunt quasi se-*
 « *cundaria in lege novâ, de quibus oportuit*
 « *instrui fideles Christi et verbis et scriptis,*
 « *tam circa credenda, quàm circa agenda. Et*
 « *idem dicendum est quòd principaliter lex no-*
 « *va est lex indita, secundariò autem est lex scri-*
 « *pta.* » (1-2, q. 106, art. 1, 0.) Je n'ai pas besoin de dire que par, *lex indita*, il faut entendre la loi écrite dans le cœur, et par, *lex scripta*, la loi extérieure; il suffit de lire l'article cité pour s'en convaincre. Le saint docteur confirme sa doctrine par l'autorité de saint Augustin: « *Quid sunt leges Dei ab ipso*
 « *Deo scriptæ in cordibus (2), nisi ipsa præ-*
 « *sentia Spiritus sancti, qui est digitus Dei,*
 « *quo præsentè diffunditur charitas in cordi-*
 « *bus nostris, quæ plenitudo legis est et præ-*
 « *cepti finis?* » (S. Aug. de Spirit. et Litt. c. 21.)

« Maintenant il est facile de résoudre l'objection, ou plutôt, elle est déjà résolue. L'enfant, en recevant le baptême, reçoit la grâce, le Saint-Esprit, l'amour de Dieu, la foi infuse; en un mot, tout ce qui est principal dans la loi évangélique, tout ce que l'enseignement extérieur ne peut pas donner; mais il n'a rien de ce qui appartient à la loi extérieure ou écrite; et il ne peut, dans l'ordre ordinaire,

(1) « Ce qu'il y a de plus essentiel dans la loi du nouveau Testament, et ce qui fait toute sa vertu, c'est la grâce du Saint-Esprit qui est donnée par la foi en Jésus-Christ. C'est pourquoi la loi nouvelle est principalement la grâce même de l'Esprit-Saint donnée à ceux qui croient en Jésus-Christ. Cependant la loi nouvelle a certaines choses qui servent comme de dispositions à la grâce du Saint-Esprit et appartiennent à l'usage de cette grâce. Ces choses ne sont que secondaires dans la loi nouvelle; et il a fallu que les fideles de Jésus-Christ en fussent instruits de vive voix et par écrit, pour avoir une règle de foi et de conduite. Ainsi l'on doit dire que la loi nouvelle est principalement une loi intérieure, et secondairement une loi écrite. »

(2) « Les lois de Dieu, écrites par lui-même dans les cœurs, que sont-elles, sinon la présence même de l'Esprit-Saint, qui est le doigt de Dieu, présence par laquelle est répandue dans nos cœurs la charité, qui est la plénitude de la loi et la fin du précepte? »

l'acquérir que par l'instruction, par la prédication de la parole, laquelle ne peut lui donner la foi, mais bien lui faire connaître ce qu'il doit croire. L'auteur nous dit que *c'est la parole qui a écrit la loi de Jésus-Christ dans les cœurs*; mais l'Apôtre nous enseigne que c'est l'Esprit-Saint : *Scripta Spiritu Dei vivi*. Si c'était la parole entendue qui donnât la foi, qui l'écrivit dans les cœurs, tous ceux qui entendraient la parole recevraient la foi, ce qui n'est pas; et ceux qui ne l'entendraient pas ne pourraient pas avoir la foi, ce qui est encore faux, puisque les enfants ont la foi avant de pouvoir entendre la parole.

« Mais dans quel sens entendrons-nous donc ces paroles de l'Apôtre : *Fides ex auditu?* Demandons-le à saint Thomas : « Dicendum est quod ad fidem duo requiruntur (1), quorum unum est cordis inclinatio ad credendum, et hoc non est ex auditu, sed ex dono gratiæ; aliud est determinatio de credibili, et istud est ex auditu. » (In epist. ad Rom. 10.) Et ailleurs : « Fides principaliter est ex infusione (2), et quantum ad hoc per baptismum datur; sed quantum ad determinationem suam est ex auditu : sic homo ad fidem per catechismum instruitur. » (3, dist. 4, q. 2, art. 2, ad 3.) Qu'il y ait trois personnes en Dieu, c'est une vérité que le Chrétien ne peut apprendre que par la parole; mais la foi qui lui fait croire cette vérité, ne lui vient point de cette parole, elle est produite dans son cœur par l'opération du Saint-Esprit; elle appartient à cette loi écrite dans le cœur par l'Esprit du Dieu vivant. On peut juger de là qu'il est peu exact de dire, avec l'auteur, que *la loi évangélique est connue seulement par l'enseignement extérieur*. Ce que nous connaissons par l'enseignement extérieur n'est que la partie secondaire de la loi évangélique, comme le dit saint Thomas. La partie principale ne peut nous être enseignée que par l'Esprit de Dieu, qui la grave dans nos cœurs.

« Je crois avoir suffisamment démontré que

(1) « Il faut dire que deux choses sont requises pour la foi : l'une est l'inclination du cœur à croire; ce qui ne vient pas de l'ouïe, mais du don de la grâce; l'autre est la détermination de la vérité proposée à croire; ce qui vient de l'ouïe. »

(2) « La foi est principalement infuse, et sous ce rapport elle est donnée par le baptême; mais quant à la détermination des choses à croire, elle vient de l'ouïe; et c'est ainsi que l'homme est disposé à la foi par les instructions du catéchisme. »

si la loi naturelle et la loi de grâce sont dites toutes deux gravées dans nos cœurs, elles le sont d'une manière bien différente; l'une tenant à notre nature et ayant son principe dans notre raison, que nous recevons de Dieu avec l'existence; l'autre étant un don de Dieu ajouté à notre nature et qui nous élève à un état surnaturel. J'ajoute encore un passage de saint Thomas, qui explique la chose avec sa clarté ordinaire. « Dupliciter est aliquid inditum homini (4). Uno modo, pertinens ad naturam humanam; et sic lex naturalis est indita homini. Alio modo est aliquid inditum homini, quasi superadditum, per gratiæ donum, et hoc modo lex nova est indita homini, non solum indicans quid sit faciendum, sed etiam adjuvans ad implendum. » (1-2, q. 106, art. 1, ad 2.)

« Je dois peut-être demander pardon au lecteur de multiplier ainsi les citations de saint Thomas, ce qui peut paraître fastidieux; mais je m'y vois en quelque sorte forcé pour faire voir combien cette théorie qu'on veut nous donner pour identique à la doctrine catholique s'en éloigne en effet. Si je ne m'appuyais que sur le raisonnement, on se contenterait de me répondre que je suis Cartésien, ce qui, aux yeux de bien des personnes, à qui on a fait un épouvantail de ce mot, paraîtrait une réponse péremptoire; et si je citais des auteurs modernes, on dirait également qu'ils ont suivi les principes de Descartes. J'ai donc cru que je ne pouvais prendre de guide plus sûr qu'un docteur que l'Eglise honore depuis six siècles, ni m'appuyer sur une autorité moins suspecte.

« Quant à la solution que l'auteur donne à la troisième objection qu'il se propose, savoir que les Pères et les théologiens disent que les hommes ont vécu sous la loi de la nature depuis Adam jusqu'à Moïse, et admettent pourtant une révélation transmise par la tradition, je me contenterai de dire que quiconque est tant soit peu versé dans la lecture des Pères et des théologiens avouera sans peine que dans leurs écrits, la loi de la nature est quelquefois

(1) « L'homme a reçu deux sortes de biens dans son intérieur : les uns appartiennent à la nature humaine; et c'est ainsi que la loi naturelle est gravée en lui; les autres sont ajoutées aux premiers par le don de la grâce; et c'est ainsi que la loi nouvelle est gravée dans l'homme, non seulement en lui indiquant ce qu'il doit faire, mais de plus en l'aidant à le faire. »

prise dans un sens plus étendu, par opposition à la loi de Moïse et à la loi évangélique; mais ce serait mal raisonner que d'en conclure qu'ils ne la prennent jamais dans un sens plus strict, par opposition à toute révélation proprement dite. Je ne crois pas que l'auteur veuille soutenir sérieusement le contraire. Assurément, c'est par opposition à la révélation que saint Thomas a dit : « *libud solum est de lege naturali, quod ratio naturalis susdet* (1). »

« A la page 144 l'auteur parle d'un argument bizarre que le dogme du péché originel a, dit-il, fourni à quelques personnes contre la doctrine qu'il défend; et là-dessus il écrit une page de plaisanteries fort agréables. C'est sans doute bien fait d'égayer une discussion qui, de sa nature, est un peu sèche; mais comme, après tout, des plaisanteries, quelque spirituelles qu'on les suppose, ne sont pas des réponses, il est permis de voir si cet argument bizarre n'a pas aussi son côté sérieux. Supposons pour un instant qu'une cause physique quelconque affaiblisse tout d'un coup considérablement la rac humaine, la rac générale; supposons que la presque totalité du genre humain, au lieu de s'efforcer d'arrêter les progrès du mal que produit cette cause physique toujours agissante, en augmente au contraire par son imprudence l'intensité et la maligne influence; supposons enfin qu'un petit nombre d'individus mieux avisés, connaissant l'origine du mal qui en est résulté pour leur vue individuelle, s'appliquent à combattre cette cause désastreuse, s'efforcent par tous les moyens qui sont en leur pouvoir, de diminuer le mal déjà causé et d'en arrêter les progrès, en s'abstenant sagement des excès auxquels se livre une multitude insensée. Je le demande : dans les jugements qui doivent être fondés sur le bon état du sens de la vue, sera-t-il plus sage de s'en rapporter au jugement de la multitude qui a subi toutes les conséquences du mal, qu'à celui du petit nombre de ceux qui ont combattu ces conséquences et ont su s'en garantir? Je crois que la réponse à cette demande ne souffre pas de difficulté. Or l'application est facile.

« Le péché originel a porté un coup terrible à la raison humaine. Les enfants d'Adam sont nés dans un état bien différent de celui où ce père du genre humain avait été créé. Ce péché, passant de génération en génération,

(1) « La loi naturelle ne renferme que les devoirs indiqués par la raison naturelle. »

est une cause toujours existante, dont les effets sont toujours également funestes. Cependant, si les hommes, avec les secours qu'une miséricordieuse Providence ne leur a jamais refusés, s'étaient abstenus de joindre leurs propres péchés à celui dont ils avaient hérité, le mal aurait été beaucoup moindre, et du moins n'aurait pas fait des progrès : mais au lieu de cela, la presque totalité du genre humain s'est livrée sans retenue à la brutalité de ses passions, et la corruption du cœur allant toujours croissant, la raison a dû nécessairement s'affaiblir dans la même proportion. Il est dit des hommes avant le déluge : *Omnis caro corrumpet riam suam*; et si nos livres saints ne disent pas en termes exprès la même chose de la généralité des hommes au temps de la venue du Messie, ils en disent assez pour nous le faire conjecturer. L'histoire appuie cette conjecture, et le tableau hideux que nous fait saint Paul de ceux qui se disaient et qu'on appelait sages ne nous permet guère le doute à cet égard. Cependant, de même qu'avant le déluge cette terre corrompue portait quelques *exfants de Dieu*, de même, après cette catastrophe, Dieu a eu des enfants, des amis, des prophètes, non seulement dans le peuple Juif qu'il avait choisi, mais même parmi les nations. « *Sapientia per nationes in amicos sanctas se transfert, amicos Dei et prophetas constituit* (1). » (Sap. 7, 27.) Ces hommes en très-petit nombre, comparativement à la masse du genre humain, ne se sont point abandonnés aux excès de corruption dont ils étaient témoins; ils ont fait usage de leur raison affaiblie, mais non éteinte, pour réprimer leurs passions; ils ont été fidèles aux mouvements intérieurs de la grâce, qui n'abandonne jamais entièrement l'homme, et qui va toujours croissant en proportion de sa fidélité à y correspondre; ils ont étudié leur propre cœur et cette nature où resplendissent si admirablement les perfections de la Divinité; ils se sont adressés avec ferveur à l'auteur de tant de merveilles, ont invoqué son secours, l'ont supplié de les éclairer. Serait-ce une chose si bizarre de dire que ce moyen de parvenir à la vérité est un peu plus sûr que celui de compter les voix d'une multitude abruti? De tels hommes me paraissent plus faits pour instruire la multitude que pour en recevoir des leçons.

(1) « La sagesse se communique aux âmes saintes qui se trouvent parmi les gentils; elle en fait des amis de Dieu et des prophètes. »

Je crois qu'un individu dont le cœur est pur et la volonté droite, en apprendra toujours plus par la méditation que n'en peut savoir une foule aveuglée par les passions. Le Saint-Esprit lui-même ne nous met-il pas dans la bouche ces paroles : *Super omnes docentes me intellexi: quia testimonia tua meditatio mea est?* Et cela doit être surtout vrai, si ceux qu'on suppose les maîtres, *docentes*, sont plongés dans une profonde ignorance, comme était la *raison générale* asservie à une *volonté générale* corrompue au dernier point.

« L'auteur termine ce chapitre en disant que les conséquences du système Cartésien et du système Janséniste sont *constamment parallèles*. Je ne comprends pas trop cela, et cette assertion me paraît aussi un peu bizarre. Mais je crois qu'il serait fort inutile de m'arrêter à la réfuter, puisque je n'ai pas entrepris la justification du système Cartésien, que j'ai toujours cru tout-à-fait étranger à la théologie. »

Objection desumpta ex auctoritate quæ etiam post adventum Christi valebat apud Judæos synagoga.

Argumentum istud omni contentione animi premebat minister Claudius, nec unquam posse enodari aut resolvi jactanter asserbat : ipsemet audiatur : « Selon le principe de M. de Meaux, le peuple ne doit jamais s'ingérer de juger après l'Eglise, ni avoir d'autre sentiment que le sien : s'il le fait, c'est un orgueil inconcevable, insupportable ; c'est donner lieu à des conséquences qui font horreur, à des propositions affreuses et détestables. Comment donc pouvoir, ce principe demeurant en son entier, croire que, dans les miracles de Jésus-Christ, il y avait une pleine démonstration de la puissance divine et une claire confirmation de sa mission, et par cette créance recevoir son autorité, c'est-à-dire être dans une forme de contrariété de jugement avec leur Eglise ? » (Réponse au discours de M. de Condom.) Antè adventum Christi jure docendi ac præcipiendi potiebatur synagoga, eaque in rebus ad Religionem pertinentibus auctoritate pollebat, cui nulla in mente Judæorum videbatur antecellere. In mundum venit unigenitus Dei Filius, plenus gratiæ et veritatis ; cum hominibus conversatus est ; stupenda et innumera passim edidit in divini suæ legationis probationem miracula ; sed illum esse à Deo missum pernegabat synagoga, eundemque tanquam Mosaicæ ætorem legis, nec lûm divinis colendum hono-

ribus, diris afflicendum judicavit supplicis. Quid igitur tum facerent? Quasnam in partes inclinandum staterent Judæi? Num Christi debuerunt concedere miraculis, ad eumque supplices se ut mundi redemptorem adjungere? Sed de ipsâ ejus miraculorum origine propositoque in eisdem fine movebatur ingens controversia. Ortum illa ducere à demonum consortio dicitabat synagoga, eoque spectare ut traditis à Moysè divinitus inspirato mandatis detraheretur; ergo Ecclesiæ auctoritate si dirimendæ sint evortæ de nâ ac moribus controversiæ, potuerunt prudenter ac debuerunt Judæi auctoritati synagogæ quæ jure possessionis gaudebat, obsequi in prophetiarum interpretatione et discussione miraculorum Christi.

Resp. 1° : Præmittere possemus, non synagogæ formali decreto condemnatum esse Christum Dominum, sed tumultuantibus invidiæque percitis sacerdotum principibus et scribis, atque seductâ et concitatâ impotentibus plebe. Verùm quidquid sit de judicandi usurpatâ tunc formâ, totum ferè propositum argumentum evadit vel nudâ solvendâ quæstionis expositione; delusus aut mentitus fuit Claudius, dum hanc tribuit Catholicis sententiam, in alicujus auctoritate Ecclesiæ, absque ullâ temporis differentia positam fuisse vim judicandi enatas de rebus fidei controversias : verùm quæstionis statum accuratè pro more suo exposuit doctissimus Bossuetius : « Afin qu'on pût faire un tel argument du temps que Jésus-Christ fut condamné, inquit illustrius præsum, il faudrait dire qu'il n'y avait aucun moyen extérieur ni aucune autorité certaine à laquelle on dût nécessairement céder : or qui peut le dire, puisque Jésus-Christ était sur la terre, c'est-à-dire la vérité même, qui paraissait visiblement au milieu des hommes, le Fils éternel de Dieu, à qui une voix d'en haut rendit témoignage devant tout le peuple : *C'est ici mon Fils bien-aimé, écoutez-le*; qui, pour confirmer sa mission, ressuscitait les morts, guérissait les aveugles-nés, et faisait tant de miracles que les Juifs confessaient eux-mêmes que jamais homme n'en avait tant fait. » Paucis interpositis sic prosequitur Bossuetius : « Je dis qu'il n'y eut jamais aucun temps où il n'y ait eu sur la terre une autorité visible et parlante, à qui il faille céder. Avant Jésus-Christ nous avions la Synagogue. Au point que la Synagoge devait défallir, Jésus-Christ parut lui-même; quand Jésus-Christ

« s'est retiré, il a laissé son Eglise, à qui il a
 « envoyé son Saint-Esprit. Faites revenir Jé-
 « sus-Christ enseignant, prêchant, faisant des
 « miracles, je n'ai plus besoin de l'Eglise;
 « mais aussi ôtez moi l'Eglise, il me faut Jé-
 « sus-Christ en personne, parlant, prêchant,
 « décidant avec des miracles et une autorité
 « infaillible. » (Conférence avec le ministre
 Claude.) Majori itaque in auctoritate sita est
 via doctrinæ dignoscendæ, quæ ad informan-
 dam nutriendamque fidem pertineat; sed ali-
 cui determinatæ Ecclesiæ sic fuit concessa
 præcellens docendi auctoritas, ut ab illâ di-
 vini instituti ratione excipiendum sit tempus
extraordinarii quo Christus ipse in terris fun-
 gebatur, ministerii; tantâ enim, externisque
 tam evidentibus argumentis demonstratâ au-
 thoritate eminebat, ut quidquid illi adversaretur
 ac repugnaret, hoc ipso reprobandum esset et
 abjiciendum.

2° Decretoriâ hanc solutionem planè con-
 firmat causamque suam funditûs perimit ipse
 Claudius, insigni confessione quam ab eo ex-
 pressit manifesta invictaque veritas; en pro-
 priis ejus verbis enuntiata hæc confessio :
 « Dites tant qu'il vous plaira qu'il y avait dans
 « les miracles de Jésus-Christ une pleine dé-
 « monstration de la puissance divine et une
 « confirmation de la mission de Jésus-Christ,
 « et qu'il n'y avait rien à y opposer qu'une
 « malice grossière et une manifeste obstina-
 « tion : non seulement j'en suis d'accord,
 « mais j'en dirai encore plus que vous. Ce
 « n'est pas là le point de notre question. Jé-
 « sus-Christ était une autorité vivante et par-
 « lante; son autorité était la plus grande et la
 « plus infaillible qui fut jamais sur la terre,
 « puisqu'elle était divine; il la confirmait par
 « des miracles qui de droit devaient être reçus
 « par eux-mêmes, sans autre examen. Tout
 « cela est constant, mais la Synagogue con-
 « damnait ces miracles et rejetait l'autorité
 « de Jésus-Christ; et, selon le principe de
 « M. de Meaux, cette condamnation rendait
 « inutiles tant les miracles que l'autorité de
 « Jésus-Christ, et empêchait le peuple de le
 « recevoir. C'est à quoi il faut répondre. »
 (Réponse au discours de M. de Condom.) Ha-
 bendum est semper præ oculis, in majori au-
 thoritate quæ eminenter appareat, repositam
 credere Catholicos vim ac potestatem judicâ
 proferendi, quibus internum et externum im-
 pendere oporteat obsequium, sive in aliquâ vi-
 sibili Ecclesiâ res deret illa auctoritas, sive in

extraordinario vigeret ministerio, quod Christo
 in terris visibiliter degenti fuerit reservatum;
 eo constituto principio et quæstionis statu,
 quem vel ignoravit, vel dissimulavit Claudius,
 ita possumus ex allatâ ipsius confessione argu-
 mentari. Miraculis Christi exhibebatur plena
 divinæ ipsius potentia et legationis demon-
 stratio; impugnari non poterat, nisi crassâ ex
 malitiâ apertâque obstinatione; jure debue-
 runt, *prævio nullo examine* approbari; id omne
 constabat, neque ulla unquam in terris extitit
 auctoritas, quæ conferri potnerit cum aucto-
 ritate Christi; hæc omnia confutur expressè
 Claudius; quid ergo opus erat Judæis percon-
 tarsi à Synagogâ sollicitisque animis ab eâ in-
 quirere quid sentiendum *credendumque* statur-
 ret de miraculis Christi? Numquid ad trutinam
 necesse fuit revocari et ad nutum synagogæ
 reprobari oportuit miracula, quæ semetipsis
 erant evidenter credibilia, absque ullo reci-
 pienda examine, et quæ nisi ex pravitate in-
 excusabili intolerandâque manifestè perva-
 ciâ, potuissent repudiari?

3° Prænuntium fuerat sancendum esse
 novum fœdus, abrogandamque legem Mosai-
 cam : quæcumque mentem induerint Judæi
 de stabilitate synagogæ, certè evidenti nullo
 monumento constare ipsis poterat, eam sem-
 per esse permansuram, nec unquam suâ au-
 thoritate spoliandam, neque enim evidentiâ pu-
 gnare potest cum divinâ revelatione : quâ
 ratione igitur credendum fuerit et obtempe-
 randum synagogæ, miracula Christi evidenter
 divina, ejusque doctrinam iisdem evidenter
 demonstratam reprobant? Nèdum aliunde
 Christus legi Mosaicæ inimicum se profiteretur,
 palam prædicabat *se non venisse ut legem
 solveret, sed ut adimpleret : tota unum, aut
 unum apicem non præterituram donec omnia
 fierent.* Hortabatur populum ut quæcumque
 legi consona præciperent qui super cathedram
 Moysis sedebant, studiosè faceret, traditamque
 à Moysè instituendæ vitæ rationem, suis ipse
 apertè institutionibus confirmabat et perficie-
 bat. Quapropter nihil erat quo potuissent re-
 trahi probabiliter Judæi à fide adhibendâ
 miraculis Christi, divinæ characterem aucto-
 ritatis tam fulgidâ luce præ se forentibus.

4° Quo tempore Christus Jesus apparuit,
 Messiam expectabant Judæi tanquam gentis
 suæ gloriam et salutem : hinc ad Joannem
 Baptistam, cujus admirandâ sanctitate commo-
 vebantur, miserunt qui ab eo seiscitarentur
 utrûm ipse foret Christus. Christum quoque

mox venturum confidebant Samaritani, ut ex colloquio mulieris Samaritanæ cum Jesu intelligitur; ipsos apud gentiles fama increbuerat proditorum ex oriente eximium liberatorem: pro certo etiam futurum habebant Judæi, ut doctrinâ, oîgnitate et auctoritate Messias omnibus antecelleret. Prodiit æterna veritas, Deique sapientia Christus Jesus: perfectissimam, informandisque moribus aptissimam doctrinam disseminavit: absolutæ virtutis evidentibus eam confirmavit exemplis, nec verebatur dicere palam: *Quis arguet me de peccato?* Tam stupendis, tamque frequentibus miraculis coruscabat ejus ministerium; ut ex Judæis exclamarent multi: *Christus cum venerit, numquid plura signa faciet, quam quæ hic facit?* (Joann., cap. 7, v. 31.) Eorundem miraculorum vim dum infringere nitebantur Scribæ et Pharisei, manifestis sese implicabant contradictionibus, adscribentes dæmoni prodigia, quibus æternum dæmoni indicabatur bellum, Quidquid igitur obloqueretur synagoga, potuit jure ac meritò Christus de Judæis ita pronuntiare: *Nunc autem non habent excusationem de peccato suo*, Joann. cap. 15, v. 21 et 24. Ex his omnibus potest ista confici demonstratio: In controversiis ad Religionem spectantibus, præstantiori auctoritati concedendum est ac fideliter obsequendum; atqui auctoritate synagogæ erat indubitanter et evidentissimè præstantior auctoritas Christi: ergo ipsi erat concedendum et fideliter obsequendum. Ergo posito à Catholicis principio, et hactenus à nobis vindicato, nedùm à Christo abducerentur Judæi, debuerant potius ad illum adduci, eumque præ synagogâ quæ tunc deficiebat, audire, venerari, pronisque constanter sequi mentibus.

Instabis 1°: Noverant Judæi atque in Deuteronomio admonebantur, posse prophetam aliquem surgere qui portentum annuntiet, quod reipsâ eveniat: illum tamen esse morte mulctandum, si populum voluerit à vero Deo ad falsum nomen devocare. Sic gentem Israeliticam allocutus est Moyses: *Si surrexerit in medio tuâ propheta, aut qui somnum vidisse se dicat, et prædixerit signum atque portentum, et venerit quod locutus est, et dixerit tibi: Eamus et sequamur deos alienos quos ignoras, et serviamus eis; non audies verba prophete illius aut somniatoris... Propheta autem ille aut fictor somniorum interficietur: quia locutus est ut vos averteret à Domino Deo vestro.* Divina quidem erant pro-

sus Christi miracula; at cùm divinam ipsorum originem infliciretur synagoga, et se Deum esse non obscure Christus assereret, quam assertionem, impietatis s notâ dignam putabant Judæi, potuerunt, si valeant Ecclesie Romanæ de judice controversiarum placita, fidem abrogare Christo Jesu, etsynagogâ tenaciter inhærere judiciis.

Resp. 1°: Ex allato Deuteronomii textu nullo modo consequitur posse in patrociniis erroris divinum efferi miraculum: mendacium nunquàm patrocinari potest summè verax ipsaque veritas Deus: cùm igitur fatente ac proficiente Claudio ministro, ita essent evidenter divina, quæ à Christo tanquam ab inexhausto fonte manabant miracula, ut de illorum veritate ac sanctissimâ origine dubitari nisi insulsè et protervâ cæcitate non posset, evidentissimum quoque erat, ad Christum Jesum non pertinere Moysis de præcavendo atque condemnando fallaci et impio prophetâ, sapientissimam admonitionem. Non de miraculo vero ac propriè dicto (ut datâ occasione exponamus memoratum locum Deuteronomii), loquebatur Moyses, sed de aliquâ prædicatione signi seu portentii, quod quale sit, non declaravit. Potest autem fieri ut homo perspicax et in arte fallendi exercitatus, conjecturâ mirabilem aliquem eventum augeretur, vel temerè, et rem fortunæ committendo præannuntiet. Potest dæmon, naturali, sed humanam conditionem superante sagaciâ, subtilitate, velocitate, quædam hominibus inaccessa, vel propter locorum distantiam incognita, perspicere, atque permittente Deo, alicui pseudo-prophete suggerere: quod à miraculis Christi quantum abhorreat, nemo, ut conclamant omnes Christiani, nisi obcæcatus et obduratus, non intelligit. 2° Notoriâ et absolutâ evidentiâ constabat Judæis unum esse Deum eumque solum esse adorandum, præscriptamque divinâ lege animadversionem mereri prophetam aut somniatorem qui post latentem quem pronuntiaverit eventum diceret: *Eamus et sequamur deos alienos.* Numquid notoriâ pariter et absolutâ evidentiâ constabat Judæis, voluisse Christum Judæos ad abjiciendum supremi numinis cultum, profitendamque idololatriam inducere? Unum esse Deum, eum solum, et quidem in spiritu et veritate adorandum totoque corde diligendum, docebat, prædicabat et inculcabat. Sese ut hominem illi penitus subditum verbis et factis continuo profitebatur. Deum quidem se ipsum asseruit,

neque enim abdicare se divinitate poterat; numquid verò fundamentale hec dogma quo tota innititur christiana Religio, eclare debuit? Unum se cum Patre et Spiritu sancto Deum testificatus est; grande quidem et ineffabile mysterium! sed illæsa, ut diximus, divinæ naturæ unitate traditum, sed iisdem confirmatum miraculis, quibus cætera omnia Religionis christianæ dogmata: miraculis, ut etiam atque etiam, confitente Claudio, inculcandum est, tantâ certitudine, tam splendido veritatis lumine præstantibus, ut nisi insanâ pertinaciâ potuerint illa dæmonibus adscribere Judæi: ergo quidquid secum ipso pugnas obloquatur Claudius, debuerunt tabescentis invidiâ synagogæ clamoribus, auctoritatem ac testimonium Christi anteponeere.

Instabis 2°: Eodem modo debuerunt affici erga synagogam Judæi, quo erga constitutum à Christo Ecclesiam Christiani: fac aliquando patrari miracula quæ ipsos electos in errorem possent pertrahere, qualia futura sunt Antichristi, tum si primæ partes in dijudicandis controversiis tribuantur Ecclesiæ, portenta illa quantumcumque ad percillendos animos vim habere viderentur, statim oporteret concitatâ indignatione rejici, atque auctoritati Ecclesiæ firmiter adhærere: ita Judæi, eodem si ducti fuissent placito, debuisent miraculis Christi, quantumlibet per semetipsa commendandis, denegare fidem, eandemque totam synagogæ adjudicare. Argumento, ut aiunt, ad hominem, Catholicos sic premendos arbitratus est Claudius: « Puisque ce n'est point mal « fait de s'élever contre la Synagogue pour « se soumettre à Jésus-Christ, lorsqu'il était « une autorité vivante et parlante qui se con- « firmait par des miracles, ce ne sera pas mal « fait aussi de s'élever contre des assemblées « ecclésiastiques, pourvu que ce soit pour se « soumettre à Jésus-Christ vivant et parlant « dans ses Écritures, que nous reconnaissons « divines, et qui n'ont pas besoin d'une nou- « velle confirmation de miracles: la raison « pour laquelle il fallait alors se soumettre à « lui, n'était pas précisément parce qu'il était « en personne sur la terre, mais parce que « son autorité était divine et souveraine; or « elle n'est pas moins divine et souveraine au- « jourd'hui dans ses Écritures: elle mérite « donc aujourd'hui une pareille soumission et « une pareille préférence à l'autorité de l'E- « glise assemblée, lorsqu'il arrive que ces « deux autorités se choquent. »

Resp.: Perpetuò, triumphum ut agat Claudius, statum quæstionis invertit, quo quidem sincerè exposito, repente delabitur, ut ostendimus, quidquid gessit obrudere. Majori auctoritati in rebus Religionis semper fuit adhærendum; cum igitur latentibus adversariis nostris, Christus Jesus miraculis evidenter divinis auctoritatem suam exereret, quæ omnem aliam certissimè et exploratè vincebat, ambigere absque gravi piaculo non poterant Judæi, quin ingenuè ipsi primas oporteret adjudicari partes, plenamque fidem adhiberi. nec patiuntur aures christianæ, fallacium ac veteratorum hominum portenta, miraculis Christi Domini, tam evidenter divinis, assimilari. Neque etiam Ecclesiæ Christi adæquari potest synagoga: predictum enim erat, defecturam esse synagogam, sancientumque novum fœdus: id quidem negabant pertinaciter Judæi, sed rerum veritati, sed prophetarum oraculis obstare non potuit incredulitas Judæorum: non prohibuit quominus evidenter divina profunderet miracula Christus Jesus, quæ prædictam declararent defectionem synagogæ fœdusque novum confirmarent, quo *inveteratum est prius*. At ubinam prænuntiatum est futurum aliquando ut christiana deficeret Ecclesia, et opus fore extraordinario divinisque communito miraculis ministerio, ut vel suis excitaretur è rudieribus, vel in ipsius locum subrogaretur alia perfectior atque nobilior? Perlustrentur mente historica monumenta, atque perpendatur utrùm aliquâ ætate in eum corruerit statum Ecclesia Christi, ut ad eam instaurandam opus fuerit miraculis, qualia synagoge opposuit Christus, novi conditor fœderis. Verùm non hic agitur de probandâ indefectibilitate et incerrantiâ Ecclesiæ, quæ suo loco demonstrabitur, imò quæ cum assertionibus jam demonstratis necessariò cohæret, sed de refellendo consecrario quod ex principiis Catholicorum derivari commiscitur Claudius: argumentandum est ex principiis Catholicorum non truncatis et dimidiatis, sed integris, et qualia ab eisdem propugnantur; auctoritati autem Ecclesiæ sic obsequendum credunt, ut simul firmissimè credant, nunquam esse defecturum, nullâ unquam abruptum ætate ordinarium quod in ipsâ divinitus institutum fuit, ministerium. Quod attinet ad conflictam à Claudio comparisonem inter Christum loquentem in Scripturis, et Christum Judæos vivâ voce allocutum, non quæritur, nec ambigi potest apud Christianos, utrùm

cuiuslibet auctoritati quæ Christo adversetur, anteponeere debeamus auctoritatem Christi, sive animatâ voce, sive sacris ipse loquatur in Scripturis: supremam ipsius esse auctoritatem ac divinam confitemur, quocumque modo documenta sua expromere voluerit: sed quæritur quænam sit via externa, publica, apta et omnibus accommodata, quam hominibus præstitit Deus ut certò dignoscant, quibusnam monumentis continetur verbum Dei, sive scriptum, sive traditum, tum quemadmodum intelligendum sit et exponendum. Porrò quibus demonstravit Christus miraculis, missionem ac divinitatem suam, iisdem invictè demonstratum est, adhærendum esse Ecclesiæ quam et matrem, et magistram nobis constituit, tum etiam excusatione carere pervicaciam Judæorum, Christi institutionibus refragantium, quiddid obtenderit suo tunc ipso damnata iudicio synagoga.

Solvitur obiectio desumpta ex auctoritate Ecclesiæ Græcæ suos apud alumnos.

Hanc Deus non præstitit indagandæ veritatis viam quæ mentes à veritate detorquet, atque in susceptis periculosissimis detinet erroribus; talis est via auctoritatis quæ tantoperè à Romanis laudatur theologis. Eam sequentes, qui Græcam, qui Armenianam, qui Ægypticam, qui Æthiopicam communionem consecantur, illi omnes quæ ducuntur auctoritate, decepti et abstracti, fidentius aberrant obstinatiisque adhærescunt ingestis sibi ab infantia hæresibus. (Quod dicemus de Græcis, dictum habeatur idem de cæteris.) Græcorum animos si quid dubitationis sollicitet de dogmatibus suæ sectæ, dubium illud privato examine quo sanam extenderent doctrinam, perpendere nequeunt, si principiis suis stare voluerint, sed illud statim iudicium Ecclesiæ suæ inhærentes repellere; nno verbo, eodem modo sese tum gerant oportet, quo Romanæ consortes communionis sese gerent, si quid animum ipsorum pulsaret, quo viderentur ab eadem communione deterreri. Apud Pythagoræ discipulos, ille erat perulgatus terminandi disceptationes modus. *Ipsæ* (Pythagoras) *dixit*: sic apud Græcos, non secus ac apud Romanos, ista est ratio componendi de fide controversias: *Ecclesia decrevit; Ecclesia sancit anathemate.*

Resp. 1°: In rebus ad causam fidei spectantibus, non dicimus adhærendum esse qualicumque societatis christianæ iudiciis, sed auctoritati ac decretis veræ Ecclesiæ. Hæc autem

methodo, nedum à veritate dimoveantur animi, atque in arreptis detineantur erroribus, in quibusquæ eam tenuerint, non ab Apostolica doctrinâ se patienter divelli, nec aliter quam illâ deserendâ viâ, suscitatur sunt tot hæreses quæ nomen christianum deformaverint. Quod ut percipiatur clarior, ad Ecclesiæ primordia cogitatione remeandum est. Fatentur omnes hanc in ortu suo et qualis à Christo condita est, immunem ab errore illibalamque fuisse: unâ tunc fide, unâ communione tenebantur omnes Christiani: nec aliunde principium duxerunt nefandæ Simonis, Cerinthi, Ebionis sectæ, quam ex eo quod Ecclesiæ jugum excusserint, coercentis ejusdem auctoritatis impatientes, suisque præ illius iudicio indulgentes placitis. 2° Si, v. g., Protestantibus objiciatur eam ob causam rejiciendam esse privatam examen, quod hæc viâ gravissimos in errores abripiantur Anabaptistæ, Sociniani, Enthusiastæ, quid respondere soleant? Non quocumque examine rescrari aditum ad veram doctrinam, sed prudenti, maturo rectoque examine: nec ideò abjiciendam esse hanc methodum, quod examen devium pravumque adhibeant multi, in agendo præcipites, præjudicatis servientes opinionibus, prurientibusque delusi cupiditatibus. Pari saltem responso, elidere possumus ductam objectionem ex Græcis abutentibus auctoritatis methodo. *Deo vero sacrificandum est*: num idcirco obliterandum erit insitum illud omnibus placitum, quia falsis numinibus victimas tot populi mactaverint? Atellendus est abusus: retinendum est quod à legitimo usu detorquetur, sanum rectumque in se principium. Profitentur Græci, discernendam scilicet viâ auctoritatis doctrinam à Christo et Apostolis traditam: profitentur credendum firmiter symbolis fidei quibus continentur veri characteres Ecclesiæ: at suæ illos societati adjudicant, eoque consequenter errant, non quod auctoritate dirimendas esse in causis fidei controversias existimant, sed quod suæ sectæ legitimam, divinitus constitutam et soli veræ Ecclesiæ concessam tribuant auctoritatem.

Instabis 1°: Negari non potest, Græcorum in societate versari multos qui bonâ fide, seu invincibili ex ignorantia erodant veram Ecclesiam habendam esse sectam in quâ sunt instituti: quâ ratione igitur suis ab erroribus expedire se poterunt, quandiu putabunt in causis fidei tendendam esse viam auctoritatis, nec ab eâ unquam resiliendum? Nefas enim

ducant ab Ecclesiæ suæ doctrinâ et mandatis assensum cohibere, neque illis verti potest crimini constans illud obsequium, à quo si deflecterent, invincibiliter erroneæ, quod non licet, oblectarentur conscientiæ.

Resp. : Non inflicimur, in hæreticis Græcorum sectis inveniri qui hæresi aut schismati formaliter, ut aiunt, seu liberè non adhæserint : fatemur tales occurrere qui maturam jam ætatem attigerint : (nam puerilibus annis multò frequentius reperiri quis negaverit ?) At 1° sicut observatum est, error ille non profuit ab officio veræ obtemperandi Ecclesiæ ; consideretur sequens syllogismus : Adhærendum est et obsequendum auctoritati veræ Ecclesiæ : atqui Græcorum vera est Ecclesiæ : ergo illius auctoritati adhærendum est et obsequendum.

Priore hujusce syllogismi propositione continetur illud quod asserendum curavimus principium : at ex illâ propositione non consequitur pro verâ esse habendam ecclesiâ Græcorum schismaticam et hæreticam sectam, ejusque tenenda, quasi ad fidem pertinerent, falsa dogmata. 2° Alia est conditio Græcorum, quibus proponeretur amplectenda catholica fides Ecclesiæ, alia conditio Catholicorum, qui sollicitarentur ad ineundam Græcorum sectæ communionem : certissimis manifestisque argumentis suo loco exponendis (nam hæc agitur dumtaxat de refutandis prævè ductis ex auctoritatis methodo consecutionibus), demonstrari potest quænam sit vera Ecclesiæ : ad hanc investigandam, tum ubi comperta est, ad ejus constanter retinendam communionem inclinat et adjuvat gratia interior quæ descendit à Patre Iovissimum. At errantium Græcorum mentibus possunt aut scriptis aut vivâ voce supponitari invicta et evidentiâ credibilitatis momenta, quibus aspirante et impellente gratiâ commoti et instructi, vel statim, spuriam esse sectam suam agnoscant, vel de ipsâ statu vehementer dubitent ; invalescente deinceps et obfirmatâ, cui nihil præponderantis opponitur, dubitatione, eò poterunt tandem promoveri, pleno ut fateantur assensu, abdicandam esse illam cui mancipati fuerant communionem, et veram quæ ipsis ostenditur, totos se devovendos Ecclesiæ. Quibus verò proposita, quantum sufficiat, nondum fuerint rationum auctoritatisque subsidia, quibus ab errore suo deducantur, illi permanente in ipsis, de quâ locuti sumus bonâ fide, habebuntur coram Deo qui corda et rems scrutatur, excusati. Revocandam est in me-

moriâ quod alibi indicavimus, nempe si qui invincibiliter aliquâ in societate aliquod ignorarent dogma ex necessitate mediè credendum, non passurum esse Deum, illos nisi salutî suæ repugnent, dogmatis illius notitiâ et fide, ad extremum usque vitæ spatium cædere.

Instabis 2° : In solvendâ objectione concessum est observari apud schismaticam Græcorum societatem, multos qui errore hæctenus invincibili et necessariò credant, illius esse servandam communionem ; inde non leves exorientur difficultates : namque 1° error licet necessarius, formalis tamen, ut aiunt, ac propriè dictus esset error ; ergo tam alienum est à divinâ veracitate, ut hominem aliquem invadat error necessarius, quàm divinæ sagacitati repugnat, ut necessarium aliquis possit incurere peccatum. 2° Erroneum qui dogma ita crederet, ab illo credendo prudenter ac licitè abstinere non posset, cum illud tum non abjiceret nisi reluctante conscientiâ : ergo crederet errorem probante Deo, qui tamen non magis potest errorem quàm peccatum jubere vel approbare. 3° Homines aliquos si contingeret necessariis implicari erroribus, tolleretur è medio dignoscendæ veritatis regula, grassareturque impunè pyrrhonismus, quo dominante conciderent societas et Religio.

Resp. : In hæc elucidandâ questione, in quâ novimus laborasse præjudiciis viros aliunde sagacis ac peritos, videtur operæ pretium aliquandiu immorari. Objecta verò solvere priusquàm aggrediamur, animadvertere non pigeat, id quod ex ipsâ propositæ questionis naturâ facillè intelligitur, nos scilicet sermonem hic instituere de illis dumtaxat erroribus, qui ab assequendâ salute non prohibeant sic errantes, ut sibi ipsis non defuerint. Hoc posito :

1° Quod attinet ad prolatam erroris necessarii cum peccato necessario comparisonem, pugnantia loqueretur qui necessarium fingeret peccatum : nemo, ut ipsâ clamante ratione dixit S. Augustinus, peccat in eo quod cavere non potest : nemo sine libertate, vel in alio, si de peccato agitur originali, vel in se ipso, si de peccato actuali, reatum potest peccati contrahere. At si commentitiâ quâdam et absônâ hypothési prodire posset peccatum aliquod formale simul et strictè necessarium, ex hominis alicujus infirmitate, ac premente maligno tentatore profectum, permittente, non approbante Deo, nedum se præbente adiutorem malitiæ, tum conferri non posset in Deum

divinæ legis necessaria illa transgressio. Non hæc magis in eum refunderetur quàm furtum aut homicidium ab homine somniante vel phrenetico commissum : mererentur pœnam transgressores, quia stipendium est peccati mors : nec tamen mererentur, quia demeritum excludit ineluctabilis antecedensque necessitas. Contradictoria non mirum est scaturire absurdo ex principio. Verùm cum necessitate non pugnat error ; non enim pugnat *ex ipsâ met erroris naturâ*, ut patet ; *non ex humanæ mentis conditione et essentiâ*, quæ cum sit finita et imperfecta, nihil vetat quominus aliquando cœcitiat, ac subtracto veritatis lumine, invincibiliter tunc aberrat ; denique *non ex divinâ veracitate, aut bonitate* ; neque enim exigunt, omnibus ut hominibus largiatur Deus lumen speciale et indebitum, quo efficaciter avertantur errorum quædam genera, quibus licet ingruentibus, possint tamen haberi divina fides æternaque salus comparari.

2º Sic dulci potest argumentum ex eo desumptum, quòd prudenter ac proindè probante Deo ille crederet, qui conscientiam sequeretur invincibiliter erroneam, aliquid credendum, tanquàm interpositâ Dei auctoritate, proponentem. Approbat quidem Deus affectum animi, quo erroneum credentes invincibiliter dogma, sibi tum constituent, revelantis Dei auctoritati sincerum perpetuumque impendere obsequium : sed errori quem pro revelato habent dogmate, non suffragatur Deus : nec ab eis dogma illud creditur divinâ fide, quæ divino tota innitur testimonio. At nihilominus fide supernaturali et divinâ credere possunt omnia quæ revelavit Deus, tumque implicitè certòque reprobant ipsum errorem, quo invincibiliter adhuc laborant. Proposito utamur exemplo : sunt apud Græcos qui licet persuasum habeant et meritò legitimæ obtemperandum esse auctoritati, sequendam esse rectam conscientiam, ab omni specie malâ esse abstinendum (quæ omnia Deus approbat) ; putant tamen *bonâ fide*, præditam esse legitimâ auctoritate Græcorum Ecclesiam, ad eamque firmiter adhaerendum : distortam hanc et falsam consequentiam improbat et aversatur Deus, quamvis crimini eam non vertat errantibus necessariò, neque od eam causam plectere illos decreverit, nec à salute repellere, si nihil aliud obstiterit. Violatæ ergo prudentiæ non possunt propriè insimulari, nec tamen efficacem, veraque et recta assequentiem prudentiam sectati sunt :

at errorem quamvis secuti, *materiale duntaxat* peccatum, et idcirco à labe reatôs incurrerunt.

3º Perperam inde futurum concluderetur, ut nulla tum superesset certa veritatis à mendacio discernendæ regula ; egregiam profectò conclusionem : Potest revelatum aliquod dogma invincibiliter à quibusdam ignorari, ex eâque ignorantia suscipi necessarius error, quandiù proposita illis, quantum oporteat, nondum fuerint, probationum momenta, quæ credibile illud dogma faciant ; ergo ejusdem veritatis neque persuaderi poterit, neque agnoscî, quantumvis congerantur et exhibeantur inconvulsa destinataque ad illius pariendam credibilitatem præsidia, qualia præ se ferunt doctis atque indoctis omnibus revincendis christiana Religio, ejusque columna firmamentumque catholica Ecclesia ! Uberioris explanationis causâ, duo hic videntur adjicienda. Primum est, extitisse quidem theologos qui docuerint, à nemine posse ullam licet remotam principiorum naturalium consecutionem invincibiliter ignorari, quæ ad officia quibus teneatur, pertineat. Sed illâ in opinione (ut breviter expendatur), quid sentiendum foret de sanctissimis multis ac doctissimis auctoribus, quos inter appellare possumus SS. Thomam et Bonaventuram, qui post adhibitâ assiduâ preces, diligentemque inflammato studio veritatis indagacionem, in gravibus inter se dissident legis ipsius naturalis consecutariis, neque suam unquam putaverunt revocandam esse sententiam ? Numquid etiam rudes et imperiti, ac penè continuis vitæ humanæ distracti laboribus, intricatas et abstrusas jura naturalis quæstiones ad ipsa eorum negotia et officia interdum spectantes, valeant remotâ omni dubitatione dissolvere ? At saltem conspiciant omnes theologorum scholæ, in asserendum facti vel juris positivi, tum eorum omnium quæ solâ revelatione innotescere possint, invincibilem sæpius occurrere ignorantiam ; propositâ autem in objectione agitur de dogmatibus quæ sine revelationis ope cognosci nequeant. Alterum est adnotandum, ut excutiantur nonnullorum cavillationes : quamvis ab errore differat ignorantia, cum error sit approbatio falsi pro vero, ignorantia autem sine affirmatione vel negatione esse queat ; in multis tamen, ut attendenti patebit, nascitur frequentissimè ex ignorantia error : hinc errorum mater solet appellari. Quædam inter multa proponimus exempla : qui nihil unquam

de revelatione audiverunt, quâ constat tres esse in Deo personas, venerandumque illud ignorant invincibiliter mysterium, nonne proclive est ut iudicent, sicut unam in Deo naturam ita unam esse in Deo personam, quemadmodum una est in homine persona, una in angelo (si tamen angelos esse noverint), quia una est in illis natura: numquid erroneum illud iudicium crimini potius illis imputabitur, quam revelati ignorantia mysterii, quam *infidelitas negativa* (1)? In aliud exemplum: si quis invincibiliter ignoret aliquid intercedere impedimentum, quo irritum sit illud quod se putat contraxisse matrimonium, quis dixerit hominem eâ constrictum ignorantia teneri abstinere à iudicando licitum esse sibi habere ut conjugem eam quæ ab omnibus conjux illius legitima reputatur? Denique, ut supra attigimus, dum in variis de jure naturali controversiis dissentiunt inter se tot pietate commendandi et eruditione theologi, sunt certè qui aberrant, aliis nempe id affirmantibus quæ ab aliis negatur. Num qui falluntur culpandi omnes, et quia falluntur, Deo iudice, puniendi?

Instabis 3°: Imprudenter ac periculosè collocant opera Romanæ ministri Ecclesiæ, dum tentant ab errore illic dimovere, qui sectis hæreticis vel schismaticis *bonâ fide* adhæreant; timendum enim, ne admoniti, qui *bonâ* sic errant *fide*, communionis cui obstricti sunt vincula nolint abrumpere, atque ita in *formalem hæresim*, aut *formale schisma* conjiciantur. — Resp. Ad publicum docendî ministerium pertinet, ut sana opportune et importune prædicetur doctrina, quamvis forsitan fore prævideatur, qui exoptandis illis abutantur suam in perniciem, institutionibus. Præterea quinam invincibiliter versentur in errore, certò compertum ut plurimum non habetur, nec debent verbi divini præcænes, ut quibusdam incerti alicujus occasionem abusûs præcipiant, alios salutaribus ac necessariis defraudare documentis. Denique contingere facile potest, ut qui nunc inculpato hæreticâ in communione detinentur errore, mutatis postea rerum adjunctis depravatoque affectu, *formalis* hæreseos aut schismatis crimen incurrant: quod præcavendum sperari non immeritò potest, si catholicæ Ecclesiæ dotes ac dogmata, prudenti et stimulo charitate zelo erudiantur.

(1) Hanc esse immunem à peccato declarat Urbanus VIII, Bullâ contra Barum.

Objectio desumpta ex vitioso quæ Romanæ Ecclesiæ institutionibus reprobat; circulo.

Norunt logici quam disserendi legibus aversetur id quod vocant *petitionem principii*: in hanc tamen labuntur, ac vitioso implicantur circulo, qui viâ auctoritatis definiendas esse lacescentes Religionem controversias profitentur: interrogati enim quo probationis genere ipsis constet de Scripturarum canonicitate, continuò respondent: *Auctoritate Ecclesiæ*; sciscitantibus deinde undenam perspectam habeant Ecclesiæ auctoritatem, statim reponunt: *Testimonio Scripturarum*. Idem ergo per idem, inepto quodam circuitu, probatum volunt.

Resp. 1°: Quod Romanæ affingitur Ecclesiæ à Protestantibus, ridiculi vitium circuli, idem in illud, suam nisi deserant methodum, necessariò incidunt. Quæratur ab eis quare credant Scripturarum canonicitatem, respondebunt hanc se compertam habere unctione Spiritûs sancti, seu privato spiritu; postuletur deinceps quare pro certo duxerint unctione illâ et privato examine dignoscendas esse sacras Scripturas, id responsi referes: Hoc illi unctioni, adjuncto privato examine, adscribendum esse munus, eam tribuendam esse efficaciam, divinæ testantur Scripturæ. 2° *A petitione principii*, à vitioso circulo longè discriminetur Catholicorum methodus: hunc in circulum reverâ impingerent, si nullo jam probatam argumento auctoritatem Ecclesiæ asumerent ad vindicandam Scripturarum canonicitatem, et deinde Scripturis, quarum aliunde non esset probata canonicitas, uterentur ad astruendam Ecclesiæ auctoritatem. At nihil est cur eam cogantur inire disputandi rationem; primùm enim quasi seposito Scripturarum testimonio de concessâ divinitus Ecclesiæ perpetuâ auctoritate, præstantem hanc auctoritatem probandam suscipiunt, tum prophetis, tum miraculis, tum etiam stupendâ illius propagatione, stabilitate, triumphis, continuâ eminentis quo viguit ac viget, ministerii successione, uno verbo, confluentibus *motivis credibilitatis* iisdem omnibus, aut ferè omnibus, quibus ipsius christianæ Religionis demonstratur veritas; eisdem quippe ostenditur fundatam esse et constitutam à Domino Ecclesiam, cui servandam commiserit catholicæ doctrinæ, Scripturarumque thesaurum: ea porrò non ignoravit, neque ignorare potuit, quâ collatâ divinitus auctoritate polleat; quâ prælucente veluti face, in capessendis

quæ credenda et agenda sint, regatur populus christianus usque ad consummationem seculi: sic autem probatâ Ecclesie auctoritate, eadem inconvulsus perhibetur Scripturis testimonium, quarum sic assertâ et ostensâ canonicitate, tum propter ipsam Dei veracitatem creditur et Ecclesie auctoritas, et ipsa origo divina Scripturarum. Hæc in argumentatione non idem probatur per idem, non eadem sub ratione, non eodem argumentorum genere, nec proinde occurrit, quam ad eodè vilipendunt logici, *petitis principii*. Methodum quam exposuimus, adhibuit disertè S. Augustinus, eximio in tractatu de Utilitate credendi. Nam postquam commemoravit consulentem humano generi divinam providentiam et per prophetarum vaticinia, per humanitatem doctrinamque Christi, per Apostolorum itinera, per Martyrum contumelias, cruce, sanguinem, et mortes, per Sanctorum prædicabilem vitam, et atque in his universis digna rebus tantis et atque virtutibus, pro temporum opportunitate miracula; ita pergit ducendâ ex his omnibus conclusione S. doctor: « Cùm igitur tantum auxilium Dei, tantum profectum et fructumque videamus, dubitabimus nos ejus Ecclesie condere gremio, quæ usque ad confessionem generis humani, ab Apostolicâ sede per successiones episcoporum, frustrâ hæreticis circum latrantibus, et partim plebis iudicio, partim conciliorum gravitate, et partim etiam miraculorum majestate damnatis, culmen auctoritatis obtinuit? cui nolle primas dare, vel summæ profectio impietatis est, vel præcipitis arrogantie. » Lib. de Utilitate credendi, cap. 17.

3° Perhibet Ecclesia testimonium Scripturæ, et Scriptura Ecclesie: mutui simul et aptissimi testimonii insignia nobis suppetunt exempla. Venit præcursor Joannes ut testimonium perhiberet de lumine, ut omnes crederent per illum. Ipsa quoque lux, Christus Dominus testimonium perhibuit Joanni, voluitque ut haberetur *plurimum propheta, et ille de quo scriptum est: Ecce ego mitto Angelum meum ante faciem tuam. Testimonium perhibuit Christus Apostolis: Sicut misit me Pater, et ego mitto vos. Dixerat: Sedebitis et vos super sedes duodecim, judicantes duodecim tribus Israel. Perhibuerunt Christo testimonium Apostoli: Magnâ virtute testimonium reddebant resurrectionis Christi. Hoc in mutuo testimonio quid vitiosum possit cogitari? 4° Vindicandâ Ecclesie auctoritate pensandum est sedulo quid teneant quos persua-*

dere, aut revincere aggrediamur. Sermo si conferatur cum hominibus veræ jam deditis fidei, adductis Scripturæ traditionisque testimoniis, auctoritatem dotesque Ecclesie magis ac magis revereantur. Si conseratur manus cum Ecclesie inimicis, qui tamen Scripturis honorem et obsequium deferre non abnuant, tum ex Scripturis argumenta congerentur, eaque invicta, quibus apertam in lucem educantur Ecclesie auctoritas et proprietates: illius autem patefactâ auctoritate, tum spontè consequitur, eidem cætera proponenti dogmata, inunctanter esse credendum. Si verò decertandum sit cum hominibus qui neque veram Ecclesiam, neque Scripturarum canonicitatem agnoverint, tum illis splendida exhibentur probationum genera, quibus cum ipsâ christianâ Religione credibilis monstratur Ecclesia. Hæc autem magistrâ et duce, tam certo quàm facili operæ compendio edocetur quibusnam monumentis asseretur scriptum vel traditum Dei verbum; necnon quidquid credendum agendumque, ad salutem promerendam præcipiat. Hæc omnia, ut videre est, e hærent, nec unum sub eodem respectu demonstratur per alterum.

Instabis. Ad omnia saltem fidei dogmata non pertinet auctoritas Ecclesie: nam inter fidei dogmata recensetur hæc ipsa auctoritas, quæ certè ad eandem credendam non ducitur: via enim termino prior est: esset ergo prior semetipsâ Ecclesia. — Resp. Tria hic eliciantur judicia: 1° Judicatur non ex ipsâ Ecclesie auctoritate, sed extrinsecis, ut vocant, *credibilitatis motibus*, conditam esse divinitus in terris societatem dirigendis ad salutem hominibus præpositam, cui concredita sint eloquia Dei perpetuumque docendi ministerium. 2° Judicatur habendam esse fidem illi societati, librum aliquem esse canonicum, aliquodve dogma revelatum fuisse pronuntiantî. 3° Cùm sic probata declaraverit Ecclesia seu decretis, seu factis et præxi, suam verbo Dei munitam esse auctoritatem ipsiusque iudicis firmiter ad hærendum, tum propter revelantis Dei veracitatem judicatur agnoscendam esse auctoritatem Ecclesie; ac reipsâ, fide divinâ, auctoritas illa creditur, sicut aliud quodcumque dogma divinitus revelatum, et ab Ecclesia propositum. Ex his colligitur posse diversâ ratione spectatam Ecclesiam, nobis facere testatam indubitatumque quam auctoritatem.

Solentur obiectio ex eo desumpta quòd ipsi romane alumni Ecclesiæ tenerentur dubitare de ipsius auctoritate ac dogmatibus.

Objicies : Eò impugnatur Protestantium methodus, quòd eà retardentur infantes ab elicicndu actu fidei; ac statim atque usum rationis adepti sunt, coniectantur in dubitationem de canonicitate Scripturarum, de præcipuis Religionis christianæ mysteriis, compellanturque in crimen infidelitatis; nam recepto axiomate, *dubius in fide, infidelis est*, isto in argumento si quid momenti esse videatur, facile potest idem in Ecclesiæ Romanæ methodum retorqueri : accusationem hanc sic intendat minister Claudius : « Supposons un homme baptisé, que M. de Meaux reconnaît de même que nous pour chrétien, qui selon la doctrine définie dans le concile de Vienne sous Clément V, a reçu le Saint-Esprit et la foi infuse ou habituelle, et qui est parvenu à l'âge de raison : comme il y a un temps où il n'a pas encore lu l'Écriture-Sainte, il y en a un aussi où il n'a pas encore appris qu'il y ait une Eglise catholique infailable ; car s'il est nécessaire de reconnaître qu'il n'a pas lu cette Ecriture dès sa naissance, il ne l'est pas moins de reconnaître qu'il n'a pas eu dès sa naissance la connaissance de cette Eglise infailable : l'une et l'autre de ces connaissances sont précédées d'un temps où elles n'étaient point, et ce temps doit être un âge de raison, puisque s'il faut avoir de la raison pour pouvoir lire l'Écriture, et se persuader qu'elle est divine, il en faut avoir aussi, pour pouvoir connaître l'Eglise catholique, et pour se persuader qu'elle est infailable. Comme donc, selon notre principe, il y aura un point où un chrétien baptisé, en âge de raison, et qui aura une foi infuse, ne pourra pas faire cet acte de foi divine : Je crois, comme je crois que Dieu est, que l'Écriture est sa parole, parce qu'il ne l'aura pas encore lue, il y en aura de même où ce chrétien baptisé en âge de raison, et qui aura la foi infuse, ne pourra pas faire cet acte de foi divine : Je crois, comme je crois que Dieu est, que l'Eglise catholique est infailable, parce que c'est une chose qu'il n'aura pas encore apprise. » Paulò post addit idem Claudius, ut Bossuetium urgeat : « S'il vent que l'état où est ce chrétien baptisé, et en âge de raison, soit un acte de doute, si l'Écriture est inspirée de Dieu ou non,

parce que ne savoir pas si une chose est ou non, c'est en douter, il faut qu'il veuille aussi que l'état où ce chrétien baptisé et en âge de raison, est touchant l'infailibilité de l'Eglise, ne soit pas moins un état de doute, si l'Eglise est infailable ou non. par la même raison que n'avoir pas connaissance si une chose est ou non, c'est en douter ; d'ailleurs s'il prétend que, selon notre hypothèse, il n'est pas possible, avant d'avoir lu l'Écriture, de faire aucun acte de foi divine sur les mystères de la Religion, comme par exemple sur la Trinité, sur l'Incarnation, sur la mission de Jésus-Christ, sur la rédemption du genre humain, de peur de reconnaître un autre principe de foi divine que l'Écriture, il faut qu'il confesse aussi que, selon son hypothèse, avant d'avoir appris l'autorité infailable de l'Eglise, il n'est pas possible de faire aucun acte de foi divine sur ces mêmes mystères, de peur de reconnaître un autre principe de foi que l'autorité de l'Eglise. » (Réponse au discours de M. de Condom, sur le chant l'Eglise.) Uno verbo, priusquam Romanæ Ecclesiæ auctoritate adducantur ipsius alumni ad veræ fidei professionem, necesse est ut adiscant, et certò teneant, utrum constituerit Deus Ecclesiam cui credendum sit et obtemperandum : ubi et quanam sit illa Ecclesia : deinde quam profiteatur doctrinam, teneandamque proposuerit : nonne ut hæc omnia comperta sint, quamdam oportet temporis interjici moram, interimque de iis dubitari dogmatibus, si nescire, dubitare sit ?

Resp. Præmittere possumus, in allato Claudii argumento perperam induci Catholicos asserentes, Ecclesiam esse principium fidei : non principium fidei dicimus Ecclesiam, sed regulam dirigentem, constitutumque divinitus interpretem, cui internum et externum debeatur obsequium. Jam ad propositam difficultatem : 1° Non hic movetur quæstio de infantibus licet baptizatis rationisque ad usum provecctis, quibus nihil adhuc voce aut scriptis suggestum sit de primis christianæ doctrinæ rudimentis : si quis enim nihil unquam de revelatione divinâ, nihil unquam de Ecclesiâ audiverit, mirandum videri non debet, illum quamvis baptisate initiatum, infusâque fide habituali instructum, nullum adhuc præstitisse assensum revelationi. Revocandum est tamen in memoriam, neque adultum gratiâ sanctificante orbatum, ad eam gratiam esse perventurum sine fide explicitâ credendorum necessitate

medii dogmatum, neque pro suâ providentiâ passurum esse Deum, ut qui regenerationis gratiâ donatus est (quam solum ipsi adimere potest peccatum mortale), diuturno nimis tempore careat prædictorum notiâ dogmatum, sine quâ eorumque fide, non potest christianæ vitæ teneri cursus et salus obtineri. 2° Attendendum est quid *ex se* valeat Romanæ methodus Ecclesiæ, neque postulandum, ut prosit quando non adhibetur; quibus autem, ut par est, adhibenda curatur, illi nullo tempore adiguntur ad dubitandum de auctoritate Ecclesiæ, aliusve fidei dogmatibus. Quos enim sinu suo Romana Ecclesia fovet alumnos, illi solent ab ipsis ferè incunabulis, aliquâ christianæ Religionis imbui notiâ : audiunt sese creatos esse, et hoc in mundo collocatos, Deum ut cognoscant, eum diligant, illique servientes æternam vitam consequantur : audiunt tres esse in Deo personas, Filium Dei natum ex beatâ Virgine, et pro nostrâ mortuum salute : audiunt unam et sanctam confitentem esse Ecclesiam : hæc et alia ipsis ingeruntur dogmata, quæ quidem etiam externo et sensibili cultu eorum in mentibus adumbrantur, aut potius imprimuntur. Incremento rationis usu, catholica in ipsis evolvitur institutio : tum sentiunt et advertunt, quantum tenera hæc fert ætas, hominum salutis paterno Deum providisse affectu : sese pro suâ infirmitate et imperitiâ impares esse dignoscendis propriâ inquisitione dogmatibus fidei, et christianæ vitæ institutis : deinde, etsi cogitationes et affectus suos verbis explicare nequeant, rectè tamen concludunt oportere ut auctoritati, quæ edoceantur et regantur, sese permittant ; porro audiverunt, et etiamnum audiunt à parentibus et aliis, Christum Ecclesiæ quam condidit, eam reipsâ contulisse auctoritatem quâ tantoperè indigent : præterea nullam noverunt, neque ullam in mundo reperire est societatem, quæ auctoritate Romanam Ecclesiam superare, aut æsequi et æquiparare valeat : (haud obliviscendum non tam hic agi de Romanæ Ecclesiæ præstantiâ qualem ipsi vindicabimus, quàm de mutuâ ejusdem placitorum conciliatione) nihil aliunde vident hujusalumni, quod eos retardare possit, ab exhibendo eminenti huic Ecclesiæ sincero obsequio quæ ipsos materno complexa affectu, erudiendos, sustentandosque suscepit ; quemadmodum intra societatis humanæ fines, illis quos natura dedit, parentibus spontè tradunt se regendos, et fidenter obsequuntur : rationabile igitur ac

prudens meritò censetur quod Ecclesiæ præstant obsequium, quemadmodum latius exposuimus ubi de actu fidei à quædam rudibus eliciendo : talis officii æquitate ac necessitatem experientur ac perspicunt, quamvis generalia quibus impelluntur rationum momenta, sermone depromere distinctè ac defendere plerique illorum non possint. Denique quò magis temporum lapsu in illis explicat se, ut diximus, vis ingenii, et augetur doctrinæ suppellex, eò plura nanciscuntur, apprehendunt et intelligunt, quibus confirmatur ea quam Ecclesiæ teneris ab annis præstiterunt, obdientia. Atverò in methodo Protestantium, ut scilicet eorum tirones Scripturarum canonicitatem, earumdem sensum in fundamentalibus saltem articulis, eorumque distinctionem, numerumque ac naturam certò cognoscant, effluere prius omninò necesse, est temporis aliquod intervallum quo de revelatis dogmatibus fluctuent incerti ac dubii, quo ex dubio quandonam prudenter emergent, suæ inhærentes methodo?

Objectio ultima ex diversis confuta.

Ut pro supremo controversiarum iudice habeatur Ecclesia, necesse est compertum ut sit illam à doctrinâ Christi et Apostolorum non aberrasse : hoc nisi prius innotescat, timendum est ne ab ipsâ obtrudantur pro canonicis libri nonnulli supposititii, ac pro genuino Scripturarum sensu, commentitii et adulterini : ergo antequàm Ecclesiæ ductum sequantur ejus alumni, oportet ut ab illis expendantur singula doctrinæ christianæ capita, necnon evolvantur continuè monumenta traditionis, quæ cum Ecclesiæ institutionibus accuratè conferantur ; fac ipsis imperitiis talem præscribi indagationem, quo pacto vituperari possit Protestantium methodus, qui Scripturis, omnia creditu necessaria contineri existimantes, multùm eximunt de tanto exhauriendo labore. Præterea, si cognoscendis quæ ad salutem pertinent, præire necessum est Ecclesiæ documenta, quare in omnibus symbolis conjicitur in ultimam penè eorum partem articulus de credendâ Ecclesiâ? Quare Apostoli cum evangelicam doctrinam prædicarent, non revocabant auditorum animos ad Ecclesiæ auctoritatem, quæ foret introducendæ fidei omninò necessaria? His addi potest primis Ecclesiæ christianæ temporibus, deserviente multiplici persecutione coactos fuisse latitare ac fugere pastores : quomodò tum potuissent opportunè

adiri, ad componendam in causis fidei pullulantia dissidia?

Resp. Multifariis demonstratum est argumentis, versari in terris societatem supremam in causis fidei morumque definiendis auctoritate munitam, et quod necessario consequens est, aditu facilem et cognitu, certissimis notis, suo loco ut præmonuimus, exponendis insinuatam; nedum itaque necessum sit singulorum traditionem seculorum animo revolvere, singula improbo labore discutere dogmata, veraque privato examine prius à falsis omnibus, et interpolatis scernere, quam Ecclesie auctoritati et iudiciis obtemperandum sit, tanquam supremo controversiarum iudici: divinitus constituta est, auctoritas Ecclesie, promptaque ac docili mente audienda, ut seposita simul et privata discussionis opera, et omni amoto dubio, ediscantur et constanter teneantur quæcumque ad christianæ institutionum vitæ requiruntur. Exemplis potest id totum illustrari: nimirum, ut medico habeatur fides, et ab illo præscripta exequantur ægroti, necesse non est, prius ut singula mente percurrant artis medicæ subsidia, morborum diversa genera, remedium efficacitatem et copiam, atque sigillatim expendatur, nam in variis quos medicus ille curare aggressus est morbis, mortem nunquam pro medicamine intulerit. Satis est, ut gravidus testimonio de illius sagacitate et peritiâ constiterit; quis verò recuperandæ salutis cupidus, adire illum, eidemque morem gerere dubitaret, si divino ille commendatus, curandisque acerbioribus morbis præpositus esset testimonio. Ita, statim atque probatum est, conditam esse à Deo Ecclesiam, quæ supremi controversiarum iudicis, et munere fungatur et auctoritate valeat, non ex dogmatum discussione, de illius iudicis, sed ex ipsius iudiciis, de propositis dogmatibus sentiendum est. Quò evaderet civilibus ipsis in negotiis auctoritas iudicium, si parere illorum sententiis, eâ duntaxat conditione tenerentur subditi, ut obsequi renuerent, quoties ponderatis privato examine sententiis, acquiescendum non putarent? quantò magis id æquitati et rationi repugnat, ubi agitur de præstando Ecclesie auctoritati et iudiciis obsequio!

Ad alterum quod in objectione propositum est, respondemus duas in partes præcipuas dividi symbolum Apostolorum: ordinatè priore in loco commemorantur quæ ad unum Deum, personarum Trinitatem, et ad mysteria Christi

pertineant: secundum locum appositè obtinet articulus de Ecclesia, eximio totius Trinitatis opere, laboribusque et morte Christi comparato. hæc autem symboli articulos disponendi ratione, non minus constat, auctoritatem Ecclesie, viam esse ordinariam, Deo constituenta et iubente, per quam, eodem adjuvante suscipi, intacta servari ac vindicari debeat fides. Denique quod in objectione additum est, primæ Ecclesie christianæ ætate, obscurum, et quasi ignotum provocandi ministerium, id omnino fingitur ad invidiam: quomodo enim tum delituisse docendi ministerium et auctoritas, cum Evangelii prædicatione personarent remotissimæ regiones? cum exiret in omnem terram vox Apostolorum, *fructificaret in universo mundo doctrina Christi*, certatim erumperent ex umbrâ mortis populi, ac sese mutuo ipsosque Judæos provocarent exclamantes: *Ascendamus ad montem Domini, et docebit nos vias suas*: uno verbo, cum profectâ ex Sion evangelicâ lege, confirmatque et clarescente ministrorum Christi tum prodigiis ac virtutibus, tum ipso eorum sanguine, testimonio, undique consurgerent insignes, et præpositis suis *tanquam Angelis Dei*, obsequentes Ecclesie, quæ professione fidei et vitæ exemplis fulgerent *tanquam luminaria in mundo?*

ARTICULUS II.

Solvuntur quæ obijciuntur à Socinianis.

Objicies 1°: Si dogma nullum admittendum sit, nihilque adscribendum revelationi, quod antea non exigatur rationis ad normam, cujusque veritatem aut saltem possibilitatem non introspexerit, dubitandum non est quin habenda sit humana ratio, tanquam supremis controversiarum iudex in causis morum ac fidei; atqui nihil esse credendum, nihilque revelationi imputandum, quod humanæ prius rationi congruere non monstratum fuerit, colligitur tum ex ipsâ revelatione, tum ex totius certitudinis humanæ principis. 1° Ex ipsâ revelatione: *Rationabile obsequium vestrum*, inquit Apostolus ad Roman. cap. 12. Dictum fuerat Ecclesiastici cap. 19: *Qui citò credit levis est*. At citius crederet ac temerè, neque rationabiliter obsequeretur, quicumque in admittendis, vel reprobandis dogmatibus, humanæ iudicium rationis, quâ maximè antecellit homo bellus, vel non adhiberet, vel sequi abnueret: quin etiam Deo irrogaret injuriam, cum ultrò periculum incurreret, ea Deo attribuendi, quæ ipsum deonestatum of-

fensumque habeant. 2° Evidentia certissimum est veritatis character, totiusque nostræ certitudinis fundamentum et regula : notum est quàm latè pateat istud effatum : *Quidquid precipitur est verum*. Hæc ultima est ratio, quæ afferri possit, cur de aliquâ noîis veritate constet. Repugnare autem rationi non potest fides, cum utriusque auctor approbatorque sit Deus : ergo dijudicandi Scripturarum sensûs idonea necessariaque methodus ea est, ut cum intrinsicis rationis humanæ placitis Scripturarum testimonia conferantur, tumque illa naturali et obvio sensu accipiantur, quæ humana ratio probaverit, ea verò ad metaphoram inflectantur, quæ si intelligerentur ad litteram, dedecere Deum, vel hominum saluti officere, maturum ipsa post examen judicaverit.

Resp. 1° : Assertionibus nostris minime adversatur, quin potius perfectè consonat, pronuntiatum illud Apostoli : *Rationabile obsequium vestrum* ; eò loci, cultui Judaico materiali et carnali opponitur cultus interior et spiritualis. Dixerat Christus Joan. cap. 4, v. 23 : *Venit hora et nunc est, quando verè adoratores adorabunt Patrem in spiritu et veritate*. In spiritu, non in figuris ac in victimis carnalibus, ut Judæi : *in veritate*, non falso et schismatico cultu, ut Samaritani. Adde impensum fidei obsequium meritò dici rationabile, non eò quidem quòd regula fidei et supremus iudex habenda sit humana ratio, sed quia nihil magis rationis dictamini consentaneum, quàm illa omnia credere, quæ revelaverit Deus, et credenda proposuerint pastores Ecclesiæ. 2° Credere absque considerato ullo sufficiente rationis tum intrinseco, tum extrinseco momento, esset quidem citò et leviter credere : id humanà redargueretur in fide, quantò magis in divinâ, quæ tota in testimonium ac veracitatem Dei refunditur ! Ad effugiendam itaque temerariæ et præcipitis credulitatis notiam, oportet credentibus suppeditetur accommodata ipsorum ad captum ratio credendi, quâ prudenter persuasum habeant, revelatam esse divinitûs eam, quæ credenda illis exhibetur, doctrinam ; verum nullo modo necesse est ut eorum quæ proponuntur illis dogmatum naturam scrutari ac perspicere valeant : ipsa enim ratione admoventur, multa et numero infinita Deum nôsse et comprehendere humanæ menti inaccessa et impervia : eum nec falli posse, nec fallere : nihilque à ratione alienum magis, quàm detrahi fidem supremæ rationi

quæ Deus est. Jam verò Deum esse locutum, et illa omnia revelasse dogmata quæ credere jubeamur, compertum rudes ipsi et illitterati habere possunt, docente Ecclesiâ, cujus auctoritas, ut divinus, ab eodem quo Religio christiana, auctore profecta, iisdem comprobatur manifestaturque testimoniis. 3° Ad objectionem desumptam ex naturâ et dotibus evidentiæ, multiplex suppetit responsum. Usurpata naturali sensu Scriptura, qualem Ecclesia proposuerit, certissima est veritatis regula : ergo quidquid cum eâ pugnare videatur, continuo abjiciendum est, tanquàm falsæ et corruptæ rationis iudicium, neque enim revelantis Dei summè veracis auctoritati, vera et recta ratio potest unquàm adversari : « Si ratio, ait S. Augustinus, contra Scripturarum divinarum auctoritatem redditur, quantumlibet acuta sit, fallit verisimilitudine, nam vera esse non potest. » Epist. 120, aliàs 122. Præponderare profectò debet et prævalere humanis in mentibus ratio Dei, increata, illimitata et infinita, rationi creatæ et finitæ, qualis nostra est, densis insuper obsitæ tenebris variisque præjudiciis obnoxiatæ. Attamen, positâ Socinianorum methodo, ne ipsa quidem illa quæ nobis et illis communia sunt, fidei capita, ut puta creationem mundi, corporum resurrectionem possent consequenter defendere ; idem quippe quod Sociniani principium obtendentes deistæ, contenderent illa sicut alia benè multa dogmata, cum humanâ ratione conciliari non posse, aut etiam ipsi repugnare, ideoque iudice ratione, quæ primas ubique partes obtineat, omninò esse abjicienda atque sic tota gradatim proscinderetur christiana Religio.

Evidentiam fatemur certissimum esse veritatis characterem et argumentum, in multis quæ naturalem ad ordinem referuntur ; diximus, *in multis*, quia hunc etiam intra ordinem nullò plura subtrahuntur evidentia ; eadem etiam demonstrare potest probationum vim quæ *credibilitatis motiva* dicuntur, at evincere nunquàm poterunt Sociniani, aut dogmata nulla posse revelare Deum, quæ pervadere et scrutari humana ratio non possit, aut si revelentur, eo ipso denegandam ipsis fidem, quòd ea nequeant humano introspecti ingenio, neque lumine naturali, seu evidentiâ collustrari : quasi verò de rebus summis et altissimis, de reconditâ mysteriorum possibilitate, de naturâ Dei, ejusque proprietatibus, divinisque operationibus judicanti humanæ rationi fidendum

esset potius, quàm significabilibus expressæ verbis, atque propositæ, ut par est, revelationi. Quamvis certum sit quidquid evidenter percipitur, non id solum certum est quod ab hominibus evidenter percipitur: certè ad parendam dogmatum fidem, evidentiæ vices eminenter gerit perspecta Dei veracitas et auctoritas; neque inde concludas velle nos derogari immutabilibus certitudinis humanæ principiis. Physicis quidem principiis, seu naturæ legibus, quædam derogare Religionis nostræ principia, libenter profitemur: v. g., id constat de mysterio Incarnationis, de Eucharistiâ. At naturalis ordinis leges, physica principia, utpotè à Deo constituta, possunt Deo volente exceptiones pati; tum si quæ fortè ex illis exceptionibus imminerent incommoda, compensare illa potest Deus aut avertere. Nullum autem dogma revelatum posse metaphysicis seu rerum essentiâ innixis principiis repugnare asserimus; quod enim illis repugnaret, adversaretur Dei æternis immutabilibusque ideis, ac proinde necessariis veritatis exemplaribus ac fontibus. In certitudinem physicam cadere idcirco potest derogatio, quia pendeat à naturali rerum ordine, qui divinæ omnino subiacet voluntati: sic prididè quàm jubente Josue Dei ministro steterit sol, cursum solis non esse retardandum, pro certo tenebatur, sed physicâ tantùm certitudine. Qui futurâ de resurrectione Lazari nihil audiverant, consuevit poterant rerum ordinem prospicientes, certâ physicè sententiâ pronuntiare eum non esse suscitandum tumulo; nec in hujusmodi assertionibus propriè falluntur homines, quæ quidem ex subjectâ materiâ istam complectuntur conditionem: *Nisi Deus omnipotens, cujus ad natum regitur mundus, aliter ordinaverit*. At neque certitudini metaphysicæ detrahi potest, cum rerum illigata sit essentiis: neque etiâ certitudini morali *absolutæ et perfectæ*, quæ scilicet morali cum evidentiâ ita conjuncta est, ut rationalem tollat omnem errandi formidinem; id certitudinis genus si quando abrumperetur, nutarent simul et conciderent firmissima societatis et Religionis fundamenta: talis est illa quâ nobis constat de urbis Romæ existentia, de orbis novi, seu Americæ inventionè, etc. Hujusmodi certitudo, si vel semel deficeret, evellenda esset ex mentibus reluctabilis, generalis, atque naturaliter insita propensio ad assentendum innumeris nec ullo modo suspectis relationibus: fortuitum ad casum referendus esset obivus et constantissimus confluentium undique testimoniorum

concentus, atque venient in dubium præcipua ipsa facta, quibus incumbit christiana tota Religio: porrò nunquam evincunt Sociniani, nunquam posse Religionis causâ physicæ derogare certitudini, quemadmodum exposuimus, aut esse contrariâ dogmata nostra certitudini metaphysicæ, vel morali absolutæ et perfectæ qualem delineavimus.

Objicies 2°: Plurima in Scripturis observantur testimonia quibus in interpretandis tenetur ab ips' Catholicis Romanis, sociniana methodus: Deo passim tribuuntur, quæ corporum sunt propria: magnitudo et dimensio triplex. Sic, Job cap. 11: *Excelsior celo est, profundior inferno, longior terrâ, altior mari*: Solus, Psalm. 107: *Exurge, Domine, in irâ tuâ*, et Psalm. 409: *Dixit Dominus Domino meo: Sede à dextris meis*. Isa. cap. 6: *Vidi Dominum super solium*. Tribuuntur oculi: Exod. 33: *Inveniam gratiam ante oculos tuos*. Psalm. 33: *Oculi Domini super justos*. Aures: Psalm. 129: *Fiant aures tue intendentes*. Oloratus: Genes. cap. 8: *Odoratus est Dominus odorem suavitatis*. Os: Isai. cap. 1: *Os Domini locutum est*. Manus: *Manus tuæ fecerunt me et plasnaverunt me*. Pedes: Isai. cap. 66: *Cælum sedes mea, scabellum pedum meorum*. Tribuuntur Deo affectiones humanis similes: pœnitentia, dolor, ira. Genes. cap. 6: *Pœnituit eam quòd hominem fecisset*. Tactus dolore cordis intrinsecus, *delebo*, inquit, *hominem quem creavi à facie terræ*. Psalm. 6: *Domine, ne in furore tuo arguas me, neque in irâ tuâ corripias me*. Alia sunt hujusmodi innumera. Quod urgere magis videatur, adscribuntur Deo, quorundam hominum obscæcatio et induratio: Joann. cap. 12, v. 40: *Excæcavit oculos eorum et induravit cor eorum; ut non videant oculis, et non intelligant corde*. Neminem latet quid scriptum sit de induratione Pharaonis. Hæc et similia Scripturarum testimonia metaphoricum ad sensum inflectuntur ab ipsis Romanis theologis, nec aliâ de causâ quàm quòd socinianam sectantes methodum, prælucente rationis face judicant indigna Deo illa fore testimonia, si literaliter et obvio sensu essent accipienda. Cur igitur impietatis insimulantur Sociniani dum pariter metaphoricè ad sensum adducere moluntur illa de Trinitate personarum in Deo, de Incarnatione Verbi, testimonia Scripturarum, quæ obvio sensu intellecta, inmotis rationis humanæ repugnarent principiis, atque manifestâ contradictione implicarentur? Quod si negandum videatur, humanis erit certandum ratiociniis.

Resp. 1°: Unanimi consensu fatentur orthodoxi, in metaphoris ponenda esse ea omnia Scripturarum testimonia, quæ obvio et litterali sensu intellecta, primariis evidentissimisque notionibus adversantur, seu quæ, ut loquitur S. Augustinus epist. 143, aliàs 7 ad Marcellinum, manifestè repugnant principiis, axiomatibus et effusis ita perspicuis, *ut quisquis contradixerit, dementissimus habeatur*. Quapropter facilis est adductorum mox textuum explanatio. Sic cum Christus dicitur sedere ad dextram Patris, *dextra* nomine, non corporis pars aliqua designatur, sed æqualitas indicatur dignitatis. *Sic magnitudo et dimensio extensionis* significat immensitatem Dei: *situs*, immutabilitatem: *solii celsitudo*, majestatem: *oculi*, perspicaciam: *manus*, omnipotentiam: *auris*, benignitatem, misericordiam, attentionem: *pedes* præsentiam, vim agendi promptam et expeditam. *Zelus potentie et ira*, non affectiones et animi motus vocibus illis enuntitari solitos, sed congruentes affectionibus motibusque illis effectus. — Ita etiam obsecrare dicitur et indurare Deus, non offundendo animis tenebras, non impertiendo malitiam, sed aptiorem illuminandis mentibus emolliendisque cordibus subtrahendo gratiam. 2° Si quod ex allatis mox textibus aliisque id genus impendere videretur periculum illud omne propulsaretur disertissimis et innumerabilibus ejusdem Scripturæ testimoniis; quæ tam exempli causâ proferre sufficiat. Job. cap. 10: *Numquid oculi carni tibi sunt, aut sicut videt homo et tu videbis?* Lib. 5 Regum cap. 8: *Si cabum et cæli cælorum capere te non possunt, quanto magis domus hæc quam ædificavi!* Joann. cap. 4, v. 24: *Spiritus est Deus, et deus spiritus adoravit eum in spiritu et veritate oportet adorare.* Jacobi 1, v. 17: *Apud quem non est transmutatio, nec vicissitudinis obumbratio.* Deuteronomi cap. 32, v. 4: *Deus fidelis, et absque ullâ iniquitate, justus et rectus.* Ezechielis cap. 33, v. 11: *Nolo mortem impij, sed ut convertatur à viâ suâ et vivat.* Jacobi cap. 7: *Deus enim intensator malorum est, ipse autem neminem tentat.* 3° Discrepant inter se metaphoræ multæ in Scripturis adhibitæ, nec secum invicem, si ad litteram sumerentur, coherere possent. Vocatur Christus *lux, ostium, vitis*; apprimè mutuo conciliantur, certatimque conspirant in Christum designatæ vocibus illis proprietates; at ipsa quibus adumbrantur symbola, ineptum foret ac stultum velle ad litteram intelligi, et in eodem *subjecto* sic intellecta coadunari. Aliud est procul dubio, tum

ex ipsâmet Scripturâ, tum ex apertissimâ ratione interpretari, ut factum est, Scripturæ testimonia in speciem repugnantia: aliud verò statuere, cum Socinianis, ut nullum prorsus dogma, tanquam revelatum credendumque habeatur, nisi possibilitas ipsius, aut etiam, ut quidam somniârunt, ejusdem existentia lumine naturali denonstrari possit, tum illud ablegari et à numero credendorum oportebit eximi, quantumcumque expressis ac minimè æquivocis significetur verbis in recepto Scripturarum canone; moris itaque metaphoris omnia idgenus accenseri testimoniâ; hæc disserendi methodus, quàm sit temeraria, irreligiosa et impia, tum quantum vergat in abolendam perimendamque prorsus fidem, nullis ostendimus argumentis, refellendo Socinianorum systema.

Instabis 1°: Quæ impellit ratio ad metaphoricum sensum illis adscribendum Scripturæ testimoniis, quæ, v. g., Deum esse corporeum humanisque instructum membris, significare videantur, eadem, inquit Sociniani, cogit nos idem sentire de testimoniis quæ depromere solent Romani theologi, ut probent tres esse in Deo personas, unam ex illis fuisse incarnatam: Christum esse in Eucharistiâ verè præsentem: propagari singulosque in homines transfundi peccatum primi parentis; ad ea expendenda mysteria, metaphoricisque annumerandos textus, quibus enuntiata dicuntur, non minus valet humana ratio, nec minus juris sibi vindicat, quàm ubi agitur de textibus qui Deo corpus, si ad litteram usurparentur, affingerent; deinde si quibusdam in dogmatibus habeatur humana ratio tanquam legitimus interpretæ supremusque iudex, non est cur ad ejus examen et judicium non revocetur etiam ceteræ partes doctrinæ: rationis enim seu hominis ut rationalis interest, dogma nullam approbari quod cum naturalibus pugnet necessariisque principis.

Resp.: Hujusce nostri non est instituti cavillationes omnes sigillatim discutere, quibus verenda Religionis mysteria lacerare singula gestiunt Sociniani: quasdam dumtaxat hic subjiciemus adnotationes, quæ proposito nobis scopo assequendo planè sufficiunt. 1° Nemo sanè dixerit mente, tam apertè sibi constare necessariis essentialibusque principis repugnare mysteria sanctissimæ Trinitatis, Incarnationis, quàm constat à rectâ ratione alienum esse, ut corpus dicatur Deus: qui corporeum essentia suâ, simulque nihilominus immutabilem, omnipotentem, creatorem, ipsamque veritatem et sapien-

tam Deum inducere machinaretur, ille deridendus potius judicaretur quam seriò confutandus : vixque concipitur exoriri aliquando potuisse eam quæ appellatur *Antropomorphytaram* hæresim : at de personarum uno in Deo Trinitate, de Verbi divini Incarnatione compertum est quàm egregiis quæ adhuc extant operibus, dissuerint præstantissimi pietate, ingenio, eruditione Patres : Athanasios cogita, Hilarios, Augustinos, Ambrosios, Cyrillos, Gregorios, Basilios, Chrysostomos, etc. Recordare quantâ gravitate et majestate asseruerint prædicta dogmata generales Ecclesiæ synodi : quàm glorioso exitu damnaverint nefarias Arianorum, Nestorianorum, Eutychianorum molitiones. Quidquid argutis et conquisitis undique argumentis (quæ recuderint Sociniani), quantumque furore, abutentes principum quos seduxerant, potestate, bacchati olim fuerint, prævaluit olim in orbe christiano avita fides, alienos, fictitiousque sensus prohibente à Scripturis apostolicâ traditione et auctoritate Ecclesiæ. 2° Vel ipsi prudenter applicatis logicæ generalibus regulis quotidie refelluntur acutissima Socinianorum argumenta, dum nempe ostenditur, nullum ab ipsis afferri, ejus et evidentia sint principia, et evidenter deducta ex eisdem conclusio, quod utrumque tamen ad veram requiritur demonstrationem, quâ deficiente, immota stat atque integra fides ipso Dei vanas hominum cogitationes reprobantis, innixa testimonio. Unum etiã hic animadvertendum ; quamvis solo lumine naturali agnosci facillè possit metaphoricum in sensum interpretari oportere quædam Scripturarum testimonia, attamen in illis exponendis atque in dirimendis, si quæ oriantur de illorum significatione, litibus, haud Ecclesiæ præripitur in hujusmodi controversiis, supremi auctoritas judicis. Numquid secularibus in negotiis, ad intricatas solum et diremptu difficiles causas pertinet constitui à principe judicis potestas ? Nonne ipsas quæ nec ancipites forent in se ipsis et implexæ, componendi jus obtinet, contentiososque et pertinaces, debitâ coercendi sententiâ ?

Instabis 2° : Quæ dicuntur Religionis mysteria, possunt ut vera concipi, aut saltem ut possibilis, vel non possunt ita concipi : si possint concipi ut vera, aut saltem ut possibilis, hanc ideam sola mentibus subministrat ratio naturalis, neque enim à revelatione reseratur mysteriorum natura et intrinseca possibilitas : si autem mysteria fidei concipi nequeant, nec ge-

nuina ipsorum naturæ et possibilitatis idea possit meditantibus obtinere, non possunt ea sapienter credi, cum nulla sit fides absque verâ credendorum ideâ, ipsorumque naturæ et possibilitatis competente cognitione, quom ideam, seu competentem cognitionem, cum sola, ut diximus, naturalis ratio suppeditare valeat, restat ut de credendis dogmatibus supremum judicium naturali deferatur rationi. Hunc in sensum sic disputat Baylius (Œuvres de Bayle, tome 2) : « Tout dogme qui n'est point homologue, pour ainsi dire, vérifié et enregistré « au parlement de la suprême raison et de la « lumière naturelle, ne peut qu'être d'une autorité chancelante et fragile comme le verre. » Ilus consentanea loquitur J. Jacobus Rousseau, Emile, tome 3 : « Le Dieu que j'adore n'est « point un Dieu de ténèbres : il ne m'a point « doué d'entendement pour m'en interdire « l'usage : me dire de soumettre ma raison, « c'est outrager son auteur : le ministre de la « vérité ne tyrannise point ma raison, il l'éclaircit. » Et certè necesse est ut à variis contradictionibus quæ fidei mysteriis imputantur, eadem possint vindicari, ac proinde cum essentialibus rationis humanæ placitis componantur ; quâ tandem judice, quo loco haberi debeant, certissimè statuatur ; in hujusmodi ergo controversiis principatum tenet.

Resp. 1° : Hæc si valerent obiectio, ipsum intra naturalem ordinem, vacillarent ac dilaberentur cognitionis innumeræ species pervulgatæ simul et certissimæ. An ut quis certus sit, hominem sentire, cogitare, diversis agitari desideriiis, necesse est, ut prius perspectam exploratamque habeat sensationum naturam, originem idearum desideriorumque intimam scaturiginem ? An ut possimus asserere nos circumdari corporibus, eaque esse verè divisibilia, dura, naturaliter impenetrabilia, oporteat ut percipiantur natura corporum, interna duritiei principia aliarumque proprietatum, quibus perpetuò, in vitæ humanæ commerciis utuntur homines, etiã si de ipsarum naturâ perpetuò dissentiant inter se graviores philosophi ? « Il y a dans la nature, inquit percelebris Relligionis christianæ apologista (Abbadie), une « infinité de choses dont nous connaissons « l'existence, et il n'y en a pas une seule, « pour petite qu'elle soit, dont nous comprenons la manière, sans qu'il soit jamais tombé « dans l'esprit d'un homme qui a le sens commun, de les révoquer en doute pour cela. « Pourquoi, étant si raisonnables dans la na-

« ture, le sommes-nous si peu dans la religion ? C'est que dans la nature, notre esprit agit naturellement, et que dans la religion il est trompé par ses passions, qui ne cherchent que matière de doute. » (Traité de la Vérité de la Religion, seconde partie.) Dei ipsius existentiam inficiari necesse est, si ejus essentialiam, aut quæ eadem cum ipsâ est, possibilitatem, distinctè animo concipere oporteat. « Plus je m'efforce de contempler son essence infinie, exclamat J. Jacobus Rousseau, moins je la conçois : mais elle est, cela suffit : moins je la conçois, plus je l'adore : je m'humilie, et lui dis : Être des êtres, je suis parce que tu es : c'est m'élever à ma source, que de te méditer sans cesse ; le plus digne usage de ma raison est de s'anéantir devant toi : c'est mon ravissement d'esprit, c'est le charme de ma faiblesse de me sentir accablé de ta grandeur. »

2° Profitentur mysteriorum fidei defensores, humanam supra rationem posita esse plurima ipsius dogmata : profitentur et probant in auctoritatem Dei revelantis ultimò resolvit et incumbere fidem. Quid ergo fidei nostræ officiant certitudinè istæ quibus mysteria obvolvuntur nebulae ? Non jubemur ipsorum indagare naturam et penetralia rimari : nuda sunt et aperta oculis Dei intuentis et comprehendentis abyssos : id unum postulari potest (quod abundè præstatur), nimirum ut certis et claris argumentis Deum illa quoque revelavisse dogmata, probatum fuerit ; hoc ipso enim ea esse constat et credibilia, et certò credenda, propter auctoritatem Dei, in omnibus æqualiter infallibilis et summè veracis : confessionem hanc nonnunquam ab ipsis incredulis expressit vis insita veritati. Audiatur incredulorum institutor et idolum Baylius : « La raison, la philosophie nous montrent, par leurs axiomes les plus évidents, que nous ne saurions tenir une conduite plus juste, que d'acquiescer, sans comprendre, aux mystères que Dieu nous a révélés, » (Oeuvres de Bayle, tome 3). 3° Tametsi nobis non insit idea, ut aiunt, adæquata, seu completa mysteriorum fidei, non idcirco caremus illorum cognitione quæ necessaria sit et sufficiat ad dirigendam fidem edendamque rationabilem fidei professionem. Dùm generale concilium Nicænum discussit, ac damnandam curavit Arianam hæresim ; Constantinopolitanum primum, Macedonianam ; Ephesium, Nestorianam ; Chalcedonense, Eutychianam, non ærem verberabant : non phantasmata

aut meras sonantesque sine sensu voces proscrisperunt : quò spectarent illorum anathemata, rectè intelligebant diversi, quos percellabant, et ab Ecclesiæ communionè repellebant hæretici ; hinc tot personabant querelæ, tot jactabantur in iudicis convicia, ut moris est, à litigantibus illis causâ cadentibus. Versate pauper attentis mentibus, quæ auctores ecclesiastici, refellendis variis ac ferè omnigenis erroribus elucubraverunt opera, videbitis utrùm doctrinæ nullum caput impugnaverint : utrùm Arianam pro Nestorianâ, Pelagianam pro Prædestinianâ, etc., profligaverint : denique utrùm ad rem nullam ex tot testimoniis pertinerent, quæ tum ex Scripturis, tum ex traditione congeriebant : videant Sociniani dùm nervos intendunt et argumenta undique corradunt, ut radicitus, si fieri posset, evellant fidei mysteria, utrùm eadem promiscuè tela in Eucharistiam intorqueant quæ sanctissimam in Trinitatem audeant conjicere ; numquid unum mysterium nequeunt ab altero secernere, quamvis in mysterio, v. g., Incarnationis, intelligi et explicari distinctè non possit, quomodò potuerit verbum divinum naturam humanam in unitate personæ assumere, habetur tamen tum personæ, tum naturæ unionisque sufficiens idea, ut cognoscere et credere possimus, Verbum Dei factum esse verè hominem, eundem esse patri inferiorem, ut hominem, æqualem ut Deum. Hæc non ignorant rectè instituti apud Catholicos ipsi infantes ac rustici, nec vellent meris creaturis latræ cultum impendere, quem Christo salvatori exhibere non dubitant.

Pleniùs ut introspeciat adducta responsio, observandum 1° hanc propositionem : Mysteria fidei sunt *supra*, et *veluti extra rationem*, non sic esse intelligendam, quasi supra et velut extra rationem versarentur *absolutè et universaliter sumptam*, quæ veritatem omnem complectitur et comprehendit : universalis hæc et perfecta ratio, Deus est. Observandum 2° : dùm asseritur auctoritati Dei revelantis subjacere rationem naturalem, non idcirco indicatur deserendam esse evidentiam, quasi pugnare unquam posset cum fide, sed significatur tanquam falsam et fallentem eam esse repellendam evidentiam, quæ revelatis ac sufficienter propositis dogmatibus repugnare videatur : inò dùm credenda proponuntur dogmata, quæ naturali lumine demonstrari possint, non idèò creduntur, quia ratione demonstrata sint, sed quia revelavit ipsa Deus, cujus in auctoritatem, tanquam in propriam et sufficientissimam assen-

tiendi causam recumbit divina fides. Observandum 3° Religioni malè consulere qui rationem naturalem sic deprimunt, ut quidquid suggerit, id omne quasi p^r se incertum ac nullius ferè momenti, despiciari videantur; imprudentes non advertunt futurum, ut, mentes si occuparet hæc eorum præjudicata sententia, conciderent vel firmissima *credibilitatis motiva*; contabesceret ac dejiceretur auctoritas Ecclesiæ; pro nihilo duceretur atque evanesceret tota ipsa revelatio.

Objicies 3°: Impugnantur Sociniani eo maxinè argumento: Ubi Deus loquitur, sileat humana ratio. Inspiratis à summâ veritate verbis adjuncta procul dubio fides, quæcumque obtrudantur credendi difficultates: hoc stante placito, inconcussa nihilominus stat sociniana methodus: neque enim novatores illi, aut alii velificantes iisdem necotie diffidentur inhærendum esse Dei verbis proprio et genuino sensu intellectis: verùm ut dignoscatur num in his vel illis textibus, sensus qui primâ fronte proprius ac genuinus esse videatur, reipsâ talis habendus sit, accuratam volunt ejusdem institui cum ratione comparationem, et hæc factâ collatione respui tanquàm alienum et minimè revelatum, eum omnem sensum quem ratio non approbaverit; ad eam enim velut ad lydiū lapidem admoventi volunt, et pertinenti quodcumque dogma. Profitentur cum ipsis Ecclesiæ Romanæ theologis, ad legitimam Scripturarum expositionem, conferendos esse textus cum textibus, pensanda sedulò antecedentia et consequentia: introspicendum auctoris Spiritu sancto afflati scopum: quidni pariter inquirendum est, utrum rationi consentiant ea de quibus litigatur, dogmata? Tum deinde quæ dictatis illius dissentire putaveris, ableganda censeas à divinæ revelationis complexu: benignioremque, seu metaphoricum ad sensum trahantur illa quibus enuntari videntur testimonia. Ita creberrimè Socinus, Crellius, aliique insigniores Socinianarum partium duces: ita recentioribus temporibus nonnulli, qui sub signis eorum militare palam non audeant.

Resp. Aliud est adhiberi consuetas humani eloquiū leges, ac moderatè criticæ regulas, sic tamen ut sincero animo affectu paratus sit, obsequi testimonio Dei sufficienter revelato ac preposito: aliud autem metaphoricum in sensum detorqueri verba Scripturæ, quoties naturalis et obvio quem præ se ferunt sensu, dogma significant, quod privato examine videatur non collerere cum humanâ ratione, cui dela-

tum fuerit ultimum in causis fidei iudicium: quæ Deus voluit manjari litteris, hæc certè credi non possunt nisi innoverint, nec innotescere, nisi ex receptis et usu consecratis eloquiū legibus cognoscatur, quæ sit verborum, quibus declarantur, vis ac propria significatio: hæc verò perspectâ, nihil velle tanquàm revelatum habere, quod ipse privatâ tuâ ratione alienum à ratione judicaveris; hæc lethifero veneno referta methodus, plena est impietatis et superbix: plena temeritatis et periculi: dubios et incertos reddit certissimos divinæ revelationis fœtus: discernendæ veritatis præscriptam obsepit et præcludit viam: summam infert ipsi Deo injuriam, cujus verbis credendi, vel non credendi, stare penes humanam rationem, jus et arbitrium. Emollita igitur in speciem prædicta methodus conciliari non potest cum indubitato illo principio: Ubi loquitur Deus, sileat humana ratio; quin etiam, quidquid humanæ rationi, hoc est, inimicis Ecclesiæ, naturali lumine abutentibus displiceret, id totum repudiaretur, quantumvis significantibus verbis expressum ex divinis litteris, interprete ipsâ Ecclesiâ expositis, quam ut vidimus, quasi semetipsam audiri Christum præcipit. Ita philosophicas in contentiones abiret simplicitas et majestas divinæ fidei. Hinc in Epist. ad Colossenses cap. 2, v. 8: *Videte, inquit Apostolus, ne quis vos decipiat per philosophiam et inanem fallaciam.* Hinc in Epist. secundâ ad Timotheum cap. 2, v. 14: *Noti contendere verbis; ad nihil enim utile est, nisi ad subversionem audientium.*

Instabis: Esto, imponendum sit rationi silentium, ubi agitur de dogmatibus, quæ solummodo sint eidem impervia; at si revelata dicantur quæ placitis illius repugnent, quis credat voluisse Deum rationi homines oblectari, quâ sœcernuntur à brutis animantibus? — Resp.: Neque universali rationi, quæ omnem complectitur veritatem, ac reipsâ Deus est, revelatum ullum dogma potest repugnare, neque creatæ ipsi ac limitatæ rationi, modò præjudicis et cupiditatibus non depravatæ; fatemur etiam ac profitemur metaphoricum ad sensum necessariò inflectenda esse Scripturæ quædam testimonia: talia sunt, ut adnotavimus, ea, quæ si duntaxat attendatur ad verborum corticem, corpus esse Deum eloquantur: verùm supra satis superque ostendimus quantum ab hujusmodi testimoniis ea differant, quibus enuntiantur quæ coluntur à nobis mysteria. Nihil est penè in revelatis, quod alienum in

sensum non detorquatur, si rejecta Ecclesiæ auctoritate, habent relaxantur humanæ rationi: quapropter tot eam demonstravimus argumentis auctoritatem, in causis fidei tam opportunam ac necessariam.

Instabis iterum: Occurrunt in Scripturis dogmata, quæ non expressè neque perspicuè revelantur; habenda sunt tanquam consecutiones, ratiocinio ex revelatione deductæ: ergo ad rationis normam exigenda sunt, ac proinde abjicienda, nisi eisdem suffragata fuerit. — Resp.: Quæ expressè in Scripturis revelata non sunt, constanti traditione quam, velint nolint Sociniani, alteram habemus fidei regulam, possunt expressis testimoniis asseri et vindicari; præterea, ad eliciendum fidei assensum, sufficit immediata, licet implicita revelatio, hoc est, expressis vocibus laud enuntiata: quæ judicio Ecclesiæ ita potest declarari, ut hæreticus habeatur, qui pertinaciter negaverit. Deinde quæ ratiociniis derivata videntur ex verbo Dei, non magis ad rationis normam tanquam supremum ad judicem exigenda sunt, quam ipsamet fidei placita; ut enim in accernendis, quæ divinâ fide credenda sint, dogmatibus, ita in eruendis, quæ ex illis proficiunt, consecrariis, obnoxia est diversis erroribus humana ratio, præsidio indiget quo sustentetur, seu animatâ auctoritate, quâ dirigi, defendi possit et obfirmari.

Objicies 4°, ex S. Augustino: Epist. 143, aliàs 7, sic loquitur: « Si ratio contra Scripturarum divinarum auctoritatem redditur, quamlibet acuta sit, fallit verisimilitudine; nam vera esse non potest. Rursus si manifestissimæ certæque rationi, velut Scripturarum sanctarum objicit auctoritas, non intelligit, qui hoc facit; et non Scripturarum sensum ad quem penetrare non potuit, sed suum potius objicit veritati, nec quod in eis, sed quod in se ipso velut pro eis invenit, opponit. » Ergo rationi parendum est, ejusque prorsus standum iudicio, in exponendis Scripturis.

Resp.: Mirum est adduci S. Augustinum in Socinianæ patrocinium methodi, cum nemo disertius eam vehementiusque expugnaverit, ut patet tum ex ipsius textibus inter probationes nostras relatis, tum ex Epist. 177, aliàs 112, ex lib. 33 contra Faustum cap. 9, ex lib. 2 de Baptismo, cap. 3, ex Epist. ad Consentium. Obiecto in loco, duo statuit, quæ nemo ex nobis inficiatur: primum, veram esse non posse, sed verisimilitudine fallere rationem illam, quæ scripturis opponeretur: id Catholicorum ap-

primè consonat principiis. Secundum posse fieri, ut *velut* Scripturæ auctoritas, hoc est, tractum per vim aut fraudem testimonium aliquod Scripturæ, manifestissimâ ratione repellatur, tum verò decipi eum, qui tale sibi patrocinari crediderit, commentitiumque sensum pro genuino venditare non dubitaverit. Tota hæc solutio clariùs etiam patebit ex subjectæ disceptationis argumento, in quod intentus erat S. Augustinus. Varias de origine animarum quæstiones perstringebat adversus quosdam vaniloquos, qui suam ipsorum opinionem, nempe ex animâ primi hominis cæteras omnes descendere, conabantur astruere illo Ecclesiast. effato: *Convertatur pulvis in terram sicut fuit, et spiritus revertatur ad Deum qui dedit eum*. Quid valeat id probationis genus contra certam et manifestissimam rationem, talemque ut sicut ex consequentibus colligitur, « contra traditio nulla existat, aut insanix similis merito judicetur. »

Instabis: Lib. contra Epistolam fundamenti, c. 4, post recensita *credibilitatis motiva*, in quibus posuit auctoritatis Ecclesiæ præstantiam, subjungit, veritatem, *si tam manifesta monstraretur*, ut in dubium venire non posset, præponendam esse omnibus illis rebus quibus in Ecclesiâ catholicâ teneri se dixerat. Ergo, etc.—Respondeo negando consequentiam: ibi enim certamen instituit contra Manichæos, quos premit proposito argumento, ut aiunt, ad hominem: scilicet non admittebant aliam Ecclesiæ notam et probationem quam doctrinæ veritatem, iidemque jactabant sibi suppetere aversas à doctrinâ Romanæ Ecclesiæ, tam certas evidentesque rationes, ut nemo sapiens illis posset reluctari; catholicæ causæ securus S. Augustinus, affirmare non dubitat, ita se animo affectum, ut si res ita se haberet, jam se obstrictum non putaret Ecclesiæ auctoritate: at exsufflandam duxit hanc hypothesim, à futili ostentatione profectam. Unde ibidem addit: « Si autem hæc manifesta veritas tantummodo promittitur et non exhibetur (à Manichæis), nemo me movebit ab eâ fide quæ animum meum tot et tantis nexibus christianæ Religionis astrigit. » Paulò ante dixerat: « Apud vos (Manich.), ubi nihil horum est quod me invitet et teneat, sola personat veritatis pollicitatio. » Ostenditque idem S. doctor, eos nonnisi incerta aut absurda sectatoribus suis proponere.

ARTICULUS III.

Solvuntur tum: quæ à Baylio, tum quæ ab Enthusiasticis objiciuntur.

DE ARGUMENTIS BAYLII. — Ad tria capita, ut fusiùs expositum est, revocatur Baylii de judice controversiarum systema: arbitratur cum Socinianis, ratione tanquàm summo judice definiendas esse quæcumque de canonicitate aut sensu Scripturarum exoriuntur lites; nec alia hic occurrunt refellenda quàm quæ dissolvimus ubi de Socinianismo. At fidei dogmata contendit posse impugnari evidentibus argumentis manifestisque rationis axiomatibus. Hanc tamen fidei et rationis pugnam, non de ratione generali quæ Deus est, sed de ratione particulari quæ nobis inest, intelligendam esse, imò nec ad omnia rationis creatæ placita pertinere: altioris enim quibusdam evidentioribusque constare principis, rationi humanæ et angelicæ anteponendam esse Dei veracitatem et auctoritatem. Absolum illud et contradictione implicatum systema confutavimus: quædam cievanda supersunt, quæ fucum nonnullis facere possent.

Objicies 1°: Hoc ipso quo mysteria fidei supra rationem sunt posita, videntur non esse consentanea rationi: ergo judicatur et judicandum est eadem esse dissentanea rationi, quemadmodum si quæ videantur non consentire veritati, ea judicatur, et judicandum est dissentire veritati; id totum potest illustrari aptâ similitudine: eminens conspicua quadrata turris videtur rotunda; eam qui eminens prospectat, rotundam asserit, si ratio habeatur testimonij sensuum; negat verò qui cominus aspexerit, sensuum quoque ductus testimonio: « C'est « ainsi, inquit Baylius, réponse aux Questions « d'un Provincial, seconde partie, chap. 159, « qu'un orthodoxe pourrait dire que contre « le témoignage de sa raison en particulier, « et non pas de la raison en général, il croit « le mystère de la Trinité; car je le crois sur « le témoignage de l'Écriture, ajouterait-il, « quoique mon esprit, non seulement n'aperçoit pas une unité de nature dans trois « personnes dont chacune fait ce que les deux autres ne font point, mais qu'il aperçoit « aussi trois natures, ou trois substances dans « ces trois personnes. » Si reponant theologi, rationi quidem corruptæ adversari posse fidei mysteria, non autem rectæ rationi, id ex ambiguo dictum esse sic probatur. « Si par la « droite raison, inquit Baylius, on entend celle

« d'un théologien orthodoxe, et par la raison « corrompue celle d'un hérétique, on n'éclaircit rien, et au contraire l'on ouvre la porte « à de nouvelles disputes (uterque enim orthodoxum se contendet); que si la droite « raison signifie celle des saints du Paradis, et si « la raison corrompue signifie celle de l'homme « pécheur, l'on avouera que, pendant cette « vie, les mystères sont contre la raison de « l'homme. » Ibidem.

Resp.: Veritatem esse unam et indivisibilem evidentissimum est: eadem propositio non potest esse simul vera et falsa, quia eadem in propositione, attributum, ut aiunt, non potest simul convenire et non convenire *subjecto*. Nullum licet intercedit medium. At ex eo quòd supra rationem aliquod dogma sit positum, seu altioris ordinis, nec ad ea veritatis genera pertineat, quæ ratio humana complectitur aut attingere valeat, non inde consequitur, illud à ratione repudiari; aliud est præeminere, aliud adversari: quidquid est superius, idem haberi necessariò contrarium, vetat ipsa indubitanter ratio; imò, ex eo quòd dogmatis alicujus natura lateat, nec possit illud mente humanâ contractari vel contingi, manifestò sequitur non posse prudenter humanâ ratione dijudicari, utrum necessariis quibusdam repugnet essentialibusque principis. Quod attinet ad similitudinem ductam à turri quadratâ, quæ cominus ab uno homine aspiciatur, eminens ab altero, ita ut rotundam eam unus judicet, alter inficietur, aut hallucinatur, aut ludere voluit Baylius: sive cominus quadratam turrim, sive eamdem eminens spectaveris; sive quadrata, sive rotunda consequenter appareat, non idcirco fallunt oculi: id tunc referunt, quod referre debeant ex regulis ad visum humanum constitutis, quas qui attenderit, non falleret; abstineret enim à judicando rotundam esse turrim procul spectatam, quam aliunde non noverit. Judicaret potius, id postulare naturæ leges, ut longè productis radiis luminis, sic videatur quam exhibent turris, quasi ejusdem abraderentur anguli. At ratio licet creata et finita, licet erroribus multis obnoxia, non id aut ex naturâ suâ, aut instituto creatoris habet, ut falsum pro vero, aut verum pro falso referat; ipsâque mysteriorum altitudine admonetur homo, ne solâ ratione dijudicari velit enatas de iisdem controversias; deterretur à scrutandâ majestate ne obruatur à gloriâ: humanæ sapientiæ quis sapiens indagandum permittat, quod humani fugiat aciem ingenii?

Quid igitur faciet, qui solutionem non calleat argumentorum quibus appetuntur fidei mysteria? quid faciet? id quod præstituit S. Augustinus tanto licet præditus ingenii acumine. Ipse proposiit sibi de Peccato originali quaestione, lib. 3 de peccatorum meritis et remissione cap. 4: « Ego verò, inquit num. 7, etsi « refellere istorum argumenta non valeam, « videndo tamen inhærendum esse iis quæ in « Scripturis sunt apertissima. » Poterat quidem ostendere non demonstrari à Pelagianis impossibilem esse peccati originalis propagationem, quamvis eandem non esse impossibilem demonstrare ipse non valeret, quæ duo valde discrepant. Inhærendum meritò censebat apertissimè revelatis: nihil à testimonio Dei et iudicio Ecclesiæ dimovere potest hominem qui sapiat ad sobrietatem; quin et ipse Baylius dum profitetur, evidentibus argumentis quibus oppugnari quædam putat fidei dogmata, præponendam esse auctoritatem Dei revelantis, eaque firmiter retinenda, satis vel istà malè coherente confessione indicat quid de hujusmodi demonstrationibus sentiendum sit: eoque certius secum pugnantiâ loquitur, quòd eorum ipse explodit commentum, qui fingerent posse veritati veritatem refragari.

Ita docuerat speciatim Pomponacius, cujus error in synodo Lateranensi, sub Leone X, profligatus est: is nempe pseudophilosophus, ut censuræ quam ob negatam animæ immortalitatem promeruerat, sese subduceret, respondit se non ut *christianum*, sed ut philosophum fuisse locutum: adversùs ineptam hanc distinctionem sic pronuntiant Patres Lateran.: « Cùm « verum vero minimè contradicat, omnem assercionem illuminatæ fidei contrariam, omninò falsam esse definimus, et ut aliter dogmatizare non liceat, districtiùs in hibemus, « omnesque hujusmodi erroris assercionibus « inhærentes, veluti damnatissimas hæreses « seminantes, per omnia ut detestabiles hæreticos et infideles catholicam fidem labefactantes, vitandos et puniendos fore decernimus. » Hoc in erroris portentum nonne turpiter prolabitur vel invitus Baylius, dum rationem inducit revelatis quibusdam dogmatibus adersantem, quamvis disertè doceat, evidentiam esse genuinum veritatis signum? Distinctionem illam, seu potiùs mutuum repugnantiam veritatis philosophicæ et veritatis theologicæ, instauravit Lutherus disputatione theologicâ anno 1539 habitâ: « In theologiâ, inquit artic. 2, « verum est Verbum esse carnem factum, in

« philosophiâ simpliciter impossibile est et absurdum. » Eundem errorem sectati sunt nonnulli ex discipulis Lutheri; quo quidem sigmento nihil perniciosius excogitari potest: huc enim advocari promptum esset, quæcumque ad refellendum Baylii systema, in medium atulimus argumenta, quibus declinandis frustra diceretur, laud inveniari duo contradictoria, dum asseritur eandem posse simul esse verum theologicè, falsumque philosophicè. Diversam quippe huc occurrere spectandæ veritatis ejusdem rationem diversumque ordinem, naturalem unum, supernaturalem alterum; procul istud sigmentum: inde etenim sequeretur, veritatem ipsam metaphysicam et essentialiam, quæ simplicissima est, immutabilis ac necessaria, posse pugnare cum veracitate et auctoritate Dei revelantis, eademque veritatem ipsam evidentiâ testificantis. Talibus non vacat diutiùs commentis confutandis insistere.

Objicies 2º: Evidentibus licet demonstrationibus oppugnentur fidei mysteria, nihil inde eorum detrahitur certitudinì; nihil hinc adjuvatur pyrrhonismus. Evidentiâ quædam principia deserit ipsamet ratio, ut revelationi se permittat et subjiciat, tumque sibi nihilominus constat, et ordinatè se gerit, cùm tunc ducatur eminentioribus præponderantibus principii: manifestò enim perspectum est, postpositis rivulis, inhærendum esse æterno et inexhausto fonti veritatis, Deo nimirum, Patri luminium, cujus natura bonitas, et cui nihil est absconditum. — Resp. 1º: Genuinis demonstrationibus si quod impugnatur posset esse verum, quid prohiberet, id esse falsum, quòd evidentibus astruitur argumentis? ergo pateret undique aditus pyrrhonismo. 2º Certitudo absoluta evidentiæ, et ex eâ consequentis iudicii, ex ipsius naturâ manat; inde essentialiter repetenda est, quòd *quid clarè percipitur, id verum esse, et ab eo propulsari omnem dubitationem, necessum sit*; ergo certis mum veritatis characterem præ se fert evidentiâ, quocumque in gradu constiterit. 3º Hanc ut pariat certitudinem, si requiratur, ut quibusdam intenta sit gradibus, quis hominum determinatum illum gradum pro variis doctrinarum generibus animorumque diversis affectibus, assignare valeat? Hos igitur ad figendos limites cùm nulla constituta sit, quæ innotescat hominibus, regula, vacillare perpetuò mentes oportet, quoties etiã libratè attentè omnibus, evidentiâ maximè afulgere videatur.

De objectionibus Enthusiastarum.—Quod soluto difficilius in speciem afferre possint, in eo collocatum est, quo pacto videlicet, se junctis internis immediatisque revelationibus, rationabilem fidei assensum homines ipsi rudes et imperiti præstare possint: hæc jam difficultas explanata est; tum etiam solvimus, quæ ipsis sunt cum Protestantibus communia; itaque nihil penè, nihilque explicatu arduum restat elucidandum, post confutationem eorundem systematis.

Objicies: S. Paulus Epist. 1 ad Corinth. cap. 14, v. 29, 50, 51, præscribit modum quo utendum sit divinis immediatisque revelationibus: *Prophetae autem, inquit, duo aut tres dicant, et cæteri dijudicent. Quod si alii recitatum fuerit sedenti, prior taceat. Potestis enim omnes per singulos prophetare, ut omnes discant, et omnes exhortentur.* Inspirante ergo immediate Spiritu sancto dijudicandum est quid credendum, quid agendum ad promovendam salutis causam.—Resp.: Ætate apostolicâ, donis supernaturalibus affluebat Christianus populus: *Quid ergo est, fratres, ait idem Apostolus, citatâ mox Epistolâ, v. 26, cum convenitis? unusquisque vestrum Psalmum habet, doctrinam habet, apocalypsim habet, linguam habet, interpretationem habet: omnia ad ædificationem fiant.* Dividebantur à Spiritu sancto inter fideles ad Ecclesiæ utilitatem et propagationem, dona miraculorum, linguarum, interpretationis, doctrinæ, revelationum: tradit sapienter Apostolus regulas quibus charismatum illorum dirigatur usus, quo quidem omnia honestè et secundum ordinem fiant, v. 40. At sicut non linguarum, non miraculorum, ita neque revelationum dono, tanquam informandæ fidei viâ ordinariâ, singulos regere fideles constituit Christus Dominus; non iidem qui sese allatos Spiritu sancto putabant, habebantur iudices, qui veras à falsis revelationibus discernere: *Prophetae autem, inquit Apostolus, duo aut tres dicant, et cæteri dijudicent;* non eos qui donis illis instruerentur, voluit exinere à debitâ pastoribus obedientiâ, ad quos maximè pertinet probare utrùm spiritus ex Deo sint; auctoritati esse obtemperandum nonne testificatur, tradendis ipsis legibus, quæ fideles in adhibendis illis donis moderarentur, et in officio continerent?

Sectionis primæ secunda pars.

Utrùm ipso in populo, utrùm in principe seculari, resideat jus ac potestas dijudicandi cau. as Religionis.

Quin episcopalem ad ordinem pertineat judicandi auctoritas in componendis quæcumque oriantur de Religione controversiis, nemo dubitaverit, qui vel tantisper ad ecclesiastica monumenta, ad ipsam Ecclesiæ constitutionem, ad christianæ religionis principia historiamque, mentem admoverit; totoque in hæc tractatu cernere est illius auctoritatis vestigia et insignia. Utrùm verò in societatem auctoritatis illius veniant simplices presbyteri, videtur nobis, quæstionem hanc aptius esse discipulandam, ubi de concilliorum convocacione et celebracione disseretur; duo nunc discutenda sunt quæ appposito indicantur titulo.

CAPUT PRIMUM.

Utrùm ipse populus aliquâ polleat auctoritate in dijudicandis de fide moribusque controversiis.

Emerserunt, qui tametsi decretis Ecclesiæ obsequendum esse profiteantur, re tamen ipsâ populum christianum constituerint supremum in componendis de fide controversiis judicem; ab illius quippe testimonio vel consensu, pendere volunt Ecclesiæ sive dispersæ, sive congregatæ judicia. Exitialis hujus placiti caput in eo positum est, quod ejusdem auctoribus placuerit ministerii ecclesiastici jura et veluti dominium (le fond, la propriété), societati, seu corpori fidelium, ejusdenque muneris usum et functionem duntaxat pastoribus adscribere.

CONCLUSIO.—*Populo christiano neque competit jus et auctoritas dijudicandi controversias de fide ac moribus, neque ab ejus testimonio vel assensu religata pendent pastorum Ecclesiæ judicia.*

Probatur 1º iisdem Scripturarum textibus quibus demonstratum est dirimendas esse viâ auctoritatis enatas de fide ac moribus controversias. Math. cap. 28: *Euantes ergo docete omnes gentes;* et ut legitur apud Marcum, cap. 16: *Euantes in mundum universum, prædicante Evangelium omni creaturæ; qui crediderit, et baptizatus fuerit, salvus erit; qui verò non crediderit, condemnabitur.* Apostolis eorumque successoribus committitur à Christo docendi mu-

nus, ac prædicandi exponendique Evangelii; populorum constituuntur ministri et duces in capessendâ salute; audiendi sunt ut ipse Christus: *Qui vos audit, inquit, me audit*: porro ut ipse profatur, *non est discipulus supra magistrum*; ut designavit pastorum munus in fidei negotio, ita declaravit populorum officium, dociles scilicet aures, animumque accommodandi institutionibus episcoporum: ergo pastoribus, non populo, concessa est auctoritas: nec illorum ab ejus consensu vim suam judicia mutuantur.

Simile conficitur argumentum tum ex verbis istis Christi Petrum alloquentis: *Pasce a mos meos*; tum ex illâ ipsius Petri Apostoli exhortatione: *Pascite qui in vobis est, gregem Dei*; tum etiam ex illâ S. Pauli: *Obedite præpositis vestris, et subjacete eis*. Gregis ea est genuina conditio, non ut præpositis sibi regat pastores, eisdemque tenendam monstrat viam, sed quam ipsi monstraverint, eamdem fideliter teneat, nefasque ducat voci eorum non obtemperare.

Hinc dictante ratione ita præcipiebat S. Gregorius Nazianzenus orat. 9: « Oves, pastores vestros non pascite; ne judicate, nec legislatoribus leges præscribite; non est enim confusionis Deus, sed pacis et ordinis; ne quis igitur caput sit, qui vix manus aut pes, aut vilis quoddam aliud corporis membrum est. » Hinc verè dignam christiano principe sententiam hanc emisit in concilio generali octavo imperator Basilus: « Laicorum cuiusque nullâ ratione de ecclesiasticis causis disputandi fas esse dico; nam laicus, etsi omni pietatis et sapientiæ laude præstet, tamen laicus est ovis, non pastor. »

2º Post expensam ab Apostolis in synodo Hierosolymitanâ celeberrimam quæ animos tenebat accipites, quæstionem de observandis legalibus, sic prolata definitio est: *Visum est Spiritui sancto et nobis, nihil ultra imponere vobis oneris, quam hæc necessaria*, etc. Nec semel adhibita est hæc aut planè similis iudicandi ratio. Audeantne fideles loquentibus nomine et auctoritate Spiritus sancti pastoribus Ecclesiæ oblectari, iudiciumque sibi partes in diversis de fide controversiis vindicare? Commemoratum in decretum s. c. disserit Bossuetius redarguendis Claudii ministri placitis: « Ce n'est pas ainsi qu'on instruit les peuples après le concile de Jérusalem. Là, les Apôtres très décident par l'autorité du S.-Esprit: *Il a semblé bon, disent-ils, au S.-Esprit et à nous*. Que font après cela Paul et Silas, por-

teurs de la lettre du concile? *Ils parcourent les Églises*, comme il est écrit dans les Actes. « Quoi! pour y faire examiner le décret du concile de Jérusalem? C'eût été examiner après le S.-Esprit même. Quoi donc? Ils parcouraient les Églises, leur enseignant de garder ce qui avait été jugé par les Apôtres et les anciens dans Jérusalem. Voilà l'ordre, l'examen dans le concile, l'obéissance sans examen après la décision. » (Conférence avec le Ministre Claude.) *Meminisse oportet in illâ synodo, non ut Spiritu sancto afflatus, locutos esse Apostolos; ut quid enim cogenda fuisset synodus? verum ut pastores Ecclesiæ, futuris conciliis formam præstiterint.*

3º Catholicus nemo sibi induxerit in mentem, ignotam fuisse universæ Ecclesiæ, aut ab eadem violatam, ab ævo Apostolorum, ad nostra usque tempora, necessariam et supremam fidei regulam: nec vana est ista Apostoligenium admonitio: *O Timothee, depositum custodi, devitans profanas vocum novitates, et oppositiones falsi nominis scientiæ*. At eo quod depellimus systemate, universam perpetuò latuisset Ecclesiam fundamentalis atque destinata divinitus ad informandam fidem regula; evolvantur enim vel strictim concilia ipsa generalia: in omnibus statim deprehenditur non sub conditione consensus fidelium, sed absolutè errores profligari, tum omnibus qui pertinaciter obstiterint, inflictum esse anathema; omnes qui ad Ecclesiæ communionem reverti voluerint, jubentur editis acquiescere incunctanter decretis; nec aliud populis nisi obsequii relinquunt officium. Theologorum si opus esset contexere catalogum, neminem catholicum tanto in agmine videres, qui prædicti systematis auctor vel patronus appellari possit: audiat ipse qui adversarius suspectus non videtur, abbas de S. Cyrano: « Nec patitur, inquit, Ecclesiæ catholicæ disciplina, ut à solenni illustrium antistitem iudicio, ad privatorum hominum suffragia provocetur. Hoc novum in Ecclesiâ, hoc inauditum; hoc demùm plenum scandalum, et schismaticum patens via. » (In lib. cui titulus: *Petrus Aurelius*.)

Prædictum autem systema quantum arrid e. Protestantiis, operæ pretium est ostendere. In medium prodeat f. mosus nimium Antonius de Dominis, Spalatensis archiepiscopus: « Deus, inquit, Spiritum suum toti Ecclesiæ promisit, non alligando ipsum certis personis, sive certo generi personarum, puta solum presbyteris, aliisque clericis ad ministeria

« ecclesiastica deputatis, sed ipsum voluit esse
 « per omnes, licet non per singulos diffusum :
 « et consensus totius Ecclesiæ non minus in-
 « telligitur in laicis quàm etiam in presbyteris
 « et prælatis; sunt enim laici in Ecclesiâ, imò
 « ex Ecclesiâ, ipsiusque solidam ei majorem
 « partem constituunt. » (Marcus de Dominis,
 lib. 1, cap. 12, num. 42.) Quæ doctrina sic à
 Facultate Parisiensi proscrip̃ta est anno 1617 :
 « Hæc propositio est hæretica et statûs Eccle-
 « siæ perturbativa, quatenûs ad fidei proposi-
 « tiones statuendas, consensum laicorum re-
 « quirat. »

De opere cui titulus : *Témoignage de la vérité dans l'Eglise catholique*, ita mentem suam aperit miinister Basnage : « Les Protestants pré-
 « tendent avoir une grande conformité de sys-
 « tème avec l'auteur du *Témoignage de la vérité*,
 « et que, malgré l'éloignement qu'il paraît
 « avoir eu pour eux, ils croient s'accorder
 « parfaitement avec lui. » (*L'Unité, la visibilité, l'autorité de l'Eglise renversées*, etc.) Eodem de opere idem declaratur in diario apud Hollandiam conscripto, in quo inter alia hæc legere est : *Son principe est tout protestant*; postmodum subjicitur : « On sait aujourd'hui en quoi
 « les Jansénistes et les réformés se ressemblent,
 « et il y aurait peut-être de l'avantage pour
 « ceux-ci à en convenir de bonne foi. » (*Journal littéraire*. La Haye, noveimb. et décemb., 1714.)

4º Principiis momentisque theologicis perspicuè adhuc refelli potest convulsam illud jam auctoritate commentum; post editam aliquam episcopali ministerio definitionem, eandemque sufficientem propositam quid faciendum sibi constitueret populus christianus? Num privato examine priûs eam discutere molietur, quàm eidem adhæreat? ergo recurrunt, quæ multimodis dissipata sunt, Protestantium fragmenta : num repentino quodam instinctu, rapiendus erit ad consensum vel dissensum? ergo redeant oportet Enthusiastiarum somnia. Superest ergo ut episcopali auctoritati, quæ major in terris nulla expectanda est, simpliciter et absolutè pareat. Undenam oriri dicatur christianæ plebis consensus necessitas, ad conciliandam vim decretis episcoporum? Non à jure naturali; hic enim agitur de ordine supernaturali, et ad æternam animarum salutem ordinato. Non à jure positivo divino, ut vincitur omnibus, quæ de ministerii ecclesiastici naturâ et institutione congressimus, in assignando controversiarum iudice. Non à

jure humano; eo quippe revelli ac dissipari nequeunt, quæ divinis institutis provisâ et ordinata sunt.

Erroris quem debellamus principium, de quo fusiùs agetur ubi de potestate constituendi et sancienti ecclesiasticam disciplinam disseremus, in eo positum est, ut non valeant pastorum Ecclesiæ judicia, nisi præsumptâ saltem populorum approbatione; quos igitur constituit Christus rectores, præpositos, ac duces, iidem populis quibus præesse debent, subjiciuntur potius quàm ipsis populi; iudicio enim ac dissensu populorum emendari possent ac revocari dogmatica ipsa episcoporum decreta; non à Christo immediatè, sed à fidelium societate derivaretur episcopalis potestas; quin et summus ipse pontifex, quem vicarium esse Christi negare illi non audeant, quos hic aggredimur, non foret nisi vicarius ministerque christianæ plebis ad quam detulisset Christus totius Ecclesiæ auctoritatis supremum veluti dominium. Si penes esset populorum pastorum ea judicia reprobare, quæ vel in tempestiva, vel revelationi contraria sibi viderentur, quanta dissidiorum seges! Quàm lata schismati panderetur porta! Seditio-num æstu totus convelleretur christianæ status Ecclesiæ.

Objicies 1º : Ad totum Christi corpus morale, ad universam Ecclesiam pertinent promissa, per quæ depositio fidei consultum voluit Christus. *Unanimitali dixit*, ut frequenter observat S. Cyprianus, atque sicut Apostolus : *Multi unum corpus sumus in Christo*, ad Rom. cap. 12. Corpus autem cujus causâ factæ sunt divinitus promissiones, ut ex pastoribus, ita etiam constat ex populis; necesse est igitur, ut quæ ad fidem moresque spectant iudicia, eadem si minùs iudicante, assentiente saltem populo, ferantur et sanciantur; quo quidem abstracto consensu, in Ecclesiæ universæ decretis numerari nequaquàm possent. Hinc à laudato jam S. Cypriano, dicitur Ecclesiæ, *sacerdoti suo plebs adunata, et pastori suo grex adherens*. — Resp. : Propugnatum à Protestantibus simile ferè placitum retundit Nicollus, duplicemque adhibet solvendi modum.
 « Il est vrai, en un sens, ait eruditus ille
 « controversista, que le ministère a été donné
 « à l'Eglise, parce que les ministres même lui
 « ont été donnés, et ainsi tout ce qu'ils ont
 « est destiné à l'utilité de l'Eglise; ils sont les
 « serviteurs de J.-C. et de son corps; ils ne
 « sont point pour eux-mêmes, mais pour

« l'Eglise, et ils sont obligés de faire tout pour elle, jusqu'à lui donner, non seulement leurs travaux, mais leur vie même. » (*Unité de l'Eglise*, lib. 3, cap. 44). Solutionem aliam subministrat lib. cui titulus : *Les prétendus Réformés convaincus de schisme*. Abutebantur Protestantes verbis quibusdam S. Augustini, potestatem clavium tribuentis unitati, seu universæ Ecclesiæ; quòd toti Ecclesiæ donatæ sunt claves, non sic intelligendum esse demonstrat ut societas tota fidelium prædita sit ecclesiastici potestate ministerii, sed quòd orando impetrare valeat auxilia, quibus pariantur ac promoveantur fructus ab eodem expectati: v. g., Sacramento pœnitentiæ alligavit quidem Christus vim peccatorum reconciliandi; at potest societas fidelium Deum exorare ut peccatoribus pœnitentiæ ad reconciliationem hanc necessariam donum largiatur; eaque ratione dicitur cum S. Augustino : *Columba dimittit; unitas dimittit*. Quemadmodum reginæ Esther dictum est à Mardocheo : *Loquere regi pro nobis, et libera nos de morte*, Esth. 13, 5. Sub diverso enim respectu, pluribus causis idem potest effectus attribui.

Ad potestatem judicandi de rebus ad fidem moresque spectantibus, accommodari potest duplex ista responsio, nempe si dicatur, potestatem illam collatam fuisse universæ Ecclesiæ, quatenus universæ causâ Ecclesiæ donata sit, tum quòd ad ejus incolumitatem, stabilitatem propagationemque referatur, tum etiam quia valeat fidelium cœtus à Domino impetrare, ut in asserendâ tuendâque veritate pastores Ecclesiæ continuò et efficaciter adjuvet; meritò enim existimatur Christus suis adimplendis promissionibus, ad sponsæ suæ orationes votaque plurimum attendere.

Absit autem ut in causis fidei censeantur judicium defungi munere ipsimet populi, aut ab eorum suffragio accersenda sit vis necessaria decretis pastorum Ecclesiæ. *Unum* quidem est corpus universa Ecclesia; sed ut naturalis, hæc et illius mystici corporis membra *non eundem actum habent*; non eandem obtinent vim ac dignitatem; arctissimis licet devincta sint nexibus, unde oritur unitas catholica, non idèò populi episcopis jure et potestate in interpretando verbo Dei anteponi debent aut adæquari; Ecclesia sapienter dicitur, *sacerdoti suo plebs adunata, et pastori suo grex adherens*. Quid inde consequitur? Inhærendum esse pastorum communioni; ipsorum audiendam vocem, obtinendum decretis, et fieri nunquam posse ut

à corpore pastorum divellatur societas fidelium; qui enim pastoribus adest Spiritus, ut rectè doceant, idem fidelium adest societati, ut eorum institutionibus docilem se præbeat.

Objicies 2°: Cogitetur diversas in partes distrahi episcopos, quorum aliquo de dogmate expellitur decretorum judicium; quænam tunc relinquetur excutiendæ dubitationis via, nisi populi christiani testimonium? Præterea impositum sibi judicium munus explere non possunt episcopi, nisi Ecclesiarum suarum consulant et sequantur fideliter traditionem. Ergo à populorum testimonio pendet edendum ab ipsis decretum dogmaticum. Quo insuper pacto stare possent episcoporum judicia, si dissentiret ab iisdem societas fidelium? Nonne tunc disturbaretur universa Christi Ecclesia? — Resp.: Ad populum christianum ne quidem tunc deferenda est judicandi potestas, nec ipsius necessariò expectandus consensus, cum aliquo de dogmate ita dissentiant episcopi, ut nondum sufficienter propositum nec definitum censeatur. An eò usque progrediantur populi, ut in se recipiant officium et curam Scripturarum traditionemque scrutandi? An deinde sensa sua pro totidem expromunt oraculis? Non id sibi arrogabunt qui conditionis suæ meminissent; temperabunt ab assensu absoluto, donec fugatus nebulis definitio prodeat, quæ docentis Ecclesiæ decretum meritò habeatur. Prodesse quidem quandoque potest dirigendis episcoporum judiciis animata populorum traditio; at hæc cortè regula non ad omnes pertinet componendas de religione controversias: quot sunt etiam catholicæ fidei dogmata quæ ignorantur à populis, nec nisi implicitâ fide ab illis creduntur? Vivâ illi deficiente traditione, alia suppetunt certa adjumenta, in auctoribus scilicet sacris, in SS. Patrum testimoniis, in conciliorum definitionibus, quorum ope perducì queant optatum ad exitum questiones de quibus laboratur; deinde cum receptam apud populos traditionem consulunt et sequuntur episcopi, non illos habent pro magistris ac ducibus, sed expendant ac pro suâ auctoritate approbant doctrinam quam agnoscunt antecessorum suorum documentis et auctoritate traditam.

Referre piget quod ineptè objicitur ex eo Scripturæ testimonio : *Ubi cumque fuerit corpus, ibi congregabuntur et aquilæ*, Matth. 23, v. 18, quasi consequens inde foret, mutuari vim suam à judicio populorum, eorumve consensu, aut

saltem ab eorumdem suffragio, tanquam à conditione pendere dogmatica etiam episcoporum decreta. Aut enim cum P. Calmet dicendum est, ibi significari invadendam ab hostibus judaicam gentem, quo fermè sensu dictum est: *Votabunt* (Chaldæi) quasi *aquila festinans ad comedendum*, Habacuc cap. 1; vel ex interpretatione communiter ab antiquis adhibitâ, intelligendum est memoratum testimonium, de justorum cœtu, qui advolantis instar aquilæ, ad Christum universalis tempore judicii properabunt. Hæc et altera expositio, disceptatæ quæstioni quàm aliena sit, quis non videat ?

Objicies 3°: Populum Mediolanensem sic alloquebatur S. Ambrosius, sermone quem habuit contra Auxentium arianum : « Causam fidei in Ecclesiâ expendere quis abnuat ? Si quis confidit, hinc veniat, Sed Auxentius certus non ignaros vos esse fidei, vestrum refugit examen... » Et paulò post : « Iste populus judicat cujus in corde lex divina, non humana, lex non atramento scripta, sed Spiritu Dei vivi. » — Resp. : Abnuerat S. doctor propositam sibi à Valentiniâ Juniore disputationem de fide incundam in consistorio, præside et arbitro adhuc catechumeno imperatore. At veritus ne certamen quocumque cum Arianis si recusaret, inde procaeces illi hæretici ansam arripere, ad nefarii sui dogmatis commendationem, paratum se declaravit ad disputandum coram populo, non quasi ipsum haberi pro iudice voluerit, id quod à mente ejus abhorrebat, sed quem edocendum curaverat, et Nicænæ fidei maximè addictum noverat, eumdem populum destinavit, paratæ disputationis conscium ac testem, tum ne pro hæreticorum perfidiâ et more, victoriæ laudem sibi adjudicarent Ariani, tum ut coram fidelium multitudine superati, majore et fortè saluberrimo pudore suffunderentur. « Veniant, inquit catholice doctrinæ invictus ille defensor, si qui sunt ad Ecclesiam, audiant cum populo, non ut quisquam resideat, sed unusquisque de pio affectu habeat examen; eligat quod sequatur: agitator de Ecclesiæ illius sacerdote; si audierit illum populus, et putaverit melius disputare, sequatur fidem ejus. » Epist. 2. Securus loquebatur, ac persuasum habebat, nec adimplendam esse prædictam conditionem, nec à fide divellendum esse populum quem opportunis assiduisque documentis ipse imbuerat.

CAPUT II.

Utrum seculares ad principes deferri oporteat jus ac potestas judicandi exorientes de Religionis controversias.

In offensionem catholicæ mentis statim incurrit proposita quæstio. Vesânâ obcæcatus libidine He. ricus VIII, rex Majoris Britanniæ, Romanam et in Ecclesiam quæ illum à communionem fidelium depulerat, incredibili percitus odio, supremam sibi in causis omnibus religionis potestatem arrogavit, quasi necessariò conjunctam cum summo in temporalibus principatu, sive ille ab homine, sive à feminâ gerendus sit; Anglicanâ in gente apud Calvinistas invaluit inauditum istud dogma, cui tamen, ut observat Stapletonus, contradixit ipsâ in Angliâ, denegato quod exigebatur ad hanc confirmandam novitatem sacramento, Puritanorum secta.

A suscipiendâ tam abnormi in spiritualibus potestate, aliquatenus præ pudore Elizabethæ refugiatur. Itaque declaratum est non attribui regiæ dignitati prædicationem verbi divini, neque sacramentorum administrationem; inanis prorûs et ad illudendum comparata explicatio! Namque, ut subjicit illustriss. Bossuetus : « Il ne s'agissait pas de savoir si les Anglais attribuaient à la royauté l'administration de la parole et des sacrements. Qu'ils a jamais accusés de vouloir que leurs rois montassent en chaire, ou administrassent la communion et le baptême? Et qu'y a-t-il de si rare dans cette déclaration, où la reine Elizabeth reconnaît que ce ministère ne lui appartient pas? La question était de savoir si dans ces matières, la majesté royale a une simple direction et exécution extérieure, ou si elle influe au fond dans la validité des actes ecclésiastiques. Mais encore qu'en apparence on la réduise, dans cet article, à la simple exécution, le contraire paraît trop dans la pratique. La permission de prêcher s'accordait par lettres-patentes et sous le grand sceau. La reine faisait les évêques avec la même autorité que le roi son père et le roi son frère, et pour un temps limité, si elle voulait. La commission pour les censures émanait de la puissance royale; les excommunications étaient décernées par la même autorité. La reine réglait par ses édits, non seulement le culte extérieur, mais encore la foi et le dogme, ou le faisait régler par son parlement, dont les actes recevaient d'elle

« leur validité, et il n'y a rien de plus inoui
« dans l'Eglise chrétienne que ce que l'on fit
« alors. » Variat. tom. 2, lib. 18, cap. 14.

Anglicanum dogma fovendum suscepit Pe-
trus Franciscus le Courayer, proposit. 50 et 51
inter condemnatas ab episcopis Lutetiæ anno
1727 extraordinariè congregatis.

*Pro judice controversiarum haberi non potest in
causis Religionis princeps secularis.*

ARGUMENTUM PRIMUM. — Distinctæ sunt ac
diversæ temporalis ac spiritualis potestas; hæc
ad æternam ordinatur salutem, ut ostendit
illud Pauli ad Hebr. cap. 13 : *Obedite præpositis
vestris; ipsi enim pervigilant quasi rationem
pro animabus vestris redditori.* Temporalis au-
tem potestas destinatur ad servandam reipub-
licæ pacem, moralemque honestatem, ut
docet idem Apost. 1 ad Timoth. cap. 2 : *Ut
quietam et tranquillam vitam agamus in omni
pietate et castitate.* Ecclesiasticam ergo potes-
tatem adjunctam naturâ suâ non habet tempo-
ralis principatus. Jure naturali nemini datum
est ut inter Ecclesiæ membra cooptetur : Dei
quippe donum est, et ad gratiæ dispensatio-
nem ista cooptatio referenda est. Quo igitur
pacto fieri dicatur ut quæ naturaliter consti-
tuatur caput in Ecclesiâ, supremusque judex?
Neque id minus à Christi institutis alienum est;
quod ut perspiciatur, recordandum est quos
auctor et consummator fidei, conditor et
sponsus Ecclesiæ tum alloqueretur, cum hæc
verba protulerit : *Evangelium docete omnes gen-
tes, etc.*, Apostolos, eorumque futuros in mi-
nisterio ecclesiastico hæredes compellabat,
eosdem videlicet quibus dixerat : *Sicut misit
me Pater, et ego mitto vos... Accipite Spiritum
sanctum; quorum remisistis peccata, remittun-
tur eis, et quorum retinueritis retenta sunt.* Hæc
certè seculares ad principes non pertinent,
quibus prædicationem Evangelii, sacramento-
rumque administrationem præfetur ipsa An-
glicana ecclesia non competere. Non ad prin-
cipes seculares spectabant hæc verba Christi :
Pasce agnos meos, pasce oves meas; aut ista
Pauli : *Attendite vobis et universo gregi, in quo
vos Spiritus sanctus posuit episcopos regere Ec-
clesiam Dei.* Neque ab iis qui pastorum minis-
terio in rebus religionis regendi sunt, exci-
piuntur ipsi seculares principes.

Defensoris, non actoris personam cum sus-
tineamus, deberent adversarii ex verbo Dei
argumenta depromere quibus assertionem suam
tuerentur, et quidem ex ipsâ Scripturâ, cum

hanc unam regulam agnoscant instruendæ
fidei : *Epistolâ quidem ad Romanos cap. 12,
tum ad Ephes. cap. 4, recenset Apostolus mi-
nistrorum diversa genera qui divinitus positi
sint in aedificationem corporis Christi, quod est
Ecclesia; at neque in illis, neque in aliis
Scripturæ testimoniis mentio ulla injicitur
attributæ principibus secularibus potestatis
eundem partes judicium in causis fidei. Quo
ergo jure hanc sibi vindicarent? an merè hu-
mano? sed neque divino derogare potest,
neque abdicare se possunt episcopi auctoritate
quâ donavit eos Christus ad spiritualium ad-
ministrationem.*

ARGUMENTUM II. — Consistere nunquam po-
test Ecclesia Christi absque auctoritate do-
cendis fidelibus, servandoque fidei deposito
necessariâ, cum ad essentialem ejus constitutio-
nem, præstitutumque ipsi finem, auctoritas
illa pertineat; primis autem seculis, cum prin-
cipum infidelium dominatu teneretur orbis
terrarum, ubinam insidebat requisita compo-
nendis de fide controversiis, atque insti-
tuendis, ut par est, fidelibus potestas? Ilæc
fortè vigeat in Neronibus, Domitianis, Dio-
cletianis, aliisque atrocissimis christianæ
gentis oppugnantibus; nunquid ab illis repe-
tere oportebat vim et facultatem exercendi
cælestis quod Christus insituerat ministerii?

Ad hoc elevandum argumentum, si reponatur
haud infidelibus, sed christianis prin-
cipibus adscribendam esse supremam in spiri-
tualibus auctoritatem, hanc igitur potestati
temporali, quæ per se eadem est, tum in prin-
cipe infideli, tum in fideli, alligatam non esse
constitendum est; ut ea non minuitur, ita non
augetur baptismi sacramento, quamvis inde
contrahatur novum atque urgentissimum ad
Ecclesiam tuendam et adjuvandam incitamen-
tum. Aperiendo principibus infidelibus sinu
suo Ecclesia, iisdemque regenerandis, filios ac
patronos nactam sese gloriata est, et gra-
tulata sibi Ecclesia, non in causis fidei arbitros
et judices.

ARGUMENTUM III. — Ex constanti ac perpetuâ
Ecclesiæ praxi illud desumptum est : « In
« omnibus seculis, ut observat Bellarminus, in
« Ecclesiâ exorta sunt nova dubia, et semper
« eodem modo terminata sunt, nimirum judicio
« pontificis Romani, et episcoporum qui tunc
« erant; non rectè autem fieri quod universa
« Ecclesia semper fecit et facit, dicere aut
« scribere insolentissimæ insanix est, ut Au-
« gustinus ait in Epist. 118. »

Singula quantum volueris, legendo percurrere concilia que vim ac venerationem in Ecclesia obtulerint, ab episcopis celebrata videbis omnia: episcoporum auctoritate, non principum secularium edita videbis, sancitasque illarum omnium synodorum definitiones; si quando in conciliis adfuerint imperatores aut reges, spiritualibus de causis iudicium nullum interposuere: v. g., in synodo Nicena generali aderat Constantinus imperator, sed iudicium minus solis obeantibus episcopis, presidentibusque Silvestri, romani pontificis, nomine, Osio Cordubensi episcopo et Vito ac Vincentio presbyteris; ita Euseb. lib. 3, cap. 6; Socrates lib. 1, cap. 5. Concilio nedum preesse ambiret Constantinus, non prius assedit, teste Eusebio, lib. 3 de illius Vita, quam ut sederet, annuissent episcopi.

Octavo concilio generali, seu Constantino-politano IV, anno 869, interfuit Basilius imperator; at quantum abesset ab usurpanda iudicandi potestate, perspectum facit oratio quam habuit ad eandem illam synodum. « Hæc in-
« vestigare, inquit, et querere (quæ ad spiri-
« tuales causas attinent), patriarcharum, pon-
« tificum et sacerdotum est, qui regiminis
« officium sortiti sunt, qui sanctificandi, qui
« ligandi et solvendi potestatem habent, qui
« ecclesiasticas et celestes adepti sunt claves;
« non nostrum qui pasci debemus, qui ligari,
« vel à ligamento solvi egemus. » Concil. tom. 5,
apud Harduinum, pag. 920 et 921.

ARGUMENTUM IV. — In causis fidei iudices esse non constitutos, ultrò professi sunt religiosi imperatores ac principes: tum qui jus illud invadere attentaverunt, vehementer improbatum sunt; reclamavit Ecclesia; scriptis fortissimè conquesti sunt doctissimi et sanctissimi presules.

1° Collatam sibi non esse de causis fidei iudicandi potestatem, spontè confessi sunt religiosi imperatores ac principes; illorum quædam duntaxat hic attingemus testimonia, plura ex quibus idem colligi pronum sit relaturo, ubi de potestate regiminis Ecclesie. Damnati anno 514 in primâ synodo Arelatensi Donatiste, provocaverunt ad imperatoris Constantini iudicium, quos sic increpat maximus ille princeps: « Mecum iudicium postulant, qui ipse
« iudicium Christi expecto; dico enim ut se
« veritas habet, sacerdotum iudicium ita debet
« haberi, ac si ipse Dominus residens iudicet. » Quam aversatus fuerat Donatistarum appellationem, eam postea idem suscepit imperator,

cùm eâ indulgentiâ comprimendam speraret illorum pertinaciam; verùm, ut ex S. Augustino refert Tillemontius, tom. 6 Hist. Eccles. pag. 55, talis eum indulgentiæ pœnituit, veniamque à sanctis episcopis postulavit; quantum autem alienus esset ab occupandis episcoporum juribus, manifestè indicat illa quam post Nicenam synodum, omnibus Ecclesiis scripsit Epistola, cujus in fine hæc leguntur: « Libentibus animis hoc decretum concilii,
« tanquam donum Dei, et mandatum reverè
« cœlitis demissum amplectamini; nam quid-
« quid in sanctis episcoporum conciliis decer-
« nitur, id universum divinæ voluntati debet
« attribui. »

Valentinianus Senior, rogatus ut permitteret congregari synodum ad quædam fidei dogmata explicanda, sic respondit: « Mihi qui sum lai-
« corum ordine constitutus, fas non est talia
« curiosius perscrutari; sacerdotes quibus ista
« curæ sunt, quocumque loco voluerint, con-
« veniant. » Sozomenus, Hist. lib. 6, cap. 7.

Theodosius Junior et Valentinianus III, in Epist. ad synodum Ephesinam, declarant deputatum esse ad hanc sacram synodum comitem Candidianum, « sed eâ lege, inquit, ut
« cum questionibus et controversiis quæ circa
« fidei dogmata incidunt, nihil quidquam com-
« mune habeat: nefas est enim, qui sanctissi-
« morum episcoporum catalogo adscriptus non
« est, illum ecclesiasticis negotiis et consulta-
« tionibus immiscere. »

Haud minus religiosè colenda servandaque duxerunt amantissimæ matris Ecclesie jura principes nostri, quorum hæc duo tantùm eò loci referemus. In edicto Ludovici XIV, anno 1695, circa jurisdictionem ecclesiasticam, art. 34, hæc legere est: « La connaissance des
« causes concernant les sacrements, les vœux
« de religion, l'office divin, la discipline ecclé-
« siastique, et autres purement spirituelles,
« appartenant aux juges d'Église. » Antecessorum suorum insistendo vestigiis Ludovicus XV, obsequiosum pariter in Ecclesiam testatur affectum. Datâ declarat. 1717, octob. 17: « Plus soumis aux décisions de l'Église que le
« moindre de nos sujets, nous sommes per-
« suadés que c'est par Elle que les rois et les
« peuples doivent apprendre également les
« vérités nécessaires au salut, et nous n'avons
« garde de vouloir étendre notre pouvoir sur
« ce qui concerne la doctrine, dont le dépôt
« sacré a été confié à une autre puissance. »

2° De causis ad doctrinam spectantibus, si

quando principes nonnulli decernere aggressi fuerint, vehementer in Ecclesiâ et generosè reclamatum est. Episcoporum judicia cum famulari sibi vellet Constantius imperator, debitam utrique potestati reverentiam graviter his verbis exponebat Osius Cordubensis episcopus: « Tibi Deus imperium tradidit, nobis ecclesiastica concedidit; ac quemadmodum qui tibi imperium subripit, Deo ordinanti repugnat, ita metue ne si ad ecclesiastica pertrahas, magni criminis reus sis. » Apud S. Athanas. Epist. ad solitarios vitam agentes. Eundem hunc in imperatorem expressas quoque zelo fidei fundebat querelas S. Athanasius eadem in Epist. : « Si iudicium est episcoporum, quid commune cum eo habeat imperator? Sin contra, ista minis Cæsaris conflatantur, quid opus est hominibus titulo episcopis? Quando à condito ævo auditum est, iudicium Ecclesiæ ab imperatore auctoritatem suam accepisse, aut quando unquam pro iudicio agnatum est? Farem animi fortitudinem exprompsit S. Ambrosius epist. ad Valentinianum Juniorem qui iudicium in causâ fidei ad tribunal seculare deferri voluerat. « Quando inquit, audisti, clementissime imperator, in causâ fidei laicos de episcopis iudicasse? Ita ergo quâdam adulatione curvamur, et ut sacerdotalis juris simus immemores, et quod Deus donavit mihi, aliis putem esse credendum? Si docendus est episcopus à laico, quid sequetur? Laicus ergo disputet, et episcopus audiat; episcopus discat à laico; at certè si vel Scripturarum divinarum seriem, vel vetera tempora retractemus, quis est qui abnuat in causâ fidei, in causâ, inquam, fidei episcopos solere de imperatoribus christianis, non imperatores de episcopis iudicare? » Ne plura sigillatim recensamus, neminem parumper in ecclesiasticâ historiâ versatum latet quantum sub Valente, imperatore Ariano, quantum sub Leone Ieonomacho, Ecclesiæ auctoritati, in ipsis doctrinæ causis vim afferentibus, restitutum fuerit ab episcopis catholicis.

Prætereunda nobis non videtur doctissimi Stapletonis hæc annotatio tom. I Controv. p. 100 : « Observa autem, inquit, quod omnes hi Patres, non idèò imperatores arguebant, quod, vel seclusis episcopis, soli de his rebus iudicare vellet; nam et episcoporum operâ usi sunt; vel quod minis et vi agerent; vel denique quod hæretici eum essent, aut hæreticis faventes, tale de rebus fidei judi-

cium sibi sumerent, sed simpliciter hoc in eis damnant, quod seculares principes cum essent, ad reipublicæ curam vocati; ... de fide tamen et Ecclesiæ negotiis ad quæ tractanda vocati non essent, iudicium sibi et potestatem arrogarent. » Exponitur, ubi de facto Honorii, quid statutum in Ecclesiâ fuerit de typo Constantini (Pogonati) et *œthesi* Heraclii.

ARGUMENTUM V.—Plura illud complectitur theologica principia 1° Una est Ecclesia; disincindatur autem oportet, atque dissipetur hæc unitas necesse est, si principibus secularibus attribuat in ipsis causis fidei suprema auctoritas. Tot erunt Ecclesiæ quot societates civiles gubernatæ à summis principibus qui nominati se in temporalibus subditos esse profitentur; nec magis unum in corpus Ecclesiæ illæ coalescent, quàm regna diversis addicta principibus. 2° Immutabilis debet esse fides, cum ininitatur immotâ Dei veracitate; jam verò fac de rebus fidei iudicare summâ quâ pollerent auctoritate, principes, pro diversâ regnantium sententiâ, diversam populi sortirentur fidem, fideique professionem, cujus rei miserabile ac multiplex suppeditavit exemplum Angliâ, fidei olim tam insignis columna, quæ tandem sub Henrico VIII, facta schismatica, mox, sub Eduardo, ad Calvinismum è Lutheranismò transiit, deinde sub Mariâ catholicâ, ad Ecclesiæ gremium reversa, mox sub Elizabethâ, hæresi rursum sese mancipavit. 3° Ubi non obstant fundamentales imperii aut regni leges, imperium tenere potest, regnare potest femina; ad ipsam ergo devolvitur suprema in rebus fidei auctoritas, quantumvis prohibuerit Apostolus, I Cor. 14, ne loquatur in Ecclesiâ mulier; ab eâ ut auctoritatem, ita et normam prædicandi Evangelii accipient episcopi; vacare ipsam huic muneri, quantumlibet dedecet, eo tamen defungendâ cur potestate careat non videtur, supremam si obtineat in spiritualibus auctoritatem.

Objicies 1° : Summæ temporalium administrationi annexam esse Deo volente, summam in spiritualibus potestatem, ostenditur pluribus exemplis ex veteri Testamento depromptis: Moyses non sacerdos, sed princeps populi, aut certe non summus sacerdos, omnem quæ tendenda esset doctrinam Israelitis tradidit; imò et ipsum Aaronem, cæterosque leviticæ tribus ministros ad omne officii munus instruxit. Josue dux Israeliticæ gentis præscribit sacerdotibus quâ ratione et quomodò transferenda esset arca foderis; exponit mysterium et ei-

gnificationem lapidum 12 quos in transitu Jordanis erexit; circumcidendos curavit filios Israel; ædificavit altare Domino; sermonem habuit ad populum, ut admoneret ne commercium inirent cum gentibus; hæc omnia providit Josue, non Eleazarus summus tunc sacerdos. David rex arcam reduxit; benedixit populo in templo; constituit ministros altaris; Salomon eiecit Abiathar ut non esset sacerdos, cæteraque præstitit ut David. Josaphat constituit quoque Levitas et sacerdotes; prædicavit jejuniū universo Juda, et cohortatus est populum ad retinendam integritatem fidei. Ezechias instaurat templum Domino; tollit æneum serpentem; concionatur apud sacerdotes et Levitas; jubet celebrari phase extra tempus in lege assignatum; idem etiam narratur de Josiã; quare igitur in novã lege decernere non valeant seculares summi principes, quid ad legitimam sacramentorum administrationem, quid ad servandam fidei incolumitatem præstandum sibi esse videatur?

Resp. 1°: In his quæ pendeant à liberã Dei voluntate, institui non potest accurata comparatio: non à pari, ut aiunt, concludendum est, nisi ex ipsã eorum naturã et conditione, aut aliunde probetur, uno posito, consequi necessario alterum. Potuit autem pro' sapientissimo suo arbitrio, aliam constituere Deus regiminis ecclesiastici rationem et formam in veteri lege, cujus sacerdotium, natalium jure transmittendum, imperfectum et in melius commutandum fuit, aliam verò et longè diversam in lege novã, cujus institutis tam evidenter repugnat, ut principibus secularibus pastores Ecclesiæ in spiritualibus subjaceant. 2° Ut singula breviter diluuntur objecta, sacerdos fuit Moyses: *Moses et Aaron in sacerdotibus ejus*, psalm. 98. Jure quidem ordinario summus erat sacerdos Aaron, cujus pontificatus ad filium Eleazarum ac nepotes, paternã hereditate deveniret: et vocatione extraordinariã, et excellentiã ministerii, eximijãque Dei familiaritate cohesionatus Moyses, primas gerebat partes tum in civili, tum in ecclesiastico Israeliticæ gentis regimine, quod meritò vocaretur *theocratia*. In hoc itaque gubernandi utroque genere, Aaroni quem inaugurandum, sacræque induendum vestibus curavit, auctoritate antecellebat Moyses; id inter multa significat Dei ipsius declaratio: *Aaron loquetur pro te ad populum, et erit os tuum; tu autem eris ei in his quæ ad Deum pertinent*, Exod. 4. Moysi successit Josue, at in potestatis non eodem omni genere: dux fuit

populi Israelitici, non sacerdos: hinc ista Dei præceptio: *Pro hoc si quid agendum erit, Eleazar sacerdos consulat Dominum: ad verbum ejus ingredietur et egredietur ipse, et omne filii Israel cum eo*. Num. 27, 21. Vides, ut rectè adnotat Stapletonus loc. cit. p. 195: « Jam non Josue ducem esse Eleazaro in his quæ ad Deum pertinent, sicut Moyses erat Aaroni, sed contra Eleazarum sacerdotem ipsi præpositum Josue. » Cæterum spiritualem potestatem non designant quæ Josue attribuuntur in objectione; denuntiavit quæ revelaverat Deus de arcæ fœderis translatione, præstarique præcepti legis quã jubebatur circumcisio, executionem; ædificavit altare Deo; populum ut creatori et omnium Domino constanter adhæreret, hortatus est, incitavitque pro viribus; hæc sunt religiosi principes, sacerdoti quavis potestate caret.

Quæ ceteruntur de Davide, hæc omnia non ipse fecit, sed fieri curavit, nec suo ex arbitrio fecit, sed, ut dicitur in 1 Paralip. 16, 40, *juxta omnia quæ scripta sunt in lege Domini*. Cujus etiam legis, ne in eã accipiendã vel exponendã, rex auctoritatem suam exerere videretur, jubetur in Deuteronomio accipere *exemplar à sacerdotibus leviticæ tribus*, Deut. 17, 18; assignatæ sunt per Davidem sacerdotum et Levitarum vices secundùm ministeria sua, *ut ingrediantur domum Domini, et juxta ritum suum*, non eum quidem à rege præscriptum, sed sicut immediatè subjungitur, *sub manu Aaron patris eorum, sicut præceperat Dominus Deus Israel*, 1 Paral. 24, 19, hoc est, sub regimine Aaronico, non regio, nisi quatenus ad observationes rituum, executioni mandandas attinet.

Propter lesam regiam majestatem, factamque conspirationem contra Salomonem, Adon à ad regnum aspirante, Salomon, *abiecit Abiathar, ne esset sacerdos Domini*, nec tamen eum sacerdotali gradu et ordine spoliavit, sed exulare jussit à templo, quã solum in æde, sacerdoti munere defungi liceret; neque illum in causã fidei judicium protulit, sicut nec principes christiani, dum aliquos episcopos, privatas propter offensas egerunt in exilium.

Josaphat haud propriè constituit templi ministros, sed de jam constitutorum officis admodum: quòd autem nullum de ipsã fidei doctriinã judicium sibi arrogaverit, testatur distinctè his verbis, 2 Paral 19, 11: *Ubiunque questio de lege, de mandato, de caeremoniis, de justificationibus, ostendite sibi aatribus vestris, ut non peccet in Domino: Amarias autem sacerdos et pontifex*

ocster in his quæ ad Deum pertinent præsidebit : porrò Zabadias qui est dux in domo Juda, super operâ erit quæ ad regis officium pertinent. His apertè distinguuntur quæ spirituali, ab his quæ temporali potestati adscribuntur.

Dicitur pariter Levitas constituisse rex Ezechias, ibid. c. 29, v. 23; at secundùm dispositionem David regis, et Gad videntis, et Nathan prophetæ; si quidem Domini præceptum fuit, per manus prophetarum ejus. Ut videlicet, quemadmodum David, sic et ille executioni consuleret eorum quæ per ministerium prophetarum, id est, sacerdotum, quorum officium olim prophetæ interdum (licet extra ordinem) adimplerent, gerenda essent. Quòd autem jussisset Ezechias ut Levitæ adjuvarent sacerdotes in detrahendis pellibus holocaustorum (quod sacerdotum erat), id præstandum fuit propter urgentem tunc necessitatem, quia sacerdotes pauci erant, nec poterant sufficere ut pelles holocaustorum detraherent, unde et Levitæ, fratres eorum, adjuverunt eos, donec impletur opus, et sanctificarentur antistites, ibid. v. 34. Quòd pascha tempore non suo celebrari voluerit, inito concilio regis et principum, et universi ceteris Jerusalem (quo in concilio, quos inter principes, quo in cœtu, aderant protectò religionis præcipui sallem ministri), decreverunt ut facerent phase mense secundo; non enim poterant facere in tempore suo, quia sacerdotes qui possent sufficere, sanctificati non fuerant, et populus nondum congregatus fuerat in Jerusalem, ibid. c. 2, v. 2. Nec diutius protrahendum erat pascha, quod propter impios Ezechiae antecessores jamdiu fuerat intermissum; ipsâ lege cautum fuerat, ut qui propter immunditiam, solito tempore pascha facere non potuisset, secundo faceret mense, Num. 9, 10, 11. Quòd verò serpentem æneum quem fecerat Moyses, confregisset Ezechias, tollendum confringendumque putavit, quia, ut legitur 1. b. 4 Regum cap. 18, usque ad illud tempus filii Israel adolebant ei incensum, hoc est, illud cujusdam instar numinis colebant. Numquid autem spirituali pollere debuit potestate, ut ab idololatriæ cultu subditum sibi populum absterret?

Ad ea quæ obijciuntur de Josiâ, eadem accommodari potest solutio quam mox attulimus: idola everti, templum instaurari, celebrari pascha, percipi cum Deo sedus, constitui sacerdotes et Levitas præcepit atque curavit, ut legi satisfaceret quam per manus Helciae sacerdotis acceperat, non ut de interpretatione legis, de probando aut improbando aliquo

dogmate, de ritu sacrificiorum, aliisque spiritualibus institutis, tanquam judex quidquam decerneret. Aliud est, ad insigne Religionis præsidium, ad procurandam efficacius divinarum institutionum observantiam, adhiberi auctoritatem principis, quem Apostolus vocat ministrum Dei; aliud regimini spiritualis jura et potestatem divinitus ad illum deferri. Id procul dubio potestatis genus assumendum sibi non existimârunt neque Constantinus imperator, neque Theodosius, neque tot reges nostri, dum et studium suum et potestatem contulerunt ad religionis patrocinium, ad Ecclesiæ defensionem ac decus, a damnatorumque ab episcopis errorum excidium.

Olijcies 2°, ex quibusdam locis operum S. Augustini (1): Catholicos Petilianò Donatistæ sic arguenti: « Quid vobis cum regibus seculi, quos nunquam christianitas, nisi invidiosensit? » respondebat S. Augustinus reges, eo ipso quo reges sunt, habere unde Domino « servant quomodo non possunt qui reges non sunt. » Illud autem quale sit, alibi explicans, ait: « Postquam impleri cœptum est: *Et adorabunt eum omnes reges terræ*, quis mentes obrius regibus dicat: Nolite curare in regno vestro, à quo teneatur vel oppugnetur Ecclesia Domini vestri; non ad vos pertineat in regno vestro, quis velit esse religiosus, sive sacrilegus? » Sic adhuc etiâ apertius, idem S. doctor: « An fortè de religione fas non est, ut dicat imperator, vel quos miserit imperator? » Ex his conficitur reprehensus fuisse à S. Augustino Donatistas, quòd negarent posse de causis fidei dicere seu judicare seculares principes.—Resp.: Textibus objectis nihil aliud principibus secularibus tribuit S. Augustinus quàm potestatem plectendi catholice inimicos fidei, decreta Ecclesiæ nobiliori modo quàm ceteri valeant fideles, defendendi, hoc est, legibus suis curandi, ut ad publicam ea illabantur efficacius notitiam, ac debita venerationi habeantur; non conquerebantur Donatistæ, de ullo quod esset ab imperatore prolatum judicio in causâ fidei, sed de imperatoris legibus eorum audaciam et proterviam exhibentibus. Donatistarum querelas sic retundit S. Augustinus: « Aliter servit rex quia homo est, aliter quia rex est; quia homo est, servit Deo fideliter vivendo; quia verò etiam rex est, servit ei, leges justa præcipientes, et

(1) Lib. 2 contra litteras Petilianî, cap. 92 epistolâ quinquagesimâ; lib. 1 contra Parmenianum, cap. 7.

« contraria prohibentes, convenienti vigore sanciendo. » Docet « jussiones regum pertinere ad prædicandam religionem, leges pro veritate ferendo, sicut fecit Nabuchodonozor, » cujus certè animus non fuit de doctrinâ judicandi, quam potestatem nemo ei tribuendam censuit. Hanc secularibus principibus asserendam non voluisse S. Augustinum, inter alia perspicuum facit id quod perhibet Constantino imperatori testimonium : « Neque ausus est christianus imperator de judicio episcoporum qui Romæ sederant, ipse judicare, sed alios, ut dixi, episcopos dedit (qui judicarent) à quibus tamen illi (Donatistæ) ad ipsum rursùm imperatorem provocaverunt; quâ in re imperator eis cessit, ut de illâ causâ post episcopos judicaret, à sanctis antistitibus pro eâ veniam petiturus. »

Cæterùm, illud quod post episcopos tulit iudicium Constantinus, et ejus eum poenituit, non pertinebat ad doctrinam, sed ad quæstionem facti personalis; agebatur de traditione divinorum codicum tempore persecutionis, quod crimen Cæciliano Carthaginiensi episcopo impingebant Donatistæ, prolatis contra ipsos iudiciis pertinaciter oblutantes.

Objicies 5° : Gratia naturam non destruit, sed perficit; novâ lege confirmatum est, non labefactatum jus naturale; hoc autem jure fuisse ante tempora et novæ et veteris legis, conjunctam cum temporali potestate, auctoritatem sacerdotalem, probatur exemplis Melchisedech, Abraham, etc., tum etiam ex eo quòd in primogenitis, utraque hæc diversas apud gentes potestas occurreret. — Resp. : Haud jure naturali, sed moribus hominum, et jure quòdam gentium factum est, ut sacerdotii præcipua dignitas cum regali conflueret; quamvis enim ad jus naturale aliquo modo pertineat sacrificium, et consequenter sacerdotium, quòd tamen hoc vel illo modo sit institutum, et tali vel tali hominum generi attributum, id jure naturali non determinatur. Ad ea quæ tunc offerebantur sacrificia, aliasque illis consentaneas functiones, per se non requirebatur ulla supernaturalis potestas, neque ulla specialis à Deo prodierat de naturâ et ratione muneris illius institutio; haud igitur ex illâ, quæ prioribus illis temporibus vigeat nullas apud gentes, conjunctione sacerdotii cum potestate temporali, consequitur eandem necessitudinem in lege Moysis obtinuisse, aut in novâ lege obtinere, quantumcumque aliter determinaverit et ordinaverit Deus, supernaturalemque

potestatem, Ecclesiæ præpositis, tanquam necessariam destinaverit, quod jam satis demonstratum est.

CONSECTARIUM maximi momenti ad notitiam veræ Ecclesiæ, ex præcedenti quæstione deductum.

Ibi est vera Christi Ecclesia, ubi viget in rebus divinis major auctoritas : ubi autem ea vigeat facilè potest innotescere.

Dietu et cogitatu alsonum est, veræ Christi Ecclesiæ aut ignotam esse, aut non subministrari viam quâ possit ad agnitionem veritatis salutemque perveniri, cum sanâ erudiendis doctrinâ, sanctificandisque hominibus, Ecclesiæ sit divinitus constituta; falsè igitur et adultærinæ crimen Ecclesiæ incurrat necesse est, quæcumque societas viam hanc alumnis suis, quasi jure possessionis nobilitata, monstrare non valeat. Hinc plures inter societates quæ Ecclesiæ Christi nomen ac titulum sibi adscripserint, ea procul dubio atpenoncnda est, eique adhaerendum, quæ majorem auctoritatem certò præ se ferat; si enim, ut probatum est, in controversiis de fide ac moribus, auctoritati necessariò parendum sit, postulat evidenter ratio et æquitas, ut eam auctoritatem pluris faciamus et sequamur, quæ cæteris omnibus antecellat.

Uterius etiam provehi potest deprompta consecutio: nec operosè ex adductis principiis colligitur, Ecclesiam Romanam eam esse et quidem solam quæ appellari et haberi debeat vera Christi Ecclesia: dignitatem hanc et prærogativam adjudicare sibi nequeunt Societates, Enthusiastæ, neque Protestantes, aut alia ulla ex societatibus christianis, quæ negant Ecclesiæ judicio dirimendas esse contentatas de religione lites: auctoritate quidem illas esse componendas profitentur Græci schismatici: at vel primo ferè aspectu potest agnosci quantum ipsos auctoritate antecedit Romana Ecclesia, adeò sunt schismate abjecti, atque Turcarum dominatu depressi, ut nunc de catholicitate sileamus quâ palam est Romanam illis præstare societatem; potueruntne oblivisci quo ardore animorum et consensu generalibus olim in conciliis apud Orientem habitis, exclamaverint: *Petrus per Leonem locutus est?* Concilii Chalced. actione secundâ. Tam quo studio de Agathonis ad imperatorem litteris gratularentur, eundem ad pontificem ita scribentes: « Quas ut à summo Apostolorum vertice, divinè perscriptas agnosceimus, per

« quas exortam n. per multiplicis erroris sectam
 « depulimus. » Concilii sexti actione decimâ
 octavâ, tom. 6 concilii, pag. 1073. Alia multa
 opportunè deinceps afferenda, nunc omittenda
 duximus : meminertint etiam Græci, cujus
 Ecclesie communionem essent devincti, ante
 Photii et Carulani infausta tempora : expendat
 ergo quâ ratione possent à sede Romanâ

disjuncti, etati apostolica continuâ pastorum
 suorum serie sese interserere.

Verùm proponendis atque evolvendis quæ
 Nicæno et Constantinopolitano symbolo con-
 tinentur, Ecclesie notis, magis ac magis pate-
 bit, quantum lucis affulgeat, quantum accrescat
 momenti, ex fundamentali quæstione de
 supremo controversiarum iudice.

Sectio secunda. DE NOTIS ECCLESIAE.

Ex nomine appellantur quædam proprietates
 divinitus constitutæ, quibus certò discerni
 possit et agnosci verè Christiana Ecclesia.
 Quatuor in primis exhibentur, Nicæna in synodo
 propositæ : ostendere animus est, 1° unitatem,
 sanctitatem, catholicitatem et apostolicitatem
 Ecclesie Christi divinitus competere, et quâ
 ratione, seu quo sensu; 2° eas omnes proprie-
 tates Romanam in Ecclesiam convenire;
 3° characteribus illis, saltem si conjunctè
 sumantur, quamlibet aliam carere christianam
 societatem; 4° ex abundantia juris, ut aiunt,
 investigabimus, utrum ex eisdem aliqua possit
 ad hæreticas, vel schismaticas sectas accom-
 modari; 5° respondebitur quærentibus utrum
 sint ad erudiendorum captum satis attemperatæ,
 aliisque requisitis ad notas dotibus
 instructæ. Haud separatim tractabimus Eccle-
 siae visibilitatem : ipsam enim catholicitate
 contineri et efferrî prospectum erit et obvium;
 ejusdem perpetuitatem revocabimus ad apos-
 tolicitatem quæ, ut intelligetur, continuam
 infert necessariò pastorum in Ecclesia succe-
 sionem.

Sectionis secundae prima pars.

*Utrum et quâ ratione, seu quo sensu, Ec-
 clesie Christi divinitus competant uni-
 tas, sanctitas, catholicitas et apostoli-
 citas.*

ARTICULUS PRIMUS.

DE UNITATE ECCLESIAE CHRISTI.

CAPUT PRIMUM.

*Aperitur status quæstionis, exponunturque erran-
 tium systemata.*

Ne vanis disceptationibus detineantur ac

distrabantur animi, distinctè ea delineanda est
 unitas quam Christi Ecclesie attribuendam
 esse contendimus : id quidem unitatis genus,
 in ejusdem professione doctrinae, eorumdem
 sacramentorum communionem, sub regimine
 legitimum pastorum reponendum asseritur :
 sed notionem hanc evolvere et explanare
 operæ pretium est, ad occurrendum variis
 adversantium cavillationibus.

Attendatur maximè quid significant hæc
 verba : *In ejusdem professione doctrinae.* Ad ve-
 ram unitatem, quatenus spectat ad hanc pro-
 fessionem fidei, non satis est ut eandem pro-
 fiteantur doctrinam diversa membra quæ unum
 in corpus, unam in societatem christianam
 dicuntur coalescere ; necesse est insuper ut
 fixum habeant principium, quo foveri ac reti-
 neri possit, ne unquam effluat, necessaria illa
 unitas : eo quippe sublato, etiamsi fortassè
 aliquando in profundâ doctrinâ versaretur
 quædam consensio, quæ congruenter nuncu-
 paretur *unitas facti*, hæc utpote nullo
 innixa stabili fundamento, nulloque firmo constricta
 nexu, quasi fortuitò et accidentaliter compacta,
 recenseri non posset inter immotas et essen-
 tiales Ecclesie Christi proprietates.

At verò quodnam assignabitur principium
 quo pariat et constringatur unitas, quam
 liceat vocari *unitatem juris*? Docent Catholici
 (et in eo maximè vertitur excutienda jam
 controversia), docent principium illud in eo
 esse collocatum ut Christianæ membra socie-
 tatis, quæ vera Christi haberi velit Ecclesia,
 consentiant in tenendam doctrinam quam ad
 fidei depositum pertinere, hæc eadem societas
 auctoritate suâ confirmaverit.

Nec tamen in istâ quæ habetur quæstione

inquiritur utrūm ab errore sit immōnis auctoritas ea in cūjus dogmatibus et institutis consentiri necesse est : qualis enim cumque sit hujusce necessitatis cum dono inerrantiæ conjunctio, in presenti consideratur duntaxat unitas doctrinæ, principiumque unitatis, quo in ejusdem doctrinæ professionem aduenitur et mutuo devincta sint Christianæ societatis membra, quæ Christi Ecclesiâ meritò credantur.

Cūm probandum sit exulare ab Ecclesiâ hæreticos et schismaticos, oportet ut horum et illorum ideam exhibeamus, latius deinceps datâ occasione expandendam.

Hæreticam dicimus, qui doctrinam aliquam contumaciter abjicit, quam ut divinitus revelatam et fide tenendam Ecclesiâ proposuerit; *schismaticam* vocamus, qui catholicam etsi fortè retineat fidem, auctoritati Ecclesiæ subesse renuit, vel membris ei subjectis communionem consociari : « Hæretici, inquit S. Augustinus, de Fide et Symbolo, de Deo « falsa sentiendo ipsam fidem violant; schismatici autem dissensionibus iniquis, à fraternâ charitate dissiliunt, quamvis ea credant quæ credimus. »

Cæterūm, ut observat S. Hieronymus, nullum schisma non sibi aliquam tandem confugit hæresim, ut rectè ab Ecclesiâ recessisse videatur. Non diū, non vulgò, schisma di-jungitur ab hæresi.

Neque silentio prætereundum est, occultos hæreticos vel schismaticos, illos videlicet qui ab Ecclesiæ aut fide aut communionem animo alieni, utrique tamen adherere se profiteantur exterius et palam, habendos esse, ut ostendetur, à salutis viâ extorres quantumlibet Ecclesiæ membris annumerentur.

Quod ut intelligatur plenius, cum animato corpore conferatur Ecclesiâ : similitudinem hanc adhibuit ipse Apostolus, cūm de Christo dixerit in epist. ad Colossenses, cap. 1 : *Ipse est caput corporis Ecclesiæ, qui est principium, primogenitus ex mortuis*. Porrò fide, spe et charitate, quasi constituitur anima Ecclesiæ : ejus verò corpus externâ fideli quam suscepit professione, et pastoribus quibus regitur subjectione, tum sacramentorum quibus instruitur communionem.

Non diffitemur, posse hæreticas inter schismaticasve societates, reperiri nonnullos qui doctrinam hæreticam vel schismaticam paries animo non hæretico sequantur vel schismatico, errorè tunc invincibiliter conscientia putan-

tes, sese divinæ revelationi ac veræ Ecclesiæ judicis constanter inhærere. Sic igitur affectos, non quidem ad corpus, sed ad animam, Ecclesiæ pertinere non vetat, neque à salutis consequendâ illos prohibet externum hæreticæ alicujus aut schismaticæ sectæ conscriptum. Haud etiam dubitandum quin inter filios Ecclesiæ computandi sint infantes omnes rationis usum nondūm adepti, ab hæreticis, schismaticisve, debita materia, formâ et intentione baptizati. Illos genuit per ancillas suas, sibi que jurè divino adjudicat, unica Christi sponsa Ecclesiâ. Denique sedulò observandum est, apud Catholicos, licet habeantur dogmata quædam cognita et creditu absolutè necessaria, constare nihilominus, nullum sine salutis dispendio negari posse dogma, quod Ecclesiæ auctoritate definitum, sufficienterque propositum fuerit. His prælatis, facile intelliguntur errantium systemata.

Systema Jurisæ. — Projectæ vir audacia Jurisæus, cūm pro suâ sagacitate perciperet Catholicorum argumentis obrui Protestantés, nec unquàm invenisse quid appositè responderent interroganti ubinam ante Lutherum aliosque *pratensæ reformationis* auctores consisteret vera Christi Ecclesiâ, portentosum commentus est systema, sequentibus comprehensum capitibus : ut quis meritò censeatur verum Ecclesiæ membrum, atque (nisi aliud obices inferat) in viâ salutis habeatur constitutus, hæc tria sufficiunt, 1° ut adjungatur alicui ex societatibus Christianis, quæ omnia amplexa sint ac retineant *fundamentalia dogmata* : quænam autem et quot sint determinare, hoc opus et inextricabilis labor, ut postea evineatur. 2° Ut in aliquâ ex his societatibus percipiat Christi sacramenta, licet aliæ ab aliis, quoad sacramentorum et numerum et substantiam inter se dissideant. 3° Ut alicujus ex diversis illis secus fundamentali doctrinæ inhærentibus, pastores agnoscat, licet in rebus etiam ad fidem spectantibus, non teneatur eorum concedere judicio et auctoritati parere : potest autem quisque, prout opportunum ipse judicaverit, ab illâ cui additus est, societate discedere, neque salutis idcirco detrimentum patietur, dummodò ad societatem aliquam transfugiat quæ fundamentales, ut dictum est, articulos profiteatur. Qui autem sic appellantur articuli, illi omnes subapte naturâ obtinent fundamenti locum, nec ab ullâ Ecclesiâ definitione mutatur ullum dogma, ut sine salutis dispendio nequeat reprobari : imò de constitutionem

nullam preferre unquam potest Ecclesia, cum ipsa constet ex infensis ac perpetuo sibi obliquantibus sectis.

Hactenus de expositione conflicti à Juriaeo systematis, quod quantum ab institutione Christi abhorreat, evidenter patet.

Systema Chillinworth, Hobii et Lokii. — Juriaeo longius progressi sunt in effusi tolerantissimi curricula tres illi scriptores, qui licet aliunde ipsi inter se dissentiant, eosdem inter in sequentibus maxime convenit. 1° Ut quis reputetur ad Ecclesiae corpus et animam pertinere, viamque salutis ingredi, hæc sunt crediti sola necessaria; nempe existere Deum, orbemque universum administrare et moderari; tum adventasse Christum Messiam, erudiendis emendandis salvandisque hominibus, æterno Dei consilio destinatum. 2° Solis in Scripturis posita est credendi regula, nec ullus dubitandi locus de librorum illorum canonicitate, qui apud Christianos constanter et universaliter habiti fuerint canonici; in his verò clarè continentur, quæcumque credere, quæcumque agere necessum sit ad comparandam salutem. 3° Operam quisque debet, quantum conditionis suæ ratio patitur, Scripturarum studio impendere; fidem habere iis omnibus quæ revelata esse arbitretur; factis etiam exprimere, quæ ibi præcepta sedulo pariter examine sibi persuaserit; cæterum quoscumque hæc adhibendâ discussione, errores susceperit ac publicè protulerit, illis neque ab Ecclesiae Christi communione, neque ab æternæ salutis consecutione dimovebitur, quidquid generalia concilia definirint, totusque reliquus orbis christianus teneat.

Hæc decreta sunt ex opere Chillinworth, cui ex anglicâ linguâ in gallicam translato factus est iste titulus: *La Religion Protestante, une voie sûre au salut*; ex Hobii tom. 2, de Civitate christianâ, cap. 59 et 42; et tractatu de Cive, tit. de Religione, cap. 18; ex Lokii opere, ex anglicâ linguâ in gallicam converso, et inserto: *Le Christianisme raisonnable*, t. 1, cap. 4, 5, 6, etc., et tomo 2, passim.

Systema Baylii. — *Putative*, ut loquitur, veritati, seu errori quem quisque pro veritate habeat, eadem statuit adscribenda esse jura, quæ veritas ipsa merito sibi vindicat: hinc pronum est nullam ut Christianorum societatem ab Ecclesiâ posse repudiari judicaverit. Hæresis labe nemo inquinatur; schismatis nemo implicatur crimine, nisi renitenti ac ingenti sciens ac volens resistat consensui etc.

Œuvres de Bayle, tom. 2, Commentaire philosophique, cap. 9, 10, etc.

De Socinianis, quorum nefandos errores, ubi de judice controversiarum, retulimus, adnotare sufficit, illos cum ad rationis indomitam normam exigant omnia religionis dogmata, tolerantissimi modum omnem excedere.

CAPUT II.

CONCLUSIO. — Ecclesia Christi ita est una et individua societas, ut ab ejus contentione excludatur quodcumque genus hæreticorum et schismaticorum.

Argumentum ex Scripturis. — 1° *Omne regnum divinum contra se, desolabitur, et omnis civitas vel domus divisa contra se non stabit*, Matth. cap. 12, v. 25. Quid revera sentiendum de regno, de civitate, de domo, quæ variis necnon jugibus conflictaentur contentionum discordiarumque motibus? Nonne ipsis certum immineret luctuosumque excidium? Placitis Juriaei ejusque sectatorum si assentiendum sit, tali adumbratur imagine Ecclesia quam *acquisivit sanguine suo*, Act. Apost. cap. 20, princeps pacis Christus.

Ad hæc, quo pacto discordantium adularumque tot societatum multitudo haberi possit pro dilectissimâ illâ et unicâ de quâ dictum est in prophetiis: *Sponsabo te mihi in sempiternum, et sponso te mihi in justitiâ*? Osée cap. 2, v. 8. De quâ etiam apud Salomonem ita loquitur Dominus dominantium: *Una est columba mea, perfecta mea*. Proverb. cap. 6, v. 8.

2° Ad unitatem Ecclesiae significandam maxime valet ducta hinc ano à corpore in Scripturis comparatio: hæc disertè in epistolâ ad Ephesios de Ecclesiâ Christi leguntur: *Quæ est corpus ipsius, et plenitudo ejus*. Ad Ephes. cap. 1, v. 23. *Christus caput est Ecclesiae, ipse salvator corporis ejus*. Ibid. cap. 5, v. 23. Comparationem illam sic explicat Apostolus: *Sicut corpus unum est, et membra habet multa, omnia autem membra corporis cum sint multa, unum tamen corpus sunt, ita et Christus*. Ad Corinth. cap. 12, v. 12. *Si quid patitur unum membrum, compatiuntur alia membra, sive gloriatur unum membrum, congaudent omnia membra*. Ibid. v. 25. Eadem ferè habentur in Epist. ad Romanos, cap. 12, v. 4 et 5. Hinc tantoperè admonet *ne sit schisma in corpore*. 1 ad Corinth. cap. 12. Quam necessaria, et qualis esse debeat membrorum Ecclesiae compages mutuaque comœxio, iterum declarat his verbis.

Uam corpus et una spiritus, sicut vocati estis in una spe vocationis vestre, unus Dominus, una fides, unus baptisma. Ex his omnibus invicem colligitur, non contortis ratiociniis, ut simpli Scripturarum expositione, quam sicut ab Instituto Christi alienum, ut Ecclesia fingatur conflata ex innumeris sectis, professione fidei discrepantibus, sequae mutuo percellentibus anathemate. Quemadmodum tetro esset spectaculo corpus ita constitutum, ut concitata in se invicem membra conspirarent in mutuum exitium ac interitum.

5^a Hinc gravissima ista Pauli sententia: *Hæreticum hominem, post unam et secundam correptionem devota, sciens quia subversus est qui ejusmodi est et delinquit, cum sit proprio iudicio condemnatus.* Ad Titum, cap. 3. Sectas seu hæreses idem Apostolus numerat in peccatis, quæ, ait, prædico vobis, sicut prædixi, quosdam qui Italia agunt, regnum Dei non consequentur, ad Galat. cap. 3, v. 20 et 21. Scripturæ testimoniis quæ adduximus, cum per se clara sint et plana, tum certissima, undique consonant ecclesiastica monumenta.

Argumentum ex Symbolis fidei. — In Symbolo Nicæno et Constantinopolitano habetur Ecclesia tanquam individua societas, quæ generatim hæreticos et schismaticos à communionem suâ repellit; notio ista fuit ab omnibus conciliis subsequentibus temporum recepta et comprobata: ergo manavit à Christo et Apostolis; ab eâ igitur resillire nefas. Singulas expedit evolvere hujus argumentationis partes.

Probatur prima pars: nempe in Symbolo Nicæno et Constantinopolitano haberi Ecclesiam tanquam individuum societatem, quæ generatim hæreticos et schismaticos à communionem suâ repellit; nimirum in Symbolo Nicæni concilii, profiteremur unam esse Ecclesiam; quid autem hæc unitate significatum voluit? Ab Ecclesiâ exulare ipsos etiam hæreticos qui non errant in *fundamentalibus articulis*, iudicavit eadem tam veneranda synodus: « De his qui se Catharos quandoque nominant, inquit, ad catholicam autem et apostolicam Ecclesiam accedant, sanctæ magnæ synodo visum est, ut impositis eis manibus sic in clero manent. »

Catharorum nomine designantur Novatiani; erroribus imbuentur quos profectò in capitalibus non posuerunt Jurisconsulti aut ejus consortes; eos tamen à communionem catholicâ censuit alienos Nicænum concilium, cum sta-

tuat quid de illis agendum sit, qui Catharorum à sectâ sese ad catholicam et apostolicam Ecclesiam contulerint; priusquam Fidelium adunentur societati, eadem synodus ante omnia exigit, ut adhaerere se et obsequi profiteantur Ecclesiæ catholicæ decretis. Quod quidem Ita pugnat cum systemate Jurisconsulti, aliorumque tolerantissimi patronorum, ut eo stante, ne ullum quidem proferat aut proferre possit decretum catholica Ecclesia: ea quippe constaret innumeris dissidentibus à se invicem sectis, communique nihil unquam concilio decernentibus.

Accedit quòd nec opus esset, nec rationi consentaneum ad retractationem ullam errorum, Novatianos idgere catholicam ut in Ecclesiam adsciscerentur, cum nunquam deservissent eam fidem quæ constituendis Ecclesiæ membris necessaria decerneretur: fundamentalibus enim inhæserant dogmatibus, qualia describuntur à Jurisconsulto, ejusdemque defensoribus.

Canone septimo concilii primi Constantinopolitani generalis secundi, pariter explicatur quo sensu in ejusdem synodi Symbolo una dicatur Ecclesia. « Eos qui rectæ fidei, inquit, adjunguntur, et parti eorum qui ex hæreticis salvantur (ab eis recedendo), secundum subjectam hic consequentiam et consuetudinem, Arianos quidem et Macedonianos, et Sabbatianos, et Novatianos, qui dicunt se Catharos... Tessaradecatitas, seu Tetraditas et Apollinaristas recipimus, dantes quidem libellos et omnem hæresim anathematizantes, quæ non sentit ut sancta Dei et apostolica Ecclesia. »

Idem statuit de Montanistis: eo in decreto sicut Ariani, ita et Novatiani, Tetraditæ, seu Quartodecimani, eorum in numero ponuntur, quos oporteat ad communionem Ecclesiæ catholicæ, salutemque obtinendam, ab hæreseos partibus discedere, omnemque doctrinam anathematizare, quam Ecclesia catholica reproverit: tale decretum, quis non videat non posse cum adversariorum placitis echaerere?

Probatur argumenti propositi secunda pars: nempe diuturnitate temporis, nedum extabuerit unitatis Ecclesiæ notio, qualis tamen Nicæno, tum Constantinopolitano Symbolo continetur, ab omnibus illa conciliis subsequentibus confirmata est. Synodus Ephesina, postulante Javenali Hierosolymorum episcopo, cepit exordium, et ut, quemadmodum adnotat, sententiis

« ad fidei doctrinam spectantibus cum eâ ex-
 « positione collatis, consentientes quidem con-
 « firmantur, dissentientes autem rejiciantur. »
 In concilio Chalcedonensi, lecto Nicæni concilii
 primi Symbolo, « reverendissimi episcopi
 « exclamaverunt : Hæc Catholicorum
 « fides : huic omnes credimus : in hæc bapti-
 « zati sumus. » In definitione fidei sic loquuntur
 ejusdem concilii præsules : « Communi
 « iudicio, dogmata expellentes erroris, et in-
 « ratabilem Patrum renovavimus fidem, symbo-
 « lum trecentorum decem et octo omnibus
 « prædicantes ; et eos qui hæc veluti tesseram
 « pretatis acceperunt, ut proprios patres etiam
 « ascribimus, eos nimirum qui postea in ma-
 « gnâ Constantinopoli congregati sunt centum
 « quinquaginta, et eandem fidem ipsi quoque
 « confirmaverunt. » In concilio quinto gene-
 « rali, ita pronuntiatur : « Repetitis omnibus
 « quæ per nos acta sunt, concordibus animis
 « episcopi iterum confitemur sanctas quatuor
 « synodos, id est, Nicænam, Constantinopoli-
 « tanam, Ephesinam primam et Chalcedonen-
 « sem, et quæ pro unâ eademque fide defini-
 « runt, prædicavimus et prædicamus ; eos
 « autem qui hæc non suscipiunt, alienos ec-
 « clesiæ Ecclesiæ judicamus ; condemnamus
 « autem et anathematizamus unâ cum omni-
 « bus aliis hæreticis qui condemnati et ana-
 « thematizati sunt à prædictis sanctis quatuor
 « conciliis, et à sanctâ catholicâ et apostolicâ
 « Ecclesiâ, et Theodorum qui Mopsuestiæ episco-
 « pus fuit. » Quid plura prosequamur concilio-
 rum testimonia, ut ostendatur quàm constanti
 et inintermptâ fide retenta sit in orbe catho-
 lico unitatis idea symbolo Nicæno et Constani-
 nopolitano consignata? Nulla usquam appa-
 rent vestigia quibus indicetur, hæc aliquando
 fuisse abdicatam ab Ecclesiâ, vel immuta-
 tam.

Probatur argumenti delineati tertia pars :
 unitatis scilicet ecclesiasticæ notionem qualem
 exhibuit in symbolo fidei Nicæna Constanti-
 nopolitanaque synodus, subsequenitum omni-
 um conciliorum suffragio consecratam, à
 Christo et Apostolis derivari.

Tertulliani ut firmissimus utamur ratiocinijs,
 Catholicus nemo putaverit, aut non cognovisse
 Apostolos necessariam instituendis fidelibus,
 aptoque regimini, constitutionem formamque
 Ecclesiæ, aut hæc celatam voluisse pastoribus
 quos Ecclesiæ prædicabant. « Quis integræ
 « mentis, inquit, credere potest, aliquid eos
 « ignorasse, quos magistros Dominus dedit,

« individuos convictus in comitatu, in discipu-
 « lato, in convictu, quibus obscura quæque
 « discrebat, illis dicens datum esse cognoscere
 « arcana, quæ populo intelligere non liceret?
 « Latuit aliquid Petrum ædificandæ Ecclesiæ
 « petram dictum, claves regni cælorum con-
 « secutum? Latuit et Joannem dilectissimum
 « Domino? — Diverat planè aliquando : *Multa*
 « *habeo adhuc vobis loqui, sed non potestis modo*
 « *ea sustinere* ; tamen adjiciens : *Cum venerit ille*
 « *Spiritus veritatis, ipse vos deducet in omnem*
 « *veritatem, ostendit illis nihil ignorasse.* »
 Præscript. cap. 22.

Neque suspicari licet noluisse Apostolos,
 pastoribus saltem quos regendis præposuerint
 Ecclesiis, tradere quæ à Christo acceperant,
 rectæ administrationi et gubernationi necessa-
 ria : ipse præceperat, ut quod in tenebris et
 in abscondito audissent, in luce et in textis
 prædicarent. Quid eos ab exequendo Christi
 mandato deterrisset? « Neminem verebantur,
 « non Judæorum vim, non ethnicorum : quo
 « magis utique in Ecclesiâ liberè prædicabant,
 « qui in synagogis et in locis publicis non
 « tacebant! » Et cap. 28 ejusdem operis : « Vi-
 « deamus ne fortè Apostoli quidem simpliciter
 « et plene, Ecclesiæ autem suo vitio aliter ac-
 « ceperint quàm Apostoli præferbant. » An
 officium Spiritus sanctus, ad hoc missus à Chri-
 sto, ad hoc postulatus de Patre, ut esset doctor
 veritatis, neglexerit, sinens Ecclesiis aliter in-
 terim intelligere, quod ipse per Apostolos prædi-
 cabat? *Eaquid verisimile est, ut tot ac tante in*
unam fidem erraverint (Ecclesiæ)? « Nullus inter
 « multos eventus unus est exitus : variasse
 « debuerat error doctrinæ Ecclesiarum : cæte-
 « rum quod apud multos unum invenitur, non
 « est erratum, sed traditum. »

Generalia hæc Tertulliani principia, speciali
 quâdam ratione respectant et valent ad convin-
 cendam quam de unitate Ecclesiæ tradiderunt
 doctrinam concilia Nicænum et Constantinopo-
 litanum, aliaque catholicam apud Ecclesiam
 commendata. Utrum enim ab Ecclesiâ exclu-
 dantur, atque de spe salutis dejiciantur, nisi
 respiciant, hæreticorum et schismaticorum
 quælibet genera, hæc sanè questionem plu-
 rimum interesse nemo inficiatur ; tota revocatur
 ad usum quotidianum ac perpetuum ; de illâ
 quid credendum sit edocere, omnium est pas-
 torum, addiscere pascendorum est omnium,
 Quid cognitu magis necessarium conditionibus
 ad efficienda et securanda Ecclesiæ membra
 requisitis? Haud igitur ignorantia vel obliviona

deleri aut obscurari potuerunt : non ipsas generales synodos Nicænam et Constantinopolitanam, cæterasque omnes latere potuit doctrina de unitate Ecclesiæ : quæ proinde ad Apostolos, Christumque ipsum referenda est.

Quin et hoc doctrinæ caput asserbant singulæ hæreticorum sectæ, eâ quidem pro more suo abutentes : veram enim unaquæque jactabat sese habendam Ecclesiam, ejusdemque communionem aliis omnibus Christianorum cœlibus interclusam esse profitebatur. Ilinc in oblatâ concilio Ephesino Nestorianâ fidei professione hæc de Quartodecimani leguntur, qui certè in fundamentalibus non errabant : « Omnis qui sacrum paschatis diem non celebrat juxta ritum sanctæ Ecclesiæ catholicæ, anathema sit. »

Argumentum ex Patrum unanimi testimonio.— SS. Patrum omnium de unitate Ecclesiæ pronuntiata hûc afferre necesse non est ; quædam exseribentur, indicatis nonnullis : ad eò inter se consentiunt, ut provocatus instanter Juræus, ad profendum fidenter quidquid in traditione patrocinari sibi videretur, unum duntaxat potuerit excerpere S. Hieronymi textum, nonnullos S. Augustini, quem utrumque Juræo penitenti adversari demonstrabitur.

S. Clemens Romanus Petri Apostoli successor, schismaticos ita perstringit in Epist. ad Corinthios : « Cur diducimus et distrahimus membra Christi, et contra proprium corpus seditionem facimus, eòque vesaniæ devenimus, ut alios aliorum membra esse obliviscamur ? Recordemini verborum Domini : dixit enim : *Vae homini illi*, etc. Schisma vestrum multos pervertit ; multos in animi dejectionem, multos in vacillationem, omnes nos in tristitiam conjecit. » S. Ignatius, Antiochensis episcopus, Epist. ad Philadelph. : « Ne erretis, fratres mei : si quis schisma facientem sectetur, regni Dei hæreditatem non consequitur ; si quis in alienâ sententiâ ambulat, iste passioni non consentit. » (Euseb. Hist. Eccles. lib. 3, cap. 3, cap. 36.)

Dixerat prius : « Fugite divisiones et pravas doctrinas : ubi autem pastores, eòdem ut oves sequamini : multi enim lupi, etc., verùm in vestrà concordia non habebant locum. »

S. Irenæus adversus hæreses, docet sic in Ecclesiâ custodiri acceptam ab Apostolis, eorumque discipulis fidem, ut Ecclesia licet

« universum in mundum disseminata sit, quasi unam domum inhabitans, quasi unam animam habens et unum cor, quasi unum possidens os. » (Lib. 1, cap. 3.) « Cùm enim, inquit eodem capite, una et eadem fides sit, neque is qui multùm potest de eâ dicere, ampliat, neque is qui miùs, deminorat. » Lib. 4, cap. 62, his pungit aculeis schismaticos : « Judicabit autem (Christus) et eos qui schismata operantur ; nulla enim ab eis tanta fieri potest correptio, quanta est schismatis pernicietas. Judicabit autem et omnes eos qui sunt extra veritatem, id est, qui sunt extra Ecclesiam. »

Tertullianus, lib. de Præscriptione, individuum Ecclesiæ communionem mirificè commendat : « Tot ac tantæ Ecclesiæ, una est illa ab Apostolis prima ex quâ omnes : sic omnes primâ et apostolica, dum unâ omnes probant unitatem, dum est illis communicatio pacis et appellatio fraternitatis et concessio hospitalitatis : quæ jura non alia ratio regit, quàm ejusdem sacramenti una traditio. » Quot inde vibrantur tela quibus totum disturbetur Juræi, etc., systema !

S. Hieronymus (quem suum esse confidit idem Juræus), in dialogo adversus Luciferianos, versus finem : « Sicubi audieris eos qui dicuntur Christi, non à Domino Jesu Christo, sed à quocumque alio nuncupari, ut puta Marcionitas, Valentinianos, Montenses, sive Campytas ; scito non Ecclesiam Christi, sed Antichristi esse synagogam ; ex hoc enim ipso, quòd postea instituti sunt, eos se esse judicant quos futuros Apostolos prænuntiauit. »

Tales autem sunt omnes hæretici ; ab alio quàm à Christo nomen mutuantur : ipsos Montenses seu Donati sectatores, declarat S. Hieronymus, Ecclesiæ communionem carere haud secus ac Marcionitas, quos quidem in cœtu Fidelium reponere, nec ipse Juræus audeat.

S. Augustinus enumeratis variis hæreticis quos inter appellat Quartodecimanos, Novatianos, Donatistas, quos à fidei fundamentis alienos non arbitrantur propugnatores tolerantissimi, ita concludit : « Possunt et hæreses aliæ, quæ in hoc opere nostro commemoratæ non sunt, vel esse vel fieri, quarum aliquam quisquis tenuerit, Christianus catholicus non erit. (Lib. de Hæresibus.) » Lib. de verâ Religione, cap. 7 : « Velint nolint, inquit, ipsi hæretici et schismatici alumni, quando non

cum suis, sed cum extraneis loquantur, catholicam, nihil aliud quam catholicam vo-
cant.) Nullo igitur adhibito discrimine,
hæreticos et schismaticos iudicat S. Augusti-
nus, à catholica eliminatos Ecclesiâ.

*Argumentum ex derelicto ab adversariis verè
unitatis principio.* — Ad Ecclesiæ naturam cum
pertineat vera unitas, hæc necesse est ut fixo
inmotoque innitatur principio: quæ autem
istud esse debeat? Oportet 1° ut sit obvium,
nec vulgi captum superet, cum imperitis quo-
que Deus velit ad salutem notissimoque Eccle-
siæ Christi pervenire. 2° Ut sit rationabile
neque temeritatis et arrogantia fœtus et inci-
tamentum: non instituit Deus inquirendæ
veritatis methodum quæ humilitati et modestiæ
Christianæ repugnet. 3° Ut sit reipsâ concilia-
ndis atque intra unius fidei limites coer-
cendis mentibus per se aptum et idoneum. Ta-
libus autem prædico doctibus principio carere
systema Juris aliorumque patronorum tole-
rantissimi, manifestè colligitur ex variis quas
adduximus probationibus tractandâ percelebri
de iudicæ controversiarum questione: omnem
de doctrinâ fidei institutionem revocant tole-
rantes ad solam Scripturam privato examine
perscrutandam: hæc verò methodum osten-
dimus tametsi non esse ad vulgi captum ac-
commodatam, cum de præcipuis ageretur fidei
dogmatibus. Hoc nunc sufficiat argumenti
genus summam subijcere: si vel ipsius rudibus
et illitteratis investiganda sit et certò compe-
rienda authenticitas et inspiratio Scripturarum
omnium quibus contineri possit fundamentale
aliquod dogma; si pervolvendæ omnes illæ
Scripturæ, earumque omnium explorandus sit
genuinus sensus, quâ fiduciâ, quo exitu tan-
tum possint laborem experiri ac sustinere? Si
autem istis habeant Scripturarum ea sola tes-
timonia expendere et rimari, quæ sibi à mini-
stris alicujus sectæ suppeditabuntur, ex iis
sols excerpta libris, qui suis eisdem instituto-
ribus canonici esse videantur, ergo in hocce
tanti momenti negotio, solâ ducentur ministro-
rum auctoritate, dñam, ut tolerantibus placet,
nullis debeant Ecclesiæ catholice definitioni-
bus obsequi, nisi prius, divinis eis Scripturis
congruere, privato examine, indubitanter per-
spexerint.

Quo pacto vel solas valeant regulas dijudi-
care, quas ad fundamentalem articularum
distinctionem tradidit Juris: adeò sunt, ut
mox evincetur, refertæ ambigibus æquivocis
ac periculis. Hinc cernere est quam temeritatis

et arrogantia plena sit ea quam abjiciendam
contendimus, et latè à nobis confutata metho-
dus: nedùmque hæc eadem habendâ sit ani-
morum conciliatrix, pacisque christianæ vera
servatrix, subministrat potius infandum divi-
sionum fomitem ac nutrimentum: hinc tot
emerserunt hæreticorum et schismaticorum
agmina, quæ mutuis licet collisa contentioni-
bus, in eo conspirant, ut necessarium et incon-
cussum unitatis principium, constitutam vide-
licet à Christo Domino auctoritatem aversentur
atque pro viribus impugnent.

*Argumentum ex absurdâ quæ ex adversariarum
systemate consequuntur.* — Argumenti id genus
quod adhibuimus discentes de iudicæ contro-
versiarum, hæud minis aptè exprimi potest,
ubi de exponendâ Ecclesiæ unitate.

1° Colligeretur ex præfato systemate, ad ul-
tima usque secula, perversè intellectam fuisse
ab omnibus Christianis eam symboli Apostolo-
rum partem, quâ sese in unam Ecclesiam cre-
dere prædicant. Versatum est assidue symbo-
lum illud in ore omnium Christianorum:
initiatu baptismate, constanter propositum est
tanquam insignis præcipuorum Christianæ
Religionis dogmatum authentica collectio: in
illo explicando studiosam pastores omni ætate
collocarunt operam: unitatis Ecclesiæ notio-
nem quâ ipsi erant inbuti, ingerebant populis:
at si invaleret systema quod refellimus, dicen-
dum esset pastores ac populos, pronuntiando
Apostolorum symbolo, Apostolis verbo quidem
tenus concinentes, ab iisdem sententiâ et affe-
ctu prorsus abhorruisse.

2° Injustè ac tyrannicè se gessisset Ecclesia,
cum omnes sine exceptione hæreticos voluit,
tùm à communione fidelium ablegari, tum ab
æternâ salute alienos haberi, quamdiù errori-
bus suis adhererent. Non potuisset nisi per
summum nefas, Christianos fundamentalia
retinentes dogmata, fratrum defraudare con-
sortio; diris eosdem anathematibus proscin-
dere; tanquam adscitula reseccare membra,
quæ tamen vera forent ac sæpè viva, spemque
salutis illis admovere, nisi sincero obsequio re-
ditum sibi manirent ad Ecclesiam, quam nun-
quam deseruerint, cum nunquam ab eâ disce-
dant, quamdiù servant Christianæ fundamenta
doctrinæ.

3° Hallucinantur ac ineptè loquerentur
omnes qui auctoritatem Ecclesiæ, tribunal
Ecclesiæ, iudicia Ecclesiæ commemorant:
Nam, inquit Juris, Nicænum in primum
concilium generale maximum, non convenire

Novatiani, non Donatistæ, etc. Habeantur numerose quantum licebit, synodi, non decernent communis cum Latinis suffragio dissociati jamdudum ab illis Græci. Consona quidem suis principis loquitur Jurisus, dum Ecclesiam inducit, tot repugnantes sibi mutuo sectas complectentem: hæc ut audacter, ita et consequenter effata proeminat: « Catholica non « judicat Ecclesia; neminem damnat; neminem « illis docet decretis. » Istud verò signum desperatæ perfrugium causæ, nonne tot refellitur argumentis, quot memorie prodita sunt decreta seu documenta quæ catholicæ Ecclesiæ et illustrantur nomine, et muniuntur auctoritate?

4° Nolum verè una foret Christi Ecclesia, totuplex evaderet, quot in terris versantur hæreticæ aut schismaticæ sectæ: quin etiam tot Ecclesiæ Christi possent induci, quot numerantur provincie, quot parochiæ, quot domus: quo enim jure (si jus nuncupari possit innovandi prurigo), recesserunt ab Ecclesiâ romanâ Lutherani et Calvinistæ, eodem dividi unamquamque illorum sectam in plures ac plures minutatim partes quid obstabit, depulso semel auctoritatis jugo? quis aliunde liget sectatorum numerum qui ad aliquam constituendam Ecclesiam requiratur? Extiterunt quidem omni ævo plures Ecclesiæ particulares: unde dictæ sunt, *ecclesia ephesina, ecclesia antiochena, ecclesia myrnenensis*, etc. At cum eidem parerent ministerio pastorum, eadem conjugarentur sacramentorum communione, eandemque profiterentur fidem, facile et rectè intelligitur potuisse illas omnes unam in Ecclesiam coalescere; atque hæc recurrit allatum illud Tertulliani pronuntiatum: « Tot ac tantæ « Ecclesiæ, una est illa ab omnibus prima, ex « quæ omnes. » Fucum sibi fecit, aut aliis facere voluit Anglicanus quidam scriptor (Lesley), dum ex diversis fide dissentientibus et disjunctis communione sectis, affirmavit eâ ratione universalem constare Ecclesiam, quæ variis ex gentibus quantumlibet sibi mutuo contrariis, secumque interdum acerrimè bellantibus, constat ipse mundus universale Dei regnum. Omnes quidem gentes supremo subjacent Dei dominio; generalibus quibusdam omnes tenentur naturæ vinculis: non unam idcirco propriè republicam, non unam propriè societatem constituent, ita omnes Christianorum cœtus Christum habent Dominum, moderatorem ac judicem; eodem, cum unum sit, donantur baptismate; eadem saltem nonnulla

profiterentur dogmata; nec tamen in aliquam coeunt societatem, quæ asertam Scripturis et unanimi traditione, ut ostendimus, unitatem adscribere sibi probabiliter valeat.

5° Non regnum Christi, sed Satanæ synagogum potius exhiberet conflata tot hæreticis et schismaticis sectis Ecclesia; in eâ nullus vigeret ordo; at sempiternus quidam, ut in inferis, inhabitaret horror, ilque ex ipsamet Ecclesiæ naturâ et constitutione. Nec est quod ostendatur tam posse diversos hæreticos ad Ecclesiam pertinere, quàm multiplicis generis peccatores. Qui enim habentur Ecclesiæ membra licet mortui, peccatores, illi non abrumpunt ea quibus astringitur Ecclesiæ compages, vincula; non detrectant unitatis principium, in Ecclesiæ auctoritate, ut probavimus, collocatum: non quibus laborant, iniquitates, divinæ institutioni aut ecclesiasticæ regalis consentire profitentur: neque sese jactant, ut avaros, ut ambitione captos, ut libidini servientes, etc., inter Ecclesiæ membra, et quidem viva cooptari; at hæretici et schismatici, quos Ecclesiæ membris annumerant Jurisus et alii, errorum etiam nomine ac molitionum quibus sunt addicti, habendos sese contendunt tanquam Ecclesiæ membra aut sola aut præcipua; verumque unitatis principium, in auctoritate positum, vel refugiunt, vel repugnante æquitate sibiimet arrogant.

Argumentum ex fundamentalium articulorum distinctione, qualis à Jurisus usurpata est. — Disjecta Jurisus systemate necesse est, ut concidant cæterorum placita quæ laxiores etiam habebat permiserunt tolerantissimo. libet autem cum totum pendeat à discrimine fundamentalium dogmatum, excutienda jam ista distinctio qualem confluxit Jurisus.

Præmitti nonnulla contestende argumentationi ad perspicuitatem expedit. Habent quidem Catholici pro fundamentalibus, eoque nomine nuncupare non renuunt præcipua quædam dogmata, alii plura, alii pauciora, quorum semotâ fide, adultus nemo ad justitiam, nec proinde ad salutem perveniat; hæc enim pro sui sapientissimâ voluntate ordinem supernaturalem constituit Deus, ut gratiam sancificantem seu justificantem, nemini unquam largiatur, nisi prælucente in ipsi dogmatum illorum fide.

At omnes apud Catholicos in confesso est, nullum esse dogma, quod ab Ecclesiâ definitum, sufficienterque propositum, possit absque salutis dispendio negari, vel contemni: qui

verò definitionem prolatam ignorant, aut etiam cognoscere non valent, hanc nihilominus *implicitè* credunt, modò ita sint animo comparatè et affecti, ut quidquid revelaverit Deus, et Ecclesia credendum proposuerit, illud omne sincerà mente profiteantur se suscipere ac religiosà fide custodire.

Aliam procul dubio mentem induerat Jurianus, aliamque longè idcam obrudit articuloꝝ fundamentalium et non fundamentalium. Fundamentales quidem, ut vocat, decernit esse credendos explicità fide, et quidem necessariò ad salutem consequendam : sed alios quoscumque, et quibuslibet conciliorum decretis confirmatos, posse absque detrimento communionis Ecclesie repudiari et abnegari, imò et illasà salute ab iis impugnari, qui proprio examine sibi perscrupserint articulos illos non esse divinitus in Scripturis revelatos.

Memoratam fundamentalium dogmatum, qualem ostentat Jurianus, distinctionem explodendam esse ac projiciendam, pluribus demonstratur.

1º Cùm in dogmatum sic momentoso discrimine totam ponat Jurianus Ecclesie, extra quam nulla speranda salus, dignoscendae rationem, oportet ut certis nec obscuris Scripturae, quam solam ille agnoscit credendi normam, testimoniis, patefaciat quoniam fundamentalium loco habeantur dogmata, et quidem sola : nec aliter capitalis error declinari potest. Fateatur tamen ipse, illa omnia et singula in Scripturis non designari propriis characteribus, quibus à non fundamentalibus certò distinguantur. Superest ergo ut ex sacris codicibus, inconcusisque fidei principiis expressam aliquam exhibeat regulam, quã dijudicari, aliaque ab aliis possint haud ambigè secerni. At cùm ex Scripturis talem nullam potuerit depromere (quo vel solo causà manifeste cadit), regulam ipse duplicem excogitavit, discernendis fundamentalibus articulis, ut putat, aptissimam.

Habeatur, inquit, pro errore fundamentali doctrinae quodlibet genus, quo destruat vel gloria Dei, vel suprema hominis beatitudo. — Habeatur pro fundamentali veritate, dogma quocumque perpetuo et universali Christianorum assensu confirmatum.

Regula prior multiplici laborat æquivocatione : si enim agatur de gloria Dei essentiali, quam ex æterno ac necessario sui ipsius intuitu et amore percipit, ea cùm sit ex sua pte naturà immutabilis, nihilque ipsi ne divinitus quidem accrescere possit aut detrahi, non est

cur metuemus, ne ullis unquam ipsa violeatur hominum flagitiis ac erroribus; ergo absque fundamentalis errore, negari possent Verbi divini incarnatio, ac proinde generis humani redemptio : intacta enim essentiali Dei gloria, potuisset non assumi à Verbo divino natura humana, non redimi humanum genus, neque homines neque mundus creari : incarnationis tamen et redemptionis mysteria in fundamentalibus esse numeranda, sponte acclamat Jurianus. Ad accidentalem verò Dei gloriam si convertatur animus, hæresis nulla cogitationi occurret quæ gloriae id genus non officiat, cùm nulla sit pars revelationis, quæ ad hanc gloriam promovendam augendamque non referatur. Quod supremam spectat hominis beatitudinem, vel sermo habetur de ipsà naturà seu objecto beatitudinis, vel de subsidiis ad eam accersendam destinatis : si quæstio moveatur de ipsà expetendæ beatitudinis naturà et objecto, nullus ingruet error fundamentalis, nisi qui *intuitivam* Dei visionem, et quo beati perfunduntur amorem, adversà fronte et quasi de industria, pertinaciter adoriatur : at si loquamur de subsidiis ad parandam beatitudinem cœlatus ordinatis, nulla existit hæresis, quæ non afferat acquiritendæ impedimentum felicitati : si respondeat Jurianus, id solis illis attribuendum hæresibus quibus diruuntur fundamenta fidei, pro concessio id assumit, quo summa rei continetur, quod probatione maximè indigeat, quodque jam à nobis confutatum est.

Regulam alteram quã statuit Jurianus, pro fundamentalibus habendum esse dogmata quocumque unanimet perpetuo Christianorum assensu confirmatum, refellere, non erit operosius; hæc si obtineret regula, consequens foret, è fundamentalium dogmatum numero illa eximenda esse dogmata quibus maximè constare religionis fundamentum, proficitur ipse Jurianus; hæc enim multos experta sunt infensissimos hostes : pro genuinis ergo vivisque Ecclesie membris haberi potuissent ac debuissent Cerinthiani, Gnostici, Marcionitæ, Sabelliani, Ariani, Macedoniani, quos ab Ecclesia catholica et salute remotos non dubitaverit. Deinde, si fundamentale dixeris omne dogmà quod paucos nactus fuerit impugnatores, pro fundamentalibus habendus erit omnis error qui paucos admodum sortitus sit patronos; ergo fundamentales inter errores collocandus erit error Tatiani, qui penituisse salutemque consecutum esse Adamum negavit; ergo fundamentalis dicendus erit error ille Origenis, quo animarum

præexistentiam, eorumque in informanda corpora propter antea vitæ delicta, illisum somniavit. Unum et quidem appositè hic adiciendum : nempe fundamentalibus erroribus accensendum fore Jurisæi systema, cum, ut probavimus, in ejusmodi assertionem reprobandam perpetuè et unanimiter Christiani consenserint.

Sistere liceret nobis gradum, nec ampliùs in eà revincendà, quam toties oggerit Jurisæus, fundamentalium distinctione immorari : ulterius tamen progrediemur, eandemque distinctionem impugnabimus nonnullis ex Scripturà et traditione petitis argumentis.

1º Redarguit S. Paulus Galatas pravis deceptos à doctoribus, in eumque prolapsos errorem à concilio Hierosolymitano proscriptum, debere ipsos gentiles cum lege evangelicà Mosaicæ legis observationes conjungere. De errore illo quem pro fundamentalis Jurisæus non habuit, hanc pronuntiavit Apostolus sententiam : *Si quis vobis evangelizaverit, præter id quod accepistis, anathema sit* (Ad Galat. c. 1, v. 9). Et adhuc : *Sic stulti estis ut cum spiritu cæperitis, nunc carne consummementi* (Ibid. c. 3, v. 3). Denique : *Ecce ego Paulus dico vobis, quoniam si circumcidamini, Christus vobis nihil proderit* (Ibid. c. 5, v. 2). Generatim docuerunt Apostoli, nullà factà distinctione fundamentalium et non fundamentalium dogmatum, subversum esse hæreticum hominem, proprioque judicio condemnatum (Ad Titum, cap. 3). Hæresim generatim inter peccata recensuerunt, quæ reos ab æternâ excludunt hæreditate (Ad Galat. c. 5, v. 20). In hæreticos universim convenit effatum istud S. Pauli : *Sermo eorum ut cancer serpit* (Ad Timotheum, cap. 2, v. 2). Illis etiam perstringuntur Apostoli verbis : *Mali autem homines et seductores, proficient in pejus, errantes et in errorem mittentes* (Ibid. cap. 3). Inò in systemate Jurisæi et aliorum qui privato examine volunt omnia definiri, nullus propriè haberetur hæreticus, cum errantium quisque obtendere posset, secutum se propositam omnibus veritatis inquirendæ methodum, nec aliorum auctoritate obstructum se teneri.

2º Præter argumenta quibus demonstratum est à temporibus Apostolorum, nullo interposito discrimine, prohibitos semper fuisse communionem Ecclesiæ hæreticos et schismaticos, alia quædam eundem in scopum collineantia attemnus obiter testimonia. Congregati Philippi ex ipsismet Arianis episcopi, directà ad omnes mundi episcopos epistolâ, testati sunt receptam esse in Oriente latam in Nova-

tum condemnationis sententiam. In concilio Gangrensi, incutitur anathema contemnentibus eos qui agapas ex fide faciunt, et propter Dei honorem fratres convocant; tum et mulieri quæ pro consueto muliebri indumento, virile accipiat, tum etiam à dissolventibus tradita jejunia quæ communiter servantur in Ecclesiâ. In concilio Mileitano secundo, contra Pelagium et Cælestium habito anno 416, omnibus episcopis placuit, ut quicumque verba ipsa dominicæ orationis, ubi dicimus : *Dimitte nobis debita nostra*, ita volunt à sanctis dici, ut humiliter, non veraciter hoc dicatur, anathema sit. Hoc tamen errore, fundamentale nullum dogma convelli, Jurisæus ipse assereret. In concilio Constantinopolitano secundo, isti inter alios damnantur Origenis errores, quibus nec illi tolerantur putaverint subruere fundamentum fidei : Si quis dixerit rationalia refrigerata à divinâ charitate, crassiss corporibus, qualia sunt nostra, illigata fuisse, et homines vocata; alia verò cum ad summum malitiæ perterritigissent, frigidis tenebrosisque illigata esse corporibus; atque tum esse appellata demones, sive spiritualia nequitiæ, anathema sit. Si quis dixerit solem et lunam, et astra ipsa quoque cum ex eadem rationalium unitate essent, ex conversione in pejus facta esse id quod sunt, anathema esto.

CAPUT III.

Solvuntur objecta. — Explanantur quæ obijciuntur ex Scripturis.

Objic. 1º : Cum prophetiis quæ propagandum totum per orbem Ecclesiam prænuntiaverunt, coherere non potest unitatis idea, quæ ipsam intra individualis alicujus societatis fines coerceat; dictum est Abrahamo, Genes. cap. 22 : *Benedicentur in semine tuo omnes gentes terræ.* Psalm. 2, ita Deus Filium unigenitum alloquitur : *Postula à me, et dabo tibi gentes hæreditatem tuam.* Luc. cap. 24 : *Prædixit Christus prædicandam in nomine ejus penitentiam et remissionem peccatorum in omnes gentes.* Prophetiæ illæ ad exitum perductæ sunt : orbem sufficienter occupat Ecclesia Christi, dummodò dicatur schismaticos omnes et hæreticos fundamentalibus in hærentes dogmatibus, sinu suo complecti : illos verò si statueris ab ejus communiione divelli, falsitatis arguntur prophetiæ, quæ ad propagationem illius referuntur.

Resp. : Objecto ista, quæ ubi agatur de catholicitate Ecclesiæ, iterum incurret, prætermitti eò loci non debuit, cum inde Jurisæus

non leve systemati suo de unitate præsidium accersendum esse putaverit; quæ ut elucidetur, triplex animadvertendum quod ad Ecclesiam attineat, extensionis genus. 1° Nihil vetat quominus de extensione quæ gentes omnes non simul, sed succedentibus pervadat temporibus, exponantur quædam prophetiarum tum veteris, tum novi Testamenti: mundum iudicaturus universum, non priùs adventabit Christus, quàm omnes sub Evangelii iugum populos miserit Ecclesia.

2° Prænuntiatio est quoque à sacris vaticiniis, disseminandam esse totum per orbem Ecclesiam eà extensione, quæ tota simul existat, ac tota cadat sub aspectum; idque comprobatum est eventu, quamvis adhuc multi supersint populi quos fides catholica nondùm adierit ac lumine suo non collustraverit; nec tamen fallunt ad stupendam Ecclesiæ progressionem spectantia vaticinia; neque enim strictius, omninòque prout sonant, intelligenda sunt: eorum quippe interpretatio recepta tum apud sacros, tum apud profanos auctores consuetudine loquendi temperanda est. Nonne regi Nabuchodonosor dixit Daniel: *Tu rex regum es, et Deus cœli regnum et fortitudinem et imperium et gloriam dedit tibi, et omnia in quibus habitant filii hominum?* Daniel, cap. 2, v. 37 et 38. Nonne idem propheta de Alexandri imperio sic prænuntiavit: *Regnum tertium, aliud æreum quod imperabit universæ terræ?* Ibid. v. 39. Tum de Romanâ potestate: *Devorabit universam terram, et conculcabit, et comminet eam;* cap. 7, v. 23. Quàm multæ tamen priscis recensentur monumentis gentes nunquàm in Assyriorum, quàm multæ nunquàm in Alexandri, quàm multæ nunquàm in Romanorum ditionem redactæ! Colossenses hortatur Paulus ut immobiles permaneant à spe Evangelii, quod audistis, inquit, quod prædicatum est in universâ creaturâ quæ sub cœlo est. De mysterio incarnationis ita generatim pronuntiat: *Apparuit angelis, prædicatum est gentibus, creditum est in mundo,* 1 ad Timoth. cap. 3, v. 16. Quot tamen mundi plagas latebat magnum hoc pietatis sacramentum? Relatis SS. Patrum testimoniis, probavimus quàm longè abfuerint ab inducendis catholicam in Ecclesiam sectis hæresi vel schismati servientibus: eosdem tamen Ecclesiam, totum per orbem esse diffusam prædicasse non inficiatur Juriaeus: plurima in promptu esset eorum adducere testimonia, nisi mox adducenda forent, ubi de catholicitate Ecclesiæ.

3° Aliud in Ecclesiâ spectari potest extensionis genus in eo positum, ut præter Catholicos minime latentes, illis degentes in regionibus quibus dominatur hæresis, omnes ibi infantes ritè baptizati, ad Ecclesiam Christi pertineant; quibus addi possunt quicumque adulti hæresim aut schisma *formaliter*, seu libero consensu non susceperint.

Triplex hoc extensionis genus si attentè consideretur, pronum erit confiteri in exponendis oraculis mirabilem Ecclesiæ propagationem enuntiantibus, non hanc effingendam esse imaginem quam sibi induxerunt in mentem Callixtus et Juriaeus: non ita SS. Patres, non eà ratione Apostoli prophetias, quas certè callebant, intellexerunt.

Obijcies 2°: Luctuoso decem tribuum schismati cuius auctor Jeroboam, adhæserunt propheta multi, septemque millia virorum quos laudavit ipse Dominus, et *quorum genua non sunt incurvata ante Baal,* lib. 5 Reg., cap. 19, v. 48. Non Jerosolymitanum ad templum sese conferbant, cujus extra limites mactandis victimis interdixerat populo suo Deus. Alienas quoque aras excitaverant, quibus eversis ingemit Elias: *Altaria tua (Domine) destruxerunt.* lib. 3 Regum, cap. 19, v. 10. Ergo sincera cum pietate, salutisque studio consociari potest schisma; neque fuit impedimento, quominus cum Roboam rege Israel fœdus iniret Josaphat sanctissimus rex Juda.

Resp. Ex decem quidem tribubus, plerique pactum Domini dereliquerant: vitulos aureos colebant quos crexerat Jeroboam; ex eorum schismate et agendi ratione, si concludere velit Juriaeus, inter vera Ecclesiæ membra reponendos, nec à salutis viâ, schismaticos, quâ tales, deflectere, fateatur oportet Ecclesiæ communione potiri notorios etiam idolorum cultores, lutâque salute posse pertinaciter infringi gravissimas Dei leges. Si verò agatur de iis duntaxat regni israelitici incolis qui cultum aversantes falsorum numinum, veroque Deo constanter servientes, à templo Jerusalem ad eundo abstinerent, iis, quibus poterant, satisfacientes religionis officii, immeritò illis iniretur schismatis nota. Adire quidem sacrificandi causâ Hierosolymitanum templum jubebantur Israelitæ: neque tamen ad iussa ejusmodi exequenda illi tenebantur quibus ea si facerent, immineret periculum capitis: à prædictâ ergo lege servandâ haud *intrinsicè* necessaria, immunes erant, regnum Israël incolentes viri religiosi, quos à sacris in templo

Jerusalem obeundis devocabant accerbissimæ principum minæ, extremaque forsan intentata supplicia; commorantibus in regno Judæ fratribus suis animo sociati, communionis externæ signa pro rerum adjunctis haud segniter edebant. Notum est quo divino incitatus impulsu, regem Israel Joram allocutus sit Eliseus propheta: *Quid mihi et tibi est? vade ad prophetas patris tui et matris tuæ... Vivit Dominus exercituum, in cuius conspectu sto, quod si non vultum Josaphat regis Judæ erubescerem, non attendissem quidem te, nec respexissem*, lb. 4 Regum, cap. 3, v. 13 et 14. Tolerante aut annuente Deo, quædam ipsi poterunt in regno Israel dicari altaria, quibus destructis conquirebatur Eliás. Potuit enim Deus, urgente præsertim tam sævâ diuturnaque tempestate, eximere quos voluerit à lege quâ liberè prohibuerat, ne extra Jerosolymam ulla poneretur ara. Denique ex divinâ missione prophetarum Israelitico in regno commorantium, si consequens foret, tum in Ecclesiâ, tum in salutis viâ consistere schismaticos, idem pariter effluendum esset de ethnicis gentibus, ad quas advolant catholicæ Ecclesiæ ministri, qui Evangelicæ doctrinæ illis præferant facem, depravatis medeantur moribus, et si quos invenerint titubantes fortè aut lapsos Christianos, confirment, reficiant, aut erigant.

Objicies 3° celeberrimum hunc locum Epist. 1 ad Corinth. cap. 3: *Fundamentum aliud nemo potest ponere, præter id quod positum est, quod est Christus Jesus; si quis autem superædificat super fundamentum hoc, aurum, argentum, lapides pretiosos, lignum, fœnum, stipulam, unusquisque opus manifestum erit: dies enim Domini declarabitur, quia in igne revelabitur, et unusquisque opus quale sit, ignis probabit. Si cuius opus manserit quod superædificavit, mercedem accipiet; si cuius opus arserit, detrimentum patietur: ipse autem salvus erit, sic tamen quasi per ignem.*

Eo maximè in testimonio, firmamentum causæ suæ collocavit Juræus: *Fundamentum aliud nemo potest ponere præter id quod positum est.* Illic fundamentales quosdam articulos credendi ac profitendi, ad salutem inconcussa necessitas. *Qui superædificant super fundamentum hoc aurum, argentum, lapides pretiosos, illi sunt qui accepto verbi prædicandi munere, sanam puramque prorsus doctrinam, ministerium suum fideliter implentes, tradiderint: probante licet et æstuante igne, illesum, integrumque permanebit eorum opus, seu doc-*

trina et docendi ratio: amplissima itaque ipsi à justo iudice rependetur merces; qui autem *ligna, fœnum, stipulam*, prædictum super fundamentum astruunt, pseudomagistri illi habentur, qui fundamentibus intactis articulis, hæreses tamen nonnullas adjiciunt; igne pertentatum ardescet illorum opus: admodò probatone, documenta eorum, quàm inania, solidoque fuerint destituta præsidio, apparebit: plectetur pro meritis illorum quisque hæreticorum, nec eò usque ut propter id hæreseos genus, æternâ privandi sint beatitudine: *Si cuius opus arserit, detrimentum patietur, ipse autem salvus erit; sic tamen quasi per ignem.* Potuit significantiùs exhiberi adnotatum à Juræo systema de unitate Ecclesiæ?

Resp.: Allati testimonii multiplex circumfertur expositio, nec ullam invexerunt SS. Patres quæ figmentis Juræi vel tantisper indulgeat: id quod sanè admirationis plurimum habeat, si apostolica ex illâ admonitione, evidens, ut ille sibi gratulatur, et efficacissimum jactati systematis eruatur argumentum. Exiiterunt nobilissimi interpretes qui auro et argento significata voluerunt ab Apostolo bona opera, quibus instantes sive Ecclesiæ ministri, sive nullo donati ministerio Christiani, Christoque Domino, tanquam firmissimo innitentes firmamento, generosâ fide ac ferventi charitate, inexhaustam sibi mercedem aggerunt: lignis autem, fœno et stipulâ designari putaverunt inordinatos quosdam affectus, vel à salute dimoventes in perpetuum, vel (quod verbis S. Pauli magis consonat) retardantes duntaxat ad tempus: hæc ut videre est, interpretatio, systema Juræi minimè adjuvat. Verùm spontè ac ut probabilis fateamur, quos memorato loco vel approbat, vel redarguit superædificantes Apostolus, illos non esse nisi verbi divini ministros et prædicatores, dispari modo alios atque alios imposito sibi docendi et prædicandi defungentes munere. Interpretationem hanc suadent tum scopus in quem intendit Apostolus, fideles deterrrens ab inquieto et supra modum æmulo diversos ergi verbi dispensatores studio, tum prævia citatis Apostoli verbis hæc ejusdem efflata: *Neque qui plantat, est aliquid, neque qui rigat, sed qui incrementum dat Deus, 1 ad Corinth. c. 3, v. 7. Dei sumus adjutores, Dei agricultura estis: Dei ædificatio estis; secundum gratiam, quæ data est mihi, ut sapiens architectus fundamentum posui, alius autem superædificat: unusquisque videat quomodo superædificet; fundamentum enim aliud*

nemo potest ponere, præter id quod positum est, quod est *Christus Jesus*. Ibid. v. 9, 10, 11. Verum ex istâ interpretatione nihil adiuncti potest Juræus ad confirmandam sententiam suam percipere.

Namque 1° in hoc hæretici omnes consentiunt cum Catholicis, habendum esse Christum tanquam fidei nostræ auctorem, consummatorem ac fundamentum : id palam prædicant ipsimet Sociniani, quos tamen inter vera Ecclesiæ membra cooptare Juræus ipse noluerit; at verbis Apostoli mox allatis non declaratur, quid complecti debeat fides, ut credatur in Christum tanquam in primarium immotumque spiritualis fundamentum ædifici; ergone impugnantibus divinitatem Spiritûs sancti Macedonianis, confundentibus in Christo naturas Eutychianis, dividentibus ejus personam Nestorianis, imò et consubstantialiam Patri negantibus Arianis, etc., patebit Ecclesia, regnumque cœlorum! non eò usque temeritatis ac tolerantissimi prorupit Juræus.

2° Dùm asseritur non aliud posse præter Christum poni fundamentum, totus ibi designatur Christus, Deus et homo, mediator Dei et hominum, Patris Unigenitus, Patri consubstantialis, non divellendus ab Ecclesiâ ipsius corpore : *Ipsam*, inquit Apostolus, *dedit caput supra omnem Ecclesiam, quæ est corpus ipsius et plenitudo ejus, qui omnia in omnibus adimpletur*. Epist. ad Ephes. cap. 1, v. 22 et 23. Si corpus et plenitudo Christi sit Ecclesia, si caput Ecclesiæ Christus, ergo et detrahit Christo, et abjicere censetur Christum, qui doctrinam, quæcumque ipsis videatur, teneant quam noverint Ecclesiæ judicio esse proscriptam. Nec reponatur cum Juræo, nihil unquam controversiæ dijudicare catholicam Ecclesiam: hoc enim commentum se ipso convictum, jam abundè confutatam est. Juræi systemati nedùm patrocinetur, officit potius, rectè expositum Apostoli testimonium. « Expositio illius, « ait sapienter Estius in hunc locum, con- « trahenda est ad doctrinam quæ fundamento « rectæ ac sanæ fidei (quod Christus est), « superstruitur, ut videlicet per aurum, ar- « gentum et lapides pretiosos, intelligatur « doctrina pura, sincera et solida, conducent « ad pietatem et pertinens ad ornamentum « Ecclesiæ : per ligna verò et fœnum et sti- « pulam, doctrina non quidem hæretica aut « perniciosa (talís enim fundamentum de- « strueret), sed minús sincera, minúsque « solida : veluti si humanis ac philosophicus

« aut etiam Judaicis opinionibus admixta. »

Objicies 4° : Negabant Sadducæi spiritualescens ullam existere substantiam; negabant superstitem fore animam corpore, rependendasque ullas post mortem, aut virtuti mercedis aut sceleri pœnas; non obstiterunt errores illi quos expressè reprobavit Christus, quos et religioni et moribus detrimenti plurimum afferre nemo non dixerit, quominus unitate communionis adunarentur synagogæ, Sadducæi sederent in maximo Judæorum concilio, ecclesiasticis augerentur muniis, ad ipsumque pontificatus apicem promoverentur. Veneratione quâdam colebantur Pharisei, fato quamvis omnia regi asseverarent, animasque uno corpore in aliud traduci somniarent cum Pythagoricis : doctrinam hanc tribuit Phariseis auctor libri cui titulus : *Dictionnaire philosophique*.

Resp. 1° : Hæc objicere non possunt Juræus ipsiusque sectatores, quin regulas ab ipso positas tollant, quibus articuli fundamentales tutò secernantur. Constituit enim pro fundamentali habendum esse errorem quidquid supremam evertit hominis beatitudinem (Système de l'Église, lib. 1, cap. 25). Quo pacto posset æternæ spes beatitudinis cum illâ Sadducæorum doctrinâ conciliari, quæ stans interire animam cum corpore, nihil proinde post mortem repositum esse mercedis aut supplicii.

2° Ut concessâ olim apud Judæos Sadducæis tolerantia munitur systema Juræi, ostendat necesse est, non solum aggregatos fuisse synagogæ, ipsâ verè consentiente, Sadducæos, verum etiam (id quod rem causamque maximè continet), viam salutis sibi suis non interclusisse erroribus : at quis verè Christianus persuadere sibi queat, à salutis tramite illos non aberrasse, qui tam necessaria sustulissent ad eam promerendam incitamenta, eundemque comminiscerentur animæ corporisque interitum?

3° Alia est, ut ita loquamur, tolerantia *personæ*, alia est tolerantia *doctrinæ* : toleratur verè ac propriè doctrina, si concedatur licentia ipsius palam docendæ, tradendæ, ac pro nutu disseminandæ : sic intactâ dogmatum quorundam fide, quæ difficiles explicatus habeant, circumferuntur expositiones nonnullæ, quæ apertè et publicè defendantur, neque reclamante neque suffragante Ecclesiâ; evinci nunquam poterit hunc in modum toleratam fuisse in synagogâ doctrinam Sad-

ducæorum : populos illi quidem et magnates suas in partes clandestinis nitebantur colloquiis pellicere : quin etiam arreptâ occasione, cum impunè facturos se putarent, placia sua audaciùs efferebant : at probari non potest, synagogæ persuasum fuisse, tutâ eos conscientiâ et illæsâ salute, exitiosa quibus inficiebantur dogmata, tenere ac tueri potuisse. Ab insanâ illâ doctrinâ cæteri abhorrebant Judæi.

4° Sadducæi ut tolerarentur tolerantia personæ, suadebat diversa quædam pro diversis temporibus necessitas : prodierunt auctore Sadoc trecentis circiter post captivitatem Babyloniam annis ; premente Syriorum, deinde Romanorum dominatu, penes Judæos sæpiùs non fuit potestas ad pontificalem dignitatem provehendi, quem defungendis idoneum muneribus judicarent : ipsi interdum Sadducæi eâ potestate valebant et viribus, quæ publicis à muneribus non sinerent invidios illos repelli : illud etiam accedit, quod à muniis et honoribus amovendi non viderentur Judæis propter errores quos expressè non reprobarat lex Mosaica ; animas quidem esse immortales, pœnis aut præmiis, pro meritorum diversitate, post interitum corporis afficiendas, pro certo habebat synagoga ; indicabant Scripturæ, ut par est, intellectæ ; suadebat multimodis ipsa lex Mosaica : at cum expressis documentis dogma illud non proposuerit, hinc synagogæ non videbantur à conciliis publicis, neque à summo pontificatu removendi Sadducæi, cum legem Mosaicam profiterentur, sacrificiis quæ jubebat interessent, festa instituta celebrarent, religiosos ritus omnes, perinde ac cæteri Judæi servandos curarent, explendaque agnoscerent omnia quæ Moyses officia imposuerit.

5° Neque tamen ita tolerabantur exterius, ut à communionem ecclesiasticâ non aliquandò etiam per vim propulsarentur : ut contigit mortuo fratre Aristobuli Alexandro, cujus adjuvante uxore, oppressi à Phariseis Sadducæi abdicare se muneribus coacti sunt, aut quos gereret magistratus ad Phariseorum mentem attemperare.

Denique nihil vetat quominus inter Ecclesiæ Christi membra requiratur strictioris unitas communionis, quam olim in synagoga ; qualis autem esse debeat volente Christo hæc unitas, satis jam à nobis explanatum est.

Soluti faciliora sunt quæ de Phariseis obijciuntur ; inductæ fatalis necessitatis insimulati sunt per calumniam. Absoluto quidem et ineluctabili decreto determinari dixerunt eventa

naturalia : sed humanæ libertati consulere divinam providentiam, nullamque inferri meritis aut demeritis repugnantem necessitatem confitebantur ; hoc illis testimonium perhibuit Joseph, Phariseus ipse ac eruditus. Falsò quoque postularentur de propugnata eadem quam defendebant Pythagorei, et poetæ cecinerunt, metempsychosi : justorum animas existimabant in amenam refertamque deliciis sedem transferri, undè possent labentibus ætatibus remeare gradum, et in alia quibus illigarentur, emigrare humana corpora ; malos autem, tenebrosa in loca detrudi æternis cruciandis suppliciis. Doctrinam itaque tum in hoc capite, tum in quibusdam aliis, profitebantur variis admixtam erroribus, sed quos hæreticas inter doctrinas non recensuerat synagoga : eorum cæcitatem increpabat Christus, et qui ingeminata perspexerit quibus eos percellerat, anathemata, ille profectò non adducetur, ut eos à salutis semitâ existimet, eâ cæcitate mentis et duritie cordis non recessisse, quocumque honore afficerentur à populo.

Obijcies 5° : Apostolorum temporibus coalescebat Ecclesia Christi ex duobus Christianorum generibus nullâ inter se communionem devinctis ; qui enim ex Judæis religionem christianam amplexi fuerant, Mosaicæ nihilominus legis œconomia et cæremoniis addictos sese profitebantur, ad easque observandas ipsos gentiles ad Christum conversos contendebant adigere : quod quidem jugum non esse gentilibus imponendum statuerant in concilio Jerosolymitano Apostoli ; unde ex paganis, qui militiæ Christianæ nomen dederant, illi immunes meritò sese credebant à legis Mosaicæ propriis institutionibus, Apostolico freti iudicio, cui refragari nefas. Hoc postposito decreto, Christianos omnes legis Mosaicæ præceptionibus obligatos teneri jaectabant facti ex Judæis Christiani ; hæresi simul et schismate laborabant : hæresis quatenus prolata ab Apostolis, solemniterque promulgatæ definitioni renitebantur, quæ, cæremoniis legalibus gentiles non obstringi declaratum est ; schismate, eò quod à convictu, omnique propemodum ecclesiasticæ societatis ineunda ratione excluderent, regnoque œclorum judicarent extraneos illos omnes ex conversis ad religionem Christianam ethnicis, qui cum ipsâ conjungere Mosaicæ legis cæremonias renuerint ; hinc non minùs à Christianis illis dissidebant, quam dissentiant à Græcis Latini, à Lutheranis Calvinistæ, à Protestantibus

Catholici Romani. In eâ versabantur hæresi, et illo detinebantur schismate, quæ attribuerunt Ebionitis, SS. Epiphanius, Hieronymus, etc. Attamen in Actibus Apostolorum videre est, quàm amicè, quântaq; observantiâ, veluti cum genuinis Ecclesiæ membri congressi fuerint Apostoli cum omnibus Judæis qui dicebantur æmulatores legis. Ex his omnibus quæ adducta sunt, conficitur non exulare ab Ecclesiâ catholicâ hæreticos, neque schismaticos, tamdiu dùm fundamentalibus adhærent religionis Christianæ articulis, à quibus non defecerant memorati mox Judæi, tùm etiam posse illasâ salute repudiari sancta Ecclesiæ iudicio dogmata.

Resp. 1° : Quæ tela contorquet in Catholicos Jurisus, iisdem sæpè confoditur. Probandum suscepit, non tantummodò Ecclesiæ catholice membris annumerari posse hæreticos et schismaticos, sed etiam (id quod caput est controversiæ) neque hærescos professione, neque contentione schismatis ab æternâ salute dimoveri, modò fundamentalem doctrinam retineant. In suâ præsidium causæ advocat rationem tùm sentiendi tùm agendi Apostolorum erga Judæos religionem Christianam amplexos: vix tamen aptius et efficacius exemplum depromere potuisset Jurisus ad explodenda quæ invexit commenta.

Enimverò gentilibus id oneris esse imponendum, ut secundùm morem à Moysè præscriptum circumciderentur, assertionem hanc erroneam Jurisus eximit à fundamentalibus erroribus, sive referatur ad tempus concilio Jerosolymitano prævium, sive ad subsequentiâ tempora; unde concludit, qui ex suapte naturâ fundamentum fidei non disturbant, errores eos, accedente quâlibet Ecclesiæ definitione, posse nihilominus æternâ cum salute coherere: at nihil magis à doctrinâ Apostoli alienum. *Ecce ego Paulus dico vobis*, inquit, Epist. ad Galatas, cap. 5, *quoniam si circumcidamini, Christus nihil vobis proderit*. Dixerat antea: *Miror quòd sic citò transferimini ab eo qui vos vocavit in gratiam Christi, in aliud Evangelium*. Numquid absque meritis Christi, novumque per Evangelium, comparari tùm potuit salus? Præterea Ecclesiæ quamvis infallibilitatem abjudicat cum cæteris Protestantibus Jurisus, prærogativam hanc in Apostolos collatam, ultrò confitetur, nec inficiari potest eorum parendum fuisse dictis, quos alloquens Christus dixerat: *Qui vos audit, me audit; qui vos spernit, me spernit*, Luc. c. 10, v. 16, et qui proferendâ sententiâ dicere

meritò potuerunt: *Visum est Spiritui sancto et nobis*. Act. Apost. c. 15. Quo igitur pacto potuissent pro veris ac vivis Ecclesiæ membri haberi (ut placet Jurisus), qui apostolico decreto de non adigendis ad circumcissionem gentilibus pertinaciter obsisterent?

2° Non errore illo affliciebantur, non apostolice auctoritati oblectabantur æmulatores legis illi, quos ut fratres et communione sibi conjunctos habuerunt Apostoli: quam illi mentem induerint, quâ imbuerentur præjudicatâ opinione, perspicui claritùs non potest, quàm ex consilio quod Paulo dederunt Jacobus Apostolus, collectique Jerosolymis seniores. *Hoc ergo fac quod tibi dicimus; sunt nobis viri quatuor votum (Nazaræorum) habentes super se; his assumptis sanctifica te cum illis, et impende in illis ut radant capita; et scient omnes quia quæ de te audierunt falsa sunt, sed ambulas et ipse custodiens legem*. Act. Apost. c. 21, v. 22 et 24. Quam sibi in animum de Paulo suspicionem induxerant æmulatores legis, de quibus agitur, ea talis erat ut depelli ac deleri posset, si voto Nazaræorum obligaret se Paulus, aut necessarias illi exolvendo subministraret impensas: tùm pateret falsa esse quæ de Apostolo gentium audierant; non igitur ipsum eò redarguebant quòd à legalibus cæremoniis exemptos esse vellet gentiles, sed quòd falsis inducti rumoribus putarent illum velle Judæos ab observandâ lege Mosaicâ deterrere: nec falsa credidissent, sed id quod reipsâ constaret, si tantummodò existimassent nolle Paulum gentiles ad legalium cæremoniarum observationem: retulimus quo flagrante studio Galatas ne illis adstrictos se vellet, admonuerit. Narratur etiam Actibus Apostolorum quomodò missus sit in Syriam et Ciliciam, ut *fratribus ex gentibus* notum faceret decretum Jerosolymitanæ synodi, Act. Apostolorum, cap. 15, v. 22 et 23.

Nihil de Judæis in eo consilio fuit constitutum: tutò potuerunt, christianæ quamvis addicti legi, Mosaica tunc observare instituta, dummodò in his suæ spem salutis non collocarent, quasi lex evangelica his ablatis manca foret et infirma; at expugnata et æquatâ solo urbe Jerosolym, dissectâque penitùs à Romanis Judæorum republicâ, jam nihil superfuit causæ cur adhuc ad Christianam religionem, Judæi legalium observantiam adjungerent; itaque illis ferè temporibus evasis, ut loquuntur theologi, *mortifera*, legalium observantia, id est, tunc prohibita fuit, et salutis exitiosa facta est. Nolebant qui æmulatores legis dicebantur;

ante hæc tempora, Judæi, et qui ut fratres, veraque Ecclesiæ membra habebantur ab Apostolis, carere concessâ sibi tunc libertate ceremonialibus obsequendi legis Mosaicæ institutis: verùm ad illa servanda non credebant adigendos esse gentiles, neque Apostolorum immunitatem hanc gentibus vindicantem, ullam in suspicionem eorum nomine vocaverunt. Existebant quidem, quorum ab Ebionitis error susceptus est, Judæi, qui observationem legalium ipsis gentilibus assequendæ salutis necessariam, ad eamque illos esse compellendos jactitarent; at Judæorum illud genus nequaquam veris Ecclesiæ membris accensebant Apostoli, neque illos putaverunt à salutis viâ non aberrare. Imò à Christo disjunctos, desertores Evangelii, apostolicisque repugnantes decretis illos habuerunt Apostoli: undè Apostolorum doctrinæ quam profitebantur suosores indignatus, sic exclamat Epist. ad Galatas: *Si quis vobis evangelizaverit præter id quod accepistis, anathema sit*, cap. 1, v. 9. Et iterum: *Utinam et abscondantur qui vos conturbant!* (cap. 5, v. 12.)

Objicies 6°: Multa congerunt ex Scripturis testimonia Chillinworth, Hobbii, Lokius, ut persuasum faciant in genuinis Ecclesiæ membris numerandos esse, quicumque fundamentalem hunc profiteantur articulum: *Jesus est Christus, à Deo uno missus, Dominus et Rex, cui in Scripturis docenti credendum sit et obsequendum*. Tum etiam volunt, retento insigni illo dogmate, non officere quantoscumque scrutandis privato examine Scripturis susceptos, totâque vitâ defensas errores.

His præcipuè abutuntur divinis sententiis tolerantissimi laxioris patroni. *Qui credit in Filium, habet vitam æternam*, Joan. c. 3, v. 36. *In hoc cognoscitur spiritus Dei. Omnis spiritus qui confitetur Jesum Christum in carne venisse ex Deo est*, Joan. c. 4, v. 2. Quisquis confessus fuerit quoniam *Jesus est Filius Dei, Deus in eo manet, et ipse in Deo* (Ibid. v. 15). Ad conciliandam dogmati illi fidem totum refertur Evangelium: *Hæc autem scripta sunt*, inquit Joannes, *ut credatis quia Jesus est Filius Dei, et ut credentes, vitam habeatis in nomine ejus*, Joan. c. 20, v. 31. Eundem ad scopum collineat Apostolorum prædicatio. Sic dicitur *adaperiens* (Paulus) *et insinuans, quia Christum oportuit resurgere à mortuis, et quia hic est Jesus Christus*, Act. Ap. c. 17. His et aliis id genus testimoniiis quæ et in Evangelio et Epistolis Apostolorum passim occurrunt, manifestè declaratur, ad accersendam justitiam, divinam adoptionem, æternamque vitam

aliud nihil esse creditu necessarium, nisi *Jesus Deo mittente venisse in mundum ad generis humani salutem*; quare igitur ad constituenda vera Ecclesiæ membra non sufficiat tanti dogmatis fides, hujusque fidei professio? Nec aïam reipsâ exigebat Christus variis ab ægrotis opem ipsius et miracula suppliciter poscentibus; non aliam exegit à latrone ipsum propè crucifixo, conversoque repenti in penitentiam; non aliam Apostolorum princeps die Pentecostes, à tribus Judæorum millibus, quos baptizandos prius curavit quàm fidei doctrinâ et vitæ christianæ institutis erudirentur.

Resp. 4°: Quibus debellatus est argumentis Juræus, iisdem potiori etiam jure superati jaceant necesse est Hobbii, Chillinworth, Lokius. Si enim à verbo Dei et scripto et tradito, necnon ab ipsâ Christianæ religionis substantiâ alienum sit, ut ex omnibus sectis præcipua fidei dogmata profitentibus, cætera verò aliis plura, aliis pauciora abjicientibus, Ecclesia Christi coaluerit (id quod asseverat Juræus), quantò magis à Scripturis, et traditione, inditisque Ecclesiæ à Christo dotibus abhorreat inaudita seculum ante decimum sextum doctrina, quæ ad ineamdam cum fidelibus communionem, salutemque assequendam, nullius præter unum aut alterum dogmatis fidem postulat, cæteris licet abnegatis palam, aut ne quidem salvâ substantiâ depravatis? Premuntur Hobbii et Lokii placidis Protestantes, neque suis nisi velint repugnare principiis, abstinere possunt à comprobando illo quem audent Hobbii et alii extulerunt, immani tolerantismo: id enim palmare est, atque axiomatis instar, continuè receptum apud Protestantes, ut non auctoritate, ne universalis quidem Ecclesiæ judicio dirimi oporteat fidei controversias. Sicut doctis et peritis, ita rudibus ipsis et illitteratis potestatem faciunt, jusque universim arrogant, propositam sibi doctrinam discutendi atque dijudicandi confidenter, deinde quas ipsius partes revelationi consonas putaverint, eligendi, quas verò dissentaneas, respuendi, reclamantibus licet unanimi consortio SS. Patribus generalibusque conciliis; quâ ergo vel auctoritate vel ratione, judicabitur descivisse illos ab Ecclesiâ et salute, qui hoc vel illud dogma quod Protestantibus severioribus fundamentale videatur, putaverint post privatam discussionem, sibi esse negandum ac rescindendum? Premuntur vicissim à plurimis saltem Protestantibus, Hobbii, Lokius et alii, graviter et acerbè exprobrantibus

deformari totam Ecclesiam faciem, atque haberi ludibrio, dum scriptis in publicum manantibus, traducitur tanquam turpissimis referta sectis, atque omnigenis contaminata et infamata hæresibus. Premuntur à Catholicis, et laxioris et laxi minus tolerantissimi sectatores ac patroni: in his adimpletur et illis, quod olim à S. Hilario fuit observatum, lib. 7 de Trinitate, num. 5: «Dum hæretici omnes se invicem vincunt, nihil tamen sibi vincunt: victoria enim eorum «Ecclesiam triumphus ex omnibus est, dum eo hæresis contra aliam pugnat, quod in hæresi altera fides Ecclesiam damnat.» Fluctuantibus perpetuò nativæ levitate abreptis modò huc, modò illuc hæreticis, sola sibi constat divinis suffulta promissis Ecclesia; nec ulla unquam servandæ unitatis suppediabitur via, nisi auctoritati ipsius ac institutionibus firmum et integrum impendatur obsequium.

2º Animo concipi vix potest quantum à semetipsis discrepare soleant, quam inconstanter loquantur oriundi Protestantium è scholis *tolerantes*; intellectu faciles et apertas, in iis saltem quæ gravius sunt momenti, Scripturas divinas, importunè clamitant. Frequentius nihil apud illos personat: unius tamen aut alterius dogmatis professione, sic omnibus reserata dicitur Ecclesiam Christi, ut ipsius aditu arceri nemo debeat aut possit, qui doctrinæ illud caput retineat (divinam esse Christi missionem), præjudicatis distracti opinionibus, consequens inde futurum non attendunt, tam densis opertam esse obsitamque tenebris omnem ferè Scripturam, ut uno vel altero excepto dogmate, cætera omnia publicè abnegari possint vel adulterari, quin idcirco eorum impugnatores haberi oporteat aut liceat ab Ecclesiam communionem et à salute alienos, tametsi meliorem ad mentem sese non recipiant.

3º Christianorum nemo, nisi christianam prius deserat religionem, *Jesus esse Messiam, Dominum et Regem*, inficiabitur. Ergo Ecclesiam catholicam communionem obtinendam, et salutem assequendam si nihil aliud credi, et fidei professione contineri oporteat, hæreseos crimina incurrunt soli apostatæ; soli erunt ab Ecclesiam sinu, quam ipsi jam ultrò dereliquerint, ablegandi: attamen et Scripturis passim, et historia Ecclesiam indubitatis monumentis constat Christianos inter extulisse quum ab Apostolis, tum à conciliis et SS. Patribus, lethifera hæreseos crimine accusati fuerint, atque spurius inter factus, interposito anathemate aman-

dati. Certè Christo tanquam duci et domino subditos sese gloriabantur illi de quibus Paulus id testatur: *Circa fidem naufragaverunt: ex quibus est Hymenæus et Alexander, quos tradidit Satanæ, ut didiscant non blasphemare*, 1 ad Timoth. cap. 1, v. 19 et 20. Idem statuendam de novatoribus qui, eodem referente Apostolo, à veritate exciderunt, dicentes resurrectionem esse jam factam, et subverterunt quorundam fidem Idem asseverandum de aliis tot hæreticis, quorum meminerunt SS. Irenæus, Epiphanius, Augustinus, etc., annaliumque Ecclesiam scriptores, tum antiqui, tum recentiores. Tota denique evanescent Christiana religio, et continuo catholica fides obijcitur contemptui, si dummodò credatur *Jesus esse Messiam et Regem*, cætera permittantur proprio singulorum examini, nec possit ab Ecclesiam communione repelli, quamcumque de fide ac moribus doctrinam obstinatè palamque profiteantur.

4º In eo maximè deluduntur Hobbius, Chulwinworth, Lokius, etc., quòd intelligere noluerint, vel attendere, ad veram Scripturarum expositionem sæpè alia cum aliis conferenda esse testimonia, et quod in uno desiderari, aut etiam, solius verborum corticis habità ratione, excludi videatur, aliis suppleri atque significanter explicari. Sic quando dixit Christus Phariseos alloquens: *Verim tamen, quod superest, date eleemosynam, et ecce omnia munda sunt vobis*, Luc. c. 11, v. 41, nunquid indicatum voluit, sceleris omnem eluendam esse labem erogandam eleemosynam, tametsi quod intus est, plenum rapinæ et iniquitate permaneat? Dixit Christus: *Si dimiseritis hominibus peccata eorum, dimittet et vobis Pater vester cælestis delicta vestra*, Matth. cap. 6, v. 14. Nec tamen peccata proximo dimittentibus condonabit, nec placabitur, si avaritiæ serviant, si torqueantur invidiâ, si otio marcescant, etc. Dixit Christus: *Nolite iudicare, et non iudicabimini*, Luc. cap. 6, v. 37. Non idcirco supremum effugiet iudicium, qui licet à temerariis se continuerit iudiciis, indulgeat libidini, intumescat superbiâ, inimicos acerbo insectetur odio, nec delictorum maculam poenitentiam deterserit. Non à præstandis quæ Christianam constituent vitam, operibus eximit ipsa charitas, quæ hominem ipsa justificare valeat. Unde id pronuntiatum à Christo: *Si diligitis me, mandata mea servate*, Joan. cap. 14, v. 15. Testimoniis itaque Scripturæ, quibus sola commemoratur fides in Christum, Messiam,

Dominum et Regem, et quasi per se solum sufficeret, commendari videatur, non tollitur, non labefactatur necessitas fidei, quæ credantur aliis revelata in locis et Ecclesiæ iudicio sancta dogmata. *Prædicatè Evangelium omni creaturæ*, ait Christus, mittendis in mundum universum Apostolis : *Qui crediderit et baptizatus fuerit, salvus erit; qui verò non crediderit, condemnabitur*, Marc. cap. 16, v. 15 et 16. *Euntes ergo docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, et Filii, et Spiritûs sancti, docentes eos servare omnia quæcumque mandavi vobis*, Matth. cap. 28, v. 19 et 20. Fingere quis audeat hoc unum Evangelio ab Apostolis prædicato comprehendendi : *Jesus est Messias et Rex*; hoc unum tradidisse populis credendum Apostolos apostolicosque viros? Numquid hujusce unius dogmatis professione, totum disertè contineatur, quod gerendo salutis negotio servandum sit? Professionem illam semper et omnibus sufficere, nec ipsi contendunt tolerantissimi laxioris patroni. Eam quidem satis valere docent ad munierum patefaciendumque Ecclesiæ aditum : at nihilominus præcipiant, ut unusquisque pro suis viribus et conditione, incumbat legendis vel audiendis quæ Scripturâ revelaverit Deus, atque ad ea quæ divinitus enuntiata putaverit, fidem agendæ que suam rationem componat.

5° Dùm Scripturis divinis asseritur credendum esse in *Jesus ab uno Deo missum, eundemque Dominum et Regem*, credere jubemur in *Jesus*, qualis fuerit à Prophetis annuntiatum, prædicatum ab Apostolis, à se ipso declaratum, ac proinde in *Filium Dei unigenitum, Deum hominem factum, mundi Salvatorem, supremumque Judicem* qui sit via, veritas et vita, ejus et verbis omnibus adhibenda sit fides, insistendum exemplis, mandatis obtemperandum, et speciatim Ecclesiæ auctoritati adhaerendum. Quapropter nihil est quod miremur dogmatis jam pluries memorati (*Christum esse Messiam ac Dominum*), fidem ac professionem tantoperè extolli, cum ex eâ necessariò deriventur tot officia, quibus non nisi verè Christianus et Catholicus defungitur.

Restat ut paucis solvatur objecto desumpta ex illorum conversione quos ad baptismatis gratiam, nullâ penè interjectâ morâ provector, non licuit per tempus distinctis imbuti doctrinæ christianæ documentis. judæorum tria millia, post habitam coram numerosissimo cœtu, die Pentecostes orationem, curavit illicò S. Petrus int'anda baptismo : verum hâc

eâdem oratione Apostolorum princeps zelo fidei accensus, illos edocuerat mortem *Jesus* virtutibus, prodigiis, signisque à Deo approbati, definito consilio, divinæque traditi præscientiæ, ab iniquis interempti, ejusdem à Prophetis præannuntiatam resurrectionem, et in cœlos ascensionem, ipsum totius sanctissimæ Trinitatis mysterium his declaratum verbis : *Dexterâ igitur Dei exaltatus, et promissione Spiritûs sancti à Patre, effudit hunc quem vos videtis et auditis; vim baptismatis, eique adnexam peccatorum remissionem, exposuit Judæis S. Petrus : Aliis etiam verbis plurimâ testificatus est, et exhortabatur eos. Salamini à generatione istâ pravâ; qui ergo receperunt sermonem ejus, baptizati sunt. Beatissimis illis temporibus quibus affuebant dona Spiritûs sancti qui doceret omnem veritatem, tali duce ac magistro, nonne potuit citiùs maturari ac promoveri supra modum apostolicæ successus intitutionis? At etiamsi capita quædam duntaxat doctrinæ Christianæ ante susceptum baptisma didicissent priores illi Apostolorum alumni, tam benè affecti, nonne plenius eos deinceps fuisse eruditos aperte significat id quod subjungitur : *Erant autem perseverantes in doctrinâ Apostolorum, et communicatione fractionis panis, et orationibus*; Eunuchus Candacis reginæ *Æthiopia* baptizatus prius non fuit quàm edoceretur à Philippo diacono, quem de explanando quodam *Isaiæ* Prophetæ testimonio interrogaverat : *Aperiens autem Philippus os suum, et incipiens à Scripturâ istâ, evangelizavit illi Jesus*. An verisimile est, homini religioso tam studiosè percontanti tamque aptè disposito, non edisseruisse Philippum, quæ credenda essent, quæ faciendâ, dignam ut christiano nomine vitam degeret ferventissimus ille neophytus? Numquid igitur, quando sciscitanti Philippo utrùm ex toto corde crederet, respondit : *Credo Filium Dei esse Jesus Christum*, id unum dogma compertum habuit? Dicatur ergo (id quod absolum) de suâ religione interrogatos olim, intonante persecutionum procellâ, doctissimos etiam Christianorum, cum responderent se in *Christum Dei Filium* credere, dogma nullum aliud explicitâ fide credidisse, aliudque nullum symbolo fidei quod profitebantur contineri.*

Obijcies 7° : Utrùm viâ auctoritatis dirimendæ sint exortentes de fide et moribus controversiæ, ambigitur inter Christianos : viam illam necessariò tenendam, etiamsi apud omnes constaret, auctoritatem cui ab omnibus

obtemperandum sit, societas nulla Christiana vindicare sibi potest, nisi veram se prius Ecclesiam probaverit; at quænam præ cæteris hoc nomine adeunda sit, non assumi potest tanquam probatum, quædiu investigantur atque perpenduntur Ecclesiæ notæ: semotâ autem sequendæ auctoritatis necessitate, cohærent sibi, atque servandæ unitati aptissima sunt tolerantium principia, quæ summam in his posita sunt. Canonici habendi sunt Scripturarum libri, quos afflante Spiritu sancto scriptos esse, constanti et unanimi Christianarum societatum consensu perspectum est. Illis in libris, apertè versantur fundamentalia dogmata; eadem quoque non obscurè, non æquivocè, Apostolorum symbolo continentur, quod ad erudiendam ipsam plebem conditum est, unde, ut docti, ita et illitterati haurire possunt quæ ad comparandam Ecclesiæ communionem credenda sint.

Resp.: Componendas esse viâ auctoritatis, quæ ad religionem pertineant, controversias, jam pluribus demonstratum est; nec certum ullum ac stabile unitatis principium subministrari, si privato examine discutiendæ ac iudicandæ sint; hinc tolerantium systemata omnia diruuntur, etiam antequàm ostensum fuerit, quænam Christianas inter societates, eâ auctoritate polleat, cui omnes parere debeant, et quæ soli possit Ecclesiæ Christi competere: cæterum hanc soli Romanæ Ecclesiæ adscribi posse, progrediente quæstionum ordine convincetur, ac vel uno probatum est consecrario, quod dissertationi de iudice controversiarum subiunximus.

Futurum demonstravimus ut rejectâ Ecclesiæ auctoritate, nulla suppeteret via Scripturarum canonicitatem et sensum certè dignoscendi, ad hominum præsertim vulgus accommodata; tuta nulla regula discernendi fundamentales à non fundamentalibus articulis. Non hic opus est iterare quæ deprompsimus argumenta; aliquâ fortè expositione indiget id quod obtinetur de Apostolorum symbolo præcipua complectente fidei capita, et ad imperitorum præcipuè institutionem, inquirunt, attemperato. At ubi despiciuntur ac deseruntur institutiones et auctoritas Ecclesiæ, quàm alienos depravatosque in sensus detorquentur plerique symboli illius articuli! Sic Ariani profitentur quidem Jesum Christum esse Filium Dei, sed adoptivum, justis omnibus aliis, gratiæ plenitudine antecedentem, non unum cum Patre naturâ substantiâque Deum: sic

Nestoriani Verbum divinum distinctam esse à Christo personam, atque in eo inhabitare tanquam in templo confinxerunt: sic Macedoniani Spiritum sanctum pro virtute quædam à Patre derivatâ, non pro vero Deo habuere. Mirum ac stupendum, quantum Sociniani adulterandæ christianæ fidei, corrumpendæ mysteriorum notioni, deflecentisquæ à proprio sensu sacris monumentis allaboraverint.

Omnibus illis novatoribus objiciantur decreta ex libris canonicis symbolisque fidei diserta testimonia, eâ statim utentur indomitâ licentiâ quam sibi arrogant auctoritatis osores, in exponendis suo arbitrato, quæ tum ex divinis codicibus, tum ex traditione, depellendis ipsorum erroribus colliguntur. Sublatâ definiens Ecclesiæ auctoritate, nullus erit dissendendi et altercandi finis; suo in sensu unusquisque abundabit: alter in alterum, pro suo affectu conferet, seu retorquetur hæreses crimen; nemo coram societate haberi hæreticus poterit et ab Ecclesiæ sinu avulsus, nisi qui perversè ea negaverit, quæ Christianus nemo, negato nisi ipsomet Christo, abjecerit.

Denique (et id sedulè ponderandum est) falluntur, aut fallere student Tolerantes, dum ab implicitâ fide, imperitis præsertim nituntur opportuno accersere præsidium; hæc paululum evolvenda est adnotatio.

Apud Catholicos occurrunt quidem multi qui vel dogmatica omnia Ecclesiæ decreta, comperta non habeant, vel eorum fortè non pauca, præ ingenii tarditate, pravè intelligant: at implicitam illorum omnium fidem rectè habere possunt, quia generatim sinceroque animi obsequio credunt quidquid Ecclesia credendum proposuerit; tùm si quid erroris, propriâ mentis infirmitate aut præjudicatâ opinione susceperit, id omne paratè sunt respuere, statim atque cognoverint, quid credendum, quid agendum sit, eadem Ecclesia declaraverit. Hinc perspicere est quemadmodum in Ecclesiæ auctoritate conquiescant, ejusque senu arctissimè foveantur, intactam continuè unitatem fidei retinentes.

Non eo loco reposita est Tolerantium causa: dictitant in Scripturis apertè revelari quæ creditu ad salutem necessaria sunt (quâ in assertione quo pacto laborent et hæreant, jam à nobis expositum est), tùm addunt, si quid in cæteris scrutando Scripturas erratum sit, implicitâ nihilominus fide sufficienter totum illud credi, dum Christum divinitus esse missum creditur, ut testimonium perhi-

beret veritati, nec ab eâ unquam posse illum aberrare. Frustra id obloquuntur; haud enim iterum, ut scitè adnotat Bossuetus, venturus est Christus, ut quæ in Scripturis obscura sunt explanet; aptaque expositione patefaciat et vindicet, quæ suam ipsorum in perniciem vertunt novatores aut infirmi: auctoritatem asperrantur ac derelinquunt Tolerantes, eorumque discipuli, quâ Deus ipsos ut cæteros regi et ab errore dimoveri constituit: oculos reflectunt à saluberrimâ face, quam ipsis offerente et præcedente Ecclesiâ, illuminandis destinavit. Suo solo innitentes iudicio, sese fidei suæ moderatores ac velut arbitros constituunt: quâ igitur ratione obtendere queant, implicitâ et verâ divinâ fide se credere ea ipsa dogmata quæ perlegendis excutiendisque Scripturis, verâ notitiâ attingere et assequi non valuerint? Nonne quidquid erraverint, imputare sibi meritò debeant, eam obfirmato animo viam dimittentibus quam investigandâ veritati Deus, ubi de revelationis intelligentiâ, salutisque negotio agitur, præstitutam voluerit?

Si qualiter à Protestantibus obstrudatur, ita urgetur implicitæ fidei efficacia, haud incongruenter inde concludi posset, ab ipsis reprobandis Christum Judæis, credi omnia religionis Christianæ dogmata, eam et palam prædicentese credere quidquid à Deo revelatum sit.

Objicies 8°: Dùm ad veram unitatem requiritur ejusdem doctrinæ professio, non postulatur communiò in doctrinæ capitibus quæ Liberis theologorum traduntur concertationibus, sed in fidei dogmatibus quæ profitetur Ecclesia, et quidem vera Christi Ecclesia: quid enim prodesset alienum à Christo consortium? non inde magis posset legitima unitas efflorescere, quàm ex pactione scelerum, legitima iniri societas; at de Christi verâ Ecclesiâ tanquam jam repertâ non instituitur sermo, dùm proponitur assignatis indaganda notis.

Etverò, nedùm ad asserendam fidei unitatem oporteat haberi prius pro repertâ et agnitâ veram Christi Ecclesiam, necesse est potius, ad inquirendam efficaciter veram Ecclesiam, indagari prius et explorari doctrinam quæ ad fidei christianæ depositum pertineat. Id potest idoneo illustrari exemplo. Expendere et dignoscere si volueris, utrum ex Peripatheticis vel ex Platonicis conflatus sit aliquis individualis cœtus, nonne prius innotescere debeat, qualem Peripatheticî, qualemve Platonici doctrinam teneant? Eâdem prorsus ratione, ut secernatur et agnoscat verâ quæ genuinis complectitur

Christianos Ecclesia, necesse est investigari prius et agnosci quam Christus discipulos suos edocuerit, quamque diffundendam doctrinam eisdem tradiderit.

Resp.: In exponendâ Ecclesiæ unitate, repellendoque tolerantismo nondùm, ut diximus (et aliis inculcandum esse) ad ipsam doctrinæ veritatem attenditur; in solam profundè fidei unitatem intenditur animus; probandum suscipitur individuam esse à Christo constitutam societatem, cui ad salutem adipiscendam necessariò adhærendum sit; ad eam dignoscendam admoventur insignes et indubitata quædam notæ: tum demùm qui eam agnovērunt, in promptu est ut ab eâdem hauriant et suscipiant veram quam illi concedidit Christus ipsa veritas, doctrinam. Hæc in disserendi methodo nihil occurrit vitii, nihil quod à sanioribus ratiocinii regulis abtudet.

Evania, nec ad rem pertinet, quæ in objectione, ex operibus Chillinworth adducta est comparatio: non lineamentis oris, non corporis præstantiâ, non animi aut ingenii dotibus. aliusve exterioribus præluentibusque notis dignoscere possumus ac distinguere ab aliarum sectarum philosophis, Peripatheticis, vel Platonice. Totum hoc discrimen deducendum est à præcipuis aliquot et prominentibus doctrinæ capitibus, quorum alia Peripatheticis, alia Platonice ita passim adscribuntur, ut his tanquam propriis à quâlibet diversâ sectâ facile illos internoscere possimus; at Ecclesiæ suppetunt exteriores quædam et aptissimæ notæ quibus ab omni alienâ et adulterinâ societate distinguitur et sejungitur, verâque, ut adnotavimus, cognitâ Ecclesiâ, facilis et expedita patet via, tum ad cognoscendam et suscipiendam quam Christus revelaverit doctrinam, tum ad præcavendos errores; æquitate privatoque inhærentibus examini, magis magisque immineant et augeant.

Objicies 9°: *Veritatis putativæ* nomine, ut præfati sumus, donatur ille omnis error qui veritatis speciem cùm induerit, pro ipsâ veritate habeatur; ut animos commovet et allectat sincera veritas, ita pellicet et afficit etiam error, ementis quando exornatur coloribus; in illum qui dicuntur hæretici non abducuntur, nisi quia mendaci decipiuntur larvâ, dùm inquirendæ acriter incumbunt veritati, eundem paratî rejicere, si lux ipsis affulget quâ defraudantur non volentes; æquitati porrò non congruit, ut insimulentur et plectantur propter susceptos errores, quibus consecrandis et pro-

pugnandis, partes veritatis adjuvari ac tueri maximè sibi videantur; nulla patitur ratio, ut eò vituperentur subjaceantque excommunicationi, quòd in perversigando Scripturarum sensu, sagacitas mentis eos deficiat; tumquem sacris cooicibus tribuendum esse sensum putaverint, iniquè ageretur cum eis, si cogerentur illum, repugnante conscientia cui oblectari nefas, tanquam spurium erroneumque condemnare.

Hæreticorum pars maxima ab ipsis verè incunabulis falsam hauserunt doctrinam, cui assidua quòdam emulatioe adhaerescunt; in eà obfirmati tum publicà institutione, tum conspirantibus exemplis, omnigenisque ad erandum incitamentis: ergone illi omnes jacebunt miseri, velut ab arbore præcisi et arcescentes rami, æternis tandem deputandi suppliciiis?

Resp.: Non hic redarguendis immoramur illis qui renitente conscientia hæreticam aliquam doctrinam defendere ac propinare audeant; horum ipsi Tolerantes patrocinium abiciunt. Quod verò ad cæteros attinet, fateamur nec approbari ab hæreticis, imò nec posse interius et animo approbari errorem cognitum ut errorem: id ipsa vetat natura humanæ mentis ad veritatem prosequendam conditæ et ordinatæ: at non inde consequitur excusandos esse à peccato, immunesque ab hæreseos nefaria labe præstari, qui posthabita Ecclesiæ auctoritate, suoque præidentes judicio, dediti sunt ac patrocinantur proscriptis ab ipsa erroribus, quos fallente specie, pro veris dogmatibus habeant.

Eo si nomine excusarentur, quòd à veritate deviare se non arbitrentur, vacarent etiam culpâ infensissimi christianæ religionis hostes, non Judæi solum qui dum Ecclesiam Christi à fundamentis excindere peroptant, sanctissimo se studio accensos putant, verum etiam Mahumetani, dum nefaria pseudoprophetae sui instituta impensissimè colunt: illum enim credunt fugandis errorum tenebris, et revocandæ postliminio veritati divinitus esse excitatum, ac tanquam è caelo delapsum, numerisque velut omnibus absolutum opus venerantur Alcoranum. Ergo Christus voluisset inanes errores generi humano tum injicere, cum Apostolis præcipiendo ut gentes quæcumque ipsis mandaverat edoceren, hanc edidit sententiam: *Qui non crediderit, condemnabitur.* Marc. cap. 16, v. 16. Ergo de Epistolis S. Pauli loquens S. Petrus falsò dixisset: *In quibus sunt*

quædam difficultia intellectu, quæ indocti et instabiles depravant, sicut et cæteras Scripturas ad suam ipsorum perditionem, 2 Epist. Petri, c. 3, v. 11. Ex eà depravatione nihil caperent detrimenti, cum suæ ipsius conscientia testimonio excusarentur. Perperam discipulum suum gentium Apostolus istis admonuit verbis: *Hæreticum hominem post unam et secundam correptionem evita, sciens quia subversus est, qui ejusmodi est, et delinquit, cum sit proprio judicio condemnatus,* ad. Tit. cap. 3, v. 10 et 11. Proprio nedum judicio condemnarentur hæretici, per illud potius coram Deo et hominibus forent absolvendi, cum errorem pronis sectantes animis, dimicare pro veritate sibi videantur.

Ab Evangelii normâ omninò recessissent concilia omnia tum particularia, tum generalia; charitatis et æquitatis legibus obstinatè detraxissent orientales omnes et occidentales episcopi; à temporibus Apostolorum ad nostram usque ætatem invaluisse vis et calumnia in regimine Ecclesiæ: immunes enim fuissent à culpâ quos propter diversitatem dogmatum episcopi percellabant anathemate, extrudebantque à fidelium societate, tanquam hæreticos et perduelles, à regno Dei longius alegandos. Ad omnem propulsandam accusationem, hoc unum, qui habebantur hæretici, reponere satis habuissent, nullam se doctrinam tueri, quam divina suscipiantur revelationi repugnare: nativoque jure quo exui nemo possit, omnibus esse licitum, quæ vera, quæ recta judicaverit, ea suscipere, palamque profiteri, hanc esse prærogativam *veritatis putatæ*, vicesque gerentis, ipsius quæ desit, veritatis.

Inst.: At, inquit Tolerantes, condemnari Deo iudice nemo potest eo nomine quòd veritatem mente non perspexerit: perinde id foret ac si eò quis damnaretur, quòd vel captus oculis, vel hebescente saltem oculorum acie, obversantia quæque cernere non potuisset.

Resp.: Plura possunt contingere, sæpiusque contingunt cæcitatibus genera, quæ iustam inducere excusationem nequeunt, divinamque potius iracundiam concitent. Procul dubio Christus excusatos non habebat illos, quos ita compellabat: *Væ vobis, duces cæci, qui dicitis: Quicumque juraverit per templum, nihil est; qui autem juraverit in auro templi debet,* Matth. cap. 23, v. 16 et 17. *Stulti et cæci: quid enim majus est, aurum an templum quod sanctificat aurum? Absque synagoga faciunt vos; sed venit hora, ut*

omnis qui interficit vos, arbitretur obsequium se præstare Deo, Joann. cap. 14, v. 2, numquid significatum voluit crimine nullo contaminandos esse Judæos, ractandis Apostolis, utpotè qui obcæcati, gratum se tunc sacrificium Deo persolvere putarent? Ignorabant Judæi sapientiam in mysterio, quæ abscondita est: si enim cognovissent, nunquam Dominum gloriæ crucifixissent, 1 ad Corinth. cap. 2, v. 7 et 8. Haud tamen injuriosè Judæis exprobrat Christus nefandum quo ipsam crucifigi postularent, scelus, neque injustè tot à seculis varias per gentes miserè dissipatos illos urget vindice poenâ supremus judex. Advertere nolunt Tolerantes, culpandam esse per semetipsam cæcitatè animi, vel in se, vel in causâ liberè susceptam, eâque proinde non amoveri, sed incurri offensam Dei; neque verò ut liberè contracta censeatur, et meritò redarguatur, plectaturque cæcitas, necesse est, ut ex animi proposito veritas refugiat, ac velut ex industria accersantur capienturque errorum tenebræ; hunc in modum affliciebantur illi qui, sicut legitur in libro Job, Deum sic videbantur impudentè alloqui: *Recede à nobis: scientiam viarum tuarum nolumus*. Præ cæteris quidem notandum et mulcandum id cæcitatè genus, illiusque patrocinium in se recipere quis nisi peccato venundatus audeat? Ut jure et meritò culpæ vertatur cæcitas, satis est ut caveri potuerit: justissimè imputantur mala quæ inde consecutura aut prævideantur, aut moralitèr potuerint prævideri. Idcò enim propter fidei privationem non plectentur qui *negativi* appellantur infideles, quia cum ipsi nunquam sit annuntiatum Evangelium, neque vident, neque prænosse potuerunt, sese lege naturali violandâ comparandâ obices fidei apponere.

Cæterùm quæ impellere in hæresim, aut in eâ delinere soleant, non est arduum intellectu: lethifero alii torpent veterno, quo retrahuntur ab investigandâ veritate, quam si, ut ait Salomon, *quasi pecuniam* quærerent, Proverb. cap. 2, illam profectò quantum ad salutem necesse est, assequerentur. Temerariâ et inquietâ prurunt alii curiositate. Apostolo teste, *semper discentes, et nunquam ad scientiam veritatis pervenientes*, 2 ad Timoth. cap. 3. Quot et quales inordinatis ex affectibus scaturiunt errores! *Radix omnium malorum*, inquit Apostolus, *est cupiditas, quam quidam appetentes erraverunt à fide, et inseruerunt se doloribus multis*, 1 ad Timoth. cap. 6. Dinumerari ne-

queunt qui voluptatis lenociniis irretiti et abstracti, atque, *bonam conscientiam repellentes, circa fidem naufragaverunt*. Illic tanto æstu in cœlibatum et virginitatem plerique invehuntur hæretici. (Qui dicuntur *bonam conscientiam* repellere, non idcirco errorem apprehensum ut errorem amplectuntur, sed bonos mores approbanti reluctanter conscientia.) Varias inter hæreseon causas videtur eminere nativo veluti jure superbia, et effrenæ libertatis amor; hinc ab Apostolis hæretici vocantur *homines se ipsos amantes, cupidi, elati, superbi*, 2 ad Timoth. cap. 3; *qui dominationem spernunt, majestatem autem blasphemant*. Epist. Jud. cap. unico, v. 8, *segregant semetipsos*, ibid. v. 19.

Instant iterùm, seiscitanturque Tolerantes, num igitur hæretici debeant conscientia suæ testimonio resistere, atque à doctrinâ desciscere, cui scribendum esse persuasum habeant.

Resp. Constat ipse Baylius peccari sæpius, divinamque tam offendi majestatem, cum suadenti paretur conscientia: itaque nec unquam licet repugnante agere conscientia, nec tamen semper expedit, aut fas est dictatis conscientia morem gerere, sed erroneam oportet quantum fieri possit, deponi atque emendari: non abs re videtur scriptoris mox appellati testimonium exserbere: « Encore que les erreurs déguisées en vérités acquièrent tous les droits de la vérité, il ne s'ensuit pas que l'exercice de ces droits soit toujours une chose innocente; on rendra compte un jour à Dieu de tout ce que l'on aura fait en conséquence des erreurs que l'on aura prises pour dogmes véritables: et malheur, dans cette terrible journée, à ceux qui se seront aveuglés volontairement, à ceux qui, plongés dans une lâche oisiveté, n'auront pas voulu prendre la peine d'examiner leur créance; à ceux enfin qui auront favorisé l'introduction des erreurs dans leur esprit, parce qu'elles s'accordent avec leurs passions déréglées! ils auront un droit, je l'avoue, d'agir conformément à leurs erreurs, mais comme c'est un droit mal acquis, et qui tire sa source ou de la malice du cœur, ou d'une indifférence prodigieuse, ou d'une paresse inexcusable, il ne peut qu'empoisonner tous les fruits qu'il aura fait naître. » Œuvres de Bayle, tome 2. Jus profectò egregium! malè acquisitum, à pessimis derivatum fontibus, ac venenatis feracissimum fructibus!

Haud inficimur hæreticas inter societates

posse homines versari, qui veram ignorantem Ecclesiam, ita nihilominus verè sunt animo affecti, ut generatim divinâ fide credant quicquid Ecclesiæ Christi revelatum fuerit: hinc sectarum in quibus vitam degunt, neque schismati, neque erroribus, propriè ac *formaliter* addicuntur; ad Ecclesiæ corpus affectu dumtaxat pertinent, ad animam verò reipsâ et perfectè pertinere possunt, quia possunt cum divinâ fide quâ præditi sunt, spem et charitatem conjungere; sed cum eos dignoscere nequeat Ecclesia, discernendos illos summo relinquit iudici, qui corda scrutatur, spiritusque ponderat; tùm si qui ex ipsis exteriorem ejus communionem postulaverint, eodem ferè modo, antequàm ad fidelium admittantur consortium, erga illos se gerit, ac si *formali*, ut aunt, schismate et hæresi fuerint contaminati. Denique ex hæreticis vel schismaticis societatis, non tot invincibili laborare ignorantia, quot vulgò putantur, colligi potest ex ingenuâ celeberrimi viri confessione; hanc juvat hic subjungere: « Vous voulez entrer en compte avec lui (avec Dieu) comme Job: « il vous confondra, et de mille articles de votre compte bien débattus, vous n'en gagnerez pas un seul; vous avez fait ce que vous pouviez, direz-vous; il vous montrera que vous n'en avez pas fait la centième partie. N'avez-vous rien préféré au désir de lui plaire? N'avez-vous point eu plus d'ardeur pour quelqu'autre chose que pour lui, et quelqu'autre affaire plus importante que celle de connaître sa vérité? l'impénitence, la vanité, la dureté de votre cœur n'ont-elles mis aucun obstacle aux lumières qu'il voulait répandre dans votre esprit? Vous en direz ce qu'il vous plaira; pour moi, à qui il a fait cette miséricorde de me ramener à son Eglise, je sais que je n'ai pas fait la millième partie de ce que je pouvais, pour obtenir cette grande et infinie miséricorde. » Pélisson.

Objicies 1°: Ab Ecclesiæ communione excludi tot sectas quæ hæretice dicuntur, vel schismaticæ, verisimile non est; inprimis ab Ecclesiæ indole id abhorret, quæ Dominum magistrumque collit, qui mites et humiles corde omnes ad se benignè vocat, ut sit unus ovile et unus pastor. Nonne institutis evangelicis quibus fovetur et constringitur tam necessaria societati tum ecclesiasticæ, tum civili concordia, jubemur ut eccles. viiia, ita singulorum tolerentur errores?

Dogmate horrendo, ut adnotat J. Jacobus Rousseau, advecta est intolerantia; homines ipsa in homines incitat, mutuumque excogitatum odium; frustra autem ostentaretur exactitudo politicam inter et ecclesiasticam tolerantiam discrimen: hæc utraque indivulso cohæret sibi nexu: una sine alterâ constare nunquam potest, nec pacem ipsi componerent angeli cum hominibus, quos Deo haberent infensos: hinc juvenem qui ex Protestantium societate catholicam ad Ecclesiam confugerat, hortatus J. J. Rousseau, ut revertatur in patriam, religionem semetipsum restituat, quam accepit à parentibus, nec eam ampliùs deserat (de la Tolérance des Religions. Lettres de M. Leibnitz, et Réponses de L. Pélisson).

Hinc toties *infremebat* Juræus, quoties mente sibi exhiberet Ecclesiam, quæ societatem omnem hæreticam vel schismaticam judicaret à celesti projectam hæreditate. Totidem hæc sunt, inquit, credulitatis portenta quæ sanæ mentis nemo approbare aut ferre queat, Emile, t. 3. Congerere supervacaneum foret tum Baylii, tum aliorum errantium effata, quæ impotentem et atrâ bile tumentem animum tota referunt.

Resp.: Convicia regerere conviciis, indignosque sales rependere, animus non est: argumenta Catholicissuppent, quæ et causæ quam defendimus dignitati, et sanctissimis Ecclesiæ institutionibus longè magis congruant.

1° Ut homines æternam ad salutem adducat, divinitus constituta est Ecclesia, quemadmodum sapienter admonet vir eruditus jam nominatus (Pélisson), cujus verba è Gallico sermone in Latinum convertenda et subjicienda duximus (le vrai Système de l'Eglise): « Pronum est igitur et consentaneum, ut à salute excludant, qui ab ipsius (Ecclesiæ) communione recedere voluerint; res ita nisi se haberet, quem ad finem evaderet Ecclesiæ constitutio? non irrita solum foret, verùm et sibimet contraria: sic Deus homines, Judæos saltem et Christianos fingeretur allocutus: Vobiscum in eo fœdus: in populum mihi speciatim consecratum vos eligo; vobis edico leges; sacramenta instituo; ordinè cuncta dispono; ministerium constituo publicum; alii pastores erunt, oves alii; aliis vigilantiam impero, animi fortitudinem, æquitatem, intentam ovili charitatem: aliis animum docilem, mansuetum, ducibus et magistris obsequentem; conspirantibus hujusmodi officis,

« via sternitur ad salutem. His tamen omissis, salutem unusquisque seciùs continget. » Pé-lissou, de la tolérance des Religions.

2° Venit Christus in mundum ut testimonium perhiberet veritati : ascensus ad Patrem post tot exantillatos labores, totque exhaustis doloribus, servandæ sanæ doctrinæ consultum voluit : sacrum idcirco istud depositum commisit Ecclesiæ ; hanc ut illud ab errorum dolis, assultibusque illæsum ac intemeratum præstaret, arctissimâ constrinxit lege : auctoritatem, novis excindendis doctrinis, et comprimentâ novatorum audaciæ necessariam, ipsi contulit ; denique imminentibus fraudis aut violentiæ periculis ne occumberet, sese omnibus diebus eidem affuturum promisit. Quid igitur de agendi ratione Ecclesiæ conquerendum, quid acerbius, quid à christianâ charitate disjunctum esse videatur, si concessâ sibi potestate utatur ad repellendos à suâ communione rebellantes subditos, resistentes veritati, corruptos mente, reprobos circa fidem, seductores, proficientes in pejus, quorum *sermo ut cancer serpit*, 2 ad Timoth. cap. 2, luemque multis intentat vix sanabilem.

Id certè illæso humanitatis et charitatis jure faciunt quælibet societates etiam politicæ, ut dissidentia tabidaque membra quæ sanari nequeant, resecauda curent, totiusque incolumitas corporis corruptæ, et lethiferæ alicui parti anteponatur, quid ergo ratione illud ipsum videretur in Ecclesiâ redarguendum, quæ in hæreticos et schismaticos non adhibet anathema, nisi saluberrimis obstiterint pervicaciter remediis : nec illo utitur nisi meliorem ut sese recipiant ad frugem, rescindere illud parata, statim atque contumaciam abjicere, et recta sapere voluerint ? Jubet Christus ut habeatur tanquàm *ethnicus et publicanus, qui Ecclesiam non audierit* ; quo igitur pacto quasi tyrannidis crimen inferatur Ecclesiæ, eò quod à suâ communione submoveat homines documenta ipsius et auctoritatem contumeliosè detrectantes, alumnorum ejus subvertentes fidem, et sacræ depositum doctrinæ, quod inviolatè custodire debeat, disperdere molientes ? Violatæ charitatis reum agere S. Paulum quis eò præsumat, quòd hæreticum hominem Apostolus ille gentium jubeat post unam et secundam correptionem devitari, ad Tit. cap. 3, *dissensionesque et sectas inter illa recensuerit de quibus dixerat : Quoniam qui talia agunt, regnum Dei non consequentur ?* Alienos haberi

ab Ecclesiæ communione et à regno cœlorum, hæreticos et schismaticos nemo mirabitur, qui adnotata quædam à Nicolito perspexerit : hæc Latinum in sermone transferemus : « In hæresi et schismate non crimen unum invenitur, sed fœda criminum colluvies. Schismate rebellatur nefariè tùm adversus Ecclesiam, tum adversus ipsamet Christum dicentem : Qui vos audit, me audit ; qui vos spernit, me spernit. At Spiritu sancto affirmante, quasi peccatum ariolandû est repugnare, et quasi scelus idololatriæ, nolite acquiescere, 1 Regum c. 15, v. 25. »

Eodem crimine plura infringuntur Decalogi præcepta, v. g., præceptum de honorandis patre et matre. « Christianorum enim mater Ecclesia, illis quæ secundùm carnem sunt, matribus longè præstantior... *Maledicti regnum Dei non possidebunt*, 1 ad Corinth. cap. 6, v. 10. Quomodò ab iis illud possideatur qui calumniis impetunt sponsam Christi Ecclesiam ? Falsis autem criminationibus Ecclesiam læcessunt omnes hæretici et schismatici : ipsam quippe tradunt quasi corruptam, spuriam, turpe prostibulum, proscindunt conviciis, in camque conferunt crimina omnia, quæ suæ rebellionis ac desertionis excusandæ prætenderunt. Si dignus sit qui medium in mare projiciatur, quicumque minimum ex fidelibus scandalizaverit, quodnam pœnarum genus non illi mereantur, qui tùm exemplis et aduherinâ doctrinâ, tùm audaci ab Ecclesiâ discessione, totidem veluti laqueis irretire et abstrahere cunctos fideles aggrediuntur ? » Crimine implicatur qui proximo terrena bona subripit : « Quale igitur in se traxerint crimen, quicumque Ecclesiæ et sacrum ministerium, et concreditum illi verbum subducere attentaverint ? Hoc in scelus impingunt omnes hæretici et schismatici ; nituntur enim iniquâ usurpatione contractare, quæ soli debent Ecclesiæ adjudicari. » Inde sic opportunè concludit Nicolius : « Tot igitur flagitia, cùm in hæresim et et schisma certatim confluant ; cùm illis non unum, sed pleraque præcepta violentur, non humanitatis, non charitatis leges obliviscitur Ecclesia, sed veritati aures, mentemque accommodat, dùm à salutis viâ resiliere omnes hæreticos et schismaticos judicat et pronuntiat ; judicium Dei tum sequitur et exprimit, cùm ipsorum pervicaciam et rebellionem ipso perstringit anathemate. » Nicole, de l'unité de l'Eglise, lib. 2, cap. 11.

Vano ludit aut fuditur terriculo J. J. Rousseau, dum persuadere cupit, odia concitari, atque inter cives disturbari pacem, si credatur infensus esse Deo et à communionem fidelium dissociatos hæreticos. Ipsum procul dubio latebat veræ charitatis indoles. Eâ certè conflabat Christus : noverat reprobandos esse Judæos, ingrati utpote animi et perfidiae tenaces omnem ultra modum : attamen impendentia civitati Jerosolymæ mala cum prospiceret, *fleuit super illam*. Tales numquid odium eliciebat lacrymas?

Reprobationem illam gentis suæ perspectam habebat Apostolus : nec tamen deferuisse tum in illo charitatem, nonne istis evincitur verbis : *Veritatem dico in Christo, non mentior, testimonium mihi perhibente conscientia meâ in Spiritu sancto : quoniam tristitia mihi magna est, et continuus dolor cordi meo : optabam enim ego ipse anathema esse à Christo pro fratribus meis. Ad Romanos, cap. 9.*

Quod spectat ad hæreticos et schismaticos, aliter erga homines, aliter erga errores et rebellionem afficitur Ecclesia : hæreseon et schismatum ipsa vestigia delere exoptat : homines verò hæresi vel schismate impeditos, ad veritatem et salutem adducere ardentè expetit, et pro viribus admittit, maternâ sævit charitate, ipsos ut iterum parturiant, donec formetur in ipsis Christus, et ad unitatem, quam discernere voluerunt, feliciter revocentur.

ARTICULUS II.

DE SANCTITATE ECCLESIAE CHRISTI.

Sanctam esse Christi Ecclesiam, nemo nisi christianæ infensus religioni negaverit : *Christus dilexit Ecclesiam, et seipsum tradidit pro eâ, ut illam sanctificaret*, ad Eph. cap. 5. Suum profudit sanguinem ut sit *sancta et immaculata* (ibid.) ; verùm eò loci instituendus est sermo de sanctitate ut notâ Ecclesiæ : seu investigandum quænam conditiones requirantur, et quo probationum genere asserenda sit hæc sanctitas, ut ad notitiam veræ Ecclesiæ ducere nos valeat. Oportet ut inter alumnos Ecclesiæ reperiantur qui justitiam et pietatem sincerè colant, necnon qui virtutum splendore venerationem sibi conciliaverint ; ac proinde necesse est, ut doctrinam Ecclesia profiteatur labis expertem, convertendis, sanandisque animabus idoneam, evangelicis institutis verè consonam : hic hæere aliquantùm animus videtur : nam pietatis ac justitiæ larvam induunt mali, virtutumque specie, haud infre-

quenter vitia celantur. Quibus igitur certis signis, à peccatoribus justos, à sinceris Dei cultoribus simulatores et illusores percernere queas ? Quâ ratione iudicari possit utrùm reipsâ veros Dei cultores, numericisque omnibus absolutam, ideòque evangelicam doctrinam sibi jure ac meritò tribuat, hæc vel illa societas quæ Christi Ecclesiam haberi se voluerit ? Virorum gesta in medium proferet, qui eximia virtutis famam sibi pepererint : at sordeſcunt aliquando intus quæ foris splendescunt, *quodque altum est hominibus, qui vident in facie, sæpè abominatio est apud Deum, qui intuetur cor, et illuminabit abscondita tenebrarum.*

Præterea, ad discernendam Ecclesiam si opus sit omnia et singula priùs expendere doctrinæ capita, quam præ se ferat aliqua societas, quæ titulo Ecclesiæ Christi, decoranda videatur, atque singulis ad trutinam vocatis, perspectum habere, utrùm nihil doceat, nihil approbet quod evangelicæ doctrinæ non congruat : quàm arduus, et hominum vulgo impervius, exhaustiendus erit labor ! tùmque incidendum erit in assignatas à Protestantibus notas, quæ postea refellentur.

Propositis ut illis occurratur incommodis, in exponendâ et defendendâ Ecclesiæ sanctitate, quatenus ipsius nota est, hanc teneamus expeditam disserendi viam : ostendatur primùm, vel potiùs attendatur id quod luce clarior est, falsò sibi nomen Ecclesiæ Christi arrogare omnem societatem, quam demonstraveris doctrinæ aliquid caput evangelicæ morum disciplinæ contrarium profiteri : *Quæ enim participatio justitiæ cum iniquitate ? Aut quæ societas luci ad tenebras ? Quæ autem conventio Christi ad Belial ?* 2 ad Corinthios, cap. 6. Quam autem veram esse contenderis Ecclesiam, ostendatur nihil obtendi posse, quod illius integritatem doctrinæ efficaciter oppugnet ; tum etiam quæ proferuntur ad ejusdem commendationem, exempla virtutum, eadem talia esse quæ obretractionibus non pateant : at quòd indubitanter ejus doctrina sit numericis omnibus absoluta, et Evangelio Christi planè consentanea : tùm quòd ut exteriori et coram hominibus, sic internâ et coram Deo sanctitate præstiterint viri quos annalibus suis celebravit, ad hæc probanda, argumentorum genus advocare possumus, quo quidem, simul, et doctrina, et hominum qui laude pietatis floruerint, perfecta cumulataque sanctitas certissimè declaretur. Loqui-

mur de miraculorum auctoritate, quæ tanquam divinitatis sigillum apud omnes habentur populos.

Moralem Ecclesiæ Christi doctrinam, nullâ posse demonstratione oppugnari, nemo diffidetur Christianus : concedet pariter quisque ac prædicabit, in Ecclesiâ viros extitisse pietate præcellentes, qui in medio nationis prave et perversæ effulserint sicut luminaria in mundo. Ad Phil. c. 2. Hoc unum in præsentî monstrandum suscipimus, nimirum et doctrinæ, et hominum qui cœlitum numero, jure inserantur, posse miraculis, tanquam divino testimonio sanctitatem confirmari. Sic via parabitur ad asserendam suo loco sanctitatem Romanæ Ecclesiæ : sit igitur

CONCLUSIO. — *Ducto ex miraculis argumento, invictè probari potest sanctitas Ecclesiæ.*

Quanta sit miraculorum vis ad suffragandum veritati, dictis et Ipse declaravit Christus summa veritas : *Opera quæ ego facio in nomine Patris mei, hæc testimonium perhibent de me.* Joann. cap. 10, v. 25. *Si mihi non vultis credere, operibus credite, ut cognoscatis et credatis quia Pater in me est, et ego in Patre.* Ibid. v. 25. Cùm duodecim Apostolos misit, qui Judæis Evangelium prædicarent, eos sic allocutus est, ut eorum verbis auctoritatem adjungeret : *Infirmos curate, mortuos suscite, leprosos mundate, demones ejicite.* Deinde à Domino jam in cœlum assumendo, docere jussi sunt omnes gentes, ac postea Spiritu sancto repleti, prædicaverunt ubique, Domino cooperante, et sermonem confirmante, sequentibus signis. Marc. cap. 16, v. 20. Alia Scripturæ loca prætereunda nunc putamus, quia res nobis cum Christianis agitur, qui miraculorum auctoritate communitam esse fidem, neque ignorant neque inficiantur. Nihilque causæ est cur ad astruendam fidem, ad confirmandam Apostolorum doctrinam, cùm tanti momenti fuerint miracula, id argumenti genus non valeret ad comprobandam sanctitatem Ecclesiæ, quæ servandæ illius fidei ac doctrinæ, ejusdemque disseminandæ causâ, divinitus condita est.

Hinc cæteros inter SS. Patres testatur gratulanter S. Augustinus, firmissima inter vincula quibus catholicæ devinctus Ecclesiæ, haberi miracula : « Tenet me, inquit (in Ecclesiæ gremio), consensio populorum atque gentium. Tenet auctoritas miraculis inchoata, spe nutrita. » Contra Epistolam fundamenti, cap. 4. Idem S. doctor de Utilitate credendi

cap 17, prædicat non esse dubitandum in ejus nos sinu Ecclesiæ condere quæ frustra hæreticis circumlatrantibus, et partim plebis ipsius judicio, partim conciliorum gravitate, partim etiam miraculorum majestate damnis culmen auctoritatis obtinuit.

Summatim hic attingemus principia ex quibus manat illa vis et efficacitas quæ inest miraculis ad asserendam doctrinæ morumque sanctitatem : ea autem principia sunt, auctoritas ipsa Dei, cui plurimum detraberetur, si miraculis non posset idoneum et efficax testimonium perhibere sanctitati Ecclesiæ quam constituerit, cùm vix illum ad faciendam fidem aptius accommodatusque ad hominum indolem excogitari queat ; inexhausta Dei bonitas, cui derogaretur, si investigandâ Ecclesiâ, quam tanti refert ab adulterinis sectis discernere, ingereretur et inualesceret error, eodem probationis genere, quod ad persuadendam christianam religionis veritatem adhibendum curaverunt Christus et Apostoli ; inviolata Dei sanctitas, quæ ferre nequeat, ut veræ Christi Ecclesiæ, ita et reprobis alienisque à Christo, christianamque pietatem abnegantibus, obsecundare miracula, hominesque æternæ salutis intentos invincibiliter ad se raperet : inaccessa improvidis consiliis sapientia Dei, quæ læderetur permittendâ dæmonum vel impiorum hominum nequitia et arbitrio, potestate miraculorum, quibus dissentire, ubi nihil est quod ab assensu prudenter deterreat, religioni habent, qui ordinem tum physicum, tum imprimis moralem, moderanti providentiæ, crediderint ; inviolata denique veracitas Dei, quæ seipsam negaret, ubi, suppetente nullâ, ut mox latius exponetur, cavendî erroris ratione, illuderetur hominibus gravissimo in negotio per miracula, quæ ab omni ævo, apud omnes gentes, vim persuadendî tantam hauriunt ab insitâ omnibus propensione, quæ naturæ vox appellari possit : naturæ autem judicia confirmat dies, dùm diuturnitate temporis præjudicatæ opiniones extabescunt.

Solvuntur objecta. — Objicies 1° : Plenam quidem fidem merentur miracula Christi et Apostolorum ; sed quæ sequentes referuntur ad ætates, meritò exsufflari possunt, aut saltem in suspicionem aut dubium vocari : adeo sunt multa, quæ fatentibus omnibus criticis, fallaciter invecata sunt, ac levius credita, ut prudentiæ sit diffidere cæteris omnibus, et temperare ab assensu, ne falsâ lenocinante pietate, Deo attribuamus fraudulentas homi-

num molitiones. Deinde tametsi suppositionis argui non possent, tot quæ dicuntur post ævum apostolicum contigisse prodigia, non latet insidiari jugiter humano generi fallendi mirum in modum artifices dæmones; quid autem possint ad illudendum, declarat ipse Christus de futuris ipsorum assectatoribus, sic admonens: *Surgent enim pseudo Christi et pseudo prophetæ; et dabunt signa et prodigia, ita ut in errorem inducantur (si fieri potest) etiam electi*, Matth. cap. 24, v. 24. De Antichristo non minora prædixit Apostolus his verbis: *Tum revelabitur ille iniquus, quem Dominus Jesus interficiet spiritu oris sui; et destruet illustratione adventus sui eum, cujus est adventus secundum operationem Satanæ, in omni virtute et signis et prodigiis mendacibus, et in omni seductione iniquitatis is qui pereunt*, ad Thessal. 2, cap. 2, v. 8 et 9. Enarrat etiam in Apocalypsi S. Joannæ, quæ ope Satanæ patranda sint adventante extremo judicio miracula; sic enim de fallaci illo artifice prænuunt: *Fecit signa magna, ut etiam ignem faceret de cælo descendere in terram in conspectu hominum; et seduxit habitantes in terrâ, propter signa quæ data sunt illi facere, in conspectu bestiarum, etc.* Apocalyp. cap. 13, v. 13 et 14.

Resp. Objectionis prima pars in eo posita est ut fidem abroget omnibus miraculis quæ apostolicam ætatem subsequuta sint. Quæ de causâ fingeretur, coarctatum fuisse apostolicis temporibus, miraculorum donum? Numquid igitur penitus fuit tunc exhaustum? At Marci cap. ultimo, dixit Christus: *Signa autem eos qui crediderint, hæc sequentur: in nomine meo dæmonia ejicient; linguis loquentur nois, serpentes tollent, et si mortiferum quid biberint, non eis nocebit; super ægras manus imponent, et benè habebunt.*

Hæc promissa nullis definiuntur temporibus: ætate Apostolorum completa non fuit legis evangelicæ propagatio: quot mundi regiones tunc erant incognitæ! Tales sunt quæ à Sinensibus, à Moschis, à Tartaris, quæ tam latè patent, incoluntur: nondùm erat detectus novus orbis, qui nomen Americæ sortitus est; nec stricte loquendo, cognitas omnes mundi plagas pervaserat lumen Evangelii: porro ad persuadendam infidelibus doctrinam christianam, tot oppugnatam præjudiciis, in domitis adversantem tantopere cupiditatibus, complectentem impervia humanæ rationi mysteria, plurimum sanè valent conferre miracula: imò quandoque prorsus eorum videtur

opus esse subsidio, ad perrumpendos obtinentes undique divinis institutionibus obices.

Non eadem fuit omni ævo miraculorum necessitas et copia: frequentiora fuisse tempore quo tyranni Ecclesiam persequebantur, adnotat S. Gregorius Magnus, in cap. 37 Job: «Tunc quippe sancta Ecclesia miraculorum adjutoris indiguit, cùm ea tribulatio persecutionis pressit: nam postquam superbiam infidelitatis edomuit, non jam virtutum signa, sed solùm merita operum requirit: quamvis et illa per multos, cùm opportunitas exigit, ostendat.» Dixerat S. Augustinus, lib. de verâ Religione, cap. 23: «Nec miracula illa in nostra tempora durare permissa sunt, ne anima semper visibilia quæreret, et eorum consuetudine frigeret genus humanum, quorum novitate flagravit.» Id verò ita explanavit, lib. 1 Retractionum, cap. 13: «Non sic accipiendum quod dixi, ut nunc in Christi nomine fieri miracula nullâ credantur: nam ego ipse, quando istum ipsam librum scripsi, ad Mediolanensium corpora martyrum, in eadem civitate cæcum illuminatum fuisse jam noveram, et alia nonnulla, quæ qualia tam multa etiam istis temporibus sunt, ut nec omnia cognoscere, nec ea quæ cognoscimus, enarrare possimus.»

Solis quæ auctores sacri narraverunt miraculis, adhibendam esse fidem non ex eo sequitur, quòd interdùm à variis scriptoribus commentitia quædam, vel etiam absurda tradita sint: separatür pretiosum à vili, admotis quæ omni tempore vigent sapientis ac temperatæ critices regulis: at cum paleis non respuatur aurum, neque mendacii pœnam subeat illibata veritas; ergone omnibus historiis abroganda erit fides, quia multæ fabulis ineptiis scatant? Quis referentibus miracula, Irenæis Ambrosiis, Augustinis, etc., oculatis testibus credere prudenter extimescat? Certè, ut respondit idem S. Augustinus paganis historiam miraculorum nostrorum negantibus, si liceat absque ratione negare facta hæc miracula, peribit librorum omnium fides, lib. 10 de Civit. Dei, cap. 10; neque, ut indicavimus Christianorum est, eorum fidem miraculorum lacessere, quæ idoneis et ad historiæ probatas leges exactis nituntur testimoniis.

Jam partem alteram objectionis aggrediamur, quæ ad potestatem dæmonum attinet; ut distinctè solvatur, attexere juvat principiorum seriem quæ ad vim naturamque miraculorum explicandam valeant.

1° Rerum naturalium ordinem et connexionem ita instituit ac moderatur Deus, ut *proximè* vel *mediatè*, cognatione quòdam una referatur ad alteram, et quæ vel maximè disparia, aut etiam contraria esse videantur, concordii vel discordià conspirant ad propositos divinæ providentiæ fines, ad pulchritudinem stabilitatemque universi : hæc omnia libero Deus instituit, ordinavitque decreto : quidquid naturalibus utendo causis præstare solet, id omne eisdem torpentibus aut sublatis, æquè posset efficere et affluenter largiri : sic absque solis influxu, et imbrium admiculo, atque agriculturalum laboribus, triticeas posset fruges, ut olim manna in deserto, pro nutu effundere, imò et sustentandæ hominum vitæ absque cibo potest consulere.

2° Hinc non solâ ratione, quæ libera Dei decreta neque scrutari, neque per se et in ipsis cognoscere valet, innoscit nobis ordo naturæ ; frustra etiam tentaremus intima vestigare et rimari naturalium rerum principia omnia : hæc ut plurimum nobis sunt abscondita ; neque illum quem videmus ordinem, ex se, necessariò et essentialiter postulant : ordo ille veteribus ac novis exploratur et perspicitur experimentis, aliis vulgaribus, aliis ad hominum quædam genera spectantibus, dum ad variorum attenditur effectuum similitudinem, connexionem, analogiam, ductaque inde consecraria. Peritissimos ac physicis rebus evolvendis impensè deditos, de se ipsis dictum fateri necesse est : *Mundum tradidit (Deus) disputationi eorum, ut non inveniat homo opus quod operatus est Deus ab initio usque ad finem.* Ecclesiast. cap. 3, v. 11. At plebecis, illitteratisque hominibus, infantibus ipsis multa comperita sunt constanti et inconcusso sensuum testimonio. Sic omnibus constat non posse solo verbo homines, ventos depræliantes sternere, solis retardare cursum, vel umbram retrò agere, suscitare jam fetentes mortuos, aut morbis quibuscumque laborantes sanare, pristinasque vires sanandis, statim restituere : quæ unito sibi corpori efficaciter in multis imperat, anima, nequidquam vellet adjacentibus imperare corporibus : nota est etiam generalis hæc fundamentalisque regula : « Eodem in statu, iisdemque positis rerum adiunctis, idem pariunt, seu efficiunt eandem causæ. » Hæc deficiente vel autante regulâ, dilaberentur maximâ ex parte humanæ cognitiones, humanæque societatis commercia.

3° Licet ab admirando nuncupentur mira-

cula, hæud tamen in miraculis numerari potest quidquid admirationem moveat, quodque reipsâ admirabile est ; mirabilibus abundat universus orbis, quæ apud hominum vulgus, consuetudine videndi, quasi obsoleverint ; quàm stupeat mirabundus homo, qui subterranæ nutritus in domo, inde subito educeretur in apertam cæli, micantibus undique sideribus, prospectum ! Non igitur à solâ admiratione ducenda est miraculi notitia, cum admiratio sit pro diverso hominum affectu et statu varia et commutabilis, atque in iis sæpè versetur, quæ falsis mentes simulacris sæpius obstupefaciant. Non ab effectuum raritate desumenda est natura miraculi. Quadraginta per annos, Israelitis nunquam defuit *columna nubes per diem, nec columna ignis per noctem, coram populo*, Exod. cap. 13, v. 22, nec minus idcirco veris illa miraculis accensetur columna. Pertransibat Christus benefacendo : *Virtus exibat de illo, et sanabat omnes*, quocumque tempore occurrerent, aut ad pedes ejus, claudi, paralytici, leprosi, etc., ut curaret eos, preererentur, perfectæ illos compotes valetudinis dimittebat. Eâ benefactorum frequentia, nihil detrahitur miraculorum dignitati. Sunt et contrario effecta, quæ rarò licet contingant, minimè recensentur inter miracula, quales sunt cometae, nec inter illa forent numerandæ, tametsi rarissimè apparerent. Non ab ignorantia reconditarum quorundam legum naturalium derivanda est idea miraculi, seu mirabile aliquod factum non ideò habendum est in miraculis, quia iudicatur illud ex naturæ legibus, humanæ cognitioni naturaliter imperviis, proflire, sed potius quia illud quoad substantiam, aut saltem quoad modum et adjuncta, iudicatur esse præter, vel supra, vel contra ordinem naturæ.

In eo si reponeretur vis atque conditio miraculi propria et specifica, ut ex incognitis manaret naturæ legibus, id inde concluderetur, quod christianæ perhorrescent aures (cum Christianis autem movetur hæc controversia), concluderetur, fallacem fuisse Christum ac veluti præstigiatorum, tum etiam cum maxima ederet bonitatis suæ et divinitatis argumenta ; prævidisset quidem, quo tempore, quibus rerum in adjunctis esset futurum, ut ex ignotâ cæteris hominibus legum attemperatione, conflictu vel consortio, proficiscerentur facta quæ pro miraculis haberentur, sed ea, neque ut physica, neque ut moralis causa edidisset : sicut nec astronomus efficit varia

quæ prænuntiat cœlestia phœnomena : atamen insignia sibi proprio tanquàm auctori Christus attribuit miracula ; hæc suis numerat in operibus quæ testatam faciunt divinam suam missionem. *Simili non vultis credere , operibus credite*, Joann. cap. 10, v. 38. *Ipsa opera quæ ego facio , testimonium perhib. ut de me , quia Pater misit me*, Ibidem, cap. 5, v. 36. Numquid idem est stupendus aliquot eventus prænuntiare. eosdemque operari ? Cùm suis diceret Apostolis : *Infirmos curate , mortuos suscite*, etc. , nullam reipsâ illis contulisset potestatem infirmos curandi, mortuos suscitandi ; at mirabilem et subitanam abstrusarum naturæ legum cognitionem, supernaturale quidem donum, sed ab operibus planè diversum. Quis sibi aliunde in mentem prudenter induxerit, generalibus naturæ legibus factum esse, ut ægotantium tot genera, ætate, stato, temperatione corporis, tam discrepantia, repentinam simul et integram cuncta recipere, quocumque tempore, sive domum, sive ad maris littora, vel desertum in locum, ad Christum Dominum afferri illa contingeret ? Quâ ratione putandum est hunc fuisse olim naturalem rerum ordinem, ut tot annis, diebus omnibus præter Sabbatum manna delaberetur in solitudinem extra Israelitarum castra ; ut pridè Sabbati duplo major ipsius copia colligenda esset ; denique ut cibus ille uniuscujusque voluntati deserviret, et ad *quod quisque volebat converteretur* ? Sapient. cap. 16, v. 21.

Quantò melius ac verius in eo constituitur natura miraculi, ut sit eventum seu factum quod ab æterno decreverit Deus naturali rerum ordini subtrahere ! Miraculum ergo exceptio quædam est quâ naturæ legibus speciali derogatur providentiâ.

Quid verò in assignandis miraculorum causis statuendum sit de potestate angelorum sive bonorum, sive malorum, id quoque gradatim et accuratè investigandum est. Ad questionem hanc enucleandam, quæ nonnullis videtur obstructa difficultatibus, sedulo quædam hic observanda.

Primum, potuisse Deum aliquam movendi et immutandi corpora potestatem angelis conferre indubitatum est. Ut animæ in corpus cui copulata est, sic etiam se junctis à corpore spiritualibus aliis substantiis, quid vetat quominus talem aut majorem facultatem indiderit, novas quasdam formas, novos situs, insolitos motus corporibus impertiendi ; verùm quibusnam limitibus determinata sit naturalis ea po-

testas, cui nec repugnat angelorum natura, nec ordo divinæ providentiæ, adjudicari vix potest, neque, ut ex mox dicendis intelligetur, necessum est. De ipsâ dæmonum potestate hæc tradit S. Augustinus, lib. 3 de Trinitate, cap. 9, num. 18 : « Quid autem possint per naturam, nec possint per prohibitionem, et quid per ipsius naturæ suæ conditionem facere non sinantur, homini explorare difficile est, imò verò impossibile, nisi per illud donum quod Apostolus commemorat dicens : *Alii dæmonio spirituum.* » Attamen angelorum in corpora potestatem sive naturalem, sive adscititam, circumscripti terminis, indubitatum est. Non eos Deus constituit mundi totius dominos supremosque moderatores ; non valent pro nutu naturæ leges omnes invertire, positumque à creatore ordinem, quocumque modo voluerint, perturbare. Angelorum in corpora potestas, certos si non valeat limites excurrere, quantum minùs ubi ageretur de immutando animarum statu, eodemque deterendo, vel instaurando, augendisque vel extenuandis illarum dotibus !

Secundùm, quantacumque angelis adscribatur naturalis etiam potestas, ea divinæ subjacet necessariò providentiæ, ipsam cohibentis prout sapientiæ suæ legibus expedire judicaverit. De bonis angelis nihil est quod metuamus, ne suâ ipsi abutantur potestate : nihil moliantur, nihil aggrediuntur, nihil aggredi, nihil moliri possunt quod inordinatum sit ac Deo contrarium, eùm immutabili charitate ipsi adhæreant ; quod autem ad malos angelos attinet, seu dæmones (quos fatemur naturalem potestatem non amisisse peccando, sicut nec naturalem sagacitatem, utpote cum reprobatione non pugnantem), tum experimento, tum ratione constat, potestatis illius usum, vel potius abusum Deo providente et obstante coerceri, nec illorum quantum voluerint, permitti arbitrio : hinc rarò sensibilibus erumpit effectus ; ea nisi comprimeretur, actum esset de humanâ societate, de incolomitate religionis, de hominum illorum conservatione qui probitate et pietate antecellerent ; susdeque verterentur omnia, machinantibus ad libitum malignis solertissimisque spiritibus. Vilium sese habent iidem instar mancipiorum, quos ineluctabile premit jugum : hinc sanctissimi Job neque bonis detrimentum, neque plagam corpori inferre potuit Satan, nisi expresso Dei permissu ; hinc Geræonorum in regione non potuerunt nisi concedente Christo, porcorum in corpora dæmonum ingredi ; hinc etiam tantâ fiducia tanque celi-

cæci imperaverunt palàm dæmonibus tanquàm servis Christiani, ut videre est apud Tertullianum, in Apologetico, apud S. Cyprianum, in epist. ad Demetrianum, apud Lactantium, lib. 4 Institutionum, Athanasium de Incarnatione Verbi Dei, etc.

Tertium, si quandò permittat Deus naturali suà potestate dæmones abuti ad homines à verà religione, veràque Ecclesià dimovendos, non patitur sic tentatos, nisi suæ obluentur salutì, necessariis carere subsidiis, quibus possint contextam præstigiis fraudem effugere: eò advocari possunt quæcumque auctoritatis, rationumque momenta prompsimus, ad miraculorum vim asserendam ac tenendam: nonne ipsa concideret, ac in perniciem hominum vergeret, si nequeant à divinis miraculis mendacia scerni hostis protervi et infensissimi prodigia, nec sincero quantumlibet studio veritatis, non possit intentata deceptio declinari?

At neque contigit, neque continget unquàm, ut hæc divinæ providentiæ inuratur labes; non ita deseret humanum genus, patrociniūque veritatis: etiamsi ageretur de illis prodigiis quæ licet humanas superent vires, naturalem tamen dæmonum potestatem non excedunt, et idèò cùm propriis non careant naturalibus causis, vocantur à S. Thomà *miracula quoad nos*; isto miraculorum genere, cùm soleat eo ferè modo commoveri hominum saltem vulgus, quo efficiuntur miraculis propriè dictis, seu tactis mirabilibus absque merè naturali causâ contingentibus; idèò, si quando ad averte-dos à vero Dei cultu homines, ederentur quædam ex illis quæ dicuntur *miracula quoad nos*, suppeditaret, vel offerenda curaret Deus apta præcavendo errori subsidia. Ediderunt quædam sive simulata, sive hominum vires superantia prodigia Pharaonis magi, at miraculis Moysis et manifestè superati sunt, et victos se confiteri, digitumque Dei agnoscere coacti sunt, cùm educere incantationibus suis sciniphes non potuissent. Priores duas plagas visi aliquà ex parte imitari, tertiam non poterunt, nec cæteras sunt aggressi; præterea nullam ex inflicis à Moysè plagis depellere, irrogatumque detrimentum resarcire valuerunt.

Quenam prodierunt unquàm prodigia, quæ miraculorum Christi vel Apostolorum splendorem, verisimili quâdam specie obnubilare, aut vim infringere, meritò viderentur? Jactata sunt à paganis Apollonii præsertim Tyanensis quædam portenta, sed quàm putidè refertum sit fabulis opus ea referentis Philostrati, ducentis

circiter post Apollonii mortem annis, elaboratum! piæcat in figmentis illis, quæ toties confutata sunt, explodendis, tempus operamque conterere.

Instante quidem die Domini, et revelato homine peccati, filio perditionis, cernentur prodigia quibus *in errorem inducantur, si fieri potest, etiam electi*; sed qui seducentur, peribunt eò quòd *charitatem veritatis non receperunt, ut salvifèrent*, inquit Apostolus, ad Thessal. cap. 2, v. 10. Potuissent pravum exuentes affectum, ab errore combibendo deterreri, tum præstantioribus defensorum fidei miraculis, tum oraculis et admonitionibus Christi, qui impias capitalis hostis, stupendasque molitiones denuntiavit, tum etiam eminenti auctoritate Ecclesiæ, cujus doctrinæ et communioni constanter esse inhærendum demonstrant, ac perpetuò demonstrabunt ipsa Christi et Apostolorum innumera, divinaque certo certius miracula: ea quippe oblivioni nunquàm tradentur, nec possunt ullo alio prodigio deleri vel obscurari.

Inst.: Dietum est ubi de giudice controversiarum, existere apud hæreticas schismaticæve societates, nonnullos qui falsis argumentis irretiti, et in traversum acti, sectam in quâ sunt instituti, habeant pro verà Ecclesià, atque bonâ fide errorem illum sequantur: fieri potest pariter ut à divinis miraculis scerni nequeant dæmonum prodigia, nec proinde miraculis certò probari possit sanctitas ac veritas Ecclesiæ.

Resp.: Diximus, iterumque fatemur, posse in societatibus hæreticis aut schismaticis versari nonnullos qui fallacibus ratiociniis in errorem impulsì, veram se profiteri Ecclesiam, persuasum sincerè habeant. Ita et fieri potest, ut dæmonum quibusdam prodigiis, imò et hominum quorumdam præstigiis, decipiantur nonnulli, neque tunc valeant contextam fraudem detegere: at quemadmodum proprios distinctosque characteres sibi vindicat Ecclesia Christi, quibus à spuris scerni potest Ecclesiæ, quamvis eorum propositis subdolè simulacris illudantur nonnulli, ita et divina miracula propriis instruuntur providente Deo notis ex ipsorum substantiâ, vel operandi modo, adjunctorumque ratione desumptis, quibus possint à fraudulentis prodigiis dignosci, quamvis nonnulli propositâ miraculi einentiâ specie illudantur, paratosque incidant in laqueos. Cæterim nisi sibi ipsis defuerint salutis oblitì, non eò usque ingravescet error, ut eos abstrahat à credendis dogmatibus illis quorum fide destitutus nemo adultus, in justorum cætum cooplandus sit.

Objicies 2°: Majori laude et ingenti acumine quam S. Augustinus, nemo defendit auctoritatem Ecclesie: callebat procul dubio quibus ipsa notis secernatur à quacumque hæreticorum secta: idem tamen epist. contra Donatistas, vulgò inscripta, de Unitate Ecclesie, cap. 19, declarat sese celeberrimam de veritate Ecclesie controversiam, non ex eo adjudicatam velle, quòd « per totum orbem in locis sanctis quæ frequentat nostra communio, tanta « mirabilia vel exauditionum, vel sanitarum « fiant, ita ut latentia per tot annos corpora « martyrum..... Ambrosio fuerint revelata, et « ad ipsa corpora cæcus multorum annorum, « civitati Mediolanensi notissimus, oculos lumenque receperit, » etc. Deinde subjungit: « Quæcumque talia in catholica fiunt, ideò « approbata, quia in catholica fiunt; non « ideò manifestatur Ecclesia, quia hæc in eà « fiunt. » Ergo ad manifestandam Ecclesiam nullius ferè sunt momenti, quæ afferuntur, miracula. Hinc est quòd nec audire velit S. Augustinus sua ipsorum ostentantes prodigia Donatistas.

Resp.: Occultas quasdam jactabant Donatistæ visiones seu revelationes, certo nullo teste, momentosa nullà innoxia probatione. In illis executiendis tempus et operam consumere dignatur S. Augustinus: « Nemo ergo, inquit, vobis fabulas vendat: et Pontius fecit « miraculum, et Donatus oravit, et respondit « ei Deus è cælo, aut falluntur aut fallunt. » Quæ Catholicis patrocinantur miracula, respuebant Donatistæ: molesta fuisset refellendis eorum cavillationibus obeunda disceptatio: viam aggreditur multò magis expeditam S. Augustinus. Veteris ac novi Testamenti Scripturas confitebantur Donatistæ: sacris eos testimoniis quæ nullius interpretationis indignant, debellandos suscipit: « Aperta, inquit, veritas « clamet, luceat, in obturatas aures irrumpat, « dissimulantium oculos feriat, » de Unitate Ecclesie, cap. 5.

Testimoniorum id genus S. Augustino abundè ex Scripturis suppetebant, ad confirmandum decretorium illud argumentum quo uno urgere tunc ac revincere Donatistas constituerat. Palam erat scilicet, nec ipsi diffitebantur sectam eorum, angustos inter aliquos Africae cancellos cohiberi; multis porrò et clarissimis Scripturæ locis prædictum fuerat diffundendam esse totum per orbem Ecclesiam: hinc pronum erat vel primo intuitu agnoscere, non apud Donatistas inveniri posse veram Eccle-

siam. Nonnisi post allata sanctis ex codicibus utriusque Testamenti testimonia quibus perspicuè prænuntiata fuerat Ecclesie per omnes gentes propagatio, nec proinde nisi post demonstratam contra Donatistas ejusdem Ecclesie veritatem, S. Augustinus protulit effectum illud de miraculis, quod nobis objicitur. Nimirum, « quæcumque talia in Catholica « fiunt, ideò sunt approbata quia in Catholica « fiunt; non ideò manifestatur Ecclesia, quia « hæc in eà fiunt. » Cùm igitur constaret, nec prudenter de verà Ecclesia ambigere possent Donatistæ, meritò respondet falsa et commentitia quædam opponentibus illis miracula, judicandum esse potiùs de miraculis ex approbatione, vel improbatione Ecclesie, quàm de Ecclesia ex illis quæ ipsi objicerentur miraculis; neque novis eam opus habere prodigiis, quibus manifestetur, eùm evidentibus quæ Catholici congresserant Scripturæ testimoniis, omnibus præsertim locis ad ejus catholicitatem spectantibus, invictè demonstrata esset. Nèdum verò miraculis abrogare voluerit viam probandi S. Augustinus, disertè testatur, ut ostendimus, sibi inter cætera, firmissimo esse argumento miracula, quo Ecclesie Christi adstrictus perpetuò teneatur.

Objicies 3°: Ludere videntur theologi Romani, cùm disserunt de miraculis: apud eos enim usa receptum est, modò ut Ecclesie auctoritatem adstruere conentur ex miraculis, modò ut miraculorum veritatem et efficaciam testimonio Ecclesie probatam velint. Sic vitioso imprudentes involvuntur circulo.

Resp.: Tria quidem profitemur: primum, nulla prodire posse divina miracula quæ doctrinam et auctoritatem impugnent constitutæ à Christo Ecclesie; neque enim potest adversari sibi Deus, et quæ condidit ac ordinavit, ea ludibrio ipse objicere. Secundum, quod est cum priore connexum, statim atque innotescit, aut innotescere potest vera Ecclesia, rejicienda esse quæcumque specie fulgeant, quæ reprobaverit, miracula: hoc ipso quòd secedendi ab eà propositum foveant, aut jam factam secessionem, refelluntur omnibus quibus auctoritas Ecclesie munita est, miraculis Christi et Apostolorum. Tertium, quod ex duobus annotatis consequitur, ponderis ac momenti quamplurimum ab Ecclesie testimonio conciliari omnibus quibus suffragatur miraculis: ejus approbatione nihil expectari potest in terris tutius ac firmius ad manifestandam singulorum et veritatem et originem, idque

propter singularem quæ pollet sapientiam, et continuum Spiritûs sancti præsidium.

Constat nihilominus inesse miraculis vim probandi intrinsicam et propriam quæ prodesse multum possit ad secernendam exhibendamque veram Ecclesiam. Cum evangelicam doctrinam gentibus quæ de Christo nihil audierant, annuntiaverunt Apostoli, *Domino cooperante et sermonem confirmante sequentibus signis*, vim asserendæ prædicationis apostolicæ, miracula eorum non mutuabantur ab Ecclesiæ auctoritate, quæ nondum tunc illis erat comperita gentibus, et miraculorum astruebatur testimonio; quæ apud omnes populos animis inusedit propensio ad habenda pro supremi testatione numinis miracula, hæc eadem declarant, miraculis insitam esse vim non modicam ex se ipsis mentes commovendi, et ad ea dogmata credenda inclinandi, quibus confirmandis adhibeantur.

Hinc licet de naturali dæmonum potestate non idem sentiant omnes qui de causâ effectrice miraculorum disceptaverunt, qui tamen arbitrati sunt naturalem ipsos dæmones habere facultatem quædam efficiendi miracula, illi omnes futurum concesserunt, ut si reipsâ laxante habenas dæmonibus Deo, illâ potestate protervi illi spiritus abuterentur, idonea tunc suppeditarentur hominibus declinandæ erroris subsidia, ne ipsis nimium ingrueret exitiosæ deceptionis periculum. Hinc etiam nedum prænuntiatis Antichristi prodigiis invecum fuerit contra vim persuasoriam inditam miraculis, ullum præjudicium, vix posset proferrî efficacius ad eam demonstrandam argumentum; consideretur enim quanto studio præmonendum judicaverit, et præmonuerit Christus, ut ab Antichristi caveatur prodigiis; *surgent, inquit, Pseudo-Christi et Pseudo-Prophetæ, et dabunt signa magna et prodigia, ita ut in errorem inducantur, si fieri potest, etiam electi; ecce prædixi vobis.*

Itaque vitiosum in circulum non incidit nostra disserendi ratio. Dum enim assignantur notæ quibus vera dignoscat Ecclesia, non ex auctoritate ipsius, quasi jam foret planè demonstrata, judicatur de miraculis, sed aliunde inquiritur in eorum authenticitatem, originem, arctamque cum doctrinâ quæ suscipitur probanda, necessitudinem. Conferuntur cum sanæ regulis criticæ, et certis quæ rationis lumine innotescunt, principiis: at cum inconcussis jam probata est argumentis auctoritas Ecclesiæ, aut cum agitur cum hominibus ipsam confiten-

tibus, rectè ad ejus testimonium tanquam accuratissimam ad normam expenduntur nova miracula, et incunctanter repudiatur quidauid eorum improberit.

ARTICULUS III.

DE CATHOLICITATE ECCLESIE CHRISTI.

Catholicum, quæ vox à Græcis derivatur, idem Latine sonat, quòd, *generale et universale*. *Catholicæ* nomen accersit sibi Ecclesia, ab universitate loci, ab universitate doctrinæ, ab universitate temporis; verum ad unitatem et infallibilitatem revocatur universalitas doctrinæ: ad apostolicitatem pertinet universalitas temporis: itaque hic agitur duntaxat de universitate loci, et probare constitutum est, Ecclesiam Christi, moraliter loquendo, per omnem orbem esse diffusam, idque tum in veteri, tum in novo Testamento fuisse prænuntiatum: sic intellectâ catholicitate, sit

CONCLUSIO.—*Ecclesia Christi est verè Catholica.*

Probatum 1° ex Scripturis. Genesis cap. 22, v. 18, dictum est Abraham: *Benedicentur in semine tuo omnes gentes terræ, quia obedisti voci meæ*. Quo prolo testimonio, Donatistas sic alloquitur S. Augustinus, lib. 1 de Unitate Ecclesiæ, c. 4: *Quid ad hæc dictis? an Judæorum nobiscum perversitate contenditis, ut dicatis in solo populo ex carne Abraham, semen Abraham?* Tunc refert S. doctor interpretationem Apostoli ad Galatas, c. 3: *Abrahæ dictæ sunt promissiones et semini ejus; non dicit, in seminibus, tanquam in multis, sed tanquam in uno, et semini tuo, quod est Christus*. Genesi cap. 26, v. 4, eadem facta est Isaac promissio: ea quoque renovata est et confirmata Jacob, his verbis: *Erit semen tuum quasi pulvis terræ; dilataberis ad occidentem, et orientem, et septentrionem, et meridiem, et benedicentur in te et in semine tuo cunctæ tribus terræ*. Quem in locum sic compellat Donatistas S. Augustinus: « Date mihi hanc Ecclesiam, si apud vos est; ostendite vos communicare omnibus gentibus, quas jam videmus in hoc semine benedici. » (De Unitate Ecclesiæ, cap. 4, n. 14.) Psalm. 2, v. 8: *Postula à me, et dabo tibi gentes hereditatem tuam, et possessionem tuam terminos terræ*. De quo S. Augustinus: « Quis Christianus unquam dubitavit hoc de Christo esse prædictum, aut hanc hereditatem aliud quam Ecclesiam esse intellexit, » (opere laudato cap. 8.)

Isaïæ cap. 11, v. 9 et 10: *Repleta est terra scientiâ Domini, sicut aqua maris operientes. I.*

die illâ radix Jesse qui stat in signum populorum, ipsam gentes deprecabuntur, et erit sepulchrum ejus gloriosum; et cap. 49, v. 16 : *Ecce dedi te in lucem gentium, ut sis salus mea usque ad extremum terræ.* Act. Apost. cap. 1, v. 8 : *Accipietis virtutem Spiritûs sancti in vos, et eritis mihi testes in Jerusalem, et in omni Judæâ, et Samariâ, et usque ad ultimum terræ.* Et ibid. cap. 13 : *Vobis oportebat primum loqui verbum Dei, sed quoniam repelitis illud, et indignos vos judicatis æternæ vitæ, ecce convertimur ad gentes; sic enim præcepit nobis Dominus: Posui te in lucem gentium, ut sis in salutem, usque in ultimum terræ.*

« Quomodò, inquit S. Augustinus, cœptum est ab Jerusalem, et deinde processum in Judæam et Samariam, et inde in totam terram ubi adhuc crescit Ecclesia, donec usque in finem etiam reliquas gentes, ubi adhuc non est, obtineat, Scripturis sanctis testibus consequenter ostenditur. Quisquis aliud evangelizaverit, anathema sit. »

Probatur 2° ex constanti traditione; in rem aptâ, pauca recensimus. « Ecclesia luce Domini perfusa, inquit S. Cyprianus, per orbem totum radios suos porrigit : unum tamen lumen est quod ubique diffunditur, nec unitas corporis separatur; ramos suos in universam terram cop.â ubertatis extendit; profluentes largiter rivos latius expandit; unum tamen caput est, et origo una, » (de Unitate Ecclesiæ catholice, versûs initium.) S. Cyrillus Hierosol. catechesi 13, n. 12 : « Regum quidem potestas certis locis et gentibus terminos habet : Ecclesiæ autem catholice per universum orbem indefinita est potentia. » S. Augustinus : « Quid ad hæc dicturi sunt quæ commemoravi ex lege, et Prophetis, et Psalmis, de Christi Ecclesiâ, quæ toto orbe diffunditur, cui malunt repugnare perversi, quàm communicare correcti? »

Solvuntur objecta. — Objicies 1° : Ita exponi debet Ecclesiæ diffusio in veteri ac novo Testamento prænuntiata, ut modò in aliquâ mundi parte, modò in aliâ sedem obtineat Ecclesiâ Christi, nunquàm verò omnem eodem tempore orbem terrarum sit occupatura : sic gentes cunctas pervadet non simultaneâ, sed successivâ quæ ad finem seculorum progrediatur, possessione; divinis oraculis hæc sanè interpretatio non repugnat, quâ stante frustra variæ hæreticorum societates eo nomine impugnantur, quòd nunc catholicitate careant,

cùm illam successivè atque per partes consecui tandem fortassè valeant.

Resp. Hæc si adhiberi posset de propagandâ Ecclesiâ prophetiarum expositio, causæ suæ firmamentum in fœliti atque elumbi disputatione collocassent sanctus ipse Augustinus, ejusque in Carthaginensi collatione consortes episcopi, qui tantâ curâ et laude catholicitatem Ecclesiæ revincendis Donatistis opposuerunt; totum enim quod tam strenuè versabant argumentum de catholicitate Ecclesiæ, potuissent Donatistæ levissimâ quasi declinatione effugere, reponendo successivam haberi catholicitatem Ecclesiæ, labentibusque seculis suam ipsorum societatem posse, si oporteat, varias in mundi plagas per vices commeari. Distorta prorsus ejusmodi interpretatio; simul protectò implevit universam terram mons quo in prophetiâ Danielis designata fuit Ecclesia (c. 2, v. 35); ejusdem pariter simultaneam amplitudinem significavit his verbis : *Regnum autem et potestas, et magnitudo regni, quæ est subter omne cælum, detur populo sanctorum Altissimi, cujus regnum sempiternum est, et omnes reges serviunt ei et obediunt* (cap. 7, v. 22). Cùm imperium Alexandri Magni celebrant auctores sacri aut profani, non intelligi volunt, ita sub jugum missas esse ab eo omnes gentes, ut unâ edomitâ, ipsius potestati subduceretur alia, sed simul toti eum imperâsse mundo : cur ergo dùm agitur de Ecclesiâ, quam omnibus regnis validiorem et illustriorem fore prænuntiatum est, simultanea excluderetur per orbem totum magnitudo? Haud melior quàm ipse rerum eventus, proferri potest prophetiarum interpretes; Ecclesiam autem insedissem totum per orbem, propagatam Apostolorum et apostolicorum virorum laboribus, eandemque jugiter prædictâ catholicitate potiri, testantur singulis ætatibus religionis defensores, atque Ecclesiam idcirco cùm aliis dotibus, tum etiam splendidâ diffusionem cæteris omnibus antecellere societatibus.

Objicies 2° : Esto, totum aliquando terrarum orbem occupaverit Ecclesia, at eam potuit, ut celeberrimis et amplissimis contigit imperiis, magnitudinem principatûs amittere, atque ætiores intra terminos contrahi, eaque coarctatio cum ipsâ catholicitate, qualis prænuntiata fuit, cohærere : ita profitentur catholicos inter theologos, insigniores nonnulli, ex quibus Melchior Canus, cujus hæc est sententia : « Satis est Ecclesiam semel in totum mundum esse fusam, ut citianum verè catholica di-

« catur; nempe eadem Ecclesia est, eandem-
 « que fidem tenet quam Apostoli in universâ
 « terrâ divulgârunt: sanè verò fidei præ-
 « sentis universitas ad eam universitatem re-
 « ferenda est, quæ tempore anteaecto in Eccle-
 « siâ fuit, et hæc ad illam tandem quam Apo-
 « stoli in totum orbem ediderunt; ex quo effi-
 « citur ut quamvis christiana fides in unius
 « fortè provinciæ angustias redigeretur, nihilo-
 « minùs catholica esset: et provincia item
 « quæ eam fidem haberet, Ecclesia etiam esset
 « catholica: nam et Ecclesiæ singulæ sub uni-
 « versali comprehensæ, catholicæ vocitantur,
 « quoniam eam fidem habent quam universalis
 « tenet, semperque tenuit Ecclesia. » (Locorum
 Theologic. lib. 4, de auctoritate Ecclesiæ,
 in solutione argumenti 15.) Idem docet post
 Driedonem Bellarminus, tom. 2 de Controver-
 siis, lib. 4, cap. 7. Hæc autem positâ catholici-
 tatis notiâ, nihil proficitur deprompto ex
 catholicitate argumento.

Resp. Occupato terrarum orbe, si postea in
 angustum ita fuisset adducta Ecclesia ut provin-
 ciæ unius, vel etiam alicujus regni contine-
 retur finibus, tùm assimilaretur torrenti qui
 pluvialibus tumefactus aquis, cùm agros omnes
 semel invaserit, undas revocat, et areto jam
 conditur alveo; hæc sanè non referunt catho-
 licæ imaginem Ecclesiæ: quapropter, cùm
 tam ferè sortem eidem affingerent Donatistæ,
 atque contenderent, illam post stupendam
 diffusionem, fuisse quædam in Africæ spatia
 reductam, illos ita urgebat et comprimebat S.
 Augustinus: « Tale aliquid proferte vel unum,
 « (Scripturæ testimonium,) quo apertissimè
 « Africa declaretur, vel in reliquis sola relicta,
 « vel ad principium renovandî vel implendî
 « orbis sola servata; neque tot testimoniis
 « commendaretur quod erat citò perituum,
 « et sic taceretur aut quod solum esset relin-
 « quendum, aut ex quo solo totum esset repa-
 « randum et implendum. » (De Unitate Eccle-
 siæ, cap. 19.) Ita semper in Ecclesiâ fuit per-
 suasum suâ ipsam catholicitate nunquam esse
 destituendam, ut illius perpetuam visibilitatem,
 quæ quidem à professione veræ fidei disjungi
 nequit, ab ejusdem catholicitate oriri docuerit
 mox appellatus S. doctor: « Non potest, inquit,
 « civitas abscondi super montem constituta,
 « sed Donatistis velut aperta est, qui audiunt
 « tam lucida et aperta testimonia, quæ illam
 « toto orbe demonstrant, et malunt clausis
 « oculis offendere in montem, quàm in eam
 « ascendere, qui cùm esset lapis præcisus de

« monte sine manibus, crevit, et factus est
 « mons ingens, et implevit universam terram. »
 (Ibid. cap. 16.)

Quòd verò futurum asseruerint Melchior Can-
 us et Bellarminus, ut si unam in provinciâ
 colligeretur Ecclesia, ipsa nihilominus foret cat-
 holica, propter apostolicæ doctrinæ continuam
 communionem, id intellexerunt de universitate
 temporis, quæ sub nomine catholicitatis, ut
 adnotavimus, comprehenditur, non de univer-
 sitate loci, quam nedùm insciarentur, disertè
 probant ipsis in locis undè eruitur obiecto.

Obijcies 3°: Primo et egregio quod Vincen-
 tius Lirinensis adornavit commonitorio, diver-
 sas commonstrat vias indagandæ ac reperandæ
 variis in rerum adjunctis, catholicæ veritatis:
 capite illius quarto hanc instituit quæstionem:
 « Quid igitur faciet Christianus, si se aliqua
 « Ecclesiæ particula ab universalis fidei com-
 « munionis præciderit? Quid utique nisi ut
 « pestifero corruptoque membro, sanitatem
 « universi corporis anteponat? Quid si novel-
 « lam aliqua contagio non jam portuinculam
 « tantùm, sed totam pariter Ecclesiam com-
 « maculare conetur? Tunc item providebit, ut
 « antiquitati inhæreat, quæ prorsus jam non
 « potest ullâ novitatis fraude seduci. » Tum ad
 secundam responsionis partem illustrandam,
 repetit luetosi illius temporis memoriam, quo
 ruptis omnibus repagulis, grassabatur Ariana
 hæresis: « Quando, inquit, Arianorum vene-
 « num non jam portuinculam quamdam, sed
 « penè orbem totum contaminaverat. » (Com-
 monit. 1, cap. 6.)

Resp. 4°: Ad litteat si urgeretur proposi-
 tum argumentum, inde concluderetur, non
 ordinem tantùm episcopalem ferè universum,
 sed totam penè societatem fidelium, grassante
 supra modum arianismo fuisse contaminatam,
 ut colligeretur ex his verbis: « Penè orbem
 « totum contaminaverat. » Quod si contigisset,
 ablata tunc fuisset Ecclesiæ catholicitas, quam
 maximè vindicat pluribus in locis ideatî Com-
 monitorii Vincentius Lirinensis, et quam distin-
 ctè recenset proprios inter characteres dogmatis
 indubitatâ fide credendî: « In ipsâ, inquit, ca-
 « tholicâ Ecclesiâ magnoperè curandum est ut
 « id teneamus quod ubique, quo semper, quod
 « ab omnibus creditum est: hoc est etenim
 « verè proprièque catholicum, quo ipsa vis
 « nominis ratioque declarat, quæ omnia verè
 « universaliter comprehendit; sed hoc ita de-
 « cimum fit, si sequamur universitatem, antiqui-
 « tatem, consensionem. »

2° Hinc futurum liquet ut ad verbum, non ad mentem dicentis, si acciperentur quæ obiecta sunt ex Vincentio Lirinensi, induceretur sibi aperte repugnans: quas enim opere toto exponendas confirmandasque curavit notas dignoscendæ apostolicæ fidei, vel existimavit illas esse perpetuas, vel easdem putavit posse intermitteri, atque interdum evanescere: illarum si perpetuitatem defendat, ergo nec iudicavit, debacchante arianismo excidisse universitatem Nicænenæ fidei; sequemur autem, inquit generatim de credendis dogmatibus, « universitate hoc modo, si hanc unam fidem veram esse fateamur, quam tota per orbem terrarum confitetur Ecclesia. » (Commonit. c. 3.) Si autem assignatas veræ fidei notas consuevit perpetuitate carere, quis non videat quàm levia et fluxa forent, quæ posuit Vincentius et ab omnibus collaudantur principia: sic desumpto à catholicitate Ecclesiæ argumento, cum premerentur Donatistæ, respondere potuissent: Incidimus in tempora, quibus venditæ catholicitati locus non est; perpetuè illa non viget: abrumpi potuit, quod eventum jam comprobatum est.

3° Quid propositum habuerit Vincentius, respiciendum est. Quæsierat quid hominem christianum oporteat facere, si novella aliqua contagio, non jam portunculam tantum, sed etiam pariter Ecclesiam commaculare cœtur. Ille agit de errore totam Ecclesiam, non reipsâ contaminante, sed commaculare ac depopulari conante, quæ duo valdè discrepant: aliud est, universale in exitium intendere, aliud est optatum exiui consequi; eundem sensum præ se ferunt hæc alia Vincentii verba: « Arianum venenum non jam portunculam quamdam, sed penè orbem totum contaminaverat; » indicatum voluit, per omnia ferè terrarum orbem grassatam fuisse Arianam hæresim: in eum totum si potuisset, depravandum, acerrimè incubuisse, nullamque penè tum fuisse addictam nomini Christiano regionem, in quam conceptum virus non proderit, ingentemque stragem non intulerit, quamvis tamen pastorum ac fidelium pars longè numerosior avitam inconcusso studio fidem illibatam manifestè retinuerit.

Usitate loquendi rationi congruit ista expositio, quæ conciliatur Vincentius cum Vincentio, ejusque principiorum vis ac proprietates servatur intacta: totum ferè aliquid in regnum si fœda lues irrumperet, nonne tunc vulgò diceretur: Totum penè regnum contaminavit

pestis, etiamsi nec tertia, neque sexta pars illius incolarum lethiferâ contagione interficeretur?

Instabis 1°: Non oratoris personam appellato in Commonitorio sustinet Vincentius Lirinensis: partes agit accurati defensoris fidei; versatur in tradendis dijudicandæ veritatis dogmatum regulis, quæ ut doctrinæ perspicuitatem, ita et verborum distinctam proprietatem requirunt: ergo ut sonant, sic accipiendæ sunt voces quibus discretè asserit Ariano veneno orbem ferè totum contaminatum fuisse; præterea si crederit, nebulosis illis etiam temporibus locum obtinuisse universitatem eam quam veri dogmatis certissimum indicem constituisse videatur, eandem ipsum docuisset, Ariano quoque revincendo errori potuisse opportunè adhiberi: indicat tamen, non ad hanc notam, sed ad antiquitatem tunc fuisse confugiendum: « Quidnam potissimum, inquit, in tantâ rerum confusione sequendum foret? Tunc quisquis verus Christi amator et cultor extitit, antiquam fidem novellæ perfidiæ præferendo, nullâ contagii ipsius peste maculatus est. » (Commonit. c. 6.)

Catholicitatem tamen facilius animadvertere est, quàm doctrinæ antiquitatem, cum traditionis evolvere ac ponderare monumenta, ad fidelium vulgus non pertineat.

Resp.: Accurati theologi munere defunctum esse Vincentium non diffitemur: idoneas detegendis refellendisque erroribus regulas exhibuit: nec à proposito detorquebat per illam quam attulimus interpretationem: id potest aptissimè confirmari exemplo, quod ipse laudato in opere subministrat cap. 5. Ostendit enim, declinandi ab hæresi Donatistarum hanc maxime tenendam fuisse viam, confugiendam scilicet ad universitatem: « Tunc quicumque, ait, per African constituit, profano schismate detestato, universis mundi Ecclesiis adsociati sunt, soli ex illis omnibus intra sacraia catholicæ fidei salvi esse potuerunt. »

Hanc rationem dum præstituit propulsandi erroris Donatistarum, eorumque cavendi schismatis, accurati pariter theologi munus exequitur: an idcirco ille cum ad universitatem provocat, tum induxit sibi in mentem, hæreticorum et schismaticorum illorum partibus, antiquitatem patrocinari? Totus est in proscribendâ novitate tanquam catholicæ infensissimâ fidei. Hæc idem inter cætera: Ad nuntiare ergo aliquid Christianis catholicis,

« præter id quod acceperunt, nunquam licuit,
 « nusquam licet, nunquam licebit. Et anathe-
 « matizare eos qui adnuntiant aliquid præter
 « quod semel acceptum est, nunquam non
 « oportuit, nusquam non oportet, nunquam
 « non oportebit. »

Ita commemoratio operis capite 14; ejusdem,
 nec te pœnitēbit, legantur cap. 26 et 27.
 Quemadmodum non putavit opponendā Dona-
 tistis universitatē, derogatū esse antiquitatē,
 ita non existimavit objiciendā Arianis antiqui-
 tate, haud valuisse tunc universitatē.

Eo maximē confirmatur ista responsio, quōd
 in antiquitate consecrandā inhærendum esse
 universitatē, Vincentius apertissimē declarat.
 Extollendo videlicet confessorum et martyrum
 in defendendā fide studium et constantiam,
 sic loquitur : « Sed in hâc quâdam confessionum
 « virtute, illud etiā est nobis vel maximē
 « considerandum, quōd tunc apud ipsam Ec-
 « clesie vetustatem, non partis alicujus, sed
 « universitatis ab iis est suscepta defensio. »
 (cap. 8.) Cap. 3 ejusdem Commonit. dixe-
 rat tenendam esse in ipsâ vetustate consen-
 sionem.

Quare igitur, qui vellent Arianæ hæreseos
 litem effugere, illos asseruit debuisse antiqui-
 tati adhærere? Eadem prorsus ratione præ-
 cipit, quâ inhærendum fuisse universitatē,
 devitandâ causâ erroris schismaticæ Dona-
 tistarum; utroque in casu prudenter admo-
 nuit, attendendum ad diversam temporum,
 ingravescentiumque hæresum conditionem et
 statum, eamque esse capessendam pro hâc
 diversitate viam quæ planior esset, magisque
 ad captum fidelium accommodata; Africæ qui-
 busdam regionibus continebantur Donatistæ,
 paucitatem suam nec inficientes, nec erubes-
 centes; quænam ipsos hæresis coarguendi
 promptior, securiorque methodus, quàm ani-
 mum transferri ad conspicandam per orbem
 totum disseminatam, cui bellum indixerant,
 Ecclesiam? Quam quidem catholicitatem clari-
 ssimis prædicatam oraculis profitentur in
 Symbolo fideles, atque solius esse veræ Ec-
 clesie ita constat, ut id quandoque vel ipsi
 agnoscat adversarii; nam, sicut observavit S.
 Augustinus, « velint nolint, ipsi quoque hæ-
 « retici et schismatici alumni, quando non
 « cum suis, sed cum extraneis loquuntur, ca-
 « tholicam, nihil aliud quàm catholicam vo-
 « cant. » (Lib. de verâ Religione, c. 7.)

At verò cum se jactarent Ariani, dominatūs
 sui fines, quâcumque ferè patcat orbis, pro-

tendisse, eaque verbis exaggerata propagatio
 multorum mentibus tenebras offunderet, quid
 suaderi tunc potuisset aptius continendis in of-
 ficio fidelibus, quàm spectandam ipsi proferre
 antiquitatem, quæ nullo poterat aut conatu
 perfingi, aut involuero fraudis obambulari?

Non agebatur de doctrinâ variis Catholico-
 rum agitâ discretationibus, aut de subeundis
 remotæ aut reconditæ traditionis penetrabilibus,
 verum de dogmate, notoriâ et solemnî Eccle-
 siæ universalis definitione non ita pridem
 declarato: universum per orbem circumfere-
 batur palmare illud synodi Nicænæ generalis
 decretum; in ore amicorum et hostium versa-
 batur jugiter; doctrinam complectebatur à
 tempore Apostolorum explicitè credendam, et
 universim reipsâ retentam; haud igitur ope-
 rosum fuit agnoscere hanc esse fidem ari-
 nismo priorem; non poterant, quidquid mo-
 lirentur Ariani, anteriores sibi constituere
 duces ac patronos, neque iniustam hæresi
 suæ notam novitatis, perfidiæ ac rebellionis
 abstergere: unde Vincentius nōria illius sic
 persequitur portenta: « Hæc omnia nunquid
 « aliam ob causam, nisi utique dūm pro cœ-
 « lesti dogmate humanæ superstitionis intro-
 « ducuntur; dūm benè fundata antiquitas scē-
 « lestâ novitate subruitur; dūm rescinduntur
 « scita Patrum; dūm convelluntur definita
 « majorum; dūm sese intrâ sacratæ atque
 « incorruptæ vetustatis castissimos limites pro-
 « fanæ ac novellæ curiositatis libido non con-
 « tineat? » (Common. 2, cap. 6.)

Inst. 2°: Quo tempore maximē sæviebat
 atque diffundebatur arianismus, abductos esse
 à fide catholicâ omnes ferè Occidentis episco-
 pos, testatur expressè Vincentius: « Adcō ut,
 « inquit, propè cunctis Latini sermonis episco-
 « pis, partim vi, partim fraude deceptis, caligo
 « quædam mentibus offunderetur. »

Resp. 1°: Hæc licet de universis propè oc-
 cidentalibus episcopis dicta videantur, restrin-
 genda sunt ad episcopos qui Ariminum con-
 venerant, numero circiter quadringenti, quos
 Vincentius cunctos propè Latini sermonis episco-
 pos eadem exaggeratione appellat, quâ dicit
 commonit. 2, cap. 3, ita obrepisse, eoque
 temeritatis pervenisse Nestorianam novitatem,
 « ut Ephesinam quoque synodum, id est, totius
 « penè Orientis sanctorum episcoporum judi-
 « cata proculcet. » Eiusdem commonit. cap.
 2, ipse quidem dixerat ducentos ferè numero
 episcopos in concilium illud convenisse, quod
 triennium antequàm hæc scriberet celebratum

fuisse narravit : at certum est exstitisse in Oriente episcopales sedes circiter 723.

2° Quæ referuntur ab eodem Vincentio Lirinensi de innumerabili et fidelium et episcoporum multitudine, « quos velut quædam « bellona aut furia, capto prius omnium imperatore, » vexabat Ariana hæresis, hæc patefaciunt eorumdem in fide catholicâ invictam constantiam : « Tunc, inquit, temeritatè conjuges, depullatæ viduæ, profanatæ virgines, « monasteria demolita, disturbati clerici, « verberati levitæ, acti in exilium sacerdotes, « oppleta sanctis ergastula, carceres, metalla: « quorum pars maxima, interdictis urbibus « protrusi atque extortes, inter deserta, spe- « luncas, feras, saxa, nuditate, fame, siti affe- « cti, contriti, et tabefacti sunt. » Common. 4, cap. 6.

Noñe igitur ex carceribus, ex desertis, ex speluncis erumpabant undique ingeminatæ voces, quibus inconcussam fidem prædicantibus partis maximæ episcoporum ac fidelium, totus personaret christianus orbis?

3° Significatum si voluisset Vincentius à maximâ vel à majori episcoporum parte desertam aliquandò fuisse Nicænam fidem, ipsius testimonio et auctoritati procul dubio anteponendum esset testimonium et auctoritas sancti præsertim Athanasii, et Luciferi Calaritani ad augendum propensionis, quàm ad minuendum lapsorum crimen ac numerum : frequentibus etiã synodis quæ habitæ sunt ad causam lapsorum Arimini episcoporum dijudicandam, declaratur, quantum emineret præsulum multitudo, qui furoribus fraudibusque Arianorum fortiter obsisterent. Ilæc nunc argumenta indicare satis est, distinctè exponenda ubi de infallibilitate Ecclesiæ.

ARTICULUS IV.

DE APOSTOLICITATE ECCLESIE CHRISTI.

Apostolicam quæ se dixerit Christi Ecclesia, necesse est 1° ut illa possit originem suam ad Apostolos Christumque Apostolorum magistrum et dominum referre; 2° ut polleat pastorum, ac proinde ministerii spiritualis continuâ successione; 3° ut ejusdem pastores legitimam sibi jure ac meritò vindicare possint missionem; 4° ut doctrinam profiteatur ab institutionibus Apostolorum non alienam, non degenerem.

Apostolicitate, qualem exposuimus, prædita est Ecclesia Christi.

1. Necesse est, ut ad Apostolos et ad Chri-

stum suam certò referat originem, ea quæ haberi debeat vera Ecclesia. Hæc de conditione sic optimè Tertullianus, de Præscript. c. 20 : « Apostoli Ecclesiam apud unanquamque civi- « tatem condiderunt, à quibus traducem fidei « et semina doctrinæ cæteræ exinde mutuatæ « sunt, et quotidie mutantur, ut Ecclesiæ « fiant, ac per hoc et ipsæ apostolicæ deputan- « tur, ut soboles apostolicarum Ecclesiarum : « itaque tot ac tantæ Ecclesiæ, una est illa ab « Apostolis prima, ex quâ omnes. »

Ecclesiam suam, sicut antequàm pro nostrâ moreretur salute, promiserat Christus, ita suscitatus à mortuis, ædificandam constituendamque curavit, speciali nulli affixam loco, totumque per orbem propagandam ; Petro et cæteris Apostolis contulit potestatem omnem quam adducendis ad fidem, colligendis unam in communionem, dirigendis ad salutem populis, jam ab initio destinaverat ; particulares omnes Ecclesias ortu præcessit Hierosolymitana ; multas deinceps apud gentes fundaverunt Apostoli : Antiochenam, Romanam (cæterarum caput), Alexandrinam, Corinthianam, Ephesinam, etc. Ecclesiæ illæ omnes communionem individuâ devinctæ, in unam et universalem coalescebant Ecclesiam ; hæc simplici expositione perspectum est, Ecclesiam nullam dici posse apostolicam, nisi vel ab aliquo ex Apostolis fundata sit, vel alicujus constitutæ ab Apostolis Ecclesiæ surculus aut rivus, seu velut genuina soboles reputari possit.

II. Ecclesia Christi pollet non interruptâ pastorum ac proindè ministerii ecclesiastici successione. In hæc assertione quâ premuntur omnes hæretici, aliquandiù immorandum est.

ARGUMENTUM PRIMUM. — Ad naturam et constitutionem Ecclesiæ pertinet pastorale officium ; atqui nullo unquam tempore deficere potest Ecclesia (quæ profectò absque suâ naturâ et constitutione stare nequit) ; ergo nunquam abruptetur in Ecclesiâ pastoralis muneris successio.

Hujusce argumenti prima propositio evidentibus demonstratur Scripturæ testimoniis : Ecclesia sacris in codicibus ovili comparatur. Joann. cap. 10, v. 16 : *Altas oves habeo quæ non sunt ex hoc ovili, et illas oportet me adducere.* Post resurrectionem suam Christus dùm conversaretur cum Apostolis, Petrum sic allocutus est : *Pasce agnos meos, pasce oves meas. Ipse dedit,* inquit S. Paulus ad Ephes. 4, *ipse dedit*

quosdam quidem Apostolos, alios prophetas, alios Evangelistas, alios pastores et doctores ad consummationem sanctorum in opus ministerii, etc. Ad ea accedit hæc ejusdem Apostoli admonitio : *Attendite vobis et universo gregi, in quo vos Spiritus sanctus posuit episcopos regere Ecclesiam Dei, quam acquisivit sanguine suo, Act. Apost. cap. 20.*

Argumenti secunda pars, nunquam futurum esse ut deficiat Christi Ecclesia, haud minus claris innitur testimoniis. Niln apertius verbis illis, quibus post editam à S. Petro divinitatis ejus confessionem, illum compellavit Apostolum : *Tu es Petrus, et super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, et portæ inferi non prævalent adversus eam, Matth. c. 16.* Generale est hoc promissum; nullâ circumscriptum esse differentiâ temporum; cum firmissimo servandæ in perpetuum Ecclesiæ proposito conjuncta est in Christo summa sapientia, illimitata potestas : transeat cælum et terra, verba ejus non præteribunt. *Matthæi cap. 28, v. 20,* ita Christus alloquitur Apostolos : *Evntes ergo docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, et Filii, et Spiritus sancti, docentes eos servare omnia quæcumque mandavi vobis, et ecce ego vobiscum sum usque ad consummationem sæculi.* Eâ voce, consummatio sæculi, solus ex Evangelistis usus est S. Matth., et quoties illam usurpavit, toties eadem significatum voluit finem mundi, ut videre est cap. 13, v. 29 et 40; cap. 24, v. 3, collato cum versibus 30 et 31 ejusdem capituli. Duraturam usque ad judicium Ecclesiam ne ipsi unquam inficiati sunt Protestantes : utrum verò aliquando latuerit, aut ita latere possit, ut audiri nequeat? Hoc de capite non sibi semper consenserunt, eorumque inconstantiam multiplicemque variationem exposuit more suo dilucidè et solidè doctissimus Bossuetus lib. 2 Variat. cap. 15. Commentum illud de occultâ Ecclesiâ, hæc ipsâ probatione quam versamus, omnino exploditur; namque, ut demonstratum est, ad naturam et constitutionem Ecclesiæ pertinet ministerium pastorale. Unde à S. Cypriano definitur Ecclesia : *« Plebs sacerdoti adunata, et pastori suo grex adhiærens. »* Epist. 69 ad Papinianum. Hinc ab eodem scriptum est : *« Scire debes episcopum in Ecclesiâ esse, et Ecclesiam in episcopo, et si quis cum episcopo non sit, in Ecclesiâ non esse. »* Nonne et assignant pro notis Ecclesiæ Protestantes, veram doctrinæ prædicationem legitimamque sacramentorum

administrationem, quæ munera non omnibus indiscriminatim attribunt? Hoc autem ipso indubitanter ostenditur nullâ unquam ætate absconditam esse veram Ecclesiam : quo enim pacto latere possit hominum congregatio, cui ad comprandam salutem adjungere sese populi omnes teneantur; apud quem semper vigeat externa fidei professio, prædicatio verbi, sacramentorum usus naturâ suâ visibilium sub regimine legitimorum pastorum? Hinc merito dixit S. Augustinus : *« In nullum nomen religionis seu verum, seu falsum coagulari homines possunt, nisi aliquo signaculorum, vel sacramentorum visibilium consortio colligantur. »* (Lib. 19 contra Faustum.)

ARGUMENTUM II. — In Scripturis utriusque Testamenti Ecclesia Christi vocatur regnum, ibidemque asseritur, varias inter mundi tempestates illud non esse intermittendum : hic sequitur pastoralis perpetuitas ministerii.

Isaiæ cap. 9 : Parvulus natus est nobis, et filius datus est nobis : et factus est principatus super humerum ejus, et vocabitur nomen ejus admirabilis, consiliarius, Deus fortis, pater futuri sæculi, princeps pacis : multiplicabitur ejus imperium, et pacis non erit finis : super solium David, et super regnum ejus sedebit, ut confirmet illud, et corroboret in judicio et justitiâ à modò et usque in sempiternum. Testimonium illud confirmatur istis angeli verbis beatam Virginem alloquentis : *« Ecce concipies in utero, et paries filium, et vocabis nomen ejus, Jesum : hic erit magnus, et filius Altissimi vocabitur, et dabit illi Dominus Deus sedem David patris ejus, et regnabit in d. no Jacob in æternum, et regni ejus non erit finis. »* (Luc. cap. 1.) Danielis cap. 2, commemoratis quatuor regnorum Babylonici, Persici, Macedoniani et Romani successione atque excidio, sic pergit Propheta : *« In diebus autem regnorum illorum suscitabit Deus cæli regnum quod in æternum non dissipabitur, et regnum ejus alteri populo non tradetur. »* Cap. 7 : *« Aspicebam ego in visione noctis, et ecce cum nubibus cæli quasi filius hominis veniebat, et usque ad antiquum dierum pervenit, et in conspectu ejus obtulerunt eum, et dedit ei potestatem et honorem et regnum, et omnes populi et tribus et linguæ ipsi servient : potestas ejus potestas æterna que non auferetur, et regnum ejus quod non corrumpetur. »*

Conspirantibus illis testimoniis quæ mutuam sibi lucem afferunt, manifestè designatur Messiæ regnum, quod sit ab eodem in terris obtinendum, confirmandum, corroborandum in judicio et justitiâ usque in sempiternum; quod

quidem regnum, cum non sit terrenum ac temporale, aliud esse non potest ab Ecclesia Christi: ea proinde *non dissipabitur, non corrumpetur*; neque magis potest pastoralis carere ministerio, quam regnum rectè institutum, benè moderatum, destitui regendis idoneâ populis auctoritate.

ARGUMENTUM III. — Jam de perpetuâ pastorum Ecclesiae successione audiantur ipsi qui primis Ecclesiae seculis floruerunt Patres quibus ignotam fingere primariam Ecclesiae constitutionem, nimis foret temeritatis et arrogantiae. S. Iræneus postquam admonuit illis esse « obediendum presbyteris, qui successio- nem habent ab Apostolis, et cum episcopatus successione, charisma veritatis certum acceperunt, » addit: « Reliquos verò qui absistunt à principali successione, et quocumque loco colliguntur, suspectos habere, vel quasi hæreticos et malæ sententiæ. » Tertullianus, de Præscriptionibus adversus hæreticos, cap. 32: « Si quæ audent se interserere ætati apostolicæ, ut idè videantur ab Apostolis traditæ, quia sub Apostolis fuerunt, possumus dicere: « Edant ergo origines suarum Ecclesiarum, et evolvant ordinem suorum episcoporum, ita per successiones ab initio decurrentem, ut primus ille episcopus aliquem ex Apostolis vel apostolicis viris, qui tamen cum Apostolis perseveraverint, habuerit auctorem vel antecessorem: hoc enim modo Ecclesie apostolicæ sensus suos deferunt. » S. Cyprianus, epist. 27: « Inde per temporum et successio- num vices, episcoporum ordinatio et Ecclesie ratio decurrit, ut Ecclesia super episcopos constituatur, et omnis actio Ecclesie per eosdem episcopos gubernetur. »

ARGUMENTUM IV. — Rationibus theologicis adstrui quoque potest perpetuæ successio ministerii, tum haberetur Ecclesia tanquam sine nautâ navis, sine cultore tellus, grex sine pastore, respublica sine rectore et administris justitiæ. In societate nihil cogitari potest anarchiâ deterris, quam jure dixeris legum perempticem, discordiarum fomitem, scelerum et calamitatum inexhaustam scaturiginem. Nec in regno graviorem quam in religione stragem procrearet cessatio vel intermissio debiti regiminis: utriusque aptari potest hæc Salomonis sententia: *Ubi non est gubernator, populus corruet, Proverb. cap. 11, v. 14.* Lethalem hanc sortem quis

crediderit Ecclesie aliquando subeundam, nullâ præsertim præcunte revelatione, quæ tam perniciosam hanc rerum conversionem ac perturbationem prænuñtiaverit; imò apertis obsistentibus quæ retulimus, perpetuitatem ministerii ecclesiastici asserentibus testimoniis.

Tam arctè, tam evidenter conjuncta est cum Ecclesie naturâ et constitutione pastorale ministerium, eam ut connexionem in suâ fidei professione sic enuntiant Protestantes, art. 26: « Or, parce que nous ne jouissons de Jésus-Christ que par l'Évangile, nous croyons que l'ordre de l'Église, qui a été établi en son autorité, doit être sacré et inviolable, et partant que l'Église ne peut subsister, sinon qu'il y ait des pasteurs qui aient la charge d'enseigner, lesquels on doit honorer et écouter en révérence. »

Cum igitur, articulo 31, profiteantur posse aliquando abrumpi statum Ecclesie, atque tum opus esse ut à ruinâ et lapsu excitetur, tum similes se præbent hominibus, qui naufragantes, quidquid subsidii occurrere videatur, fallente specie præcipitanter arripiunt.

III. Ad Ecclesie apostolicitatem necesse est ut legitimâ missione pastores illius maniantur: necessitatem missionis ad obeunda ministerii ecclesiastici munera solus ille negaverit, qui pudoris ac religionis sensum omnem excuserit. Nonne irrideretur et abjiceretur turpiter, qui princepe neque per seipsum, neque ullo modo mandante aut approbante, domus regie munia fidenter et arbitrato suo usurparet? quantò magis ille reprobandus qui Deo non vocante, non mittente, dispensatorem mysteriorum Dei et Christi ministrum exhibere se in Ecclesia quæ domus Dei est, seu in spiritali regno Christi voluerit?

Ordine suo, non arbitrio nostro dona sua dividit supremus omnium moderator Dominus: in Ecclesia, sicut humano in corpore, membra omnia *non eundem actum habent*, at verbis utamur Apostoli, non omnes ad omne officiorum genus vocamur à Deo: ad ministerium ecclesiasticum requiritur auctoritas, requiritur gratia; utraque pendet à liberis providentiæ divinæ decretis: quid ergo existimandum de homine qui absque missione Deo probatâ, vellet fungi legatione pro Christo, prædicare verbum, conficere sacramenta, cæteraque munera ecclesiastici ordinis capessere?

Necessitati missionis, ad ea inprimis quæ ad

cultum Dei attingent animarumque regimen et salutem, suffragantur utriusque Testamenti scripturæ: omnibus erat interclusus ad sacerdotium aditus, qui non essent oriundi ex stirpe Aaron; hinc severè castigati qui postpositâ istâ lege, sacerdotale aliquod munus sibi arrogarent, ut patet exemplis Core, Dathan et Abiron, ipsiusque postea regis Ozia. Increpat eos gravior Deus, qui ipsius injussu, instituendos informandosque populos ejus nomine susciperent. Audiatur Apostolus gentium de ministris Evangelii: *Quomodo ergo invocabunt in quem non crediderunt? Aut quomodo credent ei quem non audierunt? Quomodo autem audient sine prædicante? Quomodo verò prædicabunt nisi mittantur?* (Ad Romanos, c. 10.) De ipsomet Christo ita testificatur idem apostolus: *Nec quisquam sumit sibi honorem, sed qui vocatur à Deo tanquam Aaron: sic et Christus non semetipsum clarificavit ut pontifex fieret, sed qui locutus est ad eum: Filius meus es tu, ego hodiè genui te.* (Ad Hebr. c. 5, v. 4.)

IV. Oportet ut doctrinam Ecclesie profiteatur à doctrinâ Apostolorum non alienam, non degenerem. Conditionem hanc esse prorsus necessariam confluitur ultrò Protestantibus et alii Romanæ desertores communionis; cujus quidem criminandæ ansam pugnaciter inde arripiunt. Testimonia proferunt ex apostolicis scriptis decerpta, quæ more suo interpretantur: ideòque conantur persuadere, apostolorum doctrinæ adversari Ecclesiam Romanam, nec proinde posse illam, jure apostolicam nuncupari: viam discussionis non refugimus; eam datâ occasione decurrunt catholici theologi, ut videre est tot in elucubratis polemicis operibus; verùm hic contendimus frustra laborandum in perscrutandis et contorquendis Apostolorum scriptis, si aliunde constet doctrinam quæ tribueretur Apostolis, non ita fuisse propagatam et ad nos usque transmissam, ut novitatis notâ meritò careat; tum viâ prescriptionis asserimus, Ecclesie apostolicæ doctrinam nullius novitatis, nullius veræ mutationis, jure insinulari et redargui posse: haud leviter hæc duo sunt tractanda, in quibus, ubi agitur de notis Ecclesie, positus est verus de apostolicâ doctrinâ quæstionis status.

1° Apostolica haberi non potest illa doctrina quam constiterit non esse ita propagatam et ad nos usque transmissam, ut novitatis notâ meritò careat. Falsitatis argumento esse novitatem monuerunt Apostoli: *O Timothee*, in-

quit S. Paulus, *depositum custodi, devians profanas vocum novitates, et oppositiones falsi nominis scientiæ*: quem in locum extat eximium Vincentii Lirinensis commentarium: « Quid est, ait, depositum? Id est quod tibi creditum est, non quod à te inventum; quod accepisti, non quod excogitasti; rem non ingenii, sed doctrinæ; non usurpationis privatæ, sed publicæ traditionis; rem ad te perductam, non à te prolatam; in quâ non auctor debes esse, sed custos; non institutor, sed sectator; non ducens, sed sequens. » (Common. 1, cap. 27.) Sic eodem in capite concludit: « Per te posteritas intellectum galeat, quod ante vetustas non intellectum veneratur: eadem tamen quæ didicisti ita doce, ut cum dicas novè, non dicas nova. »

Nervosè argumentum istud tractavit Tertulianus, de Prescriptionibus adversus hæreticos, cap. 29: « Ante in omnibus veritas antecedit, post rem similitudo succedit: cæterùm satis ineptum, ut prior in doctrinâ hæresis habeatur, vel quoniam ipsa est quæ futuras hæreses cavendas prænuuntiabat. » Idem contra Marcionem, lib. 4, cap. 4: « In summâ, si constat id, verius quod prius, id prius quod ab initio; id ab initio quod ab Apostolis: pariter id quoque constat, id esse ab Apostolis traditum, quod apud Ecclesiam Apostolorum fuerit sacrosanctum. »

Quâ ratione novitatem ac mutationem excludat doctrina Ecclesie, exponit illustrissimus Bossuetius, propositis acutissimè sibi coherentibus quatuor principis: propria ipsius verba præstat exscribere: « La doctrine de l'Eglise catholique consiste en quatre points, dont l'enchaînement est inviolable: l'un, que l'Eglise est visible; l'autre, qu'elle est toujours; le troisième, que la vérité de l'Evangile y est toujours professée par toute la société; le quatrième, qu'il n'est pas permis de s'éloigner de sa doctrine. Le premier point est fondé sur un fait constant: c'est que le terme d'Eglise signifie toujours dans l'Ecriture, et ensuite dans le langage commun des fidèles, une société visible: les Catholiques le posent ainsi, et il a fallu que les Protestants en convinssent. Le second point, que l'Eglise est toujours, n'est pas moins constant, puisqu'il est fondé sur les promesses de Jésus-Christ, dont on convient dans tous les partis. De là on a inféré très-clairement le troisième point, que la vérité est toujours professée par la société de l'Eglise: car l'E-

« l'Église n'étant visible que par la profession de
« la vérité, il s'en suit que, si elle est toujours,
« et qu'elle soit toujours visible, il ne se peut
« qu'elle n'enseigne et ne professe toujours la
« vérité de l'Évangile. D'où suit aussi claire-
« ment le quatrième : qu'il n'est pas permis
« de dire que l'Église soit dans l'erreur, ni
« de s'écarter de sa doctrine ; et tout cela est
« fondé sur la promesse qui est avouée dans
« tous les partis, puisqu'enfin la même pro-
« messe, qui fait que l'Église est toujours, fait
« qu'elle est toujours dans l'état qu'emporte
« le terme d'Église, par conséquent toujours
« visible, et toujours enseignant la vérité : il
« n'y a rien de plus simple, ni de plus clair, ni
« de plus suivi que cette doctrine. » (Variat. lib. 45, cap. 3.)

His invitè principii eliminatur ab Ecclesiæ doctrinâ mutatio et novitas quæ tot ab ipsius Apostolorum temporibus invexit atque confovit hæreses.

2° Viâ præscriptionis asserere promptum est Ecclesiæ apostolicam doctrinam, nullus novitatis, nullus veræ mutationis instulari posse et redargui. Hanc viam tenuère antiquissimi auctores ecclesiastici. S. Irenæus adversus hæreses, lib. 3, cap. 3 : « Traditionem Apostolorum in toto mundo manifestatam in omni Ecclesiâ adest respicere omnibus qui verâ volent vidère : et habemus annumerare eos qui ab Apostolis instituti sunt episcopi in Ecclesiis et successores eorum usque ad nos. »

Tertullianus de Præscriptionibus, c. 21 : « Profunde omnem doctrinam quæ cum illis Ecclesiis matricibus et originalibus fidei conspiret, veritati deputandam, sine dubio tenentem quod Ecclesiæ ab Apostolis, Apostoli à Christo, Christus à Deo accepit : omnem verò doctrinam de mendacio præjudicandam, quæ sapit contra veritatem Ecclesiarum et Apostolorum, et Christi et Dei. » Tantam vim videret consecutienti apostolicarum Ecclesiarum testimonio, ut non nisi per summam repelleretur injuriam, vehementi hæc inductione jam à nobis memoratâ, defendit idem auctor : « Equid verisimile est ut tot ac tantæ (Ecclesiæ) in unam fidem erraverint ? Nullus inter multos eventus urus est : exitus variâsse debuerat error doctrinæ Ecclesiarum : cæterum quod apud multos invenitur non est erratum, sed traditum. » (De Præscript. cap. 28.)

Generale hoc placitum urget etiam poten-

tius, evolvitque enucleatus D. Papin, opérum suorum tomo primo. Cujus argumentationis hæc summa est : à tempore apostolico ad nostram usque ætatem Ecclesia est unum veluti corpus, unusquè testis qui acceptam et promulgatam ab Apostolis doctrinam, jugi et publicâ fidei professione testatam facit ; Ecclesia scilicet non unam dumtaxat complectitur hominum generationem : sed numero plus quam sexaginta aut septuaginta, easque sibi mutuò implicatas, complexu suo coercet : ex pueris, adolescentibus, viris ac senibus coalescit continuâ fidei unius communione, unaque veluti membrorum compage coadunatis ; à singulis pueritiæ, adolescentiæ, virilis ætatis et senectæ annis computari possunt novæ totidem generationes sibi cohærentes et permixtæ : sedulo attendatur tum generationum seculi unius multitudo, mutuaque connexio, tum quæ illis intercesserunt cum præteriti seculi generationibus necessitudo, consortium, mutuaque veluti commercia : unde propter illam generationum coadunationem ac seriè jugiter affluentem, potest Ecclesia comparari magno flumini quod aquis alias aliis excipientibus, et ad mare continuò decurrentibus, idem tamen hominum judicio, ac reipsa flumen est : potest etiam conferri cum humano corpore, quod involantibus lapsu temporis varis sui partibus, aliisque accidentibus, non aliud et aliud censetur substantialiter corpus.

Hæc si attentè considerentur, facilitè intellexeris, testimonio Ecclesiæ quæ decimo-octavo viget seculo, constare de doctrinâ quam profitebatur Ecclesia seculo decimo-septimo : eadem ratione testimonio seculi decimi-septimi comperitam et declaratam fuisse doctrinam seculi decimi-sexti, et sic quasi longo, unoque tamen funiculis multis contexto fune, ab ætate Apostolorum ad nos usque, perpetuâ concatenatione protense permeavit apostolica doctrina.

Et verò, si quæ nunc in terris versatur Ecclesia, profiteretur ac proponeret dogma ab illis alienum quæ accepit tanquam ab Apostolis tradita, aut ideò errori patrocinaretur quia ignoraret, quam doctrinam à præcedente novitate susceperit, aut quia reprobam illud dogma vellet dolose et fraudulenter propinare ac lucri, vel quia statuisset veterem palam excutere doctrinam, atque novitatis partes quasi ex condicte communique consensu adjuvare pro viribus : tertium hoc innovandi genus ne ipsi Protestantes auderent Ecclesiæ Christi attribuire ignorasse autem Ecclesiam

v. g., decimi quinti seculi, quam profiteretur et credendam proposeret Ecclesia seculi decimi quarti, id non minus absurdum, nec minus impossibile, propter multiplicem et arctissimam quæ utriusque memorati seculi generationes in fidei unius professionem devinxit, necessitudinem: neque enim exeunte uno seculo, simul intereunt omnes fidelium generationes, sed incunte atque etiam progrediente subsequente seculo, versantur ut plurimæ quæ cum generationibus præcedentis ævi vixerint, eadem cum illis in divinis, communione et professione fidei copulate.

Denique propter generationum quas indicavimus, tantam multitudinem, implicationem, coherentiam, fieri non potest, ut dolosè ac fraudulenter inducatur in Ecclesiam, et invalescat doctrina acceptæ à prædecessoribus doctrinæ contraria: fingatur enim generationem unam, homines v. g. quadraginta annis natos inter se conspirare ad peregrinum aliquod et novum hæreticumque dogma inducendum et comprobandum, nonne statim reclamarent juvenes, eorundem alumni et conclamarent: Nihil tale à vobis antea audivimus: longè diversam à vobis hausimus doctrinam; præcavendam et fugiendam monebatur novitatem; cur nos jam prohibeatis assentiri Apostolo dicenti: *Si quis vobis evangelizaverit præter id quod accepistis, anathema sit?* (Ad Galatas, cap. 1, v. 9.)

Ad reclamationem hanc accederent studiosi et potenter diversorum ordinum fideles plurimi: neque enim probabile aut verisimile est, ut futurum omnium fidelium genus, pastores præsertim primi à secundi ordinis, repentinò quasi impetu et communi suffragio, totà in Ecclesià approbarent, combiberent aut dissimularent invectam novam exoticamque doctrinam. Nova in Ecclesiam si importaretur doctrina, sex deprehenderentur quæ diligenter adnotavit Bellarminus, et quæ ortum progressumque hæresum inspectantibus, spontè observantur: 1° novum ipsum dogma, 2° ipsius auctor, 3° tempus quo cepit, 4° locus ubi cœpit, 5° quis illud oppugnaverit, 6° exiguus aliquis cœtus unde paulatim aliis accedentibus cœperit. Nullum potest Ecclesiæ dogma exhiberi, cui adaptari possint connaturalia hæc novitatis indicia.

Adde invictum aliud argumentum quod ipse attribuit Lutherus, ad confirmandam realem Christi in Eucharistià præsentiam: non unà aut altera ætate, sed ad finem usque mundi

profiteri oportet symboli apostolici hunc articulum: *Credo in sanctam Ecclesiam*; quæ fidei professio mendax foret et irrita, temporibus illis quibus ad hæresim, si fieri posset, deflecteret Ecclesia. Ad omnes pariter ætates pertinet Nicæni et Constantinopolitani symboli professio quam agnoscunt christianæ societates: omni ergo tempore profutendum est non duntaxat fuisse, sed adhuc esse apostolicam Ecclesiam; ergo nec eam à doctrinâ Apostolorum unquam deficere.

Unum etiam ad emulum accedit: perpetuò dicitant Protestantes, tenendum esse naturalem et obvium Scripturarum sensum, quem utinam non desererent: viderint quàm sibi consistant in effingendâ Christi Ecclesià, de quâ ipse dixit Christus: *Portæ inferi non prævalent adversus eam: si Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut ethnicus et publicanus*: eandem vocat Apostolus, *columnam et firmamentum veritatis*. Ad Ecclesiam visibilem et à pastoribus gubernatam pertinent cœlestia hæc effata: eò tamen spectant Protestantium placita, ut incidere et quidem diuturna posse credatur tempora, quibus prodeuntes ab inferorum partibus errores obtineant in Ecclesià: docent prædictam, nempe visibilem et conspicuam reipsâ Ecclesiam, nedum constanter audiri oporteat, repelli potius et reprobari quoad multa dogmata, multis potuisse ac debuisse labentibus seculis: effutire non verentur lapsam quandoque columnam illam, et humo diutissimè affixam: disiectum ac prostratum illud firmamentum veritatis, ingruentibus atque tenaciter insidentibus detestandis dogmatibus, qualia sunt, ut obloquuntur, idololatria in colendis sanctis, sacrisque venerandis imaginibus; irritatio et contemptus passionis Christi in offerendo Missæ sacrificio, etc.

Solvuntur objecta. — Obijcies 1°: Exagitatur doctrinæ novitas, quasi adulterinæ nota Ecclesiæ, et constanti orthodoxorum testimonio reprobata: attamen ætate Apostolorum multa credebantur divinâ fide dogmata quæ deinceps permissa sunt liberis theologorum disceptationibus: quæcumque enim revelata sunt capita doctrinæ, ea explicitè callebant Apostoli, quos sic erat allocutus ipse Christus: *Cùm manaret venerit ille Spiritus veritatis, docebit vos omnem veritatem*, Joann. cap. 16, v. 13. A Spiritu sancto sic erudiebantur Apostoli, ut quæ perfunderentur scientiâ veritatis, ea manaret universam in Ecclesiam, communicata cum pastoribus quos instituerent; multa autem

nunc credenda profitemur, quæ olim absque dispendio fidei et salutis vocari in dubium aut etiam negari potuerint : sunt enim fidelium venerationi propositi, qui negaverint, animas quibus nihil luendum superest, post discessum à corpore, statim in cælum recipi : sunt alii pariter in sanctis numerati qui non posse confici et conferre ab hæreticis baptismata docuerint : alia possent proferri exempla mutationis inductæ, in professionem catholicæ fidei : in eâ igitur constantiam ac perpetuitatem necessariò non postulat enuntiata in symbolis Nicæno et Constantinopolitano apostolicitas.

Resp. : Accuratè ut diluatur proposita objectio, explicatè non admodùm facilis, distinctè deliniendum est quid sit implicita, quid sit explicita fides. Explicita fides illa est quæ fertur in dogma de quo tunc cogitatur, ita ut illud sit objectum proximum in quod supernaturalis cadat assensus fidei, sive expressè, sive involutè hoc idem dogma fuerit in semetipso revelatum : diximus, sive expressè, sive involutè, revelatum sit : quod enim obscurè vel in alio revelatum est, id potest deinceps viâ auctoritatis, vel discussionis evolvi et explanari, atque sic evolutum et explanatum explicitâ fidei credi, ut revelata expressè dogmata. Fides implicita dicitur, quando in eo quod creditur ita involvuntur alia, ut lateat quæ et qualia sint, tùm quâ ratione in illo contineantur.

Hæc autem fides diversimodè haberi potest : ratione motivi ; dùm enim fide supernaturali, ac propter auctoritatem Dei revelantis, vel unus creditur fidei articulus, cæteri omnes implicitè creduntur, cùm ad eos omnes extendatur unum et idem illud motivum, sicut dùm ex charitatis motivo pœnitens vel unum expressè detestatur mortale peccatum, alia etiam horrescit omnia : at verò dùm negatur aut adducitur in dubium vel unus fidei articulus, abjicitur simul de omnibus aliis divina fides : hinc non nisi humanam fidem habent hæretici. Obtinetur quoque implicita fides, dùm aliqua supernaturali assensu creditur generatim dogmatum collectio, quorum multa ignorantur à credente : sic rusticus dùm indistinctè et quasi conglobatim credit quiddam revelaverit Deus, et credendum Ecclesia proposuerit, eredit implicitè omnia fidei dogmata, catholicam omnem veritatem, Denique fide implicitâ creditur dogma indivulsè connexum cum aliquo dogmate explicitè credito, cujus ignoretur vel non attendatur arctissima hæc cum altero con-

jectio : v. g., qui Christum Jesum credunt Deum esse simul et hominem, credunt implicitè duas inesse illi voluntates, divinam et humanam, licet fortè tunc de duabus non cogitent voluntatibus : qui tamen sic crederet aliquod dogma, cum alio expressè cognito intrinsecè connexum, non pareret assensum divinæ fidei, licet supernaturalè, nisi dogma ita connexum, esset alunde immediatè revelatum, ut sunt duæ Christi voluntates.

Prælibatâ implicitæ et explicitæ fidei definitione, quasdam statuemus propositiones quæ planam sternent viam afferendæ responsioni.

PROPOSITIO PRIMA. — *Ab initio generis humani eadem semper fuit implicita fides.*

Quicumque divinâ crediderunt fide, seu propter Dei revelantis auctoritatem aliquod dogma, illi omnes, quæcumque jam revelaverat Deus, aut esset revelaturus, crediderunt implicitè, quia proprium divinæ fidei motivum porrigitur ex seipso ad omnia revelata aut revelanda.

Præterea in illis quæ explicitè semper credita sunt, continebatur implicitè quæcumque ad fidem spectant : tota enim per se fidei materia revocatur ad cognitionem mysteriorum Dei ut Deus est, et Christi ut redemptor est : quod quidem indicatur isto Evangelii pronuntiato : *Hæc est vita æterna, ut cognoscant te solum Deum verum, et quem misisti, Jesum Christum.* Joan. c. 17, v. 3. Act. Apost. cap. 4. de Christo dicitur : *Non est aliud nomen sub cælo datum hominibus in quo oporteat nos salvos fieri.* Ad Hebræos Epist. cap. 11, v. 6, legere est : *Credere enim oportet accedentem ad Deum quia est, et inquirentibus se remunerator sit.*

Tali autem fide quæ semper fuit ad salutem necessaria, credebatur implicitè et quoad substantiam, quiddam divinitus jam revelatum fuerat, aut esset revelandum de providentiâ divinæ ad salutem humanam consilii et operibus, tùm de Incarnatione Verbi, Deique hominis facti unicâ personâ, duplici naturâ, duplici voluntate, laboribus, morte, gloriâ, etc. Fides ipsa in sanctissimam Trinitatem continebatur implicitè in fide explicitâ de Deo infinitè perfecto, cùm ad infinitam naturæ divinæ perfectionem interna pertineat divinis exhaustiendi processionibus sæcunditas. Hinc de fidelibus christianæ legis dixit Apostolus : *Habentes eundem spiritum fidei,* quam scilicet habuerant qui adventum Christi antecesserant. Hinc dictum est à S. Augustino : *Tempora variata*

« sunt, non fides: mutatus est sonus verbi
 « venit aut venit: tamen eadem fides utros-
 « que (Christianos eorumque antecessores),
 « conjungit » Tractatu 45 in Joannem. Vide
 etiam S. Augustinum, lib. 18 de Civitate Dei;
 tàm et S. Irenæi lib. 4 adversus hæreses, cap.
 15. Quapropter assèruerunt Patres potuisse ab
 initio mundi fideles omnes appellari Christia-
 nos. Euseb. lib. 1 Hist. cap. 4; S. Epiphani-
 hæres. 66. Ergo eadem semper fuit fides im-
 plicita, et quoad substantiam, tum in lege quæ
 dicitur naturæ, tum in lege Mosaicâ, tum imprimis
 à tempore Apostolorum.

PROPOSITIO II. — *Sunt multa dogmata quorum
 explicita fides non semper fuit æqualis.*

Observari quidem potest vixisse apud ali-
 quos quilibet mundi ætate in Ecclesiâ expli-
 citam fidem præcipuorum religionis dogma-
 tum: hæc fide mysteriorum donatum fuisse
 Abrahamum indicat ipse Christus his verbis:
*Abraham exultavit ut videret diem meum: vidit
 et gavisus est.* De Moysæ testatur Apostolus:
*Majores, inquit, divitiis æstimans thesaurum
 Ægyptiorum, improprium Christi.* Ad Hebræos,
 cap. 11. De David Pharisæos sic interrogat
 Christus: *Quomodo ergo David in spiritu vocat
 eum (Salomonem) Dominum dicens: Dixit Domi-
 nus Domino meo?* Matth. cap. 22, v. 45 et 44.
 De cæteris sanctis prophetis idem affirmari
 potest, et præstantibus quibusdam aliis pietate
 viris.

At probari nihil attinet (adeo perspicue ve-
 rum est), multo plura in evangelicâ lege, expli-
 citâ fide credenda, proposita fuisse, quam ante
 adventum Christi, cum tam multa uberioribus
 ipse revelationibus explicaverit, quarum deposi-
 tum tradidit Ecclesiæ; hæc autem labentibus
 temporibus multa expressè definienda curavit,
 atque explicitâ fide tenenda proposuit, quæ an-
 tæ implicitè duntaxat credebantur, qualis est
 valor baptismi ab hæreticis ritè collati, con-
 cessa statim post mortem visio intuitiva justis,
 quibus nihil lucendum superest, etc. Nec tamen
 ab Ecclesiâ definiente nova proceduntur dog-
 mata fidei; distinctè profert, quæ in seipsis
 quidem pertinebant ad fidem, utpote divinitus
 revelata, sed quorum revelatio ad pariendam
 explicitam fidem, explicatione indigeret; unde
 priusquam decernat ac definiat Ecclesia, tam
 studiosè pervestigat, quid Scripturis, quid tra-
 ditione contineatur: post tempus Apostolo-
 rum, nulla facta est revelatio quæ augeatur
 publicum fidei depositum: ad illud enim per-

tinere non censentur privata revelatione:
 quantumlibet inconcussa, atque divini fide ab
 illis credendæ quibus sufficienter affuissent.

Hinc præclara illa Vincentii Lirinensis effa-
 ta: « Christi Ecclesia, sedula et cauta deposi-
 « torum apud se dogmatum custes, nihil in hæc
 « unquam permutat, nihil minuit, nihil addit:
 « non amputat necessaria, non apponit super-
 « flua, non usurpat aliena: sed omni industriâ
 « hoc unum studet, ut vetera fideliter sapien-
 « terque tractando, si quæ sunt illa antiquitas
 « informata et inchoata, accuret et poliat: si
 « quæ jam expressa et enucleata, consolidet,
 « firmet: si quæ jam confirmata et definita,
 « custodiat. »

PROPOSITIO III. — *Explicitâ fide crediderunt
 Apostoli quæcumque divinitus Ecclesiæ reve-
 lata sunt, et quæ non pendunt à quibusdam
 factis decursu temporum contingentibus.*

1° Quidem explicitâ fide credidisse Aposto-
 los quicquid Ecclesiæ revelatum est, omnino
 constat, ipso Christi testimonio sanctum illis
 ita pollicentis Spiritum: *Ille vos, inquit, doce-
 bit omnia quæcumque dixerò vobis.* Joann. cap.
 14, v. 26; et iterum: *Cum venerit Spiritus ille
 veritatis, docebit vos omnes veritates.* Ibid. cap.
 16, v. 13.

Diximus: Quæcumque revelata sunt, nec
 pendunt à quibusdam factis decursu temporum
 contingentibus. Sunt enim propositiones quæ-
 dam universales quæ multas complectuntur
 singulares propositiones fide explicitâ creden-
 das, quamvis istæ pendeant à factis quibusdam
 contingentibus: sit, v. g., iste
 syllogismus, in principiis Catholicorum: Om-
 ne concilium œcumenicum est infallibile; at-
 qui concilium Tridentinum est œcumenicum:
 ergo concilium Tridentinum est infallibile.
 Prima hujus syllogismi propositio est divinitus
 revelata; secunda pendet à factis quibusdam
 non revelatis: v. g., celebratum esse Triden-
 tinâ in urbe aliquod concilium; in illud con-
 cilio convenisse sufficientem episcoporum
 numerum ad universalem representandam
 Ecclesiam. Hæc facta particularia latere po-
 tuerant Apostolos, quibus distinctè conser-
 vatum erat, infallibilitate poltere omne con-
 ciliū verè œcumenicum.

PROPOSITIO IV. — *Publica omnis revelationis
 thesaurum commiserunt suis discipulis matri-
 cibusque Ecclesiæ Apostoli.*

Nisi thesaurum illum discipulis suis, et illis

quas fundaverunt Ecclesiis commisissent Apostoli, non esset cur ad nos usque transmitti potuisset : plura certe pastoribus Ecclesiarum exhibuerunt explicitè dogmata quam vulgo fidelium, cui tamen exponenda et explicanda curaverunt, quæ ad instruendam fidem, informandosque mores necessaria, vel tunc opportuna iudicaverint. Diebus enim ac noctibus elaborabant, ut scientiæ salutis unusquisque fidelium imbueretur.

His præmissis, nihil est cur objecto impediamur argumento : 1º quidquid Apostolis revelatum est : quidquid credendum tradiderunt Ecclesiis quas condiderant, id semper, subsequentibus temporibus, *explicitè vel implicitè* creditum est. 2º Explicitè novâ in lege semper credita sunt, tum quæ catholice fidei habentur fundamenta : nempe unitas Dei in tribus personis, incarnatio Verbi, redemptio generis humani, immortalitas animæ, etc., tum et alia dogmata, morumque regulæ, quibus planè opus sit ad institutionem verè christianam, et evangelicæ perfectioni congruentem. 3º Quamvis revelatam omnem veritatem, docente Spiritu sancto, distinctè et explicitè cognitam habuerint Apostoli, non inde consequitur debuisse Apostolos eam omnem veritatem omnibus Ecclesiis quas fundarent, distinctè et explicitè credendam proponere : tum scripta, tum non scripta reliquerunt Ecclesiæ documenta et instituta, ex quibus constat integrum orthodoxæ doctrinæ depositum : ex illo deprimere, expressè declarare, et pervulgare pro suâ auctoritate potuit ac potest Ecclesia, quæ pro suâ sapientiâ, assistente Spiritu sancto, censuerit ad necessitates fidelium, et opportunitates temporum accommodata. 4º Id eventum manifestè comprobatum est : qui enim decreta conciliorum, constitutionesque summorum pontificum oculis ac mente aliquantum perlustraverit, ille statim multa perspiciet, quæ cum innoxie cum potuerint vocari in controversiam, solemnibus postea et perpetuis sancta sunt decretis, adeo ut de rebaptizantium errore exclamaverit Vincentius Lirinensis : « O rerum mira conversio ! auctores ejusdem opinionis, Catholici : consecratores verò, hæretici, judicantur : absolvuntur magistri, condemnantur discipuli : conscriptores librorum, filii regni erunt, assertores verò gehenna suscipiet. » A notâ hæresis immunis est S. Cyprianus, quæ postea plaudente universò orbe catholico inusta est Donatistis.

« Illoc, ait idem Vincentius, semper, neque

« quidquam præterea, hæreticorum novitatus excitata, conciliorum suorum decretis catholica perfectis Ecclesia, nisi ut, quod prius à majoribus solâ traditione susceperat, hoc deinde posteris etiam per Scripturæ chirographum consignaret. »

Objicies 2º : Ad indicandam cui adhærendum sit, Ecclesiam, quid conferre potest pastorum successio? talem sibi vindicant Græcorum, Syrorum, Armeniorum et Æthiopum societates. Vera Ecclesia ex particularibus coalescit Ecclesiis, quarum multæ continuam ab ætate apostolicâ pastorum tuorum seriem proferre non possent; deinde in successione ministerii idè esset inquirendum, ut colligeretur veritas doctrinæ : hæc autem nullâ habitâ ratione dictæ successione decerni potest tum ex divinis Scripturis, tum ex Patrum testimonio : à quocumque etiam enuntietur, pro jure suo reverenter debet audiri, eique parcendum, quidquid sit de ministrorum interruptâ vel non interruptâ successione. Hinc laici nunquam usus est Deus ad propagationem fidei : apud Indos, Evangelistarum munere functi sunt Frumentius et Aedesius, referente Socrate lib. 1 Hist. cap. 15, ac Theodoret. lib. 1, cap. 25. Christianam ad religionem, ministerio femine adductos fuisse Iberos testantur idem Socrates, opere citato, cap. 6. Theod. lib. 1, cap. 24. Sozom. lib. 2.

Resp. : A voluntate Dei, à liberis ipsius decretis, religata pendet Ecclesiæ status ipsaque natura. Pluribus autem argumentis ostensum est, hanc esse Dei voluntatem : hoc esse à supremo Numine constitutum, ut pastorum continuâ et legitimâ successione transmitteretur sana doctrina, eoque sic propagato ministerio quæ carerent societates, illas ab Ecclesiæ Christi titulo ac veritate abhorreret; hæc unâ adnotatione tota rescinditur objectio.

Prodierunt hæreticorum et schismaticorum sectæ quæ longam pastorum succedentium seriem ostentare posse videantur : nec tamen illam ad ævum apostolicum producere probabili ullâ ratione potuerunt : semper apparet et apparebit sanguinolentus quasi vulnus locus, quo à vivo Ecclesiæ corpore, abscissæ sunt ac projectæ : hinc ita sapienter Bossuetus : « Le moment de la séparation sera toujours si constant, que les hérétiques eux-mêmes ne le pourront désavouer, et qu'ils n'oseront pas seulement tenter de se faire venir de la source par une suite qu'on n'a jamais vu s'interrompre : c'est le faible inc.

« visible de toutes les sectes que les hommes
« ont établies; nul ne peut changer les siècles
« passés, ni se donner des prédécesseurs, ou
« faire qu'il les ait trouvés en possession. La
« seule Eglise catholique remplit tous les siècles
« précédents par une suite qui ne peut lui être
« contestée. La loi vient au-devant de l'Évan-
« gile : la succession de Moïse et des patriar-
« ches ne fait qu'une même suite avec Jésus-
« Christ. » (*Discours sur l'histoire universelle*,
seconde partie, chap. 30.)

Neque verò ut particularis aliqua Ecclesia,
originem suam probatam faciat et apostolica
censeatur, necesse est ut descendente à tem-
poribus apostolicis, et nunquam intercisam
pastorum suorum particularium seriem ostendat;
satis est ut adunata sit, et etiamnum in-
hæreat Ecclesie quæ talem successionem
merito sibi adscribere valeat; hinc, ut scitè
observat Honoratus Tournely : « Nec Irenæus,
« Lugdunenses præsules quos fuerat secutus,
« nec Eusebius Cæsarienses suos decessores,
« nec Epiphanius Salaminenses, nec Optatus
« Milevitanos, nec Augustinus Hippoenses, in
« medium adducunt; sed communi consensu
« in uno solo Romanorum pontificum antisti-
« tum albo inscribendo conspirant. »

A legitimâ et à tempore Apostolorum ductâ
necnon continuò perseverante successione
non sejuagitur nec divelli potest sana doc-
trina, custodiens illam constanter verâ Ec-
clesiâ quam apostolicitate demonstrandam
suscepimus : at veritatem ipsam doctrinæ,
quæ in singulis capitibus, proprio ac privato
discutiatur examine, genuinam haberi Ec-
clesiæ notam peragamus, cum ea discussio ple-
risque hominibus sit impervia, eosque ludibrium
objiceret omni vento doctrinæ, ut
probatum est.

Quibus velit Deus, potest efficaciter instru-
mentis uti, ad erucandas et salvandas sedentes
in umbrâ mortis quaslibet gentes : infirma
mundi quandoque, etiam post exitum Aposto-
lorum, eligit ut confundat fortia; et ea quæ
non sunt, ut ea quæ sunt convellat et des-
truat. At laici et feminæ, animarum salutem
allaborantes, gentilibusque præferentes facer
Evangelii, ecclesiastico non defungebantur
ministerio, sed charitatis præstabant munia
impellente Spîritu sancto, vocemque virtuti
mirabiliter suppeditante.

Objicies 5° : Ad asserendam apostolicitatem
asserri priùs oportet perpetuitatem doctrinæ
quæcumque autem ad illam indagandam adhi-

beat methodus, nimis et ad captum fide-
lium minimè attemperatus recursabit labor :
tametsi enim sisteretur intra præscriptionis
viam, hanc ipsam inire non posset vulgus
hominum : nec enim valeret per singulas
Ecclesie ætates excurrere, atque in illis omni-
bus indagare, num aliqua extiterint, aut
etiamnum deprehendere sit novitatis vestigia,
in eâ quam professa est, aut profiteretur, doc-
trinâ, cujus proinde ad hanc apostolicitatis
normam singula exigenda sint dogmata. Quæ
hominum pars curricula istud possit confi-
cere?

Resp. : Absit ut ad discernendam certèque
comperiendam Christi Ecclesiam, oporteat
singula discutere sigillatim dogmata : via
præscriptionis propositum ad scopum com-
pendiaria magis expedita, quæ tamen non
unius est generis : alia strictè et propriè
sumpta in eo posita est, ut constituto tempore,
quo extra controversiam vigeat, aliquid cujus
patrocinium suscipitur, determinatum dogma,
ostendatur, ab illâ epochâ nullam ad ævum
usque apostolicum inveniri mutationem quæ
veritati dogmatis illius officiat. Utilitatis qui-
dem plurimùm ex eâ methodo percipi potest
ad revincendos alios alia impugnantibus doctrinæ
capita. Ejusdem methodi vim ac rationem
uberrimè exponit et illustrat idoneisque con-
firmat exemplis, auctor notissimè operis cui
titulus : *Perpétuité de la foi*. Verùm tractandâ
apostolicitate tanquam Ecclesie notâ suppetit
aliud præscriptionis genus etiam brevius, om-
nia simul complexum et longè facillimùm : in
eo ipso collocatur quod jam demonstravimus,
nempe ut ostendatur Ecclesiam quæ habenda
sit apostolica, non vinculum abruptisse unitatis :
non fuisse ab antiquiori et quæ jure posses-
sionis gauderet, avulsam ac disjectam. « Sed
« enim, ut oppositè animadvertit Tertullianus,
« in omnibus veritas imaginem antecedit : post
« rem similitudo succedit. » De Præscript. cap.
29. Ideòque eam præteritis antevertere ne-
queant ætates hæresis aut schisma, nec suam
pro arbitrio retroferre originem, nulla est
hæretica aut schismatica secta, quæ novitatis
impressam frontem ac indelebilem non gerat
notam : quæ proinde quæ careat Ecclesia,
apostolicitatem sibi ea proprio jure vindicat :
hoc argumento sic urgebat hæreticos Tertul-
lianus : « Ubi tunc Marcion, Ponticus Naucerus
« stoicæ studiosus ? Ubi Valentinus Platonice
« sectator ? nam constat illos, neque adeò olim
« fuisse Antonini ferè principatu, et in Catho-

licæ primò doctrinam credidisse apud Ecclesiam Romanensem sub episcopatu Eleutherii « Benedicti. » De Præscript. cap. 50. Iisdem hæreticos confodiebat telis Vincentius Lirinensis : « Quæ unquam hæresis, nisi sub certo nomine, certo loco, certo tempore, ebulavit? Quis unquam hæreses instituit, nisi qui se prius ab Ecclesiæ catholicæ universitatis et antiquitatis consensione discreverit? Quod ita esse luce clariùs exempla demonstrant : quis enim unquam ante profanum illum Pelagium, tantam virtutem liberè præsumpsit arbitrii, ut ad hoc in bonis rebus per actus singulos adjuvandum necessariam Dei gratiam non putaret? Quis ante prodigiosum discipulum ejus Cælestium, reatu prævaricationis Adæ omne genus humanum negavit adstrictum? Quis ante sacrilegum Arium, Trinitatis unitatem discindere? Quis ante sceleratum Sabellium unitatis Trinitatem confundere ausus est? Quis ante crudelissimum Novatianum, erudelem Deum dixit, eò quòd mallet mortem impii, quàm ut revertatur et vivat? Commonit. 1. cap. 34. Inventà autem et cognitâ Ecclesiâ quæ ab Apostolis, quæ à Christo Domino verè ortum duxerit, cui proindè commissæ sunt Scripturæ Scripturarumque intellectus, concredendumque illibatum fidei depositum, quin Apostolicam profiteatur doctrinam dubitare vetat legitima præscriptio : hic est enim ordo præclarus et inviolatus quem ita descripsit Tertullianus : « Nec alius Patrem novit nisi Filius, et cui Filius revelavit, nec aliis videtur revelasse quàm Apostolis quos misit ad prædicandum, utique quod illis revelavit ; quid autem prædicaverint, id est, quid illis Christus revelaverit, et hic præscribam non aliter probari debere, nisi per eandem Ecclesiam quas ipsi Apostoli considerunt, ipsi et is prædicando, et tam viva, quod aiunt, voce, quàm per epistolas postea. » De Præscriptione, cap. 21.

Sectionis secundæ secunda pars.

Utrum Ecclesiæ Romanæ competant unitas, sanctitas, catholicitas et apostolicitas, quales exposuimus.

ARTICULUS PRIMUS.

DE UNITATE ROMANÆ ECCLESIAE.

Quam asseruimus unitatem, hæc verè pollet Romana Ecclesia.

Probatnr : Postulat ejusmodi unitas, ut vi-

geat in Ecclesiâ consensio, tum circa fidei professionem, tum circa debitum pastoribus obsequium, tum denique circa communionem sacramentorum : talis autem consensio palam observatur Romanâ in Ecclesiâ : 1° *In eamdem fidei professionem* conspirant quotquot Romanæ consociantur cathedræ : discrepantium dogmatum ita exhorret suprema illa sedes, ut illos omnes à communionem suâ repellat, qui vel unum quod approbaverit doctrinæ caput, lacessere aut negare pertinaciter audeant : quid enim verò significant tot undique personantes in eam hæreticorum vel schismaticorum de ipsius intolerantiâ querimonias, nisi eam pati non posse quemquam positos à Patribus limites transilire? Refertæ sunt collectiones conciliorum censuris, quibus perstringit ipso interposito anathemate, refragantes institutionibus, quas auctoritate suâ sancientias judicaverit. Quam verò proficitur unitatem, eam nemo disturbari existimet diversitate opinionum, quibus variæ patrocinantur theologorum ejus communionis scholæ : quantumcumque dissentire inter se videantur, non recedunt à communi et apud eosdem inviolabili unitatis principio : agnoscut omnes iudicio Ecclesiæ, propositâ quâlibet privatorum sententiâ, obsequendum ac firmiter esse inherendum : auctoritate illius obstrictos se gloriantur ut saluberrimo nexu, quo individuum in societatem, non factò duntaxat et quasi fortuito, sed *jure*, divinoque ex præscripto colligantur. 2° *Romanæ Ecclesiæ consentiant alumni circa debitum pastoribus obsequium* : summum venerantur pontificem tanquam communem omnium patrem ac magistrum, cæteros inter episcopos auctoritate præcellentem : certatim profitentur, non aliis se adunatos pastoribus, quàm illis qui Romanæ sedis devincti sunt communi : sponte subscribunt celeberrimo illo S. Hieronymi pronuntiato : « Quicumque extra hanc domum agnum comederit, profanus est. » Epist. 14 ad Damasum Papam. Neque eò loci queritur utrum reipsâ Petro ejusque successoribus contulerit Christus primatum honoris et jurisdictionis ; satis est ut in eam summam dignitatem et auctoritatem agnoscendam tanquam in centrum unitatis consentiant Romano-Catholici : attenditur eorum consensûs firmitas et constantia, non ipsa veritas doctrinæ, ubi agitur de unitate Ecclesiæ : non enim per veritatem doctrinæ investigatur unitas, sed per unitatem indagatur doctrinæ veritas. 3° *Earundem Sacramento-*

rum, Romanâ in Ecclesiâ servatur communito. Septem omninò ab omnibus hujus Ecclesiæ alumnis nec plura admittuntur nec pauciora; eorum omnium ab illis creditur propria efficacia: tum eorundem quorundam necessitas quæ vocatur *medii*, tum aliorum necessitas quæ dicitur *præcepti*. Tribus ergo vinculis quibus constringitur ac retinetur unitas Ecclesiæ apprinè secum sunt stabiliterque conjuncti.

Solvuntur objecta. — *Ex necessitate et conditionibus principii quo constituatur ac foveatur unitas.*

Objicies: Ad unitatem quæ non sit *facti* duntaxat, sed *juris*, hoc est, ad veram unitatem quæ inter essentialia recensetur Ecclesiæ proprietates, requiritur unitatis principium quod sit immutabile, et ab omnibus idem agnoscat Catholicis: immutabile quidem, cum ab eo religata pendeat unitas quæ non possit abrumpi, quin et ipsa evadat et dilahatur Ecclesia; oportet insuper, ut principium illud ab omnibus admittatur Catholicis, seu non possit illasâ catholicâ fide repudiari: si enim absque hæresis notâ, aut aliâ censurâ possit rejici, jam haberi tanquam hæretici aut schismatici non possent, qui unitatem illo penitus innixam principio discinderent: atqui Romanâ in Ecclesiâ tale nullum extat unitatis principium. Quod enim assignatur in eâ principium unitatis ab omnibus admissum, qui dicuntur Romano-Catholici, illud positum est in conjunctione Romani pontificis cum corpore pastoralis: at ea consensio non est immutabilis: namque fieri posse docent Gallicani theologi, ut errorem fidelibus, dogmatico proponat decreto summus pontifex, et sic à corpore pastoralis dissentiat, cui perpetuam adscribunt infallibilitatem. At summo pontifici donum istud infallibilitatis adjudicant Ultramontani, nec absque ipsius approbatione deberi generalis concilii decretis arbitrantur plenum et irreformabile obsequium: hæc in discrepantiâ sententiarum, quo pacto stare possit unitatis principium, immutabile simul et indubitatum?

Resp.: Fac, quod absit, accidere ut errorem decreto approbet summus pontifex et credendum proponat fidelibus: vel ageretur de doctrinâ communi summi pontificis et episcoporum consensu jam proscriptâ, vel de doctrinâ quæ damnata nondum fuerit consentientibus summo cum pontifice episcopis: priori in hypothesis adesset immota simul et omnibus probata Catholicis regula fidei, nempe Romani

pontificis cum episcopali corpore consensio, quæ nunquam potest à veritate deflectere; ergo tunc suppleret inconcussum unitatis principium, quod omnes profiteantur Catholicis. In altero autem casu, nondum quidem definitio suppediretur, quæ Catholicam ad fidem pertineret, cum hæreticus haberi non possit, neque ille qui cum Ultramontanis opinetur errare posse corpus pastorale Romanæ à pontifice sejunctum, neque qui putat Gallicanâ cum Ecclesiâ errare posse sejunctum à corpore pastoralis Romanum pontificem. Verùm, si (quod avertat Deus), ederetur à summo pontifice definitio dogmatica, quæ fidelibus obtruderet errorem (id quod fieri posse negant Ultramontani), reclamaret statim, ut profiterentur ultrò Gallicani theologi, et malo incumbenti obisteret efficaciter corpus pastorale, vel ad sanam doctrinam revocando errorem, pontificem vel ipsum ab eminente sede, si pertinax foret, dejiciendo, alterumque substituendo, qui recta teneret ac doceret. Id enim cum necessarium esset ad propulsandum scandalum, gravissimumque quod immineret Ecclesiæ periculum, dubitari non potest, quin præstandum curaret Christus Dominus, qui dilectissimæ Ecclesiæ nunquam in necessariâ deesse certissimè credendus est. Præterea si tempora incidere et rerum adjuncta, quæ ad consulendum fidei depositi et salutis fidelium, promptiorem omninò postularent, et principium unitatis, ab omnibus propugnatu Catholicis, munitam definitionem, tum provideret qui omnia novit ac potest, Deus, ne temporibus illis decreto ullo indulgeret errori summus pontifex ac fidelibus suscipiendum exhiberet: etsi enim infallibilitate careat, posset profectò tunc adjuvante Deo non errare; at non potest Deus fallere promissa, tantoque in discrimine, Ecclesiam deserere. Obiter adnotare nobis liceat probandam non videri nonnullorum responsionem qui fore contentant, ut si fortè dissideret à corpore pastoralis summus pontifex, tum quâ parte staret veritas, indicaretur ipsâ determinatione *corporis fidelium*, nec aliam afferant solutionem: non satis attendunt ita constitutam esse Ecclesiam, ejusque sic ordinatum, suadente ipsâ rerum naturâ, regimen, ut non gregem pastores, sed pastores grex in discernendâ veritate sequi debeat: hinc pastorum infallibilitate *activâ* nititur *tota corporis fidelium* passiva infallibilitas.

De facto Victoris.

Objicies : De celebrandi paschalis tempore dissentiebant à reliquis orbis christiani Ecclesiis omnes Asiae iisque adjacentes Ecclesiae; casus, Eusebio teste, tanquam *rectæ fidei contraria sentientes* proscripsit, et à *fideliū consortio alienas promittant* Victor, Romanus pontifex; suæ tamen licet tenaces sententiæ, nunquam habitæ sunt extorres ab Ecclesiæ catholicæ communionē : tunc ergo persuasum erat neque schismaticos omnes, neque excommunicatos ab unitate universalis Ecclesiæ submo- veri.

Resp. 1^a: Celeberrimæ illius controversiæ ratio et exitus, nedum faveant tolerantismo eidem potius haud leviter adversantur. Exponendus primùm videtur quæstionis status festam diem paschalis, Asiæ Ecclesiæ cen- sebant esse celebrandam more Judæis olin præscripto, lunâ videlicet decimâ quartâ mensis martii in quancumque denum diem ea luna incidisset; tanque jejuniis imponendum finem statuebant : pascha autem, in veneratio- nem Dominicæ resurrectionis, Dominicâ die esse peragendum, aliæ judicabant totius orbis Ecclesiæ, Romana inprimis omnium mater et magistra. Nitebantur Asiani vetustâ traditione, quam putabant et à Joanne Apostolo, qui apud Ephesum Asiæ metropolim diem ultimam obierat, et à Philippo, qui mortuus est Hiera- poli, extortam esse, atque a S. Polycarpo aliis que Apostolicis viris trajectam. Hæc refer Polycrates Epist. synodicâ apud Eusebium Hist. eccles. lib. 5, cap. 24. Aliam verò tradi- tionem à SS. Petro et Paulo aliisque Apo- stolis profectam sequebatur romanus Pontifex et cæteri per orbem disseminati episcopi Asseri quidem non potest deceptum esse Po- lycraten episcopum Victori coætaneum, testi- ficantem à S. Joanne observatum esse lunâ decimâ quartâ paschale festum : id referendo si hallucinatus sit, errorem quoque illum at- tribui necesse est S. Polycarpo, Joannis assi- duo, et ad omnia dicta et gesta tanti Apostoli arrecto discipulo, neque tamen suspicari licet Romanam Ecclesiam et Ecclesias quæ Romanæ consuetudini de celebrando paschate Dominicâ die adhæserunt, errasse, dum consuetudinem hanc à Petro et Paulo aliisque Apostolis de- fluxisse prædicabant, cujus varietatis et dis- criminis ratio hæc deponi potest : ad meram disciplinam, in quam varietas innoxie cadere queat, ex se ipsâ pertinet assignatio diei pas- chali peragendo destinata : hinc à S. Ireneo

comparatur determinationi servandorum di- versis temporibus jejuniorum (Euseb. Hist. eccles. lib. 5, cap. 24), et à Sozomeno, ipsi consuetudini Romanam apud Ecclesiam tunc receptæ, canendi semel quotannis, alleluia, primo die paschalis festivitatis (Hist. eccles. lib. 7, cap. 19) : potuit ergo accedere ut martii (cui apud Judæos respondebat mensis nisan), lunâ decimâ quartâ, quâ nempe die agnum paschalem comedebant Judæi, quâ die illum comedit Christus, pascha celebraret Joannes omnium ferè Ecclesiarum Asiæ fundator; idem eam ob causam præstandum sibi duxerunt Asiani : Romana autem Ecclesia cum aliis plurimis secuta est inveciam à Petro et Paulo aliisque Apostolis consuetudinem celebrandi Dominicâ die paschalis in resurrectionis Do- minicæ commendationem : quæ deinde con- suetudo per totam, ut dicitur, invaluit Eccle- siam. Quâ autem ratione contrariam consue- tudinem prohibuerit Romana sedes : quâ de causâ profligati sint postea quarto-decimani universalis Ecclesiæ iudicio, tanquam hæretici, ex jam dicendis intelligatur.

2^a Cùm, ut narrat S. Ireneus, « Beatissimus Polycarpus, Aniceti temporibus Romam ve- nisset, atque inter illos de quibusdam aliis rebus modica esset controversia, statim pacis osculo se complexi sunt, de hoc capite (de die celebrandi paschalis), non magnopere contententes : neque enim Anicetus Poly- carpo persuadere unquam poterat ut obser- vare desineret, quippe qui cum Joanne Domini nostri discipulo, et cum reliquis Apostolis quibuscum familiariter vixerat, et cum morem perpetuò observasset, neque item Polycarpus Aniceto persuadere conatus est, cum Anicetus eorum qui ante se fuerant presbyterorum morem sibi retinendum esse diceret ; quæ cùm ita se haberent, communi- runt sibi invicem. » (Euseb. Hist. eccles. lib. 5, cap. 24.) Significare videtur eò loci S. Ireneus, non à Joanne solum, sed à reliquis indiscri- minatim Apostolis observatum fuisse eum qui apud Asianos inoleverat celebrandi paschalis morem ; Eusebius verò testatur et constat derivatum esse à perlisque Apostolis morem Asiæ consuetudini contrarium : conciliari possunt illa sibi mutuo in speciem adversantia testimonia, si nempe dicatur vel *per reliquos Apostolos*, non intellexisse S. Ireneum, omnes Apostolos, sed ex iis nonnullos quibuscum familiariter vixerat S. Polycarpus, vel primævis temporibus, antequam per varias mundi plagas

disseminarentur Apostoli, et cum in Palestinâ dagerent, illos in celebrando paschate secutos esse pariter economiæ causâ, morem Judæorum; at dispersos deinde et gratiæ Dei traditos, alium tenuisse sapienter usum, quem scilicet opportunum sanctissimoque proposito congruum iudicaverint: neque post illam Apostolorum dispersionem, qui morabatur Smyrnæ S. Polycarpus, potuit cum eorum singulis familiariter conversari.

5° Sedem Romanam tenente Victore exarsit de constituendâ die paschatis, controversia, quæ antea sedatis agebatur animis; compellere voluit Asianos ad consuetudinem illam abdicandam, quam ut à Patribus suis acceptam studiosè sectabantur. « Synodi ob id cœtasque « episcoporum convenere: » eas synodos sigillatim commemorat Eusebius (Hist. eccles. lib. 5, cap. 25), « atque omnes (extra Asiam) « uno consensu ecclesiasticam regulam universis fidelibus per epistolas tradiderunt: « ne videlicet ullo alio quàm Dominico die, « mysterium resurrectionis Domini unquam « celebretur: Episcopis verò Asiæ, qui morem « sibi à majoribus traditum retinendum esse « acriter contendeant, Polycrates præerat: » hic porrò synodicâ in Epistolâ quam ad Victorem et ad Romanæ urbis Ecclesiam scripsit, consuetudinem hanc revocat ad regulam fidei (Euseb. Hist. eccles. lib. 5, cap. 24), atque hæc subdit: « Scripturam sacram omnem per « legi: nihil moveor his quæ nobis ad formidinem intendantur: etenim ab illis qui me « longè majores erant, dictum scio: Obedire « oportet Deo magis quàm hominibus. » (Ibid.) Videbatur ergo Polycrates Ecclesiæ Romanæ aliarumque omnium Asianis repugnantium consuetudinem reprobare tanquam spuriam, à regulâ fidei divinisque præceptionibus abhorrentem. His indignatus Victor, « illic omnes « Asiæ vicinarumque provinciarum Ecclesias, « tanquam contraria rectæ fidei sentientes, à « communione abscindere conatur, datisque « litteris, universos qui illic erant fratres pro « scribit, et ab unitate Ecclesiæ prorsus alienos « esse pronuntiat. » His verbis fulmen excommunicationis non vibrasse Victorem, sed comminatum, affirmant multi istis ducti momenti: Asianas Ecclesias Victor abscindere conatur, ergo non abscindit. Victorem S. Iræneus scriptis admonet ne integras Dei Ecclesias morem sibi à majoribus traditum custodientes à communione abscindat. Ergo communionem Victor illis non ademerat. S. Iræneo idem

quod Eusebius, tradunt S. Hieronymus in catalogo scriptorum Ecclesiast. cap. 55; Photius in Bibliothecâ; Nicephorus Hist. Eccles. cap. 58. Latam reipsâ fuisse in Asianos à Victore excommunicationem contendunt alii, quorum argumenta ad hæc revocantur: Asianas Ecclesias à communione conatur abscindere. Qui hæreat in minis, ille non irrogare nititur penas, sed ne irrogandis detur locus, comminando præcavet. Censurâ perstringit Asianos Victor, eosque *communione expertes* declarat; significantioribus verbis poteratne latam enuntiare excommunicationem? Ipsum autem cum rogat sanctus Iræneus ne Asianos inveteratæ apud ipsos consuetudini insistentes abscindat, idem est ac si precaretur ne jam latæ excommunicationis executionem prosequatur et urgeat; idem quoque postulabant alii non pauci episcopi, Victorem enixè exhortantes, « ut ea « potius sentire vellet, quæ paci et unitati, « charitatiq[ue] erga proximum congruebant. » (Euseb. Hist. eccles. lib. 5, cap. 24.)

4° Haud quidem dubium videri debet, annuisse Victorem, et concessisse votis et hortamentis tot pietate et studio pacis insignium præsulum, sancti præsertim Irænei, de quo sic loquitur Eusebius (ibid. in fine capituli): « Iræneus quidem nomini suo verè respondens (quo pacificus designatur), sed etiam vitæ instituto, « hæc monuit et allegavit, nec verò ad Victorrem solum, sed ad multos alios Ecclesiarum « antistites, de questione propositâ litteras in « eandem sententiam misit. » Certè nisi à proposito destitisset Victor, communionemque, si ablata sit, Asianis restituisset, non tenuisset Eusebius acerbam hanc agendi rationem, nec tot episcoporum quæ undique percrebuisent, querimonias; compositam tunc fuisse indicat Sozomenus controversiam, cû lege ut Asiani consuetudini quidem suæ inhærent, si vellent, quin tamen Romanæ Ecclesiæ morem aliarumque Ecclesiarum improbarent ac traducerent tanquam à regulâ fidei alienum Deoque prohibente inductum; statutum est « ut singuli festum prout consueverant, celebrantes, à mutuâ inter se communione non quaquàm discederent, » cujus invidiæ concordia ratio ista redditur: « Neque enim in « omnibus Ecclesiis, quamvis eandem fidei « doctrinam profiteantur, easdem traditiones « per omnia similes reperire licet. »

5° Gestorum ea series si consideretur, perspectum erit nihil inde concludi posse quod suffragetur tolerantissimo: ut enim factis illis

sincerè expositis adjuvaretur, probandum esset Asianos, retentâ nihilominus Ecclesiae catholicae communionem, vel fuisse à Victore perculos anathemate, coque ad exitum deducto, nec revocato, vel ab eisdem sic violatam esse auctoritatem, ut crimen schismatis incurrerent, vel definitam Ecclesiae doctrinam aliquam partem, contumaciter negasse: at genuinâ controversiae totius enarratione ostenditur aut emissum non fuisse Asianas in Ecclesias excommunicationis fulmen, aut confestim repressum effectuque prohibito. Non inpegerunt in schismatis crimen Asianae Ecclesiae; non refugerunt ineundam cum Romanâ sede communionem, nec Victoris alicui decreto parere detractaverunt, cujus executioni non obstitissent alii episcopi, et à quo, si latum fuerit, promovendo statim non destiterit. Dogma nullum impugnaverunt aut reprobaverunt ab Ecclesia definitum. Meram ad consuetudinem non ad dogma, ut observavimus, spectabat agitata de die celebrandi paschalis tum controversia, summum pontificatum cum Victor obtineret: habiti sunt quidem haeretici, vel si minus propriè, saltem schismatici post synodum Nicenam Quarto-Decimani: hanc certò labem contraxerunt tum quia Ecclesiae universae Dominicâ die pascha celebrari tunc jubentis auctoritatem aspernati sunt, tum quia longè aliter animo affecti ac priores de quibus locuti sumus, indulgerent Judaeorum perveracitiae, quasi adhuc vigerent caeremonialia legis Mosaicae instituta, quibus olim lunae quarto-decimae mensis nisan paschale festum illigatum est. De facto Victoris legi possunt Baronius, Tillemont, de Marca, etc.

Neque duntaxat nihil prodest tolerantium partibus mota olim de die celebrandi paschalis controversia, verùm etiam grave illis infligit vulnus; fatebuntur enim tolerantes, Romanâ in Ecclesia persuasum fuisse, posse illos à consorcio fidelium dinoveri, qui auctoritati primae sedis contumaciter oblucentur: Asianos si quidem à communionem catholicam Ecclesiae abscindere conatus sit S. Victor Romanus pontifex; quicumque illum deterruerunt episcopi ab intereandâ Ecclesiis Asianis excommunicatione, vel eadè executioni mandandâ, illi ce-
nitebantur principio, quòd à charitate et regiminis Ecclesiastici moderatione alienum esse videretur, integras Ecclesias eandem cum reliquis fidem proficientes, à communionem fidelium, meram ob diversitatem consuetudinis excludere; idem et vehementius conquerebantur Asiani: quâ disceptandi et agendi ratione,

nonne demonstratur orbis Christiani omnes episcopos consensisse in cõfutendum, ab unitate Ecclesiae Catholicae disjungi posse ac debere potiori jure, quicumque vel unum dogma fidei sigillo consignatum labefacere pertinaciter attentaverint, etiam inter illa minimè repositum, quae tolerantes *fundamentalia* nuncupant.

De facto S. Cypriani.

Objicies: Neminem latet quo animorum aestu baptismum à quibuscumque haeticis collatum respicerint episcopi multi tum Africani, tum Asiatici, quos inter eminebant SS. Cyprianus et Firmilianus; eorum conatibus restitit pro viribus Romanus pontifex S. Stephanus: ipsius omnibus abhaerentem veluti murum opposuit illud effatum: *Nihil innovetur nisi quod traditum est.* Quæstio illa in earum refertur numerum quae dogmaticae vocantur: opinioni suae constanter inhaeserunt SS. Cyprianus et Firmilianus: quos quidem, à communionem fidelium et viâ salutis alienos si habuisset Ecclesia, eosdem non duxisset sanctorum albo, ut caelestis compotes beatitudinis inscribendos. Possunt igitur inter viva Ecclesiae membra illi etiam adscribi, qui dogmaticis in quæstionibus Romanæ sedis iudicio diremptis, et anathemate interjecto sanctis, errorem sectati obtrimento fuerint animo, eundemque fidelibus quantum in ipsis, ingere-
re conati.

Resp. 1º: Spectare ad ipsum dogma fatemur motam olim de baptismo haeticorum controversiam: at simul constat eam nondum tunc fuisse Ecclesiae catholicae auctoritate dijunctam et definitam. Audiatur S. Augustinus tan-
topere tantaque sagacitate eâ in quæstione de-
bellandis Donatistis intentus. Non loquenter, non fide dignior testis proferrî potest. « Cum
« tanti, inquit, meriti, tantæ Ecclesiae, tanti pec-
« toris, tanti oris, tantæ virtutis episcopus (S.
« Cyprianus), aliud de baptismo arbitrareretur,
« quàm erat diligentius inquisita veritas firma-
« tura, multique ejus collegæ, quamvis nondum
« liquidò manifestatum, id tamen tenerent,
« quod præterita Ecclesiae consuetudo, et pos-
« tea totus catholicus orbis amplexus est, non
« se ille tamen à cæteris diversa sententibus,
« separatâ communionem disjunctit; et hoc etiam
« cæteris persuadere non destitit, ut invicem
« sufferrent invicem in dilectione, studentes
« servare unitatem spiritûs in vinculo pacis. »
(Lib. 1, de Baptismo, cap. 48.) Eodem lib.
asserit quòd « aliud alii de istâ quæstione
« salvâ pace sentirent, donec universali cou-

« cilio unum aliquid eliquatum ; quòd ille vir sanctus (S. Cyprianus) de baptismo aliter sentiens quàm se res habebat, quæ postea pertractata et diligentissimâ consideratione firmata est, in catholicâ unitate permansit, et charitatis ubertate compensatum est et passionis fauce purgatum. » (Lib. 1. de Baptismo, cap. 18.) « Nondùm erat diligenter illa baptismi quæstio pertractata, sed tamen saluberrimam consuetudinem tenebat Ecclesia, in ipsis quoque schismaticis et hæreticis corrigere quod prævum est, non iterare quod datum est. » Ibid. cap. 29.

Disertissimis illis S. Augustini testimoniis evincitur, tempore S. Cypriani nondùm fuisse liquidò manifestatum, eliquatum quid de baptismo hæreticorum sentire ad tutandum fidei depositum oporteret ; nondùm erat diligenter illa baptismi quæstio pertractata ; nondùm ergo in hæreticis numerabantur, nec tunc numerandi, qui spurium et nullum dicerent administratum ab hæreticis baptismum. « Consuetudinis robore tenebatur orbis terrarum, et hæc sola opponebatur inducere volentibus novitatem, quia non poterant apprehendere veritatem : postea tamen dùm inter multos ex utràque parte tractatur et queritur, non solum inventa est, sed etiam ad plenarii concilii auctoritatem roborque perducta. » Ibid. lib. 2, cap. 8. Negantibus igitur valere præstitum ab hæreticis baptismum, nullum tum objiciebatur universalis Ecclesie dogmaticum decretum : obtendebatur quidem veneranda et inveterata consuetudo, sed cui obistendum putabant convocatis conciliis numerosæ Ecclesie, quibus præsidebant commendandi tum pietate, tum eruditione episcopi ; momentis suis dùm librata expendebatur quæstio, nondùm ad explicitam et claram Ecclesie universalis definitionem adducta, non hæreticis, non schismaticis accensebantur rebaptizantes.

2° Nec ipse illos à communione suâ dejecit S. Stephanus ; excommunicationis minas tantummodò intentavit. Istud indicat ipse S. Cyprianus, dùm summum illum pontificem, explorantis animo ita compellat : « Dat honorem Deo, qui hæreticorum amicus et inimicus Christianorum, sacerdotes Dei, veritatem Christi, et Ecclesie unitatem tuentes, abstinendos putat. » Non solum abstinendos, sed planè à consortio fidelium abstractos dixisset S. Cyprianus, si reipsâ fuisset excommunicatus : id enim ad vituperandam S. Stephani agendi rationem conferre multò magis videba-

tur (Epist. ad Pompeianum, inter Cyprianas 74). Non semotum fuisse à communione adversantium sibi præsulum S. Cyprianum testatur his verbis S. Hieronymus : « In communione eorum permansit, qui sententia suæ contraerant. » (Dialogo contra Luciferianos, tomo 4 operum S. Hieronymi.)

Idein multoties declarat S. Augustinus : « Ecce, inquit, duo erant, ut de aliis taceam, qui diversa sentiebant, eminentissimarum Ecclesiarum, Romanæ scilicet et Carthaginensis episcopi, Stephanus et Cyprianus, ambo, in unitate catholicâ constituti ; multi cum illo, pauci cum isto etiam sentiebant, utriusque cum eis in unitate consistentes. » (Lib. de unico Baptismo, contra Petilianum, cap. 14.) Quamvis commotus, sed fraternè tamen indignanter, (SS. Stephanus et Cyprianus) « vicij tamen pax in cordibus eorum, ut in tali disceptatione, nullum inter eos schismatis malum oriatur. » (Lib. 3, contra Donatistas, cap. 25.) Citato jam loco contra Petilianum causam pandit propter quam inter illos steterit unitas communionis : « Hoc fecit sanitas, pacis, ut citò diutius aliqua obscuriora quererentur, et propter inveniendâ difficultatem, diversas pariant in fraternâ disceptatione sententias, donec ad verum liquidum perveniant, vinculum permaneat unitatis, ne in parte præcisâ remaneat insanabile vulnus erroris. » Epist. ad Xistum Romanum pontificem secundâ de Baptismo hæc refert Dionysius Alexandrinus de Stephano, cujus in locum successerat Xistus : « Antea quidem litteras scripserat de Heleno et de Firmiliano, de omnibus denique sacerdotibus per Ciliciam, Cappadociam cunctasque finitimas provincias constitutis, sese ob eam causam ab illorum communione dissociatum, quòd hæreticos rebaptizarent. » (Euseb. Hist. ecclesiast. lib. 7, cap. 5.)

3° Quæ tempore S. Cypriani, controversia, tantâ contentione versata est, ea ipsa perspicuum nobis subministrat de necessitate communionis individue testimonium ; apud omnes de baptismo hæreticorum dissentientes, id erat concessum et inconcessum, facere alienos et à communione ecclesiasticâ, et ab æternâ salute hæreticos. Eo illos nomine, hoc est, quia unitati Ecclesie repugnantes, vero, defraudari baptismo asserunt SS. Cyprianus, et Firmilianus eisdemque assentientes episcopi. « Si idcirco, ait S. Cyprianus, apud hæreticos Ecclesia non est, quia una est et dividi non potest, et si idcirco illic Spiritus sanctus non est,

« quia unus et esse apud profanos et extraneos
« non potest, utique et baptismus, quod in eam-
« dem unitate consistit, esse apud hæreticos
« non potest, quia separari neque ab Ecclesia,
« neque à Spiritu sancto potest. » (Epist. ad
Pompeianum.)

« Cùm nobis et hæreticis, ait S. Firmilianus,
« nec Deus unus sit, nec Dominus unus, nec
« una Ecclesia, nec fides una, sed nec unus
« spiritus, aut corpus unum, manifestum est,
« nec baptismus nobis et hæreticis commune
« esse posse, quibus nihil est omninò commune. »
(Epist. ad S. Cyprianum contra Epist. Ste-
phani.)

Legantur subscriptiones episcoporum qui
tertiam in synodum Carthaginensem conven-
erant; eodem nituntur principio ad rebaptizan-
dos hæreticos. Sic, v. g., Cæcilius à Bilta : « Ego
« unum baptismum in Ecclesia solà scio, et extra
« Ecclesiam nullum; non apud hæreticos, ubi
« spes nulla est. » Sic Crescens à Ciria : « Cen-
« sen omnes hæreticos sive schismaticos qui ad
« catholicam Ecclesiam voluerint venire, non
« ante ingredi, nisi exorcizati et baptizati fue-
« rint. » Hæreticos ergo schismaticos commu-
nionem Ecclesiae carere, atque extra viam salutis
vagari persuasum habebat pariter et rebapti-
zantes, et Stephanus cum omnibus qui veram
tenèrent de baptismo, quam tuebatur doctrinam.
Ponderentur hæc verba : « Si quis à
« quacumque hæresi venerit ad nos, nihil in-
« novetur nisi quod traditum est, ut manus ei
« imponatur ad penitentiam. » Credebatur
ergo interclusum quibuslibet hæreticis ad sa-
lutem aditum, qui reserandus esset imponendis
manibus ad penitentiam.

Inst. 1° : Dictum esse intra minas excommu-
nicationis hæsisse S. Stephanum; ut quid igitur
de vibrato anathematis fulmine abruptaque
unitate conqueritur his verbis S. Cyprianus :
« Præcepit (Stephanus) nihil innovari nisi quod
« traditum est, quasi innovet qui unitatem te-
« nens, unum baptismum uni Ecclesiae vindicat,
« et non ille utique, qui unitatis oblitus,
« mendacia et contagia profanae tinctionis usur-
« pat? » Idem reperire est in concilio tertio
Carthaginensi : « Superest ut de hac ipsa re
« quid sentiamus proferamus, neminem judi-
« cantes, aut à jure communionis aliquem, si
« diversum senserit, amoventes : neque enim
« quemquam nostrum episcopum se episco-
« porum constituit, aut tyrannico terrore,
« ad obsequendi necessitatem colligas suos adi-
« git. » Ea præmonendi ratione haud obscure

significatur, non comminatum duntaxat, sed
revera protulisse sententiam Stephanum, quã
voluerit ab unitate Ecclesiae segregatos, qui
baptizari ab hæreticis validè non posse judica-
verint.

Resp. : Hæc verba in priori testimonio rela-
ta, unitatis oblitus, revocantur ad unitatem
non communionis, sed baptismi. Redarguit S.
Stephanum S. Cyprianus, quasi unum esse
baptisma ille negaverit, dùm ab hæreticis non
couferri verum baptismum declaravit. Hanc esse
genuinam objecti testimonij interpretationem
fatebitur, quisquis animadvertendum curaverit
non hic increpari à S. Cypriano, Stephanum,
propter latam aut saltem intentatam ab ipso
excommunicationem, sed propter usurpata
(ut verbis S. Cypriani utamur), profanae
tinctionis contagia, seu pro rato habitum hæretico-
rum baptismum. Alterum verò testimonium
mox adductum, non gravius fecisset negotium :
tametsi enim solas excommunicationis minas
proposuerit S. Stephanus, cùm ad inferendam
non obsequentibus pœnam, ille paratum sese
exhibeat qui eandem comminatus sit, id satis
esse putavit S. Cyprianus ut diceret : « Su-
« perest, ut quid singuli sentiamus, proferamus,
« neminem judicantes, aut à jure communionis
« aliquem, si diversum senserit, amoventes. »
Profitemur nolle se cuiquam diversa sententi-
am communionem adimere, quod quidem dicere
de illo potuit, qui excommunicationem fuerit
minatus, licet idem pœnam hanc non irrogaverit;
præterea de injecto terrore quo ad
obsequendi necessitatem adigantur rebaptizan-
tes, conquestus est S. Cyprianus : terror ille
ad excommunicationis minas potius quàm ad
excommunicationem jam latam ex semetipso
refertur.

Inst. 2° : Epist. ad S. Cyprianum, contra
epist. S. Stephani, Romanum hunc pontificem
sic compellat S. Firmilianus : « Lites et dis-
« sensiones quantas parasti per Ecclesias totius
« mundi ! Peccatum verò quàm magnum tibi
« exaggerasti, quando te à tot gregibus scidisti !
« Excidisti enim te ipsum, noli te fallere. »
Deindè affirmat, tam acerbe fuisse à Stephano
exceptos Africanorum legatos « ut eos nec ad
« sermonem communis saltim eloquij admit-
« teret; tum etiam ut præciperet fraternitati
« universae, ne quis eos in domum suam reci-
« peret, ut venientibus non solum pax et com-
« munitio, sed et tectum et hospitium nega-
« retur. »

Resp. : Quæ hæc in epistolâ fundantur et

aggruntur in S. Stephanum convicia, expositæ mox narrationi detrahunt fidem, quæ procul dubio penitentia et charitate diluenda curavit S. Firmilianus : obruenda penitus silentio viderentur, nisi elevandi ipsius hoc in negotio testimonii necessitas cogeret : conflare Stephano invidiam conatur, tanquam *schismatico, ab unitate ecclesiasticâ apostatæ, ab omnium abstinenti communiione, cum disseminatis per totum mundum episcopis dissentientii, pacem cum singulis vario discordiæ genere rumpenti, apertæ et manifestæ stultitiæ convicto, perfidii et proditione Judam æmulanti, omnibus pejori hæreticis, pseudo Christo, pseudo-Apostolo, dolosoque operario.* Quis non intelligat ab animo tunc impotenti ac præcipiti, inflammato iracundiâ, tot contumelias et opprobria proficisci? Non ergo mirandum, qui sic affectus tum fuerit, illum verba et facta S. Stephani exaggerasse ultra modum, minas excommunicationis pro ipsâmet excommunicatione imprudenter habuisse, id expertum quod homini turbatis oculis diversa conspicienti solet obtingere, eminentiâ nimirum illa sub specie apparere; auscultandum potius SS. Augustini, Hieronymi, Dionysii, pacatâ nec præoccupatâ mente disserentium testimoniis aliisque monumentis quæ S. Stephanum inter et S. Cyprianum indivulsatâ permansisse testantur unitatis ecclesiasticæ communionem.

De facto S. Meletii.

Objicies : Antiochenam ad sedem ab Arianis promotus fuerat Meletius Sebastanus episcopus : sublimem hunc locum jam obtinebat Paulinus sanctitatis famâ commendandus : non potius est Meletius Damasi Romani pontificis communiione, quam retinendæ unitati ecclesiasticæ necessariam judicant Catholicæ Romani : hinc ad Damasum ita scribebat S. Hieronymus : *Non novi Vitalem, Meletium respuo.* Quin etiam hæreseos eundem non obscure insimulavit idem S. doctor in Chronico : (Synodus Antiochiæ à Meletio et suis facta, in quâ homoisio (consubstantiali) anomæoque rejecto, medium et inter hæc, homoisiois (naturâ simile) Mace-doniaum dogma vindicârunt.) Quis tamen audeat magnum hunc Meletium sanctorum catalogo inscriptum, tanque splendidum christianæ præsertim mansuetudinis exemplar, ab Ecclesiæ sinu ablegatum, atque extra viam salutis constitutum suspicari? Ergo schismaticos potest Ecclesiâ catholica sinu suo complecti.

Resp. : Hic paucis enarrandum Antiochenæ

schisma Ecclesiæ : translato à sede Antiochiæ ad Constantinopolitanam Eudoxo, in subrogandum illi Meletium consenserunt anno 560 cum Arianis pars maxima Catholicorum : electionem ejus improbârunt Eustatiani, quia electus esset suffragantibus ipsis Nicænx fidei infensissimis hostibus. Arianorum spem ac vota cum apertè fellelisset Meletius propugnandâ strenuè coram imperatore Constantio Christi divinitate, in exilium amandatus est, atque in hujus locum suffectus Arianæ impietatis tenacissimus Euzoios; tum Meletii communionem Eustatiani, Euzoi verò omnibus catholicis refugientibus, Antiochenum in episcopatum lemerè ordinavit Paulinum (sanctissimum licet virum), Lucifer Calaritanus antistes; hinc obfirmatum schisma, quod ut dimoveretur, hoc proposuit ineundumque curavit pactum cum Paulino Meletius, Antiochenam ut Ecclesiam communi consilio moderarentur, atque alterutro vitâ functo, qui superstes foret, solus ille, nullo adscito in consortium, sedem hanc obtineret : utroque tamen mortuo non statim extinctum fuit schisma, cuius ulterior expositio ad institutum nostrum non attinget. Jam vindicare à schismatis labe Meletium ardui laboris non est. Abs re non erit præmittere nullâ unquam excommunicatione à Damaso Romano pontifice, nullâ unquam ab occidentalibus episcopis, nec ab ipso Paulino, nedum à Catholicis Orientalibus percussum illum fuisse. Non eâ privatus est Romani pontificis communiione, quæ constitutis Ecclesiæ membris habeatur necessaria, sed aliâ illis notissimâ temporibus, quæ ab illâ quam admittit major excommunicatio, longè distinguitur. Ea, ut rectè observat Honoratus Tournely, quatuor ferè capitibus, inter coepiscopos continuebatur : mutuâ visitatione, solemnium celebratione in collegiarum diocesi, mutuâ litterarum quæ formatæ et commendatitiæ dicebantur, missione et acceptatione, suffragis denique et concessu in conciliis. Inde servatis servandis, et habitâ ratione primatûs, colligi potest, in quo sita esset Romani pontificis cum Ecclesiæ catholicæ episcopica communião, quæ episcopalis nuncuparetur.

Sedem Antiochenam non invaserat, non ambierat, Meletius pacis semper amantissimus : hæc eâ mente conscenderat, ne fortè si reneret, Arianus, qui gregem tanquam lupus discerneret, intruderetur episcopus. *Ex ignorantia veritatis,* seu modi quo et affectus electus fuerit Meletius, episcopatu illum abdicandum Occidentales judicârunt, *iram Dei*

admirationem, ait S. Basilus, Epist. 549. Cæterum divulgatâ pactione quam dissipando dissensionum summi Meletius inierat cum Paulino, nullum jam apparuit denegatæ ipsi à Romano pontifice communionis vestigium, nec ullo modo vocatus est deinceps in suspicionem arianismi, à quo semper abhorruit. Suppetunt inconcussa celeberrimorum inter Orientales episcopos testimonia, quibus abundè constat, quantum et catholicæ addictus fidei, et à schismate alienus esset. S. Basilus Magnus, laudato impensè Meletio propter defensam invicto animo Nicenam fidem, subiungit, Epist. ad S. Epiphanium: « Ad hunc usque diem in communione habemus illum per Dei gratiam, et si Dominus dederit, sumus habituri, quin et Papa (commune hoc erat episcopis nomen), beatissimæ memoriæ, Athanasius, Alexandria profectus, in votis habebat communionem cum ipso inire, sed vafri nonnullorum consilii aetum est, ut in aliud tempus distulert hanc unionem. » Habitâ in ejusdem lunere facundâ oratione, hoc inter cætera de illo testimonium perhibuit S. Gregorius Nyssenus: « Auxit nobis numerum Apostolorum, novus apostolus, qui cooptatus est in ordinem Apostolorum: traxerunt enim sancti ad se moribus consimilem, athletam, athlete coronatum, coronati, animo castum, corde puri, præconem sermonis, ministri sermonis. » Providente Deo factum esse testatur S. Chrysostomus, ut Constantinopolim advenerit S. Meletius quo tempore haberetur secundum generale concilium, et ut qui erant ubique terrarum episcopi, tanquam archetypum exemplar illius sanctitatem intuiti, sui in hoc munere officii certissimam regulam haberent, quemadmodum oporteret administrare et regere Ecclesias. » Homil. 47. Quo studio arderet tutandæ fidei declarat exilium duplex quod honorificâ eâ de causâ passus est. Jubente scilicet imperatore minorem in Armeniam ejectus, at inde revocatus à Juliano apostatâ, qui exulibus episcopis proprias in sedes reditum concesserat, rursus postea exilio mulctatus fuit à Valente, Catholico primùm, Ariano deindè principe cui Arianas in partes trahere ipsum adnitenti constantissimè restiterat. Quantum verò schismati repugnaret, patet ex dictis, et planum faceret vel sola illa pactione cum Paulino, quam ita commemorat Theodoretus, Hist. ecclesiast. lib. 5, cap. 3:

« Meletius vir omnium mortalium mitissi-

mus, amanter simul ac leniter Paulinum his verbis compellavit: Quandoquidem harum ovium et mihi Dominus ipse curam commisit, et tu aliarum curam suscepisti, ovesque inter se in religione consentiunt, jungamus greges amicè, et contentionem de primatu deponamus: gregemque in commune pascentes, communem eis curam æquo impendamus. Quèd si cathedra in medio posita contentionem facit, eam ego auferre conabor; posito enim super illâ Evangeliorum libro, nos ex utràque parte sederamus: ac si quidem ego prior ex hac vitâ discessero, tu solus, ô amice, præsulatum totius gregis obtine: si verò id tibi prius contigerit, tum ego, prout potero, gregis curam geram. Et divinus quidem Meletius amanter et placidus ista dicebat, Paulinus verò conditionem oblatam accipere noluit. » Quid ergo respondendum objecto S. Hieronymi testimonio? Falsis deceptis rumoribus, immeritò scriptis repudiatam esse Antiochenâ in synodo, à Meletio aliisque ipsi adhaerentibus episcopis vocem *homousion*. Symbolum quippe Nicænum expressè professi sunt, et vocem illam libello inseruerunt quem Jovianiano imperatori obtulère, suis obsignatum subscriptionibus. « Ne, inquit, in eorum numero qui doctrinam veritatis adulterare student, habeamur, visum est religioni tuæ significare, quòd idem concilii jam olim Nicææ congregati, et approbemus et teneamus: quandoquidem vocabulum *consubstantialis*, quod quibusdam videtur novum et insolens, est probè à Patribus, ac tutâ interpretatione explanatum, ita ut significet Filium ex Patris substantiâ genitum esse, et similem esse Patri secundum substantiam. » Socratis Hist. Eccles. lib. 3, e. 23. Falsò quoque præjudicaretur vocem *ὁμοούσιον*, ex se ipsâ cum dogmate Macedoniano esse indivulsè conjunctam: ea vox varè usurpata est, modò in catholicum, modò erroneum in sensum adducta. Qui vocem *ὁμοούσιον* rejicerent, et voce *ὁμοεικόσιον*, uterentur, non eo solo nomine illos esse erroris incensandos testatur apertè S. Athanasius, lib. de Synodis. « Adversus eos, ait, qui omnia synodis scripta recipiunt, de solo autem consubstantiali ambigunt, non ut adversus inimicos afflicti esse decet. » Et iterùm: « Ut fratres cum fratribus disceptamus, ut cum quibus nobis eadem sit sententia, controversia autem de verbis. » Idem sentiebat S. Hilarius: « Caret, fratres, inquit, similitudo naturæ suspicione con-

¶ Similitudo : hæc potest videri Filius Ideiæ in
 ¶ proprietate nature non esse, quia similis
 ¶ est, cum similitudo nulla sit, nisi ex æquali-
 ¶ tate nature (Patrem inter et Filium); æqua-
 ¶ litas autem nature non potest esse, nisi una
 ¶ sit.)

De facto Euphemii et Macedonii.

Objic. : Negari non potest vera inter ac viva
 Ecclesiæ catholicæ membra meritò recenseri
 Euphemium et Macedonium viros insigni pie-
 tate præditos, quorum unus in sanctorum nu-
 merum relatus est ab Ecclesiâ Græcâ, alter ab
 Ecclesiâ tum Græcâ, tum Latinâ, eundem in
 ordinem tot jam à seculis adscriptus est. Atta-
 men Ecclesiæ Romanæ communionem ad mor-
 tem usque cœruerunt. Obstinato schismate,
 dehortantibus licet et increpantibus Romanis
 pontificibus permanserunt ab illâ disjuncti :
 noluerunt Acacii communionem deserere, ho-
 minis à Romanâ sede justissimè præscripti,
 manifestisque et gravissimis criminibus ob-
 stricti : hæresis enim Eutylianæ acerrimùm
 sectatorum Petrum Moggum, Alexandrinæ
 sedi, de qua dejectus fuerat, resituit; con-
 demnandi Hænoctii, unde Ecclesiæ plurimâ incu-
 berunt mala, auctor extitit : eo jubente
 detrusi sunt in carcerem, et ad asserendum
 Petro Moggo episcopatum compulsi per vim,
 regali quos miserat Felix sanctissimus pontifex,
 cujus multa annis quinque contempse-
 rat : juridicè depositus et excommunicatus,
 nedum obtinuerat melioresque ad mentem
 se reciperet, nomen Felcis, per stultam au-
 daciâ in sacris dypticis abrasit : sic aggrava-
 tum obfirmatumque est schisma, cui consensisse
 Euphemius et Macedonium hoc ipso censeantur,
 quod Acacii toti implicati flagitiis condemnationem
 obstinatè detrectaverint. Sic indulgebant
 tam exitioso schismati quo laboravit Constâ-
 tinopolitana sedes annis fermè triginta quin-
 que; donec urgente Hormisdâ summo ponti-
 fice, sacris è tabulis expunctum fuerit Homæh
 Acacii. Neque ad illos excusandos opponatur
 eosdem à damnatione Acacii per œconomiam
 opportunè condempnatum abstinuisse, ne
 severius agendo exacerbarent eorum animos,
 qui Acacio vellefantes, novos instaurandæ
 paci aggerebant obices : præcludit hæc diver-
 ticulâ ipse Gelasius Papa in responsione ad
 obtendentem eadem illâ Euphemium : ¶ A ca-
 ¶ tholicâ apostolicâque communionem, inquit, ad
 ¶ hæreticam damnatamque prælapsus vos vi-
 ¶ detis, cognoscitis, non negatis. Et non solum

¶ vos in infimis jacere delectat, sed etiam in
 ¶ superiore manentes sede vultis impelli : con-
 ¶ descendere nos vobiscum invitatis ad ima de
 ¶ summis, nos descendere vos nobiscum ro-
 ¶ gamus ad summa de imis. ¶ Hinc Hormisdâ
 in rerum agendarum indiculo, quem profecturis
 Constantinopolim legatis dedit, cum pri-
 mum significavisset, damnandos cum Acacio
 Euphemium et Macedonium aliosque illius se-
 quaces, rigorem istum eodem in libello sic
 temperat, ut in Romanæ sedis communionem
 non esse adseiscendum decernat Joannem
 Constantinopolitanum tunc episcopum, nisi
 prius sacris è dypticis delenda curaverit illo-
 rum nomina, qui Acacii communioni adhæ-
 serint. Communionis illius participes anathe-
 mate fuisse percussos testantur querelis huius
 Orientales in Epistolâ ad Symmachum Roma-
 num pontificem : ¶ Si propter Alexandrinorū
 ¶ rum, inquit, aut magis Eutychianorum
 ¶ amicitiam, qui aversantur et anathematizant
 ¶ sanctissimum et beatissimum Papam Leonem,
 ¶ vel in Chalcedone habitam synodum, anathe-
 ¶ matizatus est Acacius, quare nos à vobis
 ¶ aestimamur hæretici, et in anathemate sumus
 ¶ nos, qui amplectimur solam illam Epistolam,
 ¶ et quæ dicta sunt in sanctâ synodo.)

Resp. : Ad plenam objectionis solutionem,
 revocanda est in mentem accurata schismatis
 definitio; talis est ea quam exhibet S. Thomas :
 ¶ Propriè schismatici dicuntur, qui propria
 ¶ sponte et intentione se ab unitate Ecclesiæ
 ¶ separant, quæ est unitas principalis.) Quæ
 ¶ autem unitatis illius natura et conditio? ¶ Ec-
 ¶ clesiæ unitas in duobus attenditur, scilicet
 ¶ in connexionem membrorum Ecclesiæ ad in-
 ¶ vicem, seu communicationem, et iterum in
 ¶ ordine omnium membrorum Ecclesiæ ad
 ¶ unum caput, secundum illud ad Coloss. 2 :
 ¶ ¶ Inflatus sensu carnis suæ, et non tenens caput,
 ¶ ex quo totum corpus per nexum et conjunctionem
 ¶ subministratum et constructum crescit in au-
 ¶ gmentum Dei : hoc autem caput est ipse Chris-
 ¶ tus, cujus vicem in Ecclesiâ gerit summus
 ¶ pontifex, et ideò schismatici dicuntur, qui
 ¶ subesse renuntiant summo pontifici, et qui
 ¶ membrum Ecclesiæ ei subjectis communionem
 ¶ recusant.) Secundâ secundæ quæst. 39,
 art. 1, in c. At subesse summo pontifici ne-
 dum renuerit Euphemius et Macedonius, vel
 servandam cum veris Ecclesiæ membris com-
 munionem refugerent, nihil habuerunt anti-
 quius, quam ut esse apostolicæ devotos sedi,
 et fidelium grægi sincerâ charitate devinctos

comprobarent. « Euphemius simul atque episcopatam in illis, nihil moratus, suis ipse manibus in sacris tabulis nomen Moggi expunxit, et Felicis appellationem reposuit, atque in sacro suggestu confidens, synodales more recepto epistolas Romam ad Felicem dedit: porro Papa scripta quidem illius cepit, et Euphemio veluti orthodoxo favit; sed illum in episcopalem communionem non admisit, propterea quod Acacii et Flavitz nomen de sacro libro non deduxisset. » Ita Nicephorus, Hist. lib. 16, c. 19. Suscepisse à Papâ Romano scripta Euphemium testatus est quoque Liberatus, Breviarium cap. 18. Ad illum tanquam ad fratrem scripsit Gelasius Papa: *Dilectissimo fratri Euphemio, Gelasius*. Eadem in causâ versabatur Macedonius: eandem testificatus est summum in pontificem reverentiam. Hinc Anastasio imperatori, ipsum ad rejiciendam synodum Chalcedonensem sollicitanti respondit: « Nihil se facturum absque universali synodo cui Romanus episcopus præsideret. » Theodorus Lector, lib. 2 Hist.

Episcopali quidem communionem, (quam descripsimus ubi de facto Meletii) orbatu fuerunt apud Romanam sedem Euphemius et Macedonius, eâ tamen non sunt destituti quâ ceteri fideles perfruantur; illis neque viventibus, neque defunctis ullum anathema infixit Gelasius, vel Hormisdas, vel Symmachus: illos inter et Acacium maximum est institutum discrimen: in ipso libello quem destinatis ad Constantinopolitanam Ecclesiam legatis præbuit Hormisdas, jubet anathematizari Acacium, *abrais de dyptichorum inscriptione eorum vocabula*, qui communionem Acacii secuti fuerant, ac proinde Euphemii et Macedonii nominibus: at longè aliud est in dypticis non appellari, quod instar privilegii habetur, aliud ab unitate Ecclesiæ, et fidelium communionem abscindi. Quin etiam restitutis, postulante instanter Constantinopolitanâ plebe, sacrâ in dyptica nominibus Euphemii et Macedonii, optatæ illi restitutioni suffragata est Constantinopolitana synodus quæ sub Mennâ Patriarchâ Constantia, habita est anno 536, imperante Justiniano. Cui synodo non solum Antiochenæ et Hierosolymitanæ, sed etiam Romanæ sedis legati cum spectatissimis Orientis metropolitans aderant. Schismaticorum memoriam adeo commendatam noluisse, qui concilio præfuit Mennas, de quo honorificum istud testimonium perhibuit ipse Agapetus summus pontifex: « Qui alicui neque scientiâ neque vitâ fuit

ignotus, sed et fidei integritate et sacrarum Scripturarum studio, atque etiam piæ administrationis studio sic ejus fama resplenduit, ut ipsi tardius venire videretur (patriarchatus), quo dignus habitus erat. » Suam necnon in communionem admisit Hormisdas episcopos et clericos Ponti, Asie, Palestinæ, totiusque Antiocheni patriarchatus, quamvis Euphemii et Macedonii nomina sacris in dypticis obfirmatè retinuerint. Eisdem Euphemio et Macedonio commendationis multum ad propulsandum ab eis crimen schismatis, accedit ex constanti communionem quâ sibi conjunctos habuerunt præstantissimos sanctitate viros, S. Flavianum Antiochenum episcopum, S. Eliam Jerosolymitanum, S. Sabam, S. Theodosium aliosque celeberrimos pietate in Palestinâ monachos: probatio tamen ista, quod adnotandum est, licet gravis esse momenti nobis videatur, haud tamen arbitramur, ad unitatem catholicam, ex se ipsâ sufficere *mediatam* cum Romanâ sede communionem, *immediatam* ex se, et directè necessariam esse credimus. Eò collineant monumenta ecclesiastica omnia quibus centrum esse unitatis catholice Romanam sedem demonstrabimus: causæ nihilominus Euphemii et Macedonii magnoperè patrocinatur ea quam semper obtinuerunt communio cum sanctissimis viris, archiepiscopumque eorumdem consortium, qui profectò non consensissent in tantam, eamque publicam et constantissimam cum schismaticis et ab Ecclesiâ catholicâ exulantibus necessitudinem.

Quare igitur, inquit, obstinatè recusaverunt Euphemius et Macedonius Romanis obsequi pontificibus, qui anathematizari Acacium ejusque nomen è sacris expungi dypticis tam instanter jusserant?—Resp.: Hanc sibi tenendam agendi rationem putaverunt, ne irritarentur ultra modum animi ad schisma jam propensi: verebantur ne magis ac magis exulcerati jugum omne auctoritatis ecclesiasticæ tandem excuterent; fore autem sperabant opportuno ut condensens delinuti paulatim deferverent, pleno assuescerent obsequio, et Romanæ sedi exosam communionem (Acacii) mutatis rerum adjunctis, feliciter abdicarent: interpositâ igitur morâ nominis illius sacris è dypticis expungendi, existimabant non reipsâ, licet specie tenus, violari jussa Romanorum pontificum, qui extrema Orientalibus impendentia Ecclesiis mala si potuissent propius conspici, hanc approbarent Ecclesiæ bono

consulentem œconomiam. Nihil verò occurrebat quo male fidei redargui possent Euphemius et Macedonius : testabantur pro viribus, sincerum quo ardebat studium resarciendæ cum Apostolicâ sede, perfectæ communionis ; inconcussam sedis illius fidem, sancti Leonis eximîâ consignatam Epistolâ, et Chalcedonensis concilii decretis solemniter confirmatam, tam strenuè tuebantur, ut in exilium ab imperatore Anastasio uterque amandatus fuerit, propter invictam hanc in fide constantiam. Quod autem objicitur, episcopus Orientales in Epistolâ ad Symmachum Papam conqueri sese hæreticos anathemati, et esse in anathemate, querelis illis non significatur anathemate proprio dicto, seu majori excommunicatione illos fuisse maledictos, neque illis lausam hæresis notam : sed, ut observat Natalis Alexander, eò loci indicatur minoris quoddam excommunicationis genus, quâ nec ab Ecclesie corpore segregati, nec extra salutis statum positi erant, sed honoribus nonnullis dumtaxat et appendicibus ecclesiasticæ communionis privati, nimirum epistolis formati, et synodici, missione legatorum, etc. Conqueruntur ergo Orientales illi de nimio, ut putabant, rigore sedis Apostolicæ, quasi judicaret illos esse hæresi Eutychianæ deditos, licet palam et constanter addictos sese profiterentur S. Leonis Epistolæ, et Chalcedonensi synodo, atque ideirco ab Eutychianis cum Romanâ sede anathematizarentur. Propositâ in objectione nihil est, quod adductâ gestorum serie non diluatur : responsionis summa hæc est, non hæresis, non schismatis notam incurrisse Euphemium aut Macedonium ; non anathemate confixos, licet quodam episcopali communionis genere privatos : nedùm ab unitate catholici desciscerent, nihil intentatum eos reliquisse, ut plenam et perfectam obtinerent Romanâ cum sede communionem : non fovendæ dissensionis, sed conciliandæ potiùs pacis studio abstinuisse à delendo sacris è dypticis nomine Acaeli, veritos ne exasperati exandescerent inopotentis animi.

De magno schismate occidentali.

Post obitum Gregorî XI, qui translata jam pridem in Gallias sedem Apostolicam urbi Romæ restituerat, summum ad pontificatum erectus est Barensis archiepiscopus, qui Urbani VI nomen assumpsit : severitatem ejus ferre cum non valerent cardinales, atque ad ipsum eligendum, fuisse per vim sese compulsos et adactos, conclamarent, Robertum ei suffe-

ruat Gebennensis comitis fratrem, qui Clemens VII appellari voluit : Urbano Romæ successit Bonifacius IX, Bonifacio Innocentius VII, Innocentio Gregorius XII; Clementi autem VII, qui Avenione sedebat, successit Petrus de Luna, Benedicti XIII nuncupatus nomine, qui supremo ne loco cederet, pertinaciter ad extremum usque spiritum obductatus est. Ex eo tam diuturno schismate patrociniis sibi accersere soliti sunt defensores tolerantissimi. Itaque sic objicies : Illis certè temporibus scindebatur duas in partes tota Occidentis Ecclesia : collidebantur invicem discordiâ aestuante qui alterutrius dubii pontificis partibus manciparentur : diris devovebant se invicem, querentes quæ sua sunt, illi competitores ; mutua hæc inter anathemata, atque invalescente misero quo christianæ tot gentes tandiù conflictarentur, schismate, quo pacto servari potuerit unitas Ecclesie catholice, nisi dixeris, ut placet tolerantissimæ patronis, immotam consistere necessariam membris Ecclesie unitatem, dummodò retineatur id quod vocitant fundamentum fidei ?

Resp. : Luctuosus illis temporibus sic erat intricata de vero pontifice dignoscendo controversia, antequam universalis eam Ecclesia dirimeret, ut in eo dijudicando facto potuerint tutâ conscientiâ, et absque labe schismatis aberrare particulares Ecclesie : hinc in utroque, ut ajunt, obedientiâ versabantur homines tum doctrinâ, tum pietate conspèci : neque ad revocandam pacem discutendum putârunt Pisana et Constantiensis synodus, quem ex contententibus haberi oporteret legitimum Ecclesie pastorem ; at jusserunt ut singuli, summâ quam sibi attribuebant dignitate, sese quantum opus esset, abdicarent, eorumque in locum elegerunt Alexandrum V Pisana synodus, Constantiensis verò Martinum V, deposito Joanne XXIII, qui Alexandro V successerat. Hanc pro suo jure, tanquam expeditam magis certioremq; viam Ecclesia catholica sibi præstituit. Nullius momenti erant anathemata quæ mutuo ab incertis pontificibus vibrarentur : solos enim reos percellere potest excommunicatio ; inculpate autem dubitabatur de auctoritate verè dubiâ : præterea, qui uni ex dubiis pontificibus bonâ fide obsequerentur, late ab altero excommunicationi parere non tenebantur, nisi hæc eadem excommunicatio certam faceret excommunicantis auctoritatem, id quod per se ipsam præstare non poterat. Quapropter exceptis illis, qui malevolis incitati animo, vel

privatis indulgentes commodis, fovendo ac protrahendo staderent schismati, aut saltem de illius non curarent exitu, cæteri, neque haberi possunt à catholicâ unitate alieni, neque, quo laborabant, errore facti, à salute capessendâ dimovebantur. In eo consentiebant, ut spontè confiterentur, primatu et honoris et potestatis ecclesiasticæ illum pollere qui Romanus sit verè pontifex; habebant sincerè in votis, atque emitebantur, ut ex contendentibus, quis eminentissimam hanc obtineret dignitatem, certò demùm innotesceret, animo paratè eum statim atque ablatum foret dubitandi locus, palam et obsequenter agnoscere, postposito omni partium studio: hinc eundem licet non sequerentur pontificem, mentem eandem gerebant à schismate prorsus abhorrentem.

De conciliis Constantiensi et Basileensi.

Objicies: Concilii generalis auctoritati subditum esse Romanum pontificem, declaravit expressis verbis œcumenica synodus Constantiensis: ad ipsum autem dogma, non ad meram disciplinam pertinere hanc declarationem, vel levissimè attendentibus compertum est; eam tamen repellunt ac reprobant, summoque impugnant studio Ultramontani theologi, quos nec accerrimi defensores synodi Constantiensis arbitrantur habendos extorres ab Ecclesiâ; servatâ igitur Ecclesiæ unitate, deserit atque oppugnari potest ea sententia, quam de potestate concilii generalis Romanum in pontificem, definiendam curavit synodus Constantiensis œcumenica. Operæ prelium est ejusdem concilii decretum saltem exscribere, hæc de causâ editum ac sancitum sessione quintâ: « Hæc sancta synodus Constantiensis, generale concilium faciens, pro extirpatione ipsius schismatis, et unionem ac reformationem Ecclesiæ Dei in capite et in membris ad laudem Dei omnipotentis, in Spiritu sancto legitime congregata, ad consequendum facilius, securius, liberius, unionem et reformationem Ecclesiæ Dei, ordinat, definit, decernit et declarat ut sequitur: et primò quòd ipsa in Spiritu sancto legitime congregata, concilium universale faciens, et Ecclesiam catholicam representans, potestatem à Christo immediatè habet, cui quilibet cujuscumque status vel dignitatis, etiamsi papalis existat, obedire tenetur in his quæ pertinent ad fidem et extirpationem dicti schismatis, et reformationem dictæ Ecclesiæ in capite et mem-

bris. Idem declarat quòd quicumque, cujuscumque conditionis, status et dignitatis etiamsi papalis, qui mandatis, statutis seu ordinationibus, et præceptis hujus synodi sacre, et cujuscumque alterius concilii universalis legitime congregati, super præmissis, seu ad ea pertinentibus factis vel faciendis obedire contumaciter contempserit, nisi resipuerit, condignæ poenitentiae subiciatur et debitè puniatur, etiam ad alia juris remedia, si opus fuerit, recurrendo. » Tam solemnè et expressè definitioni juvat attexere Declarationis Gallicanæ anni 1682 caput secundum: « Sic autem inesse Apostolicæ sedis ac Petri successoribus, Christi vicariis, rerum spirituum plenam potestatem, ut simul valeant atque immota consistent sanctæ œcumenicæ synodi Constantiensis à sede Apostolicâ comprobata, ipsoque Romanorum pontificum ac totius Ecclesiæ usu confirmata, atque ab Ecclesiâ Gallicanâ perpetuâ religione custodita decreta de auctoritate conciliorum generalium, quæ sessione quartâ et quintâ continentur, nec probari à Gallicanâ Ecclesiâ qui eorum decretorum, quasi dubiæ sint auctoritatis, ac minùs approbatæ, robor infringant, aut ad solum schismatis tempus concilii dicta detorqueant. » Persuasum igitur habet Gallicana Ecclesia, decretis sessionum quartæ et quintæ concilii Constantiensis nihil deesse ad irreformabilem Ecclesiæ universalis dogmaticam determinationem ac definitionem, cui tamen internum et externum obsequium detrectantes Ecclesias, hæresis aut schismatis non posset insimulare, ipsam præsertim Romanam Ecclesiam, nisi vellet hujusmodi notas sibi met accersere et imprimere. Concilii Constantiensis decretum de supremâ conciliorum generalium auctoritate, constat fuisse à synodo Basileensi confirmata, sessione secundâ, 15 februarii ann. 1432.

Resp. 1°: Ex decretis concilii Constantiensis extendi nihil potest in defensionem systematis Juris: in eo potissimùm illud versatur, aliorumque Protestantium capitalis error, quòd licitum esse velint privatis etiam hominibus decreta conciliorum generalium discutere iisdemque refragari, si fortè privatis illis censoribus videantur à sanâ doctrinâ deviare, quamvis nec de illorum œcumenicitate, nec de genuino eorum sensu addubitent: at generalium Ecclesiæ conciliorum decretis esse obsequendum et in hærendum confitentur ultrò Catholici omnes: quæ enim vertitur Ultra-

montanos inter et Gallicanam Ecclesiam controversia, in eo posita est, utrum omnibus in sessionibus verò fuerit œcumenicum concilium Constantiense; utrum reipsâ definitum voluerit illa synodus inferiorem esse concilio generali Romano pontificem, an etiam talis definitio si prolata fuerit, referatur solummodò ad schismatis tempora: ea nunc expendere singula capita, nostri non est instituti: cujus ratio id unum postulat, ut ostendatur catholica unitati, quâ aliis cum Ecclesiis Romanæ sedi adunatis Gallicana conjungitur, diversitatem illam sententiarum non officere.

2° Sunt qui ad elevandam objectionem allatam, diligenter adnotent, relatis in decretis abstinere ab infligendâ vel intendendâ anathematis potest, ac ne quidem declarari tenendum esse secundum catholicam fidem, pronuntiatum quod decreta illa exhibent. Non admodum satisfacere videtur hæc solutio: reponi enim posset, et neque Apostolos Hierosolymitani concilii decreto adhibuisse anathematis potestatem, sed ita conclusisse: *A quibus castedietes vos bene ageris*; cæterum postquam edixerant: *Viam est Spiritus sancto et nobis*, et satis significatum non sine poenâ gravi futurum esse eos qui Spiritus sancti iudicium contempserint; ita æstimandum de Constantiensi synodo, postquam edixit: *Hæc sancta synodus generale concilium faciens, in Spiritu sancto legitime congregata, ordinata, decernit, definit et declarat.* Bossuetius, *Defens. declarat. Cleri Gallicani*, parte secundâ, lib. 10, cap. 19. Addi posset ad dirimendam quæ vigeat inter Catholicos controversiam, iudicavisse concilium generale, satis fore mentem suam nullo imposito anathemate ostendisse, atque expresso decreto confirmasse.

3° Numquid igitur inurenda est hæreseos nota tot fidelibus, totque theologis, imò et episcopis, qui palam inficiantur præcellere auctoritate Romano pontifici concilium generale? Absit tam gravis, tamque et charitati et iustitiæ inimica imputatio; quantocumque studio generalis concilii superioritatem tasatur Clerus Gallicanus, huic sententiæ adversantes, neque perduelles, neque contumaces reputat, priusquam sententiam retricere et declarare contestus, ab omni non modò anathemate, verum etiam censurâ temperavit, tantamque rem Ecclesie catholice iudicio reservavit. Ita Bossuetius ibid., disertissimus licet sententiæ Cleri Gallicani patronus.

Neque asperius sentiebant tempore concilii

Tridentini Gallicanæ præsules Ecclesie.

« Tametsi enim post Constantienses canonicæ sententiam suam ad fidem pertinere crederent, simul intelligebant, aliud esse quod illis videretur, aliud quod toti Ecclesie catholice definiendum putarent; quare fovere pacem et Catholicos omnes charitate complecti æquum arbitrantur: quæ quidem eorum seculi successores, in hæc postremâ Declaratione (anni 1682), simul et avitam sententiam Ecclesie catholice, ac ut quod jam dicamus amplius, utiliter defenderunt, et ab omni prorsus censurâ temperarunt. »

Defens. declarat. Gallic. parte primâ, lib. 1, cap. 5. De auctoritate, de sensu editorum sessionibus quartâ et quintâ concilii Constantiensis decretorum dissident à Gallis theologi qui dicuntur Ultramontani; illa etiam fuisse à Florentinâ et Lateranensi synodis antiquata et abrogata prætendunt non pauci, quos sinu suo catholica complectitur Ecclesia; momentosam illam de potestate concilii generalis supra Papam, vel Papæ supra concilium generale, questionem intactam reliquit synodus Tridentina: hinc Pius IV in plenâ quam post illam synodum edidit fidei professione, hæc declarat tantummodò de sede Apostolicâ:

« Sanctam, Catholicam et Apostolicam Ecclesiam Romanam, omnium Ecclesiarum matrem ac magistram agnosco, Romanoque pontifici beati Petri Apostolorum principis successori ac Jesu Christi vicario, veram obedientiam spondeo ac iuro. Hæc fide, inquit Bossuetius, qui intra Ecclesiam sunt, ad Ecclesie dignitates, ipsasque adeò episcopales cathedras promoventur; hæc fide qui extra sunt, ad Ecclesie castra revocantur. Hæc verò sunt, addit idem doctissimus præsul, de quibus nulla inter Catholicos controversia esse possit. Hæc stante fidei summâ, cætera quæ deinde incurrunt, jam non in fide, sed in questione sint posita, inter Catholicos pacifico animo disceptanda: quare Clerus Gallicanus ea ut sibi certa, ut Ecclesie Gallicanæ familiaria, ut Ecclesie universæ utilia, ut ab ipsâ antiquitate deprompta, non ut eisdem fide credenda proponit. »

Defens. declarat. Gallic. part. primâ, lib. 1, cap. 1. Aliud est igitur decretorum Constantiensis concilii veritatem auctoritatemque defendere, quod suo loco, quantum in nobis erit præstabitur, aliud (quod longè abest à Cleri Gallicani et affectu), velle sententiis aliter Ecclesiis, violatæ catholice

fidei crimen inferre. Id quantum Gallicana refugeret Ecclesia, nullibi clarius significantiusque ostendit illustrissimus Bossuetius, quam in prævia dissertatione, quam ad vindicandam Galliae orthodoxiam, summâ curâ intentoque animo elaboravit. Hujus caput sextum magnâ ex parte oculis subjicere, propter rei gravitatem non pigeat :

Sic orditur : « Sanè non latet, quid ecclesiasticæ paci obtenderint, nempe Clerum Gallicanum, decreto peculiari de fide condito, se ab omnibus aliis gentibus Catholicis abrupisse. » Quod impactum crimen amolitur ac refellit ex ipsis actis conventûs habiti Parisiis anno 1682. Postquam retulit hæc verba Cameracensis episcopi de quatuor articulis : *Que l'on ne prétendait pas en faire une décision de foi, mais seulement en adopter l'opinion*, addit : « Quæ probata omnibus, et ad rei memoriam sempiternam in acta relata sunt, die junii 19, horâ post meridiem tertiâ, anno 1682. » Tum pergit : « En perspicuis verbis Gallicani Patres testantur ac probant, non eo se animo fuisse, ut decretum de fide conderent, sed ut *eam opinionem* tanquam pottiorem atque omnium optimam adoptarent, opinionem sanè; non, ut eminentissimus Daguirreus objectabat, *catholicæ doctrinæ formulam*, quæ animos constringeret. Itaque reverà ab omni censurâ temperant, nusquam fidem ipsam nominant, nemini excommunicationem intentandam putant. Legatur declaratio, verba expendantur, nihil reperietur quod fidei formulam sapiat. Sanè ab initio memorantur *Ecclesiæ Gallicanæ decreta*; an decreta de fide, ad quæ sub animarum periculo constringantur? De his ne verbum quidem : *decreta dixerunt* notissimis vocibus ac latinissimis, priscam et inolitam, id est, consuetam in his partibus sententiam, non fidem quâ omnes tenerentur. » Deinde narrat promovendos ad episcopatum Gallos datis ad pontificem maximum litteris, *id verè, id obedientissimè* professos esse. *Mens nempe nostra non fuit quidquam decernere*. Quibus relatis sic tandem prosequitur : « Quod in ipso conventu clarâ voce testatos ex gestis vidimus, nihil nempe decretum quod spectaret ad fidem, nihil eo animo ut conscientias constringeret, aut alterius sententiæ condemnationem induceret, id enim nec per somnium cogitabant. » *Gallia Orthodoxa, prævia dissertatio*, cap. 6, tom. 1, Defens. declarat. Cleri Gallic.

Inst. 1° : Stantibus Gallicanæ Ecclesiæ placitis ac decretis, consequenter asserti potest ad servandam unitatem catholicam, minimè requiri consensionem in omnia fidei dogmata : profitentur enim Gallicani præsules cum aliis, concilio generali repræsentrari universalem Ecclesiam, nec posse illasâ fide repudiari definitam propositamque ab eo doctrinam : porrò definitum expressè à synodo Constantiensi arbitrantur, subditum esse concilii œcumenici summum pontificem : nec tamen ab Ecclesiarum communione se moventur, quæ contraria sentiunt ac propugnant. Ergo, etc.

Resp. : Non eorum nobis probanda videtur responsio, quibus placet, repugnantes concilii Constantiensis decretis de superioritate synodi generalis, ideò duntaxat à catholicâ unitate non deijci, quia memoratæ definitionis executionem non urgeat Ecclesia : præterquam quòd enim catholici orbis maxime parti definitionem hæc non profitenti, responsio illa irroget injuriam, quasi nonnisi per condescensum catholicâ communione donarentur tot Ecclesiæ, ipsaque Romana, eas non latet illud decretum : publicam in lucem editum est cum cæteris ejusdem synodi ; etiamnum percelebre, ac diligenter asservatum ; dogmatico autem decreto universalis synodi, quod esset sufficienter ad catholicam fidem expressum ac propositum, jure ipso naturali et immutabili, debetur sincerum et integrum obsequium : refragantes quamvis anathemate non percelleret Ecclesia, ipsi tamen à salutis viâ deerrarent, catholicam que tandem pertinaciâ suâ unitatem abscederent et abscedere meritò censerentur. Alia igitur ineunda est solvendæ objectionis ratio.

1° Universam concilio generali repræsentrari Ecclesiam, cum omnibus confitemur Catholicis : ipsum idcirco profitemur, statim atque debite celebratum est, dignum esse cujus definitionibus omnes sincero animo et absque errandi formidine adhæreant : ita proinde esse adhærendum, modò tamen sufficienter illius œcumenicitas atque decreta proposita sint, necnon res ipsa quæ credenda sit, satis expressè declaretur ; porrò Constantiensis synodi decreta quibus definitum est inferiorem esse concilio generali Romanum pontificem, immotâ licet auctoritate valeant, fateri necesse est, vel eorum auctoritatem non eò usque assurgere, vel decretorum illorum doctrinam non ita esse enuntiatam ac propositam, ut tanquam hæretici aut schismatici habeantur, qui illam inficiantur atque impugnent : pessimè profectò de Gallicanâ

Ecclesiam mereretur, qui eam velle statueret ut catholice fidei jura intra Gallie fines coarctarentur. Nonne tunc invictis ipsa obijceretur telis quæ contorquebant in Donatistas S. Augustinus totque alii insignes unitatis Ecclesie patrum? Hinc, teste Bossuetio, ut exposuimus, « perspicuis verbis Gallicani Patres testantur ac probant non eo se animo fuisse, ut decretum de fide conderent, sed ut eam opinionem tanquam potlorem atque omnium optimam adoptarent. » Quæ vox apud Bossuetum idem sonat, quod sententia decretis fidei non annumerata. 2° Cum pro certo habeant Gallicani episcopi, concilium Constantiense omnibus in sessionibus esse verè œumenicum, atque expresso et immoto declaravisse decreto, subjectum esse concilio generali Romano pontificem, pronum est, ut doctrinam hanc divinitus esse revelatam, ideoque ad fidem pertinere, ipsis videatur, cum in auctoritatem Dei revelantis resolvatur divina fides; haud tamen cogitaverunt de infligenda Ecclesiis aliter sentientibus hæresis notã, neque voluerunt suam sententiam exhibere tanquam dogma fidei, et quo conscientie ex necessitate obstringerentur: Tametsi enim, ut loquitur Bossuetus, post Constantienses canones sententiam suam ad fidem pertinere crederent, simul intelligebant, aliud esse quod illis videretur, aliud quod toti Ecclesie catholice definiendum putarent: quare fovere pacem et Catholicos omnes charitate complecti arborantur.

Inst. 3°: Docent Gallicani theologi non solum definitum esse expressis verbis à concilio Constantiensi sess. quartã et quintã, superius esse Romano pontifici generale concilium, verum etiam decretum illud fuisse à Martino V approbatum, et quidem post unionem trium obedientiarum (Joannis scilicet XXIII, Gregorii XII et Benedicti XIII, ad ultimum usque spiritum pertinacissimi); quã ratione potuerit pervulgatum illud decretum Ultramontanis ab Ecclesiis ignorari, aut si cognitum perspectamque illud habuerint, quo pacto possint hæreseos labem effugere stantibus Gallicanorum theologorum assertionibus?

Resp.: Aliud est quod à Gallicanis, quibus spontè ad hæresim, propugnatur theologis, aliud est quod catholica tanquam definitum habeat Ecclesia, ut ex Bossuetii adnotatione colligimus: alie præter Gallicanam Ecclesie (quæ si contaminarentur hæresi, dilaberetur Ecclesie catholicitas), putant vel Constantien-

sis concilii quartam et quintam sessionem non esse generalis concilii, utpote, inquit, ex solâ Joannis XXIII conflatas obedientiã, vel illarum decretum ad sola schismatis referendum esse tempora: in hæc responsionis parte potissimum acquiescunt Ultramontani theologi; hæc adstruere nituntur verbis ipsis quartæ sessionis, in quâ desummo etiam dicitur pontifice: « Obedire tenetur (synodo Constantiensi) in his quæ pertinent ad fidem et extirpationem dicti schismatis, et reformationem generalem Ecclesie Dei in capite et membris. » Hæc adducitur testimonium Cardinalis Joannis de Turrecrematã, qui concilio præsens aderat: « Manifestè patet, inquit, quod decretum illorum Patrum non loquitur universaliter de quilibet synodo, sed de illâ singulariter, pro cuius tempore non erat in Ecclesiã pastor totius Ecclesie indubitatus. » In Summã de Ecclesiã, cap. 99.

Si objiciant Gallicani theologi, in secundã parte decreti sessionis quintæ concilii Constantiensis declarari quocumque cujuscumque conditionis, status et dignitatis, etiam papalis, teneri mandatis obedire, et statutis seu ordinationibus sacre illius synodi, et cujuscumque alterius concilii universalis legitime congregati, respondent Ultramontani verborum illorum significationem aperiri verbis istis quæ immediatè subjunguntur: *Super præmissis, ac ad ea pertinentibus factis vel faciendis.* Quænam verò in primã parte decreti præmittuntur, hæc verba scilicet quæ in quartã etiam, ut diximus, sessione leguntur: *In his quæ pertinent ad fidem, et extirpationem dicti schismatis, et reformationem, etc.* Hæc autem restrictione, inquit, indicatur dubio duntaxat Papã superius esse concilium generale. Quod autem attinet ad hæc verba sessionis quartæ: *In his quæ pertinent ad fidem,* dicunt hæc esse intelligenda de prolatis adversus errores Wiclefi et Joannis Hus, etc., decretis: neque ad fidem pertinere concilii generalis auctoritatem in ipsum caput Ecclesie. Addunt non alium sensum præ se ferre approbantis concilium Constantiense Martini V constitutionem, quã proficetur sessione ultimã se velle omnia et singula, quæ in materiis fidei, per præsens concilium conciliariter, et non alio modo determinatã et decreta sunt, tenere et inviolabiliter observare. Nec prætermittunt constitutionem quam in consistorio generali quod ultimò Constantiæ celebratum est, edidit et promulgandam curavit Martinus V, in quâ

sic pronuntiat : « Nulli fas est à supremo ju-
« dice, videlicet Apostolicâ sede, seu Romano
« pontifice Jesu Christi vicario in terris, ap-
« pellare, aut illius iudicium in causis fidei
« declinare : de illâ constitutione loquitur
« Gersonius in tractatu cui titulus : Quomodo
« et an liceat à summo pontifice appellare. »
Hæc summam et consulti exposuimus, ut
licet inconcussa maneant concilii generalis
Constantiensis laudata decreta, de quibus
multò latius ubi de Romano pontifice, magis
ac magis innotescat, quantâ æquitate et sa-
pentiâ cavendum duxerit Gallicana Ecclesia,
ne aliarum Ecclesiarum in catholicâ unitate
constantiam vocare in suspensionem, vindicandis
Constantiensis decreti auctoritate ac
sensu videretur.

ARTICULUS II

DE SANCTITATE ROMANÆ ECCLESIE.

Hic, ut patet, intelliguntur omnes etiam Ec-
clesiæ, Romanæ sedis communionem adhe-
rentes.

PROPOSITIO. — *Sancta est Romana Ecclesia,
sanctitate illâ quam ostendimus Ecclesiæ Christi
esse attribuendam.*

Quam Romanæ Ecclesiæ tanquam insignem
notam et characterem attribuimus sanctitas,
postulat 1° ut ejus inter alumnos reperiantur
qui verâ pietate venerationem sibi concilia-
verint ; 2° ut doctrinam profiteatur cum evan-
gelicâ morum disciplinâ congruentem ; 3° ut
certa possit proferre miracula, quæ suis fa-
veant institutis ; 4° (quod omnia complectitur)
ut auctore omnis justitiæ Christo, fundatam
sese, eodemque sponsore provecam jure ac
meritò gloriatur. Atqui eorum quæ jam re-
censuimus, nihil est quod Romanæ Ecclesiæ
adscribi non possit ac debeat : ergo, etc.

*De sanctorum Romanâ in Ecclesiâ exem-
plis.*

Expositionem hæc auspicari possumus ab
ipsis Apostolorum temporibus : legatur caput
ultimum Epist. B. Pauli ad Romanos, et at-
tende quot ex illis honorificâ mentione salu-
tandos duxerit, tanquam evangelicâ virtute
nobiles probatissimosque Deo operarios. An-
nales ecclesiasticos vel raptim percurras : quot
et quales occurrent tibi purissimâ successi
charitate, effusoque proprio ad tuendam Evan-
geli integritatem sanguine delibuti Martyres!
Cogito Ignatios, Polycarpus, Justinus, Irenæus
aliosque Romanæ addictissimos communioni :

hanc etiam procul dubio tenuerunt Nicænæ
synodi, cui per legatos præfuit Romanus pon-
tifex, sanctissimi Patres, quos tantoperè ob
invictam obeundis in persecutionibus constan-
tiam colebat Constantinus imperator : quis
efferre laudibus non gestiat Alexandrum
Alexandriæ episcopum ; Athanasium tunc dia-
conum, Potamonem, Paphnucium, Spiridio-
nem? etc. Ulterius si prosequamur labentis
cursum temporis, miraberis lucentes et ar-
dentes Ecclesiæ Romanæ faces, Magnum Ba-
siliium, Chrysostomum, Gregorium Nazianze-
num, Gregorium Nyssenum, Ambrosium,
Augustinum, Hieronymum, etc. Proh! quanta
his vel nominatis præconiorum seges! Oculos
flecte Romanam in sedem : exhibentur tibi,
virtutibus, non minùs quàm summâ dignitate,
inò et splendidissis ornati Leo Magnus, Gre-
gorius Magnus, Nicolaus primus, etc. Quot ad
æternam memoriam commendatos prætermis-
imus! Sed abs re non erit cum erudito abbate
Fleury animadvertere, octo primis Ecclesiæ
seculis, tres aut quatuor dustaxat reperiri
Romanos pontifices qui Sanctorum non ad-
scribantur numero, (*Mœurs des Chrétiens*,
cap. 32.) Pervolvantur quæ magnificè scripsit
S. Augustinus de anachoretis, cœnobitis, san-
ctimonialibus et clericis, aliisque sibi coar-
taneis, lib. 4 de Moribus Ecclesiæ, cap. 31, 32,
33. Inde spontè concluditur, quantas sancti-
tatis opes Romanam in Ecclesiam contulerit
inexhaustus donorum celestium fons Spiritus.

Temporibus ipsis ab ævo Apostolorum longè
remotioribus, obversantur viri, quorum sancti-
tati testimonium perhibere veluti coacti
sunt non pauci hæresum antesignani vel ja-
troni ; sanctos confessi sunt Bernardum, Do-
minicum, Franciscum, Lutherus (Lib. de Cap-
tivate Babylon. cap. 2; Melancton (Apolog.
artic. 5 et 27.) et alii. Appellatis mox sanctis
inter multos adjungere possumus Franciscum
Salesium, Carolum Borromæum, Xaverium,
Vincentium à Paulo, etc., ætate apostolicâ
dignos planè Christi ministros. Apprius in-
telligitur Romanæ sanctitatem Ecclesiæ ta-
lium sanctitate commendari, quos materno
complexa sinu, suis habuit deditos moribus,
suorumque fidelissimos institutorum defen-
ses. Frustra quis vellet Romanam in Ecclesiam
refundere multorum vitia, quos suâ in com-
munionem tolerat, cum in eâ non prorsus,
nisi placitis ejus et monitis increpationibusque
reluctantes. « Nunc vos illud admones, sicut
« S. Augustinus p̄d Manichæos, ut aliquando

« Ecclesie catholice maledicere desinata ,
 « vituperando mores hominum , quos et ipsa
 « condemnat , et quos quotidie tanquam malos
 « filios corrigere studet. » (De Moribus Eccle-
 « sie , lib. 1 , cap. 31.) Alienis justis non maculan-
 « tur peccatis , quibus nec imitatione , nec consen-
 « sione communicant. « Permixti bonis corpora-
 « liter , inquit S. Augustinus , separati spiri-
 « tualiter in catholica Ecclesia mali , et quando
 « humana conditione ignorantur , et quando
 « disciplina consideratione damnantur , suas
 « sarcinas portant. » (Contra litteras Petilianas ,
 lib. 3 , cap. 38.)

*De sanctitate doctrinae Romanæ in Ec-
 clesia.*

Sanctitate doctrinae præditam esse Roma-
 nam Ecclesiam , non hic probandum singulo-
 rum examine dogmatum suscipimus (sub eâ
 ratione non pertinet ad Ecclesiam notas) , sed
 generalibus et compendiaris asseremus ar-
 gumentis.

1° Fieri quidem potest ut malè vivant qui
 benè credunt : nituntur in vetitum homines ,
 verissimumque illud effatum :

Video meliora probosque , deteriora sequor.
 At ubi de regulis morum , malè credidisse ,
 alienam à sanctitate capitalibusque scelerentem
 erroribus doctrinam , perpetuò palamque
 profiteri ; assiduo illam sermone regendis
 tradidisse populis , eandem elaboratis studiose
 scriptis posteritati prodere , id prorsus abnorme
 est hominibus tribuere , ut ingeni spectandis
 præstantiâ , sic eminenti pietate virtutumque
 omni genere commendandis , quales modò
 appellavimus ; id tamen de illis obviâ conse-
 cutione existimandum est , si Ecclesia Romana
 cujus communionem gaudebant , talem tenuisset
 doctrinam de instituendis moribus , qualem
 ipsis attribuunt præterea præsertim auctores
 reformationis. 2° Apostolorum ætate , et ipsis
 christianæ Religionis exordis , veram fidem
 certissimè secuta est Romana Ecclesia ; tes-
 tem advocare possumus Apostolum gentium :
Gratias , inquit , ago Deo meo per Iesum Christum
pro omnibus vobis , quia fides vestra annuntiat
in universo mundo. (Epist. ad Romanos , cap. 1 ,
v. 8.) Illibatam hanc fidem illà in Ecclesia ad
 usque saltem S. Augustini tempora perman-
 sisse fatetur ipse Calvinus , et tanquam indu-
 bitatam eo Institutionis suæ loco asserit , in
 quo Romanam in sedem debacchatur impoten-
 tibus (Institut. lib. 4 , cap. 2) : « Cùm extra
 « controversiam esset , inquit , nihil à principio
 « usque ad illam ætatem mutatum fuisse in

« doctrinâ , » Romanæ scilicet Ecclesie de quâ
 sermonem habet. Non audent Protestantès no-
 tam inurere Patribus Chalcedonensis concilii.
 ann. 330 , Romanæ sedi summo adherentibus
 affectu , à quibus communi exclamatum est
 consensu : *Petrus per Leonem locutus est.* Quo
 igitur tempore depravata fuisset , et capitalibus
 deformata erroribus , Romanæ doctrina Eccle-
 siæ ? Lethalem hanc epocham determinare
 insectatores illius non potuerunt ; de ortu
 Antichristi , cujus personam Romano imponunt
 pontifici , atque de apostasiâ quam Romanæ
 attribuunt Ecclesie , disserentibus placuit Pro-
 testantium multis , successores omnes Gregorii
 Magni , habendos esse totidem pseudo-pontifices
 verosque Antichristos. Imò eum primum fuisse
 Antichristum effudit cum Illyrico David Chi-
 træus , in Commentario cap. 9 Apocal. ; eâ
 ætate penitus corruisse voluit , nutantem jam
 quarto et quinto seculo , ut jactant , Ecclesiam.
 Sunt qui antichristianismi initium referunt
 ad Leonem Magnum Romanam ad sedem eve-
 ctum anno 440 ; at nonnulli ad pontificatum
 Gregorii VII distulerunt Antichristi adven-
 tum ; tardius etiam advenisse quidam statu-
 erunt. Id stupendum sanè , quòd cùm certis
 testatum sit monumentis quondam prodie-
 rint Arianismus , Nestorianismus , Pelagiana
 hæresis , etc. , quibus determinatè temporibus
 præteream reformationem aggressi , novique
 apostolatùs munia invadere cœperint Lutherus
 et Calvinus , stupendum est , quòd ipsos lateat
 reformatores , quondam ab evangelicâ fide
 ita desciverit Romana Ecclesia , « ut doctrina
 « citra quam Christianismus non constat , tota
 « sepulta sit , et explosa ; publici habitù sint
 « conventus idololatricæ et impietatis scholæ :
 « ubi verbum Domini palam et imponè con-
 « calcatur. Eius ministerium præcipuus ner-
 « vos atque anima Ecclesie dissipatur ! » (Insti-
 tut. Cabini , parte quartâ , cap. 2.)

3° Ex corruptelis doctrinae quarum Ecce-
 siam Romanam insimulant Protestantès , hor-
 renda , quæ nefandi livoris et atrocis calumnie
 ipsos coarguant , elicerentur consecraria : cri-
 mini vertunt et quidem impietatis et idolo-
 latricæ , cultum invocationemque sanctorum ,
 (Lutherus sermone *de Cruce* ; Cabini , lib. 5
 Inst. cap. 20 ; Magdeburgenses præfat. sextæ
 centuricæ.) Attamen , ut remotiora nunc silentio
 prætereamus secula , evidentissimè patet ,
 quarto et quinto seculo invocatos esse patrum
 catholicæ in Ecclesia sanctos , et impensam
 eorum reliquiis venerationem ; ita Chalcedo-

nensis concilii actione secundâ testantur episcopi : « Flavianus post mortem vivit ; Martyr pro nobis orat. » S. Athanasius sermone in Evangelium de sanctissimâ Deiparâ, sic eam deprecatur : « Intercede, hera et dominâ, et regina, et mater Dei pro nobis. » S. Basilius oratione in 40 Martyres : « Qui aliquâ premitur angustia, ad eos confugiat : qui rursum lætatur, hos orat. » S. Ambrosius sermone 95, de sanctis Nazario et Celso : « Quibâ si dicas mihi : Quid honoras in carne jam resolutâ, atque consumptâ? Honoro in carne Martyris exceptas pro Christi nomine cicatrices : honoro viventis memoriam perennitate virtutis : honoro per confessionem Domini sacras cineres : honoro in cineribus semina æternitatis. » Egregiam ex Patribus Orientis et Occidentis excerptam testimoniorum seriem vide apud Bellarminum (de Ecclesiâ triumphante, lib. 1, cap. 19; et lib. 3, cap. 5); specimina quedam duntaxat hinc exhibenda censuimus. Jam verò si impietati, si deputanda sit idololatriæ invocatio sanctorum eorumque reliquiarum cultus, ergo tanquam insipi, tanquam idololatræ, commissarum sibi interfectores animarum habendi sunt, perverces ad mortem usque detestandi auctores scandali, SS. Athanasius, Basilius, Gregorius Nazianzenus, Cyrillus, Hilarius, Ambrosius, Hieronymus, Augustinus, etc., quorum laudem nullâ deterendam atate tam assidue nuntiat Ecclesia : ergo miserè obœcatus fuisse et stolidis abreptos erroribus fatendum esset tot insignes sanctitate, sermone et scriptis viros ; atque si religiosè non colendum duxeris, æternis saltem extollendum habes encomiis, ineptum perditumque moribus Vigilantium, à S. Hieronymo tam lepidè vehementerque exagitatam, reliquiarum sanctorum cultores vocare solitum adoratores cinerum et idololatræ ! ergo cum suis pastoribus ac ducibus collapsa esset, atque abjecto effrena pudore facta meretrix Ecclesia Christi, à quarto saltem et quinto seculo, cum prostituentes supremi cultum numinis, sese cum mandatis sibi gregibus, in sanctorum præsidium, non secus ac tutelarium deorum fidem conferrent, cumque defunctæ creaturæ, atque exanguis, et semicorrosa ossa colere, invocare, honore divino afficere non erubescerent. » Talibus utuntur Protestantes compositis ad odium concitandum diatribis ; quo jure, quâ æquitate, ipsimet coram Deo sjudicent.

4° De Romanæ doctrinâ Ecclesiæ statuendum non est ex privatorum hominum variis opinionibus : reprobari ab illâ expressis decretis eas omnes et singulas quæ verbo Dei adversentur, nec postulant, nec sinunt rerum adjuncta, nec liceret per tempus ; quid sentiat, quid doceat, colligatur ex publicis quibus inhæret monumentis : v. g., conferantur cum Tridentini concilii generalis decretis dogmata et disciplinæ capita, quæ maximè exprobrantur à Protestantibus et aliis, catholicæ quam deseruerunt Ecclesiæ. De cultu et veneratione sacramento Eucharistiæ adhibendâ pronuntiat Tridentina synodus, huic sanctissimo sacramento deberi cultum patriæ : hinc ansam arripiunt Protestantes, Romanæ Ecclesiæ inferendi criminis idololatriæ. Adorandum Eucharistiæ sacramentum idcirco persuasum habemus, quia illum eundem Deum præsentem in eo adesse credimus, quem Pater æternus introducens in orbem terrarum dicit : *Et adoret omnes angeli Dei.* (Concil. Trident. sess. 13, cap. 5.) Fac nos errare dum credimus realem Christi in Eucharistiâ præsentiam, falleremur credendo adesse Christum, ubi non adesset : non falleremur credendo adorandum esse ubicumque adest, nec habendi idololatræ, dum consequenter cultum patriæ in Eucharistiæ sacramento studiosè impendimus. Numquid læsæ majestatis regis meritò insimularetur qui regios adhiberet honores, ubi absconditum esse regem crederet? (Lege opera doctissimi Papæ, tom. 2, p. 31 et 32.) Vociferantur Protestantes, quasi sacrificio Missæ evacuaretur oblati in cruce sacrificii infinita virtus ; conijciant oculos in caput 2° sess. 22 concil. Trid., in quo hæc traduntur de Missæ sacrificio : « Una enim, eademque est hostia, idem nunc offerens sacerdotum ministerio, qui seipsum tunc in cruce obtulit, solâ offerendi ratione diversâ ; cujus quidem oblationis cruentæ fructus per hanc uberrimè percipiuntur. tantùm abest ut illi per hanc quovis modo derogetur. » Contendunt Protestantes, si vindicentur justis merita, tum vim abnegari et influxum meritorum Christi ; audiat Trid. synodus sess. 6, cap. 16 : « Cùm enim ille ipse Christus Jesus, tanquam caput in membra, et tanquam vitis in palmites, in ipsos justificatos jugiter virtutem infuset, quæ virtus bona eorum opera semper antecedit, et committatur, et subsequitur, et sine quâ nullo pacto Deo grata et meritoria esse possent. » De invocatione sanctorum eorumque cultu et

reliquiis, legatur caput 3 sess. 22, et decretum de illorum invocatione, veneratione, etc., sess. 25; intelligitur « bonum atque utile esse suppliciter eos invocare, et beneficia impetranda » à Deo per Filium ejus Jesum Christum Dominum nostrum, qui solus noster Redemptor et Salvator est, ad eorum orationes, opem, « auxiliumque confugere. » Numquid injuria irrogatur regi, dum apud ipsum adhibentur grati intercessores? Quis dixerit eos tunc adæquari principi? intelligitur etiam quàm rationi et æquitati congruat venerari « sancta » corpora, quæ viva membra fuerunt Christi, « et templum Spiritûs sancti, ab ipso ad æternam vitam suscitanda. » (Lege opera doctissimi Papin, loco superius laudato.) Denique perspicitur sic impetendum jodicari debîtum imaginibus honorem, « ut non credatur « inesse aliqua in iis divinitas, vel virtus propter quam sint colendæ. » (Ibid.) Propositâ vel simpliciter doctrinâ Ecclesiæ catholicæ, dissipantur impactæ, quibus eam Protestantes et alii lacessunt, calumniz. Perperam quoque et injustè ipsi imputarentur pultulantiæ omni-ævo scandala; prædixit Christus nascitura in agro Patris familias zizanias, quæ suo tempore comburenda, radicibus avellentur; ad corpus Ecclesiæ qui pertinent peccatores, non eidem inseruntur quatenus peccatores; communionis ipsius vincula non habentur peccatum et scandalum: desudant et obloquuntur incassum novatores; nunquam ostendetur, Romanam Ecclesiam aut quidquam detraxisse ex doctrinâ Christi et Apostolorum, aut quidquam ab illâ invectum quod pugnet cum assertâ in Symbolis fidei sanctitate Ecclesiæ.

*De confirmantibus Romanæ sanctitatem
Ecclesiæ miraculis.*

Quanta sit miraculorum vis ad suffragandam veritati, dictis et factis declaravit ipse Christus summa veritas: *Opera quæ ego facio in nomine Patris mei, hæc testimonium perhibent de me,* Joann. cap. 10, v. 25. *Si mihi vox vultis credere, operibus credite, ut cognoscatis et credatis quia Pater in me est, et ego in Patre.* Ibid. v. 38.

Cum adversariis res nobis agitur qui miraculorum auctoritate communitam esse fidem neque ignorant, neque inficiantur; atverò deesse sibi spectanda hæc divinitatis sigilla eam sentiant, et vix dissimulare queant, persuadere moliantur interîsse cum Apostolis miraculorum donum, et quæ ab illorum temporibus edicta referantur, aut conducta esse,

aut nullius ad asserendam doctrinam momenti: præjudicatam hanc insulsamque sententiam confutavimus artic. 2 hujusce sectionis. Jam indicabimus miracula non pauca ex innumeris quæ Romanæ suppetunt Ecclesiæ, eaque vindicabimus ab invidiâ et temeritate oppugnantium.

Romanæ sedi consociatum fuisse communionem S. Irenæum nemo negaverit: de dono miraculorum in eâ perspecto ac permanente sic ipse loquitur: « In illius (Jesu Christi) nomine, qui verè sunt illius discipuli, ab ipso accipientes gratiam, perficiunt ad beneficia reliquorum hominum, quemadmodum unusquisque accipit donum ab eo: alii enim demones excludunt firmissimè et verè, ut etiam sepius credant qui emundati sunt à nequissimis spiritibus, et sint in Ecclesiâ: alii autem et præscientiam habent futurorum, et visiones et dictiones propheticas: alii autem laborantes aliquâ infirmitate, per manus impositionem curant et sanos restituunt; iam etiam, quemadmodum diximus, et mortui resurrexerunt, et perseverant nobiscum annis multis; et quid autem? non est numerum dicere gratiarum quas per universum mundum Ecclesiâ à Deo accipiens in nomine Christi Jesu crucifixi sub Pontio Pilato per singulos dies, in opaculationem gentium perficit. » Lib. 2 adversus hæres. cap. 32 et 66. Talia sunt etiam miracula S. Gregorii Neocæsariensis, cognominis Thaumaturgi, testibus SS. Basilio, Tract. de Spiritu Sancto, cap. 29; Gregorio Nysseno, in Vitâ S. Gregorii Thaumaturgi, Hieronymo, in Catalogo auctorum ecclesiasticorum: SS. Antonii, Hilarionis, Martini, Nicolai et aliorum, referentibus SS. Athanasio, Hieronymo, Sulpitio Severo, etc., nempe S. Athanasio miracula S. Antonii, S. Hieron. S. Hilarionis, etc. Talia sunt quæ commemorantur à S. Hilario lib. in Constantium imperatorem: Gregorio Nazianzeno Oratione 18: S. Augustino lib. 22 de Civitate Dei; Theodoro Oratione 8 adversus Grecos. Non minoris sunt ponderis quæ edita sunt à SS. Bernardo, Francisco Assinatensi, Vincentio Ferrariensi, Francisco de Paula, Xaverio, etc. De multitudine, præstantiâ et certitudine miraculorum quæ in communionem Romanæ Ecclesiæ facta sunt, utinam consulatur, et assidua versetur manus, opus à Benedicto XIV tantâ eruditione, tantâ curâ et lucæ veritatis elucubraturum de *servorum Dei Beatificatione et beatorum Canonizatione!*

Haec enim silivimus de miraculis Christi et Apostolorum, ne vergere illa in decus ac praesidium Romanae Ecclesiae si dicerentur, id putaremur tanquam concessum assumere, quod probandum esset; at id probatu arduum non est, quod quidem sepositis etiam omnibus, quae mox indicata sunt, miraculis, abunde sufficeret. Romanam scilicet Ecclesiam apostolicis extitisse temporibus jam ostensum est: eamque fatentur plerique Protestantes viginisse, veramque habendam Ecclesiam ad sextum usque seculum: ergo ad illius confirmandam doctrinam, asserendasque proprietates collineabant Christi et Apostolorum miracula: nec ulla extitit unquam aut existit secta, quae possit tam multa tantique ponderis argumenta illi praeripere, cum nulla sit praeter illam Ecclesiam quae ad ipsam Apostolorum aetatem valeat originem suam referre.

Solvuntur objecta. — Gallico in opere, tanquam in armamentario congressit Juræus, quidquid lymphato stimulantem odio comminisci poterit ad conflandam Romanam Ecclesiam invidiam: hæc eadem quae legitima vocat, praerudicata, quisquis vel pertransennam attingerit, ille statim videbit, ea singulatim discutere, ut omnino ingrati, sic et supervacui fore laboris: praecipua itaque ex illis quaedam nostrum ad propositum praeter ceteris spectantia perstringemus:

1° Allatam Romanis à theologis definitionem Ecclesiae vellicat Juræus: cum doceant, inquit, ex professione doctrinae, sacramentorum communione, et legitimis subiectione pastoribus, tanquam ex corpore, at ex fide, spe et charitate tanquam ex anima Ecclesiam coalescere, tradunt nihilominus, ad constituenda Ecclesiae genuina membra, ne quidem requiri internam fidem: quasi vivens corpus consistere posset absque anima: deinde Ecclesiae quoad corpus spectatae non quoad animam, tribuunt maximas dotes: potestatem scilicet dirimendi controversias de fide, infallibilitatem in iudicando, etc., cum tamen in homine ex anima et corpore constituto adscribatur animae quidquid praerellit, nempe ratio, intelligentiam. 2° Contendit idem auctor, Antichristi personam ac partes evidenter sustinere Romanos pontifices, Romanamque in sede Antichristianum prorsus eteri principatum; quod quidem, his et similibus confirmat argumentis: « Le Papisme s'est révolté contre la pure doctrine de Jésus-Christ: il a donné à Dieu des associés dans son culte et dans l'adoration qui n'est due qu'à lui: il a placé sur les autels des images

« d'or et d'argent, de marbre et de bronze, « devant lesquelles il ordonne qu'on se prosterne: il a fait un faux Jésus-Christ de pain qu'il a donné pour rival au véritable Jésus-Christ, et auquel il rend tous les honneurs souverains qu'on ne doit rendre qu'à Dieu: il s'est établi un nouveau sacrifice, de nouveaux médiateurs, de nouvelles voies pour être sauvé, de nouveaux patrons, un nouveau chef de l'Eglise, » etc. Romano pontifici audent assignat id omne quod Epist. 2 ad Thessalonic. cap. 2, praemonuit de Antichristo Apostolus gentium: *Ne quis vos seducat ullo modo: quoniam nisi venerit discessio primum, et revelatus fuerit homo peccati, filius perditionis qui adversatur et extollitur supra omne quod dicitur Deus, aut quod colitur, ita ut in templo Dei sedeat, ostendens se tanquam sit Deus.* Quibus verbis insigne istud et moderatum sanè commentarium subicit Juræus: quod, ut scriptoris illius indoles magis ac magis innotescat, advertere molestum non sit: sic Romanum depingit pontificem ipsiusque potestatem: « C'est un homme de péché. S'il y a un siège au monde où l'iniquité soit sur le trône, c'est celui de cet empire antichrétien (Romanæ sedis), où règne l'orgueil, l'avarice, l'ambition, la simonie, la vente des bénéfices et des âmes, où l'on vend et où l'on a vendu la rémission des péchés: où la trahison, la politique humaine, la fourberie, la tromperie, les impuretés, la sodomie, la brutalité, la fornication, la néromancie, et tout ce que l'on peut imaginer d'abominable, s'est pratiqué. » *Préjugés légitimes contre le Papisme*, chap. 4, n. 2.

3° Vehementer invehitur Juræus contra temporale dominium, quo donata est principibus secularibus Apostolica sedes; contra sacrum cardinalium collegium, quod Romano senatui velut subrogatum exhibet; contra Romanam curiam splendorem, tribunalia, opes ac praesidia: totus est ut persuadeat hæc omnia penitus abhorreare institutionibus Christi, cuius inter cetera, hæc omnibus perspecta sunt: *Regnum meum non est de hoc mundo: reges gentium dominantur eorum, non ita inter vos.* Tum colligit Juræus quæ ex Ultramontanorum canonistarum ac theologorum placitis, et maxime ex factis dictisque quorundam pontificum, videantur supremam regum in temporalibus auctoritati magis adversari, quò caput rectoremque Ecclesiae, principibus ac populis exosum faciat. 4° Si depravatis moribus atque flagitiis infames extiterint nonnulli pontifices, labem

hanc ac dedecus in Ecclesiam cui vel ingementi præerant, sic regeri ac refundi prædicat Juræus, quasi sceleribus eorum suffragata esset atque gratuita: nec eundem mireris unde quæque corradere quidquid vitorum ministris et alumnis Romanæ Ecclesiæ objecerint, non ipsius tantum infestissimi hostes, verum etiam catholicos nonnulli scriptores pietate conspici, atque zelo ecclesiasticæ disciplinæ inflammati. 5º Ineptas et insulsas quæstiones, corrumptelamque spirantes sententias & diversis profectas auctoribus, recenset ex industriâ Juræus, ad concitandos Romanam in Ecclesiam animos, perindè ac si approbaret Ecclesia quidquid errorum expresso decreto non prospersit.

Resp. ad primum: Nugatur ac portenta fingit sibi Juræus, quibuscum animosè certare valeat; Catholicorum nemo dixerit, posse fide, aut spe aut charitate destitui Ecclesiam Christi; illis in virtutibus positam esse profitentur potiore ipsius partem, seu animam, negantque sine illis viva ejusdem membra constitui: *Sine fide impossibile est placere Deo, et qui non diligit manet in morte*: quod verò ad validè obeunda, docendi, judicandi, sacramenta conferendum, non requiratur sanctitas in ministris, id verè ac sapienter olim definitum est contra Donastitas: cum enim ea lateat, simulationisque velo sæpiùs obducatur mentis depravatio, perpetuò nutaret institutum à Christo ministerium, neque compertum foret quibus parendum esset pastoribus, quos adiri arporteret ad percipienda sacramenta, dissensionibusque et schismati pateret jugiter Ecclesia.

Adsecundum: De personâ Antichristi, summis pontificibus impositâ, fabulam pudet refellere: Antichristi nomine, individuum hominem significari, manifestè constat 2 ad Thessalonic. cap. 2: *Nisi venerit discessio primùm, et revelatus fuerit homo peccati, filius perditionis, et infra: Ille iniquus quem Dominus Jesus interficiet spiritu oris sui*. Deinde non nisi quadraginta mensibus perseveraturum dicitur Antichristi regnum Apocalyps. 13; quâ igitur ratione ab ætate S. Gregorii Magni, et maximè à nono seculo, Romanis in pontificibus perstitisset, debacchatusque fuisset Antichristus? omitimus signa et prodigia quæ adventum ejus consequentur; putidum hoc figmentum vide ineluctabilibus aliis confutatum argumentis apud Bellarminum. Antichristi aliquando vocantur ipsimet hæretici: ita 1 Joannis cap. 2: *Audatis quia Antichristus venit, et nunc Antichristi multi facti sunt*. Non eo

solum sensu Romanos antistites, Antichristino nomine donavit Juræus; verum etsi hanc solum notionem illis accommodatam vellet, incidere in apertam principii, ut aiunt, petitionem: haberet enim tanquam hæreses omnia doctrinæ capita, in quibus à Protestantibus dissideant Romanæ consortes communionis. Ac reipsâ Romanos ut pontifices recuat personâ Antichristi Juræus, eadem recantat quæ de imaginum cultu, invocatione sanctorum, sacrificio Missæ, obtrudere soleant Protestantes: vel solâ catholicæ doctrinæ sincerâ expositione diluuntur criminationes illæ, quæ jam toties à Romanæ defensoribus Ecclesiæ depulsæ sunt.

Ad tertium: Pontifici auctoritate, spirituali principatu, jure divino manantibus, quasi propriis bonis commendari credimus Romanam sedem; non ab eodem fonte derivantur temporales opes, atque externi splendoris insignia: non hæc subsidia, hæreditatis loco, à principe Apostolorum delata sunt: hinc Eugenius III summum pontificem sic alloquitur divus Bernardus: « Numquid tibi aliud (præter sollicitudinem omnium Ecclesiarum) dimisit sanctus Apostolus? Quod habeo, inquit, hoc tibi do. Quid illud? Unum scio, non est aurum neque argentum, cum ipse dicat: Argentum et aurum non est mihi. Si habere contingat, utere non pro libitu, sed pro tempore. Sic eris utens illis, quasi non utens; ipsa quidem, quod ad animi bona spectat, nec bona sunt nec mala: usus tamen horum bonus, abusio mala; sollicitudo peior, quæstus turpior: esto ut aliâ quâcumque ratione hæc tibi vindices, sed non apostolico jure. » De Considerat. lib. 2, cap. 6. Ad amplificandam supremæ sedis dignitatem, et plurimis opportunisque providendum impensis, ingentes ditones contulerunt principes seculares, Gallicani inprimis reges; laudanda profectò ipsorum pietas, atque in bonorum quæ largiti sunt administrationem, si quando irrepperint abusus, non idcirco divinæ institutioni repugnat regalis hæc munificentia, effusumque studium honorandi, ejus in vicario, communis omnium Redemptoris. Præterea dominatum in temporalibus si affectaverint quidam pontifices, subditam sibi regum ipsorum potestatem si voluerint, hoc facti est, non juris; non ad Romanæ fidei pertinet Ecclesiæ; non ad ejus obtinendam communionem tenendum præstituitur, nec illius deserendæ licet unquam occasionem arripere.

Ad quartum: Ut quid in retexendis quorum-

dam pontificum flagitiis tam impensè versatur Juricus? Quot potuisset, si charitati et aequitati consuleret, illis opponere qui ecclesiasticam in disciplinam, morumque promovendam integritatem, verbo et exemplis pro viribus incubuerint! Idque adnotandum est maximi discrimen momenti, quòd mali pontifices, quòd gravius in vitia corruerint, eò magis Romanæ institutis Ecclesiæ eorum vita dissonaret; qui verò boni et optimi, quò studiosius virtutum omne genus colerent, eò accuratius ejusdem Ecclesiæ placitis ac disciplinæ eorum agendi ratio congrueret. Pessimi quamvis nonnulli pontifices Apostolicam tenerint sedem, secernendam ab illorum moribus auctoritatem curabant fideles; pretiosum distinguebant à villi, divinamque institutionem ab humanæ perversitate voluntatis; obsequabantur Christi de scribis et Phariseis pronuntiato Matth. 23: *Super cathedram Moysi sederunt scribæ et Pharisei; omnia ergo quæcumque dixerint vobis servate et facite; secundùm opera verò eorum nolite facere.*

Non id prætereundum videtur, Deum qui rem moderat universitatem, nunquam cupiditatibus pravorum, de quibus injecta est mentio, pontificum, habenas ita laxavisse, ut ab illis dogma ullum fidei, principiumve morum, deicerent aut labefacerent; quòd quidem magno argumento est, quantum suæ, Romanæ scilicet Ecclesiæ patrocinio ac tutamini invigilet caput ipsius invisibile, Christus Dominus.

Non hæretici duntaxat et schismatici, verùm et quandoque ex sanctis Patribus, ut SS. Chrysostomus, Gregorius Nazianzenus, S. Augustinus, Bernardus, etc., ita mores insectantur sui quisque seculi, ut ad verborum corticem si tantummodò respexeris, vix ulla superesse viderentur apud Ecclesiæ ministros, societatemque Christianorum evangelicæ pietatis vestigia; multa nihilominus florebant eximia virtutum exempla, nedùmque Patres illi colligerent, ingravescentibus vitis resiliendum esse ab eà quibus obstrinxerant sese Ecclesiæ, imò ad illi inviolato affectu inhærendum et obtemperandum, quoscumque possent, impellebant et urgebant.

Quàm latus hic aperiretur campus, ad rearguenda ipsorum prætentæ reformationis auctorum vitia, indomitasque cupiditates, eorumque vel testimoniis patefaciendum, novæ illius missionis tam discrepantem à veterum Apostolorum fructibus, factum et progressum! Aptior in hæc disserendi locus aderit.

Ad quintum : Absit ut quæstiones omnes ac sententias approbare censeatur Romana Ecclesia, quas disertè non reprobaverit; satius sæpè judicat præstolari, dùm vel lapsu temporis extabescant, vel debitis, dùm habentur despectui, obruantur tenebris; nituntur in vetitum novitatis præsertim amantium ingenia, eòque ardentius partus suos fovere ac veri gestiunt, quò propius imminente obtendens fulmine conspexerint. Cæterùm pro temporum opportunitate, christiani utilitatibus populi, et sacri ratione depositi, Romana sedes, acceptâ divinitus auctoritate utitur, ad proscribenda doctrinarum diversa genera, quæ morali disciplinæ periculum injiciant. Id testantur perversas in propositiones decreta Alexandri VII, ann. 1665 et ann. 1616; Innocentii XI, ann. 1679 et ann. 1687; Alexandri VIII, ann. 1690, die 24 augusti, ejusdemque anni 7 decembris, etc.

Hæc indicare sufficiat, ne ultra propositum excurramus.

ARTICULUS III.

VERÈ CATHOLICA EST ROMANA ECCLESIA.

1° Ecclesiæ catholicitatem qui testantur Patres, iidem de Romanâ loquuntur Ecclesiâ, cujus communionem perfruebantur; hæc autem, ut observat Bellarminus, tempore S. Irenæi jam erat sparsa per totum orbem, id est, per omnes provincias tum cognitâs. Id quod ipse refert S. Irenæus lib. 1, cap. 3, adversus Hæres., idem postea retulerunt de suis temporibus Tertullianus lib. contra Judæos cap. 3, S. Cyprianus lib. de Unitate Ecclesiæ; S. Athanasius lib. de Humanitate Verbi; S. Chrysost., S. Hieron. in cap. 24 Matth.; S. Augustinus contra Donatistas; tractatu 3 in Epistolâ Joannis, sic objecto illis catholicitatis defectu prosequitur: « Tenemus hæreditatem Christi, illi eam non tenent; non enim communicant orbi terrarum; non communicant universitati redemptæ sanguine Christi. » Lib. contra Epist. Fundamenti, cap. 41, catholicitatem commemorat charissima inter vincula quibus Romanæ addictus erat Ecclesiæ: « Multa sunt alia quæ in ejus gremio, inquit, me justissimè teneant; tenet consensus populorum atque gentium. » Eodem incitatus veritatis spiritu dixit S. Pacianus epist. 1 ad Simpronianum Novatianum: « Christianus mihi nomen est, Catholicus verò cognomen; illud me nuncupat, istud ostendit; hoc probor, inde significor. » Eodem referuntur quæ

scripsit S. Leo Magnus serm. de SS. Petro et Paulo; S. Prosper qui lib. de Ingratis, ita cecinit :

*Sedes Roma Petri, quæ pastoratû honoris
Facta caput mundo, quidquid non possidet armis,
Religione tenet.*

Tempore S. Gregorii papæ, Ecclesiam Romanam toto fuisse versatam in orbe, colligitur ex Epistolis ipsius ad episcopos Orientis, Africae, Hispaniae, Galliae, Angliae, Siciliae. Idem declarat venerabilis Beda in c. 6 Canticoorum; tum et S. Bernardus, qui disputans coram rege Siciliae Rogerio, assererat Romano pontifici ætate suâ paruisse Orientem et Occidentem totum.

2° Recentioribus temporibus non minori positam fuisse extensione constat Romanam Ecclesiam, quàm ætatibus S. Augustini et aliorum Patrum qui tam asseveranter Ecclesie catholicitatem commendaverunt. Egregium adducere juvat testimonium quod de suo ævo perhibuit idoneâ enumeratione factâ Bellarminus : « Nostro, inquit, tempore « Ecclesia Romana præter Italiam et Hispaniam totam, præter Galliam ferè totam, « præter Germaniam, Angliam, Poloniam, « Bohemiam, Hungariam, Græciam, Syriam, « Æthiopiâ, Ægyptum, in quibus inveniuntur « Catholici, in ipso novo orbe habet Ecclesias, « sine admixtione hæreticorum; (tum) in omnibus quatuor partibus mundi : ad orientem « in Indiis, ad occidentem in Americâ, ad « septentrionem in Japoniâ (notum est quibus « deinceps apud Japones conflictata sît cladibus); ad meridiem, in Brasiliâ et exteriori « parte Africae. » A tempore Bellarmini suis quibusdam ex sedibus deturbata est fides, aliosam prosecta; hæc enim licet ad consummationem usque seculi permansura in terris, non omnibus tamen quibus viget locis, inseparabiliter alligata est; neque idcirco suâ unquam defraudata aut defraudanda catholicitate; hæc ita delineavit, habitâ ratione sui seculi, celeberrimus controversista Nicolius, defunctus ann. 1695 : « Une société qui, « comme l'Eglise catholique, est répandue en « Italie, en France, en Espagne, en Allemagne, « en Angleterre, dans les Pays-Bas catholiques, dans les Provinces-Unies, en Pologne, « en Hongrie, en diverses lies de l'Archipel, « dans plusieurs lieux de l'Asie, dans le Congo, et en diverses côtes de l'Afrique; qui « occupe de grands royaumes dans l'Amérique

« septentrionale et méridionale; qui se répand « avec édification dans les Malabares, dans les « royaumes de Siam, de Tonquin, de la Cochinchine, de la Chine, qui a divers membres dans les autres communions.... est une « société étendue par toute la terre, selon le « langage de l'Ecriture, et même selon celui « du commun du monde. » (*Prétendus Réformés convaincus de schisme*, tom. 2, chap. 12.)

Hæc de extensione, seu catholicitate Romanæ Ecclesie consulti etiam potest Nicolius de La Croix, in suâ Geographiâ ecclesiasticâ, tom. 2.

Dissertar objecta. — Objectiones 1^a : Quâ ratione, quâ probabilitatis specie asseri potest per totum orbem Romanam versari Ecclesiam? conjiciantur oculi in varias mundi partes, et statim videre est illam ferè exulare ab Angliâ, Scotiâ, provinciis Fœderatis, Daniâ, Sueciâ, majori parte Germaniæ, Transylvaniâ, Moldaviâ, Valachiâ, Russiâ, Moscoviâ, usque eam invenire apud Græcos, Armenos, Ægyptios, Abyssinos; meritò itaque ut argumentum ab Ecclesie catholicitate ductum declinaret, Claudius minister respondebat : « S'il falloit « agir aujourd'hui sur ce principe, que la « vraie Eglise orthodoxe doit être véritablement répandue par toutes les nations, il « faudroit conclure qu'il n'y aurait plus de « vraie Eglise orthodoxe au monde, car il est « vrai que de toutes les communions qui divisent aujourd'hui le Christianisme, il n'y « en a aucune à qui cette marque puisse convenir. »

Resp. : Dùm asseritur Romanam per omnem mundum pertingere Ecclesiam, non strictè et metaphysico rigore intelligenda est illa diffusio; futuram Ecclesie statum noverat Spiritus sanctus quo afflati locuti sunt prophete. Eam nihilominus prædixit, ut patet ex relatis inter probationes nostras testimoniis, usque ad extremos mundi fines esse diffundendam; ad universalitatem igitur moralem revocandæ sunt ejusmodi propositiones, sicut postulata subjecta materia.

Qui fore prænuñtiavit, ut Ecclesia, lapide qui de monte abscissus est, et mirabiliter crevit, adumbrata impletet universam terram, Dan. 2, 35, servientque filio hominis omnes populi, tribus et lingue, ibid. 7, 14, idem propheta Daniel ita regem Nabuchodonosor allocutus est, cap. 2, v. 33 : *Sab ditione tuâ universa constituit* (Deus cœli). Idem dixit ibid. v. 38, de Alexandro Magno : *Imperabit universam*

« *terre*; idem de imperio romano sic præ-
nuntiavit, cap. 7, v. 23: *Devorabit universam*
terram, et conculcabit, et comminet eam.

Apud ipsos auctores ethnicos usitatus est
similis loquendi modus: apud Ovidium Fasto-
rum lib. 4:

Gentibus est aliis tellus data limite certo;

Romanæ spatium est urbis et orbis idem.

Cæsaris ditionem his quoque verbis ex-
tollit:

Quodcumque est alto sub Jove, Cæsar habet.

Apud Sallustium, Hist. Catilin. num. 56, hæc
æguntur de populi Romani Dominio: « Cui cum
« ad occasum ab ortu solis omnia domita armis
« parerent. » Attamen Romano imperio quod
cæteris præcelluit, nunquam adjectum est
terrarum tantum spatium, nec tot unquam
subditi sunt populi, quantum et quot Ecclesia
complectitur, quam Christi regnum et hære-
ditatem habendam decernunt vetus novumque
Testamentum. Ut quantum pateat, et quo jure
dicatur per totum orbem porrecta, intelligatur,
attendatur iterum ad ea quæ mox ex
Bellarmino et Nicolio exscribendum curavi-
mus.

Quæ ad impugnandam Romanæ catholicita-
tem Ecclesiæ depromuntur ex Arianismi pro-
gressionem, aliisque nonnullis factis, tum etiam
ex malè intellectis quorundam Patrum tes-
timoniis, hæc omnia ne separentur, cum
eundem ad scopum colligent, accuratè discus-
sionem, tractandâ Ecclesiæ dispersæ infallibi-
litate.

ARTICULUS IV.

VERÈ APOSTOLICA EST ROMANA ECCLESIA.

Probat: Ea societas verè est apostolica,
in quam conspirant omnes conditiones quæ
apostolicitate continentur; atque, etc.

1º *Originem suam ad Apostolos, ad Christum*
referre merito potest; id insigni demonstratur
ad Romanos Epistolâ, quæ constanter et S.
Paulo adscripta, et in libris Spiritu sancto
affante conscriptis numerata fuit; Romanæ
pariter antiquitatem Ecclesiæ confitebitur quis-
quis annales ecclesiasticos vel leviter attigerit.
Testem appellare possumus S. Irenæum S.
Polycarpi à Joanne Apostolo insulitui discipu-
lum: « Quoniam, inquit, valdè longum est, in
« hoc tali volumine omnium Ecclesiarum enu-
« merare successiones, maximæ et antiquissi-
« mæ. et omnibus cognitæ, à gloriosissimis
« duobus Apostolis Petro et Paulo Romæ
« fundatæ, et constitutæ Ecclesiæ. eam quam

« habet ab Apostolis traditionem, et annun-
« tiatam hominibus fidem, per successiones
« episcoporum pervenientem usque ad nos in-
« dicantes, confundimus omnes eos qui quo-
« quomodò vel per sibi placentia, vel vanam
« gloriam, vel per cæcitate, et malam sen-
« tentiam, præterquam oportet, colligunt. »
Adversus hæreses, lib. 3, cap. 3. « Percurre,
« inquit Tertullianus, Ecclesias apostolicas,
« apud quas ipsæ adhuc cathedræ Apostolorum
« suis locis præsidet; apud quas ipsæ au-
« thenticæ litteræ eorum recitantur, sonantes
« vocem et repræsentantes faciem uniuscu-
« jusque: proxima est tibi Achaia? habes Co-
« rinthum; si non longè es à Macedoniâ, habes
« Philippos, habes Thessalonicenses; si potes
« in Asiam tendere, habes Ephesum; si autem
« Italiæ adjaces, habes Romam, unde nobis
« quoque auctoritas præstò est: ista quam
« felix Ecclesia, cui totam doctrinam Apostoli
« cum sanguine suo profuderunt! » De Præ-
scrip. cap. 56. Idem manifestè constabit etiam
ex jam exponendis.

2º *Successionem pastorum, ac proinde ministri-
rii ecclesiastici non interruptam, jure sibi vindicat*
romana Ecclesia. Audivimus mox S. Irenæum
continuum Romanorum episcoporum succes-
sionem, per quam traduceretur catholica fides,
commemorantem. Eundem in sensum Tertul-
lianus, cum ab hæreticis postularat, ut evol-
verent ordinem episcoporum suorum per succes-
siones ab initio decurrentem, exemplum repetit
à successione Romanorum pontificum, de
Præscript. cap. 52. Quantum venerandâ istâ
Romanorum pontificum serie commoveretur
declarat S. Augustinus, contra Epist. funda-
menti, cap. 4: « Tenet me, inquit, in Eccle-
« siâ, ab ipsâ sede Petri Apostoli, cui pascen-
« das oves suas Dominus commendavit, usque
« ad præsentem episcopatum, successio sacer-
« dotum. » Accuratos habemus catalogos, in
quibus omnes numerantur, qui ab ipso Petro
Apostolo, sedem Apostolicam tenuerunt usque
ad Pium VI, qui eminentem hanc sedem suis
illustrat virtutibus. Neque abrupta est legitima
hæc successio, aut quorundam pontificum
pravis moribus, aut variis contentionibus
schismatum; hominem inficiunt; offensionem
pariunt; jura non extinguunt; auctoritatem
non perimunt inquinati mores; confertur à
supremo Numine, spiritualis pontificibus, tem-
poralis terrenis principibus auctoritas; utra-
que ordinata, perverso etiam in vivendi ge-
nere. *Omnis anima potestatibus sublimioribus*

subdita sit, ait Apostolus de ipso Neronis imperto, quem deinceps ministrum Dei vocat. *Non est enim potestas nisi à Deo; quæ autem sunt, à Deo ordinatæ sunt*, Rom. 13.

Diuturnis schisma nullum grassatum est schismate Occidentis; ablatas tamen tunc non fuit, nec abscissus ordo pontificie successionis; profitebantur enim omnes Catholici tum etiam vigere pontificiam auctoritatem, neque intercidisse Apostolicam sedem, quamvis comperit non esset, utrum Gregorio XI, qui mortuus est ann. 1378, validè successerit Barenis archiepiscopus qui Urbanus VI dictus est, utrumve Robertus Gebennensis qui Clemens VII appellari voluit.

3° *Legitimam obtinent missionem Romane pastores Ecclesie*; viâ ordinariâ, unâque et individua in communionem, adjunctâ manuum impositione, præficiuntur Ecclesiarum gubernationi, nec in illis ad ecclesiastica munia promovendis, opus est novo miraculorum testimonio, aliisque missionis legitimæ argumentis quæ ordini consueto et ab Apostolis transmissis derogare valeant; hinc ipsi possunt hæc verba Christi significanter adhiberi: *Qui vos audit, me audit, et qui vos spernit, me spernit; qui autem me spernit, spernit eum qui misit me*. Missionis illius quæ Romanâ in Ecclesiâ accipitur, præditi fuerunt apostolici tot viri, qui ethnicorum innumeris gentibus lucem evangelicam intulerunt. De præclaris illis ad fidem conversionibus, legantur inter cæteros Bellarminus et Lessius, qui illis referendis utantur adversariorum ipso testimonio, Magdeburgensium scilicet centuriatorum.

Seculo 6, quâ in primis ætate, ducunt Protestantes dejectionis et corruptelæ exordia, quam Romanæ invectam fuisse comminiscuntur Ecclesie, Majorem in Britanniam jubente Gregorio Magno, appulsi monachi, Anglos tam falsorum cultores numinum adduxerunt christianam ad fidem. Seculo 7, missus à Conone Papâ sanctus Kilianus, Francones Christo addicendos curavit. Seculo 8, temporibus Gregorii II et Gregorii III ac Zachariæ, traducta est ad evangelicæ legis professionem Germaniæ magna pars, per S. Bonifacium episcopum et martyrem, quem miserat Gregorius II. Seculo 9, conversi à monachis Corbeiensibus Vandali; eodem seculo subjecti Romanis pontificibus Bulgari, Sclavi, Poloni, Dani, Moravi. Seculo 10, regna multa christianam amplexa sunt fidem, allaborantibus Alberto Bohemorum, et Methodio Moravorum archi-

præsulibus. Seculo 11, Hungaris jugum Evangelii tunc subeuntibus, dati sunt à Romano Pontifice episcopi. Seculo 12, Norwegiam christianâ imbuit veritate Adrianus IV summ ante pontificatum eò missus ab Eugenio Papâ. Seculo 13, christianæ Religioni nomen dederunt plurimi in Tartariâ, promoventibus duobus dominicanis à summo legatis pontifice, teste Paulo Veneto, qui hæc in re navavit ipse operam.

Seculo 14, ab uno S. Vincentio ordinis Prædicatorum constat conversa esse ad fidem, ut observat Bellarminus, viginti quinque millia partim Judæorum, partim Saracenorum; ad testatur S. Antonius, qui ætate illâ floruit Hist. tertiâ parte, tit. 23, cap. 8.

Nôrant omnes quo à fonte derivata sit missio insignium et pietate et doctrinâ virorum, qui in Indiâ orientali, in Japoniâ, in maximo Sinarum regno disseminaverint verbum Evangelii. Cernitur etiamnum unde missionem accersant probati Deo et hominibus operarii, ad propositam remotissimis infidelium in regionibus messem advolantes, parati omninò sua seque ipsos pro animabus illorum impendere!

Ex his omnibus quæ breviter adumbravimus, efficax istud efflorescit argumentum: Promissum fuerat et clarè prænuntiatum convertendas esse ad Christum omnes gentes terræ; quis ergo dubitabit quin vera et legitima missio in eâ suscipiatur Ecclesiâ, in quâ et cujus ope, atque inexhausto propagandæ fidei studio, adimpleantur tam splendide tum veteris, tum novi Testamenti de conversione gentium vaticinia?

4° *Prophetæ Ecclesie Romanae doctrinam à doctrinâ Apostolorum non abhorrentem, nos degenerem*. Pluribus hæc propositio astrui potest argumentis, absque singulorum discussione dogmatum, quæ quidem discussionis methodus longè minùs apta est, et accomoda, ubi agitur de exponendis Ecclesie notis.

ARGUMENTUM PRIMUM. — Vel dicendum est exulare ab orbe christiano doctrinam Apostolorum, id quod nemo concedet divinis addictus insulis, vel fatendum est servatum esse Romanam apud Ecclesiam apostolicæ depositum fidei; hæc enim adduci potest adversus omnes sectas ratiocinium istud Tertulliani de Præscript. cap. 35: « Audeant respondere et ipse aliquis ejusmodi præscriptiones ad- versus nos'ram disciplinam; si enim negant

« veritatem ejus, debent probare illam quoque
 « hæresim esse eadem formâ revictam, quâ
 « ipsæ revincuntur, et ostendere simul ubinam
 « quærenda sit veritas, quam apud illas non
 « esse jam constat. Posterior nostra res non
 « est, imò omnibus prior est; hoc crit testi-
 « monium veritatis, ubique occupantis princi-
 « patum. » Et verò in terris perpetuò versari
 oportet ac eminere Ecclesiam, quæ doctrinam
 apostolicam retineat, prolificatur ac vindicet.
 Hanc igitur doctrinam si Romana Ecclesia
 adulteraverit, deseruerit, atque sic defecerit,
 assignetur necesse est, ac certò monstretur
 Ecclesia, quæ tum antiquitate originis, tum
 continuâ pastorum successione, eorumque
 legitimâ missione, Romanæ antecellat Eccle-
 siæ; percurrere cogitatione, quas volueris se-
 ctas; hoc ipso quo demonstratur, quod quidem
 obvium est, notâ illas novitatis inquinari,
 consequens est ac indubitatum haberi illas
 non posse pro constitutâ auctore Christo, et
 propagatâ adniventibus Apostolis, Ecclesiâ.
 Sic perspectum est partim à Donato Casarum
 Nigrarum, partim ab altero Donato Majorini
 successore, exortam esse Donatistarum sectam;
 notum est ab Ario, Arianos, à Photino Sirmi-
 nensi episcopo, Photinianos, à Macedonio
 Macedonianos, ab utroque Apollinari patre et
 filio, Apollinaristas, à Nestorio Nestorianos,
 à Pelagio Pelagianos, ab Eutyche Eutychian-
 os, à Paulo Severiano, vel Theodoro Pharanita-
 no Monothelitas, duxisse primordium. Quæ
 proinde omnes sectæ et aliæ quælibet urgeri
 poterant simili illius quo utebatur Tertullia-
 nus, argumento : « Aliquos Marcionitas, et
 « Valentinianos liberanda veritas expectabat :
 « interea perperam evangelizabatur; perpe-
 « ram credebatur; tot millia millium per-
 « peram tineta (baptizata), tot opera fidei
 « perperam administrata, tot virtutes, tot
 « charismata perperam operata, tot sacerdo-
 « tia, tot ministeria perperam functa; tot de-
 « nique martyria perperam coronata. » De
 Præscr. c. 29.

ARGUMENTUM II. — Summè providum, hu-
 manique generis amantissimum Deum, credi
 nefas est hunc rerum ordinem ita constituisse
 ut quò prudentiùs, populi magisque accom-
 modatâ eorum ad conditionem viâ, indagarent
 veritatem, eò periculosiùs, in illis etiam quæ
 ad æternam pertinent salutem, ab optatâ ve-
 ritate aberrarent; in ejusmodi tamen angustias,
 non permittente tantùm, sed approbante, sed
 præcipiente Deo adigerentur populi, sanæ

fidei quantumvis appetentes, Romanæ si Ec-
 clesie talis foret doctrina, qualis à Protestan-
 tibus effingitur, hoc est, adultera, sacrilega,
 ipsiusque patrona idololatricæ; certum est enim,
 ut asserendâ supremi controversiarum judicis
 auctoritate ostendimus, hanc esse populorum
 communem indolem, insitamque animis eorum
 propensionem, ut in illis maximè quæ religionis
 sunt, ducantur auctoritate, et eâ inprimis quæ
 major ipsis esse videatur; unde ut latius mox
 indicatâ quæstione prosecuti sumus, in scetis
 privato examini patrocinantibus, earundem
 alumni, quorumdam auctoritati ministrorum
 totam fidem suam modulandam tradere con-
 sueverunt.

Certum est pariter, vel primo aspectu, et
 nullâ etiam tentatâ inquisitione, Romanam
 Ecclesiam eminentiori auctoritate pollere,
 quàm aliam christianam quamlibet societatem;
 de illâ quippe loquebatur S. Augustinus, cùm
 diceret, quæ jam partim retulimus : « Multa
 « sunt alia quæ in ejus gremio me justissimè
 « teneant; tenet consensus populorum atque
 « gentium; tenet auctoritas miraculis inchoa-
 « ta, spe nutrita, charitate aucta, vetustate
 « firmata; tenet ab ipsâ sede Petri apostoli,
 « usque ad præsentem episcopatum, successio
 « sacerdotum; tenet prostremò ipsum catho-
 « licæ nomen, quod non sine causâ inter tam
 « multas hæreses, sic ita Ecclesia sola obtinuit,
 « ut cùm omnes hæretici se Catholicos dici
 « velint, quærenti tamen peregrino alicui, ubi
 « ad catholicam conveniatur, nullus hæretico-
 « rum vel basilicam suam, vel domum audeat
 « ostendere. » Cont. Epist. fundam.

Proposito argumento multùm accedit roboris
 incrementum ex fecunditate Romanæ Eccle-
 siæ et constanti atque efficaci, de qua diximus,
 propagandæ christianæ fidei studio; de infide-
 libus ad Christum adducendis, aut nihil, aut
 parùm curant hæretici, quem illorum animi
 affectum sic graviter perstringebat Tertullia-
 nus : « De verbi autem administratione quid
 « dicam, cùm hoc sit negotium illis non ethn-
 « eos convertendi, sed nostros evertendi?
 « Hanc magis gloriam captant, si stantibus
 « ruinam, non si jacentibus elevationem ope-
 « rentur; quoniam et ipsum opus eorum non
 « de suo proprio ædificio venit, sed de veri-
 « tatis destructione: nostra suffodiunt, ut sua
 « ædificent. » De Præscript. c. 42.

At non suos tantummodò tanquam sedula
 nutrix fovet catholica Romana Ecclesia; par-
 turire Christo semper exoptavit quotquot in

tenebriſ umbræque mortis obcæcati ſedeant; nec otioſum et inane votorum id genus; factâ brevi enumeratione ſupra expoſuimus quàm multi ethnici, continuâ ætatum ſerie, providente Deo, idoneoſque mittente operarios Romanâ Eccleſiâ, ejus inter filioſ adſcripti fuerint; numquid verò ut ejuratiſ falſiſ numinibus, deſiſitâ morum feritate, abdicalâ vivendi priſtinâ licentiâ, ad veritatis aſſecutionem anhelantes, lethaliſ imbuerentur erroribus, novâque ac tenaciori contaminarentur idololatriâ, quam cruentâ inter illoſ multi obſignaverint morte, idque impellentibus viriſ qui legitimi habebantur Eccleſiæ miniſtri, ipſorum documenta confirmanſ ſplendidâ morum ſanctitate et miraculiſ, itane hominum ſaluti et catholicæ fidei propagationi conſulerit bonus Paſtor, qui ſuum ad ovile vocat omneſ gentes, deditque ſemetipſum redemptionem pro omnibus?

ARGUMENTUM III. — Fatentur Proteſtanteſ viciniſ tempori apoſtolico ſeculiſ, Romanam Eccleſiam cum aliſ quæ communioniſ ejus eſſent particepeſ, veram fuiſſe Chriſti Eccleſiam; at eam contendunt deſeciſſe irrepentibus ſenſim in illuſ inſtituta et invaleſcentibus exitioſiſ ſaluti erroribuſ; alii aliaſ prætenſiſ illiſ inſenſibiliſ mutationibuſ aſſingunt epochaſ quaſ hic ſtrictim expendere parvi refert. Hæc duo duntaxat ad vindicandam Eccleſiæ Romanæ in apoſtolica doctrinâ perſeverantiâ reponimus; fictitiâ eſſe nimirum hujusce modi mutationeſ, tum, ſi obtinuſſent, mendacem fore Chriſtum et ſuæ irriſoriam Eccleſiæ.

1° Fictitiæ ſunt inſenſibileſ illæ mutationeſ quibuſ depravatam fuiſſe et interpolatam Romanæ Eccleſiæ apoſtolicam antea doctrinam dicſitant Proteſtanteſ. Sit in exemplum invocatio ſanctorum, quam tribuſ primis ſeculiſ ignotam fuiſſe aſſeverant, et quarto ſeculo latenter animoſ invaſiſſe ac invaluiſſe per ſummam religioniſ offentionem: religioſum quippe ſanctorum cultum jactitant illo Decalogi præcepto prohiberi: *Non habebis deoſ alienoſ*; tum iſtiſ Prophetæ verbis: *Non erit in te deoſ recenſeſ, neque adorabiſ deum alienum*. Quâ demum ratione contingere potuit, ut cùm Eccleſia univerſa tertio crediderit ſeculo divinâ vetitum eſſe lege, religioſum alicui creaturæ honorem impendere, aut ad quemquam præter Deum preceſ effundere, prohibitio hæc quarto et quinto ſeculo paſſim ita obliſioni mandata ſit, aut ſic infraſta et concul-

cata, ut ſanctoſ colere et invocare, doctiſſimi etiam et ſanctiſſimi, per ſummum Creatoriſ dedecus, Mediatoriſque contemptum, Religioni et chriſtianæ pietati conſentaneum duxerint, nemine reclamante, nemine obſtante, diverſaſ tot apud genteſ? Obſervantiam illam et à conſuetudine placitiſque catholicæ Eccleſiæ tertio florentiſ ſeculo tam alienam eſſe, et ſupremo Numini, omniumque hominum Salvatori tam injurioſam, ignorare non potuiſſent SS. Baſiliuſ, Gregoriuſ Nazianzenuſ, Cyrilluſ Jeruſolymitanuſ, Gregoriuſ Niſſenuſ, Ambroſiuſ, Chryſoſtomuſ, Aſteriuſ, Hieronymuſ, Gaudentiuſ, Paulinuſ, etc. Hanc tamen nullâ novitatiſ labe aſperſam, nullo inquinatam idololatriæ crimine crediderunt, imò et eam ad ultimam uſque ſpiritum ſecuti ſunt, immortalibuſque ſcriptiſ pro datâ occaſione commendaverunt. Vid. inſigne volumen de Perpetuitate fidei, tom. 1, cap. 10.

Aliud exemplum proferemus, quo etiam evidentiſ pateat, quid de fictitiſ illiſ inſenſibiliſ mutationibuſ ſtatuendum ſit; qui illaſ obtendunt, tanquam probatum ſumunt, adinventum fuiſſe nono Eccleſiæ ſeculo dogma de reali præſentiâ Chriſti in ſacramento Eucharitiæ, idemque ſuboccultè graſſatum, erupiſſe tandem decimo ſeculo, avidè fuiſſe arreptum, præcipua inter fidei dogmata cooptatum, magnoque conſenſu palam in Eccleſiâ et continuè celebratum. Ne umbram quidem probabilitatiſ trahit commentitiuſ iſtud innovationiſ genuſ; ad hanc enim oportuiſſet ut quæ ſolam corporiſ Chriſti figuram in Eucharitiâ credidiſſe ſinguntur per totum orbem innumeræ genteſ, eodem in ſacramento ipſum realiter et corporaliter præſentem, animorum ſummâ conſpiratione, ſeculo proximè conſecuto agnoſcerent et adorarent; tum etiam ut perſuaſum haberent eandem ſe fidem, religioſumque eundem cultum ab Apoſtoſiſ manantem conſtanter tenuiſſe, id unum ſequenteſ quod traditum ſit?

Talia fingere ſi liceat, cogitetur quoque adduci poſſe pari temporis intervallo in Galliâ, et magnateſ et plebem, ut communi conſenſione profiteantur in omnibuſ Ludovici Magni tabelliſ et imaginibuſ deliteſcere ac realiter contineri maximuſ hunc ipſum principem, nullo tamen ſenſibiliſ monumento tantam, tamque portentosaſ mutationem conſignari, imò nihil novi contigiſſe tota perſuaſum habeat Galliâ. Cogita ſaltem qualeſ excitaverint motuſ univerſâ in Eccleſiâ Zuinglii et Calvini placita,

quibus realem Christi in Eucharistiâ præsenti-
tiam è medio tollere moliti sunt; illorum do-
ctrina, quantumvis ad humanæ mentis captum,
testimoniūque sensuum, accommodata, quot
publicis statim oppugnata concertationibus!
Quot nobilibus eruditisque scriptis impetita!
quantoque studio proscripta!

Attende quomodò fieri potuisset, nono ut
seculo si exortum fuisset dogma realis præsenti-
tiae, in eo suscipiendo ac tenaciter asseverando
convenisset Orientalis eum Occidentali Eccle-
siâ, permanente aliunde dolendo dissidio.
Plura legere est citato in opere *Perpétuité
de la foi*. Unum adijcimus, quo rei summa ut
postea magis evolvemus, continetur: vel ab-
solutæ sunt Christi promissiones quæ ad Ec-
clesiæ durationem incolunitatemque pertinent,
vel conditionatæ; si absolutæ dicantur, procul
igitur ab Ecclesiâ tum sensibiles, tum insensibi-
les, dogmatum fidei mutationes. Si verò di-
cantur conditionatæ, cuiquam putabuntur alli-
gatæ conditioni? An effutietur, ut quidam
Protestantium commentus est, non esse defe-
cturam Ecclesiam, si modò fidem suam ad
verbum divinum exigendam componendamque
curaverit? hoc non esset speciatem ullam Ec-
clesiæ polliceri defensionem, presidiumque
asserere, sed amatissimæ illudere Ecclesiæ,
cùm de quolibet privato homine idem ex æquo
posset enuntiari.

ARGUMENTUM IV. — Romanam Ecclesiam no-
vitatibus accusant Protestantes: *Accusatio*, inquit
Tullius pro Cœlio, cap. 3, longè inferiori in
causâ, *crimen desiderat, rem ut definiat; homi-
nem* (seu auctorem) *notet; argumento probet;
teste confirmet*. Duo hic occurrunt quæ inten-
tata Romanæ Ecclesiæ accusationem prorsus
ehiant: 1° Id semper tenuit ac professa est,
ubi agitur de dogmatibus, antiquitati semper
esse inhærendum: hinc Stephani Papæ illud
effatum contra rebaptizantes: *Nihil innovetur
nisi quod traditum est*. Hinc nomine Ecclesiæ,
diversis in operibus hæc urgebat Tertullianus:
*Id verum quod prius; mea est possessio; olim
possideo; prior possideo*; hinc pervulgatum illud
Vicentii Lirinensis pronuntiatum: *Quod ubi-
que, quod semper*. Eodem sensu dixit S. Hiero-
nymus in Epist. ad Pammachium et Oceanum:
« Quisquis assertor es novorum dogmatum,
« quæso te ut parcas romanis auribus; parce
« fidei quæ apostolicâ voce laudata est; cur
« post quadringentos annos docere nos niteris,
« quod ante nescivimus? Cur profers in me-
« dium quod Petrus et Paulus edere nolue-

« runt? usque in hanc diem sine istâ doctrinâ
« Christianus mundus fuit. »

Alterum id nec minùs attentè observandum
est, à Romanæ quidem Ecclesiæ consortio et
communione, hæreseon exivisse, aut rejectos
fuisse auctores vel patronos; hanc verò à nullâ
unquàm præstantiori vel æquali descivisse so-
cietate; nullo unquàm privati alicujus auctoris
nomine designata et notata fuit, qualiter à
Valentino, Valentinianorum secta, à Marcione,
Marcionitarum, à Macedonio, Macedoniorum,
à Socino Socinianorum, etc. Arboris ad instar
altissimis defixæ radicibus, cujus avellantur
quidam interdum rami, et avulsis exarescant,
romana perpetuò stetit Ecclesia fragosas inter
persecutionum hæreseonque procellas, satius-
que judicavit pati, numerosæ ut aliquando
genes à suâ communione resillirent, quàm
peregrinis novisque dogmatibus concedere aut
ullomodò suffragari. Nonne idcirco intoleran-
tem eam vocant, et criminantur, conciviciis
appetunt ejus adversarii, quòd à situ suo re-
scindere non dubitet hæreticorum seu nova-
torum in fidei negotio quælibet genera?

Hoc eodem argumento utuntur vetustissimi
scriptores ad revincendam hæreticorum pra-
vitatē et audaciam, simulque extollendam
Romanæ integritatem Ecclesiæ. « Ubi tunc
« Marcion, Ponticus Nauclerus, stoicæ studio-
« sus? inquit Tertullianus; ubi Valentinus
« Platonice sectator? Nam constat illos neque
« adedò olim fuisse, Antonini ferè principatu, et
« in catholicæ primùm doctrinam credidisse,
« apud Ecclesiam Romanensem, sub episco-
« patu Eleuterii Benedicti, donec ob inquietam
« semper eorum curiositatem, quam fratres
« quoque semper vitabant, semel et iterùm
« ejecti, » etc. De Præscript. cap. 50. Vid.
etiam S. Justinum, Dialogo cum Tryphone;
S. Irenæum lib. 4 adversùs Hæreses, cap.
23, etc.

Undequaque igitur inlarescit Romanæ apo-
stolicitas Ecclesiæ; quapropter licet cum Bos-
suetio exclamare: « Quelle consolation aux
« enfants de Dieu! Mais quelle conviction de la
« vérité, quand ils voient, que d'Innocent XI,
« qui remplit aujourd'hui si dignement le pre-
« mier Siège de l'Eglise, on remonte, sans in-
« terruption, jusqu'à Saint Pierre, établi par
« Jésus-Christ prince des Apôtres; d'où, en
« prenant les pontifes qui ont servi sous la loi,
« on va jusqu'à Aaron et jusqu'à Moïse, de-la
« jusqu'aux Patriarches, et jusqu'à l'origine
« du monde! Quelle suite! Quelle tradition!

« Quel enchaînement merveilleux! Si notre esprit, naturellement incertain, et devenu, « par ses incertitudes, le jouet de ses propres raisonnements, a besoin, dans les questions où il y va du salut, d'être fixé et déterminé par quelque autorité certaine, quelle plus grande autorité que celle de l'Église catholique, qui réunit en elle-même toute l'autorité des siècles passés, et les anciennes traditions du genre humain, jusqu'à sa première origine! » *Discours sur l'histoire universelle, seconde partie, chap. 30.*

Quæ hic objici possent, præoccupavimus ac solvimus articulo IV secundæ partis, sectionis secundæ.

Sectionis secundæ tertia pars.

Probandum suscipimus nulli præter Romanam Ecclesiam societati inter Christianos congruere unitatem, sanctitatem, catholicitatem, apostolicitatem, maximè si conjunctim sumantur. Earum vel unâ deficiente palàm est ac demonstratum veram Christi Ecclesiam non posse consistere. Res nobis agitur in primis cum Protestantibus, quos ad eam quam deseruerunt fidem et communionem adducere, potissimum est in votis; errorem abjicere quid morentur, si perspicuè ostensum fuerit, nedùm prætensæ reformationi aspirant omnes quas assignavimus notæ (quod tamen ad hanc inducendam necesse foret), illarum ne unam quidem vindicare sibi valeant; eisdem carere alios à Protestantibus hæreticos et schismaticos, nec erit arduum patefacere; sit igitur

PROPOSITIO PRIMA. — *Schismatis convincuntur Protestantes, nec ullam possunt præscindendam unitatis causam obtinere.*

1° Constituta est divinitus auctoritas cui parere oporteat varias diducant de fide ac moribus controversias; id pluribus ac certissimis ostensum est argumentis; ac communi calculo statuunt Protestantes, non auctoritate, sed privato spiritu investiganda esse quæ ad fidem moresque pertineant; ergo constitutæ divinitus auctoritati detrectant obtemperare; ergo schismatis crimen, quidquid obloquantur, incurunt.

2° Veram Ecclesiam probatum est non esse conflata ex omnibus sectis quæ fundamentales, ut aiunt, articulos retineant, sed unam et individuum haberi societatem, extra quam nulla salus; Romanam Ecclesiam deseruere

Protestantes, nec ullam quidem in aliam adsciscendos se curaverunt; ergo schismatis labem indubitatè susceperunt, quæ contaminantur quicumque dedignantur aut respiciunt veræ communionem Ecclesiæ. Juvat argumentum istud pressius adhuc urgere. Scilicet, antequàm à Romanâ discederent Ecclesiâ Lutherus et Calvinus, aut eam judicabant veram esse Christi Ecclesiam, aut sic adulteratam censebant, et à Christo alienam, ut illius omninò tanquàm pestiferum et lethale fugiendum esset consortium; eam si judicaverint veram esse Christi Ecclesiam, eandem deserere nisi animo schismatico non potuerunt; si verò illam sic fœdatam putaverint, ut salus in eâ parari non posset, illis saltem, ut diximus, inquirenda fuit societas alia, quæ Christi Ecclesiæ meritò haberetur, quam autem aliam (quæ nulla esse potuit) adierunt? Non ad Græcos, neque ad Armenos, non ad Coptas, neque ad ipsos Valdenses, se contulerunt; sed ipsius cui adhererent Ecclesiæ, conditores fuerunt ad vocati, cujus profectò non sponsum, non caput, non lapid angularis, Christus.

3° Illi sunt verè schismatici, qui nullâ muniti ordinariâ vel extraordinariâ missione, novum instituerunt ministerium; novorum quasi Apostolorum personam induerunt, positumque antiquitus ordinem penitus disturbaverunt: ita sese gesserunt societatis Protestantium auctores et duces: ergo.

Demonstrata est missionis necessitas; hanc neque dissentient adversarii; duplex porrò missionis genus: alia dicitur ordinaria, alia verò extraordinaria; manet prior ab eâ Ecclesiâ cui professione ejusdem fidei, sacramentorum participatione, eisdemque subjectione pastoribus, adhæreatur: consuetum extra ordinem obtingit altera, mirabilibusque divinæ potentiae et sapientiæ operibus declaratur. Verùm utraque defuit prætensæ reformationis auctoribus ac patronis. Primum quidem ea quæ nuncupatur ordinaria: unde enim ad eos derivari poterit? non ab Ecclesiâ Romanâ, cujus auctoritatem palam abjecerunt et communionem: hanc esse prædicabant immanibus jamdudùm conspurcatam flagitiis et idololatrico cultu; ab illâ tanquàm à novâ Babylonè, et impudenti meretricè declinandum profitebantur; quodnam ergo jurisdictionis ac potestatis genus subministrare illis potuisset, jam prorsus à Prætere, et repudiata, et omni jure destituta? Prætere, quam dedisset potestatem, hanc certè revocare potuit; quo-

modò autem eà auctoritate præditos adhuc voluisset perduciles, quos videret nihil intentatum relinquere suam ut ipsius doctrinam, disciplinam, sacerdotiumque proscinderent, quos genuerat filios, ab institutionibus, quas combiberant, alienarent, eandemque, si fieri potuisset, everteret ac perimerent? Quamobrem à sinu suo, solemnibus anathematis illos extremis tanquàm remediis adlubendis ablegavit.

Adde quòd nec Luthero, neque Zuinglio, cui fictitià in reformatione successit Calvinus, ulla unquàm in Ecclesià Romanà, potestas pastoralis multò minùs erigendi formandique novas Ecclesias, matriçi repugnantes Ecclesiæ attributa fuerit.

Denique auctoritate ecclesiastici ministerii, Romana si præstaret Ecclesia, cùm ab eà Lutherus defect, ergo tum vera fuit Ecclesia; ergo absque schismatis notà resilire ab ipsà non potuerunt infaustæ reformationis architecti.

Ordinarià missione destituti, haud potiori jure missionem extraordinariam obtenderent; ea quippe miraculis aliisque naturalem ordinem superantibus donis, prodenda, confirmandaque fuisset: hinc sui temporis hæreticos ita provocabat Tertullianus de Præscript. c. 31: « Probet se novos Apostolos esse; dicant Christum iterùm descendisse, iterùm crucifixum, iterùm mortuum, iterùm resuscitatum. Sic enim Apostolos solet facere, dare illis præterea virtutem eadem signa edendi quæ et ipse; volo igitur virtutes illas proferri. » Constat nullum à Luthero, nullum à Zuinglio, nullum à Calvino editum esse miraculum; quantis tamen et quàm evidentibus opus fuisset miraculis, ut publicum totque à seculis inveterata aboleretur in Ecclesià ubique ministerium; annunticaretur ubique inaudita priùs doctrina; exactorarentur constituti totum per orbem episcopi; pro nutu novorum Apostolorum rescinderetur quæ ipsis displicerent, generalium etiàm conciliorum dogmatica decreta; everterentur cum sacrificio altaria, novaque conderetur ac per omnes gentes propagaretur Ecclesia. Hæcine privati homines, qui ordinarià missione caruerint, aggredi poterunt absque manifestis providentiæ extraordinariæ signis?

4º In schismaticis numerari debent illi apud quos non reperitur commune et certum unitatis principium; eo quippe sublato, etiamsi ferritan occurreret unitas facti, desideraretur

tamen unitas juris; apud Protestantes nequidem inveniri unitatem facti, probatu haud esset difficile, cùm tot ac tam diversas discindantur in sectas; at procul dubio destituuntur unitate juris, seu communi et inconcusso unitatis principio. Communen quidem reponunt haberi, immotamque regulam, sacram videlicet Scripturam; verùm eandem arbitrantur atque contendunt privato exponendam esse spiritu, quem singuli affulgere sibi jactitare possunt; tum qui Luthero et Calvino, Lutheranis et Calvinistis, tam diversa et contraria, ut observavimus in tractatu de Judice controversiarum, suggererit, dissensionum potius quàm unitatis haberetur fomentum ac principium.

His jactis fundamentis, manifestè consequens est, nullam posse Protestantes, nec alios quoscumque legitimam præcedendam unitatis causam afferre? Cùm enim auctoritati à Deo constitutæ, naturà suà intrinsicè obliuctetur schisma; cùm necessariam discindat membrorum Ecclesiæ inter se connexionem, quo pacto approbari unquàm possit? Hinc de inferioribus schismate propriè dicto dissensionibus sic interpellat et redarguit Corinthios gentium Apostolus, 1 Epist. c. 1, v. 10: *Obsecro autem vos, fratres, per nomen Domini nostri Jesu Christi, ut idipsum dicatis omnes, et non sint in vobis schismata.* Hinc S. Cyprianus, lib. de Unitate Ecclesiæ: « habere jam non potest Deum Patrem qui Ecclesiam non habeat matrem. » Totum egregium illud opus eò spectat ut servandæ unitatis indivulsam astruat, commendetque necessitatem. Hinc S. Augustinus tractatu pariter de Unitate Ecclesiæ cap. 10: « Habere autem caput Christum nemo poterit, nisi in ejus corpore fuerit quod est Ecclesia; » et lib. 2º contra Epist. Parmeniani cap. 11: « Præcedendæ unitatis nulla est justa necessitas. »

Schismaticæ pravitatis crimen Protestantes eò minùs possunt à se amoliri, quòd eorum ab Ecclesià Romanà discessionis auctores, nullo instructi, ut diximus, missionis genere, apostolicum ementium munus, imò et ipsius Christi amulantes in perversum, arrogantesque sibi auctoritatem, novum Ecclesiæ statum invexerunt, cui totum orbem, quantum in ipsis fuit, mancipatum voluerunt.

Objicies: Scatebat erroribus Romana Ecclesia: funditùs erat corrupta, tum in doctrinà, tum in moribus; ad hæc tam salutis inimicæ compellebat dogmata et placita; impendebat undique et agebatur in dies, quod exemplis

et institutionibus inferebat, æternæ mortis periculum; quis conflagrante domo non exeat, aut extra naufragantem navim, si possit, non se propriat? Oportuit obsequi tam urgentibus monitiis Domini: *Recedite, recedite, exite inde; pollutum nolite tangere; exite de medio ejus*, Isai. 52.

Resp. Hæreticis omnibus proclive est, ut in odium vocare et invidiam aditantur veram, cui bellum indixerint, Ecclesiam; quæ Manichæi conjecerint in eam convicia, cernere est apud S. Augustinum, lib. de Moribus Ecclesiæ. Quæ Donatistæ profuderint, referuntur ab eodem S. doctore, lib. 2 contra litteras Petilian; quæ jacularentur Luciferiani legere est in Dialogo S. Hieronymi contra Luciferianos. Obsolete illas veterum hæreticorum recuderunt et cumulârunt Lutheranæ et Calvinistæ sectarum parentes et antesignani; quosdam recensebimus articulo sequenti, ut quo fuerint incitati spiritu, magis etiam innotescat. Aliam nunc in eundam duximus viam ad repellendas, quas Romanam in Ecclesiam adhibuerunt, objurgationes.

1º Jam ostensum est firmissimis argumentis, convictos esse schismatis prætesæ reformationis artifices et assecclas, sive careret, sive laboraret imputatis sibi crimibus Romana Ecclesia; idque luce meridiana clarius est, cùm ab eâ deficientes, nulli se adjunxerint alii Ecclesiæ, sed absque ullâ missionis auctoritate, novam, quasi ex se ipsis nati, condiderint; ut quid ergo Romanam Ecclesiam tot probrosis læcessere gestiunt diceris, suæ ut ab eâ discessioni rationis aliquid momentum prætexere valeant? 2º Hoc ipso quo demonstratum est Romanam in Ecclesiam convenire expressas è Nicæno Symbolo dotes, seu notas quibus ab omni alienâ societate secernitur vera Christi Ecclesia, nempe unitatem, sanctitatem, catholicitatem et apostolicitatem, demonstratum est simul eam esse ab erroribus et corruptelis immunem, quæ cogant aut suadeant ab ejus communione recedere. 3º Si quæ viderentur obijci posse illi crimina quæ ad eandem deserendam impellerent, haud patiebatur æquitas ut privati quidam accusatorum simul et judicium usurpatis partibus, decretoriâ eam sententiâ damnarent, omnique dedecore infamem decernerent Ecclesiam, quam hæcenus ut matrem et magistram coluerant; tum quæ tantâ auctoritatis eminentiâ, tamque longævâ ministerii possessione commendaretur; anno 1520 Vormaticusibus

in comitiis jam renuerat pervicaciter Lutherus Ecclesiæ universalis tribunal agnoscere; anno 1521, defectionis vexillum erexerat Zuinglius, debacchatus contra indulgentias invocationem sanctorum, missæ sacrificium, leges ecclesiasticas, cœlibatum religiosorum, etc.; anno 1536, Genevensis pastor institutus est Calvinus, eoque novo incitamento accensus, ad excindendum Romanæ Ecclesiæ, quod jam scriptis impugnaverat, ministerium.

Non à veritatis studio, sed ab impotentî novitatis appetitu originem duxit prætesa reformatio; derelicto enim unitatis principio et centro, tot fuit repugnantibus implicata documentis societas Protestantium, tot in adversantes sibi partes miserè discerpta, ut ex illorum principis inexhaustisque variationibus profierit, innumeros nactus sectatores, inmanis tolerantismus, quem esse nativum malè fœcundæ arboris surculum demonstravit inter alios celeberrimus Papius, hæc ipsâ compulsus attentâ cogitatione, Romanam ad communionem ejuratis Protestantium institutus.

Instabis: A communione suâ projecit Romana Ecclesia quoscumque videret necessariæ reformationi operam impendere; acerrimis ipsos coegit persecutionibus, ut suæ et incolunitati et saluti opportunâ discessionem consulerent. — Resp.: Hæc ad fucum imperite plebi faciendum proferuntur; exitiosos Lutherus disseminaverat errores contra indulgentias, naturam justificationis, sacramentorum efficaciam, etc. Admonitus à cardinali Cajetano, summi legato pontificis, emendationemque pollicitus, promissis non stetit. Atque nedùm suscepto abdicaret errores, novis studuit asserendis, et quæ potuit propagandis; quid igitur de excommunicationis sententiâ, quam in pertinacissimum tulit anno 1520 Leo X, conquerendum esse videatur? Lutherana postea et Calviniana hæreses à synodo Tridentinâ generali, post maturum examen vibrato in illarum obstinatos defensores anathemate, proscriptæ sunt; nonne hæc fuit constans Ecclesiæ agendi ratio, quam quidem disserendo de unitate Ecclesiæ, exposuimus, ut erroris contumaces patronos et sectatores à communione suâ tandem propelleret?

Quod pertinet ad eam quam obtundunt vim persecutionum pseudoreformatores, 1º, ut opportunè adnotavit D. Tournely, ab anno 1520, quo excommunicati sunt à Leone X Lutherani, ad annum 1529, quo in comitiis Spi-

rensis protestati sunt, se ad concilium liberum provocare, nihil ferme contra ipsos actum fuerat, tantum abest ut in Gallia, Hispania, Italia, Angliâ, etc., tragicae fierent executiones, ut ipsi scripserunt; autamen jam cruerat, jam grassabatur schisma, quod ut roborarent ac protenderent, omni ope contendebant. 2º Ut non expendamus id persecutionum genus, quod certè nullos verè martyres effecit, quoniam Scripturæ vel Traditionis convinceretur testimonio, licitum esse ab Ecclesiæ communione desciscere, ingruentis obtentu persecutionis, castigantibus dogmatum illius ac disciplinæ protervam impugnationem christianis principibus, tum obsequentes eidem filios, in rebellionis societatem et schismatis pro viribus abducere?

Frustra responderetur, ab Ecclesiæ pristinâ dignitate et auctoritate Romanam Ecclesiam jamdudum excidisse; hanc diluimus responsionem, licitum esse ab Ecclesiæ Romanæ assignatis in Symbolo Nicæno et Constantino-politano insignibus Ecclesiæ Christi notis, tum à Protestantibus percontando, cuinam societati, Romanam deserentes Ecclesiam, nomen dederint; aut quâ auctoritate, quo missionis genere communiti, novum aggressi fuerint constituere ministerium, veteres è sedibus suis pastores dejicere, et novâ ubicumque possent, fundare ac more suo regere Ecclesias.

PROPOSITIO II. — *Sanctitate caret societas Protestantium.*

ARGUMENTUM PRIMUM. — *Ex præcedentibus assertionibus.*

Quæ ad asserendum Ecclesiæ Romanæ sanctitatem adduximus rationis auctoritatisque momenta, iisdem necessariâ consecutione probatur, sanctitate carere sectas omnes quæ Ecclesiæ illi adversantur. Deinde, cum ex primâ propositione constat à crimine schismatis haberi non posse excusatam Protestantium societatem, quo jure sanctitatem sibi adscribere valcat? Detestatur Dominus, *proferentem mendacia, testem fallacem, et eum qui seminat inter fratres discordias*, Prov. 6, 19. Quo quidem scelere implicantur omnes schismatici. Quid aliunde celestis dignius animadversione, quam despiciari, et tanquam pestiferam illius refugere communionem societatis de quâ dixit Apostolus gentium Ephes. 5, 25, 26: *Christus dilexit Ecclesiam, et se ipsum tradidit pro eâ, ut illam sanctificaret, mundans lavacro aquæ in verbo vitæ.*

ARGUMENTUM II. — *Ex indole ac moribus auctorum prætensæ reformationis.*

Romanâ in Ecclesiâ extiterint qui factis, verbis, aut scriptis, plurimam exhibuerint offensionem, non ab hominibus illis constitutam se, propagatam, exornatamve proleitur; atverò ante Lutherum, ante Calvinum, ubinam erat societas Lutheranorum aut Calvinistarum? talibus gaudet atque gloriatur parentibus; attendatur paulisper quidnam ex eorum indole ac moribus, ad commendationem sanctitatis possit accersere.

Auctores inter prætensæ reformationis principem locum obtinet Lutherus ex monacho avitæ desertor fidei et hæresiarcha; considerate quomodò reformationis et apostoli, quam sibi imposuit, personam sustineat; quantâ animi demissione et modestiâ paratum se dicitaret pontificis obsequi decretis, antequàm fuisset à sedè Apostolicâ damnatus. « Beatisimo Pater, siebat ann. 1518, epist. ad Leonem X, prostratum me pedibus tuæ Beatitudinis offero cum omnibus quæ sum et habeo; vivifica, occide, voca, revoca, approba, reproba, ut placuerit, vocem Christi in te præsentis agnoscam. » Anno 1519, sic eundem ad pontificem scripsit: « Coram Deo et totâ creaturâ testor me neque voluisse, neque hodiè velle Ecclesiæ Romanæ ac Beatitudinis tuæ potestatem ullomodò tangere, aut quâcumque versutiâ demoliri; quin plenissimè confiteor hujus Ecclesiæ potestatem esse super omnia, nec ei præferendum quidquam sive in cælo sive in terrâ præter unum Dominum Jesum Christum Dominum nostrum. » En in Luthero contactus ovis pelle lupus; at ubi edita est bulla Leonis X, 41 proscribentis extractas ex libris illius propositiones, tum impos mentis, efferati instar lupi, rabidum evomuit, quo tumebat, virus; libellum exaravit cui titulus: *Adversus execrabilem Antichristi bullam Martinus Lutherus*. Postque combustam bullam coram omnibus quos extra urbem eduxerat scholasticis Universitatis Witemb., satius fore protestatus est Papam ipsum, sedemque papalem ita torreri. Squamei cujusdam et horribilis monstri, quod in Tiberi repertum esse somniaverat, formam pontificio totam accommodat regno, ad eamque putidam allegoriam non reformidat Scripturæ ipsius abuti testimonii; creber etiam usurpabat istam quâ mirè delectabatur, imprecationem: *Pestis eram vivens, moriens ero mors tua, Papa,*

Dicebat sibi esse in votis ut appensus eidem patibulo cerneret cardinales et Papam; plenum esse Papam diabolis; eundem esse simul Papam et diabolum velut incarnatum. Hæc et alia quæ referre vetat pudor, debilitare solebat improbus ille scurra; nec regis parcebat majestati; regem Angliæ Henricum VIII, à quo fuerat confutatus, sic desipere statur, « ut « nescias, inquit, an ipsa mania sic insanire « possit, aut ipsa stoliditas tam stolida sit, « quàm est caput hoc Henrici nostri; fortè ut « verum faciat proverbium: *Aui regem aut « fatuam nasci oportuit.* » Talibus scatet diceris libellus cui titulus: *Contra Henricum, regem Angliæ, Martinus Lutherus.* Non verecundus aut æquus se gessit erga Romanæ ipsa dogmata Ecclesiæ, quàm inter præstantes spirituali vel temporali auctoritate viros. Ne nimis multa congeramus, sit in exemplum dialogus, ut ait, *Papisticus*, cui *divinum* opposuit sermonem:

DIVINUS. (Sermo.) — *Non habebis deos alios coram me.*

PAPISTICUS. — *Dicito non habendos deos, sed habeto deos alios.*

DIVINUS. — *Honora parentes.*

PAPISTICUS. — *Dicito parentes esse honorandas, sed rebella et occide eos.*

DIVINUS. — *Non fornicaberis.*

PAPISTICUS. — *Dic non fornicandum; cogit tamen fornicari.* (Tom. 4 edit. Wittemb. anno 1512.)

Cæteras piget prosequi calumnias quibus referta sunt opera Lutheri.

Scripturarum quantumvis extollere auctoritatem videatur, eisdem tamen addere aliquando non dubitat, quæ suis faveant placitis, vel detrudere quæ officiant; ita suam ut astruat de justificatione per solam fidem, sententiam, his Apostoli verbis Epist. ad Rom. cap. 5: *Arbitramur homines justificari per fidem*, subjungit, *solam*; rogatusque cur vocem hanc adjecerit, respondet: « Si Iesus Papista morosum et diffidilem se præbere volet de voce, *solâ*, statim « dic: Papista et asinus eadem res est: sic volo, « sic jubeo; sit pro ratione voluntas. » Epist. ad Amicum, de voce *solâ*. In hæc verba Apostoli 1 ad Corinth. cap. 6: *Nusquam nos habemus præstatem mulierem sive circumfacendi?* addit Lutherus, *de arceam*; quæ mente addiderit, nemo est qui non intelligat, qui sanctionalis Catharinæ de Bore meminerit, cui anno 1525 inscriptis insignis ille reformator. E contrariò, ex hæc S. Petri sententiâ: *Magis*

satagite ut per bona opera certam vestram vocationem et electionem faciatis, detrahit hæc verba: *Per bona opera*, quia bona opera nihil ad salutem proficere existimaverit. Quo veritatis studio et amore duceretur, inde colligere est quòd gratum sibi obventurum fuisse declararet, si persuaderi à Carlostadio potuisset Christum non esse realiter præsentem in Eucharistiâ. O quantâ tunc incumberet Papismo strages! Hinc in Epist. ad Argentinenses, eadem de causâ se libenter negaturum profiteretur realem hanc Christi præsentiam nisi obstarent clara Scripturæ testimonia; eodem impulsu animo, in lib. de Formulâ Missandi, generosè sic pronuntiat: « Si quod concilium statueret « aut permitteret utramque speciem (eucharisticam), nos nequaquam utraq; uti vellemus, « sed in despectum concilii, ejusque statuti, « aut unâ, aut neutrà uti vellemus, maledicturi universos qui ex statuto concilii utraq; uterentur. » Adeò in omnibus dominatum affectabat novus ille Apostolus, inter illos numerandus filios superbix, de quibus in lib. Job, cap. 41, v. 25, ut principes, reges, pontifices factaret non esse dignos, qui calecamentorum ipsius corrigiam solverent, tract. contra regem Angliæ; nec se multum curare de mille Cyprianis, mille Augustinis, etc.; arrogantiam illam et impudentiam dissimulare non potuerunt ejusdem discipuli, quos inter sic loquitur in universalis suâ Bibliothecâ Conradus Gesnerus: « Faxit Deus ne contentione et impudentiâ oris obsit Ecclesiæ suæ, cujus « olim crepundia tam feliciter promovit. »

Quid dicendum videatur de altero præsentia reformationis principe, Calvino? In maximi momenti dogmatibus quantumvis à Luthero dissideat, illum tanquam sincerum evangelicæ doctrinæ præconem ad caelos evehit: « Nunc « quoque sicut hactenus, inquit, non dissimulante testamur, eum nos habere pro insigni Christi Apostolo, cujus maxime operâ « et ministerio, restituta hoc tempore fuerit « Evangelii puritas. » Respons. contra Pugium, de libero Arbitrio, pag. 142. Modestis dum captat laudem Calvinus, atro et mordaci felle sua passim conspergit opera; adversarios suos his non dedignatur afficere encomiis: nebulones illos scilicet vocat, stultos, perditos, ebriosos, furiosos, bestias, tauros, asinos, canes, porcos, etc. Sic, v. g., Westphalum, admonitione ultimâ, versus finem, sic compellat: « Audisne, latrator? audisne, phreneticus? « audisne, bestia? Venerandos Ecclesiæ Patres,

admirator sui alto despicietur supercilio ; audiatur illustrissimus Bossuetius Calvinum cum Luthero conferens : « S'il faut faire la comparaison de ces deux hommes, il n'y a personne qui n'aimât mieux essayer la colère que la profonde malice et l'amertume de l'autre, qui se vante d'être de sang-froid, quand il répand tant de poison dans ses discours. » Hist. des variations, lib. 9, tom. 2.

Non hic de moribus Calvinii ulterius inquirendum existimamus, quem profectò impudentià vicit Lutherus, affirmare non veritus magis esse necessarium feminæ usum, quàm edere, bibere, dormire; atque si uxor debitum recusaret, licitum fore uti ancillâ.

ARGUMENTA III. — *Ex Protestantium dogmatibus ac disciplinâ.*

Ineluctabili necessitate ad malè agendum pertrahi illos quicumque peccant, decernunt Lutherus et Calvinus; nihil aliud toto in tractatu de servo Arbitrio statuit Lutherus, cujus operis à primordio id generatim pronuntiat : « Quidquid fit à nobis sive boni, sive mali, malâ necessitate fit. » Horrendum istud commentum, sub finem ejusdem libri, *causæ summam, et rerum cardinem* appellat. Doctrinam hanc haud minor protulit audaciâ Calvinus : « Quòd, inquit, voluntatem dico necessitate in malum trahi vel duci, mirum est si cui videatur aspera locutio, quæ nec absonum habet quippiam, nec à sanctorum usu aliena est. » Lib. 2 Institut. cap. 5, num. 5.

Quem vitii et cupiditatibus ponent modum qui sibi in animum induxerint sese ad peccandum insuperabili necessitate obstringi, cum omnium mentibus insitum sit, neminem ob id posse justè condemnari, quod cavere non potuerit? Neminem apud Deum mercedem ullam mereri, non solum docuerunt prætensæ reformationis duces, verùm etiam totidem esse mortifera peccata, justorum opera, quamvis ob fidem credentibus non imputentur. Quid hæc doctrinâ efficacius ad retardandos et deterrandos à servandis Dei mandatis jam ad vetitum proclives animos? Frustra reponeretur necessaria esse bona opera, haud quidem necessitate efficacis, sed necessitate præsentur, in testimonium, seu ut signa fidei, per quam tanquàm per manum apprehendatur Christi justitiâ quæ peccata operiat; egregium porrò fidei præstabitur testimonium opera, quæ per se tote vergant in hominum damnationem, at-

que reipsâ eam accerserent, nisi misericorditer condonarentur!

Homines ad peccata (quod quidem audire christianæ refugium aures), auctore Deo incitari, compelli et adigi tradiderunt pariter et Lutherus et Calvinus. Illo quidem detestando dogmate Lutherus nihil habet antiquius : « In cæteris articulis, inquit in assertionibus, articulo 56, de Papatu, Conciliis, Indulgentiis, aliisque non necessariis nugis ferenda est levitas et stultitiâ Papæ et suorum; sed in hoc articulo, qui omnium optimus et rerum nostrarum summa est, dolendum ac flendum miseros sic insanire. » Arcana suæ doctrinæ reserat lib. de servo Arbitrio, cum obijcanti Erasmo indurationis et obsecrationis non esse propriè auctorem Deum, ita respondet : « Cum dicit (Deus) : *Ego indurabo cor Pharaonis* simpliciter loquitur, ac si dicere : *Ego faciam ut cor Pharaonis induretur*, seu ut me operante et faciente induretur... Foris offeram verbum et opus in quod impinget impetus ille malus, cum aliud non possit nisi malè velle, me ipsum malum movente virtute omnipotentis. » Peccati auctorem Deum facere neque pertinescit Calvinus : « Absurdum, inquit, videtur volente ac jubente Deo excæcari hominem qui mox cæcitatibus suæ pœnas daturus est; tergiversando itaque effugiunt, Dei tantùm permissu, non etiam voluntate hoc fieri; ipse verò palam se facere pronuntians effugium illud repudiat. » Institut. lib. 1, cap. 18. Blasphemiam pluribus nititur defendere; ad illam accommodat quæ referuntur in Scripturis de tentationibus Job, de perfidi regis Achab deceptione, de suscepto à Judæis Christum occidendi proposito. Cum sanctitate doctrinæ quâ ratione coherere possint tam absurda, tam contraria divinæ bonitati, sapientiæ et justitiæ dogmata?

Si fortè dicatur doctrinam hanc in libello præsertim contra libertinos, Calvinum tanquàm impiam insectari, respondebimus inde argui hæreticorum in docendo inconstantiam, cum temporis loco et causæ suæ commodis, inserviant, atque vertiginis motu, ebriorum instar circumacti. quòcumque rapit disputationum æstus, illuc non minus sibi quàm fidei catholicæ dissentientes detrudantur et alliduntur.

Habenas omnes impietatis ac scelorum cuiuslibet generi laxaverunt Lutherus et Calvinus, statuentes solâ fide quâ sibi credat applicari merita Christi, peccatorem ita justificari, ut eâ stante gravissimis quantumlibet peccatis

justificatio amoveri non possit. « Vides, inquit Lutherus, quàm dives sit homo christianus sive baptizatus, qui etiam volens non potest perdere salutem suam, quantiscumque peccatis, nisi nolit credere; nulla enim peccata eum possunt damnare nisi sola incredulitas. » Lib. de Captivitate Babylonica, art. de Baptismo. Lutero longius progressus est errando Calvinus: præter enim absolutam cui patrocinatur Lutherus, justificationis certitudinem, ejusdemque quamdiu permanet fides, inexpugnabilem stabilitatem, absolutam salutis ipsius certitudinem, ac proinde absolutam quoque in susceptâ fide immutabilitatem, quam Lutherus inficiatur, pro aris et focis propugnavit. « In summâ, inquit, verè fidelis non est, nisi qui solidâ persuasionem, Deum sibi propitium, benevolamque patrem esse persuasus, de ejus benignitate omnia sibi pollicetur; nisi qui divinâ erga se benevolentiam promissionibus fretus, indubitam salutis expectationem præsumit. » Lib. 3 Instit. c. 2. Pluribus hanc assertionem confirmare adnititur, persuadere molitus, fidem quam à justificatione indivisam proficitur, nunquam posse excidere. Ita in Antidoto (Tridentinæ synodi).

Tali autem dogmate quàm lata recluditur corruptelæ morum et flagitii omnibus janua! exosam tamen ac lethalem hanc doctrinam expressis verbis sanxerunt Protestantes in synodo nationali Dordrectana.

Canone 6°: « Deus enim, inquit, qui dives est in misericordiâ, ex immutabili electionis proposito, spiritum etiam in tristibus lapsis à suis non prorsus auferit, nec eos usquè prolabi sinit, ut gratiâ adoptionis ac justificationis excidant. »

Canone 7°: « In istis lapsibus conservat in illis semen illud suum immortale, ex quo regeni sunt, ne illud pereat aut excutatur. »

Canone 8°: « Ita non suis meritis et viribus, sed ex gratiâ Dei misericordiâ id obtinent, ut nec totaliter fide et gratiâ excidant, nec finaliter in lapsibus maneat aut pereant. »

Ita statuti appellata synodus contra remonstrantes (1).

Tali dogmati de inamissibili justitiâ, si Calvinianum aliud adjungatur, quo decernitur justificari fidelium infantes divini virtute pacti,

(1) Vide opus insigne cui titulus: *Le renversement de la morale de Jésus-Christ par les erreurs des Calvinistes.*

atque instar hæreditatis transmitti justificationem illam, evidenter consequitur fidelis cujuslibet filios et nepotes, ab initiis usque ad finem mundi computandos, certissimâ et irrevocabili ad vitam æternam prædestinatione donari, ut observat doctiss. Bossuetius Variat. tom. 2.

Evangelicæ integritatem disciplinæ quanti facerent prætenusæ reformationis principes colligitur ex famosâ Consultatione quâ Lutherus, Melancthon, Bucerus et alii quinque earumdem partium doctores, Philippo Iandgravio Hessianæ licitum esse voluerunt, « ut honestam ac virtuosam virginem Margaretam de Saal, etsi prior suæ celsitudinis conjux adhuc sit in vivis, » duceret in matrimonium. De hæc decisione vid. Variat. lib. 6, versûs finem.

De contemptâ principum auctoritate in prætenusæ reformatione, gestisque cò conspirante contra eosdem bellis consule mox citatum tractatum Bossuetii de Variat., ejusdemque eximium Commonitorium 5 contra Juricum; Historiam adde Calvinismi à D. Soulier conscriptam; Protestantium deinde societatis hanc agendi rationem conferas cum illâ invictâ patientiâ quam sævientibus ultra modum persecutionibus catholica exhibuit Ecclesia, egregiis Tertulliani aliorumque celebratam encomiis, planumque erit quo spiritu conflata et jactata fuerit prætenusæ reformatio.

ARGUMENTUM IV. — *Ex miraculorum defectu et prætenusæ fructibus reformationis.*

Collatum est Ecclesiæ donum miraculorum, quibus maximè, ut ostendimus, sanctitas ejus pro variis temporum adjunctis confirmata est; at quantumvis donum illud ad missionem extraordinariam novis reformatoribus qui ordinari caruerunt, asserendam, fuisset necessarium, nulla tamen ut etiam adnotavimus, miracula ediderunt, tam discrepantes à Christi legatis illi Apostoli, nisi tamen ducatur in miraculis quod refertur anno 1545 Lutero contigisse, qui dæmonium ejicere à puellâ, in ecclesiam parochianam Witembergensem eo jubente adductâ eum tentavisset, tum urgente, et fores obstruente maligno dæmone, redactus ad angustias effugere vix potuit; multis coram doctoribus eruditissimis viris hoc factum est: « Inter quos, ait Staphylus, tum ego quoque juvenis magister aderam. » (In absolutâ Responsione contra Jacobum Smidelinum.)

Memoriâ haud secûs dignum, quod anno 1560 præstitisse dicitur Calvinus, quo paciscente, et

vite subsidia pollicito, inops quidam nomine Bruleus mortuum se simulaverat, ut ab eodem suscitari videretur, *verè esse mortuus reperitus est*. Singulare illud miraculum narrat Bolsecus in Vita Calvini, cap. 13, et subjicit : « Negent hoc quantum velint Calvini mancipia, « exploratum et cognitum satis fuit, veritasque « rei probata, imò per ipsam uxorem confir- « mata. » Illic sanè revocatur quod quibusdam de novatoribus sui temporis animadvertibat Tertullianus de Præscr. c. 31 : « Agnosco « maximam eorum virtutem, quò Apostolos in « perversum æmulantur; illi enim de mor- « tuis vivos faciebant, isti de vivis mortuos « faciunt. »

Quod attinet ad prætensæ fructus reformationis, ipse Lutherus in Postillâ in Evangelium dominicæ primæ Adventûs, hoc suis sectatoribus perhibet cogente veritate testimonium : « Mundus in dies fit deterior; sunt nunc ho- « mines magis vindictæ cupidi, magis avari, « magis ab omni misericordiâ remoti, magis « immodesti et indisciplinati, multoque dete- « riores quàm fuerint in papatu. » Lutherus concinit Jacobus Andreas Smidelinus in concione quartâ in caput 21 Lucæ : « Ut totus « mundus agnoscat eos non esse papistas, nec « bonis operibus quidquam fidere, illorum « etiam operum nullum exerceat penitens; je- « junii loco comessionibus et perpotationibus « nocte dieque vacant; ubi pauperibus benignè « facere oportebat, eos deglubunt et exoriant; « precesiones vertunt in juramenta, blasphemias « et divini nominis execrationes, idque « tam perditè, ut Christus ne ab ipsis quidem « Turcis hodiè tantoperè blasphemetur; demùm « pro humilitate regnat passim superbia, fastus, « elatio, atque hoc universum vitæ genus ab « illis evangelicum dicitur institutum. » Eorundem mores quos apprime noverat Erasmus, nativis indicavit lineamentis : « Circumspice, « inquit, *populum istum evangelicum*, et observa num minùs illic indulgeatur luxui, « libidini et pecuniæ quàm faciant illi quos « detestamini : profer mihi quem istud evangelium ex comessatore sobrium, ex feroci « mansuetum, ex rapaci liberalem, ex maledico « benedictum, ex impudico reddiderit verecundum; ego tibi multos ostendam qui facti sunt « se ipsis deteriores. » In Epist. ad Vulturium Neocomum, ann. 1529.

Hæcine referunt imaginem ac speciem primigeniæ illius Ecclesiæ in Actibus Apostolorum, in Apologetice Tertulliani et aliàs de-

scriptæ, quam suo modo instaurare aggressi sunt novi evangelistæ : de conversis christianam ad religionem, testimonium istud ethnicorum refert Tertullianus : « Quos retrò ante « hoc nomen vagos, viles, improbos noverant, « ex ipso quo denotant, laudant; cæcitate odii « in suffragium impingent. Quæ mulier! quàm « lasciva! quàm festiva! qui juvenis! quàm « Iusius! quàm amasius! facti sunt christiani. » Apolog. c. 3. Qui verò prætensam reformationem erant amplexi, deteriores moribus solebant, testibus eorundem Apostolis, evadere. Nonne hoc stupendum est, ut ad erudiam suis velut ex ruderibus (si Protestantibus credere fas est), Ecclesiam, revocandamque exulantem penè à terris justitiam suscepta, tantoque molimine promotâ reformatio, vitæ humane depravationem potius quàm emendationem attulerit.

PROPOSITIO III. — *Catholicitate caret societas Protestantum.*

Ecclesiæ Christi tam propria est catholicitas, ut veram quærentibus Ecclesiam, eâ proprietate vel maximè soleat designari ac demonstrari. « Quòd si fortè, inquit S. Cyrillus Hierosolymitanus, catech. 18, veneris in civitates, « non simpliciter interroga, ubi sit dominicus, « seu domus Domini; nam et reliquæ impiorum hæreses dominicos, quamvis pollutos « habitare non dubitant; neque id tantùm « quæras simpliciter ubi sit Ecclesia, sed ubi « catholica Ecclesia; hoc enim proprium nomen est sanctæ hujus et matris omnium nostrum, quæ est sponsa Domini nostri Jesu Christi, unigeniti filii Dei. » Idem animadvertit S. Augustinus, lib. de verâ Religione, cap. 7, et lib. contra Epist. Fundamenti, cap. 4. Hinc de suâ paucitate, cum eam dissimulare non possent, gloriabantur Donatistæ : « Ideò, « aiebant, magis justus sumus, quia pauci sumus. » Eundem ferè in modum jaclabant se Pelagiani : quibus inter alia reponebat S. August. : « Nolite de paucitate gloriari : parricide « et pauci, et pessimi sunt. » Numerosiores licet Donatistis et Pelagianis Protestantes, catholicitatem vindicare sibi tamen non possunt; vix in Oriente innotuerunt Lutherani et Calvinistæ, aut si de his aliquid auditum fuerit illis in regionibus, ibi, ut partium occidentalium habentur hæretici; in Occidente autem, quamvis ad animarum perniciem grassati multum fuerint, nemo, si quas infecerint plagas, mente perustrare voluerit, dissitebitur longè illis in

hæc etiam mundi partem Romanam antecellere extensione et amplitudine Ecclesiarum.

Præfationem Concordiæ Lutheranorum ita mendacii redarguebat Bellarminus : « Dicunt Confessionem Augustanam in toto orbe terrarum percrebuisse, et in ore et sermone esse cœpisse; at ex tribus partibus orbis terræ duæ majores, Asia et Africa; nec nomen hujus Confessionis audierunt; in Europâ multæ provinciæ, ut tota Græciâ, Italia, Hispania vel nesciunt quid sit Confessio Augustana, vel execrantur; Galliâ, Helvetiâ, Britannia non recipiunt nisi nomine tenus. » De notis Ecclesiæ, cap. 4, tom. 2, de Controversiis. Adjicere possumus in Americâ pariter latius multò patere Romanam quàm Protestantium communionem; nec omitienda Bellarmini loc. cit. adnotatio altera, quæ spontè ipsa mentibus occurrit. « Quamvis, inquit, videantur hæretici hoc tempore magnam partem septentrionis obtinere, tamen non tenentur omnia illa loca ab unâ sectâ, sed à plurimis quæ inter se non minùs pugnant quàm nobiscum. » Præterea quid responderent Protestantes sciscitantibus, ubi tum esset vera et catholica Ecclesia, cum orbem totum, si fieri potuisset, suis contaminare erroribus constituerunt Lutherus et Calvinus? unde sic premebat Calvinistas Nicolius : « Que s'il est visible que la société des Calvinistes ne peut être prise pour l'Eglise de Jésus-Christ, en la considérant dans son plus grand éclat, que sera-ce si on la considère dans l'état où il nous la figure avant Luther? » Ils sont contraints de recourir à la prétendue église Vaudoise, établie dans quelques endroits du Piémont et de la Bohême; et M. Claude y ajoute de certains fidèles cachés au milieu de la communion romaine, qu'il prétend avoir été dans les sentiments de Luther et de Calvin, et y avoir conservé la vraie Eglise. » *Les prétendus Réformés convaincus de schisme*, part. 3, cap. 1. Ita societatem suam catholicitatem carere intellexerunt Protestantes, ut alii cum Claudio ad invisibilis Ecclesiæ commentitiam ideam confugerint, alii Ecclesiam finxerint ex omnibus conflata societatum quæ fundamentalia, ut aiunt, dogmata retineant; hoc utrumque refellendum signentum curavimus, quo quidem demonstratur non esse quærendam in societate Protestantium veram Ecclesiæ catholicitatem.

Denique reponere non possunt hæretici sectas suas totum esse libentibus annis occupaturas orbem; nam, ut rectè respondet Bellar-

minus, non debet tunc incipere Ecclesia crescere, atque absurdissimum si duxerit S. Augustinus quòd hæresis Donatistarum post annum Domini 500 ex Carthagine esset propaganda in omnem terram (lib. de Unitate Ecclesiæ cap. 14 et 15), quantò magis absurdum erit, nunc tribus partibus orbis terræ ab illâ ætate secula, per Lutheranam et Calvinianam hæreses, Ecclesiam Christi in omnes populos, ut impleantur vaticinia prophetarum, esse diffundendam. Ortum Lutheranae vel Calvinianæ hæresis, certè non expectavit Ecclesia Christi, ut sicut prænuntiatum fuit, totum per orbem promoveretur.

PROPOSITIO IV. — *Carent apostolicitate Protestantes.*

I. Totâ in societate Protestantium desiderari apostolicitatem jam hoc ipso constat, quòd eam carere missione tum ordinariâ tum extraordinariâ, primâ hujus articuli propositione demonstratum sit; quo quidem defectu nihil magis à muneris apostolici ratione abhorret: ut etiam latè art. 4 sect. præc. explicatum est.

II. Ad apostolicitatem necesse est, ut illam, sibi vindicantis origo societatis, ad Apostolos, ipsumque Christum Dominum referri possit. At ubi vigeant ante Lutherum Lutherani, ante Calvinum Calvinistæ? Illos omnes quamvis præcesserint, qui aliqua eorum tenuerunt dogmata, id non sufficit veros ut antecessores, ejusdemque societatis et communionis antesignanos habuerint; alioquin societate et communione Mahumetanis consociarentur, utpote quasdam doctrinæ partes profitentibus (ut puta de unitate et providentiâ Dei), quas profiterentur Christiani. Quòcumque se vertant hæretici, præcedentiâ tempora mutare nequeunt, neque societatis suæ retroagere primordia: « Les fausses religions, inquit illustriss. Bossuet., ont pu imiter l'Eglise en beaucoup de choses, et surtout elles l'imitent en disant comme elle, que c'est Dieu qui les a fondés: mais ce discours, en leur bouche, n'est qu'un discours en l'air; car si Dieu a créé le genre humain, si, le créant à son image, il n'a jamais dédaigné de lui enseigner le moyen de le servir et de lui plaire, toute secte qui ne montre pas sa succession depuis l'origine du monde, n'est pas de Dieu. » Et eundem in sensum sic aptè loquitur de omnibus hæresiarchis idem sapientissimus præsul: « Il paraîtra toujours aux yeux de tout l'univers qu'ils ont établie.

« se seront détaché de ce grand corps et de
 « cette ancienne Eglise que Jésus Christ a fon-
 « dée, où S. Pierre et ses successeurs tenaient
 « la première place, dans laquelle toutes les
 « sectes les ont trouvés établis. Le moment de
 « la séparation sera toujours si constant, que
 « les hérétiques eux-mêmes ne le pourront
 « désavouer, et qu'ils n'oseront seulement pas
 « tenter de se faire venir de la source, par une
 « suite que l'on n'ait jamais vue interrompre.
 « C'est le faible inévitable de toutes les sectes
 « que les hommes ont établies. Nul ne peut
 « changer les siècles passés, ni se donner des
 « prédécesseurs, ou faire qu'ils les ait trouvés
 « en possession. La seule Eglise catholique
 « remplit tous les siècles précédents, par une
 « suite qui ne peut lui être contestée : la loi
 « vient au-devant de l'Evangile. La succession
 « de Moïse et des Patriarches ne fait qu'une
 « même suite avec celle de Jésus Christ. » *Dis-*
courses sur l'Histoire universelle, seconde partie,
 chap. 50. Protestantes igitur, et omnes alios
 qui Romanæ communionem Ecclesiæ deserue-
 runt, istis possunt breviter evincere Tertul-
 liani quæstionibus : « Qui estis? quando et
 « unde venistis? quid in meo agitis non mei? »
 De Præscr. c. 37. Unde S. Hieronymus contra
 Luciferianos : « Ex hoc ipso, inquit, quòd
 « postea instituti sunt, eos esse indicant quos
 « futuros Apostolos prænnuntiavit. »

III. Protestantes perpetuæ pastorum succes-
 sione destituuntur, legitimoque proinde mi-
 nisterio. Hæc assertio probatione non indiget;
 cùm enim postremis nati sint Ecclesiæ seculis,
 præterire nequeunt societati suæ perpetuam
 pastorum seriem. Dicebat de Novatiano S. Cy-
 prianus Epist. ad Magnum : « Novatianus in Ec-
 « clesiâ non est, nec episcopus computari po-
 « test, qui evangelicâ et apostolicâ traditione
 « contemptâ, nemini succedens, à seipso ortus
 « est. » Notanda sunt hæc verba : *Nemini suc-*
cedens à se ipso ortus est; quæ Luthero, quæ
 Zuinglio et cuihbet alii hæresiarchæ accom-
 modari possunt. Quidquid igitur obloquantur
 et obstrepant, jure nullo præditi sunt aposto-
 lico fungendi ministerio, per ostium non in-
 trantes, atque positos à Patribus terminos re-
 vellere molientes : « Quo denique, Marcion, jure,
 « inquit Tertullianus loc. cit., sylvam meam
 « cædis? quâ licentiâ, Valentine, fontes meos
 « transvertis? quâ potestate, Apelles, limites
 « meos commoves? » Veteres illæ querelæ mu-
 ltatis nominibus, ultrò incidunt in prætensæ
 reformationis auctores, eorumdemque consor-

tes : « Scripturas obtundunt, et hæc suâ au-
 « ciâ statim quosdam movent : in ipso verò
 « congressu firmos quidem fatigant, infirmos
 « capiunt, medios cum scrupulo dimittunt,
 « hunc igitur potissimum gradum destruimus,
 « non admittendos eos ad ullam disputationem.
 « Si hæc sunt illæ vires eorum, uti eas habere
 « possint, dispici debet cui competat possessio
 « Scripturarum, ne is admittatur ad eam, cui
 « nullo modo competit. » *Ibid.* cap. 15.

IV. Non vacillat, non dissimilis sibi, non
 se ipsam circumvenit apostolica doctrina :
 Deum æmulatur, apud quem non est trans-
 mutatio, nec vicissitudinis obumbratio (Jacobii
 Epist. cathol. cap. 4). At Lutherum à Luthero,
 Calvinum à Calvino, Lutheranos à Lutheranis,
 Sacramentarios à Sacramentariis, dissentire in
 eâ quam factarent apostolicam, doctrinâ,
 probatu facillimum est. Quædam duntaxat
 exempli causâ, ne incescat supra modum
 volumen, subjiciemus :

Lutherus de præparatione ad mortem : « In
 « mortis articulo (qui jacet), inquit, beatam
 « Virginem, angelos, proprium Apostolum et
 « sanctos reliquos, quibus in vitâ servivit, in-
 « vocare non cesset, ut pro se intercedant ad
 « Dominum. » Idem verò in articulis ad con-
 ciliium Mantuanum missis, sic pugnantly loquitur :
 « Invocatio sanctorum est etiam de nu-
 « mero antichristianorum abusu, quæ pug-
 « nat cum præcipuis articulis, et delet Christi
 « agnitionem. » In declaratione quorundam
 articulorum : « Utraque, ait, præcepta et Dei
 « et Ecclesiæ servanda sunt. » Idem autem in
 Confessione : « Ab humanis constitutionibus
 « et præceptis tanquàm à maximo infortunio
 « cavendum et fugiendum nobis. » Com-
 « moravimus quantum à se ipso de auctori-
 « tate summi pontificis Lutherus dissidat (pro-
 « positione secundâ). Octoginta variationum
 Lutheri exempla Coccius enumerat (Jodocus
 Coccius in opere cui titulus : *Thesaurus ca-*
tholicus).

Calvinus lib. 1 Institutionum, cap. 18 :
 « Ab-urdum, inquit, videtur volente et ju-
 « bente Deo exæcari hominem, qui mox cæ-
 « citatis suæ pœnas daturus est : tergiversando
 « itaque effugiunt Dei permissu, non etiam
 « voluntate hæc fieri : ipse verò se palam fa-
 « cere pronuntians, effugium repudiat. » Ad
 cap. 9 Epist. ad Romanos, eamdem edidit blas-
 phemiam; hæc sunt ejus verba : « Non modò
 « præcognita fuit impiorum perditio, sed im-
 « pii fuerunt destinati creati ut perderentur. »

Idem tamen ad cap. 5 Joannis, contrarium penitens dogma enuntiat: « Ne quis suam damnationem Christo adscribat, propriæ cujusque culpæ imputandum esse docet. » Ad cap. 23 Joannis: « Non imponit Christus Judæ pereundi necessitatem. »

De Lutheranorum à Lutheranis, et Sacramentariorum à Sacramentariis, consule inprimis doct. Bossuetium, in libro cui titulus: Histoire des variations des églises protestantes.

Objic. 1°: Illi habendi sunt veri Apostolorum discipuli et hæredes, legitimèque missione præditi, qui apostolicam sequantur ac defendant veritatem, quam vident humanis supra modum violatam commentis, et pestiferâ penè oppressam errorum undequaque affluentium farragine. Falsiscentem illam, et quasi obrutam, sub Romanæ præsertim Ecclesiæ dominatu cernebant, qui reformationis facti sunt auctores et Apostoli: tum sese divinitus præordinatos intellexerant ad evangelicæ defensionem ac tutamen Ecclesiæ, innumerisque populos ab æterno dimovendos interitu: compellente itaque Spiritu sancto, ac præcellentibus instructi ad id muneri dotibus, totos se impenderunt Ecclesiæ Christi, pristinum in decus, prioremque incolomitatem restituendæ; urgebat opitulandi necessitas: deflagrabat domus Dei; extrema undique imminebat clades; strenuè tum auxiliantibus præstantibus viris, nonne gratulandum fuit potius quàm quomodò mitterentur sollicitè exquirendum?

Resp. 1°: Ad id quod objicitur aptissimam suppeditat responsonem ipse Lutherus, quâ imprudenter explodit eam quam usurpaverat missionem.

« Omnes, inquit, parochi et magistratus diligenter attendere debent, et de hoc suis diligenter monebunt, ut concionatores qui seipsos intrudunt, tanquàm nebulones et certos diaboli nuntios devitent, nisi fide dignum testimonium suæ à Deo vocationis attulerint: alioquin eos non audient, nec admittent, etiamsi purum putum Evangelium docere velint, nec si angeli aut meri Gabrielis à cælis fuerint. Nulli enim recipit Deus quod fit ex propriâ electione et devotione, sed omnia ex mandato et vocatione fieri vult. Propterea etiam Christus diabolos noluit prædicare, etiamsi ipsum esse Filium Dei faterentur et veritatem decerent: noluit enim permittere ut quisquam sine vocatione prædicaret: ergo sic quisque faciat qui præ-

dicare et docere voluerit: demonstret se vocatum; ostendat mandatum quo cogatur, si noluerit, tradat magistratus hujusmodi nebulones lictori. »

Quid igitur respondisset Lutherus eum sic alloquenti orientalis vel occidentalis Ecclesiæ alumno? Ex ore tuo judicaberis; tanquàm nebulo abjiciaris necesse est, certusque diaboli nuntius, nisi dignum vocationis tuæ testimonium attuleris, etiamsi purum putum Evangelium docere constituas; itaque si placet, habeatis angelus, vel per te loquatur dæmon, ille tuus, ut profiteri non erubescis, famosus in colloquio, magister, inficiari non audeas tantæ molis esse, novam condere, totumque per orbem protendere Ecclesiam, ut nec propriâ electione possis tantum opus aggredi nisi reprobante Deo, nec tibi credendum sit immediatam missionem, absque miraculis, aliisque supra naturam donis, arrogantem.

2° Quâ ratione ipsa veræ et sanæ doctrinæ professio necessitatem tolleret missionis, aut ullo modo labefactaret? Non est necessaria, nec divinitus datur missio ad impugnandam fidem, disseminandaque spuria dogmata; non ad mendacii, sed ad veritatis prædicationem, postulatur missio: ergo etiamsi tam constaret veram effudisse doctrinam prætensæ duces reformationis, quàm constat prolatam ab ipsis nefariam errorum colluviem, damnandæ tamen usurpationis incurrisset scelus, cum absque missione ecclesiasticum assumerent sibi ministerium, eò temeritatis proveci, ut quem iuvenierint constitutum ordinem, prorsus invertere machinarentur.

3° Alia sunt veritatis doctrinæ, alia sunt legitimæ missionis testimonia: veritas doctrinæ adstruitur verbo divino scripto vel tradito: utrùm autem legitimam obtinuerint missionem Lutherus, Zuinglius, Calvinus, id pendet ex factis nullibi revelatis: imò demonstratum est eos caruisse tum ordinariâ tum extraordinariâ missione.

4° Id omnibus hæresiarchis solemne est, ut concidisse, vel saltem ad exitum vergere conquerantur infensam novitati, novatoresque proiecientem ac repellentem à communionem suâ, Ecclesiam. Jactitant reseratos sibi veritatis fontes, quasi cæteris omnibus antea reconditos: quidquid profantur, verbum Dei est ab omni defæctatum labe, nec nisi temerè aut stolidè potest in dubium revocari: ac si tanta urgeret reformationis in fide ac moribus necessitas, numquid à sexto saltem seculo, quo

insulsis et impiis pollutam esse dogmatibus Ecclesiam finxerunt Protestantes, deseruissent Deus ad decimum usque sextum, quo evangelicæ, ut putant, doctrinæ faciem Lutherus et Calvinus extulerint? Ergone credibile est, ut Deus tam necessariis tamdiu distulerit reformatores, quibus arcana celestis doctrinæ esset manifestaturus, quæ tum sanctissimos et ad veritatem inhelantes viros, tum generalia ipsa concilia inexorabilis hactenus celavisset? Nemo erit sanæ mentis, qui Lutheri et Calvini declamationibus carere potuisse orbem christiānam, potius non credat, quàm fuisse tot secularis à Christo salvatore contemptam, repulsam, foedissimisque traditam, et intabescentem erroribus Ecclesiam.

5º Venditent ut collibuerit, pseudo-reformatores, ingenii dotes, et scientiarum quam sibi tribuunt suppellectilem; certè in his quæ pertineant ad ecclesiam salutis, sanamque doctrinam, non se existimabunt Apostolis superiores, quos, ut Christus prædixerat, docuit Spiritus omnem veritatem: attamen evangelico non ausi fuissent defungi ministerio, nisi legatione muniti quam acceperant à Christo his verbis: *Sicut misit me Pater, et ego mitto vos*: de illis maxime loquebatur S. Paulus cum diceret: *Quomodo verbè prædicabunt nisi mittantur?* (Ad Rom. cap. 10.)

De ipsomet Christo memorandum illud perhibet testimonium idem Apostolus: *Christus non semetipsum clarificavit ut pontifex fieret, sed qui locutus est ad eum; Filius meus es tu, ego hodie genui te*, (Ad Hebræos, cap. 5.) Hinc toties admonendum curavit ipse Christus sese missum fuisse à Patre: tum quare voluerit per semetipsum gentibus prædicare evangelium, hanc exhibuit rationem: *Non sum missus nisi ad oves quæ perierunt domus Israel*, (Matth. cap. 15.) Ad eò cavebat unigenitus Dei Filius factus homo, ne quid aggrederetur præter missionem à Patre acceptam, quam innumeris confirmavit miraculis.

Inst. 1º: Propositam de necessitate missionis quæstionem rescicare facile est verbis Christi, Joann. 8: *Si veritatem dico vobis, cur non creditis mihi; quicumque ex Deo est, verba Dei audit*. Parvi refert populorum salutè utrum speciali missione donati sint, qui prædicandi susceperint munus, dummodò vera et salutaria prædicent: sicut ægrotorum non magnoperè interest à quibusnam remedia subministrentur, dummodò resarciendæ idonea valetudini; nonnè generatim fideles hortatur Apostolus,

opportunitè ut illos montis imbuant, quibus hæc prodesse possint? Ad Roman. cap. 15, v. 4, ad Thessal. secundæ cap. 5, v. 5. *Nonne mandavit Deus unicuique de proximo suo, Ecclesiastici cap. 17. Ut quid necessaria est missio ad ingerendam doctrinam quam promulgaverunt missi divinitus Apostoli?*

Resp.: Qui dixit: *Si veritatem dico vobis, cur non creditis mihi?* ipse quoque dixit: *Si opera non fecissem in eis quæ nemo alius fecit, peccatum non haberent*: et iterùm: *Sicut misit me Pater, et ego mitto vos*. Non prædicavit Christus nisi missus à Patre, et quidem missione evidenti-bus consignatâ miraculis: quo maxime exemplo revincuntur temerarii, qui nullam missionis ordinariæ vel extraordinariæ probationem afferentes, involare audeant in apostolatûs auctoritatem ac munia. Hos itaque illis compellare promptum est verbis Tertulliani: « Nemo veniens ex alterius auctoritate, ipsam sibi ex suâ affirmatione defendit. » (Lib. 3 contra Marcionem, cap. 2.)

Tametsi fructum aliquem percipere potuissent (quod ipsâ propositi naturâ et experimento refellitur), qui prætensæ reformationis auctorum concionibus aures accommodârunt, an inde sequeretur non esse violatum ab audacioribus illis Apostolis divinum mandatum de non usurpando ministerio? Ac idcirco subtracti sunt intentato Core ejusque sociis anathemati? Neque à delicto immunes haberi possunt, qui talibus se institutoribus tradiderunt; schisma enim quod duces inchoant, populus consecutando fovet, quorum protervia in seipsâ contabesceret, si nemo ipsis adstipularetur; quod intelligens Moyses: *Recedite, inquit, à tabernaculo hominum impiorum, et nolite tangere quæ ad eos pertinent, ne involvamini in peccatis eorum*. (Num. cap. 16, v. 26.)

Nihil ad rem exemplum ductum à salutari-bus remediis à quocumque subministratis: nulla enim requiritur missio nec auctoritas, ut laboranti proximo recuperandæ sanitatis efficaciam indicari possint adjumenta; nec aptius nobis obiciuntur Apostoli hortationes de admonendis et corripiendis ex charitate fratribus; errantes admonere et revocare ab errore, ipsis modò impares non sint, licet mulieribus, quibus tamen præcipit Apostolus *ut in Ecclesiis taceant*, 1 ad Corinth. cap. 4.

Alia sunt charitatis, alia sunt auctoritatis officia: aliud est corripere inquietos, consolari pusillanimes, convertere peccatores ab errore

vix suæ, etc., quod sine adjunctâ auctoritate fieri potest; aliud pastoris munia invadere, Ecclesias constituere, præfecturam in Ecclesiâ Christi gerere; sicut in temporali regno, aliud est perperam agentibus, legesque aspernantibus, monita salutis adhibere; aliud verò adsciscere sibi magistratum munera aut militare imperium, vel ipsum reipublicæ clavam arripere. Frustraque obtenderetur auxiliandum esse proximo, id si fieret per nefas, et contra ordinem à supremo numine præstitum.

Objicies 2º: Ad Ecclesiæ reformationum testandam missionem si miraculis opus sit, pro maximo habenda est miraculo ipsa reformationis propagatio: quot hominum millia prout eam susceperunt animis in Germaniâ, in fœderatis provinciis, intrâ Gallias, etc.! Quàm ubere fructu processit majorem in Britanniam, in Sueciam, in Daniâ, etc.! Quæ nascentis Ecclesiæ Apostolos adjuvabat omnipotens manus, divinæque sapientia, eadem reformandæ destinatis Apostolis Ecclesiæ, præstò fuit, stupendumque in modum opitulata est: adde martyres quos habuit reformationis causâ, multos quidem et insuperabiles, sicut suos elim dùm maximè floruit, christiana religio. Hinc potuerunt Protestantes quosdam sic alloqui Romanæ vindices Ecclesiæ: *Plures efficitur, quoties metimur à vobis*, (Tertull. Apolog. cap. ult.)

Resp. Nequaquàm ex solâ religionis alicujus diffusionem colligi potest, illius auctorem esse Deum; totum penè orbem occupaverat idololatria: num idcirco Deo probata est, et consona rationi? Quot, heu! gentes pervasit, suasque pertraxit in partes Mahumetana superstitione! Numquid colendus nobis et sequendus infamis qui ipsam armorum vi, voluptatumque lenociniis innoxia propheta? Divina procul dubio et admiranda Christianæ religionis propagatio: quod enim pauci Apostoli è gente Judaicâ cæteris invisâ oriundi, illâ ipsâ in gente subjecti et ignobiles, sine litteris, absque ullâ arte dicendi, linguarum prorsus ignari, mechanicis ferè omnes ac plebeis occupationibus assueti, nullo instructi auctoritatis temporalis genere, nullo freti humano auxilio, imò frementibus et adversantibus undique populis, repugnante seculari et potestate et philosophiâ, tam citò, tam latè religionem propagaverint, quæ jubeat adorari Deum hominem factum, postulantibus suis popularibus crucifixum, totamque vitam componi ad evangelicâ instituta,

quibus comprimentur obduratæ tum privatâ tum publicâ consuetudine, deorumque ipso exemplo et cultu consecratæ cupiditates, à Domino factum est istud, et est mirabile in oculis nostris.

Quid verò simile deprehendere est in præsentis reformationis propagatione? Christianæ super religionis jàm per orbem disseminatæ fundamentum astruere dogmata sua moliti sunt reformatores: Christianos alloquebantur sub eminentio Christi nomine, et quasi pro ipso legatione fungerentur: objiciebant continuò scriptum Dei verbum, cujus unumquemque etiam ex imperitis et mulieribus constituebant proprium interpretem; nihil imponebant oneris novi, quod rebelles cohiberet affectus: è contrariò detrahebant quamplurimâ quæ vim inferrent inordinatis naturæ motibus. Tollebant, ut conscientiarum carnificinam, sacramentalem confessionem, quâ mirificè homines à peccatis revocari queant; contritionem, quasi pœnitentem magis peccatorem faceret, deprimebant; satisfactionis necessitatem, quasi meritis Christi derogaret, abolebant; ad remissionem culpæ et pœnæ solam sufficere fidem, contendebant; specialem habentibus fidem, quâ, ut somniârunt, unusquisque tenetur credere se esse justificatum, nulla imputari peccata, prædicabant; docebant solemnibus ne quidem votis ullam induci obligationem; religiosum professis statum, potestatem faciebant ineundi pro nutu matrimonii; eximebant populos à servandis Ecclesiæ præceptis; bonorum operum omnia negabant merita; decernebant extinctum esse liberum arbitrium; statuebant non posse quamdiù animo inesset fides, christianam amitti justitiam; quin et semel comparatam fidem, nec proinde justitiam effluere unquam posse tradidit propalam Calvinus.

Numquid mirabile est diruto aggere præcipientem exundare torrentem? Talis in reformationis progressibus, si miraculis opus fuerit, non ut promoverentur illi, verum ut coercerentur, dicenda fuissent necessaria: quibus enim argumentis efficitur, ut divina sit habenda christianæ propagatio religionis, eorumdem benè multis probatur, præsentis reformationis propagationem humanis machinationibus debere, atque immoderatam appetenti libertatem cupiditati.

2º De martyribus autem Protestantium hoc unum cum S. Augustino adnotare sufficit: « Martyrem non facit pœna, sed causa. » (Lib.

3 contra Cresconium Donatistam, cap. 47.) Tot igitur cum ostensum sit argumentis, invectionem non fuisse nec propagatam auctore Deo, praetensam reformationem, inde consequitur puniri potuisse eiusmodi martyres, sed non coronari. Suos quoque martyres, teste eodem S. Augustino, habuerunt Donatistae, quos refrenare leges imperiales vix potuerint: de illis audiatur sanctus ille doctor: « Prius probe se non esse haereticos vel schismaticos, tum demum de indignis penis suis lividam emitant vocem; tum demum se audeant cum mali aliquid patiuntur, veritatis martyres dicere. » (Contra Epist. Parmeniani, lib. 1, c. 8.) Non tantum dictum est à Christo: *Beati qui persecutionem patiuntur*; persequitur enim ipsa libido; persequitur ambitio; persequitur avaritia; quot enim ærumnas, dolores, animi saltem cruciatus accersere soleant hominibus indomitae cupiditates? Sed dixit Christus, æterna sapientia: *Beati qui persecutionem patiuntur propter iustitiam*; quae quidem cum haeresi et schismate coherere nunquam potest. Non igitur opus est cum obstinatis praetense reformationis martyribus conferre innumerabilem utriusque sexus, omnisque ætatis et conditionis multitudinem martyrum, qui sibi et christianæ religioni, mansuetudine, modestiâ, eximâ morum integritate, ingenio pudore, sincerâ et fervidâ in ipsos inimicos charitate, clarissimisque sæpissimè miraculis, tantam sibi apud ipsos persecutores admirationem pepererunt.

3° Quos venditant reformationis suæ progressus et incrementa Protestantes, illis non possunt ab infandâ temeritate et à sacrilegâ usurpatione excusari: namque remeandum est ad prævia novorum Apostolorum gestis, molitionibus et prædicationi tempora; tanque sciscitantium quo jure, quâ auctoritate, quo missionis genere, ecclesiasticum attribuerint sibi ministerium, maximaque apostolatûs munera exposcere et obire attentaverint; nec non quâ ratione legationem suam probare et patefacere potuerint: quos enim mittit Apostolus Deus, necesse est, ut de illis possit enuntiare illud Christi effatum: *Qui vos audit, me audit; qui vos spernit, me spernit*. At quo pacto teneantur populi tanquam Christum ipsum audire inverecundos, procacesque quosdam homines, qui legatos se à Deo licet probare nequeant, Apostolorum tamen personam sibi imposuerint, et eo nomine totius Ecclesiæ statum velint invertere, quam intolerandæ su-

perditionis, repudiate pluribus à seculis catholicae fidei, corruptæ Evangelii disciplinae, ac impudentis idololatriæ accusare non erubescant?

CONSECRATIONE FIDELIUM. — Ex adductis, probatisque contra Protestantes assertionibus, manifestè consequitur, neque Socinianos, neque Anabaptistas, neque ipsos Græcos à Romanâ divulsos Ecclesiâ, insigniri notis in symbolo Nicæno et Constantinopolitano memoratis: unitatem vindicare quomodò sibi possent Sociniani et Anabaptistæ, quorum alii fidem rationi subdere, alii commentitiis eam modulari ac deludere non verentur revelationibus, utriusque auctoritatis osores, quæ sola est ut secuta dirimendâ controversias via, ita et verum unitatis, ut demonstravimus, principium? De Græcis à Romanâ Ecclesiâ dissidentibus, dubitandum primo aspectu videretur, utrùm adscribere sibi unitatem non valeant, cum in exortis de religione litibus componendis, ecclesiasticâ ducantur auctoritate: at cum unitas recensetur inter essentielles perpetuasque proprietates Ecclesiæ, auctoritatem quæ sit genuinum unitatis principium, constantem esse pariter oportet ac perpetuam, cæterisque eodem in genere præstantiorem: si enim ad auctoritatem confugiendum est, eam quæ major est ordinavit certè Christus, ad constituendam Ecclesiæ suæ unitatem. Verùm Græcorum societas auctoritatem non confitetur quæ sit constans ac perpetua, cum Photii temporibus ab Ecclesiâ Romanâ discesserit, cujus auctoritati obsequabatur; neque cum illâ, auctoritatis gradu contendere potest, spectatâ Ecclesiæ Romanæ antiquitate, catholicitate, Ecclesiarum ad ipsam unitate concursu, tum et illo quem generalibus in conciliis atque in profligandis hæresibus semper obtinuit principatu. Schismatis cum arguantur Græci, laudatam in fidei symbolis sanctitatem sumere sibi non possunt; nec etiam apostolicitatem, cum plurimis post ætatem Apostolorum elapsis seculis, enata sit eorum Ecclesiâ, et à cæteris sejuncta. De catholicitate, quin eâ careant, addubitandi causa nulla est inspectanti quibus ea societas regionibus circumscripta sit.

Quemadmodum unitate? ita et aliis tribus Ecclesiæ notis carere cæteros qui versantur in terris hæreticos et schismaticos, constat ex principis jam positâ: non est itaque cur in eo prohalando conteratur tempus.

CONSECRATIONE II. — Nodum igitur illi, præter romanam, Ecclesiæ, competant *omnes* si-

usq. nota quibus in fidei symbolis designatur et commendatur Ecclesia Christi Salvatoris (quod ad vindicandam sibi Ecclesie veritatem omnino foret necessarium), adductis ex hactenus argumentis colligitur (quod tamen ad nostrae patrocinium cause minimè potest exigi) nullam ex illis insignibus, seu ne unam quidem ex notis de quibus disserimus, adjudicari posse ulli ex societatibus, quae Romanae Ecclesiae urbanter communionem; unde quae illi obsecundant testimonia, *credibilia facta sunt* nimis.

Quaestio ultima.

Utrum assignatae à nobis notae dotibus omnibus induantur ad veras Ecclesiae notas requisitis?

Eò revocantur dotae illae, seu conditiones:

1° Ut quae afferuntur notae sint propriae, non communes: hoc est, ut saltem simul sumptae, ad solam pertineant Romanam Ecclesiam. 2° Ut demonstranda Ecclesiae veritate divinæque ejusdem constitutione, sint illae aliquà certà ratione notiores. Alioquin frustra adhiberentur, cum per seipsam liquidò innotesceret. 3° Cum illà conditione, ut patet, conjunctum est, notarum ut cognitio susceptae naturae praecedat cognitionem Ecclesiae: cū quippe jam cognita, ut quid eidem investigandae navaretur opera? 4° Ut quae proponantur notae sint ad captum vulgi, imperitorumque hominum attemperate, cum vellet Deus omnes humiles salvos fieri et ad agnitionem veritatis revire.

Atqui enumeratas illas conditiones reperire est in quatuor notis quae à nobis expositae sunt, unitate scilicet, sanctitate, catholicitate et apostolicitate.

I. *Notae illae sunt propriae, non communes.*

Ostendimus omnes illas Ecclesiae Christi competere; easdem omnes Romanam in Ecclesiam confluere; nulli aliì societati ne distributivè quidem sumptis posse attribui. Ergo, etc.

II. *Demonstranda notiores sunt Ecclesiae.*

Quod ut penitus intelligatur, recolendum est Ecclesiam Christi esse hominum societatem qui ejusdem fidei professione, eorundem sacramentorum communione, eisdem submissione pastoribus, inter se junguntur. At longè promptius est cognosci unam ex notis commemoratis (quod absolutè sufficit, cum una quaelibet soli congruat verae Ecclesiae), aut etiam illas omnes haberi compertas, quam ex-

plorari et certò discerni, tot huius dogmata et morum instituta, quae complectitur traditum Ecclesiae à Christo depositum, investigari quae ad institutionem naturamque omnium sacramentorum referuntur, tum expendi quaecumque ad Ecclesiae pastorum ordinationem spectent ac munera.

Sedulo adnotandum est (quod aliis indicavimus) licet ad Ecclesiae unitatem requiratur ejusdem doctrinae professio, eorundem sacramentorum communio, etc.; tum non attendi ad veritatem doctrinae, sed ad ejusdem fidei professionem, unitatisque principium, non ad legitimam pastorum institutionem, sed ad eorum inter se consortium; ad eorundem sacramentorum communionem, non ad eorum naturam et efficaciam. Hinc pro certo tenemus pro idoneis inveniendae Ecclesiae notis, non eas esse habendas, quae assignantur à Protestantibus, verae nimirum doctrinae praedicationem ac legitimam sacramentorum administrationem: id quippe notarum genus quam sit hominum plerisque impervium, facillè colligitur ex toto ferè tractatu de iudice controversiarum, moxque summam etiam declarabitur.

III. *Propriae sunt rei demonstranda.*

Totidem cum ipsae sint, ut diximus, Ecclesiae proprietates, praere non possunt reipsa Ecclesiae, sed earum cognitione via sternitur ad eam socerpendam: quemadmodum, lineamentorum quae alicui homini inhaerent, subjecta menti notitia, possumus ad ipsius hominis agnitionem pervenire: hinc iterum concipitur quam impares sint et incongruae ad investigandam Ecclesiam notae à Protestantibus oblatae: prius est enim veram innotuisse Christi Ecclesiam, Christianorum magistram, controversiarumque, ut probatum est, iudicem, quam certò ac indubitanter dignosci veritatem doctrinae, seu complexionem dogmatum ex quibus coalescit depositum fidei.

IV. *Cognita sunt faciles, quas adhibemus notae.*

Quae ad hanc explanandam conditionem iam dicturi sumus, conferantur cum iis quae diximus de praestando ab illiteratis et rusticis, divinae acta fidei: ita enim connexae sunt inter se quaestiones pleraeque de Ecclesiis, ut vix aut nullo modo à se invicem disjungi possint.

Non opus est ut ad omne prorsus hominum genus notae omnes sint accommodatae: sunt enim homines non pauci adeò imbecillae men-

tis et obtusi ad spiritualia ingenii, ut vel simplicissimam dogmatum communium expositionem apprehendere non valeant. At si quatuor notas in symbolis relatas mente contractare nequeant, multò minùs possent Scripturarum discutendis privato examine et canonicitate et sensu, veram investigare et invenire Ecclesiam: ad multorum infirmitati et imperitiæ consulendum, hoc unum planè et abundè sufficit, ut ex notis quæ afferuntur, facilia quædam eliciantur documenta, quæ pro singulorum captu si adhibeantur, illis verè possint Ecclesiæ notitiam ingerere; quò magis autem ratione, iudicio et eruditione proficitur, eò plura eisdem in notis deprehenduntur certa et inconcussa verè signa Ecclesiæ.

Quòd verò Ecclesia Romana indubitatis non careat signis, quibus ab imperitiis etiam et simplicibus agnoscì possit (quæ quidem signa illis contineantur notis quas adscripsimus) sic potest elucidari.

1° Notæ illæ omnes eò collimant ac referuntur, ut eminentem concilient Romanæ Ecclesiæ auctoritatem; unde sic argumentari licet: In confesso est apud adversarios, ad eamque confessionem adiguntur ipsamet facti evidentiâ, in Romanæ Ecclesiæ doctrinam, nullâ unquam ætate sensibilem ac manifestam fuisse inductam mutationem, neque illam prioris atque auctoritatis potioris alicujus Ecclesiæ deseruisse communionem; evidenter etiam constat, ex eâ prodixisse, ejusque institutis firmiter addictos fuisse viros summâ pietate et eruditione orbe toto christiano venerandos, multaque ipsis attributa miracula, quæ pro divinis sanctitatis illorum signaculis haberentur; nullum unquam variis ut sectis impositum est illi privati alicujus auctoris nomen; Catholica ab ipsis hæreticis solita fuit nuncupari; diffusionem ac splendore evidenter superat singulas quaslibet sectas hæreticas vel schismaticas: his vel tantisper consideratis quæ intellectu sunt factia, pronum est, ut Ecclesia illa cæteris anteponatur omnibus, quæ ab eadem, si viâ auctoritatis procedendum sit, facillè vincuntur; si verò ad privatam doctrinæ discussionem provocent, methodum ostendunt plerisque arduam nimis et inaccessam, cæterisque plenam periculi, ac lethalius factam erroribus.

2° Dummodò vel leviter exponatur quid sit apostolicitas, nemo est, nisi mentis penitèns inoua qui statim non percipiat, et ultrò non

fateatur, oportere ut à Christo et Apostofis ducat originem verâ Christi Ecclesia: Romanæ autem Ecclesiæ, eam jure ac meritò aptari notam, non gravis aut diuturni laboris est, rudibus ipsis et imperitiis rationabiliter persuaderi. Nec quidquam effingere potuerunt hæretici, quod illius originem Ecclesiæ novitatis redarguere videatur. Carere autem apostolicitate hæreticas omnes et schismaticas societates, potest facili etiam negotio demonstrari ipsis etiam mediocris admodum intelligentiæ hominibus: omnes enim illæ societates produntur vel ipso auctorum à quibus conflatæ sunt, nomine, earundemque à vetustiori Ecclesiâ, cujus auctoritatem sequebantur, defectione.

3° Notissimum est frequentatam esse in Ecclesiâ Christi prioribus à seculis viam auctoritatis, ad comprimendos hæreticos et schismaticos, inveteratamque esse concilii morem, ut eos anathemate percellant: hæc sunt facta evidentiâ et ab omnibus concessa; hæc hominum vulgo exhiberi possunt; tumque ad summum, si tamen opus fuerit, indicanda sunt alumnis ingenio et doctrinâ parùm valentibus, aliqua generalium synodorum decreta, sicut ipsis exhibentur pervulgata quædam edicta principum. Inde ultrò colligent sibi esse, suam ut instruant fidem, confugiendum ad arcem auctoritatis, cujus aliunde, suæ conscii infirmitatis, necessitatem continuò experiantur ac sentiunt: ergo repugnabunt omni societati, quæ ipsos hortetur et impellit, ut in se omnes suscipiant ferendi adhibito proprio examine de omnibus tum credendis, tum agendis, decretorium iudicium; ergo Protestantium, aliorumque viam auctoritatis refugientium communioni, Romanam antefereant incunctanter societatem. Quòd attinet ad Græcorum schismaticas sectas, poterit per modum historiæ ad instituendos etiam rudes homines, enarrari, si postularent rerum adjuncta, quæ sit origo schismatis Græcorum; quomodò discesserint à Romanâ Ecclesiâ, cujus generalibus in conciliis auctoritatem agnoverant; tum quàm longè sint catholicitate aliisque dotibus eadem inferiores.

Objicies: Quâ probabilitate faciles intellectu haberi possunt quæ ad discernendam Christi Ecclesiam prolatae sunt notæ? Quot opus fuit, ad eas ut expedit vindicandas et explicandas, auctoritatis rationumque momentis; quot diversi generis disquisitionibus, ad hæreticorum retundendos conatus, retegendas cavillationes,

asserendaque Ecclesie jura I Nonne Claudii vel Jurisci argumentis obreuerentur homines theologici non assueti disputationibus?

Et verò, prædictæ ut notæ expendantur, atque ut par est adhibeantur, vel ratione utendum est, vel consuegendum ad Scripturam aut traditionem, vel denique ad Ecclesie auctoritatem. At Ecclesie dotes ac notæ pendent à liberâ Dei voluntate; non igitur solâ ratione ducere possunt explorari: si dicatur, illas esse ope Scripturarum vel traditionis exquirendas et ponderandas, relabi necesse est in incommoda quæ privato ab examine derivantur. Denique non ipsius Ecclesie auctoritate perentari queunt ac introspicî: quid enim jam opus esset notis ad dignoscendam Ecclesiam, si jam cognita et probata esset ejusdem auctoritas?

Resp. 1^a: Hæc objicere non possunt, qui symbola Apostolorum, Nicænum et Constantinopolitanum aliquo in pretio et honore habeant; quæ quidem omnibus, aut ferè omnibus probantur qui se Christianos dici vellint; hæc symbola non confecta sunt hominum duntaxat literatorum solertiumque gratiâ; ipsis proponuntur plebeis, agrestibus, è medio sumptis; qui proinde valeant, adjuvantibus idoneis institutoribus, sufficienter intelligere, quales sint unitas, sanctitas, catholicitas et apostolicitas Ecclesie, ac deinde perspicere euiam societati, auctore Christo, adscribi eis oporteat. Quamvis autem diluendis hæreticorum argumentis, evertendisque omniæ systematibus, impendantur, in longum quandoque sermonem provecitæ, nec sine impigro labore concertationes, non ex eo concludendum est, non posse hominum vulgus de genuinis Ecclesie notis, quantum ipsorum salutis interest, edoceri; eduntur de supremi existentis nominis, de veritate moderantis universum orbem providentiæ, libri multi operosè compositi; nec tamen discussionis multæ opus est, nec molesti laboris, ut vel imperiti, præjudicatis opinionibus, cupiditatibusve non abrepti, mundi summum, omnibusque providentem agnoscant opificem. Sic etiam notæ Ecclesie licet ab hæreticorum assalibus defendere nequeant illiterati, nec earum rationem evolvere, illas tamen ritè ac dilucidè expositas mente possunt attingere, et animo complecti, quantum eorum postulat ordinata institutio.

2^a Cogitatione revolvantur singulæ de quibus agitur notæ, videbitur nec ingenii sagaci-

tatem, nec longum temporis spatium requiri, ut mentem etiam vulgi hominum subeant, si congruenter propositæ sint: Ecclesiam Christi facilè concipitur non esse similem regno in se diviso, et eâ de causâ ruinæ proximo; nec posse absque fixo et certo unitatis principio, fixam et certam haberi unitatem. Haud magis difficile est percipere, non inveniri veram et necessariam unitatem apud societates quæ profitentur non auctoritate, sed privato examine componendas esse omnes de fide et moribus controversias: hæc enim dijudicandi methodus, ut observatum est, non unitatis, sed divisionis inextricabile est principium: de Græcis autem schismaticis, consuecendo ad illud tempus, quo à Romanâ desciverunt Ecclesiâ, oculis quodammodò deprehenditur velut adhuc cruentum rescisse unitatis vestigium.

Consideratis heroicè tot suorum alumnorum sanctitate, quos religiosè colit Romana Ecclesia, et coruscante toties apud eam miraculorum dono, spectatis pariter castis ac severis morum institutis, quæ pervulgatis catechismis inserenda curavit, persuaderi prudenter ipsis potest rudibus, et quidem promptius quàm cæteris (cùm factis et exemplis soleant promptius commoveri), vel nullam extare Ecclesiam Christi, quod Christianæ exhorrescunt aures, vel Romanam societatem, hanc eandem esse Ecclesiam, quam recitando Apostolorum symbolo, sanctam esse Christiani omnes profiteantur.

Intricatâ et prolixâ disquisitione opus non est ut pateat, amplitudine et diffusionem singulis hæreticorum sectis Romanam antecellere Ecclesiam, quemadmodum prolixus et intricatus non requiritur discursus, ut dignoscatur an temporale aliquod regnum latius insigniter protendatur quàm alterum: neque meditatione multâ insudandum est, tum ad intelligendum, ad Ecclesiam Christi pertinere conversionem gentium, tum ad perspicendum quænam societas egregium illud opus in se suscepit et assidue prosequatur.

Eidem quoque Ecclesie Romanæ, et quidem soli apostolicitatem competere, planum facient et ipsius perspecta antiquitas, et omnium, ut diximus, hæreticorum et schismaticorum ab eâ, tanquàm inanum ramorum à feraci arbore, divulsio.

3^a Si queratur num ratione aut Scripturâ, vel traditione aut ipsiusmet Ecclesie auctoritate possit hominum vulgus, sicut legitime

postulat persuasio, erudiri, respondeo ad persuasionem hanc posse hæc omnia subsidia suo modo aptè et efficaciter conferri: paucis istud, ac velut exempli causâ indicabimus, ne jam explanata sæpiùs iterentur.

Sic ratio ipsa docet, auctoritate si componendæ sint de fide et moribus controversiæ, illi præ cæteris adhiærendum esse Ecclesiæ, quæ majorem præ se ferat auctoritatem, atque ita esse à Deo pro summâ sapientiâ ordinatum: sic etiam ex Scripturarum claris quibusdam textibus, quorum authenticitas communi probatur Christianorum consensu, evinci promptissimè potest catholicitas Ecclesiæ, atque deinde facti evidentia declaratur quænam societas eâ dote polleat. Traditio quoque interponi potest, haud quidem disentiendis singularum ætatum monumentis, sed apertis quibusdam, et obviis præscriptionibus. V. g., ut non semel adnotavimus, notissimâ Romanæ Ecclesiæ antiquitate, alienarumque societatum ab ipsâ tanquàm à matrice discessionem dignoscitur in hæc solâ reperiri apostolicitatem, essentialem, ut patet, Ecclesiæ Christi proprietatem; Ecclesiam bonâ fide inquirentes, potest ad sui noticiam ipsa promovere, suas pastorum institutionibus dotes expandendo, ac suæ manifestando præstantiam auctoritatis; sicut mater filijs, è longinquo advectis regno, quibus ignota est, potest seipsam notam facere

exponendis, quæ illorum ignorantiam excutiant, notis.

Si qui verò tam expedita veræ insigniæ Ecclesiæ præ tarditate mentis attingere et assequi non possint, id naturæ notarum quas exposuimus non est imputandum: catholicâ illi doctrinâ eo ferè modo inveniunt, quo teneri admodum infantes, vulgaribus neque quibusdam rudimentis, quorum vim et energiam, quantum satis est ad salutem, apprehendant, aperiente cor eorum Spiritu sancto, absque tamen novâ revelatione, et ad credendum inclinando verissimis, licet incernarrabilibus, modis.

Hæc operæ pretium videtur advocare præclara ista illustrissimi Fenelonii verba: « L'homme ignorant n'a besoin ni de livre, ni de raisonnement pour trouver la vraie Eglise; les yeux fermés, il sait avec certitude que toutes celles qui veulent le faire juge, sont fausses, et qu'il n'y a que celle qui lui dit de croire humblement, qui puisse être la véritable: au lieu des livres et des raisonnements, il n'a besoin que de son impuissance et de la bonté de Dieu pour rejeter une flatteuse séduction, et pour demeurer dans une humble docilité: il ne lui faut que son ignorance bien sentée pour décider. » (Lettre sur l'existence de Dieu, sur le culte digne de lui, et sur la véritable Eglise.)

Sectio tertia.

DE INFALLIBILITATE ECCLESIAE.

CAPUT PRIMUM.

DE INFALLIBILITATE ECCLESIAE GENERATIM SPECIATA.

Errare non potest Ecclesia in his quæ ad fidem rite sive pertinent.

ARGUMENTORUM PRIOR CLASSIS.

Desumpta ex assertionibus hæcenus positis ac probatis.

Ut in stabili, sapienterque extractâ domo coherent sibi omnia, ita in Ecclesiâ Christi coagmentantur inter se quæ proponuntur doctrinæ diversa capita, unde ex his quæ jam tractavimus, deducuntur certissime et obvise

probationes ad vindicandam Ecclesiæ infallibilitatem tanto animorum æstu, tot ab hæreticis impugnatam.

1° Ex unitate Ecclesiæ necessariò consequitur ipsius infallibilitas. Ad eam quippe unitatem requiri ostendimus fixum et immutabile unitatis principium, illudque in ipsius Ecclesiæ auctoritate divinitus esse constitutum. Ergo concidere nunquàm potest aut labefactari hæc auctoritas, nec proinde aberrare à fide Ecclesiæ, quin abruptatur vinculum unitatis necessarium. Frustra hæc obtruderetur jactata rotas à Protestantibus, totæque confutata articulo, ut aiunt, fundamentali et non fundamentali distincto. Præterea, non

posse conciliari cum enuntiatâ in symbolis unitate, professionem hæresis, ita semper fuit persuasum in Ecclesiâ, ut eos qui suis parere pertinaciter detrectaverint decretis, anathemate percussos voluerit, atque à suâ communionem constanter alienos habuerit : at quo jure, si careret infallibilitate? Respondeant Protestantes, qui unumquemque idcirco volunt privato examini Scripturarum in fidem suam informandam incumbere, quia Ecclesiæ detrahunt eam quam illi adscribendam esse contendimus infallibilitatem. Denique fingi non potest eodem prorsus tempore, quasi conspiratis subitò partibus, à professione fidei universam deficere Ecclesiâ : temporis igitur interjecto, et quidem haud exiguo intervallo (si deficeret), alii fidem, alii hæresim in Ecclesiâ profiterentur; ergo tunc dilaberetur ac prosunderetur unitas, quæ postulat ejusdem professionem fidei.

2° Ex Ecclesiæ sanctitate colligitur æquè perspicuum ejus infallibilitatis argumentum. Ex mox dictis, omnes interposito anathemate compellit Ecclesiâ, omnibus quæ de fide et moribus protulerit decretis, irrevocabili assentiri : at sublato inerrantiæ dono, iniquitatis et nefariæ dominationis argueretur inflexibilis ille rigor, quo sub tantâ penâ fideles ad combibendum quodlibet errorem adigerentur? Deinde dogmaticis in decretis si possit Ecclesiâ hæresim sectari ac propinare fidelibus, evangelica posset nonnunquam instituta de moribus impetere, cum ad fidei thesaurum doctrina quoque morum pertineat, eademque innitatur divinâ revelatione : posset populis contrarias divinis legibus definitiones, tanquam inviolabilem componendæ vitæ regulam proponere, quo inditâ sponsæ Christi sanctitate quid magis indignum!

3° Cum Ecclesiæ catholicitate conjunctum est infallibilitatis privilegium. Visibilitate et catholicitate defraudari nunquam potest Ecclesiâ; ergo neque doctrinam fidei potest unquam deserere : licet enim adhuc tunc visibilis atque diffusa perstaret, tanquam aliqua societas quæ christianam se profiteretur, haud spectandam se præberet, qualem ipsâ catholicitate agnoscendam voluit Christus, cum non diffunderetur ut vera Ecclesiâ, cujus ad naturam et constitutionem necessaria est veræ professio fidei.

4° Evidentissimum subministrat infallibilitatis Ecclesiæ argumentum apostolicitas. Ad apostolicitatem nimirum necesse est, ut quam

nunc tenet Ecclesiâ doctrinam, eadem ab ævo Apostolorum immunis ab omni erroris notâ manaverit; idemque argumentum ad futuras spectat ætates, cum nullis temporum spatiiis circumscribatur apostolicitas, eademque perpetuò repugnet novitati.

5° Demonstratum est omni probationum genere, supremum esse controversiarum judicem constitutam Ecclesiâ, ipsiusque auctoritate dirimendas lites omnes quæ de rebus fidei exoriuntur. Supremo illo tribunali suo in genere nullam est superius et æquale; ab illo interjici appellatorem non licet; ipsique depositâ omni dubitatione, tum exteriùs, tum interiùs parendum est : hanc autem supremam, tanquam absolutam Ecclesiæ auctoritatem, nemo confitebitur, qui infallibilitatis donum illi non attribuat. Ecclesiæ decretis ita strictè et absolutè præcipit Deus obtemperari, ut si erraret unquam Ecclesiâ, Deus ipse summè verax manifestè patrocina-retur errori, quod suspicari nefas, suamque ludibrio propalam auctoritatem objiceret. Hunc esse præstitutum divinitus ordinem demonstravimus, ut si auctoritatis dijudicaretur quid credendum, quid respiciendum sit ad assequendam salutem, tum etiam omnibus hæreticorum et schismaticorum sectis, visibili auctoritate Ecclesiâ Christi antecellere : ergo si falli posset et consequenter fallere, intrinsicè ac necessariis ipsis dignoscendæ ac tuendæ fidei ordinatis principiis, non per accidens, sed ipsorum naturâ, in errorem detruderetur populus christianus, neque ulla suppeteret via detegendæ veritatis, cum constituta ipsa divinitus auctoritas deterreret à fide. Tantò etiam efficacius, suscepto implicaretur errore, et ad errorem populos incitaret Ecclesiâ, quantò magis persuasum habeat sibi esse concessam à Christo infallibilitatem, nec posse unquam sua retractari ac reformari judicia.

6° Quid plura? Probavimus permansuram Christi jugiter Ecclesiâ; ergo nunquam excidet à professione veræ fidei, cum hoc ipso adulterinas inter societates deberet connumerari, quarum nulla potest haberi Christi Ecclesiâ.

ARGUMENTORUM SECUNDA CLASSIS,

Ex apertis Scripturæ testimoniis deprompta,

Tris seligimus, quibus nisi eliciatur assensus, cætera nihil proficerent.

Primum : Matthæi cap. ultimo : *Data est mihi, inquit Christus, omnis potestas in cæli*

et in terrâ; videntes ergo docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, et Filii, et Spiritûs sancti, docentes eos servare omnia quaecumque mandavi vobis, et ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem seculi. Ad Apostolos dirigi hæc verba patet ex antecedentibus, totoque contextu : dixerat evangelista: *Undecim autem discipuli abierunt in Galileam, in montem ubi constituerat illis Jesus; et videntes eum adoraverunt, quidam autem dubitaverunt; et accedens Jesus locutus est eis, dicens: Data est mihi omnis potestas,* etc. Duodecim elegerat apostolos Christus: proditor Judas, filius perditionis, suspensus crepuit medius, abiitque in locum suum; undecim supererant quos affatur Christus. Idem testatur Marcus cap. ultimo.

Ad successores Apostolorum etiam referuntur citata promissionis verba: pollicetur enim Christus sese pastoribus ad quos illa pertinent, adfuturum esse usque ad consummationem seculi: ergo usque ad finem mundi; hæc sola significatio subjecta est illis vocibus, *consummatio seculi*. Quæ à S. Matthæo, eoque solo usurpata sunt, cap. 13, v. 39, 40 et 49; c. 24, v. 3 et 14; c. 28, v. 20; porro non ad finem usque mundi producenda erat Apostolorum vita in terris, sed pro patribus nascituri erant Ecclesiæ filii in quibus cerneret apostolici muæris et auctoritatis hæredes. Meritò itaque ministrum Basnagium sic urget doctissimus Bossuetius: « Le ministre prétend qu'il fallait traduire, *jusqu'à la fin du siècle*: sur ce fondement, il assure que l'assistance promise par ce lieu, ne passe pas le siècle où les Apôtres ont vécu: tout ira bien durant soixante ou quatre-vingts ans, si l'on veut, qu'il restera en vie quelqu'un des Apôtres: comme si l'on ne devait plus ni enseigner ni baptiser après eux, ou que Jésus Christ n'ait eu dans sa promesse aucun égard à ces fonctions, qui sont les seules qu'il exerce prime. »

Et quis sanè possit opinari, defunctis Apostolis, quo tempore tot emergere hæreses, tot ingruere persecutionum genera, specialique præsidio maxime indigeret Ecclesia, ipsi à Christo Domino qui omnia prævidebat, donum infallibilitatis tùm esse adimendum, cùm tam studiosè eadem admitteretur gratissimo, ut omnes fatentur, cultu Deum sibi demereri? Quot illis temporibus pretiosâ in conspectu Domini morte martyres, et absolutâ numeris omnibus pietate conspicui cujuscum-

que ordinis fideles, incontaminatam commendarunt Ecclesiæ fidem!

Probandum superest, relatis promissionis vocibus enutritari tutelam divinamque præsidium, quo ab errore in iis quæ ad fidem revocantur, tuta et immunis præstaretur usque ad consummationem seculi. Id perspectum erit, si verba ista Christi: *Et ecce ego vobiscum sum*, conferantur cum aliis Scripturæ testimoniis, quibus certum et efficax spondetur auxilium: v. g., libri Judicum c. 6, apparuit Gedeoni angelus Domini, et ait: *Dominus tecum, virorum fortissime; dicitque ei Gedeon: Obscuro, mi domine, si Dominus vobiscum est, cur apprehenderunt nos hæc omnia? Dixitque ei Dominus: Ego ero tecum, et percuties Madian quasi unum virum.*

Psalmo 22, v. 4: *Nam etsi ambulavero in medio umbræ mortis, non timebo mala, quoniam tu mecum es.* Isaïæ c. 43, v. 2: *Cùm pertransieris per aquas, tecum ero, et flumina non operient te.* Jeremiæ c. 1, v. 19: *Et bellabunt adversum te, et non prevalebunt, quia ego tecum sum, ait Dominus, ut liberem te.*

In hujusmodi testimoniis asserturum efficax et ad instantes accommodatum necessitates auxilium: Christus Apostolis, eorumque hæredibus pollicitus est absolutum, et quale requirebatur ad Ecclesiæ suæ gubernationem, præsidium: quasi dixisset Apostolis et eorum usque ad mundi finem successoribus: Confidite, nihil est reconditum in divinis institutionibus, quod ut oportuerit declarare non possitis; ego sum veritas; nulli sunt obices, quos, me presente et juvante, perrumpere non valeatis. *Data est mihi omnis potestas in caelo et in terrâ; indivulsâ charitate æternoque fœdere devinctus Ecclesiæ, semper adero, ne quid docentibus vobis detrimentum capiat fides, sine quâ impossibile est ut vel ipsa mihi dilectissima placeat Ecclesia.*

Objicies: Dixit Christus: *Ubi enim sunt duo vel tres congregati in nomine meo, ibi sum in medio eorum*, Mat. c. 23, v. 20. Non inde consequitur, quoties duos vel tres in Christi nomine congregari contigerit, toties inerrantiæ dono futuros esse hunc præditos: ergo nec illis Christi verbis: *Et ecce sum vobiscum omnibus diebus*, etc., spondetur infallibilitas Apostolorum successoribus.

Resp. : Neg. consequentiam; verbis istis hæc sententia continetur: Ubi duo vel tres in nomine Christi convenerunt, ibi adest Christus, ut eis vim et sapientiam largiatur quâ in-

digeant ad suis fungendum officii; quanto magis congregati in ejus nomine episcopi, adjuvandi sunt et prohibendi ab errore in ferendis judiciis quæ spectant ad regendam in fide ac moribus Ecclesiam! Ita, sicut adnotat Bellarminus, locum illum synodus œcumenica Chalcedonensis in epist. ad S. Leonem, quæ est post finem tertiz actionis ejusdem concilii; item sexta synodus actione 17; Toletanum III, non procul ab initio; Innocentius papa, apud Gratianum distinct. 20, can. *De quibus*; S. Cœlestinus in epist. ad concilium Ephes.; S. Cyrillus in expositione symboli Nicæni, intellexerunt.

Ad expositum delegantis Apostolos testimonium Christi revocari possunt, tum Isaïæ cap. 9, v. 7, ubi assertur confirmandum esse à Christo et corroborandum *in iudicio et justitiâ, amodù usque in sempiternum*, regnum ejus, quod est Ecclesia; tum Ezechielis cap. 27, v. 26 et 27; Oseæ cap. 2, v. 19 et 20, ubi declaratur efficacia et perpetuitas sancienti cum Ecclesiâ fœderis, sed maximè cap. 14 Joann. v. 16 et 17: *Et ego rogabo Patrem, et alium Paracletum dabit vobis, ut maneat vobiscum in æternam, Spiritum veritatis.*

Secundum: Postquam divinitatem Christi confessus est Petrus, respondit illi Salvator: *Et ego dico tibi, quia tu es Petrus, et super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, et portæ inferi non prævalebunt adversus eam*, Matt. c. 16, v. 16. Portæ erant pars civitatum maximè munita; ad portam conveniebat in Palæstinâ populus; sedebant ad decernendum iudices; agitabantur lites; iniri solebant pacta et contractus; portæ inimicorum vocabantur vires et potestas; unde ad hæc verba Geneseos, quibus Abrahamum compellavit Deus: *Possidebit semen tuum portas inimicorum tuorum*, subiungit synopsis criticorum id commentarii: *Hebraismus, quasi diceret: Hostibus superiores erunt; in portis erant propugnacula.*

Quid autem allato mox in testimonio significant portæ inferi? Designant, ut ait S. Hieronymus, portas inferi, vitia atque peccata, vel certè hæreticorum doctrinæ, per quas illiciti homines ducentur ad tartarum. In hunc Evangelii locum, tom. 4 operum. Cùm statim post confessionem S. Petri apponantur citata verba, referuntur maximè ad illorum hominum molitiones, quos ad eversionem catholicæ fidei instigat pater mendacii diabolus: at quis futurum non intelligat, ut adversus Ecclesiam prævalerent, disturbareturque docendi ministerium, si quando ab integritate doctrinæ ipsa

deflecteret, suisque lethiferam sanciret decretis novitatem?

Memoratum ad textum adjungi potest illud Apostoli pronuntiatum: « Ut scias (alloquitur 1 Timoth. 1, 3, 13), quomodo oporteat te in domino Dei conversari, quæ est Ecclesia Dei vivi, columna et firmamentum veritatis, »

Textum hunc ut alienum in sensum detorqueant, nonnulli quam defendimus infallibilitatis inimici, reponunt Ecclesiam esse columnam et firmamentum veritatis, *jure, non facto*, hoc est, illam esse constitutam, tutandæ ut addicatur veritati, sed muneris et officio posse aliquando deesse; nunquam tamen defecturam ab ipsis, ut vocant, fundamentalibus articulis, quibus retentis adhuc stabit. Conficta prorsus et distorta hæc interpretatio: non assertit duntaxat Apostolus id esse muneris mandatum Ecclesiæ, ut fulcire conetur veritatem, quod quidem officium singulis injunctum est pastoribus, sed hanc esse Ecclesiæ constitutionem et naturam, ut veritatem non patiat excidere.

De distinctione fundamentalium et non fundamentalium, qualis est à Protestantibus inventa, satis superque diximus: pudeat P. Courayer commentum illud jam attritum recedere ad excutiendam Ecclesiæ, quam deseruit, infallibilitatem; æquiores sese præbuerunt illo apostatâ prætensæ duces reformationis, qui ut olim Balaam, ita interdum, quasi suarum oblitæ partium, obsecundant veritati.

« Ecclesia, inquit Lutherus, est columna et firmamentum veritatis: nam sic habet symbolum omnium nostrum: Credo Ecclesiam sanctam, catholicam, ut impossibile sit illam errare, etiam in minimo articulo » (de servo Arbitrio, tom. 3 operum). « Sic illius (Ecclesiæ) auctoritatem Deus commendat, ait Calvinus, Instit. lib. 4, c. 1, ut dum illa violatur, et suam ipsius immutatam censeat: neque enim parvi momenti est quòd vocatur columna et firmamentum veritatis, et domus Dei, quibus verbis significat Paulus, ne intercédât veritas Dei in mundo, Ecclesiam esse ejus fidam custodem, quia ejus ministerio et operâ voluit Deus puram verbi sui prædicationem conservari. »

Reverà soli internæ, ut aiunt, Ecclesiæ firmitatem hanc in fide inconcussam attribuunt Lutherus et Calvinus: verum quâ ratione hortaretur Timotheum ut in Ecclesiâ internâ et invisibili satageret aptè conversari, curaret se ipsum *probabilem exhibere Deo operarium inconcussum*

tem, rectè tractantem verbum veritatis, ad Ephes. c. 4? Jam aliunde confutavimus signum istud de invisibili Ecclesiâ, et ostendimus ad Ecclesiam ut visibilem pertinere Christi promissiones.

Tertium : Ephes. cap. 4, v. 11 : *Et ipse dedit quosdam quidem Apostolos, quosdam autem Prophetas, alios autem pastores et doctores ad consummationem sanctorum, in opus ministerii, in ædificationem corporis Christi, donec occurramus omnes in unitatem fidei et agnitionis Filii Dei.... Ut jam non sinus parvuli fluctuantes, et circumferamur omni vento doctrinæ in nequitiâ hominum, in astutiâ ad circumventionem erroris.*

Infallibilitate si destitutum episcopale ministerium, pronum est ut instar parvulorum in rebus ad fidem attinentibus vacillent populi, imò in errorem abripiantur pastorum institutus, quibus auscultare et obsequi debeant : proclive est etiam ut mutuo secum miserè collidantur, dum alii aliis adherentes ducibus, dicendum putabunt : *Ego quidem sum Paulus ; ego sum Apollo ; ego sum Cepheus.*

ARGUMENTORUM TERTIA CLASSIS,

Ex constanti traditione ipsiusque universalis Ecclesiæ testimonio.

Accepisse à Christo in fide et moribus infallibilitatis donum Ecclesiam declaratur constanti traditione tum apud Græcos, tum apud Latinos ; quæ quanti hoc inprimis in capite valeat, ex mox dicendis patebit.

Ex Græcis, appellamus Galliæ nostræ decus, S. Irenæum, edoctum à S. Polycarpo Joannis Apostoli discipulo : « Non oportet, » inquit, apud alios quærere veritatem, quam « facile est ab Ecclesiâ sumere, cum Apostoli quasi in depositarium dives, plenissimè in eam contulerint omnia quæ sunt veritatis : ut omnis quicumque velit, sumat ex eâ potum vitæ. » (Lib. 3, adversus hæreses, cap. 4.) Idem etiam apertius cap. 14 : « Ubi enim « Ecclesia, ibi et spiritus Dei, et ubi spiritus Dei, illic Ecclesia et omnis gratia : spiritus autem veritas. » Docet S. Irenæus non posse Ecclesiam à Spiritu sancto divelli, neque ab Ecclesiâ spiritum veritatis ; unde igitur in eam error posset obrepere ?

Apud Clementem Alexandrinum, « verus « fidelis ille est qui Apostolicam et ecclesiasticam servat dogmatum rectitudinem. » Apud eundem, hæreticus ille est, « qui adversus « ecclesiasticam recalcitravit traditionem, et in « humanarum hæreson desiluit opiniones. » Stromatum lib. 7. Origenes affirmat, errorem

ab Ecclesiâ, Deo protegente propulsari. « Ecclesia Dei viventis, inquit, veritate dei munita est. » In Jerem. Homil. 5. Ecclesiam exhibet eâ luce perfusam quam à Christo mutatur : « Ex cujus lumine illuminata Ecclesia, etiam ipsa lux mundi efficitur. » In Genes. homil. 1. Proficitur S. Alexander, Alexandriæ patriarcha, « unam ac solam, catholicam, apostolicam Ecclesiam, quæ semper quidem « inexpugnabilis est, licet universus eam orbis « oppugnet : victrix una est omnis impiæ factionis hæreticorum, qui adversus ipsam insurgunt. »

Infallibilis procul dubio Ecclesia, quæ nec ab universo mundo potest expugnari, nec ullâ hæreticorum factione dimoveri à fide, et quæ ex omnibus hæreticis certissimum agit triumphum. Hanc infallibilitatem disertè agnoscit S. Athanasius, cum ita pronuntiat : « Fidelis « sermo, et non vacillans promissio ; invicta res « est Ecclesia, etiamsi adsint portæ inferi, « quamvis tum infernus ipse, tum ii qui in ipso « principes mundi tenebrarum, moveantur. » (Unum esse Christum Orat. tom. 2.) Nutaret promissio, invicta non foret Ecclesia, si unquam spiritu erroris abriperetur. S. Cyrillus Jerosolymitanus exponit quare Ecclesia nuncupetur catholica : « quia, inquit, docet catholicè, hoc est, universaliter, et sine ullo defectu vel differentia, omnia dogmata. » Catechesi 18.

Idem æquivalentibus verbis testificatur S. Cyrillus Alexandrinus : « Luce Domini, inquit, « Oper. tom. 2, plena est Ecclesia. Nunquam « cessabit Ecclesiæ gloria. » Quo evaderet illud decus Ecclesiæ, si errorem profiteretur ?

Ex Latinis : Tertullianus Ecclesiarum consensionem firmissimum esse veritatis argumentum sic probat : « Nullam respexerit Spiritus sanctus (Ecclesiam) ut eam in veritatem « deduceret : ad hoc missus à Christo, ad hoc « postulatus à Patre, ut esset doctor veritatis : « neglexerit officium Dei villicus Christi vicarius, siens Ecclesias aliter interim intelligere, aliter credere, quàm quod ipse per Apostolos prædicabat ; equid verisimile est ut « tot ac tantæ in unam fidem erraverint ? »

S. Cyprianus : « Una mater (Ecclesia) fecunditatis successibus copiosa : illius foetus nascimur ; illius lacte nutrimur ; spiritu ejus animamur ; adulterari non potest sponsa Christi, incorrupta et pudica. » (De unitate Ecclesiæ.) S. Hilarius : « Os Christi Ecclesiam esse, et Prophetica et Apostolica auctoritas

« est. » Idem : « Hoc Ecclesie proprium est, ut
 « tunc vincat cum læditur, tunc intelligatur cum
 « arguitur, tunc obtineat cum deseritur. » (De
 Trinit. lib. 7, n. 4.) S. Hieronymus : « Ipsam
 « Ecclesiam singulari virtute firmavit (Christus),
 « ut immobilis in secula sempiterna consiste-
 « ret. » S. Ambrosius : « Spectat (Ecclesia)
 « aliorum naufragia, ipsa immunis et exors
 « periculi, parata semper ut sibi illucescat
 « Christus, atque ejus illuminatione jucundita-
 « tem acquirat sibi. » (In Lucæ cap. 8.) S. Au-
 gustinus : « Ipsa est Ecclesia sancta, Ecclesia
 « una, Ecclesia vera, Ecclesia catholica, contra
 « omnes hæreses pugnans; pugnari potest,
 « expugnari tamen non potest : hæreses omnes
 « de illa exierunt, tanquam samenta inutilia
 « de vite præcisa, ipsa autem manet in radice
 « suâ, in vite suâ, in charitate suâ : porta in-
 « feri non prævalent adversus eam. » (De Sym-
 bolo, operum tom. 6.) Vide etiam S. Fulgen-
 tium ad Monim. lib. 5, cap. 4; Vincentium
 Lirinensem, commonit. 1, cap. 25; S. Leonem,
 epist. 60, etc.

Novimus quidem parùm laborare Protestan-
 tes de traditionis auctoritate; verùm ut nunc
 omittamus quæ suo loco ad eam vindicandam
 congerenda curabimus, speciale nobis, idem-
 que firmissimum ea suppeditat argumentum
 infallibilitatis Ecclesie, si attendatur non po-
 tuisse tum Græcos, tum Latinos perpetuò
 ignorare, utrùm Ecclesie Christus hoc donum
 contulerit, necne, aut saltem utrùm Ecclesia
 crediderit à temporibus apostolicis, hoc sese
 præsidio exornatam atque munitam.

Diximus latere perpetuò non potuisse tum
 Græcos tum Latinos utrùm infallibilitate do-
 nata sit Ecclesia, utrùmve præstantissimo illo
 dono careat : tale est enim suapte naturâ, ut
 ignorato quid de momentosâ illâ questione
 sentiendum sit, ignoretur pariter, quale do-
 gmaticis Ecclesie decretis obsequium adhiberi
 debeat : utrùm scilicet iisdem, absoluto et ir-
 reformabili adharendum sit assensu. Hujus-
 modi autem ignorantia prioribus etiam seculis
 implicatam fuisse, totam fidelium societatem,
 id prorsus alienum est à sapientiâ et charitate
 Christi.

At saltem, ut addidimus, latere perpetuò tum
 in Oriente tum in Occidente non potuit, utrùm
 Ecclesia sese constanter crediderit infallibilem
 in dirimendis de fide ac moribus controversiis :
 id certè singulis ætatibus tam cognitu obvium
 fuit, quàm Protestantibus apertam est, eorum
 societatem infallibilitatis donum sibi non at-

tribuere, quamvis sæpiùs se gerat, quasi pro
 concessio illud sumeret.

Allis adhuc si opus esset argumentis ad
 convincendum nunquàm dubitasse Ecclesiam,
 quia infallibilitate donata sit à Christo, id
 apertissimè testarentur generales synodi, tum
 pronuntiandi ac decernendi quæ utantur ra-
 tione, tum irrevocabili quousque ipsorum ob-
 temperetur decretis, anathemate. Sic profan-
 tur, ut olim apostoli : *Viam est Spiritus sancto
 et nobis. Jam verò ex eo quòd ab ætate aposto-
 licâ et sequentibus, Ecclesia constanter credi-
 derit collatum sibi fuisse infallibilitatis subsi-
 dium, ambigere non possumus, quin illo reipsâ
 potiatur. Abhorret enim ab ipsis constitutione,
 ac provido ejusdem regimine, sic eam ferè ab
 ortu suo fuisse obtæcatam, ut sibi infallibili-
 tatem, quæ nulla foret, confidenter ac perpetuò
 attribueret : numquid probabile est eam non
 à Christo, non ab Apostolis edoctam esse quòd
 potestatis in causis fidei ac morum acceperit ?
 Infallibilem si falsò sese arbitraretur, cogitari
 vix posset perniciosior fidei depositio, ac fide-
 lium salutis hallucinatio : ab erroribus enim
 quos approbasset, ac vibrato anathemate pro-
 posuisset Ecclesia, quo pacto revocaretur, et
 à grassante, quòd peperisset scandalo desiste-
 ret, cum se errori imperviam, nec suis in de-
 cretis locum esse emendationi, persuasum
 haberet ? Ergo vel ipsius testimonio, sicut et
 constanti traditione, excutitur omnis de con-
 cesso illi infallibilitate dubitatio.*

ARGUMENTORUM QUARTA CLASSIS,

Ex rationibus theologicis.

Quotquot in primâ classe argumentorum,
 expositæ sunt consecutiones derivatæ ex pro-
 batis antea thesibus, totidem habentur maximi
 momenti rationes theologicæ, quibus alias non-
 nullas possumus attexere.

1^a Quia negant Protestantes, Ecclesie au-
 ctoritate definitivè componendas esse pullu-
 lantes de fide controversias, idè inficiantur,
 infallibilitatem Christum esse impertitum Ec-
 clesie : quibus igitur argumentis comprobatum
 est, indubitanter constitutam esse Ecclesiam
 supremam controversiarum illarum judicem,
 eadem recurrunt et ingeminantur ad asseren-
 dum Ecclesie infallibilitatis donum.

2^a Ostenditur ab ipsis Protestantibus Deistas
 debellantibus, nec potuisse sperari, nec reipsâ
 factum esse, religionis ut officia, quantum par
 est, dignosceret humanum genus, nisi reve-
 lantis auctoritate Dei duceretur, quæ aberrare

non potest. Ostenditur à Catholicis quantàcumque auctoritate in seipsis polleant Scripturæ divinitus inspiratæ, requiri tamen ad certò dignoscendam credendorum agendorumque veritatem, ut Ecclesiæ interprete, sacræ illæ litteræ explanentur, ejusdemque freti testimonio, dicere possent fideles cum Apostolo, anathema angelo doctrinam aliquam contrariam è cœlis (quod repugnat), afferenti. Quibus argumentis astruere studuerunt ipsimet Protestantés contra Deistas, divinx ac proinde infallibilis auctoritatis necessitatem, iisdem, si consequenter ratiocinarentur, confirmari intelligerent infallibilem in Christianâ Religione, auctoritatem Ecclesiæ.

3º Urgeri possunt ratione quâ demonstrat Bossuetius, pervulgatâ apud eos doctrinâ de judiciis Ecclesiæ, deplorandam religionum foveri indifferentiam: postquàm adnotavit hanc esse decantatam eorum methodum, ut propriâ unusquisque disquisitione et postpositâ cui certò et constanter adhæreant, Ecclesiæ auctoritate, suam audeat informare fidem, continuò subjicit: « Mais que feront ceux qui « de bonne foi demeureront convaincus de leur « ignorance, et se sentiront incapables de rien « prononcer sur des matières si hautes et si « disputées? Que feront-ils, dis je, sinon à la « fin de croire bonne toute religion, et se sau- « ver dans l'asile de l'indifférence, qui est en « effet la disposition, où l'expérience fait voir « que vous mène votre réforme? » Instruction pastorale sur les promesses de l'Eglise, chap. 18.

4º In symbolo Apostolorum quod ipsi profitentur Protestantes, habetur expressa mentio de Ecclesiâ: altum verò silentium de Scripturis atque sacramentis; quâ nempe de causâ, hæc spontè occurrit: positâ Ecclesiæ auctoritate, eâque infallibili, prævidebatur comparanda de Scripturis et sacramentis necessaria certaque notitiâ.

Solvuntur objecta.

Objectio desumpta ex antiquo Synagogæ statu.
— Carebat infallibilitate synagoga; atamen verbis non minùs significantibus, commendatur in Deuteronomio ipsius auctoritas, quàm in Evangelio, christiani auctoritas ministerii. Deuter. cap. 17: *Si difficile et ambiguum aprè te judicium esse perspexeris inter sanguinem et sanguinem, causam et causam, lepram et lepram, et judicium intra portas tuas videris verba variari: surge et ascende ad locum quem elegerit*

Dominus Deus tuus, venesque ad sacerdotes Levitici generis, et ad judicem qui fuerit illo tempore; quaresque ab eis, qui indicabunt tibi judicii veritatem; et facies quodcumque dixerint, qui præsumt loco quem elegerit Dominus, et docuerint te.

Resp.: Quidquid sit de synagogæ infallibilitate, de quâ mox dicemus, longè minùs ad eam significandam aptum est adductum Deuteronomii testimonium, quàm exposita à nobis loca novi Testamenti ad adscribendum Ecclesiæ christianæ absolutum inerrantæ donum: in textu enim Deuteronomii agebatur de particularibus causis apud judices qui civitatum ad portas pro more tunc usurpato sedebant, primùm agitandis: illi autem si dissentirent, ad supremum gentis tribunal, cui præerat summus pontifex, ultimum deferrebat judicium: de ipsis decernebat temporibus pro speciali reipublicæ judicæ constitutione, quæ *theocratia* dici poterat. In illis quæ allata sunt verbis memorantur diversæ questiones de intentatis videlicet criminibus, de civilibus negotiis, de discernendâ quæ apparebat leprâ, ejusque agendâ aut affirmandâ sanatione: ad hujusmodi componendas lites non requirebatur in iudicibus infallibilitas, sed sola auctoritas cui esset ab omnibus obtemperandum: citato textu nullum designatur propositum dogma, aut definita morum regula, in iudiciis quæ indicantur, sed præscribitur populo ut delatis in causis sequatur decreta iudicum, paratâ contumacibus capitali poenâ.

At in testimonio quæ deprompsimus ad probandam Ecclesiæ christianæ infallibilitatem, agitur de proponendis et ir retractabili assensu credendis dogmatibus, morumque necessariis christianam ad vitam placitis; textibus illis enuntiantur distinctè et absolutè promissiones quibus spondet Christus continuum et efficax docentibus Apostolis eorumque successoribus præsidium.

Instabis: 1º Quamvis citato Deuteronomii testimonio non distinctè enuntietur iudicandi potestas quæ circa dogmata versetur aut interdum regulas, fieri attamen non potuit, ut interdum Judaicâ in republicâ, sicut solet in societatibus revelatam religionem præfidentibus, non emergerent quandoque de rebus quæ divinam ad fidem attinerent, variæ contentiones; auctoritate, eâque infallibili dijudicari debuerunt, si tenenda esset in causis religionis illa methodus quam Romana sequitur Ecclesia: perspicua tamen suppetunt Scripturarum testimonia quibus planum fiat, nequaquàm infallibilitas

dono præditam fuisse synagogam. Isaiæ cap. 56 legitur : *Speculatores ejus cæci omnes : ne acierunt uniuersæ, cænes muti, non valentes latrare, videntes tana, dorsidentes et amantes somnia* ; Jeremiæ cap. 8 : *Ipsi pastores ignorauerunt intelligentiam : omnes in viam suam declinauerunt à summo usque ad novissimum.*

Resp. 1° : « Synagoga ; ut rectè animadvertit Bellarminus, erat Ecclesia particularis, non catholica, quia erat alligata uni tempori, id est, usque ad adventum Messie, item uni loco, id est, templo Salomonis, extra quod non poterant sacrificare, et uni familie, id est, filii Jacob. » (Cap. 6 de Notis Ecclesiæ, lib. 4.) Poterant quidem gentiles Judaicæ aggregari reipublicæ, et aggregati totam legem tenebantur observare : *Testificor omni homini circumcidenti se*, aiebat Apostolus, *quoniam debitor est omnis legis faciendæ*, ad Galatas, cap. 3, sed nullâ lege astringebantur ut inter membra synagogæ adscribendos se curarent : neque ergo ipsius adire tribunal, ejusque jubebantur parere auctoritati. Extra populum Judaicum inventi sunt fideles et justî, ut Job, Cornelius centurio, eunuchus Candacis reginæ, et alii, nec ubi sermo est de auctoritate et inerrantia, institui plenè potest synagogæ comparatio cum Ecclesiâ Christi.

Resp. 2° : Duplex in gente Judaicâ constitutum fuit ministerium, ordinariæ unum, extraordinariæ alterum : summo pontifici et oriundis ex stirpe Aaron sacerdotibus commissum fuit ordinariæ ministerium, docendi nempe populum, alique obeundi munera quæ ad cultum Dei pertinerent. At extraordinariæ ministerium prophetis fuerat mandatam, et quidem tam frequens, tamque erroribus et delictorum contagio paratum occurrere, ut quasi ordinariæ habendum esse videretur.

Lib. 2 Paralip. cap. 36, v. 15, dicitur : *Mittebat autem dominus Deus patrum suorum ad illos per manum mortuorum suorum, de nocte consurgens, et quotidiè commouens, eò quòd parceret populo et habitaculo suo.*

Jerem. cap. 25, v. 4 : *Misit Dominus ad vos omnes servos suos prophetas, consurgens diluculo, mittensque, etc.* Ejusdem prophetæ cap. 11, v. 7 : *Contestatus contestatus sum patres vestros in die quâ eduxi vos de terrâ Ægypti, usque ad diem hæc.*

Unde meritò dixit Bossuetius : « Le ministère prophétique avant la captivité, était comme ordinaire au peuple de Dieu, où les prophètes faisaient comme un ordre toujours sub-

sistant, d'où Dieu tirait continuellement des hommes divins, par la bouche desquels il parlait lui-même hautement et publiquement à tout le peuple. » Conférence avec M. Claude.

Nec tamen defecit unquam Mosaicâ in lego ordinariæ et sacerdotale ministerium : id ipse testificatur dominus Ezechielis cap. 44, v. 15 : *Sacerdotes autem et Levitæ filii Sadoe, qui custodierunt cæremonias sanctuarii mei, cum erraverit filii Israel à me, ipsi accedent ad me ut ministrent mihi.*

Quæ omnes errasse Israëlitos pastores inuere videntur, testimonia Isaiæ et Jeremiæ, hæc de multis, et quidem factis, non dogmaticè definitione aberrantibus intelligenda sunt : quemadmodum etsi dictum fuerit Ezechielis cap. 5 : *Omnis domus Israel attritâ fronte et duro corde, nihilominus*, cap. 9, dicitur : *Signata super frontes vrorum gentiliam et dolentium super cunctas abominaciones quæ sunt in medio ejus*. Quamvis dixerit ad Galatas 3 S. Paulus : *O insensati Galatæ, quis vos fascinavit non obedire veritati ?* atiamen cap. 6, ita eos alloquitur : *Fratres, etsi preoccupatus fuerit homo in aliquo delicto, vos qui spirituales estis, hujusmodi instruite in spiritu lenitatis.*

Verùm sive apud Judæos ministerio ordinariæ in se considerato alligata fuerit infallibilitas, sive illâ caruerit (quæ de questione nihil liquidò constat), hæc idcirco in synagoga deerat infallibilis auctoritas visibilis et emînens, quæ integrum servaretur fidei depositum : præstò enim erat continuò, ut diximus, prophetarum ministerium vigilans et arrectum, quo grassantes deficerentur errores, sanaque palam prædicaretur ac retineretur doctrina. Flagrantiori nunquam et fortiori studio emicabat illud prophetarum ministerium, quàm cùm scæviret magis, graviusque immineret religioni periculum. Toto regno Achaz, prophetavit Isaias, divinæ accensus amore legis : idem non destitit propheta, principatum tenente Manasse, qui sanguinem iustorum fudit multum nimis, donec impleteret Jerusalem usque ad os : *absque peccatis suis, quibus peccare fecit Judam, ut faceret malum coram Domino*, lib. 4 Regum, cap. 21.

Instabis 2° : Post captivitatem Babylonicam, per annos circiter quingentos, cessavit prophetarum ministerium ; quæ ratione tunc certò vigeat in synagoga infallibilis auctoritas ? — Resp. Appositâ Bossuetii responsione, sic breviter elevari potest id objectionis genus : « Depuis le retour de la captivité jusqu'à Jésus-

« Christ, il n'y eut plus d'idolâtrie publique et durable. On sait ce qui arriva sous Antiochus l'illustre ; mais on sait aussi le zèle de Mathathias, et le grand nombre de vrais Fidèles qui se joignit à sa maison, et les victoires éclatantes de Judas Machabée et de ses frères : sous eux et leurs successeurs, la profession de la vraie foi dura jusqu'à Jésus-Christ ; « à la fin, les Pharisiens introduisirent dans la religion et dans le culte beaucoup de superstition ; comme la corruption allait prévaloir, Jésus-Christ parut dans le monde. » Conférence avec M. Claude.

Avitæ religioni inhærebat populus, divinæ documentis justitiæ revocatus ad obsequium : servabantur publicæ et obfirmatâ professione, religionis dogmata : nondum transierant in propriam Synagogæ doctrinam placita quædam à Scribis et Pharissæis invecta, sed prædicante Christo palàm reprobanda et abstergenda.

Secunda objectio, quâ ipsorum Apostolorum impugnatur infallibilitas.

Objicies : Tempore passionis Christi omnes erraverunt Apostoli, ut prædixerat Christus, Matthæi cap. 26, v. 31 : *Omnes vos scandalum patiemini in me istâ nocte : scriptum est enim : Percutiam pastorem, et dispergentur oves gregis.* Antè ascensionem suam Christus exprobrauit incredulitatem eorum et duritiâ cordis : *quia iis qui viderant eum resurrexisse, non crediturunt, Marci cap. ultimo.*

Resp. Operæ pretium est attendere cum Belarmino, tempore passionis Christi Apostolos non fuisse episcopos nisi designatos, ut patet, sed solos partes Ecclesiæ materiales quæ errare possunt, neque in eis solis Ecclesia consistebat : nam status Ecclesiæ christianæ, cum obligatione ad ingrediendum in eam incœpit in die Pentecostes, quando peractis omnibus mysteriis redemptionis cœperunt Apostoli in Jerusalem publicè promulgare fidem Christi et baptisma : itaque etiâsi Apostoli omnes tempore passionis Christi errâssent circa fidem, nihil obfuisset eorum error Ecclesiæ universali. (De Ecclesiâ militante, cap. 17.) Cæterùm, hæc verba : *Omnes vos scandalum patiemini in me istâ nocte*, possunt intelligi de metu et pavore quo repente percussî Apostoli, capto à Judæorum satellitibus Domino, in fugam omnes se dederunt : quod spectat hæc verba : *Exprobrauit incredulitatem eorum et duritiâ cordis*, significatur tarditas ad credendum meritò cul-

panda, non verò infidelitas propriè dicta : nondum, acceptant Apostoli Spiritum sanctum ; resurrectionem suam Christum eam prænuntiaret, figuratè illum loqui putaverunt : nam Lucæ cap. 18, eùm dixisset : *Occident eam, et tertiâ die resurget*, subjungitur : *Et ipsi nihil horum intellerunt, et erat verbum istud absconditum ab eis, et non intelligebant quæ dicebantur.*

Inst. : Accepto etiâ Spiritu sancto erraverunt à fide Apostoli : secundum enim Christi adventum, et ultimum ac universale instare judicium arbitrati sunt, scriptisque prodiderunt. S. Joannes, Epist. 1, cap. 2, v. 18 : *Filioli, novissima hora est : et sicut audistis quia Antichristus venit, et nunc Antichristi multi facti sunt : unde scimus quia novissima hora est.* Idem Apostolus, Apocalypsis cap. 22, v. 20 : *Dicit qui testimonium perhibet istorum : etiam venio citò : amen veni, Domine Jesu.* S. Paulus : *Scripta sunt ad correptionem nostram, in quos fines seculorum devenerunt*, 1 ad Corinth. cap. 10, v. 11. Idem, Epist. ad Hebræos, cap. 9, v. 26 : *Nunc autem semel in consummatione seculorum ad destitutionem peccati per hostiam suam apparuit.* Alia sunt eodem collineantia Scripturæ testimonia.

Resp. : Hæc ad excimendam Apostolis infallibilitatem obijci non possunt nisi ab hominibus qui fidem christianam aut nunquam susceperint, aut susceptam penitus abdicaverint.

Objectionem hæc discussimus atque refutavimus tractatu nostro de Religione. Indè nunc extrahimus quæ ad præsens nostrum institutum conferri et sufficere valeant.

I. Si prædicavissent Apostoli. atque scripto etiâ tradidissent, impendere universalis tempus judicii, nec illud protrahendum ultra finem ipsius quo vivebat seculi, quo pacto apostolicæ Ecclesiæ deceptos illos fuisse aut deceptores non animadvertissent evidentissimo admonitæ exitu ? Quâ ratione, animadverso tanto errore vel fraude, talibus tamen magistris, seculo secundo quo res indubitanter patuisset, non abrogâssent fidem ? Quo incitamento, tam alacriter pro christianâ doctrinâ sanguinem profudissent tot martyres, quos ca deceptio latere non potuisset ? Quos inter peritu gravesque philosophi, qui non nisi post maturum severumque examen, christianæ militiæ nomen dederunt.

II. Noverant (id quod per se liquet) Apostoli, non posse unius intra seculi, et quidem jam partim elapsi spatium, absolvi quæcumque Christo ipsisque prænuntiantibus, essent

antecessura universale iudicium : oportebat ut *omni creaturæ* (Marci cap. ultimo), prædicaretur Evangelium ; in Ecclesiæ complexum adscisceretur *plenitudo gentium*, ad Rom. cap. 11, v. 25 ; ad Christum converteretur gens Israelitica, ibid. v. 15 et 24, cujus conversionis proxima nulla indicia vidit ipse confectus senio S. Joannes. Num aliunde probabile videbatur tam angusto ut temporis spatio terminaretur docendi ministerium à Christo institutum, tumque ea in terris desineret jam à primordiis quam fundaverat Ecclesia ; unius hominis ætate aboleretur christiana fides, cui tanquam umbræ et figuræ præverant lex naturæ et lex Mosaica quæ quatuor circiter annorum millia compleverant ?

III. Dùm ergo asserchat S. Joannes novissimam adventasse horam, indicare noluit adventisse, aut imminere tempus universali præstitutum iudicio ; ut quid exeunte primo seculo scripsisset Evangelium ad edocendam penè extinctam generationem, jam apostolicis informatam documentis, sive ille ante, sive post excidium Jerosolymæ exaraverit epistolam, ex quâ deproptia sunt hæc verba : *Novissima hora est* ? Dicendum est, eadem hæc verba esse intelligenda de ultimâ mundi ætate, cujus tota duratio dividi potest quasdam in partes quæ horæ nomine adumbrantur, sicut in parabolâ quæ patrum familiâs inducit operarios quosdam primo mane, alios tertîâ, alios horâ sextâ et nonâ, alios undecimâ mittentem in vineam suam, designantur diversæ mundi aut diversorum hominum ætates, Matth. cap. 20. Novissimâ de quâ loquitur horâ S. Joannes, cum non significetur unius pars diei, neque una dies, neque unus annus, potuit adhiberi ad significandam generationum etiam indefinitam seriem : ac reipsâ, non de generatione si locutus fuisset S. Joannes, quo sensu dicere potuisset Apocalyp. cap. 20, v. 7 : *Et cum consummati fuerint mille anni, solvetur Satanas de carcere suo, et exibit, et seducet gentes* ?

Jam verò ad testimonia S. Pauli, cum apud Thessalonicenses increbuisse rumor prope esse ut Christus appareret universum iudicaturus orbem, revocat eos Apostolus à præjudicatâ illâ opinione : *Rogamus autem vos, fratres, inquit, per adventum Domini nostri Jesu Christi et nostræ congregationis, in idipsum, ut non citò moveamini à vestro sensu, neque terreamini, neque per spiritum, neque per sermonem, neque per epistolam tanquam per nos missam, quasi instet dies Domini, etc.*, 2. Epist. c. 3.

Quapropter quæ dixit de finibus seculorum, de *consummatione seculorum*, eodem ferè modo exponenda sunt, quo *novissima hora* quam commemoravit S. Joannes.

Dilationem secundi adventus Salvatoris obicientibus quibusdam incredulis, confirmat mentes Fidelium princeps Apostolorum, his verbis : *Unum verò hoc non lateat vos, charissimi, quia unus dies apud Dominum, sicut mille anni, et mille anni sicut dies unus*. Tùm addit : *Non tardat Dominus promissionem suam, sicut quidam existimant, sed patienter agit, propter vos, neque aliquos perire, sed omnes ad penitentiam reverti*. Act. Apost. cap. 1, v. 6 et 7.

Quo tempore venturus sit Christus iudicatum vivos et mortuos, latere voluit ipsos Apostolos, unde interrogantibus illis et dicentibus : *Domine, si in tempore hoc restitues regnum Israel, respondit : Non est ve tràm nôsse tempora, vel momenta quæ Pater posuit in suâ potestate*. Act. Apost. cap. 1, v. 6 et 7. Itaque mirum non est textibus secundum ad Christi adventum spectantibus quasdam offusas esse nebulas, quæ vacillandi occasionem aliquando pariunt nonnullis, in campo Scripturarum non exercitatis.

Tertia objectio, ducta ex comparatione Apostolorum cum eorum successoribus.

Esto concessa fuerit Apostolis plena infallibilitas, non inde sequitur transmissam illam fuisse ad successores illorum seu episcopos : talis consecutio si obtineret, colligendum esset pariter singulos episcopos esse infallibiles, singulos miraculorum dono et prophetiarum præditos, singulos afflante Spiritu sancto inspiratos, ad conscribendum quæ inter canonicas litteras debeant recenseri. Atqui, etc.

Resp. Apostolorum, ut ita loquamur corpori, seu collegio facta sunt ea promissa quæ ad ordinarium, idemque nullo definitum tempore, ministerium docendi pertineant ; ideò quæ ad corpus episcoporum, sanctam promissionibus illis divisim infallibilitatem translata esse profitemur, ac multiplici argumentorum genere confirmatum est. Quòd autem miraculorum dono, et Spiritus sancti propriè dictâ inspiratione singuli donati sint Apostoli, id referebatur ad testatam omnibus faciendam christianam fidem, propagandam Ecclesiam, renovandamque faciem orbis terrarum. Quavis autem, ut probavimus, non effluxerit cum ætate apostolicâ donum illud miraculorum, divini ratio instituti non postulabat, ut tau

frequenter quàm illis temporibus, habente omni seculo exereretur, atque in illos omnes manaret, qui erudiendis populis Apostolorum vires gererent.

Instabis : Ex concessis, atque ut experimentis evincitur, singuli possunt errare episcopi : ergo et ipsa episcoporum collectio : tam enim repugnat infallibilem esse in judicando episcoporum collectionem, qui singuli errori sunt obnoxii, quàm acutè videndi facultate valere hominum cœtum, quorum singulis hebescent et caligant oculi.

Resp. In ipso naturali ordine multa quæ non individuis, competunt multitudini : à singulis militibus expugnari oppidum non potest, quod subrueretur à multitudine : aliquo in genere certam fidem facere non possent singuli testes ; indubitatum procrearet plurima multitudo testium. Quid mirum igitur, si fallibiles quamvis singuli episcopi, infallibilitate divinis ex promissis potlatur corpus, seu collectio episcoporum ? Nullius est momenti objecta comparatio : dùm enim coeunt consentientes inter se multi lippis aut caligantibus oculis homines, nihil avert eorumdem consociatio, quo depellatur vel compensetur ea quæ singulos afficit, visus imbecillitas : verùm Deus qui singulis potuit, sed noluit episcopis donum infallibilitatis impartiri, potuit et voluit illud eorumdem collectioni tribuere.

Quarta objectio, ex difficultate certè cognoscendi infallibilitatem Ecclesie.

Obj. : Quæ possent viâ homines præsertim illiterati infallibilitatem illam habere exploratè cognitam ? *Non declaratioe ipsæ Ecclesie* : tum quia nullo unquam expresso decreto patefecit tam eximiam dotem, tum quia etiã expressâ illam definitione firmatam voluisset, non ideò absolutam mereretur fidem, cùm de ipsamet illius definitione potuisset quoque dubitari. *Non audentis privato examine Scripturæ*, cùm examen illud de infallibilitate quam tot refugient christianæ societates, non minùs operosum, rudibus præsertim et imperitis esse videatur, quàm aliorum discussio dogmatum. *Non ope traditionis* ; oporteret enim et Patrum scripta evolvere, et cum decretis conciliorum conferre præsentis doctrinam Ecclesie, ut certè compertum haberetur, num veteribus illis monumentis, ritè congruat.

Resp. 1° objectionem hanc explanatam in his quæ protulimus, tum ubi de suprêmâ Ecclesie in judicandis controversiis auctori-

tate, tum ubi de ejusdem apostolicitate ; breviter nunc refellamus : non opus fuit expressis ut decretis suam assereret infallibilitatem Ecclesia : de illâ non ambigebant Catholici, nec ipsâ declarandâ fregisset contumaciam hominum rebellantium, et vesanam affectantium libertatem : inerrantè illud donum sufficientissimè sibi vindicavit perpetuâ praxi, exigendo plenum ut exhiberetur et absolutum suis definitionibus obsequium, et renuentes quoscumque à suâ communionem repellendo.

2° Ad certè compertiendam eandem Ecclesie infallibilitatem, non requiritur operosa Scripturarum, vel traditionis discussio. Facile deprehenditur, ad instruendam informandamque fidem, ineundam atque tenendam esse viam auctoritatis, neque in necessariis ad salutem deesse humano generi paternam providentiam ; auctoritatem verò quæ fallere aut falli posset, imparem fore dirimendis irrefragabili judicio controversiis, et imperandæ quæ nunquam retractari debeat, assensionem.

3° Non magis arduum est cognitu suprêmam de rebus fidei judicandi auctoritatem (quæ cum infallibili concidit), viguisse semper in Ecclesiâ, quàm cognoscere in Galliarum regnò ab ipsius constitutione viguisse suprêmam de temporalibus judicandi potestatem. Hoc autem ipso confiteri pronum est, Ecclesiam à Christo prædictam accepisse auctoritatem, cùm nec hujus originem auctoritatis ipsa ignorare, neque inconcessam usurpare potuisset.

4° Infallibilitatem Ecclesie, ut ostensum est, testantur obvia et aperta quæ omnibus christianis societatibus habentur authentica Scripturæ testimonia : eandem perspicuè comprobant perpetua Ecclesie praxis quam mox indicavimus, et quæ tum à synodo quam Jerosolymis habuerunt Apostoli, tum à generalibus omnibus proditor conciliis.

Aliarum quarundam objectionum præmissa completio.

1° Non minùs Ecclesie sanctitati adversantur peccata, quàm ejusdem repugnant veracitati quilibet errores in causis fidei ac moribus ; immunem illam à peccatis præstare efficaciter non voluit Deus, cùm ab ejus communionem non repellantur peccatores : ergo nihil vetat quominùs et erroribus sit obnoxia. 2° Iniquum est in propriâ suâ causâ ita judicare Ecclesiam, ut decretis suis noñ quemquam, ubi cognita sunt, refragari.

3° Continuum miraculorum seriem involveret Ecclesie infallibilitas; ergo aliena est ab ordine divinae providentiae. 4° Infallibilitas Ecclesie si constaret, sola posset omnes dissolvere controversias; ergo viam discussionis, neque concilia, neque SS. Patres debellandis hæreticis, tam studiosè curavissent. 5° De subjecto cui inesse dicatur infallibilitas illa quæ adscribitur Ecclesie, litigant inter se vel qui maximè prærogativam illam defendere aggrediantur: Romano alii eam pontifici, alii corpori pastorali adjudicant. Tali autem pendente dubio, insubitatum et irreformabile dogmaticis decretis non potest adhiberi obsequium.

Resp. ad primum: Tametsi multos sinu suo complectatur Ecclesia peccatores, peccatum tamen nunquam approbat, neque eorum attingitur vitia quos à sua communione non divellit: languidum, inertatum ac morbidum verò dicitur naturale corpus, languescant si quedam illius membra, et morbo foedata intabescant: at Ecclesia non infeicitur illorum delictis, quos in membris suis numerari patitur. In ejus enim corpus non cooptantur peccatores quatenus peccatores, sed quatenus tria retinent externa catholice communionis vincula, ejusdem scilicet professionem fidei, eorundem sacramentorum communionem, eorundem additionem pastoribus; at errorem si doceret Ecclesia, eodem certè contaminaretur atque à propria constitutione sua et natura excideret. Promisit quidem Christus adfore se perpetuò cum Apostoli, eorumque successoribus, quorum infallibilitate innititur corporis fidelium passiva inerrantia; at hæredibus apostolice auctoritatis non pollicitus est immunitatem à vitis et cupiditatibus, quas tamen ita moderatur et coercet, ut nunquam abruptatur in Ecclesiam continuatio et series apostolicarum de fide morumque regulis institutionum.

Sapienter admonet Melchior Canus, de Locis Theologicis lib. 4, cap. 5, Spiritum veritatis, fidei catholice fulcimentum, cæteraque Spiritus sancti charismata ei Ecclesie esse et promissa et data, quam Apostoli suâ doctrinâ, miraculisque fundarunt, quam sacra litteræ apud prudenterque describunt ex probis improbisque servis constantem: « Quod si uti
• dona Ecclesie Christus pollicetur, conti-
• nendis in officio ac veritate fidelibus necessa-
• ria, ea nos ad latentia solùm et invisiva mem-
• bra referimus, inania profectò essent dona

• illa, parùmque ad communem utilitatem ac-
• commodata: quin, ut supra ostensum est,
• noxia essent ac perniciose valde, quippe quæ
• perditissimis quibusque civibus, et dissidio-
• rum præberent perpetuas causas, et in om-
• nibus omninò flagitiis impunitatem ac licen-
• tiam sempiternam: jam verò si ratione duco
• ac magistrâ, cum injuriam principi bono et
• sapienti consensimus, qui illius privilegia sic in-
• terpretatur, ut non solùm frustra, sed in per-
• niciem concessa esse videantur, quantò ma-
• gis ille erit Christi iniquus, pravus et mali-
• tiosus interpres, qui gratias et favores, quos
• reipublice suæ promisit Christus, in eum
• sensum acceperit, qui non modò vanitatem
• præ se ferat, sed vel exitium? De Ecclesia
• igitur, quæ bonos simul malosque complecti-
• tur, locus ille Pauli (quo Ecclesia dicitur
• columna et firmamentum veritatis) caterique
• similes intelligendi sunt. »

Ita mox appellatus theologus. Cum statu peccati coherere nequeant justitia et charitas; aliter dicendum de doctrinâ veritatis: vera et sancta docere possunt ipsi peccatores; aliâ igitur ratione Ecclesiam ab errore defendere et arcere potest Spiritus veritatis, quam singulos in episcopos diffundendo charitatem.

Ad secundum: Causa Ecclesie ab ipsâ religio-
nis et Christi causâ non disjungitur: obtemperari absoluto assensu si velit Ecclesia suis de authenticitate Scripturarum, et verbis scripti vel traditi interpretatione iudicis, nonne postulat iniquitatis ratio, ut oblectari non liceat docenti auctoritatî, cui perpetuum et efficax, ut probavimus, præsidium divinis et apertis asseritur promissionibus? Quid et iniquus et à ratione magis alienum fingi potest, quàm privatos, etiam illitteratos arrogare sibi dogmatica Ecclesie reformandi decreta? Numquid oportebit, cum fidem temerare catholicam audeant nescientes jugum, Ecclesiam interea obmutescere, aut collatam sibi à Christo potestatem continèntenere, ut reconditum in vaginâ obtusumque gladium? Quasi Ecclesia superius aut eidem æquale in causis religionis tribunal cælitus esset constitutum.

Ad tertium: Ad infallibilitatem Ecclesie vindicandam non requiruntur perpetua, ut objicitur, miracula: speciali quidem opus est providentiâ, sed quæ ad insitanti ministerii rationem attemperata est, nec solet eo dirigendo, naturalis ordinis legibus, propriè ut in miraculis, derogari: quòd si aliquando incidat miraculi alicujus necessitas, quid cred tu ab-

sonum videatur, quòd omnipotens Deus, qui fundandæ et propagandæ causâ Ecclesiæ tot et tanta ediderit miracula, quædam, si opportunum judicaverit, ad ejus tamen et incoluntatem dignetur interponere?

Ad quartum : Ex infallibilitate Ecclesiæ absolutâ et perpetuâ, id consequi fatemur et profitemur, ut hæc sola sufficiat ad componendas omnes de religione controversias; operæ nihilominus pretium fuit, ut à conciliis sanctisque Patribus adhiberetur etiam via discussionis, tum quia disquisitio illa conferre valeat ad edomandam hæreticorum contumaciam, dum iisdem quibus abutuntur armis revincuntur; tum quia, ad commendandam fidei causam, plurimi interest ut sigillatim ostendatur quibus innitatur principiis ac fundamentis; tum maxime eò quòd expediat, ut oblata ab hæresibus occasione, exponatur illustrius, quod antea obscurius credebatur, sic tamen ut cœlestis philosophiæ dogmata retineant plenitudinem, integritatem, proprietatem. De quo consule Vincentium Lirinensem *Commun. cap. 27, 28, 29 et 30.*

Ad quintum : Quæ de subjecto infallibilitatis Ecclesiæ moventur quæstiones inter Catholicos, hujuscæ doni non officiant certitudinai : pro certo habetur et creditur ab omnibus Catholicis, junctum Romano pontifici corpus pastorale, docere aut approbare nihil posse, quod sanæ adversus doctrinæ : hinc perenne ac prorsùs inextinguibile fidei catholice propugnaculum.

Vide quæ exposuimus ubi de notis Ecclesiæ, diluendâ objectione quâ certum et fide catholica tenendum vellicatur unitatis principium. In dissertat. de judice controversiarum, solvimus ac depulimus intentatum catholicis theologis crimen, admitendi, vitiosi, ut aiunt, circuli, tum etiam anteponendæ Scripturis auctoritatis Ecclesiæ; cætera quæ hic obijcienda forsitan videantur, commodius referentur ad sequentia capita, de infallibilitate tum dispersæ, tum congregatæ Ecclesiæ.

CAPUT II.

SPECIATIM, DE INFALLIBILITATE ECCLESIE DISPERSÆ.

Ecclesiam esse infallibilem, generatim probavimus : inde patet eandem dispersam, errare non posse. Quæ profectò errorem si fortè susciperet, quid prohiberet, quominus et congregata deficeret à veritate, cum ideò, et explicabitur, à fidei morumque regulis

deviare nequeat generale concilium, quia dispersam representat Ecclesiam : hæc igitur si posset falsa aut prava docere vel approbare, nulla foret, quæ tamen invictè demonstrata est, infallibilitas Ecclesiæ; itaque fas esset hic gradum sistere; verùm et majoris elucidationis gratiâ, specialia quædam proferemus argumenta.

In causis fidei et morum definiendis, infallibilis est dispersa Ecclesia.

Quæcumque ex auctoritate judicis controversiarum et notis Ecclesiæ argumenta deprompsimus, ad asserendam Ecclesiæ infallibilitatem, illa conspirant in hoc donum eidem per totum orbem dispersæ vindicandum : istud enim perpetuum est, sicut principia ex quibus necessariò colligitur; at perpetuò non habentur generales synodi; ergo in dubium vocari non potest dispersæ infallibilitas Ecclesiæ.

Et verò, quis nisi christianam totam discepat religionem, animo finxerit, posse extra generale concilium discindi unitatem Ecclesiæ, seu vincula quibus inter se devincti tenentur fideles? Hæc autem quo pacto involata servaretur unitas, quæ maxime pendet ab ejusdem fidei constanti professione, si absque generali synodo, quæ rarò et difficulter celebratur, exortas de religione lites non valeret, urgente licet decernendi necessitate, tutò ac certò Ecclesia definire?

1° Si temporum intervallis quibus generale unum distat ab altero concilium, prævalere possent portæ inferi adversùs Ecclesiam, nihil infirmius, nihil instabilius foret Ecclesiâ, quæ tamen spondente et gubernante Christo, immotam se ac securam meritò gloriatur. Ergone ex promissionibus quibus Ecclesiæ suæ obstrictum se voluit Christus, eradenda sunt solemnia hæc verba, *omnibus diebus usque ad consummationem sæculi*, aut nunquam erit abstinendum à celebrando generali concilio?

2° Ad Ecclesiarum quæ toto in orbe spectandæ sunt, consensionem, provocant hæreticos celeberrimi defensores religionis, tanquam ad firmissimum evangelicæ et integræ doctrinæ testimonium : ita enim S. Irenæus : « Hanc prædicationem et hanc fidem cum accepit, quemadmodum prædiximus, Ecclesia, et quidem in universum orbem disseminata, diligenter custodit, quasi unam domum inhabitans, et similiter credit iis (Apostolis et discipulis eorum) videlicet quasi unam animam habens, et unum cor, et

« consonanter hæc prædicat et docet, et tradit, quasi unum possidens os... sicut sol creatura Dei, in universo mundo unus et idem est, sic et lumen, prædicatæ veritatis ubique lucet et illuminat omnes homines, qui volunt ad cognitionem veritatis venire. » De Hæresibus l. 1. c. 10. Vide etiam l. 3, cap. 2. Egregio illo contextu quid efficacius ad significandam Ecclesiæ dispersæ infallibilitatem?

Novatores hoc eodem argumenti genero sic premebat Tertullianus : « Percurre Ecclesiæ apostolicas, apud quas ipsæ adhuc cathedræ Apostolorum suis locis præsentid ; apud quas ipsæ authenticæ literæ eorum recitantur, sonantes voces et representantes faciem uniuscujusque : proxima est tibi Achaia? habes Corinthum ; si non longè es à Macedonia, habes Philippenses. » De Præscript. cap. 56. Aliàs retulimus quàm eidem Tertulliano absolum videretur, ut Spiritus sanctus universam passus fuisset aberrare Ecclesiam. Ibid. cap. 28. S. Cyprianus Epist. ad Puppianum : « Christus dicit ad Apostolos, ac per hoc ad omnes præpositos, qui Apostolis vicariâ ordinatione succedunt : *Qui audit vos, me audit; qui rejicit eum, me rejicit.* »

Non distinguit inter episcopos dispersos et episcopos congregatos; lege et Epistolam S. Athanasii synodicam ad imperatorem Jovinianum. Apud Theodoretum, lib. 4 Hist., cap. 3; Epistolam S. Basilii ad Cæsarienses; S. Cyrilli Jerusolymitani, catechesi 18.

Nobis procul dubio datum est, eum S. Augustino, « fiducia securæ vocis asserere, quod in gubernatione Domini nostri Jesu Christi, universalis Ecclesiæ consensio roboratum est. » Lib. 7 de Baptismo, cap. 53.

« Hinc semel constituto, inquit doctissimus Bossuetius, Defens. Cleri Gallicani parte secundâ, lib. 14, cap. 1, hoc certo dogmate, viam ultimam et ineluctabilem quâ comprehenduntur hæreses, unitate et consensione constare, profiteamur necesse est, id quoque valere quocumque modo se illa consensio declaraverit, sive concilia congregentur, sive non congregentur. » Desuendi fidei quæstionibus quàm sit ineluctabilis dispersæ auctoritas Ecclesiæ, gravissimis momentis demonstrat idem illustrissimus præsul, cujus hæc imprimis adnotanda sunt verba : « Hanc verò communem et pervulgatam esse controversarum finiendarum viam, qui non intelligit, eum pacis inimicum, et omnis ecclesiasticæ rei imperitum esse profiteor : quare

« meritò S. Augustinus de causâ Pelagianorum loquens, hæc prædicat : Jam enim de hæc causâ duo concilia missa sunt ad sedem Apostolicam; inde etiam rescripta venerunt : causa finita est. »

« Neque enim, ait Bossuetius citati libri cap. 3, quâvis subortâ quæstione, sollicitudus orbis terrarum, aut generalia concilia statim convocanda sunt, sed tantum ex certâ causâ, si graves per orbem dissensiones oriantur, si aliter non videtur coalitura pax : sic enim ab apostolicis usque temporibus factitatum esse probavimus. »

3° Idem argumentum confirmari potest aliis, præter Pelagianæ hæresis condemnationem, certissimis historiæ ecclesiasticæ monumentis. Notum est illud S. Augustini : « Numquid congregatio synodi opus erat, ut aperta perniciis damnaretur? Quasi nulla hæresis aliquando, nisi synodi congregatione damnata sit, eum potius rarissimæ inveniantur, propter quas damnandas necessitas talis existerit, multaque sint incomparabiliter plures, quæ ubi exiterunt, illic improbari damnarique meruerunt, atque inde per cæteras terras devitandæ innotescere potuerunt. » (Lib. 4 ad Bonifacium, contra duas Epistolas Pelagianorum, cap. 12.) Quod hic affirmatur, illustrat Bossuetius indicatis hæresibus multis sine generali concilio ab Ecclesiâ profligatis : « On ne peut nier que, sans que toute l'Eglise fût assemblée, elle n'ait solennellement condamné Novatien, Paul de Samozæte, les Manichéens, les Pélagiens, et une infinité d'autres sectes : ainsi, quelque secte qui s'élève, on la pourra toujours condamner comme on a fait celles-là, et l'Eglise sera infallible dans cette condamnation, puisque son consentement servira de règle, » lib. 15 Variat. c. 99. Commemoratis Eusebius, quibusdam hæresibus, fideles profundum in gurgitem adducere conantibus, subjungit, Hist. ecclesiast. lib. 4, cap. 7 : « Catholica autem Ecclesia quæ sola vera est, semperque sui similis et constans, novis quotidie incrementis augebatur... mansitque tandem disciplina nostra, sola omnium consensu superior et victrix, ac præ reliquis sectis, modestiâ, gravitate divinæque sapientiæ præceptis excellere, ab omnibus judicata. »

4° Ab evangelicâ doctrinâ si vel uno in capite resiliet dispersus per universum orbem episcopalis ordo, christianum populum raperet insuperabiliter secum in erroris partes, atque

ita dissiparetur et occumberet catholica penitus Ecclesia: constat enim, ut prædicabat S. Cyprianus, « Ecclesiam non esse multitudinem contumacium, sed plebem sacerdoti adunatam, et gregem pastori suo adherentem. Unde qui cum episcopo non sint, eos in Ecclesia non esse, frustra que eos sibi blandiri qui pacem cum sacerdotibus non habuerint, cum Ecclesia quæ catholica una est, scissa non sit, sed connexa et cohærentium sibi in vicem sacerdotum glutino copulata, » Epist. ad Pupinianum. Et certè prolabantibus in errorem, ipsuniquè pro revelato dogmate proponentibus episcopis per orbem dispersis, vel assentiretur vel dissentiret populus Christianus: si consentiat atque simul cum pastoribus sanam refugiat doctrinam, corruat necesse est universa Ecclesia, quæ, ut ex ipsis constitutione et definitione compertum est, stare nullo modo potest sine professione veræ fidei; si autem docentibus pastoribus obsistat populus Christianus, atque contrariis addicatur partibus, apostolicæ nimirum doctrinæ tenax; ergo Ecclesia non erit, ut ait S. Cyprianus, plebs sacerdoti adunata; ergo non ad pastores revocandum esset ultimum in causis fidei iudicium, sed ad populos, quibus tamen dictum est: *Obedite præpositis vestris, et subjacet eis, quemadmodum dictum est pastoribus: Posuit vos Spiritus sanctus episcopos regere Ecclesiam Dei.*

5° Constituto scilicet, qualem haberi Christus voluit, ecclesiastici regiminis ordine, atque suadente evidenter iectâ ratione, non à populis, seu grege pastores ducendi sunt, sed à pastoribus populi: errantibus ergo episcopis, pronum esset ut errarent populi: quem autem, errante dispersâ Ecclesia, errorem combiberent, ille ipsum in Deum non ut permittentem duntaxat, sed ut jubentem et impellentem refunderetur: docentis enim Ecclesiæ auctoritati sic tanquam sibi nec ipsi præcipit obtemperari; Deo igitur dicere possent fideles: Domine, si decepti sumus, tu nos decepisti.

Quænam autem erroris illius retundendi via suppeteret? Pauci, qui fortè reclamarent, errantium obruerentur multitudine; arrogantis insimularentur pertinaciæ; conflaretur in eos exitiosi accusatio schismatis, atque ut perduelles ab universalis deicerentur Ecclesiæ consortio, nisi per nefas dicatur, tunc in paucis illis repositam fore Ecclesiam, amissâ catholicitate, ita ut possent, sicut olim Julianus Pelagianus, exclamare: multitudinem nihil prodesse

« cæcorum; honorandam paucitatem, quam ratio, eruditio libertasque sublimat. »

SOLVUNTUR OBJECTA. — *Objectio prima.*

Controversiarum de fide ac moribus, duo genera possunt excitari: unum videlicet de perspicuis, et quæ soli impugnant hæretici, dogmatibus; alterum de doctrinis obscuris, intricatis, et quæ apud ipsos Catholicos diversis agitantur opinionibus; in priori quæstionum genere, dispersæ Ecclesiæ tribuatur infallibilitatis donum; sed alterum non nisi à concilio generali potest infallibiliter dirimi: œcumenicè in synodo discutuntur, quibus veritas obsita est, nebulae: mutuis episcoporum colloquiis exploduntur hæreticorum argutiæ; reserantur arcana verbi divini tum scripti, tum traditi: quod similiter nequeunt dispersi præstare episcopi, cum quid unum sentiat, ignoret alter, nec possent sententiæ cum sententis conferri.

Resp.: Objectio illa quam affectatè obrudunt nonnulli, haud levi, ut primo aspectu videtur, disentienda est calamo.

I. Futilis est et ad arbitrium conficta, quæ innititur, distinctio: promisit Christus sine exceptione, sine restrictione, sese cum Apostolis eorumque successoribus ad futurum *omnibus diebus, usque ad consummationem sæculi*, ne quid doceant aut approbent quod divinæ adversetur revelationi; quo jure solis allingeretur œcumenici concilii locus ac temporibus absoluta hæc et generalis promissio, si quæstio moveatur de dogmatibus satis nondum eliquatis, et quæ catholicos nacta sint aliquot defensores? An repugnat divinæ sapientiæ aut potentiæ ut in obscuris etiam Scripturarum traditionisve testimoniis, veram attingat et sequantur interpretationem dispersi per orbem episcopi? Non ergo poterit speciali Christus *assistentiâ*, universæ id largiri Ecclesiæ, quod sæpè privatis largitur doctoribus, nempe ut dogmaticis in quæstionibus, nondum ut par est, explanatis, sinceram inveniant et amplectantur doctrinam.

Obscuritatis obtentu si liceret declinare universalis Ecclesiæ sententiam, quo pacto revinci possent et in ordinem redigi, qui præfractè vellent erroneam aliquam opinionem defendere? Longè aberunt à confutendo claram esse, atque genuinâ divini verbi expositione patefactam adversantem sibi doctrinam; ad illud statim convolvantur perjugium, in re implexâ et explicatâ ardua hallucinari posse, et erroris

suscipere patrocinium, dispersam Ecclesiam: tunc deinde questionem quam ceteri credent expressè nec ambigè reuelatam, dicitabunt, densà circumfusam esse caliginè, neque posse absque synodo œcumenicà elucidari. Fatebatur Lutherus clarè et distinctè reuelatam esse Christi realem in Eucharistiæ Sacramento præsentiam: diuinis eam prorsus repugnare Scripturis contendebat Calvinus, idemque profiterentur Calvinistæ, nec eos ab errore dimovere potuit generale, quod videbantur postulare, concilium.

In questionibus implexis et diuersas ventilatis in partes, errare si possit generale extra synodum Ecclesia, nihil ferè huiusmodi in controversiis præstare poterit, quod privati non valeant episcopi; prolata si quæ tunc fuerint ab universali concilio decreta, eadem posset executioni mandare; idem potest ac debet privatus quilibet episcopus; ita disseritur in Comitibus cleri Gallicani anni 1655 et 1656. (Relation de l'Assemblée de 1655 et 1656.)

Haud advertunt adversarii, tunc maximè Spiritus sancti, qui omnem docet veritatem, requiri præsidium, cum vera doctrina quibusdam obvolvitur tenebris, idèquè impugnatur periculosius; neque reponatur, posse æstantibus id genus controversiis, haberi œcumenicam synodum, eo ius in tribunali, opportuna in luce veritatem collocari, lubrici erroris cuniculos retegì, atque inobedientibus debitas irrogari pœnas: quot antequàm convocata et celebrata fuerit synodus generalis, sæpiùs foverentur discussionum semina, quæ nisi promptius comprimantur, erumpent ultra modum, in christianæ dedecus ac pernicem societatis? Haud diffitemur, ad instaurandam Ecclesiæ pacem, ad reformationem disciplinæ, ad ipsius servandam integritatem fidei, aliquando expedire, aut etiam necessaria esse œcumenica concilia: quondam recurrat hæc utilitas vel necessitas, certò dijudicat Ecclesia, quam latere non potest modus usque everendæ auctoritatis; hanc igitur sive intra sive extra generale concilium adhibeat, ultra metas sibi à Christo præstitutas non potest excurrere, sicut neque Christus fidelis in omnibus verbis suis, docentem eam deserere.

II. Evidentibus ipsis factis refelluntur qui congregatæ solùm Ecclesiæ datum esse contendunt, obscuritate quædam obductas et explicatu difficiles controversias dirimere; in assensibus dogmatibus jam explicitè et catholice fide receptis versatæ sunt celeberrimæ et

generales synodi, v. g., concilium Nicænum, Constantinopolitanum primum, Ephesinum, Chalcedonense, etc. Nemo enim verè catholicus dubitavit de consubstantialitate Verbi, divinitate Spiritus sancti, unitate personæ in Christo, duabus in eo inconfusis naturis; multa autem possunt recenseri dogmata de quibus inter Catholicos disceptatum sit, quæ tamen supremo deinceps definita fuerint Ecclesiæ disperse iudicio. Prioribus Ecclesiæ seculis extiterò scriptores catholici, quos inter venerandi martyres, ut puta, S. Justinus, S. Irenæus, qui sanctos non nisi post generalem resurrectionem intuitivà Dei visione perfrui existimarent; error ille antequàm à conciliis œcumenicis profigaretur, repudiatus est disperse auctoritate Ecclesiæ, atque à Catholicis communi consensu amandatus inter commentitia damnandaque placita. Prodeunte hæresi Pelagianâ pugnari poterat absque hæresis notâ, existere in terris justos, qui totum vitæ curriculum absque ullo veniali peccato transigerent: « Virum enim, aiebat S. Augustinus lib. 2 de Naturâ et Gratiâ, cap. 60, in hoc seculo fuerit, vel sit, vel possit esse aliquis ita justè vivens, ut nullum habeat omninò peccatum, potest esse aliqua quæstio inter veros piosque Christianos. » At postquàm concilii Carthaginensis anno 418 celebrati decreta invaluerint in Ecclesiâ, et ante Ephesinum generale quo confirmata sunt, assensu fidei credendum fuit, neminem posse (absque speciali privilegio), peccatum omne totam per vitam effugere. *Aperta pernicies* si vocata sit à S. Augustino Pelagianæ hæresis, non id significatum voluit, nullam Pelagianæ doctrinæ partem potuisse initio absque hæresis hæbe propugnari, sed post Ecclesiæ iudicium quo reprobatum est Pelagianismus, tum illum fuisse totum tanquàm *apertam pernicem*, propositâ æternæ mortis pœnâ declinandum omninò et aversandum. Delatos ad S. Augustinum à SS. Prospero et Hilario (Laico) Massiliensium Semipelagianorum errores, strenuè quidem et validissimè confutavit eximius ille gratiæ defensor, libris de Prædestinatione sanctorum et de Dono perseverantiæ; at dissentientes ab ipso ducebat in Catholicorum numero: tales erant nonnulli episcopi, ut Hilarius Arelatensis, Faustus Rhégiensis, quidam et secundi ordinis sacerdotes, ut Cassianus, pietate et eruditione conspicui, de quibus ita scripsit S. Prosper lib. contra Collatorem, cap. 33: « Quis hæc prædicari à Catholicis inter Catholicos credere

« ret? » Idem in Epistolâ ad S. Augustinum : « Hoc totum, inquit, à sanctissimis intentis-
« simè conclamatur. » — « Utinam, inquit S. Au-
« gustinus, in fine libri de Dono perseverantiæ,
« ut Deus gratiâ det etiam inimicis nostris,
« maximeque fratribus et dilectoribus nostris,
« intelligere! » Non nisi anno demùm centesi-
« mo à sancti illius doctoris obitu, ut adnotat
cardinalis Norisius, ejusdem sententiâ inter
fidei canones relata est; occasione scilicet dedicationis alicujus ecclesiæ habita est à qua-
tuordecim solùm episcopis anno 529, sub pon-
tificatu Felicis IV, Arausiana synodus II; in
illâ conditi sunt ex ipsis S. Augustini verbis
canones viginti quinque, eademque confirmata
tum à Felice IV, tum deinceps à Bonifacio II,
per orbem catholicum pervulgata est; dispersæ
obtinnit suffragium Ecclesiæ, atque hæresis no-
mine infamatus est Semipelagianismus.

Nec omittendum, catholicas olim inter Ec-
clesias disputatum fuisse de quorundam libro-
rum inspiratione, quos nihilominus postea,
suffragante dispersâ Ecclesiâ, priusquam à
conciliis Florentino et Tridentino consignare-
tur Scripturarum canon, creditum est, afflante
sancto conscriptos esse Spiritu.

Quid ad hæc digna memoratu exempla? Si
Ecclesia nunquam valeat extra generale concilium
certò dijudicare obscuras de doctrinâ
controversias, vel quod ad hujus generis quæ-
stiones atinet, suam esse limitatam ignoraret
auctoritatem, vel præscriptum sibi à Christo
limitem scienter ac temerè transiliret, vellet-
que adhibendo anathemate talibus ut iudiciis,
irreformabili obtemperaretur assensu; at ineptè
et per summum nefas, ut jam diximus, finge-
retur ignorari ab Ecclesiâ quoad usque sua ju-
dicandi potestas pertingat; tum quomodò et
quando eadem uti propositum ad scopum de-
beat; tali enim si laboraret ignorantia, quò
evaderet concessum illi tam necessarium iner-
rantis donum? Numquid infallibilis suâ in arte
haberetur medicus, qui nesciret quo pacto et
quando adhibenda sint idonea morbis depel-
lendis remedia? Num inaccessum errori cen-
seretur iudicis alicujus tribunal, qui suâ quan-
doque abuteretur potestate, et iniquas proferret
sententias, nescius quid res vel tempora,
æquam ad iudicium ferant ac postulent? Si
verò compertum quidem habeat Ecclesiâ, sibi
non esse infallibilitatem suppeditam ad com-
ponendas extra concilium generale obscuras
de doctrinâ lites, et illam tamen sibi arroga-
verit, suisque adversantes decretis anathe-

mate perstringat, ergo neclandâ usurpationis
ac tyrannidis non veretur criminisibi accersere,
atque adulterinas inter sectas numeranda esset
sponsa Christi Ecclesiâ. Quin et hanc labem
suscepisset à remotioribus seculis, ut liquet ex
nostris probationibus, hærentemque et invec-
teratam spontè et obstinato animo retinere
pergeret.

Desinat ergo, jugum auctoritatis exosi, ad
libitum restringere facta Ecclesiæ à Christo
promissa, quæ sic Apostolos alloquentem
inducit illustrissimus Bossuetus: « Vous en-
« seignerez, vous baptiserez, et vous admi-
« nistrerez les sacrements dont je suis l'insti-
« tuteur; je bénirai votre ministère, il subsis-
« tera toujours; il aura toujours son effet,
« qui aussi n'est autre que celui pour lequel je
« suis avec vous; on n'y verra jamais d'inter-
« ruption, pas même d'un seul jour; le monde
« finira plutôt que vos fonctions saintes et mon
« secours tout puissant; le ciel et la terre pas-
« seront, mais mes paroles ne passeront point. »
(Documento secundo pastorali de promissis
Ecclesiæ, cap. 58.)

Instabis: Teste S. Augustino, non nisi concilii
plenarii seu generalis definitione dissolvi ac de-
finiri possunt obseptæ difficultatibus, atque in
disceptatione versatæ apud Catholicos contro-
versie, qualis erat quæsiô de collato ab hære-
ticiis baptisate temporibus S. Cypriani, quæ
tantâ agitabatur animorum contentione. « Quæ-
« tionis hujus obscuritas prioribus Ecclesiæ tem-
« poribus ante schisma Donati magnos vios et
« magnâ charitate præditos episcopos ita inter
« se compulsi salvâ pace disceptare atque fluc-
« tuare, ut diù conciliorum in suis quibusque
« regionibus diversa statuta mutaverint, donec
« plenario totius orbis concilio, quod saluber-
« rimè sentiebatur, etiam remotis dubitationi-
« bus firmaretur. » Lib. I contra Donatistas, c. 7.

Resp. 1°: Quamvis hanc mentem induisset
S. Augustinus, nisi solemnî concilii plenarii
seu generalis definitione non potuisse compo-
ni discussam ingenti animorum sollicitudine
ætate S. Cypriani controversiam de baptisate
hæreticorum, non inde concludi posset arbi-
tratum esse S. Augustinum, nullas difficiles
et obscuras quæstiones potuisse resolvi ac
definiri generalem extra synodum; multò
minus putavit, in hujusmodi quæstionibus
licitum fore obtreccare vel dissentire defini-
tioni quam dispersa ediderit Ecclesiâ, cujus
est certè dijudicare quâ ratione possit ac de-
beat pro rerum adjunctis concessam sibi di-

vinibus auctoritatem exercere, ut supra demonstratum est. Resp. 2° : Dixit iterum atque iterum S. Augustinus, motam atque inter Catholicos disceptatam de rebaptizatione quaestionem, plenario tandem seu generali concilio esse diremptam, sed nusquam affirmavit, eam non potuisse absque talis concilii convocatione et celebratione dirimi; quæ duo profectò longè discrepant; hæc perperam confundere student, qui fortassè non magis concilii generalis definitionibus obtemperarent, quàm disseminatæ decretis Ecclesiæ, quâ in repræsentandâ tota posita est vis et auctoritas generalis synodi.

Objicies 2° : In controversiis de doctrinâ, judicis munere defunguntur episcopi, nec illud debent obire quasi defunctoriè; necesse est ut sedulò cum incorruptis revelationis fontibus conferant suam sententiam; necesse est insuper, ut certò innotescat prolata fuisse prævio et præoccupatis vacuo opinionibus examine; hanc enim certitudinem et notorietatem postulat fidei certitudo atque immota firmitas; experimentis autem constat à maximâ parte disseminatorum per orbem episcoporum, prætermitti operosam illam necessariamque difficilibus in controversiis discussionem; palam est aliunde præjudicatis de pontificiâ infallibilitate ductos opinionibus plurimos, clausis veluti oculis, in sententiam à summo pontifice prolatam ultrò descendere; hinc non propriè judicis, sed executoris duntaxat subire munus; præterea, etiãsi requisitum accommodatumque ad naturam causarum examen adhibuissent plerique episcopi, undenam id constare sic posset, ut eorum decretis indubia constanter fides debeat adjungi? Quod de præjudiciis, idem fermè de aliis nonnullis impedimentis, institui potest argumentum, de metu, adulatione, dignitatum ambitu; quàm proclive est tot humanis inordinatis affectibus veritatem impediri et obscurari, quos cohibere efficacius valeat generalis majestas auctoritasque synodi!

Resp. 1° : Decretis Ecclesiæ si parendum et credendum ante non sit quàm propriâ discussione certò et liquiddò constiterit, plerosque saltem episcopos, depositis præjudiciis, maturo et juridico examine, damnandam vel approbandam expendisse doctrinam, eandemque cum Scripturis et traditione sedulò conlata curavisse, imperviam Christum præstituisset, tanquàm veritati investigandæ et agnoscendæ necessariam methodum; adire

theologiæ penetralia non potest fidelium vulgus, neque omnes callere et discutere doctorum dogmaticorum characteres, quos diversi postulanti adversarii; nec etiã oculatissimi et peritissimi scrutari valent quid singularium in mentibus episcoporum repositum sit; quibus afficiantur affectibus; quo incitantiorum genere ad assentiendum inlectantur. Cor hominis *inscrutabile, quis cognoscat illud?* Jerem. 17, 9. *Quis enim hominum scit, quæ sunt hominis, nisi spiritus hominis qui in ipso est?* 1 ad Corinth. 2, 11. 2° Plena est periculi innumerisque scatet offensionibus prædicta methodus; quot aperiret malevolis effugia? Quæ multiplicem cavillantibus ansam subministraret, ad eludendas Ecclesiæ dogmaticas sanctiones! Quò quisque foret ad malignè suspicandum proclivior, eò quoque promptiorem se exhiberet ad allingenda pastoribus aliena inquisitioni veritatis consilia, torpentesve animos in obsequiis judicium muneribus, ideòque ab assentiendò et obsequendò liberum se jactaret insolentibus. 3° Illic eadem viâ impune possent declinari ipsorum solennia conciliorum generalium judicia; obtenderetur pariter Patrum majorem partem, condendis in decretis seductam fuisse, illâ quâ imbuta esset pontificiæ infallibilitatis opinione, quam in synodo non abdicaverit; objiceretur illos æquâ lance non ponderasse sacra quibus verbum Dei continetur, monumenta; hinc verè sapienterque dictum à Melchiorre Cano: « Si semel novatoribus hanc licentiam permittimus, ut in quaestionem vocent, num Ecclesiæ judices eam diligentiam et curam adhibuerint, quâ opus erat ut quaestio finiretur, equis adeò cæcus est, qui non videat omnia mox pontificum conciliorumque judicia labefacturi? » de Locis Theologicis, lib. 5, c. 5. Nullum esset paratum à Christo contra schismatum hæresumque contagium et incrementa, remedium; hebescerent atque irriderentur Ecclesiæ anathemata in hæreticos quantumlibet ingeminata; adimeretur fidelibus, quâ tutò dirigantur, propositæ omnibus retrò seculis, credendi regula.

Subindicatis methodi quam perstrinximus, infaustis consecrariis, nunc ipsi opponenda sunt vera, quibus non minùs evidenter coarguitur, principia: Primum, et quidem primariè instar fundamenti habendum: Qui novit omnia Christus Dominus, futurum procul dubio prævidit, ut pastores Ecclesiæ multi, et humanis pulsarentur cupiditatibus, et variis, cum homines sint, tentarentur præjudiciis: at ventis

et mari imperat pro nutu ; obstrepentes compescit haud secus ac moderatur cupiditates : hominum denique voluntates inclinat quò voluerit ; absolute autem et indefinitè Apostolis eorumque successoribus fore promisit, ut illos nec deserat, nec adversùs Ecclesiam portæ inferi prævalcant ; quis igitur injurias finagatur locus restrictioni ? « Ces promesses, ut admonet doctissimus Bossuet, n'ont point d'exceptions, ni de restrictions, et on n'en peut apporter que d'arbitraires, qu'on tire de son cœur et de son esprit particulier, ce qui est la peste de la piété ; que le Seigneur juge donc entre nous et nos frères, ou plutôt qu'il prévienne son jugement, qui serait terrible, en leur inspirant la docilité pour les jugements de l'Eglise, à qui Jésus-Christ a tout promis. » *Commun. 30, num. 19.*

Secundum : Deus omnipotens et sapientissimus accommodat ad finem necessaria subsidia ; ergo non potuit decernere ut dono infallibilitatis prædita sit Ecclesia, nisi ab æterno statuerit eidem suppeditare quæcumque ad hanc asserendam servandamque immunitatem necessariò requiruntur : « Cùm ergo, ut ait celeberrimus Stapleton, Christus Ecclesie suæ infallibilem Spiritus sancti assistentiam promiserit, qui eam doceat omnem veritatem, nec ea sine debitis et certis mediis doceatur, et dubitandum non est quin idem Spiritus ea omnia quoque media suggerat, et circa ipsa media sic infallibiliter eam dirigat, ut finem promissum infallibiliter consequatur. » *Tom. 1, controversiæ quartæ, lib. 8, c. 14.* Ex hoc stabili certissimoque principio, spontaneam hanc etiam ibidem elicit conclusionem eruditus ille theologus : « Quæ cùm ita sint, bonus Ecclesie filius docentem Ecclesiam securus et tutò audiet, fretus promissione Christi et divinâ providentiâ, nec sollicitè laborans, quia de hoc judicare suum non est, an idonea media ad doctrinam suam Ecclesia adhibuerit, nec curiosè inquirens, quia hoc explorare sui muneris non est, an in ipsis mediis debitam diligentiam impenderit. »

Tertium : Ipso Ecclesie decreto, non decreti rationibus inducitur obsequendi necessitas ; id sentè observatum est à cardinalibus, archiepiscopis et episcopis jussu regis Lutetiæ congregatis anno 1723 : « C'est la loi qui oblige, et non pas les raisons de la loi, encore moins les motifs imaginaires qu'on se donne la liberté d'attribuer au législateur : l'une et l'autre jurisprudence. c'est à dire, le droit

« séculier, comme le droit ecclésiastique, ne connaissent également la vérité de cette maxime. » *Secularibus etsi judicibus, aut ipsis principibus non fuerit, ut Ecclesia, colatum infallibilitatis donum, nunquid liceat subditis prolatis leges aut sententias prætergredi, donec illarum rationes et causas fuerint scrutati, easdemque calculo suo comprobaverint ?*

Quartum : A consensione pastorum inter se pendet decretorum certitudo ; quæ igitur amovere et impedire consensionem hanc non poterint, ea quin infallibiliter doceant, prohibere nequeunt ; seu quoties in docendo consenserint, toties providisse Spiritum sanctum ne erraverint, firmissimè tenendum est ; id multis ostendimus argumentis : « Quid igitur faciet christianus catholicus, si se aliquæ Ecclesie particulæ ab universalis fidei communionem præciderit ? Quid utique, nisi ut pestifero corruptoque membro sanitatem universi corporis anteponat ? » Verba sunt Vincentii Lirinensis, *commun. 1, c. 4.*

Quintum, quod ex antecedentibus manat : Exteriori episcopatus definitioni confidenter indubitanterque adhærendum. Ut pastores in definiendo, sic fideles in obsequendo, immota et omnibus impedimentis superior Christi promissio securus facit : si quæ igitur universalis Ecclesie dogmatico decreto videatur conditio desiderari, conditionem hanc non fuisse tunc necessariam, aut re ipsâ sufficienter adhibitam, pro certo habendum est. Uno verbo, nunquàm deserendum est illud magni effectum Bossuetii : « Quocumque modo fiat, ut Ecclesia consentiat, transacta planè res est ; neque enim fieri potest unquam ut Ecclesia Spiritu veritatis instructa non repugnet errori. » Hoc stante ac religiosè servato placito, habebitur instituendæ fidei via brevis et expedita, ad omnium statum et captum accommodata, conciliandis animis, et intra unitatis charitatisque fines continendis, maximè idonea et necessaria.

Instabis : Negari non potest judicium munere perfungi non posse pontificæ patronos infallibilitatis, hoc est, maximam episcoporum partem ; hanc enim quamdiù sequentur opinionem, necesse est, ut si fortè erraverit summus pontifex, quasi jurantes in ejus verba, in errorem cum eodem spontè rapiantur. — Resp. : Argumentum istud jam præoccupavimus ; id objicere nemo potest nisi catholice infensus fidei ; inde etenim concluderetur

nullum, si fortè erraret definiendo summus pontifex, relinquit ad emendandum errorem efficax subsidium; evanida itaque foret, vel potius nulla, concessa Ecclesiæ infallibilitas. Deinde ipsos pontificiæ infallibilitatis acerrimos defensores nihil vetat, dubio ut vocat methodico (hoc est, ita se gerentes, quasi de summi pontificis inerrantiâ ambigerent, vel potius ab eadem mentem tunc abstrahentes), ejusdem decreta diligenter conferre cum immotis fidei regulis, tum ut hæc viâ certiores fiant utrùm ex cathedrâ pronuntiaverit, tum ut eâ inquisitione, notionum et documentorum segetem colligant, quam et luero sibi apponere, et commissis ovis prudenter ac opportunè impertiri valeant. Accedit quòd infallibilitatem Romano pontifici quantumvis adjudicent Ultramontani theologi, hanc tamen non usque ad eò extolunt, ut pontificiæ constitutioni, Scripturarum Traditionisque facem ab omnibus tanquam indefectibilem divinæ veracitatis radium agnitam, admovere dedignentur.

Denique, quod planè sufficit ad omnem abigendam anxietatem ac dubitationem, perspectum habuit ab æterno Deus, quales plurimum in mentibus radices ageret pontificiæ opinio infallibilitatis; absolutam nihilominus et nullo definitam tempore infallibilitatem promisit Ecclesiæ; ergo promissis cum deesse nequeat, apertissimè consequens est, ita esse omnia eo duce et providente disposita et ordinata, ut verbo Dei scripto ac tradito consonarent, quæcumque munirentur definitiones, auctoritate universalis Ecclesiæ.

Objic. 5°: Quid proderit infallibilis in episcopatus consensione constituta auctoritas, nisi consensio illa in condendis vel approbandis decretis certò possit innoscere; seu nisi verà certitudine constare queat in hanc vel illam doctrinam fidelibus proponendam illos consentire? Talem autem ad notitiam comparandam, quis exhauriendus labor? quis sumptus ut nuntii quòcumque discurrant allaturi authentica illius consensûs instrumenta?

Resp.: Sic vakidè ac nitidè vanam istam quæstionem, eò loci speciatim recusantem, elevat atque dissolvit Bossuetus, ut ejusdem omninò verbis, hanc duxerimus refellendam. « Quis, inquit, nesciat, ut in omnibus regnis, ita in regno Christi id valere vel maxime, quod nullo instrumento consignatum, populorum omnium usu sensuque constat? Sic in successione omnium per orbem principum, suæ leges; apud nos Salica, aliæ apud alios...

« Neque verò Ecclesia sub rege Christo, pejore loco erit, quàm regna terrarum, resque publicæ omnes, ubi tot tantisque in rebus eminet vigetque nullo instrumento testata consensio; quæ profectò in Ecclesiâ eò magis viget, quòd est ejus per Spiritum magistrum veritatis firmius atque arcitùs nexa compages. Et quidem cum Augustinus, cum Vincentius Lirinensis, cum alii omnes Patres hæreticis ac schismaticis communem universalis Ecclesiæ fidem, cum consuetudines, cum dogmata toto catholico orbe vigentia toties objecerunt, quis ab eis poposcit, quos misissent nuntios, quas accepissent litteras, aut quæ consensionis ejus, quam legis instar haberi volebant, instrumenta proferrent? Nempe hæc nostro ævo deliria servabantur. Sunt enim profectò quædam tam aperta, ut ea pernegare ne contumaces quidem audeant: en quædam Ecclesiæ catholice vox, quæ quòcumque locorum diffunditur; quam etiam ante omnem datam sententiam Catholici audiunt, novatores contremiscent; quantò magis cum prolatum judicium ab altissimâ Petri sede ad omnes perlabitur Ecclesiæ! » (Defens. Declarat. cleri Gallicani, parte secundâ, lib. 14, c. 2.)

CAPUT III.

DE AUCTORITATE MAJORIS NOTORIÈ NUMERI EPISCOPORUM DECRETO ROMANI PONTIFICIS ADHÆRENTIUM.

Quos hic adversarios refellimus, non audent illi quidem decretis Ecclesiæ dogmaticis absolute abrogare infallibilem auctoritatem; at eam variis nituntur impedire et restringere placitis, quæ si valerent, vix unquam posset ullam de fide aut moribus definitionem proferre, cui verum et internum debeatur obsequium. Hæc inter commenta quibus concinnandis maxime studeant, insignem illud obtinet locum, quod spectat ad numerum suffragiorum, irreformabili decreto necessarium.

Absolutam nonnulli postulârunt suffragantium episcoporum unanimitatem ad conciliandum decreto dogmatico Romani pontificis sincerum ac firmum populi christiani assensum; alii et prioribus longè plures, exigunt unanimitatem quam nuncupant, *moralem*; hanc verò tam arcti circumscribunt limitibus, ut ex illius necessitate, quam ad diversum suæ ipsorum causæ statum accommodant, eadem ferè omnia consequerentur incommoda et religionis detrimenta, quæ pareret absolutæ

necessitas unanimi-
tatis; moralem enim illam
unanimitatem in eo positam dicitant, ut om-
nes *ferè* episcopi Romanæ sedis decreto con-
sentiant. Dùm autem premuntur, Pelagianæ,
v. g., condemnatione hæresis, octodecim nactæ
in ordine episcopali patronos, non (ut ratio
suadet) respondent, unanimi-
tati morali nequaquam officere tam exiguum rebellantium
numerum, qui profectò cum tantâ dispersionum
Ecclesiæ catholicæ episcoporum multitudine
conferri minimè possit, cædemque velut ab-
sorberi videatur, verùm ad alia quæ tempore
opportuno intercludenda curabimus diverti-
cula, confugiunt; hinc etiã dùm nebulosa,
ut vocant, tempora commemorant, quibus
oppressam penè veritatem fuisse comminiscun-
tur, tum nonnisi raros admodum occurrisse
volunt episcopos qui catholice fidei professio-
nem retinere.

Quapropter omnibus ut cavillationibus et
effugiis præcludatur aditus, ostendere statim
animus est, errori non posse subjacere decre-
tum dogmaticum à Romano pontifice universis
propositum Ecclesiis, approbatumque à majori
notoriè parte episcoporum; eã vigente as-
sertione, palam est confutatum iri prætensam
necessitatem unanimi-
tatis suffragiorum, vel
absolutæ, vel etiã moralis, qualem effingunt
adversarii, seu quæ ad absolutam proximitatem
accesserit.

CONCLUSIO. — *In decretis de fide aut moribus
errare nunquam potest major notoriè numerus
episcoporum Romano conjunctus pontifici.*

ARGUMENTUM PRIMUM. — Ubi docentis ob-
servatur auctoritas Ecclesiæ, ibi locum obtinent
servanturque promissa quibus Apostolis et il-
lorum in ministerio successoribus infallibilitatem
spopondit hæc verbis Filius Dei: *Euntes
ergo docete omnes gentes... et ecce ego vobiscum
sum omnibus diebus usque ad consummationem
seculi*; atqui in majori eminenter ac notoriè
episcoporum numero exhibetur docentis ac
definientis auctoritas Ecclesiæ. Naturam enim
veræ societatis vindicat sibi Ecclesia; moralis
admirandam corporis ideam refert exponente
Apostolo: suadente autem ipsâ naturâ con-
venit apud diversas quantumlibet societates, ut
dirimantur lites majori suffragiorum numero;
ratione et æquitate innititur, componendisque
maximè consulit dissidiis, lex ista orbis uni-
versi celebrata consensu; quæ ad enervandam
hanc legem objicerentur restrictiones, illæ ad
certa quædam electionum genera, et ex pacto

speciali referuntur, neque ex semetipsis tra-
hantur ad rationem vique judiciorum; multo
minùs ad Ecclesiæ judicia dogmatica; non illas
patiuntur, nedùm apposerint, promissa et
insituta Christi. Scilicet futurum pollicitum
est ut adversùs Ecclesiam nunquam præva-
leant portæ inferi, quo nomine, ut notum est,
intelliguntur potissimum erroris molimina:
attamen contingere si posset, ut quos jussit
tanquam semetipsum audiri pastores, propi-
nando ac disseminando errori incumbere
majori notoriè numero, unã cum Romano
pontifice, nonne tum prævaleret error in Ec-
clesiam? Non enim obliviscendum, hic non
agere de opinionibus quæ quidem à majori nu-
mero, licet falsæ, teneri aliquando possent,
verùm de ipsis dogmatibus quæ tanquam
doctrina Ecclesiæ, necessariò ac perpetuò tenenda,
universis legitimâ auctoritate proposita
sint Ecclesiis.

Episcoporum quidem ut major notoriè nu-
merus, universalis et infallibilis Ecclesia præ
se ferat auctoritatem, certior eminentiorque
notorietatem postulamus, quam ubi asser-
endus est major numerus judicum vulgaribus
in tribunalibus, quia nempe catholicum ad
orbem spectat causa fidei, cætera gravitate
vincit negotia, firmioremque et irreformabilem
exigit assensum; at ea quam requirimus conspici-
ua et indubitata notorietas, haberi potest,
etiãsi notabilis aliqua pars episcoporum à
cæteris Romano pontifici adunatis dissentiat.
Adducti vis argumenti lucis etiã incrementum
mutuabitur à sequente.

ARGUMENTUM II. Ubi viget corpus Ecclesiæ,
vigere concessam Ecclesiæ infallibilitatem fa-
tendum est; notabilis autem quamvis aliqua
pars Ecclesiæ dissentiret à cæteris Romano
pontifici conjunctis, imò tametsi ab eorumdem
communione ultrò discederet, ut Græci, ut
Anglia, remaneret tamen, avulsis licet haud
exiguis ramis, corpus Ecclesiæ; ergo et infalli-
bilis quæ carere non potest auctoritas. Et qui-
dem si tum intercederet illud donum, quæ
ratione perpetuò visibilis foret disseminata per
orbem Ecclesia? Non enim qualicumque oportet
visibilitatis genere eam se spectandam præ-
bere; sed ita debet præstare et inlarescere,
ut suæ præstantiæ et splendore auctorita-
tis, idonea sit informandis rectâ institutione
sanæque doctrinâ imbuendis populis: id tam
necessarii muneris quomodò tum obiret, cum
episcoporum major eminenter ac notoriè nume-
rus, præeunte ipso Ecclesiæ capite conspira-

vel totum in gregem, propositis sub anathematis pœnâ contaminandum erroribus? Nonne celeret in laqueum ac decipulam, dùm cæci duces cæcorum constituerent publicum, quod ipse Christus præfecit, docendi ministerium?

ARGUMENTUM III. Errantibus majori notoriè numero episcopis eum Romano pontifice, et fideles in errorem, interpositâ omni suâ auctoritate compellentibus, gravissimum certè immineret periculum deposito fidei; nutaret etiam Romana sedes, in quâ, ut ait S. Augustinus epist. 43, aliàs 162, *semper Apostolicæ cathedræ viguit principatus*, et quam communionis ecclesiasticæ centrum, confitentur ipsi quibuscum nobis est certamen; paravit igitur pro tanto discrimine Christus tutum subsidium, nisi suam, quod cogitatu nefas, deseruerit Ecclesiam; at undenam illud accerseret præfate in casu? Vel enim discussione, vel auctoritate dirimenda esset infausta quæ tunc ingrueret, controversia; si discussione utendum sit, recurrunt omnia incommoda quæ scaturire ex privato examine demonstratum est; si auctoritatis vi insistendum sit, potiori et eminentiori auctoritati procul dubio parendum est, quam perspectum est adscribendam episcoporum majori eminentiam ac notoriè numero, Ecclesiæ capiti adherentiam; esto igitur adductâ in hypotesi dissiderent ac reclamarent cæteri, illis obtemperari non sinerent æquitatis ratio, constitutio Ecclesiæ, et populorum sequendæ assuetorum præpollentis auctoritati conditio.

ARGUMENTUM IV.—Fac erumpere ac promulgari conditum à sede Apostolicâ, et notoriè majori episcoporum numero comprobatum, orthodoxæ contrarium doctrinæ decretum; quò se vertent fideles? quam in partem inclinandum existimabunt? An minorem longè et evidenter numerum episcoporum summo pontifici reluctantium sectabuntur? Id verò cohærere non potest cum demonstratâ necessitate anteposendi in controversiis de fide ac moribus præcellentem auctoritatem; num obsecrantur aliis stantibus ex adverso episcopis et cum summo pontifice heterodoxam definitionem, pro certâ credendi regulâ obtrudentibus? Ergo à revelatâ veritate deficient, atque dejicientur à passivâ quâ instruntur, infallibilitate, et quam non inficiantur adversarii; superest ergo ut cohibeant se ab assensu vel dissensu, neutramque partem amplectantur; sed 1º urgebuntur Romanæ sedis et majoris insigniter ac manifestè numeri episcoporum longè supe-

fiori auctoritate contrarios minoris partis conatus exerte proscribentium. 2º Ergone hærebunt ancipites jugiter animo fideles, nec, quantacumque prenat grassantis erroris cohibendi necessitas, ullum quod censeatur Ecclesiæ decretum, haberi poterit, quamdiù pertinaciter obstiterit notabilis aliqua pars episcoporum, cui profectò nec infallibilitatem unquam promisit Deus, nec absolutè ipsam respicientiam?

Solvuntur objecta, ex facto S. Cypriani.

Valere baptisma collatum ab hæreticis, nec proinde iterandum, definiat expressè S. Stephanus; adhærebat illius decreto non major tantum, sed maxima pars episcoporum; id apertè testatur S. Augustinus lib. de unico Baptismo, cap. 14, num. 25: « Multi, inquit, cum Stephano, quidam cum Cypriano sentiebant. » Ab universâ tamen impensè colitur Ecclesiâ, qui decreto illi tenaciter obstitit S. Cyprianus, summâque cum sanctitatis laude ipsius per catholicum orbem propgata est memoria; ergo, etc.

Resp : Scopum ut assequantur adversarii, tria probentur necesse est: 1º latum fuisse à Stephano, et tanquam credendâ regulam, universis denuntiatum Ecclesiis, dogmaticum de validitate baptismi ab hæreticis administrati decretum. 2º Dogma rebaptizantibus oppositum, à majori saltem episcoporum parte, non approbatum duntaxat, sed fidelibus, partim expresso, partim tacito consensu propositum, tanquam inconcussâ fide tenendum. 3º Sic approbatum et fidelium societati sic propositum fuisse illud dogma cognovisse S. Cyprianum, ac nihilominus in defendendo errore persistisse; atqui ex tribus illis capitibus, ne unum quidem probari potest.

1º Quidem ostendi nequit prolatum esse à S. Stephano decretum verè dogmaticum; his quidem verbis: *Nihil innovetur nisi quod traditum est*, prohibetur à S. Stephano, ne inveterata descratur et perfringatur consuetudo, reduces ad Ecclesiam hæreticos non rebaptizandi; fatemur illam inter prohibitionem et rebaptizantium doctrinæ damnationem arctissimum intercedere consortium; non persuadendum suscipimus, nec potuimus, ad meram disciplinam fuisse tunc revocatum rebaptizantium causam; at quantumcumque reipsâ cum dogmate causa illa conjuncta sit, attamen S. Stephanum expressâ definitione declarasse, eâdemque voluisse fideles obstrictos ad creden-

dum, valori baptismi non obistere hæresis professionem, convinci nullo modo potest. Hinc S. Augustinus, dum enarrat celeberrimam illam de baptismo hæreticorum controversiam, lib. 5 de Baptismo, cap. 25, refert Stephanum non solum Cypriano non consensisse, *verum etiam contra scripsisse atque præcepisse*; differt autem à simplici præcepto dogmatica definitio; ea quid credendum, illud quid agendum sit, præscribit. Significantius adhuc loquitur S. doctor lib. 2 de Baptismo, cap. 9: « Attestatione, inquit, ostendit (Cyprianus) multo magis se fuisse commemoratum, si quod de hæc re transmarinum vel universale concilium factum esset; nondum autem factum erat, quia consuetudinis robore tenebatur orbis terrarum, et hæc sola opponebatur inducere volentibus novitatem. »

Aliud est dogmaticam definitionem, aliud est antiquam opponi consuetudinem; hæc tamen sola opponebatur rebaptizantibus.

Præterea dogmaticum decretum edere non solebant summi pontifices nisi habitâ Romanâ synodo; synodum autem Romanam in causâ rebaptizantium, à S. Stephano habitam non fuisse testatur S. Augustinus, cum allirnet nullum tunc factum esse *transmarinum concilium*; concilii enim transmarini nomine designata fuit apud Africanos Romana synodus: sic concilii Milevitani canone 22: « Ad Transmarina autem (concilia) qui putaverit appellandum, à nullo intrâ Africanam in communionem suscipiatur. » Sic episcopi Africani in Epist. ad Papam Cælestinum: « Quomodo ipsum transmarinum iudicium ratum erit, ad quod testium necessariae personæ, vel propter sexus, vel propter senectutis infirmitatem adduci non poterunt? » Porro, ut advertit Bellarminus lib. 2 de Romano Pontifice, « non appellari unquam consuevit ab Africanis, nisi ad Romanam sedem. » Transmarina dicta fuisse apud Africanos sedis Apostolicæ iudicia, significat etiam his verbis de Marca tom. 2 de Concordiâ sacerdotii et imperii, lib. 6, cap. 14: « Ne presbyteri ad transmarina iudicia, id est, Romam, appellarent. » Deinde dogmaticam si definitionem edidisset sanctus Stephanus, num suâ communione frui illos passus fuisset qui decreto illi obsequium constanter detrectarent? « Abstinendos quidem putaverat, qui de suscipiendis hæreticis priscam consuetudinem convellere conarentur; non ultra minas progressus est; in unitate remanserunt: « Vicit pax Christi in cordibus eo-

rum, ut in tali disceptatione nullum inter eos malum schismatis oriretur. » S. August. cont. Donat. c. 25. Hoc argumento usus est Bellarminus, Controvers. tom. 1, lib. 4, cap. 7: « Sine dubio Stephanus non definivit tanquam de fide hæreticos non rebaptizandos, licet jussert non rebaptizari, ut patet ex eo quod non excommunicavit Cyprianum et alios contrasentientes. »

2° Sive ediderit, sive non ediderit decretum dogmaticum in causâ rebaptizantium S. Stephanus, non tunc habitâ fuit ea episcoporum consensio, quæ universalis Ecclesiæ dogmaticam definitionem satis certè exhiberet. Id non obscurè indicat his verbis S. Augustinus lib. 3 de Baptismo, cap. 5: « Noverat enim (Cyprianus) quantam sacramenti profunditatem tunc omnis Ecclesia variâ disputatione versabat, liberumque faciebat quærendi arbitrium. » Nonne argumento est tantus ille animorum conflictus, aut nullum prodixisse, tempore S. Cypriani, de controversiâ rebaptizantium decretum dogmaticum, aut illud non eâ tunc episcoporum consensione fuisse fidelibus propositum, quæ certam omninò et absolutam adigeret ad fidem?

3° Quamvis à S. Stephano editum fuisset dogmaticum de baptismo hæreticorum decretum, idemque tanquam credendi regulam propositisset pars longè major episcoporum, quid colligi posset ex obfirmato dissensu S. Cypriani, nisi ostendatur, decretum illud, ejusdemque consonantem episcopatus majori eminenter parte approbationem, innotuisse sancto illi doctori, ipsumque nihilominus à resistendo non abstinuisse? Id autem probatum impossibile est. Namque ex tribus synodis quæ in causâ rebaptizantium Carthagine celebratæ sunt, duæ saltem habitæ sunt anno 256; secunda scilicet, et tertiâ; et hæc quidem certò incidit in diem primam septembris illius anni; delata est à deputatis secundæ synodi Epistola synodalis ad S. Stephanum, cujus responsio allata est in Africanam ante mox memoratum tertium concilium, ac proinde ante diem primam septembris anni 256; jam verò in annum 257, ut observat doctissimus Tillemontius, mentio nulla injicitur versatæ S. Stephanum inter et S. Cyprianum controversiæ: « Nous ne trouvons plus rien, inquit, in annum 257, sur l'affaire du baptême qui regarde S. Cyprien et le pape Etienne. » Inde pronum est inferre vel à sententiâ suâ descivisse tunc S. Cyprianum, vel temperasse S. Stephanum ab urgendâ tam strictè illâ quam denuntiaverat, prohibitione,

aut prosequendo, si quodlatum fuisset, decreto.

Dubitari meritò posse utrùm suâ in sententiâ persisterit S. Cyprianus, testatur non semel S. Augustinus. « Non incongruenter, inquit, « de tali viro existimandum est, quòd correxerit, et fortassè suppressum sit ab eis qui hoc « errore nimium delectati sint, et tanto velut « patrocinio carere noluerunt. » Epist. 93, aliàs 48. De hac retractatione S. Cypriani loquitur quidem S. Augustinus tanquam de eventu incerto ac dubio; at eâ pendente dubitatione, probari non potest S. Cyprianum, si latum fuerit dogmaticum cui resisterit decretum, propositi sui tenacem fuisse ad extrema usque vite. Quin etiam credibile est factam à S. Stephano, sub anathematis pena, prohibitionem, non eodem quo antea rigore executioni mandatum, obtestante inprimis et exorante Dionysio Alexandrino episcopo, ne luctuoso scismatici nimia severitate subministraretur occasio.

Duo insuper hic subjicere prestat, quæ causam nostram haud parùm adjuvant: Primum, sive latum fuerit à S. Stephano decretum dogmaticum, sive intra lines consterit meræ prohibitionis, immunem à vituperatione habendam non fuisse S. Cypriani agendi rationem; hanc culpâ non vacasse convincitur ipso S. Augustini testimonio: hæreticos non rebaptizandi consuetudinem, quâ universali utebatur Ecclesia, credebatur S. Augustinus ex apostolica traditione ortum ducere; hanc *saluberrimam* vocat; quæ verius putanda sit, *per Agrippinum corrumpi cepisse, non corrigi*; inde conclusionem hanc trahit P. Thomassinus dissert. 2 in concilia, num. 27: « Culpâ ergo liberari non potest Cyprianus, qui consuetudinem universalis Ecclesiæ, et traditionem ab Apostolis usque ipsis derivatam contemnebat, posthabebatque nuperâ per Agrippinum invecata corruptelâ. » Quam autem culpam incurrit S. Cyprianus, dubitari non potest quin illam charitate quæ operit multitudinem peccatorum, dilucrit, atque generoso, quo perfunctus est, martyrio. (Vid. S. Augustinum lib. contra Donatum cap. 18.) Secundum notatu dignum, in hoc positum est: fac prolatum esse à S. Stephano decretum dogmaticum contra rebaptizantes, idemque à plurimis passim confirmatum episcopis; hæud tamen reperietur moralis in eo approbando unanimitas, qualis ad irreformabilem definitionem postulatur ab adversariis; hanc enim unanimitem eò usque provehendam volunt, ut omnes ferè complectatur episcopos; at in causâ rebaptizantium,

longè aberat unanimis ille propemodum consensus; in secundâ quam habuit S. Cyprianus synodo, interfutere, iterandum baptismum hæreticorum statuente, episcopi saltem 70, et in tertiâ, 85; addit Tillemont: « Mais il y a bien « de l'apparence que les autres évêques de la « même province étaient aussi dans le même « sentiment. » In Asiâ verò, quàm multi eodem implicarentur errore, testantur indubitanda monumenta: « Illud præterea didici, inquit « S. Dionysius Alexandrinus, non ab Afris solum hunc morem nunc primum invecutum « fuisse, sed multò antea, superiorum episcoporum temporibus, in Ecclesiis populosissimis « et in conciliis apud Iconium et Synada, et « apud alios plurimos, idem placitum fuisse. » (Apud Eusebium, lib. 7 Historiæ, cap. 7.) Qui abutuntur facto S. Cypriani, ut absolutam ferè unanimitem ad irreformabilem Ecclesiæ decretum requiri persuadent, videant iterùm atque iterùm quàm frustra, quàm imprudenter moliantur talibus ex factis, causæ suæ patrocinium accersere.

Instabis 1°: De S. Cypriano testimonium hoc perhibet S. Augustinus: « Satis ostendit « facillimè se correcturum fuisse sententiam « suam, si quis ei demonstraret baptismum « Christi sic dari posse ab eis qui foras exierunt; « quemadmodum amitti non potuit, cum foras « exierint; unde multa jam diximus, nec nos ipsi « tale quid auderemus asserere, nisi universæ « Ecclesiæ concordissimâ auctoritate firmati. » — Resp.: *Eâ universæ Ecclesiæ concordissimâ auctoritate*, cum opus fuisse dixit S. Augustinus, ut obfirmato animo ipse profiteretur, posse verum ab hæreticis conferri baptismum, haud declaratum voluit, obnoxiam esse errori prolatam sive intra concilium, sive extra concilium, dogmaticam definitionem, nisi eandem in sententiam conveniant omnes omnino, vel saltem omnes ferè episcopi; talem quidem concordiam in repudiando rebaptizantium errore, extitisse tempore quo scribebat testificatur, eaque se impelli ad reprobandum hunc errorem, quem post plenarium etiam concilium defendebant Donatistæ: perinde locutus est ac si dixisset: Non auderem administrari validè ab hæreticis baptismum asserere, nisi me commoveret et firmaret Ecclesiæ auctoritas, quæ in hujus baptismatis agnoscendâ veritate *concordissima est*; quòd autem ad Ecclesiæ iudicium dogmaticum et irreformabile non arbitratus sit S. Augustinus requiri omnium aut ferè omnium episcoporum consensionem, apertè significatur

ipsamet serie, ipsomet contextu objecti testimonii : namque post adducta in objectione verba, sic prosequitur S. doctor : « Cui (concordissimæ auctoritati) et ipse (S. Cyprianus) sine dubio cederet , si jam illo tempore , questionis hujus veritas eliquata et declarata per plenarium concilium sedaretur ; si enim Petrum laudat et prædicat ab uno posteriore collegâ (Paulo) patienter concorditerque correctum , quantò citiùs ipse cum concilio provinciæ suæ , universi orbis auctoritati , patefactâ veritate , cessisset . » Futurum igitur fuisse declarat S. Augustinus , ut S. Cyprianus postpositâ suâ synodo ex 8 episcopis conflata , postpositis etiam illis ex Oriente episcopis , qui cum S. Firmiliano idem sentiebant , cessisset ultrò generali seu plenariæ synodo ; nec potuisse illum , nisi animo ita esset affectus , æternam consequi hæreditatem , indicatur verbis istis S. Augustini : « Quomodò (Cyprianus) accipere poterit veritatem contra id quod sentiebat , inventam , etsi litteræ tacent , merita (ejusdem) clamant ; si epistola non invenitur , corona testatur ; si concilium non indicat episcoporum , consortium indicat angelorum . » Lib. 2 de Baptismo contra Donatistas , cap. 5.

Ergo nedùm causæ nostræ officiat objectatum S. Augustini testimonium , in eos contorqueri potest qui ad eliciendum internum absolutumque obsequium , oportere contendunt proposito ut decreto consentiant omnes aut ferò omnes episcopi , idque præsertim necessum esse in obscuris et difficilibus explicatu questionibus , qualem fuisse de non rebaptizandis hæreticis controversiam , toties dicitavit S. Augustinus .

Instabis 2° : Jam , inquit S. Augustinus ibid. , lib. 3 , cap. 4 : « Legi fateor (quid ad Juhaianum scripserit S. Cyprianus) , et profectò esse in eandem sententiam , nisi me ad diligentiorem considerationem revocasset tanta auctoritas aliorum , quos vel pares gratiâ doctrinæ , vel etiam fortè doctiores , per tot gentes , Latinas , Græcas , barbaras et ipsam Hebræam , Ecclesia toto orbe diffusa parere potuit , quæ ipsum quoque (Cyprianum) pepererat , qui mihi nullo modo videri poterunt , frustra noluisse istam tenere sententiam ; non quia fieri non potuit , ut in obscurissimâ questione , veriùs pluribus unus paucive sentirent , sed quia non facile pro uno , vel paucis adversùs innumerabiles ejusdem religionis et unitatis viros , et magno ingenio ,

et uberi doctrinâ præditos , nisi pertractatis pro viribus , atque perfectis rebus ferenda sententia est . » Teste igitur S. Augustino fieri potest ut , errante multitudine episcoporum , paucis vel etiam uni præ cæteris obtingat veritas .

Resp. : An inde quis verè catholicus concludendum duxerit posse anteponi aliquando paucorum , vel unius hominis sententiam definitioni dogmaticæ summi pontificis , ab ordine episcopali comprobata ? Pudeat sancto attribuere Augustino , commentum à quo tantoperè abhorruerit , idemque funditus disjiciendæ auctoritati Ecclesiæ comparatum , Quis primoribus modò labiis delibaverit scripta S. Augustini , nesciat quo loco semper habuerit Ecclesiæ catholicæ judicia ; ea respuere , nolle illi primas dare , nonne insolentissimâ dixit esse insaniam ? Notum est insigne admirandi doctoris illius effatum : « Evangelio non crederem , nisi me catholicæ Ecclesiæ commoveret auctoritas ; » at tamen qualis foret , et quam afferret obsequendi et credendi necessitatem , tam commendata ab illo cæterisque Patribus auctoritas Ecclesiæ , si vel paucis , vel etiam uno reluctantè episcopo , decreta ipsius dogmatica haberi possent incerta , aut etiam erronea , eùm nullum hactenus prodierit congregatæ vel dispersæ decretum Ecclesiæ , quod neminem , quod non aliquos expertum fuerit adversarios , nullum consequenter editum fuisset , quod repudiari impunè non potuerit ? Quem ad finem sese jactasset rebellandi æhrenata audacia ? Quid aptius fingi potest adducendo ac fovendo impotentii tolerantismo ?

Dixit generatim S. Augustinus posse aliquando fieri , ut multitudine meliùs judicent pauci vel etiam unus ; verùm neque tradidit unquam , neque putavit paucorum vel unius opinionem præponderare posse communi Romani pontificis disseminatorumque per orbem episcoporum judicio , ut jam ostendimus .

Solvitur objectio ducta ex progressibus quos olim habuit Arianismus .

Obtusa quæ quondam Pelagiani , Donatistæ , Luciferiani ac deinceps Protestantes Catholicis opposuerunt tela , recoquere non venturum subdoli diversorum auctores libellorum . Ariminensis præsertim synodi lapsum , et quæ subsecuta sunt , continuò personant . Conjugere et contexere quandoque student quæ variis contigerunt temporibus , idque exaggerandi causâ supra modum , numeri episcoporum , qui vel in concilio Ariminensi , vel in aliis rerum adjunctis ceciderint .

Tria, ut veritati, ordini et perspicuitati consuliatur, discernimus tempora, totidemque distinctis propositionibus accuratè exponenda suscipiemus, quæ nostrum ad propositum spectare videantur : tum etiam ab Ariand hæresi immunes fuisse Patres Ariminenses ostendimus, quamvis ab eâ questione non pendeat assertio nostra.

PROPOSITIO PRIMA.

Ante Ariminensæ synodum, Ariandsmi partes consecratum esse majorem Romano cum pontifice episcoporum numerum, argumento nullo probari potest.

Id ostendi nedùm possit, quod tamen adversariis probandum foret, plura suppetunt rationum momenta, quæ tali à cogitatione deterreant.

1° Erroneæ formulæ si Liberius subscripserit (quod mox expendetur), id fecit coactus, sædio affectus exilii, crudelisque imperatoris Constantii metu percussus et animo fractus ; hæc autem in subscriptione, quæ aliunde plurimum discrepat à delimitone dogmaticâ universis propositâ Ecclesiis, desideratur procul dubio libertas requisita, ut ex cathedrâ et tanquam Ecclesiæ caput censeatur loqui summus pontifex. Observationis isto penè genere usus est illustrissimus Bossuetius adversus Claudium ministrum. Documento Pastoralis secundo de Promissis Ecclesiæ : « On sait, par le témoignage constant de S. Athanase et de tous les auteurs du temps, que Constance répandit beaucoup de sang, et que ceux qui résistaient à sa volonté sur le sujet de l'Arianisme, avaient tout à craindre de sa colère, tant il était entêté de cette hérésie ; je ne le dis pas pour excuser Libérius, mais afin qu'on sache que tout acte qui est extorqué par la force ouverte est nul de tout droit, et réclame contre lui même. » Gravier quidem peccavisse Liberium incundâ cum Ariand communiõne, et condemnando, quem atrocibus lacebentibus calumniis, sancto Athanasio, non distinemur ; utrùm verò inquinatâ Ariand hæresi formulæ subscripserit, gravia occurrunt argumenta quæ suadeant scriptam ab eo fuisse non secundam formulam Sirmiensem, quæ nefando illo scatebat errore, sed primam quæ contra Photinum edita erat, nec Ariand infecta veneno ; id eo probat Natalis Alexander, quod referente in Fragmentis S. Hieronici conscripta sit à 22 quos nominat, episcopis illa, cui subscripsit Liberius, formu-

la, secundâ autem formulæ Sirmiensi auctores, vix alios antilistes subscripserit perariatur præter Ursatium, Valentem et Germanium ; accedit quod post subscriptam quam Demophilus obtulerat formulam, Liberius, non propterea revocatus tum fuerit ab exilio ; hanc tamen revocationem aliâ deinceps concessam de causâ, impedire quod potuisset, si formulæ subscripserit Sirmiensi secundâ ? Quid aliud expectare ab ipso potuissent Ariandi ? Eandem quam Natalis Alexander sententiam amplexus est versatissimus in Ecclesiâ pristinis annalibus Tillemontius, tom. 6 Hist. Eccles. art. 69, de Ariandis, Ejus verba non piget describere : « Nous avons dit que Libère avait signé la formule de Sirmich, sans marquer si c'était la seconde faite cette année même, ou la première dressée en 351 contre Photin ; c'est une difficulté célèbre et importante, puisque la seconde Confession de Sirmich était visiblement impie, au lieu que la première, quoique rejetée de l'Eglise à cause de ses auteurs et du dessein qu'ils avaient eu de s'en servir contre la véritable foi, n'est mauvaise en elle-même que parce qu'elle n'exclut pas assez les erreurs de l'Arianisme ; il y a de grandes raisons de part et d'autre, et néanmoins, si dans cette obscurité il faut déterminer quelque chose, le sentiment le plus favorable à Libère nous paraît aussi le mieux appuyé. » De subscriptâ eodem à pontifice formulâ, suam ita mentem aperit D. de Fleury, Hist. Eccles. lib. 43, cap. 46 : « Suivant l'opinion la plus probable, c'était la première composée contre Photin au concile tenu en 351, où Démophile même avait assisté, qui supprimait tacitement les termes de consubstantiel et de semblable en substance, mais qui au reste pouvait être défendue, comme elle l'a été par S. Hiltaire. »

Fac nihilominus Ariand hæresi subscripserit Liberium, probandum esset temporibus etiam synodo Ariminensi prævis, de quibus nunc agit, majorem notoriè partem episcoporum Ariand fuisse amplexam dogmata, id quod historicis aperte repugnat monumentis. De paucitate Ariandorum ita exclamât S. Athanasius scriptâ anno (ut solidè probant Patres Benedictini) 360, epistolâ : « Quis illorum non condemnabit temeritatem ? illi nimirum pauci numero, sua plus omnibus valere volunt. » Ante tempus synodi Ariminensis viguisse toto penè in orbe orthodoxum dogma de divinitate Verbi, testatur S. Hieronymus. Dialogo adver-

sūs Luciferianos : « Illo, inquit, tempore nihil
 « tam pium, nihil tam conveniens servo Dei
 « videbatur, quàm unitatem sequi, et à totius
 « mundi communione non scindi. » Seleuciam,
 ubi erant in synodum coacti Orientales, ac-
 cersit Hilarium, qui annum exilii quartum
 ageret in Phrygiâ, interrogatus est de Gallo-
 rum fide, quos in Sabellianismi suspitionem
 adduxerant Ariani; « sed expositâ fide suâ
 « juxta ea quæ Nicææ erant à Patribus conscri-
 « pta, Occidentalibus perhibuit testimonium. »
 Sulpitii Severij Hist. Eccles. lib. 2. Idem S.
 doctor (Hilarius) libro de Synodis quem exeunte
 anno 358, vel ineunte anno 359, et ante la-
 psam Ariminensium synodi exaravit, gratulatus
 est de servatâ strenuè fide catholicâ, episcopis
 provinciæ Germaniæ primæ et Germaniæ se-
 cundæ, primæ Belgicæ et Belgicæ secundæ,
 Lugdunensis primæ et Lugdunensis secundæ,
 provinciæ Aquitanicæ et Novempopulaniæ,
 provinciarumque Britannicarum : « Gratulatus
 « sum, inquit, in Domino, incontaminatos
 « vos, et illesos ab omni contagio detestan-
 « tæ hæreseos perstitisse, vosque compartici-
 « pes exilii mei. »

De temporibus concilio Ariminensi proxime
 præcurrentibus, sic loquitur Socrates, lib. 2
 Hist. c. 27 : « Achaia verò et Illyricæ civitates,
 « et reliquæ occiduarum partium Ecclesiæ,
 « tranquillæ adhuc erant et inconcussæ, tum
 « quòd inter se consentirent; tum quòd fidei
 « regulam à concilio Nicæno traditam constan-
 « tissimè retinerent. » Servatam religiosè toto
 in Occidente antiquam traditionem testatur
 Sozomenus, lib. 5 Hist. c. 12, ibique compres-
 sam fuisse in ortu Arianam hæresim, cui pro-
 movendæ incubuerint Auxentius Mediolanensis
 episcopus, atque Ursatius et Valens in Panno-
 niâ antistites. Hinc ita Tillemontius Hist.
 Eccles. t. 6, de fide Occidentalium Ariminen-
 sem ante synodum : « Pour l'occident, nous
 « n'osons pas assurer que plusieurs évêques
 « n'y soient entrés dans la communion des
 « Ariens, quoiqu'il y ait sujet de croire que
 « peu le firent; mais il est visible par la suite
 « de l'histoire, qu'ils conservèrent presque
 « tous la vérité de la foi, et c'est ce qui se verra
 « surtout par le concile de Rimini, où ils firent
 « de plus grandes fautes; nous n'en savons que
 « très-peu qu'on puisse dire avoir été Ariens,
 « ou de faction ou de croyance. » Quod adno-
 tavit doctissimus ille scriptor, historiâ ipsâ
 synodi Ariminensium dilucidè confirmatur. « Mis-
 « sis per Illyriam, Italiam, Africam, Hispanias,

« Galliasque, magistris, officialibus, acciti
 « numerative quadringenti et aliquantò am-
 « plius occidentales episcopi Ariminum conve-
 « nère. » Sulpitius Severus, Hist. Eccles. lib.
 2 Quos inter adfuerunt Ariani « non amplius
 « quàm octoginta. » (Ibid.)

Episcopos catholicos propè ducentos dunta-
 xat concilio Ariminensi interfuisse scribit S.
 Athanasius in Epistolâ ad Africanos, qui nu-
 merus ita ab eo remotus est, quem semel ite-
 rumque refert libro de Synodis, ut locum
 depravatum esse ac mendosum cardinalis Ba-
 ronius suspicetur ad annum 359. Ita Natalis
 Alexander, Hist. Eccles. seculi 4, cap. 3, num.
 23. Instigantibus Arianis indicta fuit et con-
 gregata synodus Ariminensis; frequenter ab
 imperatore præfectisque literæ missæ sunt,
 ut quàmplures fieri posset, in eam confluerent
 hæresis Arianae patroni ac vindices; quantum
 autem et numero et auctoritatis pondere su-
 perarentur catholicis ab episcopis, eò etiam
 declaratur, quòd Ursacium, Valentem Ger-
 minium, Auxentium, Gaium, Demophilum
 hæreticos declarare, synodus illa, et ab Ec-
 clesiæ communione submovere statim non
 dubitaverit. S. Athanasius, lib. de Synodis.

Quod spectat ad Orientem, nihil intentatum
 reliquerant Ariani, suæ ut partes emerent;
 at quidquid molirentur, synodo Seleuciensi in
 quam convenerant Orientales, non adfuerunt
 inter episcopos 160, quibus tota constituebatur,
 nisi ad summum, 40 Ariani; pro *consubstan-*
tialis voce decertabant quindecim episcopi;
 hæc repudiata Nicænae tamen doctrinae addicti
 erant quinque supra centum; Semiariani qui-
 dem à nonnullis vocati sunt, at hæreseos cri-
 men ab illis repellunt SS. Athanasius et Hila-
 rius, longè digniores quibus credatur, testes;
 « viros autem, ait S. Athanasius, l. de Synod.
 « n. 41, qui alia quidem omnia Nicææ scripta
 « recipiunt, de solo autem *consubstantialis* vo-
 « cabulo ambigunt, non ut inimicos spectari
 « par est; neque enim velut Ariomanitas, aut
 « Patrum adversarios, homines aggredimur,
 « sed disputamus veluti fratres cum fratribus,
 « qui eadem quæ nos sententiâ, solo nomine
 « in controversiam adducto. » De *consubstan-*
tialis vocem solam abjicientibus, S. Hilarium
 sic conqueritur : « Ut quia de fide nostrâ, in-
 « quit ibid. n. 77, 78, nihil inter nos suspicio-
 « nis relictum est, ea quæ adhuc in suspicio-
 « nem ex libris veniunt, purgantur, et dabunt
 « veniam ex communis conscientia fide secum
 « liberius locutura. » Itaque si adjicantur 40

Arianis Seleuciensis synodi, 80 Ariminensis, paucique ex aliis qui synodis duabus illis non interfuerint, quâ ratione suspicari quis posset, illos fuisse ceteris per orbem disseminatis episcopis numero notoriè superiores? Tum id quoque quàm absoum, euidentiùs etiam intelligetur ex jam dicendis de tempore Ariminensis synodi, subsequentiùsque annis quibus accrevit, et perniciosius grassata est Arianorum secta.

PROFESSIO II. — *Tempore Ariminensis synodi, notoriè majorem episcoporum numerum Romano cum pontifice Ariamum comprobasse hæresim, nullo modo asseri potest, imò jure ac meritò negatur.*

Il enim ut ostenderetur, convinci tria oporteret : 1° Ariminensi synodo, tametsi arianas in partes inclinatas fingeretur, Romanum consensusse pontificem ; 2° quâ tempestate ipsa est illa synodus, minorem notoriè existisse numerum episcoporum fidei catholice inhaerentium ; 3° à Patribus Ariminensis concilii comprobata recipià fuisse arianam hæresim : hæc autem tria, notum astruantur, meritò possunt negari, nec multo negotio refelli.

1° Frustra torqueantur adversarii, ut ostendant arianæ hæresi tum obsecutum esse Liberium, cum Ariminensis haberetur synodus : eo quippe saltem tempore respicerat procul dubio, cuiuscumque tandem formulæ, dum lapsus est, subscripsisse credatur. Id disertè significat epistola quæ tum suo, tum 10 episcoporum nomine ad causam Auxentii adjudicandam, Romæ congregatorum, scripsit Damasus, Liberii proximus successor, ad episcopos Illyrici : « Neque enim præjudicium aliquod nasci potuit ex numero eorum qui Ariminum convenerunt ; constat neque Romanum episcopum, cujus ante omnes expectanda fuit sententia, neque Vincentium, qui tot annos sacerdotium illibitè servavit, neque alios hujusmodi statutis consensum aliquem commodasse. » Epist. Damasi apud Theodoretum. Hist. Eccles. lib. 2, cap. 22. Et verò, ut disserit doctissimus Bossuetius, contra Claudium ministrum, lapsu Liberii gestisque Ariminensis synodi ad causæ suæ subsidium abutentem : « Il est certain que ce Pape après un égarment de quelques mois (lapsus est anno 357, et synodus Ariminensis habita est anno 359), reutra dans ses premiers sentiments, et acheva son pontificat qui fut long, lié de communion avec les plus saints Evêques de l'Eglise, avec un S. Anathase, avec un S.

Basile, et les autres de pareil mérite et de même réputation ; on sait qu'il est loué par S. Epiphane et par S. Ambroise, qui l'appelle par deux fois le Pape Libérius, de sainte mémoire, et insère dans un de ses livres, avec élogé, un sermon entier de ce Pape, où il célèbre hautement l'éternité, la puissance, en un mot, la divinité du Fils de Dieu et sa parfaite égalité avec son Père : l'empereur savait si bien qu'il était rentré dans la profession publique de la foi de Nicée, qu'il ne voulut pas l'appeller au concile de Rimini, et craignit de pousser deux fois un personnage de cette autorité, et qu'il n'avait pu abattre qu'avec tant d'efforts. » (Documenta secundo pastorali, de Promissis Ecclesie.) Rescissam fuisse à Liberio synodum Ariminensem, declarat Siricius qui Romanam proximè post Damasum, sedem tenuit. (Epist. Sirici ad episcopum Tarragon apud l'Abbèum, tom. 2, 2 concil.) Testificatur ipse Liberius, Epist. quam ad Orientales episcopos, suo Occidentaliumque nomine mittendam curavit, sese non ante cum lapsis apud Ariminum episcopis initam voluisse communionem, quàm ab eisdem proscripserat fuisse formulam, cui aut animo defecti, aut dolis irretiti consentirent : « Oves, inquit ille, ferè episcopi qui Arimini convenerant, quique vel fallacibus insecuti illecebris, vel vi compulsi, à fide tum quidem deciverant (quomodo hæc verba intelligenda sint exponemus), nunc tamen ad sanam mentem reversi, fidei formulæ ab episcopis Arimini convocatis editæ anathema denuntiârunt, et fidei catholice et apostolicæ Nicææ confirmatæ subscripserunt, et nobiscum jam una communicant. » (Apud l'Abb., tom. 2 Concil. column. 758.) Haud prætereundum quod refertur in Chronico S. Hieronymi : *Romanus (Liberius) quasi victor intravit.* Consonat id quod legitur in Marcellini præfatione : *Cui obitus cum gaudio populus Romanus exiit.* Bibliotheca Patrum tom. 2, p. 652. Romanus quomodo quasi ovans ingressus fuisset, nisi ablato casu sui scandalo, Liberius? Quo pacto ut voti compos occurrisset illi populus Romanus, qui cum Felice Arianis communionem sociato, sacrâ in ade versari noluerit? Quæ asserimus de converso saniorum ad mentem Liberio ante synodum Ariminensem, confirmari possunt testimonio DD. Tillemont et Fleury. « Le Pape Libère, inquit Tillem. était tombé comme les autres en 357, et Vincent de Capoue dès 355; ils avaient commencé à

« se relever de leur chute, puisqu'on assure
 « qu'ils ne prirent aucune part au crime du
 « concile de Rimini. » Tom. 6 Hist. eccles., de
 « Ariensis act. 103. » Le Pape Libère et Vincent
 « de Capoue, ait Abbas de Fleury, refusèrent
 « constamment de souscrire la formule de
 « Rimini, et par là ils réparèrent la faute qu'ils
 « avaient faite quelques années auparavant. »
 Ibid. tom. 3, lib. 14, n. 24. Si fortè objiceretur,
 reprobata à Liberio Ariminensem formulam non
 videri ante mortem Constantii imperatoris,
 respondeo, si formulam illam expresso ejus nomine
 non condemnaverit ante mortem Constantii,
 id œconomie causâ factum esse, ne sævientis
 persecutionis novam subjeceret faciem,
 augeturque cadentium miserè numerus;
 at publicè fidei Nicenæ professione, et cum
 sanctissimis ejusdem fidei communionem,
 testatum fecisse, quantùm à præstando vel
 specie tenus Ariani partibus patrocinio abhorretet.

2° Synodi Ariminensis tempore approbatum
 fuisse à majori episcoporum numero Arianum
 dogma, haud nisi fallaciter jactari potest,
 quævis concessum foret à catholicâ fide
 totam defecisse Ariminensem synodum : ad-
 jungatur, si volueris, licet immeritò, totum ferè
 concilium Seleuciense; recenseantur simul
 Ariani episcopi qui non potuerint illis interesse
 synodis, ad quas votis omnibus aspirarent : at
 conferatur numerus ille cum episcoporum
 multitudine, qui tum ante, tum post Arimi-
 nensem concilium, per totum disseminarentur
 orbem, statim perspicitur, quàm præter cæ-
 tera, numero vincerentur catholicis ab epis-
 copis, sectatores arianæ doctrinæ episcopi.
 Donatistas, objectâ ipsis episcoporum multitudine
 qui S. Stephano adhæserant, sic premebat S.
 August., l. 3 contra Cresconium : « Si omninò
 « jam credendum sit quinquaginta episcopis
 « Orientalium id esse visum quod septuaginta
 « Afris, vel aliquantò etiam pluribus, contra
 « tot millia episcoporum quibus hic error in
 « toto orbe displicuit, cur non potius ipsos
 « paucos Orientales suum judicium correxisse
 « dicamus, non ut loqueris rescidisse? » Decretoria
 hanc assertionem infirmare qui conati sunt,
 illam esse intelligendam fluxerunt de
 episcoporum omnium serie, qui ab ætate S.
 Cypriani ad ætatem usque S. Augustini, im-
 probaverint rebaptizantium errorem : ergo ad
 revincendos ducto ex catholicitate argumento
 Donatistas, S. Augustinus contulisset cum
 illorum duntaxat episcoporum rebaptizantium
 numero, qui S. Cypriano fuerint coactant,

seriem omnem adversantium episcoporum qui
 ab ætate ad annum usque 109 numerarentur,
 quo quidem anno citatus mox liber exaratus
 est, quid iniquum magis et ineptum, tantoque
 indignis doctore cogitari possit? Qui tale pa-
 raverint effugium, videant utrùm aptare illud
 valeant istis quoque S. Augustini verbis de
 ordinatoribus Cæciliani : « Millia quippe colle-
 « gorum transmarina restabant, ubi apperebat
 « eos judicari posse, qui videbantur Afris, vel
 « Numidas collegas, habere suspectos. » Epist.
 43 novæ edit. Nonne hoc verbo, restabant,
 perspicuum est loqui S. Augustinum de epis-
 copis qui degerent eodem tempore, anno scilicet
 312, quo habebatur Carthagine synodus :
 nec tamen de orbis universi loquebatur epis-
 copis, ut ex illis vocibus, *millia collegarum trans-
 marina*, promptum est colligi. Adhuc pariter
 posset id quod objectabat Donatistis, epist. ad
 Emeritum : « Cur ergo vos, Donatistæ, tam
 « temerariè atque sacrilegè diremptione, præci-
 « distis à communionem innumerabilium Eccle-
 « siarum Orientalium? » Epist. 87 novæ edit.

His consideratis quæ cõfidenter asseruit
 sanctus Augustinus, videbitur nihil esse cur
 quidquam detrahatur testimonio Dalmati Archimandrite,
 imperatorem Theodosium sic
 alloquentis, animum ut illius contra Nestorianam
 hæresim obfirmaret : *Sex milliane episcoporum
 audire mavis, an unum hominem, eamque
 impium?* Id observatum est annis post synodum
 Ariminensem septuaginta, quo temporis inter-
 vallo, licet auctus intelligatur sedium episcopali-
 um numerus, concipitur tamen quàm ingens
 fuerit ætate illius synodi episcoporum multi-
 tudo. Quorum causa interest ut abjiciatur hoc
 testimonium, illi respondent, nihil pendendum,
 tum quia reconditus ab annis quadraginta
 et octo, intra monasterii septa Dalmatiæ,
 episcoporum qui christiano in orbe versarentur,
 cognovisse numerum non potuerit, tum
 quia ejusdem verba, si ad litteram usurparentur,
 consequens foret, neminem extitisse, tàm
 cum prolata sunt, Nestori discipulum et as-
 seclam : *sex milliane episcoporum, inquit,
 mavis, an unum hominem, eamque impium?*
 Quæ hic opponuntur levis admodum sunt
 momenti : quæ enim de causâ fidem non mo-
 reatur vir gravitate morum, et pietate insignis,
 quem maximo in honore habuerit Theodosius
 imperator? cujus testimonium commendatur
 in rescripto episcoporum Constantinopoli tunc
 degentium : tum qui eadem à synodo laudatur
 tanquàm afflatus prophetiæ Spiritu? At qua-

modò potuerit orbis christiani episcoporum nòsse numeram? Id potuit tum famâ publicâ, tum hominum peritorum consortio, aut etiam libris evolvendis in quibus referebatur. Numquid lustrari provincias, regnaque peragrari necesse est, ut comperiat, quot in Galliâ, quot in Italiâ, quot in Hispaniâ, sedes numerentur episcopales? aut nonquid oculis, auribus, aut mente capti sunt omnes qui monasteria incoluerint? Quod autem additur, verba Dalmatî, si ad litteram usurpentur, inde consequi, suis à partibus solum stesisse Nestorium, quos non videat illis Dalmatî verbis, ad *anm Aconiacm, camque insipiam*, significari duntaxat, hæresis quæ tunc aestuabat auctorem fuisse solum Nestorium, eundemque caput et causam barbarum quibus universalis commovebatur Ecclesia? Nonaginta septuaginta sedes episcopales quarum sive in conciliis, sive apud sanctos Patres aliosque scriptores sex priorum Ecclesiæ seculorum expressa habeatur mentio, recenset in Geographiâ sacrâ Carolus à sancto Paulo, Abricensium episcopus; quot verò extiterint, quorum explicata notitia translatis ad nostram usque ætatem scriptis consignata non sît? Hinc in voces istas erumpit mox appellatus auctor: « *Stellas cœli enumerare si pro impossibili habetur, multò magis sedes episcopales universi orbis ecclesiastici, quippe quæ longè plures numero; idcirco si has recensendo, nonnullas amiserimus, ne exprobres, lector benevole, nec etiam mireris.* » Ex his omnibus dijudicari facile potest qualis fuerit episcoporum, qui apud Ariminum Seleuciamque convenerint, numerus, si comparetur cum episcoporum multitudine qui universum per orbem illis erant dispersi temporibus. Cùm jam ostenderimus à summo pontifice approbatam non fuisse Ariminensem synodum, restantque constanter à notoriè majori episcoporum numero catholicam fidem, nihil nobis opus hic expendere, utrùm ab eâ desciverint nocuè Patres Ariminenses: sît tamen, ad complementum et causæ nostræ uberius incrementum,

PROPOSITIO III. — *Ab hæresi Ariana immunes fuerunt Patres Ariminensis synodi.*

Hæreticæ non subscripserunt formulæ, nec reticiendâ voce *consubstantialis*, hæresis notam subierunt: hæc duo breviter explicanda sunt: 1° Hæreticæ non subscripserunt formulæ: errorem non præ se ferebat spectato naturali verborum sensu, illa quæ ipsis oblata est

formula: refertur à S. Athanasio lib. de Synodis; in eaque hæc leguntur: « *Credimus in unum et solum, et verum Deum, Patrem omnipotentem, conditorem opificemque omnium; et in unigenitum Filium Dei, ante omnia secula et initis, et ante omne tempus quod in intellectum cadere potest, existentem, et ante omnem comprehensibilem substantiam, natum impatibiliter ex Deo, per quem et secula perfecta et omnia facta sunt, et natum unigenitum solum ex solo Patre. Deum de Deo, similem Patri suo qui ipsum genuit, cujus secundùm Scripturas generationem nemo novit nisi solus qui eum genuit. Pater: hanc scimus Dei unigenitum Filium, nutu paterno advenisse è cœlis ad demolienda peccata, genitum ex Mariâ Virgine,* » etc. Illis in vocibus quibusdam exhibebatur heterodos? Perversâ Valentis et Ursaci voluntate, personali utique et verbis extrinsecâ, non transfunditur hæresis in illam formulam; in eâ, *unigenitus Dei Filius* dicitur *Jesus Christus*: ergo naturâ Filius Dei: plures enim per adoptionem filios habet Deus: *Videte qualem charitatem dedit nobis Pater et filii Dei convicemur et simus.* Christus dicitur *ante omnia secula et initis genitus*; si careat initio, ergo æternus est: *asseritur per eum facta esse omnia*; ergo pollet creandi potestate, quæ cùm sit infinita, communicata creaturæ non fuisset: dicitur solus ex solo Patre natus: si duntaxat propter inhabitantem charitatem, quot subindè nactus esset filiationis consortes? Prædicatur *Deus de Deo*, simpliciter et sine restrictione vocatus Deus: ergo eadem ratione quâ Pater: ergo verus et substantiâ Deus: similis asseratur Patri, qui *ipsos genuit*: orta ex generatione similitudo importat naturæ similitudinem; ergo una et individua cùm sit natura divina, necesse est ut qui naturâ similis est Patri Deo, idem sit unus cum Patre Deus.

Prædictâ quidem in formulâ onkatur vox *consubstantialis*; sed retundendâ Ariatorum perfidæ discutendisque eorundem evillationibus, quantumvis opportuna sit et idonea, haud tamen per se absolutè necessaria est enuntiandâ catholicæ fidei: aliis ante Nicænam synodum verbis efficaciter et aptè declarata fuit Christi divinitas: imò Antiochensi in concilio contra Paulum Samosatensem celebrato rejectam est verbum illud *Omossion*, quo abutebantur Sabelliani: ita referunt S. Athanasius, lib. de Synodis, num. 45; S. Hilarius pariter lib. de Synodis, num. 86. Multos qui vocem

illam detrectabant, non Ariomanitas habuerunt, sed fratres, eandem cum universali Ecclesiâ profluentes fidem. Hinc sedulo adnotabat S. Hieronymus, non esse cum abnegatione fidei necessariò conjunctam omissionem verbi *Omou- sion*: « Non erat, inquit, cura episcopis (Ari- « minensibus) de vocabulo, cum sensus esset « in tuto. » Dialogo contra Luciferianos. Hinc ad communionem laicam illos esse dejiciendos contendenti, et de illorùm judicibus conquere- renti Lucifero Calaritano respondebat: « Cur « damnassent eos qui Ariani non erant? Cur « Ecclesiam scinderent in concordia fidei « permanentem? Cur denique bene credentes « obstinatione suâ facerent Arianos? » Dialogo contra Luciferianos. Graves hic recenseri possent theologi et controversistæ qui ab omni hæresos crimine indubitanter eximant illam cui Patres Ariminenses subscripserant, formulam; illos inter eminent Cardinalis du Perron, Tractatu cui titulus: Réplique aux Ministres, touchant leur vocation, page 24; Baronius ad annum 359; huc advocari possent testimonia D. Tillemont, tom. 6, pag. 640; Natalis Alexandri Dissert. 52 in seculum quantum: sagacissimi Pélisson, Réflexions sur les différends de Religion, sect. 13, etc. In eo solo synodi Ariminensis culpam reponit ipse Jansenius, « quòd improbitas illa versipellis « (Arianorum) non ita Ariminensium professione, « quemadmodum Nicenâ, constricta fuerat, « atque ita non satis prudenter cum Arianis « Catholicos se simulantibus, communione « Catholicis se sociaverant. Hinc est quòd pos- « tea de tali fraude genuerunt. » Spongia no- tarum, cap. 76.

PROPOSITIO IV. — *Temporibus Ariminensem syno- dum subsecutis, prolapsam esse in Arianam hæresim majorem episcopo, orum numerum, me- um est commentum.*

Plura suppetunt propositionis hujus argu- menta: duobus annis, videlicet 360 et 361, continetur maximus Arianismi progressus, propter flagrantissimam Constantii imperatoris persecutionem, (cujus post mortem quæ contigit 3 novemb. ann. 361, mutata est rerum facies:) Ariminensi quidem formulæ quæ diversas in plagas imperii missa est, propositâ subscriptionem detrectantibus exilii pœnâ, multi subscripserunt episcopi: multo tamen et notoriè majorem episcoporum numerum, Nicænâ fidem constanter professos fuisse constat, furente licet persecutionis tempestate: namque 1º qui oblatæ ab Arianis formulæ in

synodo Ariminensi subscripserant, illos nullâ ferè interpositâ morâ respuisse, suamque revocasse subscriptionem, clarè testantur, S. Ambrosius: « Inflexam, inquit, statim revoca- « vére sententiam; » S. Hieronymus: « Pauci, « et se natura hominum habet, errorum pro « concilio defensavère. » Dialogo adversus Lu- ciferianos. Damasus summus Pontifex: « Sed « in ipso exordio, ab iisdem ipsis qui hoc apud « Ariminum retractare cogebantur, emendatum « hactenus est, ut subreptum sibi aliâ disputa- « tione faterentur. » Apud l'Abb., tom. 2 Concil. colum. 892. 2º Apud occidentales episcopos qui Ariminum non convenerant prævaluisse, nullo fœdatam furo Nicænâ fidem, ecclesiasticis constat annalibus: testa- tur, cujus expressa verba retulimus, Damasus, neque Romanum pontificem, neque Vincen- tium, neque alios, hujusmodi *statutis* (Arimi- nensibus) *consensum aliquem commodasse*. De Italiâ idem declarat S. Ambrosius: « Italia « tentata aliquandò, mutata nunquam. » Lib. 2 de Fide, cap. ult. Liberius summus Pontifex epist. 13 ad Orientales, cum de illis loquitur episcopis, qui vel fallacibus inescati illecebris, vel coacti, ceciderant, eos duntaxat designat qui Ariminum convenerant: quod verò asserit Ariminensem in synodum confluisse omnes Occidentales episcopos, id ad summum ita exponendum est, ut convenerint per deputatos quibus insidiosæ formulæ adstipulatis non consenserunt: quantum verò Patribus Arimi- nensibus numero etiâ præstarent Occiden- tales, qui Ariminum non accesserunt, episcopi, supra demonstratum est. Fictitios Ariane hæ- resis triumphos Constantio imperatori sic exprobravit Lucifer Calaritanus, ann. 360. « Tua novella prædicatio et recens religio sub « prætextu fidei blasphemiam in perniciem sa- « lutis tuæ per te prolata, non solum adhuc « limitem Romanum peragrare non valuit, et « utique te satis agente, sed et ubi radices « agere tentaverat, aruit, recedentibus scilicet « omnibus Dei famulis à te, atque paucis tuis; « quos lolium esse super frumentum semina- « tos Dominus prædixerit, tecum manenti- « bus. » Lib. cui titulus: *Moriendum esse pro Filio Dei.*

Anno circiter 363, S. Athanasius epist. ad Jovinianum imperatorem, post recensitas spe- ciatim plurimas Ecclesiæ Nicænæ fidei palam addictissimas, hæc subiungit: « Neque nos « latet, piissime imperator, quòd tametsi pauci « sint, qui huic fidei derogent, eos tamen, cum

« universus orbis catholicam fidem sequatur, et ipsi jam pridem Arianâ hœresi infecti fuerint, et nunc acerbissimè pietati obstant, eos tamen præjudicium afferre non posse. » Epist. ad Jovinianum de Fide, hoc in testimonium S. Athanasii sic disserit illustrissimus Bossuetius : « Voilà l'état où était l'Eglise sous l'empereur Jovien, un peu après la mort de Constance, afin qu'on ne s' imagine pas que ce dernier prince, pour avoir été défenseur des Ariens, ait pu réduire l'Eglise à un petit nombre par ses persécutions : au contraire, poursuivit Athanase, tout l'univers embrasse la foi catholique, et il n'y a qu'un très petit nombre qui la combatte. C'est ainsi que l'ancienne foi, et la foi des Pères, s'était non seulement conservée, mais encore répandue partout. » Documento primo pastorali adversus Protestantés, num 30. Jam de doctrinâ, quam exardescente maximâ Constantii persecutione *Orientalés ternerint episcopi*, superest inquirendum. Id etiam colligi potest ex eadem epist. S. Athanasii. Enumeratis ut diximus, plurimis speciatim Ecclesiis Ariana dogmata detestantibus, subjicit : « Itidem quotquot nobis vicinè sunt, nec non Orientalis Ecclesiæ, paucis admodum exceptis, quæ Arianiçæ opinionis sunt : omnium enim istorum, et adhuc longinquiorum animos experimentis cognovimus, et scripta habemus. » Tum ex ejusdem doctoris apologiâ de Fugâ ; tum celebratâ ab eo, anno scilicet 362, synodo quam sanctorum et confessorum conventum vocat D. Tillemont, tom. 8, art. 85, in S. Athanasium, intelligitur multos fuisse in Ægypto et Lybiâ episcopos, qui propter Nicænæ fidei defensionem, Arianorum furore ablegati fuère : neque etiam fingi potest, servivisse temporî, si paucos exceperis, Achaïæ et Macedoniæ episcopos : de quo vid. epist. 24 S. Basilii, tum epist. S. Athanasii ad Rufinianum.

Omissâ testimoniorum prolixâ nimium discussione, sic res tota summâ transigi potest : dicunt adversarii Ariana hœresi assentatos esse in Oriente 500 episcopos : hæc in assertionem venditant in primis aliquid S. Basilii testimonium, in quo agitur de solâ Eustathii depositione, S. Basilii Epist. 42. Esto tamen prolapsos esse toto in Oriente 500 episcopos, numquid numero illo adæquari possit multitudo episcoporum Occidentalium, Nicænæ constanter adherentium fidei, intra limites Romani imperii, tum episcoporum Ecclesiarum

quæ Romanæ ditioni non subjacebant : namque in Indiâ, Iberiâ, Æthiopiâ, magnâ Armeniâ, ipsâ in Scythiâ et Sarmatiâ, quibus temporibus maximè grassabatur Arianismus, viguisse catholicam fidem, certis probatum est argumentis quæ sigillatim exponenda curavit D. Corgne, Tractatu de Synodo Ariminensi. Nervos intendant, qui de paucitate suâ gratulari sibi videantur, nullo unquam monumento efficient, ut aliquando in decendis populis erraverit, vel seorsim à summo pontifice, vel, (quod ad convellendam assertionem nostram necessum foret), episcoporum major notoriè numerus, summo adunatus pontifici. Etsi quæ hactenôs adduximus proposito nostro planè sufficiant, unum tamen silentio præterire non possumus, quo cetè vel uno disturbantur omnes impugnantium molitiones : non S. Augustinum, non S. Hieronymum, non S. Cyrillum Hierosolymitanum, non S. Pacianum, et alios, latebat quo fuerit statu Ecclesia, dum principatum tenuit Arianorum patronus, imperator Constantius : nec minùs securè tamen, debellandis hæreticis, perpetuam catholicitatem opposuère tanquam distinctam Ecclesiæ notam ac eminentem proprietatem ; hoc præ cæteris S. Augustinus adornavit confirmavitque argumentum, ex lege, ex Prophetis, ex Psalmis, ex Evangelio, ex Actis apostolicis, præsertim lib. de Unitate Ecclesiæ. Persuasum igitur habuerunt invicti illi catholicæ fidei defensores nec prosperis Arianismi temporibus, nec aliâs, majorem Ecclesiæ partem deficere ab illâ ullo modo potuisse.

Solvantur objecta quæ spectant ad impugnantiam Patrum Ariminensis synodi orthodoxiam.

Objic. 1° : Suo ipsorum judicio condemnantur Patres Ariminensis synodi : oblatam ab Ariani quibusdam episcopis formulam, tanquam hæreticam abjecerant ; Nicænæ fidei illam adversari signanter edixerant ; Valentem et Ursacium unanimi consensu deposuerant : at conversis in transversa mentibus, formulæ quam reprobarerant subscripserunt, imò et pejori, nimirum formulæ apud Nicenam in *Thraciâ* propositæ, in eoque ab illâ discrepanti, quæ priori loco Ariminensibus Patribus oblata fuerat, quòd in hæc dicebatur Filius Dei Patri *similis secundum omnia* in illâ autem non erant additæ illæ voces, *secundum omnia*. Refertur hæc formulâ apud Theodoret, lib. 2 Hist. p. 21. Neque ad elevandam hæc difficultatem prætendi possunt Ursagi et Valentis anathemæ.

mata, quasi illis explanatus ante subscriptionem Patrum Ariminensium jam fuisset prædictæ sensus formulæ: namque certum est illis anathematibus præviâ fuisse subscriptionem; resisterant viginti duntaxat, quorum ægmen dicebant Phœbadius Agennensis et Servatius Tugrensensis episcopus, qui vel ipsi tandem cesserunt, cum sese paratos dixerint Ursatius.

Valens ad formulæ adjiciendum quidquid subscriptionem refugientibus placuerit. Prætermisam fuisse vocem *consubstantialis*, quæ habebatur velut tessera catholicæ fidei, nonne id sufficienti argumento est commodati Ariano suffragii?

Resp. : Oblatam sibi initio formulam reproba-verunt confestim Patres Ariminenses, non tanquam in semetipsâ, sed in mente Ariano-rum hæreticam, eamque reverâ hæresis labe non contaminari, pluribus jam demonstratum est; ab eâ substantialiter non differt formula cui subscripserunt: ista quidem, similem Deo Patri licet dicat Filium Dei, caret his vocibus, *secundum omnia*; verùm cætera complectitur quibus invigilanti Filio Dei victicè asseritur divinitas: non igitur propter subscriptionem suam Patres Ariminenses possunt Arianae hæresis insinulari. Dolos tamen præcavere debuerant sub formulâ delitescentes, quam primarii impiæ fraudis architecti Instanter obtulerant: prævidere potuerunt quam inde causæ suæ commendationem advocarent Ariani, quibus se communionem jungebant: quot inde christiano in populo suborirentur offensiones! quamvis enim absque voce *consubstantialis* retineri potuerit Nicæna fides, hanc tamen reticere vocem postulantibus et instigantibus Arianis, quos ipsam constaret abradî yoluisse, non œconomia causâ, ut à quibusdam factitatum est illâ ætate, Catholicis, sed hæresis tuendæ gratiâ, cui omnem præcludebat elabendi viam: id certè arguebat Patres Ariminenses etâ priori tum descivisse constantiâ, et defensionis catholici dogmatis, honori Ecclesiæ, populorum præsidio longè minùs quam oportuerit, consulendum curavisse, meritòque passim judicatos esse severâ dignos animadversione. At licet graviter culpandi, non sine tamen rationum aliquâ specie, subscripserunt oblatae sibi formulæ: verebantur scilicet, *cum superficies expositionis*, ut ait S. Hieronymus, nihil jam sacrilegum præ se ferret, ne conciliandæ unitati et paci obstare contumaciter viderentur: id enim, inquit S. doctor, « omnibus bonis curæ fuerat ut « Oriens atque Occidens communionis sibi

« vinculo necerentur. » Dialogo adversus Lucifer. Verebantur etiam ne si diutius obsestent, « quidam à pietate longè alienissimæ Ecclesiæ corrumpent: idcirco, maluerunt « vi cedere, et onus ferre, quam populos per- « dere. » Ita S. Athanasius, epist. ad Ruffinum. Haud quidem ignorabant pravâ mente Arianos contendere, ut à vocabulo *consubstantialis* abstereretur: putaverunt nihilominus posse illud tunc temporis innoxie omitti, ne si firmius in eo vindicando perstaretur, multi inde ansam arripent hæresis obstinatius retinendæ, aut deserendæ catholicæ fidei. Potuisse autem intactâ fide illud præteriri vocabulum, consule, præter illa quæ jam deprompsimus, adnotationes doctissimi Petavii in Epiphanium, et eruditissimi pariter Thomassini dissertationem quintam de conciliis. Itaque sibi in mentem induxerunt Patres Ariminenses licere sibi, ad avertenda quæ ingravescere videbantur Ecclesiæ damna, subscribere formulæ ab hæresi Ariana, verbis candidè intellectis alienæ, atque se priorem, mutatis rerum adjunctis, emollire agendi rationem.

Inst. : Gravissimi possunt compelli testes, qui ab omni hæreseos labe excusatos haberi Patres Ariminenses minimè patiuntur, quos inter ipse S. Hieronymus: « Tum, inquit, *usque* « nomen abolitum est; tunc Nicænae fidei dam- « natio conclamata est; ingemuit totus orbis, « et Ariantum se esse miratus est. » Dialogo adversus Luciferianos. Dixerat idem S. doctor: « Nomine unitatis et fidei infidelitas scripta est, « ut nunc agnoscitur. » Liberius summus pontifex epist. 11 ad Orientales: « Omnes illi ferò « episcopi qui Arimini convenerant, quique « vel fallacibus inescati illecebris, vel vi com- « pulsî, à fide tùm quidem desciverant, nunc « tamen ad sanam mentem reversi, » etc.

S. Ambrosius, in caput 6 Lucæ: « Nonne « tibi videtur his dicere, qui dudum in Arimi- « nensi concilio perfidæ prævaricationis auc- « tores, dùm imperatoris gratiam sequuntur, « Dei gratiam perdiderunt? »

S. Augustinus: « Sic multitudinibus perschis- « mata et hæreses pereventibus subvenire consu- « vit (dispensatio ecclesiastica), hoc displicuit « Luciferò, quia factum est in eis suscipiendis « atque sanandis, qui veneno perierant Ariano. »

Resp. 1°: Idoneam explanandis quæ objecta sunt testimoniis, adnotationem doctissimi patris Thomassini præmittere juvat. Auctores inter ecclesiasticos, sunt qui Patres Ariminenses omni Arianae hæresis suspitione libera-

verint ; sunt qui eisdem hujuscæ prævaricationis reos fecerint : nec tamen aliis alios confictari existimandum est : « Etenim, inquit Thomassinus, si sententiam animi, si fidei « medullam, si sensum episcoporum Ariminensium introspicias, omnia hæc catholici dogmatis tenacissima semper fuere ; si speciem rerum extimam (non genuinum formulæ sensum), si fucum ab Arlanis factum, si « rumores ab illis sparsos, si communionem « exterius intam, arlanum hic omnibus venenum superfusum est. » Dissert. 5 de Conciis, num. 8.

Hinc defectionem à fide qui videntur Ariminensibus episcopis affingere, « communionem « pro fide accipiunt, rei que non veritatem, sed « speciem ab Arianis jactatam prosequuntur. » Ibid.

Resp. 2° ad singula : Cùm dixit S. Hieronymus : « Tunc *usuræ* nomen abolitum est ; tunc « fidei damnatio conclamata est, » id unum significatum voluit, gratulatos sibi esse palam Arianos, quasi obliteratum esset nomen substantiæ, et finibus imperii exterminata fides : id patet ex proximè antecedentibus : « Cæcatrix, inquit, malè obducta, incocto purè dirumpitur : cœperunt postea Valens et Ursatius, cæterique eorum nequitæ socii, egregii videlicet Christi sacerdotes, palmas suas jactare, dicentes, se filium non creaturam negasse, sed similem cæteris creaturis : tunc *usuræ* nomen abolitum est, » etc.

Et verò quâ ratione asserere potuisset S. Hieronymus, proscriptam esse à Patribus Ariminensibus Nicænam fidem, cùm eodem in dialogo unde excerpta sunt citata verba, vindicandam ex professo suscipiat eorum orthodoxiam ? De ipso: um enim iudicibus sic loquitur : « Cur damnâsem eos qui Ariani non « erant ? Cur Ecclesiam scinderent ? » etc. Et alia quæ supra atulimus. Tum idem postquàm narravit, Alexandrinâ in synodo constitutum esse, ut pœnitentes Ecclesiæ sociarentur, hæc subiicit : « Non quòd episcopi possent esse, quæ « hæretici fuerant, sed quòd constaret eos qui « reciperentur hæreticos non fuisse. »

Illud autem ejusdem S. doctoris pronuntiatum : « Ingenuit orbis, et miratus est se esse « Arianum ; » mox exponetur, ubi de exaggerato episcoporum numero Arianis implicatorum partibus.

Quòd autem asserat Liberius Patres Ariminenses à fide descivisse ; S. Hilarius, prævaricatos esse à verâ fide ; S. Ambrosius, perfidæ

prævaricationis auctores fuisse ; S. Augustinus, Ariano periisse veneno, ad hæc omnia illam oportet accommodari, quam protulimus P. Thomassinus adnotationem, atque ita sunt intelligenda ut referantur ad mentes Arianis irretitas improvidè fraudibus, ad animi debilitatam miseris constantiam, nec satis fortiter ac generosè defensam Religionis causam.

Objicies 2° : Approbârunt Patres Ariminenses jactatum istud anathema : « Si quis creaturam filium Dei dixerit, ut sunt cæteræ, creaturæ, anathema sit. » Quo quidem indicatur, antecellere filium Dei cæteris creaturis, neque idè tamen ab illis naturâ esse disjunctum : ac reipsâ datâ occasione conclamarunt Ursacius et Valens, se filium non creaturam negasse, sed similem cæteris creaturis.

Resp. : Veritati congruit in seipso, illud objectum anathema, quamvis imperfectum, nec satis idoneum præcavendis hæreticorum argutiis ; creatum esse filium Dei profitebantur Ariani, et quamvis cæteras ab eo superari dotibus donisque gratiæ, creaturas agnoscerent, cæteris tamen ipsum creaturis, naturâ et origine similem effutiebant ; prædicto igitur anathemate proscribatur error præcipuus Arianismi : eâ tamen quæ expressum fuit, ratione, ansam potuisset cavillationi præbere, separatim ab aliis anathematibus spectatum ; at consideratis antecedentibus et consequentibus, determinatur perspicuè illius significatio, atque tollitur omnis quæ obtendi posset æquivocatio ; sic enim se habet, ut de aliis taceamus, quod proximè antecedit, anathema : vibratur in eum qui filium Dei non dixerit æternum cum Patre. Filio tribuitur, quæ Patri, æternitas : tùm in anathemate, illud quod objicitur, proximè subsequente, sic legere est : « Si quis dixerit, de nullis extantibus, filium, et non de Deo patre, anathema « sit. » Quid clarius, quid significentur, ad eximendum à conditione et numero creaturarum filium Dei ? Nonne id proprium est cuilibet creaturæ ut è nihilo, ad nutum Dei, prodierit ? Deinde filium Dei non esse ex nihilo eductum ita declaratur, ut de Deo patre illum esse fatendum sit, certè non tanquàm opus, sed tanquàm verè genitus, alioquin quoad originem nihil ipsi adscriberetur, quo vulgaribus ipsis creaturis antecelleret.

Non aliter Ursatius et Valens anno 548, hæretico Ario anathema se dicere professi sunt, quàm asserendo, Filium Dei ex nihilo non esse. Epist. Ursatii et Valentis ad Julium Pa-

pam apud S. Athanas. apologiâ contra Arianos. Hinc observat S. Athanasius tali assertione idem enuntiarî ac si diceretur filium Dei ex substantiâ patris, seu patri consubstantialem.

Et certè ingeminatus dum suffragantur plaudentes anathematibus Patres Ariminenses, eâ mente ut à filio Dei avertatur quidquid ideam creaturæ possit ingerere, quis putaverit voluisse illos profiteri, Filium Dei creaturis esse annumerandum? hinc detectâ Arianorum fraude, tam acerbe conquesti sunt, « contestantes corpus Domini, et quidquid in Ecclesiâ sanctum est, se nihil mali in suâ fide suspicatos: patavimus, aiebant, sensum congruere cum verbis, nec in Ecclesiâ Dei, » etc., S. Hieron. Dialogo contra Luciferianos.

Inst.: De objecto anathemate idem sentiendum quod censebat Sulpitius Severus, Hist. sacræ lib. 2: « Illis verbis, inquit, quibus si milis esse cæteris creaturis filius negabatur, creatura tamen potior tantum cæteris pronuntiabatur. »

Eadem ratione declarat S. Ambrosius creaturam in Ariminensi synodo dictum esse filium Dei.

Resp.: Hoc in utroque testimonio respicitur non ad naturalem anathematis sensum, sed ad eam significationem quam efflexerant malignè Ariani, et unde sibi palmas decerpere contenderent. Hæc responsio ex dictis manifestè sequitur, nec in eâ explicandâ necesse est etiamnum immorari.

Solvuntur objecta ad episcoporum numerum spectantia, qui sese ad Arianorum partes adjunxerint

Objicies 1°: Huc referri possunt, quæ ad hunc locum exponenda remisimus, verba S. Hieronymi: « Ingenuit totus orbis, et Ariantum se esse miratus est. » (Dialogo adversus Lucif.)

Resp.: Quemdam hæc eadem obtrudentem sic compellat ipse Jansenius Yprensis episcopus: « Quod verò adjectis mundum tunc genuisse, et miratum se Ariantum factum, mirari profectò et indignari, ac detestari me facit pessimam fidem, quâ in allegandis auctoribus uteris, nihil curans eruditorum iudicium, dummodò ineruditus ad paucos mentes abutaris. » Tum optimè solvit decantatum illud toties, totiesque atritum argumentum. (Notarum spongia 76.)

Nec solum facili negotio solvi potest, sed et in adversarios contorqueri: non enim assertit

S. Hieronymus ingenuisse totum orbem, quòd fuerit Ariantum, verum quòd haberetur Ariantus, seu quòd suæ consortem hæresis illum evasisse jactarent Ariani: nunquid enim dolere posset arreptæ doctrinæ, quam hausisse, et adhuc retinere se tanquam divinum dogma, profiteretur? An ingenuissent hæcæ suæ ad dicti Protestantæ, quòd à Romanâ defecerint Ecclesiâ? O utinam saperent ac novissima providerent!

Objicies 2°: Teste S. Hilario Pictaviensi, absque Eleusio et paucis cum eo, ex majori parte, Asianæ decem provinciæ, intra quas consisto, inquit, verè Deum nesciunt.

Resp.: Refellebat olim S. Augustinus Vincentium Donatistam eo abutentem testimonio: « Hilarii libros, inquit, mihi opponis, uti neges Ecclesiam crescentem in omnibus gentibus, usque in finem seculi, quam Deus contra incredulitatem vestram, cum juratione promisit. » Hilarius ergo, addit S. Augustinus, in decursu disputationis, « decem provinciarum Arianarum aut zizaniam, non triticum arguebat, aut etiam ipsum triticum, quod defectu quodam periclitabatur. » Hæc porò provinciæ, ut scitè observat D. Tournely, erant exigua portio Ecclesiæ Orientalis, nec nisi tertiam partem patriarchatus Constantinopolitani postea constituerunt; constat autem ex testimoniis S. Athanasii et Luciferi Calaritani, plerosque episcopos illarum Orientis regionum fuisse tunc temporis orthodoxos, quod et ipse Hilarius innuit, eum agendi rationem et clementiam episcoporum Orientalium erga lapsos approbat. Adde S. Hilarium loqui non de totis decem Arianis provinciis, sed de majori illarum parte.

Objicies 3°: S. Augustinus eum dixisset obscurari aliquando Ecclesiam, et tanquam obnubilari multitudine scandalorum, postea subjicit: « Qui tunc firmissimi fuerunt, et verba insidiosa intelligere potuerunt, pauci quidem in comparatione cæterorum. » Epist. ad Vincentium Rogatistam. — Resp.: Loquitur S. Augustinus de strenuis catholicæ fidei defensoribus, quos paucos appellat, institutâ comparatione cum aliis qui versabantur in decem provinciis Asiæ episcopis, quorum tamen etiam ipsi quidam, referente S. Augustino, pro fide fortiter exulabant, quidam toto orbe latitabant.

Objicies 4°: S. Gregorius Nazianzenus plerosque episcoporum declarat, circumjectâ impietatis hamo, atque manante latius perse-

cutionis impetu, in Arianismi societatem abstractos fuisse : Si perpaucos, inquit, exaceris, qui vel ob nominis obscuritatem contemptui habiti fuerunt, vel ob virtutem resisterunt..., omnes temporibus obsecuti sunt; hoc tantum discriminis inter illos fuit quod alii citius, alii tardius in eam fraudem inciderunt, atque alii impietatis duces antistesque se præbuerunt, alii autem in secundo ordine locati sunt, nempe vel timore percussi, vel quæstu atque utilitate subacti, vel blanditiis inescati, vel ignorantia circumventi atque circumscripti. » Oratione 21.

Resp. : Non de orbe catholico, sed quibusdam tantum Asiæ provinciis mentionem facit S. Gregorius Nazianzenus : id monstratur ipsa orationis serie : quæ enim mox relata sunt, excitatam atque promotam à Georgio persecutionis procellam respiciunt ; quam sic enarrat S. Gregorius. « At Georgius, nomine jam ipsius impetum propellente, Ægyptum incursionibus vastat, atque impietatis robore Syriam populatur : orientis etiam, quantum potest, arripit ægros et infirmos quotidie, quemadmodum torrentes, ea simul quæ voluntur, assumens, ac leviores aut ignaviores adriens. » Paucis deinde interjectis, hunc in modum prosequitur : « Huius potentis opus, concilium illud fuit, quod Seleuciæ primùm, ubi fanum est sanctæ et egregiæ virginis Theclæ, deinde in hac amplissimâ civitate coactum est. » Denique ponderanda sunt hæc verba : « Ea res per multos à nobis invictos alioqui viros, in fraudem impulit, qui quamvis mente haudquaquam prolapsi fuerint, subscriptione tamen transversi acti sunt, atque cum illis, utroque nomine improbis consenserunt : ac si non flammæ, fumi certè participes fuerunt. » Sermonem igitur habet S. Gregorius de illis in quibus versabatur regionibus, idemque illi obigit, quod solet iis contingere qui scandalis et stragibus circumfusi perinde loquuntur, ac si ubique terrarum mala ista dominarentur : « Habent etiam Scripturæ canonicæ, inquit ipse, hunc arguendi morem, ut tanquam omnibus dicatur, et ad quosdam verbum perveniat. » Epist. 48. Cum præ livore et odio de fructibus prædicationis Christi conquererentur Judæi, rem ita amplificabant : *Mundus totus post eum abiit*, Joann. e.p. 12, v. 19. Exaggerandi rationem sancto Gregorio Nazianzeno haud inusitatam fuisse, appositus in prælo est exemplis demonstrare. Haud secus enarrat sævam quam Ecclesiæ in-

tulit persecutionem imperator Valens, ac si eo principe Cæsare adventante, solus superstes fuisset veritatis defensor S. Basilii. « Ut verò, inquit, prerogatis omnibus oppidis, ad hanc firmam et inoffensam Ecclesiarum matrem se contulit, ut vitalem quoque illum veritatis igniculum, qui solus reliquus erat, extingueret, tum primùm malum se consilium inisse sensit. » Orat. 20. Oratione 52 habitâ in præsentia 150 episcoporum, cum esset ab Ecclesiâ discessurus, imperatoribusque ac civitati valedixisset, exclamavit : Vale, Oriens et Occidens, *pro quibus et à quibus oppugnatur* : nec tamen nisi à quibusdam Ægypti et Mædoniæ episcopis oppugnabatur, qui ipsius ad sedem Constantinopolitanam promotioni acriter repugnarent.

Solvitur objectio desumpta ex facto Honorii.

Objicies : Dogmaticæ habeantur necesse est Honorii summi pontificis genuinæ ad Sergium epistolæ : interrogatus de fide à tribus Patriarchis, Sergio scilicet Constantinopolitano, Cyro Alexandrino, Sophronio Hierosolymitano, respondet, determinat, præscribit, tum quæ animo tenenda, tum quæ agenda, vel à quibus abstinendum esse judicaverit : nec obstat quòd in litteris Honorii, nulla synodi prius habitæ, nulla vibrati aut intentati anathematis mentio injiciatur : « Synodi quidem habitæ, ut observat doctissimus Bossuetius, nulla mentio, sicut neque in Coelestini ad Cyrillum, neque in Leonis ad Flavianum, neque in Innocentii ad synodos Africanos respondentis, epistolis, neque in aliis multis quas nihilò secius, pro veris Apostolicæ sedis decretis habeamus ; nullus certè anathematis : quid tum ? Nullus in apostolico Hierosolymitano decreto, Act. Apost. cap. 15, nullus in Sophronii epistolâ, quam tamen ipse synodicam vocat, nullus in permultis sedis Apostolicæ decretalibus, etiam de fide editis. » (Defens. declarat. Cleri Gallicani parte secundâ, lib. 12, cap. 22.) At Monothelitarum hæresi memoratis suis in epistolis, dignitatis immemor et officii haud obscurè assentatur Honorius, neque veretur velut sigillum auctoritatis eidem sponere : *Unam*, inquit, *voluntatem fatemur homini nostri Jesu Christi*. En disertis verbis capitale dogma Monothelismi : neque erroris labem amoluntur, quæ Honorius ipse subjungit : *Quia ab eo assumpta est nostra natura, non culpa*, quasi id unum significatum voluerit, nullam inesse Christo ad peccatum

propensionem, nullam divinæ legi repugnantem voluntatem. Allegata ratio illa pariter adhibebatur à Monothelitarum principibus, ut velamen obtenderent nefando quem disseminabant, error; ita Sergius in suâ ipsam ad Honorium epistolâ quæ relata est actione duodecimâ synodi sextæ: rationum inter momenta, quibus revocatum se proficitur abasserendis Christo duabus operationibus, illud subjungit, quod « indè consequens sit prædicare duas voluntates, contrarietatem circa invicem habentes, tanquàm Deo quidem Verbo, salutem volente impleri per passionem, humanitate verò ejus obistente ejus voluntati, et proindè duo volentes contraria inducantur. » Secundâ autem in epistolâ quam ad Sergium rescripsit Honorius, non dubitavit proditor ille fidei pontifex inter ineptias amandare catholicam de duabus in Christo operationibus confessionem: « Unius autem, scilicet operationis vel duarum esse vel fuisse Dominum mediatorem, sentire vel promere, satis ineptum est. » Illis verbis non prohibetur duntaxat, ne appellentur duæ in Christo appellationes: non ab illis vocibus abstinere jubetur solummodo, sed ipse illarum sensus, ipsa quam enuntiant irridetur et opprobrio vertitur apostolica doctrina, quam ideam novellam ad inventionem nuncupat. An orthodoxa duci potest talis œconomia? « Pari jure, inquit Bossuetius, Leo Magnus, duæne an una in Christo natura esset, dissimulare, aut utrumque ineptum pronuntiare potuisset, ac tam lævâ dactione, cum Eutyche et Dioscoro fore verè? » (Defens. declarat. Cleri Gallic. parte secundâ, lib. 3, cap. 25.)

Quem tutiorem epistolarum Honorii invocare interpretem possimus quàm generalem sextam synodum, quæ illas, cum accuratè expenderit, alienas declarat ab apostolicis dogmatibus, et à definitionibus sanctorum conciliorum, et cunctorum probabilium Patrum: sequi verò falsas doctrinas hæreticorum. » Ita statuit synodus actio 13. Hinc ut celeberrimos Monothelismi duces, ita Honorium anathemate percillit actio 16: « Theodoro hæretico anathema: Sergio hæretico anathema: Cyro hæretico anathema: Honorio hæretico anathema: Pyrrho hæretico anathema. » Vocem autem hæretico in sensum minimè proprium ac naturalem, velle detorqueri, cum de Honorio agitur, qui homini planè hæreticus accensetur à synodo œcumenicâ hoc non esset seriò disserere, sed con-

cliorum dogmaticis decretis illudere. Porrò per totum Orientem, vulgatæ sunt quæ commemoravimus Honorii epistolæ, iisdemque consenserunt Orientales episcopi, tacitè annuentibus, seu non reclamantibus Occidentalibus; ergo.

Resp.: Dissimulatam à nobis vel attenuatam objectionem nemo conqueretur: ea priusquàm exentiatur, reposita ante oculos habeatur assertio, quam exponendam confirmandamque curavimus. Contendimus errorem cadere non posse in decretum dogmaticum sanctæ sedis, à majori notoriè episcoporum numero comprobatum: oporteret igitur ad hanc elevandam refellendamque propositionem, certa proferri argumenta quibus evinceretur, 1º habendas esse indicatas Honorii Epistolæ, tanquàm decretum dogmaticum universis Ecclesiis propositum ut indefectibilem credendi regulam; 2º ad illud quod prætenditur decretum, accessisse consensum majoris eminenter ac indubitanter partis episcoporum: 3º hæresi Monothelitarum reipsâ imbutas esse illas quæ obijciuntur Honorii epistolæ: tria hæc et singula nisi probentur, inoque ex istis deficiente, causâ cadunt adversarii: hanc utrùm obtineant, attentè jam investigandum est.

1º Habendas esse pro decreto dogmatico, universis proposito Ecclesiis instar credendi regulæ Honorii epistolæ, nedùm persuaderi meritò possit, gravibus id confutatur argumentis; epistolâ namque ad Sergium primâ, postquam confessus est unum esse operatorem divinitatis et humanitatis Christum, sic pergit: « Utrùm autem propter opera divinitatis et humanitatis, una aut geminæ operationes debeant dici vel intelligi, ad nos ista pertinere non debent, relinquentes grammaticis, qui solent parvulis exquisita derivando nomina venditare. » Numquid decernere de divinis dogmatibus, eaque orbi christiano ad credendum proponere, grammaticorum proprium est munus et officium? Deinde propositâ de questione judicare noluit Honorius: « Ad nos ista, inquit, pertinere non debent, relinquentes grammaticis. » Ubinam igitur tum apparet summi pontificis judicium, ad omnes Ecclesias derivandum?

Adjiciatur etiam mens, ad hæc verba epistolæ Honorii ad Sergium: « Cæterùm quantum ad dogmâ ecclesiasticum pertinet, quæ tenere vel prædicare debemus, propter simplicitatem hominum et amputandas inextricabiles questionum ambages, sicut superius diximus,

« non unam vel duas operationes in mediatore
 « Dei et hominum definire, sed utrasque na-
 « turas in uno Christo unitate naturali copula-
 « tas cum alterius communione operantes at-
 « que operatrices confiteri debemus. » (Tom. 6
 Concil. p. 968, 969.) Quâ verisimilitudine
 affirmari queat voluisse Honorium, definitio-
 nem edere dogmaticam commissumque sibi
 gregem edocere, utrûm unam vel duas opera-
 tiones in Christo agnoscere oporteat, cum
 fixum sibi animo ratumque esse profiteretur,
 ab omni abstinere definitione?

At, inquires, interrogatus fuerat de fide à
 tribus patriarchis; quid inde? Ex ipsius patet
 epistolis eundem existimavisse, interrogatio-
 nem illam revocari ad solam de meris vocibus
 concertationem: « Scripta fraternitatis vestræ,
 « inquit, ad Sergium rescribendo, suscepimus,
 « per quæ contentiones quasdam, et novas
 « vocum questiones, novimus introductas per
 « Sophronium quemdam tum monachum, nunc
 « verò ex auditu, Hierosolymitanæ urbis con-
 « stitutum, adversus fratrem nostrum Cyprium,
 « antistitem. (Tom. 6 conc. p. 928.) » Præterea
 utramque Honorii epistolam vel leviter perlu-
 strantibus perspectum est, instanter illum hor-
 tari aut etiam præstitueri, ut nec una, nec
 duæ dicantur operationes in Christo; in illis
 prohibendis vocibus vertitur ejus litterarum
 summa: quod certè non discrepat à decreto quod
 vel probabiliter haberi possit dogmaticum.
 Si quid igitur inter scribendum protulerit
 orthodoxæ contrarium doctrinæ (quod quidem
 infra expendetur) id certè non tanquam *do-*
ctrinalem et quasi ex altâ Petri sede manantem
 definitionem proferri voluit, sed privatâ mente
 imprudenter effudit, neque in responsis quid-
 quam aliud habuit propositum, nihilque aliud
 præscripsit, quàm ut tum una, tum duæ tace-
 rentur operationes in Christo, quod quidem
 ad œconomiam quamdam malè conceptam
 exitiosamque spectat; verùm definitionem pro-
 ferre dogmaticam, nedùm sibi constituerit, hanc
 esse omittendam, remque nondùm esse satis
 examinatum et explanatum distinctè declarat:
 « Non oportet, inquit, hæc ad dogmata eccle-
 « siastica retorquere, quæ neque synodales
 « apices super hoc examinantes, neque aucto-
 « ritates canonicæ visæ sunt explanasse, vel
 « unam vel duas energias aliquis præsumat
 « Christi Dei prædicare, quas neque evangeli-
 « cæ, neque apostolicæ literæ, neque synoda-
 « lis examinatio super his habita, visæ sunt
 « terminasse. » (Epist. I Honorii ad Sergium.)

2° Tametsi dogmaticam definitionem edere
 voluisset Honorius (quod ab illius animo penitè
 alienum fuisse ostendimus), probandum esset
 insuper, illam fuisse à majori notoriè episco-
 porum numero comprobata: missus à Sophro-
 nio patriarchâ Hierosolymitano, Monothe-
 lismi strenuo impugnatore, ad sedem aposto-
 licam Stephanus Dorensis episcopus, istud de
 Orientali testatur Ecclesiâ (tom. 6 Conc., p.
 104): « Considerans supplicationes omnium
 « penè habitantium orientalem tractum reve-
 « rendissimorum episcoporum et christiano-
 « rum populorum, consonanter prædicto beate
 « memoriæ Sophronio ad hoc me invitantium...
 « huc properavi. » Ergo Nestorianismo repu-
 gnant omnes penè Orientales. Ab anno 633
 quo data sunt Honorii ad Sergium epistolæ,
 usque ad annum 639 quo promulgata est Hera-
 clii imperatoris Ecthesis seu expositio, quâ
 præcipiebat, tum ab unâ, tum à duabus in
 Christo appellandis operationibus abstineri,
 haud progressa est Monothelitarum hæresis,
 inhaerentibus avitæ fidei constanter episcopis:
 statim verò atque prodit illa quæ Monothe-
 lismo impensè favebat ecthesis, commota est
 atque indignata civitas Constantinopolitana:
 id refert Joannes IV epist. ad Constantium
 Heracli filium: paulò antè dixerat isdem in
 litteris: « Orthodoxi Patres qui in toto mundo
 « claruerunt, sicut utrasque naturas, ita et vo-
 « cantates ac operationes Christi docere con-
 « cordi prædicatione monstrantur. » (Tom. 3
 conc. p. 1-62.) A reprobandâ Monothelitarum
 hæresi non destitisse Orientalem Ecclesiam,
 asserbat anno 648 Martinus I, transmittendo
 synodi Lateranensis acta ad Constantem im-
 peratorem Heracli nepotem, cujus formulam
Typum nuncupatam, silentium de Christi vo-
 luntatibus et operationibus indicentem, in illâ
 proscripserat synodo: « Quocirca, inquit, om-
 « nium ferè piorum sacerdotum et populorum
 « contra eos (Monothelitas) clamores Aposto-
 « lica sedes accipiens, orantium atque obstan-
 « tium, ne usque in finem catholicam Eccle-
 « siam ab ipsis in periculum adductam negli-
 « gamus. » (Tom. 6 Conc. p. 7.) Orientalium fidei,
 nec minus evidens, nec minus laustum perhibuit
 testimonium venerandus Abbas Maximus: (Quæ
 « hos (Monothelitas), inquit, non rogavit Eccle-
 « sia? Quis pius et orthodoxus non supplicavit
 « antistes cessare illos à propriâ hæresi » (Ibid.)
 Tum quibusdam interpositis, hæc addit: Nonne
 « Oriens totus et Occidens lacrymas, lamenta,
 « observationes, deprecationes, ex aquo tau

« Deo per orationes, quàm his per litteras of-
« ferebant? (Tom. 5 Concil. 1767.) Dogmaticum
igitur ac erroneum decretum si emisit Ho-
norius, neque expresso, neque tacito consensu
suffragata est illi Orientalis Ecclesia. Jam vi-
deamus, utrùm tali decreto consenserint Occi-
dentales episcopi.

Antequàm à Joanne IV profligaretur Etche-
sis Heraclii, innotuisse occidentalibus regio-
nibus litteras Honorii ad Sergium, nemo
prodidit memoriæ: eisdem quas Sergius
reconditas servaverat Pyrrhus, ejus successor
in Constantinopolitanâ sede, misit in Occi-
dentem, ut per illas, si fieri posset, suæ accer-
seret auctoritatem hæresi: at eò statim atque
pervenerunt, concitati sunt in Pyrrhum patri-
archam animi, agrè admodùm ferentes, quòd
eos vellet Monothelitarum in errorem pertra-
here, illamque Honorii suffragio confovere:
legatur epist. Joannis IV ad Constantin., impe-
ratorem Heraclii filium: « Quantum enim,
« inquit, ex diversis suggestionibus quæ ad
« nos catervatim venerunt, quin imò et ex
« ipso quoque auditu didicimus, omnes occiden-
« tales partes scandalizata turbantur fratre
« nostro Pyrrho patriarchâ per litteras suas
« hùc et illùc transmissas, nova quædam et
« præter fidei regulam prædicante, et ad pro-
« prium sensum quasi sanctæ memoriæ Hono-
« rium, Papam decessorem nostrum attrahere
« festinante quod à mente catholici patris erat
« penitus alienum. » Tom. 5 Concil., pag. 1739.
Ergo vel ante id temporis ignotæ fuerant
episcopis occidentalibus epistolæ Honorii, vel
saltem ab illis, si Monothelismi veneno infectas
easdem suspicarentur, comprobandis longè
aberrant. Hanc eorum mentem testatam maximè
facit concursus illud fidei studium, quo quidem
inflammati consenserunt in reprobandam Ec-
thesim Heraclii, teste eodem quem appellavi-
mus Joanne IV: « Omnes, ait, qui in occiden-
« talibus partibus hoc audierunt, (scilicet
« juberi ut Ecthesi subscriberetur) sed et po-
« puli qui sunt regiæ vestræ urbis, cognitâ
« prædictæ chartæ concinnatione, corde per-
« cussi sunt. » Ibid. p. 1762 Idem paulò post
asseruit Theodorus Papa epist. primâ synodicâ
ad Paulum patriarcham Constantinopolitanum:
« Predictam chartam, inquit (Ecch.), quæ
« contra orthodoxam fidem, et Chalcedonense
« concilium sophisticè probatur exposita,
« cunctis viribus irritam esse deliberamus, et
« vinculo anathematis refutatam, atque ut à
« nobis, et ab omnibus orthodoxis episcopis

« abominatam respicimus. » Ibid. p. 1780.
Affectum eundem in apostolicam fidem exhi-
buerunt contra Typum Constantis imperatoris,
quem jam à Theodoro Papâ damnatum proscripsit
Martinus in concilio Lateranensi: ergo
nonnisi per calumniam accusari possent Occi-
dentales episcopi, quasi patrociniati essent, aut
annuciant Monothelitarum hæresi. Hinc de
ipsis Honorii epistolis dixit Bossuetius: « Eæ
« ad Orientales scriptæ, inter Occidentales,
« vix quidem aut certè tenui admodùm famâ
« pervulgatæ sunt, ubi Monothelitæ tum vel
« pauci, vel nulli erant. » Defens. declarat.
Cleri Gallicani, parte secundâ, lib. 12, cap. 25.

3° Reliquum esset ut expendere tur num
errore Monothelismi inficiantur prædictæ Ho-
norii epistolæ; verùm ab eâ quæstione tempe-
randum eò loci nobis videtur: eùm jam clarè
expeditum sit quod ad propositum nostrum
pertineat: namque suis in litteris si gravibus,
ut asseritur, momenti, catholicam fidem reti-
nuerit Honorius, immeritò illæ nobis oppone-
rentur: si autem ab hæresi Monothelitarum
nequaquam excusari posse videantur, duplici
nihilominus de causâ elevatur et spontè cor-
ruit allata objectio: 1° Luce clarè demons-
tratum est nullum fuisse ab Honorio de unâ
aut duabus Christo adscribendis operationibus
efformatum universisque propositum Ecclesiis
dogmaticum decretum, imò iterùm atque
iterùm ipsum declaravisse ab hujusmodi quæ-
stione dirimendâ prorsus sibi esse abstinendum.
2° Etiamsi dogmaticum simul et erroneum
suis in epistolis edidisset decretum Honorius,
evidenter quoque ostendimus, nullo modo dici
posse ab Orientali aut Occidentali approbatum
illud esse Ecclesiâ: quâ ratione igitur ex facto
Honorii probabiliter inferri possit, errori esse
obnoxium decretum à Romano sanctum pon-
tificæ, universis tanquàm credendi regulam
propositum Ecclesiis, atque à majori notoriè
episcoporum numero approbatum? Haud abs-
re videtur disceptationem de facto Honorii,
appositâ Cardinalis de Byssi observatione ab-
solvere: nimirùm inveniri theologos qui litte-
ras Honorii contendant esse dogmaticas (quod
quidem si intelligatur sensu proprio et à nobis
exposito, manifestè falsum est), alios autem
qui errore Monothelitarum illas implicari
existimaverint: et nullum inter Catholicos
reperire est, qui docuerint hæc duo simul
conjuncta, nempe, et epistolas illas vim obti-
nuisse decreti dogmatici, et majoris episco-
porum partis suffragio fuisse munitas, tametsi

haberentur veneno contaminatæ Monothelismi.

CAPUT IV.

DE TACITO EPISCOPORUM CONSENSU.

Episcoporum doctrinam aliquam approbantium aut reprobandium duplex distinguitur consensus; solemnissimus ille appellatur, qui mandatis episcoporum, synodorum decretis, aliisque juridicis monumentis vel publicis actis declaratur; *tacitus* vocatur ille quo prelatæ à summo pontifice, aut ab aliquâ synodo definitioni, adhærere censeantur episcopi, licet ab eâ expressè approbandâ, alii aliis de causis abstineant. Quos hic revincere animus est, ex illis multi à consensu non solemnium vim approbationis eximendam esse, haud videntur contendere, modò factis et inolescente usu palam approbatio illa innoterit: ut puta si approbatæ in definitione propositiones inserantur catechismis, personent cum plausu in scholis, debitisque plectantur pœnis, qui contradixerint. Probandum suscipimus vim consensûs et approbationis obtinere posse ipsum episcoporum silentium, imminente nimirum catholicæ periculo fidei: ut illa magni momenti quæstio ad eam quæ caput est speciem statim revoceatur, asserimus, definitionem dogmaticam à Romanâ profectam sede, ad universas directam Ecclesias, sufficienterque propositam, cœnseri ab episcopis approbatam hoc ipso quòd non reclamaverint; eandem itaque pro irreformabili Ecclesiæ decreto esse habendam.

Probatur 1°: Fieri non potest ut adducto verum in discrimen deposito fidei, et fidelibus impendente proximo errandi periculo, non reclamet ordo episcopalis; tum enim Ecclesia docens desineret esse *columna et firmamentum veritatis*; adversus Ecclesias prævalere possent torpentibus metu vel inertia pastoribus, infœtorum portæ: tum verò manifestum in discrimen adduceretur fidei depositum, ac fidelibus impenderet proximum combubendi periculum erroris, cum prelato à sede Apostolicâ, quod absit, erroneo decreto sufficienterque proposito, tacerent episcopi, nec commissos greges curarent à venenatis pascuis avertere: neque enim ut obrepât et progrediatur spiritus erroris, necesse est, conspiratione ut expressâ ipsam promoveant pastores Ecclesiis regendis præpositi; indormientibus operariis quid prohiberet seminari in agro patris familiâs zizania? Id munus in se recipiunt hostes fidei, ut modò non obstant qui invigilare et obsistere pro vi-

ribus debeant, novitatis commenta, quæcumque possint, diffundant; at immemor non est promissionum Christus, nec summâ quæ sibi in cœlo et in terris data est, destitutus potentiâ, ut patiarum tam exitioso sapore illos corripit, quos divinæ constituit custodes revelationis. Dùm enim sic alloquebatur Apostolos: *Euntes docete omnes gentes*, etc. *Et ecce vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem sæculi*, non pollicitus est duntaxat sese Apostolis eorumque hæredibus adfuturum, ut rectè doceant quamdiù docebunt, sed etiam ut doceant, quoties eorum documentis opus erit ad incolumitatem fidei; tam latè patet promissum Spiritûs sancti subsidium, quàm officium docendi necessarium: ut approbando errore, ita deserendâ veritate crearetur à pastoribus maxima pernicietas Ecclesiæ, quæ sine verâ et externâ fidei professione, sine pastorali quo propulsetur error, ministerio vigere aut consistere nunquam potest; hinc appositè dictum à S. Augustino: « Ecclesia Dei quæ sunt contra fidem vel bonam vitam nec approbat, nec tacet, nec facit. » Epist. 55 ad Januarium, aliâs 119. 2° in moralibus, cooperari censeatur non solum *positivè*, ut aiunt, mali incumbentis causæ, seu qui factò aut verbo in illud efficaciter influunt, sed et quicumque operam ad prohibendum et amovendum damnum conferre possint ac debeant, nec tamen obstant: quin autem teneantur episcopi, grassante errore, et periculum importante fidei, impendere operam et obstare quantum valeant, dubitari non potest: huc advocandum est effatum illud Felicis III, tanquam axioma in jure consecratum: « Error cui non resistitur, approbatur, et veritas cum non defensatur, opprimitur. » Eundem in sensum ad episcopos Galliæ scripsit S. Cœlestinus: « Timeo, inquit, ne connivere sit hoc tacere; in talibus causis, non caret suspicione taciturnitas, quia occurreret veritas, si falsitas displiceret: merito namque causa nos respicit, si silentio faveamus errori. » Meritò itaque et prudenter persuasum habebunt fideles, ab illis qui taceant episcopis, approbati decretum, quod à summo emissum pontifice, universis de more propositum sit Ecclesiis; eidemque interius et exterius obsequentur, cum suis teneantur adunari pastoribus, doctrinam respuere ab illis reprobatam, tum doctrinam suscipere, quam ab eisdem susceptam esse crediderint; eam itaque amplectendo si aberrerent, nonne ipsam in Christum refunderet error, qui tanquam semetip-

sum audiri præcepit quos gubernandæ præposuerit Ecclesiæ?

3° Summam ille Christo irrogaret injuriam, qui jactaret, eum esse ab eo præstitutum in condendâ Ecclesiâ suâ ordinem, ut necessitate fideles constringantur, vel impingendi in errorem verbo Dei contrarium, vel de suis episcopis pravè ac nefariè judicandi; alterutrum necesse est consequi, positis adversariorum principiis: fac enim editum esse à summo pontifice decretum à fide alienum, idemque orbi catholico pontificiâ auctoritate propositum; fac etiam, tacere episcopos elapso licet explorandæ veritati necessario ac prorsus sufficiente tempore: tum si judicent fideles idèò tacere ordinem episcopalem quia decreto consentiant, necesse est ut ad errandum inclinentur, ne suos duces ac pastores deserant; si verò judicent improbari quidem ab ordine episcopali illud decretum quantumvis non reclamet, aut eundem de inquirendâ veritate non laborare: nonne à charitate et æquitate tam sinistrum iudicium abhorreat? Notum est illud juris pronuntiatum: *Nemo præsumitur malus nisi probetur*. Id maximè locum obtinet ubi de præpositis judicarent subditi: ut quid ergo in tam gravi negotio, episcopos à suo munere et officio deficere, arbitrarentur ac decernerent populi? 4° Propter primatum, habendus est, et jure quidem divino, catholicæ communionis centrum Romanus pontifex: dogma istud illi non inficiantur, quos hic impugnamus: Romanam ad sedem necesse est, ut latius exponetur, confluere omnes Ecclesias: ad eandem ex omnibus orbis partibus referuntur perpetuâ traditione, spectantia divinam ad fidem communemque disciplinam negotia: « In fidei quæstionibus, præcipuas summi pontificis esse partes, ejusque decreta ad omnes et singulas ecclesias pertinere, » profitentur præsules Gallicani, ipsâmet declaratione ann. 1682. Talibus in causis vim legis obtinere judicia illius, pro certissimo tenendum est, quandiù Ecclesiæ universalis auctoritate emendata aut rescissa non fuerint: idèòque si fortè, quod absit, decretum à summo pontifice emitteretur sanæ dissentaneum doctrinæ, reclamaret utique inaccessa errori, aut iniquæ assentationi Ecclesia, providente Deo, ad averteandum periclitantis ruinam aut labem fidei: ergo non patitur Ecclesiæ constitutio, ut apostolicæ doctrinæ adversetur decretum prolatum à Romano pontifice, ab episcoporum parte approbatum, cæteris obmutes-

centibus: eòque advocandum est probatissimum illud Bossuetii pronuntiatum: « Quocumque modo fiat, ut Ecclesia consentiat, transacta placè res est: neque fieri potest unquam, ut Ecclesia Spiritu veritatis instructa, non repugnet errori. » Defens. declarat. Cleri Gallicani, parte secundâ, lib. 5, cap. 2.

5° Factis authenticis quibus declaratur Ecclesiæ sensus, ostenditur, eorum qui taceant episcoporum silentio, approbata censori jure ac meritò, judicia quæ ab aliis cum Romano pontifice consentientibus episcopis expressè confirmantur; in exemplum afferri potest celeberrima quæ prodit adversùs Pelagianam hæresim definitio. sub pontificatu Innocentii I: « Jam de hæc causâ, inquit S. Augustinus, duo concilia (nempe Miletanum et Carthaginense) missa sunt ad sedem Apostolicam: inde etiam rescripta venerunt. Causa finita est: utinam aliquando fiat error! » Serm. 151, aliàs 2, de Verbis Apostoli. Arbitratur ergo S. Augustinus, et securè pronuntiat, irreformabilem habendam esse latam ab Africanis episcopis contra Pelagianismum sententiam dogmaticam, à summo pontifice confirmatam, cæteris per orbem non reclamantibus Ecclesiæ præsulibus. Quin et istam Pelagianæ hæresis condemnationem ita commemorat ipsemet Quenellus, ut episcoporum silentio vim illam attribuat, quam propugnandam suscepimus: hæc ejus verba ponderentur: « Le reste des Eglises du monde s'étant contenté de voir entrer en lice les Africains et les Gaulois, et d'attendre ce que le Saint-Siège jugerait de leur différend, leur silence, quand il n'y aurait rien de plus, doit tenir lieu d'un consentement général, lequel, joint au jugement du Saint-Siège, forme une décision qu'il n'est pas permis de ne pas suivre. » Tradition de l'Eglise Romaine, tom. 3, p. 350. Fatentur ultrò illi, quos adversantes nobis dolemus, innixum esse auctoritate cui reluctari nefas, tum iudicium quo profligata est hæresis Molinoi, tum etiam decretum quo proscriptus est error illustrissimi de Fenelon: quorum tamen iudiciorum vacillaret imò et corrueret auctoritas, nisi episcoporum silentio adscribenda sit vis illa quam asserimus, significandæ eorundem approbationis. Idem statuendum de iudiciis quibus ab Innocentio XI et Alexandro VII multæ proscriptæ sunt laxioris ethicæ propositiones.

6° Propositæ à Romanâ sede fidelibus dogmaticæ definitioni, episcoporum pars consensu

expresso adhaerere, ceteris eo numero tacentibus qui referre censetur ordinem episcopalem, quid obstat quominus irreformabile habeatur illud decretum? Accommodatum est ad captum populorum positum illud in silentio episcoporum approbationis genus: non eruditione, non sagaci ingenio opus est ut divulgata constitutione pontificia dignoscatur utrum obstat necne episcopalis ordo: nec ferè diuturniori opus est temporis intervallo ad tacitum, quam ad expressum comperendum consensum: quòd autem tum pontificis de quo agitur decreto consentire censeantur episcopi, dum silent, id probè ac faciliè intelligere possunt ipsimet illitterati, cum animis omnium insideat, aut spontè illabatur axioma illud Felicis III axioma, *error cui non resistitur* (ab illis praesertim quibus concrediditum est fidei depositum) *approbatur*. De illo effato praestat audire quid tradiderit illustriss. Bossuetius: « Quod inquit, à Felice III, in causâ fidei primò pronuntiatum, deinde in iisdem causis ab eius successoribus, et ab omnibus doctoribus magno consensu frequentatum est. » Defens. declarat. Cleri Gallicani, parte secundâ, lib. 1, cap. 1. Eundem in sensum dictum est à Petro Aurelio (Abbate Sancyrano): « Con-entiant, dum publicè laboranti atque oppressæ veritati non succurrunt qui debent, et qui ad hoc potissimum in Ecclesiae tribunalibus collocati sunt: ergo eum quiescunt probant, eum patuntur decernunt, cum tacent clamant. » Idem quibusdam interpositis, adjicit: « Hæresum plerumque damnationes non semper expressâ et præscriptâ Ecclesiae totius consensione firmatas atque auctoritate fuisse ostendimus. » Effluentibus igitur nonnullis hæc esse mentem cleri Gallic., ut ad conciliandum apostolicis constitutionibus absolutum obsequium, expressa requiratur corporis episcoporum approbatio, haud mirum est propulsatam esse ab undecim partim archiepiscopis, partim episcopis, et cardinali Noalo calumniam istam, nomine generalium cleri comitorum anni 1703, ab iisdemque declaratum, « nullam ex conditionibus necessariis ad obligandam totam Ecclesiam deesse constitutionibus adversus Jansenium, Baium et Molinosum latis. »

REFLECTUNTUR OBJECTA. — Objectis 1°: Quamvis à summo pontifice fidelibus proposita esset heterodoxa quaedam doctrina, ejusque decreto palam adhaeresceret pars non ex qua episcoporum, aliis præter paucos, tacentibus, non idcirco faceret atque intabesceret veritas: hæc

enim paucorum illorum reclamazione et constantiâ sustentari posset, atque in tuto collocari: invictâ eorum fortitudine, et invictis quæ congererent auctoritatis rationumque momentis, contineretur intra fidei limites populus christianus, temperaretque saltem ab interno et absoluto obsequio, donec offusæ pastorum mentibus tenebræ fugarentur, irradiante, præjudiciis antea et cupiditatibus obruta veritate.

Resp.: Ecclesiae pastorum consensio et unioni alligata voluit Christus infallibilitatem: hanc autem consensionem si avertere aut dirimere censeatur paucorum dissidentium resistantia, ergo pendebit donum illud inerrantiae à paucorum consensu vel dissensu, quos errori esse obnoxios nemo unquam ausus est inficiari: ergo quidquid agendum decernerant, aut credendum defniant partim expressè, partim tacitè, consentientes capiti suo episcopi talem annuntiant decreta, modò pugnantius quidam cavellere intantur, se ipsos quidam amantes, elati, superbi, de quibus dixit Apostolus: *habentes quidem speciem pietatis, virtutem autem ejus abnegantes*, 2ad Tim. c. 5. Pelagianæ hæresi deditos esse noverat S. Augustinus 17 episcopos, nec minus fidenter, post confirmata Romæ duo Africana concilia, quibus assentiebat silentio suo, dispersi per orbem episcopi, scribebat: *Causa finita est*, nec ullam aliam profitebatur offerri Pelagianis salutis viam, nisi ut competenti parerent et ineluctabili judicio. Auctoritate judicari et componi exortas de fide controversias, cum Christo Domino placuerit, ut invictè demonstratum est, cæcutiat necesse est, qui non perpexerit, episcoporum potius multitudini summo adunatæ pontifici, quam paucis discolis, quos auctoritate evidenter superat, obsequendum esse et adherendum?

Objic. 2°: Esto factis enuntianti possit tacitus episcoporum consensus, ut puta, si dogmaticum cui assentiantur judicium, publicis admisceatur institutionibus; si pœnas luant qui vel illud redarguere, vel saltem debitum eidem obsequium denegare audeant, at silentium per se solum, non exhibet certam sinceræ assensionis notam: tacendi enim plures observari possunt causa, etiamsi decretum aliquod circumferatur à Romanâ prolata sede, quod ab evangelicâ veritate ablutat: tacere enim possunt episcopi œconomiae causâ, ne periculose diversis innotescant regionibus, ignota illis feliciter errorum quæ damnata sint signimenta; tacere possunt præ metu à tribunalibus inquisitionis incusso; tacere possunt ex

assentatione et augendæ studio fortuna; vel etiam quia nonnullis commoveantur dubis quæ suam antequam aperiant mentem, excutere maturius voluerint: silentium quoque inducere potest præjudicata pontificiæ infallibilitatis opinio. Quid igitur certi erui possit oblati tot causis tacendi à vero consensu disjunctis?

Resp.: Pluribus ostensum est argumentis nullâ unquam de causâ posse contingere, ut imminente proximo apostolicæ fidei periculo, et vocatâ in illius abjiciendâ discrimen societate fidelium, ordo episcopalis non occurrat errori; tale autem periculum, tale discrimen manifestè immineret tacentibus tunc episcopis: ergo neque œconomîæ obtentu, neque cupiditatis illecebriâ aut ambitionis impulsu, aut ullo adversi casûs timore, nec ipsâ pontificiæ infallibilitatis opinione fieri potest ut perichlanti et laboranti desint aliquando fidei: tum enim promissionibus suis deesset ipse Christus, qui non *conditionalè*, sed *absolutè* pollicitus est nunquam eventurum, ut contra Ecclesiam prævaleat error, et sic abruptum apostolicæ fidei professio. Sicut nullâ unquam ratione ad profutendum errorem inflecti potest, Romano præsertim conjunctum pontifici, corpus pastorale, ita nec à veritatis in periculum adductæ præsidio et defensione advocari: ut enim si doceatur error, ita si deseratur veritas, perinde dispereat necesse est fidei depositum, pariterque infringantur oracula quæ *absque restrictione* temporis aut impedimenti spondent Ecclesiæ invictam perpetuamque tutelam et securitatem: quis autem futurum negaverit ut impenderet gravissimum et Ecclesiæ damnum, et divinæ revelationis thesauro dispendium, si quando episcoporum alii cum suo capite errori expressè assentirent, et interpositâ auctoritate suâ velificarentur; alii quasi lethali detinerentur veterno, veritatem funesto prementibus silentio? Varias effingere si liceret excusationes quibus à reclamando dimoverentur, ingruente fidei periculo episcopi, tum sanæ osores doctrinæ, alii alias comminiscerentur ad executiendam palam, quod animo detrectaverint, jugum obsequii; nec ulla ferè de Religione controversa posset componi dispersæ auctoritate Ecclesiæ. Quod postulatur in objectione, ut factis declaretur episcoporum filiorum consensus qui Romani pontificis decretum aliquo *solenniter* non acceptaverint, abundè jam probatum est, ipsorum consensum vel solo posse sufficienter innotescere silen-

tio: accedit etiam, quòd eorundem multi prudenter vercantur, ne *solenni* acceptatione notos facerent quibusdam in regionibus errores, quos ibi satius sit penitus ignorari.

Obijcies 5°: Juris ipsius adversatur principis vis illa quæ silentio quandoque adscribitur significandi consensu et suffragii: eni juris probata regula: « Is qui tacet non fatetur, sed nec utique negare videtur. » Graves à clero Gallicano inustæ sunt notæ duabus propositionibus, quæ in causis ad Religionem pertinentibus, vim prædictam declarandæ approbationis tribuunt episcoporum silentio. Propositio 150, inter damnatas à nostris præsulibus anno 1700, hæc est: « Opinio debet censi probabilis, dum non constet rejectam esse à sede Apostolicâ, tanquam improbabilem. » Propositio 121: « Non sunt scandalo sæ aut erroneæ propositiones, quas Ecclesiæ non corrigit. » A clero Gallicano sic duo illa perstringuntur placita: « Hæ propositiones quatenus silentium et tolerantiam, pro Ecclesiæ vel sedis Apostolicæ approbatione statuunt, falsæ sunt, scandalosæ, salutî animarum noxiæ; patrocinantes pessimis opinionibus, quæ identidem obtruduntur, atque ad evangelicam veritatem iniquis præjudiciis opprimendam, viam parant. » Ergo approbationis loco haberi non possent episcoporum silentium, emergentibus de doctrinâ controversiis, quin et salutî animarum et veritatis incolumitati, exitiosa ut plurimum procrearentur inde pericula.

Resp.: Juris inter principia, ut legere est: *Is qui tacet non fatetur*, ita statuitur ex adverso: *Qui tacet consentire videtur*. Specie tenus, non reipsâ inter se repugnant duæ istæ juris regulæ: optimè cohercent, modò ut par est, de diversis intelligantur rerum adjunctis, seu diversâ ratione: *Qui tacet non fatetur*: quandò ut loquatur, nec impellitur officio, nec aliunde suâ referre meritò judicaverit: at *qui tacet consentire videtur*, quandò ut reclamet, postulat vel injunctum illi munus, ac rei ipsius approbandæ vel improbandæ natura. Duabus in propositionibus, censurâ cleri Gallicani profligatis, agebatur de libro junioris seu moderni auctoris, cujus doctrinam enuntiabant tamdiu esse probabilem, quamdiu non constaret, eam esse rejectam à sede Apostolicâ, tanquam improbabilem: id patet ex propositionis inter damnatas vigesimæ expressis verbis: « Si liber sit alicujus junioris ac modernî, debet opinio censi probabilis dum

« non constet rejectam esse à sede Apostolicâ
 « tanquam improbabilem. » Ex eo quòd non
 teneatur Ecclesia, ut reipsâ non tenetur, ullâ
 necessitate decernendi, de junioris ac mo-
 derni auctoris alienius opinionibus, vel qui-
 busdam questionibus inter theologos contro-
 versis, quæ publicum scandalum et periculum
 fidei proximum non pariant, an inde conse-
 quitur, officio reclamaudi non fore obstrictos
 episcopos, si ab Apostolicâ sede prolatum om-
 nibusque propositum Ecclesiis decretum, re-
 gulis fidei repugnaret? Nonne, ut asserimus,
 tunc deficeret à propriâ suâ constitutione
 Ecclesia? Nonne corrueret necessarium ipsi
 docendi ministerium, atque frustraretur, in
 quam totam illud incumbit Christi Domini
 promissio? Idem statuendum, si particularibus
 à synodis condita quæ ad fidem, moresve
 pertineant decreta, Romani confirmantur
 auctoritate pontificis, episcoporumque alii
 expressum exhibeant consensum, aliis non
 reclamantibus: hujusce assertionis insignia
 subministrant argumenta, tum Africanæ duæ
 synodi quibus proscribitur Pelagianismus,
 à sancto Augustino commemoratæ, tum
 Arausicanum concilium secundum: synodo-
 rum illarum exemplo manifestè perspectum
 est quid valeat tacitus ex silentio episcoporum
 illatus consensus.

Appendix,

DE PROVINCIALIBUS AD COMPOSENDAS DE FIDE AC
 MORIBUS CONTROVERSIS, SYNODIS.

Opportunas atque peritiles pertractandis
 ejusmodi causis provinciales synodos, ultrò
 confitemur, optandumque ut ad instaurandam
 efficacius disciplinam ecclesiasticam, promo-
 vendumque defendendæ fidei studium, fre-
 quentiùs illæ haberentur: at non posse aliter
 exeri dispersæ infallibilitatem Ecclesiæ, quàm
 celebrandis per orbem catholicum provinci-
 alibus conciliis, id tandem anxîa mente excogi-
 tatum fuit, ut immota eludantur decreta, qui-
 bus error omnem in partem versatilis obruitur.

Multis refelli possunt talis commenti aucto-
 res ac patroni: 1° constanter insistendum
 tutâ in arce jam assignatâ: absolutis nempe et
 omni restrictione vacuis Christi promissioni-
 bus, munitur ac vallatur Ecclesia: judicis
 illius ita est obsequendum, ut si quæ conditio
 in eis desiderari videatur, eam conditionem
 tum credatur non fuisse necessariam, ideòque
 potuisse prætermitti, absque ullo promissæ
 infallibilitatis detrimento. 2° Demonstratum

est positam esse in episcoporum consensione
 et cum suo capite, Romano pontifice conjunc-
 tione, illam quæ protata sit omnibus Catholi-
 cis, vim et efficaciam dogmatici decreti: in-
 victa est, quocumque modo exeratur, illa con-
 sensio et conjunctio: id multifariè inenitatum
 commendatumque est ab illustriss. Bossuetio,
 « semel, inquit, constituto hoc certo dogmate,
 « vim illam ineluctabilem unitate et con-
 « sensione constare, id quoque valere, quocum-
 « que modo se illa consensio declaraverit, sive
 « concilia congregentur, sive non congregen-
 « tur. » Defens. declar. Cleri Gallicani, parte
 secundâ, lib. 14, cap. 1. 5^a Damnata cum
 fuisset Pelagiana hæresis, nullo extra Africam
 habito concilio, ita conquerebantur teste
 sancto Augustino Pelagiani: « Simplicibus
 « episcopis sine congregatione synodi in locis
 « suis sedentibus extorta subscriptio est. »
 Quid ad hanc propulsandam querelam respon-
 det S. doctor? Summa ejus responsionis quam
 integram retulimus, hæc est, plurimas fuisse
 absque synodis proscripitas, compressasque
 hæreses. Hoc idem testantur annales Eccle-
 siæ: « Sexcentæ quippe hæreses ante Nica-
 « nam synodum, ut refert doctissimus Tho-
 « massinus, exorta oppressæque sunt, aut
 « particularibus synodis, aut solâ Ecclesiarum
 « sine synodis consensione. » Tum pergit:
 « Consule Eusebium, lib. 5, cap. 26, 27, 28,
 « 29; Menandrum, Ebionem cum gregaliibus
 « suis perspicies proscriptos, citra synodos,
 « solâ apostolicæ fidei in Ecclesiis conscien-
 « tiâ: et lib. 4, adversus Saturninî et Basilidis
 « aliorumque in dies pullulantium impietatem,
 « nullæ coalescent synodi; sed Ecclesiæ per
 « universum orbem, instar clarissimorum stê-
 « rum fulgent, et viget in omne genus homi-
 « num fides Christi. » Neque solùm historica
 Thomassinus indicat monumenta, quæ prostritas
 absque synodis hæreses quàm multas
 testificantur; quibus rationibus potuerit ita
 condemnari, disertè subjicit: « Universum
 « enim, inquit, ex Scripturarum Patrumque
 « concentu liquidissimum est Ecclesiæ ipsi
 « desponsatam, oppignoratamque esse à Christo
 « fidei veritatem inconcussam, sive illa in sy-
 « nodos confluat, sive per epistolas consulat,
 « sive silentio antiquitatis et traditionis reten-
 « tissimo novitates diluat; nec enim ante sy-
 « nodos errat Ecclesia, et in synodis cauit pa-
 « linodiam: neque si prohibeantur synodi
 « hostili vi aliquâ, in errorem unquam dilabe-
 « tur columna veritatis: nec synodus tantùm,

« sed Ecclesia ipsa ante synodos et sine synodis, in nomine Christi congregata est (propter unitatem et consensionem), et in medio sui habet Christum, et Spiritus sancti oraculum. » Thomass. dissert. quartâ de Conciliis. 4° Rariore et penè nulli, nisi provectione secundo seculo coacti memorantur episcoporum conventus : nec ulla in historicis appellatur synodus, quæ habitas in causâ Montanistarum ann. circiter 18 synodos præcesserit. Vide Thomassinum citato loco, et Tillemontum, tom. 2 Hist. Eccles., pag. 460. A Nicæno primùm concilio, deinde ab Antiochæno et Africanis præscriptum est, ut unoquoque anno haberentur synodi provinciales : quantum sapienti illi præscripto derogatum sit ; quam penè exoleverit synodorum illarum celebratio ; quot illi passim apponantur impedimenta, et quo infelici exitu, nimium constat : at inde colligitur quàm deplorata foret Ecclesiæ universalis, fluxisque imposita fundamentis ipsius inerrantia, si exercere illam non valeret, nisi haberentur synodi variis in orbis catholici provinciis. 5° Quæcumque attulimus argumenta quibus ostendatur qualem vim obtinere possit tacitus episcoporum consensus, eisdem quoque evincitur, ad irreformabilem Ecclesiæ judiciorum auctoritatem, non semper requiri provinciales, sicut nec generales synodos, quamvis, ut liquet, istis illæ multo exiterint frequentiores.

Objicies : Ardus non rarò exsurgunt controversiæ, quarum perspicua et à præjudicatis expedita opinionibus definitio comparari non possit, nisi congregiantur episcopi, et quæ custodienda susceperunt sanæ doctrinæ promptuarie, sedulo sollicitent, si minus generale in concilio, provinciales saltem in synodos coacti : id genus delib rationum postulat ratio disceptandarum litum ; hinc in concilio generali quinto hæc leguntur : « Certò constituto quod in omnibus disceptationibus, cum proponuntur quæ ex utraq; parte discutienda sunt, veritatis lumen tenebras expellit mendacii : nec enim potest in communibus de fide disceptationibus aliter veritas manifestari, cum unusquisque proximi adjutorio indiget. »

Resp. : Similem prorsus objectionem multis confutavimus argumentis, negandâ et refellendâ concilii generalis conflictâ necessitate ad dirimendas difficiles quascumque explicatu et solutu de Religione controversias, hortamur, ut hæc, si vacat, attentè relegantur :

TR. IV.

unum duntaxat et alterum tantummodò adiciemus : habitâ ratione jactati ab adversariis placiti, vacillabit, nec certam faciet fidem decretorum quæ à sede Apostolicâ dispersam ad Ecclesiam derivata sint, auctoritas, nisi majori saltem in parte provincialium orbis catholici, celebrentur concilia : ergo mutabunt sedes Apostolicæ de quinque famosis propositionibus decreta, quibus absque synodis provincialibus consenserunt tot disseminati per orbem episcopi : ergo ab Ecclesiæ judicis eximenda erit definitio, quâ proscrip'tæ sunt extractæ propositiones ex libro cui titulus : *Maximes des Saints* ; ad hanc enim suscipiendam et comprobendam, nullæ extra Galliam habitæ sunt provinciales synodi. Quod verò attinet ad synodi quintæ generalis citatam declarationem, loquebantur illius concilii Patres de quatuor prioribus conciliis œcumenicis, de quibus ante objectata verba dixerant : « Sancti Patres qui per tempora in sacris quatuor conciliis conveniunt, antiquis exemplis utentes, communiter de exortis hæresibus et constitutionibus disposerunt. » Porrò quatuor in illis conciliis agebatur de dogmatibus apud omnes Catholicos receptis et publicâ fidei professione consecratis : nimirum de Verbi et Spiritus sancti divinitate, de personæ in Christo unitate, de duabus in eodem distinctis naturis : quæ doctrinæ christianæ fundamenta constanti traditione haberentur. Talibus igitur exemplis, si valeret objecto, probatum esset non posse ullam absque synodis, quantumcumque apertam, et catholicâ fidei professione jam perpetuò consignatam doctrinam dijudicari. Quod penitus absolum.

CAPUT V.

UTRUM ET QUOMODO EX CONSUETUDINE ET TRADITIONE PRACTICA CERTO COLLIGI POSSIT QUÆ SIT ECCLESİÆ, TENENDA DOCTRINA.

Hæc in tractandâ quæstione, tria præstare constitutum nobis est, quorum vel solâ expositione innotescet maxima utilitas : 1° quedam præmittemus adnotanda, certaque principia, ex quibus tota vis pendet et intelligenda propositæ disceptationis : 2° ponendis ex principis derivabitur, susque auctoritatis rationisque momentis munietur fundamentalis assertio : 3° necessaris inde consecutionibus astruantur, seu confirmabuntur, doctrinæ quædam capita, quorum nonnulla quibusdam, catholicæ licet addictis communioni, parùm firmâ immeritò videantur.

17

Adnotanda et principia quæ ad explanandum controversiæ statum, assertionisque jacienda fundamenta pertineant.

Aliæ sunt consuetudines, seu traditiones practicæ, quæ licet utiles merito habeantur, et cum pietate congruant, simplicis tamen *convenientiæ* limitibus continentur : ideò mutari vel aboleri, aliisque possunt utilitate et opportunitate, aut æqualibus aut præstantioribus compensari : apta hujusmodi plura suppetunt exempla in tractatu de Perpetuitate fidei, tom. 1, lib. 10, cap. 7. Sic prioribus Ecclesiæ seculis, in conspectu omnium non proponebatur augustissimum Eucharistiæ sacramentum : illius postea palam oculis subjiciendi inolevit mos et inveteravit : manibus olim illud sacram ad mensam excipiebant fideles, nudis quidem viri, obtectis velo, femine : nunc laicis ne tam venerandum sacramentum contrectent manu, interdictum est : idem sub utràque specie sumere solebant : statutum est deinde sacro ut in convivio, unâ reficerentur sub specie : laudabiles in semetipsis habentur sub diversâ ratione, rectisque consonantes institutis, diversæ illæ consuetudines, seu traditiones practicæ, quibus alias, si opus foret, in promptu est annumerari : divino licet jure non sint præstitutæ, quamvis tamen vigent, illis est obtemperandum. Verùm aliæ sunt consuetudines, quæ cum sint necessariæ diviniæque ad institutionem referendæ, neque repudiari possunt, neque contrariam in partem inflecti : tales sunt quæ cum dogmate ita sunt devinctæ, ut ab illo divelli nequeant : hoc in genere consuetudinem seu practicarum traditionum, versatur proposita quæstio : hæc spectat consuetudo administrandi infantibus baptismi, abstinendi ab iterando, quamvis ab hæreticis collatum fuerit, regenerationis illo sacramento, etc.

Jam quædam hæc spontè occurrunt habenda semper ob oculos principia : primum : « Quæ sunt contra fidem aut bonos mores, Ecclesia nec facit, nec tacet, nec approbat : » ex sanctitate, et infallibilitate Ecclesiæ, commissæque illi divinitus custodiâ sacri evangelicæ doctrinæ depositi, consequitur necessariò verissimum illud effatum S. Augustini. Secundum suppetit idem S. doctor aetissimè cum priori conjunctum, scilicet : « Quod universi frequenter Ecclesia, quin ita faciendum sit disputare, insolentissimæ insanie est. » Quis nisi projectâ correptus temeritate audeat, de

auctoritate, sapientiâ, aut veritatis studio contendere cum ipsâmet universali Ecclesiâ? Tertium : Regente Spiritu sancto fieri nunquam potest, ut disseminatæ catholicum per orbem Ecclesiæ consentiant in consuetudinem connectendam, quæ erroneâ inficiatur doctrinâ : eò sanè revocari potest usurpatum istud à Tertulliano præscriptionis caput : æquid verisimile est ut « tot ac tantæ Ecclesiæ in unam fidem erraverint? » de Præscript. capite 28. Quartum : « Temporis quodlibet spatium officit Ecclesiæ indefectibilitas, et eidem concessum inerrantiæ donum : » ad singulas durationis illius partes referuntur celeberrimæ, quibus ipsa tota innititur, Christi Domini promissiones : hæc statim atque comportum est, aliquam approbari ab Ecclesiâ consuetudinem, cum dogmate indivulsè conjunctam, discussione jam opus non est : hoc ipso enim indubitanter innotescit, consuetudinem illam nunquam potuisse ab Ecclesiâ reprobari, eandemque ab Apostolis et ab ipso Spiritu deductam, qui veritatem omnem docet.

His prælibatis adnotationibus et principiis, ultrò consequitur generalis hæc propositio : *Ex consuetudine seu traditione practicâ, notoriâ, firmiter et apertè cum dogmate conexâ, quam universa moraliter Ecclesia censetur approbare, certò colligitur tenenda doctrina.* Probatur ex primo principio : *Ecclesia, ut dictum est, quæ sunt contra fidem aut bonos mores, nec tacet, nec facit, nec approbat.* Quò recideret illud nullâ unquam delendum oblivione pronuntiatum, si posset Ecclesia præceptione aut suffragio, fovere, obfirmare, ac veluti consecrare, erroneâ infestam doctrinâ consuetudinem? Vel enim cognoscere non posset, consuetudinis illius necessariam cum errore connexionem, vel minimè laboraret de vindicandâ et servandâ doctrinæ aut morum integritate : hoc utrumque quantum ab Ecclesiæ constitutione et proprietatibus abhorreat, nemo diffitebitur, qui jam illi inimicitias non indixerit. Ex secundo principio : *Quod universa frequenter Ecclesia, quin ita faciendum sit, disputare, insolentissimæ insanie est.* Fac autem pro concessio haberi, posse Ecclesiam id amplecti ac promovere consuetudinum genus, quod perniciosi erroris veneno fidelium mentes inficiat, numquid illi insanitæ forent arguendi, qui tum dubitent saltem, utrum incunctanter suscipienda et firmiter retinenda forent omnis agendi ratio, quam ipsi frequentaret Ecclesia? Ex tertio principio : *Verisimile non est unam ut in*

doctrinam verbo Dei adversantem conspirent diversæ per orbem Ecclesiæ: hoc enim tum à diversâ hominum indole, et sentiendi ratione, tum maximè à promisso Ecclesiæ Spiritûs sancti præsidio alienum est: ergo invalescere non potest in diversis illis Ecclesiis conjuncta cum erroneo dogmate consuetudo; ergo nec universali in Ecclesiâ, cum eisdem ut ex partibus evidenter coalescat: « Tot et tantæ Ecclesiæ, aiebat Tertullianus, una est illa, ab Apostolis prima ex quâ omnes: » hinc idem Tertullianus ad Ecclesiarum consensionem provocabat, illarum præsertim quæ matricibus vocabantur: siquæ statuebat omnem doctrinam quæ cum illis Ecclesiis matricibus et originalibus fidei conspiret, veritati deputandam. » Lib. de Præscript. cap. 10. Eandem præscriptionis viam ineundam duxerunt SS. Irenæus, Augustinus, etc. Ex quarto principio: *Ad aetatem omnem Ecclesiæ referenda est ipsius indefectibilitas et inerrantia.* Illud cum ad ejus constitutionem, ut probatum est, pertineat, nullo potest temporis intervallo dissipari, aut intercidere: eandem obtinet ac semper obtinuit auctoritatem ac infalibilitatem episcopalis ordo, quam sibi ut pastores Ecclesiæ vindicârunt Apostoli: atqui orthodoxus nemo futurum fuisse putaverit, ut approbaret consuetudinem Apostoli, quæ revelatæ doctrinæ repugnaret: tali ergo consuetudini nunquam potest Ecclesiâ suffragari. De consuetudinum quarundam robore consulatur S. Augustinus, lib. 1 de Baptismo contra Donatistas, cap. 1; Enchiridii ad Laurentium cap. 109; de Peccato originali contra Pelagium et Cælestium lib. 2, cap. 40; de Nuptiis et Concupiscentiâ ad Valerianum lib. 1, cap. 20; lib. contra Cresconium cap. 33.

Hactenus ostendimus tenendam esse consuetudinem à dogmate indivulsam, cui indulgere et assentiri meritò censetur Ecclesiâ: verùm ad hanc dignoscendam Ecclesiæ approbationem hæc plurimum adjuvabunt: si nempe vituperatione digni vulgò habeantur, qui inductam consuetudinem insectari et lacessere audeant: si offensionem fidelium incurrant, qui ab eâ resilire non vereantur: si tanquam agendi certa fixaque regula proponi soleat in Ecclesiæ regimine: talibus iudiciis, ipsaque naturâ, progressu ac robore consuetudinis arduum non est, quid Ecclesiâ sentiat, quid præcipiat, discernere et assequi.

Exponuntur probatæ assertionis quædam speciatim consecraria.

Extra limites instituti excurrere si fortè vidcamur, dùm sigillatim excutiemus quæ illis objectantur consecrariis, attenditur haud aliter posse illa opportunius vindicari, quàm si cum prædictis immotisque principiis accuratè conferantur.

CONSECRARIUM PRIMUM. — *Rebaptizantibus meritò S. Stephanus contrarium opposuit consuetudinem, tanquam regulam quam sequi constanter oporteat.*

Prob. De sacramento agebatur ad comparandam salutem prorsus necessario: frequentissimè occurrerant qui baptizati apud hæreticos discederent ab eorum societate, catholice appetentes communionem Ecclesiæ: nôsse magni intererat, imò et semper oportuit, utrùm valeret indelebilemque imprimeret characterem, collatus ab hæreticæ societatis ministro baptismus. Ergo nec Apostolos neque ordinem episcopalem latere unquam potuit, utrùm ab iterando hujusmodi baptismate, modò debitè materiâ legitimâque formâ fuerit administratum, abstinendum sit: prohibenti itaque illius iterationem consuetudini, de quâ ante Agrippinum, unum ex prædecessoribus S. Cypriani, nulla invenitur dissensio, adhærebat universalis Ecclesiâ, nec tacere ad dissimulare potuisset, si talis consuetudo apostolicæ refragaretur traditioni. Hinc tantoperè vim illius inconcussamque auctoritatem commendat S. Augustinus. « Nondùm erat, inquit, diligenter illa baptismi quæstio pertractata, sed tamen saluberrimam consuetudinem tenebat Ecclesiâ, in ipsis quoque schismaticis et hæreticis corrigere quod pravum est, non iterare quod datum est: sanare quod vulneratum est, non curare quod sanum est. quam consuetudinem credo ex apostolicâ traditione venientem, sicut multa quæ non inveniuntur in litteris eorum, neque in conciliis posteriorum, et tamen quia per universam custodiuntur Ecclesiam, nonnisi ab ipsis tradita et commendata creduntur. » Lib. 2 de Baptismo contra Donatistas, cap. 7. Alia similia excerpere facile est ex diversis S. Augustini elucubratis contra Donatistas operibus.

Dices: Tali consuetudine si omnes obligentur, quâ ratione S. Cypriano religiosus totâ in Ecclesiâ cultus impenditur? — Resp.: Illò

de quæstione recurrit quæ supra adhibuimus solvendis argutis quibus impugnatur dispersæ infallibilitas Ecclesiæ; adiciemus nonnulla diluendæ objectioni etiam propiora. Immunem fuisse tum ab hæresis, tum à schismatis labe S. Cyprianum ambigi non potest. Consuetudinis quæ ipsi opponebatur, vim, originem ac per orbem catholicum propagationem, satis compertam non habuit: nec ullo Ecclesiæ decreto dogmatico declaratus fuerat valor administrati ab hæreticis baptismi; quantum autem à schismate abhorreret S. Cyprianus, patefaciunt tum liber quem de Unitate Ecclesiæ exaravit, tum epistolæ ipsæ quibus sententiam suam quàm acerrimè defendit totaque ejus agendi ratio, ut revincendis qui auctoritate illius S. Martyris tueri se conabantur, Donatistis, demonstrabat S. Augustinus. Gravem nihilominus mortalemque incurrisset culpam contemnendâ et reprobandâ gravis profectione momenti consuetudinæ, quam ipsis objiciebat S. Stephanus, nisi bona quædam ipsi optularetur fides, quæ ex ardenti quem præ se ferebat veritatis et unitatis amore, colligitur. Lethalem quidem incurrisset culpam, cujus naturam redarguendo erroris Rebaptizantium auctore sic expressit Vincentius Lirinensis Commonit. c. 9: « Agrippinus Carthaginensis episcopus, primus omnium mortalium, contra divinum canonem, contra universals Ecclesiæ regulam, contra consensum omnium sacerdotum, contra mores ac instituta majorum, rebaptizando censebat. Quæ præsumptio tantum mali invexit, ut non solum hæreticis omnibus formam sacrilegii, sed etiam quibusdam Catholicis occasionem præbuerit erroris. » Specie fallentibus rationum momentis detentus abstractusque S. Cyprianus, non satis attendit ad præjudicatæ quam induerat opinionis indeolam pravaque consecraria: quid mirandum magis videatur, consuetudinis quâ urgebatur vim ac proprietates, non ut par est, habuisse perspectas S. Cyprianum, quàm ipsam arbitratum esse, non valere ministratum ab hæreticis baptismum, quia Spiritu sancto carerent, cum tamen collati à peccatoribus catholicâ in Ecclesiâ baptismi valorem agnosceret? quâ igitur consequentiâ sibi persuadere potuit iterandum esse hæreticorum baptismum? « Quod non rectè fieri, » inquit S. Augustinus, tanto viro nimirum propterea Dominus non aperuit, ut ejus pia et humilitas et charitas in custodiendâ Ecclesiæ pace patesceret, eaque retinendâ

et humilitate et charitate, ad martyrii coronam meruit pervenire: ut si qua in ejus lucidam mentem, ex humanâ conditiorne nebula irrepreperat, gloriosâ serenitate fulgentis sanguinis fugaretur. » Lib. 4 de Baptismo contra Donatistas, c. 18.

Instabis: Testificante S. Augustino, nove rat (Cyprianus) quantam sacramenti profunditatem tunc omnis Ecclesia variâ disputatione versabat, liberumque faciebat quærendi arbitrium ut examinata veritas panderetur. » Ibid. lib. 3, cap. 3. Ergo quâ innitebatur S. Stephanus consuetudo, nullam illa obligandæ conscientiæ vim per se ipsam obtinebat. — Resp.: Nullam si per se attulerit obsequendi necessitatem memorata consuetudo, ut quid eam improbantis S. Cypriani apologiam tantâ curâ contextendam curavit S. Augustinus? ut quid eamdem consuetudinem tanto studio, tanquàm saluberrimam atque fideliter retinendam defendit? Noverat procul dubio quantam servari ad salutis interesset negotium: « Quid sit autem perniciosius, inquit, utrum omninò non baptizari, an rebaptizari, judicare difficile est. » Ibid. lib. 2, cap. 14. Noverat consuetudinem hanc tenuisse ipso S. Cypriani tempore Ecclesiam: « Consuetudinis robore, inquit, tenebatur orbis terrarum, et hæc sola opponebatur inducere volentibus novitatem. » Lib. 1 contra Donatistas, c. 9. Cum igitur à gravi peccato excusatum habuit S. Cyprianum, non ipsâ consuetudinis quam vindicabat nōtrâ, excusationem hanc innixam esse voluit, sed alius quæ adduximus, momentis, instruendam putavit. Quod verò ait non satis tunc pertractatum fuisse et elucidatum quæstionem de baptismo hæreticorum, id non càm mente asseruit, ut incertam ac dubiam tum fuisse illius consuetudinis auctoritatem indicaret, sed ut innueret nondùm satis fuisse expensa atque discussa consuetudinis ejusdem fundamenta, ad synodum usque plenariam, sive Arelatensem, sive Nicenam, cujus editio ac promulgato decreto, fuerunt dissipatæ, quæ Catholicorum multorum mentibus insidebant tenebræ, obfirmata, cui obstiterant, consuetudo, ejus in aperto collocata principia, et catholica cui inhærebat, veritas sic proposita, ut inter hæreticos postea deputarentur, qui professione hæresis irritari baptismum contenderent: hinc factum est quod sic enuntiat Vincentius Lirinensis: « O mira conversio! auctores ejusdem opinionis. Catholici, consecrati, hæretici judicantur: absoluntur

magistri : condemnantur discipuli , » Commun. 1, c. 11.

CONSECTARIUM II. — *Matrimonium à duobus contractum infidelibus dissolvitur, cum unus ex his, christianam amplectens fidem, secundas celebrat nuptias, altero vel cohabitare abnuante, vel non sine creatoris injuriâ parato commorari.*

Prob. : Manat istud consecrarium ex principiis antea positis, assignatisque conditionibus ad consuetudinem et praxim quæ doctrinæ cum ipsâ conjunctæ veritatem certò indicare valeat.

1º Publica et notoria est praxis, de quâ nunc agitur : palam est diversis temporibus alia contraxisse matrimonia conversos christianam ad fidem multos infideles, viventibus licet uxoribus, quæ cohabitationem, vel quamlibet recusarent, vel nisi Religioni bonisve moribus offensam sponderent : hæc facta testari inprimis possent addicti infidelium regionibus operarii evangelici, quibus in pertractando causarum illo genere dirigendis, opportunas præstituerunt regulas Pius V et Gregorius XIII : eandem praxim testificantur responsiones Congregationis de propagandâ fide, et Apostolicæ sedis ad postulata episcoporum et missionariorum ; vide Benedicti XIV, de Synodo diocesana, lib. 6, c. 4 : hinc Benedictus XIV de initis ab infideli converso secundis nuptiis, asseveranter sic loquitur : « Certum est infidelium conjugium ex privilegio in fidei favorem à Christo Domino concessio, et per Apostolum Paulum, 1 ad Corinth. c. 7, promulgato dissolvi, cum conjugum alter, » etc. Exponit deinde quandam dirimatur. 2º Cum dogmate praxis commemorata aretissimè conjungitur : hæc enim si vim obtineat meritòque retinenda sit, confiteri necesse est dissolvi posse contractum in infidelitate matrimonium quamvis consummatum : quæ quidem assertio ad doctrinam evidentissimè pertinet. 3º Eadem praxis et consuetudo si veritate haut innixa foret, honestis manifestè adversaretur moribus, Religionisque christianæ sanctitati insigniter detraheret : adulterina foret confirmaretque conjugia, cum scilicet prioris matrimonii permanente vinculo, aliud attentarent conversi ad Christianismum infideles. 4º Praxim illam et consuetudinem certò approbat ipsamet Ecclesia : in eam comprobendam consentiunt omnes illi

summi pontifices quorum hæc de re suppetunt responsa : conspirant canonistæ ac theologi, quantumcumque varias, ubi diversimodè opinari liceat, sequantur opiniones, nec ullæ repugnant in orbe catholico Ecclesiæ.

Tam latè patentem et indubitatum illum consensum, cui refragari nefas, sic referunt Bellarminus : « Conjugum infidelium solvi posse etiam quoad vinculum matrimonium, si alter conjugum convertatur, et alter nolit ei cohabitare sine injuriâ creatoris, extra controversiam est ex doctrinâ beati Pauli, si infidelis discedit, discedat, et ex doctrinâ Ecclesiæ, » de Sacramento matrimonii, cap. 42. Estius : « Quòd fidei non tantum licitum sit dimittere conjugem, cum quo sine Religionis injuriâ cohabitare nequit, verum etiam eo dimisso vivente aliud matrimonium contrahere, constans est theologorum et canonistarum doctrina, qui in eâ re secuti sunt sacros canones et totius Ecclesiæ traditionem et praxim. » In lib. 4 Sententiarum, dist. 37, p. 7. Gonetus, eadè de assertionem, certa est, inquit, et ab omnibus theologis admittitur. » De Matrimonio, disput. 5, § 1. Alii possent ejusdem consensûs testes appellari. Cum ipitur constat hanc in Ecclesiâ pervulgatam esse doctrinam, ab eadèquæ, in praxi receptam et approbatam, nonne hic omninò adhiberi potest ac debet relatum supra et demonstratum illud S. Augustini effatum : « Ecclesia quæ sunt contra fidem aut bonos mores, nec facit, nec tacet, nec approbat ? »

Obje. 1º : Revelati alicujus dogmatis veritas extendi nequit ex consuetudine et praxi, quæ nec scripto nec traditio verbo Dei innitur, imò quæ probabilis utriusque, tum ipsi juri naturali repugnare meritò videatur : talis autem est consuetudo et praxis quæ venditur ad asserendam dissolubilitatem matrimonii in infidelitate contracti.

1º Non ei aspirat verbum Dei scriptum : illis in verbis Apostoli, quæ ad hanc asserendam vulgò adduntur : *Si infidelis discedit, discedat : non enim servituti subjectus est frater aut soror in hujusmodi. Vox discedit, non perfectum, sen per vinculi conjugalis solutionem, discessum significat, sed imperfectum tantummodò, seu qui pertinet ad torum et cohabitationem, ut patet ex his quæ præmiserat Apostolus, præcipiens mulierem fidelem à viro infideli non discedere : Quòd si, inquit, discesserit, manere inuptam, aut viro suo reconciliari. Immunitas autem à servitute, quam indulget converso*

christianam ad Religionem infideli, in eo duntaxat posita est, ut ille officia conjugalia præstare non teneatur uxori adhuc infideli quæ vel omnem, vel pacificam cum eo societatem refugiat. Neque solum caret Scripturarum subsidio prædicta consuetudo et praxis, verum etiam non nisi repugnante Scripturâ obrepere et latius radices agere potuit: quò enim spectant generalia hæc testimonia? *Quod Deus conjunxit, homo non separet*, Matth. c. 19. *Qui cumque dimiserit uxorem suam mœchatur, et qui dimissam duxerit, mœchatur*, ibid. *Mulier alligata est legi* (matrimonii jam contracti) *quanto tempore vir ejus vitus*, 1 ad Corinth. c. 7. 2º Traditio si consulatur, ostendat quidem summus aliquot pontifices, qui jactatam consuetudinem et praxim tenendam esse judicaverint; sed quis ignoret consultantibus quandoque respondisse pontifices, quæ sibi probabiliora, licet adhuc incerta, viderentur, aliosque alius non admodum rarò talibus in responsis adversari: sic auctoritate pontificiâ dissolvi posse matrimonium ratum arbitrati sunt Martinus V et Eugenius IV (teste S. Antonino), Paulus V, Pius IV, Gregorius XIII: negaverunt autem Nicolaus I, Innocentius III et VIII, Alexander III, Paulus IV et Adrianus VI: hinc rogatus similis in matrimonio Francisci Montmoratii et Joannæ Halluinæ Piennæ, Paulus IV convocatisque sapientissimis Cardinalibus, unâ cum archiepiscopo Consentino, et episcopo Antonieflo, sic inter cætera ipso affatus est: « Ne, quæso, vos teneant prædecessorum meorum facta et exempla: quæ eatenus sequi volo, quatenus Scripturæ auctoritas, et theologorum rationes vos ad illud agendum adducent. » De his vide Ethicam amoris lib. 8, parte 2, de Sacramento matrimonii, cap. 25 et 24. Deinde si investiganda suscipiatur traditionis illius origo, quæ posse dirimi contractum et consummatum in infidelitate matrimonium suadere videatur, nulla ejus deprehendere est vestigia ultra ætatem Innocentii III: illa tamen, cum si vera sit, à jure divino manare debeat, aut nulla est, aut eam oportet esse perpetuam. 3º Eadem de quâ disserimus consuetudo et praxis, juri naturali, cui derogare nequeat, minimè congruit: « Cum enim, ait S. Thomas, proles sit commune bonum viri et uxoris, oportet eorum societatem perpetuò manere indivisam, secundum legis naturæ dictamen, et sic inseparabilitas matrimonii est de lege naturæ. » Naturalem hæc indissolubilitatem indicat non obscure

divina hæc sententia: *Relinquet homo patrem et matrem, et adheret uxori suæ, et erunt duo in carne unâ*. Et verò si consummatum posset dissolvi matrimonium, quot prolis sustentationi et institutioni immineret detrimenta! nonne etiam incerta quandoque foret ea quæ ex priori suscepta esset matrimonio? dignosci nimirum ipsius origo non posset, inito, ut rarò non contingeret, altero non multò post prioris consummationem, matrimonio.

Resp.: Cum certa sint quæ posuimus principia, certaque derivata inde consecutio, expugnari nequeunt, nisi certis pariter argumentis, quæ proinde rationabile omne dubium excludant, et potiori etiam jure, omnem veram probabilitatem: quapropter elevandis ac referendis quæ objecta sunt, planè sufficeret probabilis duntaxat responsio. Jam ad singula: 1º quidquid obloquantur nonnulli, non deserenda quam sequuntur theologi et canonistæ, interpretatio verborum illorum Apostoli: *Si infidelis discedat, discedat; non enim servituti subjectus est frater aut soror in hujusmodi*. Immunitas hæc à servitute intelligi non debet de separatione quoad torum duntaxat et cohabitationem: etsi enim ageretur de duobus conjugibus baptismate initiatis, sponte discedente altero et injustè aut in creatoris contumeliam alterum compellere pertinaciter adnitente, iste non teneretur tori et cohabitationis officio: ergo si liberetur hoc uno conversus infidelis, discedente, aut sine injuriâ creatoris, cohabitare nolente infideli conjuge, nullum quod atinet ad conjugalem servitutem, concessum fuerit privilegium infideli baptizato: quæ interpretatio repugnat verbis ac menti Apostoli. Præterea, ut disserit Gonetus, cum locutus est S. Paulus de christianâ muliere, parante discessum à conjuge pariter christiano, subiungit præcepisse Dominum eam, *si discesserit manere inuptam, aut viro suo reconciliari*, 1 ad Corinth. cap. 7. Nihil autem simile denuntiat commemorando conjugis infidelis discessum: quin potius absolutè dicit ac indefinitè: *Si infidelis discedit, discedat: non enim servituti subjectus est frater aut soror in hujusmodi*. Ibid. Propositio autem indefinita, in dogmatibus, æquivalet universali, atque ideò significat, nulli prorsus servituti, neque videlicet quoad torum et cohabitationem, neque quoad vinculum conjugale, subjectum remanere, discedente infideli, fidelem conjugem. Denique nisi contractum in infidelitate matrimonium dirimi posset, cohabitationem aut omnino-

dam, aut à contumeliâ creatoris alienam re-nuente infideli conjuge, quomodò à servitute quam respicit Apostolus, eximeretur fidelis conjux? Quandoque enim non posset, etiam si vellet, revocare ad se discedentem, et in infidelitate pertinacem uxorem: quandoque accersere ipsam non liceret ejusque frui consortio, nempe si nollet à blasphemis, quibus assueta foret abstinere: sique teneretur vel invitus ac immeritus, omni usu conjugii, conjugaliq; consuetudine carere: quò ergo evaderet illa quam disertis verbis declaravit Apostolus, immunitas seu libertas à servitute, quam Dominus concesserit, ne deterreantur à subeundo christianæ Religionis jugo infideles, si uno conjugum discedente, alter cogatur cœlibem vitam agere, quæ sæpius, nedùm fuerit ad eam vocatus ac propensus, ipsam polygamiam æstuante libidine haecenus consecutus est.

2° Traditioni consonat prædicta consuetudo et praxis quæ spectat ad secundas conversi infidelis celebratas vivente altero adhuc infideli conjuge nuptias; inter cæteros Innocentius III, cap. *Quanto*, de Divortii, postquam sic præfatus est: « Si enim alter infidelium conjugum ad fidem catholicam convertatur, altero vel nullo modo, vel non sine blasphemâ divini nominis, vel ut eum pertrahat ad mortale peccatum ei cohabitare volente, qui relinquitur, ad secunda, si voluerit, vota transibit, » statim subjicit: « Et in hoc casu intelligimus quod ait Apostolus: *Si infidelis discedit, discedat; frater enim vel soror, non est servituti subjectus in hujusmodi.* » Neque putandum est hunc in modum, ante Innocentii III tempora non fuisse intellectum Apostoli testimonium: nam præterquam quod expositionem hanc, eiq; annexam doctrinam summus ille pontifex non protulerit tanquam infrequentem ac recens inveciam, eandem fuisse à S. Ambrosio adhibitam demonstrant sancti hujus doctoris verba: « Quidam putant omne conjugium à Deo (approbante) esse, maximè quia scriptum est: *Quæ Deus conjunxit homo non separet*: ergo si omne conjugium à Deo est, omne conjugium non debet solvi. (Hoc est, omne conjugium foret indissolubile.) Et quomodò Apostolus dixit: *Quòd si infidelis discedit, discedat*, in quo et mirabiliter noluit apud Christianos causam residere divortii, et ostendit non à Deo omne conjugium: neque enim Christianæ gentilibus, Dei judicio, copulantur, cum lex prohibeat, »

(Expositio Evangelii secundum Lucam, lib. 8, cap. 2.) Ex verbis Apostoli, *si infidelis discedit, discedat*, colligit non esse indissolubile omne connubium S. Ambrosius: quæ conclusio nulla foret nisi posset contractum in infidelitate matrimonium aliquando dirimi. S. Chrysostomus: « Quid est autem, inquit, *si infidelis discedit*, aut separatur? Ut si jubet te sacrificare, aut esse sociam impietatis propter matrimonium, aut recedere, melius est ut divellatur matrimonium quam pietas. » (S. Chrysost. in Epist. ad Corinth. cap. 7.) Manifestè voluit S. Chrysostomus, verbis Apostoli significatum, eam mulierem posse querere solutionem initi cum infideli viro, qui contenderet eam in cultum idolorum adducere matrimonii. Idem sentire Theophilactum et Œcumenium cum dixisset Estius, incunctanter subjicit: « Quibus adde Latinos, Glossographum, Lombardum, Aquinatem, Liranum, Carthusianum ac cæteros posteriores, quorum sententiam vel ipsa praxis fidelium ab Ecclesiâ probata, satis superque confirmat. » (Comment. in Epist. ad Corinth. cap. 7.) Appositè Estius animadvertendum curavit (id quod supra ostendimus), Ecclesiæ approbatione munitam esse consuetudinem et praxim ab ipso vindicatam: quæ consuetudo et praxis cum dogmate, ut etiam adnotavimus, arctissimè conjuncta est, eademque si veritati repugnet, perpetuis indulgeret, ac patrocinaretur adulteriis: errorem igitur morumque corruptelam approbaret Ecclesiâ, quod ipsius eum immotâ sanctitate ac perpetuâ infallibilitate quomodò possit coherere et conciliari? Revocentur in mentem quatuor certissima, quæ in medium attulimus tanquam totius assertionis positæ fundamenta. Quod objicitur, respondisse aliquando quæ sibi probabiliora viderentur, licet adhuc incerta, summos pontifices, aliosque aliis nonnunquam respondendo dissentire, ut de dissolvendo pontificiâ auctoritate *rato* matrimonio, adnotatio illa infringere non potest ea quæ promissum argumenta, evincendæ gratiâ dissolubilitatis matrimonii in infidelitate contracti: hoc de capite controversiæ, unâ mente, uno ore consenserunt summi, quorum extant hæc de questione responsa, pontifices: constat quoque inter theologos et canonistas: universalisque vel tacendo decerneret Ecclesiâ.

3° Allatæ verborum Apostoli interpretationi, et adductæ traditioni non adversantur objecta ex Scripturis testimonia. Cum dixit Christus:

Quod Deus conjunxit, homo non separet, prohibuit ne propriâ hominis voluntate attentetur solutio matrimonii : dùm autem in casu memorato, vinculum rumpitur conjugale à duobus susceptum infidelibus, non humanâ sed divinâ voluntate, in gratiam Religionis rumpitur : nec eâ responsione incidimus in petitionem principii, cùm aliunde jam probatum sit, talibus in rerum adjunctis, illud posse Deo ita ordinante dissolvi, ac reipsâ proposito in casu dirimi. Cùm Salvator hominum sic statuit : *Quicumque dimiserit uxorem suam, exceptâ fornicationis causâ, facit eam mœcham, et qui dimissam duxerit, mœchatur*, præterquàm quod loquebatur de matrimonio à duobus fidelibus, duobus nempe Judæis contracto, ex illis verbis concluditur duntaxat non adulterio, multòque minus aliis quas prætendebant, causis Pharisæi, dirimi conjugium; et casus ille plurimùm, ut patet, discrepat à solutione contracti in infidelitate matrimonii, quam exposuimus. De muliere nuptâ cùm pronuntiat Apostolus, vivente viro eam esse alligatam legi, et addit : *Igitur vivente viro vocabitur adultera, si fuerit cum alio viro*, declarat quidem generatim non posse nisi mortuo viro mulierem conjugium inire cum altero : at generales illæ propositiones non omnem excludunt exceptionem ; non absolutam enuntiant universalitatem, quando idonea suppetunt restrictionis argumenta, et maxime quando ab eo ipso qui generale pronuntiatum ediderit, indicatur exceptio, qualis re ipsâ ut probatum est, commemoratur à S. Paulo Epist. 1 ad Corinth. cap. 7.

4° Non officunt quæ obtenduntur ex ipso jure naturali. Supremo enim et universali dominio Dei subjacet matrimonium, atque ex eodem pendet tum in suâ origine, tum in suâ perseverantâ dominium illud quod sibi in se ipsos invicem transtulerint conjuges : illud ergo Deus irritum facere potest quando et quomodò voluerit, cùm hominum voluntates magis quàm ipsimet habeat in suâ potestate ; dùm autem novo fidelis conversi matrimonio abruptitur prioris vinculum conjugii, non propriè, sed impropriè dispensat Deus à jure naturali : non tam legislatoris, quàm supremi Domini tunc nititur auctoritate : tum enim subtrahit materiam obligationis, quâ obstringuntur mutuo conjuges : eâque sublata, necesse est dissolvi conjugale vinculum. Varia quorundam inter capita juris naturalis, alia sunt quorum materia dominio Dei subjecta est : sic potuit *Ægyptus vasorum proprietatem admitti*

quæ ab illis mutuati fuerant Israelitæ, quos sic fecerit immunes à restituendo : *Domini est terra et plenitudo ejus*. At sunt juris naturalis alia placita quorum in materiam cadere non possit nec subtractio, nec mutatio, idèoque in illis ne quidem impropriè locus est dispensationi : sic à præcepto naturali blasphemiam vetante, dispensare nullo modo potest ipse Deus, propterea quòd nec umbræ quidem transmutationis obnoxia est summa Dei perfectio, quam facessit blasphemia. Ex his principis facili colligitur Deum posse matrimonii in infidelitate contracti vinculum solvere, ubi solutionem opportunam judicaverit. Nequaquam obicerentur, quæ conceptæ vel jam natæ proli, ex priori matrimonio susceptæ, oriri possent incommoda ex secundis nuptiis vivente incundis altero conjuge adhuc infideli : non ex ipsâmet natura secundi hujus conubii derivantur : possuntque ut plurimùm præcaveri : nonne eadem ferè emergere potuerunt occasione libelli repudiî quem in veteri lege permiserat Deus, et quo, ut fert probatissima sententia, solvebatur vinculum conjugale ?

Objicies 2° quædam SS. Ambrosii et Augustini testimonia, qui appellatam consuetudinem et praxim, si eorum temporibus vigeret, cùm ignorare non potuerint, ea scriptis ediderunt, quibus evincitur, aut eam ipsos latuisse, aut ab eisdem fuisse improbatam : interprete S. Ambrosio, † Apostolus negavit legis esse † divina, ut conjugium qualecumque solva- † tur : nec ipse præcipit, nec dedit deserenti † auctoritatem, sed culpam abstulit destitu- † to. † In Evangel. secundum Lucam, lib. 8, num. 8.

Idem de quo Apostolus, matrimonium, nunquàm posse viventibus adhuc viro et muliere dissolvi, tam clarè tradidit S. Augustinus, alium ut in sensum inqueant probabiliter inflecti : allato Apostoli isto testimonio : *Si quis frater uxorem habet infidelem*, etc., viri aut uxoris discessionem, etiam quando licita foret, non expedire præfatus, sic pergit : † Propter † quodlibet tamen fornicationis genus sive † carnis, sive spiritûs, ubi et infidelitas intelli- † gitur, et dimisso viro non licet alteri nubere, † et et dimissâ uxore, non licet alteram ducere, † quoniam Dominus, nullâ exceptione factâ, † dixit : Si uxor dimiserit virum suum et alteri † nupserit, mœchatur, et omnis qui dimittit † uxorem suam et ducit alteram, mœchatur. † Lib. 1 de adulterinis Conjugiis, cap. 25.

Resp. ad testimonium S. Ambrosii : Ut

riè percipiatur, referenda sunt, quæ proximè antecedunt : post adducta hæc verba Geneleos : *Relinquet homo patrem et matrem, et adheret uxori suæ, et erunt duo in carne unâ*, hæc subjicit S. doctor : « Ostendit autem hic locus, quæ propter fragilitatem humanam scripta sunt, non à Deo scripta, id est, non præcepta à Deo, unde et Apostolus : *Præcipio*, inquit, *non ego, sed Dominus, uxorem à viro non discedere* : et infra : *Cæteris*, inquit, *ego dico, non Dominus* : Si quis frater infidelem habet uxorem et relinquit eam; itaque ubi est impar conjugium, lex Dei non est, et addit : *Quòd si infidelis discedit, discedat* : idem Apostolus negavit legis esse divinæ, ut conjugium quaecumque solvatur, » etc. Hæc verba si invicem conferantur, mutuam sibi licentiam afferunt, et intelligitur hoc unum voluisse S. Ambrosium, nullam extare in Scripturis divinam legem quæ præscripserit, ab infideli converso novum iniri, dimissâ priori uxore, matrimonium, nec ipsum Apostolum separationem illam præcipere, aut directè approbare, sed ipsam positâ quas assignavimus, conditionibus concedere, permittere, atque inculpatam declarare : quamvis autem de illâ præstandâ neque Dei, neque Apostoli occurrat saceris in litteris præceptum, nonnisi tamen afflante Spiritu sancto ductus Apostolus, hanc immunitem à culpâ (refugiente cohabitationem pacificam altero conjuge), pronuntiat : atque novi quod tunc contrahitur matrimonii vinculum solvit Deus, qui pro supremo suo dominio solvere solus potest. Hæc est sincera objecti testimonii expositio : cæterùm posse aliquando dirimi contractum in infidelitate matrimonium affirmat expressè S. Ambrosius cujus verba supra deprompsimus. — Resp. ad testimonium S. Augustini : Illud potest intelligi de fornicatione sive corporali, sive spirituali, quæ contracto jam matrimonio supervenerit : nec nostrâ officit assertioni. Non hæc commentitia est interpretatio : namque 1° apud S. Mattheum vox *fornicatio* idem significat quod adulterium, cui certè locus non est nisi jam inuito matrimonio : cum igitur ad idem tempus censeatur referre S. Augustinus, tum corporalem, tum spiritualem fornicationem, ad quam obiter infidelitatem revocat, consequens est cum loqui de fornicatione spirituali quæ contractum ad matrimonium accesserit. 2° In libris de adulterio Conjugio, in hoc incumbit S. Augustinus, ut Pollentium refellat, qui commiscebatur licere quidem, quamvis non ex-

pediat, mulieri virum propter fornicationem dimittenti, nuptias inire cum altero : hic agebatur de fornicatione quæ contracto jam matrimonio obtigerit, seu de adulterio. Ad id autem tempus, ut observavimus, revocat etiam S. Augustinus spiritualem, cujus mentionem injicit, fornicationem.

Institis : S. Augustinus eâdem de infidelitate loquitur, de quâ S. Paulus, præviâ igitur matrimonio : consule lib. 1 de adulterio Conjugio, num. 20 et 22 ; attamen eodem S. Augustino interprete, dimissi conjuges, « in alia conjugia cum ceciderint viventibus eis à quibus dimittuntur, adulterinis nexibus colligati difficillimè resolvuntur. » Adulterio nexu si colligantur dimissi infideles qui ad alteras convolant nuptias, novo igitur quod conversus ad fidem christianam infidelis contraxerit matrimonio, prius non dissolvi potuit conjugale vinculum.

Resp. : Non negamus in libris de adulterio Conjugio, locutum etiam fuisse S. Augustinum de antecedente conjugium infidelitate : quod autem asserit, valdè timendum esse ne dimissi conjuges infideles, adulterinis devinciantur nexibus, id non arguit absolutam et omnimodam indissolubilitatem matrimonii in infidelitate contracti : concessa est in gratiam christianæ fidei facultas talis dissolvendi matrimonii : nec potest dimissa mulier infidelis alterum appetere conjugium, nisi alteram jam duxerit uxorem vir ad Christum conversus et baptizatus : qui verò dimittuntur infideles expectare non solent, donec novum contraxerint matrimonium conjuges illi à quibus dimissi fuerint, aut quos ultro deseruerint, et idcirco, ut adnotat S. Augustinus, adulterinis colligantur nexibus. Ipsis in libris de adulterio Conjugio, quadam obversantur, quæ innunt non inficiari S. Augustinum, posse aliquandò dirimi matrimonium in infidelitate contractum : v. g., lib. 1, num. 6, Pollentium sic alloquitur : « Hoc interest quòd nos, quando conjuges ambo christiani sunt, mulieri si à viro fornicante discesserit, dicimus non licere alteri nubere, à viro autem non fornicante, non licere omninò discedere : tu verò dicis, si mulier à viro non fornicante discesserit, non licere alteri nubere, propter præceptum ; si autem à fornicante discesserit, non ei expedire nubere propter opprobrium. » Animadvertatur apposta hæc à sancto doctore clausula : *Quando conjuges ambo christiani sunt, mulieri si à viro fornicante discesserit, non licere*

alteri nubere: quâ de causâ litem judicaverit inferendam distinctionem, si indiscriminatim prohibeatur quaecumque matrimonium post celebratas jam nuptias, sive à duobus christianis contractum, sive à duobus infidelibus, quorum unus postea christianæ Religionis nomen dederit?

Objicies 5^a: Inferri non potest Ecclesiæ doctrina ex consuetudine seu praxi, multis implexâ dubitationibus: movetur controversia de temporis momento quo rescindatur fœdus connubii: sunt qui existunt interpellato conjugē infideli, eoque aut expressè abnuente legitime cohabitare cum fidei, aut intra terminum sibi in Interpellatione præfixum nihil respondente, dissolutum statim censi vinculum conjugii, quo erant ambo constricti: hanc refert distinctè opinionem Benedictus XIV; alii quibus consentit, arbitrantur, tum primum dirimi, cum conjug conversus alteras nuptias contrahit (de Synodo diœcesanâ, lib. 6, cap. 4); dubitatur etiam utrùm longinquas in regiones si abierit infidelis conjug, aut ita lateat ut interpellari non possit, converso liceat interpellatione omissâ, inire alterum connubium: affirmant plerique, teste Benedicto XIV; alii ex adverso, necessariam putant dispensationem sedis Apostolicæ, « cujus est declarare, in quibusnam circumstantiis desinat obligare præceptum divinum, quo prædicta interpellatio ante rescisionem matrimonii videtur « injuncta. » (De Synodo diœcesanâ lib. 6, cap. 4.) Testatur Benedictus XIV, posteriori huic sententiæ sacram concilii congregationem adhaesisse anno 1722: « Cujus judicio, inquit, nos omnia subjecimus rationum momenta « quæ à dissidentibus inter se doctoribus, in « utramque partem afferuntur. Tum et addit: « Nec sedes Apostolica difficilem se præbet « eam petentibus dispensationem quam urgens « causa suadeat concedendam. » (Ibid.)

Resp.: Quod caput est ejus quæ hic versatur quæstio, de illo convenit inter omnes Ecclesias, nempe tum saltem dirimi contractum in infidelitate matrimonium, cum infideli aut omnem, aut pacificam detrectante cohabitationem, conversus alius conjug contrahit connubium: quot in theologiâ quæstiones adnascuntur, varias in partes agitatur, dum de eo in quod potissimum intenditur, viget integra consensio? Sic necessariam esse gratiam ad singulos pietatis actus, Deumque posse quò voluerit, hominum inclinare voluntates, in confesso est apud Catholicos: at quomodo

sua exerat gratia efficaciam? notum est quot diversa circumferantur systemata, quo animorum æstu deœtatur sit. Longè dissitas in regiones si abierit conjug infidelis, aut sic latet ut interpellari nequeat: tum impetratâ sedis Apostolicæ dispensatione, si conversus nubat alteri, nihil prohibet quominus novo isto connubio dissolvatur prius: hujus enim dirimendi facultas conversis suppeditatur infidelibus, ne, ut supra diximus, christianam capessentes fidem, adigantur vel inviti ad cœlibatum: quod quidem necessariò contingeret, longinquas in regiones profecto conjug infideli, aut sese, interpellationi, per affectatam subducente fugam; neque reipsâ quoad præsens institutum ac propositum finem, discrepat ille casus ab eo qui probatâ in assertione positus est.

Hactenus ex praxi seu consuetudine ostendimus posse dirimi matrimonium in infidelitate contractum: ad propulsandum magis ac magis ab eâ consuetudine novitatis suspicionem, argumentis quæ adduximus alia quædam possumus adnectere: consuetudo et praxis ut obtineat auctoritatem, necesse non est suppetere nobis expressa de illius vetustate testimonia quæ singulis prodierit seculis: hæc maxime in rebus practicis orali possunt traditione compensari: fieri potuit certam ut aliquam praxim, scriptis consignari, haud ita frequenter postulaverint rerum adjuncta, aut scriptorum scopus et institutum; compertum est aliunde plurima eaque ritè, exarata, opera excidisse, hominum vel temporis injuriâ. Verùm his omissis quæ profectò aspernanda, aut prætereunda non videantur, certum est vicinioribus ævo apostolico temporibus, quibus certatim affluēbant christianam ad Religionem infideles, sæpissimè inter illos, uxores aut viros pacificam renuentes cohabitationem, præbuisse occasionem discessionis; utrùm autem juri divino consentiret, utrūmve repugnaret, fidelem conjugem, novas tunc vivente infideli querere nuptias, non latuit Ecclesiam, neque ad mentem Apostoli neglexit attendere, ne videlicet perpetua in adulteria conversi infideles conjicerentur; si intellexerit hanc esse doctrinam ab Apostolo traditam, ut à cohabitatione duntaxat, ac toro abstineret fidelis, quantumlibet eidem, aut ipsi creatori, injuriam irrogaret infidelis, quomodo passa est Ecclesia, contrariam subire, grassari, ac prævalere consuetudinem? quomodo passus fuerit ipse Christus Ecclesiæ sponsus, conspirasse cum

dem in errorem theologos et canonistas, summos pontifices, quantumque sanctitate ac eruditione præcellerint, illudque contagii omnes invasisse, atque contaminasse Ecclesias?

CONSECTARIUM III. — *Minister confirmationis extraordinarius simplex est sacerdos.*

Quæstionem hanc more suo eruditè et accuratè tractavit Benedictus XIV (de Synodo diocesanâ, lib. 7, cap. 7 et seq.) Ipsiusmet verbis quantum instituti ratio postulabit utemur, accersitis aliundè quæ apta etiam et opportuna videantur.

Gravis olim inter doctores exarsit controversia, an ex speciali delegatione summi pontificis, possit simplex sacerdos, saltem chrismate ab episcopo jam consecrato, sacramentum Confirmationis administrare; negabant multi notæ non infimæ theologi, inter quos Robertus Cardinalis Pullus, Adrianus, Durandus, quibus adhæserunt Estius, Sambovius, Dahamel, l'Herminier. Attamen, inquit Benedictus XIV, « non videtur posse amplius in controversiam et dubitationem revocari, » (ibid. num. 4.) et iterum paulò post, « non videtur hodiè fas esse potestatem de quâ olim disceptabatur, summo pontifici adjudicare. » (ibidem.) Dixerat Sotus distinctione septimâ quæstione unicâ, artic. 11 : « Non est dubitandum, quin simplex sacerdos ex commissione Papæ possit sacramentum Confirmationis exhibere : et qui de hoc jam modò hæsitaret, ecclesiasticis sanctionibus adverteretur. » Talibus reverè innitur sanctionibus, vimque legis obtinuit prædicta consuetudo et praxis; quando enim opportunum id factu judicaverint summi pontifices, committere presbyteros non dubitant qui baptizatis conferant sacramentum Confirmationis. Calaritanis presbyteris facultatem hanc quam illis denegaverat concessit S. Gregorius Magnus, hæc ad Januarium Calaritanum episcopum scribens : « Pervenit quoque ad nos, quosdam scandalizatos fuisse, quòd presbyteros chrismate tangere in fronte eos qui baptizati sunt, prohibuimus; et nos quidem secundum usum veterem Ecclesiæ nostræ fecimus, sed si omninò hæc de re aliqui contristantur, ubi episcopi desunt, ut presbyteri etiam in frontibus baptizatos tangere debeant, concedimus. » Neque concessio ista, meram ad cæremoniam pertinet ei similem, quæ fit in veritè baptizati, sed ad unctionem verè confir-

matoriam: eam nempe Calaritanis presbyteris elargitur facultatem S. Gregorius, quam epistolâ 9 denegaverat; in hæc autem, de sacramento Confirmationis sermonem fuisse, non obscure significatur: solius enim cæremonia abolenda, tantam curam et sollicitudinem non gessisset; deinde, si de merâ cæremonia tunc ageretur, illius usum non limitasset S. Gregorius ad solum tempus quo episcopus abesset: epistolam summi illius pontificis sanè respexit Eugenius IV dùm hæc edidit: « Legitur tamen aliquando per sedis Apostolicæ dispensationem, ex rationabili et urgenti admodum causâ, simplicem sacerdotem chrismate per episcopum confecto hoc administrasse Confirmationis sacramentum. » Quod privilegium dedit Calaritanis presbyteris S. Gregorius Magnus, idem plures posteriores pontifices aliis presbyteris sunt clargiti: relet siquidem Lucius Wadingus, in annalibus Minorum, tom. 11, ad annum 1444 et 1447, et tom. 16, ad annum 1521 et 1522, nonnullos fratres minores hoc privilegio donatos fuisse à Nicolao IV, Joanne XXII, Urbano V, Eugenio IV, Leone X atque Adriano VI, cujus diploma in cœnobio Franciscanorum Hispali asservari, idem Wadingus asserit; ex quo colligitur Adrianum ad Petri sedem evectum, è sententiâ recessisse, quam antea docuerat. Narrat pariter Arcudius Concord. lib. 2, cap. 16, se accepisse à patre Ludovico Fonsecâ Societatis Jesu, paucis quibusdam ejusdem societatis religiosis à sede Apostolicâ indultum ut Christianos Brasiliæ, sacro chrismate inungerent; eandem facultatem, abbati montis Cassini concessit Sixtus V, confirmavitque Benedictus XIII in sua constitutione octavâ post concilium Romanum.

Confirmationis similiter sacramentum chrismate quod episcopus consecraverit, conferre permisit custodi Terræ sanctæ ordinis Minorum Clemens XI. « Hæc aliaque ejusdem generis exempla, inquit Benedictus XIV, ibid. num. 6, non congressimus, in quâdam causâ Americânâ, sacræ congregationis concilio, qui tum eramus à secretis, propositâ, die 15 Julii ann. 1722, tom. 2 Thesauri resolut. pag. 187, eademque repetita fuere à bonæ memoriæ cardinali Lanfredino, idem manus obeunte, in aliâ causâ Americânâ, eidem congregationi propositâ die 24 Januarii ann. 1733, tom. 6 Thesauri, pag. 14; eque ad Petri cathedram, etiam nos potestatem fecimus patri custodi et guardino sancti sepulcri D. N. Jesu Christi ordinis Mi-

« norum de observantiâ, idem conferendi sacramentum confirmationis, in locis Terræ sanctæ, in quibus actu non degunt episcopi Latini, et quoad fideles græci ritûs, ubi desit episcopus catholicus, qui in propriâ resideat diœcesi, aut ubi istius ibidem residentis accesserit consensus, uti habetur in nostrâ constitutione 10, et aliâ consuet. 87, § 14, nostri Bullarii, p. 23 et pag. 94. » A tempore Benedicti XIV concessam esse missionariis à sede Apostolicâ facultatem administrandæ Confirmationis, nobis relatam est. Haud leve ad asserendum impertiendi illius privilegii potestatem argumentum exhibet in causâ Græcorum Florentina synodus: cum enim Græci inter undecim quæstiones sibi à Latinis post unionem propositas, ad hanc quoque iussi sint respondere: « Quare episcopi non inungunt sacro chrismate, sed sacerdotes, cum hoc pontificibus sit datum, » (tom. 9, collect. Harduinæ, colum. 430) plenè quoad hanc quæstionem per Mytilinensem præsullem Latinis satisfacisse, ex eisdem historiâ colligimus, in quâ post undecim illas quæstiones habetur: « Hæc à Latinis objecta, Mytilinensis canonice cæ omnia legitimèque dissolvit, præter duo de quibus papa significavit imperatori, cur scilicet matrimonia dirimantur, et patriarcha non eligatur. Disertius autem ejusdem rei testimonium perhibet Gregorius protosynellus qui eidem concilio interfuit, tanquam legatus patriarchæ Alexandrini, et postea creatus est patriarcha Constantinopolitanus: is quippe scribens adversùs epistolam Marci Ephesini ait: « Verùm Latini etiam nostros designabant, et Chrismatos appellabant; .. in nostrâ unionè nihil habuerunt quod nobis objicerent, sed cum essemus orthodoxi, hæc bi sumus ab orthodoxis, orthodoxi. »

Ex omnibus illis factis eundem in seopum collineantibus concluditur certam esse ac notoriam, eamque ab Ecclesiâ tacito saltem consensu approbatam, praxim concedendæ simplicibus sacerdotibus, ubi animarum salus id exigere videretur, facultatis administrandi Confirmationis sacramenti: eam quoque praxim manifestum est cum dogmate colligari: utrùm enim simplex presbyter valeat ex delegatione sacramentum illud conferre, id procul dubio ad quæstionem verè dogmaticam pertinet. Hanc tamen neque à concilio Florentino, neque à Tridentino esse definitam confitemur, quodquid contradicant Dominicus Soto, Gregorius à Valentis et Baronius: etsi enim in concilio

Florentino, seu Eugenii ad Armenos decreto dicitur: « Confirmationis ordinarius minister est episcopus: » etsi hoc idem à synodo Tridentinâ, adhibito anathemate declaratum sit, non inde sequitur pariter definitum simplicem sacerdotem extraordinarium esse illum sacramenti ministrum: sic enim locuti sunt Patres utriusque synodi, eò quòd quæstionem inter doctores controversam expressò decreto judicare nolent: suam itaque declarationem temperarunt, ut neque affirmanti neque neganti sententiæ notam inirent; episcopum esse Confirmationis ordinarium seu ex officio ministrum defuerunt atque sanxerunt: utrùm autem ex delegatione illud sacramentum administrare possit simplex sacerdos, à definitione abstinerunt, quamvis sententiæ affirmanti (quæ ab illis de solidè confirmatur, aliisque auctoritatis momentis, quæ indicavimus, aucta est, et validissimè munita) haud leve suppeditaverint argumentum.

Solvuntur objecta.

Objic. 1°: Nullius roboris habenda est praxis, quæ cum innixa dicatur summorum pontificum constitutionibus, ab illis tamen expressè reprobata est: sic Nicolaus I, vix exorto Photiniano schismate, cum audivisset Græcos presbyteros, auctoritate et persuasionibus Photii, sacramentum Confirmationis in Bulgaria conferre aggressos esse, misit illuc Paulum Populoniensem, et Fermosum Portuensem, episcopos, qui omnes Bulgaros à predictis presbyteris inaniter confirmatos, iterùm sacro chrismate signarent, quod constat tum ex epistolâ Photii ad omnes episcopos Orientales, ubi de hoc facto acerbè conqueritur, tum ex epistolâ metropolitani Smyrnenis ad Manuelem Patricium (tom. 5 Collect. Harduinæ, colum. 414), testenturque Patres octavæ synodi in epistolâ suâ synodali ad Adrianum II, ac ipsemet Nicolaus I, epist. ad Hincmarum (Vide Baronium, ad ann. 857, num. 50). Adhuc apertius præfatam consuetudinem damnavit Innocentius III in cap. *Quanto* 4, de Consuetudine; ad Lucium vicarium suum Constantinopoli constitutum, ita scripsit: « Pervenit ad audientiam nostram, quòd quidam simplices sacerdotes apud Constantinopolim ea sacramenta presument fidelibus exhibere, quæ Apætolorum tempore fuerunt solis pontificibus reservata, ut est sacramentum Confirmationis..... conferre ad excusandum excusationem in peccatis, solam consuetu-

« dinem prætendentes, » etc. Hæc autem Innocentii III decretalis, confirmata videtur ab Innocentio IV, qui de pluribus interrogatus questionibus inter archiepiscopum Nicosiensem ejusque suffraganeos Latinos ex una parte, atque episcopos Græcos regni Cypri, ex alia subortis, hæc ad Otonem cardinalem Tusculanum, Apostolicæ sedis legatum, inter alia scripsit: « Soli autem episcopi signent christum in frontibus baptizatos, quia hujus unctio non debet nisi per episcopos exhiberi. » (Collect. Hard. tom. 7, colum. 364.)

Resp. ad hæc argumenta: Nihil satius duximus quam responsa Benedicti XIV exscribere: cujus ad tractatum de Synodo diocesana simpliciter remitteremus, tot si manibus, quot optandum esset, tereretur eximium illud opus.

Nicolaus iterum Bulgaros consignari voluit, tum quia Confirmationem receperant à sacerdotibus, qui Photii errore imbuti, eam contulerant quasi jure ordinario, existimantes nihil potestatem sacramenti illius conferendi, et episcopis et presbyteris, pari jure competere: tum quia eidem sacerdotes delegati fuerant à Photii mæcho et invasore, ut loquebantur apostolici legati, hoc est, pseudo-patriarchæ, cui propterea patriarchæ jura non conveniebant: tum denique et præcipue, quia Bulgaria pertinebat ad patriarchatum Occidentalem, quod pluribus ostendit Christianus Lupus, tom. 2, pag. 1404 et seq., atque ideò delegato de quâ est sermo, à Romano pontifice Orientalibus presbyteris, expressè, sive tacitè facta, Bulgaros sacerdotes nequaquam complectebatur. Quod verò spectat ad Innocentii III decretalem, ea solos respicit sacerdotes Latinos: etenim, cum tunc temporis urbs Constantinopolitana subjecta esset imperio Francorum, ejusque patriarcha esset Venetus, ex Francis et Venetis incolis magnâ ex parte conflabatur: cum igitur audisset Innocentius sacerdotes Latinos inibi degentes, Græcorum ritus adoptasse, Græcorumque more Confirmationem ausos conferre, hunc Latino- rum abusum persecuit scribens ad Lucium: « Volentes igitur hæc et alia quæ oculos divi- næ majestatis offendunt, de agro Dominico extirpare, dispositioni tuæ per apostolica scripta mandamus, quatenus omnibus Latinis presbyteris apud Constantinopolim constitutis districtè prohibeas ne talia de cætero, suâ temeritate præsumant. » Ita quippe habet integra decretalis apud

Baluzium, tom. I epist. Innocentii III, p. 480, et Gonzales: sed quia in compilatione decretalium, quæ in scholis et foro viget, omis- sum est verbum illud, *Latinis*, hinc auctores ansam contrarium asserendi acceperunt, Inno- centium scilicet pronuntiasse irritam confir- mationem à sacerdotibus ipsis Græcis collatam, sicut scitè animadvertunt Morinus dis- sert. 22, et Van Espen Juris ecclesiastici parte 2, tit. 3, num. 4. Denique Innocentius IV viribus carere voluit Confirmationem adminis- tratam à simpliciter sacerdote, sed unice quoad regnum Cypri, in quo prævalere inceperat ritus Latinus, ob multitudinem Latino- rum anti- stitum ibidem degentium: ut enim idem ritus per totum regnum propagaretur, et foret perpetuus, necessarium duxit Innocentius IV revocare delegationem à Romanis pontificibus tacitè saltem factam sacerdotibus Græcis in Cypro commorantibus, conferendi sacramen- tum chris- matis.

Quid igitur generatim sentiendum de adminis- tratâ confirmatione à Græcis sacerdotibus?— Resp. eam locis in quibus non est à sede Apostolicâ expressè improbatâ, habendam esse pro validâ, ob tacitum saltem privilegium ab illâ venerandâ sede illis concessum, cujus quidem privilegii præsumptionem inducit ipsamet con- niventia et tolerantia Romanorum pontificum, qui prædictum morem Græcorum scientes, non contradixerunt, nec illum damnârunt: hæc etiam pertinent quæ de Florentinâ synodo illâ in causâ Græcorum supra retulimus. Cum autem præsumptio cedat cognitæ veritati, repu- tanda est irrita Confirmatio in locis in quibus administrandi illius sacramenti facultatem constat esse adeptam à sede Apostolicâ, Græcis alteriusve orientalis ritûs sacerdotibus, tametsi forent Catholici; at præter sacerdotes Bulgaros, quibus illam abstulit Nicolaus I, et sacer- dotes Cypri, quos eadem orbavit Innocen- tius IV, certum est à Clemente XIV severè in- terdictum etiam esse presbyteris Italo-græcis, ne baptizatos chrismate consignare audeant, cujus decretum à Benedicto XIV confirmatum est, ejus Bullarii constitutione 57, tom. 4, pag. 167.

Objic. 2°: Cum olim, ut supra dictum est, de facultate delegandi ad Confirmationis sacra- mentum conferendum, presbyteri, acerrimè disputatum sit, eaque tunc à multis fuerit repudiata theologis et canonistis, imò et à non- nullis recentioribus, eruditione insignibus, liberè adhuc permitenda est scholarum discep-

tationi, ut nemo qui ipsam impugnaverit, ullâ dignis reprehensione videatur. — Resp. : Ipsa inter dogmata quæ labentibus seculis expressâ Ecclesiæ definitione sancita sunt, non pauca reperire est, de quibus diuturnæ olim et anticipatæ agitatæ sunt controversiæ, sed quæ studiosius discussa, suisque impensius librata momentis, relata suut ad sacrum revelatæ doctrinæ depositum : quale est, v. g., quod spectat ad originem animarum, utrûm nempe singula quibus unirentur, corpora, ætate præcesserint animæ? Prolato Ecclesiæ decreto conquieverunt lites apud Catholicos, et captivatae mentes in debitum tantæ auctoritati obsequium. Plurimum olim disceptatum est de potestate delegandi urgente occasione, ad Confirmationem conferendam, presbyteri : nondum ullo Ecclesiæ universalis decreto potestas illa declarata est : neque hæreseos crimen incurrerunt, aut etiamnum incurrunt qui eam negaverint : attamen decursu temporum, ita fuit, obsecundantibus præsertim summis pontificibus, patefacta et confirmata, ut quemadmodum à Benedicto XIV adnotatum observavimus, eam inficiari jam nefas esse videatur.

Instabis : Baptizatos confirmandi potestas vel derivaretur ab ordine et characterè, vel ad jurisdictionis aliquod genus revocanda est : si dicitur ad ordinem seu characterem pertinere, non illa poterit mandari simplici presbytero, sicut nec diacono potestas offerendi Eucharistiæ sacrificii : non imprimitur, non augetur character nisi ordinationis sacramento : non delegat. one sedis Apostolicæ : si autem ad jurisdictionis aliquod genus refertur prædicta potestas, ergo episcopus electus, at nondum consecratus, validè Confirmationis sacramentum conferre poterit, cum ante consecrationem obtineri queat jurisdictionis : ergo etiam non modò simplici sacerdoti, sed diacono et simplici clerico commissum si fuerit illud ministerium, valebit hæc delegatio : potest enim simplicibus clericis jurisdictionis conferri : denique nulla erit Confirmatio, quam episcopus impartiri fidelibus sibi non subditis voluerit.

Resp. : Istis argumentis, quæ propositam consuetudinem et praxim radicatis elevare videantur, solutionem subministrat Bellarminus : utilitate redimetur prolixitas afferendi textus : « Respondeo, inquit eminentissimus ille cardinalis, confirmare, esse actum ordinis, et eum ordinem esse etiam in presbyteris, et saltem inchoatum et imperfectum. Obser-

« dum est enim characterem episcopalem, sive « sit alius à presbyterali, sive etiam extensior « et major, esse potestatem absolutam, per- « fectam et independentem conferendi sacra- « menta Confirmationis et Ordinis : et ideo « non solum posse episcopum, sine aliâ dispen- « satione, confirmare et ordinare, sed etiam « non posse impediri ab ullâ superiori potes- « tate, quin reverà sacramenta ista conferat si « velit, licet peccet si id faciat prohibente « summo pontifice : characterem autem pres- « byteralem, esse quidem potestatem absolu- « tam, perfectam et independentem quoad « sacramenta Baptismi et Eucharistiæ : esse « autem potestatem inchoatam, imperfectam, « et dependentem à voluntate superioris, quoad « sacramentum Confirmationis : quocirca nisi « perficiatur per dispensationem ea potestas, « presbyter confirmando nihil ageret : at si « perficiatur, jam ex ipso suo characterè confir- « mabit : id quod mirum minus videbitur, si « cogitemus characterem non esse physicam « aliquam potestatem, quæ esset aliquid « operetur : tunc enim difficile esset intelligere « quomodo posset perfici per dispensationem « pontificiam, se esse signum divini alicujus « pacti, quo Deus concurret ad effectum sacra- « mentalem producendum cum eo qui habet « characterem, et non cum aliis : facile enim « est intelligere unum characterem pacti abso- « luti, alium autem esse signum pacti condi- « tionati. » Lib. 2 de Confirmatione, cap. 12. Huc accedit quod adnotavit hæc de quæstione Arcudius, presbyteralem scilicet ordinis et characteris facultatem quoad sacramenta Confirmationis et Pœnitentiæ in eo distingui quòd illa quoad Pœnitentiam, à voluntate superioris pendeat, velut ab auctoritate quæ jurisdictionem conferat aut compleat ; quoad verò Confirmationem, voluntas superioris sese habeat veluti conditio sine quâ non : eò ferè modo quo calefactio pendet ab approximatione ad ignem.

Proposita ut absolvatur controversia, quæritur utrûm à solo pontifice, et non ab episcopis, facultate conferendi Confirmationis sacramenti donari possint simplices sacerdotes. — Resp. : Haud levia suppetunt argumenta quibus impulsus nonnulli existimârunt cultet episcopo facultatem competere simplicis presbyteri ad illud administrandum sacramentum delegandi : ita Cardinalis Pallavicinus, Christianus Lupus Thomassinus, Van Espen, Juennin, etc. Eorum sententiæ patrocinari maxime

videntur concilium Toletanum primum, celebratum anno 400, cui Patres undeviginti subscripserunt, Collect. Harduin. tom. 1, colum. 989; concilium Arausicanum anno 441, et Epaonense ann. 517. Ibid. colum. 1785, et tom. 2, colum. 1043. Quid illorum ad auctoritatem et testimonia reponatur, legi potest apud Benedictum XIV de Synodo diocessana lib. 7, cap. 8. Cæterùm, inquit ille præstantissimus ecclesiasticæ disciplinæ et doctrinæ peritiâ pontifex, « quidquid sit de hac difficultate et valdè complexâ controversiâ, omnibus in confesso est, irritam nunc fore Confirmationem à simplici presbytero Latino, ex solâ episcopi delegatione collatam, quia sedes Apostolica id juris sibi unicè reservavit : quam quidem reservationem, non tantum à consuetudine in totâ Ecclesiâ Latinâ jamdiu receptâ tacitè inductam arbitramur, sicut opinantur Juvenin et Tournely de sacramento Confirmationis, quæst. 3, art. 2, sed jam ante nonum seculum expressè factam colligimus ex Flodoardo lib. 3 Hist. Ecclesiæ Rhemensis cap. 17, » etc. Hujus reservationis fundamentum sic explanat summus idem pontifex : « Positâ reservatione de quâ est sermo, à summo pontifice sibi factâ, nec licitè nec validè potest episcopus Latinus illâ uti : nam quamvis confirmare sit actus ordinis episcopalis, cujus firmitas et validitas à pontificis nutu non pendet, delere tamen simplici presbytero potestatem exercendi hujusmodi actum, potius ad jurisdictionem quàm ad ordinem pertinet : episcoporum jurisdictionis sive sit immediatè à Christo Domino, sive à summo pontifice, ita semper huic subest, ut consentientibus omnibus Catholicis, ejusdem auctoritate et imperio limitari, atque ex legitimâ causâ omninò auferri possit. » De Synodo dioc., lib. 4, cap. 8, num. 7. Hinc priusquàm catholicam ad communionem, Consolatorem Armenum Patriarcham adscisceret Clemens VI, seiscitatus est inter alia, utrùm crederet, « quòd solum per Romanum pontificem, plenitudinem potestatis habentem, possit dispensatio sacramenti Confirmationis, presbyteris qui non sunt episcopi, committi? » Percontatus est etiam ab eodem utrùm crederet « quòd christi (seu confirmati), per quoscumque sacerdotes qui non sunt episcopi, neque à Romano pontifice, super hoc commissionem, seu concessionem aliquam receperunt, iterùm per episcopum, vel episcopos sint christi (seu confirmati)? » Ibid. Notandum : Ex condescensu

concedit Apostolica sedes, ut valeat collatum apud Græcos à simplici presbytero sacramentum Confirmationis ; id quidem indulget, ne constituto ad roborandos fideles subsidio careant, qui schismati, nullo modo, vel saltem non formaliter, seu malâ, ut aiunt, fide, adhaerent.

CAPUT VI.

DE INFALLIBILITATE ECCLESIAE CONGREGATÆ.

Utrum in definiendis fidei morumque controversiis errare possint concilia generalia.

Explanari distinctè non potest proposita quæstio, quin clarè innotescant, quæ ad constituendum generale concilium requiruntur. Oportet 1° legitimâ ut auctoritate convocetur, hoc est, à summo pontifice, aut approbante summo pontifice, ad quem jure ordinario id muneris pertinet : casus autem incidere potest quo synodus generalis convocetur aliâ quàm Romani pontificis auctoritate, ut puta cum incertus ac dubius est propter implicatum schisma, pontifex, aut si ingruerit necessitas pontificis de suprêmâ sede, propter exitiosos, pertinacesque errores, deturbandi. Oportet 2° ut vocentur ad synodum omnes catholice communionis episcopi : hæc si omitteretur generalis convocatio, universalis haud sufficienter repræsenteretur Ecclesia; at necesse non est convocari episcopos à corpore et communione Ecclesiæ disjunctos : orbati sunt jure ferendi de rebus ad fidem spectantibus iudicii, nec ad veram Ecclesiam repræsendam illi requiruntur, qui ejus nec pastores, nec vulgariibus ipsis membris annumerantur. 3° Ad concilium verè œcumenicum quamvis orthodoxi omnes vocari debeant episcopi, nec tamen omnes (quod fieri vix unquàm possit), nec majorem illorum partem necesse est ad illud accedere, sicuti nec ad generalia nationis alicujus comitia opus est convenire majorem eorum numerum, qui jus habeant suffragii : satis est ut diversis ex nationibus et regnis, eo numero conveniant, quo prudenter existimantur dispersam per orbem Ecclesiam referre. 4° Necesse est ut concilio præsideat per se vel per legatos summus pontifex, nisi, ut indicavimus, vel dubio, vel auctoritate alicujus pontificis, id fieri nequeat. 5° Si terroribus incussis contingat, ut quasi invitè et coacti decernant ac pronuntient episcopi, jam non reputantur Ecclesiæ universalis personam sustinere, ac veluti procuracione moveri.

Hi prælibatis quæ ad administrandam con-

eius generis notitiam sufficiant, quædam etiam præmittenda videntur quæ ad illius infallibilitatem proprius spectant. 1° Generalem in synodum si conveniret pars notoriè major episcoporum, de illius infallibilitate nulla jam quæstio movenda nobis foret, cum ostenderimus, majori notoriè partii episcoporum, non posse infallibilitatem abjudicari. 2° Synodi generalis decreta, si jam approbata fuissent ab episcopis per orbem catholicum disseminatis, de illius inerrantiâ disceptare superfluum quoque duceretur, cum universalis Ecclesiæ tum dispersæ, tum congregatæ munirentur auctoritate. 3° Fieri quandoque potest ut generalis concilii œcumenicitas, vulgè præsertim fidei, remotâ omni legitimâ dubitatione non innotescat, nisi prius cognitâ disseminatæ Ecclesiæ in eo approbando certâ consensione. Non ideo tamen ad illius œcumenicitatem præire necesse est expressam hanc dispersæ Ecclesiæ approbationem: hoc ipso enim quo adhibita sint prædictæ conditiones, infallibilitate pollet, nec eâ potest defraudari: ad istam autem prærogativam, si expectanda esset dispersæ Ecclesiæ approbatio, jam à synodo particulari vix differret generalis synodus: particularis enim, licet se ipsâ fallibilis, ab errore immunis habetur et habenda est, hanc si Ecclesia universalis approbaverit. 4° Observatu dignum est, neque per vim, neque per fraudem, nec aliis quibuscumque molitionibus fieri posse, ut errorem amplectatur, aut errorem foveat universalis Ecclesia: ut enim adversus eam nunquam ullomodo prævaleant portæ inferi, providebit, ut sæpè jam dictum est, Christus Dominus, cujus promissa, ipso etiam transeunte cælo et terrâ, non præteribunt. At contingere potest, ut convocazione œcumenicæ cupidine aut sævientie metu, excidat à suâ œcumenicitate: quâ sublatâ errori aut addicatur, aut indulget, et pravo sic desinant sine, quæ recto sint inchoata principio: oblivisci nunquam oportet ad generale et irreformabile concilium, necessum esse ut œcumenicæ sit convocazione celebratione et exitu.

CONCLUSIO. — *Infallibile est generale concilium in his quæ ad fidem moresque pertinent.*

ARGUMENTUM PRIMUM. — Concilium generale universalem representat Ecclesiam; ergo infallibiliter judicat et pronuntiat. Argumentationem hanc evolvere præstat, et suis confirmare momentis.

Generali quidem concilio universalem Ecclesiam representari, vel solâ constat expositione conditionum, quas ad illud constituendum conspirare oportet: annuente, probante, imò et jubente convocatum est Ecclesiâ: convocanti enim dùm annuit pontifici, jubet eidem obtemperari. Ad synodum invitantur omnes catholici orbis episcopi: mandatur ipsis eorumque judicio committitur propria Religionis et Ecclesiæ causa: Ecclesiæ denique nomine, jure licet divino, hoc est, ut iudices ordinarii divinitus constituti, decernunt, definiunt, reluctantibus canonicas infligunt pœnas: sibi que denegari reputat Ecclesia, quod illis detrahit obsequium: generalibus certè in comitiis, quibus aliqua censetur natio representari, vis nulla major nationis illius representandæ exprimitur, aut exigi potest. At ex eo quòd universalem representet Ecclesiam concilium generale, consequitur necessariò, illius iudicis infallibiliter divini spectantes ad fidem moresque controversias; tum enim Ecclesiæ universalis, cujus infallibilitas demonstrata est, auctoritate sic induuntur coacti in synodum episcopi, ut ore ipsorum loqui, traditamque sibi ab Apostolis doctrinam reserare, credendamque proponere censeatur. Hinc in Ecclesiâ catholicâ semper quasi summum nefas prohibitum est, ne unquam appellaretur à dogmaticis concilii generalis definitionibus: hinc etiam à suâ communione, et ab æternâ salute alienos semper habuit, quicumque recusaverint in decretis synodi generalis, cognitæ ut generalis, acquiescere.

ARGUMENTUM II. — Confiteor illud ex istis Christi verbis: *Ubi enim sunt duo vel tres congregati in nomine meo, ibi sum in medio eorum*, Matth. cap. 18, v. 20. Ut inde colligatur œcumenici infallibilitas concilii, hæc duo planè sufficiunt: Primum, ut meritò credatur congregatum in nomine Christi; secundum, ut ideo infallibilitatis donum vindicare sibi possit ac debeat: hæc duo certissima sunt.

1° Congregantur in nomine Christi generalis præsules synodi; congregantur enim sollicitante ac promovente Ecclesiâ universali, quam Spiritus sanctus non deserit. Concilium illud et indicitur et habetur ad propulsandum intentatum fidei incolumitati, aut morum integritati periculum adjuvatur votis atque orationibus Ecclesiæ universalis, cujus quidem acceptissimæ Deo columbæ gemitus, pro ipsius exaudiantur reverentiâ, quidquid sit de pravis,

qui fortè quorundam episcoporum animo illabantur, affectibus. 2° Hoc ipso quo constat congregatos esse in nomine Christi, generalis episcopos synodi, metuendum non est, *ne quamdiù* ita congregati sunt, credendum aliquid præstiterint quod fidei, bonisve adversetur moribus : verbis enim illis Christi salvatoris : *Ubi sunt duo vel tres congregati in nomine meo, ibi sum in medio eorum*, apertè significatur, ita congregatis adesse Christum Dei sapientiam atque virtutem, ut scopum sibi propositum, ac divinæ consentaneum ordinationi obtineant : cum igitur eò pertineat et collimet generalis synodi convocatio et celebratio, ut illibatum servetur fidei depositum, conformandisque consulatur christiani moribus populi, nullus relinquitur dubitandi locus quin ab errore, atque evangelicæ doctrinæ omni depravatione, dimoveatur, assistente ac specialiter adjuvante Christo.

Ex Bellarmino quædam hæc afferri possunt ad illustrandam et evolvendam expositionem relati mox testimonii, maxime accommodata : *¶* Dixerat antea Dominus, de homine incorrigibili : *Dic Ecclesiam, et si Ecclesiam non audiverit, sit tibi sicut ethnicus et publicanus*. At ne quis Ecclesiam, sive congregationem prælatorum contemnendam putaret, adjunctum continuò : *Amen dico vobis, quæcumque ligaveritis super terram, erunt ligata in celo, etc.* ; *¶* et ne quis dubitaret de assistentiâ Dei, quando episcopi congregati aliquem damnant vel absolvunt, subjungit : *Ubi enim sunt duo vel tres congregati in nomine meo, ibi ego in medio illorum sum* : quorum verborum hæc sententia est : Si duo vel tres congregati in nomine meo obtinent semper quod petunt à Deo, nimirum sapientiam et lumen quod sufficit ad cognoscenda ea quæ ipsis necessaria sunt, quantum magis episcopi omnes congregati in nomine meo semper obtinebunt quod justè petunt, id est, sapientiam et lumen ad iudicanda ea quæ ad totam Ecclesiam dirigendam pertinent ! Inconcussæ traditioni consonat adducta interpretatio ; ut enim prosequitur doctissimus idem Cardinalis : « Ita hunc locum exponit, et hoc argumento utitur concilium Chalcedonense epist. ad Leonem, quæ est post finem tertiæ actionis ejusdem concilii : item sexta synodus actione decimâ septimâ ; Toletanum tertium, non procul ab initio ; item Innocentius papa apud Gratianum, distinct. 20, canone *De quibus* ; Cælestinus in Epist. ad Ephesinum

« concilium I, et Cyrillus in expositione Synodi Sæculi Nicæni, circa principium. »

Nonnullis ut occurrat obloquentibus, abire non erit animadvertere, synodum inter particularem et generalem, hoc discrimine inter alia intercedere, quòd synodum sive provincialem, sive nationalem, coactam esse in nomine Christi, non tantà constet certitudine, quantum synodum ipsam generalem : Ideòque particularibus synodis non tribuitur infallibilitatis privilegium, quamvis (ut id obiter dicimus) non multas, si præsertim cum innumeris quæ habitæ sunt, conferantur, invenire sit quæ contrarium ullum sanæ doctrinæ decretum ediderint.

ARGUMENTUM III. — Deducitur ex cap. 15 Actor. Apostolorum : Contententibus quibusdam Judæis, necessariam esse ad salutis negotium, imperatam in lege Moysis circumcissionem, conveniunt Apostoli et seniores, atque factâ magnâ disquisitione, hæc in synodo Hierosolymitanâ, de quâ jam multa suo loco diximus, protulere sententiam : *Visum est Spiritui Sancto et nobis, nihil ultra imponere vobis oneris, præter hæc necessaria, ut abstinere vos ab immolatis simulacrorum*. Erant Apostoli spiritu veritatis omnes allati : erant quoque pastores Ecclesiæ, quorum princeps et caput Petrus : si tanquam Spiritu sancto inspirati licet agitatam componere voluissent, synodo illis opus non fuisset : Apostolorum unusquisque causam divinâ auctoritate definire infallibiliter potuisset : at pastorum Ecclesiæ partes agere voluerunt, formaque synodorum futuris ipsorum hæredibus præseribere : licet enim, ut observatum est à Patribus concilii Constantinop. II, collatione octavâ : « Sancti Spiritus gratia et circa singulos Apostolos abundavit, ut non indigerent alieno concilio ad ea quæ agenda erant, non tamen aliter voluerunt de eo quod movebatur, si oporteret gentes circumcidi, definire, priusquam communiter congregati divinarum Scripturarum testimoniis, unusquisque sua dicere confirmaverint. » Hierosolymitano itaque in concilio primus sententiam dixit S. Petrus, deinde S. Jacobus, tanquam ipse etiam controversiarum iudex : propositæ definitioni consenserunt iudicando alii Apostoli et presules : communibusque suffragiis sancita est ista, quæ donum infallibilitatis perspicuè exhibet, sententia : *Visum est Spiritui Sancto et nobis, nihil ultra imponere vobis oneris quam hæc necessaria*.

ARGUMENTUM IV. — Desumitur à constanti traditione, receptaque tum apud ipsas generales synodos, tum apud summos pontifices octatissimosque Patres persuasione. In relatione synodi Chalcedonensis ad sanctissimum Papam Romanæ Ecclesiæ, Leonem : « Super cœlestem sponsum inter nos conversantem nos cernere potabamus : si enim ubi sunt duo aut tres congregati in nomine Christi, ibi se in medio eorum fore perhibuit. quantam circa quingentos viginti sacerdotes peculiaritatem potuit demonstrare, qui et patriæ et labori, sum confessionis notitiam prætulere? » Idem Christi testimonium eundem in finem adhibuerunt Patres concilii II Constantinop. generalis V, coll. octavâ, tom. 5 Concil., pag. 565. S. Cœlestinus summus pontifex, Epist. ad Patres Ephesini concilii : « Non potest veritas mentiri, inquit, cujus in Evangelio ista sententia est : *Ubi duo vel tres congregati fuerint in nomine meo, ibi et ego sum in medio eorum* ; quod cùm ita sit, si nec huic tam brevi numero Spiritus Sanctus deest, quantò magis eum nunc interesse credimus, quando in unum convescit tanta turba sanctorum? » Concil. tom. 5, pag. 614. S. Leo, epist. 93, aliâs 65, ad Theodoretum, c. 1 : « Quæ Dominus nostro prius ministerio definierat, universæ fraternitatis irretractabili firmavit assensu : ut verè à se prodissse ostenderet, quod prius à primâ omnium sede formatum, totius christiani orbis iudicium recepisset, ut in hoc quoque, cap'li membra concordent. » Vigilius Papa, Epist. ad episcopos Galliæ : « Necesse est, quoties in nomine Domini, ejus famuli ad tractanda quæ sunt ipsi pœcita, colliguntur, Sancti Spiritus non deesse præsentiam : ita enim Christi Dei nomine et Salvatoris nostrimandata nos instruunt, quibus ait Matth. c. 18 : *Ubi fuerint duo vel tres, etc.* » S. Gregorius Magnus ad Joannem episcopum Constantinopolitanum, celeberrimum illud edidit effatum, de concilio Nicæno, Constantin. I, Ephesino et Chalcedonensi : « Si est Evangelii quatuor libros, sic quatuor concilia venerari me fateor. » Adhæssionis tam absolute rationem hanc subjicit : « Quia dùm universalis sunt consensu constituta, se et non illa destruit, quisquis præsumit aut solvere quos religant, aut ligare quos solvant : quæ quis ergo aliud sapit, anathema sit. » Lib. 1, Epist. 25, aliâs 24. Conciliorum generalium infallibilitati haud minis suffragatur S. Ambrosius : ea vocavit « hæreditaria signacula,

« nullius temeritate violanda. » Lib. 3 de Fide, cap. 15. S. Augustinus, lib. 1 de Baptismo, cap. 7 : « Quæstionis hujus obscuritas, inquit, de validitate baptismatis ab hæreticis administrati, prioribus Ecclesiæ temporibus, ante schisma Donati, magnos viros et magnâ charitate præditos Patres episcopos ita inter se compulsi salvâ pace disceptare atque fluctuare, ut diu conciliorum in suis quibusque regionibus diversa statuta notaverint, donec plenario totius orbis concilio, quod saluberrimè sentiebatur, etiam remotis dubitationibus firmaretur. »

Alia spontè occurrunt id genus testimonia, polemicis apud scriptiores de conciliis : at silentio præterire non possumus insigne concilii Senonensis ann. 1528 decretum, quod gravissimis asserit rationum momentis : « Cùm certa sit, inquit, et infallibilis Ecclesiæ regula, nec aliquando invisibilitatis prætextu tandem eludi queat, ea profectò sacris generalibus conciliis auctoritas denegari non potest, quæ proximè universalem representant Ecclesiam : his enim conciliis si ea decernendi quæ ad sinceritatem fidei et extirpationem hæresum, Ecclesiæ reformationem et morum integritatem pertinent, potestas adimatur, nihil certum, nihil stabile futurum est, nihil denique quo hæreticus ab orthodoxo possit internosci, cùm ille frequenter tum impendio loquaciore, tum perniciore, pluribus licet perperam intellectis Scripturarum testimoniis, gloriatur : nec erat quo veterum quorundam hæreticorum retouderentur insultus, nisi ecclesiasticæ processer, Apostolorum exemplo, concilia celebrasset, quibus Sancti Spiritus auctoritatem ferocientibus illis et rerum humanarum scientiâ tumentibus opponerent, quo fit, ut si conciliorum auctoritati sub hęc temporum calamitate tantillam depercat, protinus velut ab inferis suscitandæ sint, damnatæ omnes hæreses. »

Advocato Christi testimonio sic eadem disserit synodus : « Quòd si ubi duo vel tres in nomine Domini congregantur (licet sibi ipsi relictis falli possint), continuo tamen in medio eorum sit Dominus, quantò magis ubi summus pontifex, ceterique primores Ecclesiæ conveniunt? Ex dictis colligitur, indubitata traditione constare, absolutum conciliis generalibus deberi obsequium ; non posse unquam illa sine lethali temeritate violari ; subjacere verendo anathemati, quicumque illa obtractaverit ; irretractabili assensu firmari quæ de fide

moribusque defuierint, eorumque decretis dubitationem omnem depelli: eludi non possunt consecutiones illæ, nisi dicatur, quod à ratione et à verisimili abhorret, ignoratum perœtuò fuisse in Ecclesiâ et ab Ecclesiâ quæ sit constitutio, qualis sit auctoritas primarij et summij illius tribunalis ad quod deferuntur, quando id factu necessarium, vel opportunum duxerit, graviora Religionis negotia, solemnij simul et ultimo terminanda iudicio.

Soluntur objecta.

Opposuerunt interdum Protestantes generalibus conciliis, non solum generalia quedam concilia, sed particulares quasdam synodos, imò et nonnulla quæ semper reprobata sunt à Catholicis, conventicula. Ea duntaxat perstringemus, quæ expositionem aliquam, seu elucidationem postulare videantur. Mirum sanè, repertos esse qui effutirent pugnantia locutus esse, ipsos in Hierosolymitanâ synodo Apostolos, cum et negarent ad cæremonias ritusque legis Mosaicæ adigendos esse gentiles, et eosdem tamen iuberent à *suffocato et sanguine* abstinere; eâ moderatione utendum sibi putaverunt Apostoli, tum ut facilius Judæos ad legis evangelicæ professionem adducerent, tum ut à paganismi superstitionibus neophitas facilius averterent: « Suffocatis, inquit Origenes, nobis interdicitur, quia sanguis ex eis non est excretus, cujus exhalatione dicunt pasci dæmones, ne vescamur cibo dæmonum, et ne fortè simul nobiscum edant dæmones, si suffocatum edamus; quod autem de suffocato dictum est, satis indicat, cur à sanguine abstinetur. » Lib. 8 contra Celsum. Cæterum à suffocato et sanguine conversi deterrebantur gentiles apostolico duntaxat præcepto, non vi legis Mosaicæ, quæ et tunc erat abrogata, et quæ, tum etiam dum vigeat, gentiles non tenebantur. Expendendo Arianismi factu, satis ostendimus concilium Nicænum, generale primum, consecrantâ voce, *ὁμοούσιος, consubstantialis*, non adversari synodo Antiochenâ anno 272, quæ vocem illam improbaverat: hanc enim repudiavit ea synodus, ad convellendam Pauli Samosatensis hunc in modum ratiocinantis argumentationem: « Si Christus non ex homine Deus factus est, ergo consubstantialis est Patri, atque hinc necesse est tres esse substantias: unam priorem, duas verò ex illâ procedentes. » Prædictam autem vocem veluti quamdam fideli tesseram adhibuerunt Patres Nicæni, ut expressius significaretur, eam-

dem esse Patris æterni, ejusque Filij unigeniti naturam et substantiam: Ita nodum hunc planè dissolvit S. Athanasius lib. de Synodo Ariminensi et Seleuciensi. Ad ea jam deveniendum quæ aliquantò plus difficultatis præ se ferre videantur.

Objicies 1°: Quintam synodum, quæ tria celeberrima condemnavit capitula, recenseri debere inter œcumenica concilia, extra dubium est: hanc habuerunt œcumenicam quæ post eam celebratæ sunt synodi; approbata fuit à Vigilio Romano pontifice, et ejusdem successoribus, Pelagio II, Leone II, Martino I, atque inprimis Gregorio Magno, qui quatuor prioribus conciliis eam annoveravit, quæ sicut quatuor Evangelij libros colere se profiteretur ac venerari; hanc tamen generalem quintam synodum, quamvis forent ex Italiâ, tum ex Galliâ, et maxime ex Hispaniâ, qui diù abjecissent, illi tamen ab unitate Ecclesiæ neque præcisi aut alieni existimati sunt.

Resp. 1°: Tali argumento nedum deteratur ac imminuat conciliorum generalium auctoritas, imò inde magis ipsa confirmatur atque extollitur: qui enim synodum quintam agnoscere pro œcumenicâ renewebant, eâ ratione impellebantur, quòd pertimescerent, ne quid Chalcedonensij detrudere synodo viderentur, quam œcumenicam habebant, et acerrimè tuebantur; errore itaque facti, non juris, synodum quintam repudiabant, hanc ideò non reputantes conciliis accensendam œcumenicis, quia cum alterâ cujus œcumenicitatem, ideòque infallibilitatem prædicabant, illam coherere non posse præjudicaret: hinc Pelagius epistolâ 14 encyclicâ ad omnes Ecclesias, studet inanem illam suspicionem penitus explodere: « Et possemus quidem, inquit, totius causæ rationes ad sedandos rumores hominum, divinâ nobis cooperante misericordiâ, fiducialiter explicare: nihilque contra fidem Patrum, contraque quatuor synodorum firmitatem, ullatenus esse tentatum, lucidissimis probationibus demonstrare. »

Exortura dissensionum semina, quasi præviderant ipsi Patres quintæ synodi; protulerunt enim collatione teritiâ, « se per omnia et in omnibus sequi et suscipere sanctas quatuor priores synodos, » Nicænam, Constantinopolitanam, Ephesinam et Chalcedonensiam; declarationem eandem octavâ et ultimâ collatione iterandam curaverunt.

Resp. 2°: Œcumenicæ causâ dissimulârunt Romani pontifices, ne si quid severius exige-

rent, intractosum in schisma conjicerent ingentem Christianorum multitudinem Romanæ Ecclesiæ communioni adherentium; eorum sedandas esse mentes rebus magis ac magis in dies evadendis, haud incassum speraverunt: illam secuti sunt S. Augustini prudentissimam admonitionem, Epist. 63: « Non sperè, quantum existimo, non duriter, non modo impetioso ista tollantur: magis docendo, quam jubendo; magis movendo quam minando; sic enim agendum est cum multitudine peccantium; severitas autem exercenda est in peccata paucorum. »

Verùm indulgentià ita usi sunt summi pontifices, ut veritatis causam non prodiderint, nec quidquam debite concilio quinto venerationi adimendum judicaverint; hinc epist. ad Constantium Mediolanensem S. Gregorius Magnus, etsi remissione et veniâ utendam esse fateatur, et æconomico silentio, eadem tamen epistolâ declarat, si quis episcopus juraret non à se damnata esse tria capitula, eum ab universâ Ecclesiâ dimoveri. Vide dissertationem 19 Thomassini in quintam synodum.

Objicies 2°: Oecumenicitatem concilii Lateranensis quinti multa suadent; ad illud vocati sunt ex orbe toto christiano episcopi; synodo præfuerunt Julius II, Romanus pontifex, ipseque successor Leo X; adfuerunt cardinales 48, patriarchæ duo, episcopi 114, aliique plures inferiores prælati; adfuerunt per suos legatos Maximilianus imperator, reges Galliæ, Hispaniæ, Poloniæ, Lusitanæ, duces et marchiones Venetiæ, Mediolani, Mantuæ, Brandeburgensis, Montisferati; nihilque ad adscribendam synodo V Lateranensi generalis rationem concilii, desiderari potuit: hæc autem in synodo sess. 11 definitur, « solum Romanum pontificem, tantquam super omnia concilia auctoritatem habentem, conciliorum indicendorum, transferendorum ac dissolvendorum plenum jus et potestatem habere, necdum ex sacræ Scripturæ testimonio, dictis sanctorum Patrum, et se aliorum Romanorum pontificum, sed præterea etiam eorumdem conciliorum confessione manifestè constat. » Hanc verò superioritatem, seu in ipsa concilia generalia summam auctoritatem reprobarerat expressè, duobus decretis, ut notum est, synodus Constantiensis: ergo pugnare inter se possunt generales synodi. Eadem cum synodo Constantiensis quomodo conciliari possit Florentini concilii decretum, quo definitur, pontifici Romano, « in beato Petro pasceudi et regendi ac gubernandi uni-

versalem Ecclesiam a Domino Jesu-Christo plenam potestatem traditam esse? » — Resp.: Pertractandi quæ ad concilii generalis in ipsum Romanum pontificem, auctoritatem pertinent, proprius offeretur locus, ubi referemus, ac illæ quæ sedi Apostolicæ debetur veneratione, vadicabimus quatuor propositiones assertas à clero Gallicano in comitiis anni 1682. Nunc scitis erit solutiones promere quibus concilia conciliis non repugnare ostendatur.

Hoc unum voluerunt Patres concilii Florentini, Romano pontifici traditam esse in beato Petro plenitudinem et universalitatem potestatis quæ ad omnes et singulas Ecclesias extenditur; eo planè sensu quo Martinus V in concilio Constantiensi, cum Wiclef retulisset istum articulum: « Non est de necessitate salutis credere Romanam Ecclesiam esse supremam inter alias Ecclesias, » discriminatim ita pronuntiavit: « Error est, si per Romanam Ecclesiam intelligat universalem Ecclesiam, » aut concilium generale, aut pro quanto negaret primatum summi pontificis super alias Ecclesias particulares. » Ad concilium Lateranense V, quod multò expressius loquitur quàm Florentinum, inquit Duvallius ipse, « variæ sunt responsiones. Quidam enim aiunt non fuisse propriè et verè generale, cum ei vix centum episcopi interfuerint; alii dicunt etiamsi concilium absolutè fuisset generale, quod adhuc propter episcoporum paucitatem relinquitur incertum, tamen rem ipsam ut decretum fidei catholice non definit: nulla enim in verbis concilii nota apparet, ex quâ fidei definitionem colligamus: nam nec ana- thema pronuntiatur in eos qui contra sentirent, nec dicit se hoc expressè aut propriè definire, aut esse de necessitate salutis, vel quid simile ex quo definitio colligatur. » Tractatu de suprèma pontificis auctoritate, parte quartâ,

Ad illas Duvallii adnotationes, adjugetur duntaxat contractam hæc Besuetii responsionem: postquàm dixit, Gallicanæ Ecclesiæ non admodum stabilem videri, sicut nec Belarmino ipsi visa est Lateranensis concilii V auctoritatem, decretum illius huc in modum interpretatur: « Jam quòd in Lateranensi synodo dicitur Romanum pontificem supra omnia concilia potestatem habere, primum quidem vidimus, non definiendo, sed narrando esse positum, quod Constantiensibus eò de re definitionibus prævalere non potest; tum ex tenore verborum, eò referendum esse, ut pontifex concilia indicare, transferre, ac

« dissolvere valeat, quod nec ad quæstionem nostram, nec ad ea quæ tuemur decreta Constantiensis pertinere sæpè ostendimus. » Defens. Declarat. Cleri Gallicani, parte secundâ, lib. 10, cap. 18.

De sententiâ depositionis latâ in Frederico II imperatore, ab Innocentio IV, in concilio Lugdunensi I, anno 1245, disserendum nobis erit, asserendâ principum secularium in temporalibus independentiâ; idcirco satius videtur eam nunc quæstionem prætermittere, quàm levis attingere. De cæteris autem quæ hic non prosequimur, eò quòd vel solutu obvia, vel ad nostrum non referantur institutum, aliosque ad tractatus pertineant, consule, si libuerit, Bellarminum lib. de conciliorum auctoritate cap. 8; Tournely de Ecclesiâ, tom. 1, pag. 594 et seq.

Objic. 3°: Epist. S. Gregorii Nazianzeni ad Procopium, hæc leguntur: « Ego, si vera scribere oportet, hoc animo sum, ut omnem episcoporum conventum fugiam; quoniam nullius concilii finem lætum et faustum vidi, nec quòd depulsionem malorum potius quàm accessionem et incrementum habuerit. » Longè ergo aberat S. Gregorius Nazianzenus ab attribuendâ conciliis ipsis generalibus assistentiâ Spiritus sancti, quâ sublata elabatur necesse est infallibilitatis donum. — Resp.: Allato testimonio plurimum abutuntur Lutherus et Calvinus, eorumque sectatores: sed 1° S. Gregorius loquitur duntaxat de conciliis sui temporis, de conciliis quæ viderat; at laudibus extollit Nicænam synodum generalem primam. « In sancto concilio Nicææ habito, inquit oratione in laudem magni Basilii, catueque illo trecentorum, et duodeviginti lectissimorum virorum numero, quos Spiritus sanctus in unum collegerat, quantum in ipso fuit, morbum (Arianam pestem) compressit. » 2° Habitâ etiâ ratione conciliorum sui temporis, vel non attendit nisi ad particulares quasdam synodos, vel si respiciat ipsum quoque Constantinopolitanum concilium, generale secundum, cui post mortem S. Meletii præfuerat, non in eo redargit nisi contentiones ac dissidia quorundam episcoporum, quæ illum ad abdicandum episcopale munus compulerant; ad illas dissensiones alludere S. doctorem declaratur verbis, quæ objectâ in Epist. subjiciuntur: « Pertinaces, inquit, contentiones, et dominandi cupiditates... ne ullis quidem verbis explicari queant. » At quod spectat ad confirmandam fidem, retun-

dendasque hæreses, nusquam subindicavit, felici caruisse exitu generalem secundam synodum, cujus pars egregia fuerat, et in quâ Macedoniani qui Spiritui sancto bellum indixerant, proscripti, atque anathemate, ad fidei catholicæ præsidium ac decus, feliciter percussi sunt.

Objicies 4°: S. Augustinus de Baptismo contra Donatistas, cap. 5, testatur « non solum ipsa concilia quæ per singulas regiones vel provincias fiunt, plenariorum conciliorum auctoritati quæ fiunt ex universo orbe christiano, sine ullis ambagibus cedere, verum et ipsa plenaria, sæpè priora, posterioribus emendari, cum aliquo rerum experimento aperitur quod clausum erat, et cognoscitur quod latebat. » Ergo infallibilitate nec ipsa prædita sunt concilia generalia, cum emendationi et mutationi subjaceant. — Resp.: Non eò collineat illa S. Augustini annotatio, ut in fide ac moribus allucinari possint generales ipsæ synodi, quarum aliunde, ut ex probationibus nostris colligitur, haud ambigè prædicat inerrantiam; quis sanâ mente putaverit, conciliis universatibus voluisse S. Augustinum firmam auctoritatem abrogare ipsis in operibus contra Donatistas elucubratis, cum non aliâ magis ratione illos à rebaptizatione deterreat, quàm quòd à plenariis conciliis eam proseribentis auctoritate recederent? pro viribus enim adnititur ut evincat, disceptandæ illorum causæ locum relinqui nullum, postea quàm ad concilii plenarii auctoritatem roburque perducta est.

Sed, ut observat doctissimus Thomassinus, de ejusmodi causis dissevit S. Augustinus, quæ ita in conciliis quibuslibet definiuntur, ut si nova comperiantur quæ prius latuerant, experientia rerum, seu argumenta et instrumenta, convincendis sceleribus idonea, tunc necesse sit renovari iudicium et in contrarium fortassis reflecti sententiam. Ita S. Augustinus epist. 250, Cæciliano anathema vel post mortem inferendum proficitur, si fortè vera esse comperirentur imputata ipsi crimina, tanetsi ille et Romano et Arclatensi concilio absolutus fuisset; dogmaticis autem in decretis condendis concilia diriguntur verbo Dei scripto vel tradito, non supervenientibus *novis rerum experimentis*, quæ ad facta duntaxat personalia revocantur.

Inst. 1°: Citato in capite lib. de Baptismo, sermonem de ipsâ doctrinâ instituebat S. Augustinus: Donatistas redarguit Catholicis obji-

eientes, *Cypriani litteras, Cypriani sententiam, Cypriani concilium*; canonicam asserit Scripturam suis ita terminis contineri, ut de illâ omnino dubitari, et disceptari non possit, *utrum verum, vel atriis rectum sit, quidquid in eâ scriptum esse constiterit*. At ipsa plenaria concilia sæpè rerum experimentis putat emendari; haud sibi cohereret, neque proposito congrueret talis argumentatio, nisi dogmaticas etiam complecteretur controversias. — Resp. cum Honorato Tournely, ad institutum S. Augustini satù fuisse demonstrare non tantùm privatos episcopos, sed et concilia quæ per singulas regiones et provincias habentur, imò et plenaria posse errare, quamvis in diverso planè genere; concilia nempe particularia, non tantùm in factis, sed etiam in fide, plenaria verò in factis duntaxat personalibus; gradatim enim veluti progreditur S. doctor, servatis, ut aiunt, servandis, nec adæquandis concilio generali particularibus synodis. Scitè jam responderat illustriss. Bossuetius, Defens. Declarat. Cleri Gallicani, parte secundâ, lib. 15, cap. 18, nihil prohibere quominus occasione fidei, S. Augustinus « de conciliorum « decretis universam tractet, atque ab uno « casu transeat ad alios quibus priora concilia « etiam plenaria à posterioribus emendari « possint; agebat enim adversùs Donatistas « universæ Ecclesie contemptores, qui proinde « conciliorum auctoritatem, non illâ à Christo « Ecclesie universali factâ promissione, sed « humano more aestimabant, quâ quidem intentione, sufficit ut probet Donatistas, antè « rits habitum Cypriani concilium objicientibus, posteriora concilia anterioribus meritò « anteponi, his certè casibus, in quibus esse « possit emendationi locus. » Præterea, cum S. Augustinus declarat *concilia ipsa plenaria sæpè priora posterioribus emendari*, commemorat quod factum fuerit, etiam ante tempus, quo loquitur; quæ verò S. Augustinum antecesserant generales synodi, Nicæna et Constantinopolitana prima, numquid igitur dogmaticum ullum decretum Nicæni concilii fuerat emendatum à synodo Constantinopolitana generali? Deinde, cum mortuus sit S. Augustinus anno 430, ac proinde antequàm celebraretur Ephesina synodus œcumenica tertia, quæ habita est anno 451, nullum aliud generale concilium, præter Nicænum primum, potuisset ab alio generali, nempe Constantinopolitano primo, ante S. doctoris mortem emendari; quò igitur pertineat, quam adhibet vox

illa sæpè, nisi per plenarias synodos, non œcumenicas tantùm, et universalis Ecclesie, sed plenarias Africæ, eo tamen discrimine, quòd in questionibus ad fidem aut mores spectantibus, nec emendationi, nec mutationi obnoxium sùt ullum concilium œcumenicum, quamvis in factis *personalibus* et particularibus non dogmaticis, seu in factis quæ rerum *experimentis* possint explorari, ipsum errare queat et emendari à posterioribus conciliis. Consule Thomassini dissertationem 19, in synodum V œcumenicam.

Inst. 2°: Lib. 2 contra Maximinum Arianum, cap. 14, S. Augustinus ita constituit disputandi rationem, quasi hæreticum illum fateatur auctoritate concilii Nicæni primi generalis non teneri: « Nec ego, inquit, Nicænum, « nec tu debes Ariminense, tanquàm præjudicaturus, proferre concilium; nec ego hujus « auctoritate; nec tu illius detineris. » — Resp.: Alienatam prorsùs à synodo Nicæna cum videret Maximini mentem S. Augustinus, auctoritatem advocat Scripturarum, quo quidem ex divino armamentario, aptissima quoque errori confodiendo tela deprompturum sese meritò consideret; aliud est procul dubio seponere ad tempus concilii alicujus licet œcumenici et infallibilis auctoritatem; aliud verò concedere, hanc posse licitè vel negari, vel in dubitationem adduci; duplex in Ecclesia suppetit via hæreticos debellandi, auctoritatis scilicet et discussionis; hanc dum usurpant catholice defensores fidei, non idcirco excusatos volunt pertinaces conciliorum etiam generalium auctoritatis contemptores, verùm ad frangendam eorum contumaciam, aliam pro rerum adjunctis tentant viam quæ ipsis feliciorum exitum spondere, utrumque videtur.

Objicies 5°: Synodo generali si concedatur absoluta et continua Spiritus sancti assistentia, jam non differrent à Scripturis sacris dogmatica conciliorum generalium decreta; idcirco enim dicuntur Spiritu sancto afflati scriptores sacri, quia ejus lumine et impulsu indesinenter diriguntur; omnibus tamen etiam Catholicis consentientibus, plurimùm discriminis intercedit sententias inter Scripturæ sacræ et definitiones concilii generalis. — Resp.: Ex alibi assertis desumi potest solutio hujusce argumenti, adeò inter se connexæ sunt, quas edisseruimus questionibus; hic tamen paulò latius exentiendum; ad rationem canonicæ Scripturæ non sufficit simplex Spiritus sancti

assistentia : nempe, ut rectè observat D. d'Argentré, Element. Theologicis, cap. 4, i Scripturæ sacræ veræ simul et divinæ sint, necessè est; atqui licet auxilium istud Spiritûs Dei præsentis ac dirigentis omninò sufficiat ad astruendam sacrorum librorum veritatem (neque enim aberrare potest auctor quem Spiritus, veritas præsens adjuvat et regit), non tamen sufficere unquam potest, ut libri iidem sint divini, ac censeantur continere verbum Dei; nam verbum Dei debet esse à Deo prolatum et dictatum; atqui solâ Spiritûs divini præsentia non efficitur, ut prolatum sit et dictatum à Deo verbum illud, quod ex hypothesi non à Deo afflatum, sed humano ingenio conceptum est, ac proinde origine suâ humanam, quantumcumque sit aliunde, propter auxilium divini præsentiam verum ac certum, nullique prorsùs errori obnoxium.)

Hoc ut penitus intelligatur, tria sunt accuratè secernenda, revelatio, inspiratio, assistentia; revelatio est ignotæ antea veritatis facta divinitus manifestatio: v. g., revelatum est, ex Virgine nascentur Emmanuel, seu Christum Messiam; inspiratio est motus quidam insolitus, et incitatio interior, quâ quis impellitur et applicatur ad scribendum et agendum, illasè quidem libertate, sic tamen ut habeatur *tanquam calamus scribæ velociter scribentis*. Specialis assistentia nihil est aliud quàm auxilium peculiare quo adjuvat et providet Spiritus Dei, ne quibus illud conceditur, deflectant à tenendâ, proponendâque veritate. Peculiare istud auxilium, inquit d'Argentré, à communibus gratiæ auxiliis in hoc potissimum differt, quòd hæc pios auctores quibus conceduntur, ab errore immunes non reddunt, at illud ab omni prorsùs errore servet, nec certè ab ipsâ Christi per Spiritum suum præsentia discrepat, quam Christus, Matth. cap. 28, Ecclesiæ promisit *usque ad consummationem sæculi*.) Quantum autem à verbo Dei differat idem illud præsidium, indicari potest familiari istâ comparatione: quod exaravit discipulus, neque dictante aut suggerente magistro, neque manum ipsius tenente, id propriè non habetur magistri eloquium, licet efficaciter invigilantis, ne quid pravi obrepit in scriptionem discipuli. Porrò ad rationem canonicæ Scripturæ non sufficit specialis hæc assistentia: necessariò requiritur inspiratio, sive divinus afflatus, qui auctoris sacri mentem vividius illuminet, ac voluntatem quasi

propriùs afficiat, et distincto magis impulsu adhibeat, ut scribantur, quæ Deus mandari literis voluerit. Hinc dicitur ab Apostolo, 2 ad Timoth. cap. 3, v. 16: *Omnia Scriptura divinitus inspirata, utilis est ad docendum, ad arguendum; hinc legitur secundâ Petri, cap. 1, 21: Spiritu sancto inspirati (ῥηθηνότοι), locuti sunt sancti Dei homines*. Quod verò ad revelationem propriè dictam attineat, multa sunt in Scripturis, quæ absque revelatione huiusmodi innotescere non potuerint. Talia sunt mysterium S. Tripitatis, incarnatio Verbi divini, ejusdem in cruce immolatio, institutio sacramentorum, etc.

Et dictis facillè concipitur discrimen quod intercedit canonicas inter Scripturas, et synodorum generalium decreta; universalibus ipsis in conciliis nulla suppediatur nova revelatio quæ ad publicum fidei depositum pertinet; neque talis ulla hominibus unquam collata est ab ætate Apostolorum: verbum quidem Dei scriptum vel traditum interpretantur, evolvunt, elucidant, atque ab alienis vindicant expositionibus generales præsertim synodi; nec tamen eorum definitiones sunt, aut esse putantur ipsum Dei verbum; aliud est enim afflante Spiritu sancto loqui, aliud eo assistente revelatam veritatem dignoscere atque infallibili iudicio declarare; quin et ipsa hæc assistentia non tam latè patet in Patribus concilii generalis quàm in canonicis scriptoribus; synodos enim generales quibusdam in rebus ad fidei negotium et incolumitatem non spectantibus, ut puta personalibus plurimis in factis aberrare posse, in confesso est apud omnes Catholicos.

Objicies 6°: Conciliis ipsis generalibus non sic adesse Spiritum sanctum, erroneis ut definitionibus sint omninò impervia, ex eo colligitur, quòd sicut cæteri hominum conventus imbuantur sæpè malesuadis cogitationibus, obstinatis nonnunquam colliduntur inter se contentione, aut metu aliquando inducantur ad erroris cui damando destinentur, approbationem et patrocinium; hæc autem cum divinâ et absolutâ infallibilitatis promissione, quo pacto colareant? — Resp.: Largitur quidem Deus auxilia gratiæ, et quidem potissimum congregatis ipsis nomine ad fidei defensionem pastoribus, quorum ope et abigere præjudicata, et cupiditatibus imperare valeant; in eo maximè exeritur summa Dei et sapientia et potestas, ut ex ipsis hominum depravatis affectibus eliciat quandoque admittendum propositi sui exitum; alia inter exem-

pla quæ mentem subeunt, illud æternâ dignum recordatione, quòd ex ipsâ Judæorum obcecante malitiâ, indomitæque contumaciâ, optatam generis humani redemptionem eduxerit; ita potest generalibus in conciliis, quæcumque primâ fronte videantur erroris semina, fomentaque comparari, eò tandem animos arcana præsidii subministratiōe adducere, ut obiectibus ruptis, quasi lux dissidentibus nebulis effulgeat veritas, incorruptaque permaneat.

Fieri quidem potest ut incusso timore sic delectantur convocati generalem ad synodum episcopi, ut in transversum acti, commissam sibi causam fidei miserabiliter deserant; ideò diximus inerrantiâ pollere concilium, quamdiam universalem representat Ecclesiam, sed hanc representare tum desinit, et œcumenicitate destituitur, cùm timoris impulsu graviter percussî deficiunt à legitimo incœptis episcopi; tunc enim suam illis causam demandare non censetur Ecclesia, sicut nec humanis in contractibus et negotiis, mandantis munere jam ille non fungitur, qui metu correptus contrariam in partem declinaverit. Ingresso autem notorio metu, aut malo intentato jam ingravescente, si, quod avertat Deus, optimus resiliat à defensione fidei, et errori assentaretur generalis convocatiōne synodus, haud idcirco dissiparetur et insuperabili careret præsidio catholica fides; universalis etenim reclamaret Ecclesia, et obstaret immutabili subnixâ promisso, ne quid detrimenti sacrum illud depositum pateretur, cujus à patrocinio nullâ unquam ratione potest divelli.

Obijcies 7°: Nihil prodest adscripta conciliiis generalibus infallibilitas, nisi certò illorum possit innotescere fidelibus œcumenicitas; quali autem modo extundi valeat certa illa Je quocumque concilio œcumenico notitia? 1° Utrùm ad convocandam synodò generali absolutam, indivulsamque fidem, oporteat synodum esse à summo pontifice confirmatam? hæc de questione litigant inter se catholici theologî; 2° compertum esse deberet coactos in concilium episcopos, adhibuisse necessariam in investigandâ veritate diligentiam, exploratis, quantum postulat rei gravitas, Scripturis et traditionibus; 3° quin etiam opus est cognita, qui iudices putantur divinitus constituti, illos et verè fuisse baptizatos, et episcopali insignitos caractere; at quo argumenti genere constare possit de variis illis conditionibus? — Resp.: De concilii alicujus œcumenicitate posse nobis constare, 1° fide humanâ historicâ,

quæ rationabilem omnem dubitationem rejicit; qui enim synodo præsentés adfuerint, cernere poterunt utrum in eandem confluerint, quæ ad legitimam requirantur synodum, ejusque deinde œcumenicitatem testatam facere absentibus, magisque ac magis promulgatam prodere memoriæ, transvehendis seras oilar ad ætates monumentis; quare, inquit Bellarminus de conciliorum Auctoritate, lib. 2, cap. 9, «quemadmodum fuisse quondam consulem Ciceronem, Julium Casarem dictatorem, Octavianum cum Antonio prælio navali decertasse, et alia id genus, etsi ex fide humanâ pendeant, tamen ad eò certa sunt, ut evidentiam quamdam habere videantur, sic etiam concilia Ecclesiæ, quæ nos legitima fuisse dicimus, tot habent testimonia omnium ætatum, ut nihil dubitationis in animis nostris relinquant, quominus credamus, talia fuisse, qualia dicuntur.» 2° De conciliorum œcumenicitate certissimè et potissimum constare potest Ecclesiæ universalis consensione et approbatione subsequente; hanc enim œcumenicitatem ignorare nequit disseminata totam per orbem Ecclesia, neque habere pro œcumenico concilium cui hunc ad finem necessaria desideraretur aliqua conditio.

Ut verò sigillatim diluamus tria quæ objectata sunt, sic reponimus, ad primum: Ubi disseretur de quatuor celeberrimis Cleri Gallicani propositionibus, ostendetur auctoritatem suam non mutuari à Romano pontifice synodum generalem, quamvis et illud convocare, et ei præesse, ad eum ut caput Ecclesiæ pertineat; nobis nunc non in dissidia theologorum catholicorum expendenda, sed in asserendum Jagma catholicum unice intentis, omninò satis est negari non posse, infallibilem habendam esse generalem synodum, saltem modò adjuncta sit Romani pontificis approbatio.

Ad secundum: Fatemur ipsi in generalibus conciliis adhibendam esse idoneam enucleandis dirimendisque controversiis diligentiam; ipsâ in synodo Hierosolymitanâ, in quam convenerant Apostoli et presbyteri, facta est, ut ait S. Lucas, solvendæ causâ propositæ de legalibus questionibus, magna acquisitiō; Nicenâ in synodo, ut Rufinus tradit, per singulos dies agitabatur conventus, nec nisi post diutinum multumque tractatum profligatus est Arianismus; neque enim existimandum est torpentibus desidîa et oscitantibus Patribus Spiritum sanctum specialiter assistere; at saltem, quando ab universali Ecclesiâ acceptatum est, et inter

œcumenica computatum aliquid concilium, ambigere non licet, quin impensa in illo fuerit necessaria et sufficiens componendis ac finiendis quæ delatæ fuerint controversiis diligentia et conquisitio; id Christi ex promissionibus indubitanter sequitur: ut enim fert verè etsi minùs latine prolatum axioma: *Qui dat finem, dat consequentia ad finem.* « Quòd si Deus, ait optimè Melchior Canus, in sequentem annum frugum abundantiam polliceretur, ecquid stultius esse posset, quàm dubitare ane homines semina terræ mandaturi sint? Certè si severint, metent; si non severint, non metent; sed ex Dei pollicitatione colligimus, non solum proprias cœli conversiones, quibus omnia quæ terra gignit, uberiora proveniunt, sed agrorum etiam curas, operas, diligentiam; non enim frugum abundantia illa promissa, nisi arantibus, seminantibus, laborantibusque continget. » De Auctoritate concil. lib. 3, cap. 3. Æternam profectò vitam si cuiquam Deus promitteret asperderet, nonne efficacia illi conferret auxilia gratiæ, quibus beatam illam vitam assequeretur? *Videlicet quos prædestinavit, hos et vocavit, et quos vocavit, hos et justificavit,* ad Rom. 8.

Ad tertium, resp. cum Bellarmino ibid. 1. 2, c. 9, « non esse necessarium ut sciamus episcopos, qui ad concilium conveniunt, habere veram fidem et veram ordinationem, sed satis esse, si non constet contrarium; nam etiamsi summus pontifex, quod fieri non posse credimus, et omnes episcopi, qui ad aliquod generale concilium à summo pontifice convocantur, essent corde hæretici, et solâ externâ professione catholici, nec verè accepissent sacri ordinis invisibilem characterem, sed nudam impositionem manuum, tamen certi sumus Deum nunquàm permissurum, ut ejusmodi concilium in decretis suis formandis erraret; assistit enim concilio Spiritus sanctus, non tam propter ipsum concilium, quàm propter Ecclesiam universam, quæ divino præcepto tenetur episcoporum sententiam non discutere, sed venerari. » Verùm quæ disponit omnia suaviter, providentia non sineret, ut in concilium quod ab universâ crederetur legitimum Ecclesiâ, convenirent episcopi, aut omnes, aut majori numero non legitimi, aut non interfûs catholici, qui proinde repugnante propriâ sententiâ, decretum conderent omnibus Ecclesiis tanquàm credendi normam proponendum.

Objicies 8°: Conciliis œcumenicis annu-

ratur synodus Constantiensis, quæ tamen ab erroris maximè perniciosi crimine non potest eximi; ipsa enim datam hæreticis publicam fidem violari licitum esse docuit, et facto confirmavit; en solemne illud decretum: « Præsens sancta synodus ex quovis salvo conductu per imperatorem, reges, et alios seculi principes, hæreticis vel de hæresi diffamatis, putantes eosdem sic à suis erroribus revocare, quocumque vinculo se astrinxerint, concesso, nullum fidei catholicæ, vel jurisdictioni ecclesiasticæ præjudicium generari, vel impedimentum præstari posse seu debere declarat, quominus dicto salvo conductu non obstante, liceat judici competenti et ecclesiastico, de hujusmodi personarum erroribus inquirere, et aliàs contra eos debite procedere, eosdemque punire, quantum iustitia suadebit, si suos errores revocare pertinaciter recusaverint, etiamsi de salvo conductu confisi ad locum venerint iudicii, aliàs non venturi; nec sic promittentem, cùm fecerit quod in ipso est, ex hoc in aliquo remansisse obligatum. » Illud si vigeret decretum, hæreticis ad concilium generale accedentibus, datus à religiose principe salvus conductus, nedùm præstaret postulatam securitatem, laqueus potius illis evaderet atque pereundi occasio; in jus enim vocarentur, condemnarentur, traderentur seculari brachio, et plecterentur, perinde ac si nullus interpositus fuisset salvus conductus; nonne in publicæ fidei summum detrimentum illuderetur tunc miseris, qui cavillationem hanc si prævidissent, haud se in apertum coniecissent capitis periculum? hoc certe quale sibi immineret, si Joannes Hus fuisset suspicatus, Constantiam non venisset, rationem suæ redditurus fidei; litteras obtinuerat à Sigismundo imperatore, quibus ipsi permittebatur per loca quælibet ditionis imperatoriæ, *omni prorsus impedimento remoto stare, morari, et redire liberè*: ea procul dubio securitatis promissio spectabat maximè ad tempus quo Constantiæ moraretur, cùm ad hæc præcipuè temporis adjuncta eam requirendam curavisset; attamen illà in civitate, juridica de illo habita est quæstio; damnatus, interrogatus, et seculari traditus brachio, vivus combustus est; quò tandem abiit concessa ipsi *manendi et redeundi libera facultas*? — Resp.: Nullum redolet errorem, quod prolatum est à concilio Constantiensi de salvo conductu decretum; hoc uno totum innotuit principio quod æquitati et rationi apertè con-

sciat : ex dualibus scilicet potestatibus suo in ordine supremis, nulliusque imperio subjectis, unam prohibere non posse, quis suis altera, cum id opportunum judicaverit, defungatur manibus, propositumque sibi scopum assequi contendat; cum igitur potestas Ecclesie in spiritualibus (quod quidem hic non vocatur in controversiam), minimè pendeat à secularis principis potestate, meritò declaravit synodus generalis Constantiensis, non eò usque valere concessum à seculari principe salvum conductum ut per illum, *fidei catholice vel jurisdictioni ecclesiasticae præjudicium generari, vel impedimentum præstari possit ac debeat; nec sic promittentem, eum fecerit quod in ipso est* (ut reipsà fecit imperator Sigismundus) *ex hoc in aliquo remanere obligatum* : princeps enim spondere non potuit, quod ejus prætergrederetur potestatem, neque auctoritatem minimè sibi subditam constringere.

Inst. 1° : Nisi vergeret in frangendam publicam fidem decretum synodi Constantiensis, non ipsi derogatum expressè fuisset in salvo conducto, quem Bohemis præbuit concilium Basileense, neque in illo quem Germanis Augustanae præsertim confessionis suppositavit concilium Tridentinum, cujus hæc verba referre satis sit : « Insuper omni fraude et dolo et exclusis verà et bonà fide promittit ipsam et synodum nullam vel manifestè vel occultè et occasionem quaesituram, aut aliquà auctoritate, potentia, jure vel statuto, privilegio et legum vel canonum, aut quorumcumque et conciliorum præsertim Constantiensis et Senensis, quæcumque formà verborum expressà in aliquod hujus fidei publicæ et plenissimæ assecurationis, ac publicæ et liberæ et audientie ipsius per ipsam synodum concessæ, et præjudicium quovis modo usuram, aut quæcumque uti permissuram; quibus hæc in parte pro hæc vice derogat. » Totam hujusce salvi conductus formam reperire est post sessionem 18 concil. Trident. — Resp. : Hæc derogatio nullius erroris aut criminis arguit synodum Constantiensem; si enim erravisse hanc synodum, et iniquè statuisse, judicavisset concilium Tridentinum, ut quid declarasset illius sese decreto derogare velle hæc vice? numquid synodi Tridentinæ Patres reservatam sibi voluissent facultatem, eodem cui derogabant decreto, aliis utendi, quantumvis iniquum foret, ac publicæ fidei contrarium? Præterea in salvo conducto quem subministrandum curaverunt, præstentur pariter sese

nihil ex illo jure, vel statuto, privilegio legum, vel canonum, aut quorumcumque conciliorum decerpturos esse, quod securitati, qualem Protestantibus offerebant, præjudicium afferre posset; num etiam juribus, statutis, legibus et canonibus quos indicant generatim, putaverunt fidem publicam labefactari?

Derogandi decreto concilii Constantiensis, hæc illis fuit causa, quòd, ut querelis suspicionibusque omnem aditum efficacius præcluderent, amplissimum voluerint suppeditare Protestantibus salvum conductum, solitoque jure latius patentem; atque idcirco nominatim derogare decreto sessionis 19 concilii Constantiensis, quo salvi conductus tabulæ per imperatorem, reges et alios seculi principes, hæreticis hominibus, vel de hæresi suspectis concessæ, ita restringebantur, ut his non obstantibus, ecclesiastici iudices de illorum erroribus quaestionem habere, et in eos ex canonum ac legum severitate agere possent, et animadvertire; quo propter hæc inter alia, Tridentini Patres apposuerunt : « Illo etiam et addito, ut religionis prætextu, aut delictorum et circa eam commissorum (à Protestantibus), et aut committendorum nihilominè puniantur, et impertitur, ac omninò concedit (Tridentina et synodus). » Deinde subjicitur : « Ut quantum documque ipsis liberit, aut majorum suorum mandato et assensu ad propria reverti et optabunt, aut aliquis eorum optabit, mox et absque ullà renitentia et occasione, aut et morâ, salvis rebus eorum, et suorum pariter et honore et prorsus vice versâ, possint juxta et beneplacitum liberè et securè redire. » Haud aliusmodi statuit synodus Basileensis, ad sedandos et alliciendos Bohemorum animos.

Inst. 2° : Concilii Constantiensis stante decreto, flocci penderentur, nihilque juvarent solitâ formâ concessi hæreticis omnes salvi conductus; quid reipsà præstarent? Si enim accedentes ad synodos hæretici parati essent eorum statutis obsequi, jam salvo conducto non indigerent; non esset timendum ne sæviret concilium in homines errorem suum verè abjicientes et condemnantes; si autem, ut solet, veniant dogmata sua non repudiaturi, sed pro aris et focis tenaciter defensuri, quænam ipsa sors imminet, si valeat synodi Constantiensis disciplina? Anathemate primùm percellentur; seculari deinde judici tradentur legum severitatem experturi. — Resp. : Hoc unum declaravit, ut diximus, synodus Constantiensis, quod certissimum est, nec ignorare potuit Joannes

Hus, potestati principum non subjacere in spiritualibus Ecclesiam, neque igitur salvo conductu quem concederent subducendos esse hæreticos ecclesiasticæ Jurisdictioni secundum canones exercendæ; hinc de salvo conductu quem Joanni Hus dederat Sigismundus imperator, scribebat Joannes Cochleus l. 2 Historiæ Hussitarum : « Concilium à justitiæ complemento, in tam manifesto animarum et religionis periculo, prohibere non debuit, nec « ullo jure potuit; » nec etiam voluit religiosus ille princeps : namque, ut ibidem testatur Cochleus, « fecit quantum debuit aut deceit; » sæpè ab ipso Joanne Hus petit, ut submitteret se concilii judicio; ut hæreses abjuraret; et nolit pertinaciter sæpè damnatos asserere articulos; atque etiam prædixit, ni desisteret ab eâ pertinaciâ, fore ut concilium suo in ipsum jure usurum esset, juxta censuram sacrorum canonum; quinimò in faciem eî dixit, se concilio promississe, si ipse pertinaciter articulos erroneos assereret, quòd « nullum hæreticum vellet manu tenere, imò « mallet per sese et solus pertinacem hæreticum comburere quàm defendere. » In Historiâ quam auctor Hussita inscribere non dubitavit : *Historia sanctissimi martyris Joannis Hus*, sic Patres Constantienses alloquitur imperator : « Multa, eaque gravissima, Joannis Hus « crimina audivistis, non solum firmis testimoniis probata, verùm etiam ab ipso confessa; et ex quibus singula, meo judicio, mortis supplicio digna essent; nisi igitur recantet illa « omnia, ego censeo ut ignis supplicio afficiatur. » Quid ergo securitatis voluit salvo conductu Sigismundus Joanni asserere? ut contra violentiam facti præstaretur tutus et incolumis; ut iter susceptum conficere, *transire, stare, morari, et redire liberè*, ipsi liceret, quantum sincerè quam teneret agendi ratio (Joannes Hus)-et canonica in hæreticos jura; per salvum conductum jure communi nihil aliud tribuitur quàm securitas contra vim, salvâ semper justitiâ, et juris legumque executione; unde, ut ritè observat Natalis Alexander, ex imperiali præscripto, hæc est dandi salvi conductus aut fidei publicæ formula apud Saxones, ut refert Premus, jurisconsultus hæreticus : « Damus tibi fidem publicam, causam dicendi in judicio contra vim, non tamen « contra juris executionem. » Quæst. 7 de Securitate.

Nec absimilis formula Spirentium teste Minsingero, partium etiam hæreticarum juricon-

sulto, observatione 82 judicii imperialis Cæmeræ : « Quando, inquit, datur alicui securitas vel salvus conductus, tunc intelligitur « solum de violentiâ quæ de facto contra jus « infertur. »

Inst. 3° : Fidem publicam facto saltem violavit synodus Constantiensis : nam indictâ causâ detrudi in carcerem voluit Joannem Hus; inde mali labe : habitâ quæstione prodiit decretoria sententia quâ judici seculari, hoc est, supplicio capitis addictus est; hinc nobilium Bohemorum acerbe querelæ, tum in Schedulâ concilio oblatâ die 14 maii anni 1415, tum in Epist. ad Sigismundum imperatorem : « Cùm « Joannes Hus, inquit, confisus regis tuæ « majestatis literis, ad Constantiam profectus « esset, quemadmodum ex constanti famâ accepimus, captus est cum his literis publicæ « fidei; neque hoc tantum, sed in carcerem « conjectus, neque auditus, neque convictus, « contra leges et tuæ majestatis literas : quod « factum et apud nos, et alibi eo modo innouit, ut et principes et barones, pauperes et « divites, mirati sint sanctissimum illum patrem tum turpiter contra legum auctoritatem « et constitutionem, contra veritatem et literas regis tuæ majestatis peccare potuisse. »

— Resp. : Hoc primum adnotatu dignum, epistolas scripsisse ad amicos è carcere Joannem Hus, multa recensuisse in quibus sibi à concilio et deputatis injuriam fieri causabatur; at de violatâ per synodum, salvi conductus publicâ fide, ne verbum quidem ullum habuit; quod certè silentio non præterisset, majorem ut sacræ synodo invidiam conciliaret. Novis se obstrinxerat delictis Joannes Hus : sacris operari non destiterat, quamvis excommunicatus, idque palâm in Ecclesiæ contemptum : narrat quidem D. l'Enfant non hunc sacris operatum esse nisi post solutam à Joanne XXIII excommunicationem; verùm idem ipse D. l'Enfant, *Hist. conc. Constant.* p. 315, incertam esse fateatur hanc solutionem anathematis, quia factum istud non legitur nisi in hominis Hussite Epistolâ; fateatur quoque ille historicus, Joannem Hus doctrinam suam liberè tradidisse tum in colloquiis, tum scriptis in operibus (ibid.). Præterea in fugam se dederat istæ hæresiaracha contra imperatoris mandata, qui ipsum coram sacrâ synodo Constantiensi respondere, et ejus stare judicio jusserat, et contra pacta contestationesque ab ipsomet publicè allixas, quæcumque transierat; exciderat itaque à salvi conductus privilegio. Fugam illam dissimulat D. l'Enfant,

pag. 315, dùm sic loquitur : *Quel crime com-
mit Jean Hus ? il se tient clos et couvert dans sa
maison, et il n'en sort que pour obéir aux cardi-
naux.* Verùm fugam illam quam parabat Joan-
nes Hus, ne errores suos revocare cogeretur,
et ut in Bohemiam redux hæresim impunè
prædicare pergeret, disertè testificatur Ulricus
Reichenthal, civis Constantiensis, in Historiâ
concilii quam Teutonico sermone accuratis-
simè scripsit ; refert Joannem Hus in hospitio
suo sæpè celebrâsse missam, accurrente ad eam
populo : « Quod, inquit, ubi per episcopum
« Constantiensem, velut ordinarium loci, ei
« tanquam excommunicato inhiberetur, ipse
« verò nihilominus celebraret ; episcopus verò
« populo, missæ ejus interesse prohiberet,
« Hus cœpit de fugâ circumspicere ; itaque
« dominicâ *Oculi*, quæ tertia est in quadrage-
« simâ, ubi celebrâset missam manè, accepit
« panem et vasculum vini, seque abscondit in
« curru domini Henrici Latzembok, qui eo die
« educendus erat in rus pro apportandis stra-
« minibus, arenâ et fœno, peracto prandio ;
« cùm igitur in prandio non compareret, nec
« quisquam sciret ubinam esset, Latzembok
« adiit consulem civitatis, conquestusque de
« fugâ Joannis Hus, petit mox claudi portas
« urbis, equitesque et pedites instrui, qui illum
« persequerentur fugientem ; his ita paratis,
« repertus est in curru latitans Hus ; at ille
« oblatam ratus evadendi occasionem, ex equo
« cui jubente Latzembok, impositus fuerat,
« desiliens, proripuit sese in *circumstantem Bo-
« hemorum multitudinem, quem apparitores papæ
« et cardinalium comprehendentes*, quæ deaura-
« tos præferunt baculos, in palatium abduxerunt. » Ex his patet meritò respondisse
Cochlæum, lib. 2 Hist. Hussitarum, quod no-
biles quidam Bohemi expostularunt, id magis
libertati militari, quam justitiæ aut disciplinæ
ecclesiasticæ tribuendum : aut enim ignorâ-
runt, aut dissimularunt Joannis fugam et
mentis obstinationem.

Inst. 4° : De synodo Constantiensi asperè
conqueritur ipse Sigismundus, satisque signi-
ficat, salvi conductûs à se ipso concessi, non
eam quam debuerant, rationem habuisse Pa-
tres concilii ; quantum inde stomacharetur,
ostendit datis ad barones regni Bohemiæ lit-
teris. Apud Cochlæum, lib. 4 Hist. Hussit., sic
deplorat de sorte Joannis Hus : « Deus novit
« quòd tanto dolore fuimus attriti propter ca-
« sum suum, quod etiam verbo benè exprimi
« non posset : sed etiam omnes Bohemi, qui

« tunc temporis nobis aderant, benè perpen-
« derunt quomodò nostram sollicitudinem pro
« ipso interposuimus ; quòd pluries furorè
« permoti, de concilio exivimus, quòdque no-
« bis intimaverunt dicentes : Si noluerimus
« admittere quòd justitiâ prosequatur in con-
« cilio, quid tunc in hoc loco facere debeant ?
« sic cogitavimus, quòd hæc in parte jam nihil
« facere poteramus ; neque etiam licuit nobis
« ulterius pro hoc negotio loqui, quia exiit
« concilium totaliter fuisset dissolutum. »
Deinde quæ tanta fuisset Joannis Hus contumacia ? Quàm docilem se præberet, ex his ver-
bis colligi potest : « Reverendissimi Patres,
« jam sæpè dixi me liberè huc venisse, non ut
« obstinatè quidquam defenderem, sed si quæ
« in re minùs rectè sentirem, æquo animo
« paterer me doceri : rogo igitur ut sit mihi
« locus ampliùs meam sententiam declarandi,
« ejus nisi certas et efficaces rationes attu-
« lero, libenter in vestram informationem,
« ita ut postulatis, concedam. » Tum magnâ
voce cùm quidam dixisset : *Videte quàm callidè
loquatur ; informationem dicit, non correctionem,
aut definitionem* : Imò, inquit, *ut vultis, sive in-
formationem, aut definitionem : testor enim Deum,
me nihil nisi ex animo loqui.* Opere cui titulus :
Hist. sanctissimi martyris Joannis Hus.

Resp. : Fieri potuit ut veritus ne prospero
exitu careret salus suus conductus, imperator
Sigismundus, doleret conjectum fuisse in carcerem
Joannem Hus, atque indignatione statim
commotus, contenderit ut in libertatem ille
vindicaretur, mihiusque experiretur judicium ;
at postea convictus, sui nec esse officii, nec
suar potestatis, ut prohiberet ne contra pertinacem
hæreticum id statueret synodus generalis,
quod æquitati et religionis defensionì
expedire pro rerum adjunctis arbitraretur,
hæresiarcham sic ipse ad plenum impellebat
obsequium : « Nos quidem tuis erroribus et per-
« tinaciæ nunquam patrocinabimur : imò nos
« hisce manibus ignem tibi parabimus potius
« quam ut cæ quæ hæcenus, pertinacitate uti
« patiamur ; nostrum itaque est consilium ut
« ipsius concilii judicio stare velis. » In actis
ipsius hæresiarchæ, ab auctore Hussitâ con-
scriptis.

Quod attinet ad illam subjectionis et obse-
qui pollicitationem quam ostentabat Joannes
Hus, nemo est paulisper in ecclesiasticæ histo-
riæ versatus notitiâ, quem lateat hoc esse apud
hæreticos solemne, ut ovium induti pelle, lu-
porum tamen indolem non exuant ; atque spe

cie tenēs promptos se ad obsequendum ita sese declinandæ condemnationis causâ exhibeat, ut tamen à susceptis erroribus non resiliat, eosdemque defendant, proposito vitæ ipso crimine. Qualis autem fuerit Joannis Hus in nefariis suis dogmatibus retinendis pertinaciâ, non ambigē indicatur, vel ipsis quæ jam retulimus Sigmundi testimonio, quibus alia si opus foret, promptum esset adjici.

Inst. denique : Hieronymo de Pragâ salvum conductum dederat concilium ipsum Constantiense; damnatus tamen propter relapsum, traditusque seculari judici, atque ignis affectus est suppl.cio. — Resp. : Oblatus quidem est Hieronymo de Pragâ Constantiensibus à Patribus, qui hæreticum illum in jus vocaverant, salvus conductus, sed his enuntiatis verbis, quæ omnem malæ fidei suspicionem depellerent : « A violentiâ, iniquant, justitiâ semper salvâ, omnem salvum conductum nostrum, quantum in nobis est, et fides exigit orthodoxa, presentium tenore offerimus, et etiam plenius assignamus; certificantos, quod sive in dicto termino appareas, sive non, nihilominus contra te per ipsum sacrum concilium, vel ejus commissarios, vel commissarium, lapsa termino supra dicto procedetur, tuâ contumaciâ in aliquo non obstante. » Concil. sess. 6.

Hæresim suam convictus abjuravit Hieronymus de Pragâ, sed reversus ad vomitum, coram synodo generali professus est, « quod sententiæ damnationis Joannis Wiclef et Joannis Hus iniquè consenserat, illam sententiam approbando mentitus fuerat; et confessionem, approbationem et professionem suas super illorum damnatione revocabat nunc et in æternum, asserens se in libris Joannis Wiclef et Joannis Hus nullam unquam hæresim vel errorem legisse. » Eundem in hæresim relapsum, excommunicatum, anathematizatum pronuntiavit, declaravit, atque damnavit sancta synodus, ac seculari tradidit potestati, cujus sententiâ extremo mulctatus est supplicio.

Ipsa salvi conductus tenore patet noluisse ita obligatam se synodum, ut à questione de illius hæretici erroribus habendâ, aut prætereundâ viâ justitiæ abstineret. Accedit quod arripendâ fugâ, privilegio salvi conductus, se ipse abdicaverit.

Quæres utrum ad fidem pertinere censeantur quæcumque à Patribus œcumenici concilii de doctrinâ et moribus exposita et declarata

sint. — Resp. cum Melchioro Cano (de Auctorit. concil. lib. 5, cap. 5) : « Quæ in conciliorum decretis vel explicandi gratiâ inducuntur, ut objectioni respondeantur, vel etiam obiter et in transcurso præter institutum præcipuum, de quo erat potissimum controversia, ea non pertinent ad fidem, hoc est, non sunt catholice fidei judicia, quævis magni sint ponderis ac momenti. » Quibus autem regulis discerni queant, quæ fidei catholicæ credi oporteat, istæ suppetunt quas ab appellato mox theologo mutuamur. Prima, et ea quidem manifesta, si contrarium asserentes hæretici habeantur. Altera nota est, cum in hanc formam decernit synodus : *Si quis hanc doctrinam teneat anathema sit.* Tertia, si quidquam expressè et propriè dicatur credendum esse, aut tanquàm dogma fidei catholicæ suscipiendum; aliæ certo decreto adhibeantur verba quæ eundem referant sensum.

ANNOTATIO EDITORUM.

Libet hic adjicere circa decreta conciliorum generalium de fide luculentas sanè annotationes depromptas ex clarissimo auctore de La Hogue in suo de Ecclesiâ tractatu, ad calcem capituli 5 : « Exordiemur, inquit, his Bossuetii verbis : « Non Catholici docent, quæcumque et in conciliis gesta sint, ea ad Ecclesiæ fidem pertinere; sed eo loco habent illa tantum quæ decreto edito, fidelibus omnibus credenda ac tenenda proponuntur. Quod et Melchior Canus copiosè docet, et Catholici omnes uno ore confitentur. Cujus rei ratio est, quod id sufficiat ut verba Christi firma stent de æternâ ecclesiasticorum dogmatum firmitate. Nec proinde labat Ecclesiæ fides, si ea quæ extra fidem decreta sunt, haud pari auctoritate consistunt. Atque certum omnino multa in conciliis, sine expressâ deliberatione ac determinatione, esse dicta gesta que, quibus adstringi se Catholici omnes uno ore negant. Multa etiam decreta sunt, quæ non pertinent ad invariabilem fidei regulam, sed sint accommodata temporibus atque negotiis. » Illa illustr. auctor in suâ Defensione Declarationis, etc., edit. 1745, parte 1, lib. 3, c. 1. Paucissima hæc verba gravida sunt principiis, quibus ea solvantur quæ vulgè obijciuntur adversus inerrantiam conciliorum generalium.

« Ut autem certo ordine progrediamur hæc tam momentosâ quæstione, dicimus juxta mentem illustriorum theologorum, Melchioris Cani,

Bellarmini, Veronii, Bossueti, Turnelli, etc., in conciliis etiam generalibus tria sedulo esse distinguenda, 1° res quæ aguntur; 2° modum quo aguntur, et 3° strictum tenorem decretorum quæ à Patribus concilii fuerant edita.

1° Quoad res: « Objectum debet esse *definitivum de fide*, inquit Veronius in sua Regula fidei, c. 1, § 4, n. 8... Itaque doctrinæ legum aut philosophiæ studia spectantes, non sunt definitivæ de fide. » Ibi autem citat Bellarminum, qui lib. 4 de Romano Pontifice, c. 51, concedit errasse Joannem XXII, cum docuit non posse separari usum à dominio in rebus usu consumptibilibus, sed non *in re fidei*, inquit; hæc enim quæstio non pertinebat ad fidem.

« Ita ad invariabilem fidem ea non pertinent, quæ juxta Melchiorum Canonum jam citatum, non *pendent à scientiâ, sed à prudentiâ*, vel quæ, ut dicit Bossuetius, sunt *temporibus atque negotiis accommodata*. Hoc solo principio id solvitur quod objici posset ex conciliis Lateranensi I et IV, ex utroque Lugdunensi et Viennensi, ob illorum decreta circa sacras Crucis signatorum expeditiones. Nimirum sive illæ expeditiones justæ fuerint, sive non, quod non expendimus, nihil ex illis decretis inferri potest adversus privilegium inerrantiæ quod Catholici in conciliis generalibus agnoscunt. Equidem œcumenica concilia in generali morum doctrinâ errare nequeunt, ac proinde decernere licitum esse sine causâ justâ bellum suscipere, sed quæ ab illis emitti possunt decreta, ad promovendum aliquod particulare bellum, necessariò revocantur ad illam speciem rerum quæ non pertinent ad scientiam, sed ad prudentiam, vel quæ sunt *temporibus et negotiis accommodata*, sicque sunt prorsus extra argumentum doctrinæ. Et reverè, notum his decretis teneantur Catholici credere justum esse hoc vel illud bellum adversus infideles susceptum, semper licitum fuit theologis in varias abire sententias; quod quidem supponit Catholicorum animis aliis inflexum manere, illud negotium ex eis non esse, de quibus Ecclesia infallibiliter decernit.

« Occasionem datâ, duo de his sacris expeditionibus annotabimus. 1° Moshemius Lutheranus, in secundâ suæ Historiæ ecclesiasticæ sectione, c. 1, n. 8, evidentioribus argumentis probat, falsò admodum illas summorum pontificum ambitioni attribui. 2° Merè historicè referemus quid senserit Bossuetius de justitiâ illarum expeditionum adversus Mahumetanos

et Turcas. Cardinalis Perronius, in oratione habita anno 1611, coram generalibus regni comitiis, dixerat, « *justa defendi non posse sacra bella adversus Turcas, nec meliori jure scripta quàm si infidelis princeps jus aliquod in Christianorum provincias sibi vindicaret.* » Huic Perronii censure sic respondet Bossuetius: « *Illud perpendere noluit Perronius, Mahumetanos ac Turcas, ex quo extiterunt hostilem animum atque inexpiabile bellum professos adversus christianas provincias, meritò ut perpetuos hostes atque invasores haberi, qui etiam, ubi pacem se fovere simulant, nihil nisi bella cogitant, idque ex ipsis impiæ legis placitis, nullâ cum Christianis pacetutiâ, nullo fido fœdere, nullo unquam beneficio, nisi Cyclopiæ, ut extreme pereant quibus interim pepernisse videantur. Quo ergo jure quis dubitet justa Christianorum inter se adversus communem hostem fœdera?* » Defens. Declar. parte 1, l. 4, c. 15, p. 557.

« 2° De modo quo res in conciliis generalibus geri debeant, cum aliis theologis requirit Bellarminus, l. 2 de Conc. c. 19, ut *fiant conciliariter*, id est, more aliorum conciliorum. Porro omnium exemplar est Hierosolymitanum, Act. 15. Quomodò autem ibi tractata fuit ab ipsis Apostolis quæstio *legalium*? Ex utràque parte missi sunt ad concilium qui de hæc controversiâ inter se disceptarent, ut ostendunt ista Scripturæ verba, v. 2: *Statuerunt ut ascenderent Paulus et Barnabas, et quidam alii ex aliis...* et ex v. 7, *in concilio, magna fuit contentio*. Jam verò his edocemur, inquit Turnellius, l. 1 de Ecclesiâ, pag. 584, « 1° neminem esse à concilio excludendum qui audiri voluerit...; 2° magnam esse debere suffragiorum libertatem; 3° non aliâ conditione episcopis in concilio generali congregatis adesse Christum, assistentiâ et ope singulari Spiritûs sancti, quàm si adhibeant humana et ordinaria media industriæ, studiû, collationis, disputationis, ad veritatem detegendam, illustrandam et confirmandam. Deus scilicet, qui omnia *suaviter disponit* ac moderatur, viâ supernaturali apertâ et manifestâ hic non agit, sed occultâ Spiritûs subministratione; unde episcopos permittit omnibus infirmitatis humanæ periculis esse obnoxios, metûs scilicet, ambitionis, avaritiæ, cupiditatis, etc. Neque unquam promisit Christus se à conciliis hujusmodi pericula semper propulsaturum, quasi humanitatem omnem exuant episcopî, eo ipso quo congregentur in conciliis;

« sed hoc unum promisit, se ipsis adfuturum, quoties in nomine suo congregarentur, hoc est, servatâ suffragiorum libertate, et adhibitâ humanâ industriâ et diligentâ, veritatem sedulò inquirere. » Ex manifestâ illarum regularum infractione, statim rejectæ fuerunt tum Ariminensis synodus, an. 359, tum Ephesina, an. 449, quæ appellari meruit *Latrocinium Ephesinum*.

« Observandum est in concilio etiam generali, res quasdam *conciliariter* tractari posse, alias verò non ita. Id admittunt omnes theologi. Vide Bellarminum, l. 2 de Conc. c. 19, ubi loquitur de concilio Constantiensi.

« 3° Ut aliquid à concilio generali definitum habeatur tanquàm de fide, sedulò attendendus est tenor decreti; non enim sufficit rem esse in argumento fidei *definibilem*, et tractatam fuisse *conciliariter*, sed requiritur ut à Patribus concilii, certo et *firmiter* decreto, tanquàm de fide credendâ toti Ecclesiæ proponatur. Ita omnes theologi. 1° Audiatur Melchior Canus, de Locis Theologicis, l. 5, cap. 5, quæst. 4. « Summorum pontificum conciliorumque doctrina si toti Ecclesiæ proponatur, si cum obligatione etiam credendi proponatur, tum verò de fidei causâ iudicium est. Sed animadvertendum est diligentius, et quæ natura rerum sit de quibus iudicium est, et quæ verborum *proprietas et pondus*. Nimirum ecclesiasticæ doctrinæ quam amplecti etiam tenemur, non idem est gradus, nec omnia iudiciorum decreta eodem loco habenda sunt. Nonne igitur, dixerit quis, erit aliqua nota, quâ conciliorum iudicia de fide internosci queant? Erit planè. Prima, et ea quidem manifesta, si contrarium asserentes *pro hæreticis* iudicentur.... Altera nota est cum in hanc formam synodus decreta præscribit: *Si quis hoc aut illud censuerit, anathema sit*.... Tertia est si in eos qui contradixerint excommunicationis sententia *ipso jure* feratur... Quarta si quicquam expressè et propriè à fidelibus firmiter credendum, aut tanquàm dogma catholicæ fidei accipiendum dicatur, vel aliis similibus verborum contrarium; dicatur, inquam, *non ex opinione, sed certo et firmiter* decreto.... Porrò autem quæ in conciliorum vel pontificum decretis, vel explicandi gratiâ inducuntur, vel ut objectioni respondeatur, vel etiam *obiter* et in transcurso, præter institutum præcipuum de quo erat potissimum controversia, ea non pertinent ad fidem, hoc est, nou

« sunt catholicæ fidei iudicia. » Prolatus quibusdam de singulis rebus exemplis, sic concludit celeberrimus ille theologus: « Hæc in re operæ pretium me theologi facturum existimo, probando non omnia quæ etiam *abscisè et simpliciter* in conciliis affirmantur, fidei decreta esse. »

« 2° Reverè, præter decreta canonibus emissa, alia sunt de fide quæ à conciliis credenda proponuntur, scilicet in capitibus: Sed id colligitur, inquit Vasquesius, ex sine cuiusque sessionis, antequàm canones ponantur; et ubi hæc aut similia leguntur immediatè post capita et ante canones, ut in Tridentino, sess. 13, c. 8: *Placuit S. synodo hos canones subjungere, ut omnes, jam agnitâ catholicâ doctrinâ, intelligant quoque quæ ab illis hæreses caveri vitarique debeant*. Ratio hujus rei est, inquit Veronius, quia tam in capitibus quàm in canonibus propositiones Ecclesiæ, quid credendum, quid damnandum, continentur. » (Vid. Regulam fidei, c. 1. § 4, n. 5.)

« Id porò observandum cum eodem Vasquesio, ibidem, aliquando Ecclesiam suam definitionem confirmare testimoniis, ex quibus aliqua non efficaciter eam probant. Tamen quando Patres in concilio dicunt, ex hoc aut illo loco hanc aut illam veritatem Ecclesiam collegisse et colligere, quis, obsecro, fundamentum illud infirmum et incertum esse dicere audeat?

« Ex his sic colligit Veronius, ibidem: » Generaliter dicimus eorum quæ continentur in capitibus id solum et totum esse de fide quod definitur; seu, ut loquuntur iuristæ, *solum dispositum arresti*, seu contenti in capite aut canone, est de fide; *motivum verò arresti*, seu ejus probationes, non sunt de fide. Ratio est quia primum solum proponitur credendum et propriè definitur, non autem motivum seu probatio. Hinc plurima continentur in conciliis etiam universalibus quæ non sunt de fide, scilicet, quod in eo est *obiter dictum*, multò minus quod in sessionibus à variis prælatis, dum sententias dicunt, prolatum; multò adhuc minus quæ à doctoribus in discussionem rei definiendæ præmittuntur aut allegantur. Ratio generalis est, quia nihil horum definitur ab Ecclesiâ. »

« 3° Ab his principiis non discedit Bellarminus. Nimirum, l. 2 de Conc. c. 17, dicit concilium Lateranense V, sub Leone X, œcumenicum fuisse, et discretè atque expressè

« docuisse, pontificem esse supra omnia concilia.
 « Sed addit: Cùm autem dubium sit an hoc concilium rem istam definiat propriè, ut de-
 « cretam catholicâ fide tenendam, idè non sunt
 « propriè hæretici qui contrarium sentiunt,
 « sed à temeritate magnâ excusari non possunt. »
 Hic locus non est expendendi istam Bellarmini censuram, quam severè improbat ipse Veronius, ibidem, n. 2. Sed manifestum est, juxta Bellarminum, strictiùs ponderanda esse definitionum verba, ut determinetur an certo firmoque decreto aliquid tanquàm de fide credendum ab Ecclesiâ proponatur.

« Iniquent fortè adversarij, his omnibus annotationibus de decretis conciliorum, in incerto poni ipsas definitiones quæ sunt de fide, ac proinde ipsam Ecclesiæ auctoritatem subverti; verùm quàm vana sit hæc objectio, sic paucis demonstramus: Quæcumque sit de permixtis articulis catholicarum scholarum libertas, quæ supradictis annotationibus fundatur, eadem est omnium Catholicorum in universo orbe fidei professio; ergo non obstantibus illis annotationibus, agnoscantur et certa atque indubitata manent decreta fidei. Id unum colligere est, quod sæpiùs inculcat Bossuetus in suo Variationum opere, tyrannicam non esse auctoritatem Romanæ Ecclesiæ, illamque certo ac firmo decreto ab omnibus tenendo non definire, nisi quod necessarium est ad servandum fidei depositum.

« Ubi primùm cogitavimus de colligendis variis annotationibus circa Ecclesiæ decreta, breviter dicere mens nobis erit; sed ex gravitate argumenti prolixius illud tractare coacti fuimus, et, ut manifestum est, non ex privato nostro sensu, cùm omnia principè ipsi illustriorum theologorum verbis proferantur. Istud existimavimus maxime utilitatis fore, tum quòd in sequentibus Questionibus ad illas annotationes non semel remittemus, tum quòd inde patet quantum in controversiis de fide, et præsertim cum Protestantibus, curare debeat theologus, ne temerè aliquid dicat supremâ Ecclesiæ auctoritate definitum tanquàm de fide, aut ultra limites quos Christus posuit ejus infallibilitatem extendat; unde magnum causæ catholicæ detrimentum afferret. »

CAPUT VII.—AN SOLOS AD EPISCOPOS PERTINEAT IN CAUSIS FIDEI, JUDICANDI POTESTAS, ET EA QUIDEM INFALLIBILIS?

Sunt qui existiment, divino jure sic inter fi-

dei iudices referri presbyteros, ut eorum auctoritate ac definitivo suffragio, habeantur irrita episcoporum dogmatica decreta: sunt verò alij qui, licet presbyteris divinâ institutione concessum et impositum arbitrentur munus ferendi de ipsis dogmatibus iudicii, confiteantur tamen, eos non esse *necessarios* iudices: hoc est, illo etiam non fangerentur munere, fore nihilominus ut valeant episcoporum iudicia: quæ sententia longè, ut patet, à priori discrepat.

Propositæ mox questionì altera subjicitur quam disjungi non oporteat: esto, inquam nonnulli, in dirimendis fidei controversiis, iudicis auctoritas simplicibus non adscribatur sacerdotibus, at illos ab episcopis prius consuli omninè necesse est, quàm dogmaticum ullum edatur decretum: eaque si ommissa fuerit consultatio, inerrantè dono in iudicis episcopalibus præripitè locus. Quid de his omnibus quæ exposita sunt, sentiendum sà, sequentibus aperietur assertionibus.

ASSERTIO PRIMA.—*In causis fidei solis episcopi (quo nomine inprimis intelligitur summus pontifex) jure diuino competit auctoritas iudicandi.*

ARGUMENTUM PRIMUM.—*Ex Scripturis.*

Christianâ in Ecclesiâ controversias de fide ac moribus dijudicandi potestatem, soli divino jure obtinent illi quos solos et donatus Christus ipse voluerit: hanc enim auctoritatem quæ ad animarum salutem, et Ecclesiæ, quæ Christi regnum est, regimen maxime pertinet, jam ostendimus, et per se constat non ab alio quàm ab ipso derivari; ut autem liquèdè dignoscatur quos respiciat divina illius auctoritatis institutio, præstat oculis subjicere ultimos quinque Evangelij secundùm Matthæum versiculos: *Undecim autem discipuli abierunt in Galileam, in montem ubi constituerat illis Jesus; et videntes eum, adoraverunt, quidam autem dubitaverunt. Et accedens Jesus, locutus est eis dicens: Data est mihi omnis potestas in celo et in terrâ: exentes ergo docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, et Filij, et Spiritûs sancti; docentes eos servare omnia quæcumque mandavi vobis: et ecce ego vobiscum nunquam diebus, usque ad consummationem sæculi.*

Verbis illis auctoritatem iudicandi in causis fidei et morum significari, eamque infallibilem, satis ostendimus, tum etiam collatam hanc esse apostolis, eorumque successoribus. Nunc ad probandum aggredimur solis eam fuisse à Christo datam apostolis eorumque successoribus.

bus, nec in illorum propriè successoribus numerandos esse alios quàm episcopos : quo posito pronum erit colligere episcopis quidem, sed non presbyteris, seu sacerdotibus secundi ordinis, vindicandam esse ex jure divino potestatem dijudicandi ac definiendi causas fidei.

1° Solis quidem Apostolis, eorumque successoribus contulit Christus prædictam auctoritatem : fac enim, ut aliquot placet interpretibus, quingentos adfuisse tùm *fratres*, cùm Christus memoratum eddidit oraculum : certè quingentis illis fratribus quos inter aderant nullum proventi ad gradum seu ordinem fideles, haud illam imperitum esse potestatem : solos eà conferendâ allocutum esse Apostolos ipso aperte declaratur verborum contextu : *Undecim autem discipuli abierunt in Galilæam, in montem, etc. Et accedens Jesus locutus est eis dicens : Data est mihi omnis potestas, etc. Idem, si opus foret, confirmari potest scriptorum veterum peritissimorumque testimonio ; inter ceteros ita Tertullianus : « Duodecim præcipuos lateri suo adlegerat, destinatos nationi magistros : itaque uno eorum decusso, reliquos undecim, digrediens ad Patrem post resurrectionem jussit ire, et docere nationes intingendas in Patrem et in Filium, et in Spiritum sanctum. » De Præscript. cap. 20. Eundem in sensum S. Cyprianus : « Dominus post resurrectionem mittens Apostolos, mandat et dicit : Data est mihi omnis potestas, » etc. Epist. 25. Idem tradunt S. Athanasius, S. Hilarius ; eo ipso quo Christus determinavit expressè numero, quibus illam daret, quam constituebat auctoritatem, excluduntur ceteri quos eà impertiendâ non appellavit, neque designavit ; eaque excludendâ ratio maximè tùm attenditur, cùm agitur de potestate quæ ex debito non rependitur, atque pendet à mero imperantis beneplacito : solis igitur Apostolis eorumque successoribus dedit Christus necessariam sequendis atque resolvendis de Religione libitibus potestatem.*

Diximus, eorumque successoribus ; neque enim, ut alibi adnotavimus, interitura cum apostolis erat Ecclesia ; nec in ipsis exitum suum omnem habere potuit promissio ista Christi : *Ecce ego vobiscum usque ad consummationem seculi*. Hinc appositè S. Augustinus : « Nec Dominus illis tantùm Apostolis quibus se vivum etiam post resurrectionem dignatus est ostendere, sed et vobis, etc. ; nam illis loquebatur, et nos significabat cùm diceret : *Ecce ego vobiscum omnibus diebus*, etc. ; nunquid illi futuri erant

« usque ad consummationem seculi ? » Enarratione in psal. 48, sermone 1. 2° Apostolorum propriè successores, solos esse episcopos, non est ambigendum : solo in ordine episcopali assignarunt veteres etiam Ecclesiæ defensores seriem illam pastorum qui Apostolorum locum obtinerent, vicemque gererent. Propositâ illâ successione episcopali, hæreticos novitatis ac desertæ fidei arguebat S. Irenæus : « Habemus, » inquit, annuere eos qui ab Apostolis instituti sunt episcopi, qui nihil tale docuerunt, neque cognoverunt quale ab his deliratur. » Lib. 5 adversus hæreses, cap. 3. Eadem ratione revincit hæreses Tertullianus quæ se audent interserere ætati apostolicæ : « Evolvant, » inquit, ordinem episcoporum suorum, ita per successiones ab episcopo decurrentem, » ut primus ille episcopus aliquem ex Apostolis vel apostolicis viris, qui tamen cum apostolis perseveraverit (quales nempe Timotheus, Titus, Polycarpus, Ignatius), habeat auctorem et antecessorem. » De Præscript. c. 32. S. Cyprianus, auctoritatis et doctrinæ successionem pertinere ad episcopos egregiè testatur his verbis : « Per temporum et successio- rum vices episcoporum ordinatio, » et « Ecclesiæ ratio decurrit, ut Ecclesia super episcopos constituatur, et omnis actus Ecclesiæ per eosdem præpositos gubernetur. » Quod sanè dici non potuit nisi de successoribus apostolorum quos Ecclesiæ fundamenta (salvo Petri, de quo postea, primatu) vocabat Apostolos. Hinc meritò « sacrosancta synodus (Tridentina) declarat præter cæteros ecclesiasticos gradus, episcopos qui in Apostolorum gradus successerunt ad hierarchicum ordinem præcipuè pertinere. »

ARGUMENTUM II. — *Ex monumentis indubitatae traditionis.*

1° In conciliis generalibus sedere tanquàm iudices si datum divinitus sit presbyteris, iniquum foret sacris illis commemorandis cœtibus nullam haberi presbyterorum rationem, illosque omninò prætermittere, quasi in iudicum partes nullo modo vocatos : attamen solis attribuuntur episcopis synodi generales ; non alii quàm episcopi, ex quibus coalescant, appellantur ab ipsis generalibus conciliis, quantumque numero versarentur presbyteri in locis in quibus celebrata sunt. Sic à concilio generali secundo, seu Constantinopolitano primo, symbolum Nicænæ synodi nuncupatur « fides Patrum trecentorum decem et octo qui

« apud Nicæam Bithyniæ convenerunt. » Eodem modo indicatur illud symbolum ab Ephesini concilii Patribus : « Seipsos iisdem vocant « dacentorum et decem sanctorum episcopo-
« rum synodum. » De concilio Chalcedonensi eum loquuntur ejusdem synodi Patres, solos recensent episcopos, eosque appellant quingentos viginti sacerdotes. Hanc denominandi rationem secuti sunt Patres concilii sexti generalis, in commemorandis quinque priorum synodorum generalium iudiciis.

Inane quærit diviticulum qui dixerit eam ob causam solis adscripta fuisse episcopis concilia, quia inter iudices dignitate et auctoritate eminent, tam etiam quia longius esset cunctos qui adfuissent, recenseri presbyteros.

Facile obstrui potest duplex illud effugium : singulos si appellari oporteret, nimium fortè aliquando provehenda foret enumeratio : at eos summam, non sigillatim commemorare, id certè et brevi conficeretur, et majorem decretis conciliorum afferret auctoritatem. Eminent quidem ordinis præstantiâ episcopi ; at inter iudices fidei, divino jure si cooptati essent presbyteri, ad eos ut ad episcopos pertineret infallibilitatis activæ promissio : ab illis sicut ab episcopis, vim obligandi desumerent conciliorum decreta : tam in synodis, quando numero vincerent episcopos, nihil subesset causæ, cur eorum quoque non prævaleret sententia : eorum igitur nullam in computandis conciliorum ipsorum generalium iudiciis, mentionem saltem generatim injicere ; id porro nonne rationi repugnaret ac justitiæ ?

2° Non solùm convocandis qui jure divino dicant sententiâ in synodo, præmittuntur presbyteri, sed et verbis expressis testificatur probatissima traditio, non alios supremo illo jure constitutos esse fidei iudices quàm episcopos. De Arianis ad opprimendum S. Athanasium laicos advocare et incitare non veritas, ita conquerebantur Alexandrinæ synodi Patres, qui centum circiter aderant. « Si enim sibi « duntaxat, utpote episcopis, iudicium permisissent, quid opus comite et militibus ? » (Apud S. Athanas. Apologiâ contra Arianos, tom. 1.) Declarat octava synodus generalis non alios ex præscripto canonum ad synodum vocari quàm episcopos : « Nusquam sacri cano-
« nes, inquit, ut ad synodos principes seculares « cogantur, sed soli episcopi. » At iudices si forent cum episcopis presbyteri, cur et ipsi non vocarentur ad synodos, tam jure ubique

recepto vocari iudices omnes oporteat ad eos quibus præfecti sunt, dijudicandas causas.

Recentioribus quoque temporibus asseruerunt synodi, non alios quàm episcopos habere in conciliis jure proprio et ordinario vocem deliberativam, seu iudicandi potestatem : ceteras inter sic decernit synodus Burdigalensis, anni 1624 : « Sacro approbante concilio, decretis ultimi concilii inhærentes, opinionem « quorundam qui ausi sunt asserere præter « episcopos, quosdam etiam alios habere vo-
« cem decisivam in concilio provinciali, ut « erroneam judicamus. »

Iudicandi potestate carere presbyteros jam pronuntiaverat, anno scilicet 1585, aliud concilium Burdigalense. Eodemque anno Rhemense, anno autem 1565, in concilio Cameracensi, declaravit reverendissimus archiepiscopus (ejusdem præses), « ex concilio etiam « jurisperitorum, sibi et episcopis suis com-
« provincialibus duntaxat competere in sta-
« tuendis hujusmodi decretis definitivam et « decisivam, capitulis autem cathedralibus et « reverendis dominis abbatibus, aliisque reli-
« giosorum ordinibus concedi vocem consul-
« tativam. »

Ecclesiæ Romanæ Ecclesiarum matris ac magistræ traditionibus apprime consonat Gallicanarum illa synodorum doctrina : unde synodo Rhotomagensi consulenti de iis ad quos pertineret jus ferendi in conciliis suffragii, respondit Gregorius XIII, abbates commendatarios, capitulorum deputatos, « vocem duntaxat consultativam habere ; episcoporum « procuratores posse, si concilio provin-
« ciali placuerit, et decisivam habere. » Aliorum anteriorumque summorum pontificum pronuntiata referuntur apud D. l'Advocat, tractatu de Conciliis, et apud D. Corne, lib. cui titulus : Mémoire dogmatique, etc.

Ordinationis formam universo in orbe catholico probatam, ac proinde ut publicam, ita et certissimam sentiendi regulam complectitur Pontificale Romanum ; ex ipsius autem præscripto in ordinatione episcopi, conversus ad ordinandum consecrator ait : « Episcopam « oportet iudicare, interpretari, consecrare, « ordinare, offerre, baptizare et confirmare. » Sed in ordinatione presbyteri, dicit tantummodò : « Sacerdotem oportet offerre, benedi-
« cere, præsesse, prædicare et baptizare. » Quâ de causâ si iudices fidei haberentur sacerdotes, recensendis sacerdotum officiis ac mu-

neribus, neque illo in loco, neque in alio Pontificalis occurreret ulla mentio tantæ prærogativæ? Quo pacto contigit ut ordinandis presbyteris, silentio prætermissa fuerit, licet ubi de conferendo episcopatu regendæ destinato Ecclesiæ, tam accuratè, tam expressè memoretur?

De hæc eadem auctoritate Clerus Gallicanus, solemnibus suis in comitiis, oblata occasione mentem suam spontè ac dilucidè aperuit. In comitiis anni 1615, his Ludovicum XIII affatur vocibus: « Il n'appartient qu'aux évêques et aux docteurs par eux députés, de juger des livres de théologie. » In comitiis anni 1635, tum in comitiis anni 1681 definitum est; judicandi de fidei ac morum doctrinâ, non ad presbyteros, sed solos ad episcopos jus et auctoritatem pertinere. In actis verbalibus anni 1700, inter alia hæc maximè observatu digna leguntur: postquam retulit comitiorum præses, quibusnam in rerum adjunctis clerus Gallicanus *vocem deliberativam*, presbyteris procuratoribus provinciarum suarum constitutis concesserit, sic prosequitur: « Qu'il croyait que toute la compagnie conviendrait que MM. les députés du second ordre n'ont par eux-mêmes aucun pouvoir de décider sur les matières de doctrine et de morale, et qu'ils ne le pourraient prétendre qu'en vertu des procurations de leurs provinces. » Tum iisdem in actibus verbalibus hæc subjiciuntur. « L'assemblée ayant entendu la proposition de monseigneur le président, a résolu que lesdits sieurs députés du second ordre n'auront point, dans la présente assemblée, voix délibérative, mais seulement consultative. »

Hic subjungi operæ pretium est quæ anno 1717 exposuere 28 episcopi in scripto quod duci Aurelianensi administro regni obtulerunt: « L'Église est humble dans les pénitents; elle souffre dans les martyrs; elle médite dans les solitaires; elle écoute dans les peuples; mais elle ne décide et ne juge que dans les évêques. » In altero autem scripto quod eidem principi exhibuerunt, sic loquuntur: « Il n'est pas permis de douter que les évêques ne soient les seuls juges en matière de foi; que c'est un droit qu'ils ont reçu du Saint-Esprit. »

Opportuno in catalogo quem subministravit D. l'Advocat, appellantur in assertionis nostræ patrocinium versatissimi in ecclesiasticis annalibus historici, peritissimi omnium ordinum controversiæ ac theologi: citatos inter aucto-

res, nominandos curavit tanquam adversariis minimè suspectos, « Baium in epist. ad Sælonium, operum Baii parte 2, p. 8; Sancyranum (seu Petrum Aurelium) adversus Spongiam, p. 91; Arnaldum in notis ad S. Leonem, p. 895, tom. 2, colum. primâ; Julienum, tom. 1 Institut. theologiarum, dissert. 4, art. 2, q. 3; Catechismum Montepeliensem, tom. 2 edit. anni 1710, pag. 488. »

Hic aptari posset quod, referente Cicerone, dicere solebat quidam iudex, cum datis testibus alii tamen citarentur: « Aut hoc testium satis est, aut nescio quid satis sit. »

ARGUMENTUM III. — *Ex consecrariis adversantis doctrinæ, rationibusque theologicis.*

1º Presbyteros si Christus constituerit iudices fidei, nec legitimè nec validè haberi poterunt concilia, quibus in cogendis ordo ille iudicum prætermisus fuerit: ergo è synodorum œcumenicarum catalogo expungi deberent vel illa priorum ætatum concilia, quæ ipsi venerantur Protestantes: illis enim indicendis et cogendis sacris cœlibus nulla est habita ratio sacerdotalis ordinis. Prioribus illis in synodis generalibus, si procuratores excipias absentium episcoporum; personam iudicum non sustinuere presbyteri.

Nec leviter observandum est ultimâ in synodo generali, nempe Tridentinâ, ipsis episcoporum procuratoribus, si paucos exceperis, archiepiscoporum scilicet electorum, et Salisburgensis archiepiscopi, denegatam esse vocem quæ dicitur *deliberativa*, ideòque recusata est, ut plures per seipsos in synodum convenirent episcopi, quorum in eâ augeri numerum magnoperè intererat, majorem ut apud Protestantes haberet venerationem. Insigne illud factum qui attenderit, ille procul dubio fatebitur, longè abfuisse Tridentini concilii Patres ab existimando, inter fidei iudices adscitos esse divinâ institutione presbyteros.

2º Præter generales synodos, veteres et quidem celeberrimæ, appellari possunt, in quibus, quantumlibet, ut inter iudices sederent, presbyteros provocaret controversiarum quæ tum fervebant, natura seu gravitas, nulli tamen eorum iudicandi munere defuncti sunt: tales fuerunt habitæ de celebrandi paschatis tempore, quas Eusebius vocat episcoporum conventus et concilia. Tales fuerunt Africanæ synodi *de rebaptizatione*, sancto promovente

Cypriano; Antiochenæ annis 263 et 270, contra Paulum Samosatenum; Elibethana, quarto seculo; Arelatensis, anno 314; Laodicæna, anno 366 vel 367; Gangrensis eodem seculo.

5° In conciliorum collectionibus, præter illa quibus soli subscripserint episcopi, obstantibus licet plurimis presbyteris, quale fuit Hispalense (Séville), adstante religiosissimo clericorum cœtu, observantur alia multa quibus subscribentes presbyteri, subscribendi modo multum differunt ab episcopis: v. g., anno 448, particulari synodo ad proscribendam Eutychem ejusque dogmata celebratæ, sic ab episcopis subscriptum est: « Flavianus episcopus Constantinopol. definiens, seu judicans, subscripsit. » Sic autem à presbyteris: « Andreas presbyter et archimandrita, subscripsit in depositione Eutychem. » Tom. 4 Conc. Hanc in synodum hæc adnotavit Natalis Alexander: « Subscripserunt, inquit, episcopi triginta duo, abbates verò viginti tres: sed notandus est longè diversus subscribendi modus episcoporum et abbatum: illi enim subscripserunt hæc formulâ: Basilius N. episcopus, judicans subscripsit. » Illi verò sic: « N. presbyter et archimandrita, subscripsit in depositione Eutychem: quo ex discrimine colligitur episcopus adesse comitibus ut iudices, abbates verò ut honorificos spectatores: illos sententiam dicere, istos sententiæ ab episcopo latae assensum præbere. » Haud prætereundum videtur quod S. Bernardus presbyter et abbas, de quodam novatore scripsit ad Innocentium II: « Dicebam, inquit, scripta ejus sufficere ad accusandum eum, nec meâ referre, sed episcoporum, quorum esset ministrum de dogmatibus judicare. » Epist. 189.

4° Obvendiendum auctoritate hæresibus, non presbyterorum, at episcoporum judicia constanter opposuerunt synodi ac SS. Patres; his, v. g., compellat monitis Nestorium synodus Alexandrina: « Sentias autem et decemas que nos universi sive per Orientem, sive per Occidentem episcopi et magistri, præsulesque populorum credimus et docemus. »

Legatur epistola concilii Ephesini ad imperatores Theodosium et Valentinianum: « Per absurdum est, inquit, ducentorum et decem sanctorum episcoporum numero, et per ipsos reliquos totus orbis consentit, triginta tantum numero sese opponere. » Tomo 3. Eandem hæreticos reprimeandi rationem secuti sunt SS. Athanasius, Basilius, Augustinus et aliorum passim occurrunt testimonia, cum

ad orthodoxa dogmata, judiciorum auctoritate muniendi animum intenderunt. Eadem mente tradit S. Cyprianus, « hæreses inde obortas esse, quod episcopi contemnuntur, et frustra sibi blandiri eos qui, pacem cum episcopis non habentes, obrepunt, et latenter apud quosdam communicare se credunt. » Epist. 69.

5° Judicandi in causis fidei auctoritatem si Christus presbyteris contulerit, vel eam episcopis et illis conjunctim et indivisè, vel separatè et divisim suppeditavit; si conjunctim et indivisè, hoc est, si unâ et individuâ judicandi potestate donaverit tum episcopos, tum presbyteros, æqualis erunt auctoritatis jure divino utrique in dirimendis fidei controversiis: unum eodem jure constituunt judicium ordinem, quantumcumque aliunde antecellant episcopi: ergo generalibus in conciliis quocumque numero affluant presbyteri, voce deliberativâ non magis quàm episcopi poterunt defraudari; ergo episcopos si vincant numero, auctoritate quoque judicii eosdem superabant: presbyterorumque sententiæ tum erit inhaerendum, dissentiant quantumlibet episcopi: hinc in definiendum aliquod dogma quamvis conspirarent omnes omnino tam dispersi quàm congregati episcopi, irreformabilis haberi non posset definitio, si decreto illorum vel æqualis duntaxat presbyterorum numerus obstiterit: quod facillimè potest contingere, cum tanta sit eorum præ episcopis multitudo; ergo, etc.

Si autem dicatur episcopis et presbyteris separatè et divisim datam esse à Christo Domino judicandi auctoritatem, 1° ubinam revelatum est hanc aliis præter Apostolos, et quidem seorsim ab Apostolis fuisse subministratam? Legitur quidem apud S. Lucam, designatos esse à Domino 72, quos misit binos ante faciem suam in omnem civitatem, et locum quo ipse erat venturus, cap. 10. At de potestate judicandi in causis fidei, ne ullum verbum: ubi autem hanc enuntiat Christus, Apostolos, et eos quidem solos, ut ostendimus, alloquitur. 2° Si separatim ac divisim, fidei iudices, eosque pariter infallibiles constituerit Dominus episcopos et presbyteros, ergo statim atque constituerit prolatum esse ab ordine episcopali decretum aliquod dogmaticum, continuo erit illud suscipiendum, ipsique tum exterius, tum interiùs, etiam ante obsequendum est, quàm compertum sit quid de illo judicent presbyteri, hoc ipso certissimè erratori, quo irreformabile decretum reprobare aut labefacere attentarent. 3° Auc-

toritas illa adjudicandi fidei controversias quæ adscriberetur presbyteris, quo pacto valeret absolutum imperare atque obtinere obsequium, nisi indubitatis niteretur momentis? Nam dubiæ auctoritati indubitanter credere nemo sanæ mentis jusserit; an verò indubitata censori potest illa iudicandi auctoritas, quam et ordo episcopalis communitiam arbitratur, et sibi concessam inficiatur eorum longè maxima pars quibus fingitur esse vindicandam, tot aliunde impugnatam auctoritatis rationumque momentis, ut non nisi ad eludenda Ecclesiæ dogmatica ipsa decreta, conflictam illam esse, pro certo tenendum sit, ac manifestè appareat?

Solvuntur objecta.

Objic. 1°: Ipso jure divino et instituti sunt parochi, et eisdem competit munus ac potestas docendi; ergo ex eâ potestate si colligatur iudicis fidei constitutos esse divinitus episcopos, idem quoque colligi pronum est saltem de parochis.

Resp.: Non ex quocumque docendi munere et potestate colligimus, episcopis collatam esse à Christo necessariam iudicandis fidei controversiis auctoritatem; divino illos jure hæc auctoritate donatos esse, ex eo conficitur quòd ut successores Apostolorum et in pascendo grege dominico electi principes, acceperint à Christo docendi potestatem speciali perpetuæ infallibilitatis promissione communitam, quæ nascentes aut redivivos errores profigare, congruentibus hæreticis pœnis coercere, salvum et integrum ab imminenti periculis præstare valeant commissum sibi apostolicæ fidei depositum.

Verbis ut Bossuetii utamur depromptis ex celeberrimâ quam habuit oratione ad clerum Gallicanum de unitate fidei: « C'est dans le « Saint Siège principalement, et le corps épiscopal uni à son chef, qu'il faut chercher et « trouver le dépôt sacré de la doctrine ecclésiastique, confié aux évêques par les Apôtres. » Quo ex principio illud consequitur, quod idem observat præstantissimus ille defensor Ecclesiæ, lib. 2 Variationum cap. 15, in causis fidei genuinos esse iudices episcopos, ad eosque solos definitionem jure divino pertinere.

Absit tamen ut parochis adjudicare velimus profectam à jure divino institutionem: at eodem jure (nec abnuunt), subjiciuntur episcopis, sicut septuaginta discipuli Apostolis; disponente quidem Christo, erudiendis desti-

nantur populis, at missionem seu institutionem canonicam mutantur oportet ab episcopis, doctrinamque tradant quæ primariis ab illis approbata sit et manaverit pastoribus. Haud suspicari licet ab orthodoxâ unquam fide defecturam esse sacerdotum secundi ordinis maximam aut etiam majorem securiè partem: tum enim nimum in periculum errandi concjiceretur fidelium societas, illorum solita documentis imbui: ad solos nihilominus episcopos, ut probatum est, refertur activæ infallibilitatis divina promissio, neque in fidei placitis, ac fidei christianarum institutionum ministerio consistet ordo sacerdotalis, nisi quatenus episcoporum decreis et institutis constanter inhæreat.

Eò falluntur adversarii, quòd non satis advertant quantum differat à iudicis auctoritate jus ac munus docendi, quale exercetur à sacerdotibus secundi ordinis; docent parochi, docent etiam illi qui ad prædicandum approbati sint presbyteri; nec ideò tamen munere defunguntur iudicis; tribunali carent, in quò sententias dicere valeant; *coercitivâ* carent auctoritate quâ delinquentibus obstinatis debitas possint irrogare pœnas: at ipsimet potestate *legislativâ* pollent, et quidem divino jure episcopi, ut suo loco speciatim demonstrabitur: potest ordo episcopalis in causis fidei et condere decreta quibus universæ debeant obsequium Ecclesiæ, et adhibere anathemata quibus universo in orbe constringantur, qui pertinaciter restiterint: nec mirum, cum Ecclesiæ gubernandæ præpositi sint à Spiritu sancto episcopi; hæc est igitur summa divine ordinationis: Ecclesiæ Dei regendæ præposuit Apostolos; tante administrationis mueri, adjunxit dirimendarum de religione controversiarum potestatem, et eam quidem infallibilem; in episcopos tanquam in Apostolorum hæredes transmittendam statuit plenitudinem hæc potestatis, immortalis necessariam Ecclesiæ; comprobata ab episcopis, et irreformabili determinatam iudicio doctrinam, sacerdotes secundi ordinis, ipsimet parochi in plebes sibi commissas fideliter transfundendam accipiunt ac trahunt; sic riget *totum corpus* (Christi morale) *compactum et connexum per omnem juncturam subministrationis, secundum operationem, in mensuram uniuscujusque membri, augmentum faciens in ædificationem suam in charitate*, ad Ephes. cap. 4, v. 16.

Objic. 2°: Habetur tanquam insigne conciliorum exemplar synodus Hierosolymitana 11

quâ in actis Apostolorum : illâ autem in synodo, iudicium partes egisse ipsos presbyteros demonstratur vel solâ et obviâ gestorum expositione : exorta fuerat contentio de adigendis ad legale circumcisionem, ipsis qui ex gentibus crederant : *Statutum est ut ascenderent Paulus et Barnabas et quidam alii ex aliis ad Apostolos et presbyteros in Jerusalem super hanc questionem*, Act. Apost. cap. 15, v. 2. Conveniuntque Apostoli et seniores videre de verbo hoc, v. 6; in epistolâ synodicâ quæ missa est Antiochiam hæc leguntur : *Apostoli et seniores fratres, his qui sunt Antiochiæ et Syriæ, v. 25, visum est Spiritui sancto et nobis, nihil ultra imponere vobis oneris quàm hæc necessaria, ut abstinatis*, etc., v. 28 et 29; cùm autem versaretur in Syriâ et Ciliciâ Paulus, præcipiebat custodire præcepta Apostolorum et seniorum, v. 41. Eundem Apostolum, iidem qui synodo Hierosolymitanâ interfuerant Apostoli, sic alloquuntur, anno à celebratione concilii septimo : *De his autem qui crederant ex gentibus, nos scripsimus iudicantes ut abstineant se ab idolis, immolato*, etc. Act. Apost. cap. 21, v. 25. *Seniorum* nomine idem significari quod *presbyterorum*, notissimum est. Præterea nemo dubitat, quin suffragii *definitivè*, Barnabas, Silas, et Judas septuaginta inter discipulos, nec proinde in episcopis numerati.

Resp. 1° : Ex his omnibus si concludendum esset, jure divino, quod violari nefas, competere simplicibus presbyteris, in causis fidei, auctoritatem iudicium, quâ ratione jus illud, vicinis etiâ ævo apostolico temporibus aut ignorari potuisset ab universâ Ecclesiâ, aut ab eâdem toties proculcari? Revocentur ad mentem quæ retulimus tum de variis conciliis particularibus, habitis de tempore celebrandi paschatis, de rebaptizatione, etc., tum de prioribus ipsis generalibus synodis, quæ certè noluisset deici ex gradu presbyteros, ac nobilissimum jure destitui, quod et ipsis Christus contulisset, et religiosè agnovissent Apostoli.

2° Hanc esse simplicibus sacerdotibus asserendam iudicandi auctoritatem, firmâ nullâ concluditur argumentatione ex actis Hierosolymitanæ synodi, nisi saltem ostendatur, et quidem excussâ omni dubitatione, verbo *seniores*, seu *presbyteri*, in objectis Scripturæ testimoniis significari sacerdotes ad episcopatum non proventos; id verò, nedum remotâ omni ambiguitate adstruat, ostendî potest voce illâ, *seniores*, *presbyteri*, in scripturis novi Testamenti, ut simplicibus sacerdotes,

ita et ipsos designari episcopos; tum etiâ in Actibus Apostolorum ubi agitur de Hierosolymitanâ synodo, voce illâ intelligi posse (quod solvendæ objectioni satis est) imò et intelligendos esse sacerdotes episcopali dignitate præditos.

Nomine quidem isto, *seniores*, seu *presbyteri*, novo in Testamento nuncupatos esse non solum simplices sacerdotes, verùm etiâ episcopos, pluribus evincitur obviâ testimoniis; 1° ad Timoth. cap. 4, v. 14 : *Noli*, inquit Apostolus, *negligere gratiam quæ in te est, quæ data est tibi per prophetiam, cum impositione manuum presbyteri*, hoc est, senatûs Ecclesiæ seu episcoporum, neque enim episcopum ordinasset simplices presbyteri. Ad Titum cap. 1, v. 5 : *Reliqui te Crete, ut ea quæ desunt corrigas, et constituas per civitates presbyteros*. Hoc nomine à S. Paulo episcopos appellari, ipso patet contextu, unde v. 7 : *Oportet enim, inquit, episcopum sine crimine esse, sicut Dei dispensatorem*, etc. Apud antiquissimos Patres, nomen, *seniores*, seu, *presbyteri*, episcopis etiâ describitur; ita SS. Clemens Romanus, Polycarpus, Irenæus; ita Papias, Clemens Alexandrinus, Tertullianus, etc.; quin et ipsos summos pontifices, prædicto vocabulo nuncupat S. Irenæus : sic enim loquitur epist. ad Victorem Papam : « Presbyteri ante Soterum, qui Ecclesiæ cui tu jam præes, præficebantur, » etc.

Hoc ipso autem quo prioribus Ecclesiæ temporibus, commune fuerit tum episcopis, tum ordine ac dignitate inferioribus sacerdotibus, nihil velat quominus verè censeantur episcopi *seniores* illi qui Hierosolymitanâ in synodo iudicasse dicuntur cum Apostolis; licet enim adhibeatur commune pluribus nomen, non ideò omnibus qui appellântur hoc nomine, munus idem imponitur et officium : postulat usitata et æquissima interpretandi ratio, ut ad eos restringatur, munus de quo agitur et officium, ad quos certè pertinere aliunde constiterit, et ad quos reipsa nominis exponendi significatio determinatur ex ipsis rerum adjunctis atque ex subjectâ, ut aiunt, materiâ. Jam verò et Scripturæ et illibatæ traditionis, quæ deprompsimus argumentis constat, munere et officio iudicandi de causis fidei, certissimè jure divino defungi episcopos; nec affirmari posse, eodem jure sedisse Hierosolymitanâ in synodo tanquàm iudices fidei, simplices presbyteros, nisi vel gravissimæ adversus sacerdotalem ordinem, injustitiæ, vel propriæ suæ constitutionis, essentialisque sui regiminis ignorantur

aut oblivioni insimuletur ac redarguatur universalis ipsa Ecclesia; ne igitur tanta Ecclesie cui perpetuò dedit Christus, inuratur injuria, nonne dicendum foret, si judicandi munus, simplices presbyteros prædictâ obisse in synodo, putandum sit, hanc illis tum impertitos fuisse auctoritatem Apostolorum concesso ad tempus privilegio, quod expedire censuerint ad instaurandam facilius ac citius laborantem concordiam?

Haud abs re erit advertere, Hierosolymitanæ temporibus synodi, paucos in Ecclesiâ versatos esse sacerdotes qui episcopalem ad gradum non essent promoti: namque, ut observat doctissimus Petavius: « Cùm Religio christiana progressionem in dies faceret, perque civitates et populos propagaretur increbrescente multitudinem, opus fuit paratam esse copiam episcoporum, qui ad urbes et provincias christiano partas nomini, cum potestate mitterentur, ut ea quæ ab solis episcopis administrabantur, præstare possent: ejusmodi sunt clericorum ordinatio per manuum impositionem, confirmationis sacramentum, et alia quædam quæ simplices presbyteri non attingebant. »

Quod objicitur in septuaginta discipulis habitos fuisse Barnabam, Judam et Silam, nec proinde episcopali insignitis dignitate, negamus eam consequentiam: nihil enim obstat quin ex septuaginta discipulis aliqui ad episcopatum evecti fuerint, eâ maximè de causâ, quòd sicut adnotantem audivimus Petavium, multiplicatâ continuò Christianorum gente, opus esset ministrorum copiâ, qui munia inire possent, quæ sunt episcoporum propria.

Cæterùm Barnabam fuisse episcopum evincitur Actuum Apost. cap. 13, in quo dicitur Saulo et Barnabæ impositas esse manus ad opus ad quod assumpserat eos Spiritus sanctus: ergo ut Paulus, ita et Barnabas episcopus; quin et ante finem seculi quinti colebatur tanquam Apostolus.

In utraq; Ecclesiâ, Latina scilicet et Græcâ, colitur quoque Silastanquam Apostolus: idem verò, et Judas, cui cognomen Barsabas, Act. cap. 13, dicuntur *prini in fratribus*, sive, ut legitur primigenio in textu, *præpositi*, quos placuit Apostolis mitti Antiochiam: *ἄνδρας ἁγνομένους ὑπὸ τοῖς ἀδελφοῖς*, quod ad episcopos potius quam ad simplices sacerdotes referri potest.

Inst.: Qui seniores vocantur in agitatâ de legalibus controversiâ, erant presbyteri urbis Hierosolymitanæ: dicitur enim Paulum et Barnabam et quosdam alios ascendisse ad *Aposto-*

los et presbyteros in Jerusalem, Act. Apost. cap. 15, v. 2. Ergo vel inter simplices sacerdotes collocatur oportet illi presbyteri, vel asserendum plures fuisse urbis Jerosolymæ, cui jam præerat Jacobus Apostolus, episcopos: quod à disciplinâ ecclesiasticâ plurimum alienum est.

Resp.: Aliud est seniores illos versatos fuisse Hierosolymis, aliud fuisse Hierosolymitanæ civitatis presbyteros; vigilantique verbo usus est S. Lucas in Actis Apostolorum, ad utrumque discernendum: in objecto enim mox testimonio dicuntur ascendisse Paulum et Barnabam ad *Apostolos et presbyteros in Jerusalem*, non dicitur ad presbyteros Jerusalem seu Jerosolymitanæ urbis. Idem observare licet Act. c. p. 16, v. 4. Paulus et Timotheus dicuntur civitatibus per quas transirent, dogmata tradidisse quæ erant *decreta ab Apostolis et senioribus qui erant Jerosolymis*. Notanda sunt hæc verba, *qui erant Jerosolymis*; ibi aderant quemadmodum aderant Apostoli: seniores autem illos contendimus totidem fuisse episcopos: cùm enim alii nulli iudices in definiendâ quæstione de legalibus memorentur præter Apostolos et seniores, si seniores illi excludantur ab episcoporum numero, nulli cùm Apostolis convenissent in synodum episcopi, ad quam tantoperè ipsos compellebat et debita Apostolis reverentia, et gravitas djudicandi quod universæ intererat Ecclesie, negotii: ad hæc adijce quæ hæc de voce, *seniores*, supra exposuimus.

Inst. iterùm: Actuum cap. 20, qui versu 17, *maiores natu Ecclesie*, seu presbyteri, iidem dicuntur advocati ab Epheso cujus episcopus erat Timotheus, et qui tum Mileti videtur adfuisse: *à Mileto autem mittens Ephesum* (Paulus), *vocavit majores natu Ecclesie*, v. 17: at quis putaverit presbyteros, totidem fuisse cum Timotheo urbis Ephesinæ episcopos? nonne videatur potius eos omnes simplicibus annumerandos sacerdotibus? Alios saltem ex illis in simplicium sacerdotum, alios in episcoporum ordinem referri necesse est, ut placuit Theodoro, SS. Chrysostomo, Hieronymo, et remotiori ætate S. Irenæo sic loquenti: « Paulus in Mileto convocatis episcopis et presbyteris, qui erant ab Epheso et reliquis civitatibus. » Lib. 3 adversus hæreses, cap. 14. Illos tamen omnes seniores sic alloquebatur Apostolus: *Attendite vobis et universo gregi, in quo vos Spiritus sanctus posuit episcopos regere Ecclesiam Dei*, Act. cap. 20. Regeundæ autem Ecclesie

officio ac muneri adjunctam esse iudicandi potestatem nemo negaverit : ergo et eâ præditi sunt cum episcopis simplices sacerdotes.

Id confirmari potest illis verbis Domini Apostolos alloquentis : *Sicut misit me Pater, et ego mitto vos.... accipite Spiritum sanctum; quorum remisistis peccata, remittantur eis; et quorum retinueritis, retenta sunt*, Joann. cap. 20, v. 23, etc. Iudicandi potestatem complectuntur illa verba : *Sicut misit me Pater, et ego mitto vos*. Ergo et in ejus consortium vocantur simplices sacerdotes, sicut et potestatis remittendi peccata facti sunt participes:

Resp. : Sunt qui existiment commune quidem fuisse episcopis ac simplicibus sacerdotibus nomen *presbyteri*, non verò nomen *episcopi*; ita Nicollus, tract. cui titulus : *Les Prétendus Réformés convaincus de schisme*, chap. 10. Illic arbitrantur ad solos spectare episcopos hanc Apostoli admonitionem : *Attendite vobis et universo gregi, in quo vos Spiritus sanctus possit episcopos regere Ecclesiam Dei*. Huic illius testimonii interpretationi favet concilium Tridentinum, sess. 25, cap. 4, neque ex eâ consequitur, plures extitisse simul Ephesinæ episcopos Ecclesiæ; sed plures Ephesum Asiæ metropolim tum convenisse episcopos, aut inde à vicinis advocatos civitatibus : quod quidem declaratur ipso quod objicitur, S. Irenæi testimonio. Sunt verò theologo, quos inter Carolus Witasse, Tract. de Ordine, quæst. 1, cap. 1, assert. 4, qui post S. Chrysostomum, Theodoretum, Theophilactum, et episcopis et presbyteris inditum fuisse censeant nomen *episcopi*, quamquam dignitate et auctoritate episcopos antecellere certò crediderint : quemadmodum parem inter se honoris ac potestatis gradum non obtinent, quicumque magistratus nomine donantur, neque omnes quos Christi ministros appellaveris.

Priorem si interpretationem sequaris, quam tenuerunt S. Epiphanius et alii, fatearis oportet adducto in textu regimen Ecclesiæ solis illis attribui, qui apud nos episcopi nuncupantur. Expositionem alteram si anteposueris, pronum est ut asseveres ipsos qui episcopatum non attigerint, sacerdotes, administrandæ Ecclesiæ præpositos esse à Spiritu sancto; hæc in sententiâ, (quæ probanda nobis minime videatur) respondendam est non eandem tamen in regendâ Ecclesiâ auctoritatem esse adscribendam episcopis et simplicibus presbyteris, sed illis principalem ac primariam, his verò secundariam, et subordinatam; porrò in gra-

vioris momenti negotiis et maximè in causis fidei, ad principales iudices pertinere divinè jure definitum suffragium; rem ita se habere in Ecclesiæ regimine, solosque propriè episcopos fuisse à Christo Domino constitutos fidei iudices, evictum est omni argumentorum genere.

Verbis illis : *Sicut misit me Pater, et ego mitto vos*, alloquitur Christus Apostolos, quos præcellentis auctoritate muniendos curavit ad prædicandum omni creaturæ Evangelium, omniaque novæ legis conferenda sacramenta, his autem verbis : *Quorum remisistis peccata, remittantur eis, etc.*, administrandi sacramenti penitentis potestatem contulit iisdem quidem Apostolis, verùm quatenus etiam sacerdotibus, sicut perpetuâ traditione, tum universalis Ecclesiæ præxi et declaratione compertum est; unde in Ecclesiâ penitentis sacramentum conferre possunt quicumque præter sacerdotalem characterem, approbationem ac jurisdictionem ordinariam aut delegatam ad hoc munus obtinuerint.

Objic. 5° : *Annales Ecclesiæ* quisquis illustraverit, fatebitur sedisse in conciliis tantquam fidei iudices cum episcopis presbyteros; talisse cum iisdem *definitum suffragium*, synodorum decreta subscriptione sua confirmasse; epistolas synodicas eorum quoque nomine christianum per orbem disseminat; quin et ab illis, cum adesse conciliis non poterant, deputatos esse qui vicem ipsorum gererent. Hæc patent conciliorum collectiones l'Abbaï et Harduin evolventibus, nec possunt ad *consultationem*, ut aiunt, vocem detorqueri, nam vel priorum inter conciliorum generalium præsides recensentur presbyteri. Concilio Nicæno præfuerunt cum Osio Cordubensi episcopo Vitus et Vincentius presbyteri; Ephesinè cum S. Cyrillo Alexandrino, Arcadio et Projecto episcopis, Philippus presbyter; Chalcedonensi cum Paschasio et Lucentio episcopis, presbyter Bonifacius. Numquid à iudicium officio et munere excluderentur, qui ut præsides primas in synodis partes agerent? Nihil subest causæ cur presbyteris, episcoporum absentium procuratoribus, aut aliis negata censeatur vox *deliberativa*, quos refertur iudicasse ac more episcoporum subscripsisse. Hæc autem causas religionis dijudicandi vera potestas, licet quoad exercitium, auctoritati pastorum principum subdita, non ab alio fonte quam divinâ institutione profluit : conjungitur enim cum speciali sancti Spiritus præsidio quod pollicitus est

Christus, quodque ab Ecclesiae non pendet concessione et arbitratu. Nōrunt omnes quantum in synodis Pisanā, Constantiensi et Basiliensi valuerit auctoritas presbyterorum.

Resp. : Probari haud satis est multis in conciliis partes omnes iudicium explevisse presbyteros : probandum insuper incumbit hoc illos munere et officio functos esse divino adminiculante jure : id verò probari non posse declarant quae congressimus ad assertionem nostram argumenta, quibus hæc addere juvat. Tridentinā in synodo diu disceptatum fuit utrūm Cassinensibus tribus abbatibus definitivum concederetur suffragium : ac tandem suadente cardinali Montano statutum est, ut concors trium illorum abbatum sententia *pro uno haberetur suffragio*. Plerisque in synodis septimum usque ad seculum coactis, nulla inicitur mentio subscriptionis presbyterorum ; à pristinis quidem temporibus invaluit consuetudo concedendæ procuratoribus episcoporum *vocis deliberativæ*; sed illam cum ut deputati ab episcopis haberent, minimè consequitur divino instituto ac proprio veluti jure eos esse in fidei iudicibus positos aut ponendos.

Quod objicitur, ad concilia missos esse ab ipsis presbyteris procuratores, id rarissimè contigit, nec nisi recentioribus in vectum ætibus : non id igitur argumento est institutionis divinæ et suapte naturæ perpetuæ, maximè cum procuraciones illas admittere aut repudiare in episcoporum potestate positum sit, ut inter cætera in concilio Rothomagensi anno 1385 et comitiis cleri Gallicani ann. 1700 declaratum est. Ex eo quòd dixerint nonnumquam in synodis presbyteri, sese eandem confirmare decreta, præterquam quòd id confirmandi genus ad simplicem consensum et adhesionem perse revocari queat, sicut dicitur firmatum esse à daconis subscribentibus habitum sub Gregorio III Romano concilio, hoc unum. ex tali confirmatione ad summum colligi potest, celebratas nimirum fuisse synodos, in quibus tanquam iudices sese gesserint presbyteri: talia autem munia illos obisse, tanquam *necessarios, divinitusque constitutos iudices*, nullo modo conficitur. Nec ad istud impugandum adjuvant quæ referuntur de presbyteris qui conciliis Pisano, Constantiensi et Basiliensi interfuerunt : ut ab hoc ultimo exordiamur, constat, ut animadvertit D. l'Advocat, in eā motam non fuisse de suffragii definitivi attributione controversiam, nisi sessionibus 34 et 35, quibus, œcumenicitate ipsius jam dilapsa

Eugenium IV pontificali dignitate exuere attemptavit.

De concilio Constantiensi' dum verba facit Gersonius, quædam ille interposuit obscura et ambigua, unde patrocinium accersere conantur adversarii : at ne tempus conteratur in eorum explicatione, de quibus adiri potest D. Corgne, *Mémoire dogmatique*, pag. 227 et seq., ea si explanari non possent, dicendum foret oppositam omninò sententiam apertè doctorem illum amplexum esse scripto cui titulus : *Conclusiones quædam sub quibusdam articulis ponendæ, sub finem sermonis de Purificatione Mariæ Virginis* : « Ad episcopos, inquit, spectat de jure divino, et quibusdam de piâ consuetudine legitime præscriptâ, propositionem aliquam hæreticam, hoc est, hæreticam discernere vel determinare, neque doctrinaliter, sicut doctores theologiæ possunt, sed etiam judicialiter. »

Hæc in controversiâ majorem præ se fert auctoritatem cardinalis Cameracensis (d'Ailli) cujus verba objectioni solvendæ idonea, non piget exscribere : « Distinguendum, inquit, de agendis in concilio, quia vel ipsa essent quæ solum pertinerent ad fidem catholicam, sacramenta et purè spiritualia ecclesiastica, de quibus antiquitus inter sanctos Patres, in conciliis generalibus agebatur, in quo casu sæpè loquuntur jura canonica, et de iis in præsentem nihil statuitur; vel illa essent pertinentia ad exterminationem præsentis schismatis, et unionis, et pacis integræ procèrandæ. »

Quoad ultima hæc duntaxat capita vocem *deliberativam*, seu, ut ait, *determinationem conclusivam*, presbyteris, quin et ipsis principibus secularibus, eorumque legatis arbitratur esse tribuendam, *Concil. tom. 12*. At certè non jure divino; neque enim putavit, spiritualibus in causis, quamvis meram pertinerent ad disciplinam, auctoritatem judicandi ipsis secularibus principibus esse divinitus collatam. Pisanā ex synodo cum nihil deponatur quod principis jam positus expediri facili nequeat, ab ulteriori expositione supersedeimus. De illâ, si placuerit, consule D. l'Advocat, tractatu de Conciliis, et D. Corgne, *Mémoire dogmatique*.

Ad pleniorē propositæ quæstionis intelligentiam atque elucidationem, quædam hic adjicienda duximus: contendant licet nonnulli iudicium propriè manus nunquam ullos obisse presbyteros in causis fidei, neque ultra præsti-

tutos consuitoribus limites potuisse, concedente licet Ecclesiâ, procedere, contrariam tamen ultrò fatemur tenendam esse sententiam, obvioque et naturali sensu intelligenda esse, quæ ad concessionem illius muneris pertinent testimonia : quâ autem ratione potuerit illud communicare et impertiri Ecclesiâ, quod non aliunde quàm à Spiritu sancto accipi posse videatur? Sunt qui existiment, dùm ordinantur sacerdotes, eos inchoatam et quasi radicalem recipere dijudicandi causas ipsas fidei, potestatem, quæ tamen ab illis adhiberi nequeat, nisi concedente quibus voluerit Ecclesiâ, eorum modo, quo acceptâ per sacramentum ordinis potestate remittendi peccata, opus habent nihilominus approbatione et jurisdictione ordinariâ vel delegatâ ; at in ordinatione quidem sacerdotum, sic eos alloquitur episcopus : *Quorum remisistis peccata, remittuntur eis, et quorum retinueritis, retenta sunt*; verùm de potestate judicandi ne unum quidem emittitur verbum; aliam itaque putamus incundam esse viam hujusce questionis explicandæ, nec ita implicatum esse hunc nodum, ut nisi secundo solvi non possit.

Ad obeundum judicandi munus requiritur potestas jurisdictionis : hanc subministrare valet Ecclesiâ, non solum ubi agitur de informandâ disciplinâ, verùm etiam ubi de pendendis, dirimendisq; causis fidei; sed illam potestatem qui sic adepti fuerint, non idcirco evadunt judices *ordinarij ac necessarij* in controversiis quæ ad religionem pertinent: non idè efficiuntur membra corporis illius à Christo constituti, cui custodiendum speciatim mandaverit depositum fidei, et Ecclesiæ administrationem adjunctâ infallibilitatis perpetuâ et absolutâ promissione. Itaque donati qualicumque privilegio simplices presbyteri, nunquàm de causis Religionis eadem auctoritate judicant, eodemque jure, quibus episcopi, Apostolorum successores et hæredes.

Verùm, inquit, dùm inter judices fidei cooptantur aliqui in concilio generali, nonne tunc cum episcopis supremum constituent Ecclesiæ universalis tribunal, idemque infallibile, cum ipsam suapte naturâ representet? Ergo necesse est ut ex episcopis simul et presbyteris tunc coalescat infallibilis Deo providente conventus: quod fieri non potest nisi divinæ institutionis virtute, quæ cum ad episcopos, tum etiam ad presbyteros judiciorum tunc consortes individuâ subministratiōe pertineat.

Resp. : Cùm dixeris tum ex episcopis, tum ex presbyteris, cum *definitis* suffragij jure donantur in synodo generali, constare supremum et infallibile tribunal Ecclesiæ, sic intelligenda est hæc propositio, ut ad illud constituendum tribunal, representandamque Ecclesiâ, id conferre censeantur presbyteri quod præstare possunt utentes derivato ab ipsâ Ecclesiâ privilegio; deliberant, judicant, decernunt sive quæ ad disciplinam, sive quæ ad ipsam spectant doctrinam; nec idè tum assurgunt aut assurgere possunt ad episcoporum gradum et ordinem; non id auctoritatis atque juris assequuntur quod episcopalem characterem, divinâ institutione postulat; nec haberi possunt fidei judices necessarij, et à Christo componendis de religione controversiis destinati. Quapropter soli episcopi perfectè et *proprio jure* universalem Ecclesiâ judicantem representant, seu pastorale illud corpus, cui ut diebus omnibus adesset, speciali promissione Dominus sese distinctè obstrinxit; solis ergo ex episcopis, qualescumque illis alij adjungantur judices, supremum constat Ecclesiæ tribunal, quâ parte necesse est ad *exercendam infallibilitatem Ecclesiæ promissam*; nec ab aliorum judiciis vis illa decretorum repetenda est, quæ internum et absolutum exigere et imperare valet obsequium.

Obj. 4° : Olim, *communi presbyterorum consilio Ecclesiæ gubernabantur*. Hæc sunt verba S. Hieronymi in cap. primum epist. ad Titum; ita etiam S. Cyprianus epist. 71 ad Quintum. Hinc ab auctore Constitutionum apostolicarum c. 28, presbyteri dicuntur *synedrium et senatus Ecclesiæ*. Hinc appellant eos episcopi *confratres suos, consacerdotes, cooperatores, collegas, assessores*. Hinc Magnesianos sic hortatur S. Ignatius Martyr : « In concordia studeat omnia operari præsidente episcopo in loco Dei, et presbyteris in loco sessionis Apostolorum. » Tanta est in regendâ Ecclesiâ, hierarchiæ in muneribus, episcopis cum presbyteris communitas, ut exclamare non dubitaverit S. Hieronymus : « Quid facit exceptâ ordinatione episcopus, quod non facit presbyter? » Ecclesiâ igitur constitutioni et vulgatæ traditioni renitentur, qui presbyteros à ministerio dijudicandi cum episcopis æquo jure controversias fidei, ablegatos voluerint.

Resp. : Inoleverat quidem saluberrimus ille usus, ut Ecclesiæ, communi consilio ab episcopis et presbyteris gubernarentur; nec idè unquàm catholicâ in Ecclesiâ creditum est,

eadem prorsus omnia episcoporum munia, simplicibus quoque sacerdotibus, voluisse Christum esse communia; non adscripta presbyteris administratio sacramenti ordinationis, non attributum confirmandi baptizatos ordinarium ministerium; non assignata potestas episcopos deponendi; non lege ullâ divinâ præstituta illa, quæ quondam vigeat, communis simplicibus sacerdotibus cum episcopis, quasi pari curâ et sollicitudine, Ecclesiam administrandi ratio et consuetudo. Haud igitur illa argumento est, divino jure communem fuisse episcopis et presbyteris potestatem ferendi iudicii in definiendis fidei controversiis: quinimò probavimus rarè admodum prioribus Ecclesiæ seculis, si procuratores episcoporum excipias, adscitos esse presbyteros ab episcopis inter iudices fidei.

Civitatis quidem clericos congregavit S. Alexander Alexandriæ episcopus, ut Arii sociorumque ejus depositioni suffragarentur. Sed nudam simplicemque adhesionem illud invehbat suffragium, ut significat ipse sanctus ille pontifex: « Decet enim, inquit, vos quæ à me scripta sunt scire, et unumquemque, ea quasi à se exarata essent, corde retinere. » Epist. S. Alexandri apud Cotellierium in caput 28 Constitutionum apostolicarum. »

Plus afferre momenti licet videantur decantata toties à Protestantibus ista S. Hieronymi verba: « Quid facit exceptâ ordinatione episcopus, quod non facit sacerdos? » attamen ejusmodi effata liquet non esse absque ullâ restrictione exponenda: sicut cum generatim dicitur sede vacante episcopali devolutam esse exceptâ ordinatione ad Ecclesiæ cathedralis capitulum, omnem episcopi auctoritatem; facile perspicitur pronuntiatum illud S. Hieronymi spectare ad communia et quotidiana ministerii ecclesiastici munera; solamque si videatur ordinationem excipere, id factum est, quia et in omnium conspectu ea præ se fert aliquid, quod magis emineat, et aliarum superiorum habeatur pignus argumentumque functionum, utpote quæ ut ipsa innotuntur characterem episcopali divinitus impresso.

S. Hieronymi de præstanti episcoporum dignitate et auctoritate sententiam quæ non adeò difficiles habet explicatas, late et accuratè evolvendam curaverunt doctissimi plures controversiæ in tractatu de Ordinis Sacramento; nec quid sentiat dubitaverint, qui hæc ejus verba ponderare velint scribentis ad Evangelium: « Ut scimus traditiones apostolicas

« sumptas de veteri Testamento; quod Aaron et filii ejus atque Levitæ in templo fuerunt, hoc sibi episcopi et presbyteri et diaconi vindicant in Ecclesiâ. »

Quod verò speciatim atinet ad illam quam nunc attendimus, iudicandi potestatem in causis fidei, hanc esse episcoporum propriam, non obscure, neque perfunctoriè indicavit idem ille S. doctor; debellandis enim suffragiorum auctoritate hæreticis, nunquam presbyterorum, at episcoporum, inprimisque summi pontificis adhibet auctoritatem tanquam firmum et inexpugnabile munimentum; v. g., religiosum aspernanti cultum imaginum Vigilantio, impudentissimum ut os obturaret: « Malè ergo, inquit, facit Romanus episcopus, qui super mortuorum hominum Petri et Pauli, secundum nos ossa veneranda, secundum te vilem pulvisculum, offert Deo sacrificia; et non solum unius urbis, sed totius orbis errant episcopi, qui ingrediuntur basilicas mortuorum, » tractatu contra Vigilantium.

De Origenis defensoribus sic loquitur in Apologiâ contra Rufinum lib. 1: « Non valet apud eos super Origenis damnatione episcoporum auctoritas, quem putant à Martyre prædicatum; quid facient epistolæ Theophili? Quid Pape Anastasii, in toto orbe hæreticum persequentes? »

Fidei genuinos divinitusque constitutos iudices si arbitrareretur presbyteros, tantam profectò suffragantium nubem silentio non præterisset, eoque minus tacuisset, quòd extollendis presbyterorum muneribus impensè viduerit.

Demum quæ pertinent ad venerandum presbyterorum senatum episcopo assidentium de quo loquitur, adjuvabant episcopos tanquam filii parentem, fideles ministri pontificem, sapientes ac periti consultores principem; cum ergo vocarentur *cooperatores, consacerdotes, collegæ episcoporum*, talibus quidem honorificis nominibus commendabatur inclyta dignitas, assiduamque sacerdotum in muniis ecclesiasticis, populorumque regimine studium: at quantacumque necessitudine laborumque subsidio adunarentur episcopis, nec ordine et gradu nec auctoritate pares se illis putabant; imò quò magis eos sibi velut sociandos curabat episcopus, eò nimis arrogabant sibi, quâ divino ex præscripto antecellit, potestatem.

Alia nonnulla exponuntur quæ facillia dituantur objecta.

Rationum quædam obtruduntur momenta, quæ confutatione distinctâ eum viv egeant, levi perstringentur calamo.

Objicies 1°: Iniqui adversarii: Non solis ex episcopis, verum etiam ex presbyteris coalescit universalis quæ docens vocatur Ecclesia: ergo non potest, quantum oporteat representari, nisi convocentur ad synodum, partesque judicium agant presbyteri quibus etiam traditum est docendi ministerium.

Resp.: Sacerdotali quidem ordini commissum est docendi munus, impositumque officium; sed, quemadmodum adnotavimus, exponendo quod ex Christi Domini verbis protulimus, argumento, auctoritatem dicis, non habet adjuvanciam quæcumque docendi potestas et officium; non tam latè patet in presbyteris potestas illa quam in episcopis; constituente Christo, tradere judicando, definiendo, et sanciendo, doctrinam, possunt episcopi, quâ ipsi deinde presbyteri commissos sibi populos imbueri alii ex proprio munere, alii ex delegatione studeant. Præterea cum solos episcopos habuerit semper Ecclesia, tanquam ordinarios et necessarios in causis fidei, iudices, non alii ex necessitate et divinâ institutione requiruntur ad representandam, ut par est, in conciliis, docentem Ecclesiam.

Objicies 2°: Christianâ doctrinâ funditus eruditi, opem navabunt quandoque necessariam in conciliis multi presbyteri; præstò erunt episcopi, ad superanda quæ veritatis investigationi officiant, impedimenta; obstabunt strenuè, ne contra Petri Apostoli præceptionem dominantes esse velint in clericis; aut quod in Phariseis arguebat Dominus, onera imponant quæ gestare non valeant subditorum humeri.

Resp.: Prædicetur quantumlibet illorum omnium presbyterorum qui synodis interessent, sagacitas et eruditio, hanc possent exercere, solam hec consultorum personam sustinerent, neque inde consequens, ipsi etiam inconsultis nihil posse episcopali iudicio delibari ac determinari: abjectè et iniquè sentiret de episcopali ordine, qui essetiret non posse consultatam ex solis episcopis synodum ea callere quibus opus habent ad rectè congruenterque judicandum. Ne plura congeramus, maneat altâ mente repositum, eruditionis et doctrinæ affluentè copîâ afferri posse nominis

commendationem, non iudicis auctoritatem: an sapere vel in civilibus viderentur, qui juris peritiam prætendentes, hoc uno confidentes nomine, sedere forensibus auderent in tribunalibus?

Ad id verò quod objicitur necessum esse jure quasi naturali, ut iudicium personâ induantur presbyteri, ad cohibendas prælatorum cupiditates, et præcludenda erroris in itinera; id objectare quid est aliud quam præpositos gregis obsequio et veneratione prosequendos protervè læcessere et insectari? Id unum respondere satis est, omnia Christum prævidisse, omnia posse, eumque sese Apostolis, illorumque successoribus affuturum usque ad consummationem sæculi, absolutè esse potestum.

Objicies 3°: Cum offerendi potestates sacrificii, quo nihil in religione præstantius, simplices polleant sacerdotes, cur et iudicis auctoritate non valeant? — Resp.: Ex eo quòd et episcopis et presbyteris datum sit tremendum offerre sacrificium, non sequitur æquales esse utroque auctoritate et jurisdictione; ergo neque concessam utrisque iudicandi potestatem; ex uno licet nobiliori non concluditur necessariò alterum, dispari ac diverso si posita sint in genere. Denique in his quæ pendent à liberis Dei decretis, non humanis ratiociniis, sed revelatione duce investigandum, quid statuerit, idque non scrutandum, sed religiosè tenendum; quis enim consiliarius illi fuerit, et quis ei audeat dicere: Quare ita fecisti?

Superest ut incurrentes nonnullæ expendantur de illâ iudicandi auctoritate quæstiones.

Quæres 1°: Utrum vocem *deliberativam* habeant omnes episcopi? Quæstio illa instituitur, tum de episcopis qui dicuntur *in partibus*, tum etiam de hæreticis aut schismaticis. — Resp.: Ratio dubitandi nulla est, utrum jure ipso divino, voce *deliberativâ* gaudeant illi episcopi *in partibus*, qui sese contulerint ad infidelium regiones, eorum ut allaborent conversioni, eum et apostolicis incumbant munus, et incidere queant tempora, quibus expediat et oporteat, quasdam ab illis discuti ac dirimi de doctrinâ controversias.

Verum de episcopis *in partibus* qui adducendis christianam ad religionem infidelibus nihil impendant operæ, dissentiant inter se theologi: gravissimi negant auctores, jus illis habere completum et expeditum ferendi iudicii, aut in conciliis particularibus, aut in ipsi

generalibus synodis : ea potissimum ducuntur ratione, quia et subditis et jurisdictionis exercitio careant illi episcopi; quod tamen exercitium ad iudicis obeunda munia omnino requiritur: de hac opinione, quam nec discutere, nec determinare nostram esse videatur, consule D. l'Advocat, tract. de Conciliis. Quod spectat ad episcopos hæreticos vel schismaticos, si pertinaciter et aperte hæresis vel schismatis crimine sint implicati, exciderunt à jure sedendi inter iudices fidei: ratio eam, et praxis Ecclesiae non sinunt, iudicandi illos fungi munere in causis religionis, qui notoriè ipsius aut aversantur et repudiant doctrinam, aut dogmata licet resistentes, ipsius tamen aspernantur auctoritatem, jugumque detrectant; ab ecclesiastica idcirco communione extorres. Nec tamen notoriis hæreticis aut schismaticis præcluditur conciliorum aditus, imò ad ea invitantur, ut emicante venerandis illis in oculis auctoritatis face, exuberante sacrae eruditionis copâ, tum aspirante et adjuvante quod ibi plenius effunditur, cælestis auxilio gratia, meliorem ad frugem sese recipiant, et quam desergerunt, Ecclesiae institutis aures et animum feliciter accommodent.

Quæres 2° : In quo posita sit illa vox deliberativa, quam presbyteris, quibus et quando voluerit, concessit Ecclesia? — Resp. : Verè tum iudicant ipsis in causis fidei, non eadem tamen auctoritate quâ episcopi: hinc si fortè generali in synodo dissiderent ab episcopis, illi qui iudicibus annumerarentur presbyteri, eosque excederent numero, nec idèò auctoritate vincerent, imò ipsorum tenerentur decretis acquiescere; nam, præterquam quòd ad episcopalem ordinem pertinet divinum infallibilitatis in docendo promissum, nec unquam voluerunt, nec potuerunt suâ se abdicare auctoritate, aut eam depræmere, quando quibusdam simplicibus sacerdotibus deliberativam vocem concesserant.

Quæres 3° : Quibusnam presbyteris jure ecclesiastico vel consuetudine subministraretur ferendi potestas definitivi suffragii? — Resp. : Conceditur, nemine diffidente, presbyteris Ecclesiae Romanæ cardinalibus; conceditur in Oriente certis quibusdam ministris, curiam patriarchalem, instar cardinalium constituentibus; conceditur perpetuâ Ecclesiae praxi, episcoporum absentium deputatis, et Ecclesiarum, vacante episcopali sede, procuratoribus. Donantur quoque privilegio suffragii definitivi abbates, non illi quâ quidem dicuntur

commendatarii, sed abbates regulares, si jurisdictionem habeant quasi episcopalem; prædictum autem privilegium, duodecimum ante seculum non obtinebant. Præter mox appellatos presbyteros, aliis quoque pro arbitrio et prudentiâ episcoporum potest memoratum privilegium suppeditari.

Quæres 4° : An diaconis etiam conferri possit? — Resp. Potest: ac reipsâ nonnumquam concessum est diaconis absentium deputatis episcoporum; fatendum est nihilominus, ut scitè observat D. l'Advocat, sacris canonibus postea sancitum fuisse, ut episcopi non diaconos, sed presbyteros in sui locum ad concilia mitterent: at eâ sanctione, seu abrogatione, non detrahitur praxi et consuetudini quâ tribuitur vox deliberativa diaconis tum cardinalibus, tum illis qui dicuntur Græcâ in Ecclesiâ patriarchales.

ASSERTIO II. — *A presbyterorum etiam et consistorum sententiâ et assensu, neque vim suam obligandi habent, neque necessario possent dogmatica episcoporum decreta.*

Assertionem istam qui vellicant, eò spectant maximè, et quæ sibi non arrideant episcoporum decreta, illis possent opponere presbyterorum qui eadem improbaverint, resistantiam; fiduciâ quàm inani deludantur, non vident: nullâ enim ætate contigit, neque contingere patitur sponsus Ecclesiae Christus, presbyterorum ut pars maxima, aut notoriè major oblectetur dogmatico ulli decreto, quod à summo editum pontifice, comprobaverit major notoriè pars episcoporum. Hoc præfati, quo ritè considerato, adversantium frangi statim ac dissipari conatus intelligere est, jam afferenda sunt propositionis nostræ argumenta: ac primùm quidem consecutione perspicuâ manat ex indubitatis quæ posita sunt principiis.

Assertus est ac probatum, absolutâ et immutabili promissione spondidisse Christum; sese Apostolis, eorumque successoribus episcopis adfuturum fugiter ad consummationem usque sæculi: ostendimus, quotiescumque dogmaticum eorumdem apostolici hæredum ministerii propositum fuerit decretum; rem esse transactam, nec ullius unquam obtendi posse conditionis defectum, quo sincerum et integram legitime amoveatur obsequium: graviter igitur errant qui putaverint, non esse prius assentiendum quàm expendatur, utrùm ab ordine episcopali consulti fuerint presbyteri, eorum-

que accesserit approbatio. Et verò, ut adhærendum sit dogmaticis pontificis episcoporumque definitionibus, si perpendere prius oportet, nam consulendos presbyteros, eorumque accersendum curaverint consensum, eadem ratione explorandum erit sedulò, an sanæ peritos amantesque doctrinæ consuluerint; an quantum necesse fuerit, intentisque in veritatem animis, illas omnes servatas esse conditiones, certò ac palam constare deberet, cum tali ex notitiâ et persuasione penderet Germanæ professio fidei, et coagmentatio Ecclesiæ: quis autem nisi spontè obcæcatus non perscipiat, inaccessam tam fore populis christianis dignoscendæ viam veritatis, atque commentitiâ illi in hypothesi nullam erroris præcavendi rationem eisdem offerri, nisi plenam temeritatis, arrogantis et periculi discussionem? Assertum ac probatum est, prolata à summo pontifice definitioni, cui expressè pars notabilis episcoporum suffragantur cæteris tacentibus, tacitum hunc perinde ac expressum valere consensum ad illius confirmationem stabilitatemque decreti: quam vim ac energiam enuntiat in hunc modum disertissimus d'Aguesseau: « Le consentement exprès ou tacite « imprime à une décision vénérable par elle-même, le sacré caractère d'un dogme de foi. » (Oratione habita occasione brevis apostolici, quo proscriptus est liber cui titulus: *Maximes des saints.*) Atqui non concilii celebrationem, non convocationem presbyterorum, eorumque consultationes postulat tacita hæc approbatio. Assertum ac probatum est solos ad episcopos pertinere potestatem ac jus dirimendi controversias; episcopis addictam fuisse, alloquente Apostolos Christo Domino, activæ promissionem infallibilitatis; ab episcopis sive per orbem dispersis, sive congregatis, mutuari oportere pastores cæteros catholicæ opes doctrinæ, quas pro munere suo, instituendis valeant populis largiri.

Quo igitur pacto conditionis suæ oblitus presbyteri, audent munitam episcoporum consensione definitionem perstringere, novumque ad examen revocare, quasi suo velent iudicio, suos obligare iudices? Veteribus consignatam monumentis evolve traditionem, nusquam invenies à catholicis hominibus, eo nomine repudiata concilii alicujus decreta, quod episcopi presbyteros suos, tanquam *necessarios* consultores non advocaverint; talis intercessio non illum quidem deprehenditur iudicium.

Haud inficelamur intricatis in quæstionibus

oportere ut consultatione utantur episcopi: quò enim graviore momenti discutienda occurrunt negotia, eò materiùs tractanda sunt; at contendimus, 1° cum in adhibendis quæ investigandæ veritati necessaria sunt, deficiere non possit ordo iudicium indefectibilis et infallibilis, ad obtinendos errores à Christo institutus, statim atque innotescit dijudicatum ab ordinæ episcopali, propositamque fidelibus aliquam doctrinam, confitendum est ac firmissimè tenendum, editæ ac sanctæ definitioni, nihil defuisse consultationis, alteriusve conditionis ex divino præscripto requisitæ.

2° Ubi consultatione indigent ad ritè iudicandum ac definiendum episcopi, propriè dictâ non astringantur necessitate, ut suæ unusquisque dioceseos percontetur et consulat presbyterium. (Id tamen quod quantum licet, maximè congruat.) Nonne fieri potest, nec rarò contingit, quibusdam ut in regionibus obscurata sit, ac penè ex animis ejecta dogmatis alicujus vera traditio? Sic olim in Africa regionibus, cum negaretur valere collatum ab hæreticis baptisma, episcopo quid tum profuisset à suo ibi presbyterio consilium exquirere? Ubi consulendum est, potest episcopus adsciscere in consilium selectos quos noverit ac probatores presbyteros, quibus utatur indagandâ tum particularis suæ Ecclesiæ, tum Ecclesiæ universalis traditione et doctrinâ, eosque privati, si voluerit, interrogare ac percontari colloquiis, antequam convocatum adeat concilium. Deinde nonne possunt in conciliis, mutuis sese adjuvare consultationibus episcopi, atque ex inexhausto Ecclesiæ thesauro ea depromere quæ fidem alere et sustentare valeant? Denique admittâ quæ fingitur consulendi in causis fidei dijudicandis, presbyterii absolutâ necessitate, quot, ut indicavimus, improbarentur concilia quæ laudem mereantur, plenamque fidem! Quot nutarent, jactarenturque ludibrio dogmatica decreta, quibus honorem et obsequium detrectari nefas est!

Hoc erat Constantinopoli in more positum, ut quos in eâ civitate detinerent episcopos suæ vel Ecclesiæ negotia, illi cum opportunum esse arbitrarentur, convenirent, emergentes ut ipsas de Religione controversias dirimerent; hæc de consuetudine testimonium perhibuit Anatolius patriarcha Constantinopolitanus: porrò qui tum versabantur principè in civitate episcopi, suam quisque presbyterium non consulebant, de fidei negotiis, quæ in illis tractarentur ex-

temporaneis synodis. Talibus in conciliis proscripta est hæresis Messalianorum, tum et ipsa Eutylianorum, antequam Chalcedonensi obtereretur concilio. Habita est Alexandriæ synodus in qua statutum est quid de trinitate aut una hypostasi, quid de dispensatione carnis nostri Salvatoris credendum sit. Certè consiliarios tunc non habuerunt nisi è diocesis accessit presbyteros episcopi illi in synodo, velut inopinatè congregati, reclusos ab exilio in quod ab imperatore Constantio ablegati fuerant. Epist. S. Athanas. ad Antiochenes, inscripta Eusebio Luciferio, Asterio, etc. Profligatum est Aramianum in concilio secundo semipelagianum dogma, ab episcopis qui ad dedicationem basilicæ conveniant, neque errorem hunc eo in conventu percellere antea statuerant: an illius eò infirmata sit celeberrimæ synodi auctoritas, quòd prolata ab eisdem episcopis definitionem non anteverterant presbyterorum consilia?

Namquid, ut multa prætereamus, convocatum est consultationis causâ, singularum provinciarum ac diocesum presbyterium, ad conciliandam latè v. g. contra Baium, Jansenium, Molinosum decretis auctoritatem? Idemne fuit collectum ad reprobandas extractas propositiones ex libro cui titulus: *Maximes des saints*?

Huicce igitur palmari principio, semper inhaerendum, quod quidem non vetustate minùs quàm veritate consecratum est: nempe, ut in causis fidei decretoriam ferre sententiam episcoporum est, ita et discernere ac dijudicare, quid propositum hunc ad finem comparandum sequi et præstare, Deo præcipiente oporteat; tum etiam, ut in iis quæ credenda proponunt christianæ societati, aberrare nequeunt, ita neque id prætermittere, quod talibus in iudiciis ad veritatem comperiendam necessariò requiratur.

Obijcies 1°: Clerum consulabant olim episcopi in omnibus saltem gravioris momenti negotiis: hinc illud effatum S. Cypriani: « Nec enim inconsulto clero factum censei potest, quod ad satisfaciendum optatis ejus, et desiderium ejus explendum, confectum est. » Eâ consulendi presbyteros necessitate voluit Christus arctius conjungi, cum secundi ordinis sacerdotibus episcopos, communique consensu, ideòque efficacius ad regendam Ecclesiam Dei incumbere: hinc Romanam apud Ecclesiam antiquè ac prorsus tenenda traditionis constantiorem servatricem, non habentur ut absoluta

summorum pontificum, atque probata, ut auni, ex cathedrâ decreta, nisi prius consultum fuerit, quo vetus representatur Romanæ clerus Ecclesiæ, collegium cardinalium.

Resp.: Fatemur, ubi agebatur de proscribendis erroribus, consultum fuisse ab episcopis, cum rerum adjuncta sincerent, suum presbyterium; nec ea, si rei substantiam potius quàm modum attendas, exolevit saluberrima consuetudo; hinc meritò dictum est ab illustrissimo Suesionum episcopo, documenti pastoralis tertii art. 5: « Les évêques consultaient autrefois leur clergé. Cela est vrai, et ils le font encore, et ils le feraient encore plus, si la plupart des ecclésiastiques ne vivaient aujourd'hui dans une indépendance que les premiers siècles ne connaissaient point: mais après tout, cette consultation n'est ni une condition essentielle, dont le défaut annule la décision des évêques, ni une marque sûre par laquelle on doit juger de sa validité. »

Quod ut penitus intelligatur, hæc summatim præ oculis habenda sunt: cum fidei iudices Christus Dominus constitueret, voluit profectò ut non temerè, sed prudenter judicarent: at sigillatim non determinavit ac præstituit vias quibus assequendum ad scopum insistere debeant; verùm id præstat inprimis facta illis absoluta inerrantia promissio, ut nihil admittere, nihilque possint omittere, quo, vel admissio vel prætermissio ab instituendis catholicam ad fidem gregibus sibi commissis absterreantur. Tum si quid aliquando omiserint, quod humana videatur exigere prudentia, pro certo tenendum est, id saltem tunc temporis non ita fuisse necessarium, ut à Christo Salvatore suam nunquàm deserente Ecclesiam, sapienter compensatum non sit.

Quod autem objicitur de necessitate consulendi prius collegii cardinalium, quàm dogmaticum edatur à summo pontifice decretum, receptam esse fatemur, perutilem ac providam illam consuetudinem, dogmaticis ut parandis constitutionibus cardinalium expetat consilium; at inde pendere necessariò illarum vim et auctoritatem, nihil est quod convincere valeat; unde enim desumeretur ista necessitas quæ divino sit adscribenda juri? An ex ipsâ cardinalatus dignitate et præstantiâ? Sed divinæ eam non esse institutionis, in confesso est apud omnes. An ex eo repetenda est prædicta necessitas, quòd veterem censeatur Romanæ clerum Ecclesiæ, insigne cardinalium

proferre collegium? At presbyterium suum ut unusquisque consuleret episcopus, divinâ nullâ lege sancitum esse ostendimus, neque peculiaris eo in genere imposita est lex summo pontifici: præterea observatu superfluum non est, cardinalium cœta non totum constitui Romanæ clerum Ecclesiæ, neque solis constare presbyteris illustrissimum illum cœtum, sed episcopis etiã et diaconis: triplex est enim, ut notum est, ordo cardinalium.

Objicies 2°: Secularibus in tribunalibus, non prius dicunt sententiam præpositi iudices, quam auditi fuerint advocati, testes, regiarum causarum patroni; advocatorum, testium, regisque regum causis patrocinantium personam sustinent presbyteri, atque inter ceteros, illi qui ex officio animarum curæ addicti sunt: ipsos ergo audiri, atque ad eos de causis religionis ante referri, quàm quidquam episcopali- bus dijudicatum sit constitutionibus. — Resp. tribunali Ecclesiæ, et tribunali se-

culari, id esse commune, ut nullum incognitâ causâ proferendum sit iudicium, atque idcirco vias oportet sequi iudices, quibus ad notitiam iudicandorum pervenire possint; at utrumque tribunal non eundem ad finem constitutum est. Non eadem tractat causarum genera; non iisdem regitur formulis ac legibus; non utri- que adscriptum est perpetuum Inerrantiæ do- num: hinc non mirum, ad asserendam vim et auctoritatem dogmaticorum Ecclesiæ iudicio- rum, non easdem præscriptas esse vias, quæ temporalibus assignatæ sunt iudicibus; quod enim ad fidei causas attinet, inherendum est Scripturæ et traditioni, quibus edocemur promissum esse à Christo Salvatore episcopis datumque cum iudicandi munere, et infallibili ad iudicandum auctoritate, ut necessarium nunquam non teneant veritatis investigandæ modum, eamque certò assequantur, illibatam- que proponant.

Sectio quarta.

De infallibilitate Ecclesiæ in condemnatione propositionum in glo- bo; in factis dogmaticis dijudicandis; in beatificatione et cano- nizatione servorum Dei.

CAPUT PRIMUM.

DE CONDEMNATIONE PROPOSITIONUM IN GLOBO.

Condemnari propositiones in globo, est illis quasdam ita imari notas, seu quasdam sic in- fligi censuras, ut non determinetur, non definiatur quænam notarum seu censurarum species singulis competat propositionibus; ea fusius in decursu evolvetur notio.

Ex propositâ questione opportunam arripi- mus occasionem exponendi prius (quod utili- tati fore non mediocri confidimus) quænam sint natura et proprietates iudicii dogmatici: tum et quales adhibeantur notæ, in repro- bandis propositionibus, quantamque vim ob- tineant.

1. De naturâ et proprietatibus iudicii dog- maticî.

Judicium dogmaticum rectè definiri po- test: *Judicium de rebus à Deo revelatis aut cus-*

is certò connexis. Non igitur in eo duntaxat situm est ut quarundam propositionum usum prohibeat: earum ipsam attingit doctrinam et quasi substantiam: errorem aliquem repro- bat, seu vitium aliquod propositionis intrinse- cum perstringit, vel aliquam declarat, appro- batque veritatem. Hæc est propriè natura dogmatici iudicii; inde profluunt spontè præ- cipue essentiellesque illius proprietates.

Irreformabile est, nec mutationi obnoxium, eò quòd versetur circa veritates revelatas, aut cum illis necessariò devinctas, quæ infringi nequeunt vel permutari. — *Universale* est, hoc est, ad omnia pertinet loca et tempora, eoque obstringuntur ejuſcumque statûs ho- mines per orbem totum disseminati: nullis circumscribitur limitibus, nullamque patitur exceptionem necessitas credendi propositæ sufficienter divinæ revelationi, ejusque neces- sariis consecrariis, cum, ut par est, innote- runt. — *Propugnari aut impugnari non potest,*

nisi ipsum conferendo cum Scripturâ vel traditione, aut principiis ac monumentis cum verbo Dei scripto vel tradito aetâ necessitudine conjunctis : id locum habet etiam in iudiciis quæ spectant ad facta, ut aiunt, dogmatica, quibus scilicet alicujus auctoris libro attribuitur vel proseribenda, vel confirmanda doctrina; duo enim tunc quærentur, utrûm eo libro talis doctrina contineatur, atque utrûm revelationi eadem congruat vel dissentiat.

Ex illis iudicii dogmatici characteribus consequitur et facile intelligitur discrimen quod ipsum inter legemque seu decretum disciplinæ intercedit. Decretum disciplinæ accuratè dici potest : *Decretum de rebus agendis vel omitendis, nec intrinsecè bonis nec intrinsecè malis*. Hinc meræ disciplinæ decreta possunt, prout opportunum censuerit Ecclesia, immutari vel etiam revocari : diximus, *meræ disciplinæ decreta*; quæ enim disciplinæ leges cum aliquo dogmate verâ et necessariâ affinitate conjunctæ sunt, illæ, ut par est, dogmatis illius immutabilitate afficiuntur : talis est lex quæ collatum ab hæreticis debitâ materiâ et formâ baptismum vetat iterari. Non eadem necesse est toto ut vigeat orbe catholico, meræ lex disciplinæ; quibusdam enim regionibus accommodata non essent disciplinæ quædam capita cæteris apprime congruentia : sunt tamen disciplinæ leges nonnullæ quæ per se ad omnes Christianos pertineant, ut puta lex servandi quadragesimalis jejunii : hæc tamen lex ipsa quasdam potest experiri exceptiones ac dispensationes pro diversis temporum locorumve necessitatibus, ac legitimè investitis usibus.

Ad asserendam legis disciplinæ honestatem et æquitatem (loquimur de merâ disciplinâ), satis habetur, eam neque fidei neque morum principiis, repugnare, tum etiam eò spectare ut bono consulat christianæ societatis. Per legem disciplinæ possunt irrogari delinquentibus pœnæ : quarumdam usu propositionum eadem potest interdiceret ; potest quibusdam obsistere vocibus ac terminis, quibus aditus aperiatur ad contentiones et scandalum : sed ut indicavimus, dogma ipsum non attingit, nihilque ad credendum proponit.

Nota. Ex ipso alicujus decreti tum scopo, tum contextu dignosci potest, utrûm dogmaticum haberi debeat; eo enim si declaratur, hoc esse romano pontifici et episcopis constitutum, ut delatam aliquam approbent vel re-

probent doctrinam; si propositiones ipsas, non usum duntaxat propositionum percettat; si assensum internum jubeat et absolutum, pœnasque canonicas à dissentientibus reposcat : talibus enuntiandi modis, etiamsi omnes non adhibeantur, dogmaticum significatur decretum : quod quidem extrinsecis quoque si significari potest momenti : pastorum scilicet testimonio et vulgatâ passim in Ecclesiâ, illius acceptandi ratione.

§ 2. De notis theologicis.

Ex damnatis quodque propositionibus aliæ dicuntur hæreticæ, aliæ erroneæ, aliæ hæresi proximæ, sapientes hæresim, suspectæ de errore; aliæ impiæ, blasphemæ; aliæ scandalosæ, malè sonantes, plarum aurium offensivæ, temerariæ, schismaticæ, etc.

Notæ theologicæ reputantur diversæ illæ appellationes, quibus designantur varii malignitatis et perversitatis gradus, variis insidentes propositionibus : earum quæ frequentius recurrit, notitiam (quantum operis nostri ratio postulat), exhibere animus est.

1° De propositione hæreticâ.

Hæretica propositio est ea quæ doctrinam contradicit divinitus revelatam, quam fide tenendam Ecclesia proposuerit. Ea definitio communis est apud theologos, ut observat Panormitanus cap. 2, artic. 1, num. 6. Elucidatione tamen aliqua indiget.

Diximus propositionem hæreticam adversari doctrinæ divinitus revelatæ, et quidem immediatè adversatur : hæc immediatè oppositione discrepat à propositione *erroneâ*, necnon ab aliis doctrinæ generibus, quæ vel indirectè, vel mediatè revelationem attentare censeatur. Adjecimus *contradici fidem divinam*, hæreticâ propositione. Fides autem divina, tota et *adæquatè* resolvitur in auctoritatem Dei revelantis : hæc est unica ratio divinæ fidei. Diximus etiam, requiri ad propositionem hæreticam, ut divinitus revelatam cui immediatè adversatur, doctrinam, Ecclesia fide divinâ credendam proposuerit. Eâ sublatâ conditione posset quidem aliqua doctrina divinitus revelata *credi theologicâ fide*, haud verò *catholicâ*. Quod ut intelligatur, fides supernaturalis infusa, quamvis una sit secundum habitum, dividi solet in fidem catholicam et fidem theologicam; utramque tamen divinam. *Fides catholica* doctrinam revelatam complectitur quæ fidelium societati, auctoritate Ecclesiæ proposita fuerit ad ere-

dendum (idem est doctrina catholica, quòd doctrina universalis). *Fides theologica*, dicitur ea quæ licet nihil nisi revelatum contineat, non tamen comprehendit sancitam Ecclesiæ iudicio doctrinam: idcirco licet ipsum hæresis crimen ille coram Deo incurreret, qui fidei theologicæ culpabiliter repugnaret, haud tamen pœnis subiaceret, quæ adversùs hæreticos decernuntur ab Ecclesiâ, nec posset ante definitionem Ecclesiæ inter hæreticos deputari. Ita hæresim intellexit S. Augustinus lib. 4 de Baptismo contra Donatistas, cap. 4: « Istum, inquit, nondùm hæreticum dico, nisi manifestatâ sibi doctrinâ catholicæ fidei, resistere maluerit, et illud quod tenebat, elegerit. » Sic etiam S. Thomas 2-2, quæst. 5, artic. 3: « Formale objectum fidei est veritas prima secundùm quòd manifestatur in Scripturis sacris, et doctrinâ Ecclesiæ. » Rationem hanc subministrat Sylvius, in 2-2, quæst. 1, artic. 1: « Ecclesiæ propositio vel declaratio, ratio, medium est ordinarium à Deo institutum, ut certò sciamus, quænam ipse revelaverit, et à fidelibus credenda voluerit. » Hæresim definiendam curavimus, quæ et qualis hæreticum constituit in ipsius foro Ecclesiæ, canonicisque coercendum animadversionibus, tum qualis attenditur et perstringitur in censuris.

Hæc autem ut definitio quæ maximi est momenti, magis ac magis elucescat, quædam adhuc nobis subjicienda videntur. Ad immediatam revelationem quam asservimus divinæ fidei esse necessariam, non pertinent quæ ex revelatis non colliguntur nisi vero et propriè dicto discursu, diversumque exhibent formalem conceptum, quamvis identitatem realem, aliquâ saltem ex parte invicem obtineant: quapropter revelatâ essentiâ, non idcirco censentur revelatæ *formaliter et immediatè* proprietates ex eâ necessariò derivatæ; at ubi revelatum est aliquod totum, revelata sunt pariter ibidem attributa illius *primaria et constitutiva*, quibus à cogitatione abstractis, evanescit statim totius idea: sic dùm revelatum est Christum esse hominem, non hoc ipso immediatè revelatum est in ipsum cadere potuisse gaudium et dolorem (quod quidem aliunde divinâ revelatione patefactum est, sed hoc ipso revelatum est prædicitum esse illum rationalitate et animalitate, quarum alterutra si detrahatur, jam non concipitur homo.

Eâdem ratione si revelatâ fuerit universalis aliqua propositio, individuat ex quibus tota

conflatur, propositiones revelatæ sint necesse est. Homo quidem enuntiâtâ universali propositione, non nisi confusè percipit individuas seu singulares propositiones ex quibus illa constat; plurimæ sunt, quas nec perspicere unquam potest: at menti divinæ nihil anceps et ambiguum, nihil obscurum; omnia nuda oculis ejus et aperta sunt.

Illic operæ pretium est reducere in memoriam, non sufficere ad actum fidei divinæ, assensum cum errandi formidine conjunctum: hinc ista Tridentinæ synodi sententia: « Qui libet dùm seipsum, suamque propriam infirmitatem et indispositionem respicit, de suâ gratiâ formidare et timere potest, cum nullus scire valeat certitudine fidei cui non potest subesse falsum, se gratiam Dei esse consecutum. » Sessione 6, cap. 9. Eâdem ratione, quamvis Christum esse quilibet in hostiâ ritè consecratâ realiter præsentem doceat divina fides, etiam lamen fidei credi non potest, in hæc vel illâ determinatâ hostiâ ipsum adesse, quia talem ad assensum non suppeditatur certitudo de ordinatione et intentione ministri, cæterisque ad validam consecrationem requisitis.

2° De propositione erroneâ.

Propositio erronea perosque apud theologos ea dicitur quæ *conclusionem propriè theologicam directè et immediatè impugnat*, seu proximè opponitur veritati quæ non sit in se immediatè revelata, sed ex uno fidei placito, et altero naturali, certò et evidenter colligitur. Dogmaticis in decretis quæ plures adhibent notas theologicas, manifestè indicatur aliud esse damnari propositionem ut hæreticam, aliud, eam damnari ut erroneam: ita sessione 15 concilii Constantiensis, asseritur ex Joannis Ius articulis, plures esse erroneas, alios scandalosos, aliquos piarum aurium offensivos, pluresque eorum esse temerarios et seditiosos, et nonnullos eorumdem esse notoriè hæreticos. Idem videre est in Bullâ Martini V, eodem editâ approbante concilio; idem præ se ferunt Bulla Pii V contra propositiones Baii, decretum Innocentii XI contra doctrinam Molinosi, etc.

Sicut eò constituitur hæretica propositio, quòd propositioni contradicit quæ immediatè sit revelata, ita et propositio erronea quæ in læssendâ fide, proximum post hæreticam locum obtinet, eò dignoscitur, quòd mediâtè adversatur revelatâ immediatè dogmati. Hæ-

recte, non erronee duntaxat dicendæ sunt propositiones propositionibus contradicentes, quæ duabus ex præmissis revelatis derivantur; neque hactenus, ut observavit Suaresius, inventa est vel una conclusio talibus deducta ex præmissis, quæ divinam ad fidem non pertineat. Docuerunt idem Suaresius, Cardinales de Lugo et de Laureà, posse decretum Ecclesiæ efficere, ut quas propositiones reprobatur ut erroneas, illæ hæc ipsâ condemnatione evadant hæreticæ, quia, inquit, quod Ecclesiæ definit, Deus per Ecclesiam tum ipse *testificatur*.

Non satis adverterunt celeberrimi auctores illi, multam differre simplicem *assistentiam* Spiritus sancti à revelatione quam postulat fides. Nova fidei dogmata non condit Ecclesiæ; nihil proponit, nec proponere potest divinam fidem credendum, quod antea immediatè revelatum non sit, atque in *se ipso* ad fidem jam pertineat. Declarat, non efficit immediatam revelationem; hinc, ut animadvertit Sylvius, oppositum (dogmatibus postea definitis) tenentes, jam tum errabant in fide, sed inculpabiliter, quia non errabant in fide definita et declarata. In 2-2, quæst. 1, artic. 70.

Quid autem sentiendum sit de iis qui conclusionem theologiam negare audeant, post Ecclesiæ decretum hanc ipsi notam inurentis, seu qui erroneam defendant opinionem, exponemus ubi de membris Ecclesiæ. Propositiones, non earum auctores aut patronos per se perstringunt notæ theologicæ de quibus nunc sermo instituitur.

3° De propositionibus quæ dicuntur *hæresi proxima*, *sapientes hæresim*, *suspectæ de hæresi*, *scandalosæ*, *temerariæ*, *malè sonantes*, *piarum aurium offensivæ*.

Earum omnium generalem ac brevem expositionem afferemus, tum ne fastidium prolixitate moveamus, tum ne discutendis quæ hic occurrunt variis theologorum opinionibus, incerta certis, fructu nullo inde sperato admisceantur.

Propositio *hæresi proxima*, definiti potest ea quæ in eo ferè posita est malignitatis gradu, ut tanquam hæretica damnari mereatur. — Propositio *hæresim sapiens*, ea est quæ pravum sic prævalentem ingerit sensum, ut gravis, non tamen certa subsit causa iudicandæ eam esse hæreticam; si verò redarguendi ratio extra suspensionem non sinat excurrere, propositio dicitur de hæresi suspecta. — Propo-

sitio *scandalosa*, qualis intelligitur in iudicio verè dogmatico, ea est quæ *per se*, naturâ suâ, seu intrinseco vitio habeat unde inclinetur ad peccatum proximum, vel ab exercitio virtutum dimoveatur: potest quidem usus prohiberi propositionum, quibus prolatis exoritur *per accidens*, ut aiunt, scandalum, seu propter eis abutentium hominum infirmitatem aut malitiam; at cadere non potest nota verè theologica in propositiones *per se* reprehensione carentes, et innocuas. — Propositio *temeraria*, ea est quæ communi SS. Patrum doctrinæ adversatur, aut quæ constanti theologorum sententiæ contradicit absque gravi rationis vel auctoritatis fundamento: talis propositio nuncupatur *positivè temeraria*; alia autem est propositio quæ dicitur *temeraria privativè*. Atque illa est quæ solo proprio iudicio, sine sufficienti auctoritate, vel cogente ratione excogitata est; hæc ipsa propositio censuram, licet mitiorem quam propositio *positivè temeraria*, meretur, ut advertit Suaresius, « quia, inquit, « deficit à rectâ regulâ rationis, et aliquid habet præsumptionis, ac proinde in materiâ « theologicâ et supernaturali, aliâ non caret « temeritate. »

Nunquam obliviscendum est, nullam posse propriè condemnari propositionem ut scandalosam aut temerariam, quæ nullo labore et intrinseco vitio; id præ oculis habendum ut à decreto disciplinæ, quod mutationi obnoxium est, secernatur decretum dogmaticum, quod est immutabile.

Propositio *malè sonans*, et propositio *piarum aurium offensiva*, coire in uuum non immeritò videntur, tum quia nihil deprehenditur malè sonans, quod pias aures non offendat, et vicissim, tum quia synodus Constantiensis et alia concilia, summi pontifices Pius V et Gregorius XIII et alii, cum *malè sonantis* notam adhibent, toties de notâ *piarum aurium offensivæ* tacent, et vice versâ; utraque sic definiti potest: Propositio quæ sanum licet unum sensum absolute possit suscipere, dominantem alterum involvit per se, et ab *intrinseco vitiosum*, pravitate tamen infra hæresim positâ, infectum. Tales sunt istæ propositiones, una ab Alexandro VIII damnata: *Confessiones apud religiosorum factæ, pleræque vel sacrilegæ sunt, vel invalidæ*; altera quam proscripserat concilium Constantiense, sessione 8 contra Wiclefium: *Omnes sunt Simoniani qui se obliquant orare pro aliis, eis in temporalibus subvenientibus*. Quòd si placuerit propositionem malè sonantem à propo-

sitione piarum aurium offensivâ secernere, in hoc collocari poterit utriusque discrimen, quòd latius pateat malè sonantis nota, quòdque in propositione piarum aurium offensivâ, occurrat aliquid indecens vel indignum quòd in religionem impingit.

In adseribendis hujusmodi notis, ut sapienter monet Melchior Canus (de locorum Usu lib. 12, cap. 11), « non est habenda ratio vulgi » promiscui, imbecilli, perturbati, imprudentis, « sed prudentis, sinceri, pii, incorrupti; nec theologia modò requirenda est, sed pietas et prudentia, sine quâ nullæ aures possunt consentaneos sonos abhorrentesque discernere. » Alias prætermittimus hic notas, quas explorare et distinguere facilius est; qui de notis theologicis uberiorem disceptationem desiderat, consulere poterit inprimis Scrutinium doctrinarum, auctore Antonio de Panormo. Id verò maximè observandum est, tum in notis theologicis, nullam esse quæ in ipsam non cadat propositionis doctrinam, tum falsitatis notam cæteris omnibus inferiorem, damnatis omnibus competere propositionibus, modò expressam, modò subintellectam in dogmaticis quibus perstringuntur, decretis; quæ quidem adnotatio, propter rei gravitatem, distinctè asseretur et confirmabitur sequenti conclusione.

Damnari non potest propositio quæ sit vera in sensu proprio et naturali, nec ulla imbuta vitio intrinseco. — Hæc ut ritè percipiatur assertio, duplicem opus est distinguere ejuslibet propositionis sensum: grammaticalem unum seu rigorosum, proprium alterum et naturalem; *grammaticalis* et *rigorosus*, seu, ut quidam vocant, *absolutus*, ex terminis in se sumptis ita desumitur, ut in eo dijudicando, nihil aliud respiciatur; *proprius* verò et *naturalis*, qui etiam nuncupatur *relativus* et *obvius*, dignoscitur tum ex valore, seu ipsâ vi et significatione terminorum, usu communi et ordinario determinatâ, tum ex antecedentibus et consequentibus, tum denique ex notâ et manifestâ auctoris mente et proposito.

Enuntiata conclusio quanti sit momenti, ad patefaciendam decreti dogmatici propositiones in globo condemnantis auctoritatem, ostendit clarissimè Steyaert: « Cùm enim, inquit, hæc condemnationis species non determinet, quænam (propositio) sit ex omnibus hæretica, quænam erronea, quænam tantùm scandalosa, temeraria, aut piarum aurium offensiva, liberum est, quantum est ex vi is-

« tius censuræ, de quolibet in particulari credere, tantùm esse scandalosam, temerariam, » etc. « Atque ita, si credatur simul talis censura, non excludere veritatem (hoc est, si credatur posse in veritatem cadere), de quolibet credere licet veram esse. » Itaque fixum certumque animo manere debet nullam unquam posse ab Ecclesiâ damnari propositionem, quæ tum ex objecto propositionis, tum ex modo ipsius enuntiandi, nihil ingerit à veritate alienum, nihil exhibet suapte naturâ culpandum. Jam conclusionis afferenda sunt non quidem omnia, sed præcipua quædam et expedita magis momenta.

1° Christus est summè verax: *Ego sum, inquit, via, veritas, et vita; de se ipso id etiam declarat: Ego in hoc natus sum, et ad hoc veni, ut testimonium perhibeam veritati; omnis qui est ex veritate, audit vocem meam.* Apostolis misit Spiritum de quo ipse dixit: *Cum autem miserit Spiritus ille veritatis, docebit vos omnem veritatem.* Cum tenebris potiùs conciliabitur lumen, quàm cum illis Evangelii assertionibus, legitima et probanda damnatio veritatis; et quis rerum prudens æstimator putaverit, ita esse constitutam divinitùs christianam Religionem, ut *Ecclesia Dei vivi, columna et firmamentum veritatis*, debeat aliquando vel possit anathemate veritatem percellere, cujus exemplar et fons Christus, tum cui et testificandæ prodiit hunc in mundum, habitavitque in nobis, tum et uberius docendæ, missus est ad Apostolos Spiritus veritatis, qui apud eorum successores, maneat in æternum? Plurima eò loci congeri possent egregia, quibus veritatem SS. Patres ejusque inviolatam integritatem extollunt, præconia. Hæc sunt in confesso apud omnes, tamque absonum fore declarant, damnari veritatem, quàm innocentiam et sanctitatem, cùm per se non minùs ordinata sit, Deoque supremo judici non minùs accepta.

2° Non magis ab Ecclesiâ damnari potest veritas quàm falsitas approbari, ac reipsa propositionem veram proscribere, est ipsi contrariam antepone, quæ non potest esse nisi falsa, cùm utraqve vera esse nequeat; deinde Ecclesia si posset de verâ propositione decernere eam esse falsam, quod est ipsam reprobare, quare de falsâ propositione decernere non posset, eam esse veram, quod est ipsi suffragari? Atque evidentissimum est, rationi, divinis institutis, divinæ veracitati, ac necessariò præpositorum Ecclesiæ officio repugnare decreta, quibus falsitas approbetur, atque in-

terposito anathemate credenda proponatur fidelibus. Hæc piget latius prosequi, ne videamur solaribus ipsi radii facem admovere.

Objic. : Fieri potest ut quibusdam propositionibus licet veris ac per se innoxii, ita multi abutantur aut infirmitate lapsi, aut propriâ obsecrati malitiâ, ut nisi propositiones illæ reprobentur, malum ingravescat in dies, nec aliter possit coerceri; eam ideo in sententiam abierunt veritatis licet amantes, nonnulli theologi.—Resp. cum S. Augustino : *Dementia est crimen malè utentium, in res ipsas transferre*, (serm. 50, aliâ de diversis, 15.) Namque manifestum est non rem ullam, cum eâ quisque malè utitur, sed ipsum malè utentem esse arguendum. An vituperanda siderum creatio, quia inde arrepta est idololatricæ superstitionis tam frequenter apud gentes occasio? Numquid adimendum est hominibus liberum arbitrium, quia sæpè sæpius detorqueatur ad peccatum, aut extinguenda ipsa humana ratio, cujus adeo inolevit, et ad hominum perniciem manavit palam abusus? Prohiberi potest grassantem propter abusum vera aliqua propositio, seu illius usurpandæ facultate interdici; at damnari ipsam nunquam licet, nec ullâ (quæ ut diximus, in doctrinam semper cadit) notâ theologicâ perstringi, quamdiu proprius ac naturalis ejus sensus, contrario usu dominante, quem penès verborum vis et significatio est, ad alium diversumque sensum non inflectitur. Quod spectat nonnullos qui veritatem subjeci posse damnationi, existimare visi fuerint, ex iis alii id unum voluerunt, proseribi posse veram propositionem quæ contrariam injustâ aut acerbiori censurâ afficiat; alii loquuntur de propositione quæ apparenter soloque grammaticali sensu vera sit, sed falsa, si proprio ac naturali sensu accipiatur.

Inst. : Inter damnatas propositiones, sunt quæ proscribuntur ut scandalosæ, ut temerariæ; at scandalum potest aliquando propter rerum adjuncta, et audientium legentiumve distortos affectus, veritas afferre; neque semper cum falsâ doctrinâ conjuncta est temeritas. — Resp. : Hæc jam præoccupata est solutaque objectio, cum ostendimus, temerarias inter propositiones, aut scandalosas, intrinseco alias contaminari vitio, scandalumque, vel temeritatis labem suâpè naturâ inducere; alias verò non nisi propter circumstantes quasdam adventitiasque causas : solas prioris generis posse propriè damnari ;

cæteras posse prohiberi, intactâ eorundem doctrinâ; deinde instaurari, cum abusus desierit.

Quæ hæctenus protulimus, et lucem adjicient sequentibus assertionibus, et ab iisdem lucem mutuabuntur, atque vicissim haurient.

ASSERTIO PRIMA. — *Propositiones respectivè, ut aiunt, et in globo damnare potest Ecclesia.*

Probatur 1º ex ipsâ Ecclesiæ praxi : De quadraginta quinque Joannis Wiclefi articulis, post accuratam discussionem, ita decernit synodus generalis Constantiensis, sess. 8 : « Quibus articulis examinatis, fuit repertum, « prout in veritate est, aliquos et plures ex « ipsis fuisse et esse notoriè hæreticos, et à « sanctis Patribus reprobatos, alios non catholicos, sed erroneos, alios scandalosos et « blasphemos, quosdam piarum aurium offensivos, nonnullos temerarios et seditiosos. » Addit sancta synodus in Wiclefi libris plures alios *similium*, ut ait, *qualitatum* contineri. Decretoriam deinde hanc promittit sententiam : « Prædictos articulos et eorum quemlibet, « libros ejusdem, dialogum et trialogum per eundem Joannem Wiclef nominatos et alios ejusdem auctoris libros, volumina, tractatus « et opuscula, quocumque nomine censeantur, quos hic haberi vult pro sufficienter expressis, hoc perpetuo decreto reprobat et « condemnat. » Hoc testimonio et decreto Ecclesiæ universalis congregatæ, nihil aptius validiusque afferri potest ad vindicandam propositionum in globo condemnationem; eadem ratione, eodem in concilio proscripti sunt, sess. 15, Joannis Huius 30 articuli; quin et eadem sessione sacrosancta synodus, *Ecclesiam catholicam representans*, de ducentis et sexaginta *damnatæ memoriæ* Joannis Wiclefi articulis ita pronuntiat : « Quibus articulis sic « examinatis, fuit et est repertum aliquos et « plures ex ipsis fuisse et esse notoriè hæreticos, et dudum à SS. Patribus reprobatos, « quosdam blasphemos, » etc. Alias attextit notas quas supra, ex sessione 8 exscripsimus, et subjicit : « Propterea in nomine Domini « nostri Jesu Christi hæc sancta synodus prædictos articulos, et eorum quemlibet, hoc « perpetuo decreto reprobat et condemnat. » Post hæc Constantiensis concilii decreta, prodierunt diversis alia temporibus, quibus propositiones in globo pariter exploduntur; talia sunt decreta Urbani VIII, contra propositiones Baii, Innocenti XI, contra errores Molinosi,

Innocentii XII contra doctrinam libri cui titulus : *Explication des Maximes des Saints*. Porrò ex illà notorià Ecclesiæ universalis praxi jus ipsum et potestas hujusmodi condemnationis adhibendæ manifestò colligitur ; quis enim effutare audeat in rebus ad Religionem pertinentibus , vel hæcenus ignotam fuisse Ecclesiæ rationem ac modum judicandi , quem jure possit adhibere , vel spontè iteratis-que decretis , judiciorum formâ et modo uti voluisse , quem ineptum , periculosum plenum , et a divino instituto alienum habuerit ?

Probatur 2° : Condemnationem propositionum in globo improbari meritò non posse , imò magnæ esse utilitatî , concluditur ex ipsius naturâ et scopo ; idcirco enim repudianda esset ratio illa condemnandi , quia , ut toties jactatum est , confusa omninò , cogendis-que potius quàm fugandis nebulis idonea esse videatur , nihilque distinctè credendum ac tenendum fidelibus proponere ; hæc nullo negotio dissipatur querela et criminatio : certa quim duo et obvia memoratis declarantur et constituuntur decretis : primum , nullam esse ex illis quæ recensentur notis theologis , quæ in unam vel plures examini subjectas propositiones non cadat ; secundum , quod ab altero reipsâ non discrepat , nullas ex recensitis propositionibus quæ unam vel plures ex assignatis in decreto notis theologis non mereantur. Eo judiciorum genere , quamvis non ita distinctè ac specialim condemnentur oblatæ propositiones , ac si singulæ eâ notâ quæ ipsas competat , determinatè percellerentur , illo tamen admonentur et jubentur fideles ab omnibus et singulis cavere propositionibus , easque sincerâ et docili mente , ut sanæ repugnantes doctrinæ , constanter abjicere. Hæc afferri possunt illa S. Augustini pronuntiata : *Multùm adjuvat cor fidele, nôsse quid credendum non sit.* (Lib. de Hæresibus , cap. 88.) Superfluum dicit appetere , ut de quibusdam enucleatiùs suam promat sententiam Ecclesia ; « Cùm propter hoc , scire , inquit , sufficiat eam contra ista sentire , nec aliquid horum in fidem quemquam debere recipere. »

Ad condemnationem propositionum in globo possunt etiam accommodari istæ doctissimi Bossuetii observationes : « Il faut souvent dans les décisions de l'Eglise s'en tenir à des expressions générales , pour demeurer dans cette mesure de sagesse tant louée par S. Paul , et n'être pas contre son précepte , plus savant qu'il ne faut. » (Variet. lib. 13,

n. 158.) Ejustemque libri num. 162 : « Il faut se bien garder de confondre les termes généraux avec les termes vagues et enveloppés , ou avec les termes ambigus ; les termes vagues ne signifient rien ; les termes ambigus signifient avec équivoque , et ne laissent dans l'esprit aucun sens précis ; les termes enveloppés brouillent les idées différentes ; mais quoique les termes généraux ne portent pas l'évidence jusqu'à la dernière précision , ils sont clairs néanmoins jusqu'à un certain degré. » Eadem ratione condemnatio propositionum in globo , licet generalis , nihil tamen proponit quod vagum , nihil quod ambiguum , nihil quod æquivocum dici aut videri debeat. Apertè declarat , ex omnibus quas afficit propositionibus , nullam esse quæ uni vel pluribus ex notis ibidem apposisis non subiaceat. Quatuor aut sex prudentiâ , sagacitate et peritiâ commendatos medicos , fac palam et confidenter asserere , ex paratis ubi cibus alium esse corrumpendo sanguini , alium torquendis visceribus , vexando alium capiti , alios aliis morborum generibus inferendis esse comparatos ; numquid homo vitæ , sanitatisque servandæ cupidus obtenderet , vagam esse , confusam , et sensus vacuum medicorum illorum assertionem ac denuntiationem ? numquid etiam eo nomine recusaret ab omnibus illis quas generatim denotassent damnis dapibus abstinere , donec expressè sigillatimque designarent , quo veneni et pestilentæ gradu talium quisque ciborum inficiatur ?

Quid plura ? Qui condemnationem in globo , universalis Ecclesiæ decretis consecratam detrectare volerint , immotum illud et inconcussum , quod jam aliàs attulimus S. Augustini pronuntiatum revocent in memoriam : « Quod universa frequentat Ecclesia , quin ita faciendum sit putare , insolentissimè insanæ est. » Deinde seipsos interrogantes , viderint an egregiè ducerent laudi , insanos inter ac perducles à S. Augustino amandari , utpote vitio vertentes , quam universalis , non semel adhibuit , condemnationem propositionum in globo ?

ASSENTIO II. — *Decretis Ecclesiæ , quibus damnantur propositiones in globo , debetur internum etiam et absolutum obsequium.*

Probatur 1° : Approbante sacrâ synodo Constantiensi , in bullâ Martini V , jubetur interrogari quemlibet de articulis Joannis Wiclef et Joannis Hus suspectum , « utrùm credat quòd

« illud quod sacrum concilium Constantiense, « universalem Ecclesiam repræsentans, approbavit et approbat in favorem fidei, et ad salutem animarum, hoc est ab omnibus fidelibus approbandum et tenendum, et quod condemnavit et condemnat, esse fidei vel bonis moribus contrarium, hoc ab iisdem esse tenendum pro condemnato, credendum et asserendum. Item utrùm credat quòd condemnationes Joannis Wiclef, Joannis Hus et Hieronymi de Pragá, factæ de personis eorum, libris et documentis, per sacrum generale Constantiense concilium fuerint ritè et justè factæ, et à quolibet catholico pro talibus tenendæ et firmier asserendæ. » Non prohibetur duntaxat ne propugnentur aut foveantur damnatæ in globo propositiones Joannis Wiclef, Joannis Hus, sed præcipitur strictè, ut eas ritè et justè esse proscriptas teneatur et credatur. Talibus igitur condemnationibus debet obsequium etiam internum, nec internum utcumque, et quale opinioni duntaxat probabili commodatur, sed absolutum et irrevocabile : namque concilium Constantiense, sess. 8, prædictos articulos perpetuo decreto reprobatur et condemnat.

Idem demonstratur ex retractatione quam ab Hieronymo de Pragá exigi voluit eadem synodus, cui ut iste obtemperaret, plures reipsà Joannis Wiclef et Joannis Hus propositiones abdicavit his verbis : « Consensio sanctæ Romanæ Ecclesiæ et Apostolicæ sedis, et huic sacro concilio, et ore et corde profiteor in omnibus et per omnia, et præsertim de clavibus, sacramentis, ordinibus, officiis et censuris ecclesiasticis, indulgentiis et reliquiis sanctorum, et ecclesiasticâ libertate, ac etiam de cæremoniis, et aliis omnibus ad Religionem christianam pertinentibus, prout ipsa Romana Ecclesia et Apostolica sedes et hoc sacrum concilium profitentur, et specialiter quòd prædictorum articulorum plures sunt notoriè hæretici, et dudùm sunt à sanctis Patribus reprobat, quidam verò blasphemii, alii erronei, alii scandalosi, » etc. Non in meris opinionibus versatur emittenda ore et corde professio tenendi et credendi contrariam damnatis in globo articulis doctrinam, qualem et qualiter eam profitentur Romana Ecclesia et generalis synodus. Ut ex synodo Constantiensi atque ex bullâ Martini V, ita ex decreto contra errores Baii aliisque decretis dogmaticis propositiones in globo damnantibus firmissimum potest erui argumentum necessitatis interni et ab-

soluti quem vindicamus, assensus et obsequium.

Probatur 2° : Ad hanc astruendam necessitatem duo requiruntur et sufficient : primum, ut decreta quæ diversis propositionibus, diversas in globo incurrunt notas, doctrinam ipsam illarum attingant et proscendant; secundum, ut Ecclesiæ universæ decretis dogmaticis seu doctrinam aliquam reprobandis, vel approbandis, internum et absolutum, ut diximus, præstari oporteat obsequium : hæc autem duo certissima sunt.

Primum quidem vel solâ decretorum, de quibus sermo est, inspectione declaratur; mentem suam sic aperit concilium Constantiense œcumenicum : « Exstitit Joannes Wiclef pseudo-christianus, qui cùm viveret, adversus religionem christianam et fidem catholicam, pertinaciter asseruit, et dogmatizavit plures articulos, quorum quadraginta quinque huic paginæ duximus inserendos. Illos autem perpetuo decreto reprobatur et condemnat. » Articulus Hus triginta : « Hæc sacrosancta Constantiensis synodus declarat et definit non esse catholicos, nec tanquam tales dogmatizandos, sed ex eis plures esse erroneos, alios scandalosos, aliquos piarum aurium offensivos, pluresque eorum esse temerarios. » Alexander VII, in decreto anni 1663, die 24 septemb., propositiones 28 in globo proscripsit; ad illud condendum eam ob causam impulsus est, « quòd in rebus ad conscientiam pertinentibus, modus opinandi irrepserat alienus omninò ab evangelicâ simplicitate, sanctorumque Patrum doctrinâ, et quem, si pro rectâ regulâ (fideles in praxi sequerentur), ingens eruptura esset christianæ vitæ corruptela. »

Consule etiam decretum Innocentii XI, Alexandri VIII, etc. Id ergo instar immoti principii habendum est, ad doctrinam intendere, et collineare appellata decreta quibus in globo variæ variis propositionibus adscribuntur notæ.

Secundum verò, id est, universalis Ecclesiæ decretis, quibus definitur quocumque modo, quid de propositâ doctrinâ sentiendum sit, internum etiam et absolutum deberi obsequium, facillè intelligitur ex prioribus de ipsius infallibilitate assertionibus. Generatim præcepit Christus docentem audiri Ecclesiam, generatimque pollicitus est eidem perpetuam inerrantiam; ipsunque depositum fidei lædunt ac deterunt qualibet propositiones etiam in globo proligatæ, nec auctoritate Ecclesiæ major ulla viget auctoritas in terris, quæ decreta illius sic damnantis revocare posset aut emendare.

ASSERTIO III. — *Sen deductum ex probatis consecrarium.*

Infallibilia sunt Ecclesie judicia, quibus damnantur propositiones in globo.

Non dissimulandum catholicos inter theologos existisse qui non accuratè sentirent de infallibilitate Ecclesie in condemnandis propositionibus infra hæresim constitutis, nec proinde, ubi diversis propositionibus diversas in globo infligit notas theologicas, apertè tamen, ipsà veritate superati, in eo consentiunt, ut fateantur omnibus universalis Ecclesie dogmaticis decretis corde et animo, atque irrevocabili obsequio esse adhaerendum; arbitrantur nimirum ad prosequendam et conciliandam quæ rationabile omne dubium excludat perpetuè, assensionem, sufficere, seposito etiã infallibilitatis dono, summam Ecclesie sapientiam, prudentiam, auctoritatem, ubi confodiendis diversis propositionibus diversas in globo notas inurere voluerit. At pugnancia locuti sunt, et plerisque refelluntur argumentis quæ ad secundam assertionem exposuimus: ostendimus perpetuè et irrevocabili decreto reprobari et condemnari à concilio generali Constantiensi propositiones Joannis Wiclef et Joannis Hus, alias ut hæreticas, alias ut erroneas, alias ut temerarias, etc. Quare autem tale decretum reformari posse negaretur, aut etiã aboleri, si Ecclesia in ejusmodi condemnatione hallucinari posset, atque erroris patrocinium suscipere? Quâ ratione hujusmodi definitionibus adhiberetur absolutus et irreformabilis assensus?

Ostendimus ad ipsam spectare doctrinam decreta quæ versantur in approbandis reprehendisve propositionibus in globo, Christumque docenti Ecclesie continuè adfuturum; ergo nunquàm patètur Ecclesiam à recto et vero delicere in illo decretorum genere. Eiverò si tum posset impingere in errorem Ecclesia, posset tunc ipse Deus directè et positivè, et quidem ut causa principalis, ad fallendum concurrere, cum tanquàm semetipsum jubeat audiri Ecclesiam à se constitutam, gravissimas pœnas cum audire abneventibus intentaverit, eidemque docenti, perpetuum se sponsorem fecerit: hinc approbante synodo Constantiensi, jubetur bullâ Martini V, ut contra eos qui proscriptos ab eodem concilio articulos solemniter et publicè revocare, abjurare noluerint, tanquàm contra hæreticos, aut hæreticâ labe respersos procedatur, si ad frangendam eorum contumaciam expediat. Tanto, tamque inflexo

rigore non uteretur Ecclesia, nisi infallibilem condemnandis, eo quem adhibuit modo illis articulis auctoritatem sese exerere, persuasum haberet; utrùm autem illud reipsâ obtineat inerrantiæ donum, dijudicare, pertinet ad dogma, in quo dignoscendo universalem errare Ecclesiam nemo dicere audeat, nisi Ecclesiam in suâ discernendâ potestate excutire, et suis Christum, quantùmlibet absolutis, ut probavimus, promissis deesse, comminisci voluerit.

Solvuntur objecta.

Obj. 1°: Quæ ex synodo Constantiensi promuntur testimonia, ea condemnationi propositionum in globo favere licet videantur, nihil reipsâ conferunt ad ejusmodi condemnationem; quas enim indistinctè et generatim assignant notas essentialis damnatisque propositionibus, eas determinatè et in specie, sigillatimque attribuunt eidem erroribus alia quæ suppetunt monumenta. 1° Determinantur notæ illæ in synodis concilio Constantiensi anterioribus, ac præsertim Romanâ in synodo quæ habita est summum gerente pontificatum Joanne XXIII. 2° Adornatæ sunt à theologis synodi Constantiensis duæ censuræ, una quæ nuncupata est *censura brevis*; altera quæ dicta est *theologorum concilii Constantiensis diffusa condemnatio*. In illis exponitur quales et quibus propositionibus aptandæ sint speciatim memoratæ notæ theologice. 3° In bullâ Martini V, approbante, ut diximus, editâ concilio, explanantur atque distinguuntur articuli de quibus interrogari jubentur illi quorum in suspicionem vocatur fides; propositionum quæ damnatæ sint, vim atque naturam patefacit opportuna illa expositio. 4° Esto possint in concilio generali condemnari propositiones in globo, multa hic habentur cœntia, in quibus miscent inter se et conserunt sermones diversasque sententias theologi; expendant atque designant speciatim quædam singule notas mercantur propositiones; hanc determinationem cum habeant cognitam perspectamque episcopi, suos deinceps diocesanos docere atque instituere pro suâ possunt prudentiâ et pastoralis sollicitudine; at saltem id præsidii deficit in decretis quæ extra synodos proponuntur, et nondum enucleata manant ad populos.

Resp.: Id omne objicitur insidiosè, ad illudendum potius quàm ad seriò refellendum, remque ut par est explanandam. 1° Fingitur concilii synodo Constantiensi prævis sufficenter determinari quænam speciatim notæ in singulas cadant propositiones in eâ condem-

natas : at multum abest quin illis conciliis profligatæ sint omnes quas in operibus Wiclefi et Joannis Hus proscriptis synodus Constantiensis ; quatuor duntaxat supra viginti , censurâ notavit synodus Londinensis ann. 1582 ; decem ut hæreticas, quatuordecim ut erroneas ; decem et octo eisdem viginti quatuor cunctas ferè conspicles reprobativ, quarum nonnullis nullam speciatim inussit notam ; quod verò spectat ad synodum Romanam, tenente sedem Apostolicam Joan. XXIII celebratam, non nisi generali condemnatione synodus illa percellit errores Wiclefi , nullâ ejusdem enuntiatâ seorsim propositione. 2° Quidnam argumenti extundi possit, duabus ex censuris quæ dicuntur à theologis synodi Constantiensis elaboratæ ? Utraque solos impugnat Wiclefi 45 articulos ; non autem ejusdem auctor. s. 260, neque Joannis Hus 50 propositiones. 3° Neque secum invicem , neque cum decretis Constantiensis synodi concordant objectæ censuræ : non nisi paucis admodum articulis easdem utraque censura infligit notas ; at in aliis quanta discrepantia ! V. g., de Joannis Wiclefi quintâ propositione dicitur in censurâ brevi : *Ista conclusio est falsa et erronea* ; at in prolixiore legere est : *Iste articulus est hæreticus*. De prop. 11, 15, 17, non magis sibi consonant objectæ nobis censuræ. Jam conferantur cum decretis synodi Constantiensis ; in synodo de propositione 41 (quæ sigillatim damnatur), dicitur solummodò : *Error est* ; at in censurâ brevi , dicitur : *Ista conclusio est falsa, temeraria, et erronea ac hæretica*. Longiore in censurâ decernitur populis competere jus ac potestatem, immanis alicujus reos facinoris principes è solio deturbandi ; numquid synodo Constantiensi detestanda hæc tribuatur doctrina, et quidem tanquam clavis, aperiendis ipsius sententis necessaria ? 4° Deinde in actis concilii nihil reperire est quo indicetur dammandis 45 Wiclefi articulis, concilium Constantiense ullam habuisse rationem alterutris ex illis quæ obijciuntur censuris ; quo igitur pacto voluisset decretorum suorum sensum pendere à consulendis talibus censuris, de quibus nullam iniecit mentionem, et quæ ad finem usque seculi ultimi, antequam scilicet à Vonderhart vulgatæ fuerint, neque inter acta concilii recensentur, neque ipsius commemorantur decretis ? 5° Ex bullâ Martini V decerpi nihil potest quod à synodo Constantiensi editam in globo condemnat. onem propositionum Joannis Wiclefi et Joannis Hus possit infringere aut infirmare ; nam, ut omitamus, quod

magni tamen est momenti, decreta illa produsse anno 1415, bullam verò Martini V, anno 1418, quem ante annum profectò vigerunt, et ritè intellecta sunt synodi Constantiensis adversantia propositionibus illis decreta, cum interea oblatatus illis contumaciter Joannes Hus, ac seculari justitiæ traditus, pœnas ignis sustinuerit ; attendatur quid ad illustranda seu explicanda synodi Constantiensis decreta protulerit Martinus V ; tria supra viginti proponit dogmata quæ nec specie, neque multitudine pertingere possunt ad omnes triplici Constantiensis concilii decreto confossas propositiones numero plusquam trecentas, neque determinare atque significare quali unaquæque ex his propositionibus afficiatur notâ. 6° Denique condemnationi propositionum in globo nebulas non offundunt mutua theologorum inter se concertantium, habita in synodo colloquia ; hæc sunt vota consultorum in eandem sententiam haud semper conspirantium, neque cum illis semper congruunt conciliorum pronuntiata.

Quid ulterius immoremur ? Non consultorum votis ac suffragiis quæ saltem maximam latent christiani partem populi, diriguntur fideles, neque illis tanquam subsidio necessario opus habent, ut quid sentiendum et credendum addiscant, sed Romani pontificis episcoporumque decretis. Haud igitur suspicari licet ita fuisse condita concilii Constantiensis decreta, ut quid definitum sancitumque voluerit, intelligi atque dignosci nequeat, nisi exploratis et seculò expensis theologorum præviis operosisque disceptationibus : « Les décisions de l'Eglise, inquit doctissimus Bossuet, ne sont « pas moins nettes et moins précises qu'elles « sont fermes et constantes, et l'on va toujours « au devant de ce qui pourrait donner occasion « de s'égarer. »

Objicies. 2° : Ea judicandi forma aut vitiosa aut saltem inanis putanda est, quæ fidelibus nihil proponit fixi ac determinati, quo edoceantur et admoneantur quid erroris declinandum sit, quodve dogmatis genus credendum et prosequendum ; talis est autem condemnatio propositionum in globo coadunatis non rationis ejusdem notis theologis, quarum vim unicuique propriam et singularum genuinam cum singulis propositionibus convenientiam fideles secernere non valent et perspicere. — Resp. 1° : Qui argumentum istud ostentant, illi profectò mente non advertunt quantum auctoritati Ecclesie detrahant ; inficiari etenim non possunt universali esse attribuenda Eccle-

sæ, synodi Constantiensis decreta quibus Joannis Wiclefi et Joannis Hus errores quemadmodum retulimus, rejiciantur et condemnantur : illorum in decretorum agnoscendam œcumenicentiam consentiunt omnes Catholici, omnibusque latentibus ponuntur inter illa quæ ut *conciliariter* facta Martinus V approbaverit : prædictis verò decretis damnari illos qui eisdem inseruntur, articulos, obvium est legentibus ac evidentissimum; hæc igitur decreta si vitiosa dicantur, aut saltem inania, consequens est ut contendatur deludi Ecclesiam in judicando utrùm et quid valeant decreta quibus propositiones in globo proscribere adoriatur ; ipsamque non à Spiritu veritatis eam perpetuò dirigente, sed à privatis etiam hominibus, iisdemque disculis ac rebellantibus edocendam, quam tenere viam debeat et modum dirimendi spectantes ad religionem controversias ; aut id compertum si habeat aut habere possit, suâ igitur auctoritate criminose et perviaciter eò usque abutitur , ut interposito etiam anathemate fideles compellat et adigat ad obsequendum decretis inanibus, absonis, et veritatis pro erroribus abjiciendæ et reprobandæ proximum inferentibus periculum.

Quod de synodi Constantiensis decretis observavimus, idem transferri potest ad bullas contra propositiones Baii, Molinosi, etc.

Resp. 2° : In decretis propositiones in globo condemnantibus, ut præfati sumus, declaratur nullam esse damnatis ex propositionibus, quæ vel enuntiata doctrinâ, vel enuntiandi modò intrinsicè vitium, deposito fidei vel proximè vel immediatè, aut aliqua certâ ratione nocivum non involvat. Præfatis etiam in decretis decernitur nullam esse ex assignatis ibidem notis theologis, quæ in aliquam non cadat damnatarum propositionum.

Notæ cujusque theologice vim ac proprietates, cum rudes et imperiti non calleant, hoc unum quando ipsis sufficienter proposita sunt Ecclesiæ decreta propositiones in globo sub variis notis proscribentia, ab ipsis exigitur, ut quas sic damnavit Ecclesia, respuant ex animo, easque persuasum habeant esse damnandas eâ omni ratione quâ Ecclesia judicaverit ; id unum planè sufficit, ut ab iisdem dimoveantur ac deterreantur fidemque retineant integram et illibatam. Litterati autem ac periti cum theologice quid significant notæ, quid efficiant, scrutari ac percipere valeant, alii quidem magis, alii minus, pro suâ quique sagacitate ac eruditione, possunt, si opportunum ipsis videa-

tur, inquirere ac perpendere, quænam huic vel illi propositioni infligenda sit nota ; in duobus tamen capitibus, quæ summam rei continent, illitteratorum conditioni haud multùm est absimilis eorum conditio ; utriusque enim pro certo habere tenentur, ex propositionibus quæ sub variis notis in globo damnatæ sint ab Ecclesiâ, nullam esse quæ unam ex notis assignatis, aut etiam plures non incurrat ; deinde ipsâ vi bullæ, quænam notæ singulas efficiant propositiones, non ipsimet periti dignoscere queunt, ac determinare, neque id necesse est ad præstandum quod præbere debeant obsequium. Attamen inter utrosque aliquod intercedit discrimen : namque bullâ Martini V, approbante concilio Constantiensi, ut diximus, editâ et promulgatâ, jubentur interrogari illiterati, utrùm credant, quod in favorem fidei et salutem animarum approbavit concilium Constantiense, hoc esse « ab universis Christi fidelibus approbandum et tenendum, et quod « condemnavit et condemnat esse fidei vel « bonis moribus contrarium, hoc ab eisdem « esse tenendum pro condemnato, credendum « et asserendum. » Errores pariter Joannis Wiclefi et Joannis Hus præcipitur repudiari ab omnibus et reprobari. At quisque de fide temerandâ et vitandâ suspectus litteratus, specialiter jubetur interrogari « utrùm credat « sententiam sacri Constantiensis concilii super quadraginta quinque Joannis Wiclefi et « Joannis Hus trīginta articulis, fore veram et « catholicam : scilicet quòd supradicti 45 articuli Joannis Wiclefi et Joannis Hus 30, non « sunt catholici, sed quidam ex eis sunt notorie hæretici, quidam erronei, alii temerarii « et seductiosi, alii piarum aurium offensivi. »

Objicies 3° : In decretis propositiones in globo condemnantibus, potest fieri ut neque omnes episcopi, neque eorum saltem pars major consentiant inter se in determinandâ interno judicio notâ, quam singulæ mereantur damnandæ propositiones : v. g., ut nonnisi episcoporum minor numerus propositionem aliquam arbitretur esse hæreticam, cæteri omnes eam existimant esse duntaxat erroneam ; aut alii erroneam, alii errori proximam ; quod de unâ hic objicitur propositione, idem ad multas potest accommodari, hoc est, ut de gradu et malignitate vitii, quo singulæ propositiones inficiuntur, dissentiant inter se iudices divinitus constituti : tum verò nullum erit internum Ecclesiæ universalis de vitio et naturâ singularum propositionum de-

terminatum iudicium, quod interno vacillante et incerto, fluctuare necesse est, atque carere necessariâ obligandis conscientis auctoritate ?

Resp. 1° : Rectè et nullo labore concipiunt potuisse episcopos inter se consentire tum interius, tum exterius in iudicando, omnes examini subjectas propositiones intrinseco maculari vitio, omnes esse falsas et fidei aut moribus diversimodè noxias, ac proinde respuendas perniciosisque adjungendas erroribus : hoc autem fidelibus tradito documento quod in omni exhibetur condemnatione in globo, expeditum illis subministratur antidotum, quo præsens caveatur venenum, aut si jam haustum fuerit, ejiciatur ; quòd autem determinentur interno iudicio à majori saltem parte episcoporum, et applicentur interius singulis propositionibus singulæ quas mereantur notæ, talis determinatio et applicatio, si adhibenda sit ad condemnandum efferendumque externum decretum, eam reipsâ fuisse præstitam concludendum est ex absolutis et efficacibus Christi promissionibus, qui Ecclesiam cum in necessariis nunquam deserat, non patietur ejus dogmaticam ullam definitionem carere necessariis ad obligandos etiam interius fideles, dotibus et conditionibus. Et quid vetaret ne major saltem episcoporum pars singulas cum Scripturæ traditionisque monumentis, edendum ante decretum, propositiones conferendo, advocatis etiam, si opus erit, in consilium sapientibus eruditisque viris, certò diducit intus quanam unicuique propositioni competat nota, licet decreto seu externo iudicio id non definiat ? Non id impervium magis aut operosius quàm si propositum haberent, singulas singulis notis propositiones exterius confodere.

Resp. 2° : In attribuendis unicuique propositioni singulis competentibus *respectivè* notis, etiamsi dissentirent interno iudicio, et fallerentur perique episcopi (quod quidem nihil cogit suspicari), consentire nihilominus possent externum in iudicium seu decretum, quod solum tanquam sentiendi regula proponitur fidelibus, et cui subesse falsum non sinit, nec sinere potest Christus, qui Ecclesiæ adfuturum se usque ad consummationem seculi verè et sine restrictione promiserit ; licet enim, v. g., episcoporum pars media propositionem duxerit *erroneam* quam media pars altera *hæreticam* existimet, atque propositionem tot *arbitrentur* pariter hæreticam, quot eandem putaverint hæresi proximam, et sic de aliis pro-

positionibus ac notis, atamen ex diversis illis et discrepantibus iudiciis consurgere potest externum, verumque dogmaticum iudicium, quo declaretur ac definiatur nullam esse ex recensitis propositionibus, quam una aut plures glomeratis ex notis non afficiant ; tuendo sanæ doctrinæ deposito dirigendisque intra fidei ordinem mentibus Spiritu sancto moderante providebitur ; eadem sic ratione attingetur et comparabitur finis propter quem tanta episcopis tamque veneranda iudicandi concessa est divinitus auctoritas ; hinc prolato ab illis decreto interius etiam ac sincerè obtemperandum est, quidquid sit de rationibus et incitantibus quibus ad iudicandum commoti fuerint ac impulsî. Defensatur veritas, error conteritur ; christianus tutò edocetur populus, dummodò in externum convenient iudicium, quod solum fidelibus exhibetur ac proponitur tanquam certa credendi regula.

Inst. 1° : Convenire atque congruere inter se episcoporum oportet sententias in æstimandis atque dignoscendis notarum theologicarum naturâ, significatione et proprietatibus ; hoc tamen in capite, sicut alii theologî, ita inter se ipsos dissidere colligi potest ex operibus episcoporum qui de notis theologicis scripserunt, ut Melchior Canus, illustrissimus Bossuetius, cardinalis de Byssi, etc. ; ejusdem notæ dissimilem aliquando ingerunt ideam.

Resp. : Id argumenti si convincendo esset idoneum, opponi ex æquo posset decretis quibus speciatim et distinctè singulis propositionibus singulæ inuruntur notæ ; tamque decretis quæ intra generale concilium quàm decretis extra synodum editis objiceretur ; atque ita neque in globo, neque sigillatim, posset Ecclesia propositiones verè damnandas perstringere ; dicendum igitur, ubi dissensio est de naturâ et significatione alicujus notæ theologicæ, mitiorem, modò probabilitate non destitutam, benignioremque sententiam secutos esse episcopos ; id postulat æquitas et recepta ratio iudicandi : namque in iudiciis, *ubi partium iura sunt obscura, reo favendum est potius quàm actori ; in pænis benignior interpretatio facienda est* : sic, v. g., quamvis aliqui theologî ad hæresim constituendam putaverint sufficere mediatam revelationem, damnatæ non censendæ sunt ut hæreticæ propositiones quæ non contradicant propositiones immediatè revelatas, et quas fidelibus Ecclesia credendas proposerit.

Instabis 2° : Decretis propositiones in globo condemnantibus, quale debeatur fidei genus ?

Non divina illa debetur fides : cum enim innaturata revelatione, et quidem immediatâ, non ei locus est aut esse potest in reprobandis propositionibus quarum contradictoriæ non sunt immediatâ revelatione declaratae; tales sunt propositiones quæ proscribuntur ut temerariæ, scandalosæ, etc. Si verò dicatur hujusmodi decretis adhibendam esse fidem quæ vocatur *ecclesiastica*, nova hæc est appellatio, ac meritò querendum erit in quo posita sit ea credendi ratio, quæ veteribus incognita fuisse videatur. Et verò non tenentur fideles tot elicere adhesionis actus, quot sunt propositiones per aliquod decretum condemnatae in globo ut hæreticæ, erroneæ, scandalosæ, etc.; at generalis atque individuus qui tunc eliceretur assensus, divinam ad fidem si assurgat, pertinere non potest ad condemnationem omnium quæ reprobantur propositionum, cum illæ non sint omnes hæreticæ; quòd si intra limites ecclesiasticæ fidei cohibeatur, omnium quæ proscripse sint propositionum condemnationi aptari nequit, cum in illis plures sunt hæresis imbutæ veneno, quas proinde contradictorias fide divinâ credi oporteat.

Resp. : Nihil obstat quominus fide divinâ credatur infallibilem esse Ecclesiam condemnandâ in globo propositionibus; revelata est divinitus hæc infallibilitas; declaratur generalibus testimoniis quibus collatam Ecclesiam absolutam esse inerrantiam testificatur verbum scriptum ac traditum; præcipua quæ ad illud caput spectant, argumenta deprompsimus; quòdquid autem revelatum esse constat, id totam divinam revocatur ad fidem; nec tamen inde consequens est singulas illas propositiones quas diversis notis Ecclesia configit in globo, esse habendas hæreticas, adversantesque illis assertiones totidem esse dogmata revelata; neque enim definitis infallibilitas Ecclesiæ, quantumvis immediatâ constet revelatione, efficere potest, ut quod antea non fuerit revelatum, accedente ipsius decreto, revelatum evadat, atque divinæ dogma fidei; imò declarante infallibiliter Ecclesiâ, ex diversis quas reprobat et damnat propositionibus, alias esse hæreticas, alias erroneas, etc., repugnat illas omnes et singulas totidem esse hæreses, eisdemque contradictoriè oppositas propositiones totidem esse fidei dogmata.

Totum id ut clariùs percipiatur, et ad objectionem aptior dissolvendam sternatur via, tollenda est quæ mentibus sensim inflabitur ambigua intelligendi ratio. Aliud est divinâ

fide constare, tenendum esse et credendum, quiddam tenendum et credendum proposuerit Ecclesia, cujus revelata est auctoritas et in iudicando infallibilitas; aliud est credendum esse divinâ fide quiddam Ecclesia tenendum et credendum proposuerit; non enim divinâ fide credendum proponit quiddam tenendum et credendum decernit; ut sunt intra sanam doctrinam propositiones diversi generis, ita sunt diversa credendi genera: quo igitur nomine donanda sit fides quâ credi oporteat quiddam Ecclesiæ decretis propositiones in globo damnantis exprimitur? Quid certatur de nomine, cum res ipsa teneatur et collocata sit in tuto? Cæterum dici potest, ac meritò, generalem assensum quo prædictis definitionibus adhæreamus, accommodari per se ipsum ad mentem propositumque Ecclesiæ; hinc illi animi verè obsequentis affectu, comprehenditur et adhibetur licet generatim, quòdquid fidei genus, uniuscujusque rei ab Ecclesiâ propositæ natura et conditio postulaverit.

Hæc solutio evidenti potest exemplo illustrari, cui nec ipsi quos hic refellimus, velint refragari: hæc scilicet nullum ab Ecclesiâ manare decretum, quod singulis propositionibus damnandis propriam distinctè et speciatim non infligat notam; alias proinde reprobet sigillatim atque *explicite* ut hæreticas, alias ut erroneas, alias ut temerarias, scandalosas, etc.; non juberentur profectò fideles tot in actus fidei sive divinæ, sive inferioris gradûs erumpere, quot essent proscripse sub diversis illâ ratione, notis propositiones; possent enim generali et individuo actu reprobare tum exterius, tum interius, quiddam reprobarisset Ecclesia; quiddam autem approbasset, sincerâ mente prosequi ac firmissimo et irrevocabili tenere assensu, nec censerentur rejicere ut hæreticas, propositiones quæ forent duntaxat erroneæ, neque amplecti ut divinæ dogmata fidei, doctrinæ partes quæ divinam ad fidem non pertinerent; sed illorum assensus, seu credendi ratio, subteptè naturâ et indole censeretur congruere omnibus propositis ab Ecclesiâ decretis, et sic unicuique doctrinæ capiti in quâ damnandâ vel confirmandâ versarentur id tribuere, quod uniuscujusque sit proprium.

Inst. 3^a: Prudentiæ et aequitati repugnaret sententiâ iudicis quæ plures in jus vocatos diversis ita decerneret multandos poenis, ut quam quisque subiret, non curaret determinandum: redargueretur etiam iudex, qui di-

versorum criminum reis diversas in globo, seu confertim, adscriberet infamiae notas, ac nemine speciatim appellato declararet ex illis alios esse furti, alios adulterii, alios homicidii, non immeritò insimulatos; tum enim pronum esset ut in suspicionem homicidii adduceretur passim, qui duntaxat aliquid aeris alieni subripisset; exemplis hujusmodi laud ineptè adumbrantur decreta quibus diversis propositionibus, diversæ in globo affiguntur notæ theologicae.

Resp.: Ad scopum non spectat id exemplorum genus: nam quo pacto executioni posset mandari sententiâ iudicis plures in reos diversas in globo decernentis poenas? Nemo potest nisi determinatè affici exilio, vel poenâ capitis, aut muletâ plecti pecuniariâ; at Ecclesiae decretis qualis in unamquamque propositionem cadat nota non determinantibus, potest obtemperari, ac reipsâ, ut par est, obtemperatur, modò credatur ex damnatis propositionibus nullam esse quæ uni aut pluribus notis conglobatis non subiaceat.

Quod attinet ad sententiâ iudicis quæ varias pluribus reis inscriberet notas in globo, ea prorsus ab æquitate et bono societatis abhorreret, propter inveteratam hominum malignitatem, et ad iniquè de aliis iudicandum aut suspicandum propensionem; cogitetur enim ex hominibus quos diversis in globo infamiae notis perstrinxerit iudex, unum occurrere, furti solummodò reum; ille, ut dictum est, homicidii crimine notandus fortassè videretur, quod quantum alienandis mentibus, concitandis odiis, atque ordini perturbando esset appositum, nemo non perspexerit: at contra, etiamsi contingeret nonnullos ultra decreti alicujus præscriptum et limites excurrere, graviores alicui propositioni notam inureret, certè non adeò magnum inferret detrimentum; deinde in propositionum examine, dum verentur theologi ne aut minùs acutæ, aut minùs sanæ mentis habeantur, non sunt tam proclives ad vitium propositionis, quàm ad hominis crimen adaugendum ac promulgandum; prolatâ sententiâ quæ pluribus reis diversas in globo notas infamiae irrogaret, hæud ipsâ quidem illius naturâ sententiæ, sed humanâ, ut diximus, pravitate, quot plena temeritatis iudicia, quot saltem malignæ gignerentur suspensiones, quæ jura proximi graviter violarent, ac truces persèpè et impacatas forent inimicitias?

CONSECTARIUM de infallibilitate Ecclesiae in disciplinâ generali.

Demonstratum esse Ecclesiam in fide ac moribus absolutâ esse donatam inerrantiâ; ergo regendis subditis, nihil statuere potest, quod legi divinæ vel naturali, vel positivæ repugnet, nihil quod à legitimæ et ordinatæ gubernationis alienum sit principiis. Id sequitur ex absolutis promissionibus quibus se illi obligatum voluit Christus, summa veritas, justitia et sapientia; si quando eæ quædam statuta (merè disciplinæ) revocaverit, aut immutaverit Ecclesia, id non factum est emendationis causâ, quasi in prioribus, quæ ad generalem gubernationem pertineant, erraverit, sed prudentis œconomiae gratiâ, quæ cùm suggesserit commune ad bonum societatis omnia referri statuta legesque oportere, eadem quoque pro diversitate locorum, rerum, ac temporum, suadet etiam, quorundam statutorum executionem non urgere, nonnullis derogare, aut eadem penitus tandem abrogare. Mutationi non obnoxia est divina fides, quia æterna immutabilisque est veritas; at agendi rationes quæ intrinsicè non inniuntur morum principiis, mutari possunt, aut per se ipsas in consuetudinem abire, nec proficit aut expedit, easdem omnes semper et ubique gentium prosequi.

ANNOTATIO EDITORUM.

De infallibilitate Ecclesiae circa jus sciendi articulos disciplinæ sic disserit egregius auctor jam citatus, D. de La Hogue, tract. de Ecclesia, cap. 5, quæst. 1: «Dicitur Ecclesiam, ubi certo firmoque decreto aliquam sub anathematis poenâ præscribit disciplinam, non posse errare, 1° eo sensu quòd illa disciplina cum doctrinâ fidei non consentiat, qualis esset communio sub unicâ specie, quæ supponeretur nocere integritati Sacramenti; nec 2° eo sensu quòd bonis moribus vel rationi adversetur, qualis esse supponeretur non tantùm disciplina votorum religionis, quæ haberi potest tanquam mera explanatio consiliorum evangelicorum, ac proinde cum doctrinâ connexa, sed etiam disciplina cœlibatûs qui omnibus Ecclesiae Latinæ ministris in majoribus ordinibus præscribitur; nec 3° eo sensu quòd illa generalis disciplina in detrimentum Religionis vergeret, ut fuit pro variis circumstantiis poenitentiae publicæ institutio, vel imminutio, et abolitio. In his omnibus

errare non posse Ecclesiam, evidenter sequitur ex duplici principio, 1° Christum in necessariis Ecclesiae suae non deesse, et 2° in ipsum tunc refundendum pro errore quem combiberent fideles, cum illos jusserit eam audire tanquam seipsum, ne habeantur sicut ethnici et publicani.

« Quod dicimus de disciplinâ generali, certo firmoque decreto instituta, ad illam etiam pertinet quæ, absque prævio decreto, universali praxi adhiberetur, et proximè referretur ad substantiam dogmatis vel Sacramentorum. Sit in exemplum Baptismi collatio per meram infusionem, et in publicis precibus repetitio doxologiae: *Gloria Patri, et Filio, et Spiritui sancto*. Error in simili disciplinâ foret error in dogmate, illam proinde nec approbare nec tolerare posset Ecclesia. Tunc maximè juxta omnem verborum et sensus rigorem valet hoc effatum S. Augustinai: « Ecclesia quæ sunt contra fidem aut bonam vitam nec approbat, nec tacet, nec facit. » Epist. 55 ad Januarium, aliàs 119, c. 19. Et istud alterum: « Quod universa frequentat Ecclesia, quin id ita faciendum sit disputare, insolentissimæ insanie est. » Ep. 44, al às 118.

« Aliud est dicere Ecclesiam nihil statuere posse de disciplinâ, quod in detrimentum religionis vergat; aliud verò, concilia etiam generalia semper illa statuere quæ sunt Ecclesie salubriora, et magis apta ad vitia coercenda. Andrada, celeberrimus theologus, qui maximâ cum laude concilio Tridentino interfuit, in defensione hujus concilii adversus Chemnitium, l. 1 de conciliorum generalium auctoritate, triplex distinguit genus ecclesiasticarum regularum de disciplinâ: primum illarum quæ ad ordinem servandum sunt necessariae; secundum illarum quæ sunt tantum utiles, et tertium illarum quæ privatas Ecclesias spectant. De regulis primi generis, seu necessariis, dicit Ecclesiam tam infallibili judicio decernere, quam de ipsâ dogmatum expositione. De regulis tantum *utilibus*, dicit illam quidem errare non posse, eo sensu quòd aliquid statuat divinæ legi repugnans; illam tamen à viis prudentiæ discedere posse, quatenus austeriorem aliquam aut molliorem disciplinam præscriberet, « cum fieri nullo modo possit ut omnes ecclesiasticæ sanctiones in tantâ morum dissimilitudine, nationum ac linguarum varietate, humanarumque rerum inconstantia et temeritate, omnibus mortalibus sint semper accommodatæ semperque

« salutare. » Id autem à fortiori convenit regulis quæ ad particulares Ecclesias diriguntur.

« Hoc principium aliis theologis commune est. Sic Melchior Canus: « Non ego, inquit, omnes Ecclesie leges approbo, non universas pœnas, censuras, excommunicationes, suspensiones, irregularitates, interdicta commendo; acio enim nonnullas ejusmodi leges esse, in quibus, si non aliud præterea quicquam, at prudentiam certè modumque desideres (1)... » Et paulò inferiùs: « Illud breviter dici potest, qui summi pontificis omne, de re quâcumque, judicium tenerè ac sine delectu defendunt, eos sedis Apostolicæ auctoritatem labefactare, non fovere; evertere, non firmare... Non eget petrus mendacio nostro, nostrâ adulatione non eget. Ordines (religiosos) vel probare vel refellere, quoniam non è scientiâ id solùm, sed etiam è prudentiâ pendet, non ad ea pertinet in quibus summus pontifex errare nequit. » Id autem in Cani principis applicatur Ecclesie decretis de simili disciplinâ, quippe quòd acerrimus Ultramontanæ doctrinæ defensor, Papam ex cathedrâ loquentem infallibilem agnoscat. Vid. etiam Bellarm. l. 14 de Romano Pontifice, c. 5.

« Ex dictis inferendum, omnem praxim Ecclesie, etiam universalem, quæ cum dogmate nec immediatè nec directè conjungitur, ex se sufficientem non esse fundando fidei catholice articulo. Ita Veronius in suâ Regulâ fidei, c. 1, § 4, n. 4, qui id probat 1° ex ratione, quòd bona alicujus praxis fundamentum potest esse opinio probabilis, nec tamen indubitata; et 2° ex facto quòd citat Vasquesius, de consuetudine olim habitâ juxta ordinem Romanum celebrandi missam pro Catechumenis defunctis, quæ postea abolita fuit, nec immeritò, inquit ibidem Vasquesius, « cum sacrificium Missæ suapte naturâ, institutione divinâ seu Christi, pro non baptizatis offerri non possit... Caterum respondere quis posset, quòd attinet ad essentiam et substantiam sacra-

(1) Nota. Quod ibi dicit Melchior Canus, sobrie intelligendum: scilicet istæ omnes *censurae, excommunicationes, suspensiones et interdicta* de quibus loquitur, non fuerunt *universæ Ecclesie decretis* laicæ, sed obtulerunt in Ecclesia vi Constitutionum quorundam pontificum, vel conciliorum particularium, atque etiam synodorum Diocesanarum. Itaque in *universam Ecclesiam* refundi non debet qui, in illis penis non sat cautè intelligendis, irroperè pot. ut abusus.

« mentorum, Ecclesiam semper eam doctrinam dictis et factis probasse, quæ certa et indubitata est; at verò quod attinet ad alia accidentaria, non omnino indubitata, sed probabilè opinionem aliquando in praxi secutam, aliquid fecisse, *tametsi non tanquam certum dogma fidei declaraverit.* » Addit Veronius: « Non ergo sequitur Ecclesiam per talem praxim proponere tanquam credendum de fide catholica aliquod dogma; sufficit praxim esse bonam, cui bonitati satis est, quòd fundetur in opinione probabili; hinc tot praxes suas, etiam *universales*, Ecclesia mutare potest. » Itaque temerè applicandum non est D. Augustini effatum jam citatum: « Si quod tota per orbem frequentat Ecclesia, hinc quin ita faciendum sit disputare, insolentissimæ insanix est; » quasi quæcumque praxis Ecclesiae, etiam universalis, fundamento prorsus indubitato inniteretur.

« Idem dicendum de altero isto axioma: *Lex orandi, lex credendi.* Meritò quidem urgetur ad permulta dogmata confirmanda; sic ex exorcismis supra baptizandos confirmatur peccati originalis dogma; ex doxologiâ quibus terminantur omnes Psalmi, doctrina mysterii Trinitatis; ex ritu externo adorationis Eucharistiæ exhibitæ, realis Christi præsentia; ex omnibus orationibus, necessitas gratiæ ad bonum operandum; ex precibus quæ ab antiquioribus seculis pro defunctis funduntur, dogma Purgatorii. In his et similibus causis, ubi ex mente Ecclesiae et publico omnium fidelium sensu, tam notoria est arctissima quæ inter universalem praxim Ecclesiae et dogma reperitur connexio, non minùs verè quàm energicè dicitur: *Lex orandi, lex credendi.* Sed à vero multùm aberraret, et catholice causæ non parùm noceret qui effatum illud applicaret singulis Breviariis, aut singulis partibus Breviariorum, v. g., singulis *legendis* ex vitâ sanctorum, vel etiam singulis orationibus quæ recitandæ præscribuntur. Enimverò tot diversorum Breviariorum examen nunquam aggressa est Ecclesia; præterea illud quod longè communius est, *Romanum* nempe, pluries emendatum fuit; nihilominus de eo sic loquitur Benedictus XIV, in suo opere de Canonisatione sanctorum, l. 4, part. 2, c. 15, n. 8: « Licet facta historica in illo relata et approbata non modicam habeant auctoritatem, non verò est ne modestè, et cum gravi fundamento, difficultates de eis exciterentur, et sedis Apostolicæ iudicio subiciantur. » Et ibidem,

c. 17, n. 9: « Omnia quæ in Martyrologium inserta sunt, inconcussæ veritatis non sunt, et ut ex repetitis illius correctionibus constat. »

Ipsam B. Mariæ Virginis Conceptionis festum, quod in longè communiore sensu celebratur, tanquam *immaculatæ Conceptionis*, illam doctrinam, ut necessariò tenendam, non confirmat. Id patet ex constitutionibus adhuc vigentibus Sixti IV, Pii V, Pauli V et Alexandri VII, qui prohibent ne opinioni illam neganti aliqua inuratur censura, cùm Apostolica sedes de hoc nihil definierit.

« A fortiori, ex eo quòd taceat Ecclesia de variis dispensationibus à summo pontifice concessis pro impedimentis matrimonii, vel de extraordinariis facultatibus quas concedit missionariis, non sequitur pro indubitato habendum singulas esse validas. De dispensationibus in causis matrimonii audiatur Bossuetius, l. 7 Variationum, n. 50, ubi varia solvit objecta à Protestantibus, adversus dispensationem à Julio II datam Henrico VIII, regi Angliæ, ut fratris defuncti uxorem duceret. « Je ne dois pas me mettre en peine, inquit, si la dispense de Jules II était bien donnée, ni si Clément VII pouvait ou devait la révoquer, et annuler le mariage. Car encore que je tiens pour certain que ce dernier Pape a bien fait au fond, et qu'à mon avis, en cette occasion, on ne puisse blâmer tout au plus que sa politique, tantôt trop tremblante, et tantôt trop précipitée, ce n'est pas là une affaire que je doive décider en ce lieu, ni un prétexte d'accuser d'erreur l'Eglise Romaine. Ces matières de dispense se règlent souvent par de simples probabilités, et on n'est pas obligé d'y rechercher la certitude de la foi, dont même elles ne sont pas toujours capables. » Inde contigit ut quidam pontifices dispensationes à suis decessoribus olim concessas denegaverint, rati se talem potestatem non habere. Addit Bossuetius, n. 62: « Qu'il y ait pu avoir sur cette matière quelque diversité de sentiments, c'est assez qu'il ne fût pas évident que la dispense fût contraire aux lois divines, auxquelles les Chrétiens sont obligés. Cette matière était donc de la nature de celles où tout dépend de la prudence des supérieurs, et dans lesquelles la bonne foi doit faire le repos des consciences. » Idem dicendum est de facultatibus extraordinariis quæ à summis pontificibus identidem concessæ fuerunt missionariis, circa matrimonia infidelium qui baptizantur. Nimirum S. Pius V dispensavit cum

Indis baptizatis, et in futurum baptizandis, et cum uxore quæ cum ipsis fuerit baptizata, et baptizabitur, remanere valeant, *aliis dimissis*, quæ dispensatione illis licitum fieri videtur *primam* suam uxorem, quæ sola vera erat, dimittere, etiãsi pacificam cohabitationem promitteret. Id clariùs indicat alia facultas concessa episcopis, vicariis apostolicis, et præfectis missionum Asiæ, Africae et Americæ, dispensandi cum gentilibus et infidelibus plures uxores habentibus, ut, post conversionem et baptismum, *quam ex illis voluerint*, si etiã ipsa fidelis fiat, retinere possint, *nisi prima voluerit converti*. Tandem cum sæpè contingeret ut ab Angolâ, Æthiopiâ ac Brasiliâ in captivitatem abducerentur, et in remotas longè regiones deferrentur homines et feminae matrimonio juncti, qui autem vel quæ in propriis regionibus remanebant, sese dispositos vel dispositas exhiberent, ut christianæ Religioni nomen darent, et conjugem jam Christi fidelem accipere se velle ostenderent, Gregorius XIII episcopis, parochis et missionariis qui in iis regionibus degerent, facultatem concessit, dispensandi cum quibuscumque utriusque sexus Christi fidelibus, incolis dictarum regionum, et servis ad fidem conversis, qui ante baptismum matrimonium contraxerant, ut eorum quilibet, etiã superstite conjuge infideli, et *ejus consensu minimè requisito, et non responso expectato* (de pacificâ cohabitatione) matrimonia cum quovis fidei contrahere, et in eis postea carnali copulâ consummatis, quoad vixerint, remanere licitè valeant... Quæ quidem matrimonia, etiãsi postea innotuerit conjuges priores infideles suam voluntatem, justè impeditos, declarare non potuisse, et *ad fidem etiã, tempore transacti secundi matrimonii, conversos fuisse*, nihilominus rescindi nunquam debeant, sed valida et firma esse. Vide, de his pontificum dispensationibus, Benedict. XIV, l. 13 de Synodo Diocæsana, c. 21.

Dissimulandum non est ex his extraordinariis facultatibus inter theologos plures ortas fuisse controversias, cum multorum sit sententia, privilegium quod infideli conjugii converso datum dicitur, 1 Cor. c. 7, his verbis: *Si infidelis discedat, discedat*, casus tantùm respicere in quibus conjux infidelis remanens *pacificam denegat cohabitationem*; de quibus controversiis fusè disserit Bened. XIV, loco citato.

Illic annotabimus tantùm, 1° bullas, quibus

conceduntur istæ extraordinariæ facultates, non dirigi ad universam Ecclesiam, sed ad solos missionarios qui summos pontifices Pium V et Gregorium XIII, consuluerant; quinimò ita restringuntur ad regiones quæ in illis designantur, *ut non possint ad alias extendi, quantumvis id suadere viderentur identitas et paritas rationis*. Ipsissima sunt verba Benedicti XIV, loco citato, n. 31 et 6. 2° His bullis aliqua statuitur agendi regula, sed nihil certo firmoque decreto credendum proponitur: unde sequitur Ecclesiæ silentium haberi non posse tanquàm approbationem clausularum quæ in iis continentur.

Longè gravioribus argumentis fulcitur sententia, simplices presbyteros esse posse extraordinarios sacramenti Confirmationis ministros, si ad id à sanctâ sede delegentur; absunt enim multò plura summorum pontificum diplomata, quibus illam facultatem concessere simplicibus presbyteris, et inter eos recensetur Gregorius Magnus; sunt etiã multæ aliæ probationes ex monumentis ecclesiasticis ductæ. Nihilominus contrariam sententiam tenuerunt theologi maximi nominis, Hugo Victorinus, Durandus, Estius, San-Bovius (*Sainte-Beuve*) professor Sorbonicus, in suo tractatu de sacramento Confirmationis.

CAPUT II.

DE INFALLIBILITATE ECCLESIE IN FACTIS DOGMATICIS.

Facta dogmatica definiri possunt, facta non revelata, sed cum dogmate certâ necessitudine devincta, quibus negatis, vel affirmatis consequens sit, negari aliquod dogma vel affirmari. Propositionis alicujus aut libri doctrinam dùm approbare, vel proscribere constituit Ecclesia, perspectum exploratumque habeat oportet genuinum, seu proprium et naturalem quem exhibeat sensum; noverit necesse est quid eisdem significetur, habitâ ratione antecedentium et consequentium, ex quibus notitia illa prævia colligi possit; in eâ debita significationis investigatione et attributione versatur *factum dogmaticum*; deinde expressa et deprompta ex propositione vel libro doctrina, si orthodoxa, vel si heterodoxa judicetur, judicium istud pertinere dicitur ad *questionem juris*. Factum dogmaticum ita esse cum aliquo dogmate conjunctum diximus, ut, eo facto admissò vel repudiato, admitti necessariò dogma censeatur, vel repudiari: hinc dit-

lerant à factis dogmaticis facta merè personalia, aut extranea dogmati quædam gesta particularia.

Mirum est quàm contentiosè, quàm cavillandi arte inventa sit distinctio *juris à facto*, ad effugiendam violatam invidiam obsequii, quod præstandum sit comprobatis episcopali ab ordine dogmaticis Apostolicæ sedis constitutionibus; jactiant hujusce diverticuli vindices, decretis illis, ut par est satisfieri posse religioso, ut obloquantur, silentio, quia, inquirunt, in factis quæ dogmatica nuncupantur, falli potest ipsamet Ecclesia. Theologos inter qui sinceriori mente profitebantur se auctoritati et iudiciis Ecclesiæ morem gerere velle, prodierunt qui absolutum quidem ac perpetuum licet sponderent assensum, ejusdem tamen in factis dogmaticis infallibilitatem non agnoverint, incautis similes operariis, unâ manu ædificantibus, et alterâ, ut evincetur, destruentibus. Assertiones duas pro duplici adversariorum genere complectetur celeberrima hæc controversia.

ASSERTIO PRIMA. — *Decretis Ecclesiarum de factis dogmaticis debetur internum etiam et absolutum obsequium.*

Probatur 1°: Proponere nobis symbola fidei sic potest Ecclesia, ut fideles teneantur proponenti obtemperare, et interius etiam obsequi; symbola autem totidem sunt textus dogmatici, simplicibus longiores propositionibus, atque tametsi revelata sit ea quæ ipsis continetur doctrina, quid tamen significant, seu quem sensum naturalem et obvium præ se ferant verba quibus enuntiantur, nusquam revelatum est; ergo judicare potest Ecclesia de factis dogmaticis, licet non revelatis, ac de illis judicanti internum etiam debetur obsequium.

Probatur 2° ex decretis conciliorum generalium: Ephesinâ in synodo oblata est Patribus satis longa S. Cyrilli Alexandrini, ad Nestorium Epistola, quâ recitata, sic eos allocutus est S. doctor actione primâ: « Quare sanctitatem vestram rogatam cupio, ut coram ex-ponat, rectè et inculpate, sanctoque illi concilio convenienter scripserim, an secus. » Votis sanctissimi præsulis annuerunt Patres Ephesini, ejusque Epistolam decretis Nicenæ synodi apprime consonam judicantes, confirmandam curaverunt. Lecta est eisdem actione Epistola Nestorii ad S. Cyrillum, quam Ni-

cæno concilio et catholice fidei eûm repugnare intellectum sit, omnes simul episcopi exclamaverunt: « Quicumque Nestorium non anathematizat, anathema sit; hunc recta fides anathematizat; hunc sancta synodus anathematizat; omnes Nestorii Epistolam et dogmata anathematizamus. » Tam expresso tantæ synodi decreto, tum de S. Cyrilli Epistolâ, tum de illâ quam scripsit Nestorius, quis ex animo assentire detrectabit, aut dubitabit, si modò verè Catholicus?

Ex concilio Chalcedonensi œcumenico plura depromi possunt in causæ nostræ præsidium argumenta; in hoc uno immoramur quod pertinet ad eximiam S. Leonis ad Flavianum de incarnatione Verbi Epistolam; dictæ synodi actione quartâ coram omnibus lectus est, oblatum ab episcopis Ægyptiis, Marciano Augusto libellus, in quo tum de nomine Eutycheis, tum de unâ vel duplici in Christo naturâ tacentes, profitebantur se anathematizare *omnes hæreses quæ extra Ecclesiam sapiunt et docent*: at specialem, distinctam, absolutamque exigentes, et imperantes, sanæ professionem doctrinæ, Patres concilii communi voce sic interpellârunt: « Epistolæ S. Leonis subscribant, anathematizantes Eutychem et dogmata ejus; consentiant Epistolæ sancti Leonis; eludere nos volunt et discedere. » Tum reponentibus episcopis Ægyptiis: « Si quis præter ista, quæ à nobis in petitionibus posita sunt, sapit, sive Eutycheis, sive alter aliquis, anathema sit, » displicent Patribus synodi Chalcedonensis conditionata hæc Ægyptiorum responsio, eisdemque paratos se affirmantibus S. Leonis Epistolæ subscribere, modò prius ipsis crearetur episcopus, ita instabant generalis concilii Patres: « Qui non subscribit Epistolæ S. Leonis, cui omnis sancta synodus consensit, hæreticus est; qui non anathematizat Eutychem, hæreticus est. » Crimen hæresis ne incurrere viderentur Ægyptiis, clamaverunt: *Anathema Eutychei, et credentibus ei!* nec ejusmodi obstat confessioni, quod postulantibus iterum illis, ut prius constitueretur sibi archiepiscopus quàm subscribendo adherere se S. Leonis Epistolæ palàm testarentur, annuerit tandem sacra synodus: hoc enim eisdem idè indulgere se ipsa declaravit, « quia non repugnans catholice fidei, subscribere in præsentî distulerunt, sed dicentes consuetudinem esse in Ægyptiâ regione, extra sententiam et jussionem archiepiscopi nihil tale se pos-

se; non illos à subscriptione voluit exemptos sancta œcumenica synodus, nihilque detractum suis debiti decretis obsequii; sed quamdam subscriptionis toleravit dilationem, ne irritarentur atque exacerbarentur animi, moram aliquam istam non ex incredulo et contumaci deponentes affectu.

Ad propositam quæstionem, nihil magis accommodatum veteribus ex monumentis afferri potest, quàm decreta concilii generalis V, seu Constantinopolitani œcumenici II, tria famosa damnantis capitula, quæ non apud Nestorianos duntaxat, sed multos etiam apud Catholicos, videbantur adduci posse catholicum in sensum. Tria hæc capitula, ut omnibus competum est, sunt scripta Theodori Mopsuesteni episcopi, scripta Theodoretum contra anathematismos S. Cyrilli ac synodum Ephesinam, et Epistolam Ithæ Edesseni episcopi ad Marin Persam; quatuordecim ex canonibus memoratæ synodi, tres ultimos proposito nostro congruentes censensus exscribendos: Canone 12 sic legere est: « Si quis igitur defendit impium Theodorum et impia ejus conscripta, in quibus tam prædictas quàm alias innumerabiles blasphemias effudit contra magnum Deum et Salvatorem Jesum Christum, et non anathematizat eum et impia ejus conscripta, et omnes qui suscipiunt vel defendunt eum, et dicunt orthodoxè eum exposuisse, etc., talis anathema sit. » Canone 13: « Si quis defendit impia Theodoretum conscripta, quæ contra rectam fidem, et contra primam Ephesinam synodum et sanctum Cyrillum et duodecim ejus capitula exposuit, et omnia quæ conscripsit pro Theodoro et Nestorio impiis, etc., talis anathema sit. » Canone 14: « Si quis defendit Epistolam quam dicitur Ithas ad Marin Persam hæreticum scripsisse, quæ abnegat quidem Deum Verbum de sancta Dei genitrice semper virgine Mariâ incarnatum, et hominem factum esse, dicit autem, etc., anathema sit. » Citatis in canonibus perspicuè dijudicantur et proscribuntur, et quidem post accuratum examen, tres valde prolixi textus, tria scilicet capitula, quæ totidem sunt facta dogmatica acerrimis prius agitata controversiis; neque solum ne defendantur prohibet sancta synodus, sed ipsa et anathematizat, et anathematizante nolentes anathemate perstringit. Quid efficacius ad præstituendum conciliandumque illorum condemnationi internum etiam absolutumque consensum?

Concilium Constantiense œcumenicum, seu

approbante concilio Constantiensi, Martinus V formulam edidit quâ sic interrogari debeant qui erroribus Wiclefi et Joannis Hus adstipulandi suspicione laborarent: « Utrum credant quòd condemnationes Joannis Wiclefi, et Joannis Hus, et Hieronymi de Pragâ, factæ personis eorum, libris et documentis, per sacrum generale concilium Constantiense, fuerint ritè et justè factæ, et à quolibet catholico pro talibus tenendæ et firmiter asserendæ. » Eâ in formulâ non præscribitur solum quod tantoperè prædicatur religiosum silentium, sed strictè, ut patet, jubetur, ut ritè fuisse condemnata hæreticorum quos appellavimus, scripta, credatur constanterque assentur.

Concilium Tridentinum, sess. 4, de vulgatâ librorum sacrorum editione, quæ procul dubio in factis dogmaticis numeranda est, pronuntiat his verbis: « Si quis autem libros ipsos inter gros, cum omnibus suis partibus, prout in Ecclesiâ catholicâ legi consueverunt, et in veteri Vulgatâ editione habentur, pro sacris et canonicis non susceperit, et traditionis prædictas sciens et prudens contempserit, anathema sit. » Adhuc Spiritu sancto quamvis conscripti sint omnes libri quos habet canonicos Tridentina synodus, nusquam tamen revelatum est authenticam esse Vulgatam Scripturarum canonicarum versionem: illius tamen authenticitatem qui abjecerit, ille à generali synodo Tridentinâ percellitur anathemate: cui illius decreto, et aliarum quas advocavimus synodorum œcumenicarum iudiciis refragari et animo dissentire quis audeat, nisi Ecclesiæ auctoritatem exosus, suoque proprio mancipatus perveraciter iudicio?

Probatur 5° ex decretis dispersæ universalis Ecclesiæ, quæ haud minori auctoritate pollent quàm conciliorum generalium quibus repræsentatur, iudicia. Quin decreta universalis Ecclesiæ haberi oporteat solemnem Innocentii X, Alexandri VII et Clementis XI constitutiones de quinque famosissimis Propositionibus, ambigi non potest; decretis illis partim expresso, partim tacito episcopalis ordinis consensu, tot jam annorum spatio approbatis, attribuantur libro Jansenii, indicatæ propositiones naturali sensu intellectæ; constitutionibus autem hujusmodi, seposito interno et sincero obsequio, satisfieri non potest: hæc duo doctrinæ capita paulisper evolvenda sunt.

Designatas quidem propositiones, habitâ ratione libri Jansenii proscriptas fuisse, non ob-

scurè declaratur constitutione Innocentii X., die 31 maii ann. 1633 : « Cùm occasione, inquit, libri cui titulus, *Augustinus*, Cornelii Jansenii Yprensis episcopi, inter alias ejus opiniones orta fuerit, praesertim in Gallis controversia super quinque ex illis, complures Galliarum episcopi apud nos insisterunt, ut easdem propositiones nobis oblatas expendemus, ac de unaquaque earum certam ac perspicuam ferremus sententiam, » etc. Post relatas atque hærescos inustas notis quinque istas propositiones, ita prosequitur summus pontifex : « Non intendentes tamen per hanc declarationem ac definitionem super quinque praedictis propositionibus factam, approbare ullatenus alias opiniones, quæ continentur in praedicto libro Cornelii Jansenii. » His vocibus nonne significatur damnatas quinque propositiones, ex eodem libro fuisse decerptas, quo alia continentur quæ dicuntur non approbari ?

Quàm minimè autem sufficiat religiosum illud nomine tenus silentium, toties promissum, totiesque violatum, manifestè decernit Alexander VII constitutione datâ ann. 1666, die 16 octob., declarando conceptis verbis se damnare praedictas quinque illas propositiones excerptas ex libro Jansenii, cui nomen Augustinus, et in sensu ab eodem Jansenio, intento. Quin etiam ad obstruendum cavillationibus omnibus aditum, direxit summus idem pontifex, anno 1665, in Gallias subscribendam hanc formulam : « Ego, N. constitutioni apostolicæ Innocentii X. et Alexandri VII me subijcti, et quinque propositiones ex Cornelii Jansenii libro cui nomen Augustinus, excerptas, in sensu ab eodem auctore intento, prout illas sedes Apostolica damnavit, sincero animo rejicio ac damno, et ita juro. Sic me Deus adjuvet et hæc sancta Dei Evangelia. » Quicumque igitur propositæ subscribendo formulæ, haud ita quinque illas damnat propositiones, ut in eis doctrinam ipsam libri Jansenii, sincero non reprobet animo, lethalis mendacii, ac perjuri reum se apertè constituit ; ut enim observat verissimè S. Augustinus lib. de Mendacio, cap. 3. : « Ille mentitur qui aliud habet in animo, et aliud verbis, vel quibuslibet significationibus enuntiat. » Perjuri sunt, qui servatis verbis, expectationem eorum, quibus juratum est de ceperunt ; quantò magis qui decreta et expectationem Ecclesiæ, in rebus tanti ad religionem momenti, obstinatâ mente conantur eludere ! Excogitatus est gallicè conscriptus con-

scientiæ casus, in quo inter alia dicitur, post subscriptionem simplicem sine ulla restrictione, formulæ Alexandri VII, satis esse, si quis erga factum Jansenii ab Ecclesiâ definitum, religiosum duntaxat servet silentium ; assertionem illam à cardinale Noaillo condemnatam ann. 1703, proscripsit ann. 1704 sacra Facultas Parisiensis, ut « temerariam, scandalosam, injuriosam summis pontificibus et episcopis Gallia, » atque etiam ut præbentem occasionem renovandæ ex integro post damnationem, Jansenii doctrinæ, et in quantum eadem præfatâ propositione dicitur sufficere, etiam iis qui subscripsere formulæ fidei quæ adjunctum habet juramentum ex sanctione Alexandri VII, praedictis notis hanc etiam esse adjiciendam, ut adjicit, nempe quòd favet mendacii et perjuri. » Denique ad evellendum radicem Jansenianæ illum hæresis surculum, prodiit, anno 1703, solemne decretum Clementis XI, quod incipit his verbis : *Vineam Domini Sabaoth*, ab universali comprobatur Ecclesiâ ; in eâ, post confirmatas Innocentii X. et Alexandri VII Constitutiones, vindicatisque à distortis Jansenianorum interpretationibus, Brevibus seu Epistolis Clementis IX et Innocentii XII, hæc inter alia de casu conscientia doctrinæ, auctoribus, et patronis decernit : « Condiscant hæc nostrâ perpetuè valiturâ Constitutione, obedientiæ quæ in præsertis Apostolicis constitutionibus debetur, obsequioso illo silentio minimè satisfieri ; sed damnatum in quinque præfatis propositionibus Janseniani libri sensum, quarum verba præ se ferunt, ut præfertur, ab omnibus Christi fidelibus, ut hæreticum, non ore solum, sed et corde rejici et damnari debere, nec aliâ mente, animo aut credulitate, supradictæ formulæ subscribi licitè posse ; ita ut qui secus aut contra, quoad hæc omnia, et singula senserint, tenuerint, et prædicaverint, verbo vel scripto tenuerint, aut asseruerint, tanquàm præfatarum constitutionum transgressores, omnibus et singulorum censuris et pœnis omnino subjaceant, eandem auctoritate decernimus, declaramus, statuimus, ordinamus. » Hæc perpetuè valiturâ Ecclesiæ universalis Constitutione non potuit clarè definiti damnatum esse in quinque propositionibus, Janseniani libri sensum ; eandemque doctrinam non ore solum, sed et corde, rejici et damnari debere ; internum itaque et absolutum constitutionibus Ecclesiæ de factis dogmaticis adhibendum esse obsequium. Qui obedientiam id genus denegavo-

runt, videant iterum atque iterum num ipsamet Christi Ecclesia melius caelestium quantum et qualem à Christo auctoritatem acceperit, tum quid ad regimen fidelium, animarum salutem et orthodoxæ incolumitatem doctrinæ præstari expediat vel oporteat.

Probatum 4º argumentis omnibus jam exponendis ad destruendam Ecclesiæ in factis dogmaticis infallibilitatem: namque iudiciis Ecclesiæ de factis dogmaticis deberi internum et absolutum obsequium, eademque in illis dijudicandis esse infallibilem, hæc duo inter se necessario et indivulso nexu apta et colligata sunt, infallibili nimirum auctoritati animo etiam ac firmiter esse assentiendum, nec perpetuum et absolutum assensum mereri auctoritatem quæ infallibilitate caret. Hanc enim errare si contingeret, futurum liquet ut eam consecutantes eundem in errorem simul abriperentur.

Observandum sedulo non eodem habendos esse loco, tum eos qui Ecclesiæ licet in factis dogmaticis infallibilitatem non agnoscant, ejus tamen hoc in dæm contendentis corde et mente obtemperandum esse profiteantur, tum illos qui hujusmodi iudiciis internum et absolutum non vereantur abjudicare obsequium; quod inter utrosque intercedit discrimen, patebit magis ac magis solvendis objectionibus. Jam sit

ASSERTIO II. — *In dijudicandis factis dogmaticis errare non potest Ecclesia.*

ARGUMENTUM PRIMUM. — Solemni illà Christi præceptione: *Euntes docete omnes gentes... Et ecce vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem sæculi*, promissam esse Ecclesiæ ad rectè docendum perpetuam inerrantiam, demonstratum est, confitenturque omnes Catholici; quo pacto autem, in docendis instituendisque populis, dono infallibilitatis polleat, si quando in iudicandis, declarandisque factis dogmaticis posset allucinari, hoc est textum revelationi divinæ repugnantem proponere fidelibus, ut ipsi revelationi consentaneum, aut è contra textum verbo divino congruentem, proponere ut eidem contrarium? Aliter docere non potest quam tradendo textus ut orthodoxos, vel rejiciendo, seu damnando textus ut heterodoxos: non enim sentiendo, non per internum atque in mente reconditum iudicium docere possunt Ecclesiæ pastores, sed vocibus aut scriptis; at loqui vel scribere nequeunt nisi proferendis textibus, qui ad doctrinam si referantur, vocantur dogmatici.

Quoties itaque propositionem aliquam, aut propositionum seriem et complexionem dijudicat Ecclesia, toties duo instituit iudicia, quorum unum necessariò præluet alteri; seu iudicat quid examini subjecta propositio, aut propositionum significet contextus; in hoc paranda iudicio versatur questio quæ dicitur *facti*; deinde, cum investigatur propositionis alicujus aut libri sensum cum verbo Dei scripto et tradito contulerit, tum revelationi utrum ille consonet, utrumve adversetur, distinctè denuntiat; in hoc instruendo iudicio posita est questio quæ dicitur *juris*.

Porrò in questione facti dogmatici, Ecclesia si posset errorem fidelibus obtrudere, error ille in ipsam juris questionem necessariò consecutione refunderetur, id est, erroneà, hæreticè fideles imbueret doctrinà posset universalis Ecclesia, si allucinari et errare ipsam sineret Christus, in discutiendo, exponendo et reprobando sensu alicujus libri; id verò, si Jansenianis fides, non censetur duntaxat possibile, sed re ipsa multipliciter factum est: v. g., dum contendunt libro Jansenii catholicam de gratià doctrinam accuratè defendi, neque posse illum condemnari, nisi Pelagiana et Semipelagiana instaurandæ dicantur hæreses, asserant consequenter necesse est, Ecclesiam quinque Jansenii propositiones, dum pergit tot ab annis proscribere in sensu quem in ipsius libro præ se ferunt, in id incumbere, imposità excommunicationis pœnà, præstitutoque juramento, ut fideles compellat ad ejurandam catholicam fidem, erroresque suscipiendos, eadem quos Ecclesia multiplici anathemate contriverit. Nec quidquam servandæ fidei prodesset, Ecclesiam interius rectè iudicare, suaque vibrare anathemata alienos in sensus verè damnandos, quos decepta fingeret sibi, dum genuinum putaret libri alicujus sensum intelligere ac perstringere; delitescerent in mente Ecclesiæ sensus illi extranei ac fictitii; ad notitiam fidelium non transmitterentur; juberet severè et indesinenter ut oblata sibi propositiones damnarentur in sensu naturali et proprio ejusdem libri quem erroribus ac funestissimo refertum esse veneno perperam et iniquè, ut fingitur, arbitrata pronuntiaret. Quò igitur temeritatis provecit sint, qui sensum naturalem et proprium, quem hæreticum declaraverit, animo saltem retineant, inò et arreptà occasione diffandant, alienos quo ementiri liberit sensus, condemnationi subjicientes, sibi que in interpretandis textibus, eam sibi vim intelli-

gendi, ac Spiritus sancti opem adscribunt, quam universali Ecclesie, ab integro et amplius, ut ipsis placet, seculo, deceptæ ac hæresibus patrocinanti, immisericorditer denegatam velint! Eâ ratione possent Ecclesie definitionibus illudere omnes ferè hæretici: nec posset apud populos Ecclesia quibuslibet damnandis quàm maximè perniciosis et Religioni et societati operibus, certam sibi fidem conciliare.

Quæ prompsimus, confirmari possunt appposito S. Pauli testimonio: *Ipsæ*, inquit, *dedit quosdam quidem Apostolos, quosdam autem prophetas, alios verò evangelistas, alios autem pastores et doctores... ut jam non simus parvuli fluctantes, et circumferamur omni vento doctrine.*

Expendendo libri alicujus sensu Ecclesia si posset errare, eumque fidelibus tanquàm sanum et orthodoxum proponere, qui fidei adversaretur, illum verò tanquàm hæreticum insectari, qui nullo modo coargui posset, nonne fideles nedùm confirmaret in fide, ab eâ eò magis abstraheret, quò essent paratiores ad obsequendum, atque omni eos adulterinæ doctrinæ vento ac ludibrio miserabiliter objiceret?

Hinc istæ ejusdem Apostoli ad Timotheum admonitiones: *O Timothee, depositum custodi, devotans profanas vocem novitates*, 1 ad Timoth. cap. 6, v. 20. *Formam habe sanorum verborum quæ à me audisti in fide et dilectione, in Christo Jesu: bonum depositum custodi per Spiritum sanctum qui habitat in nobis*, 2 ad Timoth. cap. 1, v. 13, 14.

Admonitum voluit charissimum discipulum Paulus, non posse custodiri depositum fidei absque sanorum verborum formâ, illiusque integritatem non posse cum inordinatâ et pravâ docendi ratione cohærere: numquid autem teneret Ecclesia sanam verborum formam? Numquid à pravâ docendi ratione declinaret. dùm libri sensum, vel orthodoxum reproberet, vel approbaret heterodoxum, talibusque judiciis ut perpetuò fideles inhærent, propositò anathemate imperaret?

ARGUMENTUM II. — Utrùm in declarandis factis dogmaticis infallibilitate valeat Ecclesia, vel utrùm in iisdem discutiendis errare possit, quæstionis id genus est verè dogmaticum, ejusque definitio pendet a verbo Dei scripto vel tradito: quâ autem ratione utitur Scripturarum ac traditionis interpret Ecclesia, ut se probet in definiendis dogmatibus infallibilem,

eâdem testatum facit errare se non posse in declarando propositionum individuarum, vel librorum sensu. Namque undenam constat nobis persuasum habere Ecclesiam, sese in dirimendis de fide moribusque controversiis constitutam esse errori imperviam? Ex eo scilicet id nobis innotescit, quòd talibus velit obstrictos decretis fideles ad internum absolutumque obsequium, adhibendo plerùmque ipso anathemate, et præscripto nonnunquam juramento: at eandem hanc incedit viam, nec minùs decretoriam judicandi formam adhibere solet, dijudicando librorum sensum, eorumque orthodoxiam vel heterodoxiam patelaciendo.

Quin etiam in utroque decretorum genere divinas adduxit promissiones, quibus ipsorum certitudinem immotamque auctoritatem vindicaret.

Insigne, quod infallibilitatis suæ nobis subministrat argumentum synodus quinta generalis, operæ pretium est speciatim animadvertere; quod ut melius perspicatur, videndum est quam ob causam convocata et celebrata fuerit; deinde quâ ratione suam in factis dogmaticis asseruerit inerrantiam.

1º Non fuit convocata, novum ut dogma definiret, neque ut veterem aliquem errorem novo subiceret examini; priores undecim quos edidit canones, quibus Arii, Eunomii, Macedonii, Apollinaris, Nestorii, Eutychetis et Origenis, confodiuntur hæreses, eò spectabant, ut malevolis aut præjudicatâ mente impingentibus, assam criminandi præperet, atque prioribus se quatuor generalibus conciliis firmiter adhærescere, publicâ fidei professione testaretur: per nova quæ tunc intulit anathemata adversus errores jam solemniter totius Ecclesie judiciis profligatos, viam sibi parabat ad dirimendam efficacitè, quæ ipsos inter Catholicos movebatur, de tribus capitulis controversiam: hæc fuit vera concilii convocationis et celebrationis causa. Hinc, ut narratur collatione illius octavâ, Diodorus archidiaconus et notarius primicerius, synodi Patres sic alloquitur: « Quoniam ad hoc ipsum convenistis, suggerimus ad quod placuerit. » Idem apertissimè testantur ipsimet episcopi: « Quoniam igitur, inquiunt, videbamus quòd Nestorii sequaces conati sunt per Theodorum impium, qui Mopsuestiæ fuit episcopus, et impia ejus conscripta, et insuper per ea quæ impiè Theodoretus scripsit, et per epistolam seeleratam, quæ ab Iba dicitur ad Marim Persam

scripta esse, suam impietatem Dei Ecclesie applicare, ideò ad eorum quæ movebantur correctionem surreximus, et pro Dei voluntate, et jussione piissimi imperatoris, vocati ad hanc regiam convenimus.

2º Quod attinet ad infallibilitatem, quam sibi concilium in factis dogmaticis attribuit, exponunt œcumenicæ illius synodi Patres, quomodò Vigilum summum pontificem Constantinopoli tunc degentem, ad concilium invitaverint; tùm ut illum provocent, ad conferenda in communem cum ipsis deliberationem tria capitula, revocant eidem in memoriam, hæc in concilio Hierosolymitano Apostolorum verba: *Visum est Spiritui sancto et nobis, nihil ultra imponere vobis oneris, quàm hæc necessaria, ut abstinatis*, etc. Illud etiam adducunt Christi Domini testimonium: *Ubi fuerint duo vel tres congregati in nomine meo, ibi sum in medio eorum*.

Denique initio canonum quorum alii, ut indicavimus, viam sternunt ad componendam de tribus capitulis controversiam alii eam perspicuè dirimunt, sic præstantur: « Illis ita cum omni subtilitate dispositis, in memoriâ tenentes promissiones de sanctâ Ecclesiâ factas, et qui dixit quòd *portæ inferi non prævalent adversus eam*, id est, hæreticorum mortiferæ linguæ; recordantes autem et quæ per Oseam de eâ prophetata sunt, in quibus dicit: *Et sponsabo te mihi in fide, et cognosces Dominum*, hæreticorum quidem effrenatas linguas, et eorum impiissima conscripta, et eosdem ipsos hæreticos, qui usque ad mortem in impietate suâ permanserunt, patri mendacii diabolo commemorantes, illis dicemus: « Ecce omnes vos ignem accendistis, » etc.

Ergo sua de tribus capitulis decreta, divinis esse innixa promissionibus arbitrati sunt Patres concilii generalis quinti; quid ad eorum elevandam auctoritatem, nonnulli eadem obruti excuderint, mox aperietur ac planè dissolvetur.

ARGUMENTUM III. — Fatentur ipsi Janseniani, meritò et irreformabili decreto proscripserunt esse quinque famosas Jansenio attributas propositiones, quamvis præfractè inficiuntur damnatam esse in illis doctrinam operis ab ipso exarati; attamen non magis revelatum est, quid usu recepto, et habitâ ratione communium grammaticæ legum significetur verborum contextu ex quibus coalescunt, quàm quid enuntietur exactis ad easdem regulas textibus ex quibus confatur liber Jansenii; aut igitur

Ecclesie detrahenda est in quinque propositionum condemnatione infallibilitas, aut illi attribueda est in ipsâ condemnatione libri et doctrinæ Jansenii.

Perpetuo et absoluto decreto, ut quinque propositionum, ita et libri cui titulus, Augustinus, doctrina condemnata est; neque minorem sibi labem aspergeret, minusque detrimentum subiret Ecclesia, libri orthodoxi reprobando ut hæreticas, quàm ut hæreticas proscribendo propositiones quæ essent orthodoxæ: quidquid enim judicaret interitûs, errorum nihilominus patronam et assecram se profiteretur, externis institutionibus et documentis, quæ sola innotescunt, solaque pro regulis credendi haberi debeant; itaque in dijudicandâ sive propositionis sive libri alicujus doctrinâ, errare non posset, quin hoc ipso gravissimum in rebus ad fidem pertinentibus, errorem fidei animis instillaret, fideique depositum nedàm custodiret, interposito anathemate proscinderet.

Hoc unum discrimen assignare est condemnationem inter alicujus propositionis et condemnationem alicujus libri, quòd propositio sit brevis contextus, liber autem sit propositio longior: at quo pacto statureretur? Quâ probabilitatis specie fingeretur, Ecclesie longum alicujus textum interpretanti et reprobandi, internum posse denegari illud obsequium, quod eidem brevem textum adjudicanti exhibetur? An quædam observatur mensura, quædam longitudinis nota, quam si prætergrediatur aliquis textus, jam ita subtrahatur Ecclesie illius certò interpretandi copia et facultas, ut quantumvis publico et expresso de interpretatione et reprobatione ejusdem decreto, consentire mente et animo fideles non teneantur? Condemnationem igitur et Ecclesie anathemata e fugere poterunt hæretici, dummodò errores suos verbosâ offerre locutione curaverint: nonne paradoxî instar haberetur, falli non posse Ecclesiam in propositionis seorsim sumptæ dignoscendo et proscribendo sensu, eandemque errori obnoxiam fore in libri alicujus, qui non constat nisi ex diversis propositionibus, indagandâ et reprobandâ doctrinâ?

Certè ad inquirendum atque deprehendendum libri alicujus sensum, longè plura suppetunt, quàm in alicujus separatim tractandæ propositionis interpretatione: quot enim opportuna oriuntur, in libri examine, tum ex argumentorum serie et concursu, tum ex

interiectis ad extraneos sensus præcavendos annotationibus, intentisque ad objecta refellenda variis conatibus! Nec minus refert ad sanæ doctrinæ custodiam investigari ac patefieri lethiferum insidiosâ verborum congerie paratum, ac subdole propinatum libri alicujus venenûm jam divulgati latiusque grassantis, quâ strictæ alicujus ac nudæ propositionis virus detegere ac in lucem prodere. Ergo vel dicendum est (id quod omnia evertit dogmatica Ecclesiæ decreta), definitionibus Ecclesiæ sive dispersæ, sive congregatæ, ad propositiones aliquas reprobandas atinentibus, solum deberi religiosum, ut nominant, silentium, saltemque abnegandam ipsi infallibilitatem, aut istud etiam inerrantiæ donum Ecclesiæ decretis adscribendum est, quibus libri alicujus doctrinam esse rejiciendam condemnandamque duxerit.

Solvuntur objecta.

Tres illa in classes distribuuntur, quorum aliis impugnantur allatæ probationes, aliis ipsamet assertionum veluti substantia, alia demum eruentur ex virorum aliquot catholicorum opinionibus.

Objectionum prima classis.

Objectiones 1°: Ex celeberrimâ Christi promissione: *Evangelii docete omnes gentes...* Et ecce ego vobiscum usque ad consummationem seculi, colligi quidem potest tantæ esse auctoritatis decreta, quibus verbum sive scriptum, sive traditum, interpretatur ac depromit Ecclesia, ut ejus talibus judiciis ac definitionibus internum absolutumque debeatur obsequium, imò nec in illis errori unquam subjaceat; hæc enim præcellens auctoritas atque inerrantia requiritur, ne quando contingat ab ipsâ deteri ac violari revelationis depositum, revocari à sano dogmate fideles, et contra Christi mandatum ac promissionem, lethalibus casibus documentis; verum ab operibus Jansenii, vel alterius privati auctoris, non pendet Scripturæ et traditionis auctoritas, neque catholicæ integritas fidei: immota hæc manet, ac jugiter manebit, etiamsi scateat erroribus liber Jansenii, aut cujuslibet alius; ad illius igitur vel similis operis interpretationem et expositionem, divina non pertinent promissa, quibus in docendo innititur, securaque stat Ecclesia.

Everò, ut de libri alicujus orthodoxiâ vel heterodoxiâ decernatur, duo concurrant judicia necesse est: judicetur oportet quis sit libri sensus, et qualis sit ille sensus; conce-

ditur errare non posse Ecclesiam, judicando utrum revelationi consentiat, vel utrum eidem dissentiat sensus, quem in libris examini suo subjectisprehendissee sibi videatur: alioquin et in expositione ipsius divinæ revelationis, ad cujus normam exiti doctrinam quam illis attribuit, errare posset: at in investigando quemnam exhibeant sensum, seu quid significet verba in ipsis usurpata, quid propositiones ex quibus conficiantur, quid series earum, et mutua connexio, id cum sit factum multiplex merè humanum, minime revelatum, atque inter quæstiones computandam, quas summus pontifex Pelagius II nuncupat *superfluas*, quas S. Gregorius Magnus, nulli us existimat esse momenti, non opus est in iis dijudicandis ac solvendis, infallibilitate prædita sit Ecclesia, aut internum et absolutum, illis quæ tunc ediderit decretis, præstari velit aut jubere possit obsequium.

Resp.: Ad incolumem integramque servandam fidem, aut arcendos perniciosos ab erroribus fideles, uno verbo ad rectè ex Domini præscripto docendum, permagni refert, imò necessum est, ut certò dijudicare ac declarare valeat Ecclesia, quem sensum complectantur textus sive breves, sive prolixi; fac enim, id quod frequentius contigisse testantur annales ecclesiastici, fac erumpere et manare in vulgus librum avitæ fidei insidiantem, obvelatis mendaci eruditione refertum erroribus, revelationisque institutiones, dâm tueri videbitur, depravantem, atque per cuculicos subvertentem: opus illud continuis attollent laudibus novitatis amatores, paratos se jactantes Ecclesiæ in omnibus morem gerere, modò tamen grassari et invalescere patiatur librum, cujus doctrina *serpit ut cancer*; teterrimam luem interim per vicos et urbes latius diffundit; infirmos in fide rapit multos, nec leve aliis non paucis creat periculum; quomodò posset Ecclesia crebrentibus malis mederi aut impendentibus occurrere, nisi posset certò discernere sensum longiorum textuum, seu librorum, undè passim magis ac magis hæc dispendia scaturire videantur? Illo autem in sensu dijudicando si falleretur Ecclesia, nonne pronum esset ut tanquam hæreticum fidelibus ingereret textum orthodoxum, aut è contra tanquam orthodoxum, textum hæreticum? Nèdùm igitur ipsis catholicæ reseraret doctrinæ fontes, hæresim aliquando mentibus eorum offunderet, intentato nisi eam combiberent, anathemate: quâ in hypothesi susdeque haberetur christiana religio

Ad Ecclesie munus sapientiamque pertinet expendere an librum aliquem discutere, ac de ipsius doctrinâ censorium proferre iudicium expediat vel oporteat : verum ab eodem libro ad examen vocando ac damnando, quamvis abstinere potuisset, absque fidei detrimento, fideliumque offensione, attamen de illo si dixerit sententiam, eumque anathemate licet ab erroris labe et contagio immunem, decepta perculerit, quantum ex tali decreto periculum et damnum deposito fidei ac fidelium importaretur, quis non intelligat? Quam enim in partem tum proriperent se fideles? Num de ipsius Ecclesie iudicio iudicandum sibi putabunt, sibi que prædentes, nullum ejusdem decreti habendam esse rationem, aut idem etiam reprobandum? Id quidem si moliri attentarent, actum esset de supremo Ecclesie tribunali, et iudicis controversarum auctoritate; si verò Ecclesie sequantur sententiam, et quam libro adscripserit damnaveritque doctrinam, ipsi damnaverint, catholicam ergo doctrinam, si talem ille complectatur, abjicient et subjicient anathemati; sic eorum in deceptionem vergeret quam Ecclesie exhiberent, reverentia et sincerum obsequium.

De factis dogmaticis controversie ablegari non possunt inter illas questiones, quas *superfluas* nuncupat Pelagius II, ad *nullius momenti* Gregorius Magnus : idque mox explanandum curabimus, solvendis quæ synodi quintæ testimoniis obijciuntur ac auctoritati.

Senserunt ipsi Protestantes, quantum ad vendam inter membra Ecclesie, concordiam, retinendamque doctrinæ unitatem, valeat inconcussa in factis dogmaticis iudicandis auctoritas : namque disciplinæ ipsorum cap. 5, artic. 51, statuitur ut si quis de aliquo doctrinæ capite, aut de formulâ catechismi (*sic le formulaire du catéchisme*), litem moverit, ille de tribunali ad tribunal superius deducatur, et nationali tandem representetur synodo, cui nisi obsequatur suis abdicandis erroribus, ab Ecclesie corpore absindatur.

Jam non semel explosum est, quod effudit auctor libri cui titulus : *Via pacis*, errare quidem non posse Ecclesiam decernendo qualis sit librorum dogmata tractantium sensus, seu utrum consentiant necne verbo Dei, at ipsam errori esse obnoxiam, iudicando atque denuntiando quis sit librorum sensus, seu quid textus illi ac propositionum congeries significant usu apud theologos recepto. Addere sufficiat appellatum auctorem. eam Ecclesie infallibilitatem

affingere, quâ præditus diceretur medicus qui remediorum vim atque proprietates etsi compertas haberet, in illis tamen remediis adhibendis sic errare quandoque, ut ægrotantibus resarciendæ contraria sanitati subministrando, interitum maturaret et adduceret. Eodem infallibilitatis genere donatus haberetur iudex, qui regularum juris peritus, illarumque intus tenacissimus, eisdem tamen ita nolens haud rarò abuteretur, ut innocentes pro sotentibus plecteret, aut sotes pro innocentes absolveret.

Objicies 2° : Generalibus in conciliis frequenter contingit ut simul et scripta, et illorum auctores ac patroni, eodem percussantur anathemate; fatentur omnes infallibilem non esse Ecclesiam in factis merè personalibus : ergo, etc. Ephesinæ synodi actione primâ, post lectionem epistolæ Nestorii ad S. Cyrillum, omnes episcopi simul clamaverunt : « Quicumque Nestorium non anathematizat, anathema est ; omnes Nestorii epistolam et dogmata anathematizamus. » Idem videre est synodi quintæ generalis canone 12 de impio Theodoro, et impiis ejus scriptis. Idem pariter legere est in formulâ Martini V, approbante concilio Constantiensi, editâ de *personis, libris et documentis* Joannis Wiclefi, Joannis Hus et Hieronymi de Praga : hæc indicare hic sufficiat quæ supra retulimus; alia ex aliis synodis colligere, in promptu positum est.

Resp. 1^a : Frequenter etiam in conciliis, eodem sub anathemate conjungitur dogmatum ipsorum condemnatio cum personarum condemnatione : hoc cernitur in ipsis quæ obijciuntur, testimoniis; numquid inde arguetur, ut in personis, ita et in dogmatibus iudicandis carere infallibilitate universalem Ecclesiam?

2° In decretis quibus damnantur propositiones tum in seipsis, tum in sensus alicujus libri fatentur ipsimet Janseniani infallibilem esse Ecclesiam in proscribendo ipso propositionum sensu, licet contendant eam errare posse, et nonnunquam erravisse, in sensu libri investigando : quid potius vetat quominus in decretis, quibus et scripta, et auctor illorum simul anathematizantur, Ecclesia in condemnatione librorum sit infallibilis, quamvis falli possit in facto merè personali, seu in condemnatione personæ?

3° Cum anathemate simul perstringuntur et theologium aliquod opus, et auctor operis, tum non eadem ratione, non eodem certitu-

divinis genere, anathema cadere in librum et auctorem, haud temerè assertitur, sed gravibus apertisque discrimen illud nitur momentis. Namque perspicuis constat exemplis, ut puta decretis Alexandri VII, et bullà *Vineam Domini*, libri doctrinam ita fuisse ab Ecclesià reprobata, et fidelibus ad condemnandum, propositam, ut voluerit ac velit, quemadmodum ostendimus, suis iudiciis ac definitionibus, internum etiam impendi obsequium; quin et concilii quinti generalis auctoritate probatum est, talibus eam in decretis munitam se credere, et protectam divinis promissionibus: at Ecclesià non iudicat de occultis, ut ait Innocentius III, de Simonià, cap. 3. Nemo illi, nec ipsa sibi attribuit infallibilitatem, quæ ad abscondita cordium, ad intima auctorum sensa pertineat, neque nos jubet, ut certò persuasum habeamus pravà et hæreticà mente elaboratum esse opus, quod proscribendum arbitrata sit et proscripserit. Præterea, nulla suppetit ratio attribuendi Ecclesiæ infallibilitatem circa sensum personalem auctorum: sensus ille cum in mente lateat, veram fidem bonosque mores, in aliis hominibus, nec depravare potest, nec labefacere: sensus autem verborum naturalis, tum propositionum, tum librorum, potest legentium, aut legentes audientium animos corrumpere, et à catholicæ dogmatibus Religionis avertere. Ideoque plurimi intererat, ad conservandas et revelationes et traditiones divinas, atque fideles in fide, rectisque componendæ vitæ institutis continendos, requirebatur auctoritas inconcussa et infallibilis.

Quapropter cum simul et scripta et auctorem condemnata, absolutè pronuntiat heterodoxa esse scripta, revelationi repugnare, sincerique animo esse abijcienda: auctorem verò decernit pro hæretico esse habendum, canonicisque obstrictum poenis; nec vituperari meritò potest iudicium illud vel sanctio, etiamsi fortè errori intus auctor ille non adhæreret; namque eo ipso facti notorietate, ut de Theodoro Mopsuestuanensi episcopo constabat, comperitum est ab eo qui accusatur, opus esse reipsà conscriptum quod à catholicæ dogmate abhorreat, eundemque nedùm scripta sua retractare paratus sit, in eisdem contumaciter acquiescere; tunc procul dubio dignus est, qui censuris, aliisque plectatur animadversionibus, propter generatum fidelibus scandalum, irrogatam Ecclesiæ injuriam, spretam hanc Apostoli gentium regulam: « Corde creditur ad justitiam, ore autem confessio fit ad salutem. »

Inst.: In sensu ab auctore intento, damnatæ sunt famosæ quinque Jansenii propositiones; ergo Ecclesià, ut de scriptis, ita iudicat de sensu personali. — *Resp.*: Intactam voluit esse Ecclesià personam Jansenii, qui morti proximus, sua sedis Apostolica: iudicio subiecit opera: cum autem ipsa declarat se quinque propositiones proscribere in sensu ab auctore intento, loquitur de sensu verborum, ut diximus, proprio, in quem intendere censeatur auctor; at de sensu illo personali absolutè non iudicat; duplex scilicet distinguitur auctorum sensus, qui dogmaticos ediderunt libros, nempe personalis, seu internus, et naturalis, seu externus: sensus personalis ille est qui verbis libri, seu textu scripto enuntiat secundum communem et in Ecclesià receptam significationem; hunc potest certò et infallibiliter iudicare Ecclesià, quamvis certò detegere nequeat insidentem auctoris animo sensum; mente solet auctor cum suis scriptis congruere; idcirco usu venit, ut nomine ipsius designentur, et illi doctrina tribuatur quam præ se ferunt; sed nemo sanus sibi persuaserit, posse citra revelationem, eadem certitudine constare de arcanà auctoris mente ac de scriptorum illius, proprià et naturali significatione.

Objicies 3°: Esto Ecclesiæ definitionibus de factis dogmaticis interitis et absolute sit obtemperandum, eaque infallibiliter pronuntiet, ubi agitur de factis dogmaticis, quæ clara sunt et minimè implicata: talia erant facta quæ in synodo quintà generali, et aliis nonnullis referuntur ac diffundantur; at verò in factis dubiis et contentioni subjectis, hærerè ipsam Ecclesiàm pronum est, atque à definiendo sibi temperare: quòd si de eisdem iudicare, et decretum emittere voluerit, non aliud exigit obsequium, ac religiosum silentium; hinc illud præstari sufficit Ecclesiæ decretis, quatenus quinque damnatas propositiones attribuunt libro Jansenii, de quâ videlicet attributione tot et tantæ exarserunt controversiæ.

Resp. 1°: Suis de librorum orthodoxià, vel heterodoxià decretis jubet Ecclesià obtemperari, non propter textuum perspicuitatem et evidentiam, sed suam propter auctoritatem, perpetuumque Spiritus sancti præsidium. Præclara certè obedientia, cuius præstandæ arbitros et iudices nobis nosmetipsos constituemus! tum Ecclesiæ ipsius universalis iudicio de factis domesticis parere oportebit, cum eo ad trutinam revocato, eam alenem sensum præ genuino non usurpasse videbitur!

Qui interno et absoluto d'quam obsequio in dijudicandis factis dogmaticis auctoritatem in Ecclesiâ renuunt agnoscere, nisi ea sint clara et intellectu obvia, futuram non vident, ut illa ipsi auctoritas tûm denegaretur, cûm eâ maximè indigeret, ad præcavendas hæresis insidias, fidelibusque detegendum, fallentibus involutum verborum contextibus venenum : « Solent enim, ait S. Augustinus, epist. ad Pascensium, num. 2, latebras suæ malæ defensionis inquirere, qui contentionis sunt cupidiores, quàm veritatis. »

Quem ecclesiasticâ in historiâ vel leviter versatum lateat quàm captiosæ concinnatæ fuerint ab Arianis formulæ fidei? quos in Ariminensi præsertim synodo, inordinatâ locutione texerint dolos? quàm ancipitii responsione, quàm sinuosâ æquivocatione, Pelagius Diospolitanz illusit synodo, cui præerat Eulogius Metropolitanus Cæsarensis!

Hinc S. Leo, epist. 6, de Pelagianorum reliquiis sic providendum statuebat : « Nihil in verbis eorum obscurum, nihil inveniatur ambiguum : quoniam novimus hanc istorum esse versutiam, ut in quâcumque particulâ dogmatis execrandi, quam à damnandorum soliditate discreverint, nihil sibi sensuum suorum astiment esse non salvum. »

In probationibus nostris exempla factorum dogmaticorum, quæ ab universalibus dijudicata sunt conciliis, duximus in primis à Nestorianismi, et trium capitulorum insignibus causis; illa autem facta, qui pro perspicuis, et vix olim controversis habita fuisse diceret, ille apertis et indubitatis facillè posset revinci testimoniis. De Nestorio hoc perhibet testimonium Ephesina synodus actione sextâ : « Ad tegendam imposturam, usque adeo callidus fuit ut quidam quoque sanctissimi episcopi occultato errore ab eo decepti sint, eique sese adjunxerint, qui actis illius subscripserint : qui tamen postea quàm dilucidè, quid sentiret, essent perceptati, illamque suas blasphemias retegentem comperissent, ab eo desciverunt, ac sanctæ synodo se adjunxerunt. » Illos inter episcopos de quibus loquitur generalis illa synodus, numerandus est speciatim doctissimus Theodoretus; de S. Cyrillo ita conquirebatur in epist. ad Andream Samosatenum episcopum : « Evigil autem subscriptorem factæ dudum damnationis, et ut anathematizetur sancti episcopi dogma Nestorii : scit autem vestra sanctitas, quòd si quis indiscretè doctrinam anathematizet ejusdem

« sanctissimi et venerabilis episcopi, idem est ac si pietatem anathematizare videatur » (Apud Marium Mercatorem, parte 2.)

Quid hæc contestatione Nestorii aptius ad fucum vel ipsi litteratis faciendum? « Etiam nunc evidentiore sermone, summâ voce proclamo, quoniam sancta Virgo et Dei est, et hominis genitrix, » aut istis ejusdem hæresiarchæ verbis : « Non habemus duos Christos, vel duos filios. »

De tribus capitulis à synodo quintâ generali condemnatis, quo animorum æstu, ante et post hanc synodum, ipsos inter Catholicos disceptatum fuerit tota conclamat illius historia : nemini tamen qui tunc illa scripta defendenda suscepit, pepercit sancta synodus : « Si quis, inquit, defendit impium Theodorum et impia ejus conscripta, etc., anathema sit. » Ita canone 12; legatur etiam canon. 15 et 14; apertius nihil cogitari potest isto Patrum ejusdem concilii decreto, collat. octavâ : « Factâ autem à nobis et condemnatione contra hæreticos, et eorum impietatem, necnon etiam contra eos qui defenderunt vel defendunt prædicta tria capitula, et permanserunt in suo errore, vel qui permanent, » etc.

Resp. 2° : Quàm imprudenter, ad infirmam Ecclesiæ summam in dijudicandis factis dogmaticis auctoritatem, Janseniani obtulerunt clara fuisse, vixque vocata in controversiam facta de quibus olim judicaverit, nec posse inde trahi exemplum ad condemnationem libri Jansenii! Audiatur auctor quatuor Epistolarum ad unum abbatem : « L'Eglise, inquit ille, qui est faillible par elle-même dans le discernement des textes, ne se trompe jamais dans le discernement de ceux dont le sens est notoire, fixe et avoué, tel qu'a été dans tous les temps le texte de S. Augustin, et au lieu qu'elle peut se tromper dans le discernement d'un texte difficile et contesté, tel que celui de Jansénius. »

Itane fixus, notorius, et omni tempore apud omnes in confesso fuerit sensus operum S. Augustini? de illâ scriptorum suorum generali evidentia, audiatur ipse S. doctor; ultimâ in parte libri de Gratiâ et libero Arbitrio lectorres sic alloquitur : « Repetite assidue librum istum, et si intelligitis, Deo gratias agite; ubi autem non intelligitis, orate ut intelligatis; dabit enim vobis Dominus intellectum. » In libro de dono Perseverantiæ, cap. 24, ita pronuntiat eximius idem gratiæ divini defensor : « Qui legunt hæc et intelligunt, agant Deo gratias :

« qui autem non intelligunt, orent ut eorum « sit ille doctor interior, à cuius facie est « scientia et intellectus. » Evidentiæ quæ omnibus S. Augustini scriptis affingitur, consortium non patiebatur profunditas quæstionum quibus solvendis tum incubuit : quantum minus talis perspicuitatis universalem, constantemque notorietatem! Nonne certatim S. Augustini nomen et auctoritatem erroribus suis prætenderunt omnigenæ hæretici? Agmen duxerunt prædestinationi de quibus id testatur S. Prosper in Chronico, nec prædestinationum hæresis quæ ab Augustini libris malè intellectis accepisse dicitur initium, his temporibus serpere orsa.

Ne moras innectamus retexendâ novatorum seriè, qui patrocinium quærentes in scripta S. Augustini involvârunt, satis sit illud referre, quod inter alia profiteri gestiebat Calvinus : « Augustinus ipse, inquit, ad eum totus notester est, ut si mihi confessio scribenda sit, ex ejus scriptis contextam proferre, abundè « mihi sufficiat. »

Resp. 3° : Mirum sanè accidit, ut in exponendis S. Augustini operibus competat et notoriâ undequaque affulgentibus, ut objicitur, evidentiâ, viginti et amplius annos assiduo et pertinaci labore Jansenius contriverit, hoc tamen elucubratum tanto et laboris et temporis impendio commentarium, nobis exhibeatur ab hujusce interpretis defensoribus in adornandis evolvendisque argumentis versati, tanquam opus intricatum et arduum explicatu, dum apud eosdem passim increbuit vulgò jactatur, in scriptis S. Augustini de prædestinatione et gratiâ operibus, nihil observari nisi intellectu obvium, et notoriè perspicuum, si de ipsorum agatur interpretatione! undenam stupendum illud exoriatu discrimen, nisi ex eo quòd dogmata S. Augustini approbaverit Ecclesia, Janseniani autem commentarii doctrinam reprobaverit?

Resp. 4° : Increscit admiratio dum cogitatur quo pacto fieri potuerit ut sectatorum Jansenii vel leviter litteratis, investigando ejusdem libri sensu minimè titubantibus, ab annis longè supra centum obsecratâ penitus mente Ecclesia, extraneos sensus pro vero et genuino, quidquid ingeminatis querelis, et multiplici explanatione admoneatur, accipiat, eundemque continuo perstringat anathemate; incredibilem hanc cæcitatem, vel potius insaniam necesse est ut Janseniani libri vindices catholicæ attribuant Ecclesiæ, vel, quod christianus magis etiam refugit animus, contendat oportet, Ec-

clesiam tot ab annis pietatem omnem ita respuisse et aversari, ut Hipponensis Augustini doctrinam, in Jansenio Yprensi, sciens ac volens obstinato insectetur animo, eandemque ut hæreticam condemnare non desinat, quam tot seculis, tam studiosè approbaverit.

Resp. 5° : Id verò quod admirationem omnem superat, conclamant jugiter Jansenii discipuli, innumerisque libellis nituntur persuadere, merà in quæstione facti totam versari de famosissimis quinque propositionibus controversiam, atque quod ad quæstionem juris attinet, decretis omnibus Ecclesiæ, tum interitis, tum exteritis spontè ac libenter se adharere; atamen nullam de facto, totam de jure, in Jansenianismi negotio moveri controversiam, sic potest demonstrari, primo licet aspectu paradoxum id esse videatur.

Eundem sensum, eandem doctrinam si libro Jansenii attribuant, et illius discipuli, et ejusdem adversarii, consequens est, et necessariò confitendum, de quæstione facti inter utrosque certamen nullum institui : eorum autem in isto quæstionis genere consensionem, in promptu est quasi oculis subjicere. Adducamus in exemplum primam ex quinque damnatis propositionibus : « Aliqua Dei præcepta hominibus « justis volentibus et conantibus secundum, « præsentibus quas habent vires, sunt impossibilia, si deest quoque illis gratia quæ possibilia « sicut. » Hæc propositione negant Janseniani, negant et Antijansenistæ significari in sensu libri, absolutam impossibilitatem, quâ, sicut Calvino placuit, laborent omnes justi propter inhærentem, ut finxit, quibuslibet ipsorum operibus labem concupiscentiæ.

Docent Jansenistæ, fatentur et ultrò eorum adversarii, non propugnari à Jansenio, nisi *relativam et mutabilem* impossibilitatem inventam ab urgente hic et nunc, terrenâ delectatione seu cupiditate, quæ cœlestem gradibus superet; episcoporum nemo, licet plurima edita sint documenta pastoralia, theologorum alicujus nominis nullus, licet contra Jansenismum elaborata sint opera multa, Calvinianum impossibilitatis genus, libro Jansenii attributum censuit : « A la vérité, aiebannt præsules, « Parisiis anno 1728 extraordinariè congregati, « les erreurs des cinq propositions tiennent « beaucoup de celles de Calvin, comme l'erreur « des demi-Pélagiens tenait beaucoup de celle « des Pélagiens; cependant, à prendre chacune « de ces propositions dans son sens propre et « naturel, on y trouve une erreur différente

« de celle de Calvin. » Sic primâ in propositione mox relatâ, impossibilitas quæ justis aliquibus secundum præsentés vires conantibus tribuitur, manifestè differt ab impossibilitate quam justis omnibus, quocumque urgente mandato, et quibuscumque collatis gratiis, Calvinus adscripsit.

« Il n'est jamais venu en pensée aux Catholiques de dire que Jansénius enseigne les sens « hérétiques de Calvin, qu'on a fait voir que « ses disciples donnent aux cinq propositions. » Verba hæc sunt eminentissimi cardinalis de Byssi, in egregio suo contra Juenini Institutiones mandato, anno 1710. Hinc postea hanc eruit conclusionem : « Il est donc clair comme « le jour que les défenseurs, aussi bien que les « adversaires de Jansénius, conviennent du « sens de la doctrine qu'il enseigne. » Appositè monet, id quod invictè probavit doctissimus idem cardinalis, detorqueri à Jansenii defensoribus alienos in sensus, prædictas quinque propositiones, ne damnata videatur Jansenii doctrina, quantumlibet solemnibus definitionibus declaraverit Ecclesia, nullâ Calvinismi injectâ mentione, eas esse proscriptas in sensu ab auctore intento, cujus è libroeductæ dicebantur, nempe Jansenii. Insigni decreto docuit nos, fuisse damnatum in quinque præfatis propositionibus Janseniani libri sensum quem illarum verba præ se ferunt.

De hujusce sensus expositione et attributione (nam opportunè et importunè id ingerendum est), consentiunt cum suis adversariis Jansenistæ, ut jam demonstravimus, quamvis ad quæstionem facti enitantur totam revocare controversiam; cum ergo palam confiteantur non errare universalem Ecclesiam in factis dogmaticis minimè controversis (quod quidem, nisi ipsam prorsus insanire dixerint, inficiari non possunt), omninò necesse est ut etiam agnoscant, eam non erravisse in explorando Janseniani libri sensu, quem decretis suis damnatum se voluisse ac velle, remotò omni ambage testificata est. Denique desinant ita ratiocinari : Approbavit Ecclesia doctrinam S. Augustini; ergo non proscriptam voluit doctrinam Jansenii; hæc potius sibi constituunt disserendi rationem : Approbavit Ecclesia doctrinam S. Augustini, condemnavit doctrinam Jansenii; ergo S. Augustini dogmatum non interpres, sed corruptor habeatur Jansenius; atque scripta S. Augustini commendanti Ecclesiæ si credendum sit, eidem credatur solemnibus decretis configenti librum Jansenii.

Objicies 4° : Illud tantæ est quantæ vulgò putatur, auctoritatis synodus quinta, ideòque tanti non est ad extollendam Ecclesiæ in factis dogmaticis judicia. Ex solis constabat orientabilibus episcopis, nec ei præesse voluit, qui tunc Constantinopoli debebat Vigilius summus pontifex : synodum illam rejecerunt olim episcopi multi ex Africâ, Hispaniâ, Galliis, Hybernâ, Dalmatiâ, Istriâ, etc., qui tamen à communione catholicâ non repulsi sunt ; patiebatur S. Gregorius Magnus silentio idem prætermitti concilium ; nam hujus cum honorificè meminisset in litteris ad Theodolindam, Longobardorum reginam, alias dedit in quibus altum de illo silet, veritus ne prioribus litteris regina ista offensa fuisset.

Resp. 1° : Gravem incurrat notam necesse est, qui synodi quintæ œcumenicitatem audeat negare, vel ambiguum facere : hanc enim agnoverunt catholici omnes theologî ; confirmata est ab ipso Vigilio, ut patet ex Ipsiis ad Eutychium decretali epistolâ : ab ejusdem comprobata est successoribus Joanne III, Benedicto I, Pelagio I, Pelagio II, Martino I, ac præsertim à Gregorio Magno, qui præfatur, sicut Evangelii quatuor libros, quatuor concilia se suscipere ac venerari, addit, lib. 1, epist. 24, quæ est ad Joannem Constantin. : « Quintum quoque concilium pariter veneror. » Suffragio munita est conciliorum generalium sexti, septimi, etc., ipsâ in professione fidei, actione decimâ octavâ testatur synodus sexta generalis adhærere se *sanctis et universalibus quinque synodis*. Hæc sunt ejus verba ; similis à concilio Constantiensi sess. 39 edita est formula fidei : in professione à Romano pontifice emittendâ hæc leguntur : « Corde et ore profiteor, me firmiter credere et tenere sanctam « fidem catholicam, secundum traditiones Apostolorum et aliorum sanctorum Patrum, maximè autem sanctorum octo conciliorum « universalium, videlicet primi, Nicæni ; secundi, Constantinopolitanî ; tertii, Ephesini, « quarti, Chalcedonensis ; quinti et sexti, Constantinopolitanorum, » etc.

A multis quidem Occidentalium episcopis, diuturno tempore impugnata est quintâ synodus : prudenti dispensatione usa est erga ipsos Ecclesia ; vibratum ab illâ synodo anathema suspensum voluit, ac pronuntiatum illud S. Augustini, epist. 22, aliàs 64, secuta est : « Non apertè, non duritè, non modo imperiosè « ista tolluntur : magis docendo quàm jubendo, magis monendo quàm minando ; sic

« enim agendum est eum multitudine; severitas autem exercenda est in peccata paucorum. »

Quantum verò ferebant oblatae occasiones, sapiensque et innixa charitate œconomia, operam impendebant summi pontifices, ipsorumque sententiæ adherentes episcopi, quintæ ut synodi œcumenicitatem à præjudiciis, vanisque terroribus quibus multi laborabant, vindicarent: timebant enim qui è Catholicis illam confiteri recusabant, ne synodo Chalcedonensi adversarentur, quibus probatam fuisse epistolam I bæ ad Marium Persam, in animum sibi errore facti induxerant. Saniores ad mentem plurimos ex illis errantibus reduxit S. Gregorius Magnus; tardius fuit apud Istrienses et Venetos compositum dissidium; ac tandem Sergii primi temporibus extinctum, ita referente patre Lupo Jansenianis non suspecto. Quis autem verè catholicus, illius œcumenicitatem synodi admittere dubitaret, quam in profitendam Oriens et Occidens assensione plenâ conspiraverint?

2º Quod objicitur infallibilitatem concilium illud tùm sibi tribuisse, cùm solis orientalibus constaret episcopis, id morari non debet: respiciebat enim tunc ad speratum sibi, promovendumque exitum; concilium enim est quoddam totum morale et successivum, atque spectato tempore quo futurum est euis omnibus absolutum partibus, œcumenicitatem sibi vel ab initio celebrationis attribuit, quamvis haberi œcumenica non possit, debito si caruerit exitu. Eadem ratione aliæ nonnullæ synodi, œcumenicitatem sibi jam tùm adscripserunt, cùm propter episcoporum ex quibus constabant paucitatem, nondùm possent universam representare Ecclesiam.

Objicies 3º: Œcumenicas inter synodos computari nequit concilium definitionibus concilii Chalcedonensis contrarium: à quintâ synodo (quæ dicitur Constantin. secunda) reprobatum, interposito anathemate, epistola I bæ ad Marium Persam; hanc eamdem epistolam judicaverat esse orthodoxam synodus Chalcedonensis: approbationis illius gravia suppetunt argumenta; actione primâ: « Paschasinus et Lucentius, reverendissimi episcopi, et Bonifacius presbyter, tenentes locum sedis Apostolicæ, per Paschasinum dixerunt: Relectis chartis agnovimus ex sententiâ reverendissimorum episcoporum, I bæm reverendissimum innoxium appellari; relectâ enim epistolâ

« agnovimus esse orthodoxum, et ob hoc decernimus honorem episcopatus et Ecclesiam, » etc. Idem declaravit Anatolius Constantinopolitanus dicens: « Episcoporum quæ judicaverunt fides, et lectio omnium horum quæ subsequuta sunt demonstrant innoxium I bæm reverendissimum ab accusationibus quæ illatæ sunt in eum. » Disertius etiam mentem suam aperuit Maximus, Antiochenus episcopus: « Ex iis, inquit, quæ mox relecta sunt, manifestum est, quia ab omnibus eicillatis reverendissimus I bæ, innocens est repertus, et ex relecto quoque rescripto epistolæ, quæ prolata est ab eo qui adversarius ejus existit, orthodoxa ejus declarata est dictatio. » Talibus in testimoniis, ut videre est, ex ipsamet epistolâ I bæ relectâ et accuratè perpensâ, colligitur eum esse innoxium, orthodoxum, episcopatus officii præficiendum, donandumque honoribus. Post hæc testimonia, sententiam dixerunt quindecim episcopi, judicantes non esse condemnandum I bæm, utpote orthodoxum, deinde (id quod observandum est), omnes reverendissimi episcopi clamaverunt: « Omnes eadem dicimus. » Hæc verba: *Omnes eadem dicimus*, nonne possunt referri ad ipsam epistolam quam scripsit I bæ, approbationem? Hanc igitur eamdem cùm reprobaverit quinta synodus, alienam se proficitur à concilio Chalcedonensi evidenter œcumenico, nec locum inter synodos generales obtinere meritò videtur.

Resp. 1º: Approbatam esse à concilio Chalcedonensi epistolam I bæ ad Marium Persam fingi non potest, nisi asseratur turpiter sibi met repugnare, atque in decernendo dogmate lapsam esse generalem hanc synodum, ut ostendit ipsa quinta synodus conferendo cum decretis concilii Chalcedonensis famosos illam epistolam: unam aut alteram duntaxat, ut brevitati consulatur, adnotationem quintæ synodi exscribendam duximus: « Chalcedonensis sancta synodus in definitione quam de fide fecit, prædicat Deum verbum incarnatum, hominem factum esse, qui est Dominus; Jesus Christus, unus de sanctâ Trinitate; epistola eos qui Verbum Deum incarnatum et hominem factum esse dicunt, hæreticos et Apollinaristas vocat. Sancta Chalcedonensis synodus Dei genitricem sanctam Virginem Mariam prædicat; epistola autem sanctam Virginem Mariam abnegat Dei genitricem: dicit enim: Quomodò possibile est accipi Deum Verbum, qui ab initio est, pro templo

« ex Mariâ nato? » Demonstrat quoque Pelagius II, epist. ad episcopos in Istrizæ partibus constitutos, quantum à comprobandâ I bæ epistolâ synodus Chalcedonensis abhorreat, nec posse epistolam hanc approbari, nisi non solum Chalcedonensis, verum etiam Ephesinæ synodi decreta penitus convellantur: unde hæc inter multa eloquitur: « Reprobetur ergo una epistola mentiens, ne utraque que sancta synodus tantæ falsitatis crimen sustineat. »

Resp. 2°: Quidquid in causâ I bæ factitatum sit actionibus 9 et 10 concilii Chalcedonensis, non nisi quoad sex priores ejus actiones, et conditos canones eisdem subnexos confirmata fuit hæc synodus à S. Leone summo pontifice: id testatur, probandumque curavit, ipsâ Chalcedonensem ad synodum epistolâ; quod ex illius synodi duabus mox indicatis actionibus objicitur, non apud Romanam Ecclesiam, non apud cæteras occidentales Ecclesias auctoritate valuit: non est ergo cur tantoperè nobis obtendatur epistola I bæ, quasi totius Ecclesiæ decreto fuisset approbata.

Resp. 3°: In conciliis, ut adnotat ipsa quinta synodus, non unius vel secundi interlocutionem attendere oportet, sed hæc quæ communiter ab omnibus, vel amplioribus definiuntur. At præter episcopos admodum paucos, et quorum solus Maximus Antiochensis episcopus orthodoxam I bæ epistolam declaravit, cæteri nedam approbandum impium illud scriptum judicaverint, hunc ab episcopali dignitate non esse amovendum idè statuunt, quia ipsum impietatis penituisse existimatum sit, anathema dixerit Nestorio, atque sancti Leonis epistolæ, et concilii definitionibus tandem adhæserit.

Post appellatum Antiochensem præsulem, cujus retulimus sententiam, « Juvenalis reverendissimus Hierosolymorum episcopus dixit: Qui convertuntur, hos Scriptura divina suscipi jubet; quapropter et eos qui ab hæreticis revertuntur suscipimus; unde per video reverendissimum I bam impetrare clementiam, quia et senex est, ut habeat episcopatus gradum orthodoxus existens. »

Thalassius reverendissimus episcopus Cæsariæ Cappadociæ dixit: « Cùm reverendissimi episcopi Photius et Eusthatius causam I bæ inquisierint, et eum non condemnaverint, horum sententiæ inhærens, volo permanere eum in sacerdotio, sicut et sanctissimis præsulibus visum est, maximè quia in gestis

« promisit se anathematizaturum illa quæ accusatores deposuerunt adversus eum ex scripto, » etc. Tomo 4 Cœc. Consuli possunt episcoporum singula suffragia, quæ omnia hic exscribere instituti nostri ratio non patitur.

Quod autem spectat ad istam objectionem partem: « Omnes reverendissimi episcopi clamaverunt: Omnes eadem dicimus, » communem istum consensum non pertinere ad comprobandam I bæ epistolam, colligitur aperte ex prætermisiss in objectione verbis proximè sequentibus: « Nestorium modò anathematizet. » Quâ factâ declaratione, statim I bus reverendissimus episcopus dixit: Et jam in scripto anathematizavi Nestorium, ejusque dogma, et nunc anathematizo eum decies millies: quod enim semel eum satisfactio fit, si fiat decies millies, non contristat: « anathema ipsi Nestorio et Eutychi, et unam edicenti naturam; et omnem eum qui non sapit sicut hæc sancta synodus, anathematizo. » (Eodem tomo.)

Itaque epistolam I bæ synodus Chalcedonensis non approbavit, ut catholicam, sed relecta ejus epistolâ, ipsum orthodoxum declaravit, quæ duo valdè diversa sunt, et sedulo distinguenda: impia quidem est et hæretica judicio quinti concilii, I bæ epistola: sed I bas judicatus est orthodoxus, propter illa quæ palam exhibuerat retractationis et poenitentiae signa. Cæterùm, tria capitula nec probavit, nec improbatum synodus Chalcedonensis; eum de illis suspendit judicium, et solummodò in communionem adscivit Theodoretum et I bam, cùm anathema dixissent Nestorio.

Objicies 6°: Fortè declarat Pelagius II, ut etiamsi epistolam I bæ approbavisset concilium Chalcedonense, illam tamen liceret unicuique redarguere et alijicere: ergo existimat synodi ipsius generalis definitionibus de facto dogmatico neque tribuendum esse inerrantiam, neque æternam et absolutum deberi obsequium: « Quamvis, inquit, ab eadem epistolâ alienum se I bas respondeat; quamvis quia approbata sit, aut difficulter aut nullatenus demonstratur, licenter tamen unusquisque eam reproberet, etiamsi episcopi in eodem concilio residentes, suis illam subscriptionibus approbassent. » Ad hæc declarationem adiungit: « Ad hæc paraverat adductus I stus Leonis Magni verbis ex ejus epist. ad Maximum urbis Antiochenæ antistitem. « Quidquid præter speciales causas synodalia concilia ad examen

« episcopale defertur, potest aliquam dijudicandi habere rationem. » (Tomo 5.)

Resp. 1° : Ad solvendam hanc, et perspicuè diluendam difficilem specie tenùs objectionem, attendatur diligenter oportet inculcari iterùm atque iterùm, et accuratè probari, aliter longè sentiendum esse de sex prioribus Chalcedonensis synodi actionibus, ac de cæteris : quoad primam partem, seu priores illius actiones, œcumenicam illam fuisse proficitur Pelagius, eandemque à S. Leone confirmatam ; unde summo studio contendit ab eâ synodo in illis actionibus nec approbatam fuisse epistolam I bæ, nec potuisse approbari : « Quisquis igitur, inquit, qui epistolam quæ I bæ dicitur, ostendere quòd sit de synodo nititur, quid aliud quàm gesta ejusdem synodi destruere conatur? Si enim sibi metipsis diversa sunt, nullâ procul dubio auctoritate subsistent ;... sed absit hoc, absit ab illo venerando concilio, ut sibi met contraria sapiat, et vel superiora subsequenter discordia præferat, vel inferiora præcedentibus impugniatâ subjungat ! sancta enim fides, quæ uno illic spiritu accepta est, uno sensu credita, unâ est et fide (fortè legendum est, voce) prædicata. »

Ex illo Pelagii II testimonio, epistolam I bæ si orthodoxam judicavisset synodus Chalcedonensis, tota dilapsa fuisset ipsius auctoritas, atque violata prorsùs fidei unitas, tum et sancta fidei adulterata prædicatio : potuitne summus ille pontifex significare apertius, non posse ab Ecclesiâ tanquam orthodoxam proponi textum qui esset hæreticus, nec in eo condemnando errare posse, sive sit brevis, sive prolixus?

At in secundâ parte concilii Chalcedonensis seu in actionibus sex priores subsecutis, synodum illam asserit Pelagius II non fuisse à S. Leone confirmatam, idèdque non esse censet generalis concilii auctoritate præditam post sex priores actiones ; hinc post relata in objectione verba, continuò subjungit summus ille pontifex : « Quia postquam beato Leone scribente, jus retractandi et dijudicandi conceditur, etiamsi qua esse poterat eorum qui interfuerant, in privatis negotiis auctoritas, vacuatur. »

Non eò loci querendum est utrùm ad œcumenicitatem concilii absolutè requiratur summi pontificis confirmatio : agitur de mente et sententiâ Pelagii secundi, quæ aperta est, et perspicua ; non aliâ de causâ declaravit posse retractari quæ in synodo Chalcedonensi, post sex priores actiones gesta sunt, quàm quòd

confirmazione S. Leonis caruerint, nec ea judicaverit concilii œcumenici decretis annumeranda : hæc reipsâ, ut supra observavimus, non apud Romanam Ecclesiam, non apud cæteras occidentales Ecclesias, inter acta synodi generalis numerata sunt.

Resp. 2° : Ab epistolâ Pelagii II qui impugnari Ecclesiæ in factis dogmaticis inerrantiam jactaverint, illi non intelligunt, aut dissimulant, hanc sibi, nedùm sit præsidio, maximè adversari : nam præter argumenta quæ jam exposuimus, ex eâ liquidò colligitur, in eo pariter consensisse trium capitulorum et impugnatore et defensores, ut concilium œcumenicum, ac proinde Ecclesiam in dijudicandis factis dogmaticis errare non posse profiterentur ; idcirco enim quintæ synodi quæ tria damnavit capitula, auctoritatem abjiciebant episcopi illi quos revincendos susceperat Pelagius II, quia falsò sibi in animum induxerant, concilii Chalcedonensis definitionibus, condemnationem illam repugnare, quas meritò credebant immotas manere et inconcussas. Latini quippe homines et Græcitatibus ignari, ut loquuntur Pelagius II, putabant tribus capitulis patrocinari synodum Chalcedonensem, cujus decretis nefas esset oblectari : profitebantur sicut illi Pelagius II ab ejusdem synodi definitionibus non esse resiliendum, nec quidquam eorum posse in suspicionem erroris vocari, quæ sex prioribus in actionibus constituta sunt : « Per ea, inquit, quæ pie memoriæ Justiniani imperatoris acta sunt, fraternitas vestra suspicatur sanctam Chalcedonensem synodum fuisse convulsam : sed absit hoc à christiano opere, à christianâ cogitatione. In ipsâ quippe Nicænâ, ac Constantinopolitanâ prima synodus Ephesina firmata est : et quisquis illam parte aliquâ convellere nititur, illas nimirùm funditus, quæ per hanc firmatæ sunt, destruere conatur. »

Nec minùs Istrienses increpat episcopos, propter eorum in repudiandâ quintâ synodo indomitam contumaciam, eosque Ecclesiæ discindere unitatem, et ab ejus communione exulare declarat : « Scio, inquit, et vos stantes extra caulas ovium : non demptis fructibus palmite attendo, sed abscissos à radice vitis aspicio. »

Instabis : Pelagius II ad Istriæ episcopos epistolâ 2, sic eos alloquitur : « Si cum studio charitatis, quæ à nobis scribuntur, cum timore Domini sollicitè vigilantèr relectis, faciliè

« sentietis, quantum sit periculum pro superfluis questionibus... tandiù ab universali Ecclesiâ segregari. »

Ipsè S. Gregorius Magnus dixit in epist. ad Constantium Mediolanensem, pro nullâ re scissuram factam esse.

Primâ in epist. ad Istriæ præsules dixerat Pelagius II : « Specialis synodalium conciliorum causa est fides : quidquid ergo præter fidem agitur, Leone docente ostenditur, quia nihil obstat, si ad iudicium revocetur. »

Ex his omnibus infertur inanes habendas esse, nullius momenti, nec specialibus conciliorum causis accensendas quæstiones de epistola I bæ similibusque factis ; neque igitur in illis definiendis posse attribui synodo generali infallibilem auctoritatem.

Resp. 1° : In argumentum adhuc assertionis nostræ vertuntur ea quæ eò loci ad eam rescindendam afferuntur : namque, ut mox audivimus à Pelagio II, « quidquid præter fidem agitur, Leone docente ostenditur, quia nihil obstat, si ad iudicium revocetur, » et idem summus pontifex totis viribus contendit, epistolam I bæ, quia orthodoxæ contraria est doctrinæ, approbari non potuisse à synodo Chalcedonensi, illis in actionibus, quibus in solis œcumenicam et irreformabilem ipsam habuit. Id supra disertis ejus testimoniis demonstratum est : ergo iudicavit in factis dogmaticis, qualis erat epistola I bæ, Ecclesiam esse infallibilem.

2° Post hæc verba in objectionem adducta : *Quantum sit periculum pro superfluis questionibus*, etc., leguntur illa : *Et hæreticorum defensione capitulorum*. Quis verò cogitaverit, habendam esse, aut à tribus appellatis pontificibus habitam esse tanquam superfluum, nulliusque momenti quæstionem, quæ ad hæresim propulsandam, extinguendamque pertineat ?

3° Dùm attendi Pelagius II ad actiones concilii Chalcedonensis, quæ post sextam celebratæ sunt actionem, loquitur, sed obiter, sed hypotheticè de ipsâ I bæ epistola, et fore affirmat, quemadmodùm retulimus, ut etiãsi ab illius Patribus synodi comprobata fuisset, eorum tamen iudicium posset retractari, quia non fuerint confirmatæ auctoritate S. Leonis illæ actiones, in quibus approbatam esse iactabatur, quamvis hanc in ipsis datam esse approbationem, aut difficulter, inquit, aut nullatenus demonstraretur.

Quas autem vocat superfluas quæstiones, I bæ referantur ad causas de personis ; versa-

bantur in privatis negotiis. « Apertè, inquit, licentia tribuitur, ut quidquid illi, (in concilio Chalcedonensi,) extra fidei causas, de personis gestum est, retractetur. »

« Postquàm beato Leone scribente jus retractandi et dijudicandi conceditur, etiãsi quæ esse poterat, eorum qui interfuerant, in privatis negotiis auctoritas, evacuat. »

Causæ autem illæ de personis, et privata negotia in eo erant posita, ut expendere, an mortuis dici possit anathema, et libri damnari debeant, appellato nomine auctorum qui in pace Ecclesiæ obierant. Utrùm etiã absolvi debeat I bæ et episcopali dignitate perfrui, quæ videlicet quæstiones comparatè ad fidem, parvi esse momenti vileantur, neque ansam præbere Ecclesiæ conturbandæ et abrumpendæ unitati.

Objic. 7° : Suum de libris iudicium retractari quandoque permittit Ecclesia ; illustre in primis concessæ hujusmodi facultatis suppeditat causa Origenis ; damnatus fuit cum scriptis suis à synodo quintâ generali : « Si quis, inquit Patres illius synodi, non anathematizat Arium, Eunomium, Macedonium, Apollinarem, Nestorium, Eutychem, Origenem, cum impiis eorum conscriptis, et alios omnes hæreticos qui condemnati et anathematizati sunt à sanctâ, catholicâ et apostolicâ Ecclesiâ..., talis anathema sit ; » tom. 5 Concil., p. 575.

Ierùm proscriptus est Origenes à summis pontificibus Vigilio, Pelagio II, Leone II ; perculsus fuit anathemate à Martino I, in concilio VI Lateranensi. Defensionem celeberrimi illius auctoris nihilominus susceperunt Picus Mirandolus, Sixtus Senensis, Genebrardus, P. Halloixius, qui prolixam edidit Origenis apologiam, necnon ex parte, doctissimus Huetius ; eundem Origenem ab hæresi Ariana vindicare licet in sacrâ facultate Parisiensi. Apologetica hæc opera quo pacto conciliari possint cum Ecclesiæ in factis dogmaticis absolutâ infallibilitate ?

Resp. : Multiplex suppedit ratio defendendi Origenis, quæ culpâ vacat, neque iudiciorum Ecclesiæ labefacta auctoritatem : 1° Si dicatur posse ab hæresi crimine, licet non ab errore per se condemnando, scriptorem illum excusari ; aberrare à catholico etiam dogmate, nisi adjuncta sit pertinacia, non satis est, ad incurrendam hæresin notam ; pertinaciam autem fuisse Origenem in errore ab Ecclesiâ profligato, non ita constat, ut id negari aut in dubium vocari non liceat.

2° Intacta quæ debetur iudicii Ecclesie in factis dogmaticis obedientiâ, propugnari, potest, adulterata fuisse ab hæreticis, ut patronum sibi adsciscerent, plura Origenis opera; quæstio hæc est merè personalis: Ita olim excusatum voluerunt Rufinus et Joannes Hierosolymitanus; ita è recentioribus Sixtus Senensis, Genebrardus, et alii non pauci: diximus *plura*, sed non omnia Origenis opera: ut enim dissevit S. Hieronymus in epist. 65 ad Pammachium et Oceanum, de erroribus Origenis: « Si unus violatus est liber, num unum versa ejus opera quæ diversis et locis et temporibus edidit, simul corrumpi poterunt? » Ipse Origenes in epistolâ quam scribit ad Fabianum Romanæ urbis episcopum, pœnitentiam agit, cur talia scripserit. »

3° Impunè et innocenter asseri potest divinitatem Verbi divini non esse indicium Origenem, neque illum aberrasse in exponendo sanctissimæ Trinitatis mysterio: ut enim observat inter alios Carolus d'Argentré in appendice ad elementa theologica, quamvis S. Hieronymo, Justiniano imperatori, multisque aliis, valde suspecta fuerit Origenes de Verbi divinitate fides, nullum tamen Ecclesie decretum extat, quo manifestum sit, eum propterea damnatum fuisse, quòd Filius divinitatem impugnaverit. Neque illum læsi dogmatis hujus arguit Justinianus imperator, in epistolâ quam dedit ad Patres quintæ synodi, ut ejus errores proscribendos curarent.

At in suscipiendo Origenis patrocinio peccarent, atque auctoritati Ecclesie detraherent, qui Ecclesiam contenderent, aut suspicarentur errasse in investigandâ vel reprobandâ scriptorum doctrinâ, quam in delatis sub Origenis nomine damnandam judicaverit.

Temerè, ut adnotat illustrissimus Huetius, faciunt qui Apologiis suis de omni errore studeant purgare Origenem in Origenianis. Neque sibi aut eidem Origeni consulerent, qui rectè defensum eum putarent, quòd privatas suas opiniones, ut obtundunt, quasi Ecclesie dogmata non tradiderit: numquid inculpatus habendus esset, qui communem Ecclesie doctrinam privatis vellicaret opinionibus, quamvis eas pro certis non ostentaret dogmatibus?

Objicies 3°: Inter hæreticos numeravit Honorium sexta synodus, eundemque simul anathemate perstrinxit: *Sergio*, inquit, *hæretico anathema*; *Honorio hæretico anathema*, actione (13.) Instaurari ejus litteris *falsas doctrinas hæreticorum declaravit* (actione 16). Attamen

sæpè sæpiùs eas ab omni hærescos labe conartur eximere catholici theologi: ergo possunt ad examen revocari synodi generalis decreta de factis dogmaticis.

Resp.: Utrùm reipsâ tanquàm propriè hæreticus damnatus fuerit Honorius, vel tanquàm hæresis factor duntaxat; utrum etiã tanquàm hæreticæ habendæ ipsius litteræ, expendetur suo loco, ubi de infallibilitate quam romano pontifici attribuunt Ultramontani; nunc autem sufficit animadvertere: 1° Catholicis è theologis qui litteras Honorii arbitrantur esse immunes ab errore Monothelitarum, illos differri à sextâ synodo illum esse damnatum tanquàm propriè hæreticum; tum et qui volunt ipsum esse ab illâ synodo proscriptum tanquàm monothelismi doctrinâ contaminatum, illos non aggredi hærescos notam ab eisdem litteris abstergere. De sententiâ Baronii, Bellarmini, Petavii, etc., dicemus in refellendâ tertiâ objectionum classe.

2° Ut factio Honorii detraheretur Ecclesie infallibilitati in factis dogmaticis, hæc duo confluere oporteret; hoc est, demonstrandum foret, damnatas esse à sextâ synodo generali epistolas Honorii ad Sergium, eâdemque nihilominus in hypothesi licitum esse, illas tanquàm hæreticæ labis expertes essent, defendere: at hæc duo simul nequidem possunt Jansenianis cum principiis coherere: namque profitentur Ecclesie decretis de facto dogmatico religiosum, ut vocant, deberi silentium, quod certè ab his non præstaretur qui scriptis aut voce contenderent, inustam esse à sextâ synodo epistolis Honorii maculam hæresis, in eâque infligendâ illis notâ synodum illam generalem erravisse.

Deinde post diserta anathemata generalibus ab ipsis conciliis in eos vibrata, qui damnatos ab illis synodis libros tueri adoriantur, post decretum Alexandri VII et Clementis XI bullam *Vineam Domini*, quis, nisi auctoritatis Ecclesie contemptor, audeat factum dogmaticum, quale est factum Honorii, propugnare, quamvis propter illud putaret districtum esse censuræ gladium, ipsius universalis Ecclesie auctoritate? Num fingere possimus talem concessam aut concedendam facultatem ab Ecclesia, nisi eam evidentè et ultrò sibi metipsum repugnantem induverimus?

Quapropter (et id inculcare præstat), si qui post prædicta decreta inter theologos promissum fuisse divinitus Ecclesie infallibilitatis donum in factis dogmaticis non agnovissent, illi tamen

in hujusmodi factis profitentur exhibendum esse internum absolutumque assensum, ea condemnanti vel approbanti Ecclesiae, nec proinde licitum esse pro factis dogmaticis decernere, quae ipsa reproboverit; in eo falluntur, quod ad perpetuum illud et inconcussum interius obsequium, eam sufficere existiment moralem ac naturalem, quam Ecclesiae adscribunt, inserantiam.

Objicies 9^a: Ignorare non potuit Clemens IX summus pontifex, libri Jansenii iteratae condemnationi, non nisi adhibita *juris à facto* distinctione, subscripsisse quatuor episcopos, Aleciensem scilicet, Apamiensem, Andegavensem et Bellovacensem: hanc ab illis usurpatam esse distinctionem, planum faciebat declaratio imprimis episcopi Catalaunensis, qui testabatur eos eatenus decretis Ecclesiae de facto Janseniano esse obsecutos, quatenus sese pollicerentur nihil dicturos, scripturos ac tradiuros, quod talibus adversaretur definitionibus; restrictionem hanc nonne admisisse censetur Clemens IX, cum pacem illis concesserit, eosque ecclesiasticae communionis dignos judicaverit?

Resp.: Utrum reipsa cognoverit, aut saltem suspicatus fuerit Clemens IX, quatuor appellatos episcopos non subscripsisse, nisi factam distinguentes à jure, et quod attinet ad factum, religioso solum silentio sese obstrictos voluisse, id latè disceptatur in tractatu de gratiâ: at, eâ prætermissâ discussione, in promptu est clarè et breviter ostendere, ex toties celebratâ pace Clementis IX extendi nihil posse, quod evincat Ecclesiae de facto aliquo dogmatico definitioni satisfieri per silentium religiosum. Namque 1° sollemnis et universae munita Ecclesiae consensu constitutio Alexandri VII, de parè et simplici subscriptione, infringi atque rescindi non potuisset privatis brevibus, nec fidelium societati propositis, nec auctoritate Ecclesiae confirmatis; prævaricatio igitur, non vera lex, haberetur breve à Clemente IX missum quatuor ad episcopos, si religiosum statueret sufficere silentium.

Præterea eodem brevi summus ille contestatur pontifex, idèò pacem et communionem illis se impertiri, quia significaverint sese summorum pontificum decretis de facto Jansenii, nullâ interpositâ restrictione subscripsisse: « Cum, ait, ingenti, obsequii nobis et hujus sanctae sedi per vos debiti testatione sigillificabatis, vos juxta præscriptum litterarum apostolicarum sincerè subscripsisse et subscripsisse formulario, »

Tum quibusdam interjectis addit: « Nam prædecessorum nostrorum constitutionibus firmissimè inhaerentes, nullam circa illud exceptionem aut restrictionem admitturi unquam fuissimus. »

Hæc commentario non indigent: porrò, ut notum est, quidquid sit de privata judicis, aut contrahentium sententiâ, publicis monumentis conditiones judiciorum vel contractuum enuntiantibus credendum est potius ac standum, quàm reconditis ac lucifugis actis et instrumentis: id necessariò postulat publicæ omnis administrationis ordinata ratio.

Denique si brevi Clementis IX perfringi potuisset sollemnis atque orbi catholico probata constitutio Alexandri VII, exactorari illud etiam debuit per bullam *Vicesse Domini* dogmaticum universalis Ecclesiae decretum, quo tam expressè declaratum est, ejus de libri alicujus doctrinâ judicis satis non fieri per religiosum silentium.

Alia quædam paucis explicantur.

1^a Jam adnotavimus vocem, *ἐπιθετικὴ, contrahentiale*, non eodem sensu rejectam fuisse à synodo Antiochenâ, quo eam approbavit et consecravit concilium generale Nicænum; hanc repudiaverat Antiochena synodus, ad contolendum efficacius errorem Pauli Samosatani; hanc admisit et tanquàm fidei tesseram commendavit concilium Nicænum, ad asserendum pressius Verbi divinitatem, præcludendumque significantius aditum versatilis, cavillationibusque Arianorum: id verò ex utriusque synodi scopo et doctrinâ facile est intellecto, nec reipsa inter se dissident. Quod sic admoovit S. Hilarius lib. de Synodis: « Hujus et illius concilii Patres, vocem eandem pro bando et improbando, unum utrique statuerunt. »

2ª Similiter vocem, *Χριστογενὴς, Mater Christi*, non abiecit concilium Ephesinum, sensu proprio et naturali explicatam, sed eo quem ipsi allungebat Nestorius, excludendo nimirum, vocem, *Θεογενὴς, Mater Dei*: ita enim volebat Christi Matrem appellari Mariam, ut ex eâ genitum esse Verbum Dei negaretur.

3^a Hanc propositionem: *Unus ex Trinitate passus est*, nunquam damnavit absolutè Hormisdas, sed monachorum Scythiæ proterviam comprimere voluit, qui ex albo fidelium expungebant atque Nestorianæ insinulabant hæresis quotquot recusarent illi propositioni sub-

scribere, quam pravum in sensum detorquebant Eutychiani.

4° Nequidquam objicitur Cœlestii Pelagiani reprobatur à synodo Carthaginensi libellum, approbatum esse ab Hormisdâ : nam præterquam quòd judicio illi nunquam consenserit Ecclesia, sic responderi potest cum sancto Augustino l. 2 ad Bonifacium, cap. 3 : « In homine acerrimi ingenii (Co testio) qui profectò, si corrigeretur, plurimis profuisset, voluntas emendationis, non falsitas dogmatis approbata est, et propterea libellus ejus catholicus dicitur est, quia hoc catholicæ mentis est, si quâ forte aliter sapit quam veritas exigit, non ea certissimè definire, sed detecta ac demonstrata respicere. »

Sedis Apostolicæ judicio sententias suas judicandas offerre se profitebatur Cœlestius, ut si fortè, iniquebat, hominibus quispiam ignorantia error obreperit, vestrà sententiâ corrigatur. »

Objectionum secunda classis, quæ ad ipsam rei substantiam, geminamque explicationem maximè pertinent.

Objic. 1° : Exponi atque intelligi non potest quo fidei genere credi oporteat, infallibilem esse in definiendis factis dogmaticis Ecclesiam, neque etiam quo mentis assensu tenendum sit, talia esse facta id genus, individua, qualia definerit : v. g. hæreticum esse illum determinatè librum, quem à fidelibus ut hæreticum repudiari voluerit : si dicatur divinâ fide credendum esse dijudicari infallibiliter ab Ecclesiâ, librorum sive perspicuum, sive latentem sensum, prout erit ut hæresis nota quibusdam inuratur theologis, quos tamen à Catholicorum numero expungere non audeas : ubi enim vel in Scripturis, vel traditione extat, de illâ infallibilitate expressa definitio?

Quod autem spectat ad individua facta dogmatica, id non fert conditio fidei, nec ipsa illorum natura, ut credantur divinâ fide, cum ea divinitus revelata non sint, nec possit Ecclesia novos condere articulos fidei : invenis quidem nonnullos theologos qui fidem quam vocant ecclesiasticam excogitaverint, eamque ad facta dogmatica, præluente Ecclesiæ definitione, accommodari putaverint ; sed ad certitudinem dignitatemque divinæ fidei assurgere id fidei genus non valet ; humanæ assensionis ultra limites non progreditur, quam fluctuare incertam necesse est, atque in errorem aliquando impingere.

Resp. 1° : Illud inprimis animo est recolendum, quod in definitioibus de factis dogmaticis principem locum obtinet, illudere illos Ecclesiæ auctoritati, atque extra viam salutis divagari, qui talibus decretis internum et absolutum consensum præbere noluerint : id jam cum probaverimus, satis est revocare in memoriam.

Ad ea quæ in objectione recensentur, elucidanda distinctè aggredendum est : 1° pro certo tenemus, divinâ fide constare, infallibilem esse in dijudicandis factis dogmaticis Ecclesiam : immediatâ enim revelatione perspectum est Ecclesiam docendo errare non posse, nisi exciderint absoluta Christi promissa : docere autem nullo modo potest nisi vivâ voce aut scripto præferentis textibus, eisque vel approbandis vel reprobando ; nihilque interest ad infallibilitatis absolutæ donum, utrum breves sint an prolixi textus judicio Ecclesiæ subjecti ; suâ sponte vaneſcit, atque probandis assertionibus nostris exsufflata est ea distinctio, desperatæ perſugium causa.

Deinde utrum Ecclesia de factis dogmaticis judicando errare possit, v. g., librum orthodoxum hæresis notâ compungere, ad eumque damnandum fideles compellere, ad quæstionem ipsam de jure, seu dogmate perinet id controversiæ genus : ea quippe dirimi non potest nisi verbo Dei traditio vel scripto ; cuius in expositione, nemo Catholicus infallibilitatis donum Ecclesiæ abnegaverit ; porro sibi divinitus esse donatam in factis dogmaticis absolutam incertantiam, eadem ratione, quâ et in ipso dogmate, declarat, damnando vel approbando, conjectoque ut plurimum in refragantes anathematæ.

Absit tamen, ut hæresis notâ illos afficere velimus theologos, qui definitionibus Ecclesiæ de factis dogmaticis internum et absolutum præstantes obsequium, accepisse illam à Christo Domino in tali decretorum genere donum infallibilitatis hand contineantur : præjudicatus illos placitis decipi, neque suis consentanea principis tenere, certum nobis est atque exploratum ; sed hæreticum illos animum gerere, id vel in suspitionem vocare, à mente nostrâ alienum est.

At hæreticæ pravitatis crimen quo pacto effugere possint Jansenianæ sectatores doctrinæ, ipsi sincerâ et arrectâ mente provideant ; dicant quidem sese famosas quinque propositiones, in omni sensu condemnare, quo illas omnes ipsa Ecclesia condemnatas voluerit. At

quantumcumque assērat, instanterque denuntiet, easdem se velle in sensu quem in libro Jansenii præ se ferunt, proligare, seu iteratis suis definitionibus proprium et naturalem libri Janseniani sensum in quinque dictis propositionibus, ut hæreticum reprobare, commentitium apertè sensum audeuter substituunt: universalem fingunt Ecclesiam, à centum et amplius annis phantasma persequi, tamque miserà cæcitate laborare, vel potius tam incredibili stupore, ut libri sensum, quem unusquisque fautorum ejus statim et indubitanter assequitur, nondùm ipsa potuerit deprehendere aut subodorari! ita sentire de universali Ecclesiâ, de supremo divinitusque constituto controversiarum judice, hoc certè non est ejus parere decretis, sed illudere, eademque ludificari; non est ab inflicta cavere, et declinare censurâ, sed illam incremto provocare delicti. Frustra igitur quærent excusationes in peccatis: doctrinam quippe Jansenii quandiu retineant, in ipsâ errant quæstione juris, in ipso ab Ecclesiâ condemnato dogmate, quidquid vociferentur, ut totam revocent controversiam ad quæstionem facti, de quâ nec ipsos disseant demonstratum est. Vide responsum in primis quintam ad tertiam objectionem primæ classis.

Resp. 2°: Divinam ad fidem, ne quidem post definitionem Ecclesiæ, pertinent singula facta dogmatica, v. g., heterodoxia epistolæ Ibas, scriptorum Theodori Mopsuesteni, etc.; ut enim aliquod divinâ fide credatur, laud satis est ut propositum istud fuerit infallibili Ecclesiæ decreto: necesse est ut sit revelatum; assistentia Spiritûs sancti quo avertitur error ab Ecclesiâ, non est revelatio, potestque circa facta versari quæ revelata non sunt: definitiones quibus explicantur ac definiuntur ipsa fidei dogmata, neque pro ipso Dei verbo haberi possunt, neque efficere ut quod antea revelatum non fuerit, jam à Deo revelante prolatum censi debeat; at licet divinâ fide non credantur facta dogmatica, sincero tamen et absoluto, post Ecclesiæ definitionem credenda sunt assensu, quemadmodum probatum est.

Inst. 4°: Si revelatum sit errare non posse in factis dogmaticis Ecclesiam, tùm resolvetur in Dei revelantis auctoritatem assensus quo creditur factum dogmaticum quodcumque ab Ecclesiâ definitum: ergo, etc. — Resp.: Aliud est credere propter revelatam infallibilitatem quâ pollet Ecclesia, et aliud est credere pro-

pter revelationem, quæ ipsam ab Ecclesiâ definitum propositumque factum dogmaticum, immediatè afficiat. Divinam autem ad fidem, ut non semel observatum est, requiritur immediata revelatio; hinc ad fidei gradum non ascendunt conclusiones merè theologice. Apposito illustrari potest exemplo adductum responsum: si quærat quomodò Ecclesiæ compertum sit, hæreticam esse doctrinam, quam libro Jansenii attribuit, responso est in promptu: quia scilicet verbo Dei illam repugnare, scrutandis Scripturâ et traditione, cognoverit: ideòque doctrinam illam oportet hæreses inter numerari; at si quærat quâ ratione intellexerit, persuasumque habeat, eandem hanc doctrinam libro Jansenii contineri, non respondebit factum istud esse astante Spiritu sancto revelatum.

Alia est condemnatio doctrinæ quam alicui libro attribuendam declarat Ecclesia, alia est hujusce doctrinæ libro eidem attributo: talem doctrinam esse condemnandam asserit revelatio: hanc esse appellato libro ascribendam non per se ipsum docet verbum Dei scriptum vel traditum.

Inst. 2°: De prolixis non secus ac de brevibus textibus eodè modo sentiendum est in controversiâ de factis dogmaticis: atqui heterodoxia textuum brevium, ut puta quinque propositionum, quæ ab Innocentio X damnatæ sunt, si spectentur in semetipsis, credi potest ac debet divinâ fide; ergo et libri heterodoxia, ex quo deceptæ sunt.

Resp.: Ita quidem; in brevibus enim sicut in prolixis textibus, duæ pariter occurrunt quæstiones: Talis doctrina pugnatne, congruè cum verbò Dei? eandem hanc doctrinam textusne ille, seu propositio, seu liber exhibere dicendus est? Juris est prior quæstio: altera est facti dogmatici; ad fidem divinam pertinere illa potest: hæc verò ad fidem eam refertur, quæ vocatur fides ecclesiastica, eò quòd immediatè nitatur auctoritate Ecclesiæ; neque aliter statuendum est de condemnatione libri Jansenii, seu de condemnatione quinque propositionum in sensu illius operis, ac de condemnatione quinque propositionum in semetipsis: namque sive propositiones aliquas, sive librum aliquem condemnatura sit Ecclesia, duplex iudicium adhibeatur necesse est. Judicat quem sensum sive hic liber, sive propositiones illæ præ se ferant; deinde iudicat utrùm sensum quem illis attribuit, divinæ adversetur revelationi: si pronuntiet doctri-

nam hanc esse hæreticam, divinâ fide teneri potest ac debet, adversum contradictoriè dogma : at licet certè et infallibiliter judicaverit, delatas ad se propositiones, et librum referre et complecti hunc sensum quem declaravit esse hæreticum, talis hæc attributio revocari potest ad illud fidei genus quæ non immeritò nuncupatur ecclesiastica : neque revelatum est quidnam ex usu recepto significetur his vel illis hujusmodi textibus, neque opus est ut revelatum sit, quidquid prævium est iudicii Ecclesiæ de ipsius fidei dogmatibus.

Abs re non erit amplius exponere illud fidei genus ad quod referatur assensus, qui decretis Ecclesiæ de factis dogmaticis debeatur ; animus non est disceptare de nomine, modò res posita sit in tuto ; diffiteri ne quidem possunt illi qui Ecclesiæ infallibilitatem in factis dogmaticis noluerint agnoscere, hanc Ecclesiæ Christum potuisse largiri ; si autem reipsa contulisset, ut reverà contulisse probatum est, quo eum nomine appellarent assensum, qui decretis Ecclesiæ de factis dogmaticis præbendus esset ? eosdem nos uti non gravabimur.

Quæ nominatur ecclesiastica fides, ea medium locum obtinet, fidem inter divinam et merè humanam ; eò discriminatur à fide divinâ, quòd divinam in revelationem haud immediatè refundatur ; differt autem à fide merè humanâ, quòd Ecclesiæ, cujus testimonio et auctoritate innitur, *assistentiâ* Spiritûs sancti perpetuò et efficaciter adjuvetur.

Ecclesiasticam fidem inter alios illustrissimus ipse Bossuetus vocavit eam mentis adhæSIONEM quæ debetur Ecclesiæ definitionibus de factis dogmaticis : ita enim loquitur in celeberrimâ ad moniales Portûs Regii Epistolâ : « Ne prenez point encore ici de vaines terreurs de cette foi ecclésiastique : votre prélat (Hardouin de Péréfixe, Parisiensium episcopus), également sage et charitable, voulant, « autant qu'il a pu, aller au devant de tous vos scrupules et de toutes vos tentations, vous a « expliqué qu'il entend par là une soumission « sincère de votre jugement à celui de vos « supérieurs légitimes. » Hoc sincerum mentis obsequium, quàm sit legitimum, et quibus titulis debitum Innocentiæ X et Alexandri VII decretis de facto dogmatico libri Jansenii, discretissimè doctissimus idem episcopus ostendit memorandis verbis istis, instituto nostro maxime consonis : « Aucun ne révoque en « doute que la condamnation des cinq propo-

sitions ne soit canonique : or, est il qu'on « ne peut douter que ce qui touche le livre « de Jansénius ne le soit également, puisque « l'on y voit concourir la même puissance, les « mêmes formes, le même examen, la même « acceptation et consentement unanime de « tous les évêques. »

In controversiis quæ in ipsis versantur dogmatibus aliquando Ecclesiæ quasdam propositiones damnat duntaxat ut temerarias, ut erroneas : decretis tamen quibus ita proscribuntur, debetur internus et absolutus consensus : quod ipsi impositum volueris nomen, quo fidei genere credendum dixeris id quod tunc definitum sit, idem accommodetur ad facta dogmatica de quibus Ecclesiæ judicaverit.

Instabis 3° : Quando revelata est generalis aliqua propositio, revelata quoque censentur, implicitè quidem, immediatè tamen omnia et singula ex quibus coalescit, individua, seu singulæ quas comprehendit partes : totum enim revelari non potest, sepositis ejusdem partibus : sic dñm revelatum est omnem hominem habere immortalem animam, eo ipso revelatum est immortalem esse animam Claudii, Alexandri, Marcelli, etc. ; ita pariter si revelatum sit infallibilem esse Ecclesiam in dijudicandis factis dogmaticis, revelatum est eam infallibiliter judicasse de tribus capitulis in synodo quintâ generali agiatis, de attributione quinque propositionum libro Jansenii, etc. ; ergo ejusmodi facta divinâ fide credenda essent, quod transiliret debiti fines obsequii.

Resp. : Hujus solutio argumenti colligitur ex prolatis jam in medium responsis ; fatemur, imò et probandum curavimus, divinâ revelatione constare, infallibilem esse in factis dogmaticis Ecclesiam ; universalis est revelata hæc propositio : omnia et singula complectitur, subjecta et subjicienda Ecclesiæ judicio facta dogmatica ; ergo et eadè revelatione constat non errasse Ecclesiam in dijudicandis tribus capitulis, in attribuendis libro Jansenii quinque propositionibus : nec tamen inde sequitur divinam ad fidem pertinere hæc facta dogmatica : potuit enim Deus infallibilitate donare Ecclesiam talibus in factis licet non revelatis, et illud Ecclesiæ revelare donum : quemadmodum ipsi imperitus est ac datum revelavit infallibilitatem in dijudicandis conclusionibus theologis, quæ quidem revelatæ non sunt, sed ex revelatione derivantur, ni-

mirum ut factum vel dogma divinâ fide credendum sit, non satis est ut auctoritate deflatur, cujus revelata sit infallibilitas, sed necesse est ut immediatè revelatum sit, sive distinctè, sigillatim in semetipso, sive in propositione universali, quâ necessariò contineatur, et ex quâ colligatur absque propriè dicto concursu, sed explicandis atque evolvendis verbis et adjunctis quibus constituitur.

Objicies 2°: Quid opus est ut Ecclesiæ asseratur infallibilitatis donum in factis dogmaticis? Eâ, propter eximias suas dotes, auctoritate prædita est, quæ valeat suis decretis certam fidem conciliare, ac rebellium frangere contumaciam; quis enim sanæ mentis eò temeritatis conscendat, ut ipsius definitionibus iudicium suum antefereendum velit?

Resp. 1°: Tametsi suapte constitutione et præstantiâ, eam obtineat auctoritatem, cui obsequentem se unusquisque gerere debeat, an idè licebit despiciari et abnegare promissa, quibus voluit Ecclesiæ spondere Christus absolutam in factis dogmaticis infallibilitatem? Ea si grassaretur licentia, indulgendum esset Socinianis, simili dùm ratione disserendi, Christianæ mysteria fidei è medio tollere machinantur; quid opus fuit, inquit, Filium Dei unigenitum ad humanam salutem hominem fieri, saturatumque opprobriis mortem oppetere? Nonne potuit faciliore et expeditâ magis viâ humanum genus redimere, acceptabilemque sibi parare Ecclesiam? Quidquid constituit ac revelavit Deus, firmissimè tenendum et credendum est, quantumlibet obstrepat creata et infirma ratio, cujus præcipuum id munus, ut auctori suo famuletur, plenamque adjungat fidem.

Resp. 2°: Quantumcumque sit Ecclesiæ auctoritas quasi naturaliter indita, ea censebitur impar edomandæ animorum sibi, ut assolet, præfidentium pertinaciam, nisi accesserit revelatæ à Spiritu sancto inerrantiæ præsidium: si quæcumque enim moveatur intricata paulisper, et multos inter ventilata de facto aliquo gravi dogmatico controversia, clamabunt undique hoc in genere questionum labi posse ipsam Ecclesiam; imò et lapsam errore jactitabunt, si textum aliquem reproboverit ejus patrocinium hæcenus susceperint: recensent nonnullas episcoporum numero insignes synodos, quæ in ipso dogmate definiendo erraverint, ut puta, latrocinium Ephesinum, synodus ex 338 episcopis conflata Iconoclastis,

anno 754, imperante Constantino Copronymo; tum potiori jure concludere sibi videbuntur, falli posse aut fallere maximo licet numero episcopos in factis merè dogmaticis: insurabunt primum, deinde prædicabunt posse episcoporum partem maximam, instigante cupiditate, offusis præjudiciis, prætermisso debito examine, deterreri à genuinâ oblatorum sibi textuum intelligentiâ. Quis erit disceptationum modus ac finis? Quò evadet humanis duntaxat vallata præsiidiis, læcissitæ causa Ecclesiæ?

Instabis: Ad faciendam fidem definitionibus Ecclesiæ de factis dogmaticis, non requiri infallibilitatem sentiebat ipse Illustrissimus Bossuetius; hæc inter alia legere est in epistolâ ejusdem ad moniales Portus Regii: « Trouvez bon que, sans vous engager à une longue discussion de ces faits, par laquelle vous verriez peut-être qu'on ne peut en tirer aucun avantage, je vous demande si vous pouvez dire ou penser, et si quelqu'un est capable de vous persuader, que vous ne pouvez rien croire sur l'autorité de l'Eglise et de vos supérieurs, que lorsqu'ils vous parlent avec une autorité infallible.

Resp. 1°: Hoc ipso Bossuetii testimonio confirmatur, quantum sint redarguendi, qui Ecclesiæ constitutionibus de factis dogmaticis religiosum tantummodò debere velint silentium: tota eò collimat memorata epistola, ut prædictis monialibus persuadeat, nihil afferri, quo justè dimoveantur à præstando summorum decretis pontificum de condemnatione libri Jansenii, interno etiam, veroque obsequio. Nec reipsâ quidquam occurreret quo jure ac meritò possent eam detrectare mentiâ adhesionem. — Resp. 2°: Consultò abstinet peritissimus animos inflectendi ac moderandi præsul, à discussione et argumentis, quorum pleraque vix essent ad captum monialium accommodata, augerentque potius in illis disceptandi pruriginem, inanisque captandæ studium gloriæ, quam easdem inclinarent ad arripiendum istud Apostoli institutum: *Obedite præpositis vestris et subjacetis eis*; satius itaque duxit eminentem Ecclesiæ auctoritatem, sepositâ ipsius infallibilitate, tunc proponere, cui privatum suum anteferre iudicium religioni haberent, atque intolerabili tribuerent arrogantiam; at nusquam Bossuetius inerrantiæ donum in factis dogmaticis adjudicavit Ecclesiæ, neque negavit illud esse conjunctum cum necessitate interni, absoluti et irro-

vocabilis assensus, qui definitionibus Ecclesiae, in huiusmodi factis debeat, sive aperta sint et veri studiosis obvia mentibus, sive arduis intellectu, et glomeratis circumfusa nebulis.

Objicies 5° : Librorum germanus sensus pendet tum à grammaticæ legibus, tum à consuetudine, quam penes est dicendi jus et arbitrium : num̄ divinam decet providentiam, ut ad hæc levia et tralatitia demittatur eximium infallibilitatis donum? Deinde contingere potest, ut ad Ecclesiae tribunal deferatur liber exaratus lingua plerisque episcopis incognita : versionem quomodo possint sic habere authenticam, ut in iudicando eam sequantur absque errandi periculo?

Resp. ad primum : Id genus difficultatum, si impedimento esset, recurreret etiam singulis in propositionibus, quæ decretis Ecclesiae sive dispersæ, sive congregatæ, damnantur vel approbantur : quorum deficiente intelligentiâ, fieri posset, ut orthodoxas pro hæreticis censurâ configeret, vel hæreticas pro sanis et orthodoxis, credendas proponeret, vibrato etiam in reluctantes anathemate. Ne igitur objectis commoveamur terriculis, ad providentiam omnia sapienter ordinantem pertinet, ut efficaciter in iis adjuvet, quæ necessaria sunt ad finem comparandum quem absolutâ promissione asserendum curavit; absolutè autem promisit omnipotens sapientissimusque Dominus, sese docenti Ecclesiae perpetuò adfuturum; inde illam esse in docendo infallibilem, multifariè demonstratum est; docere autem, ut oportet ad rectam fidelium institutionem non potest, sine textuum intelligentiâ, quos expendendos iudicandosque susceperit; ergo necesse est, ut eorum significationem certò et indubitanter assequi valeat, quantum requiritur ad præcavendum errorem et orthodoxâ doctrinâ pascendos fideles.

Resp. ad secundum : Quomodo Tridentinâ in synodo Patres potuerunt authenticam declarare vulgatam tum veteris, tum novi Testamenti versionem, quamvis linguam Hebraicam et Græcam plerique episcopi minimè callerent? Versionis tamen illius authenticitatem fatentur propositæ auctores objectionis. Nonne providere ac efficere potest Deus, ut in sermonem iudicaturis vulgò notum episcopis, sat fideliter convertantur dijudicandi textus, ut Ecclesia non reprobet, nisi quod ad legitimam institutionem reprobandum sit, nihil approbet, nisi quod sit approbandum? Vel igitur Deus non sineret proferri ab Ecclesiâ iudicium, si

macta non esset nisi infidos interpretes, in iis quæ ad intelligendam, dijudicandamque doctrinam pertinent : vel si definitionem postularret ratio propulsandi à fidei deposito periculi, tum Deus qui novit omnia, impediret non mendax ederetur et iudicibus exhiberetur versio, quæ nimium tunc afferret christianæ reipublicæ detrimentum.

Objectionum tertia classis.

Objicies. : In iudicia Ecclesiae de factis dogmaticis errorum posse cadere, eaque decreta nonnunquam esse retractata, docent non pauci pietate et doctrinâ insignes theologi : tales sunt in primis cardinales Bellarminus, Baronius, Palavicinus. Post congesta diversi generis argumenta ad illatum Honorio hæresis Monothelitarum crimen diluendum, sic pergit Bellarminus : « Quòd si aliquis adhuc non possit adduci, ut credat corruptam esse sextam synodum, is accipiat alteram solutionem, quæ est Joannis à Turrecremata, lib. 2, de Ecclesiâ, cap. 93, qui docet Patres synodi sextæ damnasse quidem Honorium, sed ex falsâ informatione, ac proinde in eo iudicio errasse; quamvis enim concilium legitimum non possit errare in dogmatibus fidei definiendis, tamen errare potest in quæstionibus de facto : itaque tutò dicere possumus, hos Patres deceptos ex falsis rumoribus, et non intellectus Honorii epistolâ, immeritò cum hæreticis connumerasse Honorium. » De Romano Pontifice, lib. 4, cap. 11. Attendatur maximè ad hæc verba : *Non intellectus Honorii epistolâ*. Quibus verbis manifestè significatur, errori obnoxium esse in factis dogmaticis generalem synodum.

Eandem sententiam expressè tenuit egregius alter auctoritatis Ecclesiae defensor Baronius : « Sed dicat aliquis, inquit : Si verè assentimur ita de Honorio esse decretum à sanctâ synodo, haud nefas est in controversiam rem deducere, et aliter quàm statutum est à synodo velle decernere. » Propositam hanc objectionem ita solvit : « Id ipsum dixerim in iis quæ ad fidem spectant, ut penè religio sit, vel latum unguem ab iis quæ in sanctâ synodo sunt statuta, recedere : at in iis quæ ad personas attinent et scripta ipsarum, non ita rigidè reperitur custodita censura : nam patens exemplum est de quintâ synodo, quæ tria capitula condemnavit, de quibus à sacrosancto Chalcedonensi concilio videri poterat aliter actum, nempe de Theodoro,

« Theodoro et illa : in his enim quæ facti sunt, unumquemque contingere posse falli, nemini dubium est. » Tom. 8, ad ann. 631.

Non in iis solum quæ ad personas, sed et in illis quæ *ad ipsarum scripta*, ac proinde in factis dogmaticis, concilium generale falli posse contendit, ut patet, cardinalis Baroni.

Commemorata de tribus famosis capitulis controversiâ, Palavicinus hanc asseruit, « non esse de articulo fidei, et qui ad Ecclesiæ auctoritatem nulli obnoxiam errori spectat. » Hist. concil. Trid. lib. 11, cap. 18.

Resp. 1° : Quantacumque tribus illis cardinalibus debeatur reverentia (quorum quidem temporibus non fuerat vocata in disceptationem et contentionibus elucidata quæ nunc agitur causa), non eâ sunt auctoritate quæ summorum pontificum Approbata ab Ecclesiâ decretis anteposita sit : memoria illorum irrogatur injuria, si putetur eos non fuisse constitutionibus obtemperatos apostolicæ sedis, toto in orbe catholico receptis, quibus et acutissimè præcipitur, sincero ut animo quinque propositiones in sensu libri damnentur, et perspicuè definitum est, non sufficere religiosum, quod vocant, silentium. De Ecclesiâ optimè meriti, tres appellati cardinales, auctoritate non vincunt SS. Cyprianum, Firmilianum, totque spectandos morum gravitate et eruditione episcopos, qui de collato ab hæreticis baptismo erraverunt in conciliis, tum in Asiâ, tum in Africâ celebratis. Accedit quòd tres illi præules principia tradiderint, cum infallibilitate Ecclesiæ in factis dogmaticis indivulsè connexa, ut mox indicabitur : quòd si principis suis ipsi repugnaverint, in eo auctoritate non valent.

Resp. 2° : Sigillatim discutienda trium illorum cardinalium sententia.

Exponitur sententia Bellarmini. — 1° Ea docet Bellarminus quæ periculum erroris à definitionibus Ecclesiæ in factis dogmaticis penitus avertant : « Obligamur, inquit, sub anathematis poenâ credere Ecclesiæ, in omnibus, ut patet Math. 18, quòd si Ecclesiam non audierit, sit tibi velut ethnicus et publicanus. Et concilia omnia dicunt anathemata non assentientibus Ecclesiæ decretis; at iniquum esset sub tam gravi poenâ obligari ad assentiendum rebus incertis et interdum falsis. » (Lib 3 de Ecclesiâ militante, c. 14.) Assente Bellarmino, Ecclesiæ in omnibus

credendum est : ergo etiam ipsius de facto verè dogmatico iudicis omnibus adhærendum est : iniquum esset sub anathematis poenâ obligari ad assentiendum rebus incertis et interdum falsis : ergo neque vacillare, neque errori subjacere unquam possunt Ecclesiæ de factis dogmaticis decreta, quibus anathematis poenam, ut retulimus, solet adungere.

2° Profiteatur Bellarminus idem se sentire quod sentiebat cardinalis à Turrecrematâ, ut legere est in textu objecto : hic autem domo infallibilitatis in discernendo librorum sensu exornatam fuisse Ecclesiam dilucidè affirmavit : hæc sunt ejus verba : « Cùm Ecclesiæ universalis quæ regitur Spiritu sancto, doctorum aliquos approbavit, eorum doctrinam tanquam veram recipiens, necesse est ut talium doctrina assertivè posita, et nunquam allàs retractata, vera sit et ab omnibus fidelibus firmâ credulitate tenenda, in eâ parte in quâ ab universali approbatur Ecclesiâ : aliàs universalis Ecclesiâ videretur errasse, approbando et acceptando eorum doctrinam tanquam veram, quæ tamen vera non esset. »

3° Post relata in objectione verba sic prosequitur Bellarminus : « Dices : Ergone tu melius Honorii epistolam intelligis quam intellexerint tot Patres? Respondeo, inquit, non quidem à me, sed à Joanne IV, Martino I, Agathone et Nicolao I, summis pontificibus, et à toto concilio Romano sub Martino congregato, eas epistolam melius esse intellectas quam à Græcis in concilio sexto. » Solis attribuit Græcis Bellarminus errorem circa epistolam Honorii, in hoc etiâ cardinalem à Turrecrematâ secutus, qui de summo illo pontifice dixerat : « Honorius ille nunquàm, nec dum viveret, nec post mortem, repertus fuit posuisse in Christo unam tantum voluntatem et unam operationem, unde nec ab Apostolicâ sede, nec à Patribus occidentaliibus talis iudicatus est. » (De Ecclesiâ, lib. 2, cap. 95.) Ad auctoritatem concilii septimi, quod dixit anathema Honorio, respondet Bellarminus, Patres septimæ synodi secutos esse synodum sextam, et solum repetivisse quod in eâ legerant. (De Romano pontifice, cap. 11.) Non hic agitur de rei ipsius veritate, sed de sententiâ Bellarmini : hunc verè existimasse constat, aut corrupta fuisse acta concilii sexti, aut si depravata non fuerint, nunquam tamen ab universali Ecclesiâ iudicatum et habitum fuisse hæreticum Honorium.

4° Placuit Bellarmino errasse synodum sex-

tam, iudicando de epistolis Honorii, non absolute et in se spectatis, sed habitâ ratione sensûs personalis qui falsâ ex informatione falsisque rumoribus Honorio attribueretur: quid autem intûs et animo repositum habuerit Honorius, id ad factum dogmaticum non pertinet: refert atque approbat sententiam Joannis à Turrecrematâ, qui docet Patres sextæ synodi damnasse quidem Honorium, « sed ex falsâ informatione, ac proinde in eo iudicio errasse; » ponderanda sunt hæc verba, ac proinde, quibus indicatur in falsam informationem, falsosque rumores maximè conferri à Bellarmino dicto cardinali suffragante, falsum quod adscribit sextæ synodi de Honorii epistolâ iudicium; totus est Bellarminus ut ab hæresis notâ vindicet personam Honorii, nec putavit Patres synodi attendisse ex proposito ad sensum epistolarum illius proprium in seipso consideratum, cùm eidem ut hæretico anathema dicerent.

Inst. : Docet Bellarminus errare potuisse generale concilium in quæstionibus de facto, — Resp. id esse referendum ad quæstiones de facto quarum decisio ex informatione, disseminationisque in vulgus rumoribus præcipuè pondeat; solutio hæc colligitur ex dictis.

Expenditur sententia Baronii. — « In his, » inquit Baronius, quæ facti sunt, unumquemque contingere posse falli nemini dubium est. » (Tom. 2, ad annum Christi 356, num. 40.)

Id censet si quæstio moveatur de factis particularibus et personalibus, quorum notitia pendet ex relatione testium, aut eorum investigatione quæ animis recondita sint; at probabilitate prorsûs vacuum, et à mente doctissimi cardinalis alienum est, in factis ipsis dogmaticis, tam posse falli Ecclesiam quàm unumquemque privatis ipsis ex hominibus.

1º Pensetur Baronii sententia de quibusdam adornatis ad excusandum Origenem apologetis: « Miratus sum, inquit, vehementer, « post damnationem ejus ab Anastasio Papâ, « pontificâ auctoritate inflicta, post ejusdem « reprobationem in sextâ synodo pronuntiatam, post tot antiquorum Patrum in id ipsum « conspirantes sententias, adhuc recentiores « quosdam ausos esse pro eodem novas edere « apologias, et auctoritate totius Ecclesiæ judicatas sæpius controversias denuò temere « excitare. »

2º Hæc verba quæ de sextâ synodo protulit Baronius: « In his quæ ad personas pertinent,

« et scripta ipsarum, non ita rigidè reperitur « custodia censura, » hæc verba non cò spectant ut abnegatum significent, aut ad trutinam revocandum ipsis de factis dogmaticis iudicium; verùm ut innuant, in his quæ pertinent ad Ecclesiæ decreta, personas, earumque scripta simul condemnantis, non ita semper custodiri censuram, seu ad amissim et in omnibus, non ita urgeri statutorum executionem, ut quâ parte sensum personalem, seu personam auctoris respiciunt, nunquàm liceat ullo modo discedere, assentientibus expressè aut tacitè pastoribus Ecclesiæ.

Expositionem hanc nedum id infirmet, quod adduxit Baronius exemplum à quatuor synodo, cum quartâ etiam generali collatâ, eam potius illustrat atque corroborat: oculis iterùm subjicere præstat cardinalis illius ipsa verba: « Patens, inquit, exemplum est de quinta synodo, quæ tria capitula condemnavit, de quibus à sacrosancto Chalcedonensi concilio « videri poterat aliter actum nempe de Theodoro, Theodoreto et Ibâ. »

Numquid in animum sibi induxerat Baronius approbata fuisse à synodo Chalcedonensi tria capitula, quæ postmodum synodus quinta reproberit? Doctissimum cardinalem non latebat, de personis, Theodoreto scilicet et Ibâ, non de ipsis trium capitulorum textibus statuisse Chalcedonensem œcumenicam synodum; en speciatim cardinalis illius de Ibâ epistolâ, quæ maximè ansam variis dederat disceptationibus, testimonium: « Unde etiam accidit, « ut et dicta epistola Ibæ æquè fuerit ob « hanc etiam causam damnata, atque alia quæ « pro eodem Theodoro, Theodoreto, vel alii « conscripsissent, eâ nimirum ratione, quod « eâdem epistolâ Nestoriani abuterentur, falsoque assererent à Patribus in concilio Chalcedonensi esse receptam, ac proinde ab eisdem, quæcumque eâ epistolâ continerentur, esse probata, quod quidem omninò falsum fuit. » (Tom. 6, ad ann. 448.)

Longè ergo abest à mente Baronii, reipsâ pregnare de trium capitulorum significatione et damnatione quintam synodum cum Chalcedonensi; sed quia in auctores videatur indirectè referre librorum condemnatio, idcirco, ut rectè adnotat illustrissimus de Fenêlon, videri poterat non omninò consentire cum synodo Chalcedonensi, quæ Theodoretum et Ibam sedibus suis restituerat, cum generali quintâ synodo, quæ opera quædam Theodori, Theodoretii et Ibæ condemnavit; videbatur

quibusdam illa textuum damnatio pertinere ad ipsas auctorum personas, quāquam ad Theodoretum et Ibam jam ante annos centum in Ecclesiae catholicae communiōne mortuos non pertineret.

Exponitur sententia Palavicini. — Ad personas auctorum, non ad ipsos trium capitulorum textus referuntur haec eminentissimi cardinalis verba, « controversiam non esse de articulo fidei, et qui ad Ecclesiae auctoritatem nulli obnoxiam errori spectaret. » In confesso erat cum apud defensores, tum apud impugnatores quintae synodi, haereticae labe contaminari tria capitula, eamque heterodoxiam posse infallibiliter ab Ecclesia dijudicari: qui negabant quintae synodi adhaerendum esse, eamque in oecumenicis numerandam, ea debebantur ratione, quod ipsis videbatur synodum illam temperare sibi debuisse à contorquendo in Theodorum anathemate, qui Ecclesiae communiōne ad extremum usque spiritum politus fuerat: putabant eandem synodum damnandis Theodoretum et Iba scriptis, quos absolverat Chalcedonense concilium, non potuisse eosdem appellare: iniustam enim eorum operibus haereses notam, expresso auctorum nomine, tum in ipsos resiliere, tum in synodum quae illos in sedes suas restituerat. Hoc in genere controversiae quae de personis intelligitur, scripsit Palavicinus errare posse Ecclesiam: quid sentiret, planum faciunt haec ipsius verba objectioni praevia: « Itaque Gregorius pluribus in locis huiusmodi repugnantiae vanam speciem dissipat, ostenditque, quod spectabat ad doctrinam, duas illas synodos concordare in refellendis trium memoratorum hominum erroribus; id verò luculentius quam alibi declarat, scribens ad Constantium Mediolanensem antistitem, ubi observat dissidium non in dogmatibus verti, sed in hominibus, de quibus actum fuerat in Chalcedonensi, post firmatam integrè doctrinam, ac proinde controversiam non esse de articulo fidei. »

Quae attulimus responsa refellendis quae ex laudatis tribus cardinalibus objecta sunt, nihil velat accommodari ad quorundam aliorum theologorum adversantia nobis specie tenus testimonia, quae articulatum discutere superfluum videatur ac tædiosum.

CAPUT III.

DE INFALLIBILITATE ECCLESIAE IN CANONISATIONE SERVORUM DEI.

Canonisatio nihil est aliud quam publicum

Ecclesiae testimonium de verà sanctitate hominis jam defuncti, ejusdemque caelesti gloriae. Quo testimonio seu iudicio decernuntur eidem honorum genera, quae decent regnantem cum Christo beatorum in sedibus, Septem illa numerantur, ut scitè observat Bellarminus. Primum enim qui canonisantur, scribuntur in sanctorum catalogo, id est, statuitur ac jubetur ut ab omnibus publicè habeantur et appellentur sancti; 2º invocantur in publicis Ecclesiae precibus; 3º templa et arae in eorum memoriam dicantur Deo; 4º eorum in honorem Deo publicè offeruntur sacrificium eucharistiae, laudumque ac precum illud, quod *canonicum* nuncupatur *officium*, 5º dies festi eorum in memoriam celebrantur; 6º pinguntur eorum imagines, additâ quâdam radiante coronâ (rayons de gloire); 7º pretiosis thesauris includuntur, et publicè coluntur eorum reliquiae.

Qui sanctis impenditur cultus, ille *religiosus* vocatur, mediumque locum obinet, civilem inter seu humanum, et patriae cultum: soli Deo debetur patriae cultus, quo nempe agnoscitur, tanquam omnium principium, Dominus et finis, summa perfectio, summum bonum. Humanis virtutibus ac dignitatibus respondet cultus ille qui civilis nuncupatur: mediae autem divinam inter et humanam excellentiae, ex meritis gratiâ comparatis, aeternaque illustratis mercede efflorescent, impenditur ille qui religiosus dicitur cultus, seu *dulia*; beatae verò qui defertur Virgini, ceteris omnibus sanctis praecellenti, nomen sibi vindicat *hyperduliae*.

Non à superstitionis gentilium apothecosi, seu consecratione, traxit exordium canonisatio sanctorum, ut obloquuntur heterodoxi: nam, ut cetera quae spontè occurrunt discrimina, taceamus, inter deos recenselatur, proprioque supremi numinis honore celebratur ille quem apothecosi extollendum iudicaverant ethnici; ita proventi sunt ad insignia deitatis Romanae fundator republicae; ita Augustus imperator, et alii non rarò turpissimis contaminati flagitiis; qui verò ab Ecclesia canonisantur, absit ut divinis eos velit affectos honoribus: « Nobis, » inquit S. Augustinus, lib. 22 de Civitate Dei, cap. 10, martyres non sunt Dei, quia unum eundemque Deum et nostrum scimus. » Hinc ethnicos sic compellat Theodoretus: « Quid vos igitur qui tot numero mortuos homines, deos appellastis, nobis succensetis, qui non deos facinus, sed honoramus martyres, tanquam Dei testes, servosque amantissimos? »

Servorum Dei canonisatio ininitur catholica doctrinâ de cultu, invocatione et intercessione sanctorum, et ab antiquissimâ Ecclesiæ disciplinâ originem duxit. Religioni prorsus est consentaneum, publicis ut honoribus augeantur illi quos maximè et virtutum insignis cultus et miraculorum splendor commendaverit; tùm et nostrâ permagni interest, eorum nobis ad imitandum proponi exempla, solemnitibusque patrocinium supplicationibus advocari; at cùm neque expediret neque oporteret, ut liceret unicuique pro arbitrio, quem inter prædestinatos mente reposuerit, publico cultu officere, ecclesiasticâ auctoritate interpositum est iudicium, quo maturè expensis, seduloque ponderatis omnibus, assignetur pro meritis canonisationis aut beatificationis decus.

In pluribus differt à canonisatione beatificatio: 1° In canonisatione præcipitur, ut pro sancto habeatur canonisatus, eique religiosus cultus adhibeatur: at ex regulâ loquendo, ut ait Benedictus XIV, beatificatio est cultus permissio (aliquando tamen importare potest cultus præceptum); sed approbantem esse illam permissionem necesse est, sive de beatificatione formali loquamur, sive de æquipollenti: in beatificatione formali præcedit examen cum approbatione virtutum ac miraculorum; in beatificatione autem æquipollenti, cùm constiterit sive de famâ virtutum, miraculorum, martyrii, si vulgando illi locus fuerit, sive de antiquitate cultus cum scientiâ et tolerantia ordinarii, vel sedis Apostolicæ, sive de indultis præcedentibus Romanorum pontificum, servatur ac retinetur cultus eo in statu in quo reperitur; necnon ut plurimum novis promovetur concessionibus.

2° Ad regulam item loquendo, aliquam intrâ provinciam, diocesim, civitatem aut religiosam familiam coarctatur beatificatorum cultus: aliquando tamen potest ad universam Ecclesiam extendi, citra tamen legem quæ præcipiatur, sed per modum simplicis facultatis; verùm ad universam pertinet Ecclesiam canonisatio, tenenturque omnes pro sancto eum habere, qui canon satus est.

3° Canonisatio sententia est ultimò definitiva, de confitendâ illius sanctitate, cujus virtutes et miracula expressa fuerint, et publico illi impendendo cultu: at de illo negotio ultimum definitivumque iudicium per se non habetur in beatificatione, eaque licet formali. De his

consule disserentem latè atque eruditissimè Benedictum XIV, lib. 1 de servorum Dei beatificatione et beatorum canonisatione.

Religiosum cultum, cùm factu opportunum iudicarent, jure suo decernebant olim propriis in diocesisibus singulares etiam episcopi: quæ cultus constitutio à nonnullis dicitur particularis canonisatio, sed ab aliis meliùs, ut observat Benedictus XIV, beatificatio appellatur, eò quòd episcopale præceptum limites suæ diocesis prætergredi non posset, eaque natura et indoles beatificationis ut plurimum, quemadmodum dictum est, in eo posita sit ut cultus in eâ permissus aliquam tantùm intra diocesim aut provinciam sit definitus; atamen si constitutus à singularibus episcopis cultus alias pervaderet Ecclesias, paulatimque catholicum orbem, ut multis comprobatur exemplis, accedente expresso vel tacito summi Pontificis consensu, tum cultus ab episcopo præceptus, qui antea propriè non erat nisi beatificatio, canonisationis deinde vim obtinebat. Perstitit, ut etiam adnotat Benedictus XIV, hæc episcopalis potestas beatificandi jure proprio, suæque solâ auctoritate, usque ad tempora Alexandri III summi pontificis: eo quippe seculo quo ipse vixit, plures beatorum corporum elevationes solâ episcopali auctoritate factæ leguntur.

« Alexander III et postea Innocentius III, ut observat cardinalis Bellarminus, videntes « abusus qui oriebantur circa sanctorum cultum, prohibuerunt ne deinceps aliquis pro « sancto coli inciperet sine Romani pontificis « approbatione, ut patet cap. 1 et 2 de reliquiis « et sanctorum veneratione. » Admonet Benedictus XIV, « id fortè non fuisse ab omnibus « episcopis executioni mandatum, sed omnem « et quæcumque controversiam fuisse sublatham « per bullam Urbani VIII editam anno 1634, « ita ut omnia ad cultum publicum beatorum « pertinentia, et ipsa servorum Dei beatificatio, fuerint clarissimè sedi Apostolicæ reservata. »

Ea reservatio prorsus invaluit. His delibatis, quæ solvendis objectionibus lucis plurimum afferent, jam aggredimur ad solvendam propositam quæstionem.

CONCLUSIO. — *In canonisationis iudicio inauditibus est Ecclesia.*

1° Fieri non potest ut Ecclesia fideles ad errorem impelat, qui gravem pareret offensionem apud fideles, Religionem apud infideles.

les obijceret ludibrio, ecclesiasticamque infringeret ac debilitaret auctoritatem. Non differt diabolum colas, an hominem condemnatum, qui certè cultus cum ratione et cum Evangelio pugnat : quot passim prodirent scandala ! quantis Ecclesia proscinderetur contumeliis ! quos malignè triumphos hæresis ageret, si fortè diris potius deovendus aliquis, quàm æternâ donandus gloriâ, inter illos deprehenderetur, quibus religiosum impendi ab omnibus cultum universa præceperit Ecclesia ! Quod quidem si vel semel contingeret, vocari etiam in questionem posset, Hieronymi, Ambrosii, Augustini et aliorum ferè omnium sanctitas, et addubitari utrum æternis necne ad dicti sint suppliciis, quæ omnia aures sanè fidelium perhorrescunt. Ecclesiæ infallibilitas in canonisatione sanctorum iisdem adstruitur absolutis promissionibus, quibus futurum asseruit ut adversus Ecclesiam portæ inferi non prævalerent : eidemque jugiter adesset usque ad consummationem seculi.

2° Hæc ut penitus disentiatur et intelligatur quæstio, revocetur ad mentem allata canonisationis definitio : ipsa nihil aliud sonat quàm publicum Ecclesiæ, de sanctitate et gloriâ hominis alicujus defuncti testimonium : cum judicat Ecclesia regno cælorum jam potiri, atque tanquàm patronum et exemplar christianæ virtutis ac perfectionis proponendum esse fidelium societati ; jubet eidem iudicio constanter omnes inhærere, quod aliquando si pateret errori, jam illud incurrerent suadente atque urgente Ecclesiâ, quod meritò exprobratur canone 53 causæ 11, quæst. 3 : « Si quis hominem qui sanctus non est sanctum esse dixerit, et Dei cum junxerit societati, Christum violat. »

3° Infallibilitatis dono quamvis præditi non sint testes, qui interrogantur de virtutibus et miraculis canonisandi, providere credendus est Deus, ne si fallerent aut fallerentur, eorum sequatur testimonium Ecclesia ; cujus peculiarissimæ providentiæ, ut rectè animadvertit Melchior Canus, lib. 5, cap. 5, magnum argumentum est, quod nunquàm infirmata sit fides ab humanis testibus semel in hujusmodi iudicis suscepta, quod in casibus civilibus sæpè accidit ; imò et nonnunquàm in iudicio quorumdam episcoporum non ab Ecclesiâ comprobato, ut legere est in vitâ S. Martini, a Sulpicio Severo relatum de latrone ob scelera preussis, qui vulgi errore colebatur pro martyre, et quem revelante Deo agnatum S. Mar-

tinus, à delatis superstitione honoribus deturbavit.

Solvuntur objecta.

Obj. 1° : In canonisationis causâ multa verisunt de quibus judicare non valet Ecclesia : nemini reponitur corona justitiæ, nisi legitime certaverit, cursumque in statu charitatis et justitiæ absolverit ; nemo autem divinam citra revelationem scire potest, utrum ipsemet apud Deum amore vel odio dignus sit : unde ait Apostolus : *Nihil mihi conscius sum, sed non in hoc justificatus sum.* Et verò, vel ex operibus, vel ex miraculis ita constaret de sanctitate et gloriâ canonisandi, ut error in his explorandis obrepere non posset : quod atinet ad scrutanda illius opera, tres ad canonisationem accersendam requiruntur dotes : ea oportet vitio carere, ex supernaturali manasse principio, in statu charitatis esse facta ; horum autem omnium indubitata cognitio soli Deo competit, qui *spiritum ponderator est, novitque abscondita cordis.* Quod spectat ad miracula, certa non videntur sanctitatis argumenta : inter reprobos alegandi sunt illi quos, licet in nomine Christi eviderint miracula, sic ipse alloquitur die quâ universum iudicaturus est orbem : *Nunquàm novi vos ; discedite à me qui operamini iniquitatem.* Præterea, de virtutibus et prodigiis eorum quibus religiosus paratur cultus, constare non potest nisi humanis ac proinde obnoxiis erroris testimoniis. Denique toto in negotio canonisationis agitantur quæstiones de factis, et quidem personalibus, neque ullo cum dogmate, indivisim conjunctis : talibus autem in factis errare potest Ecclesia.

Resp. ad singula : 1° In canonisatione sanctorum opus non est revelatione, ut infallibili iudicio religiosum cultum aptè decernat : impendi quidem nefas, hominibus qui ad extremum halitum in statu veræ charitatis et justitiæ non perseveraverint : verùm ut in ejusmodi factis dijudicandis ab errore tuta sit Ecclesia, satis est ut Spiritus sanctus, quo iudicia illius diriguntur, impediât quominus ipsa tùm pronuntiet, cum errori indulgerent testimonia, quæ ad comprobendam hominis sanctitatem, cujus postulata sit canonisatio, proferuntur. Aliud est enim revelatione habere compertum Ecclesiam, quid sentiendum sit de alicujus defuncti æternâ salute ; quo affectu, quo in statu, et animi quâ constantiâ præstiterit humilitatis, penitentis, amorisque erga Deum et homines opera, quæ illi attribuantur, aliud autem qui-

busdam incidentibus rerum adjunctis, Ecclesiam, providente Spiritu sancto, à ferendâ sententiâ deterreri; errorem amovere procul dubio potest Spiritus illic qui *scrutatur etiam profunda Dei*, sive, ut diximus, abducendo Ecclesiam à canonisatione requisitâ, sive efficiendo, ut quæ promuntur ad asserendam canonisandi sanctitatem, conspirent ad eliciendum prudentiâ, veritatisque plenum iudicium: itaque cum adhibitis investigandæ veritati quæ idonea daverit inquisitionibus et subsidiis, Ecclesia, hominem aliquem numerandum esse in sanctis statuit et declarat, tum Christi Domini promissis et Spiritus sancti præsidio, asseveranter et depulsâ erroris formidine pronuntiat: idèoque nos confidenter et securè possumus ac debemus obsequi et inhærere illius iudicio.

2º Fatemur ea quæ canonisandum ediderit, cum viveret, miracula non esse per semperis invictò sanctitatis atque æternæ ad gloriam prædestinationis argumento; idcirco ad cultum religiosum deferendum deposcuntur miracula quæ post ipsius mortem, ad invocationem illius, aut aliunde in sanctitatis ejus et gloriæ testificationem edita meritò iudicentur, cum Deus sanctus, summè verax, non possit in honorem et ad fovendum cultum reprobi, quasi esset in beatorum cœtum translatus, operari.

3º Humana quidem audiuntur, et pro argumentis virtutum atque miraculorum habentur testimonia; sed, ut præfati sumus, aut veritati congruent, aut ab illis admittendis continebit se Ecclesia, Spiritu sancto consulente honori et auctoritati Ecclesiæ, fidei in eam reverentiæ; hinc non sufficit ad propositum finem, ut secundum allegata iudicaverit; tum enim, quamvis neque propriè mentiretur, neque simulationis posset redargui, perniciosum nihilominus atque repugnantem debitæ administrationi errorem solemnî decreto ingereret.

4º In factis quidem merè personalibus falli potest Ecclesia; at deludi non potest in factis ad evangelicæ doctrinæ commendationem vel contemptum, ad pietatis incrementum vel offensionem spectantibus, qualis est, ut ostendimus, proposita canonisatio.

5º Omnibus prædictis objectis, ut verbis utamur Benedicti XIV, de Beatic. et Canonis. servorum Dei, l. b. 1, cap. 44, unicâ eaque solidissimâ responsione satisfi, si dicatur quidquid ex materiæ et testium qualitate pro fallibilitate desumitur, plenè submoventur ex divinâ providentiâ, et Spiritus sancti præsen-

tiâ; quæ scilicet in re tanti momenti errare atque errori suæ pondus auctoritatis adjungere non patietur. Eodem in capite summus idem pontifex, post indicatam communem theologorum et canonistarum, paucis exceptis, de assertâ Ecclesiæ in sanctorum canonisatione sententiâ, addit: « Nos ipsi qui tot annorum spatio munus fidei promotoris sustinimus, nostris, ut ita dicam, oculis vidimus divinum eundem Spiritum Romano pontifici assistentem in definiendis canonisationis causis; in aliquibus namque ex eis quæ felicissimò cursu progrediebantur, repenti difficultates antea nunquam præcognitæ excitatæ sunt, quæ prædictum felicem cursum retardârunt; in aliis contra quædam promotæ difficultates quæ insuperabiles videbantur, suadebantque silentium illis esse imponendum, ex monumentis insperatò repertis, mirâ facilitate sublatae sunt, atque idèò causæ ad suum optatum finem pervenerunt. »

Objicies 2º: In iure canonico, cap. *A nobis*, sic legitur: « Nos igitur consultationi tuæ, inquit Innocentius III, respondemus quòd iudicium Dei, veritati, quæ nec fallit nec fallitur, semper immittitur: iudicium autem Ecclesiæ nonnunquam opinionem sequitur, quam et fallere semper contingit et falli; propter quod contingit interdum ut qui ligatus est apud Deum, et apud Ecclesiam sit solutus, et qui liber est apud Deum, ecclesiasticâ sit sententiâ innodatus. » Nonne pariter ab humanis testimoniis pendet canonisationis causæ? Nonne in illis definiendis opinionem hominum sequitur Ecclesia? Falli ergo et fallere potest in eâ quam tum ferat sententiâ. *

Resp.: Citatus juris canonici textus refertur ad facta particularia, quæ ad universalis Ecclesiæ rationes, et catholicæ religionis dignitatem venerationemque non pertineant; laud igitur cum negotio canonisationis conferenda. Nec majorem affert difficultatem effatum illud S. Augustino adscriptum: « Multorum corpora venerantur in terris, quorum animæ cruciantur in inferis. » Respondemus cum Bellarmino locum hunc forsitan non esse S. Augustini: « Nusquam enim, inquit, in ejus operibus eum reperire potui. » Præterea admonet illum intelligi posse de impiis qui honorantur superbissimis sepulcris, cum tamen animæ torquerentur in gehennâ. Subdit, posse etiam intelligi de corporibus fraude aliqua suppositis pro corporibus sanctorum, et vel denique de martyribus Donatarum, qui

« honorabantur ab hæreticis, ut martyres, « cum eorum animæ reverè torquerentur in « inferno. »

Objicies 5^a: Martyrologium in ipsum Romanum irrepserunt errores quorum alii sunt correcti, alii sunt emendandi: censetur tamen opus illud approbatum ab Ecclesiâ.

Resp. cum Benedicto XIV: « In Martyrologio Romano inscripta quidem sunt nomina « eorum qui fuerunt solemniter per summos « pontifices canonisati, de quibus utique nullus error inveniri potest; sed inscripta quæ « que in eo reperiuntur aliorum nomina qui « in Album sanctorum nunquam à summis « pontificibus relati sunt, sed tantum vel formaliter, vel æquipollenter beatificati dici possunt, sive per summos pontifices, sive episcoporum iudicio, juxta antiquam disciplinam. » Reducantur in memoriam quæ initio hujus controversiæ exposuimus discrimina simplicem inter beatificationem et ipsam canonisationem; ex uterius mox elucidabuntur. Quibusdam interpositis sic prosequitur Benedictus XIV: « Aliquid ex hoc argumento « (proximè objectato) si evinceretur, descriptio in Martyrologio Romano, spectatâ suâ « naturâ et indole, canonisationem formalem, « vel æquipollentem importaret, etiamsi qui « sunt descripti, non fuissent antea vel formaliter vel æquipollenter canonisati; at id « nunquam probari poterit. » Deinde subjungit idem pontifex, « pertractatam aliis fuisse in « sacrorum rituum congregatione questionem, quid importet descriptio in Martyrologio, et utrum ad quamdam canonisationem, an ad quamdam beatificationis speciem referri possit, nec eam usque adhuc potuisse « resolvi. » (Lib. 1 de Beatific. et Canonis. servorum Dei, cap. 43, num. 14.) Adnotaverat antea, in Martyrologium Romanum non irrepisse errorem, neque in eo adesse, quoad eos qui inter beatos à Romanis pontificibus relati sunt.

Solvantur quæstiones quædam gravis momenti.

Quæres 1° utrum infallibilitas Ecclesiæ in canonisatione servorum Dei ad fidem pertineat.

Resp.: Ecclesiam in canonisatione sanctorum errare non posse communis quidem est theologorum et canonistarum sententia, ut hæc probat Benedictus XIV, de Beatificatione et Canonis. servorum Dei, lib. 1, cap. 43. Hanc tamen sententiam quæ inter fidei dogmata referendam esse arbitrati sunt A. Jamus Tan-

nerus, Aloysius Turrianus, Gregorius de Valentia, Alphonsus à Castro et alii ab eodem appellati pontifice, non certò constat divinam ad fidem pertinere. Observat S. Thomas, quodlib. 9, quæst. 7, artic. 16, maximum, in his que attinent ad Ecclesiæ inerrantiam, instituendum esse discrimen, inter revelatam doctrinam et facta particularia, ut cum agitur de possessionibus, vel de criminibus, vel de hujusmodi, in quibus falli potest Ecclesia: tum subjicit: « Canonisatio verò sanctorum, merito dicitur inter hæc duo: quia tamen honor quem sanctis exhibemus, quædam professio fidei est, quæ sanctorum gloriam credimus, esse credendum est quòd nec etiam in his « iudicium Ecclesiæ errare possit. » Benedictus XIV, postquam satis longam contraxit theologorum seriem, qui licet infallibilem esse in canonisatione sanctorum, Ecclesiam strenuè asserentes, hanc tamen infallibilitatem, de fide non esse confiteantur, subjunctaque eorum sententiâ qui fidei placitis eam esse accensendam putaverint, tum demùm sic concludit: « Videtur igitur nobis utraque opinio in sua « probabilitate esse relinquenda, quousque « sedis Apostolicæ iudicium prodeat. »

Quæres 2°: Quid sentiendum de opinione cardinalis de Laurea, qui religioso cultu honorandum esse hominem ab Ecclesiâ canonisatum, docet divinam pertinere ad fidem, etiamsi eodem fidei genere non crederetur Ecclesiam in canonisando errare non posse. Eò revocatur et sic explanari potest illius opinio: sanctos esse religiosè colendos, hoc divinitus revelatum est, definitumque in conciliis generalibus Chalcedonensi, Nicæno II et Tridentino; dubitari ergo non potest quin istud dogma fidei divinâ tenendum sit; at certis argumentis, et maxime si habeatur infallibilis in causâ canonisationis Ecclesia, sanctum esse constat quemcumque sanctorum numero adscriperit, etiamsi hæc illius infallibilitas inter dogmata fidei locum obtinere non videatur. Existimavit cardinalis de Laurea, universali revelatâ propositione, revelatas quoque censeri individuas omnes propositiones quas eâ contineri indubitanter constiterit, quamvis distinctè eadem non comprehendantur.

Resp.: Non consentiunt inter se theologi, quoad divinæ determinationem fidei de singularibus propositionibus, seu factis particularibus ex propositione universali immediatè revelatâ certò deductis; sunt qui arbitrentur

ingulares propositiones, seu facta particularia, quas in se universalis propositio complectitur, divinam ad fidem non pertinere, nisi sint pariter in semetipsis revelata: ita cardinalis à Turrecremata (lib. 4 Summæ, parte 2, cap. 9); Cajetanus (in 2-2, quæst. 1, art. 3); Bannes (in 2-2, quæst. 1, artic. 10, dub. 2) et alii. Sunt qui revelatâ propositione universalis contendant singulares quibus constituitur propositiones, pro revelatis quidem, sed tunc solùm esse habendus, quando propter ipsas revelata est; talis est, inquit, hæc propositio universalis: « Omnis canonicè electus in romanum pontificem est Christi vicarius et Petri successor; » non alium ob finem revelata est, nisi ut hic vel ille Pontifex, v. g. Pius VI credatur verus Christi vicarius; idem statuit Panormus de propositionibus universalibus, quæ suapte naturâ tendunt ad Ecclesiæ regimen, per ipsas etiam ex quibus coalescunt singulares propositiones: talis est mox adducta propositio universalis: *Omnis canonicè electus in romanum pontificem, etc.* Alii demique docent generatim, ad fidem individua pertinere quæ propositione immediatâ includi, plenâ certitudine confirmatum sit: ita Melchior Canus, Vega, cardinalis de Lugo, Valentia, et alii quos refert et sequitur Suaresius disputatione 3 de fide, sectione 11.

Theologorum illo stante conflictu credi non potest certitudine catholicæ fidei, hunc vel illum canonisatum æternâ perfrui gloriâ, quamvis immediatè revelata sit universalis hæc propositio: *Qui perseveraverit usque in finem, salvus erit*, et certò Ecclesia cognoverit, ac notum fecerit, v. g., Carolum Borromæum virtutibus claruisse et miraculis, cursum fideliter consummâsse, ipsique à justo iudice redditam justitiæ coronam. Loquentem attendamus Suaresium, cuius mox retulimus sententiam de naturâ et comprehensione universalis propositionis revelatâ: « Non licet, inquit, dubitare de gloriâ sancti canonisati; id enim sub præcisâ obligatione præcipiunt in ipsâ canonisatione: ergo oportet ut illi præcepto non possit subesse error; aliâs deficeret Deus in re maximè necessariâ Ecclesiæ, quod est contra providentiam et promissiones ejus: et idèd quamvis hæc illatio non sit de fide (notanda sunt hæc verba), censeo esse satis certam, et contrarium esse impiam ac temerariam. » (De triplici Virtute theologicâ, de fide, disput. 5, sect. 8, num. 8.)

Quæres 3^a utrùm graviter necet, et notam

aliquam theologicam incurrit qui et inerrantiam Ecclesiæ in canonisando, et alicujus ab eâ canonisati sanctitatem, atque in coelestis cooptationem negaverit.

Resp.: Ecce ad propositam quæstionem ipsamet verba toties laudati et nunquàm satis laudandi Benedicti XIV, post accuratè versatam et æquo pondere libratam hanc controversiam: « Si non hæreticum, temerarium tamen, scandalum toti Ecclesiæ afferentem, in sanctos injuriosum, faventem hæreticis negantibus auctoritatem Ecclesiæ in canonisatione sanctorum, sapientem hæresim, ut pote viam sternentem infidelibus ad irridendum fideles, assertorem erroneæ propositionis, et gravissimis poenis obnoxium dicemus eum qui auderet asserere pontificem in hæc aut illâ canonisatione errasse, huncque aut illum sanctum ab eo canonisatum non esse cultu dulciæ colendum, quemadmodum assentiuntur etiam illi qui docent de fide non esse Papam esse infallibilem in canonisatione sanctorum, nec de fide esso hunc aut illum canonisatum esse sanctum. » (De servorum Dei beatificatione et beatorum canonisatione lib. 1, cap. 45, num. 28.) Refert deinde et approbat hanc assertionem Melchioris Cani: « Qui fidem in his (canonisationibus) Ecclesiæ detrahunt, eos non hæreticos quidem, sed temerarios, impudentes, irreligiosos esse credimus. » (De Locis theologicis lib. 5, cap. 5.)

Quæres 4^a utrùm infallibilitatis dono polleat Ecclesia, in ipsâ beatificationis causâ.—Resp.: In beatificatione, ut exposuimus, non extenditur cultus publicus ad universam Ecclesiam: quamdîu sisur intra proprios beatificati onis limites: « Coercitus quippe reverè est, inquit Benedictus XIV, intra certos ac definitos locos absque eo quod extensio ad universam Ecclesiam deduci valeat ex titulo beati, quo beatificatus in universâ Ecclesiâ appellari potest: titulus namque beati in universâ Ecclesiâ competens beatificato, nihil aliud substantialiter ac severè loquendo, importat quam sinceram piâque publici cultus ad Dei servi honorem in determinato loco à Romano pontifice concessi notitiam; qui licet in aho loco publicè exhiberi non possit, privatim tamen ac laudabiliter ubique exhibetur et exhiberi potest. »

Aliud est porrò cultum beatificati aliquo loco circumscriptum, universali innotescere Ecclesiæ, aliud publicum eundem cultum Ec-

eccliesiæ universalis expresso vel tacito iudicio approbari : Benedictus XIV, qui summo pontifici eam tribuit infallibilitatem quam universali adjudicamus Ecclesiæ, asserit argumenta omnia quæ ad vindicandam ecclesiastico iudicio in beatificatione infallibilitatem afferuntur, eò delictæ ac repressa videri, et quòd scilicet et iudicium Papæ in beatificatione non est et præcipiens, sed indulgens atque permittens, et de cuius nempe essentiâ non est ut sit infallibile, cum certum esse sufficiat, non quidem certitudine infallibilitatis aut fidei, sed eâ tantum morali certitudine, quâ pontifex prudenter ac sapienter agit, indulget et atque permittit. »

Refert etiam Benedictus XIV, et ferè usque ad tempora summi pontificis Clementis IX, et expletâ licet beatificatione formali, iterato examini subijci consuevisse ea omnia quæ jam ante formalem ipsam beatificationem examinata fuerant et approbata, ut transitus fieret ad canonisationem. » Tùm sic prosequitur : « Signum quippe hoc est formalis beatificationis, iudicium habitum non esse ut infallibile, aut tanquam ad fidem pertinens. » Deinde hæc subjungit : « Etsi nova consuetudo fuerit introducta, ut in transitu à beatificatione formali ad canonisationem, minimè instituat recens examen de virtutibus et martyrio, vel de signis seu miraculis jam approbatis, sed questio tantum reducat ad nova signa vel miracula quæ post beatificationem supervenerunt : hoc saltem certum est etiam hodie, absoluto iudicio formalis beatificationis, necnon miraculorum quæ post obitum supervenerunt, non solum in congregatione generali sacrorum rituum proponi dubium, *an tunc deveniri possit ad canonisationem*, verum etiam, eodem dubio favorabiliter resolutio, de totâ causâ iterum agi, id est, tum de martyribus et martyrio, tum de miraculis, in consistoriis in quibus suffragium fertur ab omnibus cardinalibus, et atque episcopis Romæ commorantibus, necnon aliis ad urbem hanc ad causam vocatis. » Ex his ita concludit : « Quæ cum profectò cæremonialia non siut, sed substantiam iudicii respiciant, nec nisi invocato Dei omnipotentis auxilio peragantur, ostendere aperte videntur, beatificationis iudicium neque ab ipsis Romanis pontificibus haberi infallibile, aut tanquam quid ad fidem pertinens. »

Attamen à notâ temeritatis non eximeretur

ille qui summi pontificis auderet iudicio detrudere, vel privatum suum iudicium antepone.

CAPUT IV.

DE INFALLIBILITATE ECCLESIE IN APPROBATIONE RELIGIOSORUM ORDINUM.

Ordo religiosus est hominum status ad perfectionem christianam per vota paupertatis, continentiæ et obedientiæ tendentium. *Charitas est vinculum perfectionis*, Ad Coloss. c. 5. Testandæ autem et promovendæ charitati idoneus est procul dubio status in quo totum se homo Deo consecrat, ac in perpetuum tradit, animum videlicet per obedientiam, corpus per continentiam, resque externas per voluntarium paupertatem; de naturâ, origine et antiquitate religiosi ordinis consule discentes eruditè Bellarminum de Monachis cap. 2 et seq. tom. 2, et Suaresium de virtute et statu Religionis.

In omni religione duo considerari possunt; essentia ipsa religionis, quæ tribus in votis sita est, et determinatio illius essentiæ ad certum profittendi et vivendi modum; in Evangelio positum habent fundamentum religiones seu ordines religiosi quoad essentiam spectati, ideòque ex hæc parte Apostolicæ sedis approbatione non indigent, neque talem leguntur quesivisse approbationem SS. Antonius, Basilius, Augustinus, Benedictus ad eas quas instituerunt religiones: modus autem varius quod tria vota suscipi possunt, divino jure non ita determinatur, ut ex prudentiâ et directione humanâ multum non pendeat.

Illic in concilio Lateranensi IV, anno 1215, Innocentius III, ne fortè exitiosæ aut inutiles inducerentur religiones, prohibuit ne deinceps ullus institueretur novus ordo, nimirum sine approbatione, quod decretum Gregorius X in concilio Lugdunensi renovavit.

In Ecclesiæ prelati nunquam defuit potestas, ad prohibendos religiosè vivendi et comparandæ perfectionis modos, qui non fuerint ipsorum auctoritate examinati et approbati; at Ecclesiæ universalis approbatione per se et quasi naturâ suâ opus est ad statum religionis ita instituendæ, et ut per totam Ecclesiam diffusum valeat, specialem, ut loquitur Suaresius, unitatem corporis mystici in se retinendo cum mutuo vinculo sub uno proprio capite vel gubernatore, qui modus non fuit frequens in antiquioribus religionibus, sed

« postea et præcipuè temporibus religionum
« mendicantium viguit. »

CŒCLUSIO. — *In approbandis ordinibus religiosis errare non potest Ecclesia.* — Probat: Ordinem aliquem religiosum approbando, Ecclesia definit et declarat, nihil eum complecti quod evangelicis præceptis aut consiliis repugnet, imò quod non cum ipsis verè congruat; in eà definitione et declaratione decipi aut decipere non potest Ecclesia, cujus est Scripturam et traditionem de christianæ vitæ institutis exponere: religiosum aliquem ordinem auctoritate suâ muniendo errare non posset, sine gravi societatis fidelium detrimento: namque secundùm morem jampridem constanter receptum, ille cui suffragatur Ecclesia, religionis modus ac status, omnibus proponitur fidelibus ut via secunda non solum ad salutem, sed etiam ad perfectionem: error

igitur qui tali in approbatione versaretur, certo certius in evangelicæ doctrinæ depravationem, in exitum fidelium, ac summum Ecclesie dedecus incumberet.

Quòd si labentibus annis, quæ est humana infirmitas, aliquo in ordine religioso hebescat et relaxetur sancita primùm rectè disciplina, degenerem in hanc mutationem longè abest ut cadat concepta primitus approbatio. Neque tali ex mutatione, si aliquando contigerit, quidquam inferri potest, quo attenuari et imminari dignitas et præstantia censeatur status religiosi, qui ab Ecclesie prioribus seculis, tot peperit Ecclesie lumina, tot præcipientes exhibuit pastorali studio pontifices, tanta inveniit christianæ religionis subsidia, tantam asseravit et ab interitu vindicavit omnigenæ suppellectilem eruditionis, totque ministravit ad imitandum proposita virtutum insignia.

Sectio quinta.

DE POTESTATE ECCLESIASTICA.

Duas in partes dividetur ea sectio: in priori quaeretur utrùm Ecclesia potestatem habeat in temporalia; quaeretur in alterà qualem et quantam obtineat in spiritalibus; deinde utrùm aliis præter summam pontificem et episcopos, competat jure divino vera auctoritas in constituendâ Ecclesie disciplinâ.

Sectiois quintæ prima pars.

Utrùm Ecclesia potestatem habeat in temporalia.

Docuerunt Calvinus, lib. 4 Instit. cap. 41, Petrus Martyr, Brentius, Magdeburgenses et alii, non posse competere Romano pontifici, aut ullis episcopis, temporalem aliquem principatum; non in eo largiendo valere ipsa regum beneficia, divinoque jure prohiberi, ne conjungatur cum temporali gladio spiritalis.

Catholicos inter extiterunt qui præjudiciis abducti, extremamque sectati ex adverso sententiam, tradiderint collatam esse divinitus Romano pontifici directam, immediatamque in temporalia auctoritatem, quâ quidem ipsi

Christianorum saltem principum regna subiaceant: ita Hostiensis, Panormitanus, Sylvester et alii non pauci.

Exosum istud placitum temperare aggressi sunt longè plures, quos inter Bellarminus asserit pontificem ut pontificem, etsi non habeat ullam merè temporalem potestatem, hoc est, directam, tamen habere in ordine ad bonum spirituale, summam potestatem disponendi de temporalibus rebus omnibus Christianorum. De Romano Pontifice, lib. 5, cap. 6.

Indirectam illam potestatem sic uberius evolvit: distinctam illam esse à politicâ potestate profitetur; postea sic pergit: « Spiritalis (potestas) non se miscet temporalibus negotiis, sed sinit omnia procedere, sicut antequam essent conjunctæ, dummodò non obsint fini spiritali, aut non sint necessaria ad eum consequendum; si autem tale quid accidat, spiritalis potestas potest et debet coercere temporalem omni ratione ac viâ quæ ad id necessaria videbitur. » De Romano Pontifice, lib. 5, cap. 6. Hæc etiam adjicit notatu digna, dictus cardinalis: « Papa non potest ut Papa, ordinariè temporales principes

deponere etiam justâ de causâ, eo modo quo deponit episcopus, id est, tanquàm ordinarius iudex; tamen potest mutare regna, et uni auferre atque alteri conferre, tanquàm summus princeps spiritualis, si id necessarium sit ad animarum salutem. Quantum ad leges, non potest Papa ordinariè condere legem civilem, vel confirmare aut infirmare leges principum, quia non est ipse princeps Ecclesiæ politicæ; tamen potest omnia illa facere, si aliqua lex civilis sit necessaria ad salutem animarum, et tamen reges non velint eam condere; aut si alia sit noxia salutî animarum, et tamen reges non velint eam abrogare. » Ibid.

Nos verò contendimus nullâ neque directâ, neque indirectâ auctoritate in temporalibus donatam esse ex *divinâ institutione* Ecclesiam: potest quidem christianam de legitimo temporalium usu doctrinam proponere, eamque spiritualibus sancire pœnis; tum etiam populis præcipere, ne principum constitutionibus parerent, quæ Omnipotentis, cujus sunt ministri, legibus repugnarent; at non potest temporales pœnas infligere, multò minùs è solio principes dejicere, aut subditos à sacramento fidelitatis illis debite absolvere: talem nullam à Christo Domino concessam esse potestatem, jam propriis convincendum est argumentis.

Non immorandum duximus in refellendo hæreticorum illorum figmento qui principatum temporalem cum spirituali consociari posse negaverint; reprobentur ab iis necesse est quotquot in lege naturæ, quotquot in Mosaicâ et christianâ utrumque gesserunt: quid igitur statuendum de Melchisedech rege simul et pontifice, de Moyse, temporali Israelitarum principe, totque nihilominus perfuncto spiritualibus officiis, de summo pontifice Heli, eodemque politico iudice, de Machabæis, Judâ, Jonathâ, Simone, Joanne, ac cæteris usque ad Herodem pontificibus simul, temporalibusque ducibus? Nec absque insigni temeritate culpâ pari possunt tot conspicui pietate episcopi, qui terrenum aliquem, ex regum concessione principatum sedibus suis annexum retinuerint: ad gloriam Dei refertur utraque potestas, eodemque ab homine, ut experimentis constat, spiritualia et temporalia possunt, ritè atque adjunctâ non levi utilitate administrari; itaque politicum non prohibet Christus, Matth. cap. 20, sed arrogantem dominatum: non damnat in episcopis Apostolus, 2 ad Timoth. 2, moderatam, sed nimiam sollicitudinem circa vi-

tam corporalem, ejusque subjecta quedam administracula; præterea, ut rectè admonet S. Chrysostomus, illud Pauli: *Nemo militans Deo implicat se negotiis secularibus*, ad ipsos etiam pertinet laicos, cum omnes etiam laici, ipsimet reges, Christi milites esse debeant.

Tota igitur in eo versabitur controversia, utrùm romano pontifici et episcopis divinâ institutione collata sit temporalis aliqua potestas. Quæ ad impugnandam potestatem directam et immediatam congeruntur ab ipso Bellarmino et aliis argumenta, eadem pleraque in mediatam ipsam et indirectam contorqueri possunt. Brevitati quantum licebit consulentes, illa auctoritatis rationumque momenta proferemus, quibus generatim ostenditur nullum principatum seu auctoritatem temporalem obtinere jure divino Ecclesiam, ac proinde nihil ad infringendam assertionem nostram proficere, usurpatam toties directæ et indirectæ potestatis distinctionem; tum probatâ et ab objectis vindicatâ thesi nostrâ generali, operam speciatim convertiemus ad evincendum, nullam esse à Christo suppedatam Ecclesiæ potestatem reges de sedibus suis exturbandi, eorumque subditos eximendi à vinculo subjectionis et obedientiæ.

CONCLUSIO PRIMA. — *In temporalia potestatem nullam, institutione suâ, seu divino jure obtinet Ecclesia.*

Probatur 1°: Romanus pontifex (idemque procul dubio dicendum de quibuslibet aliis Ecclesiæ pastoribus) non eam jure divino potestatem obtinet, quam nec ipse Christus, cum inter homines visibiliter ageret, sibi ut homo vindicavit: « Neque enim, ut observat ipse Bellarminus, pontifici possumus tribuere officia, quæ habet Christus ut Deus, vel ut homo immortalis et gloriosus, sed solum ea quæ habuit ut homo mortalis. Id patet ex illis verbis: *Sicut misit me Pater, et ego mitto vos*. Adde quòd neque habet pontifex omnem potestatem prorsus quam habuit Christus ut homo mortalis; ille enim, quia Deus et homo erat, habuit quamdam potestatem quam dicunt *excellentiæ*, per quam præerat tam fidelibus quàm infidelibus: Papæ autem solum oves suas, id est, fideles commisit; præterea Christus poterat sacramenta instituere, et miracula facere propriâ auctoritate, quæ non potest pontifex; item poterat solvere à peccatis sine sacramentis, quod Papa non potest. »

Temporalem verò principatum et auctoritatem Christus ipse nunquam sibi vindicavit ut homo mortalis. Interrogatus à Pilato, utrum rex esset, respondit: *Regnum meum non est de hoc mundo: si ex hoc mundo esset regnum meum, ministri mei utique decertarent ut non traderer Judæis; nunc autem regnum meum non est hinc*, Joan. cap. 18. Nec tamen à se Christus ablegatam voluit regiam omnem dignitatem; at in quo posita esset ratio regni sui statim explanavit: urgente enim sic Pilato: *Ergo rex es tu?* hoc edidit responsum: *Ego in hoc natus sum, et ad hoc veni in mundum, ut testimonium perhibeam veritati: omnis qui est ex veritate, audit vocem meam*. A capessendo regno quantum abesset, non minus gestis quam verbis, notum Judæis fecerat: post stupendam enim panum multiplicationem, cum cognovisset, quia venturi essent ut raperent eum, et facerent eum regem, fugit, Joann. cap. 18, v. 36. Litigantibus etiam de hæreditate dividendâ duobus fratribus, ejusque hæc de lite iudicium roganti eorum alteri respondit: *Homo, quis me constituit iudicem super vos?* Lucæ 12, v. 14. Legibus infidelium imperatorum sese subiecit; tributum solvit, et solvendum docuit; tam perfectam pauperitatem professus est ut dicere potuerit: *Vulpes foveas habent, et volucres cæli nidus: Filius autem hominis non habet ubi caput reclinet*.

2º Attendantur quale potestatis genus contulerit Petro, vel aliis Apostolis; tum faciliè prospectum erit, nullum eis divino jure concessum esse principatum; contulit eis potestatem dimittendi ac retinendi peccata: *Quorum remisseritis peccata, remittuntur eis, et quorum retinueritis, retenta sunt*, Joann. 20, v. 23. Jus et auctoritatem dedit rebelles et contumaces spiritalibus pœnis coercendi: *Si Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut ethnicus et Publicanus*, Matth. 18, v. 17. Post resurrectionem suam, Petro dixit: *Pasce agnos meos, pasce oves meas*; at certè munus non illi mandavit diversum ab eo quod ipse ut princeps pastorum obire constituerat. Apostolos ascensurum in cælum sic allocutus fuerat: *Euntes ergo docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine patris*, etc. Hæc nullum indicant temporalis dominatûs vestigium, neque ullam ex Scripturis decerni potest testimonium, quo suaderi queat, latam fuisse Apostolis ac vel ipsi Petro subministratam auctoritatem; imò et hanc admonuit, ad apostolatûs naturam et munia minime pertinere. *Reges*

gentium, inquit, dominantur eorum, et qui potestatem habent super eos, benefeci vocantur; vos autem non sic.

His quidem verbis non significatur, cum episcopatu nullum posse conciliari temporalem principatum, sed iisdem, præter superbiæ reprehensionem, evincitur, nullum pontificem, ut pontificem, et suâ exigente institutione, temporalem habere auctoritatem. Hinc S. Bernardus summum pontificem Eugenium III hortatur ut cogitet temporalem principatum (quem in eo non reprehendit), hæreditate apostolicâ sibi neutiquam obvenisse: « Nec enim, inquit, tibi ille (Petrus) dare quod non habuit, potuit: quod habuit, hoc dedit, sollicitudinem, ut dixi, super Ecclesias; numquid dominationem? Audi ipsum: *Non dominantes*, inquit, *in clero, sed forma facti gregis*; et ne dictum solâ humilitate putes, non etiam veritate, vox Domini est in Evangelio: *Res gentium dominatur eorum*, etc. » Quem ad scopum intendat, tum quibus contineatur finibus Apostolorum episcoporumque potestas, enuntiat S. Paulus, dùm fideles ita compellat: *Obedite præpositis vestris, et subiacete eis; ipsi enim pervigilant quasi rationem pro animabus vestris reddaturi*. Animarum salutem, non temporalia episcopis commisit Christus Dominus: unde idem Apostolus: *Libertissimè impendat et super impendat ipse pro animabus vestris*.

3º Egregiam nobis probationem exhibent summorum pontificum testimonia de naturâ et distinctione utriusque potestatis quâ mundus ordinante providentiâ gubernatur: ita Deo instituyente, discerni geminæ potestatis officia declarat Gelasius: « Ut et christiani imperatores pro æternâ vitâ pontificibus indigerent, et pontifices pro temporalium causâ rerum, imperialibus dispositionibus uterentur. » Tomo 4 Conc. Idem epist. ad Anastasium: « Si quantum ad ordinem publicæ disciplinæ, cognoscentes imperium tibi supernâ dispositione collatum, legibus tuis, ipsi quæ parent religiones antislites, » etc. Symmachus papa in Apologetico adversus Anastasium: « Conferamus honorem imperatoris cum honore pontificis, inter quos tantum distat, quantum ille rerum humanarum curam gerit, iste divinarum. » Nicolaus I, epist. ad Michaelem imperatorem in res ecclesiasticas invadentem sic redarguit, tomo 8 Conc.: « Christus Jesus sic acubus propriis et dignitatibus distinctus, officia potestatis utri-

« usque discrevit, ut et christiani imperatores, » etc. (isdem utitur verbis quæ ex Gelasio retulimus) Gregorius II, epist. secundâ ad Leonem Isauricum: « Alia est ecclesiasticarum constitutionum institutio, et alius sensus secularium: quemadmodum pontifex introspicendi in palatium potestatem non habet, ac dignitates regias deferendi, sic nec imperator in Ecclesiam introspicendi et electiones in clero peragendi. » Gregorius Magnus de lege quâ Mauritius imperator prohibuerat ne milites vitam monasticam profiterentur, ita scribebat: « Utrobique ego quod debui exolveri, qui et imperatori obedientiam præbui, et pro Deo quod sensi, minimè tacui. »

Eò referri possent SS. Patrum dicta quæ declarant vim nullam corporalem ab Ecclesiâ intentari ad veritatem defendendam, persecutionibus occurrendam; sed ea videntur aptius ad sequentem transferenda conclusionem.

De usurpatâ distinctione directæ et indirectæ potestatis.

Quæ argumenta in medium attulimus, elidere nequicquam tentaretur adhibita directæ et indirectæ potestatis distinctione: hæc utraque videtur in eundem ferè exitum recidere: parvi refert directâ auctoritate occupari vel distracti dominium temporale, vel indirectâ potestate, seu quatenus temporalia spiritualibus nimium infensa atque exitiosa ducerentur; iudicet enim spiritualis potestas de variis causis, quibus incessantibus expediret aut etiam oporteret de temporalibus adimendis et aliò transferendis decernere: quæ quidem causæ ad animarum salutem, ad incolumitatem Religionis, ad avertendam divinæ legis violationem cum pertineant, sæpius recurrerent. Hinc intelligere est quot pullularent in Ecclesiæ præpositos, invidiæ, odii ac rebellionis incitamenta.

De ipsorum infidelium potestate dictum est: *Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit: non est enim potestas nisi à Deo: quæ autem sunt, à Deo ordinatæ sunt.* Non immutavit divinam hanc institutionem christiana Religio: non labefactum voluit constitutum sapienter ab auctore naturæ ordinem illum, quo jubetur omnis anima, *sublimioribus potestatibus obtemperare, nisi legi divinæ repugnantia præcipiant;* tùm enim dicendum esset: *Obedire oportet Deo magis quàm hominibus;* at suâ quamvis tunc abutantur auctoritate, non ideò exequendum esset jugum debiti aliunde ipsi

obsequii; saluberrimo standum esset Christi pronuntiato: *Reddite quæ sunt Cæsaris, Cæsari, et quæ sunt Dei, Deo,* Matth. cap. 22, vers. 21.

Non igitur directè vel indirectè fas est ecclesiasticæ potestati, obtentu Religionis, attentare vel dispensare temporalia.

Momentis quibusdam theologicis posita confirmatur assertio.

Si quid in temporalia valeret ex instituto Christi ecclesiastica potestas, aut in infidelium, aut in fidelium jura et dominium, vim suam exereret: at in infideles, nullam ne spiritualem quidem jurisdictionem, suapte naturæ et constitutione obtinet, dicente Apostolo: *Quid mihi est de his qui foris sunt judicare?* Istud quidem jurisdictionis genus, christianos in principes, eos lavacro regenerationis abluerente comparavit: ut cæteri enim fideles, ita ipsius auctoritati subjacent in rebus ad salutem spectantibus; sed quo jure subjacerent in temporalibus? B'ptismo delentur peccata, non auferuntur aut deteruntur imperia. Quis non videat quantum à christianæ Religionis professione dimoverentur infidelium principes, si futurum ipsis denuntiaretur, ut in temporalibus ecclesiasticæ subijcerentur potestati, et domini sui, magnâ etiam parte, mulctari possent, prout opportunum aut necessarium id judicaverit?

Quod in sententiâ quam refellimus, Romanus posset pontifex in secularium bona principum, idem possent eadem ratione indirectæ potestatis singuli suis in diocæsis episcopi in bona privatorum: quo posito nonne possessoribus viderentur sua fluctuare dominia? Præterea esset ut societas civilis tam Ecclesiæ quàm sibi metipsi infancto concuteretur tumultu, alienumque propriis à pastoribus animum gereret; quod quidem si frequenter non contingat apud regiones in quibus admittuntur ea quæ rejicimus placita, id oritur ex eo quòd prudentiâ duce, ac præ animorum æquitate et moderatione, abstinetur ut plurimum à præcis principiorum quæ ibi retinentur, consecrariis.

Quâ denique de causâ diceretur ecclesiasticæ potestati subjecta temporalis? non in eodem versantur ordine: proprio distinguuntur line, differunt inter se ipsâ rerum naturâ, quibus administrandis et faciendis addictæ sunt: quæ autem ex Scripturis ac traditione obtinentur testimonia ad subjiciendam temporalem

potestatem spirituali, ea si quid nobis officeret, tam directam quam indirectam in temporalibus auctoritatem adserberent Ecclesiae; vel suâ novitate utraque concideret: ut enim scitè adnotavit Honoratus Tournely, opinio ipsa quæ indirectam invexit, inaudita erat in Ecclesiâ Dei undecimum ante seculum, « unde Bellarminus initio libri adversùs Barclaium, « inter auctores quos summâ curâ, ex omni loco et natione conquisivit, tanquàm opinionis suæ patronos, nullum profert Gregorio VII antiquiorem, quem tamen profectò non omisisset, si evolvens antiquorum monumèntis, aliquis ipsi occurrisset. »

Objicies 1°: Longè nobilior est temporalis spiritualis potestas; illi ergo debet imperare, eamque si contumaciter obsequium detrectaverit, temporalibus si opus sit pœnis coercere, et in ordinem redigere. Ambæ illæ potestates in christianam unam confluant rempublicam; utraque cum sit à Deo, ordinatam esse utramque fatendum est: ergo spirituali quæ longè antecellit, necesse est ut concedat serviatque temporalis; oportet ut ad ejus necessitates et opportunitates sese accomodet, variasque subeat mutationis et translationis vices, quas ad suum consequendum finem præfinitas putaverit ecclesiastica potestas; cui parere in ipsis temporalibus si non teneretur, Deus Ecclesiae suæ non ut par est providisset in iis quæ idonea sint ac necessaria debet administrationi; itaque spiritualis potestas cum temporalis sic conferenda est ut cum carne spiritus: quemadmodum igitur caro spiritui, ita et temporalis potestas spirituali morem gerere, et quantum postulat ratio tutandæ religionis, mancipari debet.⁶

Resp Nobilior quidem est temporalis spiritualis potestas; verum suo in ordine utraque suprema est ac independens, ut magis ac magis ex dicendis patebit: dignitatis præstantia per seipsam jus et auctoritatem non confert, sicut nec ingenii, virium animique eximie dotes. Una quidem est Ecclesia, cujus membra idoneis devincta sunt et coadunata vinculis; servari et constringi Deus jubet necessariam illam compagem et commissuram: unam in rempublicam christianam conveniunt episcopi principesque seculares; neque idcirco ad Ecclesiam pertinet ulla divino jure temporalis potestas; eâ in controversiâ sophismate frequentius implicatur Bellarminus; laborant et eodem alii multi: id tribuunt potestati, quod proprium est personæ; spirituali potestati sub-

ditii sunt in spiritualibus principes seculares; non inde sequitur spirituali potestati subditam esse temporalem: sicut neque consequens est subjectam esse spirituales. ex eo quod in temporalibus sacerdotes et episcopi obtemperare teneantur temporalis potestati.

Ad finem spiritualis potestatis, seu ad æternam felicitatem referri debet potestas ipsa temporalis: potestate enim suâ, ut et cæteris divinæ providentiæ donis, utantur oportet principes seculares ad comparandum sibi, suisque conciliandum subditis præclarum illum finem; debent principes auctoritate suâ præsidio esse Ecclesiae, ut Ecclesia principibus; spiritualis tamen, et temporalis potestatis distinctus omninò est *intrinsecus propriusque finis*; temporalis enim potestatis finis, est pax et tranquillitas reipublicæ; finis potestatis spiritualis est, ut jam indicavimus, æterna beatitudo; utriusque pariter potestatis distincta officia.

Quantùmvis ad componendos mores, veramque assequendam felicitatem, indigeant verâ Religione, atque propriis et divinitus collatis Ecclesiae subsidiis seculares principes, apud eos tamen qui vel ipsis serviunt idolis, viget legitima, derivataque à Deo potestas, regendis apta populis, retinendisque societatis civilis juribus; cum enim, ut observat Bossuetius, Defens. cleri Gallicani, parte primâ, lib. 1, sect. 2, cap. 5, « apud infideles non nisi falsum et illegitimum sacerdotium esse possit, veri tamen ac legitimi, et à Deo ordinati magistratus præsumunt, suntque ab ipso Deo, cum religio, tum imperium ita constituta, ut et vera religio, sine adjuncto sibi imperio, et verum ac legitimum imperium, sine adjunctâ sibi verâ religione esse possit. » Hoc historici testificantur de regnis tot imperatorum, ipsi etiam religioni adversantium, quibus tamen ex conscientia parendum fuit, in his quæ Dei offensâ carerent. Inde sic concludit Bossuetius: « Est ergo imperium seu civile regimen religioni subordinatum, et ab eâ pendet in ordine morali, non autem in ordine politico, seu quod attinet ad jura societatis humanæ, cum hoc postremo (in) ordine et religio et imperium sine se invicem esse possint. »

Hinc percipitur, ex animæ principatu in corpore sibi conjunctum perperam colligi à Bellarmino, indirectâ saltem potestate præditam esse in temporalibus Ecclesiam: ita enim constitutum Deus voluit hominem, ut ex animâ et corpore totum aliquid efficeretur, ac conjuncto

animæ dominio, caro suis destitueretur usibus, terèquestatim contabesceret; at ex revelatione, aut rationis humanæ placitis nihil exciditur, quod admoveat spirituali potestati temporalem famulari: accedit quòd si ad propositum accommodata esset ista comparatio, ipsa probaret, ut directam in corpus exerceret anima potestatem, sic in temporalia Ecclesiam directum habere dominatum. Non aliâ mente S. Gregorius Nazianzenus in oratione ad populum timore perculsum, et principem irascentem, utitur exemplo animæ carni imperantis, quàm ut ostendat, longè præstare spiritualem potestatem temporali, sicut longè antecellit anima corpori.

Elevandum unum superest, quod videatur forsitan inter cætera quæ hic obijciuntur, potissimum: futurum scilicet, ut nisi Ecclesia indirectè valeat de temporalibus pro suâ prudentiâ, quantum postulabat defensio Religionis, decernere, Deus Ecclesiæ suæ necessitatibus sufficienter non provideret. Ecclesiæ suæ Christus Dominus, qui pro illâ semetipsum tradidit, abundè largitus est quicquid præsidii necessarium sit, spirituale ut ex eâ finem consequatur: nec verendum est, ne ullis unquam inferorum aut mundi succumbat molitionibus; nascentem nedùm adjuvarent, obruere conati sunt Judæi ac gentiles; in ejus interitum conspirârunt pluribus etiam seculis principes ac populi: at omnipotentis et fallere necesse sponsi sui suffulta promissionibus, in suum decus et incrementum convertit ingruentium omne genus temporatum. Quòd si fortè contingat ut « duæ potestates inter se collidantur, inquit Bossuetius, ne propterea putes omnia in incertum fluctuare aut abire in diversa, ut equos ruptis habenis, sed intus adesse oculum moderatorem Deum, qui sollicitari interdum Ecclesiam suam, non tamen dissipari velit. » Sicut non sunt facienda mala ut eveniant bona, Epist. ad Rom., sic nec ordo quem constituit Deus invertendus est, ad præcavenda, aut propulsanda incommoda quæ certè prævidit, ac vel solo nutu avertere potest, aut etiam ad bonorum inopinatam congeriem traducere.

Inst.: Qui potest majus, potest et minus; plura potest Ecclesia spirituali auctoritate efficere, quæ temporalibus majora sunt; deinde potest Ecclesia de administrandis temporalibus tradere præcepta; eorumque observationi providere; potest eleemosynas et jejunia indicere; removere ab officiis civilibus, quos publi-

cæ addixerat penitentiae; potest per excommunicationem temporalibus reum privare commodis, ut puta solito cum fidelibus colloquio aliisque nonnullis civilis commercii usibus.

Resp. paucis ad hæc omnia: Qui potest majus potest et minus, quando minus includitur majori aut ab eo essentialiter religatum pendet; non autem quando diversi sunt ordinis, et utrumque suo in ordine supremum est et absoluti juris.

Ecclesia potest quæ ad rectam bonorum temporalium administrationem lege divinâ præcipiuntur, edocere, divinisque præceptis propriam suam sanctionem adjudicare, at spiritualem, nihilque sibi juris in temporalia vindicando. Potest eleemosynas et jejunia præstituerè, at non temporalium bonorum ereptione aut dominiorum translatione, ad illa salutis adminicula delinquentes adigere.

Abstinere tenebantur à civilibus officiis penitentes publici; quæ repetere si voluissent, nullo potuissent per decreta Ecclesiæ affici damno temporali.

Quid valeat excommunicatio seu anathema, verbis illis Christi significatur: *Dic Ecclesiæ: si autem Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut ethnicus et Publicanus; amen dico vobis: quæcumque alligaveritis super terram, erunt ligata et in cælo, et quæcumque solveritis super terram, erunt soluta et in cælo.*

Declaratur eò loci id esse datum à Christo suis Apostolis eorumque successoribus, ut à communione fidelium possint inobedientem, si contumaciter obluetur, amovere, cælorum Domino confirmante quas in terris sententias protulerint; neque verò cogitandum est his verbis: *Sit tibi sicut ethnicus et Publicanus*, ipsa etiam admi temporalia; id si dicatur, affirmari pariter necesse est, temporalium dominio caruisse ethnicos et Publicanos, ut propterea eorumdem bonorum damno mulctati intelligantur excommunicati.

Quòd si decursu temporum, excommunicatione percussi, nisi resipuerint, habitus sunt infames, *intestabiles*, ad quedam vitæ civilis inhabiles, id ex eo ductum est quòd christiani principes, tùm quoad fieri potest, leges suas ad bonos mores, atque evangelicam disciplinam aptaverint, non quòd excommunicatio, temporali ullo jure bonoque privare transgressores per se valeat.

Objicies 2°: Participes fecit Christus Apostolos potestatis, quam acceperat à Patre, et

quã usus fuerat inter annuntiandum Evangelium; at de illo scriptum fuerat psalmo 2 : *Ego autem constitutus sum rex ab eo ;... postula à me et dabo tibi gentes hereditatem tuam.* De regis ipsius divinitate testimonium perhibuit, missus ad Mariam angelus dicens, Luc. cap. 1 : *Hic erit magnus, et Filius Altissimi vocabitur; et dabit illi Dominus Deus sedem David patris ejus.* In Apocalypsi, cap. 19, v. 16, vocatur *Rex regum, et Dominus dominantium*; hæc de sua potestate dixit : *Data est mihi omnis potestas in caelo et in terra.* Hanc potestatem, etiam dum mortalem degeret vitam, non semel exercuit, sive cum vendentes eiecerit à templo, sive cum pecorum gregem quem incesserant demones, permisit in mare Galilee præcipitem ruere :

Resp. 1° cum illustrissimo Bossuetio : « Non querimus quam etiam homo Christus habeat potestatem, sed ejus potestatis vicarium Petrum ejusque successores reliquerit; illius profectò quã peccata remittit, quã veritatem docet, quã sacramenta tradit, non autem illius quã regit gentes in virgâ ferreâ, ac tanquam vas figuli confringit eas, et ipse calcat torcular vini furoris iræ Dei omnipotentis : hæc enim potestas, non decretis, non canonibus, non externis ministeriis ac formulis, sed omnipotentissimâ atque occultissimâ efficacîâ constat; hujus potestatis non reliquit vicarios episcopos, eorumque caput Romanum pontificem, sed consortes adscivit sanctos omnes qui mundum vicerint : *Qui enim vicerit dabo illi potestatem super gentes, et reget eas in virgâ ferreâ; et tanquam vas figuli confringentur, sicut et ego accepti à Patre meo.* »

Resp. 2° cum ipso Bellarmino, « potuisse Christum hominem, si voluisset, et si expedire sibi visum fuisset, accipere regiam auctoritatem; tamen noluisse, et proinde nec accepisse, nec habuisse non solùm executionem domini et regni, sed nec auctoritatem vel potestatem regni ullus temporalis. » Lib. 5 de Romano Pontifice, cap. 4.

Id probandum sequenti argumentatione suscepit Bellarminus : regalem potestatem, si habuit, vel ex hæreditariâ successione, vel electione, vel jure belli, vel dono speciali Dei; deinde ostendit Christum ut hominem nullo modo temporale regnum obtinuisse : non hæreditariâ successione : nam etsi ortus sit ex familiâ regis, tamen non constat an ipse esset magis proximus Davidi, quàm alii multi eadem

ex familiâ oriundi; præterea tunc ablatum erat regnum à familiâ David, idque Deo volente, qui etiam prædixerat Jerem. cap. 52, ex Jechonias familiâ ex quâ Christus ortum duxit, nullum futurum regem, nimirum temporalem, eo modo quo fuerat David, ejusque successores. Non titulo electionis, ut patet ex illo Lucæ, cap. 12 : *O homo, quis me judicem constituit aut divisorem inter vos? et ex illo Joann. c. 6 : Cùm cognovisset quia venturi essent, ut facerent eum regem, fugit iterum in montem ipse solus.* Non jure belli : nam bellum ipsi fuit non cum regibus mortalibus, sed cum principe tenebrarum, ut declarat ur Joan. c. 12 : *Nunc princeps hujus mundi ejicietur foras; et ad Coloss. 2 : Exspoliatus principatus et potestates, traduxit confidenter, palam triumphans illos in semetipso; et 1 Joan. 3 : In hoc apparuit Filius Dei, ut dissolvat opera diaboli.* Denique non dono speciali Dei : comperta sunt hæc verba Christi : *Regnum meum non est de hoc mundo,* Joan. c. 18, et ibid. : *Regnum meum non est hinc* : ut enim exponunt Patres, Dominus his verbis prohibere voluit ne in suspicionem vocaretur affectati à se regni Judæorum; quasi, ut Bellarminus interpretatur, diceret : « Ego quidem rex sum, sed non eo modo quo Cæsar et Herodes : nam regnum meum non est de hoc mundo; id est, non constat honoribus, opibus, potentiâ mundanâ. »

Gentes dicte sunt hæreditas Christi, quia in eo benedicendæ erant, secundum fidem à Deo datam Abraham : *In semine tuo benedicentur omnes gentes, ac sanguine prius redimendæ, ut ab eo possiderentur.* « Rex Christus, inquit præclare S. Augustinus, quòd mentes regat, quòd in æternum consulat, quòd in regnum cælorum, credentes, sperantes amantesque perducatur; » quod ut luculentius demonstraret, ait Bossuetius : « Prodit quidem rex Christus, sed ipsa purpurâ illus, coronâ spineâ, solio cruce, eaque unâ regum titulum præferente; venitque in mundum, nil magnificum, nil regum spirans, mundi quidem victor, sed uno vanæ pompæ despectu; » quin ipsâ nativitate subjectionem imperio et imperatori professus.

Non pugnat cum prophetiâ Jeremiæ mox indicata Gabrielis archangeli declaratio, qui Lucæ cap. 1, dixit : *Dabit ei Dominus Deus sedem David patris ejus.* Loquebatur enim Jeremias de regno temporali, Gabriel autem de regno spirituali et æterno; eò revocatur quod dixit de populo Israëlítico S. Augustinus, lib. 17 de

Civitate Dei, capite 7 : « Qui populus erat regnum amissurus, Christo Jesu Domino nostro per novum Testamentum non carnaliter, sed spiritualiter regnatura. » Quod regni genus assumpserit explicat his verbis ipse Christus Dominus : *Filius hominis non venit ministrari, sed ministrare, et dare animam suam redemptionem pro multis*, Matth. 20, 23. Ad fœdimentos à peccatis homines, illisque persuadendum terrenarum rerum contemptum, necessaria non fuit rega potestas, neque tali potestate, sed divino et absoluto, quale habebat ut Deus, dominio, vendentes expulit è templo gregemque permisit abire præcipitem in mare. Ilæc ipsius angeli verba : *Et regni ejus non erit finis*, nonne patefaciant haud esse temporale regnum Christi, cum regnum Judææ occupatum fuerit paulò post à Romanis, nunc autem à Saracenis possideatur ?

Ex dictis satis intelligitur quo sensu dixerit Christus : *Data est mihi omnis potestas in caelo et in terrâ*. Et certè verba quæ proximè sequuntur, non aliam denotant ac spirituales in verbo Dei prædicando, et sacramentis dispensandis constitutam : *Evntes ergo docete omnes gentes, baptizantes eos*, etc. Jam verò, si potestatem temporalem Christus ipse ut homo non sibi vindicaverit, qui conveniret eam episcopis, aut ipsi Romano pontifici tribuere ? *Non est discipulus supra magistrum, nec servus supra dominum suum*.

Objicies 3° : In lege naturæ conjuncta fuit cum sacerdotio temporalis auctoritas; idem contigit sub lege Mosaicâ, tum in Heli summo pontifice, tum in Assamonæis : nihil causæ est cur principatum nullum temporalem etiam concesserit Deus religionis christianæ præsubilibus; quid verò innuunt verba ista principis Apostolorum, Epist. 1, cap. 2 : *Vos autem genus electum, regale sacerdotium*? At quid Christus ipse indicatum voluit, cum dicentibus discipulis : *Ecce duo gladii*, respondit : *Satis est*?— Resp. : Ad sacerdotium non pertinet ex suprà naturâ temporalis principatus : *Omnis enim pontifex ex hominibus assumptus, pro hominibus constituitur in iis quæ sunt ad Deum, ut offerat dona et sacrificia pro peccatis*, Hebr. 5, 1. Nulla ibi mentio de temporali regimine; Mosaicâ in lege nonne penès tribum Levi fuit sacerdotium, imperium autem penès tribum Juda? Quæ si aliquando conjuncta fuerint, id non oritur ex naturâ temporalis principatûs ipsiusque intimis principis. In Germaniâ sunt episcopi qui principatum id genus teneant; at non quate-

nus episcopi, neque ex divinâ institutione, sed christianorum donatione principum, qui voluerunt Ecclesiæ majorem inde splendorem accerere. Ad omnes fideles referuntur hæc verba S. Petri : *Vos autem genus electum, regale sacerdotium*; sacerdotes vocantur latiori sensu, quia spirituales hostias, orationes scilicet, pia opera offerre Domino debeant; reges autem, quia destinati æterno illi regno, de quo dicendum est in die judicii : *Venite, possidete paratum vobis regnum*; quale sit illud sacerdotium, edocetur etiam, primâ Petri, cap. 2 : *Vos autem domus spiritualis, sacerdotium sanctum, offerre spirituales hostias, acceptabiles Deo per Jesum Christum*. Qualis autem regia illa dignitas, explicatur Apocal. cap. 3 : *Qui vicerit, dabo ei sedere mecum in throno meo*. Vid. cap. 2 Epist. ad Ephes., cap. 1 ad Tim.

Ad objectum Evangelii locum respondet Beilarminus : « Ad litteram, nullam fieri mentionem eo in loco Evangelii de gladio spirituali, vel temporali pontificis, sed solum Dominum et verbis illis admonere voluisse discipulos, et tempore passionis suæ in iis angustiis et metu ipsos fuisse in quibus solent, qui tunicam vendunt, ut emant gladium, ut ex Theophylacto aliisque colligitur. » Unde cum dicentibus Apostolis : *Ecce duo gladii*, respondit Christus : *Satis est*, non idem materialem discipulis contulit gladium; Petro enim qui deinde percussit pontificis servum, dixit illum increpans : *Mitte gladium tuum in vaginam*, Joan. 18, 11; sed vel sermonis abruptendi causâ, ut placet Theophilacto, vel significandi rem gladio non esse gerendam, cui aliunde impares essent duo gladii contra circumfusam satellitum multitudinem, Ita interprete Eutymio.

Inst. : S. Bernardus à suspitione adulationis tam remotus, materialem ipsum gladium proficitur et Romano pontifici Christo annuente competere : « Quid tu denuò, inquit I. 3 de Consid., c. 3, usurpare gladium tentes, quem semel jussus es reponere in vaginam? quem tamen qui tuum negat, non satis mihi videtur attendere verbum Domini dicentis sic : *Converte gladium tuum in vaginam*; tuus ergo et ipse tuo forsitan nutu, etsi non tuâ manu evaginandus; alioquin, si nullo modo ad te pertineret, non respondisset Dominus : *Satis est, sed nimis est*. » — Resp. 1° : Hæc verba, si ad litteram intelligerentur, non indirectum solum, verum etiam directam in temporalia potestatem Romano tribuerent Pontifici, quod tamen potestatis pæcus et alienum

esse demonstrat pluribus argumentis ipse Bellarminus. 2º Totus est S. Bernardus loc. cit. c. 6, ut probet ne supremo quidem pontifici à Christo concessam esse decernendi de temporalibus auctoritatem, nec eà si careat, è propria dignitate ullo modo excidere: « Itane, inquit, imminutor est dignitatis servus, si non vult esse major domino suo, aut discipulus, si non vult esse major eo qui se misit, aut filius, si non transgreditur terminos quos posuerunt patres sui? *Quis me constituit iudicem?* ait ille Dominus et magister; et erit injuria servo discipuloque, si non iudicet universos? » Quibusdam interpositis adjicit: « Ergo in criminibus, non in possessionibus potestas vestra: quoniam propter illa, et non propter has, accepistis claves regni cœlorum, prævaricatores utique exclusuri, non possessores. » De temporalibus generatim ita pronuntiat: « Habent hæc infima et terrena iudices suos, reges et principes terræ; quid fines alios invaditis? quid falcem vestram in alienam messem extenditis? » 3º Ne sibi repugnantem faciamus S. Bernardum, dicendum est hoc unum velle S. doctorem, ut ad Ecclesie defensionem concessus sit à Deo non pontifici, sed principibus secularibus materialis gladius; eoque sensu *ad nutum* pontificis exerendus, quòd principes tanquam vindices canonum, et protectores Ecclesie, ad mentem, consilium et hortamenta pontificis se accommodent in rerum conjunctis, quæ ipsorum patrocinium invocare videantur; interpretationem istam indicant hæc ejusdem doctoris verba, ex objecto capite decerpta: « Uterque ergo Ecclesie et spiritualis scilicet gladius, et materialis; sed is quidem pro Ecclesia, ille verò ab Ecclesia exerendus est; ille sacerdotis, is militis manu, sed sanè ad nutum sacerdotis, et jussum imperatoris. » Nonne ad jussum etiam pontificis aliquando esset educendus Christo concedente, si indirectam saltem potestatem in temporalibus, ex divinà institutione obtineret?

Objicies 4º: De secularibus iudicis sic dixerat Apostolus 1 ad Corinth. cap. 6, v. 2: *An nescitis quoniam sancti de hoc mundo judicabunt? et si in vobis judicabitur mundus, indigni estis qui de minimis iudicetis?* Ex hoc principio hanc elicit conclusionem: *Secularia igitur iudicia si habueritis, contemptibiles qui sunt in Ecclesia, illos constituite ad iudicandum.* Ergo poterat Ecclesia, idque non concessione principum, utpote tanq̄ antichristianorum, sed

Christi Domini constituere magistratus, qui de temporalibus judicarent, eaque auctoritas, asseverante Apostolo, ex altiori potestatis genere quo Christus donavit Ecclesiam, ultrò ac necessariò consequitur; si enim Ecclesia possit judicare mundum, et quidem jure suo, cur temporales non potest eodem jure lites dirimere? — Resp.: Non id persuasum Corinthiis voluit S. Paulus, penès esse Ecclesiam imperientem Christo, magistratus iis constituere qui iudiciis præessent, sed ut consensione mutua arbitros eligerent, quod legibus Romanis licuisse, ipsa jura clamabant; nitebatur Apostolus fideles detertere ab ethnicorum adeundis tribunalibus, ne jurandi per gentilium deos, aut etiam christianam ejurandi fidem, periculum ingrederentur; redarguit ad hæc tribunalia confugientes, quasi christianà in societate deessent, quorum prudentiæ et probitati litigantes dijudicandas suas causas mutuo ac liberè committerent. *Sic non est*, ait, *inter vos sapiens quisquam qui possit judicare inter fratrem suum?* At ex eo quòd Ecclesia possit de spiritualibus judicare, non sequitur hanc potestatem, indirectè saltem in temporalibus valere; nam præterquam quòd hæc et illa specie et naturà inter se differunt, non semper ipsis in temporalibus rectè ita concluditur: *Qui judicare potest majora, potest et minor;* nam, v. g., si iudices à rege constituantur, qui reum læsæ majestatis judicent, non idcirco jus habent ferendæ privatis de negotiis sententiæ, quantumque alluant ingenii animique dotibus.

Objicies 5º: In conventu Cleri Gallicani habito anno 1529 apud Vicennas, coram rege Philippo Valesio, de limitibus ecclesiasticæ jurisdictionis, conquirente Petro de Cugneriis consiliario regio usurpari à viris ecclesiasticis regiam in res civiles et temporales jurisdictionem, scilicetque ipsis competere spirituales contendente; perorantes nomine Cleri Gallicani, electus Scæoneusis, et Bertrandus episcopus Eduensis, temporalem quoque ex jure divino, sed indirectam vindicârunt Ecclesie; sic Bertrandus, tractatu de Origine et Usu jurisdictionum, sive de spirituali et temporali Potestate, disserebat: « Cujus est judicare de fine, ejus est judicare de ordinatis in finem, quia ratio eorum quæ ordinantur ad finem, sumitur ex fine; cùm igitur corpus ordinetur ad animam, et temporalia ad spiritualia tanquam ad finem, Ecclesia quæ habet judicare de spiritualibus, potest, et meritò, de tem-

¶ poraffibus judicare. » Biblioth. Patrum, t. 20, p. 116, col. 2. Asseruit etiam *electus Senonensis*, discernendi de temporibus potestatem competere Ecclesiae ex jure divino, naturali, canonico et civili, et consuetudine et privilegio.

Resp. in praedicto conventu non id propositum fuisse, ut definiretur ea dogmatica quaestio, num videlicet jure divino Ecclesiae suppeteret auctoritas in temporalibus; agebatur de assignandis ac determinandis jurisdictionis ecclesiasticae limitibus; eam intra spiritualia omnino esse coercendam, propugnabat dominus de Cugnières (de Cugnières), nullaque concessione hanc ultra metam posse promoveri; illam verò auctoritatem, quantumcumque et quocumque ex jure sibi retinendam putarent, defenderunt coram rege appellati praesules; in eà rex nihil immutatum voluit; nec ullum refertur Cleri Gallicani decretum, quo asserere voluerit datum esse à Christo Ecclesiae de temporalibus statuere; si quid ergo ab electo Senonensi et Bertrando Eduensi episcopo prolatum sit in defendenda Cleri Gallicani causa, quod positum à Christo et Patribus jurisdictionis spiritualis terminum revellat, id ardentiori minusque cauto defensorum illorum studio, seu privatae eorum sententiae, non autem Clero Gallicano imputandum est; neque existimandum est descivisse Clerum Gallicanum à principis decessorum suorum; qui vel non ita pridem, occasione lugendi Bonifacium VIII inter et Philippum Pulchrum dissidii, assertioni nostrae tam liquidò suffragati sunt.

Quae affererat argumenta Bertrandus ut probaret contulisse Christum Ecclesiae indirectam saltem in temporalia potestatem, ea jam soluta sunt illis refellendis quae protulit Bellarminus.

CONCLUSIO II. — *Nullam Ecclesiae dedit Christus potestatem reges ac principes deponendi, aut eorum subditos à fide et obedientia illis debita eximendi.*

Cum assertione jam probatà indivulso nexu conjuncta est ista propositio; si enim nullam à Christo in temporalibus potestatem mutuata sit Ecclesia, quanto minus valeat reges ac principes propriis è sedibus dejicere, et quo illis obstringuntur subditi, sacramentum fidelitatis tollere! In eà maximi momenti causa elaborandum praecipue, nec verendum est ne illius suscipiendo patrocinio, pontificiae, quae à Christo derivata est, derogetur auctoritati, decemve, ut arguebat cardinalis Perronius, conciliorum detrahatur decretis.

I. *Probattonis primum genus, deceptum ex institutionibus Christi et Apostolorum, tum ex agendi ratione christianae societatis, vel maxime periculosis persecutionum temporibus.*

Toto vitae curriculo ac praesertim passionis suae tempore, obstrepentibus quantumlibet saevientibusque inimicis, adimplevit Christus, id quod praenuntiatum fuerat Isai. 42, Matth. 12: *Calamum quassatum non confringet, et limbum fumigans non extinguet, donec ejiciat ad victorium judicium.* Potuisset, ut Deus, adversantes sibi arbitrato suo dissipare et obtinerere; potuisset etiam, ut homo, rogare Patrem suum, et plusquam decem legiones angelorum qui pro ipso decertarent, impetrare: verum invicta auctor et exemplar patientiae, cum malediceretur, non maledicebat; cum pateretur, non comminabatur; tradebat autem judicanti se injustè, 1 Petr. 2. Fore praedixerat Apostolis, ut contruderentur in carceres, traherenturque ad reges et praesides propter suum ipsius nomen, Luc. 21; quasiam ipsis vias et subsidia vincendi subministrat? Pollicetur quidem illis *os et sapientiam cui non poterunt resistere et contradicere omnes adversarii*, ibidem; at istud animis eorum inculpato voluit documentum: *In patientia vestra possidebitis animas vestras*; hanc eandem eis suadebat patientiam cum diceret, Matth. 10: *Ecce ego mitto vos sicut oves in medio luporum.* Talibus imbuti monitis ac praecipionibus Apostoli, ad eosdem quibus induebantur sensus, incitabant commissos sibi fideles: *Si beneficientes, inquit S. Petrus, patienter sustinetis, haec est gratia apud Deum: in hoc enim vocati estis*; eos quoque admonet debite principibus obedientiae, sive regi, quasi praecellenti, sive ducibus, tanquam ab eo missis: unde liquet, ait Estius in hunc locum, *principibus etiam infidelibus, et valde malis obediendum esse.* Quam S. Petrus tradidit doctrinam, eandem confirmavit eodem ductus et accensus Spiritu Apostolos gentium, Rom. 13: *Omnia anima potestatibus sublimioribus subdita sit; non est enim potestas nisi à Deo; quae autem sunt, à Deo ordinatae sunt; itaque qui resistit potestati, Dei ordinationi resistit.* Praeceptorum suorum inconsistentes vestigiis Christiani, saevientibus licet persecutionum procellis, pati noverant ac mori, impositum secularis potestatis jugum excutere nefas arbitantes, et spontentes in omnibus obsequium, quae Deo probata essent, à quo defluit omnis potestas. « De pectore, ut ait Tertullianus Apologet. c. 30, inter tor-

« menta postulant pro omnibus imperatori-
 « bus, vitam illis prolixam, imperium securum,
 « domum tutam, exercitus fortes, senatum fide-
 « lem, populum prohum, orbem quietum, et
 « quæcumque hominis et Cæsaris vota sunt. »
 Illis temporibus imminet maximum Religioni
 periculum; agebatur de christianæ reipublicæ
 incolumitate vel interitu; instabant hostes un-
 dique, ipsam à fundamentis si fieri posset ex-
 cindere parati; si quando indirectâ potestate
 liceat Ecclesiæ, temporalem adoriri et oppu-
 gnare principatum, tum jus illud exprimere
 quid prohibuerit?

Refellitur quoddam Bellarmini responsum. —
 Bellarmini responsum piget referre, aded
 indigna nobis videtur tanto viro, et de Reli-
 gione in plurimis optimè merito: « Quòd si,
 « inquit, Christiani olim non deposuerunt Ne-
 « ronem et Diocletianum, Julianum Apostatam
 « ac Valentem Arianum et similes, id fuit quia
 « deerant vires temporales Christianis; nam
 « quòd alioqui jure potuissent id facere, patet
 « ex Apostolo, 1 ad Corinth 6. » Itane imbecil-
 litati tribuenda est, ea Christianorum flagran-
 tibus persecutionibus patientia, quæ tantum
 christianæ Religioni peperit decus, ipsisque
 infidelibus admirationis venerationisque sen-
 sum incutiebat? ergo istud oraculum: *Reddite
 quæ sunt Cæsaris Cæsari, et quæ sunt Dei Deo,*
 cum funderet ipsa veritas Christus, id duntaxat
 declaratum voluit: Vos, Judæi, qui Romano-
 rum imperio tam ægrè et impatienter soletis
 obsequi, animum manusque cohibete, tam-
 diù dùm vobis accrescant vires; reddite inte-
 rea quæ sunt *Cæsaris Cæsari*; postea, si quando
 spes affulgeat vosmetipsos importuno jugo sub-
 ducendi, tum in arma consurgite audacter,
 nihil jam credentes debitum Cæsari. Sic etiam
 allocutus esset Apostolos: *Ecce ego mitto vos
 sicut oves in medio luporum*; nebulosis dissimula-
 te temporibus: *in patientiâ vestrà possidebitis
 animas vestras*, donec, augescente discipulo-
 rum numero, securè possitis impetum facere
 in aulam, in senatum, munita in oppida, et
 illatas ulcisci, aut impendentis repellere per-
 vim injurias; tum ex ovibus facti leones, pro-
 sternite, dirupite, atterite quicquid vobis ob-
 stiterit. Ita etiam, ut verbis utamur doctissimi
 Bossuetii Juræum ministrum refellentis, tot
 celebratam præconiis patientiam suam com-
 mendassent in apologiis Christiani. « Il est vrai,
 « sacrés empereurs, vous n'avez rien à crain-
 « dre de nous, tant que nous serons dans l'im-
 « puissance; mais si nos forces s'augmentent

« assez pour vous résister par les armes, ne
 « croyez pas que nous nous laissons ainsi égor-
 « ger; nous voulons bien ressembler à des
 « brebis, nous contenter de bêler comme elles
 « et nous couvrir de leur peau, pendant que
 « nous serons faibles; mais quand les dents et
 « les ongles nous seront venus comme à de
 « jeunes lions, et que nous aurons appris à
 « faire des veuves et à désoler les campagnes,
 « nous saurons bien nous faire sentir, et on
 « ne nous attaquera pas impunément. » Com-
 monitorio Bossuetii adversus Protestantes,
 cap. 14.

Quâ verò de causâ non valuissent Christiani
 romanæ, si voluissent, dittoni oblectari, atque
 in libertatem se vindicare, id paulisper ur-
 gendum nobis videtur, quod ut christianæ
 Religioni summo est honori, ita et assertioni
 nostræ, valido est argumento. An vim vi repel-
 lere non potuissent præ numero Christiani?
 At ævo apostolico, ut docent Epistolæ S. Pauli
 ad Romanos cap. 1, et Colossenses cap. 1, *in
 universo mundo annuntiabatur et fructificabat
 christiana fides*; quàm latius temporibus S.
 Justini et Tertulliani esset disseminata, ex il-
 lorum scriptis perspectè colligitur; numquid
 tum dissociati erant fideles, et ideò cæptis
 exequendis minùs idonei? At fraterno eos
 amore devinctos tenebat quem ipsi admira-
 bantur ethnicæ, christiana religio, animosque
 facilitè conciliat communis causa, commune
 depellendum periculum; ignavi fortassè di-
 centur, et formidine debilitati atque abstracti;
 verùm ex illis cùm viri, tum et mulieres et
 infantes, mortem irretorto spectabant oculo,
 ita ut *æneum* vocarentur hominum genus,
 quasi movere illis doloris sensum tormenta
 non possent; num denique ducibus caruissent
 quos sequerentur? sed quæ subministrat arma
 necessitas, ad quos eadem suscitât, qui-
 bus certatim duce hærescant libertatùs appetentes
 catervæ. Audire præstat à veteribus nonnul-
 los Religionis patronos, qui abjectum Bellar-
 mini responsum opportunè antevertendo con-
 futaverint. Quo furore in Christianos exarde-
 rent gentiles, sic enarrat Tertullianus Apolog.
 c. 57: « Quoties in Christianos desævisti, par-
 « tim animis propriis, partim legibus obse-
 « quentes! Quoties etiam præteritis vobis, suo
 « jure nos inimicum vulgus invadit lapidibus
 « et incendiis! Ipsi bacchanalium furis, nec
 « mortuis parcunt Christianis, quin illos de
 « requie sepulturæ, de asylo quodam mortis,
 « juncti alios jam nec totos avellant, dissecant

« distrahant. » Quid injuriosum magis et ini-
 quum, atque ad inflammandos animos excu-
 tiendæ subjectionis, si liceret, desiderio? tum
 exponit Tertullianus quàm patienter sese ges-
 serint Christiani, quantacumque obvia forent
 ad jugum dejiciendum incitamenta et admini-
 cula. « Quid tamen unquam denotastis, de tam
 « conspiratis, de tam animatis ad mortem
 « usque, pro injuriâ repensatum? Quando vel
 « una nox pauculis faculis largiter ultioni pos-
 « set operari, si malum pro malo dispungi
 « penès nos liceret? Sed absit ut aut igni hu-
 « mano vindicaretur divina secta, aut doleat pati,
 « in quo probatur! » Quantùm multitudine et
 animi fortitudine valerent Christiani, ita de-
 clarat: « Si enim et hostes exortos, non tan-
 tum vindices occultos agere vellemus, deesset
 « nobis vis numerorum et copiarum? Plures
 « nimirùm Mauri et Marcommani, ipsique
 « Parthi, vel quantacumque, unius tamen loci
 « et suorum filium gentes, quàm totius orbis?
 « Hesterni sumus, et vestra omnia implevimus,
 « urbes, insulas, castella, mancipia, concilia-
 « bula, castra ipsa, tribus, decurias, palatium,
 « senatum, forum; sola vobis relinquimus tem-
 « pla. Cui bello non idonei, non prompti
 « fuissetus, etiam impares copiis, qui tam
 « libenter trucidamur, si non apud istam di-
 « sciplinam magis occidi liceret, quàm occi-
 « dere? » Eadem mente scripsit S. Cyprianus
 ad Demetrianum: « Nemo nostrùm, inquit,
 « quando apprehenditur, reluctatur, nec se
 « adversus injustam violentiam vestram, quam-
 « vis nimius et copiosus sit noster populus,
 « ulciscitur. » Nec minus urgentia quæ tradit
 S. Augustinus egregio tractatu de Civitate
 Dei, lib. 22, cap. 6: « Neque tunc, inquit,
 « civitas Christi quamvis adhuc peregrina-
 « retur in terris, et haberet tamen majorum
 « agmina populorum, adversus impios perse-
 « cutores, pro salute temporali pugnavit, sed
 « potius ut obtineret æternam, non repu-
 « gnavit. »

Seculo quarto quo regnavit Julianus Apo-
 stata tot progressus habebat, tam altas egerat
 radices christiana Religio, ut quemadmodùm
 ait S. Gregorius Nazianzenus, Oratione tertîa
 in Julianum, « eam velle immutare, nihil aliud
 « fuerit quàm Romanum imperium convellere,
 « ac de rerum summâ periclitari. » Quantùm
 christianæ fidei essent dediti exercitus ac po-
 puli, ex Joviniani, post Juliani mortem, de-
 functo Joviniano, Valentiniani, christianissi-
 morum principum electione ad imperium

colligi potest. Atamen cum ad eò et multitu-
 dine et robore atque animis valeret Ecclesia,
 servata est ac præstita integra fides Juliano
 Apostatæ nihil non molienti ut christianam
 Religionem è medio tolleret, quod mirabiliter
 prædicat S. Augustinus: « Julianus extitit
 « infidelis imperator, extitit apostata, iniquus
 « idololatra; milites christiani servierunt im-
 « peratori infideli; ubi veniebatur ad causam
 « Christi, non agnoscebant nisi illum qui in
 « cælo erat; si quando volebat ut idola cole-
 « rent et thurificarent, præponebant illi Deum;
 « quando autem dicebat: « Produce aciem,
 « ite contra gentem, statim obtemperant;
 « distinguebant Dominum æternum à domino
 « temporali, et tamen subditi erant, propter
 « Dominum æternum, etiam domino tempo-
 « rali. »

Promptum esset atque jucundum, varias
 excurrendo per ætates, demonstrare, sub im-
 peratoribus hæreticis Ecclesiam eadem in se-
 culari potestate tenuisse fidelitatis et ob-
 servantiæ placita quibus institerat sub ethnicis
 principibus. Hæc fusè et eleganter prosequen-
 tem consule Bossuetium in Defensione cleri
 Gallicani, parte primâ, lib. 2, cap. 3 et seq.,
 et in quinto ad Protestantæ Commonwealth;
 num et alterum duntaxat exempli causâ pro-
 feremus testimonium. Quâ mentis impotentia,
 catholicam in fidem desæviret Constantinus im-
 perator, notissimum est; tum quàm fervido
 Nicænæ fidei studio raperetur Lucifer Calaritanus;
 hic tamen principem illum sic alloquitur
 in lib. de non parendo: « Num quia dicas
 « nos debere tibi obsequia? scito quia non tibi
 « soli, sed et omnibus nos in sublimitate de-
 « gentibus, in obsequiis representantibus, no-
 « vimus esse debitores; dicit enim Apostolus:
 « *Admone illos principibus et magistratibus sub-
 « ditos esse, obedientes, ad omne opus bonum
 « paratos esse.* » Valentiniani II nonum ferè
 annum agentis matre Justinâ Arianae patronâ
 hæresis regnum administrante, nec non extre-
 ma, nisi basilicæ Arianis traderentur, mi-
 nitante, exclamat ipsa plebs catholica Ambrosii
 edocta institutis: « Rogamus, Auguste, non
 « pugnamus, non timeamus, sed rogamus. »
 S. Ambros. epist. 20 ad Marcellinum. Idem
 S. Doctor, imminente Italia Maximo, qui licet
 imperialis per summum nefas invasor dignita-
 tis, catholicam tuebatur fidem, exclamabat
 nihilominus, nedùm vellet eo uti adiutore con-
 tra legitimum principem: « Dolere potero,
 « potero flere; adversus arma, milites, Gothos

quoque lacrymæ meæ, arma sunt : talia enim munimenta sunt sacerdotis; aliter nec deo, nec possum resistere. » Sermone contra Auentium.

Refellitur altera, quæ fingitur, cavillatio. — Ea veritati obstrept cogitatio, consilii non præcepti fuisse illud quod præeunt Christi et Apostolorum exemplo, exhibuerunt Christiani deflagrante persecutione obsequium. Itane verò princeps Apostolorum merum exhibuit consilium, cum hortatus ad obediendum sive regi quasi præcellenti, sive ducibus tanquam ab eo missis, adjicit : *Quia sic est voluntas Dei,* 1 Petri cap. 2. Numquid solum consilium referunt hæc verba S. Pauli ad Romanos : *Idèb necessitate subditi estote, non solum propter iram, sed etiam propter conscientiam : idèb enim et tributa præstatis ; ministri enim Dei sunt, in hoc ipsum seruietes ; reddite ergo omnibus debita.* Hinc adversantibus divinæ Religionis principibus, subditos se constanter profitebantur et arctissimo obedientiæ vinculo adhererant Christiani : « Quid ego amplius, inquit Tertullianus Apolog. cap. 33, de religione atque pietate christianâ in imperatorem, quem necesse est ut suscipiamus, ut eum quem Dominus noster elegit? Et meritò dixerim, noster est magis Cæsar à Deo nostro constitutus. lidem sumus imperatoribus, qui et vicinis nostris; malè enim velle, malefacere, maledicere, malè cogitare de quoquam ex æquo velatur; quodcumque non licet in imperatorem, id nec in quemquam; quod in neminem, eò forsitan magis, nec in ipsum qui tantus est. » S. Justinus relato Christi Domini sanctissimo effato : *Reddite quæ sunt Cæsaris, Cæsari,* etc., sic prosequitur in Apologiâ ad Antoninum Pium : « Proinde nos solum Deum adoramus; læti inservimus, imperatores ac principes hominum esse profitentes, et simul precantes, ut cum imperiali potestate sanam quoque mentem obtinere comperjâmin. » Athenagoras in Apologiâ pro Christianis ad imperatores Aurelium Antoninum et L. Aurelium Commodum : « Ut calumnias refellam, Religionis rationes expono : ... ut vobis patri et filio in potestate sunt omnia, regno divinitus in vos collato; regis enim anima, inquit propheta, in manu Dei est; sic uni Deo et Filio ejus, hoc est Verbo inseparabil, subjecta sunt omnia. » Cum ipso Deo i Patris et Filii imperio, confert ipsam ethnicorum principum auctoritatem; hæc vel inviti temperamus nobis à recensendis pluribus ve-

terum pronuntiatii proposito nostro congruis, quæ christianæ Religionis divinam indolem «culis mirum in modum subjiciunt.

II. *Secundum probationis genus, desumptum ex supremâ dignitate et nulli obnoxia principum in temporalibus auctoritate.*

1º Ad hanc assertionem speciali ratione et potiori jure pertinent, quæ attulimus, de necessario discrimine spiritualis potestatis à temporali; tametsi autem propriâ constitutione aliquam sibi vindicaret Ecclesia in temporalibus potestatem, non eò usque conscenderet, ut reges ipsos expoliare posset, et ab his abalienare subditos; tanta enim, remotis præjudiciis, insidet mentibus reverentia sacræ illorum majestatis, ut ipsum Davidem quamvis in regem unctum à Samuele propheta, pœnituerit, oram chlamydis Saül ipsius persecutus abscessisse latenter in speluncâ Engaddi; quod ita refertur 1 Regum, c. 24 : *Post hæc percussit cor suum David, eò quòd abscessisset oram chlamydis Saül; dixitque ad viros suos : Propitius sit mihi Dominus, ne faciam hanc rem domino meo, Christo Domini, ut mittam manum meam in eum, quia Christus Domini est.* Non leviter pensanda sunt hæc verba : *Quia Christus Domini est,* quæ soli Deo mulctandas pœnis temporalibus, ubi expedire judicaverit, reservari criminales principum causas persuadeant.

2º Nèdùm ex revelatione testimonia depromantur quæ notum faciunt posse quemquam hominum pœnas id genus à principibus exigere, generaliter præcipitur, ne exceptis quidem sacerdotibus et Apostolis, jussa eorum, modò non sint divinis contraria legibus, reverenter exequi; divinam hanc ordinationem demonstrat illud Apostoli : *Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit.* Quem in locum sapienter S. Chrysost., in cap. 15 Epist. ad Rom. : « Omnis anima potestatibus supermincentibus subdita sit, etiamsi Apostolus, si Evangelista, si propheta, sive quisquis tandem fueris; neque enim pietatem subvertit ista subjectio. » Effato illi planè suffragatur Pelagius I in Epist. ad Chaldecertum regem : « Quanto nobis, inquit, studio ac labore satagendum est, ut pro auferendo suspitionis scandalo obsequium servitutis nostræ regibus ministeremus, quibus nos etiam subditos esse, sanctæ Scripturæ præcipiunt. » Nullâ unquam delimitur oblivione illud Christi oraculum : *Reddite ergo quæ sunt Cæsaris, Cæsari, et quæ sunt Dei, Deo.* Christianorum mentes hoc idèb profundè

pervaserat, nec in temporalium administratione, quemquam in terris superiorem imperatoribus esse suspicabantur. Hinc de principibus illis verè dixit Tertullianus : « Sentiant Deum esse solum, in cujus solius potestate sunt, à quo sunt secundi, post quem primi, ante omnes, et super omnes deos. » (Apolog. cap. 39.) Et lib. ad Scapulam, cap. 2 : « Colimus ergo et imperatorem, sic quomodò et nobis licet, et ipsi expedit, ut hominem à Deo secundum, et quidquid est, à Deo consecutum, et solo Deo minorem : hoc et ipse volet, sic enim omnibus major est, dum solo Deo minor est. » Qui solo Deo minor est, ab hominibus profectò eà auctoritate exuli non potest, in quâ superiorem inter homines habet neminem. Neque reponatur principes in temporalibus, non minus soli Deo subesse, quamvis ab Ecclesiâ pendeat ipsorum potestas, quia manavit à Deo spiritualis potestas, et vices Dei gerunt, qui sunt illius compotes; hæc si alicujus momenti esset responsio, dicendum pariter, in spiritualibus soli Deo subjacere principes, cum in religione ministris pareant à Deo institutis ejusque vices agentibus : deinde ex eo quòd Dei vicario dum in temporalibus preteret imperator, censeretur obsequi Deo, non ideò dicitur *major omnibus præter Deum*; quemadmodum verè dicitur intra rerum temporalium ordinem : *Omnibus major est, dum solo Deo minor est*. Hinc humanis judiciis quoad pœnas temporales, subducuntur peccata principum; id probat exemplo Davidis Clemens Alexandrinus lib. 4 Stromatum : « Tacitè significans, inquit, peccatum quod legi non subjicitur, scitè modestiam suam ostendens, subjungit : *Tibi soli peccavi, et malum coram te feci.* » Idem adnotavit eodem de principe S. Ambrosius : « Rex utique erat; nullis ipse legibus tenebatur, quia liberi sunt reges à vinculis delictorum; neque enim ullis legibus ad pœnam vocantur, tuti sub imperii potestate; homini ergo non peccavit, cui non tenebatur obnoxius. » Similia legere est apud S. Hieron. Epist. ad Rusticum.

Nihil sapientius, nihilque componendis aptius dissidiis, si quæ fortè ecclesiasticam inter ac temporalem oriuntur, quam illa Ozii Cordubensis episcopi admonitio, Constantium imperatorem ita compellantis : « Tibi Deus imperia tradidit, nobis ecclesiastica concedidit; ac quemadmodum qui tibi imperium subripit, Deo ordinanti repugnat, ita metue ue si ad te ecclesiastica subtrahas, magni

criminis reus fias : *Reddite*, scriptum est, *quæ sunt Cæsaris, Cæsari, et quæ sunt Dei, Deo*; neque nobis igitur terre imperare licet, neque tu adolendi habes potestatem. »

III. Probationis tertium genus, desumptum ex perniciosis sententiæ quam refellimus consecratis.

1° Hæc sententia, nedum, ut ejus defensoribus videtur, majorem possit reverentiam Apostolicæ sedi conciliare, timendum esset potius ne ipsi conflaret invidiam, spiritualisque potestas ac temporalis, quas Deus voluit æterno societas fœdere, inter se colliderentur, in lugendum utriusque detrimentum. 2° Eadem præbere posset occasionem infirmandæ sacerdotium inter ac imperium concordiæ; injiceret enim periculum provocandæ principis alicujus ultionis, qui intentari sibi supræmissio-nem potestatis indignatus, subjectos sibi populos fortè retraheret à debitâ ecclesiasticæ auctoritati obedientiâ. 3° Principes infidelium nonnunquam retardaret à suscipiendâ et profitendâ fide; vererentur enim, ne per baptismum non in spiritualibus tantummodò, verum etiam in temporalibus, ecclesiasticæ jurisdictioni subjacere putarentur, ac deinde illato violatæ Religionis crimine, suo tandem orbarentur principatu. Neminem etiam latet, quàm acerbe, quod impugnamus placitum, exprobraverint hæretici, ut ansam refugiendæ catholicæ communionis, quasi omnibus probatum esset Catholicis et haberetur velut catholicæ dogma fidei. 4° Si quando tentatum sit movere limites quibus à spirituali potestate secernitur temporalis, quæ tum et quanta majorum incubuerit cohors, certioribus signatum est monumentis; nemini vel levem rerum humanarum notitiam assecuto inauditum est, quales animum offensiones attulerit famosum nimis Bonifacii VIII cum Philippo Pulchro dissidium; qualis inde in Galliâ ordinum omnium commotio erumperet ac perturbatio; quot graviore impenderent atque efferbuisset tempestates, nisi ab eo sedata, qui ventis imperat et mari!

Religionis ergo et regnorum utilitatibus ac necessitatibus consultum voluit clerus-Gallicanus Declaratione anni 1682, ejus hic est primus articulus : « Primum beato Petro, ejusque successoribus, ipsique Ecclesiæ, rerum spiritualium, et ad æternam salutem pertinentium, non autem civilium temporalium à Deo traditam potestatem, dicente Domino : *Regnum meum non est de hoc mundo*, et iterum :

« *Reddite ergo quae sunt Caesaris, Caesari, et quae sunt Dei, Deo*; ac proinde stare apostolicum illud: *Omnia anima potestatibus sublimioribus subdita sit: non est enim potestas nisi à Deo; quae autem sunt, à Deo ordinatae sunt; itaque qui resistit potestati, Dei ordinationi resistit*; reges ergo et principes in temporalibus nulli ecclesiasticae potestati Dei ordinatione subijci, neque auctoritate clavium Ecclesiae, directè vel indirectè deponi, aut illorum subditos eximi à fide atque obedientiâ, ac praestito fidelitatis sacramento solvi posse; eamque sententiam publicae tranquillitati necessariam, nec minùs Ecclesiae quàm imperio utilem, ut verbo Dei, Patrum traditioni, et sanctorum exemplis consonam omninò retinendam. »

Solvuntur argumenta quae ex Scripturis opponuntur.

Ex sacris litteris objiciuntur nonnulla quae propositam quaestionem reipsâ non attingunt, ut unctio regum eorumque designatio, per Samuelem facta, aliosque interdum prophetas. Aliud est enim propheticum et extraordinario munere perferri et annuntiarî oracula et mandata supremi numinis, aliud est aggredi ad aliquem de solio deiciendum principem, quod neque Samuel, neque alius quisquam attentavit propheta; haud magis ad rem pertinet illata mors Athalæ jussu pontificis: « *Quid mirum est, inquit, Bossuetius, si pontifex sub rege septenni, quem neci exemerat, quem in templo educaverat ab incubabulis, quem illi loco habuerat, quem regno restituerat, tutorem agens regis, in implam Athaliam reginae majestati subditam ejusdemque laesam, pro potestate animadvertit? neque enim aliter constituta erat regi regnoque salus.* » Verisimiliùs objicitur exemplum Oziae regis, qui cum leprâ inficeretur, per sacerdotes tum ejectus est à templo, tum civili societate, tum regni orbatus administratione, in ejusque locum subrogatus filius ejus Joathan, 2 Paral. 26. Ex hoc insigni facto sunt qui colligant, posse sacerdotali ministerio à publicae rei administratione amoveri principes, propter susceptam haeresis labem leprâ significatam et longè deteriorem.

Ad illud exemplum accedit quòd Christus voluerit ut habeatur tanquam *ethnicus et publicanus*, qui Ecclesiae auctoritatî obsequium detrectaverit; inde istud contextitur argumentum: Per excommunicationem interdicitur eorum consuetudine, qui poenam illum incurrerint,

sive privati, sive principes; quid autem posset in administrando regno principes cujus consuetudine prohiberentur subditi? nonne tum indirectè regi exueretur auctoritate?

Resp.: Ad exemplum Oziae regis scriptum est (Levit. 15, 44, 46): *Quicumque ergo maculatus fuerit leprâ, et separatus est ad arbitrium sacerdotis.... omni tempore quo leprosus est et immundus, solus habitabit extra castra.* Cum spreto divinis institutionibus montisque sacerdotum, incensum adolere voluisset rex Ozias, statim orta est lepra in fronte ejus coram sacerdotibus in domo Domini super altare thymiamatis: *festinatò expulerunt eum Azarias pontifex, et reliqui sacerdotes: sed ipse perterritus, acceleravit egredi, eò quòd sensit illiò plagam Domini* (2 Paral. 26). Illic, ut videre est, agitur de casu singulari aperiâ lege sancito, influctâ per subitaneum miraculum poenâ confirmato; ad alia delictorum genera illud trahi non patitur aequitas, aut recta disceptandi ratio; adde quòd nec Oziae ablatum sit regnum, sed illius à Joatham regis filio suscepta est administratio tanquam regis ipsius nomine, quemadmodum factum esset, si leprâ qui affectus est, idem correptus fuisset amentia. Ad evangelicum autem pronuntiatum, quo ecclesiasticae contemptor auctoritatî jubetur haberi tanquam *ethnicus et publicanus*, neque apud Judaeos, neque apud Christi discipulos habebantur ethnici principes, tanquam gubernandi auctoritate privati; impia illorum jussa dum refugerunt crebrescentibus persecutionibus Christiani, eorum tamen potestati debitum certatim impendebant honorem et obsequium, ut demonstratum est. Nec aliter usque ad Gregorium VII se gesserunt ipsi pontifices, erga principes haereticos vel apostatas; neque enim Liberius Julianum Apostatam, aut Constantium haereticum deponendis censuit, nec Damasus Valentem, nec Felix III Zenonem Eutychianum, nec Symmachus Anastasium, à quo per famosum libellum accessus fuerat; non Joannes I Theodoricum Arianum, à quo in vincula conjectus est, non Agapetus Theodatam item Arianum, non Silverius Justinianum, à quo in exilium missus est, nec Martinus I Constantem Monothelitam supremâ spoliare auctoritate tenterunt. Quod spectat ad prohibitam cum excommunicatis consuetudinem, quo maxime argumento Gregorii VII temporibus commovebantur multi, ne Henrico IV imperatori audent praestare debitum à subditi obsequium, certissimum est consensione theologorum.

ipsisque summorum pontificum decretis, interdictum illud de excommunicandis vitandis, quatenus ad humanam solitamque consuetudinem pertinēt, exceptionem necessitatis, non solum physicæ, ut vocant et ineluctabilis, sed etiam moralis et civilis admittere; quare cum etiam erga privatos casus occurrentibus necessariis temperetur, urgeri ipsum erga principes tanto incommodo rerum humanarum, ac tanto reipublicæ et Religionis periculo, repugnat divinæ ordinationi atque Ecclesiæ institutis.

Instabis: Magistra morum constituta Ecclesia, Religionis integritati invigilare, atque evangelicam debet doctrinam pro viribus lutari ac defendere; finge animo principem, qui excusso divinæ auctoritatis jugo, subditos ad hæresim, ad Mahumetismum impellere et adgere pertinaciter molatur, nonne poterit Ecclesia hunc principem, materno admonitum affectu, sed contumeliosè et contumaciter oblectantem, redarguere, tum denique denuntiare indignum qui principatum teneat, eodemque ipsum abdicare, subditosque declarare immunes à sacramento fidelitatis, cum ipse jam à sacramento defecerit, quo sese ad illorum patrocinium Religionisque defensionem obstrinxerat?

Resp.: Ut Ecclesiæ spiritualia, ita et principibus secularibus temporalia commisit Deus; quod si princeps aliquis, nedum se gerat ut ministrum Dei, Religionis patronum, subditorumque tutorem ac patrem, divina et humana jura despiciari et proculcare obstinato perstiterit proposito, monitis quidem pro suâ sapientiâ et charitate adoriri cum poterit Ecclesia, spirituales, si opus fuerit, comminari et intendere pœnas, easdem ingravescente ejusdem proterviâ tandem adlibere; at nec potest quidquam de potestate illius abstrahere, aut subditos deterrere ab illi præstandâ in licitis obedientiâ. Quæ servando legitimæ administrationis ordine emendari nequeunt, divinæ sunt permittenda providentiæ; neque præjudicandum ita esse omnia in terris constituta, ut volis omnia respondeant; cavendumque, monente Apostolo, ne fiant mala ut eveniant bona. Sacramento licet addicantur principes in Religionis ac reipublicæ tutelam et præsidium, non tamen hoc ipso quo desunt officis, excedunt à principatu, neque potest Ecclesia de illis abrogando decernere.

Instabis iterum: Princeps imperio, non imperium principi, nec principatus eam conditionem esse voluerunt, cocentes in corpus

politicum diversæ familiæ, ut suo arbitrato, fasque ac nefas permisceant libidine, pessumdandis humanis rebus ac divinis intentus esse videretur; poterit ergo judicare Ecclesia utrum eò usque iniquitas increverit ac lues, ut solemne quo devincti sunt subditi vinculum fidelitatis remissum ac ruptum fuerit, idque si declaraverit, idem tum assequatur ac si pœnam *depositionis* reipsâ infligeret.

Resp.: A Deo profluit auctoritas principum: *Per me reges regnant, inquit, et legum conditores justa decernunt; per me principes imperant*, Proverb. c. 8; neque quos ipse constituit, illos ex possessione dimovere cuiquam concessum voluit. Inò, etiamsi ab hominibus societatis appetentibus ortum duceret regia potestas, haud tamen sub pacto expresso vel tacito illius revocandæ, et aliò transferendæ, cum eâ principes aliqui abuterentur, collata esset; quàm commentitia sint hujusmodi pacta, et exitiosa forent societati, demonstravit doctiss. Bossuetius, in sapienti et erudito Commonitorio 5 contra ministrum Juræum.

Solvuntur quæ ex monumentis historiæ ecclesiasticæ obtenduntur.

Antequàm referantur ea quæ assertionem nostram verè oppugnare videantur, quædam sunt expungenda quæ ipsam vel nullo modo, vel leviter attingunt. 1º Theodosium imperatorem, propter cædem Thessalonicensem, cum aditu Ecclesiæ prohibuisset S. Ambrosius, « deinde præcepit ei, ut legem ferret, ne sententiæ latæ de cæde vel bonorum publicatione ratæ forent, nisi post triginta dies à sententiæ pronuntiatione, » ut nimirum « si quid per iracundiam præcipitanter dictasset, intra tot dierum spatium revocare posset. » Ne unum quidem verbum extat eò loci, quo indicetur abrogandæ regibus potestatis aut minuendæ facultatem sibi assumpsisse S. Ambrosium: ut iudex ad spiritualia præpositus, spirituales indixit pœnam, continentem reum prohibendo communionem fidelium; ut spiritualis medicus, contraria curavit contrariis, iracundiam jussit coluberi patientiâ; præcipites sententiæ, triginta dierum interpositâ morâ, prævertere et amoliri conatus est.

2º Ad aliquod stabilendum quod concesserat privilegium, S. Gregorius Magnus hanc apposuit clausulam, quam sibi potestatem exactorandî principes vindicantî, Gregorius VII favere existimavit: « Si quis verò regum, sacerdotum, iudicum atque secularium

personarum, hanc constitutionis nostræ paginam agnoscens, contra eam venire tentavit, potestatis honorisque sui dignitate caret, reumque se divino iudicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat. » Quidquid sit de authenticitate clausulæ illius, quam esse adscitiam doctissimi multi arbitrantur, hæc verba sunt imprecantis, non imperantis aut iudicantis, sicut et illa quæ mox subjicit: *In æterno examine districtæ ultioni subjaceat*; nec sanè verisimile est S. Gregorium tantâ reverentiâ supremos principes quamvis iniquos prosecutum, ut ostendimus, mentem hanc induisse, ut si fortè privilegii alicujus executionem impedirent, reges ipsos è potestatis fastigio dejicere, totiusque imperii statum interturbare statuisset; verùm dignitatis et auctoritatis jacturam violatoribus dicti privilegii imprecando, Davidem æmulatus est proditori sic imprecantem: *Et episcopatum ejus accipias alter*; haud absimiles S. Gregorii formulæ imprecationis adhibentur in conciliis Toletanis 4, canone 75, 6, canone 5, et 7, canone 4; solennes fuisse in foundationibus et donationibus hujusmodi execrationes probant formulæ Marculfi et monumenta plurima, de quibus doctissimus Mabillonius, in opere cui titulus: *De re diplomaticâ*.

3° Auctores Græci, Theophanes, Zonaras et Cedrenus, referunt prohibuisse Gregorium II ne Leoni imperatori Icomomacho solverentur ab Italis vectigalia, quod quidem imperatoriam vellicaret ac restringeret auctoritatem. At id fuisse à Græcis confictum, ad concitandum in Romanam et omnem Latinam Ecclesiam odium, constat tum ex epistolis appellati pontificis ad Leonem Imperatorem, in quibus generali principio accuratè discriminat spiritualem temporalemque potestatem, tum ex epistolâ Caroli Magni ad Constantinum et Leonem, in quâ testatur Gregorium II et III venerationem sanctorum imaginum solis precibus defendisse apud imperatorem, tum denique ex testimonio trium historicorum Pauli Diaconi, Anastasii Bibliothecarii et Platina; quantum abesset à lædendâ principum majestate Gregorius II, sic enarrat Paulus Diaconus qui eodem tempore, hoc est, circa medium octavi seculi scribebat: « Omnes Ravennæ exercitus, vel Venetiarum talibus jussis (quibusdam scilicet imperatoris) uno animo resisterunt, et nisi eos prohibuisset pontifex, imperatorem super se constituere fuissent aggressi. »

4° Opponitur factum Zachariæ de quo ita

Bellarminus: « Rogatus à primoribus Francorum, Childericum III (ex Merovingianâ stirpe postremum) deponi, et in ejus locum Pipinum Caroli Magni patrem, regem creari jussit; cuius causa fuit, quia propter scordiam Childerici, et Religionis et regno in Galliâ, extrema ruina imminere videbatur. » Plurimos hujus facti deinde commemorat approbatores; in tractatu autem de Potestate Pape, contra Barlaam, nititur duodecim illud historicorum confirmare testimoniis. Hoc si premeretur argumentum, ex eo concludendum esset, directâ in temporalibus potestate instructum esse summum pontificem, quod potestatis genus ipse inficiatur et refellit invictè Bellarminus. non hæresis aut morum corruptelæ insimulatus fuit Childericus; non infensum se præbuerat, aut inobsequentem auctoritati Ecclesiæ; quod verò de impendentibus ex imputatâ illi scordiâ Religionis periculis causatur Bellarminus, ut taceamus accusationem illam de priscorum Meroveæ stirpis regum ignaviâ et scordiâ, eruditè confutatam fuisse à Carolo le Cointe Oratoriano, t. 4 et 5 Annalium, quo jure, quâ æquitatis ratione potuisset hæreditario regno pacificè possessio spoliari propter imputatam ignaviam princeps quindecim, aut ad summum octodecim annos natus? Quæ quidem ætas flectendis imperii habenis vix sufficiat; talis accusatio nonne potius refunderet in majores domûs ac palatii, penès quos rerum omnium erat administratio? Cæterum quo tempore actum fuisse refertur de Childerici depositione, disciplinam ecclesiasticam in Galliis viguisse, probant quæ Suessione et alibi celebrata sunt concilia: neque obstat He princeps tuendæ Religionis studio, quod maxime pertinet ad episcopos. Ad explicandum Zachariæ factum respondent multi theologi, consensu duntaxat et consilio, non viâ auctoritatis, promovisse pontificem illum Childerici depositionem: auctores videlicet multi referunt, cum quæsitum ab illo fuisset, quisnam potiori titulo dicendus esset rex, an ille cui regis est nomen, sed vacuum et inutile, an qui se junctim à nomine regiam habeat auctoritatem, tum respondisse, dicendum illum potius regem, apud quem summa potestatis esset. Multa Honoratus Tournely congerit argumenta, ut ostendat attentatam non fuisse à Zachariâ depositionem Childerici. Totam hujusce facti injuriam conjicit D. le Cointe in ambitionem Pipini, qui tametsi primùm injustè supremam arripuerit potestatem, mortuo tamen legitimo

hæredæ, et accedente totius gentis electione, legitimus evasit ac verus Gallorum princeps. Sive auctoritate interpositâ, sive consilio duntaxat auctor fuisset Zacharias depositionis legitimi hæredis et possessoris Childerici, dejectionem illam juri humano divinoque adversari patet ex dictis, neque ullo modo evincitur, Ecclesiæ comprobata fuisse auctoritate, aut ullo sedis Apostolicæ decreto. Factum esset oblivione delendum, non juris argumentum.

5° Leo III imperium, ait Bellarminus, transtulit à Græcis ad Germanos, propterea quod Græci nullum auxilium laboranti Ecclesiæ occidentali afferre possent: inde concludit imperatores, qui fuerunt à tempore Caroli Magni, pontifici debere suum imperium. Non imperium, sed imperatoris nomen, Romanis ultrò acclamantibus, accepit à Leone III Carolus Magnus: ante delatam hæc appellationem, jam occupato Longobardorum regno, subjectaque sibi Italiâ, jam dudum imperator Occidentis re ipsâ habendus erat, quamvis nomen illud non affectaret; ne unum quidem terræ angulum, nullam ditionem jurisdictionem nullam ipsi contulit pontifex: imò ab illo principe donationibus multis ac prædiis aucta fuit et amplificata sedes Petri: nec aliter intelligenda quam scripsit Ludovicus II ad Basilium Orientis imperatorem epistola.

6° Clemens V, in Clementinâ: *Romani pontifices, de jurejurando*, docet à Romanâ Ecclesiâ emanasse jus et facultatem eligendi imperatorem. — Resp. cum doctissimo Tournely, emanasse quatenus consilio, adhortatione et suffragio Romanæ Ecclesiæ factum sit, ut ad quosdam jus illud transferretur, non autem id pontificiâ investitum est auctoritate: præterea Romanum ad pontificem, vi primatus, ac proinde jure divino delatam fuisse electionem imperatoris, ne Bellarminus quidem dixerit stantibus suis placitis, positâque distinctione directæ ac indirectæ potestatis.

His delibatis, jam ad ea accedendum est quæ uberiori explicatione indigeant.

Solvitur argumentum ex facto, seu factis Gregorii VII (1).

Henricus Germaniæ regum eo nomine IV, at imperatorum, nomine eodem (Henrici) III,

(1) Post hunc de Ecclesiâ tractatum quædam per modum appendix subjicientur ad conciliandam cum Gallicano sensu Ecclesiæ agendi rationem. Consulæ.

In flagitia omnis generis præceps impotentis succensus libidine, nefandâ obcecatus avaritiâ, tum etiam crudelitâ, sacrorum venditione, ecclesiasticorumque jurum usurpatione infamis, ed usque provecus est auctoriæ, ut habitâ Vormatiæ pseudosynodo, depositionem Gregorii VII aggressus fuerit, datisque præceperit litteris, ut summus ille pontifex sese abdicaret primatus dignitate, in easque condemnationem certatim clerus populusque Romanus incumberent. Sanam ad mentem eum utique revocare illum non posset Gregorius VII, ipsum excommunicavit; deinde spirituales transiens metas, è solio eum depellere tentavit, anno 1076. Prima hæc est quam tulit de illo imperatore sententia quæ his exorditur verbis: *Beate Petre Apostole*; decretum autem hæc habet: « Et idè ex tuâ gratiâ, non ex meis operibus, credo, quod placuit tibi et placet, ut populus christianus mihi specialiter commissus, mihi obedi. » specialiter pro vice tuâ mihi commissâ, et mihi tuâ gratiâ est potestas à Deo data ligandi atque solvendi in celo et in terrâ. Hæc itaque fiducia fretus, pro Ecclesiæ tuæ honore et defensione, ex parte omnipotentis Dei Patris, et Filii, et Spiritûs sancti, per tuam potestatem et auctoritatem, Henrico regi, filio Henrici imperatoris, qui contra tuam Ecclesiâ inaudita superbiâ insurrexit, totius regni Teutonicorum et Italiæ gubernacula contradico, et omnes Christianos à vinculo juramenti, quod sibi fecerunt, vel facient absolvo, et ut nullus ei serviat sicut regi interdicto; dignum est enim ut qui studet honorem Ecclesiæ tuæ imminuere, ipse honorem amittat quem videtur habere, et quia sicut christianus contempsit obedire, nec ad Dominum rediit, quem dimisit participando excommunicatis, meaque monita quæ pro salute suâ sibi misi, te teste, spernendo, seque ab Ecclesiâ tuâ, tentans eam scindere, separando, vinculo eum anathematizatis, vice tuâ illigo. » Hoc decreto suspensum duntaxat à regni administratione, non depositum Henricum contendit Natalis Alexander, dissert. 2 in hist. ecclesiasticam XI et XII seculi, artic. 4. Ille de opinione quidquid sit, princeps ille simulatâ penitentia absolutiorem à Gregorio VII consecutus est; eum deinde relapsam, atque delicta cumulantem, idem pontifex omni auctoritate privatum, latentibus omnibus voluit anno 1080, decreto quod incipit his verbis: *Beate Petre, princeps Apostolo-*

rum, et tu, beate Paule, doctor gentium, cujus decreti hæc referre sufficiat: « Confidens de iudicio et de misericordiâ Dei, ejusque piissimæ Matris semper Virginis Mariæ, fultus vestrâ auctoritate, sæpè nominatum Henricum, quem regem dicunt omnesque fautores ejus, excommunicationi subijcio, et anathematis vinculis alligo; et iterum regnum Teutonicorum et Italiæ, ex parte omnipotentis Dei et vestrâ, interdicens ei omnem potestatem et dignitatem illi regiam tollo, et ut nullus Christianorum ei sicut regi obediat, interdico, omnesque qui ei juraverunt, vel jurabunt de regni donatione, à juramenti promissione absolvo. »

Ex his omnibus istud conficitur argumentum: Henricum omni auctoritate spoliavit Gregorius VII, subditosque illius solvit à præstito fidelitatis juramento, imò prohibuit ne illi ut regi obtemperaretur; illas irrogavit poenas eadem potestate quâ principem illum ab Ecclesiæ communionem submovit, potestate scilicet clavium, ut declaratur ipsius decretis; eademque sententia pluribus in conciliis fuit approbata, nempe duobus Romanis ann. 1076 et 1080, præside Gregorio VII; Beneventano, sub Victore III; Placentino, Beneventano, Clamontano, sub Urbano II, Romano, sub Paschali II.

Resp. 1°, idque attentius pensandum est, ut observat doctissimus Bossuetus, « ad placandos Catholicos et hæreticos retundendos, de deponendis regibus nunquam canonem aut professionem ab Ecclesiâ fuisse editam, neque à quoquam aut concilio, aut etiam papâ pronuntiatum esse, ne quis negaret principes à pontificibus posse deponi, neque ab ullo doctore, ab ullo historico, ab ullo viro bono esse scriptum, hæreticum aut schismaticum fuisse quemquam, eo præcisè nomine quòd negasset reges a pontifice posse deponi. » Defens. cleri Gallicani, parte primâ, lib. 3, cap. 5. Quod hic generatim asseveratur, occasione datâ evolvendum curabimus, et suis astruendum momentis. Certè confirmari idem potest vel ipsius Gregorii VII agendi ratione. Henricum quidem excommunicavit, depositionemque voluit; at dogmaticâ nullâ definitione credendum fidelibus proposuit, Romano pontifici aut Ecclesiæ donatum esse à Christo, ut principes regali sede exturbarent, et vincula quibus obligantur subditi, abrumperent. Hinc anno 1102, eam Paschalis II habito Romæ concilio adversus Henricum eundem et ejus

assoclas, antecessoris anathemata renovaret, in hæreticis numerati sunt excommunicationis contemptores, præscriptaque hæc formulâ: *Anathematizo omnem hæresim, et præcipiè eam quæ statum præsentis Ecclesiæ perturbat, quæ docet et astruit anathema contemnendum, et Ecclesiæ ligamenta spernenda esse; promitto autem obedientiam Apostolicæ sedis pontifici domino Paschali, ejusque successoribus, sub testimonio Christi et Ecclesiæ, affirmans quod affirmat, damnans quod damnat sancta et universalis Ecclesiæ.* Hæc erant quæ solemnè illâ professione à schismaticis ad unitatem redeuntibus postularentur; hæc omnia in confesso sunt apud omnes Catholicos; ulterius prosilire, aut de regibus deponendis quidquam eâ in formulâ expromere, non passus est Spiritus veritatis. Hinc anno 1105, cum ageretur de reconciliando sodi Apostolicæ Henrico, præstitutum est quidem ut fateretur se injustè Hildebrandum esse persecutum, Guibertum ei injustè supposuisse, et injustam persecutionem in Apostolicam sedem et omnem Ecclesiam hæctenus exercuisse. Ut autem agnosceret, posse seculares principatus dari aut adimi pontificiâ auctoritate, non id ab ipso postulatum est.

Romanâ in synodo reverà sententiam depositionis in Henricum protulit Gregorius VII; at synodo non approbante ac definiente; id enim Romanis pontificibus consuetum est, ut quod approbante concilio statuerint, edicant hoc idem esse constitutum sacro approbante concilio; sexcenta hujusmodi exempla extant in collectione conciliorum: at in synodis Gregorii VII, nihil occurrit simile: non in illis episcopi interrogati sunt de rege deponendo, nec interpellatum iudicium; non decretum depositionis assensione suâ confirmârunt; à reclamando quidem abstinuerunt; quod pluribus de causis a consensu distinctis contingere potuit; tempore Gregorii VII id erat pervulgatum, et quasi generatim persuasum, Romanum imperium summi pontificis auctoritate translatum fuisse in Latinos; primum erat inde concludere ejusdem esse juris adimere urgente causâ, cujus fuisset conferre principatum; eâ ratione postea Arnulphus Lexoviensis episcopus, in concilio Turonensi, sub Alexandro III, è sacro suggestu sic perorabat: « Si ad veteres recurramus historias, certum est prædecessores ejus (Fridericus I) imperium non de alio jure quàm de solâ sanctæ Romanæ gratiâ percepisse; nihil igitur plus

« juris vindicare principes possunt, quàm quod « in eos contulit dignatio largientis. » Eâ incidente animis opinione, mirum videri non debet, tacuisse Romani Patres concilii, Gregorio VII sententiam depositionis contra Henricum pronuntiantem, qui summum illum pontificem tot contumeliis, tamque pernicaciter affecerat; non distemur, in hac sententiâ Gregorium VII de potestate clavium ita mentionem iniecisse, ut inde jus sibi adscriperit deponendi principes; verùm inde non sequitur, hanc pontificis illius opinionem probatam, definitamque fuisse Romanâ in synodo et fidelibus ad credendum propositam.

Henricum, etiam post memoratam depositionis sententiam, pro vero imperatore, non verè deposito habuerunt, Itali, Germani, Angli, Brabantii, Galli; tum qualiter in orbe christiano exceptum fuerit Gregorii VII, de exactione Henrici iudicium, testatur summus ille pontifex Epist. ad Germanos Epist. lib. 7, t. Conc. col. 228 : *Quotquot, inquit, Latini sunt, omnes causam Henrici præter admodum paucos, laudant ac defendunt, et perniciæ duritiæ ac impietatis circa eum me redarguunt. Absit injuria summo à pontifice egregiis alunde virtutibus commendato; verùm ex ipsius testimonio colligitur non fuisse approbatam nisi à paucis Henrici depositionem, quocumque titulo eam decreverit.*

Ab eodem pontifice, quæstionis de potestate exactorandi reges elucidationem rogavit Herimannus Metensis episcopus; multa congerit Gregorius VII in Epist. eundem ad episcopum, quæ salvâ tanti pontificis reverentiâ non multùm urgent; eorum præcipuis respondimus, afferendâ præcedentium objectionum solutione; de illis consuli possunt doctissimus Bossuetius, Defens. Cleri Gallicani parte primâ, lib. 4, sect. 1, cap. 8, et Natalis Alexander dissertatione secundâ in Hist. Ecclesiasticam undecimi et duodecimi seculi, art. 9.

Instabis : Gregorius VII aliique pontifices, qui clavium potestate deponi reges arbitrati sunt, si versarentur in errore, quò evaderet Romanæ indefectibilitas Ecclesiæ? Non unus aut alter duntaxat illam sibi attribuerunt auctoritatem, sed pontificum longa series, quamvis illam pauci adhibere tentaverint. — Resp. cum doctiss. Bossuetio loc. cit., l. 3, c. 5 : Qui hæc obijciunt, meminertint id quod est à Bellarmino aliisque magno consensu dictum, nempe accuratissimè discernenda esse, quæ Romanæ pontifices de facto jusserint, ab iis

quæ decreto edito facienda constituerint, neque etiam decretorum omnium parem esse rationem; longèque aliud esse, v. g., factum seu decretum Gregorii VII Henricum deponere aggredientis, aliud verò decretum de potestate deponendi principes, quod universæ Ecclesiæ probandum pontificiâ auctoritate proponeretur. Gregorio VII, ultra suæ auctoritatis fines, abducto alii opponuntur, præstandâ etiam virtute conspicui, quorum testimonia retulimus aut indicavimus, qui jura utriusque potestatis, spiritualis nimirum et temporalis, æquâ lance ponderantes, multò magis Ecclesiæ paci et Apostolicæ sedis venerationi hæc viâ consuluerunt, ita ut Otto episcopus Frisingensis, duodecimi seculi scriptor nobiliss., et Gregorius VII studiosissimus laudator, hæc de Henrico deposito dixerit : « Lego et relego Romanorum regum et imperatorum gesta, et nusquam invenio quemquam ante hunc (Henricum) à Romano pontifice excommunicatum, « vel regno privatum. »

Adnectandum obiter historicum istum de illâ excommunicatione verba facere, quæ humanæ etiam civilisque societatis vincula ferè omnia rescinderet : *Quâ separentur, inquit, principes ac milites ab imperatoris sui consortio simul et obsequio.*

Eò recidit summa responsionis ad factum Gregorii VII : nempe aut illum pontificem, nullum sibi attribuisse potestatem deponendi principes, neque à summo illo pontifice, neque ab alio propositum fuisse fidelibus decretum, quo adigerentur ad id genus potestatis contumendum; multò minùs tale prodidisse decretum, quod sit ab universali approbatum Ecclesiâ.

Solitur argumentum desumptum à depositione Friderici II, in concilio generali Lugdunensi, ab Innocentio IV.

Obijcies : Hoc saltem insigni facto probatur, virtute clavium depositum fuisse principem, consentiente universali Ecclesiâ, quam potestatis suæ aut ignorasse, aut prætergressam esse metas, catholicus nemo dixerit. Id elucescet simpliciter facti illius enarratione.

Fridericum II, imperatorem, jam iterato percusserat anathemate Gregorius IX, depositionisque sententiam contra eundem edidit anno 1239. Omnes, ut ait, *quæ et fidelitatis juramento tenentur, decernendo ab observatione juramenti ejusmodi absolutus, et firmiter prohibendo, ne sibi fidelitatem observent, donec fuerit vinculo*

excommunicatiois obstrictus. Legatos misit idem pontifex ad regem S. Ludovicum et Francorum baronagium, qui agerent de Roberto regis fratre ad in perium eligendo, quod quidem generosè abuerunt Franci; defunctis Gregorio IX et Cælestino IV, qui diebus duntaxat 17 pontificatum obtinuit, concilium generale convocavit Lugduni Innocentius IV anno 1245; praefuit ei maximus ille pontifex; adfuerunt præter cardinales, quorum dignitati ex rubei plei concessione novus tunc splendor accessit, patriarchæ tres, Constantinopolitanus, Antiochenus et Aquileiensis, episcopi quadraginta supra centum, Balduinus Constantinopolitanus imperator, Tolosanus comes, Thadæus de Suesâ imperialis cameræ iudex, Friderici imperatoris procurator, Christianissimi regis Ludovici IX, regis Angliæ aliorumque principum oratores Sententiam in Fridericum imperatorem tulit Innocentius IV, quatuor maxime propter crimina: primum, perjurii multiplicitatis, et violatæ pacis Ecclesiam inter et imperium sancti; secundum, vehementis ac penè evidentis de hæresi suspicionis; tertium, sacrilegii in captione et violentâ detentione cardinalium et aliorum antistitum perpetrati (qui ad concilium generale sub Gregorio IX Romanæ contendebant); quartum, læsæ pontificiæ majestatis, famosæ et pertervis contra Gregorium IX scriptis Epistolis, tum et urbium, castrorumque patrimonii S. Petri invasione, tyrannide in Siculos Romanæ vassallos Ecclesiæ, cui accessit accusatio de oppressâ in sacris præsertim electionibus, Ecclesiæ libertate. Ista præcipuè ob causas in Fridericum imperatorem sententiam edidit Innocentius IV, quæ incipit: *Ad apostolicæ dignitatis apicem*, cujus hæc decretoria verba: « Nos itaque super præmissis, et quàm pluribus aliis nefandis ejus excessibus, cum fratribus nostris, et sancto concilio deliberatione præhabita diligenti, cum Jesu Christi vices, licet numerili teneamus in terris, nobisque in beati Petri Apostoli personâ sit dictum: *Quodcumque ligaveris super terram, ligatum erit in cælis*, memoratum principem, qui se imperio et regnis, omnique honore et dignitate reddidit tam indignum, qui propter suas iniquitates à Deo ne regnet vel imperet, est abjectus, suis ligatum peccatis et abjectum, omnique honore ac dignitate privatum à Domino ostendimus, denuntiamus, et nihilominus sententiando privamus; omnes qui ei iuramento fidelitatis tenentur adstricti, à ju-

ramento hujusmodi perpetuo absolventes, auctoritate apostolicâ firmiter inhibendo, « ne quisquam de cætero, sibi tanquam imperatori vel regi, pareat vel intendat; decernendo quoslibet, qui ei deinceps vel imperatori aut regi, consilium vel auxilium præstiterint seu favorem, ipso facto excommunicationis sententiæ subjacere; illi autem ad quos in eodem imperio, imperatoris spectat electio, eligant liberè successorem. » Hanc legere est sententiam tom. 9 Concil., tum etiam in sexto decretalium, lib. 2, de Sententiâ et Re judicatâ, tit. 14.

Ex his omnibus sic potest disceptari: Sententiam depositionis in Fridericum imperatorem protulit Innocentius IV, *virtute clauum*; eâ quippe innixus quam ibi commemorat Christi promissione: *Quodcumque ligaveris in terris, erit ligatum et in cælis*, judicium pronuntavit, *præhabito maturo examine, cum Patribus concilii*; idipsum testificatur: *Cum fratribus nostris, inquit, et sancto concilio, deliberatione præhabita diligenti*, seu approbante concilio; hæc enim verba, *præsentem concilio*, non referunt nudam, et quasi neutram in partem inclinatâ voluntatē præsentiam, sed verum consensum, determinatamque approbationem; quod quidem pluribus evinci potest: namque 1°, si legitimâ auctoritate caruerit prolata in generali concilio, depositionis in imperatorem sententia, tali pro viribus obistere decreto ex quo imminabant gravissima Ecclesiæ pericula, debebant episcopi, cum teste Apostolo peccant, non solum qui malefaciunt, *sed etiam qui consentiunt facientibus*, Rom. 1, 32; attamen præhabita de tanto negotio diligenti deliberatione, ut dictum est, nullo modo reclamârunt episcopi, universalis Ecclesiæ personam sustinentes. 2° Depositionis sententiæ, non solum non obstitisse, sed suffragatos esse synodi Lugdunensis œcumenicæ præsules, testatur Matthæus Paris, monachus Albanensis, Anglus, percelebris & accuratæ fidei historicus, dum refert, Hist. Angl., quo mœreore angeretur Thadæus, cum affirmasset Innocentius IV, illa irrevocabiliter se observatum quæ contra Fridericum imperatorem statuerat: « Ejulans inquit, et flens (Thadæus) subintulit: Verè dies ista dies iræ, sicut antea dixerat, cum ad concilium plenum, omnes prælati candelas succensas inclinarent et extinguerent, excommunicatum imperatorem deponentes. » Qui excommunicaverunt, iidem omnes eundem pariter, et eadem auctoritate deposuerunt. Cum etiam narrasset Matthæus

Paris, chartæ quæ regni Anglicani libertatem fraderet, Londinensem episcopum Fulconem sigillum suum apposuisse, præeuntibus Anglicanis aliis episcopis, statim subjungit: « Simili et quoque modo cuidam amplæ chartæ, transcriptæ de verbo ad verbum, secundum chartam bullæ papali communitam, de sententiâ depositionis in Fridericum imperatorem latâ, apposuerunt omnes prælati signa sua, tam ad majorem roborationem, quàm memoriam rei sempiternam. » Imò Innocentius IV ipse, in colloquio cum S. Ludovico, sic cum allocutus est: « Ego, quoad vixero, stabo cum Franciâ, contra schismaticum Fridericum, quem damnavit (Ecclesia), et à culmine imperii generale concilium præcepitavit. » 3° Concilii generalis illa consensio ab aliis etiam renumeratur scriptoribus; de illo depositionis decreto sic loquitur monachus Paduanus lib. 5 Chronicorum « Innocentius papa residens in concilio, de assensu prælatorum et totius concilii, protulit contra Fridericum depositionis sententiam, justè pariter et constanter. » Guillelmus Nangius in Gestis Philippi III, « Fridericum imperatorem Romanum (et regem Siciliæ, Innocentius papa, propter suos excessus et culpas innumeras) indignum imperio et regno, omnique honore et dignitate, in concilio Lugduni, eodem sacro approbante concilio, reddidit. » Henricus de Knyghton, canonicus Leycestrensis, appellatis jam historicis omninò consonat: « Innocentius papa (de communi consilio totius concilii, ipsum Fridericum) terribili anathemate condemnavit, et exigentibus culpis suis ab imperiali dignitate deposuit. » Hæc igitur verba, *præsente concilio*, bullæ Innocentii IV præposita, nedum excludant, designant potius concilii Lugdunensis approbationem; hanc necessariò significant, cum inserantur postquam relatum est habitam esse ab Innocentio IV cum synodi illius episcopis diligentem deliberationem de criminibus Friderici auctoritate suâ, si excusari non posset, exuendi. Ideirò hæc verba, *præsente concilio*, usurpantur, pleno ut aspirante concilio ac solemniter prolatam esse intelligatur depositionis sententiam.

Denique sive tacuerit, sive expressè approbaverit concilium generale Lugdunense latam depositionis sententiam, periade est, ut advertavimus; nam *Ecclesia quæ sunt contra fidem aut bonos mores nec tacet, nec facit, nec approbat*.

Hesp 1°: Sunt et quidem insignes theologi,

qui verbis illis, *sacro præsente concilio*, totam elevari difficultatem existiment; quorsum enim inquirunt, insueta hæc in conciliis formula? Ipsâ in synodo Lugdunensi, quæ consentientibus gesta sunt Patribus, ea dicuntur decreta et facta *approbante concilio*; sic canone 13, de prohibendis usuris dicitur: *Præsents concilii approbatione sancimus*, etc. Porro *ejusdem concilii auctoritate sancimus, inhibemus*; can. 11, de Subsidio ad Constantinopolitanum imperium transmittendo legitur: *Ex communi approbatione statuimus*. Dicitur canone 16 de Tartarorum cursibus avertendis: *Sacro suadente concilio universitatem vestram monemus, rogamus et hortamur*. Canone 17, de parando terræ sanctæ auxilio: *Definientes sacro approbante concilio*, etc., de communi concilii approbatione statuimus. Mutatur formula ubi agitur de Friderici depositione, quarenam? nisi ut significetur, quædam in decreto versari, quæ Innocentio IV potius quàm concilio generali tribuenda sint.

Non hic arguendum ducimus ex horrore quem referente Matthæo Paris inquit prolatam in Fridericum sententiâ; commemorat excommunicationis sententiam, quam à Patribus concilii approbatam esse nemo diffitetur: *Talem sententiam excommunicationis*, inquit, *in pleno concilio, non sine omnium audientium et circumstantium stupore et horrore terribiliter fulguravit* (summus pontifex). Scriptoribus qui sententiam depositionis adscribunt ipsi concilio Lugdunensi, opponuntur scriptores, qui non concilio attribuerint, sed Innocentio IV; sic Guillelmus de Podio Laurentii in Chronico c. 47: *Ibi (Lugduni) deposuit (Innocentius IV) denique Fridericum ab imperio per sententiam definitivam*. Nicolaus Trivetius in Chronico ad annum 1245: *Venit in Gallias (Innocentius) et celebrans concilium in Lugduno, ipsum velut hostem Ecclesiæ priuando imperio condemnavit*. Ita etiam Albertus abbas Stadenensis in Chronico; Tritheimus abbas in Chronico Hirsaugensi ad ann. 1445. Hinc de solo pontifice, non de concilio conquirebatur Fridericus, ut constat ex ipsius Epistolâ ad regem, prælatos et barones Angliæ, quæ refertur à Matthæo Paris; tum ex similibus litteris quæ leguntur apud Goldastum.

At quid responderetur Matthæo Paris, ipsi etiam concilii Patribus, tribuenti depositionis sententiam? Vel in hoc capite deserendum erit historici illius testimonium, et strictè intelligenda hæc bullæ Innocentii IV præfixa et relata in actis concilii: *Sacro præsente concilio*, vel

dicendum erit, propter conjunctam cum depositione excommunicationem à Patribus concilii approbatam, illum putavisse, approbatam etiam esse ab iisdem ipsam imperatoris depositionem; temporibus enim illis apud multos obtinuerat præjudicata hæc opinio, per sententiam excommunicationis prohiberi subditos, ne excommunicato solitum impenderent obsequium, quo abnegato, imperandi jus ipsum nihil proficeret, ac veluti abrumperetur; opinionis hujusmodi exempla recensuit doctissimus Bossuetius, Defensione Cleri Gallicani, parte 1, lib. 3, cap. 4. Unum subjiciemus: Dodechinus abbas, Mariani Scoti continuator, de Stephano Alberstatensi episcopo sic loquitur: « Venerabilis episcopus vocato notario epistolam dictavit, in qua Henricum hæreticum et excommunicatum, ideòque nec regem dicendum comprobavit. »

Resp. 2°: Tametsi evinceretur depositio imperatoris Friderici consensisse et obsecundavisse Patres Lugdunensis concilii, non inde conficeretur id quod totius caput est controversiæ: non enim consequeretur Ecclesiæ datum esse à Christo, ut reges posset mulctare supremæ jacturâ potestatis. Fieri enim potuit ut à reclamando abstinerint concilii Patres, eâ retardati opinione quæ temporibus illis Romanos apud pontifices, multosque alios invaluerat, jus quoddam speciale Romano pontifici, in creationem imperatoris quæsitum esse et comparatum.

Sub Paschali II historicus Gotfridus Viterbiensis dicta hæc tribuit Romanis pontificibus:

Imperium dedimus, tu pauca dedisse videris.

Hinc profectum illud de imperatore Lothario inscriptum Lateranensi palatio:

*Rex venit ante fores, jurans prius urbis honores:
Post homo fit Papa, sumit quo dante coronam* (1).

Eò revocatur quod adduximus, Arnulphi Lexoviensis testimonium in Turouensi concionantis synodo, Friderici I prædecessores imperium non de alio jure, quam de solâ romanæ Ecclesiæ concessione percepisse. Haud multò post Innocentius III, lib. 1 Decret. tit. 6, cap. *Venerabilem*, declaravit jus et potestatem eligendi regem qui sit ad imperialem dignitatem promovendus, ad electores à sede Apostolicâ pervenisse, « quæ Romanum, inquit, imperium in personam magnifici Caroli à Græcis transiit ad Germanos, sed et principes reco-

gnoscere debent, et utique recognoscunt, sicut iidem in nostrâ recognovere presentia, quod jus et auctoritas examinandi personam electam in regem et promovendam ad imperium, ad nos spectat, qui eum inungimus, consecramus et coronamus. » Idem profectò sentiebat Gregorius IX, qui decretum Innocentii III suæ inseruit collectioni.

Post tempora concilii Lugdunensis, idem quoque persuasum habuerunt multi, quos inter eminet Clemens V; de cujus opinione constat ex cap. *Romani pontifices*, in Clementinis, de Jurejurando. Præterea qui regiam retinere auctoritatem indignum leges Palatinæ statuerunt illum fore principem, qui anno integra perstisset in excommunicatione, quod his verbis testatur Lambertus ad annum 1077: « Sed dies anniversarius, inquit, quo rex in excommunicationem devenerat, è vicino emincens, nullas accelerandi moras patiebatur, quia nisi ante eam diem anathemate solveretur, decretum noverat communi principum sententiâ, ut et causâ in perpetuum cecidisset, et regnum sine ullo deinceps remedio amisisset. » Illis inducti momentis, quæ in medio posita commovebant animos, Patres Lugdunenses potuerunt bonâ fide in mentem sibi inducere, posse summum pontificem imperatori nefario divinarum humanarumque legum contemptori imperium adimere. Innocentium IV fatemur arbitratum esse, hanc sibi potestatem divino etiam ipso jure obtigisse, cum in decreto contra Fridericum adhibuerit illam Christi promissionem: *Quodcumque ligaveris super terram, erit ligatum et in caelis*; verùm de potestatis illius origine, nulla fuit in Lugdunensi concilio agitata quæstio, nec ullâ in aliâ synodo discussa, nedùm expresso decreto definita fuerit.

Resp. 3°: Ut disserit Bossuetius, ad Ecclesiæ catholicæ fidem non pertinent quæcumque in conciliis ipsis generalibus, gesta sunt ac enuntiatâ; sed ea tantùm quæ decreto edito fidelibus credenda ac tenenda proponuntur, quod et Melchior Canus copiosè docet, et Catholici omnes uno ore consentunt. Defens. Cleri Gallicani, p. 1, lib. 3, c. 1. At de regum depositione dogmaticum decretum nullum, disciplinæ generalis nulla regula, fidelibus proponitur in concilio Lugdunensi: hujus ergo synodi Patres etiamsi, ut Innocentius IV, existimavissent datam esse divinitus pontifici reges ipsos exanctorandi potestatem, eaque præconceptâ opinione, decreto Innocenti IV

(1) Rodovicus, de gestis Friderici I.

Fridericum deponentis adhæssissent, quò latè pateat, non inde sequeretur hanc eorum sententiam quam definitione nullà, nullo canone sanxerunt, à fidelibus esse necessariò tenendam; non in deponendo Friderico censeretur universalem repræsentare Ecclesiam: meritò potuisset princeps ille quamvis legitime excommunicatus, dicere, quod reverà scripsit ad reges Franciæ et Angliæ, *Romano pontifici colatam à Domino plenariam in spiritualibus potestatem; nusquam tamen lege divinà, sibi vel humanà lege concessum, quòd transferre possit pro libito imperium, aut de puniendis temporaliter in privatione regnorum, regibus et principibus cogitare.*

Inst. contra tertiam hanc responsionem: Etiamsi catholicam ad fidem non ea omnia pertineant quæ leguntur in actis conciliorum generalium, repudiari tamen absque temeritate notà, interpretatio divini alicujus testimonii quam attulerint Patres œcumenicæ synodi; cum igitur illà Christi promissione: *Quodcumque ligaveris super terram, erit ligatum et in cælis*, utantur Patres Lugdunensis synodi, ad asserendam summo pontifici potestatem saltem indirectam, in ipsam regiam dignitatem, ad hærendum est illi interpretationi, et ab eà resiliere nefas.

Resp.: Quamvis de potestate in temporalia regum, idem quod Innocentius IV, cogitassent omnes synodi Lugdunensis episcopi, non ex eo colligitur illos adductam promissionis Christi expositionem attulisse, tanquam universalis doctrinam Ecclesiæ, et ab omnibus necessariò tenendam; nec eos voluisse definire, aut viam sternere ad definiendum, hunc esse proprium et genuinum verborum Christi sensum, traditione ex apostolicà manantem. Sed retentà quam induissent ante synodum opinione, ad eam accommodassent promissionis hæc verba: *Quodcumque ligaveris, quodcumque solveris*, ad conciliandam depositioni imperatoris auctoritatem, nullà de indirectà vel directà potestate in temporalia, præhabita in synodo quæstione; hinc valdè differret illa interpretatio ab expositione verbi divini vel scripti vel traditi, quam legere est in concilii Tridentini canonibus præviis, v. g., de Baptismo, de Confirmatione, de Eucharistià, etc.; quibus decretis viam sic parant ac præmuniunt.

Solvitur argumentum desumptum ex concilio Lateranensi IV, sub Innocentio III.

† Objecta nunc diluenda suscipimus quæ minus expressè, minus directè videantur Ecclesiæ

auctoritati, dominià personamque principum, in temporalibus subijcere; ordiri possemus ab iis quæ promuntur ex synodo generali Lateranensi III, sub Alexandro III; verùm hæc, ut patebit, faciliè explicabuntur, enucleatis quæ ad quartam Lateranensem spectant, habitam sub Innocentio III, anno 1215. Hujusce concilii can. 3, quod incipit: *Excommunicamus*, hæc reperiuntur: « Si dominus temporalis requisitus et monitus ab Ecclesià, terram suam purgare neglexerit ab hac hæreticà sceleritate, per metropolitanum et cæteros comprovinciales episcopos, vinculo excommunicationis innodetur; et si facere contempserit infra annum, significetur hoc summo pontifici, ut ex tunc ipse vassallos ab ejus fidelitate denuntiet absolutos, et terram exponat Catholicis occupandam, qui eam exterminatis hæreticis, sine ullà contradictione possideant, et in fidei puritate conservent, salvo jure domini principalis; dummodò super hoc ipse nullum præstet obstaculum, nec aliquid impedimentum apponat; eadem nihilominus lege servatà circa eos qui non habent dominos principales. » Eadem in synodo decernitur postea ut defensores et fautores hæreticorum, sint etiam infames, sint instabiles, nec ad testimonium admittantur nec ad hæreditatis successionem accedant. In concilio eodem œcumenico regibus supremisque principibus, eadem videntur pœnæ intentatæ quæ cæteris dominis temporalibus, quemadmodum istis indicatur verbis: *Eadem nihilominus lege servatà circa eos qui non habent dominos temporales.* Ergo reges ipsos dominio suo evertendi potestatem sibi vindicat synodus illa generalis: deinde si possit dominos minus principales ex possessione dimovere, quare urgente causà et ipsos principales à regni auctoritate dejicere non valeat? Si enim divinà institutione vergetur in temporalibus, propria et à Christo domino derivata Ecclesiæ potestas, non minùs ad principes quàm ad privatos extendetur, ut in spiritualibus, ita et in temporalibus, adhibita tamen quæ regni debetur dignitatè reverentià.

Resp.: Supremos ad principes non pertinent quæ commemoratæ sunt pœnæ, neque cæteros in dominos temporales, præfatà in synodo constituuntur, nisi consentientibus Ecclesiæque adjuvantibus, qui supremà in temporalibus auctoritate potiuntur. 1º Supremos ad principes non pertinent pœnæ quæ indicatæ sunt seu quales canone tertio illius synodi infli-

guntur; pœnas enim quæ odiosæ sunt ad reges extendi, nisi expressè ipsi designentur, nequaquam sinunt regia majestas et hæc regula juris: *Odia restringi, et favores convenit ampliari*. Similem ob causam, interdicti communis pœnâ in diœceses vel civitates latâ non perstringuntur episcopi, eoque non obstante, divina possunt obire officia, nisi hoc ipsum eis fuerit expressè prohibitum, sicut statuit Lateranense idem concilium, canone 53, *in favorem episcoporum*. In Constitutione datâ Paduæ, anno 1225, Fridericus II verba ipsa tertii canonis, Lateranensis quartii transcripsit; sibi que, quod ad eos attinet, *qui non habent dominos principales*, idem sibi tribuit quod synodus illa pontifici; eorum autem nomine, intelligere non potuit reges, principesque supremos qui ditiones suas fiduciario jure ab imperatore non obtineant, sed solum imperii *beneficiarios, seu fiduciarios* (vassaux, feudataires), alios quippe terris suis privare non poterat.

Itaque eorum nomine, *qui dominos temporales non habent*, significari à concilio potuerunt, tum ii qui ditiones suas ab Ecclesiâ solâ, beneficiario jure impetrârunt, tum etiam illi qui terras possident ab omni functione, seu præstatione officii immunes ac liberas, ratione quarum, nec fidem, nec hominum (*foi et hommage*) nec aliam servitutem debeant. Quia Ecclesiæ fiduciarii, auctoritate Ecclesiæ, dominiis suis orbari poterint, perduelles si fuerint, non ambigunt; cæteri autem hoc pœnarum genere, annuentibus principibus et patrocinantibus Ecclesiæ affici potuerunt, eam spiritualibus pœnis, si perturbandâ Ecclesiæ et regni pace non revocarentur.

Adfuerunt concilio Lateranensi oratores Friderici II, Henrici imperatoris Constantinop., Philippi Augusti, regis Christianissimi, Joannis Jerosolymitani regis, Andreæ Hungariæ, Joannis Angliæ, Hugonis Cypri, Jacobi Arragoniæ; canonem tertium supra relatam, tacito saltem consensu comprobârunt, intercessuri procul dubio, si dominorum suorum majestatem aut jura læderet.

Sanè, ut animadvertit doctissimus Bossuetus, passim statuitur in imperatorum regumque *authenticis et capitularibus*, ut qui hæc et hæc fecerit, sacro ordine deponatur, excommunicetur, in pœnitentiâ redigatur: quæ nihilominus canoam præsidio constituta esse intelligimus, tametsi non id semper sit enuntiatum; multa etiam à regibus de Ecclesiis sancita sunt, quæ in canonibus vix ac ne vix

quidem invenire possumus: consensu Ecclesiæ valere illa quæ in spiritualibus versantur, intelligendum est; sic ecclesiasticis cum in synodo miscetur civilia, aliquot in canonibus, haud minus secerni oportet quæ auctoritati Ecclesiæ per se competant, ab his quæ à civili potestate mutuatur sancto et optabili fœdere.

Comitatum Tolosanum, et alias terras Simoni comiti Montis Fortis, per Innocentium III et generale concilium fuisse adjudicata, testantur historici, quos inter Petrus de Valle-Cernaii Hist. Albigenium, capite 83. — Eaque translatio domini quomodò facta sit, rectè exposuit Rigordus, de Gestis Philippi Augusti: « Per hæc, inquit, tempora (anno 1215 Simon comes Montis Fortis factus est comes Tolosanus, papâ Innocentio procurante propter hæreticam pravitatem Albigenium, et propter apostasiam Raymundi comitis Tolosani. » (Apud Duchesium, tom. 5 Hist. Franc. scriptorum.) *Verba memoratu digna*, inquit Bossuetus: papa enim *procurat*, rex verò concedit, et tamen pontifici omnia tribuuntur, quòd in causâ Religionem atinente, reges omnia delata ipsi vellent.

Factum istud operæ pretium est aliquantulum evolvere: belli sacri adversus Albigenes directionem Innocentio III, quò fuerat auctore susceptum, permiserat Philippus Augustus, difficillimis tum aliis implicatus bellis: auctoritate igitur principis, cui subiacebat jure feudi comitatus Tolosanus, bellatum est cum Albigenibus. (Hujus rei testis est Petrus de Valle-Cernaii, cap. 82.)

Accedit quòd se suaque subjecerat sedis Apostolicæ judicio comes Tolosanus; septem castra pro securitate tradiderat Miloni summi pontificis legato, quodque videtur inprimis observandum, Arragonum regi, interpositâ jurisjurandi religione, se ditionesque omnes suas obstrinxerat, ut si opus esset, cogi ab eo posset ad obtinendum Ecclesiæ, idemque præstiterat comes Fuxii et Convenarum (de Foix et de Comminges) et Gasto de Bearnò; hæc leguntur in Tolosani comitis juramento: « Tradentes vobis etiam, et in vos, eosque qui locum vestrum tenuerint, transferentes corporalem possessionem locorum omnium, et jura omnia, seu rationes, plenâ jurisdictione ac potestate, tali modo quòd tam in personis nostris, quam in omnibus nominatis, voluntati domini papæ et mandato possitis obtemperare et satisfacere, et cogere cum

« effectu nos, si orbe proni et acclives ad mandatum ejus prosequendum, quod Deus avertat, noluimus adesse. »

Ad Lateranense concilium anno 1215 Raymundus Tolosanus comes, et filius ejus, et comes Fuxii accesserunt *supplicaturi concilio, pro recuperatione terræ suæ*, quam perdididerat, divinâ disponente censurâ, suffragante auxilio signatorum : ita refert Petrus de Valle-Cernuâ ; scriptor idem enarrat quanto lætitiæ sensu, quàm ingenti populorum applausu, exceptus fuerit in Franciâ comes Montis Fortis, cum de prælatorum terræ Albigenis, et baronum suorum concilio perrexit ad regem, ut ab eo terram reciperet, quæ ipsi jure feudatorio mancipata erat ; tùm subjungit : « Post jucunda verò gratæ familiaritatis colloquia, rex investivit comitem, et confirmavit Ducatum Narbonæ et Tolosæ ei et hæredibus ejus ; totam etiã terram quam in feudo ejus acquisierant cruce signati contra hæreticos et defensores eorum. »

Ex his quæ hactenus exposita sunt, colligitur quæ ratione intelligendum sit Lateranense concilium generale tertium sub Alexandro III, caput 27 ; eo in canone, de Alligandis hæreticis eorumque ex stirpe Brabantianis, aliisque nulli parentibus ætati aut sexui, et *omnia more paganorum vastantibus*, statuitur, « ut qui eos conduxerint, vel tenuerint vel foverint per regiones, in quibus taliter debacchantur, in dominicis et aliis solemnibus diebus, per ecclesias publicè denuntientur ; et eadem omninò sententiã et pœnã cum prædictis hæreticis habeantur adstricti, nec ad communionem recipiantur Ecclesiæ, nisi societate illã pestiferã et hæresi abjuratis ; relaxatos autem se noverint à debito fidelitatis et hominii, ac totius obsequii, donec in tantã iniquitate permanserint, quicumque illis quocumque pacto tenentur annexi. »

Talem verò absolutiõnem ab Ecclesiã concessam ne existimes subditis principum supernorum, si fortè in hæresim lapsi essent, aut hæreticis fœderati, inquit opportunè Natalis Al. vander : hanc absolutiõnem speciem canon objectus non attingit, sed de dominis subalternis oppidorum, pagorum aut castrorum, seu de toparchiis, intelligi debet, quos tamen sacra synodus suis toparchiis, dominis et bonis non privat, vel eorum subditos à debito fidelitatis et domini absolvit, nisi accedente consensu et auctoritate principum et dominorum principalium quibus ipse jure feudi sunt ob-

noxii : declarat et judicat quid mereantur, et quas ipsi pœnas pro meritis infligere debeant principes, quibus mandavit Deus temporalem malefactorum vindictam. Id planè significatur his verbis : « Confiscenturque eorum bona, et liberum sit principibus hujusmodi homines « subjicere servituti. »

Idem probatur canone 24 contra eos qui Saracenis arma subministrant, aut in piraticis eorum navibus nauceros agunt : « Tales igitur « à communionem Ecclesiæ præcisos et excommunicationi pro iniquitate subjectos, et rerum « suarum per seculi principes catholicos et « consules civitatum privatione mulctari, et « capientium servos, si capti fuerint, fore censemus. »

Ipsius capituli 23 concilii Lateranensis tertium initium decernitur ex epistolâ 93 S. Leonis, in quâ dicitur : « Licet ecclesiastica disciplina « sacerdotali contenta judicio, cruentas non « efficiat ultiones, catholicorum tamen principum constitutionibus adjuvatur. »

Sollicitur argumentum desumptum ex conciliis Constantiensi et Basiliensi.

Objicies : Jus et potestatem deponendi principes apertè sibi vindicavit concilium Constantiense œcumenicum ; satis sit referre quod decrevit sessione 14 : « Item sacrosancta synodus statuit, ordinat et definit, quòd quæcumque persona concilii, cujuscumque status, gradus, ordinis aut præminentie existat, ab hoc sacro concilio deinceps, sine licentiã concilii, vel ad hoc deputandorum recesserit ; et quæcumque concilii, aut quævis alia persona, ipsum concilium quolibet modo perturbaverit, etc., perpetuò sit infamis, omnique dignitate, honore, statu, officio et beneficio ecclesiasticis et secularibus, etiam si imperialis, regalis, cardinalatus, aut pontificalis existat, ipso jure privata, spe promotionis omninò sublata, nec aliqua ei aperiatur janua dignitatis, aut honoris ecclesiastici aut mundani. » Sessione 24, in duccm Austriæ Fridericum, qui bona Tridentinæ Ecclesiæ invaserat, pœnas privationis et inhabilitatiõnis, in constitutione Carolinã contentas decernit. Indirectam ergo saltem potestatem attribuit sibi concilium Constantiense, principes ipsos nimirum è honorum suorum possessione et dominio deturbandi, quando id postulant rerum adjuncta et causa Ecclesiæ.

Resp. 1º : Non ea fuit mens concilii Con-

stantiensis, ut privandos dominis ac potestate principes, allisve temporalibus pœnis coercendos, quasi per auctoritatem clavium susci- peret; quis enim, v. g., putaverit judicasse synodum generalem id sibi divinitus esse do- natum, ut proprio jure ipsum imperatorem sive consentientem, sive reluctantem traderet carceri? quod in sessione 15 indicatum videretur his verbis : « Sacrosancta synodus Con- stantiensis præcipit et mandat sub pœnâ ex- communicationis latæ sententiæ, quam con- tra venientes vult incurrere ipso facto et sub pœnâ carceris duorum mensium... Ne ali- quis cujuscumque status, ordinis, præmi- nentiæ aut conditionis fuerit, etiamsi impe- riali, regali, cardinalatûs, archiepiscopali aut episcopali dignitate, in hâc præsentii sessione, ipsam sessionem, seu pronuntian- tes et loquentes in eâdem perturbet, mur-uret, impediât, et quemvis strepitum voce vel manibus, aut pedibus faciat. » Imperatorem, quem præter nullus aderat in præd. cîâ sessione supremus princeps, quis valuisset vel invitum ad pœnam carceris adigere? Eâdem in sessione sancta synodus in sententiâ contra Joannem Hus editâ ipsum, « attento quòd Ecclesia Dei non habeat ultra quid ge- rere debeat, iudicio seculari relinquere, et et curiæ seculari relinquendum fore decer- nit. » Pœnas temporales in Joannem quare decernere ipsa non potuisset, si gladii tempora- lis jus haberet, ratione peccati et inprimis hærescos?

Decreta concilli defenderunt pro viribus, qui condendis illis operam contulerint doctissi- mi theologi, ab adscribendâ Romano pontifi- ci et episcopis, potestate directâ aut indirectâ deponendi reges ipsos longè alieni; tales fue- runt Petrus de Alliaco in præmio libri de Ecclesiæ auctoritate scripto, concilio in Con- stantiensi, anno 1417; Gersonius lib. de Po- testate ecclesiasticâ, consideratione 12. Reclamâssent profectò principum oratores, qui toto ex orbe christiano ad synodum confluerant : quâ igitur potestate, quo jure pœnas tempora- les constituit synodus Constantiensis? Eas quidem decrevit proprio jure in feudatarios Ecclesiæ, in alios verò, consensu et auctoritate supremorum, quibus subjacebant, principum.

Quòd non semel temporalibus pœnis feuda- rios Ecclesiæ multandos censuerit, et mul- taverit hoc expresso nomine synodus Con- stantiensis, pluribus comprobari potest : v. g., in sessione 41, decernitur incurrenda ipso

facto excommunicationis sententiâ in eos qui bona Romanum in pontificem electi usurpave- rint et occupaverint. Statuitur insuper ut « omni officio, beneficio, privilegiis ac digni- tate ecclesiasticâ et mundanâ, feudisque et rebus aliis, si quæ, aut quas in Romanâ vel aliis Ecclesiis obtinebit, sit privatus. » Idem confirmatur constitutione Martini V, quæ inci- pit : *Inter cunctas*, quâ sacro approbante con- cilio contra Hussitas hæreticos et eorum fau- tores cujusque dignitatis, præeminentiæ, gra- dûs, ordinis et conditionis, ne regibus quidem exceptis, decernitur privatiô dignitatum, per- sonatum et officiorum, aliorumque benefi- ciorum ecclesiasticorum, ac feudorum quæ à quibusque ecclesiis, monasteriis, ac aliis locis ecclesiasticis obtinent : illos autem inter feu- datarios Ecclesiæ recensentur nonnulli principes. Talis autem subjunctio neque à jure divino emanat, ut patet. neque limites excurrit feudorum naturâ et conditione præ- stitutos.

Quod verò pertinet ad principes qui ne titulo quidem feudatario, Ecclesiæ in temporalibus subiaceant, dicendum est, temporales quæ in synodo Constantiensî intentantur pœnæ sup- prenis ipsis principibus, eorum decerni inter- posito consensu expresso vel tacito, cum suos quisque per oratores adesse, et Ecclesiæ hoc providere censerent. Quò magis pœnæ qua- dam in concilio propositæ supremam videantur dedecere majestatem, ut incarcerationis pœnæ in ipsum imperatorem constituta, si loquentes in synodo ipse perturbavisset, eò magis testatum voluerunt, quantum ab impe- diendâ concilli ordinatâ celebratione abhorre- rent, nihil tale unquam proposituri, nisi an- nuente religiosissimo imperatore.

Denique quod spectat ad insignes nobilitate et auctoritate viros, supremis tamen subditos principibus, rectè concipitur, quâ ratione freta imperatorum et regum subsidio, poterit Ec- clesia, temporalis etiâ sanctione, illos in ordi- nem cogere, et in officio continere : hunc in finem sessione 14 synodi Constantiensis, legi- tur hoc titulo, *quòd imperator del operam ut concilium sit tutum* : « Sacrosancta synodus exhortatur invictissimum principem, domi- num Sigismundum Romanorum et Hungariæ regem, quatenus placeat patentes litteras sub suæ majestatis sigillo dare et omnibus prin- cipibus, vassallis et subditis sacri imperii, et præsertim civibus et incolis civitatis Con- stantiensis, præcipere et manare, quòd

manu tenebunt et defendent prædictum concilium.)

Ex adductis principiis ac responsis, haud operose intelligi potest, nihil ex concilio Basileensi, nihil ex concilio Tridentino, nihil ex quibusdam factis quæ, ut dicta non iterentur, prætermittenda duximus, exprimi posse, quod directam vel indirectam suadeat in regum dominium vel alia temporalia, summo pontifici et episcopis collatam esse à Christo potestatem.

Sectionis quintæ secunda pars.

DE ECCLESIASTICA POTESTATE IN CONSTITUENDA SANCTAQUE DISCIPLINA.

Quæ ad morum principia, regulasque innixas rerum naturæ aut divinæ revelatione pertinent, ea, ut liquet, in dogmatibus numerantur, nec in his versatur, jam tractanda quæstio, sequentibus comprehensa capitibus: 1° utrum verè jurisdictione polleat Ecclesia; 2° utrum propriè dictas leges condere valeat; 3° utrum suo in genere sit suprema, et à Deo solo pendeat auctoritas Ecclesiæ; 4° cui aut quibusnam ex divinâ institutione competat; 5° utrum à obstringendam conscientiam indigeat fidelium consensu.

CAPUT PRIMUM.

UTRUM VERA JURISDICTIONE ECCLESIA POLLEAT.

Quamvis diversimodè tum à theologis, tum à jurisconsultis usurpetur *jurisdictionis* nomen, hinc eo nomine intelligimus potestatem quæ dicitur *coercitiva*, quæ nempe pro diverso delictorum genere, violatores legum puniantur et coerceantur. Spontè profitemur ecclesiasticæ jurisdictionis quasdam partes non esse à jure divino profectas, sed à beneficentiâ et pietate principum; talis est potestas vim aliquam externam, et temporales quasdam pœnas ad frangendam contumaciam adhibendi, lite cadentes impensis mulctandi, reos comprehendendi et tradendi in custodiam; sunt pariter causæ quæ solâ ex concessione secularis auctoritatis, ecclesiasticum ad tribunal deferuntur. Hæc adscititia, et divinæ institutioni extranea jurisdictione quibusdam in regionibus latè patet quàm in aliis; nec eodem in regno isdem semper circumscripta fuit limitibus; at probandam suscipimus aliam vigere in Ecclesiâ jurisdictionem divinitus sibi collatam, et suæ in hærentem constitutioni; quæ suam intra ordinem, videlicet in spiritualibus pœnas etiam decer-

nere valeat non ad solum interius, seu conscientiæ forum pertinentes.

CONCLUSIO. — *Jurisdictionem veram et divinitus acceptam obtinet in spiritualibus Ecclesia.*

Probatur 1° ex Scripturis. Math. cap. 13 hæc referuntur verba Christi Domini: *Si autem peccaverit in te frater tuus, vade et corripue eum inter te et ipsum solum: si te audierit, lucratus eris fratrem tuum; si autem te non audierit, adhibe tecum unum vel duos, ut in ore duorum vel trium testum stet omne verbum: quod si non audierit eos, dic Ecclesiæ, si autem Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut ethnicus et publicanus.* Ibi designatur vera et propriè dicta jurisdictione, ubi observantur accusator, testes, prolatum à legitimo giudice iudicium, irrogataque pœna, propositum ad finem accommodata; porrò hæc omnia occurrunt allato in testimonio: accusator, ille scilicet qui injustè læsus est; testes, quos inducit ad interpellandum reum; iudices, quos adit dirimendis id genus litibus præpositi; inflicta pœna: contumacem præcipitur eo loco haberi qui apud Iudæos habebantur publicani, et apud omnes supremi nominis cultores, ethnici hæc, ut perspectum est, non referuntur ad forum *pœnitentiæ*: in eo quippe non alius præter pœnitentem requiritur accusator ac testis.

Divini Filii instituti certiores advocari nequeunt interpretes ipsismet Apostolis; donatum sibi à Christo idoneam jurisdictionis potestatem, usu ipso comprobârunt: nonne hæc fretus gentium Apostolus Corinthium quemdam ob incestas condemnandum nuptias curavit, eamque condemnationem Corinthiis declarandam ut à communione hominis tanto scelere iniquitati abstinerent? *Ego, inquit, absens corpore, præsens autem spiritu, jam judicavi ut præsens eum qui sic operatus est, in nomine Domini nostri Jesu Christi, in adere hujusmodi Satanæ in interitum carnis, ut spiritus saluus sit in die Domini nostri, 1 ad Corinth. cap. 5.* Idem Apostolus de duobus aliis sentibus hanc edidit sententiam: *Ex quibus est Hymenæus et Alexander, quos tradidi Satanæ, ut discant non blasphemare.* Iste Scripturæ locis haud obscurè significatur excommunicationis pœna, quæ ad reum tum plectendum, tum emendandum suæpæ naturâ ordinatur; præter pœnam hanc judiciariâ illatam potestate, aliam insuper at superatutalem plerique agnovère interpretes, in prædicto Apostoli testimonio: reum tradidit Satanæ variis palam divexandum modis, ad incutiendum salutiferum omnibus metum.

Adeo persuasum erat Apostoīs, veram sibi auctore Christo imperatam esse jurisdictionem, ut formam iudicii prescribat discipulo Timotheo divus Paulus: *Adversus presbyterum, inquit, accusationem notū recipere, nisi sub duobus aut tribus testibus*, ad Timoth. cap. 5, v. 19. Titum etiam sic admonet: *Hæreticum hominem, post unam et secundam correptionem, detrita*, ad Titum, cap. 3, vers. 10: quæ admonitio excommunicationem, seu separationem à societate fidelium, man festè indicat. Ad confirmandam hanc iudiciariam auctoritatem, spectant ista quoque ejusdem Apostoli pronuntiata: *In promptu habentes ulcisci omnem inobedientiam*, 2 ad Corinth. cap. 10, v. 6. *Ideb hæc absens scribo, ut non præsens durius agam, secundum potestatem quam Dominus dedit mihi in ædificationem, et non in destructionem*. Ibid. cap. 13, v. 10. Nec prætereundum videtur quòd auctor esset libri (de Itineribus Pauli et Theclæ) et confesum se hoc Pauli amore fecisse, è loco excidisse, (de Scriptoribus ecclesiasticis in Lucam.)

Probat̃ur 2º ex constanti traditione: accuratè Tertullianus in Apologetico exhortationis et suasionem secernit ab excommunicationis vœnâ, quam divinam vocat censuram, obstatinât peccantibus inurendam: « *Ibidem* (in conventibus fidelium) inquit, etiam exhortationes, castigationes et censura divina: nam et iudicatur magno cum pondere, ut apud certos de Dei conspectu; summumque iudicii præiudicium est, si quis ita deliquerit, ut à communicatione orationis et conventûs et omnis saneti commercii relegetur. » Apoieg. cap. 59. Latis hæc auctoritate iudicis referatæ sunt S. Cypriani epistolæ; inter alias epistolâ 23 hæc reperire est: « *Si quis immoderatus et præceps sive de nostris presbyteris et diaconis, sive de peregrinis ausus fuerit ante sententiam nostram communicare cum lapsis, à communicatione nostrâ arceatur, apud omnes nos causam ducturus temeritatis suæ, quando in unum permittente Domino convenimus.* »

Postquàm adnotavit S. Augustinus, Mosacâ in lege, gladio in multos esse vindicatum, statim subjicit, lib. de fide et operibus, cap. 2: « *Quod utique, degradationibus et excommunicationibus significatum est esse faciendum in hoc tempore cum in Ecclesiæ disciplinâ visibilis fuerat gladius cessaturus.* » Deinde

quosdam revincit qui instituendæ disciplinæ potestatem, solo docendi et admonendi munere terminarent, « *quamdam perversissimam caritatem præpositis tribuentes, ut ad eos non pertineat, nisi docere quid cavendum, quidve faciendum sit, quodlibet autem quæque faciat, non curare.* »

Vide S. Chrysot. homil. 11 in primam Epist. ad Corinth.; S. Gregorium in epist. ad episcopum Larissæum. Quot factis emicat in Ecclesiæ annalibus, ejusdem in pœnis decernendis iudictio! Marcion ab ipso patre suo ecclesiastica disciplina: studiosissimo episcopo excommunicatus est; Paulus Samosatensis, nefariis pervercæter implicatus erroribus, nonne fuit à sede suâ dejectus in synodo Antiochenâ seculo tertio, anathemate quoque percussus? Eadem auctoritate, eodem seculo, suis pariter sedibus deturbati, tum sectorator Novatiani Marcianus, tum quòd idolis immolasse dicerentur, Basilides et Martialis Hispanenses episcopi. Alia innumera in monumentis ecclesiasticis exhibentur exempla quibus conspicuum se fecit pœnis injungendis ecclesiastica iudictio; hæc maximè in conciliis, sive generalibus, sive particularibus prodiit, suo disertè nuncupata nomine:

In concilio Lugdunensi primo generali sub Innocentio IV. ita statuitur: « *Interdicti vel excommunicationis sententias latis ab officialibus archidiaconorum, seu quibuslibet aliis jurisdictionem habentibus, suffraganeorum Rhemensis Ecclesiæ subditis, Rhemensis archiepiscopus, et ejus officiales (omissis ipsis excommunicatophilis) non relaxent, salvâ contrariâ super hoc consuetudine, si quam habent.* » Concil. tom. 11, parte 1. In concilio Constantiensi prescripti sunt Wiclefi et Joannis Hus potestatem Ecclesiæ impugnantium articuli, ejusdemque synodi confirmandis definitionibus Martinus V. inter alias litterato in fide suspecto proponendas quæstiones, sciscitari jubet, « *utrum credat auctoritatem jurisdictionis pape, archiepiscopi et episcopi in solvendo et ligando esse majorem auctoritate simplicis sacerdotis.* » Quod intelligendum est tum de foro interno, tum de externo, in quo, ut ostendetur, nihil auctoritatis jure divino simplices habent sacerdotes. In concilio Basileensi, dum præscribitur ut singulis decenniis, generalia celebrentur concilia, præcipitur sedulo inquiri, quomodo episcopi in rebus ad eorum jurisdictionem et administrationem spectantibus se gesserint: habetur quidem mentio de ipsorum jurisdictione in tempora-

bus, quod de concessione principum exponendum est. Concilium Tridentinum vetat ne legati etiam de latere, non solum episcopos (in causis matrimonialibus aut criminalibus), impedire, aut aliquomodo eorum jurisdictionem iis præripere aut turbare non præsumant, sed nec etiam contra clericos aliasve personas ecclesiasticas, nisi episcopo prius requisito, eoque negligente procedant. » Sess. 24, cap. 20, de reformatione.

Non minus disertis verbis enuntiatur et commendatur particularibus in conciliis jurisdictione ecclesiastica: inter alia, sic admonet concilium Colonienſe II: « Ecclesie igitur sunt claves istæ ligandi atque solvendi datæ, quas non ab hominibus, sed à Christo accepit, ut absque divinæ auctoritatis contemptu contemni non possint; quapropter Christus præcipit, ut eum qui Ecclesiam jus dicentem non audierit, pro ethnico habeamus et publicano: tanta est ecclesiasticæ jurisdictionis vis et potestas; hæc coercentur obstinati in sceleribus, pernicaces, rebelles, flagitiosi et contumaces. »

En origo divina ecclesiasticæ jurisdictionis ac potestatis obstinatos coercendi pœnis ad ejus naturam accommodatis. Verbis æquè significantibus eloquitur concilium Cameracense: « Nihil dubitandum est, duplex esse forum ecclesiasticum à Christo, nomine clavium nobis insinuatum: alterum sacramenti Pœnitentiæ, quod propriè ad conscientiam spectat, in quo reus non nisi ex propriâ confessione solvitur et ligatur; alterum verò jurisdictionis et regiminis externi, in quo reus non solum ex propriâ confessione, sed etiam per testes convincitur et iudicatur, quo judicio publica delicta corriguntur et puniuntur, ne per ea homines ab æternâ beatitudine secludantur, sed ad vitam æternam perveniant, » tom. 15 Concil. anno 1565. In concilio Burdigalensi hæc habentur, t. 15 Concil. an. 1583: « Sacrarum litterarum monumentis duplicem à Deo institutam esse potestatem et jurisdictionem constat; secularem nimirum et ecclesiasticam: quando igitur jurisdictione ecclesiastica sejuncta est à potestate seculari, cavere debent clerici, ne secularibus se immisceant causis. »

Consulantur etiam concilia August. (d'Ausbourg), anno 1518; Bituricensis anno 1528; Rhodomagense, anno 1581; Rhemensis, anno 1585; Tolosanum, anno 1590; Narbonense, anno 1609.

Marsilius de Paduâ doctrinam, instaurare ipsam canantibus Lutheranis et Calvinistis, strenuè reprobavit celebratum anno 1528 concilium Senonense, asseruitque, prælatis Ecclesie exteriori potestatem competere *jure divino*, quo Ecclesia conceditur *leges ad salutem condere fidelium, et in rebelles legitimâ censurâ animadvertere*. Eandem doctrinam proscripserat anno 1527 Joannes XXII; eandem tres post annos damnaverat sacra facultas Parisiensis, quæ quidem errores non absimiles Marci Antonii de Dominis profligavit anno 1617, cujus damnatas inter propositiones, hæc erat: « Sciant etiam de jure divino veram jurisdictionem in Ecclesiâ nullam esse, sed totam charitate regi. »

Concilia planè consentiunt comitia Cleri Gallicani; in comitiis generalibus anni 1606: « La jurisdiction spirituelle établie dans l'Eglise, est tellement nécessaire au régime des âmes, que sans elle le gouvernement et maintien d'icelles ne peut subsister. » In comitiis anni 1645: « S'il est certain par les témoignages exprès de l'Écriture sainte, que l'Eglise a un tribunal et une jurisdiction ès choses extérieures qui concernent le salut. » Consulantur etiam comitia anni 1655, 1656, 1681, 1728.

Probatum 5° ex testimonio theologorum et canonistarum: in prædicandam Ecclesiam in foro etiam externo jurisdictionem convenire theologos ita constat, ut illorum hic seriem supervacaneum foret atterere: aliquos exempli causâ satis est appellare, et illos ex Gallicanis advocabimus. Petrus de Alliaco enumerandis quæ Christus in Apostolos contulerat, potestatis generibus dixit: « *Quarta est potestas judiciariæ correctionis in foro exteriori, per quam timore pœnæ peccata corriguntur, præcipuè quæ sunt in scandalum Ecclesie, et hæc data est ibi: Si peccaverit in te frater tuus, etc.* » De Ecclesie Auctoritate tom. 1, lib. 3. Petri de Alliaco celeberrimus discipulus Gerso de potestate ecclesiasticâ, consideratione quartâ, « propriè verò, inquit, dicitur jurisdictione, facultas, seu potestas propinqua dicendi vel sententiandi jus in alterum etiam invitum, et hæc duplex, dum dixit Petro vice omnium: *Si peccaverit in te, etc.* » Illustrissimus Bossuetius, lib. 7 Variationum, num. 76, sic conqueritur de attritâ infausto schismate ecclesiasticâ potestate: « Tous ces attentats étoient fondés sur la maxime dont le parlement d'Angleterre s'étoit fait un nouvel article de foi, qu'il n'y avoit point de juridi-

« ction, soit séculière, soit ecclésiastique, qui
 « ne dut être rapportée à l'autorité royale
 « comme à sa source. » *Tùm Defensione De-*
clarat. cleri Gallicani parte secundâ, lib. 44,
cap. 2: « Habent episcopi omnes à Christo, ut
« docendi cathedram, ita virgam coercendi et
« ligandi auctoritatem. »

Ex canonistis quosdam similiter tanto ex
 numero seligemus : Bouchel, *Bibliothèque cano-*
nique : « Il y a deux puissances en ce monde
 « par lesquelles il est gouverné, la spirituelle
 « et la temporelle : la spirituelle est le sacer-
 « doce, hiérarchie, ou état ecclésiastique qui
 « administre les choses divines et sacrées ; la
 « temporelle est l'empire, la monarchie, ou
 « l'état politique : chacune d'elles a son objet
 « séparé : *Ut reges præsent in causis seculi, ita*
« sacerdotes in causis Dei ; chacun a son pou-
 « voir distinct : *Regum est corporalem irrogare*
« pœnam; sacerdotum spiritualem inferre vindi-
« ctam ; bref, chacun a son outil à part : *Ut*
« non sine causâ magistratus gladium portat, ita
« non sine ratione claves regni calorum sacerdotes
« accipiunt. » Doujat, *Prænotionum, lib. 2, c.*
2, n. 9 : « Sacra jurisdictio, inquit, à jure di-
 « vino ; nec verò imperando tantùm, verùm
 « et contumaces coercendo, sacram jurisdictio-
 « nem iidem Apostoli exercuerunt. » D'Héri-
 « court : « Jésus Christ, en quittant la terre, a
 « laissé à son Église le droit de faire exécuter
 « les lois qu'il lui avait prescrites, d'en établir
 « de nouvelles, quand elle le jugerait néces-
 « saire, et de punir ceux qui n'obéiraient
 « point à ses ordonnances. C'est là l'origine
 « et le principe de la jurisdictio ecclésiast-
 « tique. »

Probatur 4° ex regis constitutionibus et de-
 clarationibus : anno 1268 in Pragmaticâ san-
 ctione S. Ludovici dicitur artic. 1 : « (Statui
 « mus et ordinamus) ut Ecclesiarum nostrarum
 « prælati, patroni et beneficiorum collatores
 « ordinarii jus suum plenarium (aliàs plenariè)
 « habeant, et univocis sua jurisdictio serve-
 « tur. » Anno 1302 eadè constitutione Philip-
 pus IV, dictus *Pulcher*, de personis ecclésiasti-
 cis hunc in modum statuit : « Nec impediant
 « (officarii) seu molestent eos in eorum juris-
 « dictionibus, spiritualibus et temporalibus,
 « quas de jure vel antiquâ et approbatâ con-
 « suetudine obtinere noscuntur. » Anno 1539,
 Franciscus I, postquam declaravit laicorum
 in temporalibus immunitatem ab ecclésiasticâ
 jurisdictione, subiungit : « Sans préjudice de
 « la jurisdictio ecclésiastique, ès matiere des

« sacrements, et autres spirituelles et ecclé-
 « siastiques, dont les gens d'église pourront
 « connaître contre lesdits purs laïcs, selon la
 « forme de droit. » *Idem, quod ad rem ipsam*
attinet, asseritur edictis Caroli IX, anno 1574 ;
Henrici IV, anno 1606 ; Ludovici XIII, anno
1610. Omnia illa edicta confirmavit Ludovicus
XIV, notissimâ constitutione anni 1695 cui
titulus : De la jurisdictio ecclésiastique. « Sta-
« tuons, inquit, et ordonnons ce qui ensuit :
 « premièrement que les ordonnances, édits et
 « déclarations faites par nous et par les rois
 « nos prédécesseurs en faveur des ecclésiasti-
 « ques de notre royaume, pays, terres et sei-
 « gneuries de notre obéissance, concernant
 « leurs droits, rangs, honneurs, jurisdictio
 « volontaire et contentieuse, soient exéc-
 « tés. »

Indicatis quidem jam edictis et constitutio-
nibus hæud expressè declaratur profectam esse
 à jure divino partem ullam ecclésiasticæ jur-
 dictionis : at 1° cùm generatim faveant ecclé-
 siasticæ jurisdictioni, non minùs ad eam
 pertinent quam sibi tanquam propriam ab ortu
 suo vindicavit Ecclesia, quàm ad illam quæ
 ortum duxit à benevolentia et pietate christia-
 norum principum. 2° Noverunt certè christia-
 nissimi reges non caruisse sub principibus
 ethnicis Ecclesiam necessariâ fidelibus regendis
 auctoritate, neque prædictis constitutionibus
 ullo modo significaverunt, auctoritati illi de-
 rogare se velle, quæ procul dubio ab infideli-
 bus principibus accessita non erat, sed, ut
 ostendunt communi consensu theologi et ca-
 nonistæ, ipsius insita est constitutioni. 3° Dùm
 jurisdictionis ecclésiasticæ protectores sese
 profitentur christiani principes, allamque sig-
 nificant illius esse rationem in spiritualibus,
 aliam in temporalibus, ut in edictis Philippi
 IV et Francisci I, mox relatis, etc., nonne hoc
 ipso agnoscent præter eam jurisdictionis par-
 tem, quam Ecclesiæ concesserunt, aliam esse
 à Christo ipso derivatam ? 4° Catholicis prin-
 cipibus ita persuasum est divinitus esse Eccle-
 siæ concessam jurisdictionem, quâ proinde
 exui non possit, ut id potestatis genus, essen-
 tiales inter Ecclesiæ dotes reposuerit impera-
 tor Carolus V in ipso (alundè improbatò) edi-
 cto cui titulus *Interim*. « Constat, inquit, po-
 « testatem coercendi atque excommunicandi
 « esse penès Ecclesiam, idque ex institutio-
 « Christi de potestate ligandi ; huic consen-
 « taneum illud Apostoli : *Tollite malum ex*
« vobis. »

Eandem in sententiam advocari possent illud magistratum testimonia. De jurisdictione ecclesiastica hoc testimonium perhibuit D. Talon : « L'autorité des successeurs des apôtres, et leur juridiction spirituelle, est « d'institution divine. » Assertionem istam nostrarum esse arbitratu libertatum principium, Nouveaux Mémoires du Clergé, tom. 6. Doctiss. d'Aguesseau, insigni commentario quod inscripsit : *Mémoire sur la juridiction royale*, divinam jurisdictionis ecclesiasticæ originem ita commendat, loquens de statu Ecclesiæ pacem superato persecutionum æstu consecutæ : « Alors, quoique, suivant les prophètes, elle « vit se courber devant elle et se prosterner « à ses pieds les enfans de ceux qui l'avaient « humiliée, elle ne rougit point de se soumettre « à la puissance temporelle des empereurs, « qui subissaient avec respect sa juridiction « spirituelle; alors le prince, bien loin de « perdre aucun des droits dont il jouissait « auparavant comme souverain, ajouta à ses « premiers titres l'auguste qualité d'*évêque extérieur*; il entra dans presque toutes les affaires de l'Église, selon la remarque d'un ancien auteur ecclésiastique, et l'Église, implorant d'un côté le secours des empereurs « comme de ses protecteurs dans les matières spirituelles, se soumettait de l'autre à leur « autorité, comme à celle de ses souverains « dans les affaires temporelles. » Œuvres de d'Aguesseau, tom. 5. Perard Castel, adnotato secernenda esse accuratè in Ecclesiâ duo jurisdictionis genera sic prosequitur : « L'une, « qui est la véritable juridiction spirituelle, « lui appartient essentiellement et primitivement, pour son gouvernement intérieur et « extérieur, et elle lui a été confirmée par Jésus-Christ. »

Probatur 5° momentis theologicis : primum, ipso in dogmate erraret Ecclesia, si tanquam sibi propriam, divinitusque donatam assumeret, adhiberetque auctoritatem, quam à seculari potestate totam ipsa mutaretur; veram autem in spiritualibus jurisdictionem, tanquam Christo donante collatam constanter sibi attribuit, tum notoriâ et constitutioni suæ cœvâ praxi, tum expressâ ejusdem in conciliis etiam generalibus mentione et commendatione. Secundum, rectè à Christo Domino constitutum et ordinatum Ecclesiæ regimen, fatentur omnes qui christiano nomino censentur; nec proinde carere necessariâ coercendis per accommodatam poenarum sanctionem, sontibus

auctoritate. Diversis poenarum generibus utuntur spiritualis potestas et temporalis, cum eadem non sit utriusque conditio, nec idem propositum; at rectè cujuslibet gubernationis ratio et natura id postulat, ut publica potestas in flagitiosos ac præsertim in rebellantes animadvertere valeat. Tertium, quæcumque adducuntur ad asserendam Ecclesiæ legislativam potestatem, ea omnia toto suo pondere conferent ad ecclesiasticæ jurisdictionis confirmandam veritatem et necessitatem : sepositâ enim jurisdictione, lex nulla potest constitui.

Solvuntur objecta.

Objicies 1° : Romanis ex legibus nulla est jurisdictionis cui non sit adjuncta vis ac potestas adhibendi comprehensionem corporis, vel honorum proscriptionem; vim autem illam ac potestatem à Christo non accepit Ecclesia. veram igitur non potest divinâ institutione vindicare sibi jurisdictionem.

Respondeo 1° : Ante imperatorum ad Christum Dominum conversionem, conditæ sunt Romanæ, quæ obijciuntur leges; de solâ loquuntur jurisdictione temporali, nec ab iis posset jurisdictionis ecclesiasticæ hauriri, quæ cum ipsius institutis congruat, notitia 2° Utrum, et qualem Ecclesia jurisdictionem Christo concedente obtineat, hujus solutio quæstionis versatur in dogmate; unde tutius desumi potest quàm ex divinâ revelatione cujus fidelis custos et interpretas Ecclesia? Quid Ecclesia censeat, satis superque ostensum est, tot quæ congegimus argumentis. 3° In jurisdictione qualem exposuimus, quidnam redargui potest? An ipsum jurisdictionis nomen, an ipsa res nomine significata? Ad nomen si attenderis, quare illud non posset ad auctoritatem ecclesiasticam tum internam tum externam designandam adhiberi? Inolevit receptissimo usu, quem penes arbitrium est ac dicendi norma : consecratum est longævâ et assiduâ Ecclesiæ consuetudine : frequentatum in principum christianorum constitutionibus; usurpatum genuino sensu apud theologos, canonicos, celeberrimosque magistratus; aptissimum aliunde ad rem enuntiandam et exprimendam, quæ repudiari aut in dubium vocari non possit; quid enim significet vox ista, *jurisdictio*, usu in Ecclesiâ probato? Ad forum poenitentæ si adhibeatur, significat dimittendi vel remittendi peccata, convenientesque pro delictorum gravitate et numero satisfactiones imponendi, potestatem : jurisdictionem sic intellectam ut

abjudicaret Ecclesie, ille sacramentum ipsum pœnitentiæ prorsus aboleret, atque ut juri divino, sic et generali Tridentinæ synodo repugnaret, nullius eam esse momenti absolutionem declaranti, « quam sacerdos in eum profert in « quem ordinariam aut subdelegatam non habet jurisdictionem. » Sess. 14, cap. 7.

Si verò in forum Ecclesie externum confertur vox illa, *jurisdictio*, potestatem significat dicendi juris, seu statuendæ æquitatis, ac ferendæ sententiæ, spiritalibusque pœnis delicta cohibendi. Quod potestatis genus, quàm sit arctissimè cum Ecclesie naturâ et constitutione conjunctum, immotisque innixum fundamentis, demonstratum est.

Instabis 1°: Quidquid sit de Romanis legibus, vera et qualis requiritur externum ad forum jurisdictio, nec esse, nec concipi potest sine verâ coercionis potestate, quæ divino jure non suppeditat Ecclesie: rectè quidem intelligitur quâ ratione magistratus secularis, coercitivam verè dicatur exerere potestatem, cum reos, velint noliant, ad obsequium adigere valeat, irrogandisque cohibere pœnis; at nihil hujusmodi præstare potest Ecclesia: excommunicatione graviolem nullam in potestate habet pœnam, quâ subditos ad obsequium impellat: hanc verò quæ contempserint, quo pacto vel invitos in ordinem cogere valeat, eorumque frangere contumaciam, habitâ ratione solius quam à Christo accerserit, auctoritatis?

Resp.: Fatemur, divinâ institutione nihil esse potestatis collatum Ecclesie in subditorum corpora, vel bona temporalia; fatemur quidquid juris in hæc et illa obtineat, illud à beneficentiâ principum esse derivatum; at quidquid inde utilitatis et adminiculi obvenerit, subsidium illud ad rectam salutaremque gubernationem constat non esse suapte naturâ necessarium Ecclesie: prioribus secularis eo licet caruerit, irrumperitibus ac ferè continuis vexata persecutionibus, sanctitatis tamen exuberans frugibus, latius in dies diffundebatur exitu; neque verò tunc carebat necessario et apto ad assequendum constitutum sibi finem præsidio; non destituebatur coercitivâ sibi propriâ, suique ordinis et generis potestate: cujus asserendæ causâ satis est, 1° ut pœnas valeat imponere quæ gravem et rationabilem metum debeant incutere; 2° ut veram coercionem talis sanctio importare meritò censeatur; hæc autem duo certa sunt: primò certum est in Ecclesie potestate situm esse pœnas

imponere quæ gravem et rationabilem metum injicere valeant: quid enim homini christiano formidandum magis quàm excommunicatio quæ à Tertulliano vocatur summum futuri iudicii præjudicium; à concilio Meldensi, æternæ mortis damnatio, à concilio Tridentino, nervus ecclesiasticæ disciplinæ, sess. 25, de reform. cap. 3, et de quo dixerat S. Augustinus, hominem eo percelli « gravius esse « quàm si gladio feriretur, si flammis absumeretur, si feris objiceretur? » Contra adversar. legis et prophetarum, cap. 17. .

Secundò, certum est, etiam in utroque jure, civili nempe et canonico, quæ sunt impellente metu, ea per coactionem facta existimari. Civili quidem jure; Instit. lib. 4, tit. 15: « Si « metu coactus aut dolo inductus, aut errore « lapsus stipulanti Titio promissit quod non « debueras promittere, palàm est, » etc. Legantur etiam leges 10, 12 et 21, tit. 2, lib. 4, Digest. Jure autem canonico, cap. *Requisivit*, lib. 4, titulo 1, de Sponsalibus et Matrimonio; de muliere nuptias abnuente quas sponderat, sic statuit Lucius III: « Monenda est potius « quàm cogenda. » Eodem in jure canonico sæpè sæpius occurrunt hujusmodi voces: « Per censuram ecclesiasticam cogatis aut compellatis. » Eadem ratione Donatus presbyterum Donatistam sic alloquebatur S. Augustinus: « Facimus voluntatem Domini monentis, ut vos ad « ejus ovile redire cogamus; » et iterum: « Tantò « majore utitur Ecclesia potestate, ut non solum invitet, sed etiam cogat ad bonum. » Ad eò persuasum est coactionem quandam per censuras ecclesiasticas mentibus injici, ut ab Ecclesia postulenter monitoria, quibus ad revelandum compellantur, qui seposito censurarum metu, quæsitâ reticerent. .

Nec est quod reponatur ipsammet dedignari multos, ac spernere ipsam excommunicationis sententiam, nec ejus metu à flagitiis deterrent; quid inde? multi etiam, neque temporalium pœnarum timore nefariis desistunt à ceptis; multi conceptâ spe impunitatis in extrema proruunt; num idcirco tollenda est è politico statu coercitiva potestas? Ad asserendum et retinendum ut in civili societate, ita et in Ecclesia Christi jus coercionis, satis est ut in utraqûe adhibeantur pœnæ, quæ ex se idoneæ sint comprimentis malorum consilii et molitionibus, licet optato quandoque defraudentur exitu. Quis denique negaverit ad coercitivam sanctionem pertinere intentas peccantibus pœnas apud inferos subeundas, quamvis Christiano-

rum etiam plerique earum meta, meliorem ad frugem efficaciter non incitentur?

Inst. 2°: In collectionibus legum imperatorum christianorum, ut puta in codice Justiniani, in codice Theodosii, tituli in quibus ecclesiastica tractantur judicia, non inscribuntur, de ecclesiastica jurisdictione, sed de episcopali audentiâ, de episcopali judicio. Ergo attribuendam esse Ecclesiæ non putaverunt propriè dictam jurisdictionem.

Resp. 1°: Solutionem subministrat Melchior Pastor, lit. 3, n. 6: « Nec debet nos, inquit, « movere inscriptio Justiniani codicis, de episcopali audentiâ; nam rubricæ et tituli non faciunt jus, et idè sic inscribitur, quòd in constitutionibus multis hujus tituli, agitur de causis profanis de quibus episcopi inter Fideles, ut arbitri, vel ut judices delegati cognoscebant: at cùm agitur de personis ecclesiasticis, rebusve sacris spiritualibus, vel mixtis, nullus usquam principum christianorum negavit eos jurisdictionem habere. » Justinianus ipse imperator auctoritatem jurisdictionis iterùm atque iterùm episcopis expressim attribuit, in novellis 120 et 131: istis in novellis utitur voce græcâ, *δικαιοσύνη*, quæ Latinum in verbum vertitur, ab Henrico Stephano, Budeo, Constantino, Scapula, et quæ vim etiam habet significandi majorem quàm vox, *jurisdictio*. Vox enim, *jurisdictio*, per se indicat potestatem dicendi juris, seu ferendi judicium, dijudicandæ causæ; at verbum, *δικαιοσύνη*, seu ad litteram, *juris datio*, ipsam potestatem constituendi juris seu condendæ legis, mentibus exhibet. Græcâ eadè voce usus est in concilio Lateranensi, sub Martino I, anno 649, ad significandam jurisdictionem, Stephanus Dorensis episcopus; eadè quoque eundem in finem utuntur apud Græcos jurisperiti.

Objiciens 2°: In spiritualibus versatur auctoritas Ecclesiæ; ad consulendum animarum salutem, unicè comparata est; in iis quæ interna sunt lærere illam necesse est: si quid igitur quod externum sit, attingere et contractare valeat: hæc ultra proprios ejus fines progressio, accessio est potestatis, quam pro suâ pietate largiuntur cùm voluerint christiani principes.

Resp. Ad potestatem quidem ecclesiasticam spiritualia pertinent, ad civilem potestatem temporalia: spiritualium autem nomine, non ea solùm intelliguntur, quæ sensus externos non afficiunt; talis enim si probaretur interpretatio, neque ipsam sacramentorum admi-

nistrationem, cùm sit externa et sensibilis, neque docendi Evangelii munus, neque offerendi sacrificii, diviniq; cultûs ordinandi potestatem vindicaret sibi ex propriis et jure divino, Ecclesiæ Christi: quod penitus ab orthodoxæ doctrinæ principiis abhorret, totamque pessumdaret ac subverteret christianam ipsam fidem ac Religionem.

Non merè internâ, sed oculis subjectâ societate constituitur Ecclesiâ: homines sunt quos regendos in capessendâ et colendâ Religione suscepit: sensibile et publicum commissum est illi ministerium; non internus duntaxat, sed externus etiam supremo nomini debetur cultus, cui disponendo et servando præficitur Ecclesiâ: cùm ergo dicitur versari in spiritualibus auctoritatem, indicatur nullam ipsâ neque directam neque indirectam in temporalia potestatem constitutione suâ, seu divino jure competere: at spiritualia, quibus moderandis præposita est, non idem sonant quòd merè interna, et omni ex parte invisibilia: sed ea sunt quæ ad animarum salutem, christianæ integritatem doctrinæ divinumque cultum referantur ac pertineant. Gratulatur sibi Ecclesiâ de acceptis à seculari potestate, suum ad ministerium adjuvandum promovendumque præsidis: at quid sibi contulerit Christus, auctor ejusdem ac sponsus, nec obliviscitur, nec abnegare unquam potest.

Tam fundatam doctrinam exposuit egregiè D. de Fleury, Institutions au Droit ecclésiastique, part. 5. c. 1, de la Jurisdiction ecclésiastique: « Il faut revenir à la distinction de la jurisdiction propre et essentielle à l'Eglise, et de celle qui lui est étrangère. » Accuratè videlicet ad prævertendas dirimendasque lites, discernendum esse jurisdictionis illud genus, quod in Ecclesiam divinâ institutione collatum est, à variis quasi adventitiis jurisdictionis partibus, quæ aut expressè christianorum principum concessione, aut inductâ sensim et inolescente consuetudine obtinuerit; tùm pergât juris utriusque peritissimus auctor mox appellatus: « L'Eglise a par elle-même le droit de décider toutes les questions de doctrine, soit sur la foi, soit sur la règle des mœurs; elle a droit d'établir des canons, ou règles de discipline pour sa conduite intérieure, d'en dispenser en quelques occasions particulières, et de les abroger quand le bien de la Religion le demande; elle a droit d'établir des pasteurs et des ministres pour continuer l'œuvre de Dieu jusqu'à la fin des siècles, et

« pour exercer toute cette juridiction; et elle
 « peut les destituer, s'il est nécessaire; elle a
 « droit de corriger tous ses enfants, leur impo-
 « sant des pénitences salutaires, soit pour les
 « péchés secrets qu'ils confessent, soit pour les
 « péchés publics dont ils sont convaincus;
 « enfin l'Eglise a droit de retrancher de son
 « corps les membres corrompus, c'est à-dire,
 « les pécheurs incorrigibles, qui pourraient
 « corrompre les autres. Voilà les droits es-
 « sentiels de l'Eglise, dont elle a joui sous
 « les empereurs païens, et qui ne peuvent lui
 « être ôtés par aucune puissance humaine. »
 Uterioris adhuc explanationis causâ possumus
 id adjungere quod observat doctissimus le
 Maire: « Il ne faut pas confondre dans la
 « juridiction ecclésiastique, le fond de la
 « juridiction et la manière de l'exercer avec
 « appareil dans les tribunaux extérieurs, avec
 « diverses formalités que les lois et l'usage ont
 « rendues nécessaires: cette manière de pro-
 « céder pour l'exercice de la juridiction ecclé-
 « siastique dans la forme contentieuse faisant
 « partie de la police extérieure, est réglée en
 « France par les ordonnances. »

Gravi in concertatione quæ sub rege Phi-
 lippo de Valois mota est à D. Decugneris,
 id tantum orator sibi constituerat, ut nullâ ex
 parte privaretur Ecclesia temporalis jurisdic-
 tionem quam dono principum, vel approbatâ ab
 eis consuetudine obtinuerat; verum ad pro-
 priam ipsius jurisdictionem impugnandam mi-
 nimè aggressus est: hæc si nonnulli labefa-
 cere conati sunt jurisconsulti, ex mille juris-
 consultis, ut observat celeberrimus Cujas, via
 reperies unum qui non tribuat episcopis ju-
 risdictionem, in libros 4 priores Justin. ad ti-
 tulum 4 in appendice Operum posthum.

Objicies 3°: Certum est Ecclesiam forum legi-
 bus non habere; cum igitur absque foro exte-
 riori, contentiosâ saltem exerceri nequeat ju-
 risdictio, quâ ratione id auctoritatis genus
 adscribere sibi possit Ecclesia?

Resp.: Hanc ita diluit objectionem, qui ju-
 risdictioni ecclesiasticæ non studebat amplifi-
 candæ, Favretus, Traité de l'Abus, tom. 1: 1:
 « On ne peut pas dire raisonnablement que
 « l'Eglise n'ait pas de juridiction: et quand
 « on allègue *Ecclesiam forum legis non habere*,
 « qu'elle n'a ni fise, ni territoire, ni jurisdic-
 « tion, tout cela se doit entendre sainement:
 « c'est à savoir qu'à l'égard des laïcs, *in rebus*
 « *merè temporalibus*, elle n'a juridiction au-
 « cune, ce qui est très-vrai: mais quant aux

« choses spirituelles, qui concernent la foi, les
 « Sacrements et les choses sacrées, elle en
 « connaît entre tous, avec puissance et auto-
 « rité juridictionnelle. »

Præterea illud quod nobis objicitur Valenti-
 niani placitum, planè sic intelligatur oportet,
 ut neque secum ipse, neque cum aliis impera-
 toribus christianis eodem prioribus apertè
 saltem non pugnaverit: externum autem Ec-
 clesie forum disertis ipse verbis agnovit Va-
 lentinianus III: « Clericos etiam inquit, lib.
 « 16 cod. Theodosiani, tit. 2, lege 47, quos
 « indiscretim ad seculares judices debere de-
 « duci infaustus præsumptor edixerat, episeo-
 « pali audientie reservamus; fas enim non est
 « ut divini muneris ministri temporalium potes-
 « tatum subdantur arbitrio. » Idem agnoverant
 imperatores Honorius et Gratianus; tùm au-
 tem si qui imperatores à recto tramite deflec-
 tentes, Ecclesie constituta divinitus jura de-
 trahere tentaverint, hæc defendenda magno
 studio curaverunt insignes sanctitate et scien-
 tiâ episcopi, ut suo loco exponetur. Quòd autem
 Ecclesie competat et necessarium sit externum
 etiam forum, id vocari in dubium non potest,
 cum argumentum omni genere convictum
 sit, eam, ex suapte constitutione, et ordinante
 Deo, idoneam obtinere potestatem exortas in
 spiritualibus lites discutendi, atque auditis
 testibus, omnibusque juridicè ponderatis, diju-
 dicandi ac dirimendi, impositis, quas rei con-
 ditio et adjuncta postulaverint, suum intra or-
 dinem pœnis: fori quidem illius amplitudo,
 situs et forma jure divino non determinantur;
 at illud si negari legitimè posset, recusari etiam
 posset locus, tùm in quo evangelica doceretur
 episcopali auctoritate doctrina, tum in quo di-
 vina celebrarentur mysteria; et sic liceret orbe
 toto exterminari christianæ Religionis cultum
 externum, et professionem, quæ sine loco non
 potest consistere. Quotempore, ut prænun-
 tium fuerat, convenisse in unum videban-
 tur omnes principes terræ adversus Dominum
 et adversus Christum ejus, non defuit Ecclesie
 forum exterius ac tribunal, in quo jurisdictione
 sibi divinitus collatâ uteretur; nec minus erat
 formidandum excommunicationis, v. g., ful-
 men, quod ab episcopo esset vibratum sive pri-
 vatâ in domo, sive publicâ in æde, modò suf-
 ficienter propositum, neque necessariis altunde
 ad judicium validitatem conditionibus illud ca-
 ruerit.

Objicies 4°: Apostolos ad omnem terrarum
 orbem cum Dominus mitteret, non dixit illis;

Imperate, iudicum portas agite, poenarum freno peccantes cohibete, sed : *Emite docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris et Filii et Spiritus sancti, docentes eos servare omnia quaecumque mandavi vobis* : sua ipsius commemorat mandata ; ne verbo quidem innuit alia esse ab Apostolis imponenda ; nullam igitur illis auctoritatem tribuit, præter docendi potestatem, eoque maximè exponere sic pronum est Salvatoris verba, quòd poenarum coercitio mansuetudini Ecclesie consentanea minimè videatur.

Resp. : Eodem textu Scripturæ necesse non est omnia comprehendere quæ Christus contulerit potestatis genera : citato testimonio, non iudicandi in foro poenitentiae, non alia præter baptismum sacramenta conferendi memoratur potestas : an idcirco hæc Apostolis, eorumque successoribus abneganda esse videatur ? Inter mandata quæ populos edoceri jubet Christus, spectandum locum illud obtinet, ut Ecclesie pastores tanquam ipsemet Christus audiantur. Episcopos in Apostolis alloquebatur cum diceret : *Quicumque alligaveritis super terram, erunt ligata et in caelis* : illos Spiritus sanctus posuit regere Ecclesiam Dei. Acceperant Apostoli à Christo potestatem docendi, non qualemcumque, sed cum auctoritate præcipiendi conjunctam ; et refragantes poenis quibus opus fuerit, spiritualem intrâ ordinem afflicendi : hinc Apostolus, quem non latebat quid Christus instituerit, quid Apostolis donaverit, scribebat ad Titum c. 2. v. 15 : *Hæc loquere, et exhortare et argue cum omni imperio* : nemo te contemnat. Quia et ipse Apostolus, numquid, cum, ut observavimus, in Alexandrum et Hymæneum, in Corinthium incestus reum et alios, ultricem peccati severitatem adhibuit, oblitus est tam commendata in Evangelio mansuetudinis ? Sævere novit charitas, non ut perdat, sed ut ille, quem emendare sciendo studeat, salus sit in die iudicii. Nihil est quo magis ad crimen alliciantur improbi quam peccandi impunitate ; nihil quod à verâ mansuetudine et benevolâ gubernatione magis sit alienum.

CAPUT II.

UTREM LEGES PROPRIE DICTAS CONDERE VALEAT ECCLESIA.

Eam Ecclesie potestatem detrahère conati sunt quarto seculo Arrii sectator Acrius, cum servanda esse negaret, quæ ipsa instituerat jejuna ; decimo tertio, Valdenses superioribus grassati

paupertatis titulo ; quarto decimo, Marsilius Patavinus in libro quem inscripsit Defensorium pacis ; quinto decimo, Joannes Hus, cujus hæc damnata est propositio à synodo generali Constant. : *Obedientia ecclesiastica est obedientia secundum adinventionem sacerdotum Ecclesie præter expressam auctoritatem Scripturæ* ; decimo sexto, Lutherus et Calvinus.

Lutherus quidem de captivitate Babylonica : *Clamo fidenter, inquit, Christianis nihil ullo jure posse imponi legum sive ab hominibus, sive ab angelis, nisi quantum volunt; liberi enim sumus ab omnibus.*

Calvinus lib. 4 Institut. cap. 10, profitetur quidem sibi non esse certamen contra sanctas et utiles Ecclesie constitutiones, quales inficiatur Romanâ vigere in Ecclesiâ, at illis videtur detrectare vim conscientias obligandi, quibus, inquit, *cum uno Deo negotium est, quòd pertinet illud vulgare discrimen inter terrenum et Ecclesie forum.*

Grotius de Imperio summarum potestatum circa sacra, cap. 4, contendit *nec obligare quemquam per modum imperii, pastoribus datum esse divinitus.* Id adstruere nititur ex titulis quos pastoribus sacra tribuit Scriptura : *Vocantur enim, inquit, legati, nuntii, præcones; legatorum autem, nuntiorum et præconum non est suo imperio quemquam obligare, sed aliorum imperium notum facere.*

Recentioribus quoque temporibus extiterunt qui concessam Ecclesie à Christo potestatem, eò contractam et coangustatam voluerint, ut quæ divinitus præscripta sunt doceat, aberrantes admoneat et arguat, repugnantibusque æterna minitetur supplicia.

CONCLUSIO. — *Veram condendi leges potestatem obtinet divinâ institutione Ecclesia.*

ARGUMENTUM PRIMUM. — Qui potestatem illam Ecclesie abjudicant, eò maximè ducuntur, quòd ei jurisdictionem propriè dictam Christam contulisse negaverint ; cum igitur auctoritatis id genus in eam divinâ institutione derivatum esse, indubitanter probatum sit, ulterius progrediendum est, nec ambigendum, quin legislativum quoque eodem ex fonte hauserit potestatem : quamvis enim ad ferendas leges non quælibet jurisdictio etiam contentiosa sufficiat, firmissimè tamen tenendum est, jurisdictionis id genus, eumque gradum, divinitus Ecclesie suppeditatum fuisse, quo ut perfectam communitatem eam instrui et com-

muniri necesse est proprium ad finem comparandum.

Quis enim, si mentem in Ecclesiae constitutionem ac dotes intendat, dubitaverit, quin Christus Dominus eidem sit imperitus quæ ad rectum sapiensque regimen omnino requiruntur? talis autem habetur legislativa potestas; non omnia determinavit sigillatim Christus quæ ad informandam sancierendaque disciplinam, aut ipsam instaurandam valeant; oportuit ergo ut auctoritate donaretur Ecclesia, ea statuendi ac stabiliter ordinandi, quæ regendis aptè fidelibus postularent diversus eorum status atque vicissitudines et commutationes temporum; tali potestate si careret, longè deterioris esset conditionis quàm politicæ societates, apud quas viget præscribendi et sancienti potestas, quæ ad illarum decus ac præsidium, asserendamque pacem amoveri aut præstari expediat et oporteat; quapropter ex ipsâmet Ecclesiae constitutione, ac proinde divino jure accersitur ipsi legislativa potestas.

Ecclesiasticis autem legibus conscientiam obligari, vel ipsâ carum et origine et naturâ certissimè declaratur: neque ad Ecclesiam minus quàm ad principum secularium leges momentosa illa spectat Apostoli sententia: « *Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit: non est enim potestas nisi à Deo; quæ autem sunt, à Deo ordinatæ sunt; itaque qui resistit potestati, Dei ordinationi resistit: qui autem resistunt, ipsi sibi damnationem acquirunt,* » ad Rom. cap. 13, v. 1 et 2; et v. 5: « *Idèò necessitate subditi estote, non solum propter iram, sed etiam propter conscientiam.* »

ARGUMENTUM III. — In synodo Hierosolymitanâ statuunt Apostoli ut ab immolatis simulacrorum et sanguine, et suffocato abstineant, ex gentilibus christianam conversi ad Religionem: *Visum est, inquit, in Epistolâ synodicâ, Spiritui sancto et nobis, nihil ultra imponere vobis oneris quàm hæc necessaria, ut abstineatis vos ab immolatis simulacrorum et sanguine et suffocato et fornicatione,* Act. c. 15, v. 28, 29. Hoc in decretum confluant omnes quæ ad legis naturam condiciones requiruntur: fertur ad modum præcepti; vocatur onus, et inducit obtemperandi necessitatem: hinc dicitur Paulus visitare Ecclesias præcipiens custodire præcepta Apostolorum et seniorum, Act. c. 15, v. 41; collimat ad communitatis alicujus bonum: eâ enim mente decretum illud condi-

tum est, ut componeretur excitatum de legalium observatione dissidium, eaque ne ipsis gentilibus quibus non erant instituta, crederetur necessaria.

Hierosol. synodi idem decretum, non ita fuit comparatum, ut eorum morte finiretur à quibus latum est. Pluribus observatum est religiosè seculis: paganos ita redarguebat Tertullianus, Apolog. cap. 10: « *Inter tentamenta Christianorum botulos etiam cruore distentos admoveitis, certissimi scilicet illicitum esse penes illos, per quod exorbitare eos vultis.* » Commemoratum mox decretum vim suam non mutatum est à lege Mosaicâ: hujus enim institutis legalibus, etiam dùm ipsa vel maximè vigeat, non obstringebantur gentiles; præterea sanctâ jam tùm et promulgatâ lege evangelicâ, illis ne quidem tenebantur Judæi; morte Christi consignato apertoque novo Testamento, erat abrogatum, atque exoleverat prius. Neque verò inter legis evangelicæ statuta recenseri potest apostolicum, de quo loquimur, decretum; decursu enim temporum, et sublato ejus adæquato fine, tandem in deuetudinem abiit: evangelicæ autem præscripta legis nullo interibunt vel deterentur lapsu temporum. Non declaraverunt duntaxat Apostoli quid cooptatis inter fideles gentilibus incumberet oneris et officii, sed verè constituerunt eâ auctoritate quam à Christo acceptam in successores suos transfunderent, cum ad ordinarium et perpetuum Ecclesiae regimen necessariò ea pertineat.

Quod attinet ad fornicationem, quæ prædicto prohibetur decreto, divinam et immutabilem illius delicti prohibitionem confirmant Apostoli, ut ab eâ lethali contagio apud idolorum cultores vix tùm reputatâ, gentiles christianam amplexi fidem efficacitâ avertentur. Denique apostolico decreto de quo hactenus, atque pastorali auctoritate edito, si distinctæ non proponantur pœnæ, nihil inde legis constitutionis detrahitur: neque enim cuilibet præcepto, cuilibet legi necesse est, ut specialis, novaque adjungatur sanctionis forma; generali fulciuntur quâ Deo vindice premuntur legitimæ contemptores auctoritatis.

Præter synodi Hierosolymitanæ statuta, reperiantur alia quæ pariter totidem sunt ecclesiasticæ argumenta auctoritatis, et quidem legislativæ. Sic Apostolus constituit ut sacris ab ordinibus arceatur bisami: quod etiamnum observatur.

Ad apostolicam institutionem merito revocatur quadragesimalis jejunii observantia, quæ conscientiam obligari inconcussum est apud omnes Catholicos; hinc factus licet Montanista Tertullianus, in libro de Jejanis, tradit quadragesimale jejunium « Apostolos observasse, nullum aliud imponentes jugum certorum et in commune omnibus obeundorum « jejuniorum. » Hinc etiam S. Hieronymus in epist. ad Marcellam: « Nos, inquit, unam quadragesimam secundum traditionem Apostolorum, tempore nobis congruo jejunamus. » Quo quidem jejuniō teneri conscientiam Christianorum ita significat: « Non quod et per totum annum, exceptā Pentecoste, jejunare non liceat, sed quia aliud sit necessitate, aliud voluntate manus offerre. » Vide serm. S. Leonis de Quadragesimā.

Ad ævum quoque apostolicum refertur institutio festi diei dominicæ, de quâ loquitur S. Ignatius Apostolorum discipulus in epist. ad Magnesios; et ipse Joannes in Apocalypsi: *Ego Joannes, inquit, sui in spiritu in dominicâ die, quibus verbis diem hanc discernit à cæteris, ut specialiter Domino consecratam.*

Ad hæc et similia revocatur insigne illud effatum S. Augustini, Epist. ad Januarium: « Quæ non scripta, sed tradita custodimus, quæ quidem toto terrarum orbe servantur, dantur intelligi vel ab ipsis Apostolis, vel plenariis conciliis, quorum est in Ecclesiâ saluberrima auctoritas commendata atque statuta. »

ARGUMENTUM III. — Aliud argumentum breviter subministrat Thomassinus Discip. ecclesiast. parte tertiâ, cap. 2: « Ordine igitur episcopali, non ordinandi potestas solum includitur, sed summa etiam jurisdictio, et regnum quoddam speciale. » Monarchiam (aristocratiam licet, ut probant Gallicani theologi, temperatam) vigere in Ecclesiâ, constat ex testimoniis quæ tum ex prophetiâ Danielis, cap. 2, v. 44, tum ex Evangelio adduximus; claris autem constabit ubi de primatu Romani pontificis; detractâ autem legislativâ potestate, nullam posse monarchiam consistere, exploratè perspectum est.

ARGUMENTUM IV. — Quotocumque persecutionum æstu, jam ferè à primordiis divexaretur christiana Ecclesia, non aucipiti et laxiore utebatur regimine, constringendæ potius quàm remittendæ intenta disciplina: cujus quidem fovendæ ac opportunis fulciendæ statutis potestatem, undevam tunc potuisset ac-

cersere? numquid ab illis imperatoribus qui niterentur eam à fundamentis diruere? certè non ad eos spectabat quod admonuit Apostolus, Act. Apost. cap. 20, v. 28: *Attendite vobis et universo gregi, in quo vos Spiritus sanctus possit episcopos regere Ecclesiam Dei.*

Quid plura? legislativæ potestatis quam sibi Ecclesia vindicat, tot affulgent argumenta, quot edita et promulgata sunt, sive generalium sive particularium decreta conciliorum, ad populi christiani conformandos mores, temperandamque vivendi rationem. Hæc ultrò sese offerunt tum in collectionibus P. Labbei, Harduin, Sirmondi, etc., tum in variis ex quibus coalescit jus canonicum, partibus. Tot in decretis plurima liquidò statuuntur quæ nec juris sunt naturalis, nec divini positivi; in iisdem interponitur anathema, quod est insigne auctoritatis indicium; diriguntur ad fidei societatem, neque cum ipsorum auctoribus moriuntur, quod ut supra indicavimus, legum naturam, propriumque characterem denotat; tum in illis tametsi quandoque secularium imploretur patrocinium principum ad certius promptiusque promovendam aspirantem votis exitum, haud tamen significatur, nec præjudicandum est à seculari potestate vim obligandi profluere, quam præ se ferunt leges ecclesiasticæ: unde Constantium imperatorem episcopali verè libertate sic alloquebatur Osius, apud S. Athanasium, epist. ad solitariam vitam agentes: « Nec te misceas rebus ecclesiasticis; neque nobis in hoc genere præcipe, sed potius ea à nobis discite: tibi Deus imperium commisit; nobis quæ sunt Ecclesiæ, contulidit. »

Eodem de imperatore ita conquirebatur ipse S. Athanasius: « Quandonam Ecclesiæ decretum ab imperatore accepit auctoritatem? Multæ antehac synodi coactæ sunt, multa prodierunt decreta; sed nunquam Patres res hujusmodi imperatori suasere; nunquam imperator ecclesiastica perquirat. »

Deinde id asserit spectaculo esse novo quod Arianae hæresis inventum est. Hinc certâ prælucente traditione, verboque Dei scripto innixum pariter concilium Tridentinum dogmaticam istam protulit definitionem, sessione 6, canone 20: « Si quis hominem justificatum et quantumlibet perfectum dixerit non teneri ad observantiam mandatorum Dei et Ecclesiæ, sed tantum ad credendum, » etc.

Solvuntur objecta.

Quædam objiciuntur à Protestantibus, qui-

bus tam regia quam ecclesiastica accessitur potestas, solutu aliunde admodum obvia : hæc legere est, si placet, apud Bellarminum lib. 4 de Romano pontifice cap. 17 ; illa duntaxat eò loci discutimus, quæ ad ecclesiasticam potestatem magis pertinent et aliquà expositione indigere videantur.

Objic. 1° : Deuter. cap. 4, v. 2, dicitur : *Non addetis ad verbum quod loquor vobis; nec auferetis ex eo*; et cap. 12 : *Quod præcipio tibi, hoc tantum facito Domino, nec addas quidquam nec minuas*. Quamto minus liceat novo Testamento quod veteri longè præcellit, quidquam adicere præcepti, quasi divina et evangelica non suthcerent ad propositum creditibus institutum ! Nonne Christus ipse illos redarguit, qui humana invelicre audeant, tanquam vivendi normam præcepta ? *Sine causâ, inquit, colunt me, docentes doctrinas et mandata hominum*, Matth. 15, v. 9.

Resp. : In Deuteronomio prohibetur quidem ne inducantur leges, divinæ legi adversantes, ut exponit S. Thomas in cap. 1 ad Galatas : sed non reprobari cujuslibet novam legis constitutionem, ex eo patet quòd legem aliquam condiderit ipse David, cum instituit ac præcepit ut æqua pars esset in bello, descendentium ad prælium, et remanentium ad sarcinas : *Factum est hoc ex die illâ constitutum et præfinitum, et quasi lex in Israel*, 1 Regum cap. 30, v. 25. In Hebræo non habetur, *quasi lex*, sed in præceptum atque judicium ; deinde dici potest *constitutum illud*, licet non per modum legis expressæ prodierit, invaluisse per modum consuetudinis quæ vim legis obtinuerit. Nova deinceps festa quibus obligarentur Judæi, Deo non improbante instituta fuisse refertur libro Esther, cap. 9, Judith. cap. ultimo, 1 Machab. c. 4, v. 59, quo in capite legitur : *Statuit Judas et fratres ejus, et universa Ecclesia Israel, ut agatur dies dedicationis altaris in temporibus suis ab anno in annum per dies octo*. Festum illud etsi veteribus additum illustravit præsentia snâ Christus Dominus, ut indicatur Joann. cap. 10, v. 22 et 23.

Præterea in veteri Testamento Judaicæ duntaxat genti et ad certum usque tempus, nempe adventum Christi constituto, poterunt facillè omnia determinari, et determinatâ sunt, quæ tum ad cultum Dei, tum ad judicia et forenses contentiones pertinent ; at in lege evangelicâ toti mundo constitutâ et ad consummationem usque seculi duraturâ, tradidit Christus pauciora præcepta omnibus commu-

nia, alia verò specialia pro locorum et temporum diversitate reliquit, per Apostolos, eorumque successores constituenda. Quod spectat ad hæc verba Christi : *Sine causâ colunt me docentes doctrinas et mandata hominum*, reprobat Christus pharisaicas traditiones, quibus cludebatur mandatum Dei : quæ quidem longè abhorrent ab Ecclesiæ legibus.

Objic. 2° : Nullius esse videtur momenti deductum ex concilio Hierosol. in causâ legalium, argumentum ; abstinentia enim ab immolato et sanguine, ideò duntaxat prohibita est ut præriperetur occasio scandali : hinc S. Paulus 1 ad Corinth. cap. 8 et 10, satis innuit non esse illicitum idolothya comedere, nisi imminente infirmis scandalo : *Si quis dixerit, inquit, hoc immolatum est idolis, nolite manducare, propter illum qui indicavit, et propter conscientiam; conscientiam autem dico, non tuam, sed alterius*.

Resp. : Etsi finis præcepti apostolici in hoc positus erat, ut infirmorum præcaveretur scandalum, attamen non in scandali hujus vitiationem cadebat per se illud præceptum, sed in ipsam ab immolatis edendis abstinentiam : quanvis ratio legis sit anima legis, ac proude cessante generaliter ratione et fine legis, lex ipsa desinat et abrogata censeatur ; attamen quando ratio legis cessat duntaxat in aliquo individuo, aut aliquot in individuis, lex tamen adhuc viget, et cum sit generalis, et mediante communitate individuus afficiat, omnes obligat, illos etiam in quibus legis ratio, seu *causa finalis* non invenitur : quod necesse est ut ritè moderata sit societas, atque indicio est, non esse promiscuâ cogitatione usurpandas, et materiam legis, et ejusdem occasionem, aut etiam causam finalem. De lege quæ ab Apostolis lata est in concil. Hieros. vide Tertull. Apogetici cap. 9 ; Orig. lib. 8 contra Celsum ; S. Cyrilli catechesim quartam ; Euseb. lib. 5 ; Concilii Gaugrensis can. 2.

Objic. 3° : Quid prodesset à Judaicâ extimi lege, si tot essent observandæ quæ labentibus seculis numero accrescunt lrges ecclesiasticæ ? Multitudine suâ ipsâ terrent, si oculis perlustrantur tot prohibitiones, totque præceptiones quibus turgent collectiones juris canonici ; nonne melius ac satius foret divinis quæ lege mosaicâ comprehenduntur institutis obstringi ? hæc tendit hæc S. Augustini animadversio : *Ipsam religionem quam paucissimis et manifestissimis... Sacramentis misericordia Dei liberam esse voluit, servilibus oneribus*

« premunt, ut tolerabilior sit conditio Judæorum, qui etiamsi tempus libertatis non agnoverint, legalibus tamen sarcinis, non humanis præsumptionibus subficiuntur. »

Resp. : Ad conflandam Ecclesiæ catholicæ invidiam excogitata est hæc vituperatio : nam ut scitè adnotat Bellarminus, pauciores sunt sine comparatione ullâ et leviore leges ecclesiasticæ Mosaicis : « Leges absolutè impositæ omnibus Christianis, vix inventiuntur aliæ quàm quatuor, nimirum de servandis festis, et de servandis jejuniis, de confessione singulis annis semel faciendâ, et de sacrâ communionione habendâ in paschate : ceteræ omnes quibus pleni sunt tomi conciliorum, et libri juris canonici, vel non sunt leges, sed admonitiones, vel piæ institutiones sine obligatione ad culpam, quales sunt plurimi ritus Christianorum ; vel sunt leges conditionales, id est, impositæ iis qui volunt ad sacros ordines admitti, ut de cœlibatu, quæ non gravant Ecclesiam, cum nemo teneatur fieri clericus vel monachus ; vel sunt regulæ præscriptæ non omnibus, sed solis iudicibus ecclesiasticis, ut eas sequantur in causis dijudicandis ; vel sunt censuræ et pœnæ latæ in eos qui jus divinum violant, sine quibus disciplina conservari nullo modo potest ; vel sunt explicationes dogmatum fidei aut juris divini, quæ etiam nullum novum onus Christianis imponunt ; at leges Mosaicæ omnibus et singulis Judæis impositæ, innumerabiles erant, de purificationibus, de sacrificiis, de ciborum delectu, etc. Itaque non oportet comparare Pentateuchum cum tomis conciliorum et libris juris canonici, sed cum parvo catechismo : potest enim Christianus salvari si solum catechismum noverit. »

Longè quoque minorj esse oneri leges ab Ecclesiâ impositas, Mosaicis legibus, alias cum aliis componentis statim patebit, neque tantâ severitate plecti transgressiones mandatorum : adcò strictè Judæis abstinendum erat ab omni servili opere, in sabbatis, ut jussu Domini lapidibus fuerit obrutus homo qui die sabbati ligna collegerat. Quod attinet ad querelam S. Augustini, non de legibus ecclesiasticis conqueritur, sed de quibusdam vulgi rudiumque hominum consuetudinibus, perperam inductis, quas abrogandas putaverit : « Omnia inquit, talia quæ neque sanctarum Scripturarum auctoritatibus continentur, neque in

« conciliis episcoporum statuta inventiuntur, neque consuetudine universæ Ecclesiæ roborata sunt, sed diversorum locorum diversis moribus innumerabiliter variantur, ita ut vix aut omninò nunquam inveniri possint causæ, quas in eis instituendis homines secuti sunt, ubi facultas tribuitur, sine ullâ dubitatione rescenda existimo. » Deinde proposita objectio, si quid probaret, id unum evinceret, profectum esse ultra metas ecclesiasticarum legum numerum ; at ipsam legislativæ potestatis non impugnaret veritatem et substantiam ; sed absit ut liceat, vel universalem Ecclesiam imprudentiæ ac temeritatis arguere, vel ut quisque animo saltem aggrediatur quæ sibi displiceant particularium Ecclesiarum statuta, pro nutu suo rescindere.

Objicies denique : Forum conscientie forum Dei est ; ergo solius Dei est illo in foro, quæ obsequendi necessitatem inferant, institutiones edere : solus ille conscientias, intimaque scrutatur cordium penetralia : solus ille potest animorum discernere ac dijudicare affectus, solusque æternas pro gravitate delictorum pœnas irrogare. — Resp. : Ad Deum quamvis pertineat conscientie forum, quid ipsi prohibeat ne quibus voluerit hominibus, potestatem largiatur juris constituendi quo conscientia obligari possit, ac reipsâ obstringatur ? neque ad id necesse est ut abscondita cordium perspecta habeant humani legislatores ; satis est ut nuda et aperta sint supremo Domino, cujus vices gerunt, et cujus ordinationi qui restiterit, damnationem sibi acquirit ; ipse profectò æternis etiam pœnis mulctare potest, suæ ipsius in ecclesiasticis, imò et in secularibus legislatoribus auctoritatis contemptum, quamvis ipsi per se nequeant id pœnarum genus infligere.

CAPUT III.

UTRUM ECCLESIA IN SPIRITUALIBUS COLLEAT SUPREMA, NEC SUUM INTRA ORDINEM DEPENDENTI AUCTORITATE.

Momentosam hanc quæstionem pertractare sic animus est, ut certò inde colligatur Ecclesiæ auctoritatem non posse labefactari, quin simul conculectur et labascant, regie quamvis nemini præter Deum subjectæ potestatis fundamenta : mentibus igitur observetur perpetuò, divinum illud quo temperatur omnia, pronuntiatum : *Reddite ergo quæ sunt Cæsaris, Cæsari ; et quæ sunt Dei, Deo ;* quod ne unquam infringatur, cavendum est imprimis, ne cur. personâ

confundatur potestas; nec ab Ecclesiâ pendet potestas principum, ut jam probatum est, nec à principibus, potestas Ecclesiae; verum ut in temporalibus ipsi Ecclesiae praelati subjecti sunt principibus, ita in spiritualibus Ecclesiae subditi sunt principes; tum ad eos etiam spectat illa S. Pauli admonitio: *Obedite præpositis vestris; ipsi enim pervigilant quasi rationem pro animabus vestris reddituri*: ad ipsos autem Ecclesiae pastores hæc ejusdem Apostoli sententia: *Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit*, ad Rom. cap. 13. Id postulat ordo à summo numine constitutus, ut sibi mutuo sint præsidio ecclesiastica et potestas temporalis illæis utriusque juribus: quâ constanti concordia, nihil exoptatus, nihil melius humano generi potest obtinere: hæc magis ac magis tractatus serie jam comperientur.

CONCLUSIO. — *In spiritualibus suprema est, soli- que Deo subjecta potestas Ecclesiae.*

ARGUMENTUM PRIMUM, *instar fundamenti habendum.*

A temporali potestate quomodò pendeat Ecclesiae auctoritas nisi subjectionem hanc exigat vel ipsa hujus auctoritatis natura, vel divina ejusdem institutio, vel Ecclesiae, si fingi possit, certa quædam concessio, aut adversus eam præscriptio, quæ legitimâ sit possessione comparata? Atqui nihil horum adduci potest.

1° Pendere à temporali potestate auctoritatem Ecclesiae, non postulat hujus auctoritatis natura et conditio; namque undenam constat Ecclesiae potestati non esse subjectam temporalem potestatem, si consulatur ipsa rerum natura? Id ex eo constat, quòd non in eodem, quo spiritualis potestas versetur ordine, diversum intrinsecè ad finem per se ipsam referatur, tranquillum nempe ac prosperum publicæ rei statum temporalem, ideòque ad coercendos legum violatores, pœnis aliisque adjumentis uti valeat, quæ civium bona, libertatem, vitamque afficiant. Quantum celestia terrenis antecellunt, et temporalibus æterna, tantò nobiliorem ad finem collineat collata Ecclesiae à Christo Domino potestas, animarum per seipsam addicta promovendæ salutis; præstitum itaque ut assequatur scopum, præstantioribus utitur auxiliis, ut puta, verbis divini prædicatione, credendorum et agendorum tutâ determinatione, sacramentorum fideli administratione, ac pœnas adhibet spirituales, ut inprimis censuras ad eorum ipsam

qui redarguuntur, salutem ordinatas: hæc autentè qui perspexerit, nonne ultrò fatebitur, snapte naturâ determinari, atque discriminari à seipsis ecclesiasticam temporalemque potestatem, neque posse ullâ probabilitatis specie, huic illam ex intrinsecis mancipari principibus? et certè quâ ratione naturalem in spiritualibus auctoritatem obtinerent principes, dominatumque in Ecclesiae regimine jure naturali exercerent, qui ut fideles cæteri, gratuito prorsus dono, ad fidem, ad baptismum, ad Ecclesiae communionem vocati sunt?

2° Expendatur utrùm *positivâ* et divinâ institutione, gubernationi Ecclesiae præpositi sint principes; quæ Scripturæ testimonia protulimus ad probandum illos non esse constitutos fidei iudices, eadem hic spontè recurrunt ad solvendam propositum mox questionem. Apostolis, non secularibus principibus id spondebat Christus: *Quæcumque alligaveritis super terram, erunt ligata et in cælo* (Matth. c. 18, v. 18); quibus verbis tam splendide commendatur spiritualis auctoritas; nulli principum dictum est: *Pasce agnos meos, pasce oves meas*; non ad principes pertinebat ea Domini sententia: *Sicut misit me Pater, et ego mitto vos* (Joann. cap. 21, v. 15 et 17); quibus vocibus declarat quantam in Apostolos auctoritatem profuderit; non ad principes hortatio hæc Apostoli gentium: *Attendite vobis et universo gregi, in quo vos Spiritus sanctus posuit episcopos regere Ecclesiam Dei.* (Ibid. c. 20, v. 21.) Non principes illis accenset quos dedit Christus *ad consummationem sanctorum, in opum ministerii, in ædificationem corporis Christi.* (Ad. Eph. c. 4, v. 11 et 12.) Non ad principes pertinent hæc ejusdem Apostoli: *Pro Christo legatione fungimur* (2 ad Cor. c. 5, v. 20); *ac nos existimet homo ut ministros Christi* (1 ad Cor. c. 4, v. 1). Nedùm gubernandæ præficiantur divinitus Ecclesiae terreni principes, illis potius comprehenduntur quos in spiritualibus regendos susceperunt à Christo Apostoli: tenentur ipsi in iis quæ ad salutem spectant, dociles se præbere mandatis Ecclesiae; non eximuntur à Christi institutionibus cujus personam suslinent dominici duces gregis; annu-merentur oportet ovibus, quas pascendas commisit Dominus Apostolorum principi.

3° Non Ecclesiae ullâ concessione subjacet principibus ecclesiastica potestas: reverè ut indulgentibus christianis principibus quædam exercuit, quædam etiamnum, licet præciora quàm olim, exercet munera, quæ ad propriam

sibi, divinitusque acceptam potestatem non revocantur : ita concedente Ecclesiam quosdam obtinent principes in ejus disciplinam, quæ à temporali potestate non oriuntur : at quemadmodum nolent, nec paterentur principes, ut ex sua in Ecclesiam beneficentia occasio arriperetur subjiciendi ecclesiasticæ auctoritatis politicam ac temporalem potestatem, ita et merito conquereretur Ecclesia, si fortè ex iis quæ partim toleranda, partim concedenda principibus judicavit, captaretur ansa, eam in spiritualibus terreno subjiciendi imperio.

Nunquam voluit, nec potuit Ecclesia constitutum à suo conditore ordinem invertere, nec alienare auctoritatem regimini suo necessariam, sibi que intacta inviolabilis deposita à Christo Domino traditam, ab Apostolis derivatam, atque in eorum successores transmittendam, cum perpetuæ promissio assistentiæ, quam certè temporales in principes transferre non potuissent Ecclesia. Hinc auctoritatem illius deterere ac invadere cum tentatum fuit, in victo animo reclamantur conspicui sanctitate et doctrinâ episcopi. Quosdam ubi de auctoritate judicis controversiarum, deprompsimus Ozii Cordubensis episcopi, S. Athanasii, S. Ambrosii egregia et fortia testimonia, quæ ad ipsam quam vindicamus assertionem confirmandam valeant; quosdam nunc alia pro rei gravitate subjungemus.

S. Gregorius Nazianzenus præstantem dignitate præfectum sic compellat : « An me liberè loquentem æquo animo feretis? Nam vos quoque imperio meo ac tribunali lex Christi subjicit; imperium enim nos quoque gerimus; addo etiam præstantius ac perfectius; alioquin carnem spiritum et terrenis cælestia cedere oportebit. Omnino te libertatem meam accepturum in bonam partem scio : sacri mei gregis ovis es, » etc. Leontius Tripol. episcopus, sic ipsum Constantium ecclesiasticam disciplinam pro suo arbitrata moderantem, aut potius depravantem allocutus : « Minor qui fit ut aliis curandis destinatus, alia tractes, qui cum rei militari et reipublicæ præsis, episcopis ea præscribas, quæ ad solos pertinent episcopos, » apud Suldam. Hæc verò scripsit celebri epistolâ ad Anastasium Augustum S. Gelasius pontifex : « Duo sunt, imperator Auguste, quibus principaliter mundus hæc regitur, sacerdotalis auctoritas, et regalis potestas, utraque principalis, suprema : utraque, neque officio suo alteri obnoxia est. » Ad eundem imperatorem ita Symmachus sum-

mus etiam pontifex : « Ille (imperator) rerum humanarum curam gerit : iste (pontifex), divinarum : tu humana administras : ille tibi... divina dispensat : itaque, ut non dicas superior, certè æqualis est honor. » Potuisset, ut adnotat Bossuetius, dicere honore sublimiorem esse pontificiam auctoritatem, quamvis temporalem ipsi potestatem Deus non subjecerit. « Hæc dicebant, inquit Bossuetius, (Defens. declarat. cleri Gallicani, parte secundâ, lib. 5, c. 33.) pontifices superbo imperatori, qui ad se omnia ecclesiastica trahere, et Acacii merito excommunicati nomen, imperatoriam potestatem sacris dypticis restituere, vel conservare niteretur. »

Nicolaus Papa I, in epist. 7, ad Michaellem Imperatorem, anno circiter 865 : « Quoniam idem mediator Dei et hominum homo Christus Jesus, sic actibus propriis et dignitatibus distinctis officia potestatis utriusque discrevit, propriâ volens medicinali humilitate hominum corda sursum efferri, non humanâ superbiam rursus in infernum demergi : ut et christiani imperatores pro aeternâ vitâ pontificibus indigerent, et pontifices pro cursu temporalium tantummodò rerum, imperialibus legibus uterentur : quatenus spiritualis actio à carnalibus distaret incursibus, et ideò militans Deo, minime se negotiis secularibus implicaret; ac vicissim non ille rebus divinis præsidere videretur, qui esset negotiis secularibus implicatus. » (Cap. Quosdam 8, distinct. 10.)

4° Denique nullâ præscriptione spoliari potest Ecclesia auctoritate sibi propriâ et à Christo derivatâ. Nam præscriptio, est dominii ac juris, per possessionem tempore à legibus præscripto continuatam acquisitio; essentielles inter conditiones præscriptionis, requiritur ac omnino necesse est, ut præscriptioni apta sit res quæ præscribenda censeatur; tam etiam præscriptionem oportet legitimâ esse auctoritate comprobata; at in confesso est apud jurisperitos, atque res ipsa clamat, præscriptioni ea non subjacere quæ juris sunt divini : ergo præscribi non potest Ecclesie illa quam à Christo accepit, auctoritas, nec subditi principum auctoritatis. Et quo jure præscriptioni foret obnoxia? Certè non divinis : nam præterquam quòd humano jure inveciam esse præscriptionis legem, omnes profiteantur, absolutè tradita est Ecclesie illa quam ipsi Christus contulit, potestas, nullâ interpositâ conditione quâ subiret aliquando temporalis

jugum imperii : porro *nec humano potuisset jure* induci hoc in genere præscriptio, cum jure nullo sive ecclesiastico, sive civili possit disturbari et convelli ordo à supremo numine constitutus. At nec verè christiani principes ordinem hunc irritum facere tentaverint. Hinc

ARGUMENTUM II. — *Ex ipsâ religiosorum principum confessione.*

In quæstione de iudice controversiarum, jam in medium attulimus testimonia Valentianæ Senioris, Theodosii Junioris, et Valentianæ III. Illis adjungimus celeberrimam confessionem imperatoris, eò quantumvis redarguendi quòd rebus ecclesiasticis implicatum se nimis voluerit. De Justiniano imperatore loquimur : « Maxima quidem in omnibus sunt dona « Dei à supernâ collata clementiâ. sacerdotium « et imperium : illud quidem divinis ministrans, « hoc autem humanis præsidens.... ex uno eo- « demque principio utraque procedentia. » Utriusque potestatis declarat determinatos esse supernâ providentiâ limites, ne una in alteram velit pro nutu suo involare.

Disertius etiam, et effusâ quasi mente, hoc idem testatur Basilius imperator in octavâ synodo generali : de causis spirituum seu ecclesiasticis, ita quid sentiat aperit : « Hoc in- « vestigare et quærere, patriarcharum, pon- « tificum et sacerdotum est qui regiminis offi- « cium sortiti sunt : qui sanctificandi, qui li- « gandi et solvendi potestatem habent ; qui « ecclesiasticas et cœlestes adepti sunt claves : « non nostrum qui pasci debemus, qui sanctifi- « cari, qui ligari vel à ligamento solvi egemus ; « quantumcumque enim religionis et sapientiæ « laicus existat, vel etiamsi universâ virtute in- « teriùs polleat, donec laicus est, ovis vocari « non desinet. »

In concilio Chalcedonensi, act. 6, Martianus imperator, non solum ubi agebatur de dogmate definiendo, professus est sese religiosi principis Constantini insistendo vestigiis, concilio non interfuisse *ad aliquam ostendendam potentiam*, verum cum certas quasdam optaret constitui in Ecclesiâ disciplinæ leges, eas ipse proposuit, sanctissimi illius conventus auctoritate sancientias ; eâdem in synodo, de jure alicujus metropolis exortâ quæstione, de quo Ecclesiæ canonibus consonare leges imperatoris non viderentur, sententiam suam rogata sancta synodus, triginta supra sexcentos constans episcopis, clamavit, actione 15 : « Cano-

nes teneant ; canonibus satisfiat, » montrant « par cette réponse, inquit illust. Bossuetius, « que si elle (l'Église) cède en certaines choses « qui regardent son gouvernement, et l'autorité « séculière, son esprit, quand elle agit libre- « ment (ce que les princes pieux lui déferent « toujours très-volontiers), est d'agir par ses « propres règles, et que ses décrets prévalent « partout. » Sacræ polit. lib. 7, art. 5, prop. 11.

Quantum absit à principibus nostris, ut Ecclesiæ auctoritati, ac debitæ illi reverentiæ detractum velint, demonstrare obvium est : id palam ostendunt regum Francorum capitularia quæ videre est apud Baluzium. Unum aut alterum proferemus : audiatur Carolus verè magnus : « Præcipientes jubemus, ut nullus « quilibet ex fidelibus nostris à minimo usque « ad maximum, in his quæ ad Deum pertinent, « episcopo suo inobediens parere, seu appa- « rere audeat de supra dictis capitulis, seu « aliis eruditionibus ad illorum ministerium « pertinentibus, sed cum bonâ voluntate et « omni mansuetudine subjectionis, unusquis- « que sacerdoti suo propter Deum et pacis « studium obtemperare studeat. » Apud Baluzium. « Ut comites et iudices reliquosque po- « pulus obedientes sint episcopo, et invicem « consentiant ad faciendas justitias. » Ibid.

Ludovici Pii de auctoritate Ecclesiæ sententiam sic refert Bossuetius cujus in defendendâ regum supremâ potestate studium neminem latet : « Pour la discipline ecclésiastique, in- « quit (Polit. sacræ lib. 7, art. 5, proposit. 11), « il me suffit de rapporter ici l'ordonnance « d'un empereur, roi de France : *Je veux, dit- « il aux évêques, qu'appnyés de notre secours, « et secondés de notre puissance, comme le bon « ordre le prescrit, vous puissiez exécuter ce que « votre autorité demande.* Partout ailleurs « (subjungit Bossuetius) la puissance royale « donne la loi, et marche la première en sou- « veraine ; dans les affaires ecclésiastiques, elle « ne fait que seconder et servir : *servulante ut de- « cet potestate nostrâ* : ce sont les propres termes « de ce prince ; dans les affaires non seule- « ment de la foi, mais de la discipline ecclé- « siastique, à l'Église la décision, au prince la « protection, la défense, l'exécution des ca- « nons et des règles ecclésiastiques : c'est l'es- « prit du Christianisme que l'Église soit gou- « vernée par les canons. »

Cum adornarentur quæ regis Galliæ jussu ab ejus legatis concilio Tridentino proponerentur, tanquam ecclesiasticæ opportuna disci-

plinae, in præfatione dicitur : « Carolus re-
gem nostrum cupere quidem ut petitionum
« suarum omnium ratio habeatur, sic tamen à
« christianâ disciplinâ edoctum et institutum
« esse, ut vobis omnia tribuat, rerumque om-
« nium istarum rationem, cognitionem et
« iudicium ad vos omninô sciat pertinere. »
(Petitiones Caroli IX; Comment. des Libertés
de l'Église Gallicane, tom. 3.)

Notum est omnibus edictum Ludovici XIV
de jurisdictione ecclesiasticâ, et quo studio
voluerit sartam tectamque permanere Eccle-
siae in sancienda disciplinâ auctoritatem; hujus
edicti satis sit art. 34 oculis subjicere : « La
« connaissance des causes concernant les sa-
« crements les vœux de religion, l'office di-
« vin, la discipline ecclésiastique, et autres
« purement spirituelles, appartiendra aux juges
« de l'Église. »

Silentio præteriri non debet decretum 10
martil anni 1731, quo declarat Ludovicus XV
primas apud se obtinere, id officii genus,
« d'empêcher qu'on ne mette en question, les
« droits sacrés d'une puissance qui a reçu de
« Dieu seul l'autorité de décider des questions
« de doctrine sur la foi, ou sur la règle des
« mœurs, de faire des canons ou des règles de
« discipline pour la conduite des ministres de
« l'Église et des fidèles dans l'ordre de la Re-
« ligion, d'établir ses ministres ou de les des-
« tituer conformément aux mêmes règles, et
« de se faire obéir en imposant aux fidèles,
« suivant l'ordre canonique, non seulement
« des pénitences salutaires, mais de véritables
« peines spirituelles, par les jugements ou
« par des censures que les premiers pasteurs
« ont le droit de prononcer et de manifester,
« et qui sont d'autant plus redoutables qu'elles
« produisent leur effet sur l'âme du coupable,
« dont la résistance n'empêche pas qu'il ne
« porte malgré lui la peine à laquelle il est
« condamné. » (Nouveau Comment. des Liber-
tés de l'Église Gallic. tom. 5.)

Expressius nihil afferri potest ad significan-
dum à solo Deo ducere originem auctoritatem
Ecclesiae in fide, moribus et disciplinâ, nec
eam in spiritualibus, ab humanâ ullâ potestate
pendere.

Hæc ita in Galliis inveteraverunt principia,
ut suscepto ad defensionem temporalis pote-
statis tractatu suo de Abusu, ipse Fevretus id
adnotaverit : « Il y a plus de 300 ans qu'un
« procureur-général du roi au parlement de
« Paris, parlant de ces deux puissances (la

« spirituelle et la temporelle) disait : « Deux
« illas jurisdictiones, quibus principaliter
« mundus regitur, à Deo fuisse ab invicem
« separatas, distinctas et divisas, ita ut neu-
« tra alteri subesset. » Haud minùs apposité
disseruit D. Talon, tantæ auctoritatis magi-
stratus : « La puissance des évêques n'est
« reçue que du ciel, ne coule d'autre source
« que de l'infinie plénitude de Dieu, ne dé-
« pend que de la seule autorité de Jesus-
« Christ, et n'est soumise qu'à ses ordres. » (Mé-
moires du Clergé, tom. 3.)

Divinæ itaque repugnarent institutioni, no-
que principibus verum exhiberent obsequium,
qui mancipare illi auctoritatem Ecclesiae mo-
lerentur : hinc tam strenuè episcopos illos
Henrici VIII Anglorum regis assentatores, in-
crepat Bossuetius : « Sans que ces faibles
« évêques, inquit, aient osé témoigner, à
« l'exemple des siècles précédents, que leurs
« décrets valables par eux-mêmes, et par l'au-
« torité sainte que Jésus-Christ avait attachée à
« leur caractère, n'attendaient de la puissance
« royale qu'une entière soumission et une
« protection extérieure. » (Hist. des Variat.
liv. 10. c. 18.)

ARGUMENTUM III. — *Ex consecrariis doctrinæ contrariæ.*

1° Ex eâ consequitur utriusque potestatis
perturbatio et jure divino reprobata confusio.
Omni argumentorum genere constat distin-
ctas esse naturâ suâ potestatem ecclesiasticam,
et potestatem civilem, utramque moderando
diversum intra ordinem huic mundo divini-
tûs constitutam ; toto genere à se invicem
differunt : objecto et fine , originis modo et
ministrorum muneribus , prorsûs disjunctæ
sunt, ut probatum est : generale hoc discrimen
ipso apud jurisperitos indubitatum est.
Hinc Rousseau de Lacombe hoc instar funda-
menti statuit : « Rien n'est mieux établi que
« la distinction de la jurisdiction spirituelle et
« temporelle : Duo sunt quibus principaliter
« mundus regitur, auctoritas sacra pontificum
« et regalis potestas, dit le pape Gélase à
« l'empereur Anastase. »

Fac verò ipsis in spiritualibus principatum
obtineri civilem auctoritatem, et vicissim in
temporalibus ecclesiasticam, confundentur illæ
potestates ; pontifex quæ sunt principis, prin-
ceps quæ sunt pontificis munia tanquàm sibi
propria capesset et retinebit ; uterque injuriâ :
nam cùm ex hoc Christi oraculo : *Regnum*

meum non est de hoc mundo, rectè colligatur, nihil per seipsam posse in temporalibus Ecclesiam, haud minus certò inde consequitur nihil posse per seipsos, in spiritualibus principes, cum non magis civili auctoritati ea subiaceant quæ non sunt de hoc mundo, quàm ecclesiasticæ, ea quæ sunt de hoc mundo; confusis autem utriusque potestatis juribus, quæ et quanta immineat utriusque perniciès, observavit (quod quidem statim occurrit cogitantibus) Fevretus tractatu jam citato : « Tous les peuples, inquit, ont reconnu ces deux puissances établies de Dieu, et la différence de leurs emplois : Bodadilla, auteur Espagnol, liv. 2 de la Politique, chap. 18, dit une chose bien remarquable, savoir que la ruine des états et des républiques procède le plus souvent de la division qui survient le plus souvent entre ces deux puissances, et de la confusion de leurs emplois. »

2° Ut ex dictis confunderentur quæ Christus distincta voluit, ita di-jungerentur quæ voluit esse conjuncta; namque ex verbo tum scripto, tum tradito perspectum est eisdem esse à Christo regendæ præpositos Ecclesie, quos in controversiis fidei iudices constituit; quibus enim dixit: *Euntes docete omnes gentes*, et quibus sese affuturum usque ad consummationem sæculi absolutè pollicitus est, iidem sunt, quibus dixerat: *Quæcumque alligaveritis super terram, erunt ligata et in cælo*. Idem videre est, si conferantur secum invicem Scripturæ alia testimonia quibus de fide, cum aliis quibus de gubernatione Ecclesiæ injicitur mentio; ut igitur dicendum est, ipsos seculares principes, dirimendis de fidelibus destinatos esse à Christo iudices, aut non esse gubernandæ præficiendos Ecclesiæ, ac proinde utrumque munus Apostolis eorumque successoribus, divinâ ordinatione esse attributum: hinc quidquid possint in ecclesiasticâ disciplinâ principes, id esse concessum illis ab Ecclesiâ, sicut et concessum Ecclesiæ à principibus, quidquid valeat in temporalibus: « L'Église, inquit Perard Castel (Nouveau Recueil de plusieurs questions notables sur les matières bénéficiales, tom. 2, division 2), l'Église, outre la juridiction spirituelle et naturelle qui lui appartient de droit commun, a quelquefois une juridiction que nous pouvons appeler accidentelle, qui est une juridiction temporelle, laquelle lui a été accordée par les princes séculiers et temporels. »

3° Dicendum esset Ecclesiam prioribus se-

culis aut caruisse auctoritate fidelium gubernationi necessariâ, aut eandem temerè et injuriâ sibi arrogâsse. Tempore quò seculares potestates igne et ferro insectabantur Ecclesiam, numquid defecit et concidit regimen ac ministerium in eâ divinitus institutum, aut inter uberrimos quibus undique splendebat sanctitatis fructus, pullulavit atque constitit in eâ indebitæ potestatis et dominationis usurpatio? verùm hoc de capite audiatur pereleganter æquè ac nervosè S. Hilarius (contra Auxentium, num. 2): « Quibusnam suffragiis ad prædicandum Evangelium Apostoli usi sunt? Quibus adjuti potestatibus Christum prædicaverunt?... Anne aliquam sibi assumebant à palatio dignitatem, hymnum Deo in carcere inter catenas, et post flagella cantantes? edictisque regis Paulus, cum in theatro spectaculum ipse esset, Christi Ecclesiam congregabat? Nerone, se, credo, aut Vespasiano, aut Decio patrocinantibus tuebatur, quorum in nos odiis confessio divinæ prædicationis effloruit! illi manu atque opere se alentes intra cœnacula secretaque coeuntes, vicos et castella, gentesque ferè omnes terrâ ac mari, contra senatus consulta et regum edicta peragrantes, claves credo regni cœlorum non habebant? aut non manifesta se tum Dei virtus contra odia humana porrexit, cum tantò magis Dei virtus prædicaretur, quantò magis inhiberetur? »

Apostolos quidem prædixerat Christus, infensâ tunc Evangelio potestate seculari esse evagitandos: *Ad præsidēs*, inquit, *et ad reges ducemini propter me in testimonium illis et gentibus*, Matth. 10, v. 18. Neque innuerat expectanda ab illis regiminis ecclesiastici normam aut præsidia: postquam verò tam diuturnâ et certissimâ experientiâ comprobatum est, posse suo adjuvante sponso, absque secularibus munitimentis Ecclesiam consistere, neque necesse illam habuisse, ut rectè firmiterque gubernandi vim atque rationem, aliunde quàm ab ipso conditore accerseret: tum eo benignè providente, obsecundare Ecclesiæ laudi et officio duxerunt, inter ejus filios ac discipulos coaptati principes: quædam disciplinæ suæ capita, sapienter et illibatâ fide, pro temporum adjunctis et necessitatibus immutavit Ecclesia; sed immota semper in hæsit positus primitus constitutionis suæ, propriæque regiminis principii: nec unquam excidit toties celebratum istud Christi cœlitum: *Reddite ergo quæ sunt Cæsaris, Cæsari, et quæ sunt Dei, Deo*.

4° Ecclesie suæ incolunitati et gubernationi Christus, pro suâ in eam charitate et sapientia consultum non voluisset. Ut principum auctoritatem non imminuit, ita quemadmodum aliis indicavimus, non amplificat christianæ Religionis professio. Aliis longè præstantioribus incitamentis alliciendos esse ad fidem constituit Dominus : quam ergo sibi vindicarent in Ecclesie disciplinam, si jure suo possent, auctoritatem, principes catholici, eandem sibi attribuerent principes ethnici et hæretici : hanc si haberent, à suprema suâ et propria temporalis dignitate principatus haurirent, neque enim reipsâ alio à fonte eam possent repetere : hæc verò in hypothese, quomodo Christus charissimæ quam acquisivit sanguine suo, Ecclesie providendum curavisset? quam ea sortem, quam gubernandi rationem nacta fuisset? hæc eam opportunum atque factu necessarium judicare, quosdam rebellantes à suâ communionem adhibito excommunicationis gladio rescindere, aut sancientiæ suæ disciplinæ leges aliquas condere : quò ipsa confugiet, quid sperandum esse videatur, si præstolandum sibi fuerit, principum catholicam in fidem si fieri posset, extinguendam conspirantium, expressus vel tacitus præsumptusque rationabiliter consensus, tametsi merè in spiritalibus, ut par foret, statuendo, determinandoque sisteret? Uno verbo, sicut Deus, ita regnorum rerumque publicarum statum conditionemque ordinavit, ut propria sibi, divinitusque concessa auctoritate, ea valeant constituere et sancire quæ regendis sapienter congruant subditis : ita et Ecclesie conditor Deus, quam certè præ temporaliquolibet regno diligit atque diligit, necessariam ei et per se sufficientem contulit, et ad præstitutum ei finem accommodatam auctoritatem.

5° Approbandum esset ac forendum, quod quidem refugium aures catholicæ, Henrici VIII regis Anglorum nefarium schisma. Argumentum istud suggestimus, tractandâ quæst. de jure controversiarum, ubi de iudicibus fidei; valet etiam in constituentis potestatis ecclesiasticæ principis ac proprietatibus; princeps ille impotentè libidine, ab Ecclesie Catholice defensione, ad capitale ipsius odium miseriamè traductus, in hoc aberabat, quòd vellet, si potestatem ordinis excipias, auctoritatem omnem ecclesiasticam, regis servire ac dirigi mandatis, nec per seipsam obligandi et coercendi vim ullam habere; quod meritò indignans doctissimus Bossuetius, servilem tunc degravium episcoporum Angli-

canorum animum sic arguit, Hist. des Variations, liv. 10, c. 48 : « En oubliant avec les anciennes institutions de leur Eglise, le chef que Jésus-Christ leur avait donné, et se donnant eux-mêmes pour chefs leurs princes, que Jésus-Christ n'avait point établis pour cette fin, ils se sont tellement ravilis, que nul acte ecclésiastique, pas même ceux qui regardent la prédication, les censures, la liturgie, les Sacrements et la foi même, n'a de force en Angleterre, qu'autant qu'il est approuvé et validé par les rois : ce qui au fond donne aux rois plus que la parole et plus que l'administration des Sacrements, puisqu'il les rend souverains arbitres de l'un et de l'autre (1). » Quot inde regno et Ecclesie incubuerunt calamitates! quàm luctuosa et

(1) Lugendam religionis antiquæ in Angliâ conversionem nitidè explicat eximius auctor Pey, in libro cui titulus : *De l'autorité des deux puissances*, his verbis : « Un roi (Henri VIII), dominé par une passion honteuse, après s'être séparé de l'Eglise romaine, voulut s'établir chef du gouvernement ecclésiastique, et comme s'il eût pu s'affranchir de l'obéissance qu'il devait à l'Eglise, en usurpant son autorité, il déclara que toute juridiction, tant ecclésiastique que séculière, venait de la puissance royale, comme la source première de toute magistrature. La première loi qu'il publia à ce sujet, portait que le roi était le chef souverain de l'Eglise d'Angleterre. Le parlement y ajouta que le roi et ses successeurs pourraient prendre connaissance des erreurs, des hérésies et des abus, et y remédier. Muni de cette nouvelle puissance, Henri VIII nomma, en 1540, des commissaires pour dresser, en son nom, une explication du Symbole des Apôtres, des sacrements, des commandements de Dieu et de quelques autres points de doctrine, touchant la justification et les bonnes œuvres.

« Edouard étant monté sur le trône en 1547, les évêques furent obligés de prendre de lui de nouvelles commissions pour exercer leur ministère. Le conseil du jeune prince, à l'exemple de Henri VIII, dit Burnet, qui nous fournit tous ces détails dans son Histoire de la Réforme, envoya des visiteurs dans tout le royaume avec des constitutions ecclésiastiques et des articles de foi. Chaque commission était composée de deux gentilshommes, d'un juriconsulte, d'un théologien et d'un secrétaire (point d'évêques), et le roi défendait aux archevêques et à tous les autres d'exercer aucune juridiction ecclésiastique, tant que la visite durerait. L'Angleterre ayant asservi l'épiscopat, qui pouvait seul servir de barrière aux hérésies, n'eut plus de moyen de se défendre des nouveautés. Le Calvinisme sema ses erreurs. Les disputes et les dissensions s'introduisirent à la suite. Thomas Cromwel, vicaire de Henri VIII dans le gouvernement ecclésiastique, déjà infecté lui-même de l'erreur, avait commencé d'affaiblir la foi, en discréditant le zèle; il avait établi le tolérantisme sous l'apparence d'une fausse paix, or-

inexhausta scandalorum colluvies! quæ ut præcaveantur, nihil satius, quàm eam regulam teneri quam his verbis enuntiat ipse Basnagius, Ann. polit. Eccles. tom. 2, dissertat. 4, de tribunali eccles. : « Utraque potestas, politica scilicet et ecclesiastica, cancellis limitibusque suis circumscribitur, qui prorogari non debent; ut enim claves regni cœlorum magistratus usurpare non potest, sic presbyteris episcopisque jus gladii exercere, illudque omne quod cum eo connexum est, arripere non datur. »

6° Vix posset Ecclesia legem ullam constituere quâ Christianorum tota societas obligaretur. Eadem est jure divino, ut adnotavimus, auctoritas, tum in principibus catholicis, tum in principibus infidelibus : si ergo penderet à temporali potestate auctoritas ecclesiastica,

donnant qu'on s'abstint, de part et d'autre, des noms odieux de *papistes* et d'*hérétiques*, désapprouvant également l'*audace* et la *licence* des uns (des Protestants), la *superstition* des autres (des Catholiques), et leur *inévitablement pour de vieux abus.*

« Edouard fit un pas de plus : il prescrivit le silence aux prédicateurs sur les articles qu'il n'aurait point encore décidés. Cependant, il statua qu'on communiquerait sous les deux espèces; il réforma les offices de l'église; il déclara la confession libre; il changea la liturgie; et comme le silence qu'il avait ordonné n'avait point fait cesser les troubles, et que les chaires devenaient le théâtre de division et de disputes scandaleuses, il interdit tous les prédicateurs, s'en réservant l'approbation à lui seul et à l'archevêque de Cantorbéry, son vicaire-général. Enfin, il donna un édit qui permettait le mariage aux prêtres. Mais, comme la puissance spirituelle entre les mains d'un monarque qui n'avait aucune mission de Jésus-Christ, n'était pas assez efficace sur la conscience des sujets pour réformer le clergé et le peuple, les divisions continuèrent. Le prince ordonna donc une seconde visite pour remédier aux abus. Il publia une seconde Confession de foi qui renfermait les erreurs de Calvin, et qui par conséquent était différente de l'exposition doctrinale de Henri VIII; car il n'y a plus de point fixe pour la foi, dès qu'en ne reconnaît plus d'autorité infallible. On fut obligé de croire alors, de la part du roi, ce que le roi avait défendu de croire quelques années auparavant. Il nomma des commissaires pour dresser un nouveau code ecclésiastique. Les lettres-patentes pour la nomination aux évêchés, portaient que le roi nommait N. à l'évêché de N., pour tout le temps de sa vie naturelle ou pour tout le temps qu'il se comporterait bien. Après quoi il donnait pouvoir d'ordonner et de déposer les ministres, etc...., au nom du roi et de son autorité.

« Tous ces attentats, comme le remarque M. Bossuet, dans son Histoire des Variations, étaient fondés sur les maximes dont le parlement d'Angleterre s'était fait un nouvel article de foi, qu'il n'y avait point de *jurisdiction*, soit *séculière* soit *ecclésiastique*, qui ne dût être rap-

nullam sancire legem posset Ecclesia, nisi consentientibus omnibus, vel saltem majori notabiliter parte principum, tum catholicorum, tum infidelium; quapropter cum ad eò dissidentibus ac moribus, principes illi qui divisim totius orbis principatum obtinent, sperandum non esset, ut vel omnibus, vel eorum majori saltem parti probarentur leges ecclesiasticæ, ideòque vix posset Ecclesia statuta condere, quibus Christianorum societas obstringeretur : eò tandem evaderet quod rebelimus, systema (si prævaleret), ut Ecclesiæ tota pessumdaretur auctoritas, dilaberetur unitas, dissiparetur constitutio, divinitusque ordinata deleteret gubernationis forma.

portée à l'autorité royale, comme à sa source. Non qu'on niât que l'épiscopat fût d'institution divine, mais parce que, suivant la maxime de Crammer, *Jésus-Christ instituait les pasteurs pour exercer leur puissance, comme dépendante du prince dans toutes leurs fonctions*, ce qui, ajoute M. Bossuet, est sans difficulté la plus inouïe et la plus scandaleuse flatterie qui soit jamais tombée dans l'esprit des hommes.

« L'épiscopat étant ainsi dégradé, les premiers pasteurs ne furent plus que les esclaves de la volonté du prince, dans un gouvernement dont Jésus-Christ les avait établis les maîtres.... On les obligea à souscrire aux mandemens des visiteurs, parmi lesquels il n'y avait pas même un seul évêque. On punit, comme une prévarication, jusqu'au doute qu'ils formaient sur la légitimité d'une pareille mission, et jusqu'à la répugnance qu'ils faisaient paraître pour la servitude. En 1539, Elizabeth déclara par une loi, que le droit des visites ecclésiastiques et de corriger ou de réformer les abus de l'Eglise, était annexé pour toujours à la royauté, et qu'on ne pouvait exercer aucune charge publique, ou militaire ou ecclésiastique, sans jurer de reconnaître la reine pour souveraine gouvernante dans le royaume, et toutes sortes de causes séculières ou ecclésiastiques. Dans le mandement qu'elle fit expédier pour la visite des églises, elle expose que Dieu lui ayant confié le gouvernement de ses états, elle devait faciliter les progrès du Christianisme le plus pur, et rétablir le vrai service de Dieu. Et, en conséquence, elle donne pouvoir d'examiner l'état véritable des églises, de suspendre ou de déposer les ecclésiastiques qui ne seraient pas leur devoir. Cependant, pour adoucir ce que la suprématie avait de révoltant, sur tout dans les personnes de son sexe, elle déclarait qu'elle était fort éloignée de vouloir administrer les choses saintes, qu'elle ne demandait que ce qui avait appartenu de tout temps à la couronne impériale d'Angleterre, c'est à-dire qu'elle croyait avoir une puissance absolue sur tous ses sujets, et le droit de les régir, même immédiatement, sous l'autorité de Dieu, sans qu'aucun autre potentat pût prendre le même droit en Angleterre. C'était se réserver toute la puissance du gouvernement, et ne laisser aux pontifes que le pouvoir de l'ordre. C'est dans un historien anglais que je lis tous ces faits. » (EDWARDS.)

Quæ obijciuntur ex Scripturâ sacrâ, et factis in eâ relatis, jam exposuimus tractatu de iudice controversiarum, ubi ostendimus controversiarum quæ ad Religionem pertinent, iudices non esse constitutos principes. Cætera nunc prosequemur.

QUÆSTIO PRIMA. — Ordini publico, ac tuenda paci invigilare tenentur seculares principes; quidquid ergo potest publicæ tranquillitati obstrepere, id profectò amoliri, et quantum humana sinit infirmitas, prævertere, eorum est juris pariter et officii; atqui ad ordinem publicum pertinent potestatis ecclesiasticæ munia: eorum quippe functione excuti, vel turbari potest pax adeò necessaria societatis. Ergo, etc. (1).

(1) Prosum est hinc palmare principium ponere, quo generatim solvuntur eò loci propositæ difficultates, quodque mirè versavit doctissimus Delort, Instit. discipl. eccl. tom. 1, lib. 1, cap. 3. « Humano ratiocinio, inquit, « definienda non est auctoritatis essentialiter « Ecclesiæ competentis natura et latitudo, ne- « que subjectum in quo residet; sed utrumque « determinandum est ex Scripturâ et Traditi- « one. » Quo posito, sic argumentando rem evolvit eximius auctor: « In institutione di- « vînâ, qualis est Ecclesia Christi, quæ finem « immediatum habet salutem animarum, et « quæ proinde proportionata complectitur me- « dia salutis, non alia in essentialibus quæ- « renda est causa statuens, definiens ac regu- « latrix, præter liberum Dei beneplacitum: « quippe media salutis assequenda, ut et ipsa « salutis æterna, à solâ dependent liberâ Dei « voluntate; atqui liberâ Dei voluntas, quæ- « cumque illa sit, est per se rationi impervia, « neque innotescere potest nisi ex revelatione « quæ in Scripturis vel in Traditione reposita « sit; consequenter humano ratiocinio non est « definienda auctoritatis essentialiter Ecclesiæ « competentis natura et latitudo, neque sub- « jectum in quo residet; sed utrumque deter- « minandum est ex Scripturâ sacrâ et Traditi- « one.

« Hinc caduca omninò et absurda videtur « applicatio principiorum pacti socialis guber- « nique politici ad explicandum Ecclesiæ regi- « men, sive ad definiendam ministerii sacri « vim et efficaciam, idque egregiè notat illus- « trissimus Bossuetus, dum vanas expendit « Protestantium theorias christiano-politicas: « Le royaume de Jésus-Christ n'est pas de ce « monde, inquit Hist. Variat. lib. 45, et la com- « paraison que vous pouvez faire entre ce « royaume et ceux de la terre est caduque; en « un mot, la nature ne vous donne rien qui ait « rapport avec Jésus-Christ et son royaume.... « Prenez-y garde, ô peuples!.... pour se faire « un maître de la terre, il suffit de le recon- « naître pour tel, et chacun porte ce pouvoir « dans la volonté; mais il n'en est pas de même « pour se faire un Christ, un Sauveur, un Roi « céleste, ni pour lui donner ses officiers!.... « Jésus Christ, qui est votre Roi, vient de plus « haut. Vous n'avez naturellement non plus de

Resp. 1°: Si propter rerum spiritualium relationem ad ordinem publicum, seculari potestati competeret jus de iisdem statuendi ac iudicandi, pari jure et auctoritate potuissent de apostolici ministerii officiis, de ipsâ christianæ Religionis mysteriorum prædicatione, statuere et iudicare ethnici principes: nam ut iterum adnotandum est, eadem supremæ principum infidelium auctoritati, ordinante Deo alligata sunt jura quæ principum christianorum; præterea compertum est, disseminantibus doctrinam evangelicam Apostolis eorumque successoribus, fremuisse gentes, plurimos esse exortos tumultus, cruenta in Ecclesiam flagrasse dissidia; id prædixerat Christus: *Erunt enim, ait, ex hoc quinque in domo usâ divisi, tres in filios, et duo in tres dividuntur: pater in filium, et filius in patrem suum, mater in filium, et filia in matrem, socrus in sororem suam, et soror in sororem suam*, Luc. 12, v. 52 et 53. Neque tamen eò solum redarguuntur ethnici principes, quòd immeritos, quòd religionem amicam societati, manifestisque demonstratam argumentis annuntiantes, et quasi agnos in medio luporum se habentes, exquisitis ac lethalibus torquerent suppliciis, sed etiam quòd jus alienum usurparent, seque ipsos constituerent, spiritualium, supernumque ad ordinem spectantium, iudices et arbitros; nonne propositæ auctores objectionis duplicis reatûs insimularent ipsos Ecclesiæ ministros, qui de temporalibus, et propriâ velut auctoritate iudicarent, et æquitatis leges iudicando malignè violarent?

Resp. 2°: Eâ obijciendi ratione quam refellimus, foventur apertè ac maniantur eorum placita qui potestati ecclesiasticæ jus attribuunt indirectum in temporalia: hoc enim obtentu, eum in auctoritatis politice gestis ac molitionibus, deprehendî videretur aut periculum fidei aut religionis dedecus, aliudve gravissimum peccatum, tàm possent episcopi sibi jus adscribere de temporalibus adimendi, immutandi, transferendi quod libuerit; obstaret qui-

« droit de lui donner des ministres, que de « l'insituer lui-même votre prince. Ainsi ses « ministres, qui sont vos pasteurs, viennent de « plus haut comme lui, et il faut qu'ils viennent « par un ordre qu'il ait établi. »

« Porrò, si humana voluntas sit incompetens « et propterea impar tum Christo Mediatori sibi « constituendo, tum ministris illi assignandis, « eisdem omninò momentis et rationibus hu- « mana ratio ostenditur incompetens et impar « definiendæ auctoritati, quæ ad illos ministros « debet essentialiter pertinere. » (ERRONES.)

dem quæ viribus prævaleret, temporalis auctoritas, ne propositum præstaretur exitu; at jus integrum fixumque nihilominus perstaret, si de naturâ et comprehensione alicujus potestatis, judicari oporteret ex illius relatione ad ordinem societatis politicæ aut Religionis. Exitialibus in dissidiis Bonifacii cum Philippo rege, qui Pulcher cognominatus est, quid afferebat ille pontifex? rationem obtendebat propulsandi et avertendi peccati, dum jus sibi assumebat exercendi regiam in potestatem imperii.

Resp. 3°: Posito quod impugnamus placito, confunderetur utraque potestas civilis et ecclesiastica; nullum enim ferè est civile negotium, quod necessitudine quâdam non sit cum religione connexum, sicut nullum penè est Religionis caput, quod civili societati verè dicatur extraneum; utraque potestas in his versatur, quæ ad humanitatem, ad probitatem, ad æquitatem, ad emendationem morum, ad asserendam inter homines pacem perineant; unde passim omnia permiscerentur sacra profanis, ac multò sese impediret jugiter, nedùm sese invicem adjuvaret utraque auctoritas, nullumque extaret certum tribunal, quod adire tenerentur litigantes aut accusati.

Itaque non relatione accidentali, extrinsecâ et mutabili ad ordinem politicum, aut ad Religionis statum metienda est ecclesiasticæ aut civilis auctoritatis extensio, verum æstimanda est utraque ac discernenda, proprio utriusque finè intrinseco, et eorum quæ ad hunc vel illum finem proximè, directè, ac per se referuntur, conditione atque naturâ.

In rebus mixtis, quales sunt fundationes, patronatus, administrationes, decimæ, etc., uterque judex ecclesiasticus nempe et secularis, suam in his quæ sibi propria sunt, exercet auctoritatem, prout ferunt leges, possessio legitima, probatusque usus, quibus inhærendum est; tùm si in utroque, vel alterius ministerii exercitationem obrepit aliquid incommodi, id non est in potestatis ac ministerii refundendum naturam, neque inde ratio suppedit alterutrius jura invadendi aut rescindendi, pejus enim foret malo remedium, sed componendæ retinendæque pacis admonitio et incitamentum.

OBJECTIO II. — Protectoris munere in Ecclesiæ negotiis etiam spiritualibus defungitur princeps: hoc illi officium ab ipso Deo per quem reges regnant, et potentes decernunt justitiam, cum supremâ potestate mandatam

est; neque verò debet inconsultè et imprudenter patrocinari: priùs ergo quàm opem ferat, necesse est ut causam adjuvandi, ac rei defendendæ rationem et naturam introspicat atque dijudicet: tùm demùm subditis, assertione decretoriâ, quid præstandum sit declaret, suâque auctoritate muniat.

Accedit quòd erga Ecclesiam, tutoris quasi partes agat, quod munus, decernendi ac præcipiendi potestate non caret: neque principis decet majestatem, ut velut ad nutum et arbitrium Ecclesiæ fingat sese et accomodet.

Resp.: Profitentur ultrò verè christiani principes sui esse muneris et officii sanctam tueri, cujus incrementis ipsi adjuvantur, Ecclesiam: « Cùm magnam omnium quæ è republica sunt, curam habeamus, inquit Theodosius et Valentinianus Epist. ad synod. Ephesinam, tum verò maximam illorum quæ ad pietatem Religionemque conservandam pertinere arbitramur: per ea namque cætera quoque bona hominibus suppeditantur. » Talibus patronis gloriatur Ecclesia: « Vos per Christum benignè regnatis, inquit acclamantes Constantin. Pogonato imperatori Patres concil. III Constantinopolitani, Christus verò per vos Ecclesiis suis pacem diligit impertiri. » At filios Ecclesiæ, non dominos, cùm se noverint principes catholici, compertum quoque habent jus et officium matrem protegendam, ad tutandos, non ad violandos canones esse comparatum. Hinc ita Bossuetius, Defens. Cleri Gallicani, parte secundâ, lib. 5: « Satis claruit duas quidem potestates esse oportere, ecclesiasticam et civilem, distinctis officiis, quæ principales sunt et supremæ, et tamen sociæ, ac supremæ quidem, suo quæque in officio, ne si ad unam omnia referantur, hæc vel onere victa collabescat, vel ut Gelasius docuit, plus æquo extollatur utraq; potestate *suffultus*, conjunctæ tamen et amicæ, ne societatis humana distrahatur. »

Bossuetio præstat Fenelonium adungere, præcellenti pariter ingenio, amantissimumque Ecclesiæ et regni: « A Dieu ne plaise, inquit, que le protecteur gouverne, ni prévienne jamais rien de ce que l'Église réglera. Il attend, il écoute humblement, il croit sans hésiter: il obéit lui même: il fait autant obéir par l'autorité de son exemple, que par la puissance qu'il tient dans ses mains; mais enfin, le protecteur de la liberté ne la diminue jamais: sa protection ne serait plus un secours, mais un joug déguisé, s'il vouloit

« déterminer l'Église, au lieu de se déterminer par elle; c'est par cet excès funeste que l'Angleterre a rompu le sacré lien de l'unité, en voulant faire chef de l'Église, le prince qui n'en est que le protecteur. » Discours prononcé au sacre de l'archevêque de Cologne.

Quæ ut penitus intelligantur, observandum est, aliter à principibus protegi subditos in temporalibus, aliter ab iisdem protegi, in spiritualibus Ecclesiam: subditos ita protegunt, ut eos regant imperio, et suis moderentur legibus: at in protegenda Ecclesia, erga eam non utuntur gubernandi potestate: jubere quidem possunt, supremamque intentatis etiam poenis auctoritatem adhibere, ut legibus ipsius obtemperetur; at in rebus merè spiritualibus imperare Ecclesie non possunt, cum in eo genere non versetur eorum imperium, unde graviter eam læderet, nedum adjuvaret princeps, qui propriam illius, datamque divinitus auctoritatem, quasi patrocinando vellet sibi subicere, aut constringere: verè patronum ac defensorem se præbet, qui auxilium expressis aut tacitis invocantem votis eam sic adjuvat, quemadmodum supremo alteri auxiliaretur principi; imò ingens in eo intercedit discrimen, quòd princeps, dum vicino principi suppetias venit, æqualis æqualem juvat auxilio; at in his quæ ad animarum salutem pertinent, sive in causis merè spiritualibus, auctoritati Ecclesie subditus est ipse princeps, sicut in temporalibus, subditi sunt principi pastores Ecclesie: sincerum tenentur Ecclesie præstare et conciliare obsequium.

Hinc responderet alteri objectionis parti quæ ostendebatur, posse ac debere principem, ne suscipiendo Ecclesie patrocinio, inconsideratè se gereret, spirituales etiam causas dijudicare: ad Ecclesiam spectat talibus de causis disceptatio et judicium; ad secularem autem potestatem, studiosa et cum honore conjuncta protectio, nec verendum est, ne iniquam et à divinâ lege alienam protectionem postulet Ecclesia, cum dirigente Spiritu sancto à legibus æqui et recti aberrare nequeat; errare possunt privati episcopi; errare potest ipsa nationalis Ecclesia; at nisi aberrasse certò constet, erroris non est insimulanda particularis licet Ecclesia; nec est cur opportuno quod à seculari experta potestate, defraudetur auxilio.

Quod denique objicitur, principes erga Ecclesiam, tutorum partes agere, atque eo nomine suam in ipsius ordinandâ et sancierendâ disciplinâ posse auctoritatem exprimere; tu-

toris personam gratulatur sibi Ecclesia principem sustinere in temporalibus, at sese in spiritualibus ita gerere, quasi Ecclesia in eo causarum ordine, ipsorum subiaceat auctoritati, jam satis ostensum est quantum illud sit à divinâ institutione, et ab utriusque potestatis, ecclesiasticæ nimirum et temporalis naturæ, diversisque fine et officiis alienum. Nec magis urget ducta nonnunquam comparatio ab auctoritate præfecti navis, cui subicitur ipse qui clavum tenet, quasi suo in regimine Ecclesia principis jussa capessere debeat; ea comparatio, ut gratis fingitur, ita spontè concidit, quia et eam prosequendo, colligeretur, quemadmodum navigii præfectus, et maritimi cursûs ordinem, et ejusdem terminum potest ad arbitrium præstituerè, ita et quem ad finem se conferre, quam ad illum assequendum inire viam debeat Ecclesia, ipsam oporteret à principio deposcere, et sic ab eo tùm credendum, tùm agendi normam mutuari. Quod quidem catholicis nunquam arridebit principibus, plusque detrimenti importaret Ecclesie, quàm sævientium olim in eam persecutionum procella.

Denique si patroni ac defensoris nomine posset princeps temporalis de spiritualibus quasi proprio jure decernere, posset eodem nomine decernere de temporalibus Ecclesia, cum et principis jura tueri ac defendere teneatur; tùm verò utraqûe mutuo sibi officeret potestas, abrumperetur tam necessarium concordie vinculum, et acerbam verterentur in offensionem, quæ ad æternam, temporalemque felicitatem divinitus ordinata sunt. Neque satis laudari possunt quæ oblati regi supplicationibus anno 1560 sic enuntiavit suprema curia Parisiensis: « Les deux puissances sont si unies, et tant conjointes, que par celles les royaumes et potentats sont conservés et maintenus, et non seulement ne doit l'une entreprendre sur l'autre, mais conserver ce qui réciproquement lui appartient. »

Obiectio III. — Sub duplici ratione considerari potest Ecclesia, videlicet ut corpus politicum, et ut corpus mysticum: corporis politici cum sit caput princeps temporalis, eâ saltem ratione, auctoritate suâ potest disciplinam ecclesiasticam, in spiritualibus etiam ordinare. Illud eo confirmari potest quòd Ecclesia sit in regno, regnantis ergo potestati subjecta; accedit quòd princeps invigilare debeat, ne quid de temporalibus adseiscat sibi ministerium ecclesiasticum, tùm ne suâ cum dispendio civium

auctoritate abutatur, et usurpationi contendat velum Religionis obducere: hæc omnia averti efficaciter aut propulsari nequeunt, nisi à principe qui coercendi vim externam habet, supremâ cum potestate conjunctam.

Resp. 1°: Commentitia est Ecclesiae distributio seu divisio in corpus politicum et corpus mysticum: non alium ac mystici corporis statum et naturam induit Ecclesia, cujus invisibile caput ipse Christus: *Ipsam, id est Apostolus, dedit Deus caput supra omnem Ecclesiam*, Ephes. cap. 1, v. 22; caput autem visibile summus pontifex Christi vicarius; versantur in terris duæ societates, alia politica, et alia ecclesiastica seu sacra; propriis utraque illa societas distinguitur officiis: non eadem potestate utraque gubernatur, ita disponente Deo cui serviunt omnia.

2° Quod ad istud attinet pronuntiatum: *Ecclesia est in regno*, id procul dubio verâ ratione constat: nec minùs certum est esse regnum in Ecclesia, quæ latius quolibet regno singulari patet, ut totum diffusa per orbem terrarum: at quid inde consequitur? hoc unum: regis potestati submitti membra, ipsosque ministros ac prælatos Ecclesiae, intrâ fines illius potestatis: at inde consequens non est, aut Ecclesiam Christi coalescere ex singularibus Ecclesiis à se invicem pro diversitate regnorum dissociatis, aut eundem qui regno, Ecclesiae quoque præesse, eamque licet spirituali in ordine constitutam, temporali potestate administrari.

3° In confesso est jus inesse principibus providendi et curandi, ne suâ de auctoritate quidquam detrahatur per usum, aut potiùs abusum ministerii ecclesiastici; neque idcirco possunt de auctoritate ecclesiasticâ divinitus collatâ quidquam detrahere; quantacumque etiam temporali potestati debeatur reverentia, ac dii vocentur in Scripturis magistratus, homines tamen sunt: fieri igitur potest, ut in detrimentum Ecclesiae, suam repugnante iustitiâ convertant auctoritatem; an idcirco vindicandæ causâ suæ potestatis, licebit ipsi temporalem attrahere auctoritatem, ejusque in munia sese interponere? Sicut abusum non excusat auctoritas, ita nec abusus auctoritatem abscondit; constitutum divinitus ordinem subruere, neque pastoribus Ecclesiae, neque principibus conceditur.

Hunc attentare nunquam potest indeficiente sanctitatis et sapientiæ dono prædita Ecclesia: in illum verò ut privati Ecclesiae ministri ali-

quando impingant, contingere potest; at sive ad plectendum, sive ad emendandum excessum illum suppetit via, seposito legitimæ potestatis dispensio: auctoritate sibi creditâ si nonnulli Ecclesiae ministri sic abutantur ut simul infringant leges regni, civiumque ut et pastorum officia deseruerint, jure nullo divino eximuntur à iudicio et vindicatione temporalis potestatis; si autem in eo culpantur, quòd ab ecclesiastici ministerii regulâ et præscriptionibus desciverint, proprios habent iudices qui debitis illos, suum intrâ ordinem, plectere poenis valeant, invocato si opus fuerit, temporalis etiam potestatis auxilio.

Moram non facit quòd additur, duas esse divinitus constitutas potestates, ut æmulo quodam studio ad bonum Ecclesiae promovendum sese conferant; id ultrò confitemur, verùm ita sunt auctore Deo ordinatæ, ut sese mutuo adjuvantes, præstitutum ab eo finem ac finitem neutra, diverso licet obtentu, prætergrediantur. Hæc autem si violaretur divina ordinatio, quò recideret inviolati fundamentum obsequii? unde sic vehementer solitâ exclamat eloquentiâ Bossuetius: « malheur, malheur à l'Eglise quand les deux juridictions ont commencé à se regarder d'un œil jaloux. O plaies du christianisme! Ministres de l'Eglise, ministres des rois, ministres du Roi des rois, les uns et les autres, ah! pourquoi vous divisez vous? l'ordre de Dieu est-il opposé à l'ordre de Dieu? hé! pourquoi ne songez vous pas que vos fonctions sont unies; que servir Dieu, c'est servir l'état; que servir l'état, c'est servir Dieu? » Discours sur l'unité de l'Eglise.

Obiectio IV. — Incidere potest de limitibus utriusque potestatis, ecclesiasticæ et politicæ contentio, in eo posita, utrùm hoc vel illud causarum genus Ecclesiae potiùs quàm principis iudicio subiaceat; de suâ utriusque datum est auctoritate, et auctoritatis latitudine iudicare: cum utraque suum intrâ ordinem suprema sit, nec una alteri subjecta, quarum superabit, si auctoritate sit compendendum dissidium? aut si disceptationibus dirimendum, quousque jaetabitur controversia, et cujus tandem extremo finietur iudicio?

Respondeo: Quænam sit Ecclesiae collata auctoritas, quousque propriâ institutione porrigatur hæc potestas, quæ causarum genera comprehensione suâ teneat, id partim revelatum est, partim ex revelatione potest colligi: revelationis ergo infallibilis interpretis universalis Ecclesia, si propositam didicisset controver-

siam, nullum profectò detrimenti periculum temporali imminet auctoritati; nec dubitandum quin principes catholici iudicio ipsius adhærent, quod quidem totum in spiritualibus versaretur, nec temporalem potestatem impeteret; Ecclesia enim tunc jus suum eùm declararet, nihil sibi auctoritatis in temporalia vindicaret.

At in causis quæ suborirentur de jurisdictionis limitibus, privatos inter episcopos, aut etiam nationalem aliquam Ecclesiam, et secularem principem, quamcumque viam ineundam sibi putaverit, revereri debent in eo ministri Ecclesiæ, *secundam*, ut ait Tertullianus, *majestatem*, seu supremam auctoritatem in temporalibus: alienare quidem non possunt creditum sibi potestatis spiritualis depositum; at eos meminisse oportet, prioribus Ecclesiæ seculis antecessores suos, ipsa inter honorum et vite damna *pro regibus pro omnibus qui in sublimitate sunt*, supplices omnipotenti preces obtulisse, qui corda potentium novit inclinare quò voluerit; tum fore sperandum, ut dilucesseret et illastraretur veritas, tandemque concordibus votis unicuique assereretur jus suum, ac servatur illibatam quod his verbis prædicat sapienter Domat: « Les puissances spirituelles ont leur exercice dans ce qui regarde le spirituel; elles ne s'ingèrent pas dans le temporel: et aussi les puissances temporelles ont leur exercice dans le temporel, et n'entreprennent rien dans le spirituel. Les deux ministères sont établis immédiatement de la main de Dieu: et ceux qui exercent la puissance dans l'un des deux, sont soumis à ceux qui exercent la puissance de l'autre, en ce qui en dépend. » *Traité des Lois (préliminaire)*, c. 7 et 8.

OBJECTIO V. — Tùm in collectionibus Romani juris, tùm in regum nostrorum capitularibus, tùm etiam in recentioribus edictis et declarationibus quibus jus Gallicum non levi ex parte instruitur, occurrunt leges quæ versantur in informandâ disciplinâ ecclesiasticâ; constitutionum illarum omnium auctores, quos inter extitère ingenuâ pietate, et prono in Ecclesiam studio conspicui, nemo sanæ mentis audebit temeritatis ac usurpationis insimulare; ergo, etc.

Respondeo 1°: Occurrunt etiam multæ secularium principum leges quæ versantur in rebus fidei: tales multas reperire est in lib. I codicis Theodos. et lib. I Justiniani, necnon in regum Gallicorum capitulis, aliisque juris Gallici monumentis: nunquid inde consequens, aut eos

haberi voluisse, aut esse habendos fidei iudices? Ubi agitur de rebus mixtis, seu in quibus cum spiritali conjungitur temporale, palam est tùm ab utràque potestate, proprio jure, eum intrâ ordinem, seu diversâ sub ratione posse quod opportunum fuerit constitui.

2° Ut secularium principum reperiantur leges, quæ attingunt spiritalia, ita inveniuntur leges Ecclesiæ quæ attingunt temporalia, nec inde concidendum est aut Ecclesiam voluisse in condendis hujusmodi legibus, temporalem arrogare sibi auctoritatem, aut eas futuras fuisse tot principibus acceptas, si inde supremam sibi in temporalibus potestatem putavissent abjudicari. « Scilicet, ut scitè observat Bossuetius in Defens. Declarat. cleri Gallic. parte secundâ libro 8, cap. 5, ipsa rerum natura docet, ecclesiastica non nisi per Ecclesiam haberi posse: sic ubi Ecclesia feudos admittit, concedit aut aliud quod ex civili potestate decernit; ea civilis potestatis concessioni saltem tacite accepta referemus. »

3° Secularium inter constitutiones principum, aliæ sunt quæ eò duntaxat referuntur, ut legum ecclesiasticarum executio promptius efficaciusque promoveatur, adjunctâ temporali sanctione, quæ homines multò potentibus sæpè quàm spiritualis commoveat. Aliæ sunt principum constitutiones ecclesiasticam ad disciplinam spectantes, quas ipsa postulavit in sui subsidium Ecclesia; vim obligandi in spiritualibus hausserunt ab ipsâ Ecclesiæ auctoritate: at eùm etiam repositæ sînt inter leges regni, vim quoque sub eâ ratione conscientiam obstringendi perceperunt ab auctoritate principum. Nonnullæ sunt quæ vota, postulationemque Ecclesiæ præverterunt, cujus accedente consensu et approbatione expressâ vel tacitâ, hujus induerunt auctoritatem, atque disciplinæ ecclesiasticæ annumeratæ sunt regulis.

Denique prodierunt quorundam principum leges quæ fuerunt ab Ecclesiâ improbatæ, tales sunt *ecthesis* Heraccli, anno 639, et *typus* Constantis anno 643; nec magis invalescere possunt in spiritualibus, rejectæ ab Ecclesiâ leges, quàm in temporalibus constitutiones ecclesiasticæ, quæ repugnantibus induerentur principibus. Iisdem quippe principiis distinguuntur utriusque potestatis, ecclesiasticæ scilicet et civilis jura et officia. Ad hæc appositè immortalis in opere loquitur Domat de constitutionibus regum nostrorum, « qui ont compris, inquit, un très-grand nombre de lois qui regardent la religion, ce qu'ils n'ont pas fait

« pour y établir des règles, et s'en rendre les législateurs et les juges, comme si leur puissance s'étendait à y gouverner, ainsi qu'ils le peuvent dans leurs états, mais seulement pour faire observer les lois que l'Eglise elle-même, et les puissances spirituelles, à qui Dieu en a confié la conduite, y ont établies, et pour en protéger et maintenir l'exécution, en ce qu'il y a dans ces lois qui regarde l'ordre extérieur, et où l'autorité temporelle puisse avoir son usage. » Lois civiles, droit public, liv. 4, tit. 19, in præmio.

Inst. : In causis ecclesiasticis palam se iudicem præbuit imperator Constantinus Magnus, tanto accensus Religionis promovendæ studio, neque id videtur à Romanâ sede improbatum, imò approbatum potius, haud immeritò creditis. Postulantibus scilicet Donatistis, delegavit iudices, Maternum Agrippinensem, Rhetium Augustodunensem, Marinum Arelatensem, qui cum Melchiade et episcopis Italis ab ipso deligendis, causam Cœciliani iudicarent, cujus ordinationem vitiosam esse, eo nomine confinxerant Donatistæ, quòd Felix Aptungitanus, ut mentiebantur, sacros codicestempore persecutionis, infidelibus tradidisset. Romæ habitæ est sub Melchiade synodus, quâ votis conspirantibus damnati sunt nec tamen intentatam protervè litem destiterunt proseguere : Felicem traditionis Scripturarum iisdem accusantibus, causam illius disceptandam proconsuli mandavit Constantinus ; causam verò Cœciliani, cum à Romani concilii sententiâ provocarent, ad examen Arelatensi in synodo quam indivit, et cui interfuerunt summi pontificis legati, revocari voluit ; tumultuantibus adhuc Donatistis et à concilii Arelatensis iudicio ad Constantinum appellantis, iudicandam appellationem suscepit imperator, eisque damnandis quid valeret in causis ecclesiasticis, iterum atque iterum ostendit.

Respondeo. Illis factis nedùm labefactari queat, confirmatur atque extollitur suprema Ecclesiæ propriis intrâ fines auctoritas ; ab eâ usurpandâ se longè abesse profitetur in causâ quæ obtruditur, Constantinus Magnus : Gallicanos iudices nonnullos Donatistas ut postulaverant, reipsâ concessit, at subiratus quòd ad eum confugerent, exclamavit : « Petitis à me in seculo iudicium, cum ego ipse iudicium Christi expectem. » Donato deinde à concilii Romani iudicio appellanti respondit : « Ora hida furoris quædacià ! sicut in causis gentium fieri solet, appellationem interposue-

« runt ! » Eiusdem denique causæ cognitionem post Arelatensis synodi iudicium non suscepit, nisi projectam detestatus Donatarum ad omnia temeritatem, à sanctis antistitibus veniam postea petiturus, quòd iis de rebus iudicasset, ut testatur S. Augustinus epist. 162 ; non ergo sibi jus arrogavit episcopales dirimendi causas, neque delegandi qui accepti ab ipso auctoritate resolverent iudices. At legitimæ jugum auctoritatis detrectantium Donatarum cessit importunitati, hæc ut viâ, quoad fieri posset, cohiberetur conflatum jam ab ipsis luctuosum schisma quod in dies accrescere sentiebat.

Instabis iterum : Innuit S. Augustinus vicariâ quasi potestate, et ab imperatore derivatâ ferendum suscepisse iudicium Melchiadis in causâ Cœciliani : quid quòd nec usurpavit ? inquit S. Augustinus, Epist. 162. Rogatus quippe imperator iudices misit episcopos, qui cum eo sederent, et de totâ illâ causâ quod justum videretur, statuerent.

Respondeo : Eò loci S. Augustinus Donatistis perstringit, argumento, ut aiunt, ad hominem : iudicium et auctoritatem Melchiadis refugiebant Donatistæ, erecto jam adversus altare, altari : quid obloquimini ? inquit S. Augustinus, causam vestram, non ut poterat, evocavit ad se Melchiades summus pontifex, sed promovente, et episcopos qui cum eo sederent mitente imperatore, vobis instanter rogantibus. Enimverò præter adducta ipsius Constantini testimonia, si vicariâ potestate, non jure suo causam iudicare potuisset Melchiades, quindecim pro suo arbitrio non delegisset iudices qui Romano interessent concilio : quorsùm si vindicasset sibi Constantinus agitatâ litem iudicandæ potestatem, designatos à se iudices misisset Romam, cum ipse tunc in Galliis degeret ? A facto ad jus non valet consecutio, cum vel ipse cujus verba aut gesta obijciuntur, eam ultrâ ac spontè reprobaverit. Quod Felicis Aptungitani episcopi causam proconsuli commiserit imperator, id præter jam adnotata, factum est quòd in eam inciderint, quæ secularem ad potestatem pertinentem, humanis prorsùs discutendi subsidiis : in accusando enim illo episcopo. utebantur potissimum Donatistæ suppositâ ab ipsis epistola ; cujus quidem suppositionis confessionem extorquendi gratiâ, præter juridica testimonia, constitutum erat tormentis habere quæstionem.

OBJECTION VI. — Secularem potestatem invocant ipsi pastores Ecclesiæ ad accersendam decretis suis auctoritatem ; hujusce implora-

tionis insigne suppeditat exemplum synodus Arelatensis anni 815, imperante Carolo Magno: « Quæ emendatione, inquit, digna perspeximus, quàm brevissimè adnotavimus, et domino imperatori præsentanda decrevimus, poscentes ejus clementiam, ut si quid hic minus est, ejus providentiâ suppleatur, si quid secus quàm se ratio habet, ejus judicio emendetur, si quid rationabiliter taxatum est, ejus adjutorio, divinâ opitulante clementiâ, perficiatur. » Ibi agnoscunt Patres Arelatenses in potestate imperatoris situm esse, in decretis synodi adjicere, emendare, confirmare quæ adjicienda, emendanda vel confirmanda judicaverit: totidem hæc sunt superioris auctoritatis argumenta. Eadem auctoritate effectum est ut apud nos quædam non vigeant œcumenicæ synodi Tridentinæ decreta, quamvis ardentibus votis, ut solemniter promulgarentur, postulaverit clerus Gallicanus. Quantumcumque opportuna in seipsis videatur quæ Ecclesia etiam universalis proposuerit disciplinæ capita, cum usibus et legibus regni potest ea conferre secularis auctoritas, quibus si repugnent, nihil vetat quominus ab eadem rejiciantur.

Respondeo: Triplex assignatur genus decretorum Ecclesie. Alia in dogmatibus definiendis, alia in tuendâ integritate morum, alia in sancendis meræ disciplinæ regulis versantur. Palam est, consensu principum secularium non indigere decreta dogmatica: hæc quidquid comminatio aut molitû fuerint interdum imperatores, maluit extrema perpeti Ecclesia, quàm avitam fidem prodere aut descrere. Secularem aliquando sollicitandam sibi putavit Ecclesia auctoritatem, ad rebellantium subigendam frangendamque perveraciam: at 1° minimè suspicata est, ad obligandam conscientiam per seipsas non valere, quas proposuerit, definitiones dogmaticas; statim enim atque sufficienter innotuerint, necessitatem assentiendi et credendi inducunt, sepositâ etiam solemnî promulgatione; in his valet illud axioma: *Le fond emporte la forme*; lex ipsa quippe docet naturalis dogmati revelatæ et ab Ecclesiâ quantum ad pariendam notitiam satis est, proposito, firmiter esse adhærendum. Postularunt quidem à Ludovico XIV, patentes litteras episcopi Gallicani, ad muniendas regiâ ipsâ auctoritate Constitutiones Innocentii X et Alexandri VII, adversus quinque Jansenii propositiones, ut efficacius multa quæ debitum retardarent obsequium, removerentur impedimenta: verum non existimârunt talis ad ob-

sequii necessitatem, requiri diploma regium, quo licet caruerint bullæ adversus Baium et Molinosum editæ, nihil tamen illis deficit ad obligandam totam Ecclesiam, quemadmodum, nomine comitiorum anni 1710, à decem episcopis declaratum est, testante ipsâ definitionis dogmaticæ naturâ, derivatæ à sede Apostolicâ, et partim expresso, partim tacito episcoporum assensu comprobata.

2° Quod de constitutionibus Ecclesie dogmaticis assertum est, idem de illis sentiendum est quæ ad regulas morum spectent jure divino innixas; namque, ut adnotat clerus Gallicanus in conventu generali anni 1700, « Religionem christianam fide et moribus constare, dogmatum autem tum fidei, tum morum eundem esse fontem, ac benè vivendi regulam ad ipsum fidei caput, Ecclesia catholica semper intelligit. » In præfatione censuræ diversarum propositionum. Cum priusquam in commentaria publica referantur constitutiones summorum pontificum ad fidei, morumque ipsam doctrinam attinentes, eas expendunt seculares iudices, longè abest ut doctrinæ judicandæ murus obire velint; cavendum curant ne quid invehatur, quod regni iuribus, et Ecclesie Gallicanæ receptis consuetudinibus videatur officere.

3° Quod spectat ad meræ disciplinæ constitutiones, jam probavimus, et verbo tum scripto, tum et tradito constat, tales posse Ecclesiam condere, et quidem auctoritate divinitus acceptâ, suo in genere supremâ, et quæ temporali nulli auctoritati subjaceat; quâ ratione ergo contingit ut Ecclesie universalis quædam decreta discipline, catholicis in regnis Ecclesie universali et sedi Apostolicæ addictis, non admittantur? Id, ut explanatum sit, perspicuum est quid ad ipsam legum constitutionem valeat per seipsam legislativa et suprema potestas, quid autem legum executioni nonnunquam possit moram et impedimentum inferre.

Supremæ tum ecclesiasticæ, tum civili auctoritati id competit, ut suo utraque in genere conscientiam obstringat; Dei enim ordinationi resistunt, qui resistunt potestati; deinde ad utramque pertinet leges suas *legali iudicio* interpretari, simpliciter, temperare et restringere, imò et abrogare si placuerit. Nec dubitari potest quin suprema quælibet potestas jus habeat, salvo jure alterius, efficiendi, ut quæ constituerit, subditorum innotescant societati quantum satis est, ad pariendam eorâ Deo

hominibusque, obtemperandi necessitatem.

Nunc verò attendatur ad ipsam legum executionem; imprimis advertendum est, labentibus seculis non rarò contigisse ut tutelâ præsidioque principum destituerentur ecclesiastica quædam leges optimo congruentes regimini, et saluberrimæ; nec idèò tamen earum præscriptis non tenebantur Christiani: nec enim, ut jam diximus, ipsis persecutionum temporibus carebant necessariis ad obligandam mentem conditionibus. In regnis etiã catholicis fieri posset ut in foro conscientie vigeret ecclesiasticum aliquod institutum, quod politicis innixa rationum momentis, adjuvare nollet, minisque approbaret secularis potestas, licet juribus principum reipsâ non adversaretur. At pro suâ sapientiâ cavet, quantum potest, Ecclesia, ne collidantur mutuò ecclesiastica et civilis potestas, quarum una detrimentum capere nequeat, quin et alteri immincat damni periculum: hinc est quòd suarum quarumdam legum, maluerit executionem non urgeri, aut ipsam in foro conscientie obligationem intercidere, quàm receptis catholicas apud regiones inveteratisque consuetudinibus repugnare, juri divino non contrariis.

Ex assignatis hæcenus principiis, haud operosè dilui potest quod de Arelatensi synodo sextâ fuit objectum; noverat synodus quo studio disciplinæ ecclesiasticæ accenderetur Carolus Magnus: unde paratam se præbuit, quidquid pietate conspicuus ille princeps in oblati sibi statutis, adiciendo vel detrahendo immutandum judicaverit, ratum habere, et sic immutatum ecclesiasticæ auctoritatis sigillo munire.

Prædictis quoque ex adnotationibus colligitur quare Gallicano in regno vim legis non obtineant quædam concilii Tridentini œcumenici decreta disciplinæ; nec prætereundum est silentio, plurima ejusdem synodi statuta, vel regis aspirantibus edictis, vel synodorum provincialium decretis, synodalibusve statutis obsecundantibus, aut invalescente ipsâ consuetudine, his in regionibus vim legis obtinere. Neque etiã obhiscendum quod ostendimus, venerandæ illi synodo nunquã fuisse propositum ut principum juribus quidquam detraxerit.

OBJECTIO VII.— Galliarum in regno admittuntur appellationes tanquam ab abusu, *appels comme d'abus*, atque in illis judicandis, dirimuntur à judice seculari causæ spirituales, cùm appellationes illæ sæpè adhibeantur eo

nomine, quòd canonibus, principiisque ecclesiasticæ disciplinæ oblectetur judicis ecclesiastici sententia: ergo auctoritati seculari obnoxia est quandoque auctoritas ecclesiastica etiã in spiritualibus.

Resp.: Ut ritè intelligantur et objectio et solutio, quædam priùs delibanda sunt: Gallicã in jurisprudentiã, duplex distinguitur, à prælatorum Ecclesiæ judicii appellandi species: una quæ vocatur *simplex*, *appel simple*, quæ in universis christianis gentibus viget, quã nimirum ab inferioris prælati judicio ad superiorem prælatum ecclesiasticum provocatur; altera verò, tanquam ab abusu, quã provocatur à judicio Ecclesiæ ad tribunal seculare: hoc appellationum genus, ut observat Cabassutius, juris canonici theoriæ et praxis libro 4, cap. 13, proprium est regni Gallicani, inchoatum sub finem regni Ludovici XI aut incunte regno Caroli VIII successoris ejus, ad curias regias interjici solitum, quando causantur appellantes, prælatorum suorum sententiam, juribus et libertatibus Ecclesiæ Gallicanæ, sacrorum canonum præscriptis refragari, aut propriæ jurisdictionis limites excessisse usurpandâ regi jurisdictione.

Quis enarrare possit quantum Ecclesiæ luctûs intulerint in omnibus, malignisque appellationibus pervicaces clerici, unde effectum est ut laxaretur nervus ecclesiasticæ discipline, præsulum divinitus constituta deprimeretur auctoritas, utque auderent p̄i et sancti episcopi suis Ecclesiis per sententias canonicas providere, scaturientibus inde malis occurrere, aditumquæ præcludere voluerunt christianissimi reges, ut constat ex edicto Francisci I anno 1539, constitutione Caroli IX anno 1571, Henrici III edicto Melodunensi anno 1579, et Blesensi anno eodem, constitutione Henrici IV, anno 1606, edicto Ludovici XIV, anno 1695. Illis verò piis constitutionibus non exhausta est malorum scaturigo.

Jam discutienda est objectio proposita. Si quid jurisdictionis secularis invaserit iudex ecclesiasticus; si auctoritatis illâ parte abusus fuerit quam Ecclesiæ concessit princeps, aut propriam et à Christo derivatam potestatem contulerit, ad aliquid temporale velut extorquendum; si formam judiciorum legibus regni constitutam violaverit, præstitutam non transiit metam iudex secularis: si verò dijudicandum susciperet ipsum negotium ecclesiasticum merè spirituale, tum suam ultra non minùs excurreret potestatem, quàm si

litem merè temporalem dirimere tentaret ecclesiasticus iudex ; perturbarentur utriusque potestatis ad regimen humani generis providente Deo constitutæ jura, fines ac munia : neque tunc inter se discrepant appellatio simplex et appellatio tanquàm ab abusu, cùm in ista tanquàm in illa, controversa res ipsa djudicaretur, *le fond de la cause*. Tùm à seculari iudice expectare tenerentur ipsi episcopi authenticam legum interpretationem quas ipsi auctoritate divinitus datâ conciderint, jurisdictionisque ecclesiasticæ ratio ferè tota discerneretur atque concideret.

Hinc ut sistamus in celeberrimo edicto anni 1695 de jurisdictione ecclesiasticâ, sic statuitur artic. 35 : « Nos cours ne pourront connaître, ni recevoir d'autres appellations des ordonnances et jugements des juges d'Églises, que celles qui seront qualifiées comme d'abus. » Enjoignons à nos dites cours d'en examiner le plus exactement qu'il leur sera possible les moyens, avant de les recevoir, et procéder à leur jugement avec telle diligence et circonspection, que l'ordre et la discipline ecclesiastique n'en puissent être altérés ni retardés, et qu'au contraire, elles ne servent qu'à les maintenir dans leur pureté, suivant les saints décrets, et à conserver l'autorité légitime et nécessaire des pères et autres supérieurs ecclesiastiques. » Art. 37 : « Nos cours, en jugeant les appellations comme d'abus, prononceront qu'il n'y a abus, et condamneront en ce cas les appelants en soixante-quinze livres d'amende, lesquelles ne pourront être modérées, où diront qu'il a été mal, nullement et abusivement procédé, statué et ordonné, et en ce cas si la cause est de la jurisdiction ecclesiastique, elles renverront à l'archevêque ou évêque, dont l'officiel aura rendu le jugement ou l'ordonnance qui sera déclarée abusive, afin d'en nommer un autre, où au supérieur ecclesiastique, si ladite ordonnance ou jugement sont émanés de l'archevêque ou évêque. » Quid autem prodesset ut sistere se tenerentur appellantes coram prelatiis ecclesiasticis mox memoratis, si negotium ipsum spirituale jam fuisset auctoritate seculari diremptum ?

Quædam hic adjici possunt quæ positis ex principiis ultrò dimanant : appellations tanquàm ab abusu à mandatis aut judiciis prelati ecclesiastici ad correptionem delinquentium, sartanque retinendam disciplinam ecclesiasticam, non eò valent, ut eorum suspendatur

executio ; artic. 56 edicti 1695, de hujusmodi appellationibus dicitur : « N'auront effet sus-pensif, mais seulement dévolutif, et seront les ordonnances et jugements (archiepiscopi, episcopi et judicis ecclesiastici) exécutés, nonobstant lesdites appellations, et sans y préjudicier. » Cùm censuræ ecclesiasticæ meritò numerentur in pœnis spiritualibus, ad animarum salutem ordinatis, solius est auctoritatis ecclesiasticæ, reum contumacem ligare, eundemque poenitentem absolvere, unde quando in appellationibus ab abusu, contingit, ut *abusiva* judicetur aliqua censura, non propriè absolvitur reus à censurâ validè inustâ : validè autem suscepta est si canonicis congruat, etiamsi aliqua juris formâ caruerit, quæ tamen prætermitti non debuit.

CAPUT IV.

UTRUM ECCLESIASTICO IN REGIMINE VALEAT POPULUS CHRISTIANUS.

Pœnes populum ipsam esse potestatem ecclesiasticam docuerat seculo XIV Marsilius de Paduâ in libro cui titulus : *Defensor pacis*, eam fingebat à communitate fidelium in episcopos et presbyteros derivari : suos ab eadem constitui pastores, ejusque auctoritate, si desint officio, in judicium vocari, atque mandato è munere depelli.

Capitalem hunc, totiusque eversorem hierarchiæ errorem avidè Protestantes arripuerunt : clavium potestatem christiano adscripserunt populo, qui prædicare Evangelium, administrare sacramenta, censuras decernere cùm per se nequeat, tradiderunt, ab eo legi et præfici ministros, qui vices ipsius gererent.

Haud multùm diversis imbutus principis Richerius, in libro de Polit. ecclesiast. sequentes edidit propositiones : « Christus, prius, et immediatius, et essentialius claves, seu jurisdictionem toti dedit Ecclesiæ, quàm Petro et aliis Apostolis. » Tota jurisdictione ecclesiastica primariò, propriè et essentialitèr Ecclesiæ convenit ; Romano autem pontifici et atque aliis episcopis, instrumentalitèr, ministerialitèr, et quoad executionem tantùm, sicut facultas videndi oculo competit. » Idem tamen Richerius affirmavit, Christum omnes Apostolos atque discipulos, qui episcopalem et presbyteralem ordinem referebant, immediate, individué et collectivè misisse, eaque missione potestatem dedisse : alios deinceps patronos inveniant relatè mox propositiones.

CONCLUSIO. — *In communitate Fidelium, tanquam in subjecto sita non est spiritualis potestas, neque hanc ab illi mutuamur pastores Ecclesiae.* — Probatur 1°: Advocari huc possunt omnia ferè Scripturarum testimonia, quibus assertum est collatum esse ab ipsomet Christo Apostolis eorumque successoribus solvendi et ligandi potestatem, non autem populo, cujus partes sunt episcopi, ut Dei legatos, ut ipsum audire Dominum: testantur perspicuè sacri codices, in ædificationem corporis Christi, datos esse ab eo quosdam pastores et doctores; eisdem pascendi agnos et oves à redivivo Domino mandatum esse jus et officium; positos esse à Spiritu sancto, qui regerent Ecclesiam Dei: hæc et similia demonstrant quàm longè ab Ecclesiæ constitutione et Christi proposito alienum sit, ut communi fidelium, tanquam propria inhæreret potestas et jurisdictione ecclesiastica, cujus deinde munis fungerentur ministerialiter et instrumentaliter ipsimet episcopi.

Ad hæc accedunt gregis, domûs, familiæ, civitatis, et regni appellationes, quibus in Scripturâ designatur fidelium cœtus; ut enim ab ovili non manat pascendi potestas, non à servis, ipsisque filiis, regendæ domûs, non à civibus, gubernandæ civitatis proficiscitur auctoritas: regni spiritualis autem conditioni planè dissimilis est, popularis et democraticæ gubernationis forma, qualem à Christo inditam esse Ecclesiæ fatendum est, si populo christiano potestatem clavium dederit, in episcopos summumque pontificem, communitatis ipsius arbitrari conferendam.

Uno verbo, pastorum Ecclesiæ proprium est docere, dirigere, præcipere: populi autem auscultare et obsequi, quod quidem instantè admonet Apostolus: *Obedite præpositis vestris et subyarete eis; ipsi enim persequuntur quasi rationem pro animabus vestris reddituri*, ad Hebræos, cap. 13, v. 17. Hinc ad episcopos Apuliæ et Calabriæ ita scribebat Cœlestinus Papa: « Docendus est populus, non sequendus: nosque si nesciunt, eos quid liceat, quidve non liceat commovere, non his consensum præbere debemus; quisque verò conatus fuerit tentare prohibita, sentiet censuram sedis Apostolicæ minimè defuturam. » Eadem mente loquebantur epistolâ ad regem christianissimum, anno 1738, Gallicani præsulæ: « C'est aux pasteurs que Jésus Christ a dit: *Allez, enseignez, baptisez, et je suis avec vous jusqu'à la consommation des siècles*; c'est

par rapport à eux qu'il est dit: *Celui qui vous écoute, m'écoute, et celui qui vous méprise, me méprise*; et encore: *Obéissez à vos pasteurs, et soyez leur soumis.* »

Probatur 2°: Communitati fidelium si adjudicanda esset spiritualis auctoritas, vel eam haberet ex suapte naturâ, vel ex voluntate Dei sufficienter declaratâ: hanc ipsi auctoritatem ex suapte naturâ competere, quis crederit, cum ea potestas naturalem superet ordinem; referatur intrinsecè ad animarum salutem, comparandumque repositam in cœlis coronam justitiæ? Nemo nisi gratuito Dei beneficio, vocatur ad fidem et Ecclesiæ communionem: nemo igitur naturali jure obtinet in spiritualibus auctoritatem. Superest igitur ut spirituali et idoneâ regimini ecclesiastico potestate si prædita foret communitas fidelium, ea auctoritas accerseretur ex libero Dei decreto, quod certâ revelatione innoverit; talis autem revelationis quænam extant in Scripturis, aut Ecclesiæ annalibus vestigia? Id genus argumenti more suo adornat, et instantè proponit doctissimus Bossuetius: « L'Église catholique « parle aïnsi au peuple chrétien: Vous êtes « un peuple, et un état, et une société; mais « Jésus-Christ, qui est votre roi, ne tient rien « de vous, et son autorité vient de plus haut: « vous n'avez naturellement non plus de droit « de lui donner des ministres, que de l'instituer lui même votre prince; ainsi ses ministres, qui sont vos pasteurs, viennent de « plus haut comme lui même, et il faut qu'ils « viennent par un ordre qu'il ait établi. Le « royaume de Jésus-Christ n'est pas de ce « monde, et la comparaison que vous pouvez « faire entre ce royaume et ceux de la terre « est caduque: en un mot, la nature ne vous « donne rien qui ait rapport avec Jésus-Christ « et son royaume: et vous n'avez aucun droit « que ceux que vous trouvez dans les lois « ou dans les coutumes immémoriales de votre « société: or, ces coutumes immémoriales, à « commencer par les temps apostoliques, sont « que les pasteurs déjà établis établissent les « autres: *Élisez*, disent les Apôtres, *et nous « établissons.* »

Probatur 3° constanti traditione; de illâ quid sentiat oculatissimus Bossuetius mox audivimus; de eadem consulantur etiam duo viri ecclesiasticis in monumentis veratissimi. Thomassinus, Discip. ecclesiast. tom. 1, part 1, lib. 1, c. 50: « Toute la tradition des conciles, des Pères et des écrivains ecclésiastiques,

« ques, nous apprend cette vérité constante, et autrefois incontestable, que les évêques ont été institués par une autorité divine, pour être les vicaires de Jésus-Christ même dans leurs diocèses, et les successeurs des Apôtres. » Disertè autem asseruerat, « que non seulement l'ordre, mais aussi la juridiction et l'empire des évêques était d'un droit divin et de l'institution propre de Jésus-Christ. » Peritissimus Petavius relatis cap. 9, lib. 3, de hierarchiâ ecclesiasticâ testimoniis quibus constat successisse in spirituali potestate Apostolis episcopos, subjicit c. 10 : « Ostendimus cum episcopatu, ex institutione Christi, et origine primâ, connexam esse spiritualem sacramque potestatem. » Hic est enim ordo ecclesiastici ministerii à Christo institutus, et continuè serie ad nos usque propagatus : Apostolos elegit quos ad Ecclesiæ gubernationem necessariâ auctoritate munidos curavit ; elegerunt Apostoli quos fundatis à se præficerent Ecclesiis : obeundi potestatem muneris eodem quo acceperant jure, in suorum quemque successorum trajicientes.

Quapropter rerum novarum cupidus sic urgebat S. Irenæus, de Hæresibus, lib. 4, c. 26, aliàs 43 : « Habemus annumerare eos qui ab Apostolis instituti sunt episcopi in Ecclesiis et successores eorum usque ad nos, qui nihil tale docuerunt. » Tertullianus, de Præscript. cap. 32 : « Evolvant ordinem episcoporum suorum, ita per successiones ab initio decurrentem, ut primus ille episcopus, aliquem ex Apostolis, vel apostolicis viris, qui tamen cum Apostolis perseveraverit, habuerit auctorem et antecessorem. » Eodem sensu S. Cyprianus, Epist. 27 : « Inde per temporum et successionum vices, episcoporum ordinatio et Ecclesiæ ratio decurrit, ut Ecclesia super episcopos constituatur, et omnis actus Ecclesiæ per eosdem præpositos gubernetur. » — Porrò cum episcopali munere arctissimè conjunctam esse regendi auctoritatem perspectum est ex ipsismet naturâ et significatione. Eâ de connexionè vide doctissimum Petavium eruditè et aptè disserentem in libris de Hierarchiâ.

Ab ipsâ fidelium communitate petendam esse administrandi spiritualia potestatem, id tam paradoxum et inordinatum, ut vix intelligatur quo pacto, quorundam in mentes influere poterit. Numquid enim universales particularesve synodi, sancientiis legibus, vim obligandi duxerunt à populi christiani suffra-

gio expresso vel tacito esse hauriendam? Numquid vocatis in iudicium quibusdam episcopis, causam putaverunt ejusdem auctoritate dirimendam? Persuadum habuère inde suam oriri potestatem, unde ipse sumpsit episcopatus exordium.

Probatur 4° momentis quibusdam theologis : primum, ut rectè observat doctissimus Petavius, priusquàm unum in corpus christiana coalesceret Ecclesia, destinataque formam et statum obtineret, designati à Christo, atque idonei ipsi gubernandæ auctoritate induti sunt Apostoli ; eadem ita fuit constituta auctoritas, ut in episcopos usque ad consumptionem seculi tanquàm illorum hæredes transfunderetur : non ergo primitus communitati fidelium tradita est, ut in præponendos Ecclesiæ ministros tanquàm à promixo fonte traduceretur.

Secundum, notissima tria sunt rerum publicarum et gubernationum genera : monarchia videlicet, aristocratia, et democratia : certâ et speciali differunt inter se proprietate et essentiâ ; discrimen illud in diverso administrationis ac regiminis modo et ratione positum : in monarchiâ sita est penès singularem personam, in aristocratâ penès solos optimates, in democratâ penès totam pro indiviso communitatem ; in eorum quos impugnamus systemate, cum ad ipsam communitatem et multitudinem pertineret tota imperandi et gubernandi auctoritas, nudumque ministerium ad ipsos episcopos, democratica foret Ecclesiæ gubernatio, quod ab Ecclesiæ constitutione quantum discedat, facilè demonstratur. Namque, ut observat Bellarminus, quatuor sunt quæ inesse debeant in omni regimine populari : 1° magistratus ab ipsâ plebe constituuntur, cui acceptam referunt suam omnem auctoritatem ; sic olim in republicâ Romanâ suffragiis populi creabantur ipsi consules ; 2° à sententiâ magistratuum gravioribus in causis appellatur ad iudicium populi : id consuetum fuisse eadem in republicâ testatur Livius, lib. 2 et 4, quod idem de republicâ Atheniensium docet Plutarchus in Solone ; 3° leges quibus respublica gubernanda est, proponuntur quidem à magistratu, sed à populo probantur ac temperantur, ut constat ex eodem scriptore, lib. 3, atque ex Ciceronis orationibus de lege Maniliâ, et de lege agrariâ ad populum Romanum, 4° accusari solent magistratus apud populum, necnon dignitibus privari et debitis ad nuntium populi mulctari pœnis : exempla hoc ito

genere suppetunt plurima : sic Tarquinius Collatinus consul, sic decemviri à populo creati, ab eodem de suâ ipsorum dignitate dejecti sunt.

At in ecclesiastico regimine, quatuor illorum quæ exposita sunt nihil populo christiano convenit : 1° non ab eo constituuntur Ecclesiæ præpositi, sed ab episcopis, ductâ successione ab Apostolis, ut perpetuâ testatum traditione ostendimus, latiusque in tractatu de sacramento Ordinis ostenditur ; 2° nusquam est auditum in Ecclesiâ interjectam esse appellacionem ab episcopis ad populum, neque absolutos à populo, quos episcopi ligaverant, aut ab eo ligatos esse quos absolverant episcopi : attamen si popularis esset Ecclesiæ status, quomodo labentibus seculis, nihil à populo fuisset iudicatum spiritualibus in causis ? 3° leges omnes ecclesiasticæ, vel à conciliis, vel à summis pontificibus aut à privatis ipsis episcopis profectæ sunt, nec unquam expectatum est suffragium populi tanquam ad illarum inducendam auctoritatem necessarium ; nec ulla lex verè ecclesiastica legitur, quæ nuncupari possit plebiscitum, quales in civilibus multas subministrat jus Romanum. 4° Nullus potest assignari episcopus, qui fuerit à populo depositus vel excommunicatus, cum multi inveniantur à summis pontificibus excommunicati ac depositi.

Hic obiter adnotari potest quàm evidenter secum ipse pugnet Richerius, cum jurisdictionem totam et potestatem ecclesiasticam, primariò, propriè et essentialiter Ecclesiæ convenire docet, Romano verò pontifici et episcopis non nisi instrumentaliter, et quoad executionem tantùm, effutierit, quamvis idem confiteatur Ecclesiam esse politiam monarchicam regimine aristocratico temperatam ; quamvis etiam affirmet Christum, omnes Apostolos atque discipulos qui episcopalem et presbyteralem ordinem referebant, immediatè et individùè, et collectivè misisse, eaque missione potestatem dedisse.

Tertium, jure divino primatum jurisdictionis ut et honoris, universâ in Ecclesiâ obtinere Romanum pontificem profiterentur omnes Catholici ; at in systemate quod discussimus, cum hæc potestas primariò et propriè inesset populo christiano, non nisi humano jure, proximè competeret episcopis spiritualis administratio, non alia foret origo primatus ad quem esset proventus Romanus pontifex : non ad eos pertineret ipsa potestas, ut ita dixe-

rimus, substantia, sed sola obeundi numeris executio, possentque plecti atque in ordinem redigi, ad nutum communitatis fidelium : tam nefariis placitis, nonne susdeque tota evertetur christiana Religio ?

Ex his omnibus intelligere est quàm meritò doctrina hæc damnata sit à Joanne XXII in Marsilio de Paduâ, tum in Luthero atque Antonio de Dominis à clero Gallicano pluribus in comitiis, quorum in illis quæ celebrata sunt anno 1713, cum expositis de præsentî negotio placitis auctoris libri cui titulus : *Le Témoignage de la vérité*, pronuntiant doctrinam libro isto contentam totoque opere passim disseminatam, esse seditiosam, temerariam, scandalosam, eaque subverti ordinem à Christo Domino in regendâ Ecclesiâ constitutum, eandemque injuriosam sanctæ sedis Apostolicæ et episcopis, falsam, erroneam, schismaticam et hæreticam, atque à cunctis fidelibus rejiciendam. (Novæ collect. act. verbalium, tom. 6.)

NOTABILE CONSPECTARIUM.

Quibus evincitur argumentis non esse populo christiano divinitùs et propriè collatam auctoritatem jurisdictionemque ecclesiasticam, eisdem probatur non esse necessarium ejusdem consensum expressum vel tacitum, ut valeant auctoritatis, jurisdictionisque ecclesiasticæ statuta ; neque enim ad vim obligandî illis conciliandam necessum est, consensum istum accedere, nisi communitati fidelium potestatem totam ecclesiasticam, aut ejus partem essentialem contulisset Dominus, vel saltem prædictum consensum voluisset tanquam conditionem haberi, quâ sublatâ vim nullam sibi vindicaret auctoritas ecclesiastica ; atqui ex hæcenus prolatis argumentis colligitur, neque totam, neque ex parte, populo christiano, sed Ecclesiæ præpositis collectam esse omnem regiminis ecclesiastici auctoritatem ; quod verò atinet ad populi consensum nobis objectum, tanquam conditionem suscipiendis atque explendis muneribus sacris necessariam, hæc posita necessitate, *theoreticè* gubernandî auctoritate pollerent Ecclesiæ præsules, reipsâ tamen, et quoad praxim, à populo penderet ecclesiastica tota legislatio, ad eumque referendum esset extremum de legum opportunitate, ac earundem æquitate iudicium ; insuper, cum tantus esset momenti præfata conditio, oporteret ut eam distinctè declarasset Dominus Christus ; non enim per se, et jure natu-

rañ, vigeat ac innotesceat: divinæ autem revelationis nullum exhibetur de tali conditione testimonium; neque hanc esse impositam vel ipsi suspicantur populi: quin etiam ut multa sunt Ecclesiæ dogmatica etiam decreta quæ illos vulgò lateant, ita et multæ disciplinæ canones quos eorum perique saltem penitus ignorant.

Elverò, admissis consensùs populorum necessitate, ad asserendam legibus ecclesiasticis vim obligandi, non ante iisdem obedire debent, quàm maturo examine expendissent, utrùm evangelicis illæ congruant regulis, atque utrùm spectatis rerum adjunctis expediant: nec eas solummodò quæ ad populum, verùm etiam quæ ad Ecclesiæ ministros, ut mysteriorum Dei dispensatores pertineant, discutiendi munus incumberet fidelium communitati, aut illis qui ejus nomine et auctoritate, onus illud in se recepissent: ergo totius ecclesiasticæ disciplinæ iudices et arbitri constituerentur populi; atque ab eis penderet ecclesiasticæ auctoritatis tota efficacitas.

Solvuntur objecta.

Obj. 1°: Toti Ecclesiæ concessam fuisse potestatem clavium agnoverunt SS. Patres, quos inter in primis S. Augustinus, lib. 1 de Christianâ doctrinâ: « Ilas igitur claves, inquit, dedit Ecclesiæ suæ, ut quæ solveret in terrâ, soluta essent in cælo. »

Et sermone 26 de diversis: « Petrus enim multis locis Scripturarum, apparet quòd personam gerat Ecclesiæ, maximè in illo loco ubi dictum est: *Tibi dabo claves regni cælorum: quæcumque ligaveris in terrâ, erunt ligata et in cælo.* »

His verbis non obscure indicat S. Augustinus, Ecclesiæ personam sustinuisse S. Petrum; quæ proinde spiritualem auctoritatem immunitatè et propriè à Christo suscepit.

Resp.: Vel nomine Ecclesiæ significatos voluit S. Augustinus Ecclesiæ præpositos, quibus in Petro, salvo ejus primatu, ad ostendam ministerii ecclesiastici unitatem, tradita fuerit regendi potestas; vel Ecclesiæ nomine si intelligatur ipsa communitas fidelium, triplici ratione assertioni nostræ minime contrariâ, dici potest eidem à Christo donata potestas clavium; prima ratio hæc est, quòd illius communitatis causâ, et ad eam tuendam, regendam, propagandam potestas ecclesiastica fuerit ab omnium Salvatore instituta; nam ut disserit eruditus Petavius (Hierarchiæ ecclesiast. lib. 3, cap. 14, n. 15), sicut « Deus in cælo humano fabricando corpore, non unam tan-

tum partem destinavit, ad eamque primò, ac per se consilium suum retulit... sed in totum ipsum intuetur, ac totius gratiâ pariter elaborat singulas, ac quidquid in iis fingendo molitur, id ad universi corporis structuram, usum et utilitatem accommodat, eodem modo Christus quæcumque in Ecclesiam commoda et ornamenta contulit, omnia gratiâ beneficia, sacramenta, potestatem, jurisdictionem, ac reliqua, totius ad corporis emolumentum ac fructum retulit, tanquàm primarium ultimumque finem, non enim Petrus clavium potestatem, vel ligandi solvendi que jus et functionem propter se unum et suapte causâ consecutus est, sed Ecclesiæ gratiâ, et ut Christianis omnibus in commune prodesset: quò quidem illud Apostoli pertinet: *Omnia enim vestra sunt, sive Paulus, sive Apollo, sive Cephas, sive mundus, sive vita, sive mors, sive presentia, sive futura. Omnia enim vestra sunt: vos autem Christi, Christus autem Dei.* » (1 ad Corinth. cap. 3, v. 22, 23.)

Secunda ratio ex eo ducitur quòd universalis Ecclesiæ partes sint Romanus in primis pontifex, ipsius scilicet visibile caput, et episcopi tanquàm nobiliora ejusdem corporis membra: ideòque divi potest eam quæ pastoribus Ecclesiæ à Christo donata est, auctoritatem, ipsi communitati, seu fundatæ à Christo societati donatam esse; illi illustrari pronum est vel eâ quam à visu et oculis dicit, similitudine Richerius; neque enim asseverari posset videndi facultatem quâ fruuntur et utuntur oculi, in toto fusam esse corpore, etque pedem et manum exornari, quamvis generatim dicatur eam esse concessam homini. Quamobrem in sophisticis fallacis numeratur tritum illud: *Æthiopen album esse, quia dentes ejus albi sunt.* Verè autem dicitur ac simpliciter: Homo videt, licet solos per oculos videat; quia cum de albedine vel nigredine quorundam hominum quæritur, de qualitate agitur quæ totum penè corpus afficiat; non ita de humano visu.

Tertiâ ratio sic adornatur ab auctore mov appellato: Patrum testimonio demonstratur sic affixam et addictam uni Petro ecclesiasticam jurisdictionem, et quasi circumscriptam uni personâ, ut eo sublato, etiam illa periret, nec amplius in Ecclesiâ maneret: ergo eatenus Ecclesiæ traditam fuisse intelligunt, quòd perpetuò habet illa successores potestatis ac dignitatis istius: quemadmodum qui dicit Francorum populo regiam potesta-

« tem concessam fuisse, nihil significat aliud
« nisi esse ibi semper aliquem qui regnet, ac
« potestatem non exequatur modo, sed in se
« hærentem ac residentem circumferat; nec
« propterea consequens erit penès communi-
« tatem ipsam civium, supremum esse jus re-
« gni, nec aliud esse regem quàm ministrum,
« executoresque mandati popularis et impe-
« rii. » (Hierarch. lib. 3, cap. 16, num. 8.)

Nota : Si respiciatur ad Christum ecclesias-
ticæ potestatis fontem ac auctoritatem, Romanus
pontifex et episcopi dicendi sunt ministri
Christi : *Sic nos existimet homo*, inquit Apo-
stolus, *ut ministros Christi..... pro Christo le-
gatione fungimur*. Si verò attendatur ad fide-
lium societatem, vocari etiam possunt Ecclesie
ministri, Romanus pontifex et episcopi, non
quasi ab eâ auctoritatem suam accipiant, sed
quòd ejus utilitatibus et sempiternæ salutis
allaborent; hinc S. Gregorius Magnus et ejus
exemplo cæteri Romani pontifices, servos ser-
vorum Dei appellari se voluerunt.

Obj. 2° : Nomine Ecclesie vulgò intelligitur
ea societas, quam esse unam, sanctam, catho-
licam et apostolicam profiteremur; hanc autem
quæ communitas est fidelium, verà præditam
esse auctoritate spirituali, certum est; vero
potitur tribunali, ad quod jubetur deferri ho-
minem reum et correptioni pertinaciter re-
luctantem, ut indicatur his verbis Christi :
Dic Ecclesie; si autem Ecclesiam non audierit,
sit tibi sicut ethnicus et publicanus. Hinc quotidie
dicitur : Ecclesia tenet hæc et illa dogmata;
hæreticos anathemate percellit; filios totum
per orbem auctori suo parturit sacramento re-
generationis : coram fidelium societate ratio-
nem reddidit Petrus administrati Cornelio cen-
turioni baptismatis, in Act. Apost. cap. 41.

Resp. : Eâ de causâ, Ecclesie tribuitur po-
testas, solis illius concessa pastoribus, quòd
ut diximus, corpori sive naturali, sive mystico
et morali, proprietates illæ attribuantur quibus
ejus membra, quamvis non singula donantur :
tunc quæ ad ipsius referuntur utilitatem et
salutem. « Oculus solus videt in corpore, ait
« S. Augustinus (Tract. 22 in Joan.); sed num-
« quid soli sibi oculus videt? et manus videt et
« pedi videt, cæteris membris videt. »

Quapropter ab Apostolo describitur Ecclesia
tanquam corpus, quod est variis partibus mem-
brisque distinctum, quorum alia dignitate et
ordine præstant, muneribusque detrauntur
quæ cæteris negata sunt; « quòd si, inquit,
« essent omnia unum membrum, ubi corpus? »

1 ad Corinth. c. 12, v. 19. « Nunc autem multa
« quidem membra non eundem actum habent, »
ad Roman. cap. 12, v. 4; neque eandem po-
testatem : « Si totum corpus esset oculus, ubi
« auditus? Si totum auditus, ubi odoratus? »
Ita in corpore Christi mystico quod est Ec-
clesia, « numquid omnes Apostoli? Numquid
« omnes doctores? » 1 ad Cor. c. 12. Numquid
omnes Ecclesie administrandæ præpositi? Numquid
omnes Apostolorum locum obtineant?

Coram societate fidelium, cum rationem
administrationis suæ reddidit Petrus, hoc præ-
stulit ex laudabili humilitate, charitate et con-
descensu, non quasi fidelium communitati sub-
ditum sese agnovisset; quemadmodum nec
populo inferiorem se exhiberet princeps, qui
gubernationis suæ rationem coram eo exposce-
rit, ut quantum bono publico consuluerit,
notum faceret.

COROLLARIUM.

In ipsis secularibus principibus spirituales
haud inesse potestatem evincitur ex allatis tum
auctoritatis, tum rationum momentis, quibus
adjungi possunt, quæ adduximus, sive ad pro-
bandum eos non esse controversiarum de Re-
ligione constitutos à Christo iudices, sive ad
adstruendam Ecclesie in spiritualibus prop-
riam, supremamque auctoritatem.

CAPUT V.

UTRUM IN CONSORTIUM GUBERNATIONIS ECCLESIAE,
DIVINA INSTITUTIONE VOCATI SINT PRESBYTERI.

Duplex eò loci agitari posset quæstio: quæri
posset utrum episcopis inferiores sint jure
divino, ratione jurisdictionis presbyteri; id
controversie genus discuti solet in tractatu de
Sacramento ordinis; alterum quod nunc evol-
vendum suscipimus, in eo positum est, utrum
episcopis licet inferiores potestate jurisdic-
tionis presbyteri, gubernationis Ecclesie sint
divinâ institutione participes. Divinam pasto-
rum secundi ordinis, seu parochorum originem
oppugnare, aut in dubium vocare animum non
est: hic agitur de foro externo: quamvis autem
testimonia quædam objiciantur, quæ parochis
facultatem ferendæ excommunicationis asse-
rere videantur, hanc tamen jure divino ipsis
non competere, vel ex eo colligitur, quòd jum-
dudum neque per se, neque per alios, eam jure
proprio nusquam exerceant.

CONCLUSIO. — In consortium gubernationis Eccle-
siae jure divino vocati non sunt presbyteri.

Probatum 1° : Latè ostendimus potestatem ju-

dicandi de rebus fidei et morum, ita esse colatam episcopis, ut in ejus societatem, ex instituto Christi non fuerint adsciti sacerdotes secundi ordinis: eosdem verò et quidem solos gubernandæ præfecit Ecclesiæ, quos constituit in causis Religionis necessarios iudices. Adeò firmum est istud argumentum, ut ad episcopos pertinere iudicium in controversiis de fide, ex eo concluderet sacra Facultas Parisiensis, anno 1687, quòd essent auctore Spiritu sancto præpositi regendæ *auctoritate judiciali* Ecclesiæ: hinc

Probatur 2°: Hæc admonitione Apostoli, Act. Apost. cap. 20, v. 28: *Attendite vobis et universo gregi in quo vos Spiritus sanctus posuit episcopos regere Ecclesiam Dei quam acquisivisti sanguine suo*. Verba hæc de episcopis interpretata est in concilio Tridentino Ecclesia universalis, cujus est profectò expromere genuinum Scripturarum sensum. Sess. 23, cap. 4.

Eandem interpretationem attulerat in professione fidei Hunnerico regi oblatâ synodus nationalis ex vartis collecta provinciis Africæ. Eandem disertissimè ediderat S. Cælestinus I, epist. ad synodum generalem tertiam et ab illius synodi Patribus comprobata: « Respiciamus, inquit, etiam illa nostri verba doctoris, quibus propriè ad episcopos ulitur ista prædicens: *Attendite vobis et universo gregi*, » etc.

Præfatam expositionem confirmavit Martinus I, in oratione ad synodum Lateranensem anno 649, inter alia sic allocutus episcopos: « Et maximè habentes præceptum Apostolicum, attendere nos ipsos et gregi, in quo nos Spiritus sanctus posuit episcopos regere Dei Ecclesiam. »

Adhibendo textu illo Apostoli institerunt concilii Tridentini vestigiis synodi Gallicanæ. « Cum episcopi, ait synodus Turonensis anno 1583, tit. de Disciplina eccles., à Spiritu sancto sint positi, ut Dei Ecclesiam regant, ac in Apostolorum locum successerint, sintque in eam tanquam patres superiores et pastores constituti. »

Ita et synodus Bitoricensis anno 1584, Burdigalensis anno 1624. Ex his omnibus monumentis quibus sincera consignatur verborum Apostoli expositio, constat ita mandatam fuisse episcopis catholicæ regimen Ecclesiæ, ut supremæ illius potestatis consortes proprio jure non habeantur presbyteri, neque ab eorum suffragiis decreta illius pendeant. Absolutis enim vocibus commendatur ipsius institutio,

nec ulla in his habetur mentio conditionis interpositæ.

Probatur 3° ex manifestâ et cohærente traditione: præter jam advocata in exponendis Apostoli verbis testimonia, occurrunt alia non minus accommodata. Ex canonibus Apostolicis, qui licet non sint Apostolorum ætatum Ecclesiæ christianæ placita. « Presbyteri et diaconi sine sententiâ episcopi nihil perficiant: ipse enim est cujus fidei populus est creditus, et à quo pro animabus ratio exigitur. » Ita sentiebant Patres concilii Antiocheni anno 341, canone 24: « Quæcumque res Ecclesiæ sunt, eas gubernari et dispensari oportet cum iudicio et potestate episcopi, cui commissus est populus, et animæ quæ in Ecclesiâ congregantur. »

Ad auctoritatem et iudicium episcopi totum ibi revocatur gregis dominici regimen, tota ratio et œconomia ecclesiastica disciplinæ. Divinam hanc institutionem aperit testatur S. Cyprianus: « Per temporum et successio-num vices, episcoporum ordinatio et Ecclesiæ ratio decurrit, ut Ecclesiâ super episcopos constituitur, et omnis actus Ecclesiæ per eosdem episcopos gubernetur. » Nihil significantius afferri potest ad vindicandam solis episcopis totius administrationem Ecclesiæ; idem confirmatur canone 7 concilii Lateranensis I: « Cura et rerum ecclesiasticarum dispensatio in episcopi iudicio et potestate permaneat. »

Probatur 4° ex certâ et inveteratâ possessione: generalibus in conciliis conditi sunt disciplinæ canones, ut puta in conciliis Nicæno, Constantinopolitano I, Ephesino, Chalcedonensi, in secundo Nicæno, generali septimo (decreta disciplinæ non condiderunt Constantin. II et III) et aliis; legantur etiam pristinis editi temporibus canones Ancyran, Neocæsariensis, Gangrensis, Antiocheni, Laodiceani, Africani. Concilia autem illa non presbyterorum simul et episcoporum inscribuntur nomine, sed episcoporum tantum: solis attribuitur episcopis totius ordinandæ disciplinæ auctoritas et officium: convocari non solent ad concilia, quasi jure proprio simplices ulli sacerdotes: non eorum ad sancienda conciliorum decreta expectatus est tanquam necessarius consensus: neque, ut alibi adnotavimus, primis in synodis generalibus, si procuratores exceperis absentium episcoporum, iudicandi munus concessum est presbyteris; reducuntur in memoriam

si placet, quæ, ubi de iudice controversiarum attulimus. Numquid tot particularès, tot universales synodos accusare liceat violati aut ignorati juris quod Christus contulisset presbyteris, quodque voluisset intactum Jugiter permanere?

Probatur 5º argumentis theologicis: primum, in Ecclesiæ gubernatione, presbyteri, vel pærem episcopali, vel minorem obtinerent jure divino auctoritatem (nam de superiori ne quidem venire potest in mentem); at certè non pærem, ut demonstratur in tractatu de Ordine et sacrâ Hierarchiâ; deinde præ multitudinem presbyterorum, necessariò vincerentur episcopi, quoties ingrueret conflictus, eorumque velut obruta jaceret auctoritas, tum privatis in diœcesibus, tum in Ecclesiâ universali. Si verò presbyterorum minor cogitetur auctoritas, dùm unius ordinis singuli cum singulis alterius conferuntur, quot reclamantium requirerentur presbyterorum suffragia, ut elidantur et superentur episcoporum decreta? An repouneret eam comparationem hæud posse accuratè institui, at nihilominus rectè intelligi reclamante toto moraliter ordine sacerdotali, nullius tunc fore auctoritatis ac momenti decreta ipsa Romani pontificis, confirmata quantumlibet ordinis episcopalis consensu? Tale commentum qui inducere machinarentur, illi sanè non animadverterent perniciosâ illius consecraria: unânimitate ipsâ episcoporum editi canones, et generali constituendæ disciplinæ destinati, penderent in eo quod ad auctoritatem et infallibilitatem attinet, ab ipsis subditis, eorumque standum esset iudicio, postpositis summi pontificis, eique vel omnium illi adherentium episcoporum institutionibus.

Quod objicitur, presbyteros succedere septuaginta Christi discipulis, quid inde consequitur quod nobis officiat? Septuaginta enim discipulis mandatas esse partes iudicandi de fidei aut disciplinæ decretis episcopali auctoritate munitis, nullius indicari poterit Scripturæ aut probatæ traditionis testimonio: nec tradita est unquam discipulis illis *activa* infallibilitas, ut eorum ministerii appendix ordinaria, eorumdemque ad successores trãcienda; si autem de *passivâ* instituat sermo, eâ et populus donatur christianus, episcoporumque auctoritatem cui *tota imbutur*, nedùm infringat aut deterat, ejusdem potius commendationem infert vel maximam.

Secundò, ut disserit Petrus ipse Aurelius adversus Spongiam: « Hæc est eminentia di-

gnitatis episcopalis supra sacerdotalem, quòd sacerdotalis nullam per se jurisdictionem nec includat, nec exigit, utpote inferior et episcopali subjecta, cuius nutu regi, et ad operationes ac munia Ecclesiæ admoventi, non ipsa prostrare debet, ut canones jam pridem sanxerunt, et episcopalis dignitas, ut summa et in suo genere perfecta, jurisdictionem complectatur, nec sine eâ consistat, non magis quàm regia dignitas, cui sancti Patres episcopalem dignitatem passim comparant, sine imperio concipi potest. »

Quod à Petro Aurelio asseveratur de curâ et auctoritate quâ valent episcopi presbyteros ipsos regere, eosque sacris admoveere muniis Ecclesiæ, id indubitatis perspectum est monumentis; eâ auctoritate ordinantur, canonicè mittuntur, in beneficiis instituuntur; eâdem potestate decernuntur ecclesiasticæ in eos pœnæ, qui sacro abutuntur ministerio, tum quorum vita pugnat turpiter cum officio. Ita persuasum semper fuit in Ecclesiâ, episcoporum regimini subjectos esse presbyteros, ut generatim pronuntiatum fuerit à viro verè apostolico, S. Ignatio martyre, epist. ad Magnesianos: « Sine episcopo, nemo quidquam faciat eorum quæ ad Ecclesiam spectant. » Ac teste Tertulliano, de Baptismo, cap. 17, nisi ipsis annuentibus, ne baptismatis quidem sacramentum conferebatur à sacerdotibus et diaconis.

Non igitur eò usque conscendit auctoritas presbyterorum, ut episcopalis ordinis de ipsâ disciplinâ decretis possit vim obligandi detrahere, aut ab eorum suffragio suspensa fluctuent et incerta donec accesserit.

Tertiò, hæc promulgari de disciplinâ generali decreta à Romano pontifice prolatum, approbantibus ultrò et constanter episcopis, ejusque executionem intentatâ etiam censurâ exigentibus: eidem decreto si refragarentur, et ab eo fidelium mentes retrahere contenderent presbyteri, quò tandem se proriperent christiani populi? Deserendos esse non crederent conjunctos Ecclesiæ capiti et Christi vicario episcopos, quos audierunt constitutos fuisse Apostolorum hæredes et magistros, qui ut credenda, ita et agenda fidelibus, ipsisque sacerdotibus præscriberent; si talem diveris repugnare hypothesis, divinæ erga Ecclesiam providentiæ, hæc ipsâ illius repugnantia demonstratur, completam esse, atque in genere suo perfectam ordinis episcopalis auctoritatem, neque ut illius decretis obstringatur conscien-

tia, necessum esse, ut prius accedat vel tanquam causa, vel tanquam conditio necessaria, presbyterorum approbatio. Quod si emitteretur decretum disciplinae quod regioni alicui orbis christiani non congrueret, providerent sane episcopi, pro sua sapientia, nec eam in regione illius decreti urgerent executionem.

Subiuntur objecta.

Objicies 1°: Nascentis Ecclesiae christianae temporibus, ant quam diceretur in populis: ego sum Pauli, ego Apollo, communi consilio Ecclesiae gubernabantur, ut peritissima historia ecclesiastica testatur S. Hieronymus, in cap. 4 Epist. ad Titum; unde idem S. doctor epist. ad Evagrium seu Evangelum: « Quid enim facit excepta ordinatione episcopus, quod presbyter non faciat? » Imò quod praepositi sicut episcopi presbyteris, id profitetur humanae attribuendum esse institutioni: « Si cut ergo, inquit, sciunt se Ecclesiae consuetudine ei qui sibi praepositus fuerit, esse subjectos, ita episcopi noverint se magis consuetudine quam dispositionis dominicae veritate presbyteris esse majores, et in commune debere Ecclesiam regere. »

Haec sane indicant persuasum habuisse S. Hieronymum ex praescripto Christi administrandam esse, communi episcoporum et presbyterorum consilio atque auctoritate Ecclesiam.

Resp.: Argumentum istud quo utuntur Protestantibus ad abiciendam episcoporum supra presbyteros praestantiam, nostram quoque impugnat directè assertionem, idedque non putavimus esse praetermittendum. Illud quidem attigimus in assignandis controversiarum de fide iudiciis; eò tamen loci duximus revocandum, ut quae praesentè specialiter congruant questioni subjiciamus.

Non ita episcopis assidebant et in consilium adhibebantur presbyteri, ut eo senatu seposito, sic violaretur in Ecclesiae gubernatione divina institutio, ut episcoporum statuta vim nullam obtinerent. Quam enim ratione forma haec Ecclesiam gubernandi, quae fuisset à Christo constituta, potuisset secundo Ecclesiae seculo, aut ad summum incunte tertio, ita passim abire in desuetudinem, ut nullibi reclamatum fuerit, nusquam expositulatum de subverso gubernationis genere quod jure divino constaret ac immutabili? Numquid tot sanctissimi doctrinae apostolicae haeredes episcopi, catholico in orbe conspirassent in abolendum

essentiale, traditumque ab Apostolis institutum? Quo pacto sibi met defuissent quasi ex condicto tam diversis in regionibus obmutescentes, suam quantumvis spoliati dignitate et auctoritate presbyteri? Si enim cupiditate ducerentur, tum quae sua sunt appetentes, quas non habuissent acriter querimonias, cum id unum postulavissent, quod planè consonaret legibus aequitatis et recti? si autem sincera incitarentur Religionis pietatisque studio, noone omni ope satagendum sibi putavissent, ut sartam tectamque servarent gubernandae Ecclesiae ordinatam divinitus rationem, aut quamprimum instauraretur quod esset violatum et iniquè detractum?

Denique aliud est convocatis presbyteris consilium ab iisdem in Ecclesia gubernandam exquiri, aliud est eos haberi regiminis ecclesiastici jure divino participes ac veluti socios. Cum princeps administrando in regno consiliarios advocat, non ideò communem sibi cum ipsis supremam esse arbitratum potestatem.

Quod verò attinet ad mentem S. Hieronymi, 1° S. hujus doctoris verba si premerentur, consequens id foret, pares esse auctoritate in ipsa regenda Ecclesia episcopis presbyteros, habità ratione divinae institutionis, sed eam institutione postposita, nec multum disjunctis ab illa temporibus, invectam esse aliam et contrariam, et comprimendis avertendisque schismatibus necessariam consuetudinem; ac eujusnam reputandum esset momenti adductum S. Hieronymi testimonium, si voluisset ita constitutum ac destinatum fuisse à Christo Ecclesiae regimen, ut illud penè statim deserere ac repudiari universa probante Ecclesia debuisset, quasi aut non providisset Christus, conciliandae et fovendae paci non futurum illud esse constanter idoneum, aut non potuisset illius asserere ac promoverè, conflatis etiam Ecclesiae periculis vim et efficaciam?

2° Non solum perpetuae traditioni, ut ex probationibus nostris liquet, sed ipse sibi repugnaret S. Hieronymus, pares si existimaret jurisdictione presbyteros episcopis; namque post ultima ex relatis illius verbis et quidem explicatu specie tenus difficiliora, continuò addit: « Imitantes Moysen, qui eum haberet in potestate solus praesese populo Israel, septuaginta elegit, cum quibus populum iudicaret. Quemadmodum igitur auctoritatem ac potestatem retinuit Moyses tum in populum, tum in septuaginta quos in subsidium ac iudicarium

munus adsciverat, ita cum presbyteris communicatâ episcopalis regiminis potestate, ecclesiasticâ nihilominus auctoritate antecellebant eisdem, Deo sic ordinante, episcopi.

3° Apostolicis etiam temporibus plures unâ in civitate fuisse presbyteros cum fateatur S. Hieronymus, idem asseverat non fuisse plures episcopos (proprie dictos) : nam cum ad probandum eundem esse in mente S. Pauli, presbyterum et episcopum, attulisset testimonium ex capite Actuum Apost. 20, ubi presbyteri nominantur episcopi, id confestim præoccupat quod reponi posset : « Ac ne quis, ait, contumaciter in Ecclesiâ plures episcopos fuisse contendat, audi et aliud testimonium in quo manifestissimè comprobatur eundem esse episcopum et presbyterum. » Jam plures in civitate unâ fuisse presbyteros cum affirmaverit, sic plures in eâdem ecclesiâ simul ad ejus regimen episcopos cur negaverit, eodem si utrosque gradu auctoritatis ex susceptâ institutione præditos existimaverit ?

4° Diaconorum quorundam pervicaciam cum retunderet S. Hieronymus, eosdemque presbyteris et ordine et potestate inferiores esse ostenderet, commendare ultra modum videtur presbyterorum dignitatem, eosdemque pares episcopis facere : at cum in hujusmodi lites aciem animi non intendit, tum episcopalis ordinis præstantiam clarissimè prædicat : sic in epist. ad Eustochium de morte S. Paulæ, presbyteros vocat *sacerdotes minoris ordinis*; in epist. ad Evagrium, de sacerdote ad episcopatum promovendo, ait : « De minori ad majus provehitur. » Commentario in cap. 6 Isaiaë, de episcopis hæc verba intellexit : *Ponam præpositos tuos justitiam*; in Dialogo contra Luciferianos absolutam et essentialiam, nec proinde humanæ institutionis, necessitatem agnovit primas episcopo deferendi : « Ecclesiæ salus, inquit, in summi sacerdotis dignitate pendet, cui si non exors quædam et ab omnibus eminens detur potestas, tot erunt in Ecclesiâ schismata, quot erunt sacerdotes. »

5° Consuetudinem quâ presbyteris præpositos fuisse episcopos dicitur S. Hieronymus, significat tum esse inductam cum jactari cepimus est : *Ego quidem sum Pauli, ego autem apollo, ego verò Cepha*. At creati ante hoc tempus numerantur episcopi; verba enim ista reperiuntur in 1 ad Corinth. cap. 1. Hæc porro epistola anno Christi 55 vel 57 scripta est; atqui, ut observat Morinus, de Ordine,

exercitatione tertiâ, cap. 3, Hierosolymorum episcopus creatus est ab Apostolis Jacobus post ascensionem Domini : idque tradit ipse S. Hieronymus in libro de Scripturibus ecclesiasticis; Petrus Antiochiâ discedens, ubi primam sedem sibi constituerat, Judæaque Romam discedens, Evodium creavit episcopum, sulque successore relicto, sicut testantur tum Eusebius in Chronico quod edidit S. Hieronymus, tum S. Ignatius epist. ad Antiochenos; Evodio autem mortuo, Ignatius Antiochensi præfectus est Ecclesiæ : Alexandriam Româ missus est ad S. Petro Marcus Evangelista, ut ibi episcopum ageret, quo mortuo, anno scilicet Neronis Cæsaris octavo, viventibus adhuc Apostolis Petro et Paulo, ei successit Anianus; Evodii autem ipsius et Aniani ordinationes episcopales, octo vel novem annis Corinthiacum schisma præcesserunt, quod tamen si verba S. Hieronymi ad litteram accipiantur, episcoporum creationi occasionem et initium attulisset.

6° Schismatis Corinthiaci tempore, si contra morem prævium et universalem, qualem exhibet S. Hieronymus, inductum fuisset episcopale regimen, quod ubique nullo reclamante invaderet, silentio tantam, tantique momenti mutationem non prætermisisset S. Lucas : eam procul dubio memoria prædendam curasset, sicut apostolicum de legalibus decretum : illam saltem commemorasset aliquis ex historicæ ecclesiasticæ scriptoribus : nonne commentum de itinere S. Pauli cum S. Theclâ explodit S. Hieronymus vel ipso auctorum ecclesiasticorum silentio? Obitur observa nihil proficere Blondellum et Salmasium fingentes contigisse mediante vel exeunte seculo secundo illam de quâ loquuntur regiminis ecclesiastici mutationem et quam committuntur episcopalis auctoritatis eâ ætate constitutionem. Invictè refellerentur vel solo Apocalypseos testimonio de septem angelis, quos totidem fuisse episcopos tradit ipse S. Hieronymus, neque probabiliter negari potest.

7° Ad expianandam S. Hieronymi sententiam, discernenda est ab exercitio et usu potestatis gubernandi, ejusdem quasi radix et substantia : commune fuisse cum episcopo et presbyteris Ecclesiæ administrationem ante schisma Corinthiacum, autumavit S. Hieronymus, neque insimulandus est negatæ præcellentis auctoritatis, ad Ecclesiæ regimen episcopis divinitus collatæ : abs re non erit in medium afferre interpretationem quam sub-

ministrat doctissimus Petavius, eccles. Hierarchiæ lib. 2, cap. 5. Nimirum putat in animum sibi induxisse S. Hieronymum presbyteros quos commemorat Apostolos, non primi ordinis, sed secundi duntaxat ordinis fuisse; verum in gubernandâ et administrandâ Ecclesiâ episcopales implevisse partes (eas tamen quæ communicari possint), et sic illam communi consilio et auctoritate rexisse: id verò factum esse in primordiis christianæ Ecclesie, et dum adhuc superstites erant Apostoli, deinde variis in mundi partibus, in unum qui propriè haberetur, habendusque esset episcopus, translata esse Ecclesie ejusque gubernandæ curam, ad præripiendum schismatibus germen et aditum.

Ad hunc modum plerisque in Ecclesiis recens conditis, non veri episcopi, sed sacerdotes duntaxat et diaconi creati fuerint, atque dicendum erit ad ea munera quæ primi ordinis antistitem postularent, identidem Apostolos accurrisse; vel ordinatos ab iisdem episcopos, ac diversa in loca esse dimissos, donec determinatis in sedibus consisterent, vel alii per civitates opportuno tempore constituerentur episcopi; quam opinionem præter S. Hieronymum, inquit Petavius, tenuerunt S. Chrysostomus, Theodoretus, et cæteri plerique Græci interpretes. Theodoretus hæc est sententia ex Græco fideliter expressa: « Eosdem tunc vocabant presbyteros et episcopos; qui autem nunc vocantur episcopi, Apostolos appellabant: procedente autem tempore, apostoli nomen veris reliquerunt Apostolis; appellationem verò episcopi illis imposuerunt quos olim nuncupaverint Apostolos. » In Epist. ad Timoth. Expositionem illam sequi satius esset quàm velle adæquatos episcopis auctoritate presbyteros.

Quod denique affirmavit S. Hieronymus, consuetudine magis quàm dominicæ dispositionis veritate, majores esse presbyteris episcopos, id certè emolliendum est, ne secum ipse confligere videatur; attendebat potius, ut diximus, ad usum et exercitationem potestatis Ecclesiam administrandi, quàm ad ipsam potestatem; cum ad regendas Ecclesias convenirent cum episcopo presbyteri, tum sic viguisse presbyterium putat S. Hieronymus, ut constituta divinitus ad Ecclesie regimen episcopalis auctoritas, usu ejusdem atque exercitio vix emineret; hanc verò deinceps manifestius apparuisse, priori mutatâ gubernationis formâ.

Iust.: Ex S. Hieronymo, Epist. ad Evangelium, Alexandria à Marco Evangelistâ « usque ad Heraclam et Dionysium episcopos, presbyteri semper unum ex se electum, in excelsiori gradu collocatum, episcopum nominabant, quomodò si exercitus imperatorem faciat, aut diaconi eligant de se unum quem industrium noverint, et archidiaconum vocent. » Ergo ex S. Hieronymo nulla est divina præceptio quæ solis episcopis tribuat regendâ Ecclesie jus ac potestatem, cum humanâ sint creatione constituti.

Respondeo 1º: Eâ factâ solis à presbyteris electione, de quâ siluerunt S. Athanasius, Clemens Alexandrinus, Origenes, non conferebatur, neque conferri poterat, id quod ad episcopalis dignitatis essentiam pertinet; hinc statim ipse subjungit S. Hieronymus: *Quid enim faciat exceptâ ordinatione episcopus, quod presbyter non faciat?* Idem S. doctor in Chronico ad annum 407 testimonium istud perhibet: *Alexandrinæ Ecclesie post Cerdonera quartus episcopus ordinatur nomine Primus.* Fatetur ergo et ordinandi potestate, et proprio ordinationis caractere, simplicibus præstare sacerdotibus episcopos; quemadmodum autem electio episcopi, qualem Alexandrinæ Ecclesie attribuit S. Hieronymus, non excludebat necessitatem impositionis manuum in conferendo episcopatu adhibendæ, ita neque divinam repellat institutionem episcopalis in administrandâ Ecclesiâ auctoritatis, quantumvis à solâ quæ facta esset à presbyteris electione, proficisci videretur, si prout sonant, usurparentur S. Hieronymi verba; verum in hoc commendatam voluit presbyterorum dignitatem, quòd soli, ut putat, à Marco Evangelistâ usque ad Heraclam et Dionysium eligerent Alexandria episcopos, quamvis eâ electione positâ derivaretur ab altiori principio caractere ac potestas episcoporum.

Respondeo 2º: Quidquid sentiat de illius divinâ origine S. Hieronymus, cujus quidem grave licet testimonium præponderare non potest; universalis traditio Ecclesie id saltem docuit consuetudine catholici orbis factum esse, ut ad episcopos deferretur propter nascentia schismata, gubernandâ potestas Ecclesie, eamque diuturnitate temporum esse confirmatam; hæc autem vel ipsâ sententiâ divinæ licet repugnante institutioni, revincerentur tamen illi qui presbyteros regendâ Ecclesie cum episcopis à Christo præpositos esse confinxerunt.

Objicies 2° : Vacante sede episcopali, in episcopi auctoritatem succedit cathedralis Ecclesie capitulum, quo representatur presbyterium, administranda olim Ecclesie munere perfunctum.

Respondco 1° : Non ille mos semper obtinuit, ut vacante sede episcopali, vices episcopi ejusque munia obiret capitulum Ecclesie cathedralis, vel à metropolitano vel à viciniorepiscopo ut plurimum gereretur cura vacantis Ecclesie; post mortem Prætextati Rhotomagensis episcopi, Ecclesiam ipsius regendam suscepit Leudovaldus Bajocensis episcopus; metropolitano regimen vacantis Ecclesie attribuit synodus quinta Africana; utebantur eodem disciplinâ Ecclesie orientales, ut observat P. Thomassinus ecclesiast. Discipl. tom. 1. parte secundâ, cap. 20. Jurisdictionem totam episcopalem non exerceat capitulum; neque enim, quæ præcipua est, auctoritatem legislativam obtinet; neque dimissorias, seu reverendas, ut aliqui vocant, litteras, potest alicui concedere qui beneficii ecclesiastici recepti sive recipiendi occasione arctatus non fuerit; quin etiam cum à synodo provinciali alicui episcopo sacris functionibus interdicitur, ab eadem constitui vicarium generalem jubet generale concilium tertium Lateranense; hæc autem omnia evidentè arguunt, neque clero neque capitulo cathedralis Ecclesie adscribi jure dicitur vacantis Ecclesie gubernationem.

Objic. 3° : Presbyteri Romani contemendâ Marcionis historiam episcopos vocant collegas suos; tum et ætate S. Cypriani, ordinandæ consulèbant cum episcopis disciplinæ ecclesiasticæ; præsidentes quoque vocati sunt. (Tertull. de Coronâ militis, Apolog. secundâ S. Justin.)

Resp. : Cum episcopos vocaverunt collegas suos

presbyteri Romani, insolitâ usi sunt appellatione, neque norma loquendi aut sentiendi, facta isto singulari constitui potest; neque episcopi vel maximè modestiâ et charitate commendati, presbyteros collegarum nomine exornandos duxerunt; imò et se solos eo compellandos esse nomine non obscure significant; ita S. Cyprianus epist. 52 : « Si qui de peregrinis episcopi collegæ mei, vel presbyteri, vel diacones præsentès fuerint, vel supervenerint. » Ita etiam S. Augustinus, epist. 43, num. 7 : « Neque enim de presbyteris aut diaconis, aut inferioris ordinis clericis, sed de collegis agebatur. » Præsidentium nomine aliquando presbyteri donati sunt, ut eos simplicibus fidelibus, quos ex præscripto episcopi moderabantur, ordine et dignitate superiores esse indicaretur, at in gradu ab episcopis diverso et longè illis inferiori, ut patet ex argumentis quæ congressimus; ubi cum episcopis communi consilio in gubernationem Ecclesie incubuerunt presbyteri, id neque necessariò præstiterunt, neque pari cum episcopis auctoritate; audiatur ipse qui nobis objicitur S. Cyprianus : « Ad id quod scripserunt mihi presbyteri nostri, Donatus, Fortunatus, etc., describere non potui; quando à primordio episcopatus mei statuerim, nihil sine consilio vestro et sine consensu plebis, meâ privatâ sententiâ gerere. » Id testatur statuisse sibi ab initio episcopatus S. Cyprianus, non autem divinâ sibi ordinatione præscriptam; numquid etiam divinâ institutione sancitum est ut nihil inconsultâ plebe perageret, nequidem cum ipsa foret ab illicitis revocanda atque cogenda in ordinem?

Cætera quæ viderentur idem doctrinæ caput aliquâ ex parte attingere, vide supra, in disert. de Jure controversiarum.

DE ECCLESIA CHRISTI, PARS SECUNDA. DE ROMANO PONTIFICE.

Sectio prima.

In hæc sectione agendum suscipimus 1° de primatu honoris et jurisdictionis quem à Christo Domino S. Petrus acceperit; 2° de primatu

Romani pontificis, ut successoris et hæredis S. Petri Apostolorum principis; 3° de præcipuis hujusce primatus consecrariis.

CAPUT PRIMUM.

DE DIGNITATE ET AUCTORITATE, QUÆ S. PETRUS CÆTEROS ANTECELLEBAT APOSTOLOS.

CONCLUSIO. — *Omnes inter Apostolos dignitate et auctoritate præcinebat donante Christo S. Petrus.*

ARGUMENTUM PRIMUM. — Cùm Apostolos suos interrogasset Christus quem ipsum esse crederent, de quo variæ inter Judæos circumferebantur sententiæ, respondit confestim tantquam os cæterorum, S. Petrus : *Tu es Christus Filius Dei vivi*; quæ editâ fidei professione, ita eum allocutus est Christus Jesus : *Beatus es, Simon Barjona, quia caro et sanguis non revelavit tibi, sed Pater meus qui in cælis est; et ego dico tibi, quia tu es Petrus, et super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam. Et portæ inferi non prævalent adversus eam. Et tibi dabo claves regni cælorum.* Math. cap. 16. Ex insigni illo testimonio conficitur firmissimum istud argumentum : Ad personam S. Petri referenda est ea Christi promissio, quæ profectò non erat suo defraudanda exitu; ergo in Apostolorum cætu donatus est à Christo Domino S. Petrus honoris ac potestatis verâ præcellentiâ.

1° Referenda quidem est ad S. Petrum adducta Christi Domini promissio; quod ut penitenti intelligatur, recordandum est, vel in primo Petri congressu cum Salvatore Christo, quem Andréâ duce adierat, dictum ei fuisse à Domino : *Tu es Simon filius Jona; tu vocaberis Cephas*, Joan. cap. 1, v. 42. « Multis, ut animadvertit S. Chrysostomus, homil. 18 in Joannem, à nativitate nomina Deus imposuit, ut Isaac, Samson, et iis quorum meminit Isaias et Osee; quibusdam quam acceperant à parentibus, appellationem mutavit, ut Abrahæ, Saræ et Israel; mos etiam antiquitùs erat, à rebus nomina imponi, quod et Helias fecit; hoc autem totum non temerè fit, sed ut ea appellatio imponatur, quæ divini beneficii perpetuum monumentum, et memoria; prædicta nomina auditorum animis imprimatur. » Verùm quid eo nomine quo novum aliquid et singulare prænuntiabatur, designaverit Christus in loco citato S. Math., jam exponendum est: significatum voluit, hoc sibi esse propositum, ut Apostolum illum quem, mutato nomine, appellavit *Cepham*, constitueret inconcussam velut petram super quam erat Ecclesiam suam ædificaturus; id perspectum est ipso contextu : hæc enim verba, *super hanc*

petram, demonstrant aliquam petram de quâ paulò ante Dominus sit locutus; proximè autem Dominus Petrum vocaverat *petram*; certè si eum alloquendo dixisset : *Tu es petra! et super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam*, nemo dubitaret quin verbis illis, *hanc petram*, Apostolum illum designatum voluisset; at reipsà Apostolum de quo sermonem instituimus, ita compellavit : *Tu es petra, et super hanc petram, etc.*; Syriacè enim loquebatur, et Syriacâ linguâ *Petrus* dicitur *Cephas*, ut habetur Joan. cap. 1 : *Tu es Simon filius Jonas, tu vocaberis Cephas, quod interpretatur Petrus.* Vox illa *Cephas* originem duxit à voce Chaldaicâ, *ceph*, vel *cepha*, quæ lapidem, seu rupem significat; verbo illo, *cephas*, petram significari observat S. Hieronymus in cap. 2 ad Galatas, nec de significatione istâ moveri potest controversia; dixit igitur Dominus : *Tu es cephas, et super hoc cepha, etc.*, id est, latinè : *Tu es petra, et super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam.*

At quare in editione Vulgatâ non legitur *Tu es petra*, sed, *tu es Petrus*? quia Latinus interpres Evangelium S. Mathæi Hebraicâ, aut Chaldaicâ, aut Syriacâ linguâ scriptum, non vertit ex originali linguâ, sed Græcum codicem secutus est; apud autem Græcos, cùm synonyma sint, *petros et petra*; et pariter *lapidem* significent, maluit interpres nomen masculinum homini, quam fœmininum tribuere, et dicere, *tu es Petrus*, quàm, *tu es petra*. Deinde verò ad explicandam metaphoram, vimque ei subjectam meliùs aperiendam, subjunxit: *Et super hanc petram*, quæ vox latinâ in linguâ distinctè magis quàm vox *Petrus*, ideam ingreditur firmitatis ac perpetuæ durationis Ecclesiæ.

Quam attulimus interpretationem, ea confirmari potest totius Ecclesiæ consensu; Chalcedonensi in concilio generali de Petro dicitur, actione tertiâ : « Qui est petra et crepido cætholicæ Ecclesiæ, et rectæ fidei fundamentum. » Eidem expositioni suffragantur Patres Græci et Latini : ex Græcis Origenes : « Vide, inquit, magno illi Ecclesiæ fundamento, et petræ solidissimæ super quam Christus fundavit Ecclesiam, quid dicatur à Domino : « *Modicæ fidei, quare dubitasti?* » S. Chrysostomus homiliâ 55 in Math. sic loquitur : « Dominus ait : *Tu es Petrus, et ego super te ædificabo Ecclesiam meam.* » S. Gregorius Nazianzenus : « Petrus, inquit, petra vocatur; atque Ecclesiæ fundamenta fidei suæ credita habet. » Alios consule apud Bellarminum de Romano Pontifice, lib. 1, cap. 10. Ex Latinis Tertullia-

nus lib. de Præscriptione, cap. 22, his verbis percellit apostolicæ osores traditionis : « La-
« tuit aliquid Petrum ædificandæ Ecclesiæ
« petram dictum? » S. Cyprianus in Epist.
ad Quintum : « Petrum Dominum primum ele-
« git, et super eum ædificavit Ecclesiam suam. »
S. Ambrosius : « Pro soliditate, inquit, devo-
« tionis Ecclesiarum petra dicitur, sicut ait
« Dominus : *Tu es Petrus*, » etc. Similia videre
est apud citatum mox cardinalem testimonia
SS. Hieronymi, Augustini, Leonis Magni,
Gregorii item Magni.

2° Quid verò metaphora petræ et ædificatio-
næ Ecclesiæ Christus Jesus designaverit non
est investigatu difficile et arduum; quod enim
est in ædificatio fundamentum, idem est in cor-
pore caput, in civitate rector, in regno prin-
ceps, in domo pater familiâs; declaravit Chri-
stus traditurum se Petro gubernandam Eccle-
siam, ac proinde auctoritatis apicem, tantæ
haud imparæ sustinendæ moli.

Objicies : Utrùm ad personam Petri spectent
hæc verba : *Super hanc petram ædificabo Ecce-
siam meam*, non immeritò ambigi potest; nam-
que hæc referri possunt ad confessionem fidei
quam professus est Petrus; ita intellexerunt
SS. Hilarius (lib. 6 de Trinitate), Cyrillus
Alexandrinus (lib. 4 de Trinitate), Basiliius
(lib. 2 in Eunomium), Gregorius Nazianzenus
(Oratione 26), Chrysostomus (homil. 55 in
Matth.), Epiphanius (hæres. 59). Eadem verba
possunt aptari Christo de quo dixit Apost. ad
Corinth. 1, c. 10 : *Bibebant de spiritali conse-
quente eos petrâ*; de quo idem Apost. id tes-
tatur : *Fundamentum aliud nemo potest ponere
præter id quod positum est, quod est Christus
Jesus* (1 Corinth. cap. 3). Quin etiam possunt
de omnibus Apostolis, ut indicatur Ephes.
cap. 2, in quo dicuntur fideles *superædificati
super fundamentum Apostolorum et prophetarum,
ipso summo angulari lapide Christo Jesu*. Imò et
nonnulli, cum Origene, volunt *hanc petram*
posse nuncupari ipsam fidelium societatem.

Resp. : Cum assertionem nostrâ apprime co-
hærenti quæ ipsi obijciuntur interpretationes;
diversâ quippe ratione sed non contrariâ, fun-
damentum Ecclesiæ appellari possunt, tum
Christus Dominus, tum Apostolorum princeps,
cæterique Apostoli, necnon ipsa confessio fidei
catholicæ, et fidelium societas.

Ecclesiæ primarium et essentielle fundamen-
tum dici potest ac debet Christus, supra om-
nem constitutus principatum, et cujus propriâ
virtute totum coagmentatur atque sustentatur

ædificium; secundarium et ministeriale Petrus,
qui vim omnem suam et potestatem mutuatur
à Christo; fundamenta quoque Ecclesiæ mer-
itò vocati sunt alii Apostoli, quia et ad fulcien-
dam, sustinendamque Ecclesiam, salvâ et in-
tegrâ dignitate et prærogativâ Petri maximè
contulerunt; poterant omnes ubique verbum
Dei prædicare, fundare Ecclesias, dispensare
sacramenta, tutandis moribus ac fidei leges
condere; omnes Apostoli ratione apostolatûs,
pari honoris et potestatis consortio, ut ait
S. Cyprianus, præditi fuerunt; habuere omnes
plenitudinem auctoritatis, ita tamen ut Petrus
esset eorum caput, et ab illo cæteris licet im-
perantes penderent. Ut enimit S. Hieronymus,
lib. 1 contra Jovinianum, « inter duodecim
« unus eligitur, ut capite constituto, schismatis
« tolleretur occasio. » Petra dici potuit ipsa
confessio Petri, quia Petrus eatenus sustentat
Ecclesiam, quatenus fideles rectè docet fidei
dogmata, eosque continet et confirmat in verâ
fide et vero Dei cultu; eo etiam sensu dixerunt
aliqui Patres Petri fidem fundamentum esse
Ecclesiæ, quòd Petrus ob meritum fidei suæ
consecutus sit, ut Ecclesiæ fundamentum
constitueretur. Denique fideles fundamentum
Ecclesiæ dici nequeunt nisi materialiter et im-
propriè, quia ex fidelibus constat Ecclesia.

Verùm quantumlibet diversa sit ratio fun-
damenti, ut jam expositum est, hæc nihilo-
minus Christi verba, *super hanc petram ædi-
ficabo Ecclesiam meam*, directè ac propriè
ad solam Petri personam referebantur; non
ad cæteros apostolos, multò minus ad fide-
lium societatem; namque adstantibus licet
Apostolis, solum Petrum alloquitur Christus :
Tu es Petrus et super hanc petram; nullus præ-
ter Petrum confessus tunc fuerat divinitatem
Christi; nullus præter ipsum vocatus est *Ce-
phas*. Non ad ipsum Christum Dominum; ut
enim animadvertit Bellarminus, de Rom. Pont.
l. 1, c. 10, « licet Christus dici possit petra,
« tamen hoc loco non est vocatus petra à Pe-
« tro confitente, sed Christus Filius Dei vivi;
« debet autem referri verbum illud *hanc*, ad
« eum qui nominatus est petra, non ad eum
« qui non est appellatus hoc nomine. »

Modò vel tantisper attendatur ad verborum
seriem, fateri necesse est, ad personam Petri,
pronomen illud *hanc*, non ad Christum, imme-
diato ac litterali sensu pertinere, postquam
enim divinitatem Christi confessus fuit Petrus,
sic eum affatus est Dominus : *Et ego dico tibi,
quia tu es Petrus* (quod, ut probavimus, idem

sonat ac si dictum esset : Tu es petra), et super hanc petram aedificabo Ecclesiam meam. Fac ista verba, super hanc petram, referri non ad Petrum, sed ad Christum, et videbis quam distorta foret oratio Christi, et ab ejus proposito aliena; et verò quem Christus declaravit esse petram super quam aedificatorus erat Ecclesiam, idem ille est cui pollicitus est claves regni caelorum; namque post enuntiatam fundamentalem hanc petram et Ecclesiae in eâ collocandæ stabilitatem, continuò subjungit : *Dabo tibi claves regni caelorum*; atqui non sibi metipsi promisit potestatem peccata remittendi vel retinendi; ergo, etc. Rectius forsitan videretur ad fidei confessionem quam edidit Petrus etiam directè referenda esse, mox citata Christi verba, verùm ut etiam disserit ibidem Bellarminus, illud pronomen, *hanc*, clarissimè ostendit per petram non posse intelligi fidem absolutè; nam refertur ad petram proximè nominatam; proximè autem dictum fuerat Simoni : Tu es petra, non fidei (idem autem significat petra quod Petrus); oportet igitur posteriore modo accipere fidem, ac dicere, non quamlibet fidem, sed Petri fidem, et Petri non ut hominis privati, sed ut pastoris, Ecclesiae esse fundamentum; id quod coincidit cum eo quod hactenus diximus, Petrum esse fundamentum, de quo locutus est Christus. »

Quod spectat ad aliud effectum Apostoli : *Fundamentum aliud nemo potest ponere præter id quod positum est, quod est Christus Jesus*; quod pronuntiatum vehementer urget Calvinus, quasi absque blasphemâ, nullo modo posset vocari Petrus fundamentum Ecclesiae, hoc unum voluit Apostolos, ut ex antecedentibus et consequentibus colligere est, nullum posse constitui fundamentum quod vel à Christo alienum sit, vel Christo non subjaceat; at fundamentum abnegari noluit, quod sit à Christo institutum et stabilitum, ipsique perpetuò subditum, perpetuò inhaereat. Hæc certè, quæ obvia sunt, non sibi mutuo repugnant. « Sicut ipse lumen, inquit S. Hieronymus, in caput 16 Evang. Math., Apostolis donavit ut lumen mundi appellarentur, ceteraque ex Domino sortiti sunt vocabula; ita et Simoni qui credebatur in petram Christum, Petri largitus est nomen, et secundum metaphoram petrae rectè dicitur ei : *Aedificabo Ecclesiam meam super te*. » Sic et Christum loquentem inducit Leo Magnus (sermone 2 in Natali Petri et Pauli) : « Tu petra es qui

« meâ virtute solidaris, ut quæ mihi potestatis sunt propria, sint tibi mecum participatione communia. » Numquid blasphemiam crimem inurendum est Apostolo, aut præcellentem Christi auctoritatem labefacere molitus est, dum fideles exhibet, ut aedificatos super fundamentum Apostolorum et prophetarum ?

Instabis: Depromptum ex celeberrimo de quo hactenus, Christi oraculo, argumentum, nonne hoc ipso infirmatur quo discrepantes illius prolatae sint interpretationes à SS. PP., quos inter S. Augustinus tractatu ultimo in Joannem, sic facit Christum cum Petro loquentem : *Super hanc petram quam confessus es, aedificabo Ecclesiam meam*; et lib. 1 Retract. cap. 21, retractandam curavit quod alibi dixerat, super Petrum aedificatam Ecclesiam : « Dixi, inquit, in quodam loco, de Apostolo Petro, quòd in illo tantum in petrâ fundata sit Ecclesia, qui sensus etiam cantatur ore multorum in versibus beatissimi Ambrosii, ubi de gallo gallinaceo ait : *Hoc ipsa canente petrâ Ecclesiae, culam diluit*; sed scio me postea sic sæpissimè exposuisse... ut super hunc intelligeretur quem confessus est Petrus; non enim dictum est illi : Tu es petra, sed : *Tu es Petrus*... petra autem erat Christus. » Aliorum non pauci quorum testimonia in objectione indicavimus, varias et à nostrâ dissentientes protulerunt interpretationes quas exposuimus; unius aut alterius ipsa verba exscribere, exempli causâ, operæ pretium est. S. Iulianus lib. 6 de Trinitate : *Super hanc confessionem Petri Ecclesiae aedificatio est*. S. Ambrosius in Lucam lib. 6 : *Super istam petram aedificabo Ecclesiam meam*, id est, in catholica fidei confessione, statutam fideles ad vitam. Appellari possunt qui de omnibus Apostolis, laudata Christi verba intellexerint : S. Hieronymus lib. 10 contra Jovinianum : *Super Petrum fundatur Ecclesia, licet id ipsum in alio loco super omnes Apostolos fiat*. Idem proficitur S. Basilis in cap. 1 Isaiae; Theodoretus in psalm. 96. S. Augustinum audivimus, verba illa, *Super hanc petram*, de Christo Domino, in ipsis Retractat. libris exponentem.

Resp. 1° : Qui sanctis ex Patribus diversas à nostrâ interpretationes attulerunt, eam illi nullo modo excludere voluerunt. Ipsemet, qui primâ fronte hanc repudiare videatur S. Augustinus, postquam in lib. 1 Retract. verbis istis, *hanc petram*, Christum Dominum esse intelligendum asseruit, statim id adjicit : *Harum autem duarum sententiarum, quæ ut pro-*

babūm, eligat lector; quam sententiam loco citato secutus est S. Augustinus: ideò in eam descendit, quia linguam Hebraicam cum non calleret, crediderit voce illà, *cephas*, non significari petram, sed aliquid à petrà derivatum, quomodò *christianus* non significat Christum, sed aliquid derivatum à Christo; alterà etiam de causà de Christo prædicta verba interpretatus est, ne scilicet Donatistæ qui sacramentorum vim in ministrorum sanctitate collocabant, spiritale super eos fundari ædificium contenderent; præfata itaque S. Augustini expositio eò tantùm spectabat, ut non proprià virtute et scorsim à Christo fundamentum Ecclesiæ Petrus haberetur. Vide sermonem ejusdem 13 de Verbis Domini, quo in ipso sermone, dicitur Petrus *apostolatús principatum tenens*. Quod idem alibi etiam disertissimè astruit.

Respondeo 2º: Præter quàm quòd unanimi consensu SS. Patres datà occasione, primatum S. Petri commendandum curaverunt, promptum est reperire inter illos ipsos qui vel de confessione Petri, vel de cæteris Apostolis, vel de Christo, voces memoratas intellexerunt, easdem nihilominus de personà Petri, perspicuè exposuerint: sic S. Hilarius, qui ad confessionem Petri, voces illas, *hanc petram*, retulit, easdem de personà Petri apertissimè interpretatus est. De illo enim Apostolorum principe ita locutus est in cap. 16 Matth.: « Ecclesiæ fundamentum est, dignaque illius ædificatio; ne, petra, quæ inferorum leges dissolveret; « ò cæli janitor beatus Petrus!» S. Ambrosius, qui similiter prædictis verbis confessionem Petri judicavit designari, personæ Petri eadem indulitanter serm. 47 adscripsit: « Pro soliditate devotionis, inquit, Ecclesiarum « petra dicitur, sicut ait Dominus: *Tu es Petrus.* » S. Leo inter alios, qui per *hanc petram* significari Christum arbitratus est, eodem in loco, personam Petri affirmavit declarari. « Manet ergo inquit, depositio veritatis, et « beatus Petrus in accepta fortitudine perseverans, suscepta Ecclesiæ gubernacula non « reliquit; sic enim præ cæteris est ordinatus, « ut dum petra dicitur, dum fundamentum « pronuntiatur, dum cæli janitor constituitur, « qualis ipsi cum Christo esset societas, per « ipsa appellationum mysteria nosceremus. » S. Hieronymus, qui ad omnes Apostolos tanquàm Ecclesiæ fundamenta, transtulit citatotes Christi verba, *hanc petram*, illic subiungit quæ ex ipso deprompsimus: « Inter

« omnes unus eligitur, ut capite constituto « schismatis tollatur occasio. »

Ex verbis Christi occasionem arripuere nonnulli SS. Patres extollendi præcellentiam Christi, ejusdemque confitendæ divinitatis necessitatem, ut supra explicatum est, illas litterali et proprià eorumdem intelligentiâ.

ARGUMENTUM II.— Desumitur ex illis Christi verbis Petrum alloquentis: *Et tibi dabo claves regni cælorum*. Aptæ inter se et inter se nexa coherent sibi omnia Christi instituta: cum Petrum eò usque provehendum constituerit, ut super eum christiana ædificaretur Ecclesia, tum proclive fuit et consentaneum, ut idoneam eidem gubernandæ suppedicaret illi potestatem; hæc autem mox allato designatur splendè testimonio; claves enim cælorum dare, quid est aliud quàm eximium aliquod largiri principatum, et auctoritatis præstantiam quàm cæteros etiam inter Apostolos præcelleret? Isaia cap. 22 metaphorà clavium adumbratur et extollitur summi pontificis dignitas et potestas, *Et erit in die illà, vocabo servum meum Eliacim filium Helciae, et induam illum tunica tuâ* (Sobnæ cujus degradationem prænuntiavit); *et angulo tuo confortabo eum, et potestatem tuam dabo in manu ejus, et erit quasi pater habitantibus Jerusalem, et domui Juda, et dabo clavem domus David super humerum ejus, et aperiet, et non erit qui claudat, et claudet, et non erit qui aperiat*. Ibi suprema quàm defungebatur summus pontifex, delineaatur auctoritas; eadem à clavibus ductà metaphorà utitur idem propheta ad commendandam Christi eminentem potestatem: « Quò illud pertinet, inquit Bellarminus: « *Factus est principatus super humerum ejus,* « Isa. c. 9? ideò enim dicitur principatus super « humerum impositus, quoniam claves quibus « principatus designatur super humerum poni « solebant. » Principatum Christi per claves significari compertum habetur, Apoc. cap. 3: *Hæc dicit sanctus et verus, qui habet clavem David, qui aperit, et nemo claudit, claudit, et nemo aperit*. Profanis ipsis in rebus, præbendis clavibus superior honoris atque jurisdictionis declaratur quandoque gradus; sic in ditionem alicujus principis cum cesserint spontè deditæ aut armis subactæ aliquot urbes, offeruntur illi claves in subjectionis testimonium.

Cum voluerit Christus fundandâ Ecclesiâ, monarchiam constituere (licet aristocratiâ temperandam), oportuit consequenter alicui eum conferre dignitatem et potestatem, quæ esset ad illud constitutionis genus accommo-

data; quod quidem vartis in unum collineantibus, significavit metaphoris, Petrum alloquendo, tum in adductis, tum in adducendis mox testimoniis. Quædam ubi de potestate ecclesiasticâ adhibuimus ex Scripturis, probandi causâ pro vero spiritali regno habendam esse Christi Ecclesiam. Sic Danielis cap. 2, v. 44, de adventû Christi temporibus dicitur: *In diebus autem regnorum illorum (quorum diversam conditionem exhibuerat), suscitabit Deus cæli regnum quod in æternum non dissipabitur.* Lucæ cap. 1, de Christo è virgine nascituro hæc gloquitur angelus: *Illic erit magnus et Filius altissimi vocabitur, et dabit illi Dominus Deus sedem David patris ejus, et regnabit in domo Jacob in æternum.* Quod certè oraculum ad Ecclesiæ fundationem ac perpetuitatem evidenter pertinet.

Objicies: Quid per potestatem clavium intellexerit Christus, ipse explanavit istis verbis: *Et quocumque ligaveris super terram, erit ligatum et in cælis, et quocumque solveris super terram, erit solutum et in cælis.* At eandem hanc potestatem omnibus et singulis promisit Apostolus. Matth. cap. 18: *Amen dico vobis, quæcumque alligaveritis super terram, erunt ligata et in cælo; et quæcumque solveritis super terram, erunt soluta et in cælo.* Ex potestate quæ fuit Petro cum Apostolis communis, quâ ratione potest ipsi attribui honoris auctoritatisque primatus? hinc S. Hieronymus, lib. 1 contra Jovinianum, observat cunctos Apostolos claves regni cælorum accepisse; S. Augustinus affirmat non personæ Petri, sed toti Ecclesiæ, cujus ille figuram et vires gerebat, datam esse potestatem illam clavium tam latè patentem: « Si in Petro, inquit tractatu 50 in Joannem, non esset Ecclesiæ sacramentum, non ei diceret Dominus: *Tibi dabo claves*; et si hoc Petro tantum dictum est, non hoc facit Ecclesia; sed si in Ecclesiâ hoc sit, Petrus quando claves accepit, Ecclesiam sanctam significavit. » Idem et apertius asserit Enarrat. in psalm. 103: « Quædam dicuntur quæ ad Apostolum Petrum propriè pertinere videntur, nec tamen habent illustrem intellectum, nisi cum referunt ad Ecclesiam, cujus ille agnoscitur in figurâ gestâsse personam; sicut illud est: *Tibi dabo claves.* »

Resp. doctissimo cum Stapletono, contrariâ tertiâ de primo Subjecto potestatis ecclesiasticæ, quest. 1, art. 1, illa verba: *Quocumque ligaveris, etc.*, non esse expositionem aliquam illorum verborum: *Tibi dabo claves*, sed rem planè distinctam promississe Chris-

tum; id indicat particula, *et*; sicut enim cætera omnia præcedentia, per conjunctionem distinguuntur, ista videlicet: *Et ego dico tibi, et super hanc petram, et porta inferi non prevalebunt, et tibi dabo claves*; Christus multa hoc loco per accumulationem Petro dixit, ita ut solvendi et ligandi potestas sit quidem pars potestatis clavium Christo concessæ, non autem tota et adæquata earum potestas; potuit enim Petrus ipsis etiam Apostolis multa præcipere, modum quemdam in obeundis muneribus tenendum præstitueret, in synodum cogere; leges universæ Ecclesiæ, quibus ipsi obstringerentur, auctoritate suâ sancire. Cæteri omnes Apostoli parem infer se potestatem, eamque illimitatam à Christo acceperunt ratione apostolatûs temporanei, non autem ratione officii pastoralis perpetuò duraturi; at verò Petrus plenitudinem potestatis obtinebat tum in Apostolorum quemlibet exercendam, tum ad ordinarium Ecclesiæ regimen constitutum, ac proinde singulos ad ipsius successores, ut fusiùs exponetur, transfundendam. Hæc potest interpretatio accommodari ad testimonia SS. Cypriani, Hieronymi, etc., si qui objiciantur alii quæ Apostolis omnibus parem cum Petro auctoritatem adsciscere videantur.

Ad explicandam modum quem inprimis S. Augustinus adhibuit, respondendum est claves quidem in personâ Petri datas esse Ecclesiæ, quia; ut ait, *figuram gerebat Ecclesiæ*, verum ipsas Ecclesiam in Petro accepisse tanquam in capite quod earum potestate cæteros inter omnes Ecclesiæ pastores emineat; sic enarratione in psalm. 108 docet S. Augustinus Petrum gestâsse personam Ecclesiæ *propter primatum quem in discipulis habuit.* Et tractatu 424 in Joannem: « Cujus Ecclesiæ Petrus est Apostolus propter apostolatûs sui primatum *gerebat figuratâ generalitate personam.* » S. Leo sermone 3 in anniversario die assumptionis suæ ad summum pontificatum: « Pertransivit quidem, inquit, etiam in alios Apostolos vis potestatis illius, et ad omnes Ecclesiæ principes decreti hujus constitutio commearit; sed non frustra uni commendatur, quod omnibus intinetur; Petro enim idèd hoc singulariter creditur, quia cunctis Ecclesiæ rectoribus Petri forma præponitur; manet ergo Petri privilegium, ubicumque ex ipsius fertur æquitate judicium. »

ARGUMENTUM III. — Petitur istud ex cap. 21 Joan., in quo Christus Dominus gregem suum totum pascendum Petro commisit dicens:

Pasce agnos meos... *Pasce oves meas.* Promissa duobus quæ jam exposuimus, celeberrimis Scripturæ testimoniis primatus potestas, illo quod exponendum suscipimus, exhibetur tanquam Petro data et plenissimè asserta; pro triplici negatione, nec sine grandi mysterio exegit à Petro Christus Dominus triplicem amoris et quidem præstantissimi confessionem; ad primam respondet: *Pasce agnos meos*; ad secundam: *Pasce agnos meos*; ad tertiam: *Pasce oves meas.* Quid per verbum *pasce* intelligendum sit, quid per illas voces, *agnos meos, oves meas,* significatum voluerit Christus, haud obscurè ex ipsis colligitur Scripturis, atque inde eadem perspicuitate efflorescet primatus Petri. Verbum *pasce* et *regere* pro eodem in Scripturis passim accipitur. Sic lib. 2 Reg. cap. 5, v. 2, de Davide dictum est: *Tu pasces populum meum Israel, et tu eris dux super Israel.* Quibus verbis designatur concessus Davidi principatus. Isaïæ cap. 44, dicit Dominus: *Qui dico Cyro: Pastor meus es, et omnem voluntatem meam complebis.* Idem efficacissimè confirmatur ipso verbo quo usus est S. Joannes in Evang. loco citato: scripsit enim *ποιμαίνει*, id est, pasce regendo et præsidendo: namque, ut scitè observat Bellarminus, Homerus lib. 2 Iliados frequenter vocat regem Agamemnonem *ποιμαίνει λαόν*, id est, pastorem populorum. Math. cap. 2, in versione vulgatâ legitur: *Ex te enim exiet dux qui regat populum meum Israel.* In græco adhibetur vox *ποιμαίνει*, quod significat regendo pascere. Et certè, per verbum *pasce* generaliter prolatum, communi ex usu intelligitur omnis actus pastoralis; idem enim est pascere quod agere pastorem: porrò actus pastoralis non est tantum præbere cibum, sed etiam ducere, tueri, præesse, regere, castigare; verbum itaque *pasce* ad spiritualem potestatem translatum, omnes ecclesiastici regiminis actus et munia complectitur. Hinc S. Augustinus in hunc locum: *Oves ipsas, inquit, pascendas, id est, docendas regendasque committit.* Hinc opus exitium de regendis animabus S. Gregorius Magnus inscripsit: *De Curâ pastorali.*

Quid autem per hæc verba, *agnos meos, oves meas,* designatum voluit Christus, tam latè patent hæc verba, ut è Christianis nullus sit, nequidem sacerdos aut episcopus, aut Apostolus, qui Petro non teneatur tanquam supremo pastori, subditum se profliteri; nullus enim est qui gloriari non debeat vocatum se ad illud ovile de quo dixit Christus: *Erit unum ovile et unus pastor.* Nullus est qui grantatè excipere

hæc verba Christi non debeat: *Cognosco meas (oves) et cognoscunt me meæ....* Joan. cap. 10: *Et animam meam pono pro ovibus meis.* Hæc verba, *agnos meos, oves meas,* nullâ exceptione restringuntur, et quis est qui absque dispendi salutis velle possit, neque in agnis, neque in ovibus Christi supremi pastoris numerari? Porrò vicarium suum in regendis tum agnis, tum ovibus suis, Christus in cælum non multò post ascensurus, constituendum curavit Petrum; licet enim tunc adessent tres insignes Apostoli, Jacobus, Joannes, Thomas, singulariter ei dictum est: *Pasce agnos meos, pasce oves meas,* cui dictum fuerat: *Simon Joannia, diligis me plus his' non quòd voluerit Christus, à regimine Ecclesiæ cæteros excludere Apostolos, id cogitatu nefas, sed primatum Petro, remotâ omni ambiguitate tribuere et asserere voluit.*

Ita intellexere adducta Christi verba SS. PP. S. Ambrosius in caput ultimum Lucæ, dixit per hæc verba: *Pasce oves meas,* relictum nobis esse Petrum tanquam amoris Christi vicarium: *Quem elevandum in cælum, inquit, amoris sui vicarium relinquebat;* et ibidem: *Quia solus profitetur ex omnibus, omnibus antefertur.* S. Leo sermone tertio de assumptione suâ ad pontificatum: «De toto mundo, inquit, Petrus eligitur, qui et universarum gentium vocationi, et omnibus Apostolis eunctisque Ecclesiæ Patribus præponatur, ut quamvis in populo Dei multi sacerdotes sint multique pastores, omnes tamen propriè regat Petrus, quos principaliter regit et Christus.» S. Bernardus, lib. 2 de Consideratione: «Cui non dico episcoporum, sed etiam Apostolorum, sic absolutè et indiscretè totæ commissa sunt oves? Sime amas, Petre, pasce oves meas; quas? illius vel illius populos civitatis, aut regionis, aut certè regni? Oves meas, inquit.» Nihil excipitur, ubi nihil distinguitur.

Objicies 1º: Ex potestate pascendi gregis inferri non potest collatum esse divinitus Petro jurisdictionis principatum; namque animarum alios pastores sic hortatur ipse Petrus: *Pascite qui in vobis est gregem Dei.* 1 Petri cap. 5. Pascendi gregis potestatem omnibus Apostolis, non secus ac Petro datam esse docet S. Cyprianus lib. de Unitate Ecclesiæ: «Episcopatus, inquit, unus est, cujus à singulis in solidum pars tenetur, et pastores sunt omnes; sed grex unus ostenditur qui ab Apostolis omnibus unanimi consensione pascatur.» S. Augustinus, lib. de Agone Christiano, cap. 30: «Cùm ei (Petro)

« dicitur, omnibus dicitur : *Pasce oves meas.* »

Resp. : Supremum universâ in Ecclesiâ pastorem dum Petrum asserimus, solum esse pastorem illum non dicimus, sed eâ potestate pascendi præditum, sui gubernandi quâ ceteros omnes pastores antecellat, habeatque sibi divinâ institutione subditos, ut proliquis; neque nocet quod à sancto Cypriano, neque quod à sancto Augustino prolatum est; ab omnibus Apostolis pasciebatur grex Domini, sed ipsos pascendi seu regendi jus ac potestatem acceperat à Domino Petrus, non ita tamen ut quâ pollebant, auctoritas derivanda esset à Petro: hanc enim à Christo immediatè collatam obtinebant; tenebatur in solidum episcopatus ab omnibus Apostolis; tenetur in solidum ab episcopis, quod quidem unitatem commendat Ecclesiæ, indivisamque consensionem ministerii ecclesiastici, non æqualitatem auctoritatis: qui enim episcopatum in solidum teneri meritò asseruit S. Cyprianus, idem nihilominus superiorem in Petro potestatem spontè protulit: « Super illum unum (Petrum) ædificavit Christus Ecclesiam suam, et illi ascendis mandat oves suas. » Deinde, postquam dixit parem esse datam omnibus Apostolis auctoritatem, eo nempe sensu quem supra indicavimus, subjungit: « Tamen ut unitatem manifestaret, unam cathedram constituit, et unitatis ejusdem originem ab uno incipientem suâ auctoritate disposuit. » (Lib. de Unitate Ecclesiæ.) Centrum unitatis vocat cathedram Petri, ipsumque Petrum Ecclesiæ post Christum esse positum enuntiat. S. Augustinus hoc de Petro testimonium perhibuit: « In quo primatus Apostolorum tam excellenti gratiâ præminet. » (Lib. 2 de Baptismo, c. 1.)

Objicies 2°: Divinâ ordinatione ut gentium Paulus, ita et Judæorum Petrus constitutus est Apostolus: *Cum vidissent*, inquit S. Paulus, Epist. ad Galatas, cap. 2, *quod creditum est mihi Evangelium præputii, sicut et Petro in apostolatam circumcisionis, que enim operatus est et mihi inter gentes... dexteræ dederunt mihi et Barnabæ, societatis, ut nos inter gentes, ipsi autem in circumcisionem.* Non igitur totius gregis cura commendata est Petro.

Resp. : Id argumenti genus, si urgeretur, inde concludi pronum esset, à ministerio evangelico excludendos esse omnes præter Petrum et Paulum Apostolos, cum ille Judæis, hic verò præficiatur gentibus. Ubique poterant

omnes Apostoli docere, sacramenta conferre, aliaque obire sanctificandis hominibus destinata munera; omnibus dictum est, Matth. 28, 19: *Euntes ergo docete omnes gentes*; Marc. 16, 15: *Prædicate Evangelium omni creaturæ.* Advenit ut facilius et celerius disseminaretur Evangelium, facta est duodecim inter Apostolos divisio provinciarum, ut ex Origene refertur apud Euseb. lib. 3 H. st. cap. 1; ita ut Andreas Scythiam, Thomas Parthiam, Indiam Bartholomæus, Matthæus Æthiopiâ, Joannes Asiam, atque alias alii nationes Evangelio imbuendas susciperent. Eodem consilio altera divisio invecata est, quâ nimirum Petrus conversioni Judæorum de quibus dixerat ipse Dominus: *Non sum missus nisi ad oves quæ pertinet domus Israel*, præcipuè incumberet; Paulus verò gentium saluti potissimum foret adiectus; at Paulus nonne Judæorum in synagogis, ut videre est in Actis Apostolorum, prædicavit Evangelium, quocumque se conferret nonne profitebatur sese teneri *Ecclesiarum omnium sollicitudine, factumque Judæis tanquam Judæum, ut Judæos lucraretur?* In illo adimpletum est quod dixerat Christus: *Vas electionis mihi est iste ut portet nomen meum coram gentibus et regibus et filiis Israel.* Act. Apost. 9. Petrus profectò ex illis fuit de quibus id præannuntiatum: *Eritis mihi testes in Jerusalem, et in omni Judaâ et Samariâ, et usque ad ultimum terræ.* Ejus ministerio usus est Christus ad manifestandam gentibus salutem; post celeberrimam annualium mundorum atque immundorum visionem reseravit Cornelio et familiæ ejus placita fidei, eosque sic allocutus est: *Vos scitis, quoniam ab antiquis diebus Deus elegit per os meum gentes audire verbum Evangelii et credere.* Ergo.

ARGUMENTUM IV. — *Ex variis S. Petri prærogativis.*

Plurimæ recensentur à Bellarmino de Romano Pontifice lib. 1, cap. 17: nonnullas ex illis duntaxat proponemus quæ primo à limine occurrunt. 1° Quotiescumque in Scripturis nominantur Apostoli, toties primo loco appellatur S. Petrus, quantumcumque cæterorum varietat ordo Apostolorum: ita Matth. 10 Marci, 3, Lucæ 6, Actor. 1; ubi etiam duo vel tres recensentur, illis semper præponitur S. Petrus: sic Marc. 5. Luc. 8, Matth. 17, Marc. 13, Joannis 21, unus duntaxat adnotatur locus, in quo non appellatur ante omnem alium: sic ad Galatas cap. 2, dicitur Jacobus,

Cephas et Joannes, quod idèd evenisse crediderimus cum SS. Anselmo et Thomà in hunc locum, quòd Hierosolymæ, ubi tunc versabantur illi de quibus loquitur S. Paulus, Apostoli, episcopatum speciatim gereret S. Jacobus; præterea, ut observat Bellarminus, SS. Ambrosius, Augustinus et Hieronymus, in textu et commentario legebant: *Petrus, Jacobus et Joannes*. Dicitur quidem ad Galatas 2: *Numquid non habemus potestatem, mulierem sororem circumducendâ, sicut et cæteri Apostoli et fratres Domini, et Cephas?* Textus ille favet nobis; arguit enim ibi Paulus à majore ad minus, quasi diceret: Si Apostoli, et quod plus est, Cephæ mulierem circumducant sororem, quæ temporalium curam gerat, cur non mihi liceat? Joannis quoque cap. 1, legitur: *Erat autem Philippus à Bethsaidâ civitate Andreæ et Petri*. Tam levi in facto ad apostolatam nullo modo pertinente non attenditur scrupulosè ad dignitatem; ordinem nativitatù respexit potiùs Evangelista. Quòd autem S. Petro tam constanter primus à sacris scriptoribus assignetur locus, non casu factum est; nam præter quàm quòd nihil temerè ac fortuitò scripserint, non ita sibi constaret casus, ut primo loco apud Evangelistas nunquàm excederet nomen S. Petri, dùm cæteris Apostolis nominandis ordinem plerùmque mutaverint. Namque Math. 10, post Petrum ponitur Andreas; Marc. 3, post Petrum Jacobus; Act. 1, post Petrum ponitur Joannes. Nec prætermittendum videtur, Petrum enumerandis Apostolis vocari *primum*, cæteros autem non vocari, unum secundum, alium tertium, etc., sed absque ordinis observatione nominari.

Neque obtendas, recensendis Apostolis priorem appellatum fuisse Petrum eò quòd cæteros ætate aut apostolata præverit; primus enim vocatus est ad apostolatam Andreas, ut ex Evangelio colligitur; quod verò ad ætatem pertinet, hunc Petro ætate priorem testatur S. Epiphanius hæresi 51. Deinde apud Evangelistas multis præponitur Joannes, quibus profectò ætate minor erat; non ergo propter ætatem cæteris Petrum anteposuit.

2º Ut ipsis utamur Bellarmini verbis, non solum Petrus primo loco ponitur, et primus vocatur, sed etiam passim in Scripturis describitur, ut pater familiars, ut dux et princeps reliquorum: nam quemadmodùm Apocal. c. 12, dicitur: *Michael et angeli ejus*, id est, dux et milites ejus; ita dicitur Marc. 4: *Et processit eum (Jesus) Simon, et qui cum illo erant;*

Lucæ 8: *Dixit Petrus et qui cum illo erant;* Lucæ 9: *Petrus verò et qui cum illo erant;* Act. 2: *Stans Petrus cum undecim;* Act. 5: *Petrus et Apostoli dixerunt*. Ad eandem prærogativam pertinet quòd Petrus semper loquitur omnium nomine, quòd præcipuè enituit die illâ Pentecostes, quâ confluentibus Judæis ex omni natione quæ sub cælo est, promulgata est solemniter lex evangelica: *Stans autem Petrus cum undecim, levavit vocem suam, et locutus est eis*, Act. cap. 2.

3º Congregatâ Hierosolymis synodo ad dirimendam de legalium observatione controversiam, primus hoc in concilio quod generalibus ipsis synodis formam exhibuit, sententiam dixit S. Petrus eâ auctoritate quæ principem decebat Ecclesiæ. *Cum autem magna conquisitio fieret, surgens Petrus dixit ad eos: Viri fratres, quoniam ab antiquis diebus Deus in nobis elegit per os meum audire gentes, et credere*, etc. Ille verbis indicatur haud mediocri præstantia dignitatis, quòd sicut Apostolorum omnium primus Evangelium accepto Spiritu sancto, prædicaverat Judæis Petrus, ita et gentilibus prædicare cœperit, admonitus mysticâ visione quæ refertur Act. 10.

4º Adeundum sibi Petrum existimavit S. Paulus, suo ut ministerio majorem etiam commendationem accerseret: *Post annos tres, inquit, veni Hierosolymam videre Petrum, et mansi apud eum diebus quindecim*, ad Galat. c. 1. De quo tam honorifico facto et proposito dixere S. Chrys. homil. 87 in Joannem: « Os erat Apostolorum et princeps, propterea et Paulus eum præter alios visurus ascendit. » S. Ambrosius in cap. 1 ad Galat.: « Dignum fuit ut cuperet videre Petrum, quia primus erat inter Apostolos, cui delegaverat Salvator curam Ecclesiarum. » S. Hieronymus, Epist. ad S. Aug.: « Tantæ Petrus auctoritatis fuit, et Paulus in Epistolâ suâ, ad Galat. cap. 1, scripserit: *Deinde post annos tres veni Hierosolymam videre Petrum.* »

ARGUMENTUM V. — *Ex traditione.*

Exponendis Scripturam in locis quibus maxime adstruitur primatus auctoritatis et honoris, quo præditum esse voluit S. Petrum fundator, sponsusque Ecclesiæ Christus, multa prompsimus SS. Patrum dæcta testimonia; quapropter non nisi pauca opus est hic atterere, plura facile invenire est nostros apud controversistas. Origenes in caput 6 Epist. ad Rom.: « Petro cum summa rerum de pascendis ovibus

« traderetur, et super ipsum velut super petram fundaretur Ecclesia, nullius confessio alterius virtutis ab eo, nisi charitatis exigitur. » S. Basilii sermone de Iudicio Dei : « Ille beatus qui ceteris prelati discipulis fuit, cui claves regni celestis commissa, » etc. S. Epiphanius hæresi 51 : « Petrum elegit ut dux esset discipulorum; » et in Aneorato : « Ille est qui audivit : *Paxce agnos meos*, cui creditum est ovile. »

Hic gradum sistimus, ne in immensum probehatur tractatus; se ipsos, non primum Petri destruunt qui hunc attentare audeant; ad hanc petram miserabiliter eos allidi necesse est, dum evertere, quod stabilendum curavit Dominus, insanè machinantur. Hinc meritò sacra Facultas Parisiensis anno 1617 priores quatuor libros Marci Antonii de Dominis archiepiscopi Spalatensis et apostatæ proscripti; quinta novatoris hujus propositio hæc erat : « Disparitas potestatis inter Apostolos humanam est inventum, in sacris Evangelii et divini novi Testamenti Scripturis minime subsistens. » Hanc propositionem notà istà perstrinxit sacra Facultas : « Hæc propositio est hæretica et schismatica, de jurisdictione apostolicâ ordinariâ, quæ in solo divo Petro subsistebat, intellecta. » Hinc anno 1617, hæresis notam iudicavit Innocentius X inurendam coram doctrinæ qui parem et æqualem in omnibus auctoritatem Petro et Paulo collatam effutiebant : « Propositionem hanc, inquit : S. Petrus et S. Paulus sunt duo Ecclesie principes, qui unicum efficiunt; vel sunt duo Ecclesie catholice coryphæi, ac supremi duces summâ inter se unitate conjuncti; vel sunt geminus Ecclesie vertex, qui in unum divinissimè coaluerunt; vel sunt duo Ecclesie summi pastores et præsidēs qui unicum caput constituunt, » etc. Totidem illis assertionibus unitatem cathedræ principalis à Christo constitutæ, impugnabant libri duo Gallico idiomate conscripti. Doctrinam illam seu propositionem ita explicatam ut ponat omnimodam æqualitatem inter S. Petrum, et S. Paulum, sine subordinatione et subjectione S. Pauli ad S. Petrum in potestate supremâ et regimine universalis Ecclesie, sanctissimus pontifex hæreticam censuit et declaravit. »

Solvantur objecta.

Excessimus ea quæ probationibus nostris obrudebantur, detorquendis alienum in sen-

sum clarioribus etiam testimoniis; superest ut ea disjiciantur, quæ generatim primum S. Petri læssere videantur.

Objicies 1° : Omnibus Apostolis dixit Christus : *Sicut misit me Pater, et ego mitto vos*, quibus verbis summam in omnes jurisdictionis potestatem contulit; nec est igitur unde primatus attribuat Petro. Hinc S. Cyprianus lib. de Unitate Ecclesie : « Hoc erant utique ceteri Apostoli quod fuit Petrus, pari consortio præditi et honoris et potestatis, sed exordium ab unitate proficiscitur. » S. Ambrosius lib. de Incarnatione cap. 4 : « Ille (Petrus) ut audivit : *Vos autem quem me esse dicitis?* loci non immemor sui, primatum egit, primatum confessionis utique non honoris, primatum fidei, non ordinis. » Et quidem auctoritatis primatu si Petrum donavisset Christus, præsentibus et audientibus Apostolis, non disputavissent *inter se quis eorum major esset*, Marc. cap. 9, v. 33; primas, ne divinæ repugnarent institutioni, detulissent Petro.

Resp. : Pares fuerunt Petro ceteri Apostoli ratione missionis, quatenus immediatè missi sunt à Christo, sicut ipse Petrus missus est, et ligandi atque solvendi potestatem immediatè à Christo acceperunt, sicut ipse Petrus accepit. Fuerunt etiam pares potestate, ratione universalitatis, quatenus prædicandi et ligandi ac solvendi auctoritatem universalem, seu quam in toto terrarum orbe exercere possent, supeditavit illis Christus; at simul Petro inferiores in duobus illos fuisse confitendum est, 1° in eo quòd universalem illam potestatem ac jurisdictionem spiritualem ordinante Christo induerint exercendam cum quidam debitâ Petro subjectione; quòd non solum apostolatûs honorem cum aliis Petrus acceperit, sed etiam institutus sit à Christo fundamentum, caput et pastor ordinarius universæ Ecclesie, proindeque et aliorum Apostolorum, cum ipsi sint de corpore Ecclesie et de ovili Christi perinde ac alii fideles. Quòd paucis docet S. Leo, Epist. ad Anastasium episcopum Thessalonicensem, his verbis : « Inter beatissimos Apostolos in similitudine honoris fuit quedam discretio potestatis, et cum omnium par esset electio, uni tamen datum est ut ceteris præmiseret. » 2° In eo minores erant Petro ceteri Apostoli quòd Petro collata ad Ecclesie gubernationem jurisdictio, in ejus omnes successores jure ordinario eâ quâ pollebat auctoritatis plenitudine, derivanda esset usque ad consummationem sæculi; at singuli episcopi

licet Apostolorum successores, non tantâ exornantur potestatis amplitudine quantâ singuli potiebantur Apostoli.

Ex dictis intelligitur, quo sensu Apostolos omnes asseruerit S. Cyprianus hoc fuisse quo erat Petrus, honoris et potestatis pari præditos consortio; verbis subsequentiis, mentem suam perspicuè evolvit: « Sed exordium, inquit, ab unitate proficiscitur. Primatus Petro datur, ut una Christi Ecclesia et cathedra e una monstretur. » Alia possent in medium afferri ejusdem S. doctoris haud minùs aperta testimonia. Vide epist. 40 veteris edit: « Deus e unus est et Christus unus, et una Ecclesia, e et cathedra una super Petrum Domini voce e fundata. » Epist. ad Jubaianum: « Petro primum Dominus super quem ædificavit Ecclesiam, et unde unitatis originem instituit et ostendit, potestatem istam dedit, ut id solvere retur in cœlis quod ille solvisset in terris. » Vid. hanc ejusdem Epist. ad Jubaianum; Exhortationem ad martyrium.

Ad S. Ambrosii objectum textum resp.: Id voluit, non sustinuisse Petrum ut gloriam confessionis Christi alius sibi præriperet, sed primum voluisse Christi divinitatem sibi à Patre revelatam profiteri, atque ita gessisse primatum non honoris, sed confessionis, non ordinis, sed fidei; unde ibi non agitur de primatu jurisdictionis ac potestatis, quod patet ex istis verbis à S. Ambrosio subjunctis: « Hoc est dicere: Nemo me vincat; nunc meæ partes sunt. » Debeo compensare quod tacui. » Quin et eodem loco primatum innuit haud obscurè S. Petri; ait enim: « Hic est ergo Petrus qui respondit e præ cæteris Apostolis, imò præ cæteris, et e idèò fundamentum dicitur. » Aliis verò in locis manifestè ejus Apostoli primatum vindicat S. Ambrosius, v. g., serm. 11: « Hanc so lam Ecclesiæ navem ascendit Dominus, in quâ Petrus megister est constitutus, dicente e Domino: Super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam. » Epist. 2: « Primatum non accepit Andreas, sed Petrus. » Jam verò quòd disputaverint inter se longè ante acceptum Spiritum Apostoli, quis eorum major esset, non istâ contentione adjudicatur Petro apostolicæ primatus auctoritatis; ea dignitas præstantia cum esset spiritualis, neque ad illud pertinere imperii genus quod ambiabant, vix qualis esset tunc perspexerunt; nec mirari subit, si cogitetur quàm difficilè non infrequenter caperent quæ minimè ardua intellectu videantur, sic Luc. cap. 18, quamvis mortem, et resurrectionem

suam expressis verbis prænuntiasset illis Christus, ipsi nihil horum intellexerunt, et erat verbum istud absconditum ab eis, et non intelligebant quæ dicebantur. Unum addemus quo inprimis S. Ambrosii objectum illustratur testimonium: scilicet, Petrus conversante in terris Christo, non habuit nec gessit primatum Ecclesiæ, sed tantùm post Christi mortem; nam Christus in terris mortalem vitam agens per se visibiliter regebat Apostolos, nec egebat vicario.

Objicies 2°: Quidquid sit de cæteris Apostolis, Paulum saltem fatendum est, nec potestate nec honore inferiorem fuisse Petro. Nam qui se jactanter extollere noluisse S. Paulus, Apostolis omnibus, ne excepto quidem S. Petro, æqualem confitetur. Ego, inquit ad Corinthi. 2, c. 12, à vobis debui commendari: nihil enim minus fui ab iis qui sunt supra modum Apostoli. Ejusdem Epistolæ cap. 11, testatur mandatam sibi fuisse omnium curam Ecclesiarum: Præter illa quæ extrinsecas sunt, instantia mea quotidiana sollicitudo omnium Ecclesiarum. Patere latius non potuit jurisdictionis S. Petri, quin etiam S. Paulus in illum quamdam videtur exeruisse auctoritatem: Cum autem, inquit, venisset Cephus Antiochiam, in faciem ei restitit, quia reprehensibilis erat; prius enim quàm venissent quidam à Jacobo, cum gentibus ecebat; cum autem venissent, subtrahabat et se, regabat se, timens eos qui ex circumcisione erant.

Resp. ad primum: In contemptionem Paulum adducere cum enterentur pseudoapostoli, id obtinentis, eum non esse conversatum cum Christo, nec primis adæquari posse Apostolis, coactus est ministerium suum commendare, atque ostendere nec minùs sibi ab ipso Christo traditum sibi munus Apostoli, nec splendore ac multitudine miraculorum, nec animarum zelo evangelicisq; laboribus, aliis esse postponendum Apostolis; post enim objecta verba continuò additur: Signa tamen apostolatus mei facta sunt super vos, in omni patientiâ, in signis et prodigiis et virtutibus: quid est enim quod minùs habuistis præ cæteris Ecclesiis? Quid inde detrahitur ex primatu S. Petri? Ad secundum: Meritò asserit conceditam sibi fuisse omnium sollicitudinem Ecclesiarum; nullis enim locorum spatii erat circumscriptum Apostolorum ministerium, salvo tamen supremo ad quem provecus fuerat, auctoritatis gradu Petrus. Ad tertium: Reprehendit palàm S. Petrum S. Paulus, superiorem inferior. Hinc elucet et animi fortitudo in Paulo, et eximia modestia in Petro, qui, ut

observat S. Cyprianus epist. 71 ad Quintum, « non vendicavit sibi aliquid insolenter, aut arroganter assumpsit, ut diceret se primatum tenere, et obtemperari à novellis et posteris sibi potius oportere, nec despexit Paulum, » etc. « Est itaque, ut ait S. Augustinus epist. 82 ad S. Hieronymum, laus justæ libertatis in Paulo, et sanctæ humilitatis in Petro. »

Inst. 1° : Apud SS. Patres parem obtinet cum Petro locum gentium Apostolus; refert S. Irenæus lib. 3 adversus hæreses cap. 3, *Ecclesiam Romanam à SS. Apostolis Petro et Paulo institutam fuisse ac fundatam*. Eos vocat S. Epiphanius *primos omnium Apostolos et episcopos*, S. Cyrillus Hierosolym., catechesi 6, *capita Ecclesiæ*; S. Chrysost., *oculos Romæ et sanctorum coryphæos*; S. Leo, *Romanæ urbis Patres ac pastores*; S. Gregorius Magnus *in principatu apostolico fratres*; alios nonnullos eadem ferè proficentes auctores prætermittimus. Præterea cur per antonomasiam Paulus appellaretur Apostolus, si quemquam auctoritate apostolatus vincentem agnosceret?

Resp. : Priusquàm generalem afferamus solutionem quæ per accommodam distributionem valeat objecta explanare SS. Patrum testimonia, operæ pretium duximus quædam ex doctissimis cardinalibus Bellarmino et Perronio delibare, quæ magis ac magis rationem naturamque primatus Petro concessi explicare valeant; ex Bellarmino, de Romano Pontifice, lib. 1, cap. 47 : « Nihil Petri pontificatus officeret summa dignitas et auctoritas Pauli, quoniam extraordinaria erat, quanta tandem esset; quare, quemadmodum in populo Judæorum major erat Moses, et nihilominus tamen Aaron verè ac propriè summus pontifex fuit; et non Moses, sed Aaronis posteri in summâ illâ dignitate, patri successerunt, quoniam potestas Moses extraordinaria, Aaronis ordinaria erat; ita quoque si admitteremus, extraordinario privilegio Paulum Petro majorem fuisse, non propterea negaremus et Petrum ordinarium ac summum Ecclesiæ pontificem fuisse. » Ex cardinali Perronio, *Réplique à la réponse du roi de la Grande Bretagne*: « Equales fuerunt inter se omnes Apostoli quoad internam et essentialiam apostolatus auctoritatem, non verò quoad illam quæ externa et apostolatus adscita potest nuncupari: hoc est, pares erant potestate, sed non ordine potestatis exercendæ. Quod ut magis perspectum sit, animadvertendum est ad legitimum neces-

sariumque muneris apostolici exercitium duo necessariò requiri, auctoritatem genuinâ missione conciliatam, quâ deliciente, usurpationis sacrilegæ crimen incurritur; hinc ad Hebr. 5, 4 : *Nec quisquam sumit sibi honorem, sed qui vocatur à Deo tanquàm Aaron*. At præter auctoritatem necesse est ut in eâ exerendâ teneatur unitas ex quâ pendet totius Ecclesiæ immota firmitudo. Ad hanc autem servandam tuendamque unitatem, necessaria erat auctoritatis quædam præstantia, seu externæ atque superioris potestatis accessio, quæ avertendis dissipationisque schismatibus esset idonea, tum quæ omnibus coagmentandis apta Ecclesiæ partibus, ministros ipsos regendis populis præpositos, quantumcumque aliunde præcellentes, valeret in officio continere, vel in ordinem cogere, si fortè aberrarent, aut in transversum abire parati viderentur. Eo quidem genere sciendæ unitatis et disciplinæ opus non erat, ne à sancto proposito et à veritate deflecterent Apostoli, cum eorum singulis in orbis christiani administratione speciatim adfuturus esset Spiritus veritatis et charitatis, sed erat præstitenda regiminis forma quæ rectæ institutioni rebusque Ecclesiæ perpetuò componendis esset accommodata; sic Jerosolymis habita est Apostolorum synodus, quamvis singuli divinitus inspirati, potuissent elucidandam questionem irreformabili decreto dirimere. Porrò auctoritatem illam superiorem fovendæ et obfirmandæ unitati et paci necessariam contulit Dominus in Petrum; quâ de causâ, ut supra retulimus, dictum est à S. Cypriano, lib. de Unitate Ecclesiæ : « Exordium ab unitate proficiscitur, et primatus Petro datur, ut Ecclesiæ una monstretur. » Jam ut exponantur illa SS. Patrum testimonia quæ S. Petro æqualem Paulum constituere videantur,

Resp. poss. utrumque Romæ Apostolum pariter dici et episcopum, ordinarium quidem, S. Petrum, cujus amplissima auctoritas continuâ successione singulos ejus ad successores erat trajicienda; extraordinarium autem, S. Paulum, propter apostolicum munus, quod jus episcopale ubique terrarum Apostolis omnibus conferebat; quantumque illi tribuit S. Epiphanius, cujus hic pronuntium objicitur, ab eo nihilominus in Anchorato vocatur S. Petrus Apostolorum princeps. Longè antea meritò docuerat S. Irenæus Ecclesiam Romanam à sanctis Apostolis Petro et Paulo institutam fuisse ac fundatam. Romanis evangelicâ doctrinâ imbuendis uterque allaboravit, præ-

tiosiusque illud semen uterque sudore et sanguine suo irrigavit: suam ergo potest ac debet utrique referre acceptam originem Romana Ecclesia; sic tamen ut constitutam in eâ sedem solus propriè obtinuerit S. Petrus. Eâdem ratione dici poterunt ambo illi Apostoli, Romanæ urbis Patres ac pastores, quæ nomina per se non significant concessum divinitus universâ in Ecclesiâ principatum, sicut neque adhibitæ à sancto Chrysostomo honorificæ ille appellationes, *oculi Romæ, sanctorum coryphæi*. Neque magis utrumque auctoritate absolutè parem colligi ex eo potest, quòd eos in principatu apostolico fratres S. Gregorius Magnus nuncupaverit: hoc unum voluit, Ecclesiæ principes constitutos esse à Christo Apostolos, atque apostolicæ dignitatis consortes SS. Petrum et Paulum, singulari charitate fuisse conjunctos; summus pontifex nonne episcopos fratres appellat? Nec idèò æqualem secum illis, ut notum est, potestatem asserit; quin S. Gregorius Magnus S. Petri primatum agnoverit, dubitari minimè potest; inter alia quæ suppetunt ejus testimonia, sit illud lib. 4, epist. 32: « Cunctis « Evangelium scientibus liquet quòd voce Domini sancto et omnium Apostolorum principi Petro totius Ecclesiæ cura commissa est: « ipsi quippe dicitur: *Tu es Petrus, et super hanc « petram ædificabo Ecclesiam meam.* » Aliquantùm in speciem adversariis favere videatur S. Cyrillus Hieros. quasi SS. Petrum et Paulum vocaret *Ecclesiæ capita*, quasi duplex fuisset constitutum à Christo universæ caput Ecclesiæ; atque idèò nemini jure divino adjudicandus foret primatus. A S. Cyrillo, SS. Petrus et Paulus vocati quidem sunt *prælati et protostatæ*: nusquam Ecclesiæ capita. Imò cum de sancto Petro sermonem seorsim habuit, ipsum appellavit *protestatam*, id est, primum præsidem ac præfectum cœtus apostolici. Tum catechesi recundâ Petrus ab eodem nuncupatur princeps apostolorum excellentissimus. Cùm igitur Petrum et Paulum adæquare videtur, hoc unum indicare voluit, ipsos eminere in collegio apostolico, salvo tamen Petri primatu. Quare autem Paulus dicitur quasi per antonomasiam *Apostolus*, paucis explicat S. Augustinus, lib. 3 ad Bonifacium cap. 3: « Apostolus, inquit, « cùm dicitur, si non exprimitur quis Apostolus, non intelligitur nisi Paulus, quia plures est epistolis notior, et plus omnibus aliis « laboravit. »

Inst. 2°: Ipsimet Romani pontifices non Petri solummodò, verùm etiam et Pauli glorian-

tur se successores: unde Paulus III in convocatione concilii Tridentini sic loquitur: *Auctoritate beatorum Apostolorum Petri et Pauli, quâ nos quoque in terrâ jungimur*. In sigillis pontificiorum diplomatum exprimi solent SS. Petri et Pauli effigies, atque interdùm Paulus, interdùm Petrus collocatur ad dextram, quasi parès honore et potestate. In officio Ecclesiæ, dùm collecta usurpatur in festo SS. Petri et Pauli, dicuntur ambo *gloriosi principes terræ, iudices seculi*. Quibus verbis designatur eorumdem æqualitas.

Resp.: Cùm Petri et Pauli successores se dicunt Romani pontifices, *successionem* adscribunt sibi *realem*, at non utriusque *personalem*. Id est, vendicant sibi tum Petri, tum Pauli omnia jura, seu auctoritatem omnem quâ utebantur in ministerio ecclesiastico illi Apostoli; at significatum non volunt sese in Ecclesiâ gubernandâ sustinere personam Pauli, atque sedem tenere quam propriè et speciatim Paulus occupaverit; profertur enim sedere se in cathedrâ Petri, ejusque solius personam genuinâ successione in seipso jure ordinario quasi transfundi. Dùm in convocandis conciliis enuntiant se id præstare auctoritate SS. Petri et Pauli, duo reipsa declarant, scilicet sese in commisso sibi regendæ Ecclesiæ ordinariè munere, non minore obtinere auctoritatem quam olim Petrum et Paulum; præterea eorundem in primis in eminente quò funguntur, officio, ambire se atque invocare patrocinium. Summos inter pontifices extiterunt, qui non Petri duntaxat et Pauli, sed omnium sanctorum auctoritate munitos se prædicaverint: num inde concludetur aut omnes sanctos potestate æquales Petro esse habendos, aut omnibus sanctis, in ministerio gubernandæ Ecclesiæ Romanos pontifices succedere? Sic Joannes II, epist. 6: « Ex auctoritate Dei, inquit, et beatorum Apostolorum Petri et Pauli, « et omnium sanctorum, jubemus te omni ecclesiasticâ communione privatum. » Nicolaus I, in sententiâ quâ Photium episcopali et sacerdotali munere dejiciendum curavit: « St, inquit, Dei omnipotentis et beatorum Apostolorum principum Petri et Pauli, et omnium simul sanctorum atque venerandorum « sex universalium conciliorum auctoritate, « necnon et Spiritus sancti per nos iudicio, « ab omni sacerdotali honore alienus. » Hinc promptum est colligi quid sentiat Paulus III, dùm se convocare dicit synodum Trid. *auctoritate Petri et Pauli*; idem pontifex, ut au-

servat Natalis Alexander, « cum eodem in « diplomate de munere pontificio agitur, solius « Petri meminit, non Pauli, ut qui soli Petro « successerit, non Paulo: alioquin non Paulus III, sed IV dici debuisset, ad gubernandum, « inquit, *Petri naviculam vocati*. Videntur ut solius Petri naviculam vocat Ecclesiam, non « Pauli? »

Quod spectat ad effigies SS. Petri et Pauli pontificiis in diplomatis expressas, datamque aliquando laevam Petro et dexteram Paulo, multiplex potest afferri responsio: 1° In recollenda sanctorum memoria, non tam honoris gradum quem in terris habuerunt, respicit Ecclesia, quam vergentium in ipsius utilitatem sanctorum laborum; multis sanctis episcopis præponuntur, in eo quod ad cultum pertinet, S. Hieronymus et S. Thomas: cum igitur plures ex gentibus ad fidem Paulus adduxerit quam Petrus, plures provincias summo labore peragraverit, plura scripta, eaque utilissima, reliquerit, hinc factum est ut in diplomatis pontificiis aliquando videatur honoratiore loco positus; at in omnibus aliis, quæ scilicet ad Ecclesie regimen ordinarium referuntur, præcedit et præ cæteris nominatur Petrus, 2° Usu antiquo receptum erat, ut cum duo simul incederent senior et honoratior, ad laevam esset, junior autem latus ejus dexterum protegeret, et nonnihil præcederet in signum obsequii: hæc de causâ testatur Eusebius lib. 4 de Vita Constantini, à se visum esse Constantinum adolescentem in Palæstinâ obeuntem cum Augusto seniore provinciam, semperque ad dexteram ejus incedentem; potiorum tamen locum obtinere tum procul dubio censebatur senior Augustus. De Petro et Paulo, S. Leo, qui primatum Petri et Romani pontificis, tam disertè commendavit, hæc tamen asserere non dubitavit: « Illos gratia Dei in tantum apicem « inter omnia Ecclesie membra provexit, ut « eos in corpore cui caput est Christus quasi « geminum constitueret lumen oculorum, de « quorum meritis ac virtutibus, nihil adversum, « nihil debemus sentire discretum, quia illos « et electio pares, et labor similes, et finis fecit « æquales. »

Obijcies 3°: Jacobus, si conferatur cum Petro, dignitate vincit et auctoritate: solus ille dicendus est Christi vicarius, cum episcopatum Hierosolymæ sortitus sit, quem tenuit ipsemet Christus; accedit quod Jerusalem omnium est mater Ecclesiarum; sic enim prænuntiatum fuit Isa. cap. 2: *De Sion exibit lex, et*

verbum Domini de Jerusalem; ergo et omnium Christianorum pater habeatur Jacobus necesse est. Hinc illud Clementis testimonium (lib. 6 Institutionum, apud Eusebium, lib. 2 Hist., cap. 4): « Petrus, Jacobus et Joannes post « assumptionem Salvatoris, quamvis ab ipso « fuerint omnibus penè prælati, tamen non « sibi vindicabant primatus gloriam, sed Jacobum, qui dicebatur Justus, Apostolorum episcopum statuunt. » S. Chrysostomus post laudatam Jacobi modestiam, statim adjicit: « Considera autem et aliorum discipulorum « modestiam: quo pacto concedunt ei solium, « nec amplius ambigunt disceptantes inter se, « (videlicet non contententes de primatu.)

Resp.: Nullius particularis urbis episcopus fuit Christus, sed totius Ecclesie pontifex et caput; successorem habuit neminem; vicarium suum constituit Petrum, cui regendum jura ordinario totum gregem tradidit. Antiquitate mater est omnium Ecclesiarum, Hierosolymorum Ecclesia, magnis quidem nobilitate privilegiis: in eâ conversatus est Christus, maximeque eô loci adimplevit mysteria; nec tamen Jacobi successoribus alligatum voluit universam in Ecclesia primatum; hinc lib. 2 de Consideratione dixit S. Bernardus: « Jacobus unâ « Hierosolymâ contentus, universitatem Petro « cedit. » Ad testimonium Clementis, resp. mendosum procul dubio esse et corruptum Eusebii textum: tametsi enim in Basileensi codice versionis Rufini, objecta legantur verba, in codice tamen Coloniensi non habetur vox *primatus*, nec legitur *Apostolorum*, sed *Hierosolymorum* episcopum, uti in quibusque optimæ notæ codicibus Eusebianis, quos Valesius insperxit et contulit; hæc eadem lectio inprimis prolata est Nicephoro hunc locum alleganti, tum et optimè Eusebii consonat sententiæ, qui eodem in lib. 2, cap. 14, S. Petrum vocat *Apostolorum principem*. Cohæret etiam prædicta lectio cum græco codice Vaticanæ bibliothecæ, in quo dicuntur Petrus, Jacobus et Joannes, non affectasse gloriam, sed Jacobum Justum, episcopum Hierosolymorum elegisse. Ad testimonium S. Chrysostomi dicentis Apostolos concessisse Jacobo solium, resp. locutum illum esse de solio particularis episcopatus, nec ullo modo derogatum voluit S. Petri præcellentî auctoritati, cujus primatum plurimis in locis extollere studuit; idem homil. tertîa in Act. Apost., post verba quæ obijciuntur, subjungit de Petro: « Meritò primus omnium auctoritatem usurpat in negotio, ut qui omnes habet

« in manu; ad hunc enim dixit Christus: *Et in aliquando conversus, confirma fratres tuos.* »

Objicies 4°: Jurisdictione usi sunt Apostoli erga S. Petrum, ut inferitur ex cap. octavo Act. Apost. : *Cum autem audissent Apostoli qui erant in Ierosolymis, quod recepisset Samaria verbum Dei, miserunt ad eos Petrum et Joannem.* — Resp. : Inde ad summum colligeretur, collegio apostolico inferiorem fuisse S. Petrum; nec idcirco orbatus est principatu in singulos, universaque in Ecclesia, solis Apostolis subditus collectivè sumptis. Deinde dici potest Petrum in Samariam non per mandatum, sed per consilium et suasionem missum esse, ut neophytos in fide confirmaret.

Objicies 5°: Discipulorum ut ambitionem comprimeret Christus Dominus, aiebat: *Reges gentium dominantur eorum, et qui potestatem habent super eos, benefici vocantur, vos autem non sic.* Noluisset ergo quemquam ex illis alios inter primatum potestatis insigniri; ipsemet Petrus quidquid dominatum redolet, studiosè curat amolendum: *neque ut dominantes in cleris*, inquit, sed forma facti gregis ex animo; nec Apostolus ille primatum illum sibi unquam adquisivit aut exeruit. — Resp. : Fastum resecat Christus, et imperandi cupiditatem, non auctoritatis primatum, modestià et sincera humilitate temperatum: num Christus potestate suà exutus est, cum ad Apostolorum pedes suos ablueret, sese tanquam famulus abjecit? num etiam è medio tollendum est ministerium ecclesiasticum et pastorale, quia populis pastores præponantur et præcipere valeant? Quod objicitur Petrum jurisdictionis primatum non exercuisse in Ecclesia, præterquam quòd gesta omnia Apostolorum non referuntur in Scripturis, primatus ille non tanquam iners mansit et absconditus; statim post ascensionem Christi, summum Ecclesie pastorem se gessit et exercitio probavit Petrus; novi enim Apostoli proditori Judæ substituendi electionem solus proposuit et fieri jussit; die Pentecostes tanquam cæterorum principes Christum Judæis primus annuntiavit, fratrumque defensionem suscepit; primus primitias gentium Deo consecravit in Cornelio centurione quem cum tota ejus domo baptizavit. In concilio Apostolorum et discipulorum celebrato præsidem egit, ut adnotavimus, atque, ut observat S. Lucas, audita Petri sententiâ, *taclit omnis multitudo*, cum antea *magna conquisitio fieret*, Act. 15.

CAPUT II.

DE PRIMATU ROMANI PONTIFICIS, UT SUCCESSORIS ET HÆREDIS S. PETRI APOSTOLICI PRINCIPIS.

CONCLUSIO. — *Primatum honoris et jurisdictionis obtinet jure divino universâ in Ecclesiâ Romanus pontifex.*

Ferè in immensum ne crescat dissertatio, ad duo revocabimus probationis genera, quidquid proposito destinavimus asserendo dogmati.

Argumenti primum genus.

Sic proponi potest palmare illud argumentum: Divinâ institutione transmittitur ad omnes Petri successores ille primatus honoris et jurisdictionis quem divino jure obtinuit in universâ Ecclesiâ; atqui Petro verè succedit Romanus pontifex; Romanus igitur in pontificem derivatur jure divino primatus honoris et jurisdictionis universâ in Ecclesiâ.

Collatum Petro primatum ad omnes ejus pertinere successores certò potest demonstrari, 1° verbis illis quæ supra exposuimus: *Tu es Petrus, et super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, et portæ inferi non prævalebunt adversus eam.* Matth. 16, 18. Clarè promittitur Petrum fore fundamentum Ecclesie, et eo innixam fundamentum Ecclesiam, Christo ita ordinante et conservante, fore perpetuum, ut etiam continuâ traditione intellectum est; cum ergo perpetui ædificii perpetuum debeat esse fundamentum, necesse fuit vi promissionis Christi, ut Petrus fundamentum esset Ecclesie perpetuum, vel in propria personâ, vel in personâ successorum suorum: at non potuit esse perpetuum fundamentum Ecclesie in propria personâ; nam et moriturus erat et per mortem cessaturus ab officio fundamenti, seu capitis visibilis ac rectoris Ecclesie: ergo, etc. 2° Ut optimè disserit Bellarminus: « Certum est pontificem esse propter Ecclesiam, non Ecclesiam propter pontificem: sic enim Augustinus lib. de Pastoribus cap. 1: *Quòd Christiani sumus, inquit, propter nos est; quòd præpositi sumus, propter vos est*; atqui Ecclesia non minus eget nunc uno pastore, quam tempore Apostolorum; imò verò etiam magis, cum nunc sint Christiani, et plures, et pejores. Non igitur moriente Petro, interire debuit pontificatus, qui non in Petri commo- dum, sed in Ecclesie utilitatem institutus erat, sed manere ac perseverare, donec ipsa Ecclesia maneat, aut certè donec in terris per- grinatur et unius summi pastoris curâ »

« vigilantiâ opus habet. » de Romano Pontifice, lib. 2, c. 12, n. 6. 3° Quæ Christus Apostolis in Ecclesiæ pastoribus concessit et mandavit, eorum quoque successoribus dicta intelliguntur : v. g. Matth. 18 : *Quæcumque alligaveritis super terram, erunt ligata et in cælo*; et Joann. 20 : *Sicut misit me Pater, et ego mitto vos,..... accipite Spiritum sanctum*, etc. Ita quæ Petro non ut homini privato, sed ut Ecclesiæ præfecto commendavit aut contulit, ad ejus etiam successores oportet referri: tum enim Christus suæ constituebat formam Ecclesiæ, quæ nullis erat circumscribenda temporum spatiis. 4° Ad servandam in Ecclesiâ unitatem, ac præcludendum schismatibus aditum, voluit Christus unum haberi in Ecclesiâ supremum pastorem cui singuli obsequerentur ipsi episcopi, unamque principalem sedem cui adhærere singulæ tenerentur Ecclesiæ; hinc inter cæteros S. Cyprianus, lib. de Unitate Ecclesiæ : « Petro, inquit, primùm Dominus, super quem ædificavit Ecclesiam, et unde unitatis originem instituit et ostendit, potestatem istam dedit. » S. Hieronymus lib. 1 in Jovinianum : « Inter duodecim unus eligitur, ut capite constituto, schismatis occasio tolleretur. » At quamdiù permanebit Ecclesia, vigere in eâ unitatem necesse est, atque nefarius occurrere molitionibus quibus mystici corporis Christi compages abrupteretur : fatendum est ergo superstitem Petro, ejusque in successoribus integrum esse debuisse auctoritatis primatum, ad illam tam necessariam unitatem sartam tectamque retinendam. 5° Ex his verbis : *Pasce agnos meos, pasce oves meas*, ostendimus Petro commissum esse, ne exceptus quidem Apostolis, totum ovile, neque totum ratione duntaxat loci, sed etiam temporis, cum non minùs nobis quàm antiquus Christus prospectum velit; pastoris autem officium, est officium ordinarium et perpetuum, siquidem ex naturâ rei, tamdiù durare debet officium pastorii, quamdiù manet ovile; ovile autem manet et manebit usque ad mundi consummationem; perpetuò igitur in successoribus Petri, summum istud pastorale officium manere necesse est. 6° Denique regendam Petro Ecclesiam cum tradidit Christus Dominus, ejusdem Ecclesiæ visibile caput esse voluit S. Petrum : hæc autem ratio durationem omnium Ecclesiæ complectitur, cum a tate nullâ possit consistere : hinc S. Chrysost., lib. 2 de Sacerdote, circa principium : « Quamam, inquit, de causâ ille

« sanguinem effudit suum ? certè ut peccatas eas acquireret, quorum curam tum Petro, tum Petri successoribus committeret. » S. Leo serm. 2 de anniversario assumptionis suæ ad pontificatum : « Perseverat videlicet Petrus, et vivit in successoribus suis. » Cùm Ecclesiæ monarchicum sit regimen, aristocratia licet temperatum, agnoscat in eâ oportet supremum rector qui clavum teneat tantæ navis, quæ nullis unquam obruenda sit infestis quantumlibet fluctibus.

Nactenus de perpetuitate primatûs Petri per legitimam successionem; quòd autem Petro Apostolorum principi verè succedat Romanus pontifex, id pariter certissimum est. Namque successor Petri in primatu Ecclesiæ habendus est vel Antiochenus vel Romanus episcopus; nullibi nisi Antiochiæ et Romæ speciatim se gessit episcopum S. Petrus; præter urbium illarum episcopos, alius nemo successorem Petri in primatu Ecclesiæ se unquam asseruit, aut dicere potuit; episcopus quidem Antiochenus Petro successit in particulari episcopatu Antiochenæ Ecclesiæ, non autem in primatu quem Petrus universâ tenuit in Ecclesiâ; non enim succeditur nisi locum cedenti per mortem naturalem, vel per depositionem aut renuntiationem; Petrus autem adhuc vivens, et pontificatum gerens, Antiochenam Ecclesiam reliquit, et Romæ sedem suam fixit, ibique mortuus est, ut invictis et manifestis probatur testimoniis ac monumentis. Hinc universæ pastor Ecclesiæ nunquam habitus est in Ecclesiâ Antiochenus episcopus; imò tertium duntaxat inter patriarchas locum obtinuit, ut constat ex concilii primi canone 6 et usu perpetuo; at episcopus Romanus Petro succedit morienti, atque ideò locum cedenti tum quoad episcopatum Ecclesiæ Romanæ particularem, tum quoad pontificatum ac principatum quo universâ præditus erat in Ecclesiâ. Idem confirmari potest disertissimis probatissimisque testimoniis; pauca deprememus nunc è multis, quia eòdem plurima referuntur ex iis quæ in cæteris probationum generibus adducere propositum est. S. Cyprianus epist. 52, Romanam in sedem scripsit evectum esse Cornelium, tum inquit, « cum Fabiani locus, id est, cum locus Petri, et gradus cathedræ sacerdotalis vacaret. » Ipsum ad Cornelium pontificem epistolâ, sic de Felicissimo et Fortunato schismaticis Africanis loquitur : « Psuedo-episcopo sibi ab hæreticis constituto, navigare audent et ad Petri cathedram, atque

« Ecclesiam principalem, unde unitas sacerdotalis exorta est. » S. Optatus Milevitanus lib. 2 contra Parmenianum : « Cathedra unica est, prima de dotibus;..... sedit prior Petrus, cui successit Linus, Lino successit Clemens, Clementi Anacleus, etc.; Julio Liberius, Liberio Damasus, Damaso Siricius, hodie qui noster est socius, cum quo nobis hodie orbis commercio formatarum, in unâ communionem concordat. » S. Petrus Chrysologus in epist. ad Eutychem : « In omnibus autem hortamur te, frater honorabilis, ut his quæ à beatissimo Papâ Romanæ civitatis scripta sunt, obedienter attendas, quoniam beatus Petrus qui in propriâ sede et vivit et præsidet, præstat quærentibus fidei veritatem. » Luculenta sunt quæ ad S. Damasum scripsit S. Hieronymus : « Cum successore piscatoris, et discipulo crucis loquor; ego nullum primum nisi Christum sequens, beatitudinî tuæ, id est, cathedræ Petri communiōne consocior : super illam petram ædificatam Ecclesiam scio. » Epist. 11, edit. Bened. S. Augustinus epist. ad Generosum, quæ est 165 : « Si ordo, inquit, episcoporum tibi succedentium considerandus est, quantò certius et verè salubriter ab ipso Petro númeramus, cui totius Ecclesiæ figuram gerenti, Dominus ait : Super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, et portæ inferorum non vincunt eam? Petro enim successit Linus, Lino Clemens, Clementi Anacleus, etc.; Damaso Siricius, Siricio Anastasius. » Tam constanti præviâ traditione concilium Lugdunense primum, cap. *Periculum* de electione, in 6, Romanum pontificem vocat *vicarium Christi, successorem Petri, rectorem universalis Ecclesiæ*.

Concilium Florentinum consentientibus Græcis et Latinis, sic in definitione fidei pronuntiat : « Definimus sanctam Apostolicam sedem et Romanum pontificem in universum orbem tenere primatum, et ipsum pontificem Romanum successorem esse beati Petri principis Apostolorum, et verum Christi vicarium, totiusque Ecclesiæ caput, et omnium Christianorum patrem et doctorem, et ipsi in B. Petro pasceudi, regendi et gubernandi universalem Ecclesiam, à Domino nostro Jesu Christo, plenam potestatem traditam esse, quemadmodum etiam in gestis œcumenicorum conciliorum, et in sacris canonibus continetur. »

Obijcies : Incertum est utrùm Romam con-

tenderit Petrus, ibique suam constituerit et fixerit episcopalem sedem. Namque 1° dissentiunt inter se auctores ecclesiastici de tempore quo illam in urbem se contulerit : adventum ejus refert Orosius ad exordium regni Claudii : S. Hieronymus ad ejusdem imperatoris annum secundum. 2° S. Petri nullam injectit mentionem S. Paulus in Epist. ad Romanos, quamvis cap. 16 multis salutem dici præceperit. De Petro tacuit etiam Lucas, dum Pauli Romam adventum enarravit. Quare et Paulus professionem principis Apostolorum amplissimam in hanc civitatem, suumque cum eo ibidem consortium silentio prætermiserit? Deinde Romæ rogatur à Judæis Paulus, ut eis sententiam suam de societate Christianorum aperiat : *Rogamus*, inquit, *à te audire quæ sentis; nam de sectâ hâc notum est nobis, quia ubique ei contradicitur*, Act. 23. Frustra id quærunt Judæi, si Romanis Evangelium Petrus annuntia-verit.

Resp. leviora esse hæc objecta quam ut constantis et manifestæ traditionis fidem labefacere valeant; mox audivimus S. Cyprianum locum Petri S. Fabiano et Petro cathedram Romanam adscribentem; audivimus et SS. Augustinum, Chrysologum, Optatum Milevitanum, recensentes in Romanâ sede continuam successorum Petri seriem, ut omnibus patentem et exploratè perspectam. Tantî momenti testimoniis promptum est alia superaddere non minùs perspicua : sic S. Irenæus lib. 3 adversus hæreses, cap. 3 : « Quoniam valdè longum est in hoc tali volumine omnium Ecclesiarum enumerare successiones, maxime et antiquissimæ, et ab omnibus cognitæ à gloriosissimis duobus Apostolis Petro et Paulo Romæ fundatæ et constitutæ Ecclesiæ, eam quam habet ab Apostolis traditionem, et annuntiatam hominibus fidem, per successiones episcoporum pervenientem usque ad nos, indicantes, confundimus omnes eos qui quoquo modo vel per sui placentiam malam, vel vanam gloriam, vel per cæcitate[m] et malam sententiam, præter quam oportet, colligunt. » Tertullianus de Romanâ sic loquitur Ecclesiâ, lib. de Præscript. cap. 36 : « Si autem Italiæ adjaces, habes Romam, unde nobis quoque auctoritas præstò est. Ista quàm felix Ecclesia, cui totam doctrinam Apostoli cum sanguine suo profuderunt! ubi Petrus passioni Dominicæ adæquat, » etc. Ibidem Tertullianus, cap. 32 : « Edant hæretici origines Ecclesiarum suarum; evolvant

ordinem episcoporum suorum ita per successione[m] ab initio decurrentem, ut primus ille episcopus aliquem ex Apostolis, vel apostolicis viris, qui tamen cum Apostolis perseveraverit, habuerit auctorem et antecessorem: hoc enim modo Romanorum Ecclesia Clementem à Petro ordinatum refert. » Hegesippus lib. de Excidio urbis Hierosolymitanæ c. 1, testatur captum Romæ à persecutoribus Petrum, atque cruci inversis vestigiis affixum. Eusebius lib. 2 Histor. ecclesiast. cap. 14 : « Sub ipso, inquit, Claudii imperio, benigna et propitia Dei, totius universitatis rectoris, erga humanum genus providentia, fortem ac præpotentem, et reliquorum omnium Apostolorum propter virtutis amplitudinem, et faciliè principem Petrum, Romam versûs, ad ejusmodi pestiferam vitæ humanæ corruptelam (Simonem Magum), delendam, quasi manu deduxit. » S. Hieronymus in Catalogo script. ecclesiasticorum : « Simon Petrus post episcopatum Antiochenis Ecclesiæ, et prædicationem dispersionis eorum qui de circumcissione crediderant, in Ponto, Galatiâ, Cappadociâ, Asiâ et Bithyniâ, secundo Claudii anno, ad expugnandum Simonem Magum, Romam pergit, ibique viginti quinque annis cathedram sacerdotalem tenuit, usque ad ultimum Neronis, id est, decimum quartum. » S. Leo serm. de SS. Apostolis Petro et Paulo : « Beatissimus Petrus princeps apostolici ordinis ad arcem Romani destinatur imperii, ut lux veritatis, quæ in omnium gentium revelabatur salute, efficacius se ab ipso capite per totum mundi corpus effunderet. » S. Prosper in carmine de Ingratis :

Sedes Roma Petri, quæ pastoralis honoris

*Facta caput mundo, quicquid non possidet armis,
Religione tenet.*

Venisse Romam Petrum, eamque urbem mundi dominatricem, illustri consecrâsse martyrio clamant ut vetusta, sic notissima monumenta; habet præterea (urbs illa), inquit Theodoretus Epist. 113 ad S. Leonem Magnum, communium Patrum magistrorumque veritatis, Petri et Pauli sepulcra, fidelium animas illuminantia.

Jam paucis refellenda quæ objecta sunt: obtenditur dissentire inter se auctores circa epocham adventûs S. Petri Romam. De tempore illius adventûs etsi non nihil dissentiant, de ipsomet adventu planè consentiunt: nihil morte Christi certius est; quot tamen variæ prodierunt de tempore pretiosæ illius mortis

opiniones! Tertullianus namque, Clemens Alexandrinus, et Lactantius mortuum esse docent anno 15 Tiberii, ætatis suæ 50; Ignatius Martyr, Eusebius et alii, anno Tiberii 18, ætatis suæ 53; S. Irenæus ad annum 50 ipsum vitam produxisse contendit, recentiores perique ad annum 54, nonnulli viri eruditi ad annum 37. Cæterum referri ad exordium regni Claudii, adventum Petri Romam, aut eum ad ejusdem imperatoris annum secundum; hæcine multum inter se discrepant? — *Qui in epistolâ ad Romanos, multis jubet nomine suo dici salutem Paulus, ne verbum unum quidem de Petro: eâ ratione arguendi concluderetur neque Jacobum fuisse episcopum Hierosolymæ, quia licet in vivis ageret, cum exarata fuit Epistola ad Hebræos, altum est in illâ de ipso silentium; neque Timotheus Ephesinæ obtinisset unquam pontificatum Ecclesiæ, quia in Epist. S. Pauli ad Ephesus, nusquam appellatus sit. Profectus erat Româ S. Petrus versaturusque in Oriente, tum cum ad Romanos scripsit Paulus, nec ad illum urbem quâ expulsi fuerant Judæi, tam citò redierat, quàm Aquila et Priscilla et alii, quos salutare jubet prædicatâ in Epist. gentium Apostolus. — Tacuit S. Lucas in Actis Apostolorum de itinere Petri apud Romanos, et constituto apud eos speciali ejusdem episcopatu. Multa silentio præterit gravis etiam momenti; hinc observat S. Hieronymus, lib. 1, in Epistolam ad Galatas, cap. 2, de reprehensione S. Petri factâ à S. Paulo occasione legalium, mirum non esse, si Lucas hanc rem tacuerit, cum et alia multa, quæ Paulus sustinuisse se replicat, historiographi licentiâ prætermiserit, et non statim esse contrarium, si quod alius ob causam dignum putavit relatu, alius inter cætera dereliquit; denique primum episcopum Antiochenæ Ecclesiæ Petrum fuisse accepimus, et Romam exinde translatum, quod Lucas penitus omisit. » Gesta imprimis S. Pauli describenda S. Lucas sibi constituerat; longè tamen abfuit ut memoriæ proderet gesta ejusdem omnia; v. g., perfectionem S. Pauli Hierosolymam ut videret Petrum, et dexteram sociatâ à SS. Petro, Jacobo et Joanne, Paulo datam, ipsiusque S. Pauli in Galatiâ iter non enarravit. An hæc idcirco falsitatis arguantur? Nec magis mirandum, sui cum S. Petro Romæ congressum non commemorâsse S. Paulum in Epist. ad Galatas, cum scripta fuerit antequam Romam adierit Paulus. — A Paulo Judæi rogaverunt*

Romæ quid sentiret de societate Christianorum? Quid verò? num inde consequitur non fuisse antea Romæ prædicatum Evangelium? Quid igitur his verbis Paulus Romanos alloquitur in Epist. ad Romanos: Fides vestra annuntiatur in universo mundo? Cæterum nec ipsa Scriptura silet de collocatâ Romæ sede episcopali Petri; primâ enim ejusdem Epistolâ, cap. 5, hæc leguntur: Salutatur vos Ecclesia, quæ est in Babylone collecta, et Marcus filius meus. Conferatur textus ille cum isto Apocalyp. cap. 17, ubi dicitur Babylon magna sedere super septem montes, et habere regnum super reges terræ, et statim intelligitur in utroque textu Romam indicari; nec sanctitati Ecclesiæ Romanæ, ut obloquuntur Protestantes, officiant verba hæc in Apocalypsi sequentia: Exite de illâ, populus meus, ut ne participes sitis delictorum ejus; vel minimâ attentione refellitur inanitas hæc cavillatio, cum apertè distinguatur Ecclesia Romanorum ab urbe in quâ fuerat collecta; sanctitatem spirabat Ecclesia; urbs autem Roma maximè ex parte anhelabat idolatriæ nefarium cultum.

Nota cum Paulo Gabriele Antoine, tractatu de Fide: Post Christi mortem, Petrus annis ferè quinque mansit in Judæâ; anno quinto Antiochiam migravit, et hujus urbis episcopus fuit annis ferè septem, quo tempore Evangelium in variis regionibus, nempe in Asiâ Minore, Bithyniâ, Ponto, Galatiâ, Cappadociâ et aliis prædicavit; septimo Antiochensis episcopatus anno, Jerosolymam rediit, ubi ab Herode Agrippâ in carcerem conjectus, et paulò post ab angelo liberatus est, eodem anno, qui erat Claudii secundus, Jerosolymâ Romam profectus, ibi sedem fixit; Româ post septem annorum commoracionem à Claudio, anno imperii ejus nono, et à morte Christi decimo octavo, cum cæteris Judæis expulsus est; unde Jerosolymam rediit, et concilium celebravit. Post Claudii mortem Romam reversus est, ubi ultimo Neronis anno, martyrio coronatus est, atque ita Romæ Ecclesiæ episcopatum annis 25 tenuit: quæ omnia congruunt cum Eusebio, S. Hieronymo aliisque probatis auctoribus.

Objicies 2°: A facto humano derivata est Romanos in pontifices Petri successio: non jubente, non revelante Deo, sedem suam Romæ ponendam, figendamque curavit; potuisset eam aliò transferre; potuisset Antiochiæ episcopatum ad extremum usque retinere; ergo jure divino non succedunt Petro pontifices Romani,

nec igitur divinâ institutione primatum universâ obtinent in Ecclesiâ. — Resp: Aliud est successio, aliud ratio successio: successio ipsa in primatu S. Petri, ad institutionem Christi omninò referenda est, seu Christus ipse instituit, ut primatus Petri ad ejus omnes successores transeat, cum, ut inculcari sæpiùs oportet, ordinarium et perpetuum esse voluerit illius pontificatum; at quòd episcopus Romanus sit Petri successor, id ex facto Petri sedem suam Romæ constitutis ac figentis ortum habuit, sive jubente Christo, sive non jubente, hæc illâ in urbe constituerit. Si Petrus nullam sedem unquam habuisset particularem, sicut talem non habuit primis quinque annis, tunc moriente Petro, non episcopus Romanus, neque Antiochenus illi successisset, sed is quem sibi elegisset Ecclesiâ; si verò semper mansisset Antiochiæ, tunc sine dubio successor illius habendus fuisset Antiochenus episcopus: quia autem Romæ sedem fixit, et tenuit usque ad mortem, inde factum est ut Romanus ei succedat episcopus in primatu quem universâ in Ecclesiâ obtinuit. Quapropter primatus ille qui fuit initio privilegium merè personale, per factum Petri mutatus est in privilegium locale, seu potius in privilegium mixtum ex personali et locali. Nam per factum Petri alligatus est Romanæ sedi, ita ut episcopatus particularis Romanus conjunctus sit cum summo pontificatu, neque possit aliquis in Romanum eligi episcopum, quin simul et indivisibiliter eligatur in summum totius Ecclesiæ pontificem et rectorem. Quam supremam dignitatem et auctoritatem, etiam urbe Româ pereunte sibi vindicaret, quisquis in serie successorum Petri legitime collocaretur: ab illâ enim civitate cui promissa divinitus perpetuitas non fuit, planè distinguitur Petri sedes, nullo unquam inferiorum impetu dejicienda. Invicium itaque istud argumentum: Jure divino ad omnes Petri successores pertinet honoris et jurisdictionis primatus universâ in Ecclesiâ; atqui Romani pontifices veri sunt Petri successores; ergo jure divino ad eos pertinet honoris et jurisdictionis primatus universâ in Ecclesiâ.

Argumenti alterum genus. — Tum in Occidentis, tum in Orientis episcopos auctoritate pollent Romani pontifices, quam nec usurpârunt, nec ab hominibus acceperunt; ergo jure divino primatum auctoritatis obtinent toto in orbe christiano.

Romanum pontificem ut Occidentis patriar-

cham, usum esse auctoritate Occidentalem intra Ecclesiam, ne ipsi quidem disfliterent Protestantes; at in Orientales episcopos veram illum potuisse deprimere jurisdictionem ostenditur.

De S. Irenæo hæc scribit Eusebius, lib. 5 Hist. cap. 24: « Victorem decenter admonet, « ne integras Dei Ecclesias, morem sibi à majoribus traditum custodientes, à communione « abscindat (vel ut alia habet versio) ne tam « multas Ecclesias, à corpore universæ Christi « Ecclesiæ penitus amputet. » Agnovit igitur S. Irenæus Romano in pontifice potestatem ab Ecclesiæ corpore Asianos abscindendi episcopos; loquitur enim de Asianis morem suum celebrandi quatuordecimâ lunæ paschatis deserere nolentibus. S. Athanasius in Epistolâ ad Felicem Papam: « Ob id vos prædecessoresque « vestros, apostolicos videlicet præules, in « summitate arcæ constituit, omniumque Ecclesiarum curam habere præcepit, ut nobis « succurratis. » Ergo Ecclesiarum tum Orientis tum Occidentis caput et rector divinitus constituitur Romanus pontifex.

S. Basiliius epist. 52 ad Athanasium: « Visum est consentaneum scribere ad episcopum « Romanum, ut videat res nostras, et iudicii « sui decretum interponat, ut quia difficile « est aliquos inde de concilii sententiâ mitti, « ipse auctoritatem rei tribuat delectis viris « qui laborem itineris perferre possint. » Illic Romano tribuitur pontifici potestas, Orientis Ecclesias visitandi, et quæ opportuna essent, iudicandi et statuendi. S. Chrysost. in epist. secundâ ad Innocentium Papam, ipsum rogat, ne inimicos suos tametsi anathemate dignos, à communione Ecclesiæ repellat: « Vestram « oro vigilantiam, ut licet omnia tumultibus « impleverint, si tamen curari morbo voluerint, non alligantur, neque è cœtu ejiciantur. » Potest ergo Romanus pontifex excommunicationis poenam Orientalibus ipsis episcopis infligere.

Theodoretus in Epist. ad Renatum presbyterum Romanum, conquestus de persecutione quas passus est procellis, subjungit: « Quamobrem te precor ut sanctissimo archiepiscopo Leoni persuadeas, ut apostolicâ « utatur auctoritate, jubeatque ad vestrum « concilium adire. Tenet enim sancta ista sedes « gubernacula regendarum cunctarum orbis « Ecclesiarum. » Cunctarum orbe Ecclesiarum continentur profectò Orientales ut Occidentales episcopi. Sozomeni Hist. consule lib. 5,

c. 7: « Cùm propter sedis propriæ dignitatem « cura omnium ad ipsum spectaret, singulis « Ecclesiam suam restituit. » Id adnotat de Julio I, qui episcopatum Athanasio Alexandrino et Paulo Constantinopolitano restituentium auctoritate suâ curavit. Sux Romanam in sedem reverentiæ significandæ certatim studuerunt veteres Græci, ut testatur Pelagius II in epist. octavâ ad Joannem Constantinopolitanum: hinc meritò Græcos ipso in concilio Florentino sic alloquitur S. pontifex Eugenius IV: « Optimè scitis quantum honorem habent « semper Orientales, Romanæ Ecclesiæ, quantumque obedientiam illi exhiberent. » Non ante Photianum schisma, primatum Romanæ sedis læcessere cœperunt Græci; eo autem conflato, tam protervè erratum est apud eos, ut, sicut exprobravit Nicolaus I in epist. ad Hincmarum, privilegiorum Romanæ Ecclesiæ invasor Photius etiam ipse se in scriptis suis archiepiscopum atque universalem patriarcham, appellaret. Ad confirmandam auctoritatem quâ valent in Orientales ipsas Ecclesias Romani pontifices, plurimam conferunt sanctissimorum ex illis pontificibus probatissima exempla. S. Leo in Epist. ad Anastasium episcopum Thessalonicensem: « Sicut, inquit, prædecessores mei prædecessoribus tuis, ita etiam ego dilectioni tuæ, « priorum secutus exemplum, vices mei moderaminis delegavi, ut curam quam universis « Ecclesiis principaliter ex divinâ institutione « debemus, imitator nostræ mansuetudinis « effectus, adjuvares, et longinquas ab Apostolicâ sede provinciis præsentiam quodammodo nostræ visitationis impenderes. » Et iterum: « Vices nostras ita tuæ credidimus charitati, ut in partem sis vocatus sollicitudinis, « non in plenitudinem potestatis. » Mandata ex divino instituto omnium cura Ecclesiarum, concessaque divinitus plenitudo potestatis, nomine aperto sunt argumento primatus, qui ut Occidentales, ita et Orientales complectatur regiones? S. Gelasius in Epist. ad episcopos Dardaniæ: « Cuncta per mundum novit Ecclesia, quoniam quorumlibet sententiis ligata pontificum, « sedes B. Petri Apostoli ius habeat resolvendi. » Quibusnam hic locorum spatibus constringitur Romani auctoritas pontificis?

Legi possunt apud Bellarminum testimonia in idem conspirantia, Joannis II ad Justinianum senioreum Augustum; Anastasii II, Epist. ad Anastasium imperatorem; Pelagii II Epist. ad episcopos Orientis. S. Gregorius Magnus, lib. 2, epist. 37, ad Natalem: « Postquam ad beati

« iudicium vestram, inquit, et decessoris mei
 « et meâ in causâ Honoratî archidiaconi scri-
 « pta directa sunt, tunc contemptâ utriusque
 « sententiâ, præfatus Honoratus proprio gra-
 « du privatus est; quod si quilibet ex quatuor
 « patriarchis fecisset, sine gravissimo scanda-
 « lo tanta contumacia transire nullo modo
 « potuisset. » Se patriarchis omnibus præposi-
 « tum esse, clarius asserere non potuit. Epist.
 65 ad Joannem Syracusanum, lib. 7: « De
 « Constantinopolitanâ Ecclesiâ, quis eam du-
 « litet Apostolicæ sedi esse subjectam? quod et
 « dominus piissimus imperator, et frater noster
 « Eusebius ejusdem episcopus assiduè profi-
 « tetur. » Potestatem summi pontificis Orien-
 « tales ad Ecclesiâ pertingere confirmatur ac-
 « tus conciliorum generalium. Inter cætera, con-
 « ciliium Constantinopolitanum primum in epist.
 ad Damasum: « Quoniam vos, nos velut mem-
 « bra propria per Deo amantissimam imperatoris
 « litteras accersivistis. » Se membra esse Dama-
 « si agnovērunt Orientales episcopi; ergo et
 « eundem pro capite habuerunt; deinde hæc
 « addunt: « Constantinopolim conveneramus
 « mandato litterarum superiorum à vestrà re-
 « verentiâ ad imperatorem Theodosium missa-
 « rum. » Parebant igitur auctoritati Romani
 « pontificis. Eandem obtemperandi necessitatem
 « testantur Patres Ephesini, act. primâ in sen-
 « tentiâ depositionis Nestorii. « Coacti, inquit,
 « per sacros canones Patris nostri et commis-
 « tri Cælestini, Romanæ Ecclesiæ episcopi,
 « ad legubrem hanc contra eum (Nestorium)
 « sententiam venimus. »

« Eadem in synodo præclarum extat de sede
 « Romani pontificis testimonium Juvenalis Hiero-
 « solymitani: « Apud quam, inquit, maximè
 « mos est ex apostolico ordine et traditione,
 « et ut ipsa sedes Antiochena dirigatur et apud
 « eam judicetur. » Romano igitur episcopo
 « subjeunt ipsi Antiocheni patriarchæ. Appro-
 « bata est in concilio Nicæno II Epist. Adriani I
 « ad Tarasium, in quâ de Romano pontifice hæc
 « leguntur: « Cujus sedes per totum orbem
 « terrarum primatum obtinens lucet, omnium-
 « que Ecclesiarum Dei caput existit. » Lugdu-
 « nensis primi et Florentini conciliorum retul-
 « tus jam testimonium. Assertionis nostræ ex
 « eo etiam desumitur insignis probatio, quòd
 « generalibus conciliis per se vel suos per lega-
 « tos præfuerit Romanus pontifex. Hinc ad S.
 « Leonem Epistola synodica concilium Chalce-
 « dense, de Patribus concilii loquens, ait:
 « Quibus tu quidem, sicut membris caput,

« præceras in his qui tuum tenebant ordinem
 « (nempe in legatis), Dioscori sic redarguunt
 « perverciaciam: « Insuper et contra ipsum (Leo-
 « nem) cui vineæ custodia à Salvatore commissa
 « est, extendit insaniam. » Definitionibus con-
 « ciliis ut assentiat, instanter postulatur: « Ro-
 « gamus igitur, et tuis decretis nostrum honora
 « judicium; et sicut nos capiti in bonis adje-
 « cimus consonantiam, sic et summitas tua
 « illis, quod decet, adimpleat. » At non inva-
 « sisse, non sibi per vim aut subdolis machina-
 « tionibus Romanos pontifices arrogasse honoris
 « jurisdictionisque primatum, probatu opus non
 « est, quippe cum id statim intelligatur, tum ex
 « SS. Patrum quæ retulimus testimoniis, sum-
 « mam illam dignitatem et auctoritatem in sin-
 « gulas omnes Ecclesiâ ultrò et spontè profi-
 « tentium, tum ex agendi ratione et consensione
 « eorum pontificum quos commemoravimus,
 « qui licet ab omni fastu et ambitione abhor-
 « rentes, hanc sibi dignitatem, non reclamante,
 « imò in conciliis generalibus plaudente Ecclē-
 « siâ, strenuè sibi vindicârunt.

« Amovendo usurpationis crimini, ea penitus
 « sufficerent, quæ divinam illius adstruunt pri-
 « matûs originem: hanc jam in primo argumenti
 « genere demonstravimus: alia etiam viâ con-
 « firmari potest. Illus enim dignitatis nullus
 « auctor, nullum quo inducta fuerit tempus as-
 « signari potest, nisi ad Christum ipsum con-
 « scendatur: quem nisi auctorem habeat, unde-
 « nam emanare censebitur? Num ab ipsis Apo-
 « stolis? num ab aliquo generali concilio? num
 « denique, ut hæretici multi comminiscuntur, à
 « seculari potestate introductus fuerit ille pri-
 « matûs? At non ab institutione Apostolicâ
 « duxit exordium; non enim Apostoli, sed Chris-
 « tus Dominus fundamentum Ecclesiæ posuit
 « S. Petrum; totius ovilis eundem, ordinarium
 « pastorem non Apostoli, sed Dominus consti-
 « tuit: atque ante omne Apostolorum decretum
 « Petrus, ut ostendimus, primatum suum datâ
 « occasione exeruit; esto, determinavissent
 « Apostoli collocandam esse ac figendam Romæ
 « sedem Petri; hoc tamen posito, Romanos ad
 « pontifices, institutione divinâ, ut exposuimus,
 « devolveretur primatus Petri quem ad omnes
 « successores principis illius Apostolorum per-
 « petuâ serie transmitti voluerit. Non ab aliquo
 « etiam generali synodo petendum est primatus
 « ejusdem initium; altiorem enim illius duci
 « originem admovent ac testantur ipsamet ge-
 « neralia concilia. Nicæni primi concilii can. 6,
 « qualis refertur actione 16 concilii Chalcedo-

nensis, sic legitur: *Ecclesia Romana semper habuit primatum; teneat autem Aegyptus, ut episcopus Alexandriae*, etc. Sive autem priora hujus canonis verba ad corpus canonis pertineant, sive sint per modum inscriptionis, perinde est ad vim probationis, ut ritè observat Honoratus Tournely. Hinc in istum canonem Nicolaus I, in epistolâ octavâ ad Michaelem imperatorem: « Si, inquit, instituta Nicæna synodi diligenter inspiciantur, invenietur profectò quia Romanâ Ecclesiæ nullum eadem synodus contulit incrementum; sed potius ex ejus formâ, quod Ecclesiæ Alexandinæ tribueret particulariter, sumpsit exemplum. » In synodo Sardicensi quæ tanquam Nicæni concilii censetur appendix, sic habetur: « Hoc optimum et valdè congruentissimum esse videtur, si ad caput, id est, ad Petri Apostoli sedem de singulis quibusque provinciis referant Domini sacerdotes. » Ea traditus Petro primatus, Romanosque trajectus ad episcopos. In Ephesinâ synodo, Philippus Presbyter et sedis Apostolicæ legatus, art. 5: « Nulli, inquit dubium est, imò seculis omnibus notum est, quòd sanctus, beatissimusque Petrus Apostolorum princeps et caput fideique columna, et Ecclesiæ catholicæ fundamentum à Domino nostro Jesu Christo, Salvatore humani generis ac Redemptore, clavæ regni accepit, solvendique ac ligandi peccata potestas ipsi data est, qui ad hoc usque tempus et semper, in suis successoribus vivit, et judicium exercet. » Eodem in concilio lectâ S. Leonis epistolâ, « reverendissimi episcopi clamaverunt: Hæc Patrum fides..... *Petrus per Leonem locutus est;* » quâ confessione declarabant, non conciliorum instituto, sed viâ successionis à Petro transvectum esse Romanos in pontifices primatum auctoritatis universâ in Ecclesiâ. In synodica epistolâ concilii generalis sexti ad Agathonem Papam, primatus ejus ad eundem revocatur fontem ad quem suprema B. Petri potestas: « Tibi, inquit, ut primæ sedis antistiti universalis Ecclesiæ, quid gerendum sit relinquimus, stantil super firmam fidei petram; libenter perceptis veræ confessionis litteris, à vestrà paternâ beatitudine ad piissimum imperatorem missis, quas ut à summò Apostolorum vertice divinè perscriptas agnoscimus, per quas exortam nuper multiplicis erroris sectam depulimus. » Concilium Lateranense quartum, cap. 5, de Romanâ Ecclesiâ sic loquitur: « Disponentè Domino super

« omnes alias, ordinariæ potestatis obtinet principatum, utpote mater universorum Christi fidelium et magistra. » Divinam in dispositionem refunditur Romanæ sedis principatus, cum primatu Romani pontificis necessariò conjunctus. Si quando igitur videantur conciliorum canones tribere Romano pontifici eam quâ præditus est auctoritatem, intelligendum est eam in illis declaratam fuisse et assertam, quemadmodum Verbi divini substantialitas dicitur à Nicæno definita concilio, quamvis semper totâ in Ecclesiâ Christi fides illa vigerit; unde Joannes II in epistolâ ad Justinianum imperatorem, postquàm dixit Romanam Ecclesiam caput esse Ecclesiarum, subiungit: « Sicut Patrum regulæ et statuta declarant. »

Non immorabimur in refellendo eorum figmento, qui primatûs Romani pontificis originem effluunt ad principes seculares esse revocandam; Scripturæ et traditioni quam immanè repugnet illa commentatio, ex adductis argumentis satis superque innotis. Præterea, ubi de potestate ecclesiastica disseruimus, demonstratum est à seculari et temporali potestate non esse accersendam spiritualis, et ad regimen ecclesiasticum ordinatæ potestatis constitutionem: non igitur primatûs quem Romanus obtinet pontifex, causam et originem. Unum eò loci animadvertere juvat: diversi quidem constituti sunt patriarchatus in Ecclesiâ: non idem omnibus impensus est honoris gradus; non æqualiter omnes definiuntur limitibus; at unus alteri, vi patriarchatûs, non subijcitur. Romani patriarchatus episcopi non ultra Occidentales protenditur Ecclesias: undenam universâ in Ecclesiâ, primatum et honoris et jurisdictionis, nisi divinâ institutione comparavit Romanus pontifex?

Solvuntur objecta.

Episcopos omnes, si præcindatur humanâ institutio, æquales esse habendos, tum ex traditione constat, tum ex momentis verè theologicis. Obj. itaque 1º: S. Cyrianus lib. de Unitate Ecclesiæ sic pronuntiat: *Episcopatus unus est, cujus à singulis in solidum pars tenetur.* — Resp.: Pronuntiatum illud, ubi de primatu S. Petri, quantum instituti ratio postulabat, exposuimus; illud nunc paulò latius explanare operæ pretium est; haud significatum voluit S. Cyrianus unum esse unitate numerica episcopatum; alioquin singuli episcopi non ea-

sent verè episcopi, sed partes episcopi, nec tenerent partem episcopatus in solidum; declaravit ex multis particularibus episcopatibus in Ecclesiâ quasi coalescere episcopatum unum unitate radicis, fundamenti, capitis et rectoris: sicut multis ex ramis una efficitur arbor, quia radice unâ procreantur, sustentantur, nutriuntur et reguntur: ad unitatem episcopatus ultrò accommodantur comparationes quibus S. Cyprianus unitatem egregiè adumbrat totius Ecclesiæ: « Quomodò, inquit, sicut illis multi radii, sed lumen unum: et rami arboris multi, sed robur unum tenaci radice fundatum: et cum de uno rivi plurimi defluunt, numerositas licet diffusa videatur, exundantis copię largitate, unitas tamen servatur in origine. » Dicit etiam potest episcopatum esse unum specie, seu ratione ordinis et characteris: idem enim est in episcopis et in summo pontifice, non diversus, totusque inest singulis quibus confertur, nec divisus esse potest ratione sui. A singulis autem tenetur in solidum episcopatus, quia singuli episcopi participes sunt universalis illius moraliterque unius episcopatus, ideòque integrè ac totaliter episcopi, paresque inter se, quoad episcopalem ordinem; at in eâ ordinis et characteris æqualitate, nihilominus occurrit constitutus divino jure unus episcopus auctoritate superior, cui ceteri tanquam capiti adhærere se profiteantur, fidelium quidem ipsi pastores, ad ovile tamen pertinentes, eidem divinâ institutione commendatum. « Primatus, inquit S. Cyprianus, Petro datur, ut una Christi Ecclesiâ et cathedra una monstretur. »

Inst. 1°: In celebri de baptismo hæreticorum controversiâ, multa protulit S. Cyprianus quæ cum primatu Romani pontificis nullo modo possunt conciliari: « Superest, inquit, ut de hæc ipsâ singuli quid sentiamus, proferamus, neminem judicantes, aut à jure communionis aliquem, si diversum senserit amoventes; neque enim quisquam nostrum episcopum se episcoporum constituit, aut tyrannico terrore ad obsequendi necessitatem collegas suos adigit, quando habeat episcopus pro libertatis et potestatis suæ arbitrium proprium, tanquam judicari ab alio non possit, cum nec ipse possit alterum judicare; sed expectemus universi judicium Domini nostri Jesu Christi, qui unus et solus habet potestatem et præponendi nos in Ecclesiæ gubernatione, et de actu nostro judicandi. » Posito Romani pontificis primatu, posset sin-

gulos judicare episcopos, à jure communionis eosdem, si justa incideret excommunicationis causa, repellere; posset episcopus episcoporum nuncupari; posset collegas suos ad obsequendi necessitatem adigere; potestatem haberet, quos idoneos existimaret, Ecclesiis præponendi atque in eorum inquirendi vitæ rationem et institutum.

Resp.: Cum assertionem nostrâ si componi non valerent textus S. Cypriani, non esset eò loci audiendus, quia sibi manifestè repugnaret, erroremque de invaliditate baptismi ab hæreticis collati, alio errore tueretur; tum licet aptari meritò posset quæ dixit S. Augustinus eodem de sancto episcopo: « Jam illa quæ in Stephano irritatus effudit, retractare nolo, quia et non opus est: eadem quippe ipsa dicuntur, quæ jamjam satis discussa sunt. » At responsione non carent quæ ex S. Martyris operibus objiciuntur. Cum episcopum innuere videtur à nemine judicari, soliusque Dei expectandum esse de illius sententiâ, aut agendi ratione judicium, manifestum est, hæc pronuntiatum non esse strictè et prout sonat, usurpandum: non ipsum latebat episcopum à metropolitano suo, synodisque vel provincialibus posse judicari; Romano autem pontifici nectum abrogaret jus ac potestatem ferendi de causis episcopalibus judicii, ipse Stephanum adhortatus est ut Marcianum Arelatensem episcopum, qui ad Novatianos defecerat juberet in ordinem redigi, et alium ejus loco constitui. « Dirigantur, inquit, à te litteræ in provinciam, et ad plebem Arelatæ consistentem, quibus abstinere Marciano, alius in locum ejus substituatur, et grex Christi, qui in hodiernum ab illo dissipatus et vulneratus contemnitur, colligatur. » Epist. 67 ad Steph. I. Id unum igitur voluit S. Cyprianus, in controversiâ de quâ dissiderent pietate et doctrinâ laudabiles episcopi, hoc est in quæstione de baptismo hæreticorum, relinquendam esse suam unicuique sentiendi et agendi licentiam, expectandumque Dei judicium, qui, cum solus arcana mentis habeat cognita et perspecta, solus etiam potest certò dijudicare quo studio et affectu unusquisque probata dogmata, vel genuina prosequatur disciplinæ placita; unde S. Cyprianus ægrè ferebat intentatas à sancto Stephano rebaptizantibus excommunicationis minas; nolebat quemquam episcoporum, ad obsequendum compelli in his quæstionibus quæ nondum aliquantissimâ perspective discussa sunt (S. Aug.

l. 3 de Baptism. c. 3), qualis erat tunc agitata causa de non iterando hereticorum baptisate.

Neque verò primatum pontificis impugnavit S. Cyrianus, quando de Christo Domino dixit: *Unus et solus habet potestatem præponendi nos in Ecclesiæ suæ gubernatione*. Videtur enim illum respicere locum, Act. Apost., in quo dicitur: *Attendite vobis et universo gregi, in quo vos Spiritus sanctus posuit episcopos regere Ecclesiam Dei*. Episcoporum auctoritatem existimaverit ab ipso Domino immediatè profluere, hæc procul dubio sententia rectè consociatur cum primatu Romani pontificis, cui singulos illorum subjectos esse Christus ipse voluerit. Cùm adnotavit Africanos inter præsules neminem se constituere *episcopum episcoporum*, non primatum reprobat summi pontificis, sed eum redarguit, quem animo sibi finerat, primatus abusus; præjudicat enim abductus opinione, in mentem sibi induxerat, S. Stephanum suâ quasi per ostentationem abuti cæteros in episcopos auctoritate, cùm iterari administratum ab hæreticis, adhibito ritu essentiali baptismum graviter prohiberet. Denique ut jam subindicavimus, catholico sensu si textus S. Cyriani intelligi non possent, responderetur cum S. August. lib. 2 contra Cresconium, cap. 32: « Litteras Cyriani non ut canonicas habeo, sed eas ex canonicis considero, et quod in eis Scripturarum divinarum (et traditionis) congruit, cum laude ejus accipio; quod autem non congruit, cum pace ejus respicio. »

Inst. 1°: S. Hieronymus Epist. ad Evagrium: « Ubiçumque fuerit episcopus, sive Romæ, sive Eugubii, sive Constantinopoli, sive Regii, sive Alexandriæ, sive Tanis, ejusdem meriti, ejusdem est sacerdotii; potentia divitiarum, et paupertatis humilitas, vel sublioriorem, vel inferiorem episcopum non facit. » Omnes igitur, ne excepto quidem Romano episcopo, dignitate et potestate pares arbitratur S. Hieronymus. — Resp.: Pares quidem existimavit, potestate ordinis, non jurisdictionis: non ipsum latebat unâ civitate conclusam fuisse auctoritatem Tanensis episcopi; tres verò magnas provincias, Ægyptum scilicet, Libyam et Pentapolim Alexandrino fuisse subditas patriarchæ, ex canone 6 concilii Nicæni: commemorare iterùm opus non est quid de primatu Romani pontificis sentiat, præsertim in Epist. ad Damasum

Inst. 2°: Episcopus esse Apostolorum successores tota consonat traditio: S. Cyrianus, epist. 69: « Christus dicit ad Apostolos, ac per hos ad omnes præpositos qui Apostolis vi ariâ ordinatione succedunt: *Qui audit vos, ac me audit.* » S. Hieronymus, epist. 54: « Apud nos Apostolorum locum episcopi tenent, Ecclesiam sic alloquitur S. Augustinus: « Quid est, pro patribus tuis nati sunt tibi filii? Patres missi sunt Apostoli; pro Apostolis filii nati sunt tibi, constituti sunt episcopi. » Alios enumerare nihil attinet. Ex illis testimonis sic argui potest: Ex eo quòd Apostolis succedant episcopi, vel plenitudinem potestatis, qualis collata fuit Apostolis, consequuntur, vel eandem hæreditatis jure non obtinent; si plenitudine potestatis ut hæredes Apostolorum donentur, auctoritate non vincuntur à Romano pontifice: si verò Apostolorum licet successores, plenitudine tamen illâ potestatis careant quæ vigeat in Apostolis, nec eandem cum Petro auctoritatem, quantumvis ejus successor, Romanus accipit episcopus.

Resp. 1°: Potestatis plenitudinem quamvis episcopi jure hæreditatis acciperent, qualem habuerunt Apostoli, non idè eximerentur singuli à Romani pontificis auctoritate, cùm et ipsi Apostoli beatum Petrum principem agnoverint, ejusdem jurisdictioni divinâ institutione subditi. 2° In Apostolis duplex erat spectanda potestas, episcopatus nimirum et apostolatus: singulos in episcopos non tota transfunditur auctoritas, quam ratione apostolatus vindicabant sibi auctore Christo, Apostoli, nationes omnes terræ complectentem; hæc singulis in Apostolis fuit *extraordinaria*, atque idcirco singulos in eorum successores non transit: jam ab Ecclesiæ incunabulis certis Ecclesiis singuli præficiuntur episcopi; hinc Titum sic admonet Apostolus: *Hujus rei gratiâ, reliquit te Cretæ, ut ea que desunt, corrigas, et constituas per civitates presbyteros, sicut et ego disposui tibi*. Epist. ad Tit. cap. 4. Jam etiam ab apostolicis temporibus, regendæ metropolitanis et patriarchis adscriptæ sunt certæ quædam provinciæ, nec in alias poterant jurisdictionem exercere: quapropter inhibuit concilium Nicænum, can. 15, *ne episcopus à civitate in civitatem transiret*. Hæc inveteratâ disciplinâ innixus S. Hieronymus, sic Joannem Hierosolymitanum episcopum, Alexandrino patriarchæ omnium quasi Ecclesiarum curam attribuentem compellabat: « Responde mihi, ad Alexandrinum episcopum Palestina quid

« pertinet ? Ni fallor, hoc tibi decernitur, ut
 « Palæstinæ metropolis Cæsarea sit, et totius
 « Orientis Antiochia. » Eadem ratione, apud
 Innocentium I conquerebatur S. Chrysostomus
 quòd Theophilus et episcopi Ægypti alle-
 na in jura involarent, cùm de Constantinop.
 episcopo judicare aggrederebantur : « Neque
 « enim, inquit, congruum est, ut hi qui in
 « Ægypto sunt, judicent eos qui in Thraciâ. »
 Sua quisque è probatis episcopis, ditione con-
 tentus, ultra excurrere nefas duxit : quo qui-
 dem ordine dilapso, tota dissiparetur Ecclesie
 ipsa constitutio. At, sicut ostendimus ubi de
 primatu S. Petri, voluit Christus tanquam
ordinarium haberi, illam quam ei contulit au-
 ctoritatis plenitudinem, eandemque ad suc-
 cessores ejusdem Apostoli transmittendam
 curavit, christianæ quam regendam illi man-
 dabat, Ecclesie durationi adæquandam et
 propagationi.

Inst. 5° : Petri successores vocantur passim
 episcopi, tum et dicuntur vices Christi gerere,
 necnon universalis curam Ecclesie sustinere :
 æqualem igitur cum Romano pontifice auctori-
 tatem sortiuntur. S. Cyprianus ait epist. 27 :
 « Dominus noster cujus præcepta metuere et
 « observare debemus, episcopi honorem, et
 « Ecclesie suæ rationem disponens, in Evan-
 « gelio loquitur et dicit Petro : *Ègo dico tibi,*
 « *quia tu es Petrus,* etc. Inde per temporum et
 « successionum vices, episcoporum ordinatio,
 « et Ecclesie ratio decurrit, ut Ecclesia super
 « episcopos constituatur. » Certâ igitur suc-
 cessionis lege manat ad episcopos suppeditata
 divinitus Petro ad Ecclesie regimen auctoritas.
 Non de solo Romano pontifice dixit S. Hiero-
 nymus : « Non est facile stare loco Pauli,
 « tenere gradum Petri. » Vicarios Christi ha-
 bendos esse episcopos significat epist. 55 ap-
 pellatus jam toties S. Cyprianus : « Neque
 « enim aliunde hæreses obortæ sunt, aut nata
 « schismata, quam inde quòd sacerdoti Dei
 « non obtemperatur, nec unus in Ecclesia ad
 « tempus sacerdos, et ad tempus iudex, vice
 « Christi cogitatur. » Monachorum abbates,
 quòd immunitatem à jurisdictione episcopo-
 rum affectarent, sic redarguebat S. Bernardus :
 « He nunc, resistite Christi vicario, cùm
 « nec suo adversario (Plato) Christus resti-
 « terit. » Universæ curam Ecclesie singulis
 etiam fuisse traditam episcopis, declarant S.
 Ignatius Epist. ad Philadelphios : « Conspicito
 « inquit, vestro episcopo, cognovi quòd non
 « à seipso, neque per homines ad dignitatem

« erectus est, ut susceperet ministerium hoc
 « communis Ecclesie. »

S. Alexander patriarcha Alexandrinus, in
 epist. encyclicâ, ut zelum episcoporum in
 hæresim Arianam nascentem incitaret et acue-
 ret : « Cùm in sacris, inquit, literis sit unum
 « corpus Ecclesie, nobis traditum, et præ-
 « ceptum ut concordie ac pacis vinculum fir-
 « mum teneamus, » etc.

Resp. : Petri successores non eadem ratione
 quâ Romanus pontifex, nuncupati sunt cæteri
 episcopi ; qui eos hoc nomine appellaverunt,
 SS. Cyprianus, Hieronymus, iidem, ut videra
 est nostras inter probationes, primatum Ro-
 mani episcopi profitentur ac splendide præ-
 dicant ; cæteros autem episcopos, Petri suc-
 cessores dixerunt, habita ratione potestatis
 episcopalis quâ donati sunt in Apostolis, ac
 præsertim in Petro, qui primas tenebat, to-
 tanque repræsentabat Ecclesiam ; at Romanus
 pontifex sedem occupat, quam Spiritu sancto
 impellente elegerat Petrus, et sanguine suo
 consecravit, ideòque potitur concessâ Petro
 ad ordinarium et perpetuum Ecclesie regi-
 men auctoritate. Certè nequeunt Petro in
 ipsius sede, et quem acceperat universâ in
 Ecclesia principatu succedere singuli episcopi ;
 sed cùm Apostoli ferè omnes, fixas non ha-
 buerint sedes, episcopi Apostolorum successo-
 res vocari propriè non possunt, nisi in genere ;
 id est, dici non possunt speciatim successores
 Andreæ, vel Philippi, sed generatim Aposto-
 lorum, in quibus manebantur Christi incon-
 cussis promissionibus. Episcopos nonnulli vo-
 cârunt *Christi vicarios*, eò quòd Christi vices
 unusquisque suâ in Ecclesia gerit episcopus ;
 at in orbe toto christiano Romanus pontifex ;
 quare in concilio Florentino simpliciter defi-
 nitum est Romanum pontificem esse *verum*
Christi vicarium. Dicuntur episcopi, *universalis*
Ecclesie curam sustinere, ratione charitatis,
 quâ totius Ecclesie bonum debeant pro viri-
 bus promovere ; non autem quasi singulâ uni-
 versalem regendam susceperint Ecclesiam.
 Singulis assignata est ejusdem gubernandæ
 portio ; unde dixit S. Cyprianus : « Episcopa-
 « tus unus est, cujus pars à singulis in solidum
 « tenetur. »

Inst. 4° : Episcopi præeunte legitimâ ele-
 ctione et confirmatione, jurisdictionem suam
 accipiunt à Christo Domino ; ergo non pendunt
 à Romano pontifice. — Resp. : Jurisdictionem
 episcoporum immediatè à Christo manare
 concedimus, et propriis asseremus argumen-

tus; at ex ipsamet Christi institutione, à B. Petri auctoritate pendente.

Objicies 2° : A consuetudine, ab humana concessione ortum duxit primatus Petri : ut Roma caput est mundi, ita proclive fuit, primatum deferre Romano episcopo ; id constat tum ex conciliorum decretis, tum ex imperatorum constitutionibus. Concilium Nicænum sic statuit canone 6 ex veterum interpretatione : « Mos antiquus perduret in Ægypto, « vel Libyâ, et Pentapoli, ut Alexandrinus « episcopus horum omnium habeat potestatem, « quoniam quidem et episcopo Romano parilis « mos est et apud Antiochiam. » Sic adornatur interprete Rufino canon ille (lib. 11 Hist. ecclesiasticæ, cap. 6) : « Ut apud Alexandriam, « et in urbe Româ vetusta consuetudo serve- « tur, ut vel ille Ægypti, vel hic suburbica- « riarum Ecclesiarum sollicitudinem gerat. » Utrâque illâ in versione refertur ad inveciam consuetudinem origo primatûs Romani pontificis, sicut et patriarchatûs Alexandrini et Antiocheni : quin etiam ex primâ interpretatione, intrâ fines Occidentis, ex alterâ intrâ suburbicarias Ecclesias continetur, hoc est, intrâ decem provincias urbis vicario addictas ; quo igitur pacto lingi potest jure divino constitutus, et nullis coarctatus mundi regionibus ? Ex canone 28 concilii Chalcedonensis : « Antiquæ « Romæ throno, quod urbs illa imperaret, jure « Patres privilegia tribuerunt ; et eâdem con- « sideratione moti centum quinquaginta Deo « amantissimi episcopi, sanctissimo novæ Ro- « mæ throno æqualia privilegia tribuerunt, « rectè judicantes urbem, quæ et imperio et « senatu honorata sit, et æqualibus cum anti- « quissimâ reginâ privilegiis fruatur, etiam in « rebus ecclesiasticis, non secus ac illam ex- « tolli ac magni fieri, secundam post illam « existentem. » Illo in decreto nonne Romano et Constantinopolitano episcopis æqualia tribuuntur privilegia, et æquale fundamentum et principium dignitatis auctoritatisque eorum : signatur ? Accedunt imperatorum constitutio- nes ; sic Justinianus novellâ 100, ait : « De- « cernimus secundum sacrarum synodorum « decreta, sanctissimum veteris Romæ episco- « pum, primum esse omnium sacerdotum. » Ergo à jure divino laud exoritur primatus Romani pontificis.

Resp. : Canonem sextum concilii Nicæni primi, ex Romane serinâ Ecclesiæ depromptum Paschasius S. Leonis legatus in concilio Chalcedonensi, act. decimâ sextâ, citavit in

hunc modum : « Trecentorum decem et octo « Patrum canon sextus, quod Ecclesia Ro- « mana semper habuit primatum. Teneat au- « tem et Ægyptus, ut episcopus Alexandria « omnium habeat potestatem, quoniam et Ro- « mano episcopo, hæc est consuetudo. » Eo decreto nihil confertur Romano pontifici : nullis definitur potestas ejus temporibus aut regionibus ; consuetudine confirmatum, non inductum significatur illius primatum ; proponitur autem ille tanquam forma et exemplum auctoritatis quam Alexandrinus per Ægyptum, Libyam et Pentapolim exercere debeat. Adversus lectionem canonis mox advocatam nemo reclamavit, reposueruntque Patres synodi Chalced. : « Perpendimus quidem omnem pri- « matum et honorem præcipuum, secundum « canones, antiquæ Romæ archiepiscopo con- « servari. » De interpretatione illius canonis consule quid ex Nicolao I supra retulerimus. Deinde ad summum decreto illo significatur Romanum episcopum, ut Occidentis patriarcham, non ultra certas regiones, curam suam specialem et auctoritatem promovere ; quod non impedit, ne ut caput Ecclesiæ, sollicitudinem et jura divinitus concessa intendat universum in orbem christianum ; si quæ igitur instituat comparatio Romanum inter et Alexandrinum episcopum, ea spectat duntaxat ad patriarchalem dignitatem, longè etiam Romano in antistite præstantiorem, cum et post conflatum schisma, Græci totum illi Occidentem adscribere non dubitaverint, ut ostendit Tournely ex testimonio Zonaræ in canonem sextum concilii Nicæni ; Nili lib. 2 de Primatu Papæ, Balsamonis in citator canonem ; meritò etiam observat idem doctor Sorbonicus Rufino qui Romanum patriarchatum Ecclesias intrâ suburbicarias cohiberi scripserat, non magnam fidem esse adhibendam, tum quia per Anastasium pontificem à communione Romane Ecclesiæ exclusus fuerat antequam suam scribe ret historiam, tum ob ejus inscitiam et in interpretandis auctoribus audaciam, teste S. Hieronymo in Epist. ad Ctesiphontem, et apologia secundâ adversus Rufinum.

Quod spectat ad objectum canonem 28 quasi concilii Chalcedonensis factum, duplex suppetit responsio : 1° si valeret ille canon, nullum inde detrimentum pateretur Romani pontificis primatus : potest enim intelligi de privilegiis patriarchatûs, hæc jure ecclesiastico Romane etiam sedi concedi potuissent ; at humanam omnem concessionem præveterunt primatûs

privilegia, de quibus meritò ita pronuntiavit Nicolaus I, in Epist. ad imperatorem Michaelem (tom. 8 Concil. pag. 514) : «Ista privilegia huic sanctæ Ecclesiæ (Romanæ scilicet) à Christo donata, à synodis non donata, sed jam solummodò celebrata et venerata. » 2° Canon ille quo paria privilegia Romano et Constantinopolitano tribuuntur episcopo, editus fuit ab Anatolio Constantinopolitano præsule, absentibus legatis Romanis concilii Chalced. præsidibus, ab iisdem statim repudiatus, à S. Leone in suâ ad concilium Epistolâ improbat, nunquàm in Ecclesiâ receptus : imò ab ipsis synodi Patribus nulla facta est mentio parium privilegiorum ; sed solùm declarant à se renovari canonem concilii Constantinopolitani, quo secundus honor Constantinopolitano episcopo adscribitur. En canon ille synodi Constantin. : «Constantinopolitanus episcopus habeat priores honoris partes post Romanum episcopum, propterea quòd sit nova Roma. » Parè dignitate Romano pontifici, Constantinopolitanum episcopum non constituit decretum illud, nec tamen nisi tempore Innocentii IIIⁱ Ecclesia Latina consensit, ut Constantinopolitanus episcopus primum inter Orientales patriarchas locum post Romanum pontificem obtineret. Humanæ institutioni adjudicandum esse primatum Romani pontificis, nullo modo colligitur, neque ex indicatâ novellâ Justiniani, primatum illum profitentis secundùm sacram synodorum decreta, neque ex constitutionibus Valentiniani, aut Phocæ ; id unum voluerunt, non ut spiritualem aliquam potestatem Romano subministrarent pontifici (quod præstare non poterant), sed ut notum facerent paratos se ad eorum comprimendam audaciam qui sedis Apostolicæ dignitati et auctoritatì repugnarent.

Objicies 3° : Episcopum vocari universalem Romanum pontificem nihil vetaret, si jure divino primatum honoris et jurisdictionis universâ donaretur in Ecclesiâ ; hanc tamen appellationem, tanquàm alienam, et à pietate abhorrentem mirum in modum repulerunt ; ita S. Gregorius Magnus in Epist. ad Maurium imperatorem (lib. 4, epist. 32), conqueritur de temeritate et præsumptione Joannis Constantinop. episcopi, eumque insectatur quòd se universalem episcopum diceret ; non enim illud respicit tanquàm blasphemie plenum ; tum epist. 43, aliàs 36, docet è prædecessoribus suis Romanis pontificibus nullum usum fuisse tam profano vocabulo.

Resp. : Episcopus universalis, ne ipse quidem Romanus pontifex vocari potest, si nomen istud ita usurpetur, ut cæterorum episcoporum detrahatur jurisdictioni, et haberi eos volueris tanquàm Romani pontificis delegatos duntaxat et vicarios. « Nullus unquàm decessorum meorum, inquit S. Gregorius Magnus, tam profano vocabulo uti consensit, quia videbret si unus patriarcha universalis dicitur, patriarcharum nomen cæteris derogatur. » Hæc autem appellatio sic intellecta, ut per eam significetur, nullum esse episcopum qui Romani pontificis auctoritatem detrectare valeat, nihil exhibet, quod temeritatem, nedùm blasphemiam reipsâ contineat ; hanc tamen ad præcavendum abusum, et retundendam episcopi Constantinopolitani superbiam ac proterviam, rejecit constanter S. Gregorius Magnus, adnotatque illud vocabulum, licet à synodo Chalcedonensi Romano pontifici oblatum, neminem è suis prædecessoribus assumere sibi voluisse : « Certè inquit, pro beati Petri, Apostolorum principis, honore, per venerandam Chalcedonensem synodum Romano pontifici oblatum est (prædictum nomen), sed nullus eorum unquàm hoc singularitatis nomen assumpsit, nec uti consensit, ne, dum privatum aliquid daretur uni, honore debito privarentur universi. » (Epist. 32 consulari et epist. 38 ad ipsum Joannem.

Nota : Nec ipse Joannes IV cognomento Jejunator, quo nullus ex Constantinopolitanis episcopis ambitiosius nomen *patriarchæ ecumenicæ* affectavit et invasit, primatum universâ in Ecclesiâ, aut arrogabat sibi, aut Romano episcopo ademptum volebat ; sed præfatam appellationem S. Leoni à presbyteris et diaconis Ecclesiæ Alexandrinæ, datam actione tertii concilii Chalced. inani tumentes fastu, Constantinop. episcopi, tribuendum quoque sibi putaverunt, quidquid reclamaverint verbis et factis Romani pontifices. Quòd autem patriarchæ ipsi Constantinopolitani pontificem Romanum, ut caput universalis Ecclesiæ tunc agnoscerent, id testatur Pelagius II, Epist. ad Joannem Constantinop., et aliunde constat.

Inst. : Ipse S. Gregorius Magnus satis innuit episcopos quidem singularium esse capita Ecclesiarum, universalique membra Ecclesiæ, eorum autem neminem caput totius Ecclesiæ : « Petrus, inquit, primum membrum sanctæ et universalis Ecclesiæ est ; Paulus, Andreas, Jacobus, quid aliud quàm singularium principum sunt capita ? Omnes tamen sub uno

« capite membra Ecclesiae sunt. » Hormisdas etiam summus pontifex aequalem facit Romano pontifici. Constantinop. episcopum : « Simi- lem, inquit, jam fidei curam gerentes per religiosam patientiam, par etiam praemium « de boni operis speramus effectu. Ergo par « studium sollicitudinis assumentes, quibus « est in una communione et credulitate societas, curemus. »

Resp. ad primum cum Bellarmino (de Romano Pontifice, lib. 2. cap. 31, n. 10 et seq.): « Aliquem esse caput totius Ecclesiae dupliciter « intelligi potest : uno modo ut ita sit caput, « ut ipse solus sit caput et princeps, et caeteri « omnes inferiores non sint capita nec principes, sed solum ejus vicarii; altero modo, ut « ipse quidem sit caput, sed generale, ita ut « non tollat inferiora particularia et vera capita, quomodo causae universales non tollunt « particulares, et quomodo in exercitu imperator non tollit particulares duces legionum « et cohortium; et quidem primo modo, solus « Christus est caput omnium Ecclesiarum, si « quidem comparati ad Christum omnes sunt « vicarii et administri, nec ullus dici potest « collega ejus vel coepiscopus : et Petrus hoc modo non est caput nisi Romanae Ecclesiae « particularis; solum enim hujus Ecclesiae est « particularis et solus episcopus et caput, caeterarum autem particularia capita sunt, ipsarum episcopi, qui sunt veri principes, et Petri « non vicarii, sed collegae et coepiscopi, et de « hac significatione agit hoc loco B. Gregorius. « Altero modo Petrus fuit, et nunc est Romanus pontifex, verè caput omnium Ecclesiarum, ut ipse idem Gregorius his verbis « docet lib. 11 epist. 42 : Apostolicae sedis « reverentia nullius praesumptione turbetur; « tunc enim membrorum status integer per- « severat, si caput fidei nulla pulset injuria. » « Et epist. 54 : Sedes apostolica omnium Ecclesiarum mater est. » — Resp. ad secundum : Non communem paremque secum auctoritatem tribuit episcopo Constantinop. Hormisdas, cum eidem vicariam auctoritatem mandasset, qua diversarum Ecclesiarum lapsis communionem catholicam posset imperiri. « Personam meam, inquit, in hoc te oportet subintrare. » Sed hortatur ut « communi studio et charitate, pro sui muneris ratione, « subjectarum sibi Ecclesiarum saluti curam « impendere non desinat. »

Objicies 4° : Universali jurisdictione singuli carent episcopi, eo quod licet succedant

Apostolis, non tamen sunt Apostoli : Romanus ergo pontifex, cum non sit Apostolus, jurisdictionem universam in Ecclesia non consequitur, quantumvis dicatur Petri successor : primatum Petri cum universali jurisdictione conjunctam quis negaverit praerogativam esse apostolicam? — Resp. : Primatum Petrus jurisdictionemque universam in Ecclesia, Christo largiente non accepit, solum ut Apostolus Christi, verum ut Ecclesiae universalis caput, et ratione muneris supremi Ecclesiae pastori, ac principis; quod munus, ex institutione Christi fuit in Petro ordinarium, ut probavimus, indivisibile cum Ecclesiae constitutione conjunctum, ideoque ad Petri successores perpetuo transmittendum; at caeteris in Apostolis, ut non semel observatum est, ordinaria non fuit ea quam in orbe toto singuli exercere poterant : eam pro se solis acceperunt; unde cum illis expiravit, neque ad eorum successores transit. Apostolica praerogativa dici potest primatus Romanum ad pontificem, via successioni derivatus; nec tamen proprie nuncupari potest Apostolus Christi, Romanus pontifex, quia proprie illi vocantur Apostoli Christi, qui fuerunt à Christo immediate electi, edocti, et missi ad praedicandum omni creaturae Evangelium, qui libros sacros scribere potuerunt.

Objicies 5° : Si verbo Dei tum scripto tum et tradito aperte constaret de primatu Romani pontificis, consentirent inter se theologi catholici de privilegiis inde scaturientibus : quanta autem inter se in illis assignandis dissideant, satis superque colligitur ex dicendis in decursu tractatus. — Resp. : Non de primatu dissentiant inter se theologi catholici : sed de quibusdam ejusdem occasione dissendendis, quae loco suo suis ponderare momenti adnitentur.

Nota : Quae ad appellationes in causis episcopalibus, objecta pertineant, aptius proponentur, ubi insignem hanc questionem tractandam suscipiimus.

Ad absolvendam momentosam de primatu Romani pontificis controversiam, quaeritur utrum *fide catholica* tenendum sit Romanum pontificem, universam in Ecclesia obtinere primatum honoris et jurisdictionis? Ea quidem dignitate et praerogativa illum esse divina institutione praeditum, plurimam quidem asserimus auctoritate et ratione; haec utrum assertio catholicis in dogmatibus numerari debeat, dubitandum quibusdam forte videatur, quia

non ita ut Petrum, Romanum pontificem, ad supremum honoris ac potestatis apicem esse proventum immediatè revelatione appareat.

Resp. : Catholicè fide credendum est, jure divino Romanum pontificem toto in orbe christiano primatum habere honoris et jurisdictionis : hoc enim ipso quo immediatè revelatum est, primatum illum ita fuisse S. Petro collatum, ut ex divino instituto ad ejus omnes legitimos successores trajiceretur, Romanis pontificibus, cum S. Petro certissimè succedant, adjudicari credendum est, præstantissimum illud munus. Propositio quippe singularis formaliter et immediatè continetur in revelatâ universali, tanquàm pars in toto ; unde contradictoria est hæretica. Revocetur, si placeat, in memoriam quæ diximus ubi de notis theologicis, antequàm ageretur de condemnatione propositionum in globo. Non propriè dicto discursu ex universali propositione eruntur singulares propositiones quibus intrinsecè illa constituitur, sed mera illi observatur expositio, evolutio, enumeratio partium ; nec abstractè aut confusè in mente divinâ versatur, aut credenda exhibetur universalis hujusmodi propositio ; sed cum individuis omnibus propositionibus revelata est, quas certò constititerit in illâ contineri.

CAPUT III.

DE PRÆCIPUIS CONSECRARIIS PRIMATUS ROMANI PONTIFICIS.

ARTICULUS PRIMUS.

Romanus pontifex, Romana Ecclesia, seces Apostolica, centrum est communionis catholicæ. (Hæc ibi passim promiscuè usurpantur.)

Catholicæ centrum communionis ille intelligitur episcopus, cui communionem d. vinculos oportet esse singulos episcopos, catholicæ ut societatis censeantur et sint reipsâ compotes ; illa autem cum Romano pontifice conjunctio obtinetur et innotescit prohendâ eadem cum ipso fide, iisdem retinendis religiosè sacramentis, tum ipsi adhærendo et obsequendo, ut Apostolorum principis legitimo successori, et universalis Ecclesiæ capiti. Unde usus invaluit ut episcopus nemo consecraretur nisi Romanum ad pontificem miserit confessionem fidei, ab eoque litteras acceperit quæ institutionem canonicam seu tituli collationem comprehendant. Neque episcopus solos, sed universos etiam qui velint catholicæ adunari Ecclesiæ, necesse est, sedi Apostolicæ obsequentes se

addictosque præstare. Ex primatu summi pontificis spontè sequitur communionis illius necessitas. Namque suapte constitutione, cum Ecclesiæ sit grex præpositis sibi conjunctus pastoribus, ex eo maximè pendet unitas catholica, quæ fidei communionem obstringatur Romano pontifici, qui principatum inter pastores tenet, Deoque instituite, universo gregi pascendo et regendo præpositus est. Totum id confirmatur ac declaratum est constanti traditione.

Ita de Romanâ Ecclesiâ S. Irenæus, lib. 3 adversus hæreses, c. 5 : « Ad hanc Ecclesiam propter potiorem principalitatem necesse est convenire omnem Ecclesiam, hoc est, eos qui sunt undique fideles, in quâ semper ab his qui sunt undique conservata est ea quæ est ab Apostolis traditio. » S. Cyprianus, epist. 45, ad Cornelium : « Placuit, ut per omnes omninò istic positis episcopos, litteræ fierent, ut te universi collegæ nostri et communicationem tuam, id est, catholicæ Ecclesiæ unitatem, pariter et charitatem probarent firmiter ac tenerent. » Communicare cum Romano pontifice, et communicare cum Ecclesiâ catholicâ, idem esse sancto Cypriano videbatur. S. Ambrosius Oratione seu libro de excessu fratris sui Satyri, n. 47 : « Advocavit, inquit, ad se episcopum, nec ullam veram putavit nisi veræ fidei gratiam, percontatus, quæ ex eo est, utrumnam epistolis catholicis, hoc est, cum Romanâ Ecclesiâ conveniret? » Illic in modum tam solidè quàm eleganter S. Hieronymus in Epist. ad Damasum : (Ego enim nullum primum nisi Christum sequens, hoc est, Christo præ omnibus addictus) beatitudinis tuæ, id est, cathedræ Petri, communionem consocior : super illam petram ædificatam Ecclesiam scio. Quicumque extra hanc domum agnum comederit, profanus est ; si quis in arcè Noe non fuerit, peribit regnante diluvio. » Alterâ ad eundem epistolâ, sciscitatur de unâ vel triplici dicendâ in Deo hypostasi : « In tres partes scissa Ecclesia ad se rapere mæfestinat, inquit, monachorum circa manentium antiqua in me surgit auctoritas ; ego interim clamito : Si quis cathedræ Petri jungitur, meus est. » Nihil apertius ad inexcandam communionis cum sede Apostolicæ securitatem ac necessitatem. S. Optatus Milevitanus, refellendis Donatistis, revocat in mentes, cathedram episcopalem in quâ sedit omnium Apostolorum caput, Petrus : « In quâ unâ cathedrâ unitas ab omnibus servaretur. »

Deinde commemoratâ successorum Petri continuâ serie, sic pergit : « Damasus (successit) « Siricius, hodie qui noster est socius, cum « quo nobiscum totus orbis commercio forma- « tarum, in unâ communionis societate con- « cordat. » In cathedrâ et successione Petri, fundamentum catholicæ communionis repositum docet S. Optatus. Culpâ vacare Cæcilianum, vel hoc inprimis posse convinci arbitratur S. Augustinus, quòd Romanæ frueretur Ecclesiæ communiōne : « Qui posset, inquit, « non curare conspirantem multitudinem inimicorum, cum se videret Romanæ Ecclesiæ, « in quâ semper apostolicæ cathedræ viguit « principatus, et cæteris terris unde Evangelium ad ipsam Africanam venit, per communionis litteras esse conjunctum. » Aliis quæ conspiranter suppetunt prætermisissis, afferre juvat egregium testimonium concilli Constantinop. quartii ann. 869 : « Sequentes in omnibus, inquit synodi illius generalis Patres, act. 1, Apostolicam sedem, et observantes « omnia ejus constituta, speramus ut in unâ « omnium communionem quam sedes Apostolica « prædicat, esse mereamur, in quâ est integra « et vera christianæ Religionis soliditas ; promittentes etiam, sequestratos à communionem « Ecclesiæ catholicæ, id est, non consentientes « sedi Apostolicæ, eorum nonnulla inter sacra « non recitanda esse mysteria. » Sententiâ œcumenicæ illius concilii, eodem recidit, exulare ab universalis Ecclesiæ societate, et orbis sedis Apostolicæ communiōne.

Quanti faciendâ sit inveniendâ cum Romanâ sede communiō, demonstratur insignibus ex Hist. ecclesiast. monumentis : inter cætera paulisper hic attendatur ad factum Acacii, quem ut obstinatum Petri Moggi Eutychanistæ fautorem, et Zenonis auctorem Zenonitici, anathemate perculerant Romani pontifices. Illic occasione, à consortio Romanæ sedis segregatæ fuerant multæ Orientales Ecclesiæ : quam disjunctionem pati cum dùm non possent, pristinam ut in societatem restituerentur, enixè se rogabant in Epist. ad Symmachum : « Hæc diximus, sanctissimum ausi supplicare, « non pro perditione unius ovis, sed pro amicâ « nobis salute non Orientalis tantùm, sed omnium « nium propè plagarum habitabilis mundi relictarum « emptarum pretioso sanguine Dei, sicut docuit « beatus gloriosorum episcoporum princeps, « cujus cathedrâ beatitudinis tuæ commisit « Christus optimus pastor, quem imitatus « festinus ad adiuvandum nos. » Disruptâ ut re-

sarciretur unitas, instaurandæ quæ prius in illis regionibus viguerat communiōni cum Romano pontifice incubuerunt pro viribus imperatores Justinianus, Justinus, tum et patriarchæ Constantinop. Joannes et Epiphanius, in Epist. ad Hormisdam. Noverant quæ malorum ingluviæ Ecclesiis maneat à sede Petri divulsas, quod certioris atque frequentiori, ut adnotat Bellarminus, experientiâ compertum est : « Videmus, etiam inquit, omnes illas Ecclesias, quæ ab isto capite (Romano pontifice) se dividerunt, tanquam ramos præcisos à radice, continuo aruisse : certè Ecclesiæ Asiaticæ et Africanæ, quæ quondam ita florabant, ut numerosissima concilia celebrarent, et semper haberent multos homines vel doctrinâ vel sanctitate, vel utroque Dei munere clarissimos, ab eo tempore quo à Romanâ Ecclesiâ schisma fecerunt, nulla concilia celebrant, nullos habuerunt homines famâ sanctitatis aut doctrinæ, toti orbis notos, et nunc in summâ igooratione versantur. » Ut observat Joannes Gerbasius, de Causis majoribus art. 4, ipsi hæretici Apostolicæ sedis communionem quandoque ambiverunt, satis fore sibi credentes ad vitandas impietati suæ debitas pœnas, si cathedræ Petri adherere viderentur. Ita Montanistæ qui ex Phrygiâ et Asiâ erant, pacis communionisque litteras à Zephyrino erogitarunt, Tertulliano teste lib. adversus Praxeam cap. 1 ; ita Eutyches Apostolicam sedem appellasse vulgò jactatur, ubi à Flaviano dejectus est. Addere possumus constare nimum ac in propatulo esse, quot errorum exitiosis et collidentibus se fluctibus jactati sint, qui Lutherum et Calvinum sectati, Romanam Ecclesiam deseruerunt, eandem si potuissent, excindere conati.

Superest, ut admirationis et gratitudinis sensu affecti et meritò incitati exclamemus cum illustriss. Bossueti : « Sainte Église ! Romaine, mère des Églises et mère de tous les fidèles, Église choisie de Dieu pour unir ses enfants dans la même foi et dans la même charité, nous tiendrons toujours à ton unité par le fond de nos entrailles. Si je t'oublie, Église Romaine, puisse-je m'oublier moi-même ! que ma langue se sèche et demeure immobile dans ma bouche, si tu n'es toujours la mère et le Dieu de mon cœur, si je ne te tiens pas au commencement de tous mes cantiques de louange et de joie. Adhæreat lingua meâ faucibus meis, » Oratione de Unitate Ecclesiæ, habitâ in Comitibus Cleri Gallic. ann. 1681. Ad elevandam

Romanæ sedis auctoritatem solent objici facta S. Cypriani, qui S. Stephano in causâ rebaptizantium palam restitit; tum etiam Euphemii, Macedonii, tum et Meletii Antiochei, quos nemo dixerit à catholicæ extorres Ecclesiæ communionem, quamvis Apostolicæ sedis communionem caruerint. Hæc facta discussimus ubi de Unitate Ecclesiæ, nec amplius nobis discutienda. Aliud occurrit gravissimum argumentum ex eo desumptum, quòd ea quam vindicavimus ecclesiasticæ centri communionis natura, summæque dignitas, stare posse non videtur, nisi Romano pontifici infallibilitas tribuatur, quam ipsi adscribendam non ducit Gallicana Ecclesiæ. Opportunè magis hæc de operosâ questione disseretur in sectione secundâ de Romano pontifice.

ARTICULUS II.

CONCLUSIO. — *Ratione primatus potest summus pontifex decreta condere quæ ad omnes pertineant Ecclesias.*

Quæ in Ecclesiâ feruntur leges, decreta, vel in iis quæ ad fidem, vel in iis versantur quæ ad disciplinam pertineant.

1° Posse pro jure primatus Romanum pontificem condere in controversiis fidei decreta quæ ad omnes pertineant Ecclesias, id expressè continetur Cleri gallicani Declaratione anni 1682: *In fidei quoque questionibus, præcipuis summi pontificis esse partes, quosque decreta ad omnes et singulas Ecclesias pertinere.* Hæc sepositâ auctoritate consideret ipse translatus ad Petri successores, jure divino, primatus. Ut enim officio tenetur, ita et potestate donatus est Romanus pontifex, providendâ, ne insidiante, aut palam erumpente vesânâ innovandi libidine, deteratur fidei depositum, omnique venio doctrinæ hædes circumferantur; quod ut præstare valeat, necesse est, ut dogmaticis, christianumque per orbem divulgandis decretis, gliscenti larvam detrahat errori, formam sanorum proferat verborum, et apostolicas hostes doctrinæ spiritualibus pœnis coerceat: quo munere pro variis emergentium hæresium motibus, et Ecclesiæ necessitatibus defunctos esse Romanos pontifices, obviis, si opus esset, confirmaretur hist. eccles. monumentis: v. g., notum est quid in causâ Nestorianæ hæresis à Cælestino, quid in causâ Eutychianismi à Leone traditum, definitumque fuerit; neminem laiet quid ad comprimendos Pelagianos errores decernendam curaverint Innocentius I, Zozimus, etc. Hinc Gelasius in Epist. ad

Honorium Dalmatiæ episcopum: « An fortè inquit, nescitis hanc hæresim (Pelagianam) ab Apostolicâ dudum sede per beate memorie Innocentium, ac deinde Zozimum, Bonifacium, Cælestinum, Sixtum, Leonem, continuè et incessabilibus sententiis fuisse prostratam? »

2° Eodem jure primatus, potest Romanus pontifex, disciplinæ sancire leges quæ servatis servandis, vim obligandi tum in interno, tum in exteriori foro sibi vindicent. Petro ejusque successoribus, generatim mandata est cura gregis Domini: *Pasce agnos meos, pasce oves meas*: ea igitur tradita potestas quæ sit regendæ societati christianæ accommodata, vetando quæ ordinem perturbare, jubendo quæ ipsam fovere ac tueri queant. Talem potestatem, condendis imparem esse legibus quis cogitaverit? Rem ut funditus aggrediamur, quid requiritur ad legis constitutionem atque sanctionem? *Oportet ut ab eo qui perfectæ, ut aiunt, communitatis curam gerit, imponatur præceptum ex se stabile, ad publicam ordinatam utilitatem*, propositisque munitum pœnis. Quin perfectæ communitatis curam gerat summus pontifex dubitari nequit, cum primatum jurisdictionis universâ possit exprimere in Ecclesiâ: perfecta enim vocatur ea communitas, in quam sum ad scopum confluent sufficientia præsidia: inde evidenter concluditur posse Romanum pontificem vera populo christiano præcepta imponere: quominus verò stabilia sint nihil prohibet, cum stabilitatem hanc postulare ipsa quandoque poseat sapientis ac salutiferæ ratio gubernationis, licet, mutatis rerum adjunctis, immutari, aut etiam abrogari queant quæ suis congruenter temporibus fuerant constituta. De potestate spirituales decernendi pœnas, vel hoc solo constaret pronuntiato: *Quodcumque ligaveris super terram, erit ligatum et in cælis.* Legislatoris egisse partes Romanum pontificem, vel à prioribus Ecclesiæ seculis, demonstrat vel simplex relatio exortæ de celebrandi die paschalis controversiæ; cujus dirimendæ gratiâ, excommunicationis minas, Asiaticis Victor intentavit Ecclesiis: conciliandis animis quantumvis strenuam S. Irenæus et alii impenderint operam, nullam tamen moverunt de ipsâ met sancienti leges auctoritate quâ utebatur sedes Apostolica. Verùm illius auctoritatis tot in variis juris canonici collectionibus obversantur monumenta, ut ambigendi nullus omnino sit locus.

Objectos fortassè, leges inter à Romanis editas pontificibus, multas esse quæ in Gallis, aliisque regionibus, nunquam observatæ sunt, multas etiã quæ penitus exoleverunt. — Resp. : Ipsorum etiã conciliorum generalium, non ubique aut perpetuò vigere omnia disciplinæ decreta : sapienter enim quantumvis sint condita, multa sunt quæ quarundam regionum moribus, consuetudinibus approbatis, ac publici conditioni regiminis, minus congruere videantur; sunt et alia quorum si urgeretur executio, plus detrimenti quàm boni ex animumorum procrearetur affectu, atque avellendis zizanias eradicaretur et triticum.

ARTICULUS III.

Potest Romanus pontifex, ratione primatûs dispensare, ubi legitimæ locus est dispensationi à legibus generalis ipsius synodi.

Postulat ipsa regiminis ecclesiastici natura, et humanæ vitæ conditio, ut aliquando quibusdam in casibus, remittatur legis vinculum, tametsi ab œcumenicâ constitutæ synodò : at quotiescumque dispensatione indigebunt homines nonnulli privati, neque ad hanc impetrandam coegetur generale concilium, neque totum disseminata per orbem audeunda erit Ecclesia : ejusnam ergo erit eximere, quando opus est, à lege aliquâ œcumenicâ etiam concilii, si tum dispensandi potestate careat ipse summus pontifex, ad quem maximè pertinet generalis cura disciplinæ ? Hanc auctoritatem diximus summo pontifici competere ratione primatûs : hæc enim, cum sit Ecclesiæ necessaria, manat à jure divino; eodem quidem jure concilio ipsi generali subditum esse putat Gallicana Ecclesia, verùm hæc subjectio pontificis non obstat dispensationibus. « Absit, » inquit doctiss. Bossuetus : has enim nemo catholicus, nemo veri regiminis sciens, aut rerum ecclesiasticarum gnarus abstulerit : « has toto animo complectitur, ea quam pontificis potestati maxime adversari putant, » Basileensis synodus, sic enim loquitur : *Per concilium autem statuta in nullo derogant eorum potestati, quin pro tempore, loco, causisque et personis, utilitate vel necessitate suadente, moderari, dispensareque possit, atque uti summi principis episcopis (æquo moderamine), quæ ab eo asferri nequit.* « Defens. Declarat. Cleri Gallic. parte 3, lib. 11, cap. 16. Fatente igitur ac prohente ipsâ Basileensi synodò, à summo pontifice asferri nequit potestas dispen-

sandi à decretis disciplinæ concilii ipsius generalis : hæc potestas cum instituto divinitus primatûs indivisibè conjuncta est. Ad jus ergo divinum pertinet : neque tamen ullam in concilio generale auctoritatem tùm exerit summus pontifex, cum dispensat à concilii generalis legibus : illius enim potestas ordinatione divinâ, ut deinceps ostendetur, generali concilio subicitur : nihilque eo remittente Romanus ipse pontifex voluntate dispensandi proficeret.

2° Diximus posse illum ab ipsis synodi generalis legibus dispensare, ubi legitimæ locus est dispensationi; publico enim bono promovendo, non impediendo, destinata est dispensandi potestas. Hinc præclarum illud S. Coelestini pronuntiatum : *Domineatur nobis regular, nos regulis dominemur.* Epist. I ad Illyricos. Hinc notum illud S. Bernardi placitum : « Ubi « necessitas urget, excusabilis dispensatio est ; « ubi utilitas provocat, laudabilis dispensatio « est : utilitas dico, communis, non propria, « nam cum nihil horum est, non plane fidelis « dispensatio, sed crudelis dissipatio est. » De Consid. lib. 5, cap. 4.

Nota tùm haberi rationem communis utilitatis, cum dispensatur erga privatos etiam homines, sive ad depellendum quo laborant grave incommodum, sive ad avertendum quod intentatur illis periculum : namque, ut anadvertit Bossuetus : « Non desunt quæ indulgere privatis publica etiam utilitas postulat, « ne pereant, ne abundantiori tristitiâ absorbeantur, ne Ecclesiâ infirmis materna viscera « claudere videatur, excidatque ab ecclesiastico « regimine apostolicum illud : *Infrassum aeternæ in fide assumite.* » Addit Bossuetus : « illud « prætermittere non possumus, aliud esse quod « Ecclesia jubeat, aliud quod indulgeat, aliud « quod toleret. Id jubet, ut quàm maximè ob- « servantur canones ; id indulget ut causis « necessariis interdum relaxentur ; id tolerat « quod sine gravi perturbatione punire non « potest. » Defens. Declarat. Cleri Gallic. part. 3, lib. 11, c. 16.

ARTICULUS IV.

Ratione primatis potest summus pontifex synodos generales convocare, eisdemque præesse aut per seipsum, sive per legatos.

Probatur 1° : In omni benè institutâ et moderatâ societate, generalia convocare comitia pertinet, naturâ ipsâ docente, ad eum qui honore et jurisdictione ceteris antecellit : jure

ergo primatûs, quo sedet ad universalis gubernacula Ecclesiæ summus pontifex, generales convocare synodos potest, eisdemque præsidere.

Probatûr 2°: Naturali isti, et subnixo ratione placito, consonat perpetua traditio et praxis: sic concilio Nicæno generali I præfuit Silvester per legatos, Osius scilicet episcopum Cordubensem, Vitum et Vincentium presbyteros. Vi convocationis, solius Orientis fuit concilium Constantinop. generale secundum, quæ tamen œcumenica evasit, accedente Romani pontificis approbatione, et Occidentalis Ecclesiæ consensu. Concilio Ephesino præfuerunt nomine S. Cœlestini, S. Cyrillus Alexandrinus, Arcadius et Proiectus episcopi, et Philippus Presbyter: Chalcedonensi generali quarto præfuit S. Leo per suos legatos, Paschasium et Lucentium episcopos, et Bonifacium presbyterum: Constantinopolitano II, generali quinto, præfuit Menæ successor Eutychius, consentiente summo pontifice Vigilio, ut constat ex Vigilii ad Eutychium epistolâ: Constantinop. III, œcumenico sexto, Agathonis nomine præfuerunt Theodorus Georgiusque presbyteri, Joannesque diaconus. Consulantur de aliis quæ patent collectiones conciliorum.

ARTICULUS V.

De causis majoribus ad sedem Apostolicam ratione primatûs referendis.

Ad sedem Apostolicam quasdam causas jure primatûs esse referendas, indubitatum est, atque omni ævo constituit. Attamen tum de notione quæ sit apta designandis omnibus majoribus causis, tum de ipsarum numero, non consentiunt theologi et canonistæ. *Causarum majorum* nomen primus adhibuit Innocentius I, anno circiter 404; in Epist. ad Victricium Rothomagensem episc. ita loquitur: « Si autem majores causæ in medium fuerint devolutæ, ad sedem Apostolicam (sicut synodus statuit) post episcopale iudicium referantur. » De causis majoribus hæc nobis adnotanda generaliter videntur.

I. Ecclesiasticis in monumentis, causis accensentur majoribus negotia, quæ sive ob rei præstantiam, sive ob difficultatem iudicandi, Romanam ad sedem delerri oporteat. Ita appellatus mox Innocentius I, in Epist. ad Felicem Nucernianum episcopum: « Mirari non possumus dilectionem tuam sequi instituta majorum, omnique quæ possunt aliorum

et recipere dubitationem, ad nos quæsi ad caput atque ad apicem episcopatus referre, ut consulta videlicet sedes Apostolica ex ipsis rebus dubiis certum aliquid faciendum pronuntiet. » Zozimus, in Epist. ad episcopos Galliæ, emergentia in Galliis negotia jubet ad episcopi Arelatensis notitiam referri, nisi, inquit, magnitudo causæ etiam nostrum requirat examen. Leo Magnus epist. 84, quæ est ad Anastasium Thessalonicensem, cap. 11: « Si autem quod cum fratribus tractandum, definiendum ve credideris, diversa eorum fuerit à tuâ voluntate sententia, ad nos omnia sub gestorum testificationem referantur. » Hilarius Papa epist. 8, quæ est ad plures Galliæ metropolitanos: « In dirimendis sanè gravioribus causis, inquit, et quæ illic non potuerint terminari, Apostolicæ sedis sententia consulatur. » Vigilius in epist. septimâ, quæ est ad Auxanium Arelatensem: « Si quæ verò ait, certamina aut de Religione fidei (quod Deus auferat), aut de quolibet negotio, quod tibi pro sui magnitudine terminari non possit, evenerint, totius veritatis indagine diligentia ratione discussâ, relationis ad nos seriem destinantes, Apostolicæ sedi terminanda servate. » Gregorius Magnus epist. 54, lib. 5, Galliarum episcopos sic alloquitur: « Si quam verò contentionem (quod longè faciat divina potentia) de fidei causâ evenire contigerit, aut negotium emerit, cujus vehemens sit fortasse dubietas, et pro sui magnitudine iudicio sedis Apostolicæ indigeat, examinâtâ diligentius veritate, relatione suâ ad nostram studeat perducere notionem. » Alia legere est testimonia apud Joannem Gerbais tract. de Causis majoribus.

II. Nihil prohibet quominus causarum majorum nomine donandas censeamus, non modò fidel causas, depositiones episcoporum, et quæstiones ambiguarum disciplinæ, ut Innocentius I veteresque alii pontifices docuerunt, sed etiam episcoporum translationes, controversias quæ ex episcoporum electionibus oriuntur, et coadjutorum institutiones, ut placuit recentioribus. Omnibus in Ecclesiis non eadem est causas omnes majores dijudicandi ac finiendi ratio: eadem est una fides, non eadem vivendi forma in iis quæ jure divino sancita non sunt: variam, eamque contrariam non rarò secutæ sunt disciplinam numerosæ et insignes Ecclesiæ. Lege Concordatorum, quæ viget in Galliis, determinata est ratio agitando et componendo causas quæ ad episcoporum

translationes, electiones, et coadjutorum institutiones pertinent. Partim à rege Christianissimo, partim à Romano pontifice pendent episcoporum translationes: ad regem spectat transponendi designatio episcopi, ad pontificem, institutio, ut prioris solutio vinculi. Abrogatæ sunt in Galliis electiones episcoporum: nominantur à rege, instituuntur à Romano pontifice; de coadjutorum designationibus tacent quidem concordata, regi tamen illæ vindicantur; nec argui potest cum Rebullo, tum non vacare episcopatum, quo non vacante, regia submoveatur nominatio: quando enim cum securitate futuræ successionis datur coadjutor, tum licet reipsa non vacet episcopatus, ut vacaturus consideratur, atque ut vacaturo providetur episcopus. De episcoporum judiciis ac depositionibus latè mox disseretur, ubi de appellationibus. Quod verò spectat ad controversias de fide, vel disciplinâ generali, in questionibus ejusmodi dijudicandis, principatum tenere summum pontificem ut caput Ecclesiæ jam demonstratum est; at easdem quoque controversias ad episcoporum judicium pertinere, tot comprobatur, quot habitæ sunt œcumenicæ et particulares synodi, in quibus sedent et pronuntiant tanquam veri iudices: hanc autem auctoritatem, ut successores Apostolorum, immediatè ab ipso Christo Domino esse mutatos, haud multò post ostenditur: id apertè colligitur ex principiis jam constitutis ubi de iudice controversiarum, de infallibilitate Ecclesiæ, etc. Idque ut planum fieret, satis esset in medium proferre tum hæc placita Christi Apostolos, et in illis eorumdem hæredes episcopos alloquentis: *Sicut misit me Pater, et ego mitto vos.* Joan 20: *Euntes ergo docete omnes gentes;* tum et acta synodi Hierosolymis celebratæ ab Apostolis, quæ cæteris exemplo fuit. Hinc mirari subit cum Joanne Gerbais, quosdam eam in mentem venisse, ut fidei causas, eo uno nomine quòd *maiores sunt*, ad Apostolicam sedem unicè attinere prodiderint: cæteros autem episcopos in illis decidendis nihil posse, nisi forsân imperio et nutu Romani pontificis.

Objicies 1°: Talibus de causis ferre iudicium si valeant, et quidem jure divino, episcopi, quid igitur hisdem in dijudicandis privilegiū Romano supererit pontifici? — Resp. omnium episcoporum ita esse fidei curare integritatem, ut in eo tamen munere Apostolicæ sedis auctoritas longè præfulgeat; tametsi enim Christus Evangelii doctrinam fideique mysteria omni-

bus Apostolis commiserit, attamen singulariter Petro dixit: *Super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam;* singulariter ei dixit: *Pascere oves meas:* itaque fidei causæ ad Petri successores spectant, non modò quia communes sunt (quo quidem nomine universi Ecclesiæ episcopi satagere illarum possunt ac debent), sed et quia fides ipsa singulari ac præcipuo titulo in Petro stabilita est. Unde S. Augustinus lib. 1, ad Bonifacium, cap. 1, sic eum de Pelagianis affatus est: *Cùm verò non desinant ad Domini gregis causas, atque ad diripiendas tanto pretio redemptas oves aditus undecumque rimari, curaque sit omnibus nobis qui fungimur episcopatus officio, quamvis in eo ipse præcæneas celsiori fastigio spectatæ pastoralis, facio quod possum pro mei partikulâ muneris,* etc. Alterum quoque discrimen observandum est episcopos inter et summum pontificem, nempe quòd cogere illi ad iudiciorum suorum executionem non possint, proprias extra dioceses; at eà quâ pollet toto in orbe christiano auctoritate summus pontifex, jubere potest, ut decreta quòcumque opus fuerit, perferantur, promulgentur, eisdemque debitum exhibeatur obsequium.

III. Explicanda est elausula quæ generalis synodi Basiliensis sessione 31 inseritur, et quæ nonnullis videatur auctoritati episcoporum esse detractum in causis majoribus: expositis illa synodus incommodis ac detrimentis quæ ex frequentioribus, frivolisque ad Romanam sedem appellationibus effluerint, pravam ut hanc consuetudinem aboleat, et statuit et decernit, quòd in partibus ultra quatuor distans à romanâ curiâ distantibus, omnes quæcumque causæ, *exceptis majoribus in jure expressè enumeratis*, et electionum ecclesiarum cathedralium et monasteriorum, quas immediatè subjectio ad sedem Apostolicam devolvit, apud illos iudices in partibus, qui de jure aut consuetudine præscriptâ vel privilegio cognitionem habent, terminentur et finiuntur.

Hoc in decreto id unum voluerunt Patres Basilienses, ut præfatam emendarent consuetudinem, quâ nempe leviora minimaque negotia remotissimis etiam à partibus trahebantur Romam, oppressis inde pauperibus, confuso iudiciorum ordine à synodo Nicænâ præscripto, atque contemptâ et afflictâ episcoporum ordinariorumque jurisdictione. Neque habuerunt in animo quidquam de causis majoribus statuere, cùm de illis tum nihil ambigretur,

memorata itaque clausulam istam, *exceptis majoribus (causis) in jure expressè enumeratis*, idèd inseruerunt, ut legem decreto quod edebant constitutam, indicaretur ad id causarum genus non pertinere. Concinuit illud decretum prudenti æquè ac forti S. Bernardi admonitioni, de futilibus appellationibus Eugenium III sic interpellantis: « Quousque murmur uni-
« versæ terræ aut dissimulas aut non advertis?
« quousque non evigilat consideratio tua ad
« tantam appellationum confusionem atque
« abusionem? Præter jus et fas, præter mo-
« rem et ordinem fiunt; non locus, non mo-
« dus, non tempus, non causa discernitur et
« persona. » At jus nullum novum invecum
aut stabilitum fuit majoribus de causis, per
synodum Basileensem, neque per concordata:
deinde quis credat hanc synodum, cui nihil fuit
antiquius quàm legitimam judiciorum formam
reducere, episcoporumque præsertim jura
sarta tecta que præstare, ademptam voluisse
episcopis majorum causarum omnem noti-
tiam, dum leviorum etiam judicia ipsis re-
stituit?

Objicies 2°: In synodo Basileensi et in
Pragmaticâ Sanctione, causæ majores eadem
in classe reponuntur cum electionibus Eccle-
siarum cathedralium et monasteriorum, *quas
causas*, ut ibid. habetur, *immediata subjectio ad
sedem Apostolicam devolvit*. Inde concludunt
adversarii, extra cognitionem tum episcopo-
rum, tum synoderum provincialium, omninò
positas esse causas omnes quæ majores nuncun-
pantur. — Resp.: In Concordatis ressecta sunt,
quæ in concilio Basileensi, et in Pragmaticâ
Sanctione habentur de causis electionum Ec-
clesiarum cathedralium et monasteriorum: ve-
rùm hæc omissâ responsione, dicimus hæc verba
decreti Basileensis, *quas causas immediata sub-
jectio ad sedem Apostolicam devolvit*, pertinere
ad causas quarundam Ecclesiarum cathedra-
lium et monasteriorum; quæ causæ in clau-
sulâ proximè designantur, non verò ad cau-
sas majores quæ in priori clausulæ parte effe-
runtur.

Ex simplici lectione decreti Basileensis,
colligitur excipi in eo causas majores ab illâ
lege, quæ cæteras causas finire jubet in parti-
bus, hoc est, in regionibus in quibus sunt
exortæ: an verò inde consequitur majorum
omnium causarum cognitionem primam, solius
esse summi pontificis? certè, ut disserit Joan-
nes Gerbais, quicumque decreti verba sic de-
torquent, eundem admittunt paralogismum,

ac si quis ex eo quòd I graviores causæ in curiis
præsidialibus non sic finiantur apud Gallos,
quin ad supremas curias vocari possint, con-
cludere inde tentaret, præsidiales curias ejus-
modi causarum cognitionem primam non posse
suscipere.

ARTICULUS VI.

De appellationibus.

Appellatio definiri potest provocatio, seu
recursus ad superiorem judicem propter gra-
vamen illatum vel inferendum. Hæc sunt quæ
statuuntur appellationem inter et meram re-
visionem discrimina: 1° *in appellatione*, ut ex
ipsâ definitione patet, causa traditur ad tri-
bunal cui alterum subjeccat in eo etiam cau-
sarum genere, quod dijudicandum suscepit;
at *revisione* non arguitur, supremâ potestate
decernendi illos caruisse iudices, de quorum
sententiâ intentatur querela. 2° *In appellatione*,
integram ad se causam evocat superior qui
Invocatur iudex, ut eam discutiat et auctori-
tate suâ dirimat, sive per semetipsum, sive
per legatos, sive in loco ubi sedem suam ha-
beat, sive in partibus appellantium: hæc enim
varietas ad naturam appellationis non pertinet,
et receptas ad consuetudines revocatur: *in re-
visione* autem definitivum iudicium relinquitur
priori jurisdictioni, eâ tamen ratione ut prio-
ribus iudicibus alios adjungere valeat iudex ad
quem provocatum est. 3° *In appellatione*, ea
vis est *regulariter* ut priori interim sententiæ
supersedendum sit, quod aliter obtinet in
revisione; nam confugium ad aliud tribunal,
ad eam impetrandam, non impedit quominus
interim executioni mandetur illud de quo con-
queritur accusatus iudicium. Diximus inesse
regulariter appellationi vim suspensivam ante-
rioris iudicii: quibusdam enim in casibus ap-
pellatio sententiam non suspendit: de illis vide
Cabassutum, Juris canonici theoriæ et praxis
lib. 4, cap. 12. De judiciali appellatione lo-
quimur, et quæ fit inchoatâ jam causâ: etenim
alia est quæ *extrajudicialis* dicitur, et quæ ad
normam appellationis propriè dictæ non exi-
gitur.

Haud mirum est Calvinum, Romano ut
pontifici primatum jurisdictionis adimeret,
nervos intendisse ut illi abrogaret jus de ap-
pellationibus judicandi: « Multi, inquit ille
« hæresiarcha, Romanum pontificem appellâ-
« runt: ipse quoque causarum cognitionem ad
« se trahere conatus est, sed sæpè fuit de-
« cisus, quoties suos fines excessit » Lib. 4,

Iest. cap. 7. Sanè dolendum, quòd inter illos qui institutum divinitùs illum primatum spontè agnoverunt, occurrerint nonnulli qui supremo pontifici ; otestatem admittendæ appellationis nihilominùs abjudicaverunt, quos inter eminent illustriss. de Marca : ei si credatur, origo prima juris summi pontificis quoad judicia canonica episcoporum, Sardicensi debetur synodo, nec tamen jus illi concessum est proferendi de appellationibus iudicii : « Fateor equidem, » ait. « hactenus universis persuasum fuisse, » « repertam esse in synodo Sardicensi legem » « de appellationibus adversùs episcoporum iudicia, easque à summo pontifice iudicandas » « esse ex præscripto hujus concilii ; verùm ut » « ab eà persuasione recedam facit quod à me » « observatum est, nempe jus tantum concessi revisionem à synodo Sardicensi introductum esse et in gratiam sedis Apostolicæ, » « et in quoddam velut detrimentum auctoritatis imperatoris ; hæc interpretatio mea » « est. » De Concordiâ sacerdotii et imperii, l. 7, cap. 3, n. 6. Audax certè parùmque consulta, licet ab erudito et catholico auctore profecta interpretatio ! Quin etiam in retractatione causarum episcopaliùm, plus tribuit auctoritatis imperatori quàm Romano pontifici vicario Christi, et Ecclesiæ universalis capiti : « Magnum, inquit, discrimen intercedit inter » « jus quod imperatoribus competeat, et illud » « quod Romano pontifici tribuitur : imperatores enim, cùm retractari negotia præcipiebant, majus concilium congregabant, ad quod » « evocabant episcopos ex diversis provinciis, » « prout eis libuerat ; at canones Sardicenses » « modum adhibent auctoritati episcopi Romani, cui nihil aliud licere volunt, quàm ut » « novos iudices donet ex vicinâ provinciâ, qui » « unâ cum prioribus iudicibus intersint renovati concilii et iudicii. » Ibid. num. 16. Haud prætereundum est auctorem mox citatum confiteri, ad sedem Apostolicam antiquioribus etiam Ecclesiæ secularis relatis fuisse causas majores ; at eas contendit tunc « restrictas ad duo capita, ad dubia videlicet fidei et » « disciplinæ, tumque depositiones episcoporum » « inter causas majores non fuisse relatas tempore concilii Nicæni, neque deinceps per » « multum ævi. » Ibid. cap. 15, num. 8.

Nep abs re videtur eò loci referre quid de illustris, de Marca pronuntiet ipse Bossuetus dissertatione Defensionis Cleri Gallicani præcipiâ, cui Quelen fecit : *Gallia orthodoxa* ; indicatio ejusdem auctoris quodam testimonio, sic

prosequitur : « Neque tamen hujus viri virtus » « commovetur, cujus apud nos clarissimum » « ingenium, sed in theologia non satis exercitatum ; ad hæc versatile ac lubricum, et nimiam facilitate per varias ambiguas sententias de re ecclesiasticâ ludere solitum habetur. » D. de la Chambre dissertationem edidit, in quâ concessum quidem esse Romano pontifici à concilio Sardicensi in causis episcoporum personalibus, affirmat jus non revisionis duntaxat, sed etiam appellationis excipiendæ et iudicandæ ; sed vetustioris juris illius institutionem non agnoscit. Unum superest observandum, nempe non hic moveri questionem de appellationibus presbyterorum et minorum clericorum ad Romanum pontificem, sed de appellationibus episcoporum, non eò quòd requiratur auctoritas major ad causas presbyterorum, quàm episcoporum dijudicandas, sed quia canonibus, ad præcavendam appellationum multitudinem astringendamque disciplinam, ita sancitum est : sic, licet declaraverit concilium Sardicense episcopos ad Romanum appellare pontificem, idem tamen voluit causas presbyterorum et minorum clericorum apud vicinos terminari episcopos, ita ut illis à suo episcopo ad alios episcopos ejusdem provinciæ appellare liceat, ut habet can. 17. Duo jam præstare aggredimur : ostendemus, vi ipsâ primatus, seu divini institutione, Romano pontifici competere jus appellationes in causis episcopaliibus discutiendi et iudicandi ; deinde celeberrima defendemus facta, quæ ad appellationes episcopales pertineant.

CONCLUSIO. — *Vi primatus, ac proinde jure divino, appellationes episcopales admittere et dijudicare potest summus pontifex.*

Probatur 1° : Id postulat æquitas naturalis, idque usu comprobatum est fori, tum ecclesiastici, tum civilis, ut ab inferiorum iudicum sententiis, quæ grave aliquod damnum intulisse videantur, possit superiorem ad iudicem appellari : cùm igitur primatu honoris et jurisdictionis, episcopos omnibus divisim sumptis, conciliis etiam provincialibus ac nationalibus, auctoritate antecellat summus pontifex, inde conficitur posse depositos ab ipsis provincialibus aut nationalibus conciliis episcopos Romanam ad sedem appellare, ejusque auctoritate priorem infringi aut confirmari sententiam. Præterea, cùm sollicitudinem omnium Ecclesiarum gerat, et gerere debeat Romanus pontifex invigilare, et quoad fieri potest providere

tēnetur, non solum ne quid detrimenti capiat depositum fidei, aut ne generalis corrumpatur disciplina, verum etiam ne in causis particulatibus violentur moderandis apti iudicii canones; si quid ergo gravaminis priorum iudicum sententiis irrogatum sit, patere necesse est aditum superius ad tribunal quo illata resarciri injuria, mulctari auctores damni, pristinumque in statum possint insontes vindicari. Ergo ad tribunal summi pontificis, cui nulla præstat nisi universalis Ecclesiæ synodus, possunt se sistere, ut iniquè prolatum disturbetur iudicium. Neque reponatur ad id efficiendum sufficere jus præcipiendæ *revisionis*; nam qui opinionem illam consecantur, illi hanc ipsam non profitentur à divino instituto derivari; ac reverà, si proprio divinitusque collato jure possit summus pontifex delatas ad se causas episcopales discutere, decernere utrum malè iudicatum sit, et consequenter *revisionem præcipere*, cur easdem non poterit auctoritate suâ dirimere? Deinde appellationis incitamentum nonnunquam oritur ex depravato priorum iudicum per invidiam aut odium affectu, ut contigisse certum est in condatis contra SS. Athanasium, Chrysostomum aliosque iudiciis: quid tunc proderit, causam *revisioni* obnoxiam prioribus iudiciis retractandam committere, ut postulat *revisionis ipsa ratio*? Cumulabunt, si contumaces sint, injurias et scandala, nedumque releventur, opprimuntur magis, et afflicti jacebunt, qui perflugium quæsierant. Si futurum dicatur, ut summus pontifex prioribus iudiciis novos adjungat, qui cohibeant iniquitatem et propulsent; tum si tot adjungantur ut numero et auctoritate prævalant, jam summus pontifex, cujus legatione tunc fungerentur, causæ ventilatæ iudex reipsâ et propriè agnoscitur: si verò nequeat tot delegare, ut appellatibus possint efficaciter optulari, quid proficiet, superante priorum iudicum iniquitate, quia numero vincent?

Probatur 2°: Ex naturâ laudatâ mox primatûs, necessariò colligitur Ecclesiæ regimen esse divino instituto verè monarchicum, licet, ut postea ostendetur, aristocratâ sit temperatum: hinc meritò reprobata est Antoni de Dominis commentatio, qui regimen illud simpliciter et absolutè aristocraticum esse voluerit, quo in genere et gubernandi formâ, omnes quibus recendi munus incumbit, sunt auctoritate et jurisdictione pares; eundemque nevotorem sacre Facultati Parisiensi suum imponentem figmentum sic ea repellebat in suâ contra

quatuor auctoris illius de republicâ christianâ libros censurâ: *Mera est contra Facultatem Parisiensem impostura*. At dictu alsonum est, eum qui monarchico in regimine principatum tenet, ac potestatis plenitudinem præcellit, non cò usque valere, ut subditis suis iniquè laborantibus iudicum sententiâ optulari queat, mittendo in irritum dissentaneo legibus iudicio. Supremæ potestatis genuina est appendix ista quæ se ipsam abdicare non possit: hinc in causis civilibus celebri consultatione D. d'Héricourt fundamentale hoc urget principium: « Le souverain nè peut même renoncer à l'exercice du droit de casser et d'annuler ce qui a été fait par les magistrats, au pré-judice des lois auxquelles ils sont obligés de se conformer, et de protéger les membres de l'état contre les entreprises de ces magistrats, sans renoncer à la souveraineté même. » OEuvres posthumes d'Héricourt, tom. 1, p. 545 et 546. Vide et quam subjungit decerptam ex Salgado in epilogo præomiali adnotationem. Haud quidem cogitatione nostrâ excidit, regimen Ecclesiæ differre à regimine simpliciter monarchico, de quo loquitur d'Héricourt: at ecclesiastico regimini licet admisceatur aristocratia, hæc non invertit, non labefacit rationem ac fundamentum divinitus constitutum, quo innititur illud quod obtinet Romano pontifex, jus de appellationibus episcoporum auctoritate suâ decernendi: ea enim ratio non impedit quominus provincialibus nationalibusque synodis divino jure habeatur ille superior, earumque sententias confirmare possit aut rescindere. Ut quibusdam occurratur difficultatum nubeculis, revocandum est in memoriam, id quod jam observavimus, aliud esse jus ipsum appellationes admittendi et dijudicandi, aliud esse juris illius exercendi quæ sit ratio et modus; in Galliâ ex Concordato Bononiensi non valet appellatio, omisso medio tribunali; id etiam vetat jus Cæsareum L. *præcipimus*, cod. de Appellat. Item quando ex partibus Gallicænis, appellatio interjicitur ad Papam, committit Papa iudicium in ipsis partibus, ne cogantur Franci extra regnum causas suas prosequi; ita statuitur Concordato Leonis X et Francisci I, tit. de Causis; verum juris appellationum Romano tribuendi pontifici originem ac substantiam non attingit gallicana hæc jurisprudentia.

Probatur 3°: Potest summus pontifex leges discipline condere, quæ servandis servatis, vim obligandi universâ obtineant in Ecclesiâ;

vi primatus auctoritate præditus est agnos et oves pascendi, eaque pastoralis auctoritas et vigilantia ipsos complectitur episcopos, vel in nationalibus congregatos conciliis: hæc apertè constant ex multis quas asserimus propositionibus; eò pariter spectant sensa ista quibus redi Apostolicæ majestatem et potestatem egregiè commendat doctiss. Bossuetius. « Ille « subit admirari Romanam potestatem uniendæ « Ecclesie natam, unde perducamur ad æternam « charitatem, quâ in Deo unum sumus. « Petrus ergo et Petri successor, ne inter se « dissentiant Ecclesie, communis traditionis « interpret, ne incertis motibus fluitent, communium « canonum executor, sede Apostolicâ « auctore vel probante, confectos custodit et « vindicat. » Deinde exposito quantâ auctoritate causam fidei adversus Imperatores ac regie urbis antistites veneranda illa sedes propugnaverit, sic proseguitur Bossuetius: « Nec minùs invicti fuerunt Romani pontifices, « cùm canones ab Ecclesiis, sede Apostolicâ « sive auctore, sive probante susceptos vindicarent: his Constantinopolitanos præsules « alta spirantes, et principum gratiâ ferocientes, et à Nestorianis, Acacianisque usque « temporibus, Ecclesie graves, tanquàm in « schisma erupturos, animo providerent, quâ « gravitate poterant, coercerant.... Itaque eorum « tanta vis fuit, ut Agapetus Papa exul et « supplicem Constantinopolitanum episcopum ad « pristinam Trapesuntinam sedem contra canones « dimissam amandaret; ab hinc quoque « deiceret, nisi rectam profiteretur fidem, ejus « sociis certis conditionibus veniam indulgeret. » Corollarium Defensionis Cleri Gallicani, cap. 10, edit. 1745. Quâ autem ratione id consequens, ut Romanus pontifex potestate legislativâ, vi primatus, universo donatus in orbe christiano, eâque auctoritate, ut vel patriarchas in ordinem cogere, et à sedibus deicere valeat, episcopales non possit appellationes jure divino admittere et judicare?

Probatur 4°: Quis verè catholicus dubitaverit, quia majoribus de causis summus pontifex, interjectâ præsertim appellatione, ipsius vi primatus judicare possit? Episcopi autem depositio majores inter causas numeranda est; ergo, etc. Totum hoc argumenti genus vehementer premit Nicolaus I, veneratione omni dignus ille pontifex, in definiendâ causâ Rothadi Messionensis episcopi, qui malignis artibus Hincmari Rhemensis archiepiscopi unâ in

synodo fuerat communionem privatus, in alterâ depositus, et Romanam ad sedem instanter appellaverat: « Ecce, inquit in Epistola ad Gallias « episcopos, sedem Petri caput appellatam, cui « de singulis provinciis Domini referre sacerdotis « debet: » sic deinde præsules perstringit qui Rothadam damnaverint, ac dejecerint: « E contra vos adeò hanc (sedem Apostolicam) « despicitis, ut ad eam nihil de majoribus Ecclesie « negotiis referre curetis, ac episcopum, « inconsultâ et contemptâ illâ, deponere præsumatis, et præcipuè sedem Apostolicam appellantem. Sed dicitis judicium episcoporum « non esse majora negotia, nec difficiliore « causarum exitus: at nos horum meritò « judicium, majora negotia dicimus, et difficiliore « causarum exitus judicamus, qui quantò « gradus sunt præcipui, et in Ecclesia Christi « sublimiores, tantò cùm de eorum casu vel « statu agitur, majora negotia, et difficiliore « res causarum exitus agitari vel haberi creduntur. » Feliciter composita est causa Rothadi, qui Româ in Gallias reversus, sedi suæ auctoritate apostolicâ restitutus est; dejectis autem episcopis jus appellationis ad Romanam sedem non detrectabant qui illum depoſuerant, ut demonstrari potest ex ipsâ Hincmari ad Nicolaum epistolâ; sed, ut scitè observat Natalis Alexander, idcirco Rothadi consenserunt depositioni, « quia ipsis persuaserat Hincmarus Rothadam judices elegisse, et ab eisdem « iudicibus deinde Romam appellasse, quod « Africanis canonibus in Ecclesia Gallicanâ receptis et longo usu consecratis repugnabat. » Majores inter causas collocandam esse privationem episcopatus, testatus est datâ occasione Clerus Gallicanus, tum etiam quantùm cathedra Petri in causis episcopalibus deferret honoris et obsequii. In exemplum asserre juvat, quod gestum est in causâ Renati de Rieux Leonensis (de Léon) episcopi: læsæ majestatis regie accusatus, sede suâ privatus fuerat à quatuor episcopis, quos anno 1652 delegaverat Urbanus VIII, quorum à sententiâ appellavit: de formâ quidem judicii conqueruntur apud Innocentium X, Urbani successorem, Gallicani episcopi, postulantes, vocatus ut in crimen episcopus judicaret à comprovincialibus episcopis, adjunctis si opus fuerit nonnullis vicinâ ex provincia, ut duodecim habeantur iudices; at de Romani pontificis, episcopalibus in causis auctoritate quid sentiant, patet istis inter cætera testimoniis: « Beatissime Pater, inquit in Epist. ad Innocentium X, juris et inno-

centiæ præsidium, à sancti Petri sede frater noster reverendissimus Leonensis in appellationis causâ diu præstolatus, nunc tandem ejus prosequendâ moras et impedimenta, maloliente Christianissimo rege, ad summum Ecclesiæ tribunal iterum recurrit, vestraque sanctitatis pedibus non jam solus, sed Cleri Gallicani comitantibus votis advolvitur, ut servato juris ordine, quod fas et ratio postulat, iterum delegati judices, nocens sit, an insons, auctoritate vestrâ decernant. » Quibusdam interpositis, sic prosequuntur : « Sistet ergo se, beatissime Pater, imò verò pro illo nos sistimus tuæ sanctitati, ut honoretur beati Petri Apostolorum principis memoria, Ecclesiæque Romanæ cui præsedat, privilegium, ac vestri nominis auctoritas, sitque salva et integra sanctis canonibus ac decretis Spiritu Dei conditis ac totius mundi reverentiâ consecratis sua ratio, quæ majora negotia ac difficiliore causarum exitus sanctæ sedis judicio usquequaque servari voluerunt. »

Probatur 5° : Qui potestatem appellationes episcoporum confirmandi aut infirmandi, et de illis statuendi, noluerunt pontifici Romano ut necessariam primatûs appendicem attribuere, aut primam juris illius institutionem referunt Sardicensem ad synodum, aut jus illud penitus negaverunt, ac vel ipsâ in synodo Sardicensi, de solo *revisionis* jure sancitum esse arbitrati sunt : certis utrumque argumentis refelli potest. Falsum est quidem ad Sardicensem synodum caruisse pontificem Romanum jure de appellationibus episcopalibus decernendi ; si enim jus appellationum episcopaliûm ad sedem Apostolicam fuisset à synodo Sardicensi institutum, quâ ratione Julius Romanus pontifex, pluribus annis ante præfatam concilium, ita scribere potuisset ad Eusebianos : « Oportuit secundum canonem, et non isto modo iudicium fieri ; oportuit scribere omnibus nobis, et ut ita ab omnibus, quod justum esset, decerneretur ; episcopi enim erant, et non vulgares Ecclesiæ, qui ista patiebantur, sed quas ipsi Apostoli suâmet operâ ad fidem instruxerunt ; cur igitur et in primis de Alexandrinâ civitate, nihil nobis scribere voluistis ? An ignari estis hanc consuetudinem esse, ut primum nobis scribatur, ut hinc quod justum est definiiri possit ? Quapropter si istic hujusmodi suspicio in episcopum concepta fuerat, id hæc ad nostram Ecclesiam referre oportuit. » Ajud S. Athanasium apologiâ 2. Sic ergo

appellaverit propriè S. Athanasius, sive non, ex eâ tamen epistolâ manifestè colligitur tantam esse Apostolicæ sedi potestatem episcopales causas auctoritate suâ dirimendi, easque ad eam referri solitum esse, ut supremo definiturum iudicio. Eandem consuetudinem confirmat Bonifacius I in literis ad vicariûm suum Rufum et cunctos Orientalis Illyrici episcopos : « Sed quia res postulat, inquit epistolâ decimâ, approbandum documentis est, maximas Orientalium Ecclesias magnis negotiis in quibus opus esset disceptatione majori, sedem semper consultuisse Romanam, et quoties usus exegit, ejus auxilium postulasse. » Tum id magnis curat adstruendum exemplis, ac præsertim mox relato S. Athanasii, De S. Athanasio hæc refert Socrates, lib. 2 Hist. cap. 11 : « Eusebius verò cum quæcumque voluerat pericesset, legationem misit ad Julianum Romanæ urbis episcopum, rogans ut causæ Athanasii iudex ipse esse vellet, et cognitionem negotii ad se traheret. » Adducit etiam epistolam ejusdem pontificis ad Alexandrinos pro S. Athanasio, de quo id testatur : « Quid de tanto viro pro dignitate dici possit, qui tot malis periculisque superatis, nunc tandem vobis restituitur, non solum nostro iudicio, sed etiam universæ synodi sententiâ innocens declaratus? » Lib. 2 Hist. cap. 23. Eodem de negotio id asseverat Sozomenus, Hist. ecclesiasticæ lib. 3, cap. 8 : « Athanasius Alexandriâ profugus, Romam venit ; eodem quoque tempore Paulus quoque Constanti-nopoleos episcopus, et Marcellus Ancyræ eò accessit, et Asclepas Gazæ, qui cum adversaretur Arianis, à quibusdam contrariæ factionis hominibus accusatus quòd altare subvertisset, depositus fuerat ; in ejus autem locum subrogatus Quintianus Gazæorum Ecclesiam rexit ; Lucius præterea Adrianopoleos episcopus ob aliud crimen Ecclesiâ suâ spoliatus, Romæ degebat ; episcopus igitur Romanus, cum singulorum causas cognovisset, omnesque in Nicænâ fidei doctrinam consentientes reperisset, tanquam idem cum ipso sentientes, in communionem recepit ; et quoniam propter sedis dignitatem, omnium cura ad ipsum spectabat, suam cuique Ecclesiam restituit ; scripsit etiam Orientalibus episcopis, reprehendens eos quòd in supra dictorum causis non rectè judicassent. » Quid disertius et propositæ controversiæ magis accommodatum ? Vexatos iniquè episcopos restituit S. pontifex, et iudicium à quibus fuerant condeu-

uati, coarguit ac dissolvit sententias, idque propter suæ dignitatem sedis, et quòd ad eam cura omnium pertineret, in iis etiam Ecclesiis quæ non vi patriarchatus, sed collati divinitus primatus, ejus auctoritati subjacebant.

Appellationes episcopales judicandi potestate prædictam fuisse ante synodum Sardicensem Romanum pontificem, insigni argumento est causa Cœciliani Carthaginensis episcopi, de quo ita S. Augustinus Epist. veter. edil. 462 : « Non mediocris utique auctoritatis habebat (Carthago) episcopum, qui posset non curare « conspirantem multitudinem inimicorum, cum « se videret et Romanæ Ecclesiæ, in quâ semper « per Apostolicæ cathedræ viguit principatus, « et cæteris terris unde Evangelium ad ipsam « Africanam venit, per communicatorias litteras « esse conjunctionem, ubi paratus esset causam « dicere, si adversarii ejus ab eo illas Ecclesias « alienare conarentur. » Memorari potest antiquulus etiam factum quod nostro non minus conducit proposito; Asianis episcopis Romanæ, in celeberrimo paschalis negotio, consuetudini refragantibus, aut infixit, aut saltem comminatus est anathema Victor summus pontifex, quos ne ab Ecclesiæ communionem removeret, rogavit S. Irenæus, potestatem hanc eos excommunicandi minimè inficiatus; excommunicationis quoque minas intentavit S. Stephanus S. Cypriano, ejusque in defendendâ baptismi ab hæreticis administrati iteratione collegis. At quomodò d. judicandi appellationibus episcoporum in causis personalibus, impar fuerit pontificia illa auctoritas, quæ Africanis, quæ Orientalibus tot Ecclesiis, gravissimam omnium poenam irrogare poterit? Quod verò spectat eos qui ne quidem concedunt, adscriptum fuisse Romano pontifici à Sardicensi concilio jus de appellationibus episcoporum statuendi, imputationem hanc aptius refellemus ubi speciatim tractabimus quæ ad hanc synodum pertinent.

Solvantur objecta.

Objicies 1° : Concilio Nicæno primo generali ignotum fuit, aut minimè probatum jus appellationum quod summo pontifici attribuitur; en hujus synodi quintus canon : « De his qui « communionem privantur, seu ex clero, seu ex laico « ordine, ab episcopis per unamquamque provinciam, sententia regularis obtineat, ut ille « qui abjiciuntur, ab aliis non recipiantur. « Requiritur autem ne pusillanimitate, aut « contentione, aut alio quolibet episcopi vitio

« videantur à congregatione seclusi; ut hoc « ergo decentius inquiratur, annis singulis « placuit per unamquamque provinciam bis in « anno concilia celebrari, ut communiter omnibus simul episcopis congregatis provincia, « discutiantur hujusmodi quæstiones, et sic « qui suo peccaverunt evidenter episcopo, « excommunicati rationabiliter ab omnibus « æstimentur, usquequò vel in communi, vel « episcopo placeat humaniorem pro talibus « ferre sententiam. » — « Canon ille, inquit « D. de Marca, confirmat auctoritatem unius- « ejusque provincie in judicandis definitivo « decreto causis ecclesiasticis quæ ad clericos « aut laicos spectant; et per consequentiam « idem statuitur quoad correctionem et depositionem episcoporum, tametsi casus ille disertis verbis non extet in canone; sanè « dubitari non potest quin hic canonis sensus « sit et ea mens, ut in generali hæc lege comprehendantur judicia adversus episcopos, « cum eorum mentionem aliis nusquam fæciat « synodus Nicæna. »

Resp. : Allato in canone de clericorum inferiorum et laicorum, non de episcoporum causis agitur; prohibet ne clericus aut laicus à suo episcopo communionem privatus, recipiatur ab aliis : ne tamen ad ferendam excommunicationis sententiam, irà vel alio vitio episcopus fortè incitatus fuerit, jubet Nicæna synodus concilium provinciale bis celebrari per singulos annos, ibique judicia episcoporum singulorum ad veritatem revocari. Hanc esse objecti canonis sensum certò suadet, his verbis : *Requiratur autem ne (clericus aut laicus) pusillanimitate, aut contentione, aut alio quolibet episcopi vitio videatur à congregatione seclusus.* Idem demonstratur istis vocibus : *Et qui suo peccaverunt evidenter episcopo, excommunicati rationabiliter ab omnibus æstimentur.* Examen præcipitur lati in inferiores ab unoquoque episcopo iudicii, non ergo sententiæ quæ condemnatus fuerit aliquis episcopus, cum ab uno episcopo, tametsi metropolitano, episcopus non possit excommunicari.

Quod verò D. de Marca obtendit, præfate in canone idem statui de episcopo, quod de inferioribus clericis, quoad correctionem et depositionem, quamvis casus ille disertis verbis hæc in illo extet decreto, eamque esse Nicænae synodi mentem, cum aliis nullam injecerit mentionem de episcoporum condemnatione, infirmum est prorsus ac imbelles istud ratioelium; nam præter quàm quòd adnotatis mox

verbis aperte refellitur, nunquid necesse fuit idem statui de episcopis quod de clericis inferioribus, ipsisque laicis, ne expressè quidem de dignitate episcopali mentione? nedum verò supremam in episcopalibus causis jurisdictionem provinciali synodo tribuerit Nicæna synodus, eas iterum examini subijci permisit eadem synodus. Id testatur Julius summus pontifex in Epist. ad Orientales: « Quocirca, inquit, episcopi in magnâ synodo Nicæne congregati non sine Dei consilio permiserunt, prioris synodi acta, in aliâ synodo examinari. . . . Quòd si istius modi consuetudo olim fuit, ejusque memoria renovata est, et scripto tradita in magnâ synodo, » etc. Nec profectò canonem suum infringere voluit illa synodus examinandâ Meletii causâ, in concilio episcoporum depositi.

Profundum susceperat Julius, potuisse retractari prolatam contra S. Athanasium ab Eusebianis sententiam: quod ut evincat, alludit ad canonem quintum Nicæne synodi, colligendo ex datâ ipsi alicò quem suus condemnaverit episcopus, licentiâ provincielem ad synodum appellandi, posse condemnatum à provinciali synodo episcopum, superius ad concilium provocare; quâ facultate si defraudaretur, longè deterior esset episcopi judicialibus in causis quàm laici conditio; primo enim in judicio damnatus, statim absque perfligio iniquitati occumberet; forsitan etiam alludit Julius ad causam Meletii Nicæno in concilio, ut diximus, agitatum.

Inst. 1°: Quæ fuerit mens concilii Nicæni primi generalis declarant concilium secundum œcumenicum, Africana synodus, et Innocentius I. summus pontifex; tutior nulla exoptari potest interpretatio. In tertio canone Constantinopolitani primi, generalis secundi concilii hæc leguntur: « Non invitati episcopi ultra diocesim accedere non debent super ordinandis aliquibus vel disponendis quibuscumque ecclesiasticis causis, servatâ regulâ quæ supra scripta est de unaquòque diocesi. Manifestum namque est quòd per singulas quascumque provincias, provincialis synodus administrare et gubernare omnia debet secundum ea quæ sunt in Nicæni definitione. » Gradus jurisdictionis luculentius explicantur in canone sexto ejusdem concilii, qui extat in collectione Græcâ, licet desideretur in Dionysianâ. « Jubet sancta synodus primùm quidem apud provincie episcopos accusationem persequi, et apud eos probare crimina episcopi qui accusatur; quòd si evenerit ut

provinciales episcopi crimina quæ episcopo intentata sunt, corrigere non possint, tum ipsos accedere ad majorem synodum dioceseos illius episcoporum pro hæc causâ convocatorum. »

Ad intelligentiam illorum canonum animadvertendum est *diocesis* nomine in iisdem significari tractum quemdam et diversarum provincialium collectionem, quæ præfecto prætorio aut ejus vicario parebat in causis civilibus, exarcho autem in causis ecclesiasticis; itaque cum imperium Orientis divisum esset illâ tempestate in quinque dioceses, Ægyptiacam videlicet, Orientalem, Thraciam, Ponticam et Asianam, concilium dioceses ecclesiasticas ordinavit ad exemplum dispositionis civilis dioceseon, ita ut prima criminum episcoporum cognitio pertineret ad synodum provincie; si verò de injusto judicio querela moveretur, deferri illa debebat ad synodum diocesanam, quam exarchus convocabat absque speciali permissu imperatoris.

Reverâ in quinto canone mentio diserta non habetur judiciorum quæ in episcopum severint: habetur æquivalenter; canon quippe ille concilii Constantinopolitani aperte testatur administrationem et gubernationem Ecclesiarum, canone Nicæno 5 mandatam esse unicuique provincie; administrationis autem vocabulo Patres Constantinopolitani comprehendunt judicia adversus episcopos, æquè ac alia politicæ et regiminis ecclesiasticæ capita; tum in sexto canone distinctè assignantur duo in accusationibus episcoporum jurisdictionis gradus, et quæ servanda esset in iisdem judicandis regula; damnatis in provinciali synodo episcopis, permittitur duntaxat accedere ad majorem synodum dioceseos episcoporum pro hæc causâ convocatorum. Si quis autem, inquit patres Constantinop., spreis his quæ, ut prius declaratum est, statuta sunt, ausus fuerit vel imperatoris aures obtundere, vel secularium magistratum tribunalia, vel synodum œcumenicam perturbare, contemptis omnibus dioceseos episcopis, hic omnino ad accusationem non est admittendus. »

Diocesanæ seu patriarchali synodo ultimum in causis episcopalibus adjudicatur judicium; ulteriori recursu interdicitur accusato episcopo; ergo et ad solem Apostolicam appellationem, cujus quidem subsidii procul dubio, in assignandis causarum episcopalium iudiciis, mentionem synodus injicere debuisset; alium tamen apud eam talibus in causis, de Romani

pontificis auctoritate silentium; imò statuit non esse audiendum episcopum qui damnatus à diocesanâ (qualem exposuimus) synodo, aliud ad tribunal provocare audeat.

Resp. 1°: Contradictione implicatur ea obiectio quam tantoperè attollunt D. de Marca et D. de la Chambre; adhibent secundum canonem concilii Constantinop. ad probandum supremâ, in causis episcoporum, auctoritate valere synodum provincialem; adjungunt autem in sul patrocinium, sextum quem huic concilio tribuant canonem, in quo permittitur provocatio ad majorem seu patriarchalem synodum.

2° Fatemur interpretante concilio generali Constantinop., declaratum esse à Nicenâ synodo, omnia singularum provinciarum gravis momenti negotia posse ac debere in provinciali synodo agi et expediri; quibus negotiis et administratione comprehendî potest ipsa episcoporum accessio et condemnatio; sed non inde sequitur ultimum de causis episcoporum adjudicatum fuisse judicium concilio provinciali; imò contrarium, ut diximus, evincitur ex canone sexto quem Constantinop. synodo attribuit adversariis. 3° In secundo canone concilii Constantinop. singulis patriarchis et exarchis limites præscribuntur jurisdictionis; de Romano autem pontifice, aut de ultimò casarum episcopaliâ cognitione, ac de exaggeratâ synodorum provincialium auctoritate, ne levissimum quidem est verbum; en ille canon:

« Episcopi qui super diocesim sunt, non accedant neque confundant et permisceant Ecclesias secundum reg^{is} constitutas. Alexandria quidem episcopus ea quæ sunt in Ægypto tantum gubernet; Orientis autem episcopi solius Orientis curam gerant, servatis honoribus Ecclesiæ Antiochenæ, quæ in regulis Nicenæ synodi et continentur, sed Asiæ diocesis episcopi ea quæ sunt in Asiâ, et ad Asiâ tantum diocesim pertinent, gubernent; Ponti autem episcopi Ponticæ tantum diocesis habeant curam; Thraciæ verò ipsius tantum Thraciæ; non invitati episcopi, » etc. 4° In sexto canone non agitur propriè de appellationibus episcoporum, sed de conflâtâ in episcopos accusatione; idque perspicuum ex tenore canonis, ibique decernitur, ne à concilio provinciali ad œcumenicum interjiciatur appellatio, sed non prohibet ne ab illâ provocaretur ad synodum diocesanam, seu patriarchalem; imò hanc licentiam expressè impertitur; nec vetuit ne Romanam ad pontificem appellaretur; id quidem genus ap-

pellationis in citato canone non commemorat, quia in iis commemorandis sistendum sibi censuit, quæ ordinantia susceperat in partibus Orientalium, nec ea quæ divinâ institutione sancita erant, qualis est primatus summi pontificis, hujusque dignitatis appendices, attingit, nihilque ex iis molitur detrahere.

5° Ut scitè observat Natalis Alexander, negari potest sextum canonem esse decretum synodi œcumenicæ Constantinopolitanæ primæ, quæ tres duntaxat canones edidit, ut viri eruditè contendunt, freti auctoritate codicis Ecclesiæ Græcæ, qui in concilio Chalcedonensi actione 16, lectus est; item versione Dionysii Exigui, Cresconii Collectione, Ferrandi Breviario, aliisque minime spernendis monumentis.

Quæ ad expositionem canonis quinti Nicenæ synodi obijciuntur ex Africanâ synodo et Innocentio I, ex opportunè magis tractabimus ubi speciatim de celebri contentione Africanos inter et summos pontifices Zozimum, Bonifacium et Celestium, atque de sententiâ Innocentii I agendum nobis erit.

Obijcies 2°: Ex ipsâmet synodo Sardicensi tam religiosè propensâ et affectâ Romanam in sedem, colligitur jus appellandi quod ab eâ tribuitur summo pontifici, non à divinâ institutione esse repetendum, nec ante illam viguisse synodum; cum diversis technis et dolis S. Athanasium aliosque orthodoxos opprimerent Eusebium, seu Ariani, indictum est generale concilium apud Sardicam, quæ urbs est Illyrici, flagitante per litteras Constante Constantini Magni filio, imperatore Occidentis, et ultrò annuente Constantio Orientis imperatore; in tertio hujus concilii canone, hæc de Osio episcopo referuntur: « Si quis autem episcopus in aliquo negotio condemnandus visus fuerit, et existimet se non malam, sed bonam causam habere, ut etiam rursus judicium renovetur; si vestræ dilectioni videtur, Petri Apostoli memoriam honoremus, ut ab iis qui judicaverunt, scribatur Julio Romano episcopo, et per quinque provincias episcopos, si opus sit, judicium renovetur, et cognitores ipse præbeat; si autem probari non potest, causam ejus esse talem, ut eam rursus judicari opus sit, quæ semel sunt judicata, non infirmantur, sed rata sit lata sententiâ. » In quarto canone: « Gaudentius episcopus scripsit: Si videtur necessesse esse adjici huic sententiæ, quam sincerâ dilectione plenam prolatis, ut si quis episcopus fuerit depositus iudicio episco-

« porum qui sunt in vicinâ, et dicat rur-
 « sus sibi definitionis negotium competere;
 « non prius in cathedram alius substituat,
 « quàm Romanus episcopus, causâ cognitâ,
 « sententiam tulerit. » In canone quinto, aliis
 « septimo apud Dionysium et Isidorum : « Osius
 « episcopus dixit : Placuit ut si quis episcopus
 « delatus fuerit, et congregati ejusdem reli-
 « gionis episcopi cum gradu moverint, et ve-
 « luti appellans confugerit ad beatissimum
 « Romanæ Ecclesiæ episcopum, et velit ipsum
 « audire, et justum esse existimaverit ejus rei
 « examinationem renovari, coepiscopis scri-
 « bere dignetur, qui sunt propinqui provinciæ,
 « ut ipsi diligenter et accuratè singula per-
 « scrutentur, et ex veritatis fide de re senten-
 « tiam ferant. Si quis autem postulet sum-
 « negotium rursus audiri, et ad suam suppli-
 « cationem Romanorum episcopum judicare
 « visum fuerit, ut à proprio latere presbyteros
 « mittat, et sit in potestate ipsius quodcumque
 « rectè habere probaverit; et si decreverit
 « oportere eos mitti qui cum episcopis sint
 « judicaturi, habentes auctoritatem ejus à quo
 « missi sunt, et hoc ponendum est. Si autem
 « sufficere putaverit ad rei cognitionem, et
 « episcopi sententiam, faciet quod prudentis-
 « simo ejus concilio rectè habere videbitur.
 « Responderunt episcopi : Quæ dicta sunt,
 « placuerunt. » Integros oportuit canones illos
 « excerpere, quia recensentur inter monumenta
 quæ maximè ad explanandam appellationum
 causam pertineant. At ex illis argumenta pro-
 ceunt quæ Romano pontifici jus illas admit-
 tendi et judicandi abjudicare videantur; de
 jure quod esset à Christo Domino derivatum,
 et usu confirmatum, non ita locutus fuisset
 Osius Cordubensis episcopus : *Si vestræ dile-
 ctioni videtur, Petri Apostoli memoriam honore-
 mus.* Nonne his verbis significatum voluit,
 collegis suis facultatem suppetere juris illius
 comprobandi, vel repudiandi, quod sanè de
 institutione divinâ proponi non potuisset?
 Præterea his vocibus, et toto canonum con-
 textu, indicatur voluisse Patres concilii jura
 summi pontificis augere novâ concessione;
 hinc nominatim ad Juhum præfatam potesta-
 tem deferunt, quasi ante ipsius pontificatum
 Romana sedes illa caruisset.

Resp. : Adnotatu dignum est, ex tribus jam
 relatis canonibus concilii Sardicensis, quia-
 tum tertio esse immediatè subjiciendum; in
 utroque enim idem statuatur, nempe condem-
 natum à synodo provinciali episcopum posse

summum ad pontificem confugere, qui causam
 illius jubeat iterum expendi, eandemque si
 voluerit discutendam judicandamque com-
 mittat vicinæ episcopis provinciæ, adjunctis,
 si placuerit, quibusdam legatis. In quarto
 autem canone decernitur, eidem episcopo
 proscripto in hac alterâ synodo, concedendam
 esse licentiam, iterum Apostolicæ sedis invo-
 care præsidium, cujus ante sententiam nemo
 in locum accusati substituitur.

Nunc ad objectionem diluendam dicendum
 est, à canonibus synodi Sardicensis ortum
 non duxisse jus appellationum quo pollet
 summus pontifex, sicut nec ipsius primatum
 juris illius verum indeficientemque fontem,
 ut ex assertionis nostræ probationibus constat.
 Si quid verò novi in decretis illis consti-
 tuti videatur, id in eo positum est, quòd lege
 positivâ et expressâ definit et evolvat Ro-
 mani pontificis insignem illam prærogativam,
 quæ, licet cum ipsi mandatâ divinitus Ecclesiæ
 universalis gubernatione ætatisimè colareat,
 deductâ duntaxat ex illo primatu consequentiâ
 et consuetudinis traditione innoterat; tum
 etiam distinctè prædictis in canonibus decer-
 nitur, id quod expedire non ita erat perspi-
 cum, videlicet posse non à provinciali duntaxat
 synodo, sed à majori ad quam fuisset
 provocatum, appellationem adhiberi.

Neque, ut observat cardinalis Perronius,
 insuetum est conciliis, ut cùm de aliquo dis-
 ciplinæ capite jam Ecclesiæ probato legem
 aliquam proponendam curant, suffragia ex-
 poseant, quasi jus aliquod novum esset con-
 stituendum; in hunc eloquendi modum citari
 potest canon imprimis 16 synodi ipsius Sardi-
 censis, quo id quod jam fuerat canone quinto
 concilii Nicæni ordinatum, prohibetur ne, sive
diaconus, sive presbyter, sive quis clericorum, à
 suo excommunicatus episcopo, communionem
 impetret ab altero. *Hoc quoque omnibus placeat,*
 inquit Patres Sardicenses, ut sive *diaconus,*
 sive *presbyter,* etc.

Etsi nominatim in vindicando sedi Aposto-
 licæ appellationum jure, adscribant illud Julio
 summo pontifici, quid inde inferatur contra
 divinam ipsius originem? Ideò nominatur quia
 tum Ecclesiæ regerat et administrabat; nec
 minùs accuratè dictum est à Patribus synodi
 Sardicensis : *Petri Apostoli memoriam honore-
 mus,* quasi dicerent : Splendidum exhibeamus
 reverentiæ nostræ et obsequii testimonium
 erga successorem Petri, vicarium Christi et
 universæ caput visibile Ecclesiæ.

Inst. : Necdum summo pontifici divinitus collatum esse jus appellationum agnoverint Patres Sardicenses, ne quidem jus illud ipsi concedere voluerunt; jus tantum revisionis ad honorandam sedem Petri largiuntur; namque in appellatione superiorem ad judicem transfertur integra causae cognitio; non remittitur ad priores iudices; ipsius auctoritate excutitur et definitur quaestio; atque donec proferatur decretorium iudicium, priore supersedendum est sententia; at Patres Sardicenses integram causae cognitionem non transferunt ad summum pontificem; eam volunt mandari prioribus iudicibus, quibus ille, si opportunum existimet, novos adjungat; causae tantum retractationem decernit; jubere duntaxat potest ut *renoveatur iudicium*, can. 5; iudicare utrum justum sit *rei examinationem renovari*, can. 5, quae quidem simpliciter ad revisionem spectant.

Resp. : Summo pontifici à Patribus Sardicensibus concilii asseritur ipsamet potestas appellationis episcopales iudicandi; namque agnoscunt in eo potestatem confirmandi prolata in synodo provincia iudicia : « Si autem probaverit, inquit, talem causam esse, ut non refricentur ea quae acta sunt, quae deereverit, confirmata erant, » can. 5; agnoscunt pariter in eo potestatem assignandi vicinis ex provinciis episcopos, et legatos si voluerit mittendi, qui cum illis causam auctoritate sedis Apostolicae perpendant, et quid ipsis aequum esse videatur statuunt : « Placuit autem ut si episcopus accusatus fuerit, et iudicaverint congregati episcopi regionis ipsius, et de gradu suo eum deiecerint; si appellaverit qui dejectus est, et confugerit ad episcopum Romanae Ecclesiae, et voluerit se audiri; si justam putaverit ut renovetur iudicium, vel discussionis examen, scribere his episcopis dignetur, qui in finitima et propinqua provincia sunt, ut ipsi diligenter omnia requirant... et si decreverit mittere eos esse qui praesentes cum episcopis iudicent, habentes ejus auctoritatem à quo destinati sunt, erit in suo arbitrio, » can. 7. Nec solum jus novos dandi iudices attribuitur sedi Apostolicae à patribus Sardicensibus, sed potestas etiam liborum sententiam vel confirmandi vel rescindendi, ex canone 4 supra relato; nec ulla in tribus adductis canonibus occurrit mentio de prioribus iudicibus, et de necessitate remittendi ad illos iterum causae episcopalis examinis ac iudicii; nec ea necessitas colligi potest ex his verbis, ut *renoveatur*

iudicium, ut rei examinatio renovetur. Haec enim verba rite intelliguntur de altero praestando à iudicibus quos designaverit summus pontifex, examine et iudicio.

Objic. 5° : 12, 14 et 15 canones concilii Antiochenis celebrati anno 341, ac proinde ante concilium Sardicense, arrepta occasione ex dedicatione templi à Constantino Magno inchoati et Constantis curis ac magnificentia absoluti, quod *Dominicum aureum* nuncupatum est; interfuit ipse Constantius huic solemnitati cujus causam convenerunt Antiochiam episcopi nonaginta, et synodo coacta ediderunt canones 25 sinceram et accuratam spirantes disciplinam, ideoque in codicem Ecclesiae universalis adscriptos, et à Chalcedonensi laudatos concilio ut regulas sanctorum Patrum; id constat ex actione quarta et undecima et ex canone primo; namque, v. g., actione quarta, « sancta synodus dixit : Sacri Patrum canones legantur, et commentariis inserantur; sumptoque libro Aetius archidiaconus et primicerius magnae Ecclesiae legit. » Tum recitati sunt canon quartus et canon quintus synodi Antiochenis; in synodo Romana sub Leone IV commendati sunt *maximè* tanquam SS. Patrum decreta; neque hic opus est ut recenseamus omnes tum veterum, tum recentiorum canonum collectiones, quibus genuinas inter ecclesiasticae disciplinae regulas comprehenduntur. Eorum auctoritatem adstruendam duximus, ne illis detrahatur propter Eusebianorum in synodo Antiochensi machinationes.

Hujus concilii hic est canon duodecimus : « Si quis à proprio episcopo presbyter aut diaconus, aut à synodo fuerit episcopus forte damnatus, et imperatoris auribus molestus existerit, oportet ad majus episcoporum converti concilium; et quae putaverint habere justa, plurimis episcopis suggerant, et eorum discussiones et iudicia praestolentur; si verò haec parvi pendentes, molesti fuerint imperatori, hos nulli venia dignos esse, nec locum satisfactionis habere, nec spem futurae restitutionis... dijudicamus. » Eo in canone, ab omni spe restitutionis excluditur damnatus tum à synodo provinciae, tum à majori synodo altera episcopus; prohibetur ergo ad sedem Apostolicam recursus.

Canon decimus quartus : « Si quis episcopus de quibusdam criminibus iudicetur, deinde contingat episcopus provinciae de eo dissidere; illis quidem eum de quo fertur sententia,

innocentem pronuntiantibus, his verò reum; pro totâ componendâ controversiâ placuit sanctæ synodo, ut episcopus metropolitanus è vicinâ provinciâ iudices alios convocet, qui controversiam tollant, et quod cum provinciæ episcopis probatum fuerit, confirmet. Hoc est, ultimo iudicio id censeatur comprobatum.

Canon decimus quintus: Si quis episcopus aliquorum criminum accusatus, ab omnibus provinciæ episcopis condemnatus fuerit, et omnes unam consentientem adversus eum sententiam tulerint, is ne ampliùs ab aliis iudicetur; sed provinciæ episcoporum firma maneat sententia. Prohibetur ne consentiente provinciæ episcoporum sententiâ proscriptus episcopus ab aliis iudicetur, ac ne infirmari possit illud episcoporum provinciæ iudicium; ergo tum intercluditur omnis ad Romanum pontificem appellatio.

Resp.: In synodo Antiochenâ, cui interfuerunt non pauci catholici præsules, dominati fuerunt favente inprimis Constantio imperatore, Eusebiani, odio et invidiâ perciti in sanctum Athanasium causam suam ipsius ad Apostolicæ sedis tribunal agentem, cuius in locum Gregorium Cappadocem hominem peregrinum et Arianum Alexandriæ præfece- runt Ecclesiæ; hæc tamen inficiamur inter ecclesiasticæ disciplinæ regulas cooptatos fuisse memoratæ synodi canones; at per objectos ex illis, contendimus non labefactari appellatio- num jus, Petro, ejusque successoribus, ex divinâ institutione attributum. Ideò enim canones illi obijciuntur, ut provinciali synodo suprema in causis episcopalibus iudicandis asseratur potestas; at vel ipso duodecimo canone declaratur posse damnatum à synodo provinciæ episcopum, majus ad concilium causam suam transferre; ibi enim agitur de damnato episcopo, ad alteram confugiente, sed ampliorem synodum, et de sententiâ provin- cialis synodi confirmandâ vel rescindendâ; neque ab illo concilio in vecta est ea disciplina, ut patet ex epistolâ Julii summi pontificis ad ejusdem concilii episcopos.

In decimo quarto canone statuitur, ut dissi- dentibus inter se prioris auctoribus iudicii, vicinæ convocentur provinciæ iudices ad componendam controversiam; cum jure in appella- tionibus episcoporum, attributo sedi Aposto- licæ, rectè consociatur caput illud disciplinæ. In decimo quinto canone decernitur quidem ut condemnatus unanimiter ab omnibus pro-

vinciæ episcopis, non ampliùs ab aliis iudice- tur, sed provinciæ episcoporum firma maneat sententia. Hæc verba: Non ab aliis iudicetur, significant, ut patet, si cum decimo quarto canone decimus quintus iste conferatur, non esse convocandos vicinæ provinciæ episcopos, quando eandem in sententiam priores conspâraverint iudices: idcirco autem additur, firmam tum manere episcoporum provinciæ sen- tentiam, quia tunc, regulariter loquendo, meritò præsumitur veritate et æquitate innixum esse illud iudicium; nec nisi ad protrahendum perperam negotium, debitamque subterfugien- dam potestatem appellatum iri. Verùm si re ipsâ posset probatâ aliquâ ratione in suspicionem erroris vel iniquitatis adduci, lata consentien- tibus licet iudicibus sententia, tum nihil veta- ret quominus ad summum pontificem provo- caretur, ut alios constanter iudices qui labo- rant et perversè proscripto opem ferrent; ne- que concilio Chalcedonensi eo sensu accepti sunt canones Antiochenæ synodi, ut provinciæ synodi iudicio, quantumlibet damnatus, jaceret absque spe restitutionis episcopus, atque rector ipse, caputque Ecclesiæ defraudaretur potes- tate, oppresso, ipsiusque auctoritatem imploranti episcopo, juridicè opitulandi, sive indi- cendâ majori synodo, sive aliâ quam rerum adjunctis opportunam arbitretur, viâ. Itaque si ritè componatur concilii Antiocheni canon decimus quintus cum decimo quarto, intelli- getur voluisse synodum Antiochenam, in decimo quarto dissentientibus inter se iudicibus convocandos esse vicinæ provinciæ episcopos, eò quòd dijudicata nondum fuerit causa; consentientibus autem prioribus iudi- cibus, firmam tunc regulariter, ut diximus, haberi sententiam, sed ab eâ sententiâ superius ad tribunal si nunquam posset appellari, quâ ratione canon iste coherere posset cum canone duodecimo asserente simpliciter, causam dam- nati à provinciæ synodo episcopi, ad majus episcoporum concilium traduci? Non obstite- runt synodi Antiochenæ canones, quæ, ut diximus, habita est anno 341, quominus S. Athanasium, aliosque depositos ab Arianis episcopos restitueret, anno 342, aut potiùs in episcopali dignitate, suffragante Ecclesiâ, confirmaret Julius summus pontifex. Non retardârunt sy- nodum Sardicensis ab asserendo jure appella- tiones episcoporum iudicandi, Apostolicæ sedi inhærente; non prohibuerunt ne ad hanc at- tissimam sedem potuerit teste S. Augustino, epist. 162, provocare Cœcilianus Carthagenæ-

sis episcopus, à multis Donatistarum exagitatus, damnatusque conciliis; non dimoverunt ab appellandâ et invocandâ Romani pontificis, communis Christianorum patris ac defensoris auctoritate SS. Chrysostomum, Flavianum, etc., quorum facta ad propositum nostrum spectantia suo loco tractabimus.

Objicies 4° famosos episcoporum Africanorum cum Romanis pontificibus Zozimo, Bonifacio, Cælestino contentionem, quâ sæpius et proceperat abutuntur hæretici ad impugnandum ipsum summum pontificis universâ in Ecclesiâ primatam: Africani præsules, quos inter eminebat S. Augustinus, cum perspexissent Nicænos inter canones, quorum exemplaria curaverant ab Alexandria et Constantinopoli accersenda, non recenseri canones quorum auctoritate, quasi Nicæne factis synodi, innixus, præstebatur Zozimus, admittendas episcoporum ad sedem Apostolicam appellationes, tum decreverunt ab illis appellationibus esse abstinendum; quibus dacebantur momentis, candidè ac generosè exposuerunt in Epist. ad Cælestinum pontificem, Bonifaci, qui Romanam post Zozimum sedem tenuerat, successorum; illèque eorum epistolæ testimonia quædam licet proluxa operæ pretium est depromere. « Impendio deprecatur, inquit, « ut deinceps ad vestras aures, hinc vegientes « non facilis admittaris, nec à nobis excommunicatos in communionem ultra velitis excipere, quia hoc etiam Nicæno concilio « definitum adverteat venerabilitas tua; nam « etiam de inferioribus clericis vel laicis, videtur « ibi præcaveri, quanto magis hoc de episcopis « voluit observari, ne in sua provinciâ, communionem suspensi, à tuâ sanctitate vel festinatò, vel præproperè, vel indebitè videantur « communionem restituere Presbyterorum quoque « et sequentium clericorum improba refugia, « sicuti te dignum est, repellat sanctitas tua, « quia et nullâ Patrum definitione, hoc Ecclesiæ derogatum est Africanæ, et decreta Nicæna, sive inferioris ordinis clericos, sive ipsos episcopos, metropolitanis suis apertissimè commiserunt; prudentissimè enim justissimèque providerunt, quæcumque negotia « in suis locis ubi orta sunt, finienda; nec « unicuique provinciæ gratiam sancti Spiritus « defuturam, quâ æquitas à Christi sacerdotibus, et prudenter videatur, et constantissimè « teneatur; maxime quia unicuique concessum « est, si iudicio offensus fuerit cognitorum, ad « concilium suæ provinciæ, vel etiam univer-

« sale provocare. » Ad vim eludendam illius testimonii responderi non potest cum crudelissimis cardinalibus Bellarmino, Baronio et Perronio, improbari à Patribus Africanis, non ipsam juris appellationum quasi substantiam, sed nimiam in illis et recediendi facilitatem; et in judicandis festinationem; namque assuerunt appellationes illas concilii Nicæni definitiõibus adversari, per ejus decreta, sive inferioris ordinis clericos, sive ipsos episcopos, metropolitanis suis apertissimè committi, quæcumque negotia in suis locis ubi orta sunt esse finienda; nec unicuique provinciæ gratiam Spiritus sancti defuturam. Tum etiam arguunt ex ipsamet, quæ aliunde accerserentur iudiciorum, in causis personalibus conditione: « Aut quomodò, aiunt, ipsam transmarinum iudicium « ratum erit, ad quod testium necessariorum per- « sonæ, vel propter sædus, vel propter se- « cunctatis infirmitatem, multis aliis intervenientibus impedimentis, adduci non poterunt? » Cum verò intellexerint huic incommodo remedium obtendi posse, mittendis à Romanâ sede legatis qui causas appellationum accuratè, in locis ubi enata fuerint discutiant, remedium illud etiam repudiant, tanquam auctoritate sufficienti destitutum: « Nam, in- « quunt, ut aliqui tanquam à tuæ sanctitatis « latere mittantur, nullâ invenimus Patrum « synodo constitutum. » Tum indicant illud Nicæne synodo, cujus genuina acceperant exemplaria, fuisse incognitum; alteram ejusdem rejiciendi causam antea subministraverant maxime, scilicet quia unicuique concessum est, si iudicio offensus fuerit cognitorum, ad concilium suæ provinciæ, vel etiam universale provocare. Nullam ubi interserit appellationum ad sedem Apostolicam mentionem; totum condemnatis ipsis episcopis per fugium significant in concilio provinciali majore, aut nationali esse repositum. Hinc liberè sic admonent summum pontificem: « Executores etiam clericos vestros, « quibusque petentibus nolite mittere, ne fu- « mosum typhum seculi in Ecclesiam Christi, « quæ lucem simplicitatis, et humilitatis diem, « Deum videre cupientibus præfert, videamur « inducere. »

Enarratæ contentioni exordium quidem attulerat interjecta Romanum ad pontificem appellatio Apollonii presbyteri Siccensis Ecclesiæ et à suo episcopo, cui nomen Urbanus, condemnati; quem relapsam, sui que præpiti confessione convictum, restituere iterum noluerunt episcopi Africani, quæcumque stu-

dio restitutionem exposceret Faustinus sedis Apostolicæ legatus; verùm, ut excitatâ eorum ad Cœlestinum Epistolâ perspectum est, non presbyteris tantùm, sed ipsis episcopis, interponendâ ad sedem Apostolicam appellatione interdictum esse voluerunt.

Resp. : Priusquàm afferatur responsio, quædam sunt elucidanda, scilicet, quare sub nomine Nicænorum canonum miserit ad Africanos Zozimus tria synodi Sardicensis decreta quibus appellationes ad summum pontificem disertè vindicantur; quo pacto contigerit ut Africanam Ecclesiam laterint tunc illi canones; quâ tandem ratione, non ex primatu summi pontificis, at ex auctoritate concilii argumentum duxerint pontifices Romani, ad juris illius de appellationibus statuendi patricinium.

Ad primum : Romanâ in Ecclesiâ inoleverat ea consuetudo, ut Nicænæ synodi appendix et complementum hæberet concilium Sardicense, quia non aliud fidei symbolum, seu aliam à Nicænâ professionem fidei ediderat, quam strenuè propugnavit et confirmavit; convocata est etiam ad retractandam S. Athanasii, Marcellini Ancyrani, Asclepæ Gazensis, et aliorum episcoporum causam, qui ob defensionem divinitatis Christi fuerant ab Arianis exactorali; hinc factum est ut à Zozimo, Bonifacio, Cœlestino, necnon ab Innocentio I Epist. ad Victricium, et Leone I ad imperatorem Theodosium II, canonibus synodi Sardicensis, inscriptum sit nomen concilii Nicæni; Justinianus ipse imperator, qui synodum Sardicensem vocat *œcumenicam*, non nisi quatuor numerabat concilia œcumenica, eò quòd à Nicænâ Sardicensem non distingueret. Præterea quo pacto, fallere si voluisset Zozimus, tacuissent arrecti ad illius obviam vituperationem Pelagiani? quomodò eam instaurare ausi fuissent ejusdem successores, quasi tanto temporis spatio minimè potuissent esse comperta? quâ ratione pontificem illum laudibus extulissent SS. Augustinus et Prosper, sanctum, venerabilem, beatissimumque post mortem ejus appellantes? Accedit quòd nihil causæ occurrat cur Nicænæ synodo Sardicensis canones f. isò attribuerent : nam præter summam auctoritatem quâ ut Nicænum, ita et Sardicense, quemadmodùm statim ostendemus, valèbat concilium, istud specialim debuit acceptum esse Africanæ Ecclesiæ, cujus 56 episcopi, quos inter Gratus, Carthagini metropolitani, in hoc idem confluerant, unus verò Africanus

episcopus, nempe Cœcilianus, Nicæno interfuerat concilio.

Ad secundum : Sicut observat cardinalis Perronius, quando ad Africanos misit canones Sardicensis Zozimus, jam Africanis in provinciis decreta illa non reperiebantur; eos dolosè abstulerant Donatistæ, eorundemque in locum, canones pseudosynodi Sardicensis Ariannæ propè Sardicam celebratæ suffecerant, eò quòd in istis mentio facta esset Donati Donatistarum Carthaginiensium episcopi; idque certis adstruit momentis; testatur enim eviderter, nec semel S. Augustinus, illos quos cerneret disseminatos in Africam canones sub nomine Sardicensium, ipsos esse Ariani concilii decreta, quibus cum Nicænâ synodo proscriberetur S. Athanasius; totâ autem antiquitate declaratur, tum Nicænam fidem, tum S. Athanasii causam in vero Sardicensi concilio, constanter fuisse vindicatam. At quomodò factum est, ut illius synodi canonum elapsa tum fuerit Africanam apud Ecclesiam notitia? namque celeberrimè illi synodo, non solum Africanæ Ecclesiæ archiepiscopus Gratus, sed insuper plures adfuerant gentis illius episcopi, nec dubitandum est quin acta synodali et nominatim canones secum deportaverint. Id quidem admirationi proximum est; verùm præter desumpta mox argumenta, illud accedit quòd, ut observat Bellarminus, « Africani « in Epistolâ ad Cœlestinum, bis repetunt, « in nullâ Patrum definitione, et in nullâ synodo se invenisse illos canones, ex quo apparet eos non habuisse canones Sardicensis concilii, in quibus tres canones (à Zozimo « laudati) disertis verbis numerantur. » Dicendum ergo non multa ex synodo Sardicensi asportata fuisse in Africanam Ecclesiam ejusdem synodi exemplaria, eademque fuisse Donatistarum privatitate, ut adnotavimus, fraudulenter erepta.

Ad tertium : Voluisse Zozimum concilii sive Nicæni, sive Sardicensis auctoritatem adhibere ad juris defensionem quod in appellationibus episcoporum summo competit pontifici, non est quod mirum esse videatur; nonne vel ad asserenda religionis maxima dogmata, in medium adducuntur conciliorum canones, ut retundatur efficacis eorum perviciacia qui Scripturas ipsas adulterinum in sensum detorqueant? deinde, cum probandum esset non licere duntaxat summo pontifici, sed aliquando etiam expedire, de appellationibus episcoporum ferendam sententiam, opportunè adno-

dum proferebantur à Zozimo editi tam probata auctoritate canones, ut concepta quædam avelleretur ex Africanorum mentibus offensio et repugnantia.

Jam probandum est nihil ex illâ Ecclesiæ Africanæ contentione inferri posse, quod adscripto sedi Apostolicæ juri de appellationibus episcoporum decernendi, officere valeat. 1º Quidquid statuerit de jure illo Africana Ecclesia, anteponi debet statutis ejus, tum Romanæ Ecclesiæ, tum concilii Sardicensis auctoritas, cui suffragatur in primis synodus Chalcedonensis œcumenica; multos etsi complectebatur dignos veneratione presules Africana Ecclesia, fatentibus tamen omnibus Catholicis, Romanæ subiacebat sedi, euj ut in controversiâ de baptismo hæreticorum, ita et in contentione de jure appellationum, cedere illam oportuit.

Quod verò attinet Sardiensem ad synodum, auctoritate quoque præponderat synodus Africanis: concilio illi præferunt Juhri Romani pontificis nomine, Osius Cordubensis, Archidamus et Philoxenus presbyteri; ita S. Athanasus apolog. 2; Theodoretus lib. 2 H. st. cap. 15: Adrianus in Epitome canonum. Aderant per se aut per legatos omnes patriarchæ, uno excepto patriarchâ Antiocheno Ariano; id testificantur S. Athanas, Socrates, Sulpitius Severus; coaluit ex Galliæ, Hispaniæ, Mæcedoniæ, Thessaliæ, Achaïæ, Ægypti, Africæ, Palestinæ, omniumque imperii Romani provinciarum episcopis, et quidem plusquam trecentis, qui ex plusquam triginta et quinque provinciis convenerant; pro unâ duntaxat provinciâ habebatur Africa; pro unâ Galliæ, etc.; hinc synodum illam vocat *synodum magnam* S. Athanas apolog. 2; *œcumenicam* Socrates 1. 2, c. 2; Justinianus imperator, Edicto de tribus capitulis. Hinc *Sardicam convenisse ex orbe toto episcopos* testantur Theodoretus, Severus Sulpitius, Vigilius Tapsensis. Frustra opponit D. de Marca convocatione quidem œcumenicam fuisse synodum Sardiensem, non autem celebratione et exitu, quia divortium ante contigerit inter utriusque imperii episcopos quàm concilium foret ex ipsis constitutum; pauci illi episcopi, ut rectè adnotat cardinalis Peronius, qui dissidentes Philippolim secesserunt, vel erant hæretici, vel hæreticorum partibus addicti; at œcumenicitatem concilii ex orbe universo convocati potestne impedire paucorum episcoporum secessio, aut læresi mancipatorum, aut hæreticis apertè faventium? Ex dictis liquet, longè præstare Africanis sy-

donis concilium Sardicense, cujus proinde standum est canonibus de jure appellationum. Jus idem confirmatur auctoritate concilii Chalcedonensis œcumenici, ex 656 episcopis constituti, annis 50 post sextam synodum Carthaginensem nationalem celebrati; in generali illâ synodo vim habuisse appellationes tum ad fidem, tum ad personam episcoporum attinentes, colligitur ex epistolâ imperatoris Valentiniani III, orationibus præfixâ illius exemplaribus concilii tum Græcis tum Latinis; sic alloquebatur Theodosium imperatorem; sui esse officii præfatus conservare intemeratam beati Petri Apostoli dignitatem, subjungit: « Quatenus beatissimus Romanæ civitatis episcopus, cui principatum sacerdotii super omnes antiquitas contulit, locum habeat ac facultatem de fide et sacerdotibus judicandi. » Eò referri possunt quæ testatur de synodo Chalcedonensi imperator Marcianus: « Quæ dum fidem, inquit, diligenter inquiri, auctoritate beatissimi Leonis episcopi æternæ urbis Romæ, et religionis fundamenta constituit, Flaviano et ante actæ vitæ palmam, et mortis tribuit gloriosæ. » Eòdem spectant quæ actione primâ ejusdem concilii ordinata sunt de Theodoro qui sedis Apostolicæ judicium invocaverat: « Gloriosissimi judices, et amplissimus senatus dixerunt: Ingressiatur et reverendissimus episcopus Theodoretus, ut sit particeps synodi, quia et restituit ei episcopatum sanctissimus archiepiscopus Leo, et sacratissimus, et piissimus imperator sanxit eum adesse sanctæ synodo. » Denique ipsa hæc sanctissima synodus, in relatione ad Leonem summum pontificem, ita conquirerit de violatâ ejusdem à Dioscoro sententiâ contra Eutychem, quæ in appellationis causâ versaretur. « Eutychem, inquit, pro impietate damnatum, suæ tyrannidis decretis, innoxium statuit, et dignitatem quæ à vestrà illi ablata fuerat sanctitate, quippe ut ab eo qui hæc gratiâ erat indignus, ille restituit. »

2º Tametsi potestatem appellationes judicandi, Romano pontifici divinitus collatam inficiata videretur Africana Ecclesia, errore facti decepta, dicendum foret, eam jus illud non multò post agnovisse ac veneratam fuisse sublata erroris causâ, nec proinde quidquam probabilis argumenti ad juris illius impugnationem erui posse, ex brevi quæ jactaretur Africanorum repugnantia; quòd quidem jus illud non multò post agnovit ac venerata fuerit, Africanâ Ecclesia, constat ex iis quæ

sub ipso Cœlestini pontificatu contigerunt in causâ Antonii Fussalensis episcopi qui Apostolicam ad sedem appellaverat; ne à synodo Africanâ exauctoratum sedi suae illum Cœlestinus restitueret, sic instanter rogavit S. Augustinus, ut de ipsâ restituendi potestate non ambigeret; cùm præfatus Antonius, cui servato episcopatus honore adempta erat episcopalis sedes, conquereretur et clamaret, ut refert S. Augustinus: *Aut in meâ cathedrâ sedere debui, aut episcopus esse non debui*; ita eum refellit S. doctor: « Existat exemplo, ipsâ sede Apostolicâ judicante, vel aliorum iudicata firmante, « quosdam pro culpis quibusdam, nec episcopi palii spoliatis honore, nec relictos omnimodis impunitos; quæ ut à nostris temporibus remotissima non requiram, recentia memorabo. » Deinde varia subjicit exempla S. Augustinus: cujus eadem ad Cœlestinum epistolâ innotescit, primatum Numidiæ acquiesse episcopi Fussalensis appellatiôni, atque ejusdem gratiâ scripsisse Romanum ad pontificem; viguisse in Africanâ Ecclesiâ jus appellationum sub pontificatu Leonis I, qui post Sixtum III Cœlestino successerat, ostendit illius ad episcopos Africanos per Mauritaniam Cæsariensem constitutos epistola, quæ est 87: « Causam quoque Lupicini episcopi, inquit, illic jubemus audiri, cui multam et sæpius postulanti, communionem « hberatione reddidimus, quoniam ad nostrum « iudicium provocasset (1). » Fac, Romano episcopo abjudicatum reipsâ voluisse Africanam Ecclesiam jus appellationes admittendi et iudicandi, eò adducta fuisset, quòd eam, ut ostendimus, laterent canones Sardicenses, et aliunde desiderarentur tum in exemplaribus Nicænæ synodi, à Cæcilio Carthaginensi episcopo ex illâ synodo cui interfuerat, in Africam delatis, tum inter ejusdem canones ex Alexandrinâ et Constantinopolitanâ Ecclesiis advectos; at postquam compertum habuerunt

(1) Authenticitatem illius Epistolæ vocare in dubium conatus est Paschasius Quesnellus, quam adstruere videatur vel ipsis quas in Leone Magnum conjicit temere suspitionibus: « Et certè, inquit, valdè Leonis nostri solertia ac ingenio consentaneum mihi videtur, « ut temporis opportunitatem captaverit ad « confirmandam sedis suæ auctoritatem in Africanas Ecclesias; nemo est qui nesciat, quoties, quantisque conatibus id tentaverint Leonis prædecessores, quantumque Leonis « ipsius ætate Bonifacius et Cœlestinus in eam « rem laboraverint. » Plura vide apud Christianum Lupum à quo vindicatur prædictæ integritas Epistolæ.

Africani episcopi, quid in Germanâ synodo Sardicensi gestum et statutum esset, atque certò intellexerunt, quâ ratione canones illius synodi commendarentur sub nomine decretorum Nicæni concilii, tum prævide fuit ut jus illud appellationum confiterentur, de quo exorta fuisset contentio.

3º Jus ipsum appellationum, seu collatum à Christo appellationes iudicandi potestatem Romanæ sedi concessam expugnare hand sibi constituerunt Africani episcopi, sed in votis habuerunt ut illius usus temperaretur, et quantum fieri posset, restringeretur. Probat: Nullum unquam decretum ediderunt quo potestati illi detraherent, aut appellationes ipsas ad sedem Apostolicam prohiberent; imò antequàm ab Oriente allata fuissent, quæ postulaverant, Nicænæ synodi decreta, profitebantur sese paratos ad id omne servandum quod illis contineretur, interim se præstituros quod legatorum summi pontificis communitorio erat præstitutum, seu canonem à Zozimi missum de appellationibus episcoporum, executioni mandatos; hæc omnia constant tum ex actis concilii sexti Carthaginensis, tum ex Epistolâ synodiæ ad Bonifacium. Postquam verò expetitos Nicæni concilii canones acceperunt, inter quos non extabat ille quem Zozimi jussu Faustinus protulerat, ne quidem tunc episcoporum, aut etiam sacerdotum appellationes, ullo statuto reprobarerent. Sed cùm Apiarii ob nova crimina iterum ab episcopo suo depositi appellatio esset Romæ admissa, et qui eum restituendum curaret Faustinus adventasset in Africam, novum congregaverunt concilium, in quo damnatè instauraretur causa; quem nefandorum criminum propriâ convictum confessione, indignum iudicaverunt qui ablatam sibi sedem reciperet; tumque memoriâ repetentes statutaria nonnunquam ex appellationum usu detrimta, nullo tamen decreto, sed supplicationibus institerunt, ut ea, quantum in ipsis erat, præcaverent: « Impendio deprecamur, « inquit, ut deinceps ad vestras aures hinc « venientes non facilius admittatis, nec à nobis excommunicatos, in communionem ultra « velitis excipere. » Haud fuisse proscriptum jus ipsum appellationum ab episcopis Africanis testantur Patres concilii Constantinop., cui cognomen *in Trullo*, et quod à Græcis pro sextâ habetur œcumenicâ: asserunt enim sese conditis tum in Sardicensi, tum in Carthag. synodo canonicis suffragari; possunt igitur,

quod ad controversiæ caput attinet, secum invicem conciliari.

Ne disciplina relaxaretur ecclesiastica, in hoc incubuerunt Patres Africani, ut et sacerdotes et episcopos averterent, quantum liceret, à transferendis Romam causis quæ essent in provinciis dijudicandæ; at Romanæ sedi non adeptam voluerunt potestatem causas etiam personales suam ad tribunal evocandi; id patet, tum Constitutione imperatorum Theodosii et Valentiniiani, quæ jubetur, ut à gubernatore provinciæ Romam adire cogatur evocatus quilibet à summo pontifice episcopus; tum Zozimi mandato de Urbano Siccensi episcopo Romam transmittendo, nisi ea quæ corrigenda viderentur, emendaret; neque enim illi evocationi restiterunt Africani episcopi; sed responderunt in Epist. ad Bonifacium: « Prior autem coepiscopus noster Siccensis Urbanus, quod in eo corrigendum visum est, sine ullâ dubitatione correxit. » Verisimile igitur non est jus appellationum ab episcopis Africanis fuisse Romano pontifici denegatum; Africana namque Ecclesia, ut appositè animadvertit Christianus Lupus, de Africanæ Ecclesiæ Rom. appellat. cap. 29: « Est Romani patriarchatus diœcesis, ideoque Romanus pontifex est ejus patriarcha, ac supremus metropolitanus; proinde ad ipsum appellatio ex nullo colore potuit episcopis interdici. » Quæ tamen argumenta ex Africanâ synodo obijciuntur, si valerent ad evertendum jus appellationum, quo politur summus pontifex, hoc illi detraherent non duntaxat, ut successori principis Apostolorum, verum etiam ut patriarchæ cui subjacebant Africani. Superest igitur ut intacto appellationum ipso jure, putaverint illius usum talem non expedire, qualem à temporibus multis animadvertere sibi videbantur: quod significarunt his verbis Epist. ad Bonifacium: « Quia verò paci et quieti Ecclesiæ non tantùm in præsens, sed etiam in posterum prospiciendum fuit, quoniam talia multa præcesserant, ut vel similia vel etiam graviora præcaveri oporteret. »

Eas appellationes ad sedem Apostolicam improbaverunt, quæ immediatè contingerent ante concilii provincialis, aut universalis concilii Africae examen et judicium, ut eorum auctoritas declinaretur; noluerunt facilius et frequentius admitti, atque maturatam ante discussionem accuratamque factorum explorationem, judicari appellationes episcoporum aut presbyterorum; ponderanda sunt hæc

verba eorum Epistolæ ad Cælestinum: « De precamur ut deinceps ad vestras aures hinc venientes non facilius admittatis. » Tum ex Nicæno concilio, cujus se fretos decretis arbitrantur, id inferunt: « Voluit observari, ne in suâ provinciâ communione suspensi, à tuâ sanctitate, vel festinatò, vel præpropere, vel indebitè videantur communione restitui. »

Inst. : In Epistolâ Ecclesiæ Africanæ ad Cælestinum multa leguntur, quæ suadeant jus ipsum appellationum etiam episcopali negotium fuisse, et repudiatum Africanis ab episcopis :

Nam 1° concilii Nicæni definitionibus repugnare asserunt disciplinam faventem appellationibus episcoporum, aut presbyterorum: *Hoc etiam, inquit, concilio Nicæno definitum facillè advertet venerabilitas tua; et rursus: Decreta Nicæna, sive inferioris ordinis clericos, sive ipsos episcopos, metropolitanis suis apertissimè commiserunt.* 2° Contendunt finiendus esse iisdem in locis causas ecclesiasticas, ubi natæ sunt: *Quæcumque negotia in suis locis, ubi orta sunt, finienda; nullam posse proferri legem ecclesiasticam quæ causas episcoporum finiendi jus eriperit Africanæ Ecclesiæ: Nullâ Patrum definitione hoc Ecclesiæ derogatum est Africanæ.* Neque singulis defuturam esse provinciis gratiam Spiritus sancti, quæ lites dijudicandas perficere valeant: *Nec unicuique provinciæ gratiam Spiritus sancti defuturam.* Tum quibus obnoxie sint incommodis appellationes ad sedem Apostolicam, indicant his verbis: « Quomodò judicium transmarinum ratum fuerit, ad quod testium necessariæ personæ, vel propter sexus, vel propter senectutis infirmitatem, vel multis aliis impedimentis adduci non poterunt? » Denique viam subministrant quæ possit impetrari suspectæ aut iniquæ retractatio sententiæ. Quia unicuique concessum est, si judicio fuerit offensus cognitorum, vel ad concilia suæ provinciæ, vel etiam ad universale provocare. At hæc omnia, ipsam, ut ita loquamur, essentialiam juris appellationum attingunt et impugnant.

Resp. : Videbant Africani episcopi, inter canones concilii Nicæni, quod ab initio haberant, aut ab Oriente accerсерant, non versari decreta quæ synodo illi œcumenicæ attribuebant summi pontifices (1). Molestissimè fere-

(1) Quæ ratione inniteretur attributio illa, supra exposuimus.

bant non episcopos duntaxat ad sedem provocare Apostolicam, verum etiam, et quidem levius ac frequentius, id appellationum genus adhibere presbyteros; atque inter illos maxime Apiarium, propter immania scelera bis deturbatum ab episcopali sede, cujus tamen restitutionem urgeret ultra modum Faustinus Romanus legatus pontificis; recurrerant mentibus alia multa de quibus conquerebantur, inflicta disciplinae ecclesiasticae per appellationes vulnera; his gravissimè commoti rationibus, congerunt omnia quæ ad moderandum, et quantum assequi possint, deterrendum usum appellationum ad sedem Romanam; quæ tamen obijciunt, possunt probabiliter ita exponi, ut cum jure ad hanc appellandi, ejusque juris, si quando necessitas urgeat, ipso usu coherere possint.

Declarare videntur Africani præsules adversari concilii Nicæni decretis, appellationes etiam episcoporum; at id asserunt non expressa referendo decreta, sed usurpando ratiocinio, et quidem non efficaci ad excludendam juris appellationum divinam originem et quasi substantiam: « Nam, inquit et si, « synodum Nicænam respicientes, de inferioribus clericis vel laicis, videtur ibi præcave-
« ri, quanto magis hoc de episcopis voluit
« observari, ne in sua provinciâ communionem
« suspensi, à tuâ sanctitate, vel festinatò vel
« præproperè, vel indebitè videantur commu-
« nioni resitui! » Diximus ratiocinium illud non esse invictum; quinimò pugnat cum præcipuis disciplinae ecclesiasticae placitis, quæ eandem ad normam exigi non patiuntur episcoporum et presbyterorum condemnationem: pugnant etiam speciatim cum undecimo concilii primi Carthaginensis, et cum decimo secundi statutis, quibus ad primum de episcopo judicium requiruntur duodecim saltem episcopi, et sex duntaxat ad judicandam simplicis presbyteri appellationem.

Cæterum, ut neque Nicænum, neque Sardicense concilium interdicendis simplici presbytero, ad sedem Apostolicam appellationibus, noluerunt, eas recipiendi ipsam potestatem Romano pontifici abjudicare, nec ipsum illius potestatis usum, si quando eum postularent adjuncta temporum; ita nec Africani præsules ex Nicænae synodi decretis argumentando, voluerunt eâ potestate destitutum esse caput Ecclesiæ, aut ejusdem potestatis usum semper et absolutè, quantacumque necessitas ingruat, esse reprobandum. Ipsos dixerunt

episcopos à Nicæna synodo, *sus metropolitani* apertissimè esse commissos; id concludendum putarunt ex quarto et sexto canone concilii Nicæni; ejusdem enim synodi decretum aliud nullum est, quo agatur de metropolitano in episcopos potestate. At in illis canonibus, ne unum quidem verbum injicitur de appellationibus; speciatim habetur mentio confirmandæ à metropolitano ordinationis episcopi; tum etiamsi intelligendi videantur de judicandis à metropolitano appellationibus, non ideò illis adscribitur ultimum in omni casu judicium. Nonne et ipsi Africani episcopi declarant posse judicatum in provinciali synodo causam, ad concilium universale Ecclesiæ Africanæ, interpositâ appellatione transferri?

Arctè tenent ac defendunt Africani episcopi ibi finienda esse negotia, *ubi nata sunt*; impediri sexus aut senectutis infirmitate causabantur multos testes ne Romam se conferrent; legatos sanctæ sedis qualem Faustinum experti sunt, dominatum quasi affectantes refugiebant; hæc omnia non pertinent ad appellationes quæ ab episcopis, quos assignaret summus pontifex, judicarentur in locis ubi nata essent dirimenda negotia.

Denique, dum appellare cupientibus patera declarant periculum ad provinciale, deinde ad nationale synodum; quamvis optarent non incidere temporum adjuncta quibus ad ulterius tribunal appellationes promoveantur, nec illud commemorandum tribunal sibi putaverint, ne propositum suum infirmare videantur, nullo, ut observavimus, decreto, recursum ad sedem Apostolicam, absolutè prohibuerunt; quæ jam exposuimus, conferantur cum aliis quas attulimus responsionibus.

Explicandæ Africanorum episcoporum, ad Cælestinum Epistolæ operam impendimus, quasi Epistola ista genuinus certò esset Ecclesiæ Africanæ fœtus. Abs re forsitan non erit indicare momenta rationum, quibus, teste cardinali Perronio, nonnullis vocata est in dubium Epistolæ illius authenticitas; in illâ nulla concilii habetur mentio ex quo sumpta sit; in eâ concluditur prohibitis à synodo Nicæna presbyteris ne extra singulorum provincias judicarentur, idem potiori jure de episcopis esse constitutum; contrariam planè disciplinam in utrisque judicandis teneri declarat S. Augustinus exponendâ Cœcilianî causâ, ut jam animadvertendum curavimus. Eadem in Epistolâ Africanorum ad Cælestinum, decernitur potesta-

damnatos provocare, non solum ad synodum provincialem, verum etiam ad nationalem; at duodecim ante Cœlestini pontificatum annis statutum fuerat non annuatim habenda esse concilia Africæ generalia, nec nisi ob causas extraordinarias et universales: præterea neque initio, neque in fine memoratæ Epistolæ nominatur S. Augustinus, in primis tamen commemorandus, atque ordinatione antiquior Theasio, Vincentio, Fortunatiano et aliis ibidem nominatis.

Inst. iterum: In synodo Milevitana, canone vigesimo, prohibita sunt appellationes ad transmarina judicia, adeoque ad Romanam sedem; verum, cum responderi possit prohibitionem ad presbyteros, diaconos, clericosque duntaxat inferiores pertinere, qui soli reipsa objecto in canone commemorantur, idem canon in collectione canonum Ecclesiæ Africanæ extenditur ad episcopos; ita enim refertur: « Quod si ab eis (iudiciis episcoporum suorum) provocandum putaverint, non provocent ad transmarina judicia, sed ad primates provinciarum suarum, sicut et de episcopis sæpe constitutum est. »

Resp. cum Patre Alexandro: *Clausulam istam, sicut et de episcopis sæpe constitutum est, spuriam merito reputari, cum nec in canone Milevitano habeatur, nec à Cresconio Africano in sua canonum collectione referatur, nec ullius Africani concilii canon proferri possit, quo appellationes ad Apostolicam sedem vetitæ sint.* Quis enim verò credat sextâ in synodo Carthaginensi, in quâ prædicta collectio fuit adornata, citatam clausulam fuisse adjectam, idèque omnem ad Romanum pontificem prohibitam fuisse appellationem, cum in Epistola ad Bonifacium I sese obstringerent ad servandum jus appellationum, si Nicæni concilii decretis congrueret? Præterea in codice quem Adrianus I misit ad Carolum Magnum, sic enuntiatur objectus canon, ut eò non omnes reprobarentur appellationes, sed quæ veluti per saltum, ac postposito primatum et conciliorum Africanorum tribunali, interjicerentur. En ipsius verba: « Ut clerici qui ad transmarina, non ad primates suos provocaverint, in communionem non recipiantur. »

Inst. denique: Codicis Africani canone 96 vetatur ne à iudicibus electis appelletur: « Si autem fuerit provocatum, eligat qui provocaverit, iudices, et cum eo et ille contra quem provocaverit, ut ab ipsis deinceps

« nulli liceat provocare. » Eiusdem codicis canone 105 dicitur: « Quicumque non communicans in Africâ, in transmarinis ad communicandum obreperit, jacturam clericatus accipiat. »

Respondeo: Appellationis juri censebantur hoc ipso partes renuntiassè, quòd de iudiciis qui causam dirimerent, conventum inter illas fuisset; neque inde concludi potest, vetitas esse in omni causarum statu appellationes. Deinde canones illi intelligi possunt de profanis clericorum causis, quibus dijudicandis, sancitum fuit Ecclesiæ Africanæ disciplinâ, ut iudices arbitri ex clericorum cœtu eligerentur, ne seculares ad magistratum deferretur in eleri dedecus illarum cognitio: quæ disciplina, canone 9 concilii Carthaginensis tertii significatur his verbis: « Cui enim ad eligendos iudices undique patet auctoritas, ipse se indignum fraterno consortio iudicat, qui de Ecclesiâ malè sentiendo, de iudicio seculari poscit auxilium, cum privatorem Christianorum causas Apostolus ad Ecclesiam deferri atque ibi determinari præcipiat. »

Objicies 5° canonem nonum concilii Chalcedonensis: « Si clericus adversus clericum habeat negotium, non relinquat suum episcopum, et ad secularia iudicia non concurrat; sed prius negotium agitur apud proprium episcopum, vel certè (si fuerit iudicium ipsius (episcopi) apud arbitros ex utràque parte electos audiatur negotium; si quis verò contra hæc fecerit, canonum subjaceat correctionibus. Et si clericus adversus suum, vel alium episcopum habeat causam, apud audentiam synodi provinciae ejus conquiritur. Si verò contra ipsius provinciae metropolitanum episcopum, episcopus, sive clericus habeat controversiam, ad ipsius diocesis primatem, aut certè ad Constantinopolitanæ regni civitatis sedem, ut eorum ibi proprium negotium exquiratur. » Eundem in scopum adducitur canon ejusdem synodi 17, in quo id legitur: « Si quis putaverit se à proprio metropolitano gravari, apud primatem dioceseos, aut apud Constantinopolitanæ civitatis agat iudicium, sicut dictum est. » His duobus decretis manifestè excluduntur appellationes ad transmarina, ut vocabant, iudicia, seu Romanam ad sedem.

Respondeo 1°: Ut rectè animadvertit Bessarminus, de Romano Pontifice, lib. 2, cap. 22, concilii Chalcedonensis canon 9 (idem dicendum de canone 17) non est de appellatione, sed

de primo iudicio; nec quidquam eo statuto exhibetur, quo prohibeantur appellaciones ad sedem Apostolicam; non hanc ipsi prohibitionem allingere possis, nisi pariter volueris, à primo iudicio nullum patere conquerentibus recursum ad superius aliquod tribunal; quæ responsio, ut rationi, ita et disciplinæ ecclesiasticæ, et receptis ubique principiis repugnat.

Respondeo 2°: Citatos duos canones, testatur Liberatus, in Breviario, cap. 12. constitutos esse absentibus Papæ legatis, qui tamen aliòquì concilio præsidebant; conditi sunt ad asserendum episcopo Constantinop. dignitatis et auctoritatis incrementum, quo foveri ambitio, et fortè schismatis semen, Romana videbatur Ecclesiæ; hinc sanctus Leo epist. 61 ad episcopos synodi Chalcedonensis, et epist. 62 ad Maximum Antiochenum, et aliis fatentibus omnibus, vigesimum octavum rejecti canonem, quo duorum patriarcharum Alexandrini et Antiocheni privilegia à concilio Nicæno eis data infringebantur, et episcopo Constantinopolitano primatus in Ecclesiâ post Romanum tribuebatur pontificem. Quid igitur mirum si duos objectos canones, eundem saltem in fine 23, in mente adversariorum collineantes, summus idem pontifex, cui profectò non dissentiebant occidentales episcopi, minimè sibi approbandos duxerit, maxime cùm declaraverit epistolâ 61 sese Patrum Chalcedonensium adhærere sententiæ, in solâ videlicet *fidei causâ*, et epist. 62: « Si quid sanè, inquit, ab his fratribus quos ad sanctam synodum vice meâ misi, præter id quod ad causam *fidei* pertinebat gestum esse perhibetur, nullius erit periculis firmitatis. » Fatetur in antiquis collectionibus Græcis et Latinis occurrere objectos duos canones, quamvis vigesimum octavum non complectantur; quod argumento esset non eos illum præ se ferre sensum quem ipsis adscribendum volunt juris appellationum impugnatores.

Respondeo 3°: Relatis in canonibus præcipitur, ut qui de metropolitano expostulat episcopus vel clericus, *pergat ad ipsius diœcesis primatem*, aut certè ad *Constantinopolitanæ regni civitatis sedem*; in illis decretis, si non agitur de appellationum jure, ut quid tam confidenti opponuntur nobis animo? Si autem ad jus illud convellendum afferantur, quid ex his tandem concludi valeat, perpendatur; numquid inferre juvat, ex omni orbe christiano, solum ad episcopum Constantinopolitanum

appellari posse? id procul dubio absolum est, neque seriò refellendum; si verò dicatur in Oriente potuisse ad eum provocari, quia jure ecclesiastico primas partes in orientalibus regionibus obtineret, quare non fuisset provocare Romanum ad pontificem, qui jure divino primatum universi obtinet in Ecclesiâ?

Respondeo 4° cum D. David. in adductis canonibus non haberi sermonem de causis ecclesiasticis et canonicis, sed de causis civilibus et profanis, dissidentes inter clericos civitatis; tum etiam neque de iudiciis, quæ ad normam et rigorem juris exerantur, sed de iudiciis quæ ab episcopis, de quibus litigantis inter partes convenerat, profanis in causis ferebantur; atque deterrentur clerici à secularium iudicium adeundis tribunalibus; id certè indicatur ipsis qui obijciuntur, canonibus: « Si clericus adversus clericum habeat negotium, non relinquat suum episcopum, et ad secularia iudicia non concurrat. » Id sibi constituerunt Patres Chalcedonensis synodi, ut commendata olim à S. Paulo disciplina confirmaretur, componerentur scilicet à pastoribus Ecclesiæ lites à fidelibus intentatæ; quam disciplinam christiani Imperatores, profanis ipsis in causis, auctoritate suâ muniendam curaverunt; quos inter emicuit pietas Constantini Magni, Honorii ac Theodosii Junioris.

Objicies 6°: Supremam conciliorum provincialium auctoritatem in judicandis episcoporum causis, proficitur Siricius ipse pontifex maximus, in Epistolâ ad Anysium Thessalonicensem, cæterosque à synodo Capuensi deputatos ad gesta Bonosi hæretici discutienda, Illyrici episcopos: « Cùm hujusmodi, inquit, fuerit concilii Capuensis iudicium, ut finitimi Bonoso atque ejus accusatoribus iudices tribuerentur, et præcipuè Macedones, qui cum episcopo Thessalonicensi de jure factis vel scriptis cognoscerent, advertimus, quòd nobis iudicandi forma competere non posset. » Agnovit ergo Siricius imparem esse admittendis iudicandisque episcoporum appellationibus, potestatem Romani pontificis. Hinc Bonosi causam à solis Capuensis synodi delegatis esse iudicandam: « Vestrum est igitur qui hoc recepistis iudicium, sententiam ferre de omnibus. » Cui sententiæ postea innuit paratum se adhærere: *Unde (hæc sunt ejus verba) vestra normam expectamus sententiæ.* Hoc est argumentum impensè à nonnullis ostentatum; quàm inani conatu jam videndum: itaque

Respondeo 1° : Hæc eadem Epistolâ quâ deprimi obtenditur auctoritatem summi pontificis, atque jus appellationum Romanam ad sedem abnegari, eadem disertè prædicatur hæc auctoritas : namque primò attendatur ad hæc Siricii verba ibidem enuntiata : « Si integra esset hodiè synodus, rectè de iis quæ comprehendit vestrorum scriptorum series, decerneremus. » Ilanc potuisset pronuntiare Siricius, nisi de causis episcoporum, ipsisque eorum appellationibus decernendi potestate, præditum se existimavisset Romanus pontifex? 2° Auctoritati suæ non minus apertum perhibet testimonium idem pontifex, dum sic deputatos à synodo alloquitur : « Vos enim totius, et ut scripsimus, synodi vice decernitis, nos quasi ex synodi auctoritate judicare non convenit. » Suâ indignum sede affirmat, quasi demandatâ sibi à synodo auctoritate, non ut sibi propriâ, et à Christo immediatè collatâ judicare; hinc intelligitur, quâ mente, quo sensu dixerit : *Advertimus quòd nobis iudicandâ forma competere non possit.* Non decernendi auctoritatem sibi abjudicavit, sed iudicandi talem formam, seu instar delegatorum à synodo pronuntiandi, alienam esse à sedis Apostolicæ præstantiâ confirmavit. 3° Istis verbis : *Ideo primum est ut ii iudicent, quibus iudicandâ facultas est data* (à synodo), satis significat, commissam esse Macedoniæ episcopis, ac in primis Anysio Thessalonicensi, primam causam prædictæ contestationem, primamque instruendæ cognitionis curam, at sibi ultimum reservari, de causâ illâ ferendum iudicium, atque de appellatione, si fortè appellationem adhibere Bonosus voluerit. 4° Ad hæc accedit testimonium S. Ambrosii, et Innocentii I : epistolâ quidem ad Theophilum Alexandrinum, quem componendis Ecclesiæ Antiochenæ dissidiis Capuana synodus delegaverat, ita scripsit S. Ambrosius : « Sanè referendum arbitramur ad sanctum fratrem nostrum Romanam sacerdotem Ecclesiæ, quoniam præsumimus ea te iudicaturum quæ etiam illi displicere nequeant. » Innocentius I decretum ab Anysio et episcopis Macedoniæ in causâ Bonosi, quamvis à synodo Capuensi delegatis, editum abrogavit, nec voluit in clerum recipi, quos ab hæretico illo ordinatos, sanciverant, ut paci consuleretur, esse recipiendos : « Ergo inquit, Epist. ad Rufum, Anysii successorem in sede Thessalonicensi, et alios Macedoniæ episcopos, quod necessitas pro remedio invenit, cessante necessitate, debet utique

« cessare paciter quod urgebat, quia alius est ordo legitimus, alia usurpatio quam ad præsens fieri tempus impellit. »

Objicies 7° : Testatur Ianocentius I, Epist. ad episcopos Macedoniæ, graviter eos tulisse, retractatam Romanâ in sede fuisse causam Bubalii et Tauriani, quam ipsi damnaverant : « Grave, inquit, non oportuit videri piissimis mentibus vestris, cuiuscumque retractari iudicium, quia veritas exagitata sæpius, magis splendescit in luce, et pernicies revocata in iudicium, gravius et sine illius qui primus iudicavit, poenitentia condemnatur. » Cur de istâ retractatione, seu iteratâ discussione, quasi de novitate conquesti forent episcopi Macedoniæ, si Romani pontificis in appellationibus episcoporum, auctoritatem agnovissent? aut quare, si tum in causis episcopalibus viguisset ea auctoritas, ejusdem jura querelis retundendis non opposuisset Innocentius?

Resp. : Bubalii et Tauriani causam ab Innocentio I retractari non ægrè tulerunt Macedoniæ episcopi, cum potius ad eum contra utrumque, semel et iterum querimonias detulissent, eodem teste summo pontifice : « Mora coepiscoporum nostrorum Maximiani et Eumenii, inquit, vel potius importunitas temporum fecit, ut vos iteraretis de Bubalio et Tauriano querimoniam, et nos iterum in homines perditissimos insurgeremus. » (Eadem Epist. ad Macedoniæ episcopos.) Cur adeò conquererentur Macedoniæ episcopi, notum facit ipse Innocentius I his verbis : « Verum illud video movisse animos vestros, quod in multis Bubalius fallacis sæpè deprehensus, objecerit exemplaria fictarum quasi à nobis litterarum, cum pro consuetudine hominis, nihil quod proferret, jam fide dignissimum videretur. » Haud igitur necesse fuit Romanæ ut sedis auctoritatem tum commemoraret summus ille pontifex, quam asserendam curavit, ubi opportunum censuit; sic in Epist. ad Vitricium Rothomagensem (quæ à nonnullis juri appellationum objicitur) : « Si quæ causæ, inquit, vel contentiones inter clericos tum superioris quam inferioris ordinis fuerint exortæ, ut secundum Nicænam synodum congregatis ejusdem provincie episcopis iurium terminetur, nec alicui liceat, sine præiudicio tamen Romanæ Ecclesiæ, cui in omnibus causis debet reverentia custodiri, relictis his sacerdotibus, qui in eadem provinciâ Dei Ecclesiam divino nutu gubernant, ad alias convolare provincias. »

Obj. 8° : Epistolâ 7 ad Cornelium, S. Cyprianus, de quibusdam in Africâ damnatis et à communione rejectis, qui ad cathedram Petri, impetrande restitutionis causâ, navigaverant, ita conqueritur, ut pluribus rationum momentis edisserat, non posse Romanam apud sedem appellationes deferri ac judicari : « Nam, inquit, eum statutum sit omnibus nobis, et æquum sit pariter ac justum, ut uniuscujusque causa illic audiatur, ubi est crimen admissum, et singulis pastoribus portio gregis sit adscripta, quam regat unusquisque et gubernet, rationem sui actûs Domino redditurus, oportet utique eos quibus præsumus, non circumcursare, nec episcoporum concordiam cohærentem suâ subdolâ et fallaci temeritate collidere, sed agere illic causam suam, ubi et accusatores habere et testes sui criminis possint, nisi si paucis desperatis et perditis minor videtur esse auctoritas episcoporum in Africâ constitutorum, qui jam de illis judicaverunt, et eorum conscientiam multis delictorum laqueis vinctam iudicii sui nuper gravitate damnaverunt; jam causa eorum cognita est; jam de eis dicta sententia est, nec censura congruit sacerdotum, mobilis atque inconstantis animi levitate reprehendi. » Illo in testimonio multa observantur quæ cum jure appellationum sedi Romanæ adscripto coherere non possint : 1° statutum esse declaratur, et *æquum ac justum* dicitur *ut uniuscujusque causa illic audiatur ubi crimen est admissum*; 2° singulos pastores rationem sui actûs, seu administrationis suæ, Domino (non Romano pontifici) reddituros; 3° non minorem esse auctoritatem episcoporum in Africâ constitutorum, auctoritate videlicet Romani episcopi; 4° levitatis et inconstantiæ arguendam fore episcoporum sententiam, si extra provinciam esset retractanda.

Resp. : Locutus est S. Cyprianus de simplicibus presbyteris, quibus sanctâ disciplinâ prohibebatur ne ad sedem Apostolicam provocarent, ut adnotavimus. Agebatur causa Fortunati, Felicissimi et aliorum de quibus citatâ in Epistolâ sic affatur Cornelium summum pontificem : « Maximè quando et Fortunati nomen jam satis nôsses, qui est unus ex quinque presbyteris, jam pridem de Ecclesiâ profugis, et sententiâ coepiscoporum nostrorum, multorum et gravissimorum virorum nuper absentis. » At episcopi licitas esse ad Romanum pontificem appellationes nedùm inficiaretur S. Cyprianus, disertè testificatus

est eâ quam ad Stephanum scripsit Epistolâ de Marciano qui ad castra Novatiani defecerat : « Dirigantur, inquit, in provinciam et ad plebem Arelate consistentem, à te litteræ, quibus abesto Marciano, alius in locum ejus substituatur, et grex Christi, qui in hodie num ab illo dissipatus et vulneratus, contemnitur, colligatur. » Vocatur quidem à sancto Cypriano *pseudoepiscopus*, Fortunatus, nullâ habitâ, quoad jus appellandi, consecrationis illius ratione, eò quòd à paucis fuerit constitutus hæreticis et schismaticis suis sociis : « Hi quinque, ait Epist. ad Cornel., cum paucis vel sacrificatis, vel malè sibi consciis, Fortunatum sibi pseudoepiscopum cooptarunt, ut criminibus in unum convenientibus, talis esset rector, quales qui reguntur. » Dixit etiam loco citato idem S. doctor : « De istis quid dicam, qui nunc ad te cum Felicissimo navigaverunt, legati à Fortunato pseudoepiscopo missi, tam falsas ad te litteras afferentes, quàm est et ipse, ejus litteræ, falsus? » Hæc de causâ Fortunatum S. Cyprianus quasi in simplicibus presbyteris numeravit, quos Romanam appellare jam prohibuerat Africanæ consuetudo Ecclesiæ.

At, inquit, quamvis ab hæreticis et schismaticis Fortunatus ordinatus, non idcirco episcopali vacabat characterè; neque vitium erat ne ut episcopus, appellationis causâ, Romanam adiret sedem. Difficultatem hanc sic elevat Christianus Lupus : « S. Cyprianus assidue urget Fortunatum fuisse consecratum ab hæreticis, ideòque non esse nisi imaginarium episcopum; etenim non duntaxat collatum ab hæreticis baptisma, sed etiam impressos ab ipsis ordines censebat irritos et nullos.... Licet enim de his quæstionibus contendere primùm cœperit cum papâ Stephano, semper tamen errorem mente tenuit, edoctus ab Agrippini successoribus; hinc clamat Fortunatum non esse episcopum, ideòque ad Petri cathedram ac principalem Ecclesiam non potuisse navigare. »

Inst. 1° : Dùm generatim pronuntiat S. Cyprianus æquum esse et justum, ut uniuscujusque causa illic audiatur ubi crimen est admissum, satis indicat, ut non presbyteris, ita nec episcopis licere ad Romanum provocare pontificem; quam enim rationem pronuntiat sui atulit, hæc eadem, ut perspicuum est, ad utrosque potest accommodari. — Resp. : Vindicando quod in Africanâ Ecclesiâ vigeat statuto, operam impendit S. Cyprianus, ut

Africanæ Ecclesiæ Appellationibus, cap. 18 ; *justum* illud et *æquum* vocat, ut scilicet presbyterorum causa non ultra regionem iudicanda deferatur, ubi exorta est ; ipso enim in testimonio quod objicitur, haud obscure significat sese de simplicibus loqui presbyteris : « Cum statutum sit, inquit, ab omnibus nobis, et æquum sit pariter et justum ut uniuscujusque causa illi audiat, ubi crimen est admissum... oportet utique eos quibus præsumus, non circumneursare, nec episcoporum concordiam cohærentem suâ subdola et fallaci temeritate collidere. » Illis verbis satis aptè designantur presbyteri, nec voluit S. Cyprianus ademptum fuisse ipsis episcopis jus Apostolicam appellandi sedem ; de iis enim nullam injicit mentionem, et quos tantoperè contendit non esse Romæ audiendos, expressis illos verbis *presbyteros* nuncupavit. Noverat profectò Africanæ disciplinam Ecclesiæ S. Augustinus, qui de Cæciliano per secundi Tigitsiani episcopi synodum damnato, ad quosdam Donatarum episcopos istis scripsit verbis, quæ iterum oculis subjicere non pigeat : « Neque enim de presbyteris, aut diaconis, aut inferioris ordinis clericis, sed de collegis agebatur, qui possent aliorum collegarum judicio, præsertim apostolicorum, causam integram reservare. » Primatûs verò auctoritatem Romanâ in sede agnovisse S. Augustinum, exploratè perspectum est.

Cæterum hæc verba S. Cypriani : *Æquum est et justum ut causa illæ audiat, ubi crimen est admissum*, significant quidem æquitati et rationi illud esse consentaneum, non autem *ex ipsâ rei naturâ* necessarium, saltem si primâ in contestatione ; audita jam ille fuerit causa, ubi crimen patratum est, et agatur de appellatione ; quid enim obstabat, quominus Romam mitterentur et accusantium testimonia et accusati responsa ; aut Româ delegarentur qui auctoritate summi pontificis litem instruerent atque dirimerent, in locis ubi enata fuisset ; aut etiam eadem auctoritate nominarentur iudices qui loca illa incolerent ? Alia quidem invaluerat quoad presbyteros disciplina, quæ rationalis, quæ justa meritò dicitur, hoc est, gravibus iniuria momentis, verum ad episcopos neque extensa, neque extendenda, ut abundè probatum est.

Inst. 2° : Non minorem esse innuit Africanæ quàm Romanæ auctoritatem Ecclesiæ : « Nisi, inquit, si paucis desperatis et perditis, minor videtur esse auctoritas episcoporum in Africa

constitutorum, qui jam de illis judicaverunt. »

— Resp. : Eadem in Epistolâ ex quâ ista depromuntur verba, primatum auctoritatis S. Cyprianus Romanæ adscribit Ecclesiæ : « Adhuc insuper, inquit, pseudoepiscopo sibi ab hæreticis constituto, navigare audent et ad Petri cathedram, atque ad Ecclesiam principalem, unde unitas sacerdotialis exorta est. » Dùm autem dixit : *Nisi si paucis desperatis et perditis, minor videtur*, etc., nullam instituit comparisonem Africanam inter ac Romanam Ecclesiam : huic voci *minor* eandem subjicit, ut ex antecedentibus patet, significationem, quam præ se fert vox *impar, insufficientis*. Quasi diceret : Numquid pauci desperati et perditii putantur sibi iudicandis, imparem esse ac insufficientem Africanæ auctoritatem Ecclesiæ ? Aut si volueris, hæc voce, *minor*, comparisonem exhiberi, dicendum erit ibi asserere S. Cyprianum majorem esse Africanorum episcoporum auctoritatem, quàm paucorum desperatorum atque perditorum ; consonat hæc interpretatio verbis quæ mox sequuntur : « Si eorum, ait, qui de illis priore anno judicaverunt, numerus cum presbyteris et diaconis computetur, plures tunc affuerunt iudicio et cognitioni, quàm sunt iidem isti, qui cum Fortunato nunc videntur esse conjuncti. »

Inst. 3° : Docet S. Cyprianus uniuscujusque episcopi esse adscriptam sibi gregis portionem regere ; cujus regiminis Domino rationem (non Romano pontifici) redditurus sit. — Resp. prædictâ in Epistolâ nihil occurrere quod debitum Romano pontifici detrahat obsequium, nec velle S. Cyprianum soli Domino subjectos esse singulos episcopos ; nonne possunt à provinciali iudicari synodo ? quidni etiam à Romano pontifice, synodis provincialibus, imò et nationalibus superiore ? At studet commendandæ singulorum episcoporum auctoritati, ut inde magis etiam venerationem accersat Africanæ statuto Ecclesiæ, de prohibendis à Romanâ sede appellandâ, simplicitatis sacerdotibus.

Obj. 9° : Basilides et Martialis nefando idolatriæ libello fuerant contaminati ; Basilides insuper præter libelli maculam, cum in infirmitate decumberet, in Deum blasphemaverat ; Martialis quoque præter gentilium turpia et lutulenta convivia, Christum negaverat ; multis aliis et gravibus delictis uterque implicatus ab episcopis provincie Bæticæ (1) dignitate

(1) Complectebatur civitates Legionensem (León), Asturicensem (Astorga), Emeritensem (Merida).

episcopali orbatus est : Stephanum summum pontificem gestæ rei ac veritatis ignarum fefellerunt, ut reponi se in episcopatum exhiberent. Consultus ab episcopis Hispanis S. Cyprianus, multis probat Scripturæ testimoniis, primo quod tulerant iudicio firmiter esse inhaerendum. Supremam ergo agnovit provincialibus in synodis auctoritatem.

Resp. : Hoc dedit responsum S. Cyprianus, non quasi recipiendæ et judicandæ appellationis auctoritatem Stephano abrogaret, sed eò quòd delestandâ obreptione, irritam substantiali errore sententiam obtinuerint, « nec rescinderet, inquit S. Cyprianus, ordinationem; jure factum potest, quòd Basilides post crimina sua detecta, et conscientiam etiam propriâ confessione nudatam, Romam pergens, Stephanum collegam nostrum longè positum, et gestæ rei veritatis ignarum fefellerit, » etc. (et infra) neque enim tam culpandus est ille, qui negligenter obreptum est, quàm hic execrandus qui fraudulenter obrepit : « Obrepere autem si hominibus Basilides potuit, Deo non potest, cum scriptum sit : *Deus non irridetur*; sed Martiali potest profuisse fallacia. » Adnotat præterea S. Cyprianus, jam dudum à Cornelio proscriptos fuisse Basilidem et Martialem, « maxime, inquit, cum jam pridem nobiscum et cum omnibus omnino episcopis in toto mundo constitutis, etiam Cornelius collega noster, sacerdos pacificus ac justus, et martyrio quoque dignatione Domini honoratus, decreverit ejusmodi homines ad poenitentiam quidem agendum posse admitti; ab ordinatione autem cleri atque sacerdotali honore prohiberi. » Denique Basilides crimina sua confessus, episcopatum pro conscientia sua vulnere deposerat ad agendam poenitentiam conversus, satis sibi gratulans, si sibi vel laico communicare contingeret. « Causa itaque Basilidis, ut scitè observat Natalis Alexander, finita erat, ipsomet judicante, sententiam adversus semetipsum proferente, atque executioni mandante; nec quæstio erat de synodi provincialis iudicio, quod nullum habitum latumque fuerat; unde S. Cyprianus non ait Stephanum rescindere non potuisse sententiam contra Basilidem à synodo provincie Bæticæ latam, sed restitutionem Basilidis ab ipso per obreptionem impetratam, non potuisse rescindere ordinationem secundùm Ecclesiæ regulam factam : *nec rescindere, inquit, ordinationem jure factam potest.* »

Objicies 10° : Jus appellationum expugnant ea quæ favente atque probante Constantino Magno gesta sunt in causâ Cœcilianæ Carthaginensis episcopi; argumentum istud sic premit Calvinus lib. 4 Institutionum cap. 7 : « Accusaverat Cœcilianum Carthaginensem episcopum Donatus à Casis Nigris; damnatus fuerat reus indictâ causâ. Nam cum sciret conjugationem contra se ab episcopis factam, comparere noluit. Ventum inde est ad Constantinum imperatorem; ille cum vellet causam ecclesiastico iudicio finire, cognitionem mandavit Melchiodi Romano episcopo, cui addidit collegas nonnullos ex Italiâ, ex Galliâ, ex Hispaniâ episcopos. Si id erat ex ordinariâ Romanæ sedis jurisdictione audire appellationem in causâ ecclesiasticâ, cur alios sibi adjungi patitur imperatoris arbitrio? imò cur ipse jussu magis imperatoris quàm ex officio suo suscipi iudicium? sed audiamus quid post ea contigerit. Vincit illic Cœcilianus, Donatus à Casis Nigris cadit actione calumniosâ. Provocat. Constantinus appellationis iudicium demandat episcopo Arelatensi; sedet ille iudex, ut post Romanum pontificem, quod visum fuerit, pronuntiet.... Cur sibi tam insignem ignominiam irrogari patitur Melchiodes, ut sibi episcopo Arelatensis præferatur? » Ex hæc historiâ palam fieri constat nullum esse Romano pontifici divinitus collatum jurisdictionis primatum; illibatusque licet maneat primatus, stare cum ejusmodi factis non posse jus appellationum Romanæ sedi attributum.

Respondeo : Hic solum attendimus ad ea diluenda quæ juri appellationum directè officere videantur; cætera quæ supremam Ecclesiæ laceant auctoritatem, aut Romani primatum pontificis, aliâs excutienda curavimus. Quæ autem juri appellationum in speciem adversantur, in duobus posita sunt : 1° quòd imperator Constantinus iudices assignaverit qui cum Melchiodæ agitatam Cœcilianæ causam expenderent ac judicarent; 2° et hoc præcipuum est, quòd à Romanæ synodi sententiâ provocantibus Donatistis, causa translata sit Arelatensem ad synodum, quasi supremo hæc synodus litem esset diremptura iudicio, postpositâ Romanæ sedis sententiâ. Quod ad primum attinet abundè explanatum fuit et solutum, ipsius Constantini testimoniis et gestis, quæ retulimus in refellendâ objectione quintâ contra supremam et independentem Ecclesiæ in spiritualibus potestatem. Quod ad secundum,

proprie à Romano concilio appellationem interposuerunt Donatistæ, sed, ut refert ipse Constantinus in Epistola ad Elaphium, seu, ut alii legere malunt, ad Abladium vicarium Africæ, « cùm res fuissent ab idoneis episcopis terminatæ, pertinaciter respondendum astiterunt, quòd omnis causa non fuisset audita; sed pauci quidam episcopi quodam loco se clausissent, et prout ipsis aptum fuerat, iudicassent. » At siue proprie appellerint à Romano concilio Donatistæ, siue illius sententiæ exasperati et efferati, satis habuerint querelis insistere, novosque tumultus concitare, quòd concludi potest ex insanis hominum perduellium criminationibus, iudices suos à quibus profligati sint, accusantium, ac perversitatibus impetentium diceris? Non habitum est Arelatense concilium, tanquam necessarium emendandæ Romanæ sedis sententiæ, sed frangendæ, si fieri posset, Donatistarum pertinaciæ; audiatur S. Augustinus epist. 162: « Dedit ille (Constantinus), aliud Arelatense concilium, non quia jam necesse erat, sed eorum perversitatibus cedens, et omni modo cupiens tantam impudentiam cohibere. » At quomodò ex hujusmodi gestis inferri posset supremam esse conciliorum provincialium auctoritatem, cùm ab ipsâ synodo Arelatensi provocaverint Donatistæ, et Constantinum appellaverint, qui causam eorum, quasi coactus indignatus iudicavit. « Neque enim, » inquit S. Augustinus, ausus est christianus imperator sic eorum tumultuosas et fallaces querelas suscipere, ut de iudicio episcoporum qui Romæ sederant ipse iudicaret, sed alios, ut dixi, episcopos dedit, à quibus tamen illi ad ipsum rursùm imperatorem provocare maluerunt, quâ in re illos quemadmodum detestatur, audistis epist. 162. »

Defenduntur celeberrima quædam facta quæ ad appellationes episcopales pertinent.

DE FACTO S. ATHANASII.

Missis ad Julium summum pontificem litteris et legatis, Eusebiani nihil non moliti sunt, cum ut à consensione S. Athanasii deterrerent, quem oppressum extinctumque voluissent; ad synodum utrosque contendentes vocavit Julius; Romam ultrò advolavit S. Athanasius, commune tanquam ad præsidium innocentie; iniquitatis autem suæ consilii, traxerunt fallaces inanesque moras Eusebiani; octodecim

frustra mensibus expectati sunt: litem adjudicavit S. Athanasio Julius, debitisque illum extollendum curavit laudibus. Utrum Romanum pontificem verè appellaverit sanctus ille doctor, vel ad sedis Apostolicæ confugerit arcem, absque appellatione propriè dictâ, haud improbabiler disputatum videtur; appellationem tunc fuisse interpositam existimant Baronius et Bellarminus; negat inter alios Natalis Alexander, tum quia ex quo tempore ab exilio revocatus est S. Athanasius, anno scilicet 338, nullum editum fuerit iudicium à quo appellare potuisset; tum quia anno tantùm 359 querimonias, seu calumnias contra ipsam ad Julii tribunal detulerint Eusebiani, eodemque anno vertente, ad propulsandas illas criminationes, Romam profectus fuerit.

Quidquid sit de istâ quæstione,

CONCLUSIO. — *Ex facto S. Athanasii ostendi potest jux appellationem Romano pontifici divinitus collatam.*

Probat: Romano in pontifice non minor requirebatur potestas, ad iudicandam litem S. Athanasio ab Eusebiani intentatam, quàm ad iudicandam quæ ab ipso interponeretur, appellationem: non nisi jure primatûs à Christo Domino accepti, poterat in eos tanquam propius iudex sententiam proferre; neque enim ipsi ut patriarchæ subiacebant, cùm ejus patriarchatus Orientem non complecteretur; attamen desistendâ in causâ S. Athanasii, ut proprium iudicem se gessit Julius, nec precariâ auctoritate usus est; id manifestè colligitur ex Epistola Julii ad Orientales: « Si igitur inquit Martyrio et Hesychio (Eusebianorum legatis) nullam synodum postulantes, adhortatus fuisset, ut ad synodum qui ad me scripsissent convocarentur, idque in gratiam fratrum qui se injuriam pati conquerebantur, etiam vel ita æqua et justa fuisset nostra cohortatio, cùm ea sit et ecclesiastica et Deo grata; jam ubi idem illi qui à vobis pro gravibus viris et fide dignis habiti fuere, auctores mihi fuerint, ut vos convocarem, certè id à vobis ægrè ferri non debuit, sed potius alacriter ad citationem occurrere; quæ propter indignationem eorum qui hæc citationem offendunt, temeraria, et tergiversatio sistendi se in iudicio, inhonesta et suspiciosa videtur. » Ægrè ferebant Eusebiani, convocatos se et citatos ad synodum, licet hæc postulavissent eorum legati; hæc, illis quantumvis tergiversantibus, habita est; inritis quoque illis

retractata est S. Athanasii causa, eidemque restituta communio ecclesiastica et episcopalis dignitas; ea omnia præstare non potuit Julius nisi apostolicâ primæ sedis auctoritate. Eterò si non alio fuisset quàm arbitri munere perfunctus, nec aliâ quàm ab ipsis litigantibus derivatâ instructus potestate, electionem istam et concessionem silentio non præterisset, quâ quidem nihil aptius commemorari potuisset retundendis Eusebianorum increbrescentibus de causâ S. Athanasii retractatione querimoniis.

2º Idem probatur ex Epistolâ Gelasii summi pontificis ad episcopos Dardaniæ: « Apostolica sedes, inquit, frequenter more majorum, etiam sine ullâ synodo precedente, et absolvendi quos synodus iniquè damnaverat, et damnandi, nullâ existente synodo, quos oportuit, habuit facultatem; sanctæ memoriæ quippe Athanasium synodus Orientalis addixerat, quem tamen exceptum sedes Apostolica, quia damnationi Græcorum non consensit, absolvit. » Haud obscure ibi commendatur Romanæ indita sedi potestas dirimendi judicatas ipso in Oriente episcopales causas.

3º Idem evincitur ex testimonio Socratis et Theodoretî. Agendi rationem Julii erga episcopos ab Eusebianis condemnatos ita narrat Socrates lib. 2 Hist. eccles. cap. 11: « Ille verò, quoniam Ecclesia Romana privilegium præter cæteras obtinebat, litteras suos ad episcopos Orientis liberius rescriptis, illorum (episcoporum quos injustè proscrisperant) partes tueri studet; in Orientem litteras mittit, quò et suos cuique locus restituere, et eos qui illos abdicaverant, graviter reprehendit. » Hunc Romani pontificis auctoritatem ea decernendi in causis episcoporum, etiam Orientalium, quæ congruere æquitati arbitraretur, non ex adventitiâ concessione, sed ex privilegio quod Romanam in Ecclesiam primatus invexerat, desumi significat vulgatâ innixus traditione Socrates. Paria loquitur Theodoretus de Julio: « Ille, inquit, Ecclesiæ canonem secutus, et eos (Eusebianos) jussit Romam venire, et divinum Athanasium, quò pro se in judicio ipse responderet, vocavit. » Theodoretus et Socrati consentit Sozomenus lib. 3, cap. 9.

Objicies: Teste sancto Athanasio, ideò judicavit, quia munus et potestatem arbitri detulerant ad eum Eusebiani: « Quin et Eusebiani ad Julium litteras misere, et ut nos terrent

« synodum jusserunt convocari, et ipsi Julio, « si vellet, arbitrium causæ detulerunt. » Accedit testimonium Socratis et Sozomeni, quorum fidem interposuimus: « Eusebius, inquit « Socrates, simul atque ea quæ volebat confecerat, legatum ad Julium episcopum Romanum, oratum misit ut ipse in causâ Athanasii judex esse vellet, litisque dijudicationem ad se transferret. » Hist. eccles. l. 2, c. 9. « Eusebius, referente Sozomeno Hist. lib. 3, cap. 6, scripsit ad Julium, ut ipse decretorum Tyri de Athanasio sanctorum judex esset. »

Respondeo: Ea vigeat disciplina, ut si quis patriarchalis et Apostolicæ sedis episcopos condemnatus fuisset, rata non haberetur ipsius condemnatio, nisi primæ sedis episcopis proposita fuisset et probata; idque tum maxime oblinebat, cum agtæ causæ adjuncta esset causa fidei; disciplinæ inveteratum istud caput omittere cum non auderent Eusebiani, officium arbitri, litis dijudicationem Julio adscripsisse dicuntur. Hæc autem verba sic intelligenda sunt, ut expositæ disciplinæ in speciem obsequi voluerint, et Julii, quod tamen vix sperabant, suffragium captaient, ad ea confirmanda quæ Tyriâ in synodo contra sanctum Athanasium machinati fuerant; at sibi non constituerant ipsi veri judicis partes et auctoritatem imperari; namque 1º noverant eum sancto Athanasio impensè patrocinari, cuius innocentiam eximiasque virtutes effuso corde predicaverat; acerbè insuper indignabantur, discutendam, judicandam et retractandam eum suscepisse causam Athanasii; legatur Orientalium seu Eusebianorum synodica, Philippolitano in concilio scripta Epistola, quam refert in Fragmentis S. Hilarius: « Non enim, inquit, « Ecclesiis consulunt, qui leges juraque divina, « cæterorumque decreta dissolvere conantur; « propterea hanc novitatem moliebantur inducere, ut in concilio Orientales episcopi quid quid fortè statuissent, ab episcopis occidentalibus refricaretur. » Non aliter quàm à nobis expositum est, delatam ipsi ab Eusebiano, contestatæ litis dijudicationem intellexit Julius summus pontifex, quos sic redarguit citatâ jam ad Orientales Epistolâ: « An ignari estis hanc consuetudinem esse ut primum nobis scribatur, ut hinc quod justum est definiri posset; quapropter si iste hujusmodi suspicio in episcopum concepta fuerat, id huc ad nostram Ecclesiam referri oportuit; nunc autem nos, quos certiores minime fecer-

«runt, postquam jam exegerint quod libuit, «suffragatores suæ damnationis cui non inter- «fuimus, esse volunt; non ita se habent Pauli «ordinationes; non ita Patres docuerunt.» Non mentionem ullam injicit concessæ sibi arbitraræ alicujus potestatis; tanquam proprius judex et summo jure pronuntiat; tum etiam significat, sese Eusebianorum dolis et cavillationibus non decipi, ac probè perspectum habere, hanc esse illorum mentem, ut suæ ipsorum nequitix suffragatorem eum, et non propriè judicem experirentur.

Inst. : Conquesti sunt Phlippitanà in synodo, præter veterem Ecclesiæ consuetudinem, contigisse ut in Occidente retractarentur Orientalium episcoporum judicia; verba synodi supra retulimus; atque reipsà inconsulto Romano pontifice, Orientalium causæ, ut p'ia Pauli Samosatani Antiochenis in conciliis proscripti, judicatæ et finitæ sunt ante Julii tempora. — Resp. : Julio sanctissimo pontifici adhiberi oportet potius fidem quam tumultuantibus atque in defensorum Nicænæ doctrinæ perniciem continuò imminentibus Eusebianis, eoque provecdis audaciæ, ut Julium ipsum et alios tum pietate, tum scientiâ insignes viros anathemate percessere dictâ in synodo attentârint; sic autem eos perstringit jam non semel indicatâ ad Orientales Epistolâ : « Oportuit secundum canonem, et non isto modo judicium « fieri; oportuit scribere omnibus nobis, ut ita « ab omnibus quod justum est decerneretur. » Si quando excitatæ orientalibus plagis episcopales et quidem graves causæ, non fuerint Apostolicam ad sedem delatæ, id factum est quòd tunc non impenderet schismatis periculum, et facilè ac tutò malum comprimi poterit Orientalis Ecclesiæ expresso judicio, tacitè consentiente Occidentali Ecclesiâ, ac præsertim Romanâ, inconcussa ecclesiasticæ centro communionis, *ad quam propter potorem principitatem, ut ait S. Irenæus, necesse est omnem convenire Ecclesiam.*

DE FACTO S. CHRYSOSTOMI.

Flagranti studio incubuerat S. doctor in mores clericorum emendandos, comprimendam procerum superbiam, disturbandam hæreticorum colluviem; imperatricis Eudoxiæ odium incurrerat; offensionem subierat Theophili patriarchæ Alexandrini; habitâ ad Quercum, qui locus Chalcedonis suburbium est, synodo, ejusdem Theophili, conjuratorumque episcoporum malis artibus, depositus est, et

in exilium ablegatus; ex quo mox revocatus ingenti terræ motu excitato, eximique pastoris exauctorationem impatienter ferente populo, novâ tempestate jactatus est iterumque condemnatus, causantibus adversariis eum, utpote ab episcoporum synodo depositum, suam in sedem restitui non potuisse absque majoris auctoritate concilii.

CONCLUSIO. — *Semel et iterum Apostolicam sedem appellavit damnatus iniquè S. Chrysostomus, semelque et iterum juridicè et honorificè absolutus est.*

A sententiâ pseudo-concilii ad Quercum provocasse ad sedem Romanam S. Chrysostomum, ejusque ab eâ, ut par erat, judicatam esse appellationem, probatur 1° ex Epistolâ Honorii ad Arcadium Orientis imperatorem : « Missi, inquit, ad sacerdotes urbis æternæ, « atque Italiæ utrâque ex parte legati (à S. « Chrysostomo et Theophilo), expectabatur « ex omnium auctoritate sententiâ informa- « tura regulam disciplinæ. » Deinde vituperatâ adversariorum sancti Chrysostomi in eo insectando festinatione, subjungit : « Hi quorum « expectabatur auctoritas (nempe Romanus « pontifex et ejus assessores), pacificè Joanni « episcopo communionem permissâ, faciendam « concordiam censuerunt, nec quemquam pu- « târunt ante judicium consensu repellendum. » Delata est igitur ad supremam sedem S. Chrysostomi agitata in Oriente causa; sedis illius auctoritate ecclesiasticam in communionem vindicatus est, ac proinde rescissa synodi ad Quercum perversa sententia.

Probatur 2° ex Dialogo Palladii de Vitâ S. Joannis Chrysostomi; in eo legitur : « Ad hæc « rescripsit beatus Innocentius papa, commu- « nionemque utriusque partis admissâ, Theo- « phili judicium cassum atque irritum esse « decrevit. »

Probatur 3° ex Epistolâ Innocentii I ad Theophilum : « Frater Theophile, inquit apud « Palladium, nos et te et fratrem nostrum « Joannem, communionis nostræ esse decre- « vimus, sicuti et in prioribus litteris apertè « satis expressimus, et nunc in sententiâ no- « strâ et voluntate perdurantes, rursus eadem « scribimus. »

Alterum pariter judicium, quod in S. Chrysostomum instigante Theophilo à conjuratis quibusdam episcopis prolatum est, à Romano pontifice excussum ac reprobatum est.

Probatur : Appellatum quidem tum fuisse à

sancto Chrysostomo Romanam ad sedem, evidenter constat ex illius Epistola ad Innocentium I, qualis hæc à Palladio refertur : « Scribite, precor, inquit, et auctoritate vestra decernite, hujusmodi iniquè gesta nobis absentibus, et iudicium non declinantibus, nullius esse roboris; porrò qui talia gessere, eos Ecclesiæ censuræ subjicite, nos autem insontes, neque convictos, neque deprehensos, neque ullius criminis reos comprobatos, Ecclesiis nostris jubete restitui, ut charitate frui et pace cum fratribus nostris consuetâ possimus. » Sententiam de quâ eò loci exposulat S. Chrysostomus, improbatam quoque fuisse et in irritum missam ab Innocentio I, constat ex ejusdem pontificis ad ipsius legatos Constantinopolim profecturos commonitorio; inter alia statuit, « non oportere Joannem iudicium aggredi, nisi illi prius Ecclesia communiōque redderetur, ut omnis dilatio nis occasione sublata, suâ sponte concilium ingredi posset. » Optabat exponendas mox propter causas Innocentius I, haberi generale concilium, in quo consentientibus inter se Occidentalibus Orientalibusque episcopis, solemniter absolveretur S. Chrysostomus; jubet ut eidem antequam ingrediatur synodum, Ecclesia ejus, communiōque restitueretur; quæ quidem restitui non possunt, nisi antea rescisum fuerit injustum quo utraq̃e privatus fuerat, iudicium. Eo in proposito ac decreto ita perstitit summus ille pontifex, ut apostolicam in communionem adsciscere Alexandrum Antiochenum patriarcham et Acacium Beroensem episcopum noluerit, nisi curam gererent sarcientiæ illatæ S. Chrysostomo injuriæ, ejusque nomen sacra in dyptica retulissent. Id testatur manifestè Theodoretus his verbis : « Episcopi Occidentis non prius cum episcopis Ægypti et Orientis, et Bosphori atque Thraciæ communicare voluerunt, quam nomen illius sanctissimi viri (S. Joannis Chrysostomi) in tabulis in quibus nomina episcoporum mortuorum continebantur, retulissent. » Idem confirmatur Innocentii I ad Alexandrum patriarcham Antiochenum Epistola : « Multùm in gestis, inquit, ut scripta testantur, sollicitus exquisivi, utrum omnibus esset conditionibus satisfactum in causâ beati et verè Deo digni sacerdotis Joannis; et cum per singula assertio legatorum ex voto esse completa fateretur, gratias agens Domino, communionem Ecclesiæ vestræ recepi. » Neque patriarcham illum,

neque Acacium Beroensem Innocentius, ut ejusdem ad hunc Epistolâ ostenditur, communionem suâ donavisset, nisi prius S. Chrysostomi memoriæ satisfactum esse constaret. Eò referri potest, quam ubi de facto S. Athanasii advocavimus, Gelasii ad episcopos Dardaniæ Epistola : « Sanctæ memoriæ nihilominus Joannem Chrysostomum Constantinopolitanum, inquit, synodus etiam catholicorum præsulum certè damnaverat, quem simili modo sedes Apostolica, etiam sola (hoc est, absque universali synodo), quia non consensit, absolvit. »

Objicies : Innocentius I Epistolâ ad clerum et populum Constantinop. ita scribit : « Cæterum, quid contra istos (adversarios S. Chrysostomi) in præsentia agendum? Synodali cognitione peropus est, quam dudum etiam cogendam esse censuimus, sola enim illa talium procellarum motus sopire potest. » Ergo non eo valet sedis Apostolicæ auctoritas, ut appellationem à S. Chrysostomo interjectam, sitamen reipsâ appellaverit, judicare potuerit : atque solam ad synodum vel nationalem, vel universalem, pertinebat illud iudicium.

Resp. : Haud existimavit Innocentius I sibi jus non competere admittendæ et judicandæ, quæ Romanam ad sedem delata esset, appellationis; vidimus quâ determinatione ac firmitatè mentis reponendum suam esse in sedem S. Chrysostomum judicaverit, et huic suæ auctoritate apostolicæ sententiæ obtemperari voluerit; sed in votis habuit generalis celebrationem synodi, ut efficacius ingravescentibus malis adhiberetur remedium, exacerbati facilius ad concordiam inducerentur animi, et impendentis, aut potius jam enascentis schismatis fomenta penitus extinguerentur.

Inst. : Non à cathedrâ Petri causæ suæ authenticam definitionem expectabat S. Chrysostomus, sed ad synodum provocabat, cui soli tale reservandum erat iudicium. « Licet absentes, inquit, essemus, et ad synodum appellaremus, et iudicium inquireremus, et non auditorium, sed manifestas inimicitias fugeremus, ipse tamen accusatores suscepit, meos excommunicavit. »—Resp. : Verba hæc S. Chrysostomi non propriam significant appellationem, sed ad primam referuntur litis contestationem; tùm enim cùm prolata sunt, nullum prodierat iudicium, nulla contra ipsum lata sententia, sed parabatur quædam concilii infesta species, quæ nihil non sinistra comminaretur; hanc ut præverteret S. Chry-

sostomus, proclamabat se *manifestus ut inimicitias fugeret, iudicium* inquirere et non auditorium; postulabat ut legitimum, imò et generale haberetur concilium, cujus ultrò subiret decreta: « Cùm autem, inquit, contestaremur paratos nos ad diluenda crimina, et ad innocentiam, sicut et innocentes sumus, declarandam coram centum vel mille episcopis, non assentit (Theophilus). »

DE FACTO S. FLAVIANI PATRIARCHÆ CONSTANTINOPOLITANI.

Damnatus in synodo Flaviani, patriarchæ Constantinopolitani, Eutyches, à Theodosio impetravit aliud ut haberetur concilium, ut in eo primum obtineret ac munus præsendi Dioscorus Alexandrinus omni penè sensu religionis exutus et humanitatis; tali præside et inventore, quas dixerat ad synodum litteræ S. Leo, ne quidem in eâ lectæ sunt; quos ad eandem miserat legati debitis caruerunt honore et sede; quinimò nefarius Dioscori molitionibus generosè oblectati eodem impotenter desæviente detrusi sunt miserabiliter in custodiam, uno duntaxat fugâ elapso, qui de omnibus Ephesi vesanâ in hæc tempestate gestus summum pontificem certiorer faceret; sanctum in Flavianum præsertim debacchata est iniquitas et tyrannus; posthabito jure omni divino et humano depositus est, atque injuriis ac verberibus sic affectus, mortem ut non multò post in conspectu Domini pretiosam oppetierit. Romanam ab eo sedem appellatam fuisse negarunt nonnulli, contra quos sit sequens propositio :

S. Leonem, tanquàm legitimum auctoritate apostolicâ judicem, appellavit S. Flavianus, eamque appellationem judicandam excepit summus pontifex.

Romanam quidem ad sedem provocasse S. Flavianum, probatur 4° Epistolâ S. Leonis ad Theodosium imperatorem in quâ hæc leguntur : « Omnes partium nostrarum Ecclesiæ, omnes cum gemitibus et lacrymis mansuetudini vestræ supplicant sacerdotes, ut quia et nostri fideliter reclamârunt, et eisdem libellum appellationis Flavianus episcopus dedit, generalem synodum videatis intra Italiam celebrari.... Quia autem post appellationem interpositam hoc necessario postuletur, canonum Nicææ habitorum decreta testantur. » Præfato libello S. Leonem censebatur appellare S. Flavianum, cùm legati apostolici, de quibus hic agitur, appellationem hanc admittere non

potuerint nisi potestate à summo derivatâ pontificæ. Accedit quòd factum S. Flaviani asserat S. Leo canonibus synodi Sardicensis congruere, quos secundùm suæ morem sedis, Nicænos nuncupat; illorum autem canonum quartum respicit qui episcopo deposito licentiam tribuit ad summum provocandi pontificem.

2° Assertionis positæ illustri est argumento Valentiniani ad Theodosium Epistolâ : « A Romano, inquit, episcopo et aliis cum eo ex diversis provinciis rogatus sum scribere vestræ mansuetudini de fide quam nos debemus cum omni competenti devotione defendere, et dignitatem propriæ venerationis beato Petro Apostolo intemeratam, et in nostris temporibus conservare, quatenus beatissimus Romæ civitatis episcopus, cui principatum sacerdotii super omnes antiquitas contulit, locum habeat ac facultatem de fide et sacerdotibus judicare; hujus enim gratiâ et Constantinopolitanus episcopus eum per libellos appellavit, propter contentionem quæ orta est de fide. » Ibi disertè agnoscitur et interjectam esse ad sedem Romanam appellationem, et eam suscipiendi potestatem inesse summo pontifici, utpote qui beato Petro successerit, et propter primum quem universa in illius Apostoli successoribus antiquitas agnoverit.

3° Ex litteris Gallæ Placidia ad Theodosium filium in quibus de Dioscoro dicitur : « In synodo Ephesinæ civitatis odium et contentiones potius exercuisse narratur, militum præsentia et metu impetens Constantinopolitanæ civitatis episcopum Flavianum, eò quòd libellum ad Apostolicam sedem miserit, et ad omnes episcopos harum partium, per eos qui directi fuerunt ad concilium à reverendissimo Romæ, qui secundùm definitiones Nicæni concilii consueti sunt interesse, domine sacratissimi filii, venerabilis imperator. » Cùm asseritur missum esse à Flaviano libellum ad Apostolicam sedem, et ad omnes episcopos harum partium, intelligendum est gravissimam illam S. Flaviani causam, ut alias similes, non esse à Romano pontifice judicandam absque synodo; ea interpretatio confirmari potest verbis paulò post subjectis : « Illic itaque gratiâ, tua mansuetudo tantis turbis resistens, veritatem fidei catholicæ religionis immaculatam servari præcipiat, ut secundum formam et definitionem Apostolicæ sedis, quam et nos tanquàm præcellentem similiter veneramus, in statu sacerdotii illæ ma-

« nente per omnia Flaviano, ad concilium
 « Apostolicæ sedis iudicium transmittatur, in
 « quâ primus ille, qui cœlestes claves dignus
 « fuit accipere, principatum episcopatus ordi-
 « navit. » Ibi liquet causæ S. Flaviani iudicium
 adscribi sedis Apostolicæ auctoritati, propter
 primatum ac principatum Petro à Christo
 Domino collatum, et ad Petri successores
 continuâ serie transvectum. Eiusdem Gallæ
 Placidie ad Pulcheriam Augustam scribentis
 juvat istud etiam referre testimonium; post
 deploratam Ephesinæ pseudo-synodi turbulen-
 tam calamitatem, ita concludit: « Igitur tua
 « clementia secundum catholicam fidem, quod
 « semper nobiscum fecit, et nunc similiter
 « confirmare dignetur, ut quidquid illo tumul-
 « tuoso miserrimoque concilio constitutum
 « est, omni virtute removeatur, ut omnibus
 « integris permanentibus, ad Apostolicæ se-
 « dis (1) in quâ primus Apostolorum, beatus
 « Petrus, qui etiam claves regni cœlestis sus-
 « cipiens, sacerdotii principatum tenuit, epi-
 « scopatus causâ mittatur. »

4° Ex Liberati Breviario cap. 12, cujus hæc
 sunt verba: « Locum obtinentes papæ Leonis,
 « omnibus quæ gesta sunt contradixerunt,
 « Flavianus autem contra se prolatæ sententiæ,
 « per ejus legatos ad sedem Apostolicam ap-
 « pellavit libello. »

Jam probandum est delatam ad S. Leonem
 S. Flaviani causam, ab eodem fuisse susceptam
 et judicatam, etiam ante concilium Chalcedo-
 nense.

Probatur 1° ex Epistolâ S. Leonis ad clerum
 et plebem Constantinopolitanam: « Quisquis,
 « incolumi atque superstite Flaviano episco-
 « po vestro, sacerdotum ejus ausus fuerit in-
 « vadere, nunquam in communione nostrâ
 « habebitur, nec inter episcopos poterit nume-
 « rari. » Ergo rescissa est sedis Apostolicæ
 auctoritate sententia quâ Flavianum dejectum
 à sede suâ voluerat latrocinium Ephesinum.
 Judicium suum idem summus pontifex Epist.
 ad Theodosium imperatorem enuntiaverat:
 « Obsecramus, inquit, ... ut omnia in eo statu
 « esse jubeatis, in quo fuerunt ante omne judi-
 « cium, donec major ex toto orbe sacerdotum
 « numerus congregetur. » Suum interposuerat
 judicium, suamque auctoritatem S. Leo, sed
 propter causas mox assignandas, illæsâ suâ au-
 ctoritate peroptabat haberi generale concilium.

2° Sanctissimus idem pontifex in Epist. ad *

(1) Deest vox *iudicium*, aut verbum æquiva-
 lens.

Pulcheriam, de quibusdam episcopis recon-
 ciliationem communionemque ecclesiasticam
 poscentibus, qui impiis Dioscori contra S. Fla-
 vianum molitionibus subministrasse viderentur
 assensum, sic loquitur: « Quorum desideris
 « sic præbemus effectum, ut correctis et quæ
 « malè sunt facta propriâ subscriptione dam-
 « nantibus, participatâ nostrorum quos mis-
 « mus curâ, supra dicto episcopo pacis gratia
 « tribuatur. »

3° Eandem ad Pulcheriam, quæ contra
 Dioscorum ejusque assentatores statuta sint
 Romæ, Hilarius diaconus scripsit, legatus ille
 sedis Apostolicæ, qui sese in fugam dederat,
 ne damnationi S. Flaviani subscribere cogere-
 tur. « Vestra itaque, inquit, veneranda cle-
 « mentia cognoscat, à præfato papâ (S. Leone)
 « cum omni occidentali concilio reprobari omnia
 « quæ in Epheso contra canones per tumultus
 « et odia secularia à Dioscoro episcopo gesta
 « sunt, et nullâ ratione hæc in his partibus
 « suscipi posse, quæ per potentiam prædicti
 « non sine læsione fidei et præjudicio sanctis-
 « simi viri innoxique commissa sunt. » Absol-
 lutum esse à S. Leone in suâ synodo et
 apostolicâ auctoritate S. Flavianum, perspe-
 ctum est præfati testimonio legati, qui per
 invia loca Romam se ex Ephesino latrocinio
 contulerat, et summo pontifici synodi illius
 flagitia exposuerat.

4° Idem apertè colligitur ex Epist. Gelasii
 papæ ad episcopos Dardaniæ: « Item, inquit,
 « sanctæ memoriæ Flavianum pontificum con-
 « gregatione damnatum, pari tenore, quoniam
 « sola sedes Apostolica non consensit, absol-
 « vit (1), potiusque qui illic receptus fuerat
 « Dioscorum secundæ sedis præsullem suâ au-
 « ctoritate damnavit, et impiam synodum non
 « consentiendo submovit. »

5° Absolutum esse à S. Leone S. Flavianum
 asserit etiam Justinianus in edicto de Fide.

Solvuntur objecta.

Objic. 1°: Quod esset appellationis S. Fla-
 viano adscriptæ probabilis argumentum, illud
 desumeretur ex his verbis quibus Dioscorum
 pronuntiatâ ab eo sententiâ, compellavit:
 Καταρρομησε, quæ voces sic vertendæ in Lati-
 nam linguam videntur: *Recuso te*; at signifi-
 cant duntaxat, non haberi à S. Flaviano tan-
 quàm judicem Dioscorum.

(1) Id est, non opus fuit generali synodo ut
 absolveretur, satis erat in Apostolicâ sede au-
 ctoritatis.

Resp. : Adeo non pendet ab illo argumenti genere assertio nostra, ut nequidem illud inter probationes advocandum duxerimus; alia, ut videre est, suppetunt efficaciora; cæterum antiquis in omnibus codicibus Latinis legitur: *Appello à te*; eamque genuinam esse significationem ex eo invictè colligitur quòd objecta verba prolata sint à S. Flaviano, post pronuntiatam contra ipsum à Dioscoro sententiam; si quando enim recusandus iudex aliquis esse videatur, recusatio hæc fieri non potest nisi nondum lata sententiâ, ut ostenditur ex lege 16 et 18, cod. de Judiciis, et lege ultimâ de Sententiis.

Objicies 2° : Non ad Romanum duntaxat pontificem provocavit S. Flavianus, verùm etiam simul ad occidentales omnes episcopos, quibus tamen non adjudicabilis supremam resciscendâ Orientalium iudiciâ potestatem; id patet ex Epistolâ quam retulimus Gallæ Placidie, in quâ commemorat exarsisse Dioscori in S. Flaviano contentione et odium, eò quòd *libellum ad Apostolicam sedem miserit, et ad omnes episcopos horum partium*.

Resp. : Objectionem hanc jam præoccupavimus, et elevandam curavimus, in probatione tertîa: adjici potest, etsi ad episcopos occidentales tanquàm ad summi pontificis assessores, vel suos apud ipsum mediatores jurisque sui promotores, causam suam detulerit S. Flavianus, persuasum tamen illum habuisse, supremam inter illos auctoritatem obtinere summum pontificem, talibus causis judicandis aptam, divinitusque comparatam: « Causa enim inquit, eget solummodò vestro solatio, atque defensione, quâ debeatis consensus proprio ad tranquillitatem et pacem cuncta perducere: sic enim hæresis et turbæ quæ propter eam factæ sunt facillimè destruentur, Deo cooperante per vestras sanctissimas litteras. » Præterea Romanum pontificem à S. Flaviano appellatum esse tanquàm supremum causæ iudicem, manifestè suadet tota gestorum series; solis enim legati Apostolicæ sedis libellum appellationis obtulit S. Flavianus; eam judicandam suscepit summus pontifex; datis ad imperatorem litteris indefesso studio, in eam promovendam incubuit; S. Flaviano iniquè damnatum, auctoritate suâ absolvit; ejusdem ita sanxit nomen sacris esse dypticis inserendum, ut quicumque renuerit, communionis suæ nobuerit haberi participem.

Objicies 3° : Ideò tantum appellandam esse censuit Apostolicam sedem S. Flavianus, et

appellari reipsâ potuit, quia causa illius episcopi arctissimè cum fidei causâ esset conjuncta; idcirco enim tantis conflictatus est injuriis, quia Eutychianos errores strenuè et constantissimè debellavisset; hinc ad Theodosium imperatorem scribebat Romanâ cum synodo S. Leo, *talem (à Dioscoro) prolatam esse sententiam, ut dùm homo unus (S. Flavianus) impetitur, in omnem Ecclesiam avertatur*. Hinc etiam Valentinianus in Epist. ad Theodosium, appellationis S. Flaviani ad S. Leonem sic rationem et fundamentum exposuit: « Hujus enim rei gratiâ et Constantinopolitanus episcopus, per libellos appellavit, propter contentionem quæ orta est de fide. » Potuit autem ad sedem Apostolicam deferri negotium fidei, utpote causam inter majores maximam, quin tamen de causâ depositionis episcopi, ad eandem provocaretur sedem.

Resp. : Quamvis fidei causa adjuncta esset causæ S. Flaviani, haud tamen propter setam fidei causam appellavit ad Romanam sedem, sed quia iniquè fuerat ab episcopali dejectus dignitate; argumenti solutionem hanc indicant verba hæc Epistolæ Valentiniani ad Theodosium: « Quatenus beatissimus Romanæ sedis episcopus, cui principatum sacerdotii super omnes antiquitas contulit, locum habeat et facultatem de fide et sacerdotibus judicandi. » Agnoscitur Romano in pontifice tanquàm proprietatis primatûs indivulsa potestas judicandi non de causâ solùm fidei, verùm et de personalissis episcoporum causis, qualis est *depositio*. Hinc etiam hortatur Pulcheriam Augustam Gallæ Placidia, ad operam navandam, ut eam ad sedem in quâ beatus Petrus sacerdotii principatum tenuit, *episcopatus causâ mittatur*. Deinde ubi de appellationibus agitur, ne quidquam distinguendum putaretur inter causas fidei et causas disciplinæ, cùm utriusque sit vindex ex officio summus pontifex, primasque partes in utraqûe defendendâ sortitus, sententiam proferre in utraqûe valet; nec ulla præfata distinctionis extant in concilio Sardicensi vestigia, quorum canones deprompsit S. Leo firmissimè tanquàm monumenta, quibus appellationum jus ex professo commendatum est.

Objicies 4° : Ad judicandam S. Flaviani causam, necessarium arbitratus est concilium generale ipse S. Leo; esto enim nulla fuerit necessaria talis synodus ad profigendos Eutychetis errores, ut assereret summus ille pontifex tum in Epist. ad Flavianum, tum in Epistolâ ad Theodosium Augustum, in quâ dicitur

tur tam esse fidei quam lacescebat Eutyches, apertam causam, ut *rationabilibus causis ab indicendâ synodo fuisset abstinentum*; aliter sentiebat de iudicandâ S. Flaviani appellatione. Theodosium enim precatus ut concilium generale intra Italiam celebrari permittat, sic prosequitur: *Quia autem post appellationem interpositam hoc necessariô postuletur, canonum Nicææ habitorem decreta testantur*. Ut quid generali opus esset synodo, si propter primatum potuisset S. Leo appellationes episcopales supermâ iudicare auctoritate?

Resp.: S. Flaviani appellationem quamvis iudicaverit auctoritate apostolica, ut probavimus, S. Leo; licet eundem suam in sedem vindicandum, ejusque nomen sacris inferendum dypticis statuerit; gravibus tamen de causis postulavit generalis ut celebraretur synodus, et quidem propter memoratam etiam appellationem. Pro certo tenebat Theodosius imperator œcumenicam fuisse, omnibusque absolutam numeris illam quæ *latrocinium* Ephesinum nuncupari solet synodus; tum ab illâ meritò proscriptum et à sede suâ deturbatum S. Flavianum: « Omnis igitur contentio, inquit, sacro iudicio examinata est. Flavianus autem, qui reus inventus est, læsibilis novitatis debet tam pœnam recepit, et hoc remoto, omnis pax et omnis concordia regnat in Ecclesiis, et nihil aliud quàm veritas viget. » Similia scripsit idem imperator ad Gallam Placidiam Augustam, adversariorum S. Flaviani calumniis deceptus et incitatus; præjudicatam illam ex Diosamque opinionem ex ejus animo avelli non posse intellexit S. Leo, sedisque Apostolicæ auctoritatem in pseudo-synodo Ephesinâ pro nihilo habitam, redintegrari, nisi generali et canonicè celebrando concilio, in quo consentientibus in condemnationem Dioscori ac S. Flaviani absolutionem Orientalibus et Occidentalibus, discordiæ componerentur fluctus, atque restitueretur vera pax, quæ est tranquillitas ordinis. Hinc Theodosium ad imperatorem ita scribebat: « Ut quia et nostri fideliter reclamârunt, et eisdem libellum appellationis Flavianus episcopus dedit, generalem synodum jubeatis intra Italiam celebrari, quæ omnes offensiones ita aut repellat, aut mitiget, ne aliquid ultra sit vel in fide dubium, vel in charitate divisum, convenientibus utique orientalium provinciarum episcopis. » In causis ipsis fidei, de quibus iudicandi potestatem summo pontifici nemo negavit catholicus, haud semel contigit, ut pronuntiata à

summo pontifice sententiâ, eadem a concilio generali confirmaretur, illisâ prorsus capitis Ecclesiæ auctoritate; nonne à Leone X damnati fuerant errores, antequàm à synodo Tridentinâ œcumenicè conterrerentur? Nihil igitur appellationum juri sedi Apostolicæ divinitus suppeditato detractum esse, inferatur ex eo quòd ad ejus confirmandum iudicium, S. Leo congregari postulaverit generale concilium, quod reipsâ Chalcedone congregatum est.

Objicies denique: Compellente necessitate appellavit Romanum pontificem S. Flavianus; non alia offerèbatur recuperandæ sedis via; nam ejus condemnationi cæteri consenserant patriarchæ. — Resp.: Ut quid profuisset hæc appellatio, quamvis urgente necessitate usurpata? Quænam ratio illius potuisset haberi, si et prohibita foret ad summum pontificem appellatio, et ejusdem iudicandæ potestate caret summus pontifex?

DE FACTO THEODORETI.

Ut S. Flavianum, ita et Theodoretum fuisse condemnatum ac depositum à latrocinio Ephesino, non ex actis quidem pseudo hujus synodi constat, verùm ex aliis monumentis mox referendis vel indicandis.

Ad Romanum pontificem appellavit Theodoretus à sententiâ pseudo-Ephesinæ synodi, et ab illo fuit sedi suæ restitutus.

Appellationem testatam facit Epistola Theodreti ad S. Leonem: « Oro et obtestor, inquit, sanctitatem tuam, ut rectum ac justum tribunal vestrum invocanti opem ferat, jubeatque ad vos venire, et doctrinam meam apostolicis vestigiis inhærentem ostendat. » Postea subjicit: « Vestram enim sententiam expecto: quòd si in iudicatis manere me jusseritis, manebo, neque ulli hominum deinceps molestus ero, sed rectum Dei Salvatorisque nostri iudicium expectabo. » Romanum ad pontificem provocat igitur Theodoretus, non, quemadmodum comminiscuntur nonnulli, opportunum ut ab eo nebulosis in temporibus eliciat consilium; namque post hæc verba quibus abutuntur: « Ante omnia, ut à vobis docear oro, an me oporteat in hæc injustâ depositione acquiescere, an non, » proximè subjungit ea quæ retulimus: *Vestram enim sententiam expecto*. Tribunalque antea commemoravit sedi Apostolicæ, cujus auctoritatem mandatam postulavit. Quòd autem appellationem præfatam iudicaverit S. Leo, ac sedi

sux Theodoretum restituerit, hand minus clarè demonstratur testimonio concilii Chalcedonensis; actione etenim primà gloriosissimi iudices dixerunt: « Ingre diatur et reverendissimus episcopus Theodoretus, ut sit particeps synodi, quia et restituit ei episcopatum sanctissimus archiepiscopus Leo, et sacratissimus et piissimus imperator sanxit eum adesse sanctæ synodo. »

Actione octavâ ab iisdem iudicibus pronuntiatum est: « Omnis jam dubitatio de Theodoro reverendissimo episcopo est soluta, quippe et Nestorium coram nobis anathematizavit, et à sanctissimo et amatissimo archiepiscopo senioris urbis Romæ Leone susceptus est, et definitionem fidei à vestrà religiose prolata liberè suscepit, et insuper Epistolæ memorati sanctissimi archiepiscopi Leonis subscripsit; deest igitur ut sententia proferatur à reverentiâ vestrâ, ut Ecclesiâ suam recipiat, sicut et sanctissimus Leo archiepiscopus iudicavit; et omnes reverendissimi episcopi clamaverunt: *Theodoretus dignus est sede! Ecclesia pastorem recipiat.* » Quis significatum verbis illis non intelligat susceptam fuisse à S. Leone Theodoretum appellacionem, et summi pontificis iudicio episcopalem illum recuperâsse dignitatem? jubet quidem concilium Chalcedonense amissam ut recipiat Ecclesiâ, et *sicut iudicavit S. Leo*; ergo illud ante concilium iudicaverat summus pontifex, ejusque sententiâ confirmavit œcumenica synodus,

Solvuntur objecta.

Objicies 1°: Non ad Romanum solum pontificem, verùm etiam ad occidentales episcopos appellavit Theodoretus; id manifestè declarat Epist. ad Renatum: « Oro sanctitatem tuam, sanctissimo et beatissimo archiepiscopo persuadeat, ut apostotice utatur potestate, et ad concilium vestrum advolare præcipiat; habet enim sanctissima illa sedes Ecclesiarum quæ in toto orbe sunt, principatum. » In Epist. ad Anatolium: « Tuam, inquit, magnitudinem obtestor, ut in Occidentem veniam, ibique à Deo, clarissimis sanctissimisque episcopis iudicet. » — Resp.: Ut jam adnotavimus ubi de facto S. Flaviani, à Romano pontifice in synodo tractari, non fidei solum, sed quæ ad conciliandam Ecclesiæ pacem, negotia pertineant; nec inde minus emicat auctoritas apostolica, quam expresse invocat Theodoretus, nec idcirco minus in-

dubitatum est jus appellacionum cum primatu indivulsè conjunctum.

Inst.: Si jure illo, divinâ concessione polleat summus pontifex, ut quid obtestatur Theodoretus ut sedem Apostolicam adire sibi liceat, causamque suam defendendam illi tradere? — Resp.: Preces adhibuisse Theodoretum, tum quia in suspicionem erroris Nestoriani vocatus fuerat, tum etiam quia pseudosynodum de quâ meritò conquerebatur, legitimam, et studiosè tuendam putaret imperator; adde quòd instantibus illis precibus profiteatur Theodoretus vigere Romanâ in sede eminentem auctoritatem, quæ causas episcopales evocare suum ad tribunal et judicare valeat; ad hanc provocare si minus liceret, non sollicitâ utendum esse cogitasset obtestacione.

Inst. iterùm: Proscriptus contra normam æquitatis et recti fuerat Theodoretus in latrocinio Ephesino; nullius momenti latam in eum sententiam, nihil necesse fuit rescindere; non ergo veram interdicere appellacionem voluit. — Resp.: Valida et justa ducebatur à plurimis illa sententia; imperator, ut diximus, Theodoretum habebat episcopali sede jure privatum; in locum episcoporum quos è sedibus suis dejecerat adulterina synodus Ephesina, multæ alios ordnaverant Ecclesiæ. Suberant igitur haud spernendæ rationes, cur prædictam ut sententiam infringeret, rogaretur summus pontifex; nec immeritò ad eum esse tanquàm ad iudicem confugiendum sibi existimavit Theodoretus. Diximus, tanquàm ad iudicem, non verò tanquàm ad arbitrum duntaxat; neque enim arbitrum iudicem, inconsultis partibus eligere potuisset; præterea, ut ex relatis ipsius verbis inter probationes exploratum est, causam suam iudicandam detulit ad sanctum Leonem, propter ipsum auctoritatis principatum, quæ cæteris Ecclesiis antecellit sedes Apostolica: « Habet enim, inquit, sanctissima illa sedes Ecclesiarum quæ in toto orbe sunt, principatum. »

Objicies 2°: Non ad Romanum duntaxat concilium appellavit Theodoretus, sed etiam ad universalem synodum; in Epistolâ ad Anatolium: Deo dilectam, inquit, eorum sublimitatem obtestamini, ut rectè institutis finem imponant et synodum convocent. Idem colligere est ex illius Epist. ad Asparem consulem, et Epist. ad Vincomacum; nec profectò consensu imperatoris opus fuisset ad congregandum quod Romæ solitum est gravibus in negotiis haberi concilium. — Resp.: Etiam si

lenivè postulasset Theodoretus ut ab imperatore convocaretur generalis synodus, non inde consequens foret, non potuisse illum ad sedem Apostolicam primùm et quidem efficaciter appellare; deinde cùm desæviret suborta tempestas, nec ab iniquis institutis desisterent efferati rebellantium animi, impetrare conatus est generale ut convocaretur concilium, quod finem turbulentis motibus imponeret; deviantes revocaret ad unitatem fidei Eutyechianos, editamque à sancto Leone de restituendis, qui pravè profligati essent, episcopis, sententiam, universalis auctoritate Ecclesiæ muniendam curaret. Hanc induisse mentem Theodoretum, ipsius testificantur Epistolæ: ita enim loquitur epist. 138 ad Anatolium: « Ad hæc Deo dilectam illorum sublimitatem obtestamini, ut rectè institutis finem imponant et synodum convocent; » Epist. ad Asparem consulem, sollicitè rogat ut congregetur concilium eorum quicum quiete, illorum qui divina sunt cuncti, et Apostolica dogmata confirmant, » Idem postulat Epist. ad Vincomacum; illas autem Epistolas, quæ frustra nobis obijciuntur, scripsit jam à S. Leone absolutus, et ab exilio jussu imperatoris revocatus: id patet ipsius ad Anatolium Patricium Epistolâ: « Nos, inquit, quam nacti sumus quietem, libenter sumus amplexi, utilesque ac suavissimos ejus fructus percipimus. Christi autem amans imperator noster, pietatis fructum adeptus imperium, obtulit Ecclesiarum quæ jactabantur tranquillitatem, oppugnatæ fidei triumphantum. » Epist. ad Vincomacum: « Magnitudinem oro vestram, inquit, ut gratias meis verbis agatis Christi amanti, victorique imperatori, et religiosissimæ Augustæ, illorumque potentiam exoretis ut firmam Ecclesiæ pacem efficiat, et synodum congregari jubeat, non tumultuantium rursus hominum qui conventum perturbent, sed veritatis amantium qui doctrinam apostolicam stabiliant, novamque istam et adulterinam hæresin exterminent. » Illis verbis indicatur Theodoretum suam in sedem reditum, atque intelligitur quâ mente, quem ad finem congregari synodum tantoperè exposceret.

Obj. 3°: Ante concilium Chalcedonense, non habitus est absolutus ac sedi suæ restitutus Theodoretus; quod multa quidem persuadent, namque ne synodi Patribus adunaretur, obstitērunt multi exclamantes: *Miseremini, fides perit; istum canones rejiciunt*; atque, ut referunt acta concilii, non ut iudex, sed in locum ac-

cusatoris ingressus est. Actione 8, sua illi sedes, postquàm Nestorium damnavit, à Patribus synodi restituitur: « Omnes reverendissimi episcopi clamaverunt: Theodoretus dignus est sede; Ecclesia orthodoxum, Ecclesia pastorem recipiat, orthodoxum doctorem Ecclesia recipiat; Theodoretus dignus est sede! » — Resp.: Non synodi universalis, sed quorundam sunt ista duntaxat episcoporum, ex Ægyptiis, Illyricianis et Palestinis, Dioscoro assentantium; quos ita redarguit synodus: « Acclamationes istæ populares neque episcopos decent, neque partes juvant. » Non accusatoris duntaxat, sed et iudicis personam sustinuit Theodoretus; namque actione primâ gloriosissimi iudices et amplissimus senatus dixerunt: Ingreddiatur et reverendissimus episcopus Theodoretus, ut sit particeps synodi, quia et restituit ei episcopatum sanctissimus archiepiscopus Leo. » Actione secundâ expressè numeratur inter iudices ante Rufinum Samosatensem; actione pariter sextâ eodem loco nominatur; eadem actione dixit: « Theodoretus episcopus Cyri definiens subscripsi.

In causâ Theodoretum duo spectanda sunt: ipsius depositio facta in latrocinio Ephesino, et quam incurrerat Nestorianæ suspicio hæresis; de abstergenda suspicione illâ plurimum interpellatus est à Chalcedonensi synodo, et quidem ab ejus communionem repellendus, nisi apertè dixisset anathema Nestorio; at ut expendendâ et iudicandâ Theodoretum memoratâ depositione agendum propriè non putavit; nedùmque voluerit novum ad examen revocari illam quâ restitutus fuerat, S. Leonis sententiam, ad synodum admissus est, ut exposuimus, Theodoretus, atque sedit inter iudices, quia et restituit ei episcopatum sanctissimus archiepiscopus Leo. Adnotârunt etiam synodi Patres, omnem de illo solutam esse dubitationem, quia et Nestorium anathematizavit, et à sanctissimo et Dei amantissimo Leone susceptus est. Sententiam summi illius pontificis ratam habuit, non discussit Chalcedonense, cui per suos legatos præfuit, generatè concilium.

Inst.: Hæc duo quæ diximus, in causâ Theodoretum esse discernenda, in unum reipsâ coalescunt; depositus enim fuerat ut Nestoriano contaminatus errore; non ergo poterat suam in sedem vindicari, nisi discusso ac depulso tanto crimine; quam discussionem etiam adhibuerit synodus Chalcedonensis, causam Theodoretum, ipsamque proinde S. Leonis sententiam examini censuit esse subjiciendam.

— Resp. : Compertum cum haberet S. Leo impactum Theodoro non fuisse Nestoriani crimen erroris, nisi à Dioscuro ipsique adstipulantibus Eutychianis, eam dux't postponendam accusationem, quam celebrandum dijudicaret concilium, si fortè solemne hoc de negotio iudicium, rerum adjuncta requirerent; solam itaque extemporaneam legibusque tum humanis tum divinis repugnantem Theodoro depositam curavit S. Leo mittendam in irritum; hinc synodi Chalcedonensis actione octavà contestatus est Theodoretus, ad concilium eo duntaxat animo se venisse, ut conflata in se calumniam dissolveret. Quinimò paucis exceptis episcopis Theodoro infensis, ejusque depositionem meditantibus, ceteri concilii Chalcedonensis episcopi, intentatam Theodoro de Nestorianà heresi accusatorem parùm curabant, ut videre est actione primà: respondentes eum à sanctissimo episcopo inclytæ urbis Romæ proprium recepisse locum; nec ante proponendam illius accusationem, si proponi placuerit, quàm finirentur, quæ jam erant inchoata.

ARTICULUS VII.

Ut in causa fidei et morum definiendis errare possit summus pontifex (1).

In Declaratione quam ediderunt anno 1682 de ecclesiasticâ potestate archiepiscopi et episcopi Parisiis congregati, Ecclesiam Gallicanam representantes, asseritur, in fidei quoque questionibus præcipuas summi pontificis esse partes, ejusque decreta ad omnes et singulas Ecclesias pertinere, nec tamen irrefragabile esse iudicium, nisi Ecclesiarum consensus accesserit. Sedulò ponderanda sunt ultima hæc verba, quibus indicatur hanc esse clerici Gallicani sententiam, ad constituendum irrefragabile, seu irrefragabile decretum, requiri consensus non solius Romanæ Ecclesiæ, cæterarum licet Ecclesiarum matris et magistræ, sed universalis ipsius Ecclesiæ, cujus est pars necessaria, et illarum quilibet longè præstantior. Id statim adnotam-

(1) Plurima hic et in sequentibus articulis annotata certè dignissima spontè silebimus, quippe quæ in præcedenti volumine, ubi de hac ipsâ Romani pontificis inerrantia, sat luculentè, ut putamus, ab eximio auctore Balzerini explicata sunt, ac strenuè propugnata. Cæterùm, ut magis ac magis elucidetur hæc tam ardua, tantique animorum contentione agitata controversia, utramque doctrinam conciliare pro viribus postea nitimur in speciali appendice, ubi divisionis punctum indigabimus, deductis dehinc quoad disciplinam sectariis (Ebrones.)

dum duximus, propter sumptam ex centro communionis ecclesiasticæ, et suo loco explanandam difficultatem. Eò pertinet adductum pronuntiatum, ut declaretur Romanum pontificem, non ut privatum duntaxat doctorem, de quo nulla potest seriò hic moveri controversia, verùm etiam ut Ecclesiæ pastorem et caput errare posse, atque interpositâ suâ auctoritate, seu, ut aiunt, *loquentem ex cathedrâ, errorem in fide vel moribus decreto profiteri*. Pontifici qui vellicantur infallibilitati, summam in eâ repositam volunt dijudicandarum de religione controversiarum auctoritatem; quo ex placito consequitur, oportere donum istud, si reipsâ Romano pontifici impertitum fuerit, enuntietur verbo Dei scripto vel tradito, remotâ omni ratione dubitandi; porrò, qui defensorum partes susceperint, ad eos, ut liquet, spectat probandi officium; nostras igitur adimpleverimus vices, si ostendamus nihil occurrere, nihil afferri, quod certò impellat ad tribuendam summo pontifici infallibilitatem; ulterius tamen progrediemur, et nullâ urgente necessitate, et salvâ semper quæ debetur sedi Apostolicæ et vicario Christi, omniumque patri fideliam, reverentiâ.

Temperandum putavimus ab intricatâ et multiplici opinionum quarundam expositione, quæ moras neceret, nihilque aut parùm admodùm lucis propositæ questioni affundere videretur.

CONCLUSIO. — *Ipsa in questionibus fidei irrefragabile non est summi pontificis decretum, nisi accesserit expressus vel tacitus Ecclesiarum consensus.*

ARGUMENTUM PRIMUM. — *Scripturis proposita consonat assertio.*

Matth. cap. ultimo sic Apostolos alloquitur Christus: *Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem sæculi.*

Joannis 14, v. 16: *Ego rogabo Patrem, et alium Paracletum dabit vobis, ut maneat vobiscum in æternum.*

Ei cap. 16, v. 13: *Cum venerit ille Spiritus veritatis, docebit vos omnem veritatem.*

Testimoniis illis evincitur collatum esse divinitus in communi Apostolorum collegio donum infallibilitatis; quo igitur pacto, talibus oraculis congruere possit eorum sententiâ qui volunt infallibilitatem appendicem esse primatûs Petro donati necessarium et singularem, atque à summo pontifice emanare viam omnem

ac firmitatem decretorum Ecclesiæ? Qui placitis illis addicti sunt, illi non satis attendunt ad hæc verba Christi Apostolos omnes, eorumque in ministerio successores, auctoritate eòs communitis et successoris: *Ecce ego vobiscum omnibus diebus*, etc. Et ad ista: *Cum autem venerit Paracletus, quem ego mittam vobis à Patre, Spiritum veritatis, qui à Patre procedit. Eo assistente et adjuvante Spiritu, dum in synodo Hierosolymitana dirimitur exorta de legalibus controversia, summum dignitatis gradum obtinuit Petrus; neque tamen quasi ab eo accepta auctoritate, sed altiori à fonte derivata, scripserunt confidenter Apostoli: Visum est Spiritui sancto et nobis.*

ARGUMENTUM II. — *Generalibus in conciliis examini subjecta sunt dogmatica summi pontificis iudicia.*

Quæ suprema et infallibili iudicio declarata sunt, ea iterato examine velut ad incudem revocari, nefas: hinc generalibus in conciliis assertam distinctè fidem, ut puta, in conciliis Nicæno et Constantinopolitano, subsequentes synodi studiosè quidem commendant, amplectuntur et confirmant; retractare vel uno in capite, seu ad trutinam adducere quasi reformari possent, id nunquam tentatum est, pugnatque cum absolute infallibilitatis ratione. Quocirca Martianum imperatorem obtestatur S. Leo epist. 75, ne vindictam in concilio Chalcedonensi fidem retractari patiatur. « Obtestor, inquit, et obsecro clementiam vestram, ut in præsentis synodo fidem quam beati Patres nostri ab Apostolis sibi traditam prædicarunt, non patiamini quasi dubiam retractari, et quæ olim sunt majorum auctoritate damnata, redivivis non permitatis conatibus excitari. » Eundem in modum scripsit eadem de synodo ad Leonem Augustum, epist. 115, aliàs 75. At summorum pontificum dogmatica etiam decreta posse generalibus in conciliis examen subire, pluribus constat exemplis quæ legere est Defensionis Declar. cleri Gallicani parte tertii lib. 7. Unum et alterum afferemus. Dogmaticam et insin-gnem S. Leonis ad Flavianum Constantinopolitanum contra hæresim Eutychetis epistolam visum est concilii Chalcedonensis Patribus, quantiscumque eam laudibus extulissent, ad examen vocare. Lectis itaque antecessentium synodorum gestis de Leonis Epistolâ iudices ita proposuerunt: « Quoniam Evangelia posita sunt, singuli reverendissimorum episcopi do-

ceant si expositio 318 Patrum et post hæc 150 Patrum consonat epist. S. Leonis, » Eam Epistolam probarunt certatim Patres Chalcedonensis synodi, ut verbo Dei ecclesiasticisque consentaneam institutionibus, at non quasi donum inerrantiæ summo adscriberent pontifici. Legantur episcoporum suffragia; actione quartâ primus Anatolius sic dicit sententiam: « Epistola sanctissimi Leonis consonat symbolo 318 Patrum, et 150 Patrum, sed et his quæ in Epheso, sub sanctissimo Cyrillo; » quapropter consensu et subscripsi. » Mentem eandem cernere est aliorum expressam præsulorum suffragiis. Neque aliter sentiebat ipse S. Leo: « Non enim, inquit Epist. ad episcopos Gall. 7, aliàs 52, ultra jam cuiquam excusationis refugium de ignorantia incitiâ vel de intelligentiâ difficultate conceditur, cum sexcentorum ferè fratrum coepiscoporumque nostrorum synodus congregata, nullam artem ratiocinandi, nullum eloquium disserendi contra fundamentum fidei divinitus inspiratæ permiserit. »

Interpretationi nostræ omninò consentit synodus quinta generalis habita sub Vigilio Papâ et Justiniano principe, ad causam trium capitulorum delinendam; illâ in synodo quæsitum est quo ritu scripta de fide probari consuevissent in synodis anterioribus; de Epistolâ sanctorum Cyrilli et Leonis facta est mentio; tum sancta synodus dixit: Ex his quæ recitata sunt, manifestum est, quomodò sanctæ synodi, quæ apud eas proferuntur, probare solent. Cum enim illi sanctissimi viri qui recitatas epistolas scripserunt, sic splenderint, tamen epistolarum earum probationem non simpliciter nec sine inquisitione fecerunt, nisi per omnia cognovissent, consonare eas expositioni et doctrinæ sanctorum Patrum, ad quam et collatio facta est. » Quintâ igitur synodo generali interprete, epistolæ à sede Apostolicâ comprobata, qualis fuit S. Cyrilli, aut ab eadem profecta, qualis fuit S. Leonis, non simpliciter nec sine inquisitione à sanctis conciliis receptæ sunt.

Ad hanc infringendam probationem, à diversis diversa opponuntur auctoribus; commemoratum ante examen, jam, inquit, à concilio Chalcedonensi conspirantibus votis comprobata fuerat S. Leonis Epistola; jam spontè conclamaverat: « Hæc Patrum fides; hæc Apostolorum fides; omnes ita credimus; orthodoxi ita credunt; anathema ei qui non ita credit; Petrus per Leonem ita locutus est. »

Epistolam suam miserat S. Leo ad concilium, non ut fidei regulam, sed meram ut instructionem quâ episcopi in iudicando adjuvarentur. Non ex dubitatione, aut ullâ erroris suspitione adhibitum esse prædictæ examen Epistolæ, sed ad ampliorem jam notæ et creditæ veritatis elucidationem. Adhi potest Epistolam illam ante habitam synodum fuisse totius ferè Occidentis, ut observat ipse Bossuetius, et plerorumque Orientalium suffragio confirmatam, unde consequeretur ne quidem irreformabile habendum dogmaticum summi pontificis decretum, antequam à generali concilio approbatum sit.

Hæc solutione non caret; misisse S. Leonem ad synodum Chalcedonensem, non sententiam definitivam, sed meram instructionem, id gratis et perperam fingitur à Bellarmino: « Quid enim causæ esset, ait Bossuetius, cur ultimam sententiam non proferret Leo, appellante Eutyche, rogante Flaviano, ut de se actibusque suis tantus pontifex pro potestate decerneret?..... An expectabat ut suborta hæresis glisceret, totumque orbem flamma corripere? aut fortè questionis obscuritate turbatus hærebat, expectabat concilii occumenici sententiam, qui omnia à se plenissimè et lucidissimè enucleata esse profiteretur? Quid quòd ad imperatorem scribit, tam evidentem causam esse, ut ab indicendâ synodo fuisset abstinendum? »

Haud efficacius arguunt, qui respondent ad majorem duntaxat jam notæ et creditæ veritatis elucidationem, specie quâdam examinis pertentatam fuisse S. Leonis Epistolam; de proposito dogmate securi penitus erant Patres Chalcedonenses; nullo modo dubitabant quis esset Christus, Deusne an homo verus, an confusis naturis aliquid tertium, sive aliud portentum Eutychiانا cogitaret hæresis; non id sanè quærebant, sed utrùm verè atque ex communi Patrum sententiâ tantum sacramentum S. Leo exponeret, id quærebatur, ad tollendam omnem dubitationis ansam ex multorum animis, quibus res nondùm erat explorata.

Probabiliùs disserere forsitan videantur, tum qui objiciunt, jam ante præfatum examen conclamatam esse à synodo Chalcedonensi, lectâ S. Leonis epistolâ: *Sicut Leo, ita credimus: Petrus per Leonem locutus est*; tum qui dicunt eam ante inchoatum concilium, jam fuisse comprobatam à maximâ occidentalium et orientalium episcoporum parte; quo posito

jam infallibili auctoritate viginisset, ipsi fatentibus theologis, qui summo pontifici non tribuunt infallibilitatem. Epistolam quidem illam plerique episcopi jam suo confirmaverant suffragio; hæc esse suam fidem clamabant Patres concilii Chalcedonensis; at solemniter declarare constituerant, undenam persuasum haberent vacare omni erroris suspitione dogmaticum S. Leonis scriptum: porrò testantur acta synod. hæc illos mentem certissimam induisse, quòd rectè examinantibus constitisset, Leonis sententiam doctrinæ quâ imbuti erant consentire; id ergo, ut adnotat Bossuetius, simul in synodo faciunt quod singulatim ante synodum quique fecerant, et prolato communi iudicio confirmant.

Adhici potest voluisse illos pariter acclamationis in quam actione secundâ, lectâ S. Leonis Epistolâ, eruperant, causam et incitamentum exponere.

ARGUMENTUM III. — *In consensione ordinis episcopalis posita est vis maxima decretorum ecclesiasticorum.*

Hierosolymitanâ in synodo jam non semel appellatâ, ostensum est vim et inerrantiam Ecclesie docenti promissam, in ipsâ positam esse consensione pastorum quibus creditum est depositum fidei: « Deliberatio, inquit Bossuetius, à Petro inchoatur, qui mos deinde invaluit, ut sacri cœtus principes primi sententiam dicerent, iisque auctoribus decretum sanciretur; Petrus ergo ubique rectæ prædicationis et rerum agendarum auctor, primus sententiam dicit; Dei arcana pandit, quæ sibi primò de vocandis gentibus fundamenti loco ponit;... decretum deinde conditum communi nomine ac Spiritus sancti auctoritate adscit. *Placuit nobis collectis in unum, et visum est Spiritui sancto et nobis.* Act. c. 15, v. 28. » Ad consensionis vim ac necessitatem demonstrandam se gesserunt tunc Apostoli, quasi Spiritu sancto quisque illorum non fuisset afflatus. In debellandis erroribus scriptores veteres ecclesiastici, Ecclesiarum consensione tanquam arcè tutâ et inexpugnabili gloriantur. « Quid enim, inquit S. Irenæus lib. 3 contra hæres. cap. 4, etsi de aliquâ questione disceptatio esset, nonne oporteret in antiquissimas recurrere Ecclesias, in quibus Apostoli conversati sunt, et ab eis de præsentî questione sumere, quod certum et reliquidum est? » Tertullianus lib. de Præscriptionibus, cap. 21: « Quid prædicaverint (Apostoli), id est, quid illis Christus re-

« velaverit, et hic præseribam non aliter pro-
 « bari debere, nisi per easdem Ecclesias quas
 « ipsi Apostoli condididerunt. » Notum est præci-
 « puas inter credendi dogmatis proprietates re-
 « censi à Vincentio Lirinensi universitatem,
 « quam ita delineandam curavit, Communio. 1,
 « cap. 5 : « Sequemur autem universitatem hoc
 « modo, si hanc unam fidem veram esse fa-
 « teamur, quam tota per orbem terrarum con-
 « fitetur Ecclesia. » Quæ concilia dogmaticum
 « summi pontificis, ut summi pastoris decretum,
 « posse tamen examine admovendo explorari,
 « ipso facto stauerunt, ea consequenter censue-
 « runt vim ineluctabilem decretorum ex consen-
 « sione ordinis episcopalis profluere; hinc
 « synodus Chalcedonensis ita statuit: *Qui non*
 « *subscribit epistolæ Leonis, cui sancta synodus*
 « *consensit, hæreticus est.* Non in solam summi
 « pontificis auctoritatem refunditur causa in-
 « rendi hanc notam hæreseos reprobantibus
 « ejusdem epistolæ.

ARGUMENTUM IV. — *Ex ratione theologicâ.*

Infallibilitatis donum si Romano pontifici
 contulisset Christus, nihil monumentis esset
 ecclesiasticis expressius traditum; nihil fide-
 libus compertum magis et indubitatum esse
 debuisset; iudex enim controversiarum habe-
 retur quicumque apostolicam legitime teneret
 sedem, ejusque decretis statim atque innotes-
 cerent, absolutum deberetur ab omnibus obse-
 quium; eâdem ratione necesse foret perspectæ
 ut essent, et Catholicis conspirantibus agnitæ
 dotes seu conditiones necessarie ac sufficien-
 tes, infallibilem ut illa auctoritatem obtineant.
 Attamen ex testimoniis quæ congegimus, in-
 telligere est, saltem non ita constare verbo
 Dei scripto vel tradito de pontificiâ infallibili-
 tate, ut de illâ dubitare vel assensum ab eâ
 credenda cohibere, nemo verè catholicus au-
 deat; de conditionibus autem ad illam excren-
 dam certò requisitis, non convenit vel inter
 peritissimos ejusdem patronos. In hoc ferè
 omnes consentiunt posse errare summum pon-
 tificem, quando, ut aiunt, *non loquitur ex*
 « *cathedrà* Quid autem sit *loqui ex cathedrâ*, hic
 « varias passim disirahuntur in sententias. Alii
 « docent, idem esse loqui ex cathedrâ, quod lo-
 « qui secundum Scripturam et traditionem : op-
 « portuna profectò expositio ! Nec privatus errat
 « episcopus quamdiu certissimis illis inhæret
 « fidei regulis. Alii pugnant tum loqui ex cath-
 «edrâ supremum pontificem, cum adhibito dili-
 « genti ac maturo examine, requisitâ inprimis

Romanæ Ecclesiæ doctrinâ et sententiâ pronun-
 tiat; sed idem penè recurrit, quod max
 adnotatum est, incommodum. Numquid ad
 examen revocandus erit ipse modus impensio-
 nûm supremo iudice examinis? et quâ viâ liqui-
 dè dignoscetur talè illud fuisse, quale disceptandæ
 causa postulaverit? Tum loqui ex cathedrâ
 summum pontificem, cum circa doctrinam aut
 mores totam docet Ecclesiam, contendunt
 Cajetanus, Bellarminus, Duvallius, etc.; at
 quandam dicens sit totam docere Eccle-
 siam, novum hic certamen: alii contendunt
 toties eum loqui tanquam pastorem et caput
 Ecclesiæ, universosque instituentem fideles,
 quoties decretalem condit; alii cum certum
 ad tempus affixa est bulla ipsius ad valvas
 S. Petri.

Quo pacto dignoscatur quandam pontifex
 loquatur ut *persona particularis*, et quando
 sicut pontifex, sic declarat Dominicus Bannes,
 in 2-2, quæst. 1, art. 10, versùs finem conclu-
 sionis 5: « Ad hoc responderetur quòd talia si-
 « gna certa habere possumus: Primum quidem,
 « si dicatur: Qui oppositum senserit aut dixe-
 « rit, anathema sit. Secundum, si dicatur: Qui
 « contrarium senserit, tanquam hæreticus ha-
 « beat. Tertium, si talis definitio tanquam
 « ab omnibus fidelibus acceptanda et credenda
 « sicut dogma fidei expressè proponatur. Quar-
 « tum, si dicatur: De concilio fratrum hoc vel
 « illud definimus. Si autem nullum prædicto-
 « rum signorum fuerit interpositum, non est
 « omnibus modis ipsa pontificis definitio infal-
 « libilis, etiamsi pontifex aliquid absolute pro-
 « ferat. » In hac sententiarum diversitate num
 emicat absolutus certitudinis gradus, et qui-
 dem obvius, quo secernatur pontifex locutus
 ex cathedrâ, eodem à pontifice locuto ut privato
 doctore? Non argumentum ex incidente non-
 nunquam generalis concilii necessitate desum-
 ptum adduximus; infallibilem esse dispersam
 Ecclesiam profitentur omnes Catholici; convo-
 cari tamen œcumenicam in synodum episcopos
 oportet aliquando œconomizæ causâ, splendi-
 dius ut possit evolvi ac defendi catholica doc-
 trina, tum hæreticorum ut cavillationibus, nefa-
 riisque consiliis, efficacius præcludatur aditus.

Non aliquot protulimus pronuntiata pontifi-
 cum, quos utrùm ex cathedrâ loquentes er-
 ravisse dicendi sint, disputant inter se qui
 infallibilitatis illi donum abjudicant; expedita
 magis et aptiora putavimus argumenta sti-
 genda, tum quæ minorem multis offensionem
 pariant. Quod verò spectat ad eorum confessio-

nem pontificum, qui erroribus obnoxios se candidè agnoverint, tametsi ipsos inter pontificiæ infallibilitatis impugnatores reperiantur, ut doctissimus Tournely, qui illud elevari posse existens, si dicatur illos tantummodò confessos esse sibi non competere infallibilitatem ut privatis doctoribus, aut nihil quod ad fidem moresve pertineat, pontificiâ auctoritate proponentibus, id tamen argumenti genus attendere proderit ad occurrendum probationi quam magnoperè extollunt quidam pontificiæ defensores infallibilitatis. Romanum ut pontificem in fidei controversiis errare non posse evincat Melchior Cano, observandum curat, de Loc. Theol. l. 6, c. 7: « Ad Romanam sedem episcopos Ecclesiarum, in causis quibusque gravissimis provocasse; ab illius ore fideles fidei semper oracula petiisse, illius iudicium Catholicos omnes in religionis controversiis expectasse; illius denique (iudicii) vim et auctoritatem sacra omnia efflagitasse concilia. » Tum adjicit: « Quibus ex rebus, quoniam negari non possunt, conflatur et efficitur id quod quaerimus argumentum, quo ex multis magnisque haud facillè quis dixerit aliud aut evidentius aut certius. » Cùm undique ac perpetuo usu petierunt à Romano pontifice fidei oracula, tum simpli ces fideles, tum episcopi, ad eum si confugissent ut ad privatum doctorem, et sub eo tantum respectu respondisset consententibus, nimis, ut patet, probatum vellent, qui inde concluderent illum esse infallibilem; si autem dicatur responsa illum dare solitum, ut caput rectoremque Ecclesiae, quo pacto Alexander ipse III, ut observat Bossuetius, postquam iudicavit (id quod est certissimum) valere conjugium per verba de presenti, utroque dicente: *Ego accipio te in meam, et ego accipio te in meam; ac tale conjugium non dissolvi, contracto alio connubio, atque etiam copulâ consecutâ, addit: Quamvis alicui à quibusdam praedecessoribus nostris iudicatum*, Extra. de Sponsâ duorum, cap. *Licet, praeter solitam*. Hunc in modum si iudicaverint, quò eradet quæ ipsi attribueretur infallibilitas? Quid significatum voluit Eugenius IV in bullâ tertiâ contra Basileense concilium, cùm asseruit in quæstionibus quæ ad fidem respiciunt, vel statum universalis Ecclesiae, petiis attendi debere concilii quàm Papæ sententiam?

Solvantur objecta.

Objic. 1° celeberrimum illum locum Evan-

geli Matth. 16, 18: *Tu es Petrus, et super hanc petram aedificabo Ecclesiam meam, et portæ inferi non praevalent adversus eam*. Probatum est, ad litteram dicendum esse Petrum Ecclesiae petram et fundamentum; eo quidem nomine donatus est ut rector Ecclesiae, suis itaque ad successores transfundendo; quænam autem vis et significatio illi subicitur appellationi? Designatur ac prænantatur, non esse frangendam, nec Petri, nec Romani pontificis, ut Ecclesiae capitis, constantiam in profitendâ et defendendâ fide; in mente ac promissione Christi hæc duo arctissimè conjunguntur. Primum, *super hanc petram aedificabo Ecclesiam meam; secundum, et portæ inferi non praevalent adversus eam*; hæc verba, *adversus eam*, si referantur ad petram mox memoratam, ergo spondente Christo, nec Petrus, nec Romanus ullus pontifex ut Ecclesiae caput excidet unquam à fidei professione; quòd si, ut genuina fert expositio, eadem hæc verba, *adversus eam*, pertinere dicantur ad ipsam Christi Ecclesiam, eodem prorsus reveritur oratio; idcirco enim futurum affirmat Christus, ut adversus Ecclesiam non praevalent portæ inferi, quia super petram, de quâ locutus est, ædificare illam statuerit. Stabili et immoto ædificio, stabile et immotum necesse est supponi fundamentum; atque ut præcludatur eorum disceptatio qui dicant, tamdiu inconcussam stare predictarum petram, quamdiu Ecclesiae cui subternitur adhæreat, observandum est (id quod observatione vix indigeat), non à domo fundamentum, sed à fundamento domum, obtinere firmitatem et soliditatem. Cùm igitur ut Petri successor, pontifex Romanus, petrae, seu fundamenti cui insidet Ecclesia, sortitus sit à Christo stabilitatem in fide, non posset nisi Ecclesiam concidente (quod promissionibus divinis repugnat), errare ut pontifex in causis fidei, morumve d iudicandis.

Resp. 1°: Nimium foret argumentum istud, si ad apicem urgeretur; quemadmodum enim subducto fundamento, ne minima quidem temporis parte consistere potest ædificium, ita nec sine Romano pontifice, vel uno mense, vel unâ die permanere posset Ecclesia; nec proinde infallibilitate duntaxat, sed etiam immortalitate Romanus quisque pontifex donari debuisset; neque ad eludendam hanc consecutionem fingi potest, tum solummodò illum censi fundamentum Ecclesiae, cùm dogmaticum aliquod emittit, fidelibusque proponit decretum; quò inde absurda consequantur,

recensere supervacuum; quot sæpius interval-
lis ac tempestatibus, assignato careret funda-
mento Ecclesia!

4° Alià quoque de causâ premi non debet
ducta ex fundamenti ratione metaphora. La-
pso quo domus innititur fundamento, non aliud
adjuvamentum suppetit, quo ipsa fulciri possit,
et ab imminente casu cohiberi. At præter
fundamentum in Petro, et Romano quolibet
pontifice collocatum, aliud est, et quidem pri-
mariatum, essenziale, omnigenis impervium ca-
sibus quo ipsa perpetuò, irruentibus quantum-
libet procellis ac fluctibus, sustinetur Ecclesia
et à quo profluit vis omnis quâ valeat funda-
mentum externum, secundarium, ministeriale,
quod est Petrus, et validè electus, quilibet
Romanus pontifex; unde tametsi à munere
fundamenti deliceret Romanus aliquis episco-
pus, non idcirco caderet domus Dei vivi, et
columna veritatis Ecclesia.

5° Dicendum itaque Petrum fuisse divinitus
constitutum petram, fundamentumque Eccle-
siæ, ratione primatus honoris et potestatis,
quo præditus est universâ in Ecclesiâ, non
autem ratione infallibilitatis quæ suos ad suc-
cessores transmittenda foret. Quòd si fortè
causam fidei proderet supremus aliquis ponti-
fex, decreto quantumvis expresso, tum certè
v. m. insitam fundamento non exereret, suo gra-
viter deesset officio; nec tamen è medio tolle-
retur ipsum fundamentum à Christo constitu-
tum, nec dilaberetur aut rimam faceret Ec-
clesia: haud quidem è medio tolleretur ipsum
fundamentum; ordinante nimirum Christo Do-
mino, tamdiù permanebit quamdiù et Ecclesia
quam regendam Petro commisit, ejusque in
hoc præcellenti ministerio hæredibus. At pro-
vidente Deo, et reclamante venerabili episco-
porum consortio, statim resarciretur suscepta
in fundamento labe; lapsusque pontifex aut
penitens scandalo mederetur, aut contumax
dejeceretur à sede, aliusque præficeretur, qui
sanam profiteretur ac vindicaret doctrinam;
lapso aliquo pontifice, integrâ et illibatâ nihi-
lominus fide perstaret Ecclesia, quia, ut dixi-
mus, fundamento incumbit primario et essen-
tiali, quod est Christus, invictio tuta propu-
gnaculo.

Responso non officit, quæ obtenditur verbo-
rum istorum connexio: *Super hanc petram
ædificabo Ecclesiam meam, et portæ inferi non
prævallebunt adversus eam*, quasi penderet à
Romani pontificis constantiâ in fide firmitas
et soliditas ipsius Ecclesiæ; ad Ecclesiam in

adducto testimonio Christi, non ad petram,
referuntur hæc verba: *Portæ inferi non præva-
lebunt adversus eam*; ita colligitur manifestè
ex contextus serie: nam agebatur proxime,
et potissimum de Ecclesiâ, ideòque verbis illis
non pontifici, sed Ecclesiæ asseritur infallibi-
litas donum.

Esto, inquit, pronuntiatum illud referen-
dum sit ad Ecclesiam Christi, eo tamen de-
claratur, ex firmitate petræ, super quam
ædificata est, desumi ejusdem firmitatem atque
infallibilitatem. Fatemur spontè, ad incolumi-
tatem, stabilitatemque, imò et constitutionem
Ecclesiæ, sic esse comparatum Romani ponti-
ficis primatum, ut pontificiâ illâ dignitate et
auctoritate extinctâ, collaberetur ut avulso
capite corpus, Ecclesia. Fatemur etiam, ut
declarat clerus Gallicanus, totaque clamat tra-
ditio, *in fidei questionibus præcipuas summi
pontificis esse partes, ejusque decreta ad omnes
et singulas Ecclesias pertinere*; unde intelligere
est quanti sint momenti ac ponderis, ad ir-
reformabile Ecclesiæ universalis, in docendo
ministerium, dignitas et suprema Romani pon-
tificis universâ in Ecclesiâ auctoritas; nec
tamen inde sequitur futurum, errante ut vel
uno pontifice, prævalerent portæ inferi adver-
sus Ecclesiam; retineret absolutam quam ac-
cepit à Christo infallibilitatem, qui pollicitus
est affuturum se Apostolis usque ad consum-
mationem sæculi. Itaque in illo contextu:
*Super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam,
et portæ inferi non prævallebunt adversus eam*,
eò commendatur sedis Apostolicæ præstantia,
seu præcellens Romani pontificis auctoritas,
quæ fundamenti loco habeatur, in edificio
nunquam ab inditâ firmitate diiiciendo; at,
sicut iterum observari necesse est, præter
illud secundarium et ministeriale fundamen-
tum, aliud suppetit longè validius ac præstan-
tius, quo efficeretur, sanam ut doctrinam de-
ferente Romano aliquo pontifice, constaret
sibi suffulta ipsomet sponsore Christo Ecclesia,
inviolatumque custodiret depositum fidei. Hinc
perspicitur quorsum evadat propositum istud
argumentum: Domus non est firmior funda-
mento, eoque corruente corruat eadem ne-
cesse est. Haud profectò firmitate superat
Ecclesia fundamentum suum primarium, quod
est ipsa veritas Christus Dominus; neque fir-
mior habenda est ipso primatu Romani ponti-
ficis et pontificum Petri successorum serie,
nunquam quidquid tempestatibus ingruerit, ex-
scindendâ; at firmiorem esse contendimus

quolibet individuo Romano pontifice; quis enim meritò dicat: « Tam asseveranter credo Romanum pontificem esse infallibilem, quam credo Ecclesiam verè catholicam? » Hinc etià negandum est in allato Christi testimonio: *Tu es Petrus, et super hanc petram, etc.*, assignari cujuscumque Romani pontificis in fide tuendà perseverantiam, tanquàm causam propriam et necessariam infallibilitatis, et perpetuæ stabilitatis quam Christus assertam voluit Ecclesiæ. Denique sempiterno in edificio quod super Petram curavit edificandum Christus Dominus, miro quodam ordine, et compages fulcitur à fundamento, et à compage ipsa sustentatur fundamentum, consulente Christo utriusque incolunitati; eò revocari potest effatum illud Sixti III, summi pontificis in epist. 10 ad episcopos Illyrici: « Ut omne corpus capite regitur, ita ipsum caput, nisi suo corpore sustentetur, firmitatem et vigorem suum perdit, et non tenet quam habuerat dignitatem. »

Obj. 2° testimonium illud ex cap. 22 S. Lucæ, v. 51 et 52: *Simon, Simon, ecce Satanas expulit vos, ut cribraret sicut triticum; ego autem rogam pro te, ut non deficiat fides tua; et tu aliquando conversus, confirma fratres tuos.* Hæc verba referri nequeunt ad Ecclesiam, cujus tum personam sustinuerit Petrus; nam de Ecclesiâ id enuntiari non potest: *Et tu aliquando conversus, confirma fratres tuos.* Non erit pervertenda, ut postea converteretur. Deinde illos habet, non fratres, quos confirmare possit. Adde compelli proprio nomine, futurum Apostolorum principem: *Simon, Simon, etc.* Nec verò ad solum Petrum, sed etiam ad ejus hæredes spectabat oratio illa Christi: *Rogavi pro te ut non deficiat fides tua;* duo scilicet privilegia Petro impetravit Christus: unum Petri personâ veluti circumscriptam, quo præstaretur ut ipse veram fidem nunquam posset amittere; alterum, ut ipse tanquàm pontifex, nihil unquam docere posset, quod alienum esset à fide, sive ut in sede illius, nullus inveniretur, qui docendis fidelibus patrocinaretur errori; quæ etenim dona collata sunt Petro, ut capiti Ecclesiæ, hæc eadem, cum vergerent in salutiferam Ecclesiæ administrationem, ad Petri eximio in hoc munere successores trajici debuerunt.

Resp.: In objectâ Christi sententiâ, distinguantur oportet præceptum et promissio; ad officium Petri pertinent hæc verba: *Confirma fratres tuos;* jubetur præ cæteris, qui primatu

donandus erat, vacillantes confirmare animos, et ab errandi periculo revocare; eodem officio, eadem ratione præ cæteris episcopis tenetur Romanus quilibet pontifex; numquid inde concludetur, Romanum nullum pontificem posse à præscripto resilire? Cuilibet pastori dicitur: *Esto vigilans, et confirma cætera que miratura erant,* Apoc. c. 5, v. 2. Scripsit Apostolus ad Thessal. 1, c. 1: *Maximus enim Timotheum... ad confirmandos vos.* Hoc munere confirmandi singulis imposito pastoribus, quis dixerit induci necessitudine quâdam invincibili donum infallibilitatis? At, inquires, officio adjungitur gratia ad exequendum necessaria; verùm aliud est opitulante gratiâ posse pastorem aliquem suscepio defangii munere, aliud est eundem ab illo adimplendo nunquam deficere. Negatâ summo pontifici infallibilitate, si alia nulla suppedicaretur via consulendi deposito fidei, tum, quod aures christianæ refugiant, defuisset Ecclesiæ in necessariis divina providentiâ; at erroneum decretum, quod ab sit, si proponeret fidelibus Romanus pontifex, obstaret reclamando, ut supra diximus, ordo episcopalis, ne invalesceret exitiosum illud decretum, et non jactarentur fideles adulterina vento doctrinæ.

Quod à promissionem attinet illis comprehensam verbis: *Rogavi pro te ut non deficiat fides tua,* hæc obvio et naturali sensu exposita spectabat ad tempus quo Christum ter negavit Petrus; tum imminet gravissimum periculum, ne penitus Apostolus ille excideret à fide; ideo dixerat Christus: *Rogavi pro te, etc.*; ad internam fidem, potius quàm ad professionem fidei pertinebat promissio quam complectebantur illa Christi verba: quo pacto enim consociari posset cum triplici negatione fidelis vera fidei confessio? Ergo verbis illis Christi, si Petro promissa fuerit infallibilitas, referebatur ad solum Petrum ea promissio, non ad illos successores, eam certum et perspicuum sit, fatentibus sententiæ quam impugnamus, patronis, Christum Dominum non esse pollicitum, acmitem fore Romanis ex pontificibus, qui possit vel ad tempus interius fidem amittere.

Hæc, ut videre est, simplex et literalis ad temporis ac loci circumstantias accommodata expositio, nullam infallibilitatis in espromendo judicio mentionem injicit; rogante Christo prohibitum est ne avelleretur fides ex mente Petri Apostoli, quantumcumque ingrante tentatione concuteretur ac debilitaretur, idque

providit Christus, ut designatus ille Apostolorum princeps suos deinde posset erectus et conversus, fluctuantes confirmare. S. Chrysostomus, homil. 85 in Matth. hæc verba : *Rogavi pro te, ut non deficiat fides tua*, sic interpreta- tur : « Non dixit ut non neget, sed ut non deficiat fides tua ; ut non prorsus pereat. » S. Leo, serm. 3 de anniversario suæ assumptionis : « Specialis, inquit, à Domino. Petri cura suscipitur, et pro fide propriè supplicatur, tanquam aliorum status certior sit futurus, si mens principis victa non fuerit. In Petro ergo omnium fortitudo munitur, et divinæ gratiæ ita ordinatur auxilium, ut firmitas quæ per Christum Petro tribuitur, per Petrum Apostolis conferatur. »

Objicies 5° : Tertio interrogatus à Domino Petrus his verbis : *Amas me?* contristatus ille Apostolus respondit : *Tu scis quia amo te*. Tum adiecit Christus : *Pascere oves meas*. Singuli saltem episcopi oves sunt respectu summi pontificis ; docenti ergo debent internum obsequium ; non est ovium judicare, dubiis præsertim in rebus, an erraverit pastor ; rectè concipitur posse singulos episcopos, ante prolatum à summo pontifice decretum, judicis defungi munere. Verùm propositæ et illius auctoritate sancitæ definitioni refragari non poterunt, nisi ovium deserant officium, atque cùm universalis Ecclesiæ judicium coalescat ex tacito vel expresso individuum episcoporum consensu, tota Ecclesia errabit errante pastore summo pontifice.

Resp. : Haud inficiamur habendos esse tanquam oves respectu summi pontificis, singulos episcopos ; eo nomine debent interno etiam obsequio decreta illius suscipere, eisdemque inhærere quamdiù nihil exploratum habent, quod et illis repugnet, et majori præd. tum sit auctoritate ; sincerum itaque et internum decretis summi pontificis debent obsequium, at non absolutum et irretractabile, antequàm accesserit Ecclesiæ consensus. Quòd aliud sit internum, aliud absolutum deberi obsequium, vel inde colligitur quòd singulis episcopis docentibus, eorum subditi, quamvis interius etiam teneantur obsequi, haud tamen sic illis obstringuntur, ut quiddam postea decernat summus pontifex, aut universalis Ecclesia, privati episcopi contra sentientis et prædicantis auctoritas prævalere debeat.

Deinde, id quod maximè considerandum est, non oves duntaxat habentur singuli episcopi, verùm etiam et *judices in causis fidei* morumque

disceptandis ; Hierosolymitanà in synodo, non solus de lite dogmaticà judicavit Apostolorum princeps ; palam dixit S. Jacobus : *Ego judico non inquietari eos qui ex gentibus convertuntur ad Deum*. Act. 15, 19. Nota est usitata in conciliis ea consentientià formula : *Ego judicando subscripsi* ; judicium verò licet partes agant singuli episcopi, haud aggrediuntur ipsum Romani pontificis judicium sibi subjicere ac vellicare, quasi supremum in pastorem aliquid sibi jurisdictionis arrogarent, sed doctrinam latà ab eo definitione propositam conferunt cum verbo Dei scripto ac tradito, cum decretis Ecclesiæ universalis, aliorumve Romanorum pontificum ; atque si doctrinam illam deprehenderent inconcessis adversari monumentis, tum ut sacri depositi custodes, erudiendisque populis præpositi, possent ac pro mandato sibi divinitus munere tenerentur suum interponere judicium ; singulorum talibus episcoporum judiciis insonarent vox et reclamatio Ecclesiæ universalis, quæ fideles averteret ab errore, sanamque in tuto doctrinam collocaret.

Iustab'is : Antequàm cum Scripturà et traditione contulerint episcopi doctrinam aliquo summi pontificis decreto enuntiatam, jam illi decreto adhæserunt non absolutum quidem, haud simulato tamen obsequio ; adhæsit pariter populus christianus ; tota ergo Ecclesia obsecuta fuisset errori, errorem si foveret aliqua Romani constitutio pontificis.

Resp. : Stante cleri Gallicani sententià, decreto summi pontificis, antequàm Ecclesiæ consensu munitum fuerit, non debetur absolutus consensus ; remanet singulis etiam episcopis, utpote constitutis à Deo iudicibus in causis ad religionem spectantibus, jus ac potestas doctrinam vel disciplinæ caput, emisso decreto propositum expendendi, et ab illo, si erroris coargueretur, resiliendi. Absolutum quidem quodam modo præstare solent assensum Romani pontificis constitutionibus, episcopi, qui infallibilem illum existimant, sed tractandà sicut Ecclesiæ infallibilitate exposuimus, si quando ederetur erroneum à summo pontifice decretum, non pateretur Spiritus veritatis, illud ab ordine episcopali approbati et credendum proponi commissis pastorali curæ suæ populis. Mentis enim hominum Deus, cùm sit omnipotens, inclinatur quò voluerit et quomodò voluerit, atque cùm sit summè verax, promissis suis desce non potest, nec sinere in errorem dilectam abripi Ecclesiam. Hæc magis

etiam eliciantur ex solutione sequentis objectionis.

Obiectio ex eo desumpta quòd Romana Ecclesia sit necessarium communionis ecclesiasticæ centrum.

Exponendis primatûs S. Petri, ejusque successorum, consecrariis, demonstravimus habendam esse tanquàm centrum communionis ecclesiasticæ Romanam Ecclesiam; id clamat tota traditio; id profitentur omnes Catholici; nec haberi potest catholicus, qui unitate fidei et doctrinæ, cum sede Apostolicâ conjunctus non fuerit; hinc notum illud effatum S. Irenæi, lib. 3, cap. 3: *Ad hanc Ecclesiam propter potiorem principalitatem necesse est omnem convenire Ecclesiam.* Dixit S. Ambrosius oratione, seu libro de excessu fratris sui Satyri: « Advocavit ad se episcopum, nec ullam veram, putavit nisi veræ fidei gratiam, percontatusque ex eo est, utrûmmam cum episcopis, hoc est, Romanâ Ecclesiâ, conveniret. »

Fac igitur Romanam errare Ecclesiam, nonne pronum esset ac necesse cæteras omnes eundem in errorem abduci Ecclesias, cum teneantur illius communioni adhærescere, eandem cum ipsâ profiteri doctrinam, ejusdem auctoritati morem gerere, nisi velint è medio tolli potestatis honorisque præstantiam, quâ centrum unitatis, auctore Christo Domino, constituta est. Hinc in synodo generali sextâ summo plausu probatæ sunt duæ Agathonis papæ epistolæ, quarum in primâ hæc leguntur: « Beati Petri annitente præsidio, hæc Apostolica sedes nunquàm à viâ veritatis in quâlibet erroris parte deflecta est; ejus auctoritatem, utpote Apostolorum omnium principis, semper omnis catholica Christi Ecclesia et universales synodi fideliter amplectentes, in cunctis secutæ sunt; omnesque venerabiles Patres apostolicam ejus doctrinam amplexi, per quam et probatissima Ecclesiæ lumina claruerunt, quam et sancti doctores orthodoxi veneratî et secuti sunt; hæretici autem falsis criminibus ac derogationum odiis insecuti. » Nec solum eventum, sed promissione ipsâ Christi innititur illa, quam suffragio comprobat generale sextum concilium, Apostolicæ Ecclesiæ infallibilitas. Additur enim memoratâ in Epistolâ: « Ut ab exordio christianæ fidei percepit ab auctoribus suis, Apostolorum Christi principibus, inlibatâ fide tenens permanet, secundùm ipsius

Domini Salvatoris divinam pollicitationem: « Petre, Petre, ecce Satan expulivit vos; ego autem rogavi pro te, ut non deficiat fides tua, et tu confirma fratres tuos. » Hinc S. Bernardus, quem nemo arguet simulationis vel assentationis, Præfat. Tractatûs contra Abailard, p. 643, edit. Ben: « Oportet ad vestrum referri apostolatam pericula quæque et scandala emergentia in regno Dei, ea præsertim quæ de fide contingunt. Dignum namque arbitror ibi potissimum resarcire damna fidei, ubi non possit fides sentire defectum, hæc quippe prærogativa sedis. Cui enim alteri aliquando dictum est: *Ego rogavi pro te, Petre, ut non deficiat fides tua?* » At concessio Ecclesiæ Romanæ infallibilitatis dono, quis dubitet quin infallibilis habendus sit Romanus pontifex? Nihil discernit, nihil judicat nisi illa suum per pontificem; non clero Romano, non populo Romano promissa sunt quæ sedem Apostolicam commendant privilegia; ad Petrum ejusque in primatu hæredes pertinent hæc verba: *Tu es Petrus, et super hanc petram, etc.*

Resp.: Argumentum istud explicatu haud facile operæ pretium est distinctè, quantum liceat, resolvere. 1° Sunt qui tergiversantes, Romanam Ecclesiam à summo pontifice secerendam putant, eunque errare posse, illam errari non esse obnoxiam; hæc sibi distinctione videntur omnia feliciter expedire et componere. Negari non potest discrimen aliquod intercedere sedem inter Apostolicam et sedentem in eâ pontificem; aliquo vel deposito, vel moriente pontifice, non perit sedes Apostolica, seu romana Ecclesia; sed probari non poterit, eò secerni à Romano pontifice Romanam Ecclesiam, quòd illo errante, ea nunquàm posset errorem suscipere; ut enim verbis Contensonii utamur, « non populo cleroque Romano, sed Petro ejusque successoribus factæ sunt promissiones ita præcisæ et minutatim, ut Petrum in individuo eis characteribus Christus designaverit, quibus accurati, et ut sic dicam formalistæ tabelliones solent, tabularum publicarum acta sollicitè et penè anxie communiare. » (Theologia mentis et cordis, tom. 3 de Locis Theologicis, p. 105.) Et certe ut idem prælocutus fuerat ibidem theologus: « Omnia alicujus sedis privilegia non nisi pro sedente instituta sunt; et qui ad sedem Apostolicam accedit, non omnes Romanos incolas, vel clerum adit universum, sed sanctissimum Christi vicarium consulti, ab eo expr-

« etat et oracula doctrinæ et responsa salutis. »
 Nec profectò satisfaceret Declarationi cleri Gallicani allata distinctio Romanæ Ecclesiæ à summo pontifice; declarat enim clerus Gallicanus non haberi summi pontificis irreformabile iudicium, nisi Ecclesiæ consensus accesserit; Ecclesiæ utique universalis, non solius particularis Romanæ.

2° Usurpari ecclesiasticis in monumentis promiscuè solent illæ voces: *Romana Ecclesia, sedes Apostolica*. Quædam tamen ab eisdem removenda est, quæ nonnunquam adrepat, æquivocatio; Romæ, sedem suam, providente Deo, collocavit Petrus; hinc meritò in conciliis et scriptis Patrum, Romanam adire Ecclesiam, ad sedem accedere Apostolicam, hujus vel illius ambire communionem, pro eodem significato ducitur; sermo quippe accommodatur ad originem inveteratumque statum: in eo tamen versatur aliquod discrimen, quòd ad fidem catholicam pertinet sedis Apostolicæ absoluta perpetuitas; hæresis autem labem, latente ipso Bellarmino et aliis, non incurreret, qui fieri posse assereret, ut ab urbe Romæ, ut à Romano solo, ut à Romanâ diœcesi penitit avelleretur sedes Apostolica, et aliam ad regionem transferretur in perpetuum; talem non posse fieri separationem et translationem, « est quidem, ait Bellarminus (de Romano Pontifice, lib. 4, cap. 4), pia et probabilissima sententia, non tamen adeò certa, ut contraria dici possit hæretica, vel manifestè erronea, ut rectè docet Driedo, lib. 4, cap. 5, « part. 5 de ecclesiasticis Dogmatibus. » Perpetuam sedis Apostolicæ Romanos intra fines futuram permanentiam probat Bellarminus ex eo « quòd, inquit, tamdiù mansit Romæ sedes Apostolica, non obstantibus infinitis persecutionibus et occasionibus recedendi, » quas enumerat. Sententiam hanc Bellarmini non impugnat Declaratio cleri Gallicani; hæc etiam intactâ Declaratione, docetur Romanam Ecclesiam, quæ nunquam sejuncta est à cathedrâ Petri, ne tùm quidem cum diuturno tempore alibi commorarentur Romani pontifices, nunquam in errorem esse prolapsam; certissimè inprimis fore tenendum est accidere non posse ut si quando laberetur, contumaciter erraret; statim enim reclamante ordine episcopali, ad sanam revocaretur doctrinam; at verò utrùm, quamdiù Romæ perstabit sedes Apostolica, possit brevi temporis intervallo errorem combibere Romana particularis Ecclesia, id non repugnare Christi promissionibus,

consequi haud obscure videtur ex appellatâ mox Declaratione, quâ irreformabile nullum esse summi pontificis decretum antequàm accesserit Ecclesiæ, universalis scilicet consensus, enuntiat. Consecutionem hanc obfirmat adnotatio illa Bossuetii Defens. Declar. part. 2, lib. 15, c. 14: « Unam ergo Ecclesiam catholicam, utpote Spiritus sancti magisterio instructam, quæque eam repræsentet, synodum œcumenicam, eam esse credimus, inquam circa fidem nullus unquam obrepat defectus, neque per contumaciam, neque per imprudentiam; clerus verò Romanus, si quid erraret, ab Ecclesiâ catholicâ atque ejus œcumenicâ synodo dirigi, revocari, doceri debere; perficique omnino, ne error inoleseat; unde illa Romanæ Ecclesiæ, sedisque Apostolicæ invicta firmitas, ipsâ Ecclesiæ firmitate constat; quæ quidem Ecclesia catholica, cum ex Christi promissione sit immobilis, Petri successionem eique conjunctam principalem Ecclesiam, sedemque Romanam, partem Ecclesiæ necessariam, eâ vi quæ totum continet, stare quoque oportet. »

Jam solvenda est quæ desumitur objecto ex perpetuitate centri communionis, atque ut solvenda est, ut nec labefactetur memorata Gallicanæ Ecclesiæ declaratio, nec quidquam detrahatur Ecclesiæ Romanæ seu sedis Apostolicæ dignitati et auctoritati. Certum est ac firmiter credendum, nunquam excidendam aut intermittendam esse Apostolicam sedem; quantumcumque in eam fremerent mundus et inferi; permanebit, ut ipsamet Ecclesia, usque ad consummationem seculi, protegente ac disponente Deo, cujus potentia et sapientia non est numerus. Certissimè pariter ac fide tenendum est, à successione et serie summorum pontificum nunquam alienandam esse orthodoxam doctrinam, ita ut à catholicâ fide series ipsa pontificum deciscat, quemadmodum in Ecclesiâ Constantinopolitanâ, Alexandrinâ et aliis jamdiudum factum est; quod hic asserimus, id omnes confitentur Catholici, nec ullo modo, vel in speciem pugnant cum Declaratione cleri Gallicani; idem, ut patet, necessarium est, ad retinendum in Ecclesiâ centrum unitatis et communionis divinitus constitutum.

Sed neque ad perpetuam sedis Apostolicæ conservationem, neque ad vindicandam altissimæ illi sedi inditam à Christo vim atque dignitatem, necesse est, Romanorum ut pontificum nemo possit à revelato aliquo dogmate,

dâm loquetur ut pontifex, deflectere. Haud quidem ad *perpetuam sedis Apostolicæ conservationem* necessum est, infallibilitatis dono præditum esse unumquemque pontificem; ut enim mortuo, ita etiam errante aliquo pontifice, persisteret veneranda illa sedes; eadem ipsâ vacante Romana viget fides, vigeret quoque etiam pontifex, quocumque tandem modo à fide deficeret; Romana enim fides ea est quæ à Petro Apostolorum principe per successorum seriens ad nos devoluta ita coaluit, ut tametsi unus aut alter pontifex ab illâ fide recederet, series ipsa pontificum fingi non possit eam deserere. Sic enim divinitus ordinatum est, ut in errorem si impingeret Romanus aliquis pontifex, statim reclamante, ut diximus, Ecclesiâ, aut respiceret, aut ejus in locum alter eligeretur, qui adstricto vulnere periclitanti Religioni succurreret. Denique Romana ut sedes, Romanus ut pontifex habeatur centrum unitatis et communionis, non requiritur in pontifice infallibilitas. Ea centri dignitas et præstantia antecellenti auctoritate iunxitur, non absolutâ infallibilitate. Romana sedes, Romanus pontifex propter illam præcellentem in totâ Ecclesiâ auctoritatem, centrum est universale communionis, in quod intendere et collineare singulæ omnes debeant Ecclesie; hæc duo præsertim consecraria: primum, ut quamvis nullius Ecclesie, nisi urgente gravi et legitimâ causâ, liceat communionem abjicere, speciali tamen studio prosequenda sit ac retinenda Ecclesie Romanæ communicio, quia cæterarum est Ecclesiarum caput, mater et magistra; eâ communionem qui careat, censetur à catholicæ ablegatus Ecclesie consortio; communionem autem illam qui obtineat, catholicæ inter alumnos et membra Ecclesie cooptatus ducitur; secundum: Romanus, quod avertat Deus, in errorem diverteretur pontifex, tum, ut non semel annotavimus, disseminata vel congregata reniteretur universalis Ecclesia; grassanti occurreret, et moderi satageret efficaciter malo, adhibendâ, si opus esset, canonicarum poenarum severitate in auctorem scandali. Tum Romanus ille qui erraret pontifex, non fugeretur actus officio centri; nec tamen sublatum esset è medio centrum commune unitatis à Christo suppeditatum, et in sede Apostolicâ collocatum; staret immota sedes, inviolata Romana fides, ut diximus; idem præstaretur ac si aliquantùm vacaret sedes; superioribus bases adhzrerent pontificibus, respiscen-

ti, aut subrogando pontifici adhzrere parati.

Inst.: Proficiente synodo sextâ generali, ut in objectione relatam est, *ab exordio christianæ fidei* (Apostolica sedes) *ab auctoribus suis Apostolorum Christi principibus, illibatâ fide testis permanset, secundum ipsius Domini Salvatoris divinam pollicitationem*; ergo divinæ obstant promissiones, ne unquam errorem fidelibus obtrudat Romanus pontifex. Haud minus sanè depromitur argumentum ex professione seu formulâ, omnium tum orientalium, tum occidentalium episcoporum receptâ suffragio; en illa formulâ quam adversus Acacium Eutycheus defensorem, ediderat beatissimus papa Hormisdas, et ad orientales miserat Ecclesias: « Prima salus est recta fidei regulam custodire, et à Patrum traditione nullatenus deviare, quia non potest Domini nostri Jesu Christi prætermitti sententia dicentis: Tu es Petrus, et super hanc petram edificabo Ecclesiam meam; hæc quæ dicta sunt, rerum probantur effectibus, quia in sede Apostolicâ immaculata est semper servata religio. » Tum subditur: « Unde sequentes in omnibus Apostolicam sedem, et prædicantes ejus omnia constituta, spero ut in unâ communionem vobiscum, quam sedes Apostolica prædicat, esse merear, in quâ est integra et vera christianæ religionis soliditas; profiteus etiam sequestratos à communionem Ecclesie catholice, id est, non in omnibus consentientes sedi Apostolicæ, eorum nomina inter sacra non esse recitanda mysteria; hanc autem professionem meam propriâ manu scripsit, et tibi Hormisdæ sancto et venerabili Papæ urbis Romæ obtuli. » Inde sic adornat, quod solvendum suscipit deinceps argumentum, ipse Bossuetius Defens. lib. 15, c. 7: « Omnes ergo Ecclesie subsignatâ formulâ profitebantur Romanam fidem, sedis Apostolicæ et Ecclesie Romanæ fidem, integrâ et perfectâ soliditate constare, ac ne unquam deficiat, certâ Domini pollicitatione firmatam; nempe hanc fidem ab episcopis ad metropolitanos, ab his ad patriarchas, à patriarchis ad papam mitti oportebat, ut omnium confessionem unus exciperet, ac pro confessione fidei communionem omnibus, unitatemque rependeret. Hanc professionem eodem initio, eadem conclusione, additis subinde hæresibus atque hæreticis qui suis temporibus Ecclesiam conturbassent per secuta secula frequentatam scimus. Hanc uti sancto Hormisdæ papæ, sanctoque Agapeto et Nicolao I

omnes episcopi fecerant, ita iisdem verbis
 « Adriano II, papæ Nicolai successori factam
 « in concilio octavo œcumenico legimus. Hæc
 « ergo ubique diffusa, omnibus seculis propa-
 « gata, ab œcumenico concilio conservata,
 « quis respuat christianus?»

Dissimulatam esse nemo dixerit vni argu-
 menti quo maximè freti videantur pontificiæ
 defensores infallibilitatis; hic placet adjungi
 testimonium S. Bernardi, quo nullum profertur
 propositæ questionis magis accommodatum;
 præfatus, Epist. ad Innocentium II, referri ad
 sedem oportere Apostolicam pericula quæque
 et scandala emergentia in regno Dei, ea præ-
 sertim quæ de fide contingunt, subdit: « Dig-
 « num namque arbitror, ibi potissimum resar-
 « ciri damna fidei, ubi non possit fides sentire
 « defectum. » Quo nixus momento id comper-
 tum habeat, sic ostendit: « Cui enim alteri
 « aliquando dictum: *Ego pro te rogavi, Petre,*
 « *ut non deficiat fides tua?* » Ergo quod sequi-
 tur à Petri successore exigitur: *Et tu aliquando*
conversus, confirma fratres tuos. Ex his omnibus
 concluditur, et nunquam defecisse à fide Ro-
 manum pontificem, et divinâ promissione fun-
 datam et obsignatam huiusmodi inerrantiam.

Resp.: Libertissimè concedimus cum doc-
 tissimo Bossuetio, « nunquam esse eventurum,
 « ut quemadmodum Ecclesiæ, exempli gratiâ,
 « Constantinopolitanæ, Alexandrinæ, et nunc
 « Anglicanæ, Danicæ, ita Ecclesiæ Romanæ
 « error inhaereat, quem contumacè proposito
 « tueatur, et à veræ Ecclesiæ se abrumpat
 « sinu; neque verò unquam Romani pontifi-
 « ces refugerunt, ut quod clerici sui iudicassent,
 « cum œcumenicâ synodo, si res postularet,
 « æquo animo retractarent; quo profectò
 « constabat, si aliquid fortè erroris irreperet,
 « certè abesse contumaciam quâ solâ fit hære-
 « sis. » Deinde, quantumvis conciliis genera-
 libus 6, 7, 8, extolleretur Romanæ sedis ac
 Romani pontificis in fide constantia, nihilo se-
 cius per eadem tempora, iisdem in synodis de
 ipsius Romanorum pontificum definitionibus,
 deliberatum, retractatum, factoque examine
 iudicatum fuit; quod minime dubio indicio est,
 singulos Romanos pontifices, non habitos fuisse
 propriè dictâ infallibilitate præditos. Fidem
 ipsam quâ Christiani sumus, quam etiam in
 corde gerimus, designant procul dubio hæc
 verba Christi Domini: *Rogavi pro te ut non de-*
ficiat fides tua; corde creditur ad iustitiam, ore
autem confessio fit ad salutem, ut postea tradidit
 Apostolus; at verò internæ fidei indeclinabilem

firmitatem, quis nisi somniando existimaverit et
 promissam fuisse singulis Petri successoribus?
 Non igitur credendum est, voluisse synodus
 ipsas generales, ut quâ latè patet promissio
 Christi, ad Romanum quemque pontificem
 pertinere; an verò ad externam fidei profes-
 sionem dicitur hanc esse referendam promissio-
 nem? Futurum non spondebat Christus, ut
 à verâ fidei confessione nullo temporis puncto
 deficeret Petrus, cum post Domini promissum,
 ter negaverit Petrus Dominum; at fore polli-
 citus est Christus, ut fidem animo non repu-
 diaret Petrus, atque post triplicem negationem
 continuò respiceret; tum penitentia studio
 incitatus, et generosè accensus face charitatis,
 totum se ipsum confirmandis fratribus, ac pro
 pagandâ fidei invicto proposito impenderet:
 eadem itaque promissio ad Romanos extensa
 pontifices, si urgeatur ad Literam, id duntaxat
 declarabit, efficiendum divinâ opulante
 Providentiâ, ut si aliquando ex illis al quis con-
 fessionem fidei violaverit, meliorem ad frugem
 brevi sese recipiat, genuinæ postea doctrinæ
 tenax; nec id silentio prætereundum, defendi
 posse et quidem intactâ cleri Gallicani Decla-
 ratione, nunquam eventurum, ut etiam deni-
 cando si quis erraret Romanus pontifex, ille
 ut pontifex, errorem contumaciter retineret;
 semolâ autem contumaciâ, non propriè defice-
 ret in eo fides, quemadmodum nec defecisse
 dicenda est in S. Cyprano, cum errorem rebap-
 tizantium, habitis etiam ad hunc vindican-
 dum synodis, propugnaret. Dicendum igitur
 ex mente et doctrinâ conciliorum ac Patrum,
 sicut ex ipso Scripturarum contextu colligi,
 promissiones Christi quâ parte veram et strictè
 intellectam infallibilitatem enuntiare credan-
 tur, non ad singulos Romanos pontifices perti-
 nere, verum ad seriem Romanorum pontificum;
 dicendum etiam promissiones illas fuisse catho-
 licâ in Ecclesiâ perfectissimè adimplendas, cujus
 personam gerebat Petrus Apostolus. Quid po-
 test amplius exigi, quàm ut Christi promissio
 certissimè impletur? Impletur autem, si Pe-
 trus ipse, si Ecclesia catholica in Petro, ut
 ejusdem sustinente personam, si pontificum
 Romanorum series in fide constantissimè man-
 serint, nec unquam defecerit aut defectura sit
 Romana fides: quæ omnia suo loco asseruimus,
 et ut sunt inter se connexa, ita sunt mutui il-
 lius respectu habitâ ratione consideranda.

Duo hic iterum subjicienda, aut magis æli-
 quantisper explananda putavimus: Primum,
 non defuturum esse remedium ac præsidium un-

ad incolamatem fidei, institutionemque fidelium, errante aliquo pontifice; opem suppeteret, sanorum formam verborum effirret impervia erroribus Ecclesia, sola, ut ait Bossuetius, quæ nunquam errare possit, ac ne momento quidem; unde enim si deficeret aliquando, posset erigi? Pontifex mortuus in alio revicturus est; vis enim creandi alterius inest Ecclesiæ; lapsus in errorem potest eadem Ecclesia occurrere; at non ut pontificem Ecclesia catholica, sic aberrantem Ecclesiam catholicam, alia Ecclesia catholica emendaret aut amoveret; tum etiamsi ad veritatem semetipsa post lapsum statim referret, ejus tamen quæ omnium animos teneri necesse est, auctoritas, hoc ipso attenuaretur ac deflueret, quò vel dispersa vel adunata semel à vero deflexisset. Secundum. Errante aliquo pontifice, non idcirco erraret in fide societas christiana: vel enim deficeret pontifex à dogmate jam auctoritate universalis Ecclesiæ definito, jam tum prævalente irreformabili hoc decreto, fideles præcaverent ab errore; at circa dogma nondum ab Ecclesiâ propositum, si erraret Romanus aliquis episcopus, tum, ut liquet, nec abrumperetur unitas fidei, nec apud fideles error invalesceret, reclamante nimirum, ut dictum est, Ecclesiâ, imò nec apud eos pervulgaretur tanquam regula credendi, erroneum pontificis errantem decretum; populis enim decreta non proponuntur nisi fuerint ab episcopis agnita et admissa; ordinem autem episcopalem expresso vel tacito consensu errori obsecundare, nunquam potest Spiritus qui docet omnem veritatem.

Solvuntur objecta ex conciliis.

Obj. 1°: Generalibus ijs. in conciliis, declaratur nunquam defecisse, nec defecturam sedem Apostolicam, eam quippe promissionibus, orationibusque Christi septam, defendi ab omni commissæ sibi fidei dispendio. Ita in synodo generali sextâ, conspirante consensu probata est Agathonis epistola, de quâ jam diximus solvendâ objectione ductâ ex perpetuitate centri communions; referuntur hæc verba Christi ad Petrum: *Rogavi pro te ut non deficiat fides tua. Et adjecit: Dominus fidem Petri non defecturam promisit, et confirmare eum fra-*
tres suos admonuit; tum, id Apostolicos pontifices, confidenter fecisse semper, tanquam quid cunctis cognitum, testificatur. In concilio generali octavo suscepta est conspirante consensu, sanctissimi pontificis Hormisdæ formula, quæ jam multò ante fuerat ab

orientalibus occidentalibusque episcopis comprobata: in eâ legitur sedem apostolicam, ne unquam deficiat, certâ Domini pollicitatione firmatam.

2° In conciliis œcumenicis habita sunt tanquam principis ipsius Apostolorum responsa, summorum pontificum dogmatica decreta, eundemque suis in successoribus supremo pascendi et regendi munere defungi creditum est. Sic lectâ S. Leonis ad Flavianum epistolâ unanimiter exclamatum est à Chalcedonensi concilio: *Hæc Patrum fides; hæc Apostolorum fides; omnes ita credimus; orthodoxi ita credunt; anathema ei qui non ita credit; Petrus per Leonem locutus est.* Jam dictum fuerat approbante saltem tacite Ephesinâ synodo: Petrus Apostolorum princeps, fideique columna, ad hoc usque tempus, et semper in suis successoribus vivit, et iudicium exercet. Quomodo viveret, judicia proferret, firmissimâ instar columnæ se haberet, aliquo in Romano pontifice, qui fideles quantum auctoritate valeat, in errorem, in ruinam proposito decreto impelleret?

3° Œcumenicis in synodis immutabilia ducuntur, et tanquam Spiritus sancti oracula excipiuntur dogmatica summorum pontificum decreta. Duabus Agathonis epistolis magno perê suffragati sunt Patres concilii sexti generalis: quarum in secundâ dicuntur missi illius ad synodum legati, non ut tanquam de incertis contenderent, sed ut certa atque immutabilia, compendiosâ definitione pontificis enuntiarent. Tum eadem in epistolâ, supremus ut iudex sic statuit: *Qui verò hæc confiteri noluerint, ut infestos catholicæ et Apostolicæ confessioni, perpetuam condemnationis reos esse censemus.* Octavâ in synodo generali comprobata est confessio ista fidei domini Adrianus miserat: *Quia non potest Dominus Jesu Christi prætermitti sententia, dicentis: Tu es Petrus, et super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam: hæc quæ dicta sunt, rerum probantur effectibus, quia in sede Apostolicâ immaculata est semper reservata Religio; et sancta celebrata doctrina; ab hujus ergo fide atque doctrinâ separari minimè cupientes, et Patrum et præcipuè sanctorum sedis Apostolicæ præsum sequentes in omnibus constituta, anathematizamus omnes hæreses simul eum iconomachis.* Actione secundâ, commemorato illo S. Pauli placito: *Obedite præpositis vestris*, hunc in modum concludit: *Itaque beatissimum papam Nicolaum tan-*

« quàm organum Spiritûs sancti habentes, »
 « necnon et sanctissimum Adrianum papam
 successorem ejus. »

4. Arguitur ex potestate confirmandi synodos ipsas generales summo adscriptâ pontifici, tùm ex isto pronuntiato : *A nemine judicatur prima sedes*: id aptius proponetur ubi de concilii generalis auctoritate in summum pontificem.

Resp. Maximâ ex parte argumenta illa quibus gloriantur pontificiæ infallibilitatis patroni, jam præoccupavimus atque solvenda curavimus diluendis objectionibus quæ ex sacris literis, et ratione centri communionis eliciuntur. Ibi expositum fuit, quo sensu fundamentum Ecclesiæ, ejusdemque pastor constitutus sit S. Petrus, quid Christus significatum his verbis voluerit : *Rogavi pro te, ut non deficiat fides tua*; ostendimus expositioni nostræ non officere præstitutam insignem, à sancto papâ Hlormsdâ formulam : neque perpetuitatem centri unitatis in sede Apostolicâ divinitus collocati : hinc dilucidandis quæ hic opponuntur, longâ nec intricatâ opus est disceptatione.

Ad primum itaque dicimus, jam esse monstratum quò pertineant quæ dicta sunt in conciliis generalibus sexto et octavo de fide Petri nunquàm defecturâ : hæc *ad privatam* Petri personam, hæc *ad seriem* summorum pontificum, hæc *ad Ecclesiam universalem*, non ad singulos Romanos pontifices referenda sunt. Attevere hic possumus interpretationem quæ omnibus illustrandis idonea videatur. Nempe hæc verba Christi : *Rogavi pro te, ut non deficiat fides tua*, per accommodam distributionem esse intelligenda : rogavit ergo Christus pro Petro, fidem et internam, ipsomet trinæ negationis retineret tempore, atque in se doctrinam evangelicam : invictâ constantiâ profiteretur ac doceret : rogavit Christus pro Ecclesiâ universali, ut fribatum custodiret ac tueretur depositum fidei ; rogavit pro serie summorum pontificum, ut verbi divini vel scripti vel traditi, nec violaret professionem, nec patrocinium desereret ; rogavit pro singulis Romanis pontificibus, non ut singulis impertiretur donum infallibilitatis, sed affluentis præsidia gratiæ, quâ benè uti quamdiù voluerit, populum christianum sanis erudire institutionibus, pro suâ auctoritate valeant.

Ad secundum : Chalcedonensi in synodo, quæ celebrata est anno 451, imperante apud Orientales Marciano, et Romæ sedente Leone Magno, cum Patres acclamaverint : « Petrus per Leonem locutus est, » non idcirco errare

illum nunquàm posse crediderunt ; sicut nec infallibilem putaverunt S. Cyrillum de quo plaudentes conclamabant : « Cyrillus ita docuit : » « Cyrillo æterna memoria, » declaratum voluerunt, eodem modo locutum fuisse debellandis Eutychianis erroribus S. Leonem, quo loqueretur ipsomet S. Petrus ; neque tamen vim irreformabilis decreti ante obtinuit ejus epistola, quàm discussa et approbata fuerit ab episcopis, ut in probationibus nostris commonstratum est. Quod verò Ephesinâ in synodo quæ habita est anno 451, imperante Theodosio Juniore, et Romanam sedem tenente Cælestino I, dictum fuerat vivere Petrum suis in successoribus, id assertum est non propter inerrantiæ privilegium Petro collatum, sed propter ejusdem primatum honoris et jurisdictionis ad omnes Apostolicæ sedis hæredes transmittendum.

Ad tertium : Censeri concilium generale sextum, quod celebratum est anno 680, sub Agathone Romano pontifice, et Constantino Pogonato imperatore. Agathonis approbandâ epistolâ, suscipere tanquam immutabilia quæ ille judicaverit, sic intelligendum est, ut ad rationem dogmatis ab eo definiti, et recipiâ immutabilis attenderint, non autem deficienti pontifici infallibilitatem vindicârunt. Tùm octavâ in synodo, quæ celebrata est anno 869, sub Adriano II et Basilio imperatore, quod profiterentur Patres, se habere tanquam organum Spiritûs sancti, papam Nicolaum, id affirmabant non attribuentes infallibilitatis prærogativam pontifici, sed propter ejusdem Scripturarum cum revelatis à Spiritu sancto dogmatibus consensionem et consonantiam.

Ex his omnibus consequitur tum duntaxat à decreto Romani pontificis ablegari omne prorsus errandi periculum, cum accesserit episcoporum consensus ; hinc S. Leo in epist. ad episcopos Galliarum : « Nullum, inquit, jam excusationis refugium de ignorantia, vel de intelligentiæ difficultate conceditur : cum sexcentorum ferè fratrum, coepiscoporum, que nostrorum synodus congregata, nullam artem ratiocinandi, nullum eloquium disserendi contra fundamentum fidei divinitus inspiratæ permiserit. »

Solvuntur objecta ex summis pontificibus. — Ex summis veteribus pontificibus nullum aliud promittitur testimonium quod difficultatem ullam asserat, quæ ex diversis quæ adduximus responsis expediri non possit, aut potius jam expedita non sit : Romanæ sedis commendant primatum auctoritatis, de quo dubitat

nemo verè catholicus : commemorant pronuntiatum illud Christi : *Rogavi pro te, ut non deficiat fides tua* ; quem referat sensum exposuimus. Afferunt etiam nullà erroris labe contaminatam fuisse Apostolicam sedem, inde non sequitur absoluta et propriè dicta infallibilitas.

Unum aut alterum huiusmodi testimonium exempli causà proferemus : « Hoc est, inquit « Gelasius, epist. 8 ad imperatorem Anastasium, « quod Apostolica sedes magnoperè cavet, ut « quia mundo radix est Apostoli gloriosa con- « fessio, nullà rimà pravitatis, nullà prorsus « contagione maculetur. » Cavet Apostolica sedes ne ullam prorsus suscipiat erroris labem : inde quidem sequitur immunitas ab hæresi, cum absque contumaciâ non incurratur hæresis nota ; at non inde colligitur absolutæ infallibilitatis privilegium ; addit Gelasius : « Nam si (quod Deus avertat, quod fieri non « posse confidimus) tale aliquid proveniret, « unde cuiquam resistere auderemus errori? »

Aliud est omnimoda certitudo, aliud spes et confidentia : quo sensu dictum est à S. Paulo 2 ad Corinth. c. 2 : « Confidens in omnibus « vobis, quia meum gaudium, omnium vestrum « est. » « Quis nesciat, ait S. Gregorius Magnus, « in epist. ad Eulogium Alexandrinum, san- « ctam Ecclesiam in Apostolorum principis « soliditate firmatam, qui firmitatem mentis « travit in nomine, ut Petrus à petrâ vocare- « tur? Cui veritatis voce dicitur : *Tibi dabo « claves regni cælorum*, cui rursus dicitur : *Et « tu aliquando conversus, confirma fratres tuos*, « iterùmque : *Simon Joannis, amas me? pasce « oves meas.* » Hæc omnia, ut videre est, quid spectent, quâ referantur, deditâ operâ indicavimus ; itaque in illis interpretandis ampliùs non immeritèmur.

Solvuntur objecta ex SS. Patribus. — Idem ferè dicendum de testimoniis Patrum, quod mox de summorum pontificum diximus : hoc est, quæ inde argumenta extenduntur ad infallibilitatem Romano adscribendam pontifici, ad eadem solvenda recurrunt, quas adduximus responsiones, tum ubi de illis Christi orantis : *Tu es Petrus, et super hanc petram... oravi pro te... pasce oves meas* ; tum ubi de stabilitate centri communionis ; ne igitur sat enucleatè dicta fastidiosè recudantur, summam respondendum.

S. Irenæus omnes hæreses superari ac prosterni testatur solius Romanæ Ecclesiæ traditione : « Quoniam, inquit, valdè longum est « omnium Ecclesiarum enumerare successiones

« maximæ et antiquissimæ et omnibus cogni- « te, à gloriosissimis duobus Apostolis Petro « et Paulo Romæ fundatæ et constitutæ Ec- « clesiæ ; eam quam habet ab Apostolis tradi- « tionem, et annuntiatam hominibus fidem, « per successiones episcoporum pervenientem « usque ad nos indicantes, confundimus om- « nes. » Cum traditione hæreticos voluerit revincere S. Irenæus, longumque fuisset, ut ipse adnotat, omnium Ecclesiarum enumerare successiones, Romanæ potissimùm, cum cæteris antecellat, doctrinam et auctoritatem invocat : inde quidem consequens est præcipuum, quod ultrò proficitur clerus Gallicanus, partes in causis fidei ad sedem pertinere Apostolicam, non autem Romanam in pontificem errorem cadere non posse. Celeberrimo autem, quod subjungitur testimonio : « Ad hanc Ecclesiam « propter potiorem principalitatem necesse est « omnem convenire Ecclesiam, » adstruitur non infallibilitas, sed primatus Romani pontificis, atque eximia centri communionis prærogativa.

S. Cyprianus, navigantes ad *Petri cathedram unde dignitas sacerdotalis exorta est*, schismaticos Felicissimum et Fortunatum eò redarguit, quòd non cogitent, eos esse Romanos, quorum fides, « Apostolo prædicante, laudata « est, ad quos perfidia habere non possit accessum, » epist. 55, ad Cornelium.

Centrum esse unitatis ecclesiasticæ Romanam Ecclesiam nemo inficiatur catholicus : perfidorum eam non favere molitionibus, eademque statim atque innotescunt respuere, id non importat dogmaticis in quæstionibus consignatam Christi promissionibus inerrantiam.

S. Hieronymus, in Deo tres hypostases vel unam duntaxat, utrim dicere oporteret, disputantibus magnâ contentione Orientalibus, scripsit ad summum pontificem Damasum : « Ego, inquit, beatitudini tue, id est, cathedræ Petri communionem consocior ; super illam petram ædificatam Ecclesiam scio ; « quicumque extra hanc domum agnum comederit, profanus est. » Deinde obtestatur ut sibi sive tacendarum, sive dicendarum hypostases datur auctoritas, paratus id omne sequi quod præseriberet S. Damasus. Insigni illo encomio, tam verè quàm magnificè extollitur Romanæ sedis præstantia et auctoritas : meritò paratum se proficitur Romani pontificis adhærere sententiæ, cui propter eminentem auctoritatem, quædiù non reclamat universalis Ecclesia, interiùs etiam obsequendum,

prônâ mente confitemur : quid consultius , et catholico magis dignum instituto, quàm , collidentibus animos de Religione litibus , obsequenter adiri communem Christianorum patrem ac magistrum, tametsi non infallibilem?

S. Augustinus , Romanæ sedis auctoritate vel solius absolutè et infallibilitèr dirimi causas fidei indicare videtur istâ percelebri sententiâ : « Jam , inquit , de hæc causâ (Pelagianorum) duo concilia missa sunt ad sedem Apostolicam ; inde etiam rescripta venerunt : causa finita est, error utinam finiatur ! » Testimonium illud scitè exposuit doctissimus Tournely , cujus ipsanet verba eò loci exscribere non pigeat.

« Meritò dixit S. Augustinus , post rescripta duorum SS. pontificum Innocentii et Zozimi , causam Coelestii ac Pelagii finitam esse , nec ulter us quidquam esse requirendum ; quid cita ? Quia damnatus jam fuerat eorum error in concilio Diospolitano anno 415 , Carthaginensi 1 , anno 412 ; Carthaginensi 2 , anno 416 ; Milevitano , eodem anno ; Hierosolymitano anno 415. Jam Patres Carthaginenses ac Milevitani de hocce grassante errore ad Innocentium scripserant. Ipse Coelestius cum primò damnatus est in concilio Carthaginensi anno 412 , ad Romanum pontificem appellavit. Deinde ut animadvertit idem theologus , sententia Romanæ sedis quâ latâ causa finita dicitur , Constantinopolim et per totum orbem missa , subscriptionibus sanctorum Patrum est roborata. Vide Marium Mercatorem in comment. cap. 3. Unde meritò S. Augustinus asserit Coelestium et Pelagium toto christiano orbe damnatos fuisse.

Expilandis quæ ad Innocentium II scripsit S. Bernardus , operam impendimus , illis præsertim verbis : « Dignum namque arbitror ibi potissimum resarciri damna fidei , ubi non possit fides sentire defectum. »

Solvuntur objecta ex testimoniis Gallicanorum ipsorum episcoporum. — Objicies 1° : In monitis comitiõrum cleri Gallicani anni 1626 , ad archiepiscopos et episcopos Galliar , artic. 137 , hæc inter cætera leguntur : « Les évêques seront donc exhortés d'honorer le S. Siege apostolique , et l'Eglise Romaine fondée dans la promesse infallible de Dieu , dans le sang des Apôtres et des martyrs , la mère des Eglises , laquelle , pour parler avec S. Athanase , est comme la tête sacrée , par laquelle les autres Eglises , qui ne sont que ses membres , se relèvent , maintiennent et conservent :

« respecteront aussi notre saint père le Pape , chef visible de l'Eglise universelle , vicair de Dieu en terre , évêque des évêques et patriarches , en un mot successeur de S. Pierre , auquel l'apostolat et l'épiscopat ont eu commencement , et sur lequel Jésus-Christ a fondé son Eglise , en lui baillant les clefs du ciel avec l'infailibilité de la foi , que l'on a vue miraculeusement durer immuable dans ses successeurs jusqu'aujourd'hui. » Quomodo potuisset significantiõibus verbis enuntiar , non esse errori obnoxium Romanum pontificem , ut pontificem , ut Ecclesiæ caput et rectorem ?

Resp. Vel dicendum est cum Bossuetio eam , quæ promissa est Petro , *infailibilitatem fidei* , tum ad ipsum , tum ad ejus successorum scriem et successionem pertinere , non ad singulos Romanos pontifices , ut supra expositum est ; vel asserendum est cum D. Tournely , hæc monita quæ sub nomine cleri Gallicani circumferebantur , à toto clerico improbata fuisse , ac summâ curâ è medio sublata quot quot reperiri potuerunt eorum exemplaria : ita expressè testatur cardinalis Ruffinicaldus in opusculo cui Gallicè titulum fecit : *Désa-reux* , etc. , edito anno 1626. » Deinde , si quid superesset difficultatis , inhærendum esset potius comitiõs cleri Gallicani anni 1682 , in quâ fuit maturius discussa questio , et edita declaratio quam tota certò amplèxxa est ac tenet Gallicana Ecclesia.

Objic. 2° : In epistolâ quam ad Innocentium X , de quinque Jansenii famosis propositionibus scripserunt 85 Gallicani episcopi , dicitur : « Majores causas ad sedem Apostolicam referre solemnisi Ecclesiæ mos est , quem fides Petri nunquàm deficiens perpetuò retinetur pro jure suo postulat. » Ergo jus illud majores causas suscipiendi et difjudicandi , innititur dono infailibilitatis , quod Petro ejusque successoribus , ad quos profectò referendæ sunt , suppeditavit Christus Dominus

Alterâ in epistolâ eundem ac pontificem , à 50 Gallicanis item episcopis scriptâ , apertius etiam videtur de pontificiâ infailibilitate testimonium perhiberi. « Non solum , inquit , ex Christi Domini nostri pollicitatione Petro factâ , sed etiam ex actis priorum pontificum , et ex anathematis adversùs Apollinarium et Macedonium , nondùm ab illâ synodo occumenicâ damnatos , à Damaso paulò antea factis , judicia , pro sancienda regulâ fidei à SS. pontificibus latâ , super episcoporum con-

sultatione (sive suam in actis relationis sententiam ponant, sive omittant, prout illis collibuerit), divinâ æquè ac summâ per universam Ecclesiam auctoritate nituntur, cui Christiani omnes et officio, ipsius quoque mentis obsequium præstare teneantur. Tum in fine epistolæ profitentur, per Innocentium X, ut Leoni acclamabat quarta synodus, locutum esse Petrum, editamque ab illo constitutionem inter Ecclesiæ fastos reponendam, quod, aiunt, olim de synodis œcumenicis fieri solitum. Ergo cum œcumenicæ synodi decretis collata Romani pontificis constitutio, pari prædita est auctoritate, atque vel sola sufficeret dirimendis de fide controversiis.

Resp. : Jam nec semel explicatum est, quo sensu in Petri successoribus adimpleatur illa Christi oratio : *Rogavi pro te, ut non deficiat fides tua*. Singulis pontificibus quamvis infallibilitatem non asserat ea Christi promissio, certissimo tamen argumento est concessæ docendi præcipuæ auctoritatis, immotique juris majores iudicandi de Religione causas. Prolatis à summo pontifice definitionibus, internum etiam fatemur deberi, quamdiu non reclamant Ecclesiæ, sincerumque obsequium; nec idcirco singulis adscribenda est infallibilitas pontificibus : « Si cunctis, inquit Nicolaus I, in epistola 8 ad Michaelæm imperatorem, generaliter sacerdotibus divina tractantibus, fidelium convenit corda submitti, quantò potius sedis illius pontifici consensus est adhibendus, quem cunctæ Ecclesiæ generalis jugiter pietas celebravit. » Numquid inerrantiæ dono « singuli instruuntur episcopi? »

Conciliorum œcumenicorum decretis æquales firmitate et auctoritate non ducunt constitutiones Romani pontificis, antequàm accesserit Ecclesiæ consensus; at declarant, non esse necessariam generalem synodum ad proscribendas Jansenii propositiones, et quæ de hisdem exarserat, componendam controversiam; sufficere dispersorum per christianum orbem episcoporum consensionem cum Romano pontifice. Jam accuratè ventilata fuerat et suis librata momentis controversia de erroribus quos præ se ferebant quinque Jansenii propositiones; illos arbitrabantur episcopi Gallicani prædamnatos à concilio Tridentino in Lutheranis et Calvinistis, et in Michaelæ Baio à summis pontificibus Pio V et Gregorio XIII, ab Urbano VIII in bullâ contra Jansenii librum : « Tales motus, iniquant in epist. ad Innocentium X, sedari oportebat cum concilii Tri-

dentini auctoritate, tum bullæ illius quæ Urbanus VIII felicitis memoriæ adversus Jansenii dogmata pronuntiavit, et decreta Pii V ac Gregorii XIII in Baium edita confirmavit. » Tom. I Mémoires du clergé.

Solvuntur objecta ex momentis theologicis. — Objicies 1° : Emergentibus in fidelis causâ dubiis, confugere undique, et quilibet ætate solitum est Romanum ad pontificem, non ut privatim ad doctorem, peritumve jurisperitum, verùm ut ad supremum divinitusque constitutum iudicem, qui excussâ caligine, reconstitutos ipsos Scripturæ traditionisque sensus aperiret; id speciatim testatur S. Leo de Gallicanâ Ecclesiâ, epist. 89 : « Nobiscum, inquit, fraternitas vestra coposcat Apostolicam sedem à vestræ provinciæ sacerdotibus, innumeris rationibus esse consultam. » Id ergo quilibet ætate, totâque in Ecclesiâ persuasum fuit, laudandam esse à sede Apostolicâ, certam et indubitam credendorum agendorumque notitiam. Et certè sedandis comprimendisquæ de Religionis litibus necesse est, erectum vigere perpetuum tribunal, novis adulterinisque inaccessum doctrinis; cum arduum sit et sæpius impossibile, convocari synodum generalem; sin minus, non videretur deposito fidei tuendo satis esse consultum.

Resp. : Ad sedem Apostolicam, cum sit ita ordinante Deo centrum communionis ecclesiasticæ, Romanamque in Ecclesiam tanquam in dives depositum sanæ doctrinæ inexhaustas opes ipse contulerit, meritò confugiunt undique peritissimi etiam episcopi, ad accuratam veritatis notitiam et confirmationem. Tametsi Romanum in pontificem etiam ut publicam personam error cadere possit, tantâ nihilominus præstat auctoritate, tam potenter adjuvatur à Christo Domino, cujus vices gerit, ut loquendo ex cathedrâ vel nunquam erraverit, vel rarissimè id contigerit; neque in erroris crimen aut suspicionem vocandus sit, nisi ab Ecclesiâ palam redarguatur quæ confestim malo imminenti occurreret. Sedem Apostolicam fatemur habendam esse perpetuum tribunal quo dijudicari queant de Religione lites, et cujus decreta ad omnes pertineant Ecclesias; ejus sententiis, absolutâ quamvis infallibilitate careat, illata potest depelli perniciës, ac rebellantium componi tumultus, cum externum internumque illis, licet non absolutum, debeatur obsequium. Possuntque ut plurimum proscindi absque generali synodo (quæ, procurante Deo, ubi necessarium foret, non deesset

repudiari ac proscribi nova et peregrina dogmata: accedente enim ad Romani pontificis decretum consensu Ecclesiae, tam infallibiliter eâ concordâ sanciretur fides, quàm ipso generali concilio.

Objicies 2°: Traditione constat irritum haberi ipso jure, quod contra aut præter sententiam Romani pontificis in causâ fidei, aut generalis disciplinæ decernitur; Antiochenæ cuidam synodo ad evertendam profligandamque consubstantialitatis fidem collectæ, Julium Romanum pontificem neque per se, neque per legatos interfuisse adnotat Socrates, illamque synodum repellit isto generali placito: « Cùm tamen, inquit, ecclesiastica regula vetet, ne et absque consensu Romani pontificis quidquam in Ecclesiâ decernatur. » Eodem sensu, de latrocinio Ephesino locutus est Gelasius in epist. ad episcopos Dardanæ: « Sicut quod prima sedes non probavit, constare non potuit; sic quod illa censuit judicandum, Ecclesia tota suscepit. » Universalis igitur Ecclesiae regulâ ducuntur Romani pontificis iudicia; ergo ab eadem retractari non possunt, nec unquam reprobari. Enimverò, quâ ratione repudiarentur? Romani pontificis decreto singuli episcopi, propter illum primatum, tenentur obsequi: singulis autem obsequentibus, quo pacto repugnabit ordo episcopalis, si quid perniciosis erroris in decretum illud obreperit?

Resp.: Relatis testimoniois aliisque similibus, enuntiatur, neque haberi posse generale concilium absque consensu Romani pontificis, cùm jure primatûs præsidere valeat, neque quidquam magni momenti in Ecclesiâ definiri debere, quod ad ipsum non referatur, cùm inter controversiarum iudices primas partes obtineat. At non inde consequitur nulli vel peccato vel errori illum esse obnoxium; eoque, quod absit, contumaciter aut schismaticè aut hæreticè pravitali indulgentè, posset ab ordinè episcopali, convocatâ si opus esset, œcumenicâ synodo, repelli atque condemnari.

Singulis quidem episcopis dignitate et auctoritate antecellit; singuli decretis illius, ut supremi pastoris, debent externum, imò et internum obsequium, ut indicavimus, non absolutum, sed quasi provisorium, donec majori auctoritate ab eo non retrahantur: at cùm singulis etiam eorum donatum sit à Christo ac potestas obeundi iudicium muneris in causis fidei, si decretum à summo editum pontificè perspicerent, aut suspicarentur Scripturis aut traditioni repugnare, tum pos-

sent ac deberent cum aliis communicare episcopis conceptam opinionem aut suspicionem; conspirantibus tunc mentibus, communicè suffragio veritatem patefacerent, atque à grægibus sibi commissis pestilentis doctrinæ propulsarent periculum. Neque dum singuli penderent episcopi, propositam à Romano pontificè doctrinam, assumere sibi aggredirentur auctoritatem summam in pontificem ipsiusve iudicium; nam sive consentiant singuli episcopi decreto alicui Romani pontificis, sive ab eo dissentiant, id unum præstant: testimonium scilicet perhibent, traditionem exhibent suis vigentem in Ecclesiis, quæ iudicandi ratio longè differt ab usurpandâ præcipuum in Ecclesiâ pastorem, ejusdemve decretum auctoritate.

Objicies 3°: Decreto Romani pontificis, nisi irreformabile habeatur ante universalis Ecclesiae consensus, nihil amplius tribuitur quàm privati iudicio episcopi; istud enim accedente Ecclesiae consensu, vim adscisceret sibi prorsus ineluctabilem; sic Arausianæ synodi prolata contra Semipelagianos sententia, irreformabilis vim decreti, suffragantibus dispersis per orbem episcopis comparavit, quamvis ex 14 duntaxat episcopis conflata fuisset illa synodus. Id postulat prærogativa capitis Ecclesiae, ut à sanâ doctrinâ deflectere nequeat, idque eò maximè quòd deficiente capite, consequens omninò videatur ut deficiat et corpus. Præterea, cùm antequàm reclamasset ordo episcopalis, jam assetaretur populus christianus erroneum, si tale aliquod prodiret, summi pontificis decretum, ergo fidei quantum profleret societas catholica, subesset falsum, quod quidem cohærere nunquam potest cum divinâ fide. Denique non solùm majores causas oportet ad Romanum referri pontificem, verùm etiam ad eum referantur necesse est tanquàm ad supremæ jurisdictionis provocatoriæ iudicem (en dernier ressort); id quidem evincitur gravibus disertisque testimoniis; Innocentius I in epistola ad Patres concilii Milevitani: « Quoties, inquit, fidei ratio ventilatur, arbitror, omnes fratres et coepiscopos non nisi ad Petrum, id est, sui nominis et honoris auctorem, referre debere, » quod per totum mundum possit omnibus Ecclesis prodesse. Clemens V, in Clement. tit 1 de summâ Trinitate, prælocutus de præcipuis christianæ Religionis dogmatibus, ac veritatibus eorumdem argumentis, subdit: « Ad tam præclarum testimonium, et SS. Patrum et doc-

« torum sententiam communem, Apostolicæ considerationis, ad quam duntaxat hæc declarare pertinet, aciem convertentes, sacro approbante concilio declaramus. »

Resp. : Summo pontifici licet collata non sit infallibilitas, nec proinde irreformabile habeatur editum ab eo decretum, nisi accesserit Ecclesiæ consensus, maximum tamen inest discrimen inter definitionem Romani pontificis, atque privati iudicium episcopi. Privatus nullus episcopus, ejusdemque Ecclesia, centrum dicitur ad quod necesse sit omnem aliam convenire Ecclesiam; illo errante erroremque proponente, non semper et statim tenetur reclamare Ecclesia: tantique vallatur sedes Apostolica divinæ providentiæ subsidiis, ut vix unquam possit in eam perversum aliquid dogma irrumperere. Ecclesiæ caput Romanus pontifex; hinc dimanant egregia quæ laudavimus, privilegia, sed non ita strictim intelligenda illa capituli ratio, ut errante Romano pontifice, erraret quoque Ecclesia, nisi dicatur, quod dictu nefas, mortuo vel deposito Romano aliquo pontifice interire simul aut abdicari Ecclesiam. Errante ad tempus visibili Ecclesiæ capite, numquid errabit aut infirmabitur Christus Dei virtus et sapientiâ, quem *dedit caput super omnem Ecclesiam, quæ est corpus ipsius et plenitudo ejus?*

Assensum fidei non obtinet, imò nec absolutum sibi vindicat per se et nondum adjuncto Ecclesiæ consensu, definitio à summo prolata pontifice: illo igitur errante, non idcirco à fide deliceret christiana societas; præterea in ipsâ pontificiæ infallibilitatis patronorum sententiâ, non ante debet populus christianus assentire summi pontificis decreto, quin certò saltem constiterit locutum illum esse *ex cathedrà*, quod utrum præstiterit iudicare ac certò discernere episcoporum est; decretum autem illud, si divinæ adversaretur revelationi, fidelibus non proponeret ordo episcopalis, cui omnibus diebus sese adfuturum usque ad consummationem seculi pollicitus est Christus. Denique allatis testimoniis quibus asseri videatur, causas inprimis fidei Romanum ad pontificem ita esse referendas ut eas ultimo, ac proinde irrefragabili dirimat iudicio, id solum declaratur, causarum id genus oportere, quamdiu non celebratur generalis synodus, ad summum pontificem referri, ipsiusque standum esse iudicio, nisi, ut toties diximus, universalis obnitetur Ecclesia.

At, inquit, prolato à sede Apostolicâ

iudicio, dissideant inter se mutuo episcopi, particularesque Ecclesiæ, quo pacto dignosci poterit, ubinam insideat veritas? — Resp. 1°: Tali contentioni et concertationi, ut manifestum est, locus esse non posset, si dogma proponeretur jam antea Ecclesiæ consensu obfirmatum; 2° si credendum proponatur dogma expressè antea non definitum, et cum pontifice consentiat episcoporum major notoriè pars, dicendum etiam irreformabile tunc evadere summi pontificis decretum, ut tractandæ Ecclesiæ infallibilitate demonstratum est; 3° si tanta sit dissensio inter Ecclesias, ut nondum ea certitudo pariatur quam postulat assensus catholice fidei, expectandum, sedatis mentibus et charitate compositis, donec elucidatâ veritate, affluat Ecclesiæ dispersæ vel congregatæ suffragium.

ARTICULUS VIII.

Utrum summo pontifici auctoritate præstet synodus œcumenica.

Constat apud omnes Catholicos, haberi non posse absque Romano pontifice per se aut per legatos præsidente concilium generale, nisi extraordinariis quibusdam in casibus: hinc Ariminensia, ut ait Bossuetius, vana decreta, quòd huic synodo Liberii auctoritas defuit; hinc abominandum Ephesinum latrocinium, quòd nemo ibi nomen Leonis, nemo ab eo conscriptam audivit epistolam.

Diximus, *extra casus quosdam extraordinarios* haberi non posse absque Romano pontifice synodum œcumenicam; ipso enim vel adhærente contumaciter errori, vel dubiâ propecto electione, aut schismatici partes agente, aliisve de causis concilii generalis convocationi vel celebrationi obstantente, quod Religionis status necessariò postularet, tum solius Ecclesiæ auctoritate convocari posset ac celebrari.

At ex consensu summi pontificis, ejusque interpositâ auctoritate sit indictum transactione que concilium generale, spectari illud potest aut antequàm à summo fuerit pontificis confirmatum, aut habitâ ratione huiusce confirmationis; quaerere utrum inferior sit summus pontifex concilio quod ipse approbaverit, id primo aspectu minus congruenter quaesitum videtur. Verùm tamen duo hic etiam quaeruntur; quaeritur 1° quid auctoritatis generali concilio conferat mox dicta confirmatio; utrum antequàm illa accesserit, per concessam immediatè Spiritûs sancti assistentiam sit illud infallibile? Negant Bellarminus, recent-

tioresque nulli, quippe qui doceant solum ad Papam, activæ infallibilitatis donum pertinere : pontificiæ licet assertor incertantiæ, Duvallius affirmat cum Soto et aliis, eò quòd concilio generali repræsentetur universalis Ecclesia, cui statuit, promisitque Christus se Spiritumque suum jugiter affuturum. Inde concludit, « teneri pontificem, talis concilii, « tam in fide quàm in moribus, sententiæ consentire et stare. » Quà autem ratione ea obsequii necessitas conciliari possit cum Ultramontanorum quam tenet Duvallius, sentiendâ, de Romani pontificis collatâ cum synodi generalis auctoritate, sic explicat ille theologus, ut synodo consentiat summus pontifex, « non « quasi sit inferior, eique tanquàm superiori « obediens, sed ut obediens veritati per Spiritum sanctum revelatæ, » et à synodo generali, eodem assistente Spiritu, propositæ. Quomodò cohæreat sibi illa distinctio, ipse viderit, quasi non certâ fide conciliis generalibus aliter absolutum præbeamus obsequium, quàm quod adjuvante Spiritu sancto, credenda nobis infallibiliter proposuerit.

Quæritur 2° utrùm concilii generalis legitime convocati et celebrati, non quidem dogmatica decreta, sed leges possit solâ suâ auctoritate abrogare vel immutare summus pontifex. Jam si spectetur concilium generale ut nondum à summo pontifice confirmatum, perspectum est in quo versetur disceptata quæstio. Palam est id quæri utrùm, eo confirmationem recusante, valerent synodi generalis decreta, illisque ipse assentiri atque parere teneretur.

CONCLUSIO. — *Concilio generali subjectus est summus ipse pontifex, ac proinde auctoritatis primatum non gerit universam in Ecclesiam, quamvis in omnes et singulas gerat Ecclesias.*

1° Ostensum est posse errare summum pontificem propositâ etiam societati fidelium dogmaticâ definitione; depellendis quæ tunc impenderent aut grassarentur malis, non alia, si attendatur ad constitutum ordinem, suppeditaretur viâ, quàm adunatæ vel dispersæ reclamatio Ecclesiæ, ut servaretur integrum fidei depositum, ultimoque iudicio fideles edocerentur quid credere illos oporteat : necesse est igitur, universalem Ecclesiam, et quo ipsa repræsentatur, concilium œcumenicum, eâ pollere auctoritate quæ et immunis sit ab errore, et in ipsum maximum pontificem exeri efficaciter valeat

2° Probatum est pariter, summorum pontificum iudicia dogmatica, instituendis destinata fidelibus, subdia fuisse vero examini, generalibus in conciliis; ita in conciliis Ephesino, Chalcedonensi, Constantinopolitano III, ad examen vocatæ sunt Cœlestini, Leonis et Agathonis dogmaticæ epistolæ. Porrò jus examinis, valido est argumento Romanum pontificem concilio generali auctoritate esse inferiorem : nunquàm enim novo expensa sunt examine dogmata decreta synodorum, quæ certò habebantur œcumenica; locum scilicet præripiebat examini infallibilitas, et æqualis singulorum id genus conciliorum auctoritas.

3° Apud omnes Catholicos in confesso est, ac semper fuit, concilii generalis, saltem quando illi adjuncta est Romani pontificis approbatio, definitionibus deberi absolutum irreformabilemque assensum : at de infallibilitate summi pontificis etiamnum ambigitur catholica in Ecclesiâ; etiamque infallibilitatem qui confiteri palam renuunt, plenâ nihilominus communionem sedis Apostolicæ perfruuntur : ubi autem agitur de componendis ad fidem aut mores spectantibus controversiis, superat auctoritas illa, cujus indubitata perpetuò fuerit infallibilitas, auctoritatem eam de cujus inerrantiâ moveri dubium non vetat catholica fides : ergo Romani pontificis auctoritatis anteposita est synodi œcumenicæ auctoritas, saltem quando à Romano approbata est pontifice. Uteriùs progredimur : universalis Ecclesiæ absoluta et perpetua est infallibilitas : *Ecce ego*, inquit Christus, *vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem seculi.* Non à pontifice mutuatur hoc donum inerrantiæ tam certum et immutabile ; potest exeri, et dubio, et mortuo, et lapsio in errorem summo pontifice ; certitudine supereminet eam quæ Romano pontifici ab Ultramontanis adscribitur, infallibilitatem ; hanc autem tam indubitanter infallibilem auctoritatem perfectè repræsentat synodus œcumenica ; nonne igitur concludendum est synodum illam esse Romano pontifice in definiendis de Religione litibus superiorem ?

4° Œcumenicum est quoad omnes sessiones concilium Constantiense, nec illius refragandum est decretis ; atqui in sessione quartâ et quintâ expressè declarat subjectum esse concilio generali summum pontificem : ergo, etc. Utraque pars huiusce argumenti probanda est atque evolvenda : primò quidem, Constantiensis

synodi œcumenicitatem multa demonstrant : à vero et legitimo pontifice , Alexandri V in Pisanâ synodo canonicè electi legitimo successore , convocatum est ; concilio eidem quàm plures adfuerunt cardinales , patriarchæ , episcopi , aliique inferiores prælati ; singulis fermè in sessionibus declarat se concilium generale facere in Spiritu sancto legitime congregatum , universam Ecclesiam repræsentans . Quæ declaratio , si reverè Constantiæ synodus œcumenica non fuit , erronea , blasphema , schismatica , omni studio detestanda judicari debet . Quis autem tales audeat inserere notas synodo sanandis quæ per infandum schisma illata erant Ecclesiæ vulneribus tam opportunè celebrata ? Datâ in concilio Constantiensi Martini V bullâ , jubetur suspectus de erroribus Wiclefii et Joannis Hus interrogari cum ad Ecclesiam redit , utrum credat quòd quodlibet concilium generale , et etiam Constantiense , universam repræsentet Ecclesiam . Sessione 45 , quæ ultima fuit , disertè profertur Martinus V , « se omnia et singula determinata , conclusa et decreta « in materiis fidei per præsens concilium conciliariter tenere et inviolabiliter observare « velle , et nunquam contra ire quoquo modo : « ipsaque sic conciliariter facta approbare et « ratificare , et non aliter , nec alio modo . » Denique Romanâ collectione quæ Jossu Pauli V , cameræ apostolicæ typis impressa est annis 1608 , 1609 , 1612 , numeratur inter concilia generalia , concilium Constantiense ; œcumenicum simpliciter inscribitur et appellatur : ita etiam inscribitur in reglâ conciliorum collectione , in collectione Labbæi , etc .

Secundò , declarat concilium Constantiense sessione quartâ , « quòd ipsa synodus in Spiritu « sancto legitime congregata , generale concilium faciens , Ecclesiam catholicam militantem « repræsentans , potestatem à Christo Domino « immediatè habet , cui quilibet cujuscumque « status vel dignitatis , etiamsi papalis existat , « obedire tenetur in his quæ pertinent ad « fidem et extirpationem dicti schismatis , et « reformationem generalem Ecclesiæ Dei in « capite et membris . » Sessione quintâ : « Item « declarat (hæc sancta synodus) quòd quicumque « quæ cujuscumque conditionis , dignitatis , « etiamsi papalis , qui mandatis , statutis , seu « ordinationibus aut præceptis hujus sacræ « synodi , et cujuscumque alterius concilii generalis , legitime congregati , super præmissis , « seu ad ea pertinentibus , factis vel faciendis , « obedire contumaciter contempserit , nisi re-

« siperit , condignæ poenitentia subiciatur , et « debetè puniatur , etiam ad alia juris subsidia « (si opus fuerit) recurrendo . » Horumce decretorum vim et auctoritatem ut eludant Gallicanæ impugnatores sententiæ , plura obtendant quæ jam refellenda sunt , ut inde magis elucescat sumptum à decretis synodi Constantiensis argumentum .

Solvatur quæ objici soleant ad infirmanda concilii Constantiensis decreta .

Obj. 1° : Ad tempus schismatis , quo nempe dubia est pontificis electio , referenda sunt illa decreta ; id indicatur ipso concilii proposito ad extinguendum schisma convocati ; in sessionibus mox appellatis , dicitur præceptis hujus ac statatis obedire teneri quemlibet cujuscumque status et dignitatis etiamsi papalis existat , in his quæ pertinent ad fidem et extirpationem dicti schismatis et reformationem dictæ Ecclesiæ in capite et membris . Neque restrictionem hanc elevant hæc verba sessionis quintæ et cujuscumque alterius concilii , quibus enuntiat non synodo duntaxat Constantiensi , à quolibet etiam papalis conditionis esse obtemperandum , sed cuilibet alteri synodo œcumenicæ : namque verbis illis hæc alia subjunguntur : « Super præmissis , seu ad ea pertinentibus , » quibus Romanum ipsum significatur pontificem teneri cujuscumque concilii generalis obsequi decretis in his quæ ad evellendum schisma pertineant .

Resp. : Non ad tempus duntaxat schismatis referenda sunt synodi Constantiensis sessionis quartæ et quintæ decreta : namque , ut ipsi volunt adversarii , intelligentia dictorum ex causis est assumenda dicendi : quibus autem de causis edicta sunt præfata decreta ? Constantiensem synodum constat , de exponendâ doctrinâ et reformandâ disciplinâ fuisse sollicitam : id enim et urgentia Ecclesiæ mala et bulla convocationis et ipsa sacræ synodi jam inde ab initio nota professio postulabant : atqui exposito doctrinæ ac reformatio disciplinæ , non ad solum schismatis tempus , sed ad omnia Ecclesiæ tempora protenditur ; ergo non oportet ad solum schismatis tempus restringere totam concilii sollicitudinem .

Præterea temporibus etiam futuris consultum voluit synodus Constantiensis , idobque decrevit pontificem maximum , non solum hujusce synodi , sed etiam cujuscumque alterius concilii generalis legitime congregati obedire teneri ordinationibus ac præceptis . Neque latet , ca-

none *Frequens* sessionis 59 decerni habenda esse de decennio in decennium generalia concilia : quolibet autem in concilio generali non occurrit dissipationis schisma de summi pontificis electione.

Perperam igitur decreta sessionis quartæ et quintæ concilii Constantiensis exposuit Bellarminus de temporibus dubii pontificis. Sacra synodus non nisi certo Papâ constituto reformationem aggressura erat, hujusque procuranda fundamenta jam ab initiis ponenda curabat, removendaque impedimenta : ergo cum docuit in reformationis causâ Papam concilio subesse oportere, non Papam dubium, sed certum, et ab ipsâ synodo constitutum cogitabat. Papa dubius, inquit, pro Papâ non habetur. Talem duntaxat pontificem auctoritate vincit œcumenica synodus : ergone tanto conatu allaborâset concilium Constantiense, ut eum qui pro Papâ non haberetur, sibi et cuiuscumque alteri concilio generali subiceret? Adde tum Papam verè dubium censi, cum est inextricabile dubium juris et facti, quale incidit post Urbanum VI; talis autem casus est rarissimus, quippe qui post Christum semel tantum contigit; quæ autem statuit synodus Constantiensis de obedientiâ quam concilio generali debeat summus pontifex, ea generalibus expressit verbis, et quæ ad omne quod labentibus annis haberetur concilium œcumenicum, pertinerent; reducuntur in memoriam hæc verba : « Et cuiuscumque alterius concilii generalis legitime congregati. » Non omnia concilia sub dubio habenda erant pontifice. Denique dum concilio generali subesse Romanum pontificem declarat synodus Constantiensis, quid prodesset hæc illius declaratio, nisi certum etiam in pontificem valituram decerneretur concilii auctoritatem; unaquæque enim obedientia, non dubium, sed certò legitimum contendit esse Papam cui addictam se profiteatur.

Inst. : Ubi est apparens aliqua contradictio, sectanda interpretatio est, quæ anxiam tollat contradictionem; sessionibus quartâ et quintâ definitum videtur subesse concilio generali Romanum pontificem : at ex canonibus sessionis 45, quibus damnantur Wiclefi propositiones, colligitur Romano pontifici obedientiam deberi à synodo etiam œcumenicâ; proscr. bitur enim illa propositio : « Non est de necessitate salutis credere Romanam Ecclesiam esse supremam inter alias Ecclesias. » Tum bullâ Martini V, *Inter cunctas*, sacro approbante

concilio, præcipitur, ut quilibet de hæresi Wiclefi aut Hussi suspectus interrogetur, utrùm credat quòd Papa canonicè electus qui pro tempore fuerit, ejus nomine proprio expresso, sit successor beati Petri, habens supremam auctoritatem in Ecclesiâ Dei. Si Ecclesia Romana sit suprema, auctoritatem supremam si habeat Papa in Ecclesiâ Dei, quo pacto prævaleat concilii generalis auctoritas? ne igitur pugnantia sibi loquatur synodus Constantiensis, revocanda sunt ad tempus schismatis ea ipsius decreta quæ synodo generali, quocumque habeatur tempore, summum pontificem subdere videantur.

Resp. : Hanc difficultatem præoccupavit atque solvit ipsa synodus Constantiensis : namque post relatum Wiclefi propositionem illam : « Non est de necessitate salutis, credere Romanam Ecclesiam esse supremam inter alias Ecclesias, » statim subiungit : « Error, si per Romanam Ecclesiam intelligat universalem Ecclesiam, aut concilium generale, aut pro quanto negaret primatum summi pontificis super alias Ecclesias particulares. » En quàm diligenter, inquit Bossuetius, Constantienses Patres et Martinus V locuti sunt; en ut Ecclesias particulares non totam ipsam Ecclesiam catholicam, uno ore aliquid decernentem, pontifici subinseant.

Inst. iterum : In prædictâ damnatione propositionis Wiclefi, « sic adstruit primatus Romani pontificis super Ecclesias particulares, ut non negetur super Ecclesiam universalem. » Ita P. Thyrsus Gonzales Cajetanum secutus; illaque in censurâ id tantum expressum fuit quod ad fidem pertineret. — Resp. : Ergo saltem illâ fide potest propugnari Gallicani cleri sententia. Si autem dicatur eam expugnari consecutione necessariâ, quæ ducatur à propositionum Wiclefi condemnatione, hanc negamus consecutionem adductis rationum auctoritatisque repugnantem momentis : eidemque opponimus expressa concilii generalis Constantiensis decreta, quibuscumque perfectè stat, et supremam in Ecclesiâ potestatem obtinere summum pontificem, et illam extendi duntaxat particulares ad Ecclesias; hinc qui Romano pontifici superius esse concilium generale docebat, Gersonius, profitebatur nihilominus « dandam esse supremam plenam pontifici potestatem, sed in comparatione ad fideles singulos, et ad particulares Ecclesias. » Ita eodem in concilio Constantiensi tradebat Gersonis magister, Petrus de Alliaco cardinalis,

quo maxime auctore proscripta fuit hæresis Wiclefi.

Objicies 2°: Prioribus sessionibus synodi Constantiensis non adfuerunt cardinales et episcopi qui stabant à partibus Gregorii XII et Benedicti XIII, quibus non adunatis obedientis, non nisi tertia pars Ecclesiæ in synodum coalescebat: quâ ratione igitur tale concilium titulum et auctoritatem œcumenicæ synodi attribuere sibi valeat?

Resp.: Prioribus quidem concilii Constantiensis sessionibus non interfuerunt cardinales qui stabant à partibus Gregorii XII et Benedicti XIII, verum postmodum adhæsere concilio; scilicet tota obedientia Gregorii XII, à sessione 14 ad finem usque adfuit, adhesitque concilio, ac suo consensu confirmavit, quæ in prioribus sessionibus concilii decreta fuerant; istud postmodum præstitit obedientia Benedicti XIII, sessione 37; idem porro elicit talis confirmatio, ac si concilio interfuisset ab initio. Adde quod ea pars Ecclesiæ, quæ synodum Constantiensem inchoavit, duabus aliis etiam adunatis longè sit superior; « Ergone, inquit meritò Bossuetius, Defens. Declarat. cleri Gallicani, parte 2, lib. 9, cap. 21, tertia pars tantum quæ tot nationes complectetur, Germaniam, Angliam, Pologiam, Sueciam, Norvegiam, Daniam, Dalmatiam, Bohemiam, ipsamque Italiam Apuliâ demptâ, ipsam quoque Romam, et cum Belgio Galliam, et cum Sigismundo imperatore suoque rege totam Hungariam, etc. Ad hæc universitates Parisiensem, Bononiensem, Viennensem, Cracoviensem, Avenionensem, Oxoniensem, Pragensem, quæ suos in synodo legatos haberent. » Nemo negat decreta sessionum 8, 13, 15 circa Wiclefum et Hussum, et circa communionem sub unâ specie, et circa Joannis Parvi propositionem de cædendis tyrannis, aliaque de fide, plenâ œcumenicæ synodi auctoritate esse facta; atqui illas sessiones, æquè ac quartam et quintam, constat esse celebratas antequam omnes obedientiæ convenissent; ergo.

Inst.: Sine papâ celebrari non potuit concilium Constantiense; at Joannes XXIII, qui concilium inchoaverat, jam inde recesserat, cum quarta sessio haberetur. Conquestus ipse dicitur post abcessum suum aliqua esse decreta erronea, et falsa adversus auctoritatem Romani pontificis.

Resp.: Ex actis concilii constat, eidem synodo etiam post fugam adhæsisse Joannem

XXIII, iteratisque postea vicibus ultro confessum, « quod turpiter à concilio recesserat, quod vellet stare definitioni concilii, quod Constantiense Pisani continuativum errare non posset. » Concilii Constant. sessionibus 11 et 12. Turpi fugæ hanc obtendebat executionem, se propter sanitatem corporis secessisse? Id testabatur missis ab imperatorem Sigismundum et ad synodum legatis, postridia quam abiit.

Objicies 5°: A Martino V non fuit generaliter approbata synodus Constantiensis; asserit enim sessione 45 se rata habere et probata omnia et singula (in synodo) determinata, conclusa et decreta in materiâ fidei per præsens concilium conciliariter; atque addit se ipsa hæc sic conciliariter facta approbare et ratificare, et non aliter, nec alio modo. Hæc autem ad condemnationem errorum Wiclefi et Joannis Hus revocari facillè possunt.

Resp.: Conciliariter prolata sunt Martini V bullæ *Inter cunctas*. Jubetur ab eo seiscitari, cujus fides suspecta sit, an quodeumque concilium generale, et etiam Constantiense, universalem Ecclesiam representet.

Ad priores, ut ad cæteras sessiones pertinet ista declaratio, nec ideò restringenda, quod sessionis quartæ et quintæ mentionem nullam fecerit: neque enim memorat prolatam de Joannis Parvi erroribus sententiam, quæ haud minus habetur pro œcumenici concilii sententiâ: neque aliud quidquam præter ea quæ in Wiclefum Hussumque gesta sunt; quia etiam bullæ *Inter cunctas*, prudenter inseruit Martinus V concilii Constantiensis in propositionem 41 Wiclefi censuram, quâ constat, Ecclesiam Romanam ita supremam esse, quatenus eo nomine universalis Ecclesia, aut concilium generale intelligitur, papam verò ita supremum, quatenus primatum habet super Ecclesias particulares. Declarationi quæ concilio generali subesse Romanum pontificem enuntiatum est, subscripserat cum adhuc esset cardinalis, Martinus V; id tantum, pontifex mandat exequendum quod jam cum episcopis et cardinalibus constituerat.

Inst.: Gregorii et Benedicti Constantiam advenientibus obedientis, factæ sunt novæ concilii convocationes: nonne argumento sunt saltem dubitatum fuisse de priorum sessionum œcumenicitate?

Resp.: Factæ sunt pacis causâ, et obfirmandæ charitatis illæ convocationes, non quasi reipsâ forent ad œcumenicitatem concilii ne-

cessariæ : rēhibitus est ille condescensus ad repellendam promptius simul et efficacius vel levisimam suspicionis umbram, præcipientemque omnem ansam cavillationis. Quam ob rem sessione 14, cūm accederet ad synodum Gregorii XII obedientia, nova quidem facta est ipsis Gregorii nomine, per ejus procuratores convocatio et confirmatio, sed postea synodus sic pronuntiât, « eam convocacionem, « auctorisationem, approbationem et confirmationem à Gregorio nunc factas, quantum ad ipsum spectare videtur, in omnibus et per « omnia admitti; quia abundans ad certitudinem pro bono cautela nemini nocet, sed omnibus prodest. » Ergo ex abundantia, non ex necessitate factæ sunt novæ illæ convocaciones concilii; unde neque Gregorius, ejusve ant Benedicti defensores, cūm ad synodum accederent, id sibi vindicârunt, ut ante gesta velut ad incudem revocarent, neque ab iis postulatum est ut ea tanquàm essent inihirma vel dubia, approbarent, rataque habere vellent. Permittendis synodi novis convocacionibus Patres Constantienses, eâ usi sunt œconomia quam, ut diximus, suadet charitas, non de veritate et auctoritate jam decretorum anxietas et diffidentia. De causâ Ecclesiæ catholice non verebantur olim Africani episcopi, cūm duce S. Augustino, charitatis et unitatis ecclesiasticæ assertore maximo, paratos se profiterentur, in collatione Carthaginensi, cum Donatistis toties victis et damnatis quasi æquo jure disceptare, et de cathedris suis si opus esset, ultrò descendere.

Secundò, conciliariter prolata sunt decreta sessionis quartæ et quintæ : nec rebus quasi obiter pertractatis. annumerari possunt decreta, duabus continuis sessionibus publicis repelita, tam destinatò condita, tantique omnium consensione munita et inculcata. In materia autem fidei versantur quæ ad interpretationem juris divini pertineant, et ad traditam immediatè à Christo, Petri successoribus atque episcopis in concilio generali sedentibus potestatem. Quod Martinus sessione ultimâ declaravit in materis fidei, à se probari ea quæ conciliariter conclusasunt, id, ut observat Bossuetus, non petente synodo, sed occasione à Polonis datâ, obiter atque aliud agendo, dictum esse gesta ipsa testantur, sess. 45. Postulabant Poloni ut liber quidam, quem à fidei deputatis, ac per omnes nationes, per cardinales condemnatum dicerent, in sessione publicâ per sacrum concilium condemnaretur, vel condemnatus

pronuntiaretur: tanquàm conclusa res, solam quâ vestiretur formam, desideraret: respondit pontifex se pro conclusis, decretis, determinatisque habere, quæ conciliariter et in sessione publicâ decreta fuissent, non ea perinde quæ per congregaciones, seu per nationes, atque deputatos, atque etiam cardinales fuissent examinata: hæc enim tractata tantum atque digesta, expolita habentur, et quodammodò præparata, non autem decreta, conclusa determinataque fuisset, aut solemniter et conciliariter judicata.

Inst.: Quæ facta sunt conciliariter, maturo ponderata et discussa sunt examine: hæc est synodorum generalium agendi certa ratio; constat autem decretis synodi Constantiensis. quibus supra pontificem semetipsam attollit, nullum prævisse competens examen: addit Bellarminus, « Patres Constantienses non commisisse rem illam prius examinandam, sicut « commiserunt alias materias et quæstiones « cetera doctrinam Wiclefi et Hussi, priusquam « ad determinaciones procederent. »

Resp. cum Bossuetio, post rem à synodo, expresso canone ac peculiari decreto assertam, periculosissimo exemplo revocari in dubium, an de eâ rectè et mature sit deliberatum, atque hinc aperiri viam ad omnes canones, omnia concilia subvertenda. Quæ sessionibus quartâ et quintâ determinata est juris quæstio, eo quidem per se ardua est; at ubique jam terrarum, in Galliâ præsertim, discussa frequentibus dissertationibus et conventibus theologorum, canonistarum, universitatum, antistitum, certique loco fundamenti posita, antequàm Patres Constantiam convenirent: neque verò opus erat post totac tantos ante Pisanum, et ipso Pisano concilio tractatus habitos, novis disputationibus tempus terere, cūm extrema omnia imminerent. Quin etiam Petrus de Allacò cardinalis, episcopus Cameracensis, Constant. synodi lumen, in colubro, quem vigente concilio de auctoritate Ecclesiæ scripsit, testatur quæstionem de stabilindâ concilii auctoritate sæpè tractatam specialiter fuisse in hujus concilii initio; extantque eâ de re Joannis Gersonis sermones coram synodo habiti, qui sessionibus quartæ et quintæ præverunt, neque necesse erat ad ea explicanda deputatos nominari, ad quæ per sese Patres à toto decennio, maxime verò in ipsâ synodo, attenti arrectique essent.

Solvuntur objecta ex Florentini concilii decretis.

Ecclesiam universalem sufficienter repræ-

sentare, ac proinde œcumenica esse desit à sessione 25. synodus Basilcensis; ejusdem sessionibus 25 et sequentibus non adfuerunt sedis Apostolicæ legati, concilii præsidcs, aut contra eas interessere; eadcm sessione 25, Patrum sanior pars cum legatis decretum edidit de ipsâ synodo Florentiam vel Mutinam (Modène) transferendâ, sive in alium locum tutum, summo pontifici et Græcis accommodum; Eugénii IV so'œmni decreto Ferrariam translatum est. In concilio ibi congregato sexdecim habitæ sunt sessiones, in quibus disputatum est Græcos inter et Latinos, de quinque potissimum capitibus, nimirum de processione Spiritûs sancti à Patre et Filio de additione particule *Filioque* ad Symbolum, de azymi vel fermentati panis usu pro materiâ sacrificii, de purgatorio pro animalibus quibus aliquid luendum superest, de primatu Romani pontificis; tandem sessione 16 editum est ac promulgatum, ob ingravescentem Ferrariæ pestilentiam, decretum de transferendâ Florentiam synodo, ubi post novem alias sessiones celebratas feliciter absoluta est. Atque hæc de causâ vulgò dici solet Florentina, quamvis synodica Ferrariæ tum Florentiæ gesta complectatur. In illâ post multas collationes, tandem facta est unio Latine Græcæ Ecclesiæ, anno 1459, ejusdemque decretum sacro approbante concilio, Latine et Græcè promulgatum fuit.

Varia inter doctrinæ capita quæ tum sancta sunt ac definita, quantum quo plurimum innituntur adversarii, spectat sedis Apostolicæ et Romani pontificis universâ in Ecclesiâ primatum: en verba decreti quod instanter nobis objicitur: « Item definimus sanctam Apostolicam sedem et Romanum pontificem in universum orbem tenere primatum, et ipsum successorem esse beati Petri principis Apostolorum, et verum Christi vicarium, totiusque Ecclesiæ caput, et omnium Christianorum patrem ac doctorem existere, et ipsi in beato Petro pascendi, regendi ac gubernandi universalem Ecclesiam à Domino nostro Jesu Christo plenam potestatem traditam esse, quemadmodum etiam in gestis œcumenicorum conciliorum, et in sacris canonibus continetur. »

Inde sic potest confici argumentum: Regendi et gubernandi universam Ecclesiam tradidit Christus Petro ejusque successoribus *plenam potestatem*: non plus auctoritate valet concilium generale, quam universa quæ ab ipso representatur, Ecclesia: contradictione igitur laborant qui dixerint concilio generali

subesse pontificem, qui plenâ potestate universam moderatur Ecclesiam, cæque prior superior est.

Resp 1°: A conflendâ Florentinæ synodi œcumenicitate absit ut refugiamus, ad eludendam (quæ tale responsum non requirit) propositam objectionem. Equidem, ut animadvertit Natalis Alexander dissertatione decimâ in XVI seculum, sicut Nicæna secunda synodus olim à Gallis inter œcumenicas numerata non fuit, Caroli Magni, Ludovici Pii et Caroli Calvi temporibus, ob eam maximè rationem, quòd cultum soli Deo debitum sacris imaginibus illam tribuisse putarent, sed his tenebris discussis, cum nempe constitit ipsam cultum duntaxat religiosum patriâ inferiorcm, seu honorariam venerationem imaginibus decrevisse, ipsam Gallicana Ecclesia in conciliorum œcumenicorum numerum adscribere non dubitavit, ita Florentini concilii œcumenicitatem agnoscere verebantur Galli, eò quòd videtur superiorem Romano pontifice auctoritatem concilii generalis infringere; verum postquam attentâ magis consideratione innouit, Florentinum concilium synodorum Constantiensis et Basilcensis sacrosanctis decretis de suprêmâ conciliorum generalium auctoritate non repugnare, tum et ipsum Galli plerique theologi, excusso scrupulo, œcumenicum absque hæsitatione appellârunt, et quidem meritò.

Ad eam convocati sunt per encyclicas somni pontificis litteras omnium orbis christiani provinciarum episcopi, et quotquot de jure vel consuetudine conciliis generalibus adesse poterant: synodo præfuit Eugenius summus pontifex; adfuit Constantinopolitanus patriarcha, et Alexandrini, Antiocheni, Hierosolymitani patriarcharum vicarii; plerique cardinales, Græci, Latiniq;e antistites non pauci, neque ut synodus aliquæ œcumenicis accensetur, necesse est ut omnes adsint omnium christiani orbis provinciarum episcopi, sed sufficit ut vocati illi fuerint, et eo sint numero congregati qui universam Ecclesiam representent: quis nesciat plerisque in conciliis in Oriente celebratis, quæ totius Ecclesiæ consensus et approbatione velut œcumenica prædicantur, duos vel tres duntaxat episcopos Occidentalis Ecclesiæ adfuisse? Quæ in concilio Florentino definita sunt dogmata, ea profitentur omnes Catholici; synodus illa se passim œcumenicam inscripsit; appellatur œcumenica, tum Eugénii celeberrimâ decretali, *Moses vir Dei*, sacro approbante concilio Flo-

rentino editâ; nullâ *Pridem ex justis*, 1 januarii 1458, solemnique unionis decreto cui omnes Latini et Græci præsulcs subscripsère; tùm solemnî diplomate à Nicolao V ad universos Christi fideles directo, anno 1449, post initam cum Felice et Lausanensibus pacem et communionem, locum suum obtinet in omnibus conciliorum generalium collectionibus, atque œcumenicum simpliciter inscribitur; tale denique ducitur ex communi uniuscujusque scholæ theologorum consensu.

Sessionibus quidem octavâ et undecimâ concilii Basileensis ab ipso Eugenio approbatis et confirmatis statutum fuerat à nemine, etiamsi papalis esset dignitatis, aliam synodum œcumenicam convocari posse, stante Basileensi, cùm duæ simul synodi generales haberi nequeant; verùm urgente necessitate, optatissimâ nempe Græcorum cum Latinis unione, ab Eugenio IV translatum est solemnî diplomate *Salvatoris*, consentiente saniore concilii parte, et quidem majore episcoporum numero; nec habitæ sunt duæ simul generales synodi.

Non est cur timeatur ne decretis concilii Constantiensis de auctoritate conciliorum generalium, officiat Florentina synodus, quantumvis ipsius commendetur œcumenicitas; illis esse superiorem Romanum pontificem, non fuisse ab eâ definitum, multis evincitur.

1° Sessionis quartæ et quintæ concilii Constantiensis decreta si damnata voluisset concilium Florentinum, ea debuisset appellare ac disertis verbis rescindere; ne tanto nomine simplices animæ, inò verò docti in errorem adducerentur: non expediret præcisè et specialim dicta, generatim dictis profligata velle. At Constantiensi decreto nihil contrarium præ se ferunt verba hæc synodi Florentinæ, « Papæ in beato Petro pascendi, regendi et gubernandi universalem Ecclesiam à Domino « plenam potestatem fuisse traditam. » Eâ quippe mente Florentiæ dictum est gubernari à summo pontifice universalem Ecclesiam, quatenus primatum habet super alias Ecclesias particularcs, non certè ita ut vim earum conjunctam et consensionem episcoporum auctoritate superet. Et verò declarat synodus Florentina collatam esse Petro ejusque successoribus regendæ universalis Ecclesiæ plenam potestatem, quemadmodum etiam in gestis œcumenicorum conciliorum et in sacris canonibus continetur, sive, ut ex Græco

de verbo ad verbum verti potest, « secundum « cum modum, qui et in gestis œcumenicorum « conciliorum, et in sacris canonibus continetur, » unde etiam addunt Florentini Patres: « Salvis patriarcharum privilegiis et juribus; » quæ omnia apponi voluerunt ne plenæ potestatis specie, invertere constitutum ordinem modumque excedere viderentur.

2° Ea definita sunt à Florentinâ synodo in decreto unionis de quibus constaret inter Latinos: malè etenim cum Græcis actum, comparatumque fuisset, si de primatu Romani pontificis, cui dignitati tamdiu obstiterant, graviora voluisset et difficiliora decernere Græcis credenda quam Latinis, nec alio pacto, utriusque Ecclesiæ reconciliationi assentiri; at compertum erat disceptari Latinos inter theologos, utrùm summo pontifici auctoritate præstaret generale concilium; versabantur omnium manibus cardinalis Alliaccensis, Gersonis, Francisci Zabarellæ, cardinalis atque archiepiscopi Florentini sui ævi canonistarum facilè principis aliorumque libri, qui generali concilio subesse Romanum pontificem docerent. Accedit, quod latum est ab Eugenio decretum, approbante concilio, sive, ut ex textu Græco vertitur, « consentientibus in synodo « reverendissimis fratribus. » At Romano pontifici absolutam et illimitatam potestatem non attribuebant Græci: id patet tùm ex declaratione Bessarionis Græcorum doctissimi, qui sessione 9 Florentinæ synodi sic loquebatur: « Quantâcumque facultate pollebat Romana « Ecclesia, minùs tamen synodo œcumenicâ « et universali. » Jam dixerat: « Scimus præ « rogativæ ejus quos terminos habeant. » Tùm ex variis collationibus Græcos inter et Latinos habitis ad libranda et temperanda circa pontificiam auctoritatem verba decreti; aliunde autem concilio aderant plerique præsulcs qui interfuerant, adhærebantque prioribus decretis Basileensibus, iis scilicet quæ ante translationem condita fuerant, ut colligitur ex Florentino decreto quod incipit his verbis: *Ad laudem.*

3° Synodus Tridentina et ipse Pius IV, tùm in decretis synodi, tùm in fidei professione, omissa voluerunt verba, quæ absolutam et independentem auctoritatem Romano pontifici vel specie tenus adsciscere videantur, iisque utuntur, quæ diversis Catholicorum sententiis de pontificiâ auctoritate accommodata sint. Hunc in solemnî fidei professione quam post concilium Tridentinum edidit Pius IV, ab om-

nibus qui ad episcopatum promoveantur sub-
scribendam, hæc duntaxat de venerabili illâ
auctoritate leguntur : « Sanctam catholicam et
« apostolicam Ecclesiam Romanam, omnium
« Ecclesiarum matrem ac magistram agnosco,
« Romanoque pontifici beati Petri Apostolorum
« principis successori, ac Jesu Christi vicario,
« veram obedientiam spondeo ac juro. » Haud
abs re fuerit testimonium advocare Andreæ
Duvallii celeberrimi doctoris Sorbonici, quo
vel ipso iudice, licet concilio superiore arbitratu
sit pontificem, hæc de controversiâ nihil
definitum fuit à Florentino concilio ; hæc
inter alia ille theologus : « Cùm nomen hoc
« (universalis Ecclesiæ) dupliciter sumatur,
« distributivè quidem pro omnibus Ecclesiis
« per orbem diffusis, et collectivè, id est, pro
« concilio generali, priori modo aiunt concilium
« Florentinum definivisse summum pontificem
« in Ecclesiam universalem habere auctorita-
« tem, non tamen posteriori. »

Plena igitur potestas, quam Romano ponti-
fici adscribit Florentina synodus, non exercitur
universam in Ecclesiam, sed in particulares
omnes Ecclesias, universali Ecclesiæ ipsamet
subdita.

*Solvuntur objecta que desumuntur ex concilio
Lateranensi V.*

Gallorum sententiæ, cardinales de Turre-
crematâ, Cajetanus, Jacobatius et Bellarminus
objiciunt in primis concilii Lateranensis quænti
sub Leone X, sess. 10, decretum : eâ nempe
sessione, comprobante synodo, sic Leo X in
bullâ *Pastor æternus*, decernit quâ Pragmaticam
abrogat sanctionem. « Cùm etiam solum
« Romanum pontificem pro tempore existen-
« tem, tanquàm auctoritatem supra omnia
« concilia habentem, conciliorum indicendo-
« rum, transferendorum ac dissolvendorum,
« plenum jus et potestatem habere, nedum ex
« sacræ Scripturæ testimonio, dictis SS. Pa-
« trum, ac aliorum Romanorum pontificum
« etiam prædecessorum nostrorum, sacrorum-
« que canonum decretis, sed propriâ etiam
« eorumdem conciliorum confessione, mani-
« festè constet. » Ex verbo d'vino, tum scripto-
rum etiam tradito, ipsorumque conciliorum
confessione testatum facit Leo X, suffragante
Lateranensi quintâ synodo, supra omnia con-
cilia constitutum esse Romanum pontificem.
Ergo, etc.

Resp. 1° : A synodo Lateranensi quintâ de-
finiri tanquàm fidei catholicæ dogma, supe-

riorem esse concilio generali Romano pon-
tificem non audeat asserere vel ipse Bellarminus :
namque lib. 2 de conciliorum Auctoritate, cap.
13 : « Quod verò, inquit, concilium Latera-
« nense rem istam non definiit propriè ut
« decretum fidei catholicæ tenendum, dubium
« est, et idè non sunt propriè hæretici qui
« contrarium sentiunt. » Cap. 17 ejusdem libri
addit : « Quamvis postea in concilio Florentino
« et Lateranensi quæstio de superioritate Papæ
« definita videatur, tamen quia Florentinum
« concilium non ita expressè hoc definiit, et
« de concilio Lateranensi nonnulli dubitant, an
« fuerit verè generale, idè usque ad hanc
« diem quæstio superest etiam inter Catho-
« licos. »

Hic atterere juvat Andreæ Duvallii Ultra-
montanis non suspecti insigne testimonium
quartâ parte libri de suprêmâ Potestate Papæ,
quæst. 7. Responsiones ipse subministrat,
quibus adducta dissipatur objectio. « Ad con-
« cilium Lateranense, inquit, quod multè ex-
« pressius loquitur quàm Florentinum, varis
« sunt responsiones : quidam enim aiunt non
« fuisse verè et propriè generale, cùm ei vix
« centum episcopi interfuerint ; alii dicunt
« caput illud in quo de auctoritate pontificis
« supra pontificem mentio fit, à concilio non
« fuisse discussum aut examinatum, sed tantum
« perfectum coram prælatis concilii, qui sine
« prævio examine illud approbaverunt, idè quæ
« dici non posse conciliariter conclusum et
« definitum ; alii sic rem expediunt : Etiam si
« inquit, concilium fuisset generale (quod
« tamen propter episcoporum paucitatem re-
« linquitur incertum), tamen rem ipsam ut
« decretum fidei catholicæ non delinunt : nulla
« enim in verbis concilii nota apparet, ex quâ
« fidei definitionem colligamus. Nam nec ana-
« thema pronuntiat in eos qui contra sentiant,
« nec dicit se hoc expressè, aut propriè defi-
« nire, aut esse de necessitate salutis ita cre-
« dere, vel quid simile, ex quo expressa defi-
« nitio colligatur. » Deinde subjicit : « Cæterum
« non tantum neutra harum opinionum est
« hæretica, sed etiam neutra erronea et teme-
« raria, saltem temeritate opinionis. »

Resp. 2° : A synodo Lateranensi concilium
Constantiense si reprobatum fuisset, expresso
debuisset nomine designari : sic enim et Ari-
minensis et pseudo-synodus Ephesina expressè
abrogatæ et condemnatæ sunt ; nec unquàm
in Ecclesiâ factum est, ut alterius concilii,
quod falsè pro œcumenico se gesserit, in alio

concilio œcumenico doctrina damnata sit, nisi prius antiquatâ ipsâ synodo, mendaci œcumenici titulo insignitâ.

Cæterum nec ipsa doctrina concilii Constantiensis tacito licet hujus synodi nomine, expressâ ullâ definitione perstringitur in Lateranensi synodo; quod enim in eo dicitur Romanum pontificem supra omnia concilia potestatem habere, id quidem non definiendo, sed narrando positum est; quod quidem Constantiensibus eâ de re definitionibus prævalere non potest. Deinde si attendatur ad constitutionis Leonis argumentum, intelligitur hoc unum spectare Leonem et Lateranense concilium, ut Sanctionem Pragmaticam rescindant: quodque nobis objicitur, illud non concilii neque Leonis esse decretum, sed rationem quâ ipse utitur ad conciliandam fidem majorem Sanctionis præfatæ abrogationi.

Resp. 3°: Tridentinâ in synodo, antiquam suam conciliorum superiori potestate sententiam, Gallicana constanter Ecclesia retinuit, palamque professâ est: testis est eâ de re locupletissimus cardinalis Palavicinus in Historiâ concilii Tridentini lib. 49, cap. 41 et 43; idem constat ex epistolâ cardinalis à Lotharingiâ ad Berthoneum suum secretarium tùm Romæ agentem, et ex Claudio Sauchtesio postea Ebrouicensi episcopo ad Claudium Espenæum doctorem Parisiensem. Porro ab episcopis et theologis Gallicanis, ut à susceptâ doctrinâ desisterent, non exegit Tridentina synodus; imò tota synodus Tridentina, et ipse Pius IV, tùm in synodi decretis, tùm in fidei professione, ut diximus, sedulò ommissa voluere quæ alterutri sententiæ superioritatem pontificiam vel affirmanti vel neganti officere viderentur: unde, ut observat doctissimus Bossuetius, perspicuè demonstratur, nec anteriores synodos, nec anteriores pontifices, ac proinde nec synodum Lateranensem, Gallicanam voluisse proscripserunt doctrinam, sed eam intactam illæsamque reliquissæ. Legatur illustrissimi ejusdem episcopi lib. 13 Variatonum, num. 463.

Soluntur objecta ex eo quòd à summo pontifice confirmantur ipsa concilia generalia.

Gravissimum ex eo argumentum, ad constituendam Romani pontificis superiorem, ut putant, concilio generali auctoritatem, deprimere videntur adversarii, quòd priorum etiam statum concilia confirmationem à sede Apo-

stolicâ postulaverint: hinc tantam esse Romani pontificis auctoritatem inferunt, ut solæ illæ synodi legitimè habeantur quas approbaverit, repudiandas verò quas confirmatas noluerit. Hinc Ariminensis synodus, hinc Ephesina secunda sub Dioscuro abjectæ sunt, quia illas sedes Apostolica pronuntiavit irritas; hinc synodi Chalcedonensis decretum de augendâ episcopi Constantinopolitani dignitate, unanimi licet Patrum consensu prolatum, pro i. rito habitum fuit, propter solam Leonis papæ repugnantem sententiam.

Resp.: Vocî, *confirmandi*, hæc per se duntaxat stylo ecclesiastico subjecta significatio est: inculcari, asserti, defendi, ac magis ac magis adversus rebellantes vindicari, quæ confirmata dicuntur decreta. Confirmata leguntur à summis pontificibus summorum decreta pontificum; numquid tanquam à superiori potestate? In actis concilii Chalcedonensis innumerisque aliis monumentis legitur confirmatas priores, quamvis generales synodos; sic à Sardicensi, à Constantinopolitanâ, ab Ephesinâ, ab ipsâ Chalcedonensi synodis, confirmata sunt Nicænæ decreta synodi, non utique tanquam à superiore iudicata et expensa, quò necessariam firmitudinem obtinerent; non ergo in propositâ quæstione, ad superioris argumentum auctoritatis, trahi potest vox *confirmationis*.

Decretum seu diploma quò à Romanorum pontificum electione propulsandam simoniam, laudabili studio curabat Julius II, et quod ad sui subsistentiam et validitatem, aliâ probatione non indigere assererat, Lateranensi tamen synodo confirmari voluit: quia « decens, « inquit, et salutare reputamus, ut quæ per nos statuta et ordinata fuerunt, pro rei magnitudine et gravitate, per sacrum generale concilium approbentur et innoventur, et approbata et innovata communiantur, ut eò firmius perdurent et defendantur, quò fuerint dictâ auctoritate sæpius circumfulta. »

Unde sic licet argumentari: Voce, *confirmationis*, si inducatur superior auctoritas, ergo pontificem Romanum auctoritate vincit Lateranensis synodus: quod procul dubio neque Lateranensi, neque etiam ulli quod ab omnibus Catholicis pro generali habeatur concilio, concedent adversarii. Quin à synodis etiam particularibus quas nemo dixerit Romano superiores pontifice, dicuntur tamen confirmata, summorum pontificum nonnulla decreta: ita

in actis Tricassinæ synodi sub Joanne VIII, actione quartâ dicitur : « Post hæc lecta sunt capitula statuta à Domino Joanne pontifice Romano, quæ sancta synodus amplectenda recepit et confirmavit. » Alia videre est hujusmodi exempla in Defens. Declarat. cleri Gallicani parte tertîâ, lib. 8, cap. 2.

Quod objectum de Ariminensi synodo, nullus est momenti : eò irritum fuit, inquit, quia non confirmatum à sanctâ sede; at œcumenica non fuit, ex solo scilicet Occidente convocata, vel hoc ipso perperam convocata, quòd eâ indicendâ videretur in questionem vocari fundamentale dogma Nicænæ jam declaratum synodi decretis, quibus nihil addi, nihil adimi professa est ipsa, quamdiù liberè et canonicè egit, synodus Ariminensis, tam infansum, ut omnes œdunt, sortita exitum.

Quod autem pertinet Chalcedonensem ad synodum, nullam in relatione ad S. Leonem missâ confirmationem petierunt Patres in his quæ ad fidem pertineant; ut quid postulissent egregiam maximi illius pontificis epistolam dogmaticam secuti, ipsamque ut mensuris caput præsentem ac spiritus præsentem, quasi coram adstantem admirati. Ne tamen invalescerent disseminati rumores, quibus occasione rejecti ab ipso canonis de amplificandâ Constantinopolitani præsulis auctoritate, ferebatur improbatam esse ab eodem summo pontifice Chalcedonensem ipsam synodum, ad Patres ille scripsit : « Ut omnium, inquit, fidelium corda cognoscant, me non solum per fratres, qui vicem meam executi sunt, sed etiam per approbationem gestorum synodaliū propriam vobiscum tulisse sententiam, et in solâ fidei videlicet causâ. » Hæc non eò spectant, ut quasi incerta firmentur, sed ut summâ jam auctoritate sancta, magis magisque asserantur.

Quod verò spectat ad canonem vigesimum octavum ejusdem concilii Chalcedonensis à S. Leone reprobatum, canonis hujus confirmationem reipsâ postularunt à summo illo pontifice Patres Chalcedonenses, ut ejusdem approbatione maniretur Constantinopolitanus canon tertius, Chalcedone innovatus, de augendâ episcopi Constantinopolitani jurisdictione et ditione; at (quod adnotandum est) sedis Apostolicæ legatis absentibus conditus est prædictus canon vigesimus octavus; eundem reversi abjecerunt, mandata pontificia proferentes, Nicæni sextum legentes synodi

canonem, qui disciplinæ illo statuto violari videbatur. Hoc de solo Chalcedonensi canone vigesimo octavo referunt synodi Patres ad S. Leonem, submisso deprecantes animo, ut probare dignetur, et quemadmodum episcopi in bonis capitulis consonarent, ita pontificalis apex id quod decens erat, illis indulgeret.

Petitioni sic respondet S. Leo : « Consensiones episcoporum sanctorum apud Nicænam regulis repugnantes, in irritum mittimus, et per auctoritatem beati Petri generali prorsus definitione cassamus. »

Superiorem concilio ipso generali Romanum pontificem, decerni hæc responsione qui putaverint, ab ipso questionis statu resiliunt, ut adnotat doctissimus Bossuetus : defendimus enim ex synodo præsertim Constantiensi, potiore esse ipsâ summi pontificis potestate, generalium auctoritatem conciliorum, in fide exponendâ, in schismate extirpando, in reformatione generali promovendâ; at præfate canonis vigesimo octavo, orientales episcopi Constantinopolitano consulere episcopo; gratificabantur imperatori, non fidei; non ecclesiasticæ unitati, non reformationi generali providebant; imò rectam ac primarium sedium ordinem ab antiquo institutum, qui rei universæ ecclesiasticæ conducere videretur, evertebant; quem ut servaret incolumem S. Leo decernebat canones Nicænos nullâ in parte esse solubiles. Infirmum atque irritum, quid quid à prædictorum Patrum canonibus disereparit.

Ne tamen erodatur ibi inter se committi generales synodos, saltem in disciplinæ negotio, Nicænam nempe synodum, cum synodo Chalcedonensi : in illo quippe condendo canonis vigesimo octavo, nequaquam concilii generalis auctoritate gaudebant Patres Chalcedonenses, cum eidem statuto universus cum sede Apostolicâ tùm repugnaret Occidens. Accedit quòd à Leonis arbitrio statutum suum pendere quodammodo vellent : id quod ex relatione gestorum ad eundem directâ colligitur; tùm et apertè convincitur ex Anatoli ad summum hunc pontificem epistolâ : « Cùm et gestorum, inquit, vis omnis et confirmatio auctoritati vestræ beatitudinis fuerit reservata. »

Solvitur quod ex illo præsentato solet objici :

A nemine sedes Apostolica judicatur.

Multorum scelerum cum à quibusdam clericis ac multis de plebe postularetur Symma-

cius Papa, ejus damnati sunt accusatores à quintà ex synodis quæ sub illo pontifice habitæ sunt Romæ, atque statutum causam illius divino reservandam esse judicio; tùm etiã synodali et apostolicâ auctoritate comprobatus est liber ab Ennodio diacono editus, in quo hæc enuntiantur: « Aliorum fortè hominum causas Deus voluerit per homines terminare: sedis istius (Apostolicæ) præulem, suo, sine quæstione, reservavit arbitrio. » Confirmato quod in Photium conjecerat anathemate sub Adriano II Romana synodus concilium generale 8, canone 13, ita decernit: « *Si quâ verò œcumenicâ synodo collectâ, de Romanâ etiam Ecclesiâ controversiã exiterit, licebit cum decente reverentiã, de propositâ quæstione veneranter sciscitari, responsumque admittere, non tamen impudenter contra senioris Romæ pontifices sententiam dicere.* » Ergo, inquit adversarii, ne quidem ab œcumenicâ synodo damnari potest Romanus pontifex; hucusque de personâ Romani pontificis: multò minùs dogmatica illius sententia poterit proscribi, aut retractari: hùc pertineat Bonifacii I ad Rufum Thessalonicensem dicta, et à Bonifacio II in concilio Romano repetita: « Nunquam licuit de eo rursùs, quod semel statutum est ab Apostolicâ sede tractari. » Eòdem spectat illud à Nicolao I, sub Bonifacii nomine recitatum in epist. ad Michaëlem imperatorem: « Nemo unquam Apostolico culmini, de cujus judicio non licet retractari, manus obvias audaciter intulit. »

Resp.: Quænam Symmacho imputata sint scelera necdùm compertum est, nullâque historiâ, nullisque proditum est gestis; idoneis accusatores caruisse probationibus inde colligitur, quòd servos ad testimonium poscerent, prohibentibus tametsi legibus: quid moramur? hæc ad facta particularia, eaque obscura cum pertineant, trahi nequeunt ad facta notoria, totique Ecclesiæ noxia, et ad œcumenicâ auctoritatem concilii.

Quòd verò declaraverit concilium generale octavum, ne collectâ quidem œcumenicâ synodo licitum esse impudenter contra senioris Romæ pontifices sententiam dicere, id verissimum est: redarguitur Photii impudentia qui sanctissimum pontificem Nicolaum I, apostolico fungentem officio, anathemate ausus est percellere; talia quidem synodo etiã generali attentare procul dubio nefas; præterea nec Patres propter jurgia quædam peculiaria, propter peculiare quæstiones, qualis erat tum con-

troversia de Bulgarorum Paræciis, Romanæ vel Constantinopolitanæ sedi adjudicandis, voluerunt læcessi pontificiam majestatem, pacemque Ecclesiæ perturbari; haud tamen silentium œcumenica sibi imponeret synodus, si fortè incidere ejusmodi causæ quæ Patres sextæ synodi adversùs Honorium concitârunt, aut quales in concilio Constantiensi versatæ sunt.

Denique quod objicitur ex Bonifacii I et II, atque ex Nicolai I testimoniis, de nunquam retractandâ sedis Romanæ sententiâ, id à Gelasio adversùs Acacium Constantinopolitanum, sedi Apostolicæ Chalcedonenis decreta exequenti oblectatum, fortiter inculcatum est; quòd de omni Ecclesiâ, inquit, fas habeat judicandi, neque cuiquam de hujus liceat judicare judicio. » Istud ad privatos referendum est episcopos, particularesve synodos quæ sedis Apostolicæ judices se ac reformatores constituerent: at idem generales ipsas ad synodos ne transferas, nisi volueris usurpatæ auctoritatis crimen impingere synodis œcumenicis, v. g., Ephesinæ et Chalcedonensi, cum de Cœlestini Leonisque dogmaticis decretis, ut ostendimus, dijudicaverint.

Solvuntur objecta ex prohibitione appellationum à sententiâ Romanæ sedis ad concilium œcumenicûm.

Ad concilium generale à Romano pontifice, si foret eo superius, liceret appellari: prohibetur tamen ac reprobatum id appellationis genus; idèdque vetatur, quia primæ sedis dignitati detraheret atque auctoritati; referuntur cum laude, nec unquam in Ecclesiâ improbatæ sunt epistolæ S. Gelasii, quarum in quartâ quæ est ad Faustum fungentem legationis officio Constantinopoli, dicitur: « Ipsi sunt canones, qui appellationes totius Ecclesiæ ad hujus sedis examen voluere deferri: ab ipsâ verò nusquam prorsùs appellari debere, ac per illam de totâ Ecclesiâ judicare, ipsam ad nullius commeari judicium, nec de ejus unquam præceperunt judicio judicari, sententiamque constituerunt non oportere dissolvi, cujus potius decreta sequenda mandârunt. »

Quâ ratione posset ad concilium œcumenicum vocari à sententiâ sedis Apostolicæ, quæ eodem teste Gelasio, « unamquamque synodum suâ auctoritate confirmat, et continuatâ moderatione custodit, pro suo scilicet principatu, quem beatus Petrus Apostolus Domini voce perceptum Ecclesiâ nihilominus

« subsequente et tenuit semper et retinet. » Gelas. epist. 13.

Cum frequentia appellationum ad futurum concilium, supremam sedis Apostolicae in iudiciis auctoritatem infringi videret Martinus V, commotus etiam audacia legatorum Ladislai Polonae regis ad futuram appellantiū synodum, prohibuit constitutione promulgata in consistorio generali celebrato Constantiae anno 1415, ne quis à sede Apostolica appellaret, aut ejus iudicium in causa fidei declinaret; id testatur Joannes Gerson, tractatu quomodo et an liceat in causis fidei à summo pontifice appellare.

Anno 1459 post conventum Mantuanum Pius II edidit bullam, *Execrabilis et inauditus*, qua damnat eos qui à Romano pontifice appellare praesumant: Qui fecerit, inquit, sententiam excommunicationis incurrat, aliasque subeundas esse decernit penas quae in reos majestatis divinae, et haereticæ pravitatis fautores decernuntur; talis sententiae has exponit causas: « Quia ridiculum appellare ad id quod nusquam est, neque scitur quod futurum sit; quod eo obtentu pauperes à potentioribus opprimuntur multipliciter, remanent impunita scelera, nutritur adversus primam sedem rebellio, libertas delinquendi conceditur, et omnis ecclesiastica disciplina, et hierarchicus ordo confunditur. »

Pii II constitutionem renovavit Julius II speciali diplomate; eamque « tam ultra quam citra montes, quoad omnes tam ecclesiasticas quam seculares personas, etiam regali dignitate et cardinalatus honore fulgentes, capitula, universitates, collegia, congregationes, synodos et parlamenta valuisse et perpetuo valituram declaravit. »

Resp. 1^a: Asserit illustrissimus de Marca, de concordia sacerdotii et imperii lib. 4, cap. 17, invectionem esse novam conquerendi rationem « ab iis qui se Romanæ curiæ censuris premi existimabant, scilicet appellationem à Papæ decreto ad futurum concilium: Novam, inquit, dixi, quia nunquam in Ecclesia admissa fuit provocatio à Papâ ad concilium, licet aliquando remedio quodam extraordinario, sedis Apostolicæ iudicium in majori synodo instauratum fuerit. »

Adnotat doctissimus Bossuetius Defens. Declarat. cleri Gallicani, parte tertiâ, lib. 10, cap. 23, si stricto forensique usu dicimus, appellationem à Papâ ad generale concilium non eo significato constare, « primum idè quod go-

neralis synodus extraordinariè tantum, atque ex causâ convocetur: deinde quod ipsum etiam complectatur (synodus) Papam, et quidem tanquam caput: denique quod certum sit, non nisi summâ necessitate ac re-nuente Papâ, concilium absque eo convocari posse, soleantque fieri appellationes eae ad Papam simul atque concilium. » Inde sic concludit: « Quare strictè loquendo papalis sententiae in concilio facta retractatio, revisioni, sive instauratae cognitioni, quam appellationi proprior esse videatur. » Praefatus fuerat non pertinere ad Gallicanæ declarationis defensionem appellationes à Papâ ad concilium universale: « Id enim, inquit, Gallicani Patres tuendum susceperunt, quod in Constantiensi concilio sessionibus quartâ et quintâ continetur: quo loco de illis appellationibus nihil actum est; id tantum constituitur, concilium in certis et generalibus causis potestate praestare. »

Quæ obijciuntur ex Gelasii epist., ea non revocantur ad casus extraordinarios de quibus agit in quartâ et quintâ sessionibus synodi Constantiensis, ubi nempe declaratur teneri ipsismet supremum pontificem concilii œcumenici obedire decretis, « in his quæ pertinent ad fidem, extirpationem schismatis, et reformationem generalem Ecclesiæ Dei in capite et membris. » Loquebatur Gelasius de appellationibus, quales usurpari solitæ: at si fortè proposito decreto niteretur pontifex fideles in errorem compellere, aut fovere schisma, vel necessariam in Ecclesia reformationem impedire, tum posset convocari, si remedium aliud non suppeteret, generalis synodus, cujus auctoritate ac decretis obstringeretur quilibet, etiam papalis status et conditionis. Adhiberi solitæ, et à canonibus sancitæ appellationes, de quibus, ut diximus, loquebatur Gelasius, tales sunt, ut iudex vel iudices à quorum appellatum sit sententiâ, in tribunali non sedeant ad quod devolvitur iudicanda causa, neque ad iudicium interjectæ appellationis concurrant: at summus pontifex jus habet praesidendi per seipsum vel per legatos concilio generali.

At, inquit, pronuntiat Gelasius, sanxisse canones seu declaravisse proprium esse primæ sedis *de totâ Ecclesiâ judicare*, nec de ipsius posse iudicio judicari; ergo nec ad sensum concilii Constantiensis posset nunquam ad concilium generale decretum ulium summi pontificis per appellationem etiam *impropiè* dictam devolvi.

Resp. : Eodem significato pronuntiavit Gelasius, datum esse primæ sedi de totâ Ecclesiâ iudicare, quo dixit appellationes totius Ecclesiæ ad hujus sedis examen deferri; at manifestum est ipsum habere sermonem de appellationibus, quæ passim ab Ecclesiis particularibus, variis ex regionibus deferbantur ad sedem Apostolicam, non de appellationibus totius Ecclesiæ collectivè sumptæ; nusquam legitur sanxisse canones ut ab universalis Ecclesiæ decretis ad primam sedem appellaretur: imò totus est ipse Gelasius in epistolâ 13, quæ est ad episcopos Dardaniæ, ut probet non esse retractanda seu iterùm expendenda quæ in concilio generali scilicet, constituta sunt: « Sic, » inquit, propter blasphemias Arii, forma fidei, « communionisque catholicæ, Nicæno prolata « conventu, Arianos omnes vel quisquis in hanc « pestem, sive consensu sive communione de- « ciderit, sine retractione conclusit. » Sic Eunomium, Macedonium, Nestorium, synodus semel gesta condemnans, ulterius ad nova concilia venire non sinit.

Deinde nullum ignorare veraciter Christianum affirmat, « uniuscujusque synodi consti- « tutum, quod universalis Ecclesiæ proba- « vit assensus, non aliquam magis exequi « sedem præ cæteris oportere quam primam. »

Statim reverà adjicit, confirmari synodos à sede Apostolicâ: at in quo posita sit ea confirmatio, quæ sanè maximè est ponderis, supra exposuimus: nec obstat quominus pro certo habeatur, suam à Christo immediatè accepisse irreformabilem auctoritatem generalem quamcumque synodum.

De Martini V objectâ bullâ respondeo hujus bullæ nec ab ullo pontifice, nec ab ullo privato scriptore, historico, theologo, canonistâ aut bullarum collectore haberi mentionem, præterquam à Gersone qui nec eam viderit aut legerit: quod ipse significavit, cum dixerit in illâ constitutione, reperiri *sicut dicitur*, condemnationem cujuslibet appellationis à Romano pontifice, eandemque constitutionem in consistorio generali Constantiæ celebrato, factam fuisse *ut dicitur*. Non eam Pius II in bullâ *Execrabilis*; non Julius II in bullâ *Saspecti regiminis*, quibus appellationes à papâ ad concilium tantis penis prohibent, vel leviter memorant; et quidem Julius II Pii II bullam confirmat; de Martino V ambo tacent: « Quare apparet, ut dissevit Bossuetius, rem « à Martino tentatam potius fuisse quam con- « sectam; » vel in consistorio generali, si pro-

lata sit, improbatam ac rejectam, nec juris factam esse publicæ, vimque nullam in Ecclesiâ obtinuisse.

Assertioni nostræ non adversari bullam Pii II, colligitur ex occasione quâ edita fuit, ex rationum momentis in eâ contentis, ex defectu canonicæ publicationis et acceptationis; condita est occasione appellationis Sigismundi ducis Austriæ à monitorio Cæfixi III, in quâdam controversiâ cum Nicolao de Cusa cardinali episcopo Brixinensi (Brixium, Brixen in comitatu Tirolis), rerum temporalium causâ; istis inducitur ratio, quod appellationum « obtentu pauperes à « potentioribus opprimuntur multipliciter, « remanent impunita scelera, nutritur adver- « sùs primam sedem rebellio, libertas delin- « quendi conceditur; » hæc non immeritò dixeris eò spectare, ut appellationes prohibeantur in ordinariis tantum casibus ac peculiaribus negotiis, cum, ut observat procurator generalis Dauvet anno 1460 sub generali prohibitione non veniant ea quæ speciali prohibitionem indigerent, qualia sunt ea quæ in sessione quartâ et quintâ Constantiensis synodi commemorantur, ubi de superiori concilio generalis auctoritate; denique bullam illam Pii II non fuisse in Gallias perlatam, neque canonicè promulgatam, vel istis indicatur verbis mox nominati illustrissimi procuratoris; neque æstimandum sanctissimum dominum nostrum, per litteras, quas Mantuæ publicasse fertur, quæ incipiunt, *Execrabilis et inauditus*, voluisse prohibere ut in nullo casu, etc.

Ad bullam Julii II, respondeo eam apud nos publicatam non fuisse bullam, quæ flagrante bello inter pontificem illum et Venetos edita est, nec certè christiano in orbe sic invaluit, ut reclamare sit nefas. Quò evaderent jura principum? Si enim, ut observat doctissimus Bossuetus, editis bullis ac sub anathemate, Julius pontifex jure repetit civitates eas quæ bello captæ sunt, nullamque adversus ea decreta præsidium sit, id superest ut et Veneti, et quicumque principes, quicumque necessitate, talia (in quibus inferendis potest, omnibus fatentibus, errare summus pontifex.) bella gesserint, dedicationem protinus faciant.

Inst. : Orbe toto catholico plaudente prodit bulla Leonis X quâ inter cætera, eò redarguitur ac damnatur Lutherus, quod « citatus à « papâ in vocem temerariæ appellationis proru- « pit futurum ad concilium, » contra constituciones Pii II ac Julii II, taliter appellantes hæro-

actorum pœna plectentes : ergo Pii II et Julii II constitutiones, quippe à Leone X approbatae, eadem auctoritate valent quâ hujus pontificis bulla, *Exurge, Domine*. — Resp. : Eadem auctoritate valet quoad ea quæ ad Lutherum condemnatum pertineant, sedis Apostolicæ judicium, ipso in fidei negotio, cavillatoriâ detrectantem appellatione; ut enim arguebat Leo X, frustra et an concilii auxilium imploravit, qui illi non se credere palam profitetur; at verba in constitutione Leonis X prolata recitativè, ut aiunt, non decretivè posita, vim nullam addunt Pii II et Julii II constitutionibus.

Solvuntur objecta que desumuntur ex ipsâ auctoritatis episcopalis origine.

Omnem jurisdictionem ecclesiasticam si Christus immediatè soli contulerit summo pontifici, ex quo tanquàm perenni ex fonte ad episcopos derivetur, auctoritate à concilio generali vinci non potest Romanus episcopus; testantur autem traditionis probatissimi assertores, suam omnem ab illo episcopos mutuari ad regimen ecclesiasticum potestatem.

Innocentius I, in epistolâ ad concilium Carthaginense : « A Petro, inquit, ipse episcopus et tota auctoritas nominis hujus emersit. » Idem in epist. ad concilium Milevitanum : « Arbitror, inquit, omnes fratres et coepiscopos nostros ad Petrum, id est, sui nominis et honoris auctorem, debere referre. » S. Leo, serm. 5 de assumptione suâ ad pontificatum : « Si quid commune cum eo aliis voluisset principibus, nunquàm nisi per ipsum dedit, quidquid aliis non negavit. » Idem epist. 10, aliàs 89 : « Hujus, ait, muneris sacramentum, ita Dominus ad omnium Apostolorum officium voluit pertinere, ut in beatissimo Petro Apostolorum omnium summo principaliter collocaret, ut ab ipso quasi quodam capite dona sua velut in omne corpus difunderet. » S. Optatus Milevitanus lib. 7 contra Parmenianum, de Petro sic loquitur : « Præferri Apostolis omnibus meruit, et claves regni cœlorum communicandas cæteris accepit. » S. Gregorius Nissenus : « Per Petrum episcopis dedit (Christus) claves cœlestium honorum. » S. Cæsarius Arelatensis ad Symmachum Papam : « A personâ B. Petri Apostoli episcopatus sumit initium. »

Resp. : Ipso in hujus quæstionis limine de quâ disseritur etiam in tractatu de Sacramento

ordinis, quædam breviter observanda : fatente Bellarmino convenit inter omnes « jurisdictionem episcoporum saltem in genere esse de jure divino. » Bellarm. de Romano pontifice, lib. 4, cap. 22. Hoc est, ita esse ordinatam à Christo Ecclesiam, ut in eâ vigeat perpetuò episcopatus; neque a summo unquàm pontifice ordinem episcopalem extinguere posse. Unde sic de Christo Apostolus ad Ephes. : « Ipse dedit quosdam quidem Apostolos, quosdam prophetas, alios pastores et doctores. » In eo igitur versatur quæstio, utrùm à Christo sicut summus pontifex ita et singuli episcopi jurisdictionem accipiant : ipsorum Apostolorum auctoritatem, à Petro manare docuerunt cardinalis à Turrezemata, et Jacobatius. Absolutam hanc sententiam refellit strenuè Bellarminus. Episcoporum nihilominus jurisdictionem à Romano pontifice suppeditari contendit, quæ duo ne mutuò collidantur, episcopos negat Apostolis propriè succedere, quod tamen alio in loco disertè affirmat : « Episcopi enim, inquit, propriè Apostolis succedunt. »

Contradictionem hanc expediat qui voluerit; habendos esse episcopos pro veris Apostolorum successoribus, constanti evincitur traditione : S. Cyprianus epist. 69 : « Dicit Christus ad Apostolos, ac per hoc ad omnes præpositos, qui Apostolis vicariâ ordinatione succedunt : *Qui vos audit, me audit.* » S. Hieron. epist. ad Marcellam : « Apud nos Apostolorum locum episcopi tenent. » S. Augustinus in psalmo 44, in hæc verba : *Pro patribus tuis nati sunt filii* : « Patres, inquit, missi sunt Apostoli, pro Apostolis filii nati sunt, constituti sunt episcopi. »

Quid plura juvat attexere? Successionis id genus apertè testatur concilium Tridentinum : sessione 23, cap. 4, hæc leguntur : « Sacrosancta synodus declarat, præter cæteros ecclesiasticos gradus, episcopos qui in Apostolorum locum successerunt, ad hunc hierarchicum ordinem præcipuè pertinere. »

Ad hierarchiam jure divino constitutam præcipuè episcopos pertinere inde docet Tridentina synodus, quòd in Apostolorum locum successerint : non ergo à Romani voluntate pontificis dignitatem suam consequuntur et potestatem. Eadem synodus illos asserit positos, sicut Apostolus ait, à Spiritu sancto regere Ecclesiam Dei. Ibidem.

Ut Apostolorum habeantur successores, necesse non est ut, sicut postulat Bellarminus,

succedant in facultate scribendi libros sacros, in potestate miracula edendi, toto in orbe christiano fundandi Ecclesias, uno verbo in amplitudine apostolatûs : satis est ut illis succedant in obeundi numeris episcopalis ordinariâ potestate. Tum eâ ratione succedendi elicitur, singulis ut episcopis eadem suppetat jurisdictionis origo, quæ ipsismet Apostolis.

Nunc ad objecta testimonia quæ jurisdictionem singulorum episcoporum videantur in sedem Apostolicam tanquàm in fontem totius auctoritatis Ecclesiæ refundere, resp. 1°, pleraque si urgerentur, ex iis colligendum ne Apostolos quidem immediatè à Christo accepisse administrationis potestatem, quasi verò solum ad Petrum referenda essent hæc verba Domini : *Sicut misit me Pater, et ego mitto vos : quæcumque alligaveritis super terram, erunt ligata et in cælo ; et quæcumque solveritis super terram, erunt soluta et in cælo.*

De Petro dixit S. Leo : « Nunquàm nisi per ipsum dedit (Christus) quiddam aliis non negavit. » Ergone à solo Petro profecta est ipsa auctoritas Apostolorum? Dixit S. Optatus Milevitanus, de Apostolorum principe : « Claves regni cælorum cæteris communicandas accepit. » Numquid à solo Petro potestate clavium donati sunt Apostoli? Quin et relatis ex testimoniis nonnulla, ad mentem adversariorum exposita, ipsum probarent episcopatum, non à Christo, sed à Petro fuisse institutum. Tale est istud Innocentii I pronuntiatum : « A Petro ipse episcopatus et tota auctoritas nominis ejus emersit. » Expendite quid inde consequatur. Ita esset intelligendum istud S. Cæsarii Arelatensis episcopi : « A personâ beati Petri Apostoli episcopatus sumit initium. »

Resp. 2°, hæc et alia optimè conciliari, si cum doctissimo Bossuetio attenderit ad ipsam Ecclesiæ constitutionem : « Cùm Apostoli et pastores Ecclesiarum et unum sint et multi, unum ecclesiasticâ communione, qui unum pascant gregem, multi per orbem terrarum distributi... ideò potestatem ipsis duplici Christi concessione datam : primum ut unum sunt, idque factum in Petro principe, unitatis figuram ac personam gerente, quò pertineat illa vox singulari prolata numero : *Tibi dabo, etc. Quodcumque ligaveris, etc.*; secundò ut multi sunt plurali numero, quò pertineat illud : *Accipite : quodcumque ligaveritis, etc.*... utrumque autem proximè et immediatè à Christo, cùm ille qui dixit : *Tibi dabo, ut uni, dixerit*

idem : *Accipite, ut multis* : præcessisse tamen eam vocem quâ datur potestas omnibus ut sunt unum, quia Christus unitatem in Ecclesiâ suâ maximè commendatam esse voluerit. » Interrogante Apostolos Domino, *quem dicunt homines esse Filium hominis?* Petrus omnium princeps, omnium indutus personâ respondit : *Tu Christus filius Dei vivi*; atque Petro talem gerente personam dicit Christus : *Tibi dabo, etc.*... *Quodcumque ligaveritis? etc.*... quo patet his verbis non modò Petrum, sed in Petro suo principe ac pro omnibus respondente, omnes Apostolos eorumque successores episcopali potestate ac jurisdictione esse donatos.

Hinc appositè S. Augustinus : *Cùm omnes essent interrogati, solus Petrus respondit : Tu es Christus*; et ei dicitur : *Tibi dabo, etc.* « Tanquàm ligandi et solvendi solus accepit potestatem, cùm et illud unus pro omnibus dixerit, et hoc cum omnibus, tanquàm personam gerens ipsius unitatis, accepit. » Tract. 118 in Joannem, num. 4, tom. 5. S. Augustino præverat S. Cyprianus, cujus sic incipit epist. 2 ad Lapsos : « Dominus noster cujus præcepta tuere et observare debemus, episcopi honorem et Ecclesiæ suæ rationem disponens, in Evangelio loquitur et dicit Petro : *Ego tibi dico... tibi dabo claves...*, et quæ ligaveris, etc. Inde per temporum et successionum vias episcoporum ordinatio, et Ecclesiæ ratio decurrit, ut Ecclesiâ super episcopos constituatur, et omnis actus Ecclesiæ per eosdem præpositos gubernetur. » Petrus itaque primus fuit, in quo constituta fuit ac ostensa episcopalis auctoritas et iurisdicção : Ecclesiæ personam, ut Apostolorum princeps, potestatisque primatu donatus, in recipiendis regni cælorum clavibus sustinuit; propositus est tanquàm forma et exemplar, ad cujus instar informarentur Apostoli et episcopi, neque extra ipsius communionem recipienda aut exercenda potestas clavium.

His ritè ponderatis facillè explicantur objecta testimonia; sic verè à Petro episcopatus, et omnis auctoritas nominis hujus emersit, quia primus omnium episcopus constitutus est, designatusque Petrus; eadem de causâ ab eodem Innocentio vocatus est Petrus, episcopatus auctor. Eadem ratione intelligendum est quod dixit S. Cæsarius Arelatensis : « A personâ beati Petri Apostoli, episcopatus sumit initium. » Nec magis morari debet quod ait S. Optatus de Petro : « Bono unitatis claves regni

« cœlorum communicandas cœteris solus accepit. » Communicandas scilicet, et reipsâ communicatas non à Petro, sed à Christo : ad sensum adversariorum si interpretarentur mox adducta S. Optati verba, probaretur, ut diximus, non episcoporum duntaxat, sed etiam Apostolorum jurisdictionem à Petro descendisse.

Si quid fortè explicatè difficilior videatur in testimonio S. Leonis, qui potestatem jurisdictionis docuit principaliter in Petro Christum collocasse, quòd voluerit ab ipso quasi à *quodam capite dona sua in omne corpus manare*, verba ista nisi ad sensum quem exposuimus inflectantur, eò spectarent ut ipsorum Apostolorum auctoritas à Petro manaret, nec tantùm hujusce auctoritatis fons et auctor esset habendus, sed generatim donorum Dei, quæ in omne corpus pastorum, aut etiam fidelium diffundantur : præterea, cùm dixit S. Leo pastoralis muneris auctoritatem Christum in Petro principaliter collocatam voluisse, satis innuit eam quoque à Christo in episcopis, salvo Petri primatu, esse constitutam : Petrus itaque factus est Ecclesiæ visibile caput, cui adhaereant oportet pastores, ut suo ritè fungantur munere, aduenturque eidem fideles, ut donorum Dei libertate perfruentes, propositâ saluti feliciter assilaborent.

Inst. : Episcopis jurisdictionem si Christus immediate contulisset, aqualis foret omnibus in episcopis : episcoporum nemini posset eam summus pontifex adimere, sicut nec auferre, nec mutare valet potestatem ordinis ; nec magis episcoporum, quàm Apostolorum restringi posset auctoritas ; accedit quòd se Dei et sanctæ sedis Apostolicæ gratiâ episcopos constituit profiteantur præsales ; atque in creandis episcopis summus pontifex his utatur verbis : « Providemus Ecclesiæ (de tali vel tali personâ), et præficimus eum in patrem et pastorem, ac episcoporum ejusdem Ecclesiæ committentes ei administrationem in temporalibus et spiritualibus, in nomine Patris, et Filii, et Spiritûs sancti. Amen. »

Resp. : Essentialiter *relativa* est ad subditos jurisdictio episcoporum, singulorumque auctoritas Romano subdita est pontifici : haud mirum igitur singulorum auctoritatem, cùm totum non complectatur orbem, diversis temporum locorumque opportunitate ac varietate, constringi limitibus, inò et quibusdam contumaciter delinquentibus adimi : at character per sacramentum ordinis collocatus, habetur tanquàm quid absolutum ; nec deleri

potest, nec auferri, ita volente sacramentorum auctore Christo, ut Ecclesiæ universæ constanti doctrinâ exploratum est. Apostolorum minui non poterat à Petro jurisdictio, quamvis auctoritate ipsis præstaret ; ita enim absolutâ voluntate Christum ad propagandam stabilendamque fidem, constituerat, ut ipsorum nihil detraheretur potestati. Frustra ex eo argumentatur Bellarminus quòd lapsorum episcoporum posset summus pontifex jurisdictionem restringere, aut eâ ipsos secundùm canones exuere : nonne et ipsum pontificem, si vel hæresi vel schismate pertinaciter implicaretur, posset Ecclesiâ orbare principatu, omnique potestate ? an inde consequens est suam eum immeritò referre auctoritatem acceptam divinæ institutioni, ab hominibusque eum ipsam mutuari ?

Denique quòd se *Dei* et sedis *Apostolicæ gratiâ* dignitatem consequi profiteantur episcopi, hanc formulam, quæ tamen teste eruditissimo Thomasso, seculum XIII non antevertit, laudabiliter atque ultrò susceperunt ac retinent, ut quanto studio, primæ sedis communionem colant, primatum venerentur, eidemque debitum spondeant obsequium, palam testificentur. Haud efficacius profertur à Bellarmino formula quam in creandis episcopis adhibet summus pontifex : approbati, confirmari, Apostolicâ auctoritate muniri, canonicam alicujus episcopi electionem ; à Christo tamen hunc in episcopum, necessariam regendis subditis auctoritatem derivari constat : hæc duo non magis pugnant, quàm Romani pontificis electionem præstari et comprobari à cardinalibus, eundem ab illis ad gubernationem Ecclesiæ promoveri, gubernandæ tamen Ecclesiæ destinatam auctoritatem, à primatûs Petri supremo conditore, immediate suppeditari.

Ex hæcenus assertâ concilii generalis Romano pontifice superioris auctoritate duo sequuntur magni momenti : primum, « Apostolicæ potestatis usum moderandum per canones Spiritu Dei conditos, et totius universi reverentiâ consecratos, valere etiam regulas, mores et instituta à regno et Ecclesiâ Gallicanâ recepta, Patrumque terminos manere inconcussos ; atque id pertinere ad amplitudinem Apostolicæ sedis, ut statuta et consuetudines tantæ sedis, et Ecclesiarum consensione firmatæ, propriam stabilitatem obineant. » Declarat. cleri Gallicani art. 3.

Summorum pontificum longam eruditè retextam seriem honoratus Tournelli, sese contra canones nihil posse confidentium : istis reverè testimo-

niis non expressè declaratur, utrum invalidum fore duxerint, quidquid contra canones attentasset : utrum canonibus ideò derogare non possent, quia conciliis universalibus inferiores se agnoscerent, vel quia contra sapienter ac legitime constituta, nihil posse censeantur, eò quòd non in destructionem, sed in *edificationem eorum potestas concessa sit*. At sanctissimorum illà pontificum confessione testatum saltem efficitur, quàm sit à sedis Apostolicæ indole et institutis alienum, absolutum prorsus et illimitatum sibi vindicare dominatum.

Sic, v. g., Zozimus in epistolâ ad episcopos provinciarum Viennensis et Narbon. : quòd contra statuta Patrum, inquit, concedere aliquid vel mutare, ne hujus quidem sedis possit auctoritas. Cælestinus I, in epistolâ ad episcopos Illyrici. « Dominentur nobis regulæ, non regulis dominemur; simus subjecti canonibus, cum canonum præcepta servamus. » Leo I, epist. 53, nunc 80, ad Anatolium : « Nimis ergo hæc improba, nimis sunt prava quæ sacratissimis canonibus inveniuntur esse contraria. » Gelasius I, in epist. ad episcopos Dardaniæ, ait : « Synodi constitutum, quod universæ Ecclesiæ probavit assensus, non aliquam magis exequi sedem oportere, quàm primam. »

Alterum quod sequitur ex probatis jam assertionibus in eo positum est, Ecclesiam esse monarchiam aristocratiam temperatam. Ecclesia quidem est in spiritualibus monarchia jure divino, ut demonstratum est, primatum honoris et jurisdictionis obtinet universâ in Ecclesiâ Romanus pontifex; ad omnes et singulas Ecclesias pertinent conditæ ab ipso leges; parere illi tenentur omnes Christiani; quæ profectò sufficiunt ad constituendam ecclesiastico aptam et accommodatam regimini monarchiam; excidere à mentibus nunquam debet illa clerici Gallicani in conventu Parisiensi habito anno 1681, de Romano pontifice, professio fidei : « Caput est Ecclesiæ, centrum unitatis; obtinet ille in nos primatum auctoritatis et jurisdictionis sibi à Christo Jesu in personâ S. Petri collatum : qui ab hæc veritate dissentiret, schismaticus, imò et hæreticus esset. »

Vel in ipsâ celeberrimæ anni 1682 Declarationis præfatione graviter illi redarguuntur quæ Gallicanæ Ecclesiæ libertatum obtentu, primatum beati Petri, ejusque successorum Romanorum pontificum à Christo institutum, hisque debitam ab omnibus Christianis obedientiam, sedisque Apostolicæ, in quâ fides

prædicatur, et unitus servatur Ecclesiæ, reverendam omnibus gentibus majestatem imminuere non vereantur. »

Primæ sedis auctoritatem commendare studuit impensè sacra facultas Parisiensis, cum ut frequenter, tum anno 1554, occasione bullarum Pauli III et Julii III; hæc inter cætera : « Omnes et singuli, ut obedientiæ filii ipsum Romanum pontificem, ut summum et universalem Christi Jesu vicarium cui plenitudo potestatis à Christo data sit, cui omnes utriusque sexus obedire, cujus decreta venerari, et quisque tueri et observare tenetur, ut semper agnoverunt et confessi sunt, ita nunc quoque sincerè, fideliter et libenter agnoscent et confitentur (omnes et singuli magistri). » Hinc debitâ indignatione repudiavit mendacem hanc Marci Antonii de Dominis assertionem : « Schola itaque Parisiensis et nostra est, et reipsâ potestati studet aristocraticæ, non monarchicæ : quare ex ejus quoque doctrinâ papatus nullo potest subsistere fundamento, Mera est, inquit sacra facultas, contra facultatem Parisiensem impostura. »

Hanc autem monarchiam esse aristocratiam temperatam, colligitur etiam ex assertis hætenus propositionibus : aristocraticum, ut compertum est, vocatur illud regimen, quod ad optimates pertinet, sive sit merè aristocraticum, sive sit cum alio gubernandi genere conjunctum Constitutum autem à Christo in primatu Romani pontificis, spirituale monarchiam aristocratiam esse temperatam, hoc ipso constat quo probatum est manare immediatè à Christo episcopalem auctoritatem, illosque in causis tum fidei, tum disciplinæ ecclesiasticæ judices à Deo esse preceatos; irreformabile non habendum summi pontificis judicium antequàm accesserit Ecclesiæ consensus : eundem ipsum eidem Ecclesiæ sive congregatæ, sive dispersæ, Christo ita ordinante, subesse ejusque potestatis usum, sancitus episcoporum consensione canonibus esse moderandum : ita ex præcurrentibus principiis consequuntur, nec aliâ confirmatione aut explicatione indigent.

ARTICULUS IX.

Utrum in gubernandâ Ecclesiâ summus pontifex obtineat jure divino immediatam jurisdictionem, et quâ ratione exercere illam valeat.

Qui mediatam duntaxat jurisdictionem summo adscribunt pontifici, illi docent, vi

primatûs quo quidem posse ac teneri invigilare, suo ut quisque episcoporum fungatur officio, quorum si quos noverit ab imposito ipsis munere defecere, tûm duntaxat commissi illorum cuique gregis gubernationi et saluti, secundûm canones providere eum posse ac debere. Fatendum est ita indistinctè et confusè tractari à Gallicanis nonnullis theologis quæstionem istam, ut neque cum primatu Romani pontificis, neque cum Gallicanæ Ecclesiæ doctrinâ, cui se maximè patrocinari putent, eorum placita verè conciliari queant; auctoritatem ipsam Petro ejusque successoribus divinitûs collatam, distinguendam aptè non curant ab ejusdem auctoritatis usu et moderamine, canonibus legitimisque consuetudinibus (quibus absit ut repugnare velimus) consentaneo: accuratius profectò illis theologis doctissimus Bossuetius, accuratius sacra facultas Parisiensis pronuntiârunt.

De anonymo Declarationem cleri Gallicani impugnante sic loquitur illustrissimus Bossuetius: « Absurdissimum illud est, quod ad illimitatum potestatis pontificiæ usum referre videatur insignem de exemptionibus, S. Bernardi locum: Sic facitudo, inquit Bernardus (in cap. 4, lib. 3, ad Eugenium III), probatis vos habere plenitudinem potestatis, sed justitiæ fortè non ita: facitis hoc quia potestis: sed utrûm hoc debeatis quæstio est. Subdit anonymus: Ad eò certum habebat sanctus ille abbas pontificem in Christianos omnes etiam laicos jurisdictionem immediatam habere. » Hæc relatâ objectione, statim respondet his verbis Bossuetius: « Quod quidem nemo negat (attendatur ad hæc verba), sed summæ potestati adhibendum eum quem dicimus modum, S. Bernardus docet, dùm in his plenitudinem deesse justitiæ, quò modestius, cò efficacius docet, dùm etiam illud subdit: Vides quàm verus sit sermo ille: Omnia mihi licent, sed non omnia expediunt. Quid si fortè non licet? ignosce mihi: non facilè adducor hec tum consentire, quod tot illicita parturit. (Defens. declarat. cleri Gallicani, part. 3, lib. 11, cap. 20, versûs finem.) Longè igitur alienum est à celeberrimo Bossuetio quantumvis Gallicanæ Ecclesiæ institutionibus addicto, negare, immediatum summo pontifici datam esse à Christo jurisdictionem, sed eam tueri quæ debitum servet modum, probatisque contineatur limitibus.

Haud aliter sentit, mentemque suam aperit sacra Facultas Parisiensis. Matias Jacobi de

Vernant propositiones ex libro cui titulus: La déense de l'autorité de notre saint Père le Pape, extractas proseripsit, quas inter hæc legitur: « Le pouvoir d'exercer toutes les fonctions épiscopales dans toutes les Églises particulières, appartient de droit au Pape aussi bien qu'aux évêques, c'est-à-dire, en vertu de sa charge et de son office..... Il peut donc déléguer cette jurisdiction, et faire telle part qu'il lui plaira des fonctions de pasteur, en tous les diocèses de tous les évêques, sans rechercher leur consentement. Doctrina contenta in hac propositione (censura hæc est sacre facultatis): *Il peut donc, etc, intellecta de usu et exercitio, est juri communi contraria, et tendens in destructionem Ecclesiæ, non in ædificationem.* »

Cavebat sacra facultas ne immediatè tantùm destitutum jurisdictione effingeret Romani primatum pontificis; id tantùm voluit, hanc ita esse defendendam ut neque juri communi repugnaret, neque regimen episcopale turbaret atque violaret. Quod certè non in ædificationem, sed in destructionem potius vergeret.

Quàm hæc sapienter, tam minùs cautè, theologi nonnulli de primatu Romani pontificis ita disseruerunt, credere ut videantur, jurisdictionem nullam immediatam in orbe christiano, Ecclesiæ capituli, divini institutione competere. Quod quantum à christianis institutis, et Gallicanæ Ecclesiæ sensu recedat haud operosè ostenditur.

1º Quâ ratione Apostolis succedant episcopi, eadem Petro Apostolorum principi succedit Romanus pontifex in regiminis ecclesiastici potestate: non enim hic agitur de singularibus prærogativis apostolatûs, qualia sunt, dona miraculorum, revelationum, etc.; hoc tamen præstat cæteris episcopis summus pontifex, quòd gregis alii aliam, majorem vel minorem partem gubernandam susceperint: omnes autem et singulas Ecclesiæ partes Petro ejusque successoribus regendas tradidisse Christum, omnes confitentur Catholici: « Nullumne, inquit Bossuetius (Append. ad Defens. Declarat. cleri Gallicani, lib. 4, cap. 1, versûs finem), discrimen inter papam et alios? Certè maximum, nam alius suus quisque grex: papæ omnes obedire oportet; et id signanter ipsa fidei professio ab omnibus poscit. » Hinc S. Bernardus Eugenium IV sic alloquitur lib. 2, de Considerat. cap. 8: « Habent illi episcopi singuli sibi assi

gnatos greges, tibi universi crediti, uni unus, nec modò ovium sed et pastorum. » Ac reipsà universim dictum est Petro ut Ecclesiæ capitì : *Pasce agnos, pasce oves meas.* Jam verò quia succedunt Apostolis episcopi, inde meritò concluditur episcopos, immediatam jure divino jurisdictionem, in greges sibi commissos obtinere : Romanus ergo pontifex, cùm, ut profitentur omnes Catholici, succedat Petro in munere pastorali, immediatam procul dubio jurisdictionem divinitùs collatam obtinet in omnes gregis sibi commissi partes : ac proinde in omnes eujuscunque conditionis, totiusque orbis Christianos.

2° Ecclesiam esse monarchiam, id quidem sine detrimento fidei, vocari non potest in dubium : idcirco in celeberrimà censurà quam anno 1617, contra quatuor priores libros Marci Antonii de Dominis archiepiscopi Spalatensis, edidit sacra facultas Parisiensis sequentem gravissimà notà inussit propositionem : « Monarchiæ formam non fuisse immediatè à Christo institutam. » « Hæc « propositio, inquit, est hæretica, schismatica, « ordinis hierarchici subversiva, et pacis Ecclesie perturbativa. » At qu's in animum sibi induerit, monarchiæ licet aristocratia temperatè principem, immediatam in subditos, ex suprà institutione non habere jurisdictionem? Usum quidem monarchici regiminis et exercitium restringere aristocratia conjunctio potest ac moderari : naturam autem illius, divinamque institutionem tollere atque excindere non potest. Accedit quòd verus Christi vicarius, omniumque pater Christianorum, constanti traditione, habeatur Romanus pontifex : quod à concilio Florentino expressè definitum est : « Definimus, inquit, Patres « illius synodi, sanctam Apostolicam sedem et « Romanum pontificem, in universum orbem « tenere primatum, et ipsum Romanum pontificem successorem esse beati Petri principis « Apostolorum, et verum Christi vicarium, « totiusque Ecclesie caput, et omnium Christianorum patrem ac doctorem existere. » Persuadere autem sibi attentà mente quis poterit supremum animarum nostrarum pastorem Christum vices suas, paternum munus, auctoritatem magistri, universà in Ecclesià, ita mandavisse Romano pontifici, ut nullà eum immediatà jurisdictione, in gregis ullam partem donaverit? Si autem quoad unam partem, fatemur necesse est quoad omnes, cùm omnium, à domino Petrus sit constitutus pastor ;

succedit autem Petro, idque divinà institutione Romanus pontifex.

3° Refert doctissimus Bossuetius articulos sacre facultatis Parisiensis, anno 1512, quorum in uno sic denuerit : « Nec minùs certum est unum esse jure divino Romanum in Ecclesià Christi militante pontificem, cui omnes Christiani parere tenentur. » Deinde subjungit illustrissimus Bossuetius (Append. ad defens. declarat. Cleri Gallicani, lib. 1, cap. 1, edit. 1745) : « Hæc fidei tessera ab episcopis et Ecclesiis omnibus Gallicanis tradita, regi quoque auctoritate atque omnium ordinum consensu excepta, divulgata et custodita est. » Immediatam jurisdictionem in omnes Christianos nisi haberet Romanus pontifex, absolutè prædicari non posset obedientiam illi ab omnibus deberi Christianis : quemadmodum absolutè dici non potest, archiepiscopo teneri obedire omnes suffraganeorum diocesanos : quia scilicet, non nisi extraordinariis quibusdam in casibus, et positus quem ferè nunquam adhibentur, conditionibus, ad hanc adiguntur obedientiam omnes alicujus diocesis suffraganei. Adnotare vix opus est adductis in testimoniis commendari, propter ipsum primatum, debitam illam Romano pontifici, ab omnibus Christianis obedientiam ; id patet vel leviter attendentibus.

4° Concilii Tridentini sessione 14, cap. 7, dicitur : « Meritò pontifices maximi pro supremà potestate sibi in Ecclesià universà « tradita, causas aliquas criminum graviores « suo potuerunt peculiari judicio reservare ; « neque dubitandum est quando omnia quæ à « Deo sunt, ordinata sunt, quin hoc idem « episcopis omnibus in suà cuique diocesi, in « ædificationem tamen, non in destructionem « liceat. » Perspicuè declarat Tridentina synodus, ut episcopos suà quemque in diocesi, ita summum pontificem universà in Ecclesià posse divinà ordinatione sibi reservare casus ; id etiam invictè significatur his verbis : *Pro supremà potestate* ; ipsà autem reservationis casuum definitione liquet, cum potestate reservandi gravia quædam peccata, necessariò conjunctam esse immediatam jurisdictionem : in eo quippe posita est reservatio illa, ut ad superius tribunal evocentur quædam delicta, quæ ipsius auctoritate dimittantur. Ad eludendum istud tanti momenti argumentum frustra obtenderetur, non infrequenter à propriis episcopis missos esse Apostolicam ad sedem criminum quorundam reos, qui ibi

dem, ubi opportunum foret, absolventur : talibus quidem factis suam quidam demonstrarunt episcopi summum in pontificem reverentiam, sincerumque promovendæ pœnitentiæ studium : at non mittebant ad Petri successorem, ad Christi vicarium, potestatem remittendis peccatis necessariam : ut reservare sibi, illa et remittere poterat, *supremâ* illâ potestate, quæ à Petro ad ejus successores, continuâ serie, divino instituto trajicitur.

5° Apud omnes Catholicos in confesso est, posse Romanum pontificem leges condere quæ ad omnes pertineant Christianos, et quibus, servatis servandis obstringantur conscientiæ. In eos igitur directam et immediatam jurisdictionem oblineat necesse est, eum eâ sublâtâ constitui et sanciri leges non possint.

Objicit 1° auctor libri cui titulus : Défense des droits des évêques, epistolam S. Leonis ad Anastasium Thessalonicensem in quâ dicitur capite 2 : « Uni (Petro) datum est ut cæteris præemineret. De quâ formâ episcoporum quoque est orta distinctio, et magnâ ordinatione provisum est, ne omnes sibi omnia vindicarent; sed essent in singulis provinciis singuli, quorum inter fratres, haberetur prima sententia : et rursus quidam in majoribus urbibus constituti, sollicitudinem susciperent ampliolem, per quos ad unam Petri sedem universalis Ecclesiæ cura conflueret, et nihil usquam à suo capite dissideret. » Inde concludit auctor citatus, perspectum esse carere immediatâ auctoritate sedem Apostolicam.

Resp. : Fatemur haud esse illimitatam summi pontificis auctoritatem : id tamen non colligetur ex eo quòd dicatur cæteris præeminere, et ad Petri sedem universalis Ecclesiæ curam confluere. At de immediatâ aut mediâtâ jurisdictione non loquitur S. Leo : observatum duntaxat voluit, arreptâ occasione ex primatu Petri licet divinitus instituto, varios esse in Ecclesiâ constitutos distinctiões gradus, metropolitanoꝝ scilicet, primatum, patriarcharum, illasâ tamen primæ sedis auctoritate, ad quam omnes et singulas Ecclesiæ confluere oporteat. Hæc est simplex et obvia textûs allati expositio.

Non innotamur in aliis duobus pontificibus ejusdem expendendis testimoniis, quia nihil præseferunt quod moram injicere possit : v. g. Anatolio patriarchæ Constantinopolitano æquo animo non ferentise admonitum de redarguendo Eutychanis favente erroribus, Attico presby-

tero, respondit S. Leo : « Neque in al'quo honorem tuum læsi, cui discutienda eae, quæ ad me erant perlata, commisi. » Sive immediatam, sive mediâtam sibi vindicaret jurisdictionem S. Leo, nonne potuit, admonere Anatolium, ne tacendo incurreret ille patriarcha approbati crimen erroris, cui pro viribus debuerit obistere ?

Objicies. 2°. Rogatus ab Euphemio patriarchâ Constantinopolitano Gelasio ut mitteret qui populo Constantinopolitano condemnationem Acacii acceptam faceret, aut saltem non invisam, reposuit his verbis : « Quomodò nec auditura est (plebs) quem videtur habere respectum, si præules suos despiciat admonentes? » — Resp. : Rogatus ab Euphemio Gelasio voluit tamen tunc abstinere à proposito jurisdictionis exercitio, quia suspectus Constantinopolitanæ videretur plebi, ne quidem admonentes suos præules, quibuscum perpetuò ipsa debebat, patienter audiret : ex eo prudenti condescensu, si concludatur Gelasium caruisse immediatâ jurisdictione, ergo eundem etiam concludendum esse mediâtâ caruisse, cum nec illâ tùm utendum duxerit.

Objic. 3°. Legatum aliquem, cum audisset S. Gregorius Magnus, causas clericorum, judicandas in Sicilia suscipere, atque nullâ urgente causâ, et sic suæ jurisdictionis usu defraudari episcopos, ita scripsit : « Si quis contra quemlibet clericum causam habuerit, episcopum ipsius adeat, ut aut ipse cognoscat, aut certè ab eo iudices deputentur. » Hujuscæ monitionis hæc affert rationem S. Gregorius : « Si sua unicuique episcopo jurisdictione non servatur, quid aliud agitur, nisi ut per nos, per quos ecclesiasticus custodiri debuit ordo, confundatur ? »

Resp. : Aliud est hoc vel illo genere jurisdictionis esse donatum summum pontificem, aliud est eam sic adhiberi, ut publicis invertatur ordo, perperamque à suo fungendo munere episcopos arceri : uno verbo aliud est ipsa potestas, aliud abusus potestatis ; hinc patet solutio. Non hic tractanda iterùm quæ ex Africanis synodis in causâ Apiarii, nobis objiciuntur : hæc latè discutiendam curavimus, ubi de appellationibus ad Apostolicam sedem.

Objic. 4°. Extiterunt episcopi qui Romam profecturos piæ peregrinationis causâ quosdam suos diœcesanos, jusserint propriis peccata sua confiteri sacerdotibus, nec voluerint postulari à sedo Apostolicâ criminum abolitionem.

quæ sanè potuisset ritè dispositis, Romani auctoritate pontificis concedi, immediatam si accepisset à Christo in omnes Christianos jurisdictionem. Sic seculo IX Basileensis episcopus Haito, Oper. cap. 10, præstituit: « Ex hoc omnibus fidelibus denuntiandum, ut qui causâ orationis ad limina beatorum Apostolorum pergere cupiunt, domi confiteantur peccata sua, et sic proficiscantur: quia à proprio episcopo suo aut sacerdote, ligandi aut exsolvendi sunt, non ab extraneo. » Idem sancitur in concilio Selingstodensi, anno 1022, his verbis: « Quia multi tantâ mentis suæ falluntur stultitiâ, ut in aliquo crimine inculpati, pœnitentiâ à sacerdotibus suis accipere nolint, in hoc maximè confisi ut Romam euntibus, apostolicus omnia sibi dimittat peccata: sancto visum est concilio ut talis indulgentia illis non posset; sed priùs juxta modum delicti pœnitentiâ sibi datam à suis sacerdotibus adimpleant, et tunc Romam ire si velint, ab episcopo proprio licentiam et litteras ad apostolicum ex iisdem deferendas accipiant. »

Resp.: In testimoniis hujusmodi, non negatur potuisse Romanum pontificem confugientes ad se peccatores, modò ritè pœnitentes absolvere; hoc etsi non valuisset vi primatus, potuisset tamen, universalis Ecclesiæ concessione, quæ particularibus synodis irritata non fuisset; at in objectis textibus hoc unum significatur, cautum fuisse ne, simulatâ pietate, ad Apostolorum limina properarent quorundam criminum rei, ut injunctam sibi à suis sacerdotibus pœnitentiâ declinarent; idcirco jubentur ut ei pœnitentiæ priùs satisfaciant quàm iter propositum aggrediantur: hanc esse genuinam expositionem concilii Selingstodensis, patet ex istâ præceptione: Priùs juxta modum delicti pœnitentiâ sibi datam à suis sacerdotibus adimpleant, et tunc Romam ire si velint, ab episcopo proprio licentiam.... accipiant. » Quâ ratione hæc præceptio niteretur declarant verba ista mox relata: « Multi tantâ mentis suæ falluntur stultitiâ, ut in aliquo capitali crimine, » etc. Ad mentem Hltonis Basileensis episcopi, hæc responsio, si satis accommodata esse non videatur, longè satius foret deseri episcopi illius sententiâ, quàm labelactari et pessumdari divinam institutionem, atque quod christianæ exhorrescunt aures, fidelibus habeatur extraneus quoad ipsam pœnitentiæ sacramentum, successor principis Apostolorum, vicarius

Christi, et universalis pastor Ecclesiæ. Nota si quædam alia obijciantur facta quibus ostendatur obtulisse aliquot episcopos ne suis in diœcesibus jurisdictionem propriam Romanus pontifex exerceret, considerandum est, 1° quibusdam in factis hujus generis, repulsam aliquandò fuisse vel ipsam mediatæ Jurisdictionis usum. 2° Neque à factis ad jus et auctoritatem, neque à casibus particularibus ad fundamentum et principium, valere semper consecutionem. 3° Ilud ita propugnandam, nee à nobis ita propugnari immediatam jurisdictionem ut publicæ tranquillitatis et ordinis debitam rationem non habeat.

Objicies 5°: Gallicani præsules in comitiis Meloduni, anno 1548 habitis, scripserunt ad Paulum III, cujus eùm dignitatem primatus, tum et sanctitatem, justitiâ, sapientiam commendant, sibi persuadere non posse, « velle illum diligentie reliquorum pastorum obesse, aut in alienum gregem, nisi fortè necesse sit, incurrere. Ac ne quid animaderet ejusmodi, operæ pretium est, animadvertere, inquit, quàm diligentem præcautum sibi institutis antiquorum: nam eùm hoc essent cæteri Apostoli, quod esset Petrus, pari, ut inquit Cyprianus, consortio præditi honoris et potestatis, (exposuimus ubi de primatu S. Petri, quomodo hæc intelligi oporteat.) Apostolorum canones, eos sunt episcopos detestati qui in alienas diœceses invasissent, aut sancti essent alieno munere, ne primatibus quidem aut metropolitanis id concessum nisi inferiorum cessatione et ignaviâ. » Ibi confertur potestas summi pontificis Romanam extra diœcesim cum potestate metropolitanorum in diœcesibus suffraganeorum; asseritur illam in iis non valere, nisi deficientibus aut resistentibus ab officio suo episcopis.

Resp.: Illâ in epistolâ naturam et speciem potestatis à primatu Romani pontificis derivatæ, non discutunt episcopi; sed ab usum avertere et præcavere student, mediata sibi aut immediata illius jurisdictione; admonent in eâ exerendum esse modum, providendumque ne regimini episcopali detrimentum afferat: Concedimus, inquit, Romanus ut pontifex, colligat eum Christo, ne spargat; ut ad ædificandam potestate utatur, modò ne ad diruendum, quod quidem profitentur à Pauli III mente prorsus alienum. Tum et observant, quantum recte repugnet administrationi, episcopum muneris sui partes omnes sedulò prosequentem, non interpellari modò, sed opprimi in

« ingressu aut progressu honestissimi et apprime necessarii operis; opprimi autem interuentu alienarum operarum. » Ductum autem exemplum ab episcopis et metropolitans, quos non patiuntur canones, quosdam extra casus extraordinarios, alienis in d'ocessibus, pastoralis defungi officio, nec voluerunt nec potuerunt ad plenam revocare similitudinem: non eos latebant quæ jure divino hic intercedant discrimina: at eò referunt ut magis ac magis ostendatur quantà prudentiâ, quanto studio vel ipse qui ad auctoritatis ecclesiasticæ culmen proventus est, debeat episcoporum honori, auctoritati, juribus, concordie sanctisque laboribus consulere. Denique quòd greges quos varii pascunt episcopi, dicantur alieni respectu summi pontificis, ideò dictum est, ut distinguantur particulares illi greges à speciali Romæ episcopatu, non ut subtrahantur summi pastoris auctoritati, cui Christus totum gregem pascendum gubernandumque tradidit.

Objicies 6°: In comitis anni 1655 sequentem coactus est emitte confessionem scriptor qui visus fuerat jura episcoporum lædere: Mémoires du clergé de France, tom. 4, pag. 682. « Il n'avait pas entendu que le Pape fût, à l'égard de chaque évêque et de chaque diocèse de l'Eglise universelle, ce qu'est l'évêque à l'égard de chaque curé et de chaque paroisse de son diocèse, ni voulu assurer que la compagnie qu'il en avait faite dans le chapitre 11, fût entière, y ayant très-grande différence, et même de droit divin; mais qu'il avait voulu dire, et cru seulement que l'évêque, comme chef de son diocèse, pouvait exercer lui-même, et faire exercer sans le consentement des curés, lorsqu'il le jugeait raisonnable, toutes les fonctions de véritable pasteur, et que le Pape, comme chef de l'Eglise universelle, pouvait dans les cas et formes de droit, pourvoir aux régimes des diocèses à toutes les fonctions pastorales qui y sont nécessaires pour le salut des âmes, ce qui était conforme à la doctrine de S. Thomas, et sans entendre préjudicier aux privilèges et libertés de l'Eglise Gallicane. »

Resp.: Confessio illa Joannis Bagot, non à

comitis cleri Gallicani adornata et proposita, sed ab ipso prolata, duo complectitur quæ juribus episcoporum consulunt, nec adimunt jurisdictionis immediatæ genus Romano pontifici; confitetur ille theologus posse episcopum pro suâ auctoritate divinitus acceptâ, cum factu opportunum, et rationi consentaneum judicaverit, veri pastoris munera qualibet obire suâ quemque in diocesi: confitetur etiam posse summum pontificem, ut caput universalis Ecclesiæ, in casibus et formâ jure comprobatis variis in diocessibus, propriam divinitusque collatam jurisdictionem in illis expromere quæ ad salutem animarum requiruntur. Id omne verum est, sive mediatam sive immediatam jurisdictionem obtineat summus pontifex; neque enim jurisdictionem hanc contra canones ac recepta jura, oportet adhiberi: quæ verò discrimina Romanum inter pontificem respectu diversarum dioceseon, et episcopum respectu parochiarum intercedant, non explicat præfatus theologus, nec tantæ est auctoritatis, ut quid senserit, sollicitè inquirendum esse videatur; occurrere quidem hoc in genere discrimina non inficiamur; aliter enim propriam suam diocesim, aliter universalem Ecclesiam gubernat, et gubernare debet Romanus pontifex; eaque diversitate, jurisdictio immediata non excluditur.

Questionem ut illam absolvamus eo modo quo eandem auspicati sumus, pontificis usum potestatis ab ipsamet potestate distingui necesse est; nihilque juribus episcoporum, nihil Gallicanis libertatibus, nihil ordini publico, in vindicandâ Romano pontifici, immediatâ jurisdictione pertimescendum, quamdiam retinebitur id quod jam commemoravimus, caput 3 Declarationis cleri Gallicani; scilicet « Apostolicæ potestatis usum moderandum per canones Spiritu Dei conditos, et totius mundi reverentiâ consecratos, valere etiam regulas, mores et instituta à regno et Ecclesiâ Gallicanâ recepta, Patrumque terminos manere inconcussos, atque id pertinere ad amplitudinem Apostolicæ sedis ut statuta et consuetudines, tantæ sedis et Ecclesiarum consensione firmatæ, propriam stabilitatem obtineant. »

Sectio secunda.

DE MEMBRIS ECCLESIAE.

Quæritur utrùm habeantur Ecclesiae membra catechumeni; utrùm soli et omnes prædestinati; utrùm saltem soli justificati; num inter illa cooptentur quidam hæretici, schismatici, excommunicati. Dissolvendis illis quæstionibus, ut in corpore humano, sic in Ecclesia considerari possunt corpus et anima. Nobiliorem Ecclesiae partem, animam, constituunt virtutes præsertim theologicæ fides, spes, charitas atque gratia sanctificans, corpus verò externâ fidei professione, sacramentorum communione, legitimisque pastoribus subjectione constituitur.

Corpus esse vivum Ecclesiam profitentur omnes theologi catholici, nec in eâ unquam defuturos esse justos ac prædestinatos; ejus tamen in definitione solent illa duntaxat commemorare quæ ipsius competunt corpori; nam hic agitur de notione quæ et possit accommodari ad omnia Ecclesiae membra, et ad illam à quæcumque aliâ societate discernendam sufficiat, quod magis ac magis ex jam exponendis constabit et clarescet.

CAPUT PRIMUM.

DE CATECHUMENIS.

CONCLUSIO. — *Catechumeni propriè et actu non sunt in Ecclesia.*

Probat 1°: 1 ad Corinth. cap. 12, v. 13: *In uno spiritu omnes nos in unum corpus baptizati sumus, sive Judæi, sive gentiles, sive servi, sive liberi.* Per baptismum unum in corpus, nempe Ecclesiam, coalescunt, sive ex Judæis sive ex gentilibus, qui christianæ militiæ nomen dederint, ergo ante baptismum non inseruntur Ecclesiae.

Probat 2° ex conciliis: In decreto pro Armenis Florentinâ in synodo sic statuitur. « Primum omnium sacramentorum locum tenet sanctum baptisma, quod vitæ spiritualis janua est: per ipsum enim membra Christi, ac de corpore efficitur Ecclesiae. » Idem declaratur à concilio Tridentino, sess. 14, cap. 2 de Pœnitentiâ; « Ecclesia in neminem judicium exercet qui non prius in ipsam per baptismum ingressus fuerit. *Quid enim mihi, in-*

quit Apostolus, 1 ad Cor. e. 5, de iis qui fors sunt judicare? » Baptismate igitur quicumque non fuerint initiati, ac proinde catechumeni, versantur extra Ecclesiam, nec ipsius obnoxii sunt jurisdictioni.

Probat 3° ex veterum testimoniis: Hæreticos redarguit Tertullianus, de Præscr. 41, quòd catechumenos à baptizatis non distinguerent. Apud eos, « quis catechumenus, quis fidelis, incertum est: pariter adeunt, pariter audiunt, pariter orant. » Catechumenum sic alloquentur S. Gregorius Nazianzenus, orat. 40: « Quamdiù in numero catechumenorum es, in pietatis vestibulo es. oportet te intrare » Vide S. Cyrillum in Joannem, lib. 12, S. Chrysost. eundem in Evangelistam homiliâ 24; S. Augustinum, in eundem etiam tractatu 4.

Probat 4° iisdem quas synodi Florentina et Tridentina suppediant, rationibus: Primum omnium sacramentorum est baptismus, per quem membra Christi efficitur, recluditur nobis ad Ecclesiam aditus, ejusque et adunamur corpori et legibus obstringimur.

Objicies: Sunt inter catechumenos qui perfectâ charitate præditi, et sanctificante donati gratiâ, ad animam Ecclesiae omninò pertineant; quare non dicantur ad Ecclesiam pertinere, et quidem potiori jure quàm baptizati qui soli ejus insererentur corpori? Præterea cum extra Ecclesiam comparari nequeat salus, numquid charitate licet accensi, justificati gratiâ, Deoque in adoptionem mancipati, æternis nihilominus addicentur supplicis?

Resp.: Perfectâ etiam charitate qui instruuntur catechumeni, intrâ Ecclesiam nondum sunt constituti; ad ejus anhelant communionem; eam votis jam præripiunt, at stant in vestibulo, cum nondum sit eis aperta Ecclesiae janua, quo nomine insignitur baptismus; jus non obtinent ad percipienda sacramenta; neque coram Deo, neque coram fidelium societate, in eos exercere judicium non potest Ecclesia; suum propriè, nisi aquâ et Spiritu sancto renatum, agnoscit neminem: at baptizati, illi etiam qui charitate destituuntur, inter

membra Ecclesiæ recensentur, quamliù veram profitentur fidem, nec absconduntur à communione fidelium, nec legitimam respuunt pastorum auctoritatem: cum enim peccatores possint, ut mox ostendetur, adscribi inter Ecclesiæ membra non charitate quantumvis ad salutem necessariâ, efficiuntur illius membra, sed tribus quæ mox exposita sunt vinculis: externâ scilicet professione fidei, etc. Perperam tamen inde colligeretur versari extra viam salutis, gratiâ sanctificante donatos catechumenos: salvari quidem nemo potest nisi reipsâ aut voto sit in Ecclesiâ, quemadmodum nemo nisi reipsâ aut voto initiatus baptismate. At voto in Ecclesiæ sinum probati advolant catechumeni, qui propter hæc Lateranensis concilii sententia: « Una est fidelium universalis Ecclesia extra quam nullus omninò salvatur, » non ad illos spectat catechumenos qui jam inter filios Dei adoptivos cooptati ac proinde æterni hæredes regni, Ecclesiæ communionem ipsam externam sincero ambiunt animo.

CAPUT II.

DE PRÆDESTINATIS.

Ad Ecclesiam pertinere solos prædestinatos contenderunt Wicleffus et Joannes Hus. Eandem ex solis constare justis prædestinatis docuit Calvinus, quo nomine complectitur omnes et solos credentes; nam ex ipsius placitis sola fides justificat, et semel obtenta non potest amitti: præter hanc Ecclesiam, quæ ex ejusdem novatoris sententiâ, sola est vera Christi Ecclesia, aliam quandam admittit externam et impropriè dictam, quâ boni cum malis promiscuè contineantur.

CONCLUSIO. — *Non omnes, non soli prædestinati versantur in Ecclesiâ Christi.*

1° In Ecclesiâ degere omnes prædestinatos, cogitatu penitus est absconum: cum rapacis instar lupi sæviret christianum in gregem Paulus, jam erat scriptus in libro vite, æternisque in decretis Dei vas præstantissimum electionis: quâ probabilitatis specie fingeretur, eum inter Ecclesiæ membra jam tùm fuisse collocatum? Ex Judæis, Mahumetanis, paganis, sunt procul dubio quos ad fidem cœlestemque ad hæreditatem prædestinaverit Deus. Hos tamen effuturo quis audeat, Ecclesiæ sinu jam confoveri, quantumvis à fide et professione fidei abhorreant? hinc sapienter à S. Augustino dictum est, tractatu 45, in Joannem, tom. 3: « Secundum præsentiam Dei et prædestinationem,

quàm multæ oves foris, quàm multi lupi intus, et quàm multæ oves intus et quàm multi lupi foris. »

2° In Ecclesiâ solos non esse prædestinatos multifariè asseri potest. Matth. cap. 3: *Permundabit aream suam; et congregabit triticum suum in horreum, palcas autem comburet igni inextinguibili.* Ibi per aream vera Christi Ecclesia, per triticum electi, et per paleas igne comburendas, significantur reprobi. 2 ad Timoth. cap. 2, v. 20: *In magnâ autem domo non solum sunt casa aurea et argentea, sed et lignea et fictilia, et quedam quidem in honorem, quedam autem in contumeliam.* Eò etiam loci per magnam domum certe intelligitur vera Christi Ecclesia, per vasa et aurea et argentea electi, per lignea et fictilia, aut saltem per ea quæ in contumeliam adhibentur, reprobi haud ambigè designantur, ut patet ex toto contextu.

3° Solis prædestinatis non patere Ecclesiam evincitur ex principiis antea expositis; demonstratum est Ecclesiam esse visibilem, obviâ et conspicuam, cum sit imbuendis sanâ doctrinâ populis, administrandisque sacramentis, ac ministrandæ ad salutem vite divinitus comparata; quibus officis, quo pacto defungi posset, et quâ ratione certò investigari, si prædestinatis solis tam esse conflata voluisset Deus? Circa revelationem latet quinam sint habendi in prædestinatorum numero. Nec igitur pastores gregem agnoscere, nec ab eodem agnosci atque exigere possent obsequium. Veram per orbem totum disseminatam esse Ecclesiam ostendimus verbo tùm scripto tùm tradito: quâ eminenti diffusionè careat necesse est, si excludantur ab eâ omnes non prædestinati.

Obijcies 1°: Reponi solet arca Noe præcipuas inter figuras Ecclesiæ; illâ autem navi non includebantur nisi salvandi; ergo.

Respondeo: Ad vivum si resecaretur et urgeretur insignis hæc figura, consequens foret ab æternâ morte evinendos esse omnes baptizatos, quandoquidem cum arcâ Noe baptismum componat Apostolorum princeps: in eo stat inprimis arcæ illius cum Ecclesiâ comparatio, quòd sicut extra navim illam certum imminabat naufragium, ita pereundum est iis omnibus, qui nec reipsâ, nec voto in asylum Ecclesiæ non confugerint; sic interpretantur SS. Cyrilianus lib. de Unitate Ecclesiæ; Hieronymus epist. ad Damasum; Augustinus lib. 5, de Baptismo, c. 5, v. 7; adducta favet no-

his potius quam adversatur comparatio: sicut enim arcâ Noe concludebantur animalia munda et immunda, sic intrâ Ecclesiam degunt iusti cum peccatoribus, et cum reprobis prædestinati.

Objicies 2°: Ephes. c. 5, v. 23: *Christus caput est Ecclesiæ; ipse salvator corporis sui.* Ergo de corpore Christi seu Ecclesiâ illi non sunt, qui salutem non assequuntur. Hebr. c. 3, v. 6: *Christus verò tanquam filius in domo sub, quæ domus sumus nos, si fiduciam et gloriam spei usque ad finem firmam retineamus;* hanc verò firmam fiduciam et gloriam spei alii à prædestinatis non retinent. Eadem mente dictum est 1 Joan. c. 2, v. 19: *Ex nobis exierunt, sed non erant ex nobis; nam si fuissent ex nobis, mansissent utique nobiscum.*

Resp.: Ad primum: Omnium ex quibus constat Ecclesia, quod est corpus Christi, ipse ita est salvator, ut ex illis nemo sit quem salvare non velit voluntate vel antecedente et conditionatâ, vel consequente et absolutâ: hoc est, cui vel non conferat efficacia et cum perseverantâ finali conjuncta auxilia, vel non suppeditet aut paraverit gratias ad salutem obtinendam, relativè quidem sufficientes, quamvis ab eâ voluntatis humanæ vitio sepositas; dicitur quoque *salvator omnium, maximè fidelium*, ad Timoth. 1, c. 4, v. 10; *propheta, non solum pro peccatis nostris, sed etiam pro totius mundi*, B. Joan. epist. 1, c. 2, v. 2. An inde concludendum est, omnes tùm infideles, tùm fideles, totum denique mundum, æternam ad gloriam efficaciter destinari?

Ad secundum: Significare noluît Apostolus ad domum Dei, quæ ab eodem vocatur Ecclesia, 1 ad Timoth. c. 3, v. 15, solos illos pertinere, quos in fiduciâ et spe de quâ gloriamur, præviderit Deus, ad mortem usque permauros; tantùm vult frustra nos esse domum Dei, nisi fiduciam illam et spem constanter retineamus: hortatur enim ad perseverantiam Hebræos, ne quod benè inceperint, nihil prodesset ipsis contingat; quasi dixerit: Si non perseveraveritis, perinde vobis erit, ac si nunquam fueritis domus Dei: eodem planè sensu subjungit ejusdem capituli v. 14: *Participes enim Christi effecti sumus, si tamen initium substantiæ ejus (donum quo nova creatura sumus in Christo), usque ad finem firmam retineamus.*

Ad tertium: Causam nostram adiuvat ob-

si intelligatur de Ecclesiâ; nam si ex discipulorum cœtu pseudopropheta exierunt, intus ergo prius, domique erant, nec enim aliter exire potuissent: sic verò exponi illud potest testimonium: Inter nos versabantur; eandem nobiscum mensam, cæteraque omninò sacramenta habebant communia; sed simulatio virtutis erat, venditatio, ostentatio; ideòque quoniam non erant ex nobis, seu tales quales nos sumus, ex animo Christiani, nobiscum ad finem usque non permanserunt; sed simulatio subministrat haud alienam interpretationem Melchior Canus, de Locis theologicis, lib. 4, c. ultimo. Quasi dixisset S. Joannes: Ex nobis exierunt, hoc est, à nostrâ scholâ et societate, sed non erant ex nobis, id est, non verè erant Apostoli. Si enim tales fuissent, profectò permansissent nobiscum. Ille pseudoapostolus qui jam à diebus nascentis Ecclesiæ prodierat, simulatio exprobat ac levitas et novandi libido. Adde quòd, teste S. Joanne, cuius verba nobis objiciuntur, *omnis qui diligit ex Deo natus, 1 Joann. c. 4, v. 7; qui servat verbum ejus, verè in hoc charitas Dei perfecta est, 1 Joann. c. 2, v. 5.* Numquid exulant ab Ecclesiâ qui baptizati Deum diligunt; qui perfectè charitate pollent, ejusque omnibus mandatis obtemperant? atamen quin tales sint ad tempus nonnulli ex reprobis, ambigere non possumus. Ergo, etc.

Objicies 3°: Ex solis Dei filiis constat Ecclesia, cum non sit mater, nisi eorum quorum pater est. Hos autem liquet esse filios qui æternam hæreditatem percepturi sunt: *Si filii, inquit Apostolus, et hæredes, hæredes quidem Dei, cohæredes autem Christi*, ad Rom. 8, v. 17. Ovine Christi habetur Ecclesia, non nisi ex ovibus Christi constituitur: at oves Christi illæ modò sunt de quibus ipse ait: *Oves meæ vocem meam audiunt... et ego vitam æternam do eis, et non peribunt in æternum*, Joann. c. 10, v. 27 et 28. Non potuit clariùs designari prædestinatorum cœtus. *Non accessitis ad irætabilem montem et accensibilem ignem... sed ad Sion montem et civitatem Dei videntis, Hierusalem cælestem, et Ecclesiam primitivorum qui conscripti sunt in cælis, spiritus justorum perfectorum*, ad Hebr. c. 12, v. 18 et 19. Non alii ac prædestinati cælestem incolent Hierusalem.

Respondeo ad primum: Apud homines sunt illi paternis constanter obsequentes votis, atque hæreditatem ipsi constitutam adiutori, at sunt alii quos utpote degeneres exhæredati

aliquando videamus. In Scripturis filii Dei frequentius vocantur, qui ad mortem usque fideles incorruptibilem consequentur hæreditatem, quam nemo nemo capesset indignus, quæ nemo dignus defraudabitur. At filii Dei multi vocantur, qui tanti nominis decus violaverint improbâ vivendi ratione, eorumque plurimi cum non sint meliorem ad frugem sese recepturi, inter hæredes Dei non sedebunt. Hinc justiores illæ apud Scripturas querelæ: *Generatio enim perversa et infideles filii*, Deut. 32; *Filios emultrici et exaltari, ipsi autem spreverunt me*, Isa. 1, v. 2, *Convertimini, filii, revertentes, et sanabo aversiones vestras*, Jerem. 3, v. 22. Solos prioris generis filiorum Dei, intrâ fines Ecclesiæ contineri comminiscuntur, nullo argumento probant hæretici; nostraque stat jure possessionis immota conclusio.

Ad secundum: Ecclesia est quidem ovile, sed præter oves, hædos quoque plurimos complectitur, in hominum quidem scientiâ et cogitatione cum agnis confusus, at in Dei cognitione et intelligentiâ discretos, ultimoque in judicio ab illis segregandos, atque sinistram ad laus supremi alegandos judicis. Deinde ut bonos, imò et electos nomen ovis in Scripturâ significat, ita et sæpè eo etiam appellantur mali: *Erravi sicut ovis quæ perivi*, Psalm. 118. *Omnes nos quasi oves erravimus*, Isa. 53, v. 6. *Sicut oves in inferno positi sunt; iratus est furor tuus super oves pascuæ tuæ*, Psalm. 73, v. 1. Christus sese missum denuntiabat: *Ad oves quæ perierunt domûs Israël*, Matth. 15, 24. Somniaret aliûs qui citatis illis omnibus in locis, solos vellet interpellari prædestinatos; hoc etiam nomine numquid solos electos quos solus Deus compertos habet, subditos sibi crediderit Petrus, cui dictum est: *Pascue oves meas?*

Ad tertium: Intelligi debet hoc testimonium de Ecclesiâ militante ac triumphante, instituitque Apostolus discrimen novam inter ac veterem legem: hæc per montem Sinam, montem Arabiæ, illa per Jerusalem civitatem sanctam adumbratur; non incussis quibus percellantur sensuum organa terroribus, incitare nos solet Deus; suavis, licet etiam efficacius nos provocat et allicit ad eam ineundam vitæ rationem quæ christianæ membra Ecclesiæ, novæ filios Jerusalem deceat, tum quæ æternis in tabernaculis sanguine Christi reseratis parare possit locum.

Nota. In Scripturis aliquando filios et oves nuncupari qui etiamnum ab Ecclesiâ longè

divagantur. Sic Joann. c. 10, v. 16: *Alias oves habeo quæ non sunt ex hoc ovili*. Ibid. c. 11, v. 51 et 52: *Jesus moriturus erat pro gente; et non solum pro gente, sed etiam ut filios Dei, qui erant dispersi, congregaret in unum*. Ibi, ut observat S. Augustinus, tract. 45 in Joannem, intelligitur quos Dominus per præscientiam suam novit suos esse. Eterno decreto paravit Deus quæ variis pro suâ sapientiâ et bonitate largiatur temporibus.

Objicies 4°: S. Augustinus, tractatu 45 in Joannem, postquam dixit multos intus laudare, qui sunt blasphematuri, multos stare qui sunt casuri, adjicit: *Et non sunt oves: de prædestinati enim loquimur*. Ergo soli prædestinati sunt oves. Libro de Correptione et Gratia, c. 9, multos asserit filios Dei videri et non esse, quia non habuerunt perseverantiam.

Respondeo ad primum: Omnium nomine speciali modo designantur prædestinati, sed aliæ sunt oves, non quidem secundum prædestinationem quæ perseverantes eas factura sit, at secundum præsentem justitiam quæ induuntur; neque eas unquam negavit ad Ecclesiam posse pertinere, cùm esse in Ecclesiâ multos profiteatur quos lupos vocat: « Secundum istam præsentiam Dei et prædestinationem, inquit, citato in capite, quam multæ oves foris, quam intus lupi! »

Ad secundum: Quosdam pietatis addictos, Dei filios non esse prælocutus, mentem suam sic aperit: « Non quia justitiam simulaverunt, sed quia in eâ non manserunt. » Solos autem prædestinatos membris Ecclesiæ annumerandos esse, ne quidem subindicatum voluit.

CAPUT III.

DE PECCATORIBUS.

Ad Ecclesiam pertinere solos perfectos et nullo peccato inquinatos docuerunt Pelagiani: insigniores peccatores excludebant Donatistæ, quales assererent esse Catholicos, quod, ut ipsi calumniabantur, Scripturarum divinarum traditoribus consensissent; Donatistarum sententiam de eliminandis ab Ecclesiâ magnis saltem et manifestis peccatoribus amplexi sunt confessionis Augustanæ Lutherani.

CONCLUSIO. — *Non ex solis justis, multò minus solis ex perfectis constat Ecclesia, multosque complectitur manifestos etiam peccatores.*

Probatur 1° ex Scripturarum apertis testimoniis. Matth. v. 17, cap. 18, de fratre peccante

in fratrem, apud Ecclesiam accusato et convicto, sic statuit Christus: *Si Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut ethnicus et publicanus.* Sunt igitur peccatores qui admissio gravi et comperto juridicè delicto, tamen in Ecclesiâ maneat, donec ab Ecclesiâ praelatis ejiciantur. Ad Corinth. 1, cap. 5, v. 1: *Omnino auditur inter vos fornicatio qualis nec inter gentes, ita ut uxorem patris sui aliquis habeat.* Incestuosus ille, gravissimus licet peccator, et publici auctor scandali, adhuc erat in Ecclesiâ, ut patet tum ex verbis immediatè sequentibus: *Et vos inflati estis, et non magis luctum habuistis, ut tollatur de medio vestrum, qui hoc opus fecit;* tum ex eo quòd illum ab Ecclesiâ per excommunicationem abscondi jubeat Apostolus. *Judicavi ut præsens eum qui sic operatus est..... tradere hujusmodi Satanæ in interitum carnis.* In Evangelio legitur variæ parabolæ quæ in Ecclesiâ justis admisceri peccatores certissimè declarant: assimilatur Ecclesia *aræa* in quâ paleæ cum frumento includuntur; *sagenæ* missæ in mare, quâ boni et mali pisces contineantur; *ovili* in quo deprehendantur oves et hædi: idem pariter innotescit ex parabolâ *conviviû* in quo deprehensus est homo veste nuptiali destitutus, et ideò jussus in tenebris projici exteriores: idem colligitur ex parabolâ *decem virginum*, quas inter quinque prudentes, et quinque fatuæ. Isto à parabolis ducto argumento invictè superatos fuisse, in celebri collatione Carthaginensi Donatistas, ita ut extricare se non potuerint, testatur S. Augustinus in breviculo collationis.

Probatur 2° ex traditione: S. Cyprianus Epist. ad Maximum: « Impediri non debet aut fides aut charitas nostra, (ita) ut quoniam zizanias esse in Ecclesiâ cernimus, ipsi de Ecclesiâ recedamus. »

S. Chrysostomus in illud osalmi 39, *multiplacatæ sunt* (iniquitates) *super capillos capitis mei*: « Neque ex perfectis universa constat Ecclesia, sed habet eos etiam qui otio et sordicæ se dedunt, mollemque et dissolutam vitam amplectuntur, libenterque serviunt voluptatibus, et quoniam est unum corpus, tanquam ex unâ personâ, hæc et illa pronuntiat. » S. Hieronymus in Dialogo contra Luciferianos, ultra medium: « Arca Noe Ecclesiæ typus fuit; ut in illâ omnium animalium genera, ita et in hæc universarum et gentium et morum homines sunt; ut ibi pardus, hædi, lupus et agni, ita et hic justî et peccatores, id est, vasa aurea et argentea cum ligneis et

fictilibus commoventur. » S. Augustinus, lib. contra Iulianas Petilianæ, cap. 12: « Homo sum de Ecclesiâ Christi, palea, si malus, granum si bonus: non est hujus arçæ ventelabrum, lingua Petilianæ. » Tractatu 6 in Joannem, v. 2: « Si arca figurabat Ecclesiam, videtis utique quia necesse est ut in isto diluvio seculi utrumque genus contineat, et corvum et columbanum. Qui sunt corvi? qui sua quærunt; qui columbæ? qui ea quæ Christi quærunt.... Mali et boni sunt in Ecclesiâ catholicâ. » Lib. de verâ Religione, cap. 6; lib. 2 de Baptismo, cap. 6, lib. 7, cap. 51; lib. de Unitate Ecclesiæ, cap. 15; lib. 18 de Civitate Dei, cap. 49, lib. 2 Retractionum, cap. 18. Quæ sit mens S. Augustini splendidius etiam patefaciant enuntiata controversiarum quibus contra Donatistas tam strenuam impendit operam. Totus est S. Augustinus, plerisque in libris contra illos hereticos, ut ostendat malos esse in Ecclesiâ, et futuros usque ad consummationem seculi, ab eorum quidem moribus declinandum, at non abrumpenda quæ cum illis communia sunt unitatis vincula. Legatur imprimis caput 14 lib. de Unitate Ecclesiæ, in quo sic loquitur: « Habemus innumerabilia testimonia et de commixtione malorum cum bonis in eadem communione sacramenti, sicut Judas ab initio malus, inter bonos undecim conservatus est, et de honorum paucitate propter malorum plurimum comparationem. » Deinde commemoratis aliquot ex hujusmodi testimoniis, ita concludit: « Nulla ergo commixtio terret bonos, ut propterea velint tanquam retia rumpere, et à congregatione unitatis exire. » Studiosè probat nec malorum commixtione cum bonis istos à salute cohiberi, nec, si qui occurrant infideles ministri, Ecclesiam à suâ sanctitate deficere. Consule libros contra epistolam Parmeniani et libros contra epistolam Petilianæ. Huc referri etiam possunt quæcumque congressit ut impugnatam à Donatistis catholicitatem Ecclesiæ, petitis ex utroque Testamento argumentis vindicaret; quomodo enim, Ecclesiâ occuparet orbem solis intra ipsam justis commorantibus?

Nota. Dùm verari in Ecclesiâ malos cum bonis asserunt SS. Patres, non, quod ad istud attinet doctrinæ caput, manifestos distinguunt ab occultis peccatores: unde, ut refert S. Augustinus, in collatione Carthaginensi coacti confiteri Donatistæ, degere in Ecclesiâ eum justis malos, eâ tamen communione orbati manifestos peccatores cavillantibus, strenuè

obstiterunt episcopi catholici, adductâ speciatim parabolâ aræ, in quâ magis etiam apparent paleæ quàm frumenta: tum et commemorandâ arcâ Noë, in quâ palam concluderentur animalia munda et immunda. Iisdem quoque objicientibus hæreticis duas à Catholicis conungi Ecclesias, unam in terris, quæ partim ex bonis, partim constaret ex malis, aliam in cælis, quæ nulli pateret peccatori, « eandem ipsam unam et sanctam Ecclesiam dixerunt (Catholici) nunc esse alter, tunc aliter futuram, nunc habere malos mixtos, tunc non habituram, sicut non ideò duo Christi sunt, quia aliquando mortalis, aliquando immortalis (factus) fuerit Christus. »

Recurritur 3° rationibus theologicis: Recurrunt argumenta quæ ubi de prædestinatis, depremissimus ex visibilitate et catholicitate Ecclesiæ; cum enim certò nequeat dijudicari quinam sint in classem justorum referendi, incertum foret quibuscum esset necessariò tenenda communio, quibus obsequendum pastoribus, quos adire oporteat in postulandis sacramentis, et sanæ doctrinæ inquirendis placitis. Per grave peccatum, prælati desinerent esse de Ecclesiâ, proindeque desinerent esse prælati Ecclesiæ, unde jam eis non esset obtemperandum; ex quo sanè magna incommoda gravesque perturbaciones orirentur. Hinc meritò damnata est à concilio Constantiensi, sess. 15, hæc Joannis Hus propositio: « Nullus est episcopus, dum est in peccato mortali. » Nonnisi catholici in Ecclesiâ administrari potest Pœnitentiæ sacramentum; ad reconciliandos fideles post baptismum lapsos institutum est: hæc duo jungantur principia, quò evadet doctrinâ quæ tradit neminem lapsum, seu peccatorem, posse in Ecclesiâ consistere? In peccatoribus etiam manifestis externa possunt manere vincula quibus constituitur Ecclesiæ corpus. Possunt enim veram fidem profiteri: non quilibet repudiatur genere peccati: possunt etiam dum legitimum mandata pastorum transgrediuntur, eorum agnoscere auctoritatem; schisma enim non quicumque adjunctum est peccato; denique quamvis, dum affectu inhærent peccato, omnis participatione sacramenti sint indigni, eorum tamen divinam consistitur institutionem; societati fidelium additi sunt, in quâ ritè conficiuntur et administrantur, nec se factant alienos ab illis opportuno tempore et accedente debitâ dispositione recipiendis; ergo licet ab animâ Ecclesiæ extorres ad ipsius tamen corpus pertinent,

quandiu ab Ecclesiâ, pastorum ipsius auctoritate non repelluntur. Quinimò ad animam Ecclesiæ aliquâ ex parte illi pertinent, qui licet charitate destituti, fidem tamen ac spem retinent.

Objicies 1° ex fidei Symbolo et Scripturis: In Symbolo fidei sancta prædicatur Ecclesia: de ipsâ dictum fuit lib. Canticorum, cap. 4: *Tota pulchra es, amica mea, et macula non est in te*: et iterum: *Hortus conclusus, fons signatus, puteus aquarum viventium*. Ad Ephes. cap. 5, v. 25 et seq.: « Christus dilexit Ecclesiam, et seipsum tradidit pro eâ, ut illam sanctificaret, mundans lavacro aquæ in verbo vitæ, ut exhiberet ipse sibi gloriosam Ecclesiam, non habentem maculam aut rugam. »

Resp. cum Bellarmino Ecclesiam esse et verè dici sanctam, quia omnia quæ eam constituunt, verè sancta sunt: nempe si agatur de ipsius corpore, *baptisma*, quod sanctum esse nemo inficari potest; *professio doctrinæ* à Christo et Apostolis derivatæ; *unio membrorum inter se et cum capite*, quoad ea quæ ad Religionem spectant: si verò agatur de animâ, *fides, spes, charitas*: hæc profectò undequaque sanctitatem ex se ipsis redolent. Ecclesia dicitur quoque sancta, tum quia Deo tota est consecrata, ejusque invisibile caput Christus Sanctus est sanctorum, et omnis sanctitatis auctor; tum quia denominatio fit à meliori parte, et ideirò propter sanctos quibus exornatur, sancta meritò vocari potest; neque propter peccatores in eâ degentes, peccatrix meritò nuncuparetur: neque enim tales eos facit; non ad eos procreandos collineat ipsius constitutio; non ad eam pertinent ratione peccati, cui ex propriis tota repugnat, sed ratione vinculorum quæ mox exposita sunt, quæ totidem sunt ad virtutem christianam incitamenta: at verò sanctus facit auxiliante gratiâ, per doctrinam suam, et sacramenta, nec tales habere alumnos alii competit societati: quocirca potest jure propter ipse sancta nuncupari. Objecta ex Scripturis testimonia nihil vetat exponi de triumphante Ecclesiâ: interpretationem hanc sequitur S. Augustinus lib. 2 Retractationum, cap. 18: « Ubi cumque Ecclesiam commemoravi, inquit, non habentem maculam neque rugam, non sic accipiendum est quasi jam sit, sed quæ preparatur ut sit, quando apparebit etiam gloriosa. » Si verò intelligantur de Ecclesiâ militante, ad hanc expositionem adhibeantur quæ mox allata sunt ad explicandam Ecclesiæ sanctitatem. Adde

quodd, ut post Bellarminum adnotavit Tournely, quæ in lib. Cantic. de Sponsâ dicuntur, non necessariò intelligenda esse de Ecclesiâ : quidam enim ea intelligunt de Ecclesiâ, quidam de beatâ Virgine, quidam de quâlibet animâ perfectâ, quod ultimum Bellarmino, lib. 3 de Ecclesiâ militante, cap. 7, videtur probabilius.

Objic. ex S. Hieronymo, in cap. 5 Epist. ad Ephesios : « Ecclesia Christi gloriosa est, non habens maculam neque rugam aut quid istius modi ; qui ergo peccator est et aliquâ sorde maculatus, de Ecclesiâ Christi non potest appellari, nec Christo subiectus dici. » — Resp. : Multis locis, ut in Dialogo contra Luciferianos docet S. Hieronymus, communionem sociari in Ecclesiâ malos cum bonis, affectu licet et factis disjunctos. Ne ergo secum ipse pugnare videatur, necessarium dicendum est eum id unum voluisse, ut peccatores non sint de Ecclesiâ quoad animam et quoad partem quâ gloriosa et sancta est, nempe quæ justos complectitur.

Objicies multa ex S. Augustino : l. b. 6 de Baptismo, cap. 3 : « Habere autem Baptismum et tradere et accipere malos nequaquam in melius commutatos, et de libris canonicis, et de ipsius Cypriani litteris, satis, ut arbitror, demonstravimus : quos non pertinere ad sanctam Ecclesiam Dei, quamvis intus esse videantur, ex hoc apertissimè apparet, quia istisunt avari, raptores, foeneratores, invidi, malevoli et cætera hujusmodi, illa autem columba unica, pudica et casta sponsa sine maculâ. » Lib. de Unitate Ecclesiæ, cap. 22, post relata hæc verba epist. ad Galatas : « Manifesta sunt opera carnis, quæ sunt fornicationes, immunditiæ, sic prosequitur : Cur ergo vos, ut omittam cætera, non baptizatis post ebriosos, luxuriosos, invidos, qui regnum Dei non possidebunt, et ideò in petrâ non sunt, et quia in petrâ non sunt, procul dubio in Ecclesiâ non disputantur, quia super hanc petram, inquit, aedificabo Ecclesiam meam, et nos vultis ut baptizemus post hæreticos. » Alia proferri possent aequè decretoria testimonia ex libris contra litteras Petilianî, contra Cresconium Grammaticum.

Resp. : Cùm ex animâ et corpore constet Ecclesiâ Christi, possunt, quod ad ipsius communionem attinet, enuntitari propositiones ovis pugnare secum invicem videantur, licet propriè inter se coherant : potest directè, sive de bonis et malis loquitur, vel ad Ecclesiâ corpus duntaxat, vel ad animam ejusdem at-

tendere, quamvis corpus illud vivificante Spiritu sancto, divelli ab animâ nunquam possit. Haud mirum igitur S. Augustinum pro diverso in quem intendit, scopo discutiendis variis quæstionibus, modò negare intra Ecclesiam versari peccatores, modò affirmare, in frumento steriles avenas, malos cum bonis piscibus. Administrari validè ab hæreticis baptismum, obstinato negabant animo Donatistæ : eâ impellebantur rationis specie, quòd ab Ecclesiæ communionem alieni essent hæretici, nec Spiritum sanctum, quo ipsi carebant, possent baptizando conferre : argumento, ut aiunt, ad hominem, urgebat eos sanctus Augustinus : Collatum ab hæreticis baptismum, vos repudiatis tanquam nullum et irritum, quia ex Ecclesiâ non sunt, neque Spiritu sancto animati ; ut neque avari, fornicatores et peccatores alii Spiritu sancto et charitate donantur quos tamen validè administrare sacramenta ultrò confitemini : aut utrumque respuite, aut utrumque admitte, nisi volueritis aperta contradictione implicari. Talis cùm esset controversiarum status, negabat S. Augustinus ad animam Ecclesiæ quâ in solâ inhabitat Spiritus sanctus, ac proinde, ad corpus Ecclesiæ ut Spiritu sancto vivificatum pertinere peccatores : quod quidem verissimum est, et propositum tunc S. Augustini instituto accommodatum. At longè abuit à S. Augustini mente, ut indicaretur in Ecclesiâ corpore malos esse tanquam membra, quæ licet mortua, corporis tamen sunt, quamdiù non rescinduntur, sicut rami tabescentes et mortui, arboris sunt quamdiù non amputati. Quòd ita sentiat S. doctor, liquet ex adductis inter probationes argumentis, quæ quidem aliis multis possent confirmari : sic lib. 7 de Baptismo, cap. 51, discrimen istud hæreticos inter et peccatores catholicam profitentes fidem instituit : « Separatiores enim sunt (hæretici), jam etiam corporaliter segregati, quam illi qui interius carnaliter et animaliter vivunt, et spiritaliter separati sunt. » Ergo ex mente S. Augustini, vitâ quidem et moribus, sed non corpore alienantur ab Ecclesiâ peccatores. Citato in capite duo hæc distinguenda censet S. Augustinus, esse domum, esse in domo Dei, quæ est Ecclesia : « Alios autem ait ita dici esse in domo, ut non pertineant ad compagem domus, nec ad societatem fructiferæ pacificæque justitiæ, sed sicut esse palea dicitur in frumentis ; nam et istos esse in domo, negare non possumus, dicente Apostolo : « In

« *magnæ autem domo non solum aurea vasa sunt vel argentea, sed et lignea et fictilia, et alia quædam sunt in honorem, alia in contumeliam.* » Ergo in domo, Ecclesiâ scilicet, fatetur esse peccatores, licet ad compaginem illius, hoc est, ad societatem justorum non magis pertineant quàm ad frumenta paleæ. Tractatu 61 in Joannem, malos esse docet, in Ecclesiâ et non esse, sed diversâ prorsus ratione. « Utrumque, inquit, verum est, et ex nobis et non ex nobis : secundùm aliud ex nobis, secundùm communionem sacramentorum, ex nobis : secundùm suorum proprietatem criminum, non ex nobis. » Ab Ecclesiâ, quæ ex propriâ suâ constitutione tota sancta est, dissident agendi suâ ratione peccatores ; cum eâ verò consentiunt externâ fidei professione ; quinimò ipsi internis etiam quibusdam vinculis uniri possunt, nempe habitibus fidei et spei, atque jurisdictione spirituali, donec ab eâ abscindantur. Denique dùm tradit S. Augustinus ex justis coalescere Ecclesiam, non eos inducit ut seorsim quemque degentem, sed ut inter se colligatos *communione sacramentorum*, professione publicâ fidei quæ vincula ipsis etiam posse malis competere, nusquam differtur.

Inst. 1° : Comparat S. Augustinus malos cum perversis humani corporis humoribus, qui certè in membris haud numerantur. « Aut in membris sumus, inquit, tract. 8 in Joan. « Epistolas ; aut in humoribus malis qui se in melius commutat, in corpore membrum est ; qui in malitiâ permanet, humor malus est. » — Resp. : Hoc unum significatum velle S. Augustinum, non referri malos inter Ecclesiæ membra viva et sana, sed haberi tanquàm membra mortua et putrida. Considerari possunt peccatores 1° quatenùs labe peccati inficiuntur et sordescunt ; non eâ profectò de causâ pertinent ad Ecclesiam ; non reposita est nequitia peccati inter vincula quibus efficiantur Ecclesiæ membra : propter hunc reatum, propter susceptam lethalis peccati maculam, conferuntur vitatis cum humoribus. 2° Considerari possunt quatenùs eandem cum justis profitentur exterius fidem, eorundem sunt participes sacramentorum, (sensu inter rationes theologicas exposito) eisdemque subjacent pastoribus. Hæc enim dùm præstant, genericam membrorum Ecclesiæ rationem obtinent ; externâ communione ipsis conjunguntur justis, quin etiam et aliquatenùs internâ, si corde

credant quæ ore confiteantur, charitate licet nondùm præditi.

Inst. 2° : Eodem loco habet S. Augustinus et malos et hæreticos : utrosque judicat vagari extra Ecclesiam (lib. 2 contra Litteras Petilianæ, cap. 108) ; injecto enim sermone de immundis, luxuriosis, invidis, sic pergit : « Omnes isti inter quos et hæretici positi sunt, sicut dicit Apostolus, *regnum Dei non possidebunt*, et ideò ad sinistram partem cum diabolo pertinebunt ; nec ideò putandi sunt in Christi corpore, quod est Ecclesia, quia sacramentorum ejus corporaliter participes fiunt. » Observanda sunt hæc etiam ultima verba ex quibus colligitur ne quidem ad corpus Ecclesiæ pertinere malos, quamvis sacramentorum Christi participes. — Resp. Iis testimoniis declarari ad Christi corpus, ad Ecclesiam Christi non magis pertinere malos quàm hæreticos, in eo quod spiritualem ad vitam, æternamque salutem attinet : eò enim loci S. Augustinus nomine corporis Christi, intelligit corpus et vitam et immortalitatem donatum : « Non enim, inquit, lib. 3 de Doctrinâ christianâ, cap. 32, *verè Dominus corpus est, quod cum illo non erit in æternum.* » Ad illud docet S. Augustinus neque hæreticos, neque malos pertinere, *quia regnum Dei non possidebunt*, nisi respiciunt. Dùm igitur ibi asserit Ecclesiam esse corpus Christi, considerat in Ecclesiâ id quod præstantius est, nempe justos ac prædestinatos, nec ideò ab ejus communione excludit malos et reprobos, ut patet ex adductis supra testimoniis.

Inst. 2° : Corpus ipsum Ecclesiæ, corpus est Christi : accepimus ex S. Augustino malos non esse *in Christi corpore* : ergo nec sunt in corpore Ecclesiæ. — Resp. : Apostoli insistendo vestigiis, S. Augustinus simpliciter asserit Ecclesiam esse corpus Christi, quia reipsâ id habet quo Christi *morale* corpus constituitur ; quod autem attinet ad Ecclesiæ corpus, potest quoque censeri corpus Christi quatenùs justos ac prædestinatos complectitur ; quatenùs autem malos, haud propriè vocandum est in mente S. Augustini corpus Christi, eò quòd istud consideret ut integrum et vivens, cui mors nunquàm dominabitur.

Inst. 3° : Non semel docet nec ad corpus Ecclesiæ eos pertinere qui Evangelii mandatis refragantur. Sic lib. 4 de Baptismo, cap. 3 : « Nec illi, inquit, Ecclesiæ devoti sunt qui videntur esse intus et contra Christum vivunt, id est, contra Christi mandata faciunt, nec omninò ad illam Ecclesiam pertinere judi-

« candi sunt, quam sic ipse mundat lavacro
 « aquæ in verbo, ut exhibeat sibi gloriosam
 « Ecclesiam. » Et in fine ejusdem capituli, de
 malis et hæreticis, *quorum est aperta separatio*,
 ita loquitur : « In membris illius columbæ
 « (Ecclesiæ) nec illi sunt hodiè, sed aliqui
 « eorum forlassè futuri sunt. » — Resp. : De
 consideratâ quoad animam Ecclesiâ mentionem
 facit S. Augustinus, et sub eâ ratione, ut hæ-
 retici, sic et mali ad Ecclesiam non pertinent:
 in eo statu ipsam cogitat Ecclesiam, in quo ne
 minimâ quidem afficiatur maculâ.

Inst. 4° : In citato mox testimonio dicuntur
 ad Ecclesiam non pertinere malos, etsi *intus*
 esse videantur : non autem videntur esse intus,
 nisi dum sic attenditur ad ipsum Ecclesiæ
 corpus, ut ad animam non se conferat mentis
 attentio : anima enim cum internis constet
 dolibus, videri non potest, neque dijudicari.
 Certò dgnosceret non possumus quinam ad
 Ecclesiâ animam pertineant. — Resp. : *Charitas*
non cogitat malum; dictum est : *Nolite ju-*
dicare, et non judicabimini : quorum ergo ma-
 litia nobis certò non innotuerit, æquum est
 credatur illos Ecclesiæ intus inhærere, ad ip-
 sius animam pertinere : cui tamen non adu-
 nantur, si peccato sint inquinati; itaque intus
 esse et non esse sub diversâ ratione reputan-
 tur : « Ecclesiâ, inquit S. Augustinus, lib. 4
 « de Baptismo, cap. 1, incorrupta et casta et
 « pudica est, et ideò non ad eam pertinent
 « avari, raptores, fœneratores, quos non tan-
 « tùm foris, sed etiã intus esse, multis litte-
 « rarum suarum locis Cyprianus ipse testatur :
 « et tamen non mutato corde baptizantur et
 « baptizant. » Sic respondetur testimoniis in
 quibus dicuntur mali baptizare extra Ecclesiam.

Inst. 1° : Docuerat S. Cyprianus valere
 baptismum collatum à malis veram fidem pro-
 ficientibus, quia *intus sunt*, irritum autem esse
 baptismum ab hæreticis administratum, quia
 sunt extra Ecclesiam. Ad hanc refellendam
 sententiam aggreditur S. Augustinus his verbis,
 lib. 5 contra Donatistas, cap. 27 : « Dicit
 « mihi aliquis, *quomodò irrepserint in hortum*
 « *conclusum et fontem signatum*, quos seculo
 « verbis solis et non factis renuntiâsse Cypria-
 « nus, et tamen intus fuisse testatur. » Non is
 erat S. Cyprianus qui ad animam Ecclesiæ
 sectatores seculi pertinere arbitraretur : hæc
 igitur verba, *intus esse*, referebat ad corpus
 Ecclesiæ : hæc tamen à S. Augustino refel-
 luntur; improbatur sententia Cypriani; ergo,
 — Resp. : *Intus esse*, seu in Ecclesiâ versari

malos negavit S. Augustinus eo sensu quo
 possit genuinum ac sufficiens assignari discrimen,
 quoad valorem baptismi, malos inter et
 hæreticos; utriusque enim orbantur Spiritu
 sancto, quo destitutos baptismum nullos con-
 ferre posse, contendebat S. Cyprianus. Hanc
 esse S. Augustini mentem objecto in ipsius
 testimonio, indicant quæ proximè prolocutus
 fuerat; nam commemoratis Cantici cantico-
 rum istis verbis : *Hortus conclusus*, etc., dixerat :
 « Hoc intelligere non audeo nisi in sanctis et
 « justis, non in avaris, et fraudatoribus, et
 « fœneratoribus, et ebriosis, et invidis, quos
 « tamen cum justis baptismum habuisse com-
 « munem, cum quibus communem non habe-
 « bant utique charitatem, ex ipsius Cypriani
 « litteris, sicut sæpè commemoravi, uberius
 « discimus et docemus. »

Inst. denique : De domo « quæ dicitur ædi-
 « ficari super petram, quæ unica columba
 « appellatur; quæ etiam claves accepit et
 « potestatem solvendi et ligandi, » ita pronun-
 tiat : « Hæc quippè in bonis fidelibus est, et
 « sanctis Dei servis ubique dispersis et spiritali
 « unitate devinctis in eâdem communionem
 « sacramentorum, sive se facie noverint, sive
 « non noverint. » Ergo et ex solis justis constare
 Ecclesiam, et solis illis suppeditatam
 fuisse clavium potestatem existimavit S. Au-
 gustinus. — Resp. : Dum solis justis videtur S.
 Augustinus adscribere communionem Ecclesiæ,
 loquitur de Ecclesiâ quoad animam consideratâ,
 ut iterùm atque iterùm ostendimus, neque
 unquam negavit posse ab iniquis ministris
 validè exerceri potestatem clavium, sed hanc
 universæ Ecclesiæ propter sanctos concessam
 esse, licet peccatoribus in Ecclesiâ saluberrimè
 profuturam, et à malis sacerdotibus, illicitè
 quidem, sed validè tamen, non infrequenter
 adhibendam.

Objiciuntur quædam alii ex SS. Patribus,
 iisdem enucleanda responsis quæ ad expo-
 nenda S. Augustini testimonia deprompsimus.
 V. g., S. Cyprianus de lapsis in persecutione
 sic disserit : « Si apud illos et in illis est
 « Ecclesia, quid superest quàm ut ipsi rogentur
 « à nobis, ut nos ad Ecclesiam dignentur admit-
 « tere? » S. Hieronymus in Epist. ad Ephes. :
 « Si in omnibus immaculata est Ecclesia, ma-
 « culati ab eâ alieni esse censentur, nisi rursus
 « per pœnitentiam fuerint expurgati. »

Resp. : Faciliè solvitur ductum ex S. Hiero-
 nymo argumentum, allato discrimine corporis
 Ecclesiæ ab ejusdem animâ : præter commu-

nem hanc responsionem, dici potest ad testimonium S. Cypriani, id sibi illum constituisse, ut lapsorum quorundam temeritatem et audaciam retunderet, atque ostenderet, à jure recipiendorum sacramentorum excidisse; auctoritati pastorum sincerum deberi obsequium, supplicibusque votis atque humilitatis comite pœnitentiâ accersendam esse, quam expetere viderentur, reconciliationem.

Objicies 4^a ex rationibus theologicis : Cogitatu repugnat Christum habere membra damnata : id aversabatur tanquàm à pietate alienum S. Augustinus, et inde colligebat ad corpus Christi, quod est Ecclesia, non pertinere malos. « In corpore Christi, inquit, non sunt, quod est Ecclesia, quoniam non potest Christus habere membra damnata. »—Resp. : Sermo non instituitur de naturali Christi corpore, cujus vel sola imago animum deterret ab adscribendis illi membris damnatis; sed nihil obstat quominus corpori ejusdem morali, quod est Ecclesia, attribuantur membra quæ ibi dicuntur damnata, quia Spiritu sancto non vivificantur : de sententiâ S. Augustini jam satis disseruimus. Ut quis saltem ad Ecclesiæ corpus pertineat, necesse est, ut Ecclesiæ fidem exterius profiteatur, eumque non respuat Ecclesia : peccatores autem manifesti et pœnitentiam refugientes factis negant, quod ore confitentur : moralem Ecclesiæ doctrinam, imò et pleraque mysteria suâ læcessunt vivendi ratione, eosque tamdiu dum sese meliorem ad frugem recipere noluerint, detestatur Ecclesia.—Resp. : Fieri potest et plerùmque contingit ut peccatores fidem exterius profiteantur, cujus ad placita mores suos exigere et componere admoniti etiam renuant, et hoc sensu factis negent quod ore confitentur ; fidem ejurare et abjicere, atque idèò à communione Ecclesiæ resiliire censerentur, si peccata sua à conscientia dictamine non abhorrere, neque posse meritò redargui contenderent; tunc evangelicam doctrinam, quæ certè deposito fidei catholicae continetur, exterius abnegarent, atque apertos inter hæreticos numerarentur, quos extra Ecclesiam esse jam demonstrandum est. Cum ostenderimus non ex solis justis constare Ecclesiam, eaque manifestos ipsos contineri peccatores, frustrâ contereere vellemus tempus, ut probaretur non ex solis eam conflare perfectis, ut somniabant Pelagianii.

CAPUT IV.

DE HÆRETICIS.

Neque notorios, neque occultos hæreticos

ad animam Ecclesiæ pertinere latè demonstratum est in vindicandâ Ecclesiæ unitate : evertendo enim Jurisæ systemate, plurimis argumentis ostensum est versari extra viam salutis eos omnes qui definitum aliquid ab Ecclesiâ, sufficienterque propositum dogma repellant, etiâsi non illis numeretur articulis qui *fundamentales habeantur*. Utrùm verò propter retentum baptismi, confirmationis (et si de clericis agitur) ordinis characterem, recenseri debeant inter Ecclesiæ membra, donec ipsius auctoritate et ministerio abscondantur, ut docuit Alphonsus de Castro? ea quaestio gravioris est momenti quàm nonnullis visa est theologis : conjuncta est enim cum hæc alterâ, utrùm quam habuerint, ecclesiasticâ jurisdictione destituantur, antequàm ab Ecclesiæ communione excludantur, atque denuntientur ut excommunicati. Affirmantem sententiam tenuerunt multi, quam tuetur Bellarminus lib. 2 de summo Pontifice, cap. 30. Deinde haud levis esse momenti prædictam quaestionem patebit ex jam afferendis rationis, præsertimque traditionis generalibus momentis.

PROPOSITIO PRIMA. — *Ad Ecclesiam non pertinent hæretici notorii, idemque statuendum de notortis schismaticis, et propter diversam etiam ab hæresi et schismate causam excommunicatis.*

Probatur prima pars, quæ spectat ad hæreticos : eos esse, quacumque hæresim profiteantur, ab animâ Ecclesiæ alienos, jam observatum est; vel uno in dogmate violari nequit fides, quin perimatur tota, propter contemptam, quâ individue innititur, divinam veracitatem, violatamque definitis, revelatamque in omni doctrinâ infallibilis Ecclesiæ auctoritatem : fides autem est fundamentum salutis et radix. Neque Ecclesiæ corpori inhaerent hæretici, cum tribus non devincti sint vinculis, quibus ejus inter se membra colligantur; earent enim ipsâ exteriori fidei professione, quâ sublatâ, quo pacto possint ad Ecclesiam pertinere, quæ cœtus est hominum fidem eandem profitentium? Non ut dicantur et sint Ecclesiæ membra, satis est ab illis retineri characterem et baptismi et confirmationis, atque etiam ordinis : talis enim character cum deleri nequeat, ad Ecclesiam pertinere quod illo impressi, ad Judaismi, aut etiam Mahumetismi partes desciverint. Quod dictu est absurdum. Imò neque ullâ excommunicationis sententiâ

possent, aut propriæ voluntatis protervo quantumlibet inolimine ab Ecclesiâ divelli, cum nullo unquam conatu eradi possit character inustus sacramentali efficacîâ.

In assertionis nostræ argumentum advocari meritò solent duo inprimis Scripturæ sacræ testimonia : alterum ex Epist. ad Titum, cap. 5, v. 10: *Hæreticum hominem post unam et alteram correptionem devita, sciens quia subversus est, qui ejusmodi est, et delinquit, cum sit proprio judicio condemnatus.* Devitare non debet pastor homines adhuc gregi suo adunatos, sed potius adire, et omni quo potest studio curare, saniorumque ad mentem impellere : cum igitur hæreticos semel et iterum, sed frustra correptos, devitare jubeatur Titus qui pastorale gerebat munus, illos à commisso sibi grege distractos habere debuit ; manifestos ad hæreticos ea spectat admonitio Apostoli, cum ab Ecclesiâ corpore, ut mox ostendemus, non divellantur oculi hæretici. Alterum testimonium depromitur ex Epist. à Joannis, cap. 2, v. 19 : *Ex nobis prodierunt, sed non erant ex nobis; nam si fuissent ex nobis, permansissent utique nobiscum.* Ergo ab Ecclesiâ detruditi manifesta hæresis, hæc enim ibi designatur.

Ad illa Scripturæ testimonia accedunt indubitata traditionis monumenta ex SS. PP. eâ in questione planè consentientibus : commemorare sufficiat S. Augustinum, quo nullus in asserendâ Ecclesiæ unitatè oculatus magis ac studiosus. Sic lib. de unico Baptismo contra Petilianum, cap. 6 : « Nihil prodest hæreticis ad salutem, quòd extra Ecclesiam verum baptismum per ignorantiam et tradunt et tenent. »

S. Hieronymus in Dialogo contra Luciferianos circa finem : « Sicubi audieris eos qui dicuntur Christi, non à Domino Jesu Christo, sed à quoquam alio nuncupari, ut puta Marcionitas, Valentinianos, Montenses seu Compenses, scito non Ecclesiam Christi, sed Antichristi esse synagogam. » Vid. S. Ireneum, lib. 3 de Hæres., Tertull. de Præscript., S. Cyprianum Epist. ad Jubianum. Quæcumque ubi de Unitate Ecclesiæ, congerenda ex traditione curavimus ad asserendam hanc proprietatem, iisdem argumentis evincitur, Ecclesiæ communione apertos privari hæreticos; atque ita intellectum esse vulgatum in omnes orbis christiani partes, symbolum Nicænum et Constantinopolitanum, quo profitemur catholicæ unitatem Ecclesiæ.

Solvantur objecta.

Pertractandâ Ecclesiæ unitate multa dilu-

mus quæ presentem ad controversiam recreari possent; consulantur, ne jam latius explanata iterare cogamur; haud diuturnam quæ supersunt, injicient moram.

Objicies 1° : Matth. c. 13 : Bonum semen dicitur homo suo seminasse in agro : *Cum autem dormirent homines, venit inimicus ejus, et superseminavit zizania in medio tritici ;* agro significatur Ecclesiâ; zizaniis hæretici; bono semine Catholici: permiscuntur ergo in Ecclesiâ cum hæreticis. — Resp. : Mundum universum, non Ecclesiam significat ager ille, exponente Christo : *ager autem, inquit, mundus est.* Ita intellexit S. Augustinus quæst. 2 super Matthæum, quamvis lib. 2 contra Cresconium, cap. 34, memorat parabolam Ecclesiæ accommodet. Per zizania autem designantur peccatores, illi inprimis qui scandalum pariunt, sive sint hæretici, sive aliunde vitiosi. *Zizania autem, ait Christus, filii sunt nequam.* Scopus enim parabolæ est ostendere, futurum ut ad diem usque judicii bonos inter pullulent mali, tanquam prava semina quæ suo tempore avellentur æternis tradenda ignibus : conclusioni nostræ minime officit ista quæ obvia est interpretatio.

Objicies 2° sententiam hanc Apostoli : *In magnâ domo non solum sunt vasa aurea et argentea, sed et lignea et fictilia.* At ligneis et fictilibus illis vasis designantur hæretici, de quibus S. Augustinus dixit : *Credo quòd nondum foras exierant.* Lib. 3 de Baptismo, contra Donatistas, cap. 19. Illâ autem domo significari putat Ecclesiam Christi.

Resp. : Magnâ illâ domo non Ecclesiam, sed mundum ipsum, sicut agro in parabolâ zizaniorum significari, existimant Patres Græci, S. Chrysost. et Theophilactus: vasis autem ligneis et fictilibus indicari non hæreticos, sed infirmos ac pronos ad lapsus fideles, ex quibus nonnullos dixerat Apostolus in errorem ab Hymenæo et Philetò devocatos : *Subverterunt, inquit, quorundam fidem.* At etiamsi cum SS. Cypriano, Ambrosio, Augustino, intelligatur supradictâ domo Ecclesiam adumbrari; etiamsi vasis ligneis atque fictilibus designari hæreticos fateamur cum SS. Ambros. et August., non inde sequitur inter Ecclesiæ membra propriè cooperari hæreticos : quo igitur sensu domo Dei dicantur contineri? quâ ratione dixerit S. Augustinus : *Credo quòd nondum foras exierant?* Quia nondum Ecclesiæ communionem penitus refulgerant, sed ad alienam et plane separatam nondum diverterant, abjectis tamen ipsâ

externâ fidei professione, ac debito legitimo-
rum auctoritati pastorum obsequio; id totum
colligitur ex proximè sequentibus S. Augustini
verbis: « Credo quòd nondùm foras exierant,
« aut si jam exierant, quomodò eos dicit in eâ-
« dem magnâ domo cum vasis honorabilibus,
« nisi fortè propter ipsa sacramenta, quæ sepa-
« ratis etiam hæreticorum conventiculis non
« mutata sunt? » Quæ ex operibus S. Augusti-
ni eruere nititur Juræus, tam levia sunt ar-
gumenta, et S. doctoris institutionibus ita re-
pugnantia, ut pigeat in eis refellendis tempus
impendere: v. g., ex eo quòd postulantibus
Donatistis, utrùm *baptismus in parte Donati*
generet filios, responderit S. August., quasi
verò *ex hoc generet unde separata est, et non ex*
hoc unde conjuncta est, (scilicet baptismo) con-
flicere molitur Juræus non esse ab Ecclesiâ
divulsos errantes, qui retineant eos quos fun-
damentales nuncupat articulos. Quàm fuerit al-
lucinatus, potuisset ex mox subjectis verbis istis
colligere: « Itaque, ait S. Augustinus, una est
« Ecclesia, quæ sola catholica nominatur, et
« quiddid suum habet in communionibus di-
« versorum à suâ unitate separatis, per hoc
« quod sum in eis habet, ipsa utique generat. »
Adnotare sufficiat illas voces, *in communionibus*
diversorum à suâ unitate separatis.

Objicies 3°: De hæreticis judicare potest
Ecclesia, eisque debitas irrogare pœnas; ergo
intus sunt: *Nam quid mihi est*, inquit Aposto-
lus, *de iis qui foris sunt judicare?* 1 Cor. 5. Præ-
terea baptismi et sacerdotii retinent impres-
sum characterem. — Resp.: Apostoli verba,
quid mihi est? de iis infidelibus exponenda esse
qui baptisate non fuerunt initiati, nec proinde
ipsius Ecclesiæ subditi jurisdictioni: at cum
nequeat abdicari baptismus, quo Ecclesiæ sub-
jiciuntur, susceptum semel illud jugum nun-
quàm possunt excutere: potest igitur de illis
judicare, quæ sint sui juris pœnas in eos de-
cernere, sicut potest imperator desertorem
militiæ relicta ut ad castra redeat adigere, et
nolentem disciplinæ militari adhibita severitate
perstringere. Neque contumaces illi possunt
eximi ab impositâ divinitus lege ad Ecclesiæ
communione[m] contendendi pro vtribus, cum
extra illam reipsâ aut voto non comparatam, nul-
la sit speranda salus. Quod verò ad indelebilem
per quædam sacramenta innotum characterem
attineat, ille non sufficit ad constituenda Ec-
clesiæ membra: id enim si præstaret, ad Ec-
clesiam pertinerent ipsi apud inferos reprobi:
neque enim illo characterè exuuntur quo qui-

dem acciuntur in ipsis conscientiæ stimuli,
nefarios obtrudentis perpetuò abusus violatæ
dignitatis et officii.

PROPOSITIO II. — *Jurisdictione non destituentur*
notorii omnes hæretici (1).

Probatur: Jurisdictione si destituerentur
omnes hæretici, illud efficeretur aut jure na-
turali, aut jure divino *positivo*, vel saltem jure
ecclesiastico, etc.

1° Non jure naturali: haud quidem spernen-
dum hic occurrit statim argumentum, quâ ra-
tione nimirum ecclesiasticam potestatem exer-
cere valeat, qui vel Ecclesiæ auctoritate ab
ipsis communionē depulsus fuerit, aut eam
ultrò et obstinatè deseruit? quomodò caput,
qui membrum esse desierit? Quamvis nec ad
ipsum Ecclesiæ corpus pertineant notorii hæ-
retici, attamen non idcirco necessariâ conse-
cutione, seu intrinsicâ necessitate atque ex
naturâ rei orbantur omni jurisdictione: nam-
que ut in regno temporali fieri potest quibus-
dam ut extraneis munus aliquod permittatur
in gratiam et utilitatem civium, ita potest
Ecclesia, si factu opportunum judicaverit, ali-
quam jurisdictionis partem apertis etiam
quibus voluerit hæreticis permittere: digni
quidem sunt hæretici quibus ecclesiastica
omnis admittatur potestas; at naturali ipso
jure non omnes incurruntur pœnæ quæ in-
fligi possint, tametsi agatur de pœnis quæ
privative nuncupantur; sicut nec militibus
qui militaria signa deseruerunt, jus ipsorum
naturale omnes irrogat positas in privatone
pœnas, quas potest illis publicum infligere
ministerium. Adde quòd peccata remittendi
potestas, de quâ potissimum hic agitur, in-
nixa est radicibus sacramentali ordinatione

(1) Hæc sententia quamvis tenenda nobis
videatur, à gravibus tamen multis impugnatur
theologis, quos inter Isambertus docet schis-
maticos quidem suam donec denuntiati fuerint
jurisdictionem retinere; at notorius de hæ-
reticis aliter opinatur: « Illoc ipso, inquit, quod
« publicè profitentur hæresim, amittunt om-
« nem jurisdictionem ecclesiasticam. » Tract.
de Sacramentis in genere.

De isdem sic disserit Duvallius: « Ex jure
« quisquis pulsus est ex senatu, judicare non
« potest; atqui prælati et clerici manifestè
« hæretici, pelluntur suâ hæresi ipso facto,
« (ac promè ante denuntiationem) e senatu
« et communionē Ecclesiæ; ergo jurisdic-
« tionem suam amittunt. » Tract. de Fide,
quæst. 7.

Item docuerat, et auctoritate ac ratione
noxy expendendis ea constare judicaverat Hel-
larminus, lib. 2 de Romano Pontifice, cap. 30.

cujus character non amittitur : inchoata quidem est dumtaxat, et incompleta quæ ex sacramento dimanat absolvendi facultas : desiderantur in quos exeratur, subditi quos assignare velit Ecclesia : potest autem quos assignaverit, non iis omnibus eripere, qui apertam in hæresim inciderint : tunc autem *validè* absolvent, sed extra casum extremæ confidentium necessitatis, seu mortis periculum, *illicitè* ; quo etiam casu, *licitè*, si ex animo et efficaciter eos poeniterit Membra quidem sunt abscissa hæretici notorii : verùm ad obeundas *validè* functiones Ecclesiæ requisita ordinis potestas vel jurisdictionis, esse potest absque charitate, absque fide, imò et sine sinceræ professione fidei, modò talis sit ille defectus ut materiam aut formam sacramenti, generalemve faciendi quod facit Ecclesia, intentionem non impediatur. Haud igitur urgenda nimitum comparatio quæ humano à corpore ducitur, ejus membra nulla, nisi animata fuerint, ullam possunt vitalem exercere functionem.

2º Nec jure divino *positivo* ab omni jurisdictionis potestate excidunt notorii omnes hæretici ; hæc assertio astruitur refellendis eorum argumentis, qui volunt illos jure divino excommunicatos haberi : præcipua quæ ex Scripturis adducere soleant, testimonia hæc sunt : Apud Matth. cap. 18. de fratre juridicè accusato et ad prælatos ecclesiasticos delato, dicitur : *Si Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut ethnicus et publicanus*. Epist. ad Titum, cap. 3 : *Hæreticum hominem, post unam et secundam correptionem, devita*. Epist. 2 Joan. Evang. v. 10 : *Si quis venit ad vos, et hanc doctrinam non afferit, nolite recipere in domum, nec ave ei dixeritis*. In testimonio Evang. S. Matth. mentio nulla facta est de hæretico, sed de fratre qui in fratrem peccaverit : ostenditur qualem ipsius contumacia indignationem concitare debeat, si prælati ecclesiastici judicio parere noluerit ; at juris divini non est quæcumque profertur à giudice ecclesiasticæ sententia, nec divino jure excommunicati censentur, quoscumque anathematis fulmine perusserit. Ferendæ censuræ potestatem contulit Ecclesiæ suæ Christus, at nullas ipse propriè dictas instituit. Testimoniis autem S. Pauli et S. Joannis demonstratur quo studio, quâ vigilantia debeant fideles, quantum possunt, ab hæreticorum consortio declinare, quorum *sermo scripi ut cancer*, omniaque ferè consilia in perniciem animarum intenta sunt,

at malorum eorum hæresim non profitentium societatem ut fugiant, admonentur graviter fideles : *Nunc autem scripsi vobis*, inquit Apostolus, 1 ad Corinth. cap. 5, v. 11, *non commisceri, si is qui frater nominatur, est fornicator, aut avarus, aut idolis seriens, aut maledicus, aut ebriosus, aut rapax, cum ejusmodi nec cibum sumere*. Non ad solos spectat hæreticos admonitio Salomonis : *Fili mi, si te lactaverint peccatores, ne acquiescas eis*. Prov. cap. 1, v. 10. Carere omni jurisdictione eos omnes qui versantur extra Ecclesiam, indubitatum quidem fuisse videtur apud SS. Patres : « Dicimus, inquit S. Cyrianus lib. 2, « epist. 6, omnes omninò hæreticos atque et « schismaticos nihil habere potestatis ac juris. »

Idem docuerunt SS. Optatus lib. 1 contra Parmenianum ; Ambrosius lib. 4 de Poenitentia ; Hieronymus Dialogo contra Luciferianos ; Augustinus in Enchiridio, cap. 65. At inde colligi non potest jure divino, et non ecclesiastico tantum, expertes esse omnis jurisdictionis publicos hæreticos. Non placet eorum responsio qui dicunt posse de jurisdictione hæreticorum testimonia SS. Patrum haud secus exponi ac de ordinatione simoniacorum, prohibitu scilicet usum, nec tamen declaratum esse irritum. Hoc intercedit discrimen inter jurisdictionem et annexam ordini sacerdotali vel episcopali potestatem, quòd illa possit auferri auctoritate Ecclesiæ, hanc autem utpotè characteri alligatam, divellere nequeat Ecclesia.

3º Dicimus mutari potuisse, ac reipsà mutatam fuisse seculo decimo quinto ecclesiasticam de jurisdictione hæreticorum disciplinam ; sive celeberrimum decretum quod incipit his verbis : *Ad evitanda scandalala*, quo mutatio illa invecata est, concilio Constantiensi, cujus tamen in actis non legitur, attribuendum sit, sive Martino V, sive aliam duxerit originem ; decretum illud operæ pretium est exscribere, quantum ratio nostri postulat instituti.

« Ad evitanda scandalala, et multa pericula quæ conscientis timoratis contingere possunt, Christi fidelibus misericorditer indulgemus, quòd nemo deinceps à communione alicujus, sacramentorum administratione vel receptione, aut aliis quibuscumque divinis, intus et extra, prætextu cujuscumque sententiæ, aut censuræ ecclesiasticæ, à jure vel ab homine generaliter, promulgatæ teneatur abstinere, vel aliquem vitare, aut interdictum ecclesiasticum observare, nisi sententia

« aut censurâ hujusmodi fuerit lata contra personam, collegium, universitatem, ecclesiam, communitatem, vel locum certum, aut certam, à judice publicata vel denunciata specialiter et expressè; constitutionibus apostolicis et aliis in contrarium facientibus, non obstantibus quibuscumque. » Eâ in constitutione licet non fiat explicita mentio de hæreticis, ad eos nihilominus pertinet quod de excommunicatis ibidem statuitur; namque declaratur neminem deinceps prætextu cujuscumque sententiæ, aut censuræ ecclesiasticæ, à jure vel ab homine teneri ab alicujus communionem abstinere in administratione vel receptione sacramentorum, nisi lata in illum sententia fuerit à jndice publicata et denunciata specialiter et expressè. Nemini igitur nec proinde hæreticis sententiâ ullâ, aut censurâ ecclesiasticâ nisi speciatim publicatâ et denunciatâ, admittitur potestas administrandis validè sacramentis necessaria; his tamen conferendis, quandiù errorem non repudiaverint, procul dubio peccant tum et ipsi, tum et fideles qui absque legitimâ causâ eorum in recipiendis utuntur ministerio.

Objicies 1°: Vim legis in Ecclesiâ obtinere non potest constitutio ad evitanda scandala. Non reperitur in ullâ parte juris canonici, neque ullâ in collectione Bullarum summorum pontificum, neque in actis conciliorum: legitur quidem in vicesimâ sessione synodi Basileensis; at si antea vigerat, insigniter tunc immutata est, et præcipuâ sui parte abrogata: nam postquàm ibi declaratum est, nullâ sub censurâ ecclesiasticâ, nisi publicata vel denunciata specialiter et expressè fuerit, communicationem in divinis prohiberi, continuò additur: « Nisi aliquem ita notoriè in excommunicationis sententiam constiterit incidisse, quòd nullâ possit tergiversatione celari, » aut aliquo juris suffragio excusari; » cum eâ exceptione quæ maximi est momenti, Pragmaticam in Sanctionem annis septem post concilium Basileense, hoc est, anno 1458, inducta est memorata constitutio: deinde ipsèdè fermè verbis, in synodo Lateranensi quintâ, sessione undecimâ, anno 1516 renovata est, atque in Concordato Leonem inter summum pontificem, et regem Galliæ Franciscum primum collocata. Ergo fatendum est omni jurisdictione, etiam ante expressam denuntiationem, eos omnes esse destitutos, quos in hæresim incurrisse nullâ tergiversatione celari possit.

Resp.: Quidquid sit de origine decreti ad evitanda scandala, quod à plurimis S. Antonini secutis concilio Constantiensi attribuitur, ambigi non potest quin reipsâ editum fuerit et invaluerit: quæ autem in illud invecata est mutatio, tum Basileensi, tum Lateranensi quintâ synodo, eam non fuisse usu receptam, aut in desuetudinem abiisse demonstrat doctus Eveillon, egregio opere cui titulus: *Traité des Excommunications et Monitoires*; ibi, cap. 3, artic. 1, testatur constitutionem ad evitanda scandala, fuisse communi statim consensu receptam et observatam; labentibus quoque temporibus quoque confirmatam, et à doctoribus traditam in Italiâ, Galliâ, Germaniâ, Hispaniâ, in Belgis, non obstantibus concilii Basileensis Lateranensisque decretis, atque subsequentibus Concordatis, quibus asserit contrariâ consuetudine esse derogatum. Ad id comprobandum contextit seriem magno nominis auctorum. Ex quibus nonnulla duntaxat excerptimus testimonia. Dominicus Soto, in 4 Sententiarum distinct. primâ, q. 6, rejectâ exceptione quæ ad omnes spectat notorios excommunicatos, subjicit: « Usus Ecclesiæ tam amplam exceptionem non recipit, nisi illam concilii Constantiensis. » (Hæc etiam quæ notorium ad percussorem clericum pertinet, in Galliâ usu exolevit.) Suares de Censuris disput. 9, sect. 2, de modo quo per attributum synodo Constantiensi decretum prohibetur communicatio cum excommunicatis: « Ego, inquit, totius Ecclesiæ, ea forma jam est approbata et recepta. » Eadem de constitutione ita loquitur Estius in 4 Sentent. d. c. 18, § 16: « Usque in hodiernum diem in Ecclesiâ viget, non obstante quâdam extensione factâ in concilio Basileensi. » Alios consule apud Eveillon, loco citato, cui accuratè suffragatur auctor collationum Andegavensium, tom. 2 de Censuris edit. 1759, pag. 86 et seq. In his autem quæ juris sunt ecclesiasticæ, plurimum tribuendum est receptæ communiter consuetudini quæ ut legem constituere, ita constitutam legem potest restringere, aut etiam abolere.

Inst.: In constitutione ad evitanda scandala, nihil statuitur de hæreticis; tota versatur circa excommunicatos: et verò, si comparatam jurisdictionem retinerent hæretici, donec ea quæ constringuntur sententia vel censura speciatim et expressè denunciarentur, validè posset, quod catholicæ refugiant aures, à peccatis absolvere pastor, qui abjectâ Romanâ commu-

nione, ad castra ipsorum Socinianorum ad-
volasset.

Resp. : Jam præoccupata et soluta fuit à nobis hæc obiectio : generatim et indistinctè de excommunicatis agitur in commemoratâ constitutione; ergo et ad hæreticos pertinent quæ ibi sancuntur : *Ubi enim lex non distinguit, nec nos distinguere debemus* : unam apponit exceptionem quæ spectat ad notorium clerici percussorem, generalemque confirmat regulam. Quare pariter notorios non excepisset hæreticos, cum longè frequentior occurrat notoria etiam hæresis, quàm clerici aperta percussio? Nomen de iis tacendo compulisset in errorem fideles, qui sibi, ut contigit, facilè persuaderent, communicationem cum hæreticis non vetari ante specialem et expressam eorum denuntiationem? Quod autem obijcitur, inde consequens fore ut Pœnitentiæ sacramentum valdè administraret pastor notorius Romanæ desertor communionis, quales sunt qui Protestantium partibus adhæserunt, haud valet ea consequentia : neque enim jurisdictionem censetur illis prorogare Ecclesia, qui se alienos ab ipsius communione apertè profitentur, eamque omni legitimâ carere potestate jactantes, ut synagoga Satanæ, altare contra altare spontè ac palam erexerint.

Nota : In constitutione *ad evitanda scandala*, tum qualis Constantiensi attribuitur synodo, tum qualis in Basileensi reperitur, hæc leguntur verba : *Nisi sententia à iudice publicata vel denuntiata*, etc. Hæc particula *vel* indicare videretur non absolutè requiri specialem et expressam denuntiationem, ut jure ecclesiastico, à communicatione cum excommunicatis, ac proinde cum hæreticis, declinandum sit : verùm, ut observat Suares, hæc duo verba, (*publicata vel denuntiata*) non ponuntur disjunctivè tanquàm diversa, sed tanquàm æquipollentia. Quæ loquendi ratio frequenter ab auctoribus usurpatur. Quia etiam in Lateranensi quintâ synodo, in Pragmaticâ Sanctione et Concordato dicitur conjunctivè, *publicata et denuntiata*; ac reipsâ nisi constitutio prædicta sic intelligatur, non præcaverentur, quæ evitanda dicuntur *scandala* : sæpius enim à iudice prolata sententia non ita manat in vulgus, ut ante specialem denuntiationem communiter innotescat.

Objicies 2° : Editâ anno 1559 à Paulo IV bullâ, assentientibus 52 cardinalibus, et anno 1566 à Pio V confirmatâ constitutione quæ incipit *Inter multiplices*, statuitur suis digni-

tatibus ac beneficiis ipso facto privatos, qualescumque sint, hæreticos, eorumque fautores; ergo necessaria non est ad jurisdictionis cessationem specialis et expressa denuntiatio.

Resp. usu non obtinere illas constitutiones; ita sentiunt ipsi qui Ultramontani vocantur theologi : præterea, in illis dicuntur ipsi duces ac principes qui hæresim aut suscipiant aut foveant, suis ipso facto dignitatibus atque honoribus spoliari. Haud certè hæc passim vigerent, multò minùs in Galliâ. Sedulo hic observandum est, quamvis ne minor quidem incurratur excommunicatio, nullaque violetur ecclesiastica prohibitio, communicando cum notoriis etiam hæreticis, sed nondùm speciatim et expressè denuntiatis, intactam manere divinam prohibitionem quæ ab illâ deterret communicatione, quoties inde proximum imminet aut procreandi scandali, aut propriæ perversionis periculum; omnia, quoad fieri potest, charitate, prudentiâ studioque veritatis dirigenda sunt : non obliviscendum est quantum dictis et factis caveant ab hæreticorum consortio Apostoli; quid enim aliud significat hæc Pauli admonitio ad Titum, cap. 3 : *Hæreticum hominem post unam et alteram correptionem devita*? Quid hæc altera Joan. Epist. 2 : *Si quis hanc doctrinam non afferit, nolite recipere eum in domum*? Notum est quantum temporibus Arianismi Nestorianismi, et (ne plura percurrantur), grassante quantum Calvinismo, ipsi quandoque populi eorum communionem pastorum detrectaverint, qui fidem catholicam palam deseruerant. Neque præjudicandum est, minùs ab Ecclesiâ illos ex hæreticis exulare, qui denuntiati speciatim et expressè non fuerint : si enim, ut probavimus, omni jurisdictione post editam constitutionem *ad evitanda scandala*, non exuantur ante specialem denuntiationem, id non in ipsorum gratiam constitutum est, cum illo in decreto dictum sit : « Per hoc tamen non intendimus relevare neque juvare sic excommunicatos, suspensos, et interdictos, aut prohibitos. »

CAPUT V.

DE SCHISMATICIS.

Hæretici, inquit S. Augustinus ut jam observatum est, lib. de Fide et Symbolo, cap. 10, « de Deo falsa sentiendo ipsam fidem violant; schismatici autem discissionibus iniquis à fraternâ charitate dissiliunt, quamvis ea cre-

« dant quæ credimus. » Concinit S. Thomas : « Schismatici ergo dicuntur qui propriâ sponte et intentione se ab unitate Ecclesiæ separant, quæ est unitas principalis. » Hanc autem abruptunt unitatem qui vel auctoritatem Ecclesiæ in aliquo disciplinæ universalis placito aspernantur, vel ab ejus capite, quod est centrum communionis ecclesiasticæ, resiliunt, vel cum aliis Ecclesiarum pastoribus aut fidelibus communicare noluerint : unam enim et moralem societatem indivisam constituunt, Ecclesiæ caput, aliique legitimi pastores cum fidelibus.

CONCLUSIO. — *Ad Ecclesiam non pertinent notorii schismatici.*

Probat. Ad schismaticos, ut ad hæreticos referuntur quæ auctoritatis rationisque momenta in medium attulimus ad unitatem Ecclesiæ exponendam et asserendam ; hæc nos jam ab ulterioribus eximunt argumentis : unum itaque et alterum duntaxat adducemus ex traditione testimonium.

S. Cyprianus epist. 69 : « Scire debes, inquit, episcopum in Ecclesiâ esse, et Ecclesiam in episcopo : et si qui cum episcopo non sint, in Ecclesiâ non esse ; et frustra sibi blandiri eos qui pacem cum sacerdotibus Dei non habentes obrepunt, et latenter apud quosdam communicare se credunt, quando Ecclesia quæ catholica, una est, scissa non sit, neque diversa, sed sit utique connexa, et coherentium sibi invicem sacerdotum glutino copulata. »

S. Hieronymus in caput 3 Epist. ad Titum : « Inter hæresim et schisma hoc interesse arbitramur, quod hæresim perversum dogma habeat, schisma propter episcopalem disensionem, ab Ecclesiâ pariter separet. » Sanctus Augustinus de unico Baptismo contra Petulanum, cap. 9 : « Quisquis extra Ecclesiam fuerit ab hæreticis vel schismaticis, tamen Christi baptismate consecratus, cum ad Ecclesiam venerit, non est negandum sacramentum veritatis, quo imbutus est, sed adjicienda pietas unitatis à qua separatus est. » Ecclesia est una unione membrorum inter se et cum capite : *multi unum corpus sumus in Christo*, Rom. cap. 12, v. 5, sicut corpus naturale per unionem membrorum inter se et cum capite constituitur : at illam unionem deignatur et abruptum schismaticus, dum se à communionem, seu à communicatione alorum membrorum, vel à capite disjungit : unio enim moralis, ad individuum Ecclesiæ unitatem requisita, indivisibiliter consistit tum in externâ professione ejusdem fidei, tum in externâ par-

ticipatione eorundem religionis actuum, quorum præcipui sunt sacrificium Missæ et receptio eorundem sacramentorum, tum in debitâ subjectione capiti Ecclesiæ, et proprio episcopo, quisit ipse capiti Ecclesiæ, unitus ac subiectus. Quæ ex historiâ ecclesiasticâ objecerunt Juræus et alii, diluenda curavimus in tractandâ controversiâ de unitate Ecclesiæ.

CAPUT VI.

DE EXCOMMUNICATIS.

Excommunicatio est censura per quam ex parte vel ex toto, propter quædam delicta privatur baptizatus communionem Ecclesiæ, seu bonis quæ sunt communia inter fideles, quæque à potestate et dispensatione Ecclesiæ pendunt, ut sunt sacramentorum receptio et administratio, Ecclesiæ suffragia, divina officia, etc.

Multiplex olim excommunicationis genus, duplex tantummodò jamdudum assignatur : in majorem ac minorem dividitur excommunicatio : major ea vocatur quæ quis omnibus privatur bonis Ecclesiæ communibus, et ejus dispensationi subjectis, atque, ut mox ostendimus, ab Ecclesiæ corpore absconditur. *Quæ pœnâ*, ait S. Augustinus lib. de Correctione et Gratiâ, in *Ecclesiâ nulla major est* : hæc anathema vulgò dicebatur, quamvis anathema non infrequenter imprecationem potius quàm veram excommunicationem ecclesiasticis in monumentis significet, ut cum dixit Apostolus : *Si quis non amat Dominum nostrum Iesum Christum, sit anathema*. 1 ad Corinth. c. 16. Excommunicatio minor est ea quæ privat ex parte, seu aliquibus tantum bonis communibus Ecclesiæ, nempe receptione et administratione licitâ sacramentorum, et passivâ electione ad dignitates et beneficia. Hæc contrahitur solum ob culpabilem, etiam in civilibus cum excommunicato non tolerato communicationem. Ita cap. 3 de Sententiâ excommunicationis, in sexto, ex concilio generali Lugdunensi ; qui tamen in *crimine propter quod censura contracta est, communicaverit*, ille majorem incurrit excommunicationem, *cum facientem et consentientem par pœna constringat*, ex cap. 29 de Sentent. excommunic. Quoties autem adhibetur excommunicatio, nihilque additur quo vocis illius determinetur ac restringatur significatio, tum designatur excommunicatio major, ut declarat Gregorius IX, cap. *Si quem*, de sentent. excommunic. « Si quem sub hæc formâ verborum : *Ilum excommunico*, vel simili, à iudice suo ex-

communicari contingat, dicendum est eum non tantum minori, quæ à perceptione sacramentorum, sed etiam majori excommunicatione, quæ à communione fidelium separatur, esse ligatum.

CONCLUSIO PRIMA. — *Ab Ecclesiâ excluduntur notorii excommunicati.*

Id patefacit Gregorius IX mox relata declaratio, quæ quidem traditioni apprimè consonat. Tertullianus Apologetici cap. 39 : « Summum, inquit, futuri iudicii præjudicium est, si quis ita deliquerit, ut à communicatione orationis, et conventus, et omnis sancti commercii relegatur. » Origenes homil. 10 in Ezechielem : « Infamia est à populo Dei et Ecclesiâ separari. » S. Cyprianus epist. 62 ad Pompeium : « Spirituali gladio, inquit, superbi et contumaces necantur, dum de Ecclesiâ ejiuntur, neque enim vivere foris possunt, cum domus Dei una sit, et nemini salvus esse nisi in Ecclesiâ possit. » S. Augustinus de Unitate Ecclesiæ cap. 25 : « Si tunc quisque præciderit cum visibiliter excommunicatur, consequens erit ut tunc rursus inseratur, cum visibiliter communioni restituitur. » S. Hieronymus in cap. 3 Epist. ad Titum : « Fornicator, adulter, homicida et cætera vitia, per sacerdotes de Ecclesiâ propelluntur; hæretici autem in semetipsos sententiam ferunt, suo arbitrio de Ecclesiâ recedentes. » Certissimâ ratione nostra constat assertio. Accepit à Christo Ecclesia potestatem à communione suâ contumaciter inobedientes penitus repellendi, ut colligitur apertè ex his verbis: *Si Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut ethnicus et publicanus, et quemcumque alligaveritis super terram, erunt ligata et in caelo.* Matth. c. 18. v. 17, 18. Ligandi autem potestas plenè exiit per excommunicationem, quâ penâ, ut ex sancto Augustino retulimus, majorem nullam decernit Ecclesia : quos excommunicat Ecclesia, quin eos velit à communione fidelium alienos esse, dubitari non potest : hanc ipsius voluntatem testantur ad ducta traditionis testimonia, ipsaque ejus excommunicationis majoris natura jure canonico exposita.

Objic. 1° ex sancto Augustino ad Donatistas, post collationem libro uno, cap. 20 : « Neque enim à populo Dei separamus, quos degradando, vel excommunicando ad humiliorem penitentiam locum redigimus. » Ergo extra Ecclesiam non projiciuntur excommunicati.

— Resp. : Existimant alii S. Augustinum illis vocibus, *neque separamus à populo Dei*, significatum duntaxat velle, nemini per excommunicationem auferri spem salutis, neminem à numero salvandorum eximi : sed potius ad penitentiam graviter incitari. Alii arbitrantur (quod in idem recidit) innuere S. Augustinum, separationem excommunicatis inligi non perpetuam, et sine spe salutis ac redditus ; vel etiam excommunicatione non impediri quominus per penitentiam et charitatem interitus habeatur communio Sanctorum quibus maxime constituitur populus Dei. Probabilius nobis videtur hic S. Augustinum loqui de separatione quæ subeunda erat in publicâ stad'o penitentiae ; solutionem hanc suadent hæc verba, *quos degradando vel excommunicando ad humiliorem penitentiam locum redigimus.* Apud sanctos Patres haud erat insuetum, excommunicatorum nomen ipsis penitentibus imponere, quorum alii ingressu in Ecclesiam prohiberentur, aliis interdiceretur ne sacris interessent mysteriis, alii ab eucharistiâ haud exiguo tempore arcerentur. Favent sequentia S. Augustini verba : « Et tibi hoc facere pacis et tranquillitatis Ecclesiæ gratiâ non permittitur, non tamen ideò Ecclesiam negligimus, sed toleramus quod nolumus, ut perveniamus quò volumus, utentes cautè præcepti Dominici, ne eum volumus ante tempus colligere zizania, simul radicemus et triticum. »

Objic. 2° : Antequàm absolvat ministerio sacerdotis aut episcopi excommunicatus, potest actu perfectæ contritionis gratiam sanctificantem comparare ; eo in statu si diem obeat ultimam, salvabitur : et ad salutem extra Ecclesiam obtineri nequit. — Resp. : Voto pertineret tunc ad Ecclesiam, et salvaretur, si pro rerum adjunctis nihil intentatum relinqueret ut Ecclesiæ restitueretur communioni ; de illo ut de catechumeno ritè disposito sentiendum.

Inst. : Per charitatem perfectam uniretur Christo ille excommunicatus ; ergo esset membrum Christi ; ergo et membrum Ecclesiæ, quod est corpus Christi. — Resp. : Ut quis uniatu Christo et dicatur Christi membrum, sufficit charitas perfecta, non ut in membris Ecclesiæ numeretur : membra enim referuntur ad corpus, et ad Ecclesiæ corpus ante absolutionem à censuris non pertinent, qui propter contumaciam, auctoritate pastoralî à communione fidelium exteriorè depulsi fuerint, licet eos deinceps verè peniteat.

CONCLUSIO II. — *Ad Ecclesiam pertinent hæretici schismatici, et excommunicati occulti.*

Prob. Pertinent ad Ecclesiam non jure, sed facto, hoc est, exciderunt à jure locum inter Ecclesiæ membra obtinendi; nihilque deest ut extra ipsam constituantur, nisi sola criminis notorietas, quâ deficiente Ecclesiæ membris tandiù annumerantur, quamdiu exterius profitentur cum fidelibus, eandem fidem, eorundemque tenentur communionem sacramentorum. De hæreticis intelligendum est pronuntiatum istud S. Joannis, 1 Epist. cap. 2: *Et nunc antichristi multi facti sunt: ex nobis prodierunt, sed non erant ex nobis.* Eos ab Ecclesiâ dicit exivisse per publicam scilicet hæresis professionem; ergo ante publicam illam professionem erant in Ecclesiâ; non erant ex nobis, inquit S. Joannes, hoc est, non erant, ut alibi exposuimus, secundum prædestinationem, sinceroque ac verè christiano animo. Hæreticos occultos in Ecclesiâ versari nec ipse diffidetur S. Augustinus, qui suis passim in operibus tantum in hæresim concitat odium: « Quidam, inquit, corde positi in parte Donati, præsentiam nobis exhibent corporalem, sive viri, sive feminae, carne intus, spiritu foris. » Ergo donatista occultus, et eadem ratione quilibet occultus hæreticus est intra Ecclesiam, licet non animo nec voluntate. Lib. de catechizandis rudibus, cap. 17: « Sunt qui propterea volunt esse Christiani, ut aut promereantur homines, à quibus temporalia commoda expectant, aut quia offendere nolunt quos timent, sed isti reprobi sunt: et si ad tempus eos portat Ecclesia, sicut arca usque tempus ventilationis paleam sustinet. » Nisi inter Ecclesiæ membra referantur occulti hæretici, haud levia inde oriuntur incommoda: namque cum Scripturæ, traditiones, et omnia plane dogmata ex testimonio Ecclesiæ pendeant, nisi nobis constiterit quæ sit vera Ecclesia, in incipiti hærebunt omnia: quænam autem de verâ Ecclesiâ certitudo possit obtineri, si fides interna requiratur ad quodlibet Ecclesiæ membrum constituendum? Quis enim certò novit quibus in mentibus insideat illa fides? Hæc apud SS. Patres viguit constanter sententia, eos omnes jurisdictione carere, qui ab Ecclesiâ aut spontè discederent, aut forent ejecti. Ita S. Cyprianus in Epistolis, S. Optatus, lib. 1 contra Parmenianum, et alii quos supra appellavimus; numquid verò arbi-

trati sunt sacerdotem vel episcopum, aut etiam summum pontificem, jurisdictionem omnem statim esse amissurum, et ante omnem sententiam, si quando latenter in hæresim incidere? Quanta inde malorum seges! Quantum ingrueret disciplinæ ecclesiasticæ et animarum salutis detrimentum!

Objic. 1°: ex concilio Lateranensi quarto, cap. 1: *Una est fidelium universalis Ecclesia, extra quam nemo solvatur.* — Resp.: Concilio Lateranensi propositum esse ut unam esse Ecclesiam assereret, non ut quid esset, accuratè describeret. Membra Ecclesiæ secernere voluit, tum ab iis qui manifestè infideles sunt, tum à catechumens: aut etiam hic nomine fidelium id intelligitur quod communiter significatur nomine Catholicorum et Christianorum: Catholicus autem nomine ille intelligitur, qui catholicam fidem cum exterius profiteatur sub regimine legitimum pastorem, hæc intus habere præsumitur.

Objic. 2°: S. Augustinus lib. 3 de Baptismo, cap. 19: « Rujus, inquit, fraternæ charitatis inimici, sive apertè foris sint, sive intus esse videantur, pseudochristiani sunt et antichristi; inventis enim occasionibus foras exeunt. » Ergo non nisi apparenter, non autem reipsâ ad Ecclesiam pertinent occulti etiam hæretici.

Resp.: His verbis significat S. Augustinus, ab Ecclesiâ quoad animam consideratâ exulare hæreticos, seu non esse Ecclesiæ eâ necessitudine conjunctos quam efficit charitas responsionem hanc suppeditant verba sequentia S. August.: « Sed etiamsi occasiones desint, (excundi ab Ecclesiâ) cum intus videntur, ab illâ invisibili charitatis compage separati sunt. » Seu declarat S. Augustinus eos in Ecclesiâ, eo modo non esse quo esse videntur: videntur enim esse uniti internâ simul et externâ unione membris cæteris, et tamen non devincti sunt, nisi conjunctione externâ. Quod etiam si carerent, et reipsâ nullo modo forent in Ecclesiâ, quo pacto verè dici possent ex eâ postmodum exire, dum in apertam erumpunt hæresim?

Inst.: Idem S. August. tract. 3 in Epist. Joann. sic disputat: « Omnes hæretici, omnes schismatici ex nobis exierunt, id est, de Ecclesiâ exeunt; sed non exirent ex nobis, si ex nobis essent antequam exirent; ergo non erant ex nobis, seu, ut præcedentibus maxime verbis indicatur, de Ecclesiâ. » — Resp. hoc unum velic S. Augustinum, hæreticos non

esse de Ecclesiâ, nisi ut membra mortua et arida, sic enim prosequitur : « Ili antequàm exirent, non erant ex nobis; multi intus sunt, non exierunt, et tamen antichristi sunt. » Ergo sunt intra Ecclesiam non quoad niam, sed quoad corpus consideratam, et quidem, ut observavimus, non de jure, sed de facto, quamdiù manifestè et palam non habentur hæretici.

Obj. c. 3° : Ideò potissimùm inter Ecclesiæ membra occulti adscribuntur hæretici, quia si dimoveret ab Ecclesiæ corpore occulta hæresis, læderetur nimium visibilitas Ecclesiæ : non ad eò magni momenti hæc videtur esse ratio : quamvis enim certè compertum non sit quibusnam valdè administratum sit baptisma, quinam sint valdè ord nati, non idcirco elabatur visibilitas Ecclesiæ, aut si necessariò illa diffugiât, ut quid latentem propugnanti Ecclesiam ministro Claudio tam succenseant et indignentur theologi catholici? — Resp. : Non probatur nobis Bellarmini responsio asserentis ad constituendum Ecclesiæ membrum, non requiri verum baptisma, sed externum sufficere, seu larvam sacramenti, nec ad imprimendum characterem idonei : irritò baptismo non videtur nobis aditus Ecclesiæ pateferi. Assertionem suam confirmari putat responsione Innocentii III cap. *Apostolicam, de presbytero non baptizato*. At eo in capite, presbyter de quo fuit interrogatus, non dicitur fuisse in Ecclesiâ, sed in fide Ecclesiæ permansisse, quæ duo multùm inter se differunt : quia, inquit, « in sanctæ matris Ecclesiæ fide, et Christi nominis confessione perseveraverit. Ab originali peccato solutum et cœlestis patriæ gaudium esse adeptum asserimus incunctanter. » Dicendum igitur eò concidere objectam paritatem, quòd rarissimè contingat adhibitis, (de quibus judicari potest,) debitis materiâ et formâ in sacramento baptismi vel ordinis, desesse necessariam ad valorem sacramenti intentionem, atque ideò non frequens inde et latè diffusam impendere catholicæ perniciem Ecclesiæ : non ita res habet de hæresi quæ serpit ut cancer, ingentemque possit membrorum Ecclesiæ partem latentè obrepèdo inficere.

Quæ dicta sunt de occultâ hæresi, non ad eam solam spectant, quæ in mente penitèntis delitescat, verùm etiam ad illam, quæ aliquatenus licet prodeat, publicam tamen ad notitiam non pervaserit. Ad occultos et schismaticos atque excommunicatos ea quoque pertinent, quæ diximus de non adem-

ptâ Ecclesiæ communionem per occultam hæresim.

Ex assertionibus hæcenus probatis, superest ut duo educatur consecraria.

CONSECRARIUM PRIMUM. — *Accurata est ac retinenda quam tractatibus intio attulimus, definitio Ecclesiæ christianæ.*

Aptè definitur Ecclesia Christi : *Hominum cœtus ejusdem fidei professione, eorundemque sacramentorum communionem conjunctus, sub regimine legitimum pastorum, imprimisque Romani pontificis.*

Definitionem hanc nostrî exordio operis adduximus, ut proponendis vindicandam atque explanandam quæstionibus; jam spontè ac manifestò profluit ex iis quæ disseruimus de naturâ et proprietatibus Ecclesiæ. De auctoritate et statu ministerii ad illius incoluntatem et perpetuitatem constituti, de obsequio ejusdem pastoribus debito ac primatu Romani pontificis.

CONSECRARIUM II. — *A veteri Synagogâ differt in multis Ecclesia Christi.*

1° Solos Israelitas per se obligabat lex Moisaica : neque aliæ gentes institutis tenebantur quæ illius erant legis propria, neque per eundem vim obstringebantur præceptis, quæ ipsis fuerunt cum Israelitis communia, qualia sunt omnia Decalogi, præter speciale dei sabbati determinationem, mandata utriusque tabulæ. Poterant tamen ex illis oriundi gentibus populo Israelitico aggregari; tum qui per circumcissionem essent initiati, debitores evadebant *universæ legis faciendæ*, ad Galatas, cap. 5, v. 3. At verò ex suapte institutione ad omnes pertinet populus lex evangelica, ideòque per totum orbem eam propagari jussit fidei nostræ auctor et consummator Christus. 2° Apertius multa novo in Testamento revelata sunt de absconditis ab æterno mysteriis quàm in veteri : multa distinctè creduntur in Ecclesiâ Christi, quæ nonnisi implicitè fide apprehendebantur in synagogâ. Tum etiam dignitate et efficacità longè antecellunt christianæ sacramenta Ecclesiæ, sacramentis synagogæ, quæ idcirco vocat Apostolus *egena elementa*; signa quidem sunt, non causæ et fontes gratiæ, quæ licet ipsâ in lege subministraretur, non manabat nisi ex meritis Christi, qui eâ quoque ratione nuncupatur *agnus occius ab origine mundi*. 3° In synagogâ quamvis, ut in Ecclesiâ Christi, in rebus ad religionem spectantibus adhæren-

gum esset auctoꝝ illat, at tamen utrum infallibilitatis dono polleret synagoga, non admodum constat: at ne dissiparetur aut aliquid detrimenti caperet depositum fidei, præsto erat et arctectum pro temporis opportunitate et necessitatibus ministerium prophetarum, quos afflavit Spiritus veritatis et charitatis. 4° Hæc fuit ordinata divinitus synagogæ conditio, *umbram habentis futurorum bonorum, non ipsam imaginem rerum*, Hebr. cap. 10, v. 4, suis ut expletis vicibus interiret, novum Christo sanciente fœdus quod proprio sanguine obsignaret, tantò *melius sortitus ministerium, quanto et melioris Testamenti mediator est, quod in melioribus promissionibus sancitum est*. Hebr. cap. 8, v. 6. At futurum absolutâ promissione statutum est, eaque divinâ, ut Ecclesia Christi, crebris licet jectata fluctibus, nunquam submersa, diris vexata persecutionibus, et nunquam superata, conspirantibus mundo et inferis attentata, sed nullis unquam assultibus è statu dejecta, incontaminatis fulgeat honoribus, desponsata in sempiternum permanet ad *consummationem sanctorum, in opus ministerii, donec occurramus omnes in unitatem fidei et agnitionis Filii Dei* Ephes. cap. 4, v. 12 et 13.

Quæstio prima.

DE LIBERTATIBUS ECCLESIAE GALLICANÆ.

In Scripturis, vox ista, *libertas*, Christianorum libertatem complexa, duo significat: libertatem à peccatis, apud Joannem cap. 8, v. 36: *Si vos Filii liberaverit, verè liberi eritis* liberationem à Mosaicæ legis rigidâ observatione, apud Paulum: *Non sumus ancillæ filii, sed liberæ quâ libertate Christus nos liberavit; state, et nolite iterum iugo servitutis contineri*. Ad Galatas, cap. 4, v. 31, et cap. 5, v. 4. Apud auctores ecclesiasticos usurpatum est nomen *libertatis* ad significandam tum libertatem ad cultum Dei et synodos, tum immunitatem publicis ab oneribus, quam imperatores concesserint: libertates quoque vocata sunt privilegia clericis, aut Ecclesiis à principibus indulta, ut videre est passim in Capitularibus regum, et antiquis in tabulis: quin et eodem nomine designata sunt privilegia monasteriis donata, quibus ab episcoporum jurisdictione eximerentur. Alia est libertatis notio quæ propositum nostrum propius attingit, et quam adhibuit Felix III in Epist. ad Zenonem imperatorem qui sedis Apostolicæ legatis injuriam

irrogaverat: « Puto, inquit, quod vobis sine ulla dubitatione sit utile, si Ecclesiam catholicam vestri tempore principatûs, sinatis uti legibus suis, nec libertati ejus quemquam permittatis obsistere. »

Quod verò speciatim attinet ad libertates Ecclesiæ Gallicanæ, tempore Caroli VI nomen illud maxime celebratum est, cum, sævientia schismate, attentata novitatibus plurimis, episcopatum et abbatium reservationibus, etc., Ecclesia Gallicana postulavit ut, rege adjuvante, rediret ad *suam libertatem antiquam, et juris communis dispositionem*. Edicta Caroli VI. At longè ante Caroli VI etatem habita est mentio libertatum Gallicanæ Ecclesiæ: anno scilicet 1268, prolatum est à B. Ludovico rege christianissimo saluberrimum edictum in quo hæc leguntur: « Magnorum et prudentum virorum consilio statuimus quod Ecclesiæ et viri ecclesiastici in terris illis, (Arelatensi, Narbonensi è provinciâ, etc.) constituti, libertatibus et immunitatibus utantur, quibus utitur Ecclesia Gallicana, et eis planè gaudeant, secundum consuetudinem Ecclesiæ memoratæ. » Beati Ludovici edicto prævisse decreta et consuetudines quæ libertates Ecclesiæ Gallicanæ dicta sunt, patet tum ex ipsius morali verbis, tum ex earum libertatum naturâ et fundamentis de quibus jam disserendum est.

ARTICULUS PRIMUS.

De naturâ libertatum Ecclesiæ Gallicanæ.

De propriâ libertatum Ecclesiæ Gallicanæ notitiâ non omnes inter se consentiunt Galliani scriptores. Petrus de Marca, de Concordiâ sacerdotii et imperii lib. 3, cap. 1, num. 7, multa præfatus ita concludit: « Unde patet vera et germana definitio hujus libertatis ex sensu Ecclesiæ Gallicanæ: ut sit nempe *usus antiqui juris communis*: inde frequentissimè usurpatum fuit in constitutionibus regis, in actis comitorum regni, in curiarum supremarum judiciis, et in Cleri Gallicani conventibus, nomen illud libertatis Ecclesiæ Gallicanæ. » Idem, cap. 2 ejusd. lib. num. 1, earundem libertatum haud planè similem ingerit idæam: « Libertatem, inquit, Ecclesiæ Gallicanæ canonum et juris communis executione contineri diximus: sed jus illud commune variè sumi potest; aliud est enim jus commune antiquissimum quod antiquos canones et decreta pontificum complectitur; aliud jus commune quod illis canonibus, et

præterea decretis recentioribus pontificum constat, prout apud nos usu recepto temperatæ sunt : hoc ultimo jure libertatem Ecclesiæ Gallicanæ contineri contendimus, non autem primo. »

Jacobus Leschassier, de la Liberté ancienne et catholique de l'Eglise Gallicane, initio, duo secernit libertatum Ecclesiæ Gallicanæ genera, unum quod asserit universalis Ecclesiæ comprehendi codice qui synodi Chalcedonensis actione undecimâ commemoratus est, et ideò vocat illud *antiquum*; alterum quod positum esse ducit in regum nostrorum constitutionibus, eorumdem Concordatis, necnon supremarum curiarum decretis, et idcirco novum illud nuncupat, quod necessitas in alterius subsidium pepererit : verùm addit, nedùm recentioribus illis in iuribus collocanda sit vera Ecclesiæ Gallicanæ libertas, id maximè in eisdem esse spectandum, ut instauraretur quoad fieri possit, antiqua, *utpote vera et absoluta libertas*. Fevretus tractatu de Abusu, lib. 1, cap. 4 Gallicanæ libertatem Ecclesiæ arbitratur in eo esse reponendam, ut conciliorum decretis antiquâ Ecclesiæ disciplinâ comprobatis, pontificisque statutis apud Gallos receptis, constanter inhæreat, postpositis quæ talibus derogare perpexerit. Suae in confirmationem opinionis advocat testimonium et Renati Chopin, Polit. lib. 1, tit. 1, num. 3; et Christophori Justellii in Epistolâ ad Jacobum Leschassier, ann. 1610 conscriptâ, cujus hæc sunt verba : « In jure communi antiquo positam esse libertatem Ecclesiæ Gallicanæ, ab omni ævo reges, episcopi, regni ordines totaque denique Gallia semper affirmavit, et vetus est in senatu Parisiensi sententia, à majoribus per manus tradita, et memoriæ omnium qui prudentiâ et usu valent, insculpta, illam libertatem maximè quatuor primis conciliis œcumenicis, et iis quæ ab illis confirmantur, contineri, et quæ contra sunt, præcipuas appellationibus iis causas præbere quæ velut ab abusu interponuntur. » Gallicanas itaque libertates docet Fevretus contineri tum Ecclesiæ Orientalis Codice, præter quatuor priora concilia œcumenica, particulares quinque Ancyranam, Neocesarensensem, Gangrensem, Antiochenam et Laodicenam complectente, quibus adjecit multa Dionysii Exiguus, tum et Codice Gallicanorum canonum, cum plurimi lapsu temporum inciderent casus qui veteribus in statutis prospici non poterint.

Vir nunquàm satis laudandus, Domat, de

Jure publico lib. 1, in proœmio tituli 19, post commendatam quæ sacris Ecclesiæ institutionibus congruat disciplinam, subjicit : « C'est « cette pureté de la discipline ecclésiastique, « que nous appelons en France les libertés de « l'Eglise Gallicane, non par un privilège particulier qui affranchisse l'Eglise de France « des lois de l'Eglise universelle, mais par un « attachement inviolable à cette pureté de la « discipline, qui consiste en ce qui fait le droit « ancien et le droit commun de l'Eglise universelle. » Fateitur tamen veteribus decretis adjungendâ esse recentiora licet statuta, quæ usibus nostris non adverserunt. Eundem in sensum locutus est Ludovicus de Héricourt, lib. cui titulus. Lois ecclésiastiques de France: sic ipsâ in præfatione : « Nous n'avons pas « de lois qui fixent les libertés de l'Eglise Gallicane; elles ne consistent, comme l'ont remarqué les meilleurs canonistes Français, « que dans l'observation d'un grand nombre « de points de l'ancienne discipline ecclésiastique, que l'Eglise Gallicane a toujours suivis, sans souffrir que l'on reçût en France « des lois nouvelles qui donnaient atteinte à « ses anciens usages. » Eandem afert definitionem, c. 47 lib. cui titulus : Des Coutumes et des Libertés de l'Eglise Gallicane. At observat paragrapho 6, multas Gallicanâ in Ecclesiâ, recentioribus etiam temporibus, invaluisse dissentaneas veteribus ecclesiasticæ disciplinæ regulis, consuetudines, quales sunt, quæ pertinent ad *resignationes* in favorem, *præventionem* in collatione beneficiorum, *vocationes* in curiâ Romanâ, etc. Legatur etiam liber, cui titulus : Institution au Droit ecclésiastique, auctore Abbate Fleury, c. 23, ubi de Libertatibus Ecclesiæ Gallicanæ; aliis, brevitatis causâ prætermisissis scriptoribus, referre juvat quid de ipsarum naturâ et conditione sentiat doctissim. Bossuetius; post multa sagaciter et eruditè disceptata, illationem hanc depromit : « Summa ergo sit nostræ libertatis, sic novella jura, piâ aut necessariâ institutione stabilita servare, ut antiquiora respicere, iisque sustentare labentem disciplinam, certè *ius commune*, atque in eo venerandas juris antiqui reliquias, omni opè servare, jusque arbitrarium, et mandate extraordinaria repudiare studeamus, in eâque partem maximam reponamus nostræ erga Ecclesiam catholicam ac sedem Apostolicam reverentiæ, quippe qui intelligamus, quò quisque est studiosior antiquæ disciplinæ, eò magis cordâ

« habere Ecclesiæ catholicæ, ac sedis Apostolicæ majestatem. » Defens. Decl. Cleri Galliani, part. 3, lib. 11, c. 14, edit. 1743. Hæc operæ pretium est, illustrissimi ejusdem episcopi doctrinæ et adnotationibus inhærentes evolere, quò magis ac magis libertatum nosstrarum vis ac natura intelligi valeat.

Traditione primitivè regebantur Ecclesiæ; hinc ex traditionibus apostolicarum Ecclesiarum conscripti canones dicuntur *apostolici* à Latinis serò, neque omnes in auctoritatem adsciti, rejectis qui admixti fuerant, nonnullis erroribus: habitis per provincias synodis, universalibus quoque conciliis, ad sacriendam disciplinam, tum varii conditi sunt canones, cum priscis ab institutis deflecteretur, aut aliquid novæ difficultatis explanandum solvendumque occurreret; nec singulas pigebat Ecclesias mutuari alias ab aliis quæ sibi ad opportunum, convenientiusque regimen comparata esse viderentur. Vim canonum obtinere constat receptos universalis Ecclesiæ usu mores et consuetudines; imò rerum si attendamus originem, plerique canones ex investis ad utilitates, probatisque consuetudinibus confecti sunt. Hinc Nicæna synodus canone 6: *Antiqua consuetudo servetur*; canone 7: *Quoniam obtinuit consuetudo, et antiqua traditio, ut Æliæ*, (hoc est, Hierosolymæ, quæ ab Ælio Adriano istud traxit nomen) *episcopus honoretur*. Hinc etiam in decretalibus et conciliis hæc duo conjuncta: *De jure et consuetudine*. Ad ecclesiasticam libertatem pertinet, non solum ut antiquis vel communibus in statutis ac moribus perstare valeat, verum et singulæ ut Ecclesiæ proprias sibi leges servare non prohibeantur: id rationi et æquitati consentaneum ad conciliandam pacem, servandamque publicis in rebus obsidem pæcis, illudinem. Quapropter gubernandis Ecclesiis rationem haberi, tum canonum et consuetudinum ex quibus conflatum est jus commune, tum et diversarum pro diversis regionibus legum aique consuetudinum voluerunt concilia et summi pontifices, idque maximè probandum tradidit SS. Patres.

Ephesina synodus act. 7, sic statuit: « Ne Patrum canones proterantur, neve sacerdotiù prætextu mundanæ potestatis fastus irrepât: ne clam pavatim libertas amittatur quam nobis donavit sanguine suo Dominus Jesus omnium hominum liberator. » Eadem mente synodus Chalcedonensis primo id capite decernit: « Regulas à SS. Patribus in unâ

quaque synodo usque nunc prolatas teneri statuimus. » S. Leo in Epist. ad Marcianum Augustum: « Privilegia Ecclesiarum SS. Patrum canonibus instituta, et venerabilis Nicænae synodi fixa decretis, nullâ possunt improbitate convelli, nullâ novitate mutari. » In quo opere auxiliante Christo, fideliter exequendo necesse est me perseverantem exhibere famulatum, quoniam mihi dispensatio credita est. » Leonem excipit Hilarius Papa ann. 461; querelæ cognitionem de subreptiis et canonibus adversante rescripto, Gallicanis quibusdam episcopis delegavit his verbis: « Ita vestræ charitati cognitionem adnexæ quærimoniae delegamus, ut nihil adversim venerandos canones, nihil contra sanctæ memoriæ decessoris mei iudicium valeat, quidquid obreptum nobis esse constiterit: nolumus namque Ecclesiarum privilegia, quæ semper sunt servanda, confundi, quia per hoc non minus in sanctarum traditionum delinquitur sanctiones, quam injuriâ ipsius Domini proslitur. » Epist. 4 ann. 465.

S. Gregorius Magnus: « Sicut nostra defendimus, ita singulis quibuscumque Ecclesiis jura servamus, » Epist. 48, alias 29, tom. 2, lib. 2. Idem: « Absit hoc à me, ut statuta majorum consecratoribus meis in quâlibet Ecclesiâ infringam, quia mihi injuriam facio, et si fratrum meorum jura perturbæ. »

In retinendis ac defendendis juris antiqui et communis, propriisque suis legibus et usibus constantiorem se præbuit Gallicana Ecclesiæ cæteris plerisque Ecclesiis: hinc celebratimæ evaserunt Gallicanæ libertates, quasi libertas ecclesiastica propriam sedem in Galliis collocasse putaretur. Atamen, ut prudenter observat Bossuetius, habent non modò Galli, sed etiam Hispani, Belgæ, Germani, alii omnes, suas consuetudines, sua jura, vel usu firmata, vel pactis. Hæc sedes Apostolica servat in Ecclesiis quibuscumque gubernandis: quæ moderatio pars est vel maxima ecclesiastici regiminis, dicente Apostolo: *Omnibus omnia factus sum, ut omnes facerem salvos*. Neque Gallicanæ Ecclesiæ verti debet vitio, si firmiter usu antiquo et communi vel proprio consecratam disciplinam vindicaverit: Gallos sic ostenditur, etsi levibus in rebus minus constantes esse videantur, suscepti, ubi magis interest, exhibere se tenaces propositi. Constantiam illam, neque hanc solam Gallorum dotem laudavit ab omni suspitione adulationis,

ut eminentissimâ dignitate, ita et præstantissimâ animi indole Benedictus XIV. de quodam usu ita locutus : « In primis enim prudenter dubitari potest, an ejusmodi consuetudo in florentissimo Galliarum regno, Apostolicæ sedi obsequentissimo, et sacrorum canonum religiosissimo custodæ, ullo unquam tempore vigerit, » de Synodo diœcesanâ, lib. 7, c. 31, num. 4. Gallicanæ disciplinam Ecclesiæ quanti fecerint vetustiorum etiam ætatum pontifices, colligi potest ex ipso S. Gregorii Magni testimonio, in Epist. ad S. Augustinum Anglorum episcopum : « Sed mihi placet ut sive in Romanâ, sive in Gallicanâ Ecclesiâ aliquid invenisti, quod plus omnipotenti Deo possit placere, sollicitè eligas. » Ut suæ Gallicanam in Ecclesiam benevolentis insignia præbère argumenta summi pontifices, ita et obsequentissimum in Petri successores animum gerere, ac testatum facere religioni et gloriæ semper duxit Gallicana Ecclesiâ ; jam ut præsentis instituti non excurramus limites, ostendere satis sit certis aliquot testimoniis quantum à quorundam sensu abhorreat, qui de libertatibus nostris ita effutierunt, ut eas in deprimentâ sedis Apostolicæ auctoritate, ipsiusque propemodum excutiendi jugo constituere viderentur.

Petrus de Marca, de Concordiâ sacerdotii et imperii, lib. 1, id observat de nebulosis quibusdam temporibus : « Quod ad Gallos attinet, ita se in his discriminibus semper gesserunt, ut constantiâ prudentiæque suâ, et jura sua retinuerint, et pietatem erga Romanam Ecclesiam non læserint. » Bossuetius Defens. Declarat. Cleri Gallicani, part. 3, l. 11, c. 12, quæ maxime declarat retinenda esse jura, canones, consuetudines particularium Ecclesiarum, hanc sic temperat assertionem : « At Clerus Gallicanus, ne consuetudinis nomine eas comprobare videatur, quæ in jure vocentur *corruptelæ ac vetustas erroris*, consuetudines eas ad Ecclesiæ Gallicanæ disciplinam, libertatesque pertinere voluit, quæ sedis Apostolicæ et Ecclesiarum consensione firmentur : sic nostræ libertates vel maximè sedis Apostolicæ auctoritate constant : quippe quæ canonum executrix custosque sit. Unde noster Gerson docet omnem statum ecclesiastici ordinis subsese *rationali voluntati Papæ*, quæ rationalitas regulanda est per determinationes conciliorum generalium præsertim jam factas, de consensu et auctoritate summorum pontificum. » Idem habuit an. 1681 in generalibus Cleri Gallic. comitiis eximîa ori-

tionem, ac inter alia protulit notatu dignissimâ : « Il est certain qu'en matière de Religion et de conscience, des libertés modérées entretiennent l'ordre de l'Eglise, et y affermissent la paix ; mais nos pères nous ont appris à soutenir ces libertés sans manquer au respect, et loin d'en vouloir manquer, nous croyons au contraire, que le respect inviolable que nous conserverons pour le Saint Siège nous sauvera des blessures qu'on voudrait nous faire sous un nom qui nous est si cher et si vénérable. » Clerus Gallicanus, in Declaratione anni 1682, die 19 martii, eosdem exhibet religiosos animi sensus. De illis graviter conqueritur, qui nomine libertatum Ecclesiæ Gallicanæ, auctoritatî Romanæ sedis obtrectare non pertimescant : « Nec desunt, ait, qui earum obtentu primatum beati Petri ejusque successorum Romanorum pontificum à Christo institutum, iisque debitam ab omnibus Christianis obedientiam, sedisq. Apostolicæ, in quâ fides prædicatur, et unitas servatur Ecclesiæ, reverendam omnibus gentibus majesticatem imminuere non vereantur. » Haud minus sincero affectu suum erga sedem Apostolicam obsequium testificata est tum maxima curiâ suprema Parisiensis anno 1461, cum vindicandis Ecclesiæ Gallicanæ libertatibus studiosè incumberet : visum est ipsamet ejusdem verba exscribere, quamvis usu, penès quem linguarum est jus et arbitrium, nonnulla exoleverint. Priusquam enim particulatim exponat derivanda ex transgressionem canonum incommoda, sic præfatur : « Avant que de procéder outre, proteste ladite Cour que par chose qui dicte sera ci après, n'entend déroger à l'excellente dignité, honneur et autorité de notre Saint Père le Pape, et Saint-Siège Apostolique, ainçois tout honneur et révérence et obéissance que bons et loyaux catholiques doivent au souverain pasteur de l'Eglise, lui comme vrais enfants de l'Eglise rendre et exhiber, protestant que s'il y a chose qui ait besom de correction, de le submittre du tout à la détermination de l'Eglise, quæ errare non potest. » Remontrances faites au roi Louis onzième de ce nom, par sa cour de Parlement, sur les libertés de l'Eglise Gallicane, en l'an 1461. Supersedemus à recensendis illustribus qui hanc viam tenuerunt canonistis et jurisconsultis : adnotabimus duntaxat quod in quibusdam scriptoribus libertates nostras ultra modum et contra sensum omnem Ecclesiæ Gallicanæ promoveu-

libus, merito redarguit doctiss. De Héricourt his verbis : « D'autres, par un excès dont ils ne considèrent point toutes les conséquences, ont consisté nos libertés dans une indépendance entière du Saint-Siège, laissant au Pape un vain titre de chef de l'Eglise sans aucune juridiction ; ceux qui ont appris dans les ouvrages des plus illustres prélats de l'Eglise de France, des docteurs les plus célèbres, et des canonistes les plus habiles, en quoi consistent les libertés de notre Eglise a été de tout temps si jalouse et raisonnent bien différemment. » De Héricourt, l. 3 ; *Lois ecclésiastiques*, cap. 17, in præfatione.

Quæri solet utrum in privilegiis numerari debeant Gallicanæ libertates Ecclesiæ. — Resp. : Privilegiis propriè dictis accenseri nequeunt Gallicanæ libertates : namque privilegia propriè dicta sunt *leges privatæ contra jus commune in favorem impetrantis inductæ* : unde privilegiati vocantur *qui à jure communi exempti sunt*. At hæc definitio libertatibus Gallicanæ Ecclesiæ non est accommodata, tum quia maximè sitæ sunt in retinendo et servando jure communi ; tum quia non est quid peculiare et proprium Ecclesiæ Gallicanæ, ut leges habeat et consuetudines quibus insistere ipsi liceat, quantumvis antiquo communique juri addictam se profiteatur. In conciliis quidem Nicæno, can. 6, et Constantinopolitano, can. 2, voce *privilegii* designatum est jus inveteratum et genuinum ex præscriptis conciliorum ecclesiastica gerendi negotia ; eo sensu privilegia nuncupari possent Gallicanæ libertates, seu canonica, confirmata canonibus privilegia. Unde Fevretus duplicis generis secernit privilegia, alia quæ vocat canonica, seu conciliorum mixta decretis, alia verò apostolica, quæ summi pontifices, pro suâ auctoritate et beneficentiâ contulerint. Nam quædam privilegia regibus nostris, quædam magistratibus, quædam nonnullis Ecclesiis contulerunt summi pontifices : verùm libertates Gallicanæ, privilegiorum nomine rarò nuncupantur, quia iisdem scriptores Gallicani significatum volunt jus istud pervulcatum, et quasi naturale, majoribusque præsertim insitum Ecclesiis, ecclesiasticam suam disciplinam exigendi ad normam antiquorum universalis Ecclesiæ canonum et consuetudinum, quæ eorundem apte regimini, vim legis apud ipsas obtinuerint ; novam his lucem offeret articulus sequentis explicatio

ARTICULUS II.

De fundamentis libertatum Ecclesiæ Gallicanæ.

Hæc duo vulgò in Galliis assignantur libertatum nostrarum fundamenta : *suprema et nemini in temporalibus subjecta regum nostrorum potestas ; suprema in spiritualibus, ipsoque Romano superior pontifice, conciliorum œcumenicorum auctoritas*. Quod distinctè his verbis declarat Fleury : « Toutes les libertés gallicanes roulent sur ces deux maximes : que la puissance donnée par Jésus-Christ à son Eglise est purement spirituelle, et ne s'étend ni directement ni indirectement sur les choses temporelles ; que la plénitude de puissance qu'a le Pape, comme chef de l'Eglise, doit être exercée conformément aux canons reçus de toute l'Eglise, et que lui-même est soumis au jugement du concile universel, dans les cas marqués par le concile de Constance. » Institution au droit ecclésiastique, chap. 25. Ad libertates Gallicanæ Ecclesiæ conferre quidquam superiorem, de quâ mox diximus, œcumenicæ synodi auctoritatem, apertè negavit illustriss. de Marca. Quibus impulsus fuerit ad id indicandum momentis, patefacere, non abs re fuerit. « Hæc sententia, inquit, etsi in scholâ Parisiensi, et cæteris hujus regni Academicis certissima habebatur, (nempe præcipuam libertatum regulam hanc esse ut concilium œcumenicum superius Romano pontifice dicatur ;) in foro apud nos non disceptatur, qui libertates perinde tuemur, si de concilii generalis novis decretis, ac si de Romani pontificis constitutionibus agatur. Quin etiam receptos mores et consuetudines Ecclesiæ Gallicanæ nostro usui commodas ad eò retinemus, ut etsi canone concilii generalis destituamur, quo illæ firmatæ sint, tamen ab iis nobis discedendum esse non conseamus. Quare non est quòd hæreamus in eâ regulâ quæ Romanis stomachum movet, et quæ rebus nostris non prospectit ut par est. Fruetur summus pontifex, et aut æquo jure cum conciliis generalibus, aut superiori : illud unum in foro expendetur, an nova constitutio vel novum rescriptum rebus Gallicanis consulat aut noceat. Si receptos canones vel receptos mores infringat aliquo pacto, ejus ratio non habebitur nisi consensus publico accedente ; præterquam quòd enim hæc est novarum legum conditio, et præcipuè ecclesiasticarum, ut assensu eorum quorum interest, probentur, id sibi

« præcipuè vindicat canonum reverentia, ut
 « iis pontifices Romani denegare velle non
 « censeantur, etsi fortassè formulis rescripti ex
 « stylo curiæ aliter cautum sit. » De Concor-
 diâ sacerdotii et imperii, lib. 5, cap. 7.

Expositâ Petri de Marca illâ opinione, hæc
 strenuè perstringit doctiss. Bossuet. « Cùm
 « nostra libertas, inquit, conciliorum maximè
 « œcumenicorum canonibus contineatur, non
 « erat inflicendum ejus partem vel maximam
 « in canonibus Constantiensibus esse repositam,
 « quos Ecclesia Gallicana non modò sum-
 « mâ pietate receperit, verùm etiam ut conde-
 « rentur, omni studio procurârit. » Defens.
 Declarat. Cleri Gallicani, part. 3, lib. 11, c.
 15, edit. 1745. Sic eodem capite illum etiam
 redarguit : « Gallis non placent, à Gallo ho-
 mine et præsule, Gallicanæ expositæ liberta-
 « tes diversissimo modo, quàm antea fuerat à
 « Gallis summâ consensione factum. » Tum de-
 mum hæc subjicit attentè consideranda : « At-
 « que haud scio, inquit, an probari debeat
 « universim ea libertas, quam vir illustrissimus
 « statuit, ut in novis morum decretis, ab œcu-
 « menicorum etiam decretorum auctoritate
 « liberè recedatur. Factum id quidem semel in
 « recipiendo concilio Tridentino, non solum à
 « Francis nostris, sed etiam à Belgis ditioni
 « Hispanicæ subditis, cujus rei multæ causæ
 « sunt, et quædam à nostris tactæ in ipso Tri-
 « dentino concilio : peculiaries illæ quidem, nec
 « trahendæ universim ad generalia concilia ;
 « neque satis cautum aut honestum videtur,
 « passim in eo reponere libertatem, ut ab uni-
 « versalis Ecclesiæ decretis recedere liceat :
 « atque id quidem monere interim, at excutere
 « penitus alieno loco non libet : quod sanè
 « aiunt ab Ecclesiâ Gallicanâ certis conditio-
 « nibus ac modificationibus receptum esse Ba-
 « sileense concilium, supra retulimus (lib. 6,
 « c. 12) eas ita esse adhibitas, *sub spe scilicet*
 « *quòd per sacrum concilium admittentur.* » Malè
 profectò de Gallicâ Ecclesiâ mereretur atque
 sentiret, qui fingeret eam se profiteri auctori-
 tate præstantem universali Ecclesiæ, aut eidem
 æqualem ; libertates illa repudiaret, quæ schis-
 mate ipsam implicarent, orthodoxæ repugna-
 rent fidei, ordinem à Christo constitutum et
 immutabilem evertere molirentur, eoque colli-
 nearent ut quibus maximè fulciuntur princi-
 pibus, nempe conciliorum, Constantiensis præ-
 sertim decretis, illa deicerentur, funditusque
 corruerent. Id verò Petrus de Marca loco fun-
 damenti libertatibus nostris positum voluit ;

quod si induceretur, quàm fluxæ et instabiles
 forent! quanta ipsis immineret labes! Vm sci-
 licet legum tum civilium, tum imprimis eccle-
 siasticarum, à subditorum acceptione sus-
 pensam esse ac religatam, illust. ille aucter
 existimavit. Hæc assertio, quæ semel admis-
 sâ, potius esset penes subditos quàm penes prin-
 cipes legislativa auctoritas, nullo modo coha-
 ret cum administrationis ordinatæ placitis
 (nisi ut in republicâ iidem sint legislatores,
 qui subditi) : hinc proscripta est ab Alexan-
 dro VII, anno 1663, et à Clero Gallicano anno
 1700, sequens propositio : *Populus non peccat,*
etiamsi absque ullâ causâ non recipiat legem à
principe promulgatam. Præiverat sacra Facul-
 tas Parisiensis, cùm anno 1521, ut seditiosam,
 ac in fide et moribus erroneam istam condem-
 navit Lutheri propositionem : *Neque Papa,*
neque episcopus, neque ullus hominum habet jus
unius syllabæ super christianum hominem, nisi id
fiat ejusdem consensu.

Quodnam igitur Ecclesiæ Gallicanæ liberta-
 tum habendum sit fundamentum? — Resp. :
 Ad accuratam distinctamque intelligentiam,
 operæ pretium est Gallicanæ fundamentum
 libertatis secernere à variis disciplinæ capitibus
 circa quæ ipsa hæc versatur libertas : particu-
 larium Ecclesiarum, ipsiusque universalis
 Ecclesiæ disciplina, opportunas pro rerum
 adjunctis potest suscipere, ac reipsâ suscepit
 commutationes : « Non contendimus, inquit
 « Bossuetius, immutabilem esse Ecclesiæ dis-
 « ciplinam : agnoscimus enim à Patribus nos-
 « tris in concilio secundo Vasensi commenda-
 « tos non tantùm *antiquos*, sed etiam *novellos*
 « *canones.* » Si cum veteribus decretis confera-
 tur Practicâ Sanctione aut Concordato sanc-
 cita disciplina, nemo est qui diffiteatur non
 disciplinæ, illam quæ fidei competi, adscri-
 bendam esse immutabilitatem. At Gallicanæ
 libertatis fundamentum stabilis est, quàm
 decreta quædam et consuetudines quæ pro
 diversitate temporum ad ecclesiasticam pos-
 sunt pertinere disciplinam : illud verò, præter
 duo placita jam commemorata, hoc est, supre-
 mam regum in temporalibus potestatem, supre-
 mamque concilii generalis in spiritualibus
 auctoritatem, jus quoddam quasi naturale
 complectitur inhærendi canonibus præsertim
 antiquis et consuetudinibus ad statum Eccle-
 siarum particularium, civilisque ipsius societa-
 tis utilitates accommodatis, legitimoque usu
 advectis et confirmatis ; ostendimus expressis
 conciliorum, sanctissimorumque pontificum

testimoniis hanc non esse mentem Ecclesiæ, cujus potestas est in *edificationem*, non in *destructionem*, ut intempestivo rigore perturbationem immitat, ansamque dissidiis subministrat quæ vix dinceps restingui possint. Cæterùm observandum est, vel inter eos qui de principiis ac fundamento Gallicæ libertatis maxime consentiunt, non eamdem vigere consensionem de omnibus principiorum illorum consecutionibus; expendenda sunt ac ponderanda rationum auctoritatissimæ momenta, tumque bonâ et verè Gallicanâ fide agendum est.

Quæstio altera.

PE TRADITIONIS AUCTORITATE ET PATRUM TESTIMONIIS.

Hæc duo eò distinguuntur, quòd totam non constituent traditionem testimonia Patrum; itaque seorsim de hoc utroque capite dissectetur.

ARTICULUS PRIMUS.

De traditionis auctoritate in controversiis de fide ac moribus.

Mirandum fortè quibusdam videbitur, ad fræm tractatûs de Ecclesiâ remitti dissertationem de traditionis auctoritate; ab illâ nos evadiri questione non sinebat instituendus ordo disceptandarum rerum, nec ut par est elucidari potuisset, nisi præoccupatis, quæ deinceps explananda fuissent, principiis: plurima quidem monumenta traditionis adduximus, ad asserenda confirmandaque dogmata: sed quando cum Protestantibus aliusve traditionis auctoritatem non eâ quæ debetur veneratione prosequentibus certatum est, ipsam tum non adhibuimus tanquam fidei regulam, sed Patres aliosque auctores ecclesiasticos in presidium advocavimus, tanquam doctrinæ testes, quam ætate suâ cum aliis fidelibus profitebantur, aut etiam operibus suis vindicabant. Certè vel creditur Mahumetanis, dum referunt doctrinam, cui se deditos esse peram voce aut scriptis constanter asseverant, nec docent Protestantibus respuenda esse testimonia, quæ genuinis consonant, et in societate receptis criticis regulis; sed traditionis qualem hic defendimus, præstat idæam distinctè evolvere. Traditionis nomine passim donantur ipsæ res quæ traditæ sunt; traditio tamen, si pressius attendatur ad subjectam verbo notio-

nem, habenda est potius quasi vehiculum, cujus ope ab uno ævo ad aliud transmittuntur; latè sumpta potest accommodari ad omnia quæ voce aut scripto enuntiantur: quo sensu dixit Apostolus, 2 ad Thess. c. 2: *Tenete traditiones quas didicistis sive per sermonem, sive per Epistolam nostram*: at verò strictè intellecta, et qualis hæc totâ dissertatione usurpatur, in eo posita est, ut doctrinam vel statuta trahat quæ *canonicis in libris non versantur*: sive aliunde literis mandata sint, sive ore solo devecta vel praxi. Distribui solent traditiones in *divinas, apostolicas et ecclesiasticas*: *divinæ* complectuntur divinas revelationes à nullo scriptas auctore canonico, seu divinitus inspirato, quas Ecclesiæ, sacrum tanquam depositum, vivâ solùm voce commiserint Apostoli. Traditiones *apostolicæ*, dum strictè definiuntur, ad ea duntaxat pertinent quæ ad Ecclesiæ regimen, animarumque salutem ab Apostolis constituta sunt; diximus, *dum strictè definiuntur*: namque interdum divinæ traditiones vocantur etiam apostolicæ, quatenus illæ nobis exhibeant dogmata seu instituta quibus, docente Christo, vel affante Spiritu sancto imbuti fuerint Apostoli; traditionum alias sed obvias prorsusque expeditas prætermissis silentio distributiones. Traditionis auctoritatem vellicare et abjicere ausi sunt omnes penè hæretici; Valentinus quidem et Marcio, referentibus Tertulliano, lib. de Præscriptionibus, S. Irenæo adversus hæreses, cap. 2, tum Ariani, Nestoriani, Eutyehiani, etc., tum et recentiores catholicæ desertores Ecclesiæ, Lutherus, Calvinus, Zuinglius, Brentius, Kemnitius, et alii.

Haud ita desipuisse illos putandum est, ut ea quæ à Christo et Apostolis descendisse dogmata constare crederent, hæc eo ipso repudianda jactarent, quòd ab auctoribus Spiritu sancto inspiratis scripta non essent: sed, ut observat Melchior Canus, « quoniam quid Christus, quid fuerint Apostoli locuti, eos solos nosse putent, qui Christum et Apostolos audire, colligunt apud nos ne unum quidem dogma posse, traditione probari; oportere omnes fidei et religionis controversias sacrarum Scripturarum testimoniis componere, finire verò nihil, nisi quod sacris literis sit expressum. » (De Locis theologicis, lib. 3, cap. 4.) Hinc Lutherus in cap. 1 Ecclesiæ ad Galatas: « Neque alia doctrina in Ecclesiâ tradi et audiri debet, quam puram Dei verbum, hoc est, sancta Scriptura; doctores,

« vel auditores alii cum suâ doctrinâ anathema sunt. » Calvinus, lib. 4 Institutionum, cap. 8 : « Esto igitur hoc firmum axioma, non aliud habendum esse Dei verbum, cui detur in Ecclesiâ locus, quàm quod lege primùm et prophetis, deinde scriptis apostolicis continentur. » Divinas igitur explodunt traditiones, tot hæresum illi duces ac parentes; de apostolicis autem traditionibus, duplici potissimùm capite dissident à Catholicis : 1° Quòd licet fateantur instituta fuisse ab Apostolis quædam ad ritum et ordinem Ecclesiæ spectantia, hæc tamen ad arbitrium, non ex præcepto servanda effutiant, nihilque eosdem præter Scripturas tradidisse, quod ad fidem aut mores necessariò pertineat. 2° In hoc etiam adversantur Catholicis, quòd contendant, tametsi ab Apostolis derivatæ quædam fuissent ad morum et fidei progressum pertinentes traditiones, earum nullam posse certo argumento demonstrari : imò tantis eas esse vel obsitas tenebris, vel detritis corruptelis, ut nulla extent in iis discernendis vestigia, quibus tutò possimus insistere. Duo imprimis aggredimur : traditionis asserendam defendendamque veritatem suscipimus et auctoritatem ; deinde ostendendum quibusnam viis ac rationibus investigari atque dignosci possint veræ ac germanæ traditiones.

ASSERTIO. — *Certissimis argumentis evincitur ad nos usque trajectas esse ac necessariò admittendas traditiones etiam divinas ejusdem ac ipsa Scriptura divina, auctoritatis.*

Nota. Probatione nihil opus est ad persuadendum, vim eandem obtinere ac scriptum Dei verbum, divinas traditiones, si tales constiterit ad nostram usque ætatem pervenisse ; id fatentur adversarii, nec inficiari possunt : neque enim suam ex eo mutuatur auctoritatem verbum Dei, quòd sit exaratum in membranis, sed quòd manaverit à Deo, qui nec falli possit nec fallere : in eo igitur vertitur cardo controversiæ, utrùm reipsâ pervenerint ad nos traditiones quædam divinæ, tum et si aliæ, ut asseveramus, transmissæ fuerint merè apostolicæ, isdem inesse vim obligandæ conscientiæ, quod ex dictis de auctoritate ecclesiasticâ jam omninò perspectum est. Munitâ sic viâ, positam assertionem possumus multimodis adstruere.

ARGUMENTUM PRIMUM. — Ad elidendos erroris oppositi vel ipsas radices, quo quidem errore legitur solis inhærendum esse Scripturis, fore

contendimus ut ablatis traditionibus non constaret de librorum qui sacri habeantur canonicitate, non de ipsorum necessariâ integritate, non de legitimâ eorundem interpretatione, neque de omnibus quæ credenda sint, dogmatibus.

1° Ablatis traditionibus, undenam constaret de librorum qui sacri dicuntur, canonicitate? Conferendis enim secum libris toto inclusis canone, ac sedulò ponderandis quæ ipsorum intrinsecè propria, auctoritatem eisdem maxime conciliare videantur, colligi quidem certò poterit quasdam esse derivatas à Deo, et consignatas scripto revelationes ; at exploratum unde habeatur conscriptos esse affante Spiritu sancto omnes et singulos qui divini nuncupantur libros, tum ex eodem fonte manasse singulas quibus potissimùm constituuntur, partes ; id nusquam in Scripturis quas adversarii volunt haberi solam fidei regulam, ullo modo declaratum est. Eritne confugiendum ad privatas quæ singulis fidelibus affulgeant revelationes, aut ad spiritualem sapidumque gestam, revelatæ veritatis arcanum discretorem? Hæc omnia novatorum figmenta, ubi de iudice controversiarum, refellenda curavimus.

2° Eadem ratione demonstratur, traditionis opus esse subsidio, ut certum habeatur nullum ex libris qui canonici habentur, fuisse aut injuriâ temporum, aut fraude hæreticorum, vel imperitiâ amanuensium depravatum seu adulteratum : nec minus traditione ediscendum est, Scripturarum versiones propriis quæ dudùm excederunt consonare autographis ; hæc omnia, si traditionis abruptur series, deiciaturve auctoritas, nutabunt incerta, nec solius adminiculo Scripturæ, auxilia de iisdem poterit executi dubitatio.

3° Quancumque de authenticitate atque integritate totius Scripturæ suppetat certitudo, necesse est insuper ut ritè intelligantur atque exponantur: non enim litterâ duntaxat, sed vero verbi divini sensu informatur fides : traditione autem detractâ, in multis et quidem maximi momenti hærebunt ipsi veritatis studiosi investigatores, cæteris prout libnerit interpretantibus ; errantes non poterunt solis revinci ac debellari Scripturis, quibus tamen solis ad instruendam fidem, attendendum et inhærendum, docent adversarii.

4° Dissidentes de iudice controversiarum, ostendimus deposito fidei quædam contineri dogmata, quæ sine traditione, non possint, quantum oporteat, vindicari ; qualia sunt jugia

et illibata B. Mariæ virginitas, collati parvulis validitas baptismi, etc.

Adjicere hic possumus, licet ab Adam usque ad Moysen exiterit in mundo Ecclesia Dei, hominesque Deum, fide, spe et charitate, externisque ritibus coerent, ut præstiterunt Adam, Abel, Seth, Enoch, Noe, Abraham, Melchisedech, et alii justi, nullam tamen propositam fuisse Scripturam divinitus inspiratam ante Moysis tempora. Omnium enim consensu, sacris scriptoribus habetur ipse antiquior: solâ ilaque ad conservandam Religionem traditione, annis his mille utendum fuit: hinc in Genes nulla injicitur mentio doctrinæ scriptæ, sed solùm traditæ. Scio, inquit Deus, Genesis cap. 18, quid Abraham præceptorus sit filius suis, et omnis suæ post se, ut custodiant viam Domini.

ARGUMENTUM II. — Extra dubium est, ut scitè animadvertunt Wallemburgenses, « per testes inchoatam fidem, per testes fuisse continuatam, et fideles Christi apostolos, eum prædicandi modum qui à Christo erat commendatus, tum observasse, tum aliis commendandum tradidisse. » At paulò magis expendendum est id argumenti genus.

« Constat, inquit Melchior Canus, christianam Religionem non litteris primùm, sed traditione substituisse; constat rursùm fidem doctrinam in Ecclesiâ primitivâ, non à Scripturis habuisse auctoritatem, sed contra Scripturas à traditione: sicut tradiderunt, ait S. Lucas, nobis qui ab initio ipsi viderunt, et ministri fuerunt sermonis. » Dixerat priùs idem theologus, et opportunè (de Locis theologicis, lib. 3, cap. 3): « Christus etiam Dominus librum nullum scripsit, imò quantum legimus, ne præcepit quidem ut scriberetur: *Evangelium*, non ait, scribite, sed, *prædicatè Evangelium omni creaturæ*. » Christus procul dubio *testis fidelis et verus, qui est principium creaturæ Dei*, Apocal. cap. 3, v. 14: *Ecce testem populis dedi eum auceam ac præceptorem gentibus*, Isai cap. 55, v. 4. Apostolos elegit Christus, quorum testimonio evangelica diffunderentur instituta: *Accipietis*, inquit, *virtutem Spiritûs sancti in vos, et eritis mihi testes in Jerusalem, et in omni Judæâ, et Samariâ, et usque ad ultimam terræ*, Act. Apost. cap. 1. Nec temporibus Apostolorum circumscribenda aut circumscripta fuit via testimonii; hinc Apostolus gentium, cum sequentes prospiceret ætates, dilectissimum discipulum et cooperatorem Timotheum sic admonuit: *Quæ audisti à me per multos testes,*

hæc commenda fidelibus hominibus qui idonei erunt et alios docere, 2 ad Timoth. cap. 2.

Non igitur Christus et Apostolis propositum fuit verbum Dei ad solam restringendam Scripturam; rem tanti momenti præcepisset Christus neque Domini mandatum omninò tacuissent Apostoli; præterea Apostolis et Evangelistis si constitutum fuisset doctrinam suam ex professo litteris consignare, catholicismum quemdam, vel librum edidissent ad instituendos aptè populos, sicut antequàm disseminandi causâ Evangelii orbem peragrare coepissent, commune condiderunt distinctè symbolum, in quod præcipua contulerunt fidei capita, et id quidem vivâ duntaxat voce, non scripto tradiderunt; qui autem epistolas scripserunt, ut Petrus, Paulus, Jacobus, Joannes, Judas seu Thadæus, non nisi datâ diversâ occasione ad scribendum mentem appulerunt, atque in iis epistolis obiter aliquando et pro rerum adjunctis christiana quæ occurrebant, tractaverunt dogmata. Quin et ad conscribenda Evangelia, Mathæus, Marcus, Lucas et Joannes, non nisi specialî causâ, et quâdam mixtâ necessitate compulsi sunt, ut testantur de Mathæo Eusebius, lib. 2 Hist.; de Marco, lib. 2; de Lucâ, lib. 31; ac de Joanne S. Hieron., lib. 2 de Scriptoribus ecclesiasticis.

ARGUMENTUM III. — Solis utrùm insistendum sit Scripturis ad componendas de Religione controversias, utrùmve insuper subministraret nobis, atque consecranda sit traditio, tanquàm tuta certaque via indagandi quid credendum sit, ipsiusque, ut par est, dignoscendæ Scripturæ, id profecto Ecclesiam latere non potuit; quid enim pluris interest quàm habere cognitum, an credendi regula solo in scripto Dei verbo constituta sit, an verò altera parî exhibeatur auctoritatis, quæ meritò nuncupetur verbum Dei non scriptum? Christianâ autem in Ecclesiâ jugiter persuasum fuit, suppeditari traditiones quæ ad ipsam instruendam fidem, conformandosque mores certò valeant, ac necessariò tenendæ sint.

Fideles adhortatur gentium Apostolus, ut communicatam sive Scripturis, sive absque Scripturis doctrinam sequantur: *Itaque, fratres, inquit, state, et tenete traditiones quas didicistis sive per sermonem, sive per epistolam nostram*, ad Thessal. 2, cap. 2.

Longam insignes controversæ stæ, quos inter Bellarminus, proferunt testimoniorum seriem quæ traditionis auctoritati suffragantur tanquàm indubitanter in Ecclesiâ receptæ; quæ-

dam duntaxat eò loci addeuntur ne increscat
nimium dissertatio. S. Irenæus, lib. 3, adver-
sus hæreses, cap. 4: « Quid autem, ait, si
neque Apostoli quidem Scripturas reliquis-
sent nobis, nonne oportebat ordinem sequi
traditionis, quam tradiderunt iis quibus com-
mittabant Ecclesias? Cui ordinationi assen-
tiunt multæ gentes barbarorum, quorum qui
in Christo credunt, sine chartâ et atramento
scriptam habentes per spiritum, in cordibus
suis salutem et veterem traditionem diligen-
ter custodientes, » etc.

Ex professo probat Tertullianus de Præscript.
cap. 19, aliud præter Scripturas adhibendum
esse, ad fidei defensionem, armorum genus:
« Ergo, inquit, non ad Scripturas provocandum
est, in quibus aut nulla, aut incerta victoria
est, aut par incertæ; nam etsi non ita evade-
ret collatio Scripturarum, ut utramque par-
tem parem sisteret, ordo rerum desiderabat,
illud prius proponi, quod nunc solum dispu-
tandum est: quibus competat fides ipsa;
cujus sint Scripturæ; à quo, et per quos, et
quæ, et quibus sit tradita disciplina quâ
fiunt Christiani. » S. Cyprianus, lib. 2, epist.
63: « Admonitos, inquit, nos scias ut in calice
offerendo dominica traditio servetur, neque
aliud fiat à nobis quàm quod pro nobis Do-
minus prior fecit, ut calix qui in commemo-
rationem ejus offertur, mixtus vino offer-
ratur. »

S. Basilius, libro de Spiritu sancto, cap. 27.
« Dogmata quæ in Ecclesiâ servantur ac præ-
dicantur, partim ex conscriptâ doctrinâ ha-
bemus, partim ex Apostolorum traditione in
mysterio ad nos delata recepimus; quæ
utramque eandem ad pietatem vim habent,
et nemo his contradicit, qui vel mediocrem
salem ecclesiasticorum jurium experientiam
habet. » S. Epiphanius hæresi 55: « Termini
nobis positi sunt et fundamenta, et ædificatio
fidei, et Apostolorum traditiones, et Scriptu-
ræ sanctæ, et successiones doctrinæ, et un-
dequæque veritas Dei munita est. » S. Au-
gustinus, lib. 5, contra Donatistas, cap. 26:
« Quod nos admonet ut ad fontem recurramus,
id est, ad apostolicam traditionem, et inde
canalem in nostra tempora dirigamus, opti-
mum est, et sine dubitatione faciendum:
traditum est ergo nobis, sicut ipse com-
memorat ab Apostolis quòd sit unus Deus,
et unum baptisma, » etc.

Hinc synodus generalis Nicæna secunda,
merito sic pronuntiat act. 7: « Si quis tradi-

tionem Ecclesiæ sive scripto, sive consuetu-
dine valentem non curaverit, anathema sit. »
Idem sancitum est in concilio VIII œcumenico,
act. 8. Hinc etiam sapientissima hæc concilii
Tridentini declaratio, quam irritò conatu impu-
gnant Protestantes: « Perspicensque (sancta
synodus) veritatem et disciplinam contineri
in libris scriptis, et sine scriptis traditionibus,
quæ ipsius Christi ore ab Apostolis acceptæ,
aut ab ipsis Apostolis Spiritu sancto dictantæ,
quasi per manus traditæ ad nos usque per-
venerunt; orthodoxorum Patrum exempla
secuta, omnes libros tam veteris quàm novi
Testamenti, eòdem utriusque unus sit auctor,
necnon traditiones ipsas tum ad fidem, tum
ad mores pertinentes, tanquàm vel ore tenus
à Christo vel à Spiritu sancto dictatas, et
continua successione in Ecclesiâ catholicâ
conservatas, pari pietatis affectu ac reve-
rentiâ suscipit et veneratur. » Sess. 4, de-
cretum de canonicis Scripturis.

De traditionibus apostolicis atque ecclesia-
sticis tria tantummodò ad institutum nostrum
adnotanda nobis hic videntur: 1° Quicquid
admittendas esse, et ad nos usque fideliter
trajectas divinas traditiones profiteantur, apo-
stolicis et ecclesiasticis non reluctabuntur tra-
ditionibus. 2° De traditionibus apostolicis hæc
tenenda S. Augustini regula rationi admodum
consentanea: « Quod universa tenet Ecclesiâ,
nec conciliis institutum, sed semper reten-
tum est, non nisi auctoritate apostolicâ tra-
ditum rectissimè creditur. » 3° Quod autem
prætensæ auctores reformationis docuerint,
instituti quæ Apostoli aut eorum successores
protulerint, ut pastores Ecclesiæ, dirigi quidem
potuisse, at non verè obstringi conscientias,
id multis confutatum est argumentis ascri-
bendâ summo pontifici et episcopis legislativâ
auctoritate in spiritualibus.

Solvuntur objecta.

Objicies 1°: Ad astruendam traditionum
veritatem et auctoritatem, duo ex necessitate
requiruntur: necesse est ut ab ævo Apostolo-
rum, ad nostram usque ætatem transinere
potuerint, et quidem salvâ earum integritate;
deinde oportet ut à falsis spurisquæ traditio-
nibus possint certò discerni; hæc autem duo
præstari non potuerunt. 1° Si quæ dogmata
vel instituta tradiderunt Apostoli quæ cano-
nicis in libris non reperiantur, unde nam pro
certo habeamus ea vel oblivione, imperitiâ,
negligentiâ, vel insitiâ hominibus perversitate

non fuisse vitata et interpolata, aut ipso corrosa et corrupta edacis ac fallentis temporis lapsu? Idem religiosæ soli permittis traditioni contingere potuit quod Lycurgi, Pythagoræ et similium experta sunt dogmata, quæ cum scripta non essent, injuriâ temporum exoleverunt pleraque, et dissipata sunt; præterea, quo Lydio veluti lapide pertentari atque internosci queant sinceræ traditiones admixtæ mendacibus? Quot enim sub larvatæ traditionis obtentu adreperunt exitiosa hominum figmenta? Nonne hoc modo decepti sunt olim et inescati sanctissimi etiam viri? Sic futurum credidit et docuit speciosâ captus traditione Papias, ut post resurrectionem generalem regnaret in terris per mille annos Christus; Papiæ, ut notum est, consenserunt S. Irenæus, Tertullianus, Lactantius, alique permulti; traditione pariter innixus, mox appellatus S. Irenæus, Christum putavit passum fuisse anno ætatis suæ circiter quinquagesimo, quam opinionem refugunt Tertullianus, Clemens Alexandrinus, et alii perique; ergo, etc.

Resp. ad primum : Traditiones quantum oporteat ad incolumitatem præsidiumque fidei, servare incorruptas, et apostolicæ tenaces doctrinæ, potuit, servandisque consuluit eadem providentia, quæ fidem sine quâ impossibile est placere Deo, tutandam olim in patriarchis, tum eorum familiis absque scripto curavit; traditiones tueri, et à corruptelæ periculis defendere potuit ac voluit hæc eadem providentia, quæ sacræ deposito Scripturæ ad nos delatæ tam sapienter invigilavit; quæ ipsam Ecclesiam asperis undique et ingeminatis vexatam tempestatibus custodivit, et invictè protegit. Cum traditionum utilitas tanta sit et necessitas, ut probatum est, quid mirum fovendis illis ac defendendis providisse omnipotentem æternamque sapientiam, Dominum? Caterùm assignare possumus multiplicem eadem conservandi aptam idoneamque viam : 1° Scripta Patrum et doctorum Ecclesiæ; quamvis enim in divinis litteris scriptæ non sint traditiones, plerasque tamen reperire est in testimoniis veterum, ecclesiasticisque libris.

2° Usu manifesto et continuo recoluntur plurimæ traditiones : ut puta quæ ad sacramentorum legitimam administrationem, celebrationem missæ, divinæque officia pertineant.

3° Multas quoque referunt, et oculis subjiciunt traditiones vetusta quædam et publica monumenta, antiquissima scilicet templa, et

vetustissima in eisdem altaria; sacri fontes baptismo destinati, memoriæ sanctorum, crucces, imagines, etc.

4° Tenendas traditiones testificantur inprimis perpetuum quod in Ecclesiâ viget externum ministerium, haud intermissa pastoralis prædicatio, et explanatio symboli Apostolorum, et cæteræ de Religione institutiones, tum etiam et splendide acta conciliorum quæ ad christiænæ doctrinæ et disciplinæ defensionem ac decus, diversis habentur ætibus.

5° Retinendis, illustrandisque traditionibus, ipsæmet plurimum inserviunt hæreses : qui enim, ut optimè observat Bellarminus, de Verbo Dei, lib. 4, cap. 12, « singulis ætibus orti sunt novi hæretici, qui diversa dogmata Ecclesiæ oppugnârunt ; idè etiam singulis ætibus extiterunt homines docti, qui, ut hæreticis resisterent, diligenter investigârunt doctrinam Ecclesiæ et traditiones antiquas, et magnâ diligentia eas posteris commendârunt, quemadmodum qui diu pacifice possidet bona sua, facile amittit instrumenta et litteras quibus continetur unde illa bona pervenerint, et quo jure bona illa possideat; at qui semper litigat (hoc est, jugibus impetitur litibus), diligentissimè illa custodit, nec excidere ullâ ratione patitur.»

6° Revocetur in memoriam id quod vix de apostolice, de promissis probationis genus, ex multiplicitate, connexione et concursu diversarum generationum ad obfirmandam doctrinæ perpetuam successionem.

Resp. ad secundum : Ad discernendas à falsis veras traditiones conferunt quæ conservationi earundem adscriptæ sunt viæ : quid enim divinis et apostolicis prodesset servandis traditionibus, si violatas duntaxat corruptasque doctrinas trajicerent ac enuntiant? Djudicandis traditionibus tres istæ generales proponi possunt regulæ : Prima : Quidquid Ecclesiæ teneat tanquam dogma fidei, quod tamen sacris in litteris non inveniatur, id necesse est divinitus fuisse revelatum, cum in dogmatibus fidei errare non possit Ecclesiâ ; idemque colligitur solâ esse transmissum traditione, cum novis Ecclesiâ non dirigatur revelationibus. Secunda : Quod à Deo solo institui potuerit, et universâ servatur in Ecclesiâ, quamvis canonicis in Scripturis nusquam detectum sit, id solis oportet similiter acceptum referri traditionibus, ac firmissimè retineâ, cum ad Religionis integritatem attineat, et in moralibus institutis errori impervia sit Ecclesiâ.

Tertia : Quod de fidei morumque testantur doctrinâ, matrices Ecclesiæ, afflante tamen Spiritu sancto non scriptum, quod inventum ab hominibus, confictumque ostendi non possit, id revocandum est divinam ad originem : meritò enim creditur totum istud ab Apostolis, tanquam revelationis partem, Ecclesiis illis traditum quæ ab ipsis fundatæ sunt ; hæc methodo nisi sunt opportunè ac feliciter Tertullianus in libro de Præscriptionibus, S. Iræneus adversus hæreses, et insignes alii defensores Ecclesiæ; catholico quidem in orbe, præter Romanam particularem Ecclesiam, non extant ampliùs Ecclesiæ quæ ab Apostolis proximè et immediatè ortum duxerint : apostolicæ tamen propaginis consortes, et doctrinæ hoc ipso habentur hæredes, quò Romanæ Ecclesiæ tanquam centro communionis adhærere se profiteantur.

Obijcies 2° : Scripturis sacris indicatur tanquam exitiosas aut saltem infidiles respuendas esse traditiones. Matth. cap. 15 : *Irritum fecistis mandatum Dei, propter traditionem vestram.* Ad Galat. cap. 1 : *Licet nos aut angelus de celo evangelizet vobis præterquam quod evangelizavimus vobis, anathema sit.* Apocal. cap. 22 : *Si quis apposuerit ad hæc, apponet Deus super illum plagas scriptas in libro isto.* 2 ad Timoth. c. 3 : *Omnis Scriptura divinitus inspirata utilis est ad docendum, ad arguendum, ad corripiendum, ad erudiendum in justitiâ, ut perfectus sit homo Dei ad omne opus bonum instructus.* Ergo sufficiunt divinæ literæ, ad rectam christianamque institutionem; ut quid ergo adhibeantur traditiones? Joann. 20 : *Multa quidem et alia signa fecit Jesus, quæ non sunt scripta in libro hoc; hæc autem scripta sunt ut credatis, et ut credentes vitam habeatis in nomine ejus.* Ergo sine traditionibus comparari potest fides ad vitam æternam necessaria.

Resp. ad singula : Matth. cap. 15, non reprobant Christus et Apostoli traditiones quas Judæi à Moysè et à prophetis acceperant, sed merè humanas, noxias aut inanes; tales sunt quæ citato exponantur capite, quibus freti, piaculo dicebant Pharisæi illotis manducare manibus, gravia hæc Dei mandata audacter transgredientes; aut palam dicebant salius esse injussa etiam offerre munera Deo, quam isdem donis, laborantibus quantumcumque egestate parentibus opitulari; absit ut velimus ejusmodi indulgere traditionibus. Ad Galat. cap. 1, hoc verbum, *præter*, idem aliquando significat, quod, *contra*; sic Romanorum ulti-

mo : *Observate eos qui dissensiones et offendicula præter doctrinam quam accepistis faciunt, mens non fuit S. Paulo, alia omnia quæ ipse, vel alii docerent Apostoli, anathemate percellere; adde quòd hæc verba : Præterquam quod evangelizavimus vobis, tam de vivâ voce, quam de scripto prædicatis intelligi possint; non ergo traditionibus adversantur. Apocal. cap. 22, vetat S. Joannes, ne liber ille supposititiis corrumpatur traditionibus aut documentis : non autem prohibet ne alii scribantur libri, aut alia scribantur dogmata; non id omne complectitur Apocalypsis, quod edocendi sunt populi. Ad Timoth. cap. 3, illæ voces, *omnis Scriptura divinitus inspirata*, etc., referri posset ad quemlibet librum divinitus inspiratum, quem unumquemque nemo dixerit, ediscendam omnem exhibere christianæ Religionis doctrinam; deinde allud est utilem esse omnem Scripturam divinitus inspiratam ad docendum, ad arguendum, etc., aliud est eam ad hæc cuncta per seipsam sufficere; sic ad sustentandum corpus, utilis procul dubio cibus, nec tamen sufficit; non edocet Scriptura, nisi certò cognita ut verbum Dei, et probè intellecta : quinam verò sunt libri canonici, utrùm versiones apprime congruant autographis; utrùm suis omnibus partibus integri ad nos trajecti sint; quemnam sensum illis expressum voluerit Spiritus sanctus; ad hæc omnia ostensum est quantæ sit utilitatis ac necessitatis divina et apostolica traditio, eandemque commendat divina ipsamet Scriptura.*

Accedit quòd quando scripta est hæc ad Timoth. epistola, nondùm exaret Apocalypsis, nec Evangelium Joannis; aliud etiam fortè tum desiderabatur canonicis ex monumentis; denique hæc Apostoli ad Timoth. verba : *Omnis scriptura divinitus inspirata, utilis ad*, etc., referuntur ad illa quæ proximè antecedunt : *Quia ab infantia sacras litteras nosti, quæ te possunt instruere ad salutem per fidem quæ est in Christo Jesu.* Ergo ibi loquitur Apostolus de Scripturis veteris Testamenti; tum enim cùm primævam ætatem ageret Timotheus, nondùm editum erat novum Testamentum; numquid igitur tanquam inutilia abjicere debeamus quatuor ipsa Evangelia, ceterosque novi Testamenti canonicos libros? Joann. 20 : *Multa quidem et alia signa fecit*, etc. His vocibus, ut patet, designantur miracula, significanturque voluit S. Joannes, eò collineare quæ enarravit miracula, ut fidem excitent, nutriant, corroborent, quæ viam sternit ad propositam salutem

Objicies 3° : Ipsâ traditione impugnari potest utilitas et necessitas traditionis : nam instruendâ, defendendâ et augendâ fidei sufficere sacras Scripturas profliterent ipsi celeberrimi testes traditionis. Tertullianus, lib. contra Hermogenem : « Adoro Scripturâ pleuitudinem : scriptum esse doceat Hermogenis officina ; si non est scriptum, timeat vix illud, ad deficientibus vel detrahentibus destinatum. » Origenes, homil. 1 in Jeremiam : « Necessè est nobis Scripturas sanctas in testimonium vocare ; sensus quippe nostri et enarrationes sine illis testibus non habent fidem. » Ergo traditione opus non est. S. Cyprianus in epist. ad Pompeium : « Si igitur aut in Evangelio præcipitur, aut in Apostolorum Epistolis, aut in Actis continetur, observetur etiam hæc sancta traditio. » Ergo, quod scriptum non sit affirmante Spiritu sancto, illud servare non tenemur.

S. Hieronymus in cap. 25 Matth. : « Quod de Scripturis auctoritatem non habet, eadem facilitate contemnitur, quâ probatur. » S. Chrysost., homil. in Psalm. 95 : « Si quid dicatur absque Scripturâ, auditorum cogitatio claudicat, nunc annuens, nunc hæsitans. » S. Augustinus, lib. de Bono viduitatis : « Quid amplius te doceam, quam id quod apud Apostolum legitur ? Sancta enim Scriptura nostræ doctrinæ regulam figit, ne audeamus sapere plus quam oportet. »

Resp. Præmittenda quædam generalim nobis videantur, quæ distributum poterunt faciliè adhiberi exponendis quæ objecta sunt testimoniis.

1° Traditioni datâ occasione patrocinantur, ut probatum est, ipsimet auctores quorum placitis abutuntur Protestantes ad eam vilipendendam. 2° Sufficere quidem indicârunt Patres Scripturam ad confirmanda quædam de quibus disputabant, dogmata ; tùm etiam ad percipienda morum generalia principia, generalia pariter remedia vitiorum et virtutum incitamenta ; sed Patrum nemo docuit mandatum Ecclesiæ depositum sanæ doctrinæ, ea solum capere quæ sacris libris continentur. 3° Iisdem in locis quibus sacras sufficere literas innuere videantur, de Scripturâ loquuntur intellectâ secundum expositionem Patrum et sensum Ecclesiæ, quibus esse inhærendum passim asseverant. 4° Exsufflari volunt supposititias et repugnantias Scripturis sacris traditiones ; non eam quam ipsæ extollunt traditionem, ac perenne testium munus et consortium, in asserendis et propogandis christianæ Reli-

gionis institutionibus. 5° Aliquando significant non opus fuisse ad salutem fidelium, ut ex dictis, factisque Jesu, alia scriberentur, quàm quæ scripta sunt : hæc enim scribere, satis fuisse ; reliqua igitur ab Evangelistis sine culpâ esse prætermissa. Denique obscurissimis quibusdam in quæstionibus, si traditioni insistendum non putaverint, nihil inde violatæ traditionis auctoritas ; quæ enim usu et moribus Ecclesiæ consignata tenemus, ea solent ita esse comperta, ut de iisdem disputandi præripiatur locus : quæ tamen assertio exceptionibus non caret.

Jam breviter respondendum ad singula : Docet Tertullianus Scripturis plenè contineri dogma creationis, de quo solo disceptabat cum Hermogene, atque anathema imminere dogma illud impugnanti, adulterandis, sive detrahendo, sive addendo, Scripturis : cæterum traditionis commendationi totus impenditur liber quem de Præscriptionibus adornavit Tertullianus. Asserit Origenes, non ex proprio et humano sensu dijudicandas esse quas tum versabat quæstiones, verùm ex Scripturis afferendam esse earum solutionem, maximè eùm de illis aut siletet, aut nihil clari traditio subministraret, quam aliàs disertè advocat ; v. g., homil. 5 in librum Numerorum. De traditione iterationem baptismi hæreticorum prohibente conqueritur S. Cyprianus, traditionis aliunde ita studiosus, ut hoc idem illi veriter culpæ Brentius de quo vide Bellarminum. Declarat S. Chrysost. quæ ex propria duntaxat cogitatione eliciuntur, ea claudicare, vacillare, multâque inferiora esse sacrarum testimonio Scripturarum : de aliis soluti minimè arduis S. Chrysostomi textibus consule Bellarminum (de verbo Dei non scripto, lib. 4, cap. 11). S. Hieronymus quorundam explodit sententiam qui ex apocrypho aliquo libro evincere nitebantur, patrem Joannis Baptistæ illum fuisse Zachariam, quem inter templum et altare occiderunt Judæi ; omnique auctoritate carere opinionem illam ex libro non canonico extractam. Neque magis moratur quod dixit in cap. 1 Aggæi : « Quæ absque auctoritate et testimonio Scripturarum, quasi traditione apostolicâ spontè reperiunt atque conflunt, percutit gladius Dei. » Manifestum est à sancto doctore eas duntaxat deprimi traditiones, quæ ad eludenda Scripturæ testimonia confin gerentur. S. Augustinus voluit Scripturæ sacræ tanquam inconcussæ regulæ adjungi fidem in his omnibus quæ in eâ revelata sint. At non

objicit traditionem sacris litteris vindicandis et exponendis destinatam : « Scriptura, inquit Bellarminus, quia est regula, inde habet, et ut quidquid continet, sit necessariò verum et credendum, et quidquid ei repugnat, sit necessariò falsum et repudiandum : quia non est regula totalis, sed partialis; inde illi accidit, ut non omnia mensuret, et propterea aliquid sit de fide quod in ipsa non continetur, et hoc modo debent intelligi beati Augustini verba. »

Objicies 4° ex canonicarum Scripturarum d. scriptione : præcipua inter argumenta quibus asserenda suscipitur necessitas traditionis, istud positum est, hujus ope discernendos à libris Spiritu sancto affante exaratis, supposititios alienosque à divinâ inspiratione factos : nec alia subministratur illos omnes internoscendi via, si Romanâ cum Ecclesiâ statuatur, non privato spiritu, non privatis revelationibus, non solâ Scripturarum discussione habendum esse tanti momenti defectum; at de quorundam canonicitate librorum ab antiquis vehementer dubitatum est; et de hisdem discrepant inter se atque colliduntur traditiones; dissentiebant Patres à Patribus; decertabant secum invicem insignes Ecclesiæ; quâ ratione igitur potuerit à traditionibus hauriri certa canonicarum litterarum ab aliis distinctio, securaque notitia?

Nec defuerunt catholici doctores qui determinationem illam contenderent solis esse adscribendam Apostolorum temporibus. Ita Durandus in lib. 3 Sententiarum, distinct. 21, quæst. 1 : « Quod distinctum est, inquit, de approbatione Scripturæ per Ecclesiam, intelligitur solùm de Ecclesiâ quæ fuit tempore Apostolorum. » Ad eandem opinionem accesserunt Joannes Driedo, et maximè Thomas Waldensis, qui advocat in sententiæ suæ defensionem testimonium illud S. Hieronymi, in psalmo 86 : « Dominus narrabit in Scripturis populorum et principum horum qui fuerunt in eâ : ut exceptis Apostolis quodcumque aliud postea dicitur, abscondatur, nec auctoritatem habeat. » Affert et illud S. Augustini dicentis de quibusdam scriptis sub Apostolorum nominibus, libris : « Ipsorum scriptorum suorum temporibus, in auctoritatem Ecclesiæ recipi mererentur, si sancti et docti homines qui tunc in vitâ erant, et examinare talia poterant, eos vera locutos esse cognoscerent. » Ex quibus id infert Waldensis transiisse horam, nec posse crescere jam ca-

nonem; atque concludit eos qui credunt Scripturarum canonem posse adhuc augeri per auctoritatem Ecclesiæ, et cum Judæis plenitudinem temporis expectare, Judaico forstari « sub Messia. »

Resp. 1° : Distinctè figendus nobis cum Stapletono, lib. 2 Doctrinal. fidei antiq. cap. 20 et 21, videtur status controversiæ; ex adversariis alii sentiunt nullius esse auctoritatis ad discernendam Scripturam, Ecclesiæ testimonium, inhærendumque soli spiritûs arcano testimonio : ita docent Calvinus et ejus sequaces; alii autem illud quidem testimonium fatentur auctoritate non vacare, sic tamen ut veteris tantùm Ecclesiæ, idemque constans et perpetuum admittant suffragium, ut Brentius cum suis Wirtembergensibus; sunt etiam qui priorum ætatum Ecclesiæ judicium Religioni non ducant, auditis melioribus, ut putant, rationibus deserere, ut Magdeburgenses Centuriastæ; denique occurrunt, qui christianæ Ecclesiæ auctoritatem in eâ controversiâ recipere videantur, at non instar judicii, et prolati à superiore decreti : quæ Lutheri fuit sententia. Catholici autem spontè quidem agnoscunt, ab Ecclesiâ neque posse pro canonicis libros haberi, quos Apostoli reprobaverint, neque canoni Scripturarum ullum eorum adscribi qui ævo apostolico conditi non sint : attamen, ut abundè demonstratum est ubi de iudice controversiarum, exposita mox placita novatorum omninò rejiciunt, atque optulante traditione et interprete cujuscumque ætatis Ecclesiâ, dignoscendas esse canonicas Scripturas firmissimè credunt.

2° Libri canonici dividuntur in protocanonicos et deuterocanonicos; protocanonici vocantur qui Ecclesiarum omnium consensu ab exordio recepti sunt, atque relati sacras in Scripturas; ut puta libri quinque Moysis, quatuor Evangelia; deuterocanonicis dicuntur libri inspirante quidem Deo conscripti, de quorum inspiratione mota est inter Ecclesias controversia; sed eandem deinceps apud universalem Ecclesiam obtinuerunt auctoritatem, quam protocanonicis tales sunt ex veteri Testamento libri, Esther, Baruch, Danielis capita quibus continentur hymnium puerorum, Susannæ historia, et historia draconis à Daniele occisi : Tobias, Judith, Sapientiæ, Ecclesiastici; libri Machabæorum duo, nempè primus et secundus : at ex novo Testamento, epistola ad Hebræos, epistola Jacobi, secunda Petri, secunda et tertia Joannis, epistola Judæ, et Apocalypsis, qui-

C.

bus adde ultimum Marci, et historiam sudoris sanguinis Christi, et angelicæ apparitionis, consolationisque in Evangelio Lucae.

3° Concilium Tridentinum, sessione 4, in decreto de canonicis Scripturis, enumeratis omnibus qui canonici haberi debeant libris, ita concludit: « Si quis autem libros ipsos integros cum omnibus suis partibus, prout in Ecclesiâ catholicâ legi consueverunt, et in veteri vulgatâ Latinâ editione habentur pro sacris et canonicis, non susceperit, et traditiones prædictas, sciens et prudens contempserit, anathema sit. »

Synodo Tridentinâ longè præverant in contextendo librorum canonicorum, et quidem eodem catalogo concilium Carthaginense III anno 397: Innocentius I, Epist. ad Exuperium S. Augustinus, lib. 2 de Doctrinâ christianâ cap. 8; Gelasius Papa, in concilio Romano S. Isidorus Hispalensis, lib. Etymolog. cap. 1; hoc solo interposito discrimine, quod pro more illorum temporum, Innocentius, Patres Africani et Gelasius, Baruch à Jeremiâ non sejungant, et Gelasius libros duos Machabæorum pro uno habeat.

4° Jam verò quòd ad Ecclesiam pertineat definire, et infallibili quidem auctoritate, qui nam libri habendi sint canonici, id exploratè perspectum est ex omnibus argumentorum generibus, quibus Ecclesiæ supremam auctoritatem absolutamque infallibilitatem in fide moribusque vindicavimus: dogmaticas enim inter questiones recenseri manifestò debent exarientes de canonicitate librorum controversiæ potest igitur Ecclesiâ discutiendis, atque alii cum aliis sedulò conferendis, diversarum etiam ætatum monumentis vitæ traditionis, Patrumque testimoniis, judicare quid sacris litteris annumerandum, quidve tanquam spurium abjiciendum sit.

Temporibus apostolicis terminata non fuit infallibilitas Ecclesiæ in assignandis libris inspirante Spiritu sancto conscriptis; necessarium illud donum, ex instituto Christi, ad futuram quoque spectabat durationem Ecclesiæ, quæ Apostolica idèd dicitur et creditur, quòd ab ævo Apostolorum continuâ serie ad nos usque, collatis à Christo dotibus instructa permaneat; hinc ætate quâlibet ad illam quæ tunc viget Ecclesiam refertur dubiorum determinatio quæ in causâ Religionis pro humani varietate in genii excitantur, judicem enim vivum perpetuò adesse oportet, qui momentosas societatis christianæ lites opportunè et certò compo-

nere valeat, quales sunt profectò, quæ ad perspicendam declarandamque fidelibus Scripturarum canonicitatem referuntur.

Quæ ex testimoniis Durandi, Joannis Driedonis et Thomæ Waldensis objecta sunt, cum assertionem nostrâ coherere possunt, si dicatur hoc unum illos voluisse auctores, scilicet ut Ecclesiâ nec possit novos condere canonicos libros, neque eos adjicere canoni, quos rejece- rint, aut cognitos non habuerint omnes Apostoli; diximus, *aut cognitos non habuerint omnes Apostoli*. Quos enim ultimâ in senectute conscripsit Joannes Apostolus, mirum non est à cæteris illos Apostolis dùm viverent, perspetos non fuisse, cum nondum essent exarati.

Inst.: Apostolorum neminem latuit, quænam, v. g., ex veteri Testamento habendæ sint Scripturæ, tanquàm à Spiritu veritatis inspiratæ, neque id celatum Ecclesiâ voluerunt quas condiderint: quo pacto igitur in Ecclesiâ tamdiù dubitatum fuit de canonicitate librorum quorundam veteris Testamenti, hæc eadem argumentatio intorqueri posset contra nonnullas novi etiam Testamenti Scripturas.

Resp.: Non est præjudicandum, determinatum fuisse et obstatum ab Apostolis, eorumque discipulis canonem qui libros omnes comprehenderet divinitus inspiratos, eumque fidelibus ut normam credendi quasi solemniter propositum; hoc ut præstarent necessariò non postulabat aut informandæ fidei, aut vitæ christianæ instituentæ ratio; ut enim tacemus (quod suo loco observavimus), commemorari à S. Irenæo gentes quæ absque Scripturis, mores tamen suos ad evangelicam exigebant regulam, nonne diversis compertum est seculis, varias quæ circumferebantur, de quorundam librorum inspiratione opiniones non obtulisse, quominus et fidei integritatem, et pietatis constantiam retinerent tot insignes viri quorum laus est in Ecclesiâ Dei, et memoria in benedictione? Quin et illud observatu dignum est, in symbolo fidei quod ab Apostolis conditum est, nullam fieri canonici alicujus libri mentionem: persuasum nempe habuerunt, hoc ipso quòd, ut tradiderunt, *in sanctam* credendum esset *Ecclesiam*, eandem fideles ut duces ac magistras in dignoscendis sacris Scripturis, remotâ omni dubitatione, constanter esse secuturos.

Quamvis Apostoli fidelibus omnibus explicitè credendam non exhibuerint singulorum librorum qui divini habeantur, canonicitatem,

quin tamen eorum omnium notitiam Ecclesiarum præpositis tradiderint, non est ambigendum : quo autem pacto traditio hæc apostolica lapsu temporum (quod ad aliquos attinet sacros libros), quasdam apud Ecclesias obnubilata sensim fuerit, irrepente oblivione vel incuriâ, infaustive rerum adjunctis, etiâsi explicari distincte non posset, nihil inde detraheretur auctoritati ac iudicii catholicæ Ecclesiæ; huiusmodi casibus id commune est ut eorum origo variique progressus enarrari atque evolvi articulatum et enucleatè non possint; nec id plus habet admirationis, quàm quomodò exiderint prorsusque sint amissi libri nonnulli, quos constat et apud omnes in confesso est, fuisse inspirante Spiritu sancto conditos.

Verùm id quo summa rei continetur, præ oculis semper habendum, Ecclesiæ providente Deo donatum esse, de Scripturarum omnium canonicitate earumque genuino sensu decernere, ac definire irreformabili decreto, dissitâ quantumvis à temporibus apostolicis ætate, quid teneri, quid credi ubique gentium oporteat.

Verissimè itaque dictum est ab eruditissimo Stapleone, *Controversiarum* 5, lib. 9: « Fides fidelium, quæ ex auditu est, audit propriè præsentem Ecclesiam, et acquiescît testimonio atque iudicio, pro tempore docentis et pascentis Ecclesiæ, ut in aliis dogmatibus, ita in Scripturis canonicis recipiendis: sicut propriè et immediatè subjiciuntur fideles pastoribus pro tempore existentibus, non eorum antecessoribus, nisi per consequens, et propter eandem fidei unitatem, quæ facit, ut pro patribus habeamus multos ante nos seculis defunctos Ecclesiarum pastores et episcopos. »

Hinc in astruendâ librorum canonicitate auctores ecclesiastici, tam confidenter utebantur testimonio quod ipsorum vigeat temporibus: « His ferè compendiis utimur, inquit Tertullianus, lib. 4 contra Marcionem, cum de Evangelii adversis hæreticos expodimur, defendentibus et temporis ordinem posteriori falsariorum præscribentem, et auctoritatem Ecclesiarum, traditioni Apostolorum patrociantem. » S. August. de Actibus Apostolorum (quod opus objiciebant Manichæi) sic disse-
 « bat: « Cui libro necesse est me credere, si credo Evangelio, cum utramque Scripturam similiter mihi catholica commendat auctoritas » Libro de Utilitate credendi, cap. 5. Vide

etiam lib. 13 ejusdem doctoris, cap. 5, contra Faustum, et lib. 2 de Doctrinâ christianâ, cap. 8.

Objicies 5°: Quò pertinet divini verbi distributio in scriptum et traditum? Quâ ratione utrumque auctoritatem eandem obtinere queat? Scriptum Dei verbum divinâ auctoritate valere, haud operosè intelligitur; at illud quod traditum appellari placuit, humanâ industriâ, humano spiritu conscriptum est, tum etiâsi licet ex ipsius scriptoribus multi adjuvantes uberibus gratiæ auxiliis, hæc tamen præsidia longè discrepant ab inspirationis dono, nec singulis quibus obtingunt, largiuntur infallibilitatis dotem.

Resp.: Spectatum in se verbum Dei, haud multiplicis est generis: eo nomine propriè, significatur quidquid revelavit Deus, quidquid ejus immediatè innititur auctoritate, quæ semper eadem est; at diversis esse potest modus quo nobis illud communicatur, seu non idem est alveus per quem ad nos transfunditur: in Scripturis consignatur ab inspiratis sancto Spiritu auctoribus, quorum idèò singulî plenam et absolutam merentur atque exigunt fidem; in traditione autem, verbum Dei transmittitur aut vivâ voce, aut litterarum ope, à testibus divinâ inspiratione non donatis, quorum singuli errare possunt, quorum tamen eonsensio, quemadmodùm exposuimus, certam potest ac debet parere fidem; testificantur in primis doctrinam quæ ipsorum vigeat ætate, et revelata divinitus habebatur; ad Ecclesiam autem pertinet de traditionum authenticitate judicare, genuinasque à falsis et spuris infallibiliter discernere.

ARTICULUS II.

De Patrum testimoniis.

More nostro juvat nonnihil adnotationum subjicere quæ conferre possint ad elucidandum, ut par est, quæstionem statum, quo non percepto, neque assertionum ratio, neque vis responsionum rectè attingitur.

1° Patres hic vocantur auctores ecclesiastici, quorum testimonio confirmantur doctrinæ vel disciplinæ capita, de quibus catholicos inter, aut contra novatores movetur controversia. Non eodem loco habentur omnes: ut enim civilibus in causis, ita in Religionis negotiis non tam numerantur testes quàm ponderantur; si causa suis ritè libretur momentis; ita etiam inter Patres, qui tum sanctitatis, tum eruditio-
 nis laude præstiterant insignem quoque ope-

ram in debellandis omnibus, vel quibusdam specieatim hæresibus, impenderunt, majorem inde procul dubio illi conciliant sibi fidem; tales fuerunt in refellendis Arianis SS. Athanasius, Hilarius, etc., in expugnando Pelagianismo SS. Augustinus, Prosper Fulgentius, in deiciendâ Nestorianorum hæresi, SS. Leo, Cyrillus Alexandrinus. Addeantur opportunè nonnulli egregii animi dotibus, virtutum splendore, ipsoque commendati martyrio, qui errores aliquot sectati sunt, diversis post illorum mortem ætatibus profligatos; at Ecclesiæ communioni constanter cum adhæserint, ejus quas protulisset definitionibus obtemperare anigo parati, eorum advocator meritò testimonium, ad excutiendas controversias, quarum in genere nulla eos asperserit novitatis suspicio; eâ ratione citantur honorificè SS. Irenæus, Millenariorum quamvis amplexus sit placita; S. Cyprianus, rebaptizantium licet inventa propugnaverit: aliud enim est errare in rebus ab Ecclesiâ nondum definitis et ad credendum propositis, aliud Ecclesiæ repugnare decretis, et ab ejusdem communione desciscere. Imò et ad sanæ defensionem doctrinæ hujus infrequenter adhibetur quorundam expressa testificatio, qui aliqua dogmata deseruerunt universalis munia Ecclesiæ consensu et suffragio: in aliis rebus appellantur testes, in quibus erroris crimen non subierunt. Hos inter numerari possunt inprimis Tertullianus et Origenes: quantumvis erraverint, atque aberrando suæ ipsorum detraxerint auctoritati, causam tamen Religionis strenuè in multis adjuverunt profundi et acris ingenii subsidiis, affluenti scientiarum copiâ, elaboratis æternam ad mortem scriptis: mente nimirum revolvas immortale Tertullianj opus de Præscriptionibus adversus hæreticos, et Origenis contra Celsum exquisitas lucubrationes.

2º Patres inter extiterunt, quorum libros expressâ, sed generali approbatione cõgenestavit Ecclesiâ: sic Constantinopolitana synodus œcumenica V, Collat. 3, se spontè declarat sequi « sanctos Patres et doctores Ecclesiæ, « Athanasium, Hilarium, Basilium, Gregorium « Theologum, Gregorium Nissenum, Ambrosium, Augustinum, Theophilum, Joannem « Constantinopolitanum, Cyrillum, Leonem, « Proculum. Suscepimus omnia, inquit eadem « synodus, quæ de rectâ fide et condemnatione « hæreticorum exposuerunt. » Celebratum sub Gelasio summo pontifice Romanum concilium custodienda et recipienda decernit opuscula

« beati Cypriani martyris et Cai thagenensis episcopi; item opuscula beati Nazianzeni episcopi; « item opuscula B. Basilii Cappadociæ episcopi; « item opuscula B. Athanasii episcopi; item « opuscula B. Joannis Constantinopolitani episcopi; item opuscula B. Hilarii Pietaviensis episcopi; item opuscula B. Ambrosii, Mediolanensis episcopi; item opuscula B. Augustini Hipponensis episcopi; item opuscula B. Hieronymi, » etc. Aliâ est Ecclesiæ approbatio, quæ specialis nuncupatur, et longè majorem præbet scriptis auctoritatem: quæ sic approbata sint, v. g., in condemnandis Pelagianorum, semi Pelagianorumque erroribus, nihil sancivit Ecclesiâ, quod non esset ab operibus S. Augustini de promptum.

3º Dùm Patrum adducitur et extollitur auctoritas, ad eam in iis attenditur quæ ad Religionis causam attineant, non autem eò loci investigatur quid eorum valeat testimonium in rebus merè philosophicis, seu fidei deposito, norumque informationi extraneis; quin et inspicendum est in ipsis dogmaticis questionibus, quid protulerint ac tradiderint tanquàm ab Ecclesiâ definitum: quid autem ediderint tanquàm theologicis adhuc permissum discretionibus.

4º Hoc hæreticis ac Luthero præsertim solemne est, ut Patrum sententias aut omninò dedignentur, aut parvi faciant, licet iisdem ad oppugnandam Ecclesiæ catholicæ doctrinam, ambitiosè uti videantur, quoties ea sibi congruere putaverint: audiatur cæteros inter ipse Calvinus, cum aliàs frequenter, tum de æternâ prædestinatione, de S. Augustino tanquàm Calvinianis penitus patrocinante erroribus glorietur. « Augustinus ipse ad eò totus noster « est, inquit, ut si mihi confessio scribenda « sit, ex ejus scriptis contextam proferre « abundè mihi sufficiat. »

5º Pravitatis ut hæreticæ proprium est Patrum auctoritatem despiciere, ita catholicæ pietatis semper fuit eosdem studiosè venerari, quos probatos habeat Ecclesiâ fidos traditionis testes, sanæ magistros doctrinæ, prævias populis ad veritatem faces: quoties ergo appellantur, ipsi etiam reverenter habendi sunt, quos nostris quibusdam sententiis adversari suspicamur; cavendum est ne alii aliis opponantur absque premente necessitate; curandum, quantum fieri potest, ut si quos inter se dissidere existimaveris, benignâ caritatis interpretatione conciliare; nec obliviscendum id eorum nonnullis aliquando, in suis tractandis

sententiis usu venire, quod agricolis, qui rectam ut ad lineam efficacius valeant arbores devertex reflectere, easdem ultra modum inclinare aliquando videantur.

Denique, sicut sapienter admonet Vincentius Lirinensis, refugienda est novatorum nequitia, qui sancti cuiusque viri memoriam, tanquam sepultos jam cineres profanâ manu ventulant, et quæ silentio præterire oportebat, redvivâ opinione diffamant, sequentes ipsius vestigia Cham, qui nuditatem patriarchæ Noe, non modo operire neglexit, sed eam fratribus suis irridendam enuntiavit; unde tantam læsæ pietatis meruit offensam, ut etiam posteri ipsius peccati sui maledictis obligarentur; beatis suis fratribus impudentiâ dissimilis, qui venerandi senis prædictam nuditatem, « nec suis temere aversi, ut scribitur, texerunt eum : quod est erratum sancti viri, nec approbasse, nec prodidisse, » Communit. 1, cap. 11.

Iis observatis sit

PROPOSITIO PRIMA.

In controversiis de fide ac moribus certissimum præstat argumentum unanimitis Patrum consensus.

Probatur 1° : In Scripturarum expositione et divinorum determinatione dogmatum, admovent ipsa generalia concilia testimonium Patrum, ut depulsâ novitate, agitatae lites dissolvere tuto valeant; quod de sanctâ synodo generali Ephesinâ sic adnotavit Vincentius Lirinensis : « Ubi, inquit, cum de sancendis fidei regulis disceptaretur, ne qua illic forsitan profana novitas in modum perfidæ Ariminensis obreperet, universis sacerdotibus, qui illò ferè ducenti numero convenerant, hoc catholicissimum, fidelissimum atque optimum factu visum est, ut in medium sanctorum Patrum sententiæ proferrentur, quorum alios martyres, alios confessores, omnes verò catholicos fuisse et permansisse constaret, ut scilicet ritè atque solemniter eorum consensu atque decreto, antiqui dogmatis religio confirmaretur, et profanæ novitatis blasphemia condemnaretur. » Communit. 2, cap. 2.

In promptu quæque habet aliarum synodorum acta, in quibus, sicut observat doctissimus Petavius, theolog. Dogmatum Prologomenis, cap. 2, « tùm ad Scripturæ dirigendam interpretationem, tùm ad disceptandas ex his controversias, et statuenda fidei dogmata,

« multùm testimonio veterum Patrum astantes utuntur : atque ex eorum se pendere placitis, et ipsos auctores sequi profitentur; » ut in Ephesinâ, Chalcedonensi, quintâ, sextâ, septimâ, œcumenicis, est factum. Quod ipsum et provinciarum ac nationum synodi pleræque testate sunt. »

Relatâ Clementis V in concilio Viennensi de quodam loco Joannis Evangelistæ istè enuntiatione : « Nos ad sanctorum Patrum et doctorum communem sententiam, apostolicæ considerationis aciem convertentes, sacro approbante concilio declaramus, » etc., apte subjicit citatus auctor : « Sedes ergo apostolica, et Viennense concilium, cum de fide et intelligentiâ sacrarum litterarum pronuntiant, sanctorum communem sensum, tantam quàm Thesèi filium tenent, eosque quasi duces intelligentiæ sequuntur. »

Concilium quoque Lateranense, sub Leone X, act. 11, ut addit idem theologus, præcipit omnibus qui Evangelicam veritatem populo docturi sunt, ut sanctam Scripturam juxta interpretationem doctorum quos Ecclesia, vel usus diuturnus approbavit, explanent, nec quisquam eis proprio sensu contrarium aut dissonum adjiciant, sed illis semper insistant, quæ à præfatorum doctorum interpretationibus non discordant.

2° In hujusce argumenti confirmationem vocari possunt ipsimet Patres, qui receptam in Ecclesiâ de Patrum auctoritate sententiam, assiduo antecessores suos appellandi studio testificantur. Paucos è multis proferemus. S. Cyrillus Alexandrinus in defensione anathematismi octavi adversus Orientales, hæc protulit memoratu digna : « Omnibus enim vobis integra mens est, propositus est hic scopus, et ut illorum opiniones sequantur, quoniam et ipsi apostolicâ traditione cum mentem implerent suam, et fidei doctrinam rectè ac citra labem et errorem admodum tractassent, luminaria in mundo fuerunt, verbum vitæ continentes. » Hæc accuratè ex Græco expressa sunt, S. Ambrosius, in tertio ad Gratianum de fide libro : « Servemus, ait, præcepta majorum, nec hereditaria signacula ausi rudis temeritate violemus : librum sacerdotalem quis nostrum resignare audeat, signatum à confessoribus, et multorum jam martyrio consecratum? » S. Hieronymus in epist. ad Evagrium : « Revolve me, inquit, ad veterum libros, ut viderem quid singuli dicerent, ut tibi quasi de multorum consilio

« responderem. » S. Augustinus in lib. de Utilitate credendi, cap. 7. Honoratum qui sacros libros sine alienâ ope et legere, et intelligere se posse confideret, sic alloquitur : « Itane est? « nullâ imbutus poeticiâ disciplinâ, Terentium « sine magistro attingere non auderes; Asper, « Cornutus, Donatus, et alii innumerabiles « requiruntur, ut quilibet poeta possit intelligi. « tu in sanctos libros sine duce irruis, et de « his sine præceptore audes ferre sententiam! »

Rectè igitur, ut adnotat citatus jam Petavius, Martinus papa I, in Lateranensi synodo illud Victoris Carthaginensis approbat, quo hortabatur « nihil permittere dici noviter à quopiam, « quod sanctorum Patrum traditio minimè deflavit; » et in decreto synodi ejusdem, anathematisimus decimus septimus sic habet : « Si « quis secundum sanctos Patres non confitetur « propriè, et secundum veritatem omnia quæ « tradita sunt, et prædicata sanctæ catholicæ « et apostolicæ Dei Ecclesiæ, perindequæ à « sanctis Patribus et venerandis universalibus « quinque conciliis, usque ad unum apicem « verbo et mente, condemnatus sit. » Inde colligitur quàm prudenter et appositè id à concilio generali Tridentino pronuntiatum sit. « Ad coercenda petulantia ingenia decernit, « (sancta synodus), sess. 4, decreto de editione « et usu sacrorum librorum, ut nemo suæ prudentiæ innixus, in rebus fidei et morum à l. « ædificationem doctrinæ christianæ pertinentium, « sacram Scripturam ad suos sensus « contorquens, contra eum sensum quem tenuit et tenet sancta mater Ecclesia, « ejus est « judicare de vero sensu et interpretatione « Scripturarum sanctarum, aut etiam contra « unanimum consensum Patrum ipsam « Scripturam sacram interpretari audeat, » etc.

5° Quare autem tanti habeatur momenti, ac tantæ auctoritatis Patrum conspirans testimonium, gravibus id potest rationibus convinci; hanc optimam famosum ipse nimium Beza subministrat, suæ licet detrimento causæ; comprobato enim, S. Augustini verbis, quodam Ecclesiæ dogmate, ita exclamat in opusculo de Unitate divinæ essentia: « *Quis « sano homini persuaserit, aliter docuisse S. Augustinum de Trinitate, quàm Africanas Ecclesias, et istas rursus aliter quàm catholicis « consensus ferret, sensisse?* »

Non idèò solùm Patrum innititur testimonio, quòd per se illi digni sunt quibus fides adhibeatur, sed multò magis quòd in illorum

testificatione, traditionis apostolicæ memoria continetur, ad ætatem usque nostram perpetuâ scriptorum successione perducta.

Rationem hanc disertè jamdudum indicaverat S. Cyrillus Alexandrinus in egregio quod ipsius attulimus testimonio : « Quoniam et ipsi « (Patres) apostolicæ et evangelicæ traditione « cum mentem impressent suam, et fidei doctrinam rectè ac citra labem et errorem admodum tractassent, luminaria in mundo fuerunt « verbum vitæ continentes. » Hinc edocemur quem præsertim ad usum conducant Patrum testimonia : nimirum ut ex illis constet inviolatæ perpetuitas traditionis; quam dum testantur pleno consensu tot probatissimi testes, temeritatis ac proterviæ crimen non effugiet, fidem illis qui abrogare audeat in causâ religionis; cum enim, ut disserit Melchior Canus de Locis theologicis, lib. 7, « sive concionatores, sive scriptores omnes, qui sanctis « antiquis successerint, sacra Scripturæ sensum « populo tradiderint, juxta doctrinam à sanctis « acceptam, populus autem sensum eundem « fidenter acceperit, nimirum qui concordem « sanctorum veterum expositionem rejicit, intelligentiam quam hæc tenet Ecclesia habuit, « rejicere convincitur. » Porrò si liceat hominum quorumlibet ingenio et arbitratui sacram exponere Scripturam, nihil firmum relinquetur : errorum inventrici et patronæ novitati patebit aditus, ubi erat antea castæ et incorruptæ sanctuariorum veritatis.

Solvuntur objecta.

Objicies : Quantiscumque laudibus Patrum exornaveris testimonium, longè illud inferius est canonicorum scriptorum attestatione : nec nisi probabilem assensum ex sua præter natura potest elicere. Ita de illo judicârunt ipsi præsertim SS. Augustinus et Thomas, cum multis in locis S. Augustinus, tum speciatim epist. 19 ad S. Hieronymum; post commendatam auctoritatem sacrorum maxime auctoritatem : « Alios « autem ita lego, inquit, ut quantalibet sanctitate, doctrinæ præpollent, non idèò « verum putem quodquid ipsi ita senserunt; « sed quia mihi vel per illos auctores canonicos, vel probabili quod à vero non abhorreat, « persuadere potuerunt. » Idem auctoritate S. Thomæ confirmatur in his verbis, 1. part. quest. 1. art. 8, ad 2 : « Auctoritatibus canonicæ Scripturæ utitur sacra doctrina ex « necessitate argumentando, auctoritatibus « autem aliorum doctorum Ecclesiæ probabili

ter arguen Jo. » Et verò undenam aliquot veterum scriptorum testimonis quæ in alicujus dogmatis confirmationem afferuntur, accesserunt irrefragabilis auctoritas? nullibi asserta illis inspiratio, nec infallibilitas; ergo.

Resp: Quæcumque consentientibus in aliquam doctrinam Patribus adscribatur auctoritas, illos tamen inter et canonicos scriptores, animadvertenda duo intercedunt discrimina: primum, vel unus auctor canonicus quilibet; indubitata in omnibus, ut indicavimus, meretur fidem, quam profectò singuli ac seorsim sumpti conciliare sibi nequeunt scriptores alii singuli, vel probatissimi; secundum, quantacumque sanctitate et doctrinâ polleant scriptores ecclesiastici non inspirati, non ea sanctitatis et doctrinæ præstantiâ omnem excluderet errandi formidinem, si ageretur de aliquâ propriâ ipsorum adstruendâ sententiâ (nec aliud voluerunt SS. Augustinus et Thomas).

Sed dum consonante suffragio doctrinam referunt ac testificantur tanquam suâ ipsorum ætate receptam in Ecclesiâ, nihil est quod deterere debeat à suscipiendo firmiter illorum testimonio, cui plurimum certè impertitur momenti, inelucta tum pietatis, tum eruditionis fama, et Ecclesiæ commendatio. Hinc tantum apud Catholicos eorum valuit auctoritas illustrioribus etiam seculis: « Sic enim, ut verbis utamur Melchioris Cani de Locis theolog. lib. 7, cap. 3, versùs finem, Hieronymus Helvidii dogma revocit; sic Basilus ad Amphilochium, Spiritus sancti divinitatem asseruit; sic Augustinus Donatistas et Pelagianos refellit; sic Paulus Samosatensis à celebri quodam scriptore superatus est; sic Theodoricus Alexandrini concilii definitiones comprobavit; sic Leo Papa apud Leonem imperatorem, Eutychem, ejusque sectatores confudit, astruxitque à sanctis doctoribus consentientibus nullos nisi impios et hæreticos discrepare. » Hinc verò, non intemperanti studio, secundum suum commonitorium absolvit Vincentius Lirinensis, necessum esse omnibus, asseverando « qui sese Ecclesiæ matris legitimos filios probare student, cui sanctæ sanctorum Patrum fidei inhæreant, adglutinentur, immoriantur: profanas verò novitates detestentur, horrescant, insectentur, persequantur. » Operæ pretium est eò loci exscribere adnotationem ex ejusdem auctoris commonit. 1, cap. 39, decerptam. « Quæ tamen antiqua sanctorum Patrum consensio, non in omnibus divinæ legis questionibus, sed so-

lùm certè præcipuè in fidei regulâ magno nobis studio, et investiganda est et sequenda. » Proposita ut exhauriatur objectio, fatemur auctoribus ecclesiasticis quales nomine *Patrum* donari solent, non esse promissum expressis verbis absolutè donum inerrantiæ: attamen cum in Ecclesiâ universali, unanimis eorum et quasi conflatus consensus semper habitus sit tanquam firmissima et necessariò tenenda in exponendis Scripturis ac definiendis de doctrinâ moribusque controversiis regula, inde certissimâ consecutione colligitur non passurum esse Christum, talis ut consensio indulgeat et assentetur errori; tùm enim Ecclesia vel de errore cogere tam quam tanquam veritatis tesseram hactenus haberit, vel eidem adhærendo, ipsa tum aberraret. Cæterùm recordandum est in mentem quod hujus initio quæstionis præfati sumus, nimirum concordia Patrum testimonio totam non constitui traditionem: hæc enim coalescit ex ipsis etiam conciliorum decretis, constanti Ecclesiæ praxi, imò et unanimatis multis quidem monumentis.

Inst.: Canonico in libro si vel una deprehenderetur falsitas, totius libri nutaret, quin et dilaberetur certitudo; cum igitur in libris Patrum occurrant aliquando errores quos refellere oporteat, undenam posset eorum concinenti quantumlibet testimonio haberi inconcussa fides? — Resp.: Cavillatio est istud argumentum: en disparitas est; nec falli, nec fallere unquam potest Deus æterna incommutabilisque veritas: unde inter afflato Spiritu sancto scriptores reponi non posset qui vel unius erroris convinceretur; at licet multis ex testibus non inspiratis nonnulli, in asserendâ propriâ suâ sententiâ, nonnunquam erravissent, non inde consequens est ipsos in testificando notorio aliquo suis temporibus facto, aut omnes deceptos fuisse, aut communi consensu voluisse ac potuisse errorem efficaciter propinare.

PROPOSITIO II. — *Si Patres inter se dissentiant, tum illis adhaerendum qui omnibus ponderatis auctoritate antecellant.*

Explicacione aliquâ, non probatione indiget ista propositio: quoties enim auctoritate transigendum est, majori auctoritati eorum qui testes vel duces habeantur, esse assentiendum, ratio ipsa docet, et insita prudentia. Verum ut tuiò discernatur quæ sit præstantior et ideò sectanda auctoritas dissentientibus inter se doctrinæ aut disciplinæ testibus, non sisten-

dum est intrâ unius sævi limites : adennda et quasi interroganda , quantum fieri potest , *latitudo traditionis* ; quamobrem dum congeruntur ejusdem monumenta , non unius duntaxat sæculi appellantur scriptores , sed peritentantur et inquiruntur diversæ ætates , ac proferuntur ex abundantanti thesauro nova et vetera . Quod si peragenda disquisitione detegeretur majorcm partem auctorum ecclesiasticorum unius sævi , in sententiam devergere quæ probanda non videretur , in his quæ aliunde ad catholicum dogma non pertinerent , tùm progrediendo ad auctores ecclesiasticos priorum ætatum , et utriusque conferendis , diljudicari posset quorumnam præferendum sit testimonium .

Sic tempore Bellarmini et Melchior Cani , pars longè major theologorum et canonistarum , sacramenti matrimonii ministros habebat ipsos contrahentes ; multi tamen deinceps contrariam arripuere sententiam , nec ea ipsis opinio vertitur crimini ; talis autem opinionis patroni antiquioribus hanc viguisse constanter sæculis contendunt , atque ita majorem sibi testium vindicare numerum : sic etiam quas Ultramontani tumentur sententias de indirectâ Ecclesiæ potestate in temporalibus , de auctoritate summi pontificis in ipsum generale concilium , etc. , multò quidem plures nunc habent vindices quàm oppositæ illis sententiæ ; sed qui Ultramontanis adversantur placitis ad antiquiores provocant ætates : v. g. , fortiter propugnant , ante Gregorium VII , neminem pontificem , ne minem scriptorem , potestatis id genus arrogasse summo pontifici , vel ipsimet universali Ecclesiæ . Hinc tamen , ut liquet , non sequitur decernente et judicante cum summo pontifice , longè et notoriè majori parte episcoporum , opus esse aliquando ad absolutam hujusce decreti certitudinem recurrere ad priores ætates ; tale enim judicium , ut latè probavimus , habendum est supremum Ecclesiæ universalis judicium , quæ quocumque tempore judicet , infallibiliter pronuntiat ; absolutò munita divinæ ac perpetuæ assistentiæ promisso .

Quæres qualem Patribus , seu auctoribus ecclesiasticis , auctoritatem conferat Ecclesiæ illos commemorantis commendatio , aut ejusdem quæ generalibus duntaxat verbis in eorum opere cadat approbatio ?

Resp. 1° : Ex illâ Ecclesiæ approbatione , qualis impenditur in decreto synodi V œcume-

nice , et in decreto concilii Romani sub Gelasio , quæ retulimus , non sequitur , mereri in omnibus suis scriptis indubitam fidem eos qui tali approbatione afficiuntur ; sunt enim inter illos quos errore quodam lapsos esse constat ; v. g. , erravit S. Cyprianus circa baptismum ab hæreticis administratum : erravit S. Hilarius propugnando immunem fuisse à doloris sensu passionem Christi ; sunt quorum unus docet aliquando quæ deditâ operâ refellit alter ; deinde , si vellet Ecclesia doctoris alicujus opera ita comprobare , ut vel unam illius auctoris sententiam non liceret adducere in dubium , singulas ejusdem scriptorum partes discuti oporteret et ad amussim expendi ; atque , ut disserit Alphonsus Tostatus , Defens. part. 2 , cap. 81 , « isto modo non fuisset facta approbatio unius de libris Augustini in ducentis annis , etiam Ecclesiâ semper actu congregatâ . »

Resp. 2° : Ad quatuor maximè capita revocari possunt cum eodem auctore , quæ ex delineatâ Ecclesiæ approbatione accedunt commendatis ab eadem operibus : primum est , inquit , quòd Ecclesia concedit expressè omnibus Christi fidelibus quòd legant ea . Secundum est , quòd judicat illa utilia ad doctrinam fidei et morum , et ob hoc laudat ea . Tertium est , quòd Ecclesia tollit operibus approbatis suspicionem de hæresi voluntariâ , quæ est verè hæresis . Nam , ait , illa quæ approbantur , licet non sint omninò discussa ab Ecclesiâ , sicut si deberent singulæ partes approbari , tamen generali quâdam discussione cognoscuntur , et apparet ex eis quomodò auctor eorum in omnibus catholicè sentiat , hoc est , animo in omnibus ab hæresi alieno . Quartum est , quòd dat eis quamdam auctoritatem quam aliis non habebant . Scilicet , quòd quando aliquis allegaverit dictum alicujus libri approbati per Ecclesiam , facit probationem , etiamsi ipse auctor nullam causam dicti sui ostendat .

Resp. 3° : Quando partes aliquas operis alicujus specialiter approbat , easque tenendas et credendas proponit expressè Ecclesia , tum ab illis resilire nefas , aut de iisdem ambigere , sicut nec à cæteris dogmatibus ab ipsâ definitis . Sic edita contra Pelagianam et semi-Pelagianam hæresim decreta , ex firmissimis S. Augustini sententiis , ut diximus condita sunt .

MONITUM.

Unicuique sanè eximium opus visus est Bal-
lerini tractatus de vi ac ratione primatûs Ro-
manorum pontificum in tertio Coursûs nostri
volumine recusus. Nonnulli verò professores
egregii Romamque corde tæto amplexi ad nos
scripsere quædam traditiones de infallibilitate
summorum pontificum spectantia, in hoc trac-
tatu esse omissa vel satis explicitè non dicta;
suadentes ut in illius complementum opus P.
Petitdidier clarissimum accederet. Cui consi-
lio eò libentiùs obtemperamus, quòd præsens
volumen, vastâ paginarum amplitudine quasi
atenuatum, sic congruam corpulentiam simul
et augmentum perutile percipiat.

Tractatus de quo hæc agimus tanti fit, ut
Benedictus XIII auctori Breve apostolicum
mittere non dubitaverit.

« Dilecte Fili, inquit summus pontifex, sa-
lutem et apostolicam benedictionem. Quòd
eruditionem tuam ad ornamentum domûs
Dei conferre gestias, in tui quidem nominis
ac pietatis laudem, animi verò nostri singu-

larem lætitiâ cedit, ac tunc etiam confidimus,
ut infirmis aut errantibus strenui la-
bores tui doctrinâ consulant ac proficiant
exemplo. Itaque dignum tuâ virtute ac reli-
gione erga hanc sanctam sedem studium
gratissimo paternæ benignitatis sensu con-
plexi sumus, tibi que persuasum esse opta-
mus nos ad omnem gratificandî tibi occasio-
nem libenter incubituros; præsertim autem,
ut iurium tuorum in causâ abbatie Seno-
nensis ratio (sicut par est) habeatur, dili-
genter curabimus. Neque ullas benevolentie
partes omitemus, ut à laudabili curâ, uti-
liumque studiorum proposito, nulla te aut
molestia aut necessitas avocet. Perge igitur
pontificiam tibi benignitatem, honorum lau-
dem, ac divina potissimum beneficia demereri,
quorum pignus esse cupimus apostolicam be-
nedictionem, quam tibi, dilecte Fili, peraman-
ter impertimur. Datum Romæ apud Sanctum
Petrum sub annulo Piscatoris die 24 Decembris
MDCCXXIV, pontificatûs nostri anno primo. »

MATTHÆI PETITDIDIER VITA.

PARITIDIER (Matthæus), abbas S. Petri Se-
nouensis, ordinis S. Benedicti, præsesque con-
gregationis SS. Vitoni et Hydolphi, in viculo
Lotharingæ, cui S. Nicolai nomen, natus est.
Philosophia theologiæque curriculum emensus
in abbatia S. Mihieli, variasque ad dignitates
sui ordinis erectus, episcopatu Mærx in parti-
bus honoratus est à Benedicto XIII, qui eum
præterea pontificiæ sedis assistentem sibi de-
vinctum voluit. S. pontifex ipse celebravit sa-
cræ inaugurationis solemniam, novoque episco-
po mitram valdè pretiosam largitus est. Petit-
didier Romani primatûs defensor usque acer-
rimus, Eliam Dupinum magnâ cum doctrinâ
judicique maturitate circa questionem hanc

impugnavit, in opere dicto: *Annotations in Bi-
bliothecam ecclesiasticam*, 3 vol. in-8°. Dedit
insuper dissertationem de sententiâ concilii
Constantiensis circa S. Pontificis infallibili-
tatem, in-12, Luxemburgi, 1724-1725. Duplex
præterea texerat opus contra PP. Jesuitas; ipso
verò unum et fortè utrumque retractavit. Gal-
licè vulgò scripsit auctor noster; sed pleraque
illius opera in linguam italicam jussu Bene-
dicti XIII primùm translata, et latinatæ de-
mùm donata sunt. Quod nunc damus opuscu-
lum, quale ab ipso auctore correctum et ad-
optatum est, referimus.

Petitdidier in abbatia Senonensi obiit anno
1728, sexaginta et novem annos natus.

DE AUCTORITATE ET INFALLIBILITATE SUMMORUM PONTIFICUM.

Materia quam præsentî opere tractandam
suscepi, à trecentis annis theologorum animos
multùm agitavit, atque in diversa traxit divi-

sitque. Quidam auctoritate (quod venditant)
concilii Constantiensis fulti, summos pontifi-
ces, quoad ea quæ fidem concernunt æquæ-

nicorum conciliorum iudicio subijci, ab his quoque illorum decisiones in examen vocari ac corrigi posse, consequenter hujusmodi Romanorum pontificum definitiones, in quantum à S. sede emanatæ sunt, non esse infallibiles, talesque quibus se omnibus fideles submittere teneantur; tanquam veritatem in dictâ synodo Constantiensi definitam ac decisam, tueri ac defendere minimè dubitant. Alii è contra hinc pro certo ac indubitato tenentes, quæstionem hæc à synodo Constantiensi minimè fuisse definitam seu decisam, illinc verò doctrinæ anterioribus ad dictam synodum Constantiensem temporibus ubique terrarum traditæ et approbatæ constanter adhærentes, tenent quòd omnes et singulæ summorum pontificum in materiâ fidei decisiones ac definitiones ad universam Ecclesiam, sive per expressas Constitutiones, sive per conciliorum particularium confirmationem directæ, pro infallibilibus haberi debeant, talibusque quibus cunctorum, qui fidem catholicam profitentur, mentes subijci oporteat.

In hæc sententiarum varietate nil magis quam se fidem orthodoxam tueri, utrinque asserunt theologi. Qui enim infallibilitatem summorum pontificum in rebus fidei decernendis impugnant, doctrinam suam, eò quòd, ut aiunt, in œcumenicâ synodo definita atque à summo pontifice ibidem electo approbata fuerit, pro fidei articulo haberi debere contendunt. Qui verò eandem infallibilitatem propugnant, anteriorum ad prædictam synodum Constantiensem seculorum traditioni innixi, imò sacrarum paginarum auctoritate fulti, opinionem suam absque fidei catholicæ læsione rejici, vel ei contradici fas non esse constanter asserunt: equidem tamen non diffitentur, hæc sacratioris theologiæ particulam hæctenus nondum expressè ab Ecclesiâ definitam fuisse, hinc satis immeritò invidioso hæresis nomine notari eos, qui eidem manus dare renuunt; at planè tamen persuasos sibi habent, minimèque dubitant, quin, si moderno tempore in quâdam œcumenicâ synodo hæc quæstio ad decidendum proponeretur, ubi cuique liberè mentem suam aperire licitum foret, in summorum pontificum favorem desiniretur.

Quandoquidem autem hæc ultima sententia, quæ summorum pontificum infallibilitati favet, magis fundata majorique in Ecclesiâ auctoritate Liti mihi videtur, quam prima eidem summorum pontificum infallibilitati adversans, hinc eandem præsentì opere stabilire conabor;

quod ut meliori facilliorique methodo, minori- que confusione præstare queam, illud pluribus capitibus distinguum.

CAPUT PRIMUM.

Præjudicia quædam adversus opinionem illorum qui summos pontifices fallibiles esse contendunt.

Inter omnes convenit quòd in materiâ fidei ac religionis, omnis nova opinio saltem tanquam suspectam haberi debeat, atque è contra illi duntaxat sententiæ adharendum sit, quæ antequàm opinio ejus datum notum epochæque fixa est, introduceretur, tradita ac pro certâ in Ecclesiâ habita fuit.

Et hoc est principium super quòd primum fundo præjudicium adversus opinionem quam impugnare aggredior. Opinio quæ tenet quòd decisiones summorum pontificum in materiâ fidei ad universam Ecclesiam directæ errori obnoxie sint, atque revisione egeant, primum decimo quinto seculo enata, necnon in orbem catholicum invecata est; ante magnum illud et fatale Occidentis schisma (ubi usque tres papæ de suprêmâ in Ecclesiâ auctoritate adeò inter sese decertare visi sunt, ut quisque illorum certis in regionibus pro vero Ecclesiæ capite agnosceretur), nullus theologus, nullus sanctus Pater, nullum concilium œcumenicum aut particulare, verbo nullus auctor catholicus inventus est qui expressè docuerit quòd decisiones generales summorum pontificum in materiâ fidei errori obnoxie sint, neque ad suam receptionem fideles obligent; verùm è contrario, quotquot ante deploranda illa tempora hunc articulum tractaverunt, publicè et audacter docuerunt quòd hujusmodi Romanorum pontificum definitiones Ecclesiam obligent, nec minori quam ipsa concilia generalia auctoritate polleant.

Ad probandam novitatem opinionis illorum, qui summorum pontificum infallibilitatem negant, illiusque originis epocham determinandam, non alio mihi opus est testimonio, quam illorum ipsorum, qui, quia vel eam pepererunt, vel omnium primi propugnârunt, illius quasi parentes sunt, Gersonem ac Majorem hic intelligo. Ita desuper Gerson loquitur de Potestate eccles. cons. 12: « Ante celebra-
tionem sacrosanctæ hujus Constantiensis synodi, sic occupaverat mentes plurimorum
litterarum magis quam litteratorum ista traditio, ut oppositorum dogmatizator fuisset
de hæreticâ pravitate vel notatus vel damna-

« tus; hujus rei signum accipe, quia post declarationem, et quod urgentius est, determinationem et practicationem ejusdem sanctæ synodi, inveniuntur qui talia passim asserere non paveant. » In opere etiam de Excomm., postquam per modum quæstionis proposuisset, num appellatio à papâ ad concilium teneret hæc habet: « Dixerunt olim ante concilium generale Pisanum et Constantiense, quòd hoc nullo modo licebat; et allegant jura sua pro se valde; ut eis videtur, expressa. Sed constanter nunc asseritur quòd est hæresis damnata per Constitutionem concilii Constantiensis. » Hæc Gerson. Major autem non minus quàm ille hanc epocham exprimit, de Potestate eccles. c. 15: « Duo sunt modi, inquit, oppositi dicendi, quorum unus tenet papam esse supra concilium universale; hunc modum tenuerunt aliqui cardinalium, et tenent communiter Thomistæ, et Romæ, ut asseritur, nulli fas est oppositum tueri. Alium modum semper nostra Universitas Parisina à diebus concilii Constantiensis imitata est; sic quòd in eâ, qui prædictam viam tenuerit, in campo cogitur eam revocare. »

En igitur originem opinionis illius, quæ in præsentiarum tanquam Parisinæ Facultati propria orbem circumvolat. Definita à concilio Constantiensi benè aut malè intellecto (quod in sequentibus examinabimus) superioritas synodi supra papam eò Gersonem ejusque sequaces impulit, ut concluderent papæ decisiones, eò quòd concilio generali subjectæ sint, minimè infallibiles esse. At exinde apprimè legitimum de hujus opinionis falsitate deduco præjudicium. Enimverò doctrina per mille quadringentos hactenus annos in Ecclesiâ incognita, primùmque occasione duntaxat invidiosæ cujusdam schismatis introducta, vera vique Ecclesiæ doctrina esse non potest.

Secundò, in favorem infallibilitatis summorum pontificum de contrariâ opinione ex his præjudicatum esse videtur, quòd nempe ante memoratum schisma nostram sententiam omnes theologi unanimiter receperint ac docuerint, ut sequentibus demonstrabimus; quòd eam doctores Facultatis Parisiensis, et et aliarum Universitatum, tanquam doctrinam indubitam tradiderint; quòd id ipsum omnes canonici præstiterint; quòd episcopi eidem semper manus dederint, nec unquam ulli in mentem venerit illam in dubium vocaret. Nonnisi igitur novitatis cujusdam cupidine

Gersoni, paucisque aliis suæ ætatis theologis opinionem suam in theologiam invellere placuit. Tertium præjudicium inde colligitur, quòd, cum temporibus Photii, Græci schismatici hæc infallibilitatis Romanorum pontificum prærogativam dubiam facere attentassent, auctores catholici, qui eos nono sequentibusque seculis impugnaverunt, tam eorumdem summorum pontificum ad concilia superioritatem, quàm in decernendis rebus fidei infallibilitatem velut doctrinam ab Ecclesiâ semper receptam et adoptatam propugnârunt, ut apertè haberet ex operibus tum Ænæasiensis episcopi, tum Ratramni Corbiciensis monachi, qui seculo nono floruerunt, cum etiam Anselmi Avelsbergensis episcopi, qui seculo undecimum illustrabat, tum etiam ex operibus SS. Thomæ et Bonaventuræ, qui seculo decimo tertio orbem christianum decorârunt. Enimverò, nisi quis hos adeò illuminatos doctores doctrinam suæ ætatis Ecclesiæ ignorasse, aut controversos inter Latinos et Græcos augere articulos, sicutque plura ac majora ad horum cum illis reunionem impedimenta interponere ipsius volupe duntaxat fuisse, criminari malit, fateri cogetur, quòd illis quibus modò dicti floruerunt doctores seculis, nullus catholicus exiterit, qui hujus sententiæ fidem in dubium unquam vocarit; imò, quod notatu apprimè dignum est, cum Anselmus, Avelsbergensis episcopus, imperatoris Lotharii in urbe Constantinopolitanâ tunc temporis legatus, hæc de re cum Nechite, viro ob profundam scientiam in Ecclesiâ Græcâ spectatissimo, publicam collationem habuisset, hic Nicomediæ antistes ultrò quidem Romanis pontificibus primatum in Ecclesiâ, jusque in œcumenicis conciliis præsidendî concedebat: « Romana Ecclesia, inquit, Spicil. tom. 13, cui nos quidem inter has sorores primatum non negamus, et cui in concilio generali præsidenti, primum honoris locum recognoscimus, » etc. At dictis Romanis pontificibus quamdam supremam de omnibus Ecclesiis judicandi potestatem tribui debere inficiabatur; aliàs, inquit, reliquæ Ecclesiæ nonnisi mancipia forent Romanæ: « Quid igitur nobis (sunt ejus verba) Scripturarum scientia? quid nobis litterarum studia? quid sapientum Græcorum nobilissima ingenia? Sola Romani pontificis auctoritas, quæ, sicut tu dicis, super omnes est, unice versa hæc evacuat, solus ipse sit episcopus, solus magister, solus præceptor, solus de

« omnibus sibi soli commissis, soli Dec, sicut
« solus bonus pastor, respondeat. »

An non idipsum profectò hæc ipsâ nostrâ
atate asserere videmus eos, qui Romanorum
pontificum supra concilia superioritatem,
eorumque infallibilitatem negant? fatentur
quidem ipsorum primatum, jusque in œcumenicis
præsidentî conciliis; at cum Græcis
schismaticis ab ipsis absolutam potestatem,
jusque de omnibus judicandi Ecclesiis audaciter
removeant. Quòd si hujus rationem exigas,
non aliam reddunt, quàm quòd aliàs concilia
inutilia forent, solisque deinceps auscultandum
esset Romanis pontificibus. Quod tamén
supra adductus Anselmus nomine Ecclesiæ
Latine propugnat, ut videri potest in nemo-
ratâ collatione, nosque suo loco referemus.

Quartum præjudiciû in eo consistit, quòd
ab Ecclesiæ primordiis ad nostra usque tem-
pora Romani pontifices nullam unquam fidei
definitionem ediderint, quam non illicet cum
debitâ veneratione universa susceperit, ac
amplexa fuerit Ecclesia. Ipsi sunt qui concilia
approbârunt, aut in aliis conciliis sententiam
dixerunt, hæreticos damnârunt, Constitutiones
dogmaticas ediderunt, omnia recipiente
ac sequente Ecclesiâ. Ipsorum decisionibus,
velut cuidam omnium fidei controversiarum
termino, cuncti fideles semper adhererunt.
Quòd si autem Romani pontifices subinde con-
cilia, sive generalia, sive particularia convo-
care consueverunt, id sanè factum est,
non tam ut in sententiam Catholicæ adduce-
rentur, quàm ut hæretici plenius ac nervosius
convincerentur, quippe quibus solemne est
tum denique œcumenica appellare concilia,
cùm se à S. sede damnatos conspiciunt.

Quintum denique præjudiciû est, quòd
opinio quæ summos pontifices synodis subjecit,
quæque in ipsis infallibilitatis privilegium
non agnoscit, moderno tempore in solo Fran-
ciæ regno circumferatur, contrariâ interim
per reliquas orbis catholici partes triumphante,
omniumque episcoporum, doctorum, et theo-
logorum mentes occupante, quamque omnes
Universitates tradant, omnes religiosi ordines
propugnent, ac cuncti denique populi credant.
Et quis arbitretur quòd omnes reliqui orbis
status ac regna ad tantum tantique momenti
fidei articulum cœcutiant, Franciaque solus
ille orbis angulus sit, quem dissipatis igno-
rantia tenebris veritas illustret? Cùm verò
dicitur quòd hæc Galliæ mens sit, benè me-
diam partem ab eâ rescicare oportet. Enim-

verò satis magnus hodie dnm episcoporum,
doctorum etiamnum Parisiensium, religiosorum,
pastorum, variique statûs ecclesiasti-
corum numerus ibidem reperitur, tanquam
indubitabile tenentium et infallibilitatem
Romanorum pontificum, et, quod ad idem
redit, eorumdem supra concilia auctoritatem
et eminentiam; præcipuè autem et vel max-
imè, prout alibi, etiam in isto regno plebs
hanc doctrinam sibi persuasam habet, tan-
tisque erga summorum pontificum nomen re-
verentiâ ac observantiâ afficitur, ut absque
indignatione quâdam vel minimum in contra-
riæ opinionis favorem audire nequeat. Sed
hæc de præjudiciis dicta sufficiant. Examine-
mus modò quænam sint illa principia qui-
bus sententia quæ summorum pontificum
infallibilitatem propugnat, innititur; et quoniam
in materiâ dogmaticâ non alia tenenda
sunt, quàm S. Scriptura et traditio, videamus
num hæc duo principia huic doctrinæ faveant.

CAPUT II.

*Privilegium infallibilitatis summorum pontificum
supra S. Scripturam fundatum est.*

Nullus Catholicorum dubitat quin Salvator
noster divo Petro primatum in Ecclesiâ tradi-
derit; cùm igitur in hoc principio omnes
convenient, nonnisi ex quodam cavillationis
spiritu, occultæque cupiditatis S. sedis præ-
rogativarum diminuendarum genio, quidam
in dubium vocare velle videntur, num idem
primatus illi traditus et confirmatus fuerit per
tres famosos illos textus, qui communiter
adduci desuper solent: videlicet Matth. 16,
v. 17: *Beatus es, Simon Barjona, quia caro
et sanguis non revelavit tibi, sed Pater meus,
qui in cælis est. Et ego dico tibi, quia tu es
Petrus, et super hanc petram ædificabo Eccle-
siam meam, et portæ inferi non prævalebunt
adversus eam.* Et Luc. 22, v. 31: *Simon, Simon,
ecce Satanas expetivit vos, ut cribraret sicut
trititum; ego autem rogavi pro te, ut non defi-
ciat fides tua; et tu aliquando conversus, con-
firma fratres tuos.* Item cùm Salvator noster
Christus Dominus post resurrectionem suam
Petrum trinâ vice interrogasset, num ipsum
plus quàm cæteri Apostoli diligeret, eidem de-
nique unâ versam suam concredidit Ecclesiam
his verbis: *Pasce agnos meos, pasce oves meas.*

Occultâ igitur, ut dixi, quâdam solum-
modò cupidine divi Petri prerogativas dimi-
nuendi impelluntur illi qui in dubium vocare
velle videntur, num per hos textus Christus

Dominus D. Petrum visibile caput, pastoremque primarium suæ Ecclesiæ constituerit. Doctor Launojus, qui in suis Epistolis Romanorum pontificum auctoritatis diminuendæ toms incubuit, omnesque vires exertit, ut hos S. Scripturæ textus summis pontificibus inutiles redderet, eò animum appulit ut assereret eosdem à SS. Patribus variè explicari ac interpretari; quibusdam primum locum de ædificatione Ecclesiæ super ipsum D. Petrum, aliis verò non supra divum Petrum duntaxat, sed super omnes Apostolos intelligentibus; aliis autem voces istas, *hanc petram*, divinitatis, quam Petrus confessus fuerat, *fidem* interpretantibus; aliis denique per *petram* ipsum Christum Dominum intelligi debere affirmantibus. Ex quo memoratus doctor concludit non certò posse inferri quòd hoc textu prærogatiivæ quæ summis pontificibus communiter tribuuntur, sufficienter stabiliantur.

Verùm quàm debile sit istud doctoris Launoij argumentum, facilè demonstrari potest. Illud quidem auctoritate concilii Tridentini roborare nititur ex eo quòd dictum concilium prohibeat ne quis S. Scripturæ sensum unanimi SS. Patrum sensui tribuat contrarium; sed exemplo apparet istud suum argumentum nonnisi merum paralogisma esse. Enimverò multùm inter se differunt, asserere (prout asseruit laudatum concilium) fas non esse in exponendis sacris paginis sequi sensum omnibus SS. Patribus contrarium; et dicere, non licere sensum iisdem sacris paginis tribuere, quem omnes ac singuli SS. Patres sectati non fuerint. Ut ergo, dicat quis, aliquem sensum S. Scripturæ tribuere queat, sufficit, si modò quorundam SS. Patrum auctoritate illum solidet, cui auctoritati cæteri SS. Patres non contradixerint. Atqui hic nullus ex SS. Patribus in medium adduci potest, qui primo sensui contradixerit, quique asseruerit Christum Dominum non ædificasse Ecclesiam suam supra D. Petrum; consequenter doctoris Launoij argumentum de se ruit.

Præterea varii hi sensus, quos huic sacræ Scripturæ textui SS. Patres tribuerunt, tam parùm sibi invicem contrariantur, quin potius perfectè concordent. Verum namque est quòd Salvator noster Ecclesiam suam supra D. Petrum, tanquàm primum post ipsum Christum, fundamentum ædificaverit. Verum item est quòd præterea eam supra cæteros Apostolos, qui omnes post D. Petrum illius

fundamenta sunt, ædificaverit. Nec minùs verum est quòd etiam illam supra fidem suæ divinitatis fundarit. Certum denique est eam præ omnibus super Christum tanquàm supra essentialia, firmum ac immobile fundamentum ædificatam esse; et quòd hæc ita se habeant, omnesque istæ expositiones perfectè inter se conveniant, inconcussè ex eo evincitur quòd, ut ipse doctor Launojus fatetur, iidem SS. Patres textui, de quo nunc agimus, binas, imò ternas usque explanationes apposuerint, sanctusque Augustinus omnes quatuor adhibuerit. Sed nusquàm reperietur quòd vel unus eorum huic loco morales explanationes tribuendo, litteralem sensum qui divum Petrum respicit, quemque Ecclesiæ doctores ad hujus S. Apostoli in Romanâ sede successores semper extenderunt, excluserint.

Quòd si hunc locum secundùm se examinemus, profectò liquet quòd Salvator noster, cum divum Petrum ob id beatum pronuntiavit, quòd per æterni Patris revelationem divinitatem suam agnovisset, quantus honor felixque sors illum maneret, verbis sequentibus declarare voluerit, ei promittendo nempe, quòd super ipsum tanquàm super fundamentum, adversùs quòd nulla inferorum nequitia unquam prevalitura esset, Ecclesiam suam ædificaturus esset. Et quemadmodùm hæc promissio secundùm Patres ad hujus Apostoli successores pertransiit, ita dubitari non potest quin locus iste et eorum primatum et infallibilitatem stabiliat. Si enim Ecclesia ideò immobilis et inconcussa manet, quia super D. Petrum, ejusque successores fundata est, sequitur quòd singuli successores hujus Ecclesiæ capitis similem in fide habere debeant firmitatem, parique fortitudine Ecclesiæ columnam suffulcire, utpote ejus sunt fundamenta. Referemus in sequentibus Patrum testimonia utrumque stabilientia; sufficiat hic cum D. Hieronymo epist. ad Damasum dixisse: « Cathedræ Petri communione consocior, succur per hanc petram ædificatam Ecclesiam scio; quicumque extra hanc domum agrum commedit, profanus est. » Et cum S. Augustino in Psal. contra part. Donat. : « Numerate sacerdotes vel ab ipsâ sede Petri, et in ordine Patrum quis cui successit, videte; ipsa est petra quam non vincunt superbe inferorum porte. » A nullo controversitur quòd locus secundus, quem ex S. Lucâ retulimus, peculiariter D. Petrum respiciat. Sed qui tenent Romanos pontifices in fidei quæstionibus

infallibiles non esse, indefectibilitatem fidei in divo Petro personalem fuisse, nec ad ejus successores pertransiisse contendunt. At nos decursu operis nostri demonstrabimus hanc ipsorum assertionem malè fundatam esse, sanctosque Patres ac antiquos theologos longè aliter hâc de re sensisse. Nec denique id contraverti potest, quòd scilicet tertio S. Scripturæ loco Salvator noster D. Petrum singulari quodam privilegio præ cæteris Apostolis decoravit. Querit enim ab ipso, num ipsum plus quàm cæteri Apostoli diligat, qui interrogatione, tertio usque repetitâ, ei demùm tam oves quàm agnos suos pascendos tradit. Quis post hæc dubitabit quin ipsum peculiariori præ cæteris Apostolis modo suæ Ecclesiæ pastorem constituerit, ipsique suorū agnorū et ovium curam demandando, totam Ecclesiam commiserit?

Quòd si quis secundùm D. Augustinum dicere velit, quòd hâc occasione D. Petrus universam Ecclesiam representarit, nec hæc privilegia ad suam duntaxat personam restricta fuerint, longè abest, ut hæc doctrinam rejiciam, aut eî contradicam, quin potius per illam summorum pontificum auctoritatem optimè et miram in modum firmari contendam. Profectò namque, si concilium Constantiense ad ostendendum quòd auctoritatem totius Ecclesiæ polleret, eamque præ manibus, ut ita dicam, teneret, non meliùs hanc universalem potestatem exprimere se posse arbitratus est, quàm si assereret se universam representare Ecclesiam, quis dubitabit, quin D. Petrus, si in occasionibus de quibus nunc agitur (id est, cùm Salvator noster asseruit se super ipsum Ecclesiam suam ædificaturum, eumque illius pastorem constituit), universam representavit Ecclesiam, potestatem etiam generalem super eandem receperit? Quòd si tunc universa Ecclesia eminenter in D. Petro, ut in capite suo, residebat, an non naturaliter concludi debet, quòd omnis influentia Christi Domini in suam corpus mysticum in hocce corpus per medium et organum capitis illius transierit?

CAPUT III.

Qualem ideam primis Ecclesiæ seculis de auctoritate Romanorum pontificum in questionibus fidei habuerint fideles.

Antequàm super hoc puncto historiam ecclesiasticam consulamus, operæ pretium erit ideam quam de auctoritate D. Petri, post Salvatoris nostri in caelos ascensionem, nobis ob

oculos ponunt Acta Apostolorum, vel momento contemplari. Id namque ad ea confirmanda quæ de privilegiis quibus eum Dei Filius decoravit, præcedenti capite retulimus, multùm, ni fallor, conferet. Et quidem vix Salvator Apostolos suos visibiliter deseruerat, cùm ecce statim beatus Petrus priusatum suum in collegio apostolico exercere conspicitur. Hoc habetur per illud quod de electione divi Matthæ ibidem refertur, ubi cùm D. Petrus proposuisset supplendum esse in dicto collegio infelicis Judæ locum, universus cætus is quæ ipsi ab isto Ecclesiæ capite proposita fuerant, detulit. Ad quæ D. Joannes Chrysostomus: « Meritò, inquit, primus Petrus omnem auctoritatem usurpat in negotio, ut qui omnes habet in manu; ad hanc enim dicit Christus: *Et tu aliquando conversus, confirma fratres tuos.* » Post sancti Spiritus descensionem, ubique D. Petrum in fronte, ut ita dicam, Apostolorum collocatum cernimus. Omnes ipsi in silentio auscultant: ipse solus Judæos in die Pentecostes oratione compellit, scelusque exprobrat quod Christum Jesum crucifigendo contraxerant, atque ut in eum credant hortatur; ipse solus claudum ad portam templi mendicantem alloquitur, eumque sanat; ipse solus rationem de hoc miraculo populo, qui ibidem convenerat, reddit; ipse solus cum D. Joanne audacter principibus sacerdotum, magistratibusque respondet; ipse solus fulgentissima patrat miracula, quippe de ipso solo refertur quòd illius umbra omnis generis morbos curaret; ipse solus Judaicam Ecclesiam, id est, primos fideles, regit ac gubernat, Ananiamque et Saphiram ob commissam fraudem morte damnat; ipse solus ad Evangelium prædicandum primò destinatur; ipse solus denique in consilio Hierosolymitano sententiam pronuntiat ac fert. Quibus addi potest, quòd, cùm in carcere detineretur, universa Ecclesia pro ipsius liberatione ad Deum preces fundere non destiterit, donec eandem obtinuerit. Et hæc sunt quæ de iis quæ in ipsis Ecclesiæ primordiis gesta sunt, in Actis Apostolorum legimus, è quibus utique, ni fallor, patet quòd à tempore ascensionis Salvatoris nostri cæteri Apostoli D. Petrum, et ut caput Ecclesiæ, et ut suum superiorem semper agnoverint ac reveriti fuerint. Modò ad ipsius successores transivimus.

Si loco falsarum decretalium, quæ sub nomine summorum pontificum, qui tribus primis Ecclesiæ seculis florèrè, eusæ fuerunt, verè suppeterent eorundem Epistole, luculesta ac

Illustria procul dubio de potestate quam omni tempore in Ecclesiâ exercuerunt, atque de observantiâ quam fideles ipsorum decisionibus exhibuerunt, argumenta probationesque suppeditarent; at cum immanes turbines, quibus illis persecutionum temporibus Ecclesia agitata fuit, earum majorem partem nobis è manibus excusserint, cogimur ad ea pauca calamum sistere, quæ historia ecclesiastica nobis reliquit.

Primo igitur jam Ecclesiæ seculo, cum Ecclesia Corinthiorum variis scissionibus conquateretur, ad Ecclesiam Romanam confugit, ut ibi remedium ad ea mala inveniret, quibus tunc in discrimen adduci videbatur. Beatus Clemens, qui eo tempore Ecclesiæ Romanæ gubernacula tenebat, hisce medelam ferre cupiens, illustrem Epistolam ad dicta Corinthiorum Ecclesiæ rectores dedit, quæ adhuc superest, quæ pacem et tranquillitatem pristinam in istâ Achaïæ metropoli restituit, illosque in fide firmavit, prout testantur scriptores antiqui.

Sequenti seculo, Victor pontifex Romanus usus qui longo jam tempore in Asiâ vigeat, mederi cupiens, illius provinciæ episcopos eò adegit, ut se Ecclesiæ Romanæ, potiorique cæterarum Ecclesiarum parti accommodarent, dieque Dominicâ, et non cum Judæis, decimâ quartâ lunâ, videlicet martii, Pascha celebrarent. Polycratem verò Ephesiorum, aliosque istius provinciæ episcopos suis mandatis, sub prætextu traditionis cujusdam ab Apostolis receptæ obedire renuentes, ab Ecclesiæ communionem removit, vel saltem removere voluit. At cum plures episcopi, præcipuè autem S. Irenæus, Luglunensium archiepiscopus, humiliter ipsi exposuissent hæc extrema non convenire, nec congruere ut Asiatici ob praxim quamdam quam à suis prædecessoribus receperant, à totius Ecclesiæ unione removerentur, scissio quidem integra, aut saltem continuata non fuit. Non satis liquet num Asiatici tandem Victori papæ manus dederint. Id hujus fidem facere potest, quòd D. Athanasius commemorans eos qui tempore concilii Nicæni die Dominicâ Pascha non celebrabant, nihil omninò de Asiaticis loquatur, sed tantum Syriæ, Ciliciæ ac Mesopotamiæ incolam mentionem faciat; verùm quidquid de eo sit, ex hujus tamen contentiois narratione manifestum est quòd jam à seculo secundo Romani pontifices emergentes in Ecclesiâ difficultates et controversias tam in Oriente quàm Occidente determinarint ac definierint, quòdque illi quos communicabant, à totius etiam Ecclesiæ commu-

nione remoti ac resecti fuerint. Synodus item Nicæna, decisioni Victoris papæ se conformans, decrevit ut omnes Catholici die Dominicâ Pascha celebrarent, et qui ad contrariam praxim animum obstinârunt, tanquàm hæretici habiti, atque ut tales ab Ecclesiæ corpore resecti sunt, ut habetur ex secundâ et tertâ synodis œcumenicis, ut interim multa alia veterum monumenta omittamus.

Seculo tertio, cum Novatianus, schismate in Ecclesiâ Romanâ suscitato, hujus Ecclesiæ sedem invadere attentasset, atque conatus machinationesque suas irritas fore, necnon Cornelium per totum orbem pro vero Romano pontifice haberi perspexisset, novam hæresim excogitavit, contendens, prout refert Eusebius, iis qui tempore persecutionis fidem catholicam cjurassent (quamvis omnia quæ viderentur ad veram penitentiam spectare, omninò postmodum peragerent), nullam prorsus salutis spem reliquam fieri. Quâ de causâ Cornelius coacto Romæ concilio Novatiani errorem damnavit, cui damnationi dein omnes Ecclesiæ non minori unanimitate quàm si illa hæresis in concilio œcumenico damnata fuisset, acquieverunt. Neminem latet contentio illa quæ paulò post in causâ baptismi hæreticorum orta est; Stephanus papa postquam rescisisset quòd S. Cyprianus Carthaginensis antistes, Africanique episcopi hæreticos ad Ecclesiæ communionem revertentes rebaptizari juberent, quamvis jam prius in nomine SS. Trinitatis baptizati fuissent, fortiter huic errori restitit, definitè oportere in hoc quemadmodum et in omnibus aliis antiquam sequi Ecclesiæ traditionem. Quanquàm verò S. Cyprianus, eò quòd id tanquàm quid merè disciplinam spectans consideraret, decisioni papæ hic deferendum esse non arbitratus fuerit, atque in hoc magnum Orientis episcoporum auctoritate fulciretur; nihilominus universa Ecclesia papæ decisionem amplexa est, et licet S. Cyprianus in communionem Ecclesiæ perstiterit, atque in eâ communem diem obierit, il tamen qui pervicaciter ipsius praxim postmodum secuti sunt, in hæreticorum numerum rejei sunt.

Cum sub ejusdem papæ regimine Marcianus episcopus Arelatensis Novatiani hæresim amplexus fuisset, D. Cyprianus desuper per litteras Stephanum certiore reddidit, rogans ut dictum hæreticum episcopum depneret, aliumque in ejus locum suffici ac ordinari curaret. Ex quo apparet quantâ potestate tunc temporis in universâ Ecclesiâ usi sint Romani pontifices

Il insuper probatur ex eo quòd, cum duo Hispaniarum episcopi, qui è suis sedibus ejecti fuerant, eundem papam implorissent, rogassentque ut in pristinas dignitates ipsos restitueret, Sorphanus secundum ea quæ illi exposuerant, ipsos restituerit; et quamvis hæc restitutio locum non habuerit, eò quòd dictum papam circumvenisse, ipsique falsa exposuisse deprehensi sint, nihilominus tamen exinde manifestè liquet quòd fideles Romam tanquam ad supremum tribunal concurrerint.

Cùm eodem seculo Dionysius Ecclesie Romanæ presbyter ad sedem Apostolicam evectus fuisset, quidam erga D. Dionysium patriarcham Alexandrinum malè affecti, cum ad papam detulerunt, quasi non orthodoxè de Filio Dei sentiret, necnon in quibusdam operibus minùs catholicè de eo scripsisset; illicò Dionysius papa ad eum litteras dedit, mandans ut suæ fidei rationem redderet, cui mandato memoratus patriarcha promptè obediens, apologiam edidit, quam Romam misit, in quâ expressiones sibi objectas de crimine purgabat, demonstrabatque se in scripto illo de quo agebatur, propriis terminis divinum Verbum Patri consubstantiale esse expressisse. Hanc historie particulam à S. Athanasio acceptam retulimus, à quo etiam illud habemus, quòd nempe concilium Nicænum ab his binis Dionysiis vocem *consubstantialis* mutuavit. Ex hoc facto apparet quòd illo seculo, sicut et sequentibus, Romani pontifices, cum de fide agebatur, omnimodam in omnes Ecclesias exercuerint jurisdictionem, quippe cum patriarcha Alexandrinus (quemadmodum cæteri) eisdem suæ fidei rationem reddere teneretur.

CAPUT IV.

Qualem ideam historie quarti et quinti seculi de auctoritate Romanorum pontificum nobis ob oculos ponat.

Hic ab iis quæ sub Julio papæ gesta sunt, initium nobis sumendum est; nec enim de iis quæ sub illius prædecessoribus contigere (si ea quæ contentionem Donatistas inter et Cæcilianum Carthagineensem episcopum concernunt, excipias), quidquam certi habemus. Hæc igitur nobis historie memoriâ prodita sunt. Cùm Eusebiani perspicerent quòd S. Athanasius, post obitum Constantini Magni, à quo Trevirim relegatus fuerat, sedem suam Alexandrinam repetisset, nec eum ibidem diutius pati possent, in ejus locum, ipso ejecto, quemdam Pistum nomine, ejusdem

cum ipsis fidei, Arianum nempe, sufficere conati sunt; quo per vim intruso, legationem ad Julium papam ad obtinendas pro illo patitio episcopo communionis litteras mittunt, sub prætextu quòd D. Athanasius, in synodo Tyri habitâ, ob varia scelera, de quibus per informationes in Mareote adversus ipsam factas abundè convictus foret, damnatus fuisset; verùm D. Athanasius suo nomine quosdam ex suis presbyteris Romam misit, qui Eusebianorum legatos falsi postulaverunt ac convicerunt; quo super hi Julium papam rogârunt, quatenus synodum, in quâ hæc causa discuteretur ac dijudicaretur, convocare dignaretur; Julius, eorum postulatis deferre cupiens, litteras tum ad Eusebianos, tum ad Athanasium exarat, tempusque indicit quo utrique se concilio sistere deberent: mandato pontificis statim quidem obtemperavit hic sanctus patriarcha; at verò Eusebiani, satis superque subodorantes fraudes suas, clandestinaque adversus Athanasium concilia Romæ haud prævalitura, synodum Antiochiæ cogunt, ubi abdicato iterùm Athanasio, in ejus locum Gregorium quemdam ordinant; malè digestam dein ad papam Julium mittunt Epistolam, in quâ, postquam conquesti essent quòd de novo causam Athanasii discutere voluisset, se excusant quòd in synodo Romanâ comparere non possint. Ast hæc minimè obducere quin papa concilium cogeret, in eoque Athanasium in suam communionem reciperet.

Julius dein litteris Orientalium tam suo quam concilii nomine respondit, Athanasii innocentiam tuetur, Eusebianorum objectiones diluit, vanos prætextus refellit, eorumque conventus et conciliabula reprobat, additque quòd si S. Athanasius nocens fuisset, Orientium officium postulasset ut, priusquam ad illum damnandum convenissent, episcopo Romano scriberent, ipsiusque desuper decisionem expectarent: « Cur autem, inquit, de « Alexandriâ potissimum Ecclesiâ nil nobis « scriptum est? an ignoratis hanc esse consue- « tudinem ut primùm nobis scribatur, et hinc, « quod justum est, decernatur? Sanè si qua « hujusmodi suspicio in illius urbis episcopum « (Athanasium nempe) cadebat, ad hanc Ec- « clesiam scribendam fuit. » Ex his, ni fallor, palam fit magnitudo potestatis Romanorum pontificum, qui seculo quarto Ecclesiam præfuerunt, quippe cum concilia particularia de uno patriarchâ Alexandrino judicare non tantùm non possent, nisi prius à Romano ponti-

face petita licentia; sed id etiam, quod, quamvis eam petissent, nihil tamen desuper, nisi quod ipsis summus pontifex præscripsisset, agere valerent.

Socrates de hæc Julii papæ Epistolâ agens, contendit quòd in eâ dictus papa conqueratur, quòd « contra canones ipsum ad concilium « non vocassent, cùm ecclesiasticâ regulâ interdicitum sit ne præter sententiam Romani « pontificis quidquam ab Ecclesiâ decernatur. » Sozomenus, idem referens, omne id quod absque consensu Romani pontificis sit, irritum esse ac nullum ait. Auctor quoque *Historiæ Tripartitæ* ita rem vertit, ut dicat, « non oportere præter sententiam Romani « pontificis concilia celebrari. » Minimè me laet, quosdam nostræ ætatis eruditos asserere quòd auctores, quos modò citavi, Epistolæ Julii papæ sensum ultra modum exaggerârint. Fieri quidem potuit, ut memorati scriptores ad ea, dùm scribebant, respexerint, quæ suâ ætate de more factitabantur; verùm, quamvis id verum esset, ipsorum tamen testimonium non desineret magni ponderis esse, siquidem duo priores Græci erant, ac seculo quinto scribebant, tertius autem seculo sequenti.

A Julio ad Damasum papam, Liberii successorem, Valentiniano et Theodosio imperantibus, transeo. Tria quoad hunc pontificem non levis momenti occurrunt, quæ ad propositum meum multùm faciunt. Primum est, quòd circa annum trecentiesimum septuagesimum secundum, synodum Romæ coegerit, in quâ ea quæ priùs in Ariminensi conventu actitata fuerant, damnata sunt, atque formulæ fidei, à concilio Nicæno præscriptæ, unicè adhærendum esse definitum fuit. Sic autem inter alia dictum Romanum concilium loquitur: « Neque enim præjudicium aliquod fieri potuit « per numerum Ariminii congregatum, neque « Romanum episcopum, cuius ante omnia debebat (vel oportebat, id est) expectare decretum, neque Vincentium, qui tantis annis « episcopatum inviolabiliter custodivit, neque « alios talibus præbuisse consensum. » Ex hoc textu infero quòd secundum istud concilium, omnis episcoporum conventus, quantumvis numerosissimus, si absque Romani pontificis consensu instituitur, illegitimus sit, illiusque de fide definitiones prorsus nullæ sùnt, nisi per ejusdem Romani pontificis consensum confirmatæ fuerint. Si hæc Damasus particulan eisdem Epistolæ inseruisset, dici forsitan posset quòd in propriâ causâ loquatur;

at cùm hic numerosa loquatur synodus, profectò dubitari non potest quin conformiter ad regulas disciplinamque illo tempore in Ecclesiâ receptam discurrat.

Secundum, quod occurrit, est quòd, quamvis Apollinaris hæresis in Oriente orta fuerit, Damasus tamen, prout referunt Sozomenus et Rufinus, omnium primus eam damnârit. Cùm enim D. Basilius Orientalesque Sabinum diaconum et Timotheum illicò Roman misissent, ut adversus hæreses quibus tum Oriens concutebatur, suppetias et auxilium peterent, Damasus præsentibus Timotheo et Petro Alexandrino, qui Romam se receperat, concilium coegit, ac in eo dictam Apollinaris hæresim damnavit. Cùmque Timotheus presbyter hujus synodi acta in Orientem retulisset, statim Orientales, numero circiter centum quinquaginta, Antiochiæ convenerunt, ibique concilii decisionem receperunt, eique subscriperunt.

Tertium est, quòd idem Damasus (cùm concilium Nicænum quidquam adversus hæreses nondùm natas statuere haud potuerit), in aliâ iterùm synodo novam fidei formulam confecerit, cui anathemata adversus Macedonios et Apollinaristas adjecit, hancque formulam Paulino patriarchæ Antiocheno miserit, ut iis qui de contrariis erroribus suspecti erant, si alias in Ecclesiæ communionem recipi cuperent, eandem subscribendam traderet. Ex hoc formulâ i liquidò constat, quantâ Injustitiâ Græci à tempore sui schismatis contenderint quòd Romani pontifices absque eorum convocazione non potuerint determinare, Spiritum sanctum à Filio procedere sicut à Patre; cùm id concilium Constantinopolitanum in suo Symbolo non inseruisset, eò quòd Damasus papa jam seculo quarto iis quæ concilium Nicænum de Spiritu sancto atque Verbi incarnatione asseruerat, addidisset, Græcis minimè convocatis, idque nullatenus improbantibus.

Damaso sub finem quarti seculi successit Sircius; ex ipsius Epistolis decretalibus satis apparet quantum ipse ius jurisdictionis se extendit. Hic unicè sententiam quam suo Romano eieo præsidens adversus Jovinianum, necnon ejus adhærentes, illorumque errores tulit, commemorabo. Errores damnavit, eorum autem auctores anathemate confixit. Cùmque desuper suam sententiam aliis episcopis transmisisset, Jovinianus, sui que adhærentes ubique terrarum tanquam execrabiles habiti et ut hæretici agniti fuere. D. Ambrosius, suæque provinciæ episcopi quoad hoc papæ rescriperunt, laudatque ipsius

super gregem Christi pastorali vigilantia, declarant quod factam ab ipso memoratorum hæreticorum damnationem recipiant. Sic Epistolam ordiuntur: « Recognovimus litteris Sanctitatis tuæ boni pastoris excubias, qui diligenter tibi commissam januam serves, et piâ sollicitudine Christi ovile custodias, dignus quem oves Domini audiant et sequantur; et ideò quia nesci oviculas Christi, lupos faciliè deprehendis, et occurris quasi providus pastor, ne isti morsibus perfidie suæ, feralique ululatu Dominicum ovile dispergant. » Sic autem illam finiunt: « Itaque Jo-
vinianum, Auxentium, etc., quos Sanctitas tua damnavit, scias apud nos quoque secundum judicium tuum esse damnatos. » Id hie adhuc de Anastasio papa addendum, quòd, teste D. Hieronymo, Origenis errores in Oriente jam damnatos, etiam damnarunt, hæcque damnatio toto Occidente recepta fuerit. « Quan-
quam, inquit Epist. ad Pammach. et passim, celebri sermone vulgatum sit beatum quod papam Anastasium, eodem fervore, quia eodem spiritu est, latitantes in suis foveis hæreticos persecutum, ejusque litteræ doceant damnatum in Occidente, quod in Oriente damnatum est. »

Hæc sunt quæ ad demonstrandam quarti seculi de auctoritate Romanorum pontificum ideam, nota et digniora inveni. Id solummodò addam, quòd, secundum ejusdem D. Hieronymi testimonium, tam Orientis quam Occidentis Ecclesiæ ad ipsos recurrerint, eosque in emergentibus dubiis consuluerint, ex quo patet quòd tunc temporis tanquam totius Ecclesiæ oracula habiti fuerint. Photius etiam, lib. de Synod. prim., postquam de secundo concilio œcumenico disseruisset, suarum partium esse arbitratus est etiam addere quòd à Damaso papâ confirmatum fuisset. « Quibus, inquit, hæud multò post, et Damasus Romæ episcopus eadem confirmans, suoque consensu comprobans, accessit. » Quâ confirmatione tum denique œcumenici auctoritatem adeptum est, quamvis ex solis Orientis episcopis compositum fuerit.

Initio seculi quinti, Anastasio vitâ defuncto, in thronum Apostolicum successit Innocentius I. Cùm autem ipsius pontificatus ad decem et septem ferme se extenderit annos, longioris operæ foret, omnia ea quæ per id tempus gesta sunt, referre. Ea igitur retulisse sufficiet, quæ graviora sunt, magisque ad propositum faciunt.

Primum quod occurrit, est sacrarum Scripturarum canon; cùm enim Exuperius episcopus Tolosanus super variis rerum capitibus hunc papam consulisset, ultimum erat ut dignaretur ei indicare quosnam Scripturæ libros pro canonicis recipi oporteret. Ad hoc ipsi papa respondet, ipsosmet canonicos libros enumerando, quem numerum hodiè adhuc sequitur tenetque Ecclesia. Satis autem notum est quòd usque ad hanc præfati summi pontificis declarationem, opiniones super plerisque S. Scripturæ libris, qui modò canonici inserti sunt, in Ecclesiâ divisæ fuerint, quòdque hic summus pontifex eorum numerum omnium primus determinarunt. Hincmarus etiam, atque Franciæ episcopi sæpiùs fassi sunt quòd à sede Apostolicâ, et per illius auctoritatem sacrarum Scripturarum canonem tenerent. Quòd si illo seculo episcopi in re tanti momenti auctoritatis ac decisionis summi pontificis tanquam infallibilis rationem aliquam iniri posse non credidissent, an ad illum pro canone hoc determinando recursum habuissent, an ejus decisio dubia solvisset, mentesque, prout fecit, tranquillasset?

Secundum, quod occurrit, est, quòd Innocentius I, Macedoniæ episcopi scribens ratione quarundam questionum disciplinam tantummodò spectantium, nihilominus injuriam sanctæ sedi illatam interpretatus sit, quòd ipsius desuper factas decisiones in dubium vocare ausi essent: « In quibus litteris (inquit, loquens de Epistolâ quam ad ipsum dictæ provinciæ episcopi exararant) multa posita pervidiquæ stuporem mentibus nostris inducerent, facerentque nos non modicum dubitare utrùm aliter putaremus, an illa ita essent posita, quemadmodum personabant. Quæ, cùm repeti pluries fecissem, adverti sedi Apostolicæ, ad quam relatio missa quasi ad caput Ecclesiarum currebat, aliquam fieri injuriam, cujus adhuc in ambiguum sententia daceretur. » Quòd si hic papa ferre non poterat ut ad eas decisiones, quæ non nisi disciplinam spectabant, quisquam hæsitaret, quid, queso, dixisset, si suâ ætate eas quæ fidem concernebant quis in dubium vocare ausus fuisset?

Tertium quod ingentem illam auctoritatem, quæ per totum etiam Orientem pollebant Romani pontifices, demonstrat, est illud, quod ratione D. Joannis Chrysostomi gestum est. Hic sanctus vir, cùm factione Theophili Alexandri è sedesue ejectus atque in exilium amandatus fuisset, de-

super apud Innocentium conquestus est. Hic papa gestorum à synodo per Theophilum congregatâ, quam semper tanquàm Iatrocinium quoddam respexit, nullam omninò rationem habuit, sed cum D. Chrysostomo communicare non desit, omnemque conatum adhibuit, quatenus concilium cogeretur, ubi prædicto sancto jus suum tribueretur, turbæque hæc occasione excitatæ sedarentur. Verum cum aversus ab isto sancto imperatoris Arcadii animus id impediret, ejusque adversarii nomen ipsius ex sacris dypticis expungi fecissent, Innocentius, et cum eo totus Occidens, universum Orientem à suâ communione suspendit, nec cuiquam Orientalium post hujus sancti obitum communicare voluit, nisi prius ipsius memoria pristinae venerationi restituta, cum his qui ejus innocentiam propugnârunt reconciliatio iuncta, ejusque nomen sacris dypticis reinsertum fuisset; quibus tandem apertissimi etiamnum D. Chrysostomi hostes cedere coacti fuerunt, quemadmodum inter alia monumenta ex Epistola hujus papæ ad Alexandrum patriarcham Antiochenum colligi potest.

At hujus papæ pontificatum, sanctæque sedis auctoritatem commendabiliorem adhuc reddunt ea quæ in negotio Pelagii et Cælestii contigerunt: cum enim sub finem pontificatus Innocentii episcopi Africæ in binis synodis, Carthaginiensi nempe et Milevitana, magno numero congregati horum hæreticorum perniciose dogmata damnassent, sua acta pontifici miserunt, atque pro impetrandâ eorundem confirmatione scripserunt: « Hoc itaque gestum, inquit ad eam synodus Carthaginiensis, domine frater sancte, charitati tuæ intimandum duximus, et statutis mediocritatis nostræ etiam Apostolicæ sedis adhibeatur auctoritas pro tuendâ salute multorum, et quoniam undam perversitate etiam corrigendâ. » Et inferius: « Quæcumque autem alia ab eis obijciuntur, non dubitamus venerationem tuam, cum gesta episcopalia perspexerit, quæ in Oriente in eadem causâ confecta dicuntur, id iudicaturam, unde omnes in Dei misericordiâ gaudemus. » Milevitana autem scripsit: « Quia te Dominus gratiæ suæ præcipuo munere in sede Apostolicâ collocavit, talemque nostris temporibus præstitit, ut nobis potius ad culpam negligentiam valeat, si apud tuam venerationem, quæ pro Ecclesiâ suggerenda sunt, tacuerimus, quam ea tu possis vel fastidiosè vel negligentè accipere, et magnis periculis infirmorum membrorum

Christi, pastorem diligentiam, quæ sumus adhibere digneris. » Et inferius: « Sed arbitramur, adjuvante misericordiâ Domini Dei nostri, qui te et regere consulentem, et orantem exaudire dignatur, auctoritatis auctoritatis tuæ, de sanctorum Scripturarum auctoritate depromptæ, facilius eos, qui tam perversa et perniciose sentiunt, esse cessuros. » Ita Africani episcopi in duabus synodis maximo numero congregati loquuntur. Post latam sententiam ad sanctam sedem tanquàm ad majorem auctoritatem pro illius confirmatione impetrandâ confugiunt. Quæ verò binis hæc Epistolis respondet dictus summus pontifex, longè adhuc aliter S. sedis in fidei questionibus auctoritatem demonstrant.

Ut ab his, quæ synodo Carthaginiensi rescribit, initium sumamus: « Antiquæ, inquit, traditionis exempla servantes, et ecclesiasticæ memores disciplinæ, vestræ religionis vigorem, non minùs nunc in consulendo quam antea, cum pronuntiaretis, verâ ratione firmastis, qui ad nostrum referendum approbastis esse iudicium, scientes quid Apostolicæ sedi, cum omnes hoc loco positi ipsum sequi desideremus Apostolum, debeatur, et quo ipse episcopatus et auctoritas nominis hujus emersit. Quem sequentes tam mala damnare novimus, quam probare laudanda. » Vel id verò, quod Patrum instituta sacerdotali officio custodientes, non censelis esse calcanda, quod illi non humanâ, sed divinâ decreverè sententiâ, ut quidquid quamvis de disjunctis remotisque provinciis ageretur, non prius ducerent finiendum, nisi ad hujus sedis notitiam perveniret, ut tota hujus sedis auctoritate, justa quæ fuerit pronuntiatio, firmaretur; indeque sumerent cætera Ecclesiæ (velut de natali suo fonte aquæ cunctæ) procederent, et per diversas totius mundi regiones puri latices capitibus incorrupti manarent) quid præcipere, quos abluerè, quos velut cæno immundabili sordidatos, et mundis dignâ corporibus unâ vitare. » Hæc qui attentè legerint, sinceroque animo examnaverint, inficiari non poterunt 1º quod secundum D. Innocentium quæstiones fidem concernentes omni tempore ad S. sedis iudicium perlatæ fuerint; 2º quod hæc traditio super S. Scripturam, id est, super prærogativas à Salvatore D. Petro concessas fundata sit; 3º quod decisiones ab hæc S. sede emanatæ nulli errori subjectæ sint: *Puri latices, capitibus incorrupti manarent*; 4º quod omnes w-

tius orbis Ecclesiæ ad hæc se conformandum obstrictæ semper fuerint : *Quid præcipere , quos abluere , quos vitare , etc.*

Sed aptiora adhuc et firmiora sunt , quæ responsi loco synodi Milevitanæ antislitibus scribit : « Diligenter ergo , inquit , et congruè « apostolici consultiis honoris arcana (honoris , inquam , illius , quem præter illa quæ sunt « extrinsecûs , sollicitudo manet omnium Ec- « clesiarum) super anxiiis rebus quæ sit tenenda sententia ; antiquæ scilicet regulæ « formam secuti , quam toto semper ab orbe « necum nôstis esse servatam. Verùm hæc « missa facio : neque enim hoc vestram credo « latere prudentiam. Qui id etiã actione firmâstis , scientes quòd per omnes provincias « de apostolico fonte petentibus semper responsa emanent ; præsertim quoties fidei « ratio ventilatur , arbitrator omnes fratres , et « coepiscopos nostros nonnisi ad Petrum , id « est , sui nominis et honoris auctorem referre « debere , velut nunc retulit vestra dilectio , « quòd per totum mundum possit Ecclesiis « omnibus prodesse. Fiant enim necesse est « cautiore , cùm inventores malorum ad duplicis relationem synodi , sententiæ nostræ « status viderint ab ecclesiasticâ communionem « se junctos. Gemino igitur bono charitas vestra « iungatur ; nam et canonum potiemini gratiâ « servatorum , et beneficio vestro totus orbis « utetur. Quis enim catholicorum virorum « cum adversariis Christi velit ulterius miscere « sermonem ? Quis saltem ipsam lucem vitæ « communionem partiri ? »

Hæc D. Innocentii papæ verba 1° et quidem modo clariori magisque evincente , omnia ea quæ quoad responsonem synodo Carthaginensi factam jam adnotavimus , demonstrant ; 2° quòd nihil quoad fidem pro deciso ac definito habitum fuerit , quin priùs ad sedem D. Petri delatum fuisset , summusque pontifex desuper sententiam tulisset ; 3° quòd ante dicti summi pontificis definitionem synodorum particularium determinatio ut suspensa habita fuerit : *Super anxiiis rebus quæ sit tenenda sententia ;* 4° quòd quidquid ante hanc summi pontificis definitionem episcopi determinassent aut definissent , nonnisi meræ consultationis ac relationis ob difficultatem quamdam summo pontifici factæ vim habuerit : *Ad relationem duplicis synodi ;* 5° quòd sententia papæ , quæ synodos confirmare solebat , ultimum quoddam iudicium fuerit , vi cuius , qui damnati fuerant , à communionem Ecclesiæ excludebantur : *Sen-*

tentiæ nostræ statutis viderint ab ecclesiasticâ communionem se junctos ; 6° quòd tam episcopi , quàm cæteri fideles se iudiciis à summis pontificibus latis semper submitterent : *Quis enim catholicorum virorum cum adversariis velit ulterius miscere sermonem ?* Quòd si per hæc Romanorum pontificum infallibilitas super traditionem toti terrarum orbi notam non stabilitur , planè per quæ stabiliri possit , non capio.

Insuper relatio illa , quam hisce super rebus soli papæ fieri oportebat , minimè concilia excludebat , cùm videlicet rebus nondum sufficienter discussis , summus pontifex huiusmodi synodos convocare consultum ducebat , quatenus , priusquam sententiam diceret , meliùs desuper informaretur. Videmus etiã quòd primis illis Ecclesiæ sæculis , cùm res magni momenti occurrerent , vix non semper huiusmodi synodos summi pontifices convocarent.

Quòd si quis , eò quòd se his S. Innocentii papæ Epistolis premi sentiret , eò animum induceret , ut hunc pontificem in propriâ causâ locutum fuisse , sibi que ipsi testimonium reddidisse assereret , faciliè ipsi responderi posset 1° quòd supponi non debeat , quasi adeò pius ac sanctus pontifex ad extollendam sedis Apostolicæ auctoritatem fraude uti voluerit ; 2° quòd quamvis id agere intendisset , non tamen coram tam doctis ac perspicacibus episcopis , quales tunc erant episcopi Africae , tum antiquam traditionem tum Ecclesiæ canones ad hoc proferre , minùs adhuc eosdem episcopos in huius rei testes vocare , idque æquè ipsis ac sibi notum perfectumque esse , asserere unquam ausus fuisset ; 3° quòd ipsimet Africanæ Ecclesiæ episcopi se ejus confirmatione ac iudicio egere non dubitarent , prout ex his supra adductis eorum Epistolis , quibus ad ipsum recurrerant , demonstravimus ; 4° verùm omnibus desuper os occludit iudicium , quod de istis binis S. Innocentii papæ rescriptis fert D. Augustinus , cùm asserit quòd hic summus pontifex omnibus , prout sanctam sedem decebat , responderit epist. 186 : *Missæ sunt itaque , inquit , de hæc re , ex duobus conciliis , Carthaginensi et Mileviano , « relationes ad Apostolicam sedem... Scripsimus etiam ad beatæ memoriæ papam Innocentium præter relationes literas familiares , « ubi de ipsâ causâ aliquantò diutiùs egimus . « Ad omnia nobis ille rescriptis eodem modo , « quo fas erat atque oportebat Apostolicam « sedem . »*

Modò ad Zozinum Innocentii successorem

pervenimus. Qui papæ infallibilitatem impugnant, contendunt quod in errorem lapsus sit, Cœlestii fidei Professionem approbando, in quâ iste Pelagii discipulus peccatum originale negabat. At omissio quod licet id verum esset, nihil sententiæ, quam propugno, officere posset, eò quod Zozimus nunquam delinquit non dari peccatum originale; ad istam calumniam destruendam non nisi D. Augustini, qui ubique hujus papæ fidei ac æquitati apologistam defensoremque egit, testimonio nobis opus est. Nimis longum foret omnia ejus loca desuper referre; duo igitur vel tria nobis sufficient. Ait ergo 1° quod Zozimus Cœlestio intimari fecerit, ut se omnibus, quæ ab Innocentio papâ definita fuerant, submitteret; atqui apertè articulum de peccato originali definierat, ad Bonif. lib. 2, c. 4: « Quis non videat, inquit, quemadmodum sit colligatus Cœlestius, et vinculo saluberrimo obstrictus, ne ulterius defendere audeat, in baptisate parvulorum non dimitti originale peccatum? » 2° Quod si Zozimus papa ad Cœlestium recipiendum quodam modo inclinare visus sit, « voluntas emendationis, inquit cap. 5, non fallacitas dogmatis approbata est. Profectò (pergit ulterius idem S. doctor) quidquid interea lenius actum est cum Cœlestio, servatâ duntaxat antiquissimæ et robustissimæ fidei firmitate, correctionis fuit elementissima suasio, non approbatio exitiosissima pravitatis. Et quod ab eodem sacerdote postea Cœlestius et Pelagius repetitâ auctoritate damnati sunt, paululùm intermissæ jam necessariò proferendæ severitatis fuit, non prævaricatio prius cognitæ, vel nova cognitio veritatis. » 3° Cùm postmodum Julianus hunc summum pontificem ob damnatos Pelagium et Cœlestium prævaricationis arguere ausus fuisset, hæc D. Augustinus istud rejicit opprobrium, l. 6 cont. Jul. c. 12: « Quale est autem, inquit, quod beatæ memoriæ Zozimum Apostolicæ sedis episcopum, ut in tuâ pravitate persistas, prævaricationis accensas? Qui non recessit à prædecessore suo Innocentio. » 4° Nec aliâ de causâ, quàm ut istam Juliani calumniam refelleret, idem D. Augustinus, l. 2 ad Bonif. c. 5: « Si, quod absit, inquit, ita tunc fuisset de Cœlestio vel Pelagio iudicatum in Romanâ Ecclesiâ, ut illa eorum dogmata, quæ in ipsis et cum ipsis papa Innocentius damnaverat, approbanda et tenenda pronuntiarentur, ex hoc potius esset prævaricationis nota clericis Romanis inurenda »

En habes, quo modo quævis ratione D. Augustinus Zozini papæ fidem æquumque agendi rationem propugnârit. Viderint igitur illi qui, exemplo ac imitatione Juliani hominis Pelagiani, Cœlestii errores ab hoc papâ illicò approbatos fuisse contendunt, quam partem amplecti malint, an Juliani hunc papam calumniantis, an verò D. Augustini illum innocentem declarantis. Tanquàm indubitatum ergo manere debet, quod Zozimus iniquum Cœlestii doctrinam nunquam approbârit. Quod si virus sub hujus hæretici fidei professione latitans non statim detexit, nulli id mirum esse debet, cùm compertum sit quod sequentibus seculis non defuerint auctores etiam catholici, qui istam Cœlestii fidei formulam, tanquàm præcellentis cujusdam Ecclesiæ doctoris partum, absque ullâ difficultate receperint. Postquam autem Zozimus fraudulentam Cœlestii astutiam erroresque cognovit, illum ad respondendum super fide suâ ad determinatam diem citavit; hic autem hæreticus, pervidens nullum sibi reliquum fore remedium, quo damnationem suam eludere valeret, nisi sincero animo errori nuntium remitteret, clam se Româ subdixit ac evasit, ita ut Zozimus adversus Pelagium et Cœlestium, eorumque hæresim solenne iudicium tulerit, quod per totum catholicum orbem misit (cùm id Innocentius morte præventus prestare non potuisset, ut omnes episcopi illud acceptarent, eique subscriberent, quod accuratè executioni mandatum fuit; omnes enim episcopi, paucis (iis scilicet qui Pelagio ejusque errori adhærebant) exceptis, se iudicio papæ submitserunt atque subscriperunt. Nullum vidimus coactum fuisse concilium ad examinandum num papa non deceptus fuisset, nec usquàm reperitur, in provinciis pontificiam Constitutionem discussam fuisse, nusquàm aliud, quàm perfecta docilitas, integraque sententiæ à sanctâ sede emanatæ submissio reperta est. Nullus ad se necessitati subscribendi subducendum contendit, Romanum pontificem non esse infallibilem; nec id ipsimet Pelagiani episcopi asserere ausi sunt; nam (eò quod hæresim, quam in corde gestabant, nondum patefacere animus esset) isto duntaxat utebantur prætextu, se scilicet damnationi illorum hominum subscribere non posse, quos errores illos tueri ipsimet non audierant, propter quos à Romano pontifice damnati fuerant: imò litteras ad Zozimum exarârunt, quibus illum ad approbandam eorum excusationem inducere conabantur, ist-

que quamdam fidei professionem junxerunt : « hęc, ut nobis, inquentes, secundum catholicam fidem visum est, vestrę Sanctitati conscripta transmissimus; quę si aliter putatis tenenda, rescribite; sin autem ... certa sit Sanctitas vestra, nos ad audientiam plenarię synodi provocare. » Ex quibus apparet quod tunc primum ad concilium generale appellaturi essent, si papa ipsis rescribere, eosque instruere renueret; in hoc ergo suam ad concilium generale fundabant appellationem, quasi in hoc denegata ipsis esset justitia.

Postmodum, cum ipsis exprobraretur quod, cum ceteri omnes episcopi papę Constitutionem acceptassent, eique subscripsissent, ipsi soli in sua sententiā obstinati permanerent, divulgabant hujusmodi subscriptiones ab indoctis episcopis, qui singuli in suis diocesisbus nullā ad hoc coactā synodo subsignarant, extortas fuisse : « Simplicibus episcopis sine congregatione synodi in locis suis sedentibus extorta subscriptio est, » inquit S. August. ad Bonif. l. 4, c. 42. (Nonne idem his nostris diebus de exteris episcopis, qui Constitutionem *Unigenitus* acceptarunt ac subsignarunt, evulgatur ?) At hujusmodi subterfugium contemptum est, nec tanti ponderis eorum appellatio fuit, ut impedire valeret, quin eos Zozimus papa episcopatus suis spoliaret, atque dein imperatorem mandantibus in exilium acti fuerint. D. Augustinus eorum appellationem non alter quam ut intolerabilem quandam superbiam respiciebat : « Istorum superbia, inquit ibidem, quę tantum se extollit adversus Deum... hanc etiam captare gloriam intelligitur, ut propter illos Orientis et Occidentis synodus congregetur. » Et profecto quis credat hos episcopos seriō œcumenici concilii convocationem exoptasse ? Quę enim spes exinde eis affulgere poterat ? Ceteri omnes totius orbis episcopi Constitutionem Zozimi acceptarant ac subsignarant; ergone sperabant futurum ut illis ad retractionem in concilio inducerent ? At verō hęc spes valde temeraria fuisset : vel enim episcopi Constitutionem acceptarant, quia papam infallibilem, divumque Petrum per os Zozimi locutum fuisse credebant, prout concilium Chalcedonense de S. Leone papā asserit, et hoc casu eō firmitus in concilio id quod prius subsignarant, propugnassent; vel idē subscripserant, quia errores quos Zozimus damnabat, omnino comperitos habebant, et sic nullā ratione ā suā sententiā per episcopos Pelagianos dimoveri se

passi fuissent. Unde satis apertē colligitur, hos episcopos non nisi suę depositionis, procrastinandę aut omnino impediendę gratiā, quam aliās se evitare non posse ultrō prævi debant, concilium appellasse.

Verum ā Zozimo papā non discedendum est, quin prius palam fiat, quid ipsemet de S. sedis decisionibus sentiat ac loquatur, Epist. ad episc. Afric. : « Quamvis, inquit, Patrum traditione Apostolicę sedi tantam auctoritatem tribuerit, ut de ejus judicio disceptare nullus auderet, idque per canones semper regulasque servaverit, et currens adhuc suis legibus ecclesiastica disciplina Petri nomini, ā quo ipsa quoque processit, reverentiam, quam debet, exolvat. Tantam enim huic Apostolice canonice auctoritatis per sententias omnium voluit esse potentiam, ex ipsā quoque Christi Dei nostri promissione, ut et ligata solveret, et soluta vinciret; par potestatis data conditio in eos qui sedis hereditatem ipso annuente meruissent; habet enim ipse cum omnium Ecclesiarum, tum hujus maxime, ubi sederat, curam, nec patitur aliquid privilegii legii, aut aliqua titubare aura sententię, cui ipsa sui nominis firma et nullis hebetata motibus constituit fundamenta, et quę sine periculo temerē nullus incesat. » Ex his Zozimi verbis habetur quod eandem cum suo prædecessore tenuerit sententiam, eandem traditionem, eosdemque Ecclesię canones adduxerit, eandem denique ad D. Petrum, utpote cui Salvator non modō primatum in suā Ecclesiā, sed et privilegium in suis decisionibus non errandi tradiderit, relationem allegarit. Habetur insuper istud privilegium ad omnes ejus successores pertransiisse, ex eo quod hic beatus Apostolus singulari modo Romanę Ecclesię curam gerens, nullum suorum successorum in suis decisionibus titubare permittat; unde per evidentem consequentiam sequitur quod nulli in Ecclesiā licitum sit S. sedis decisiones aut in dubium vocare, aut mutare. Quid expressius et clarius pro infallibilitate dici posset ?

Idipsum non minus clarē Zozimi successor Bonifacius in Epistolā 15, ad Orientis episcopos, exprimit, quam ipse Zozimus Africę episcopis scribens expresserit; ubique enim contendit quod nulli liceat S. sedis definitiones ad novum examen adducere, quodque injuriam D. Petro inferat quisquis id facere præsumperit : « In cujus contumeliam, inquit, quisquis insurgit, habitator cęlestium non

« poterit esse regnorum. Tibi, inquit, dabo *claves regni cælorum*, in quæ nullus sine *gratiâ Janitoris intrabit.* » Quòd cum Ecclesia fundata sit supra D. Petrum, quicumque dignitatis sacerdotialis particeps esse cupit, et se subdere teneatur; quòd nullus unquam se sedis Apostolicæ culmini (cujus iudicium in quæstionem adducere non licet) opponere ausus sit, quin sibi propriam suam damnationem attraxerit: « Nemo unquam, » inquit, Apostolico culmini, de cuius iudicio non licet retractari, manus obvias audacter intulit; nemo in hoc rebellis extitit, nisi qui de se voluit iudicari. » Quòd Ecclesiæ patriarchales æquè ac cæteræ S. sedis auctoritatem agnoscant; quòd in rebus magni momenti ad eam confugere soleant, quòdque sæpius ejus implorârint auxilium; quòd D. Athanasius ejusque in Alexandrinâ Ecclesiâ successores id persæpè factârint; quòd, cum in Ecclesiâ Antiochenâ divisiones in episcopatu ortæ fuissent, non solùm sedes Apostolica consultata fuerit, verùm quòd Flavianus ad hoc, ut tantquam illius sedis antistes agnosceretur, ad eam recurrere, illiusque gratiam implorare debuerit, quòdque ab eâ litteras communionis receperit; quòd etiam, cum imperator Theodosius Nectarium in sedis Constantinopolitanæ episcopum eligi curasset, hujus electionis litteras confirmatorias à Romano pontifice solemniter ob id ad eum missâ legatione expetierit; et denique quòd, sub pontificato Innocentii, Orientis episcopi qui à S. sede ratione D. Chrysostomi defecerant, deputationem Romanam miserint ad pacem ab ipso postulandam, eamque obtinuerint. Hæc Bonifacii papa.

Si horum summorum pontificum testimonia occulta et incognita mansissent, nec nisi sequentium seculorum serie primùm prodiiissent, forsân quis suspicari posset, quòd suis successoribus ad privilegia quæ nullatenus ad ipsos spectarent, sibi arroganda titulos erigere vulerint. At Epistolæ sunt integris regionibus scriptæ, et ad cunctos episcopos directæ, in quibus dicti Romani pontifices ipsosmet episcopos eorum, quæ ad ipsos exarabant, notorie-tatis testes esse jubebant. Epistolæ, inquam, sunt, quæ semper cum omni reverentiâ susceptæ fuerunt, quibus nullus unquam contradixit, seu quoad ea quæ in se continebant, vel minimum dubii iudicium dedit. Audelitate ergo hæc nostrâ ætate quis absque ingenti temeritate iis se opponere, quæ primis Ecclesiæ seculis tanquam indubitata habita semper fuere?

D. Augustinus, epist. olim 159, pro principio statuit, quòd Ecclesia nullum errorem unquam proferat, nullum approbet, nec si quis proferatur, super eo taceat. « Ecclesia Dei, » quæ sunt contra fidem, vel bonam vitam, « nec approbat, nec tacet, nec facit. » Quòd si igitur hæc summorum pontificum doctrina quidquam erroneum aut falsum continuisset, prout Galliæ pars moderno tempore contendere audet, qui fieri potuisset ut tam perspicaci seculo, quale fuit illud quo S. Augustinus floruit, universus orbis obmutesceret, nullusque episcopus, nullus doctor, nullusque scriptor adversus hanc doctrinam reclamaret? qui fieri potuisset, ut spatium mille ferme annorum nemo inveniret qui ei contradicere ausus esset, quin potius universus catholicus orbis in ejus confirmationem conspirâret, prout factum est, nosque sequentibus declarabimus?

Ordinis ratio quidem postularet, ut hic de Bonifacii successoribus, qui seculo etiam quinto rebus Ecclesiæ præfuerunt, sermonem texerem; at cum præsens articulus quàm maximè prolixus jam sit, aliundeque desuper occasione videlicet conciliorum Ephesivi et Chalcedonensis loqui magis congruat, id modico temporis intervallo differam, ut quid super eandem materiam senserint priorum Ecclesiæ seculorum Patres et doctores, interim referam. Non possum tamen quin, priusquam ad istud examen transeam, adnotem quousque quarto et quinto seculis iudicatio summorum pontificum in universâ Ecclesiâ se extenderit.

Sciendum igitur est, quòd memoratis seculis summi pontifices sibi causarum majorum, id est, alicujus momenti rerum, præsertim earum quæ fidem respiciebant, cognitionem reservabant. « Si majores causæ » (inquit D. Innocentius, ad Vict. Rotom. scribens) in « medium fuerint devolutæ, ad sedem Apostolicam, sicut synodus statuit, et beata consuetudo exigit, post iudicium episcopale referuntur. »

Quod verò attinebat ad minoris momenti causas contentionesque in Ecclesiis particularibus emergentes, easdem vicariis, quos in diversis provinciis ac regionibus præficebant, dijudicandas relinquerebant. Hujusmodi vicariis habebant in Galliis, in Hispaniâ, in Sicilia. Quod verò ad plures Orientis partes, unum habebant in Macedoniâ episcopum, nempe Thessalonicensem, cujus iudicatio se exten-

debat in Achaïam, Thessaliam, in Epirum novam et veterem, in Cretæ insulam, Daciam, Mœsiam, Dardaniam, aliasque Ecclesias. Sequentibus temporibus Romani pontifices huiusmodi vicarios etiam habuerunt in Africâ, prout habetur ex Epistolis D. Gregorii. In omnibus hisce regionibus ac provinciis summi pontifices per suos vicarios immediatam exercebant jurisdictionem; nam absque horum vicariorum consensu nullus poterat in episcopum consecrari. Insuper isti vicarii de omnibus causis, quas Romam deferri necesse non erat, iudicabant, synodos cogebant, quando id opportunum censebant; præcedentiam, quæ primatibus debetur, habebant, imò inter primates primi ac præcipui erant.

CAPUT V.

Qualem ideam Patres Græci alique auctores ecclesiastici primis quinque seculis de auctoritate summorum pontificum in materia fidei habuerint.

A famoso sancti Irenæi illustris illius Calliarum martyris testimonio hunc articulum incipiemus. Cùm enim natione Græcus fuerit, communiter Græcis Patribus adnumeratur, et eò magis, quòd Græcâ linguâ scripserit. Sanctus hic doctor adversùs hæreses quæ ad sua usque tempora Ecclesiam turbabant, præcipuè autem adversùs Valentinianos scribens, novatores istos ad antiquam Ecclesiæ traditionem in Apostolicis Ecclesiis absque ullâ variatione hactenus conservatam revocat. Sed Ecclesiæ Romanæ traditioni tanquàm principali præcipuè adheret, sicque de illâ disserit: « Quoniam longum est... omnium Ecclesiarum numerare successiones, maximè et antiquissimæ, et omnibus cognite à duobus Apostolis Petro et Paulo Romæ fundatæ et constitutæ Ecclesiæ, eam quam habet ab Apostolis traditionem, et annuntiatam hominibus fidem per successiones episcoporum pervenientem usque ad nos indicantes, confundimus omnes eos qui quoquo modo vel per sui placentiam malam, vel vanam gloriam, vel cæcitatem et malam sententiam, præterquam oportet, colligunt. Ad hanc enim Ecclesiam, propter potentioram (vel secundùm novam editionem, *potiorem*) principalitatem, necesse est omnem convenire Ecclesiam, hoc est, eos qui sunt undique fideles, in quâ semper ab his qui sunt undique fideles, conservata est ea, quæ est ab Apostolis traditio. »

Tria in isto S. Irenæi loco notanda veniunt.

1° Quòd tempore S. Irenæi Catholici per Romanæ Ecclesiæ traditionem, quæ ab Apostolorum tempore de episcopo in episcopum transierat, hæreticos confundere solebant, novitatisque convincere. 2° Quòd in istâ Ecclesiâ ab omnibus totius orbis fidelibus semper conservata fuerit Apostolorum traditio. 3° Quòd omnes totius mundi fideles teneantur istius Ecclesiæ (tanquàm quæ cæteris prælata sit) fidei adherere. Quòd si successores SS. Petri et Pauli in suis decisionibus errori obnoxii essent, profectò hæretici argumento ab istius Ecclesiæ traditione petito non amplius convinci possent, nec amplius dici posset, quòd per hanc traditionem vera fides in mentibus totius orbis christiani fidelium conservetur; nec denique dici posset, quòd hujus Ecclesiæ prærogativæ omnes in toto orbe Christianos, ut fide ipsi uniantur, obligent. Oportet ergo secundùm doctrinam sancti Irenæi fateri, quòd D. Petri successores hujus sancti Apostoli traditionem deserere aut in fide errare non possint.

Non arbitrò ullum reperiri Catholicum qui ad eludendam hujus textûs vim cum ultimorum seculorum hæreticis dicat, quòd quidem hoc quadrârît pro tempore S. Irenæi, quòdque Ecclesia Romana ad ipsius usque tempora fidem puram integramque servaverit, à quâ postmodum degenerârît: præterquam enim quòd Gnostici id ipsum de D. Petri successoribus asserere potuissent, quin tamen illud probare valuissent, incassùm quis Romanam Ecclesiam à temporibus S. Irenæi fidem mutâsse probare conaretur.

Anonymus quidam, qui ante aliquot annos omne venenum, quod vel unquàm hæretici adversùs summos pontifices evomuere, corrasit, tribusque exiguis voluminibus, quæ lucis publicæ fecit, conclusit, ab hoc textu se liberare arbitratur, tribuendo videlicet principatum, non Ecclesiæ Romanæ, sed ipsi urbi propter imperatores. Cuperet, ut, cùm S. Irenæus dicit, *necesse est omnem convenire Ecclesiam*, id ita intelligeretur, quòd scilicet totus mundus Romæ quædam negotia tractanda haberet, quòdque illò omnes homines se conferebant propter imperatores. At istud effugium, quod anonymus ab hæreticis, sicut et alia multa mutuavit, omninò vanum est. Omisso enim, quòd S. Irenæus de Ecclesiâ, non de urbe Romanâ loquitur, sensus anonymi supponeret S. Irenæum voluisse ut omnes totius orbis fideles nemine excepto Romam se confer-

rent, ut ibi illius Ecclesiæ traditionem acceperent; at hoc ita ridiculum est, quàm quod magis. Salmasius, quantumvis hæreticus, sincerior tamen meliorisque fidei fuit; fatetur quippe quòd hic textus de fide summorum pontificum intelligi debeat. Sic enim S. Irenæi verba explicat de Primat. papæ, c. 5: «Necesse est omnem Ecclesiam convenire, et concordare in rebus fidei ac doctrinâ cum Romanâ Ecclesiâ.»

Origenes in Epistolam ad Romanos scribens, l. 5, asserit, quòd cum Salvator noster D. Petrum totius suæ Ecclesiæ pastorem, supremum videlicet potestatem summam rerum illi tribuendo constituit, solummodo de ejus amore ipsum interrogârit. Nam quamvis locus iste nonnisi indirectè infallibilitatem probet, tamen ex eo manifestum est quòd antiquiores Patres textum sancti Joannis: *Pascere oves meas*, specialiter de D. Petro explicârunt.

Idem de S. Basilio dicendum est: «Beatus Petrus, inquit, qui omnibus quidem discipulis prælatus, solus verò qui majus omnibus testimonium habuit, et beatus declaratus, cui claves regni cælorum creditæ sunt.» Verùm magis ad propositum nostrum facit, quod alibi refert idem sanctus doctor; agens enim de Eustatio Sebaste episcopo, qui ob perversa sua dogmata sede suâ pulsus fuerat, narrat quòd, cum dictus Eustatius Romam ad papam confugisset, Epistolam inde retulerit, vi cujus sedi suæ restituebatur, cui statim Tyanæa synodus detulit, quamvis ignotum ei esset, de quibus à Romano pontifice interrogatus fuisset, aut quid ipse respondisset. Ex his enim satis apertè agnoscit Basilius, Romanum pontificem in Cappadociâ, sicut et alibi, tanquam supremum fidei judicem, centrumque catholicitatis habitum fuisse. «Quæ verò, inquit, sint illi à beatissimo episcopo Liberio proposita, et ad quæ consenserit, nobis clam est; nisi quòd Epistolam attulit, per quam restitueretur. «Eam ubi Tyanæa synodus exhibuit, in suum locum restitutus est.»

Eusebius Cæsariensis, Serm. in *nona vocatione mittere*, vel alius antiquus auctor, qui sub ipsius nomine circumfertur, de principe Apostolorum ait, quòd sit verè beata petra in quâ et sumus positi. S. Cyrillus Jerusalemitanus dicit quòd D. Petrus supra cæteros Apostolos longè eminuerit, *ὑπερκαίθητος*, eorumque caput fuerit καὶ προκαταστῶν Ἀποστόλων: insuper addit, quòd ipse claves regni cælorum gesserit.

S. Gregorius Nazianzenus, orat. 7. D. Pe-

trum Ecclesiæ columnam nominat. Item: «Vides, inquit orat. 26, quemadmodum ex Christi discipulis, magnis utique omnibus, et excellentis atque electione dignis, hic petra vocetur, atque Ecclesiæ fundamenta in fidem suam accipiat.» Petrus ergo, juxta hunc S. doctorem, Ecclesiæ columnam, fideique immobile fundamentum constitutus est. Videamus modò num hoc privilegium ad hujus Apostoli successores pertransiisse arbitretur. Id sanè agnoscit in carmine, quo de Româ tam veteri, quàm novâ agit: «Fides, inquit, vetustas (Romæ) recta erat jam antiquitas, et certa perstat nunc, item nexu pio quodcumque labens sol devinciens; ut universi præsidem mundi decet, totam colit qui Numinis concordiam.»

S. Joannes Chrysostomus docet, quòd D. Petrus constitutus sit vertex et coryphæus collegii apostolici, quòd ipsi claves regni cælorum à Salvatore traditæ fuerint, atque ab eo fide ad regendam Ecclesiam immobili imbutus fuerit. «Quid igitur? inquit Hom. 55 in Matth., Petrus omnium Apostolorum os, vertex consortii totius.» Et paulò post: «Quid igitur Christus? Tu es Simon filius Jonæ, tu vocaberis Cephas. Nam quia Patrem meum prædicasti, ego etiam illum nomino, qui te genuit: ac si diceret: Quemadmodum tu Jonæ filius es, sic ego Patris mei Filii sum... et ego dico tibi, quia tu es Petrus, et super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam.» Item: «Hic apertè prædixit magnam eorum qui credituri et erant, et sunt, multitudinem fore, et sublimiora sapere ipsum fecit, et Ecclesiæ pastorem constituit.» Ex his habetur quòd, juxta hunc sanctum doctorem, pastorale munus, sublimiorque sapientia ad Petri successores transire debuerit.

Idem sanctus de Salvatore nostro disserens hoc addit: «Animadvertens, quo pacto etiam ipse ad altorem de se opinionem Petrum adduxit, et his duabus pollicitationibus Filium Dei revelat et ostendit. Nam quæ Deus concedere solus potest, peccatorum scilicet remissionem, et ut Ecclesia tot tantisque fluctibus impetu irrupentibus immobilis maneat, cujus pastor et caput peccator homo atque ignobilis, terrarum orbe reluctantè, adamantis naturam firmitate superet.» Idem iterùm sanctus (D. Petrum Jeremiæ comparans: «Ipsum (Jeremiam nempe), inquit, quidem genti uni Pater, hunc autem (Petrum scilicet) universo terrarum orbi Chri-

stus præposuit... Pater quidem ei revelatio-
nem Filii sui dedit; Filius autem partim, ut
tam Patris, quam Filii sui revelationem ubi-
que terrarum posset seminare; partim et
quamvis homo esset mortalis, cælesti tamen
potestate polleret, et claves haberet regni
colorum. Ita Petrus Ecclesiam per univer-
sum orbem amplificatam, cælo etiam ipso
validiorem monstravit: *Transibunt enim, in-
quit, cælum et terra, verba autem mea non
transibunt.*

Idem sanctus in quodam sermone de SS.
Petro et Paulo, agens (Serm. 1 de deb. de-
cem mille Talent.) de S. Petro, ait quòd sit
splendor totius mundi, columba castissima,
Apostolorum doctor, firma fidei petra, seni-
lis Ecclesiæ sapientia. Denique alibi dicit,
quòd Petrus sit princeps corporis apostolici,
os discipulorum, columna Ecclesiæ, ac fidei
firmamentum, totius terrarum orbis piscator,
qui homines ex erroris abyssu, ut eos in cælum
eveheret, extraxerit. Quis autem non statim
videat, quòd hæc omnia effectum suum conse-
qui non possint, nisi ad divi Petri successores
transierint?

Verùm id adhuc clariùs ex iis hæbetur, quæ
in alio sermone in illa verba: *Paulus vocatus,*
de beato Petro dicit: « Christus Petrum à
virtute sic vocavit, et in ejus nomine firmi-
tatis fidei argumentum et indicium colloca-
vit, ut appellatione suâ perpetuò tanquam
magistrâ quâdam ejusmodi firmitatis utatur. »

S. Cyrillus Alexandrinus de interrogatione
Salvatoris, Matth. 16, disserens, ait, Dial. de
Trin., quòd D. Petrus cùm eidem Salvatori
dixisset, quòd esset *Christus Filius Dei vivi,*
statim his verbis mercedem suam receperit:
Beatus es, Simon Barjona, etc. « Scienter, inquit
clamabat, dicens: *Tu es Christus Filius Dei
vivi.* Jam verò de illâ sententiâ, remuneratio-
nem non multò post reportavit, Christo
dicente: *Beatus es, Simon Barjona, quia caro
et sanguis non revelavit tibi, sed Pater meus,
qui in cælis est; et ego dico tibi, quia tu es Pe-
trus, et super hanc petram ædificabo Ecclesiam
meam, et portæ inferi non prævallebunt adversùs
eam.* Per annuntiationem nihil aliud quam
inconcussam et firmissimam discipuli fidem
vocavit, in quâ Ecclesia Christi ita fundata
et firmata esset, ut non laberetur, et esset
inexpugnabilis inferorum portis, in perpe-
tuum manens. »

Theodoretus, qui in suis Commentariis verba
Salvatoris ad Petrum eodem, quo D. Chryso-

stomus modo explicat, ita ad quemdam Eccle-
siæ Romanæ presbyterum scribit, epist. 116 ad
Renat.: « Oro sanctitatem tuam, sanctissimo
archiepiscopo persuadeat, ut apostolicè au-
ctoritate utatur, et ad concilium vestrum ad-
volare præcipiat; habet enim sanctissima illa
sedes Ecclesiæ, quæ in toto sunt orbe,
principatum multis nominibus; usque hoc
ante omnia, quòd ab hæreticâ tæbe immunis
mansit, nec ullus contraria sentiens in illâ
sedit; sed apostolicam gratiam integrâm ser-
vavit. »

Flavianus episcopus Constantinopolitanus, in
Epistolâ ad D. Leonem papam, sic de iis quæ
Eutyches hæreticus eidem summo pontifici
scripserat, loquitur: « Libellos vobis direxit
plenos fallaciæ atque calliditate, dicens judi-
cii tempore libellos se dedisse appellationis,
et nobis, et hîc convenienti sancto concilio,
et appellâsse vestram sanctitatem; quod ne-
quaquam ab eo factum est, sed etiam in hæc
parte mentitus est, tanquam per fallaciam
mendacii subrepre se sanctis auribus vestris
putans. » Hæc quoad ea quæ appellationem
concernunt; nunc etiam alteram Epistolæ
partem audiamus: « Propriam faciens causam,
et ecclesiasticam disciplinam simul decernere
damnationem adversùs eum regulariter fa-
ctam, et per propria scripta dignare. Con-
fortate autem et piissimi imperatoris fidem.
Causa enim eget solo vestro solatio et defen-
sione, quâ debeatis consensu proprio ad
tranquillitatem et pacem cuncta perducere.
Sic enim hæresis quæ surrexit, et turbæ quæ
per eam factæ sunt, facillimè destruentur,
Deo cooperante per vestras sanctissimas lit-
teras. Removebitur autem et concilium, quod
fieri divulgatur, quatenùs nequaquam ibi san-
ctissimæ turbentur Ecclesiæ. »

Ex hoc integro Flaviani loco patet 1° quòd
tam in Oriente quam in Occidente, etiam du-
rante synodo aliqua, et ante illius sententiam
ad papam appellare licitum fuerit. 2° Quòd talis
appellatio synodi judicium suspenderit; quam-
vis enim id Flavianus expressè non dicat, illud
tamen implicitè saltem, et modo æquipollenti
concedere videtur. 3° Quòd, cùm papa syno-
dum aliquam particularem firmabat, judicium
ipsius supremum fuerit, nec ampliùs quoad
hoc aliam synodum convocari opus fuerit.

Addamus hîc iusuper quòd, cùm concilium
quoddam pronuntiasset, ac aliquem damnasset,
is nihilominus ad papam appellare adhuc po-
tuerit (Flavianus enim, cùm ab illegitimo

Ephesino concilio se damnatum conspexisset, ab eo ad D. Leonem papam appellavit, hæcque appellatio tanquam legitima atque secundum canones facta habita fuit, prout ex Epistolâ Valentiniâni imperatoris ad Theodosium juniorem constat; D. item Leo hujus concilii nullam rationem habuit, verum illud tanquam latrocinium quoddam rejecit, Theodosiumque interpellavit, quatenus omnia suspenderet, donec per aliud concilium Orientis turbæ sedatæ essent.

Sozomenus in suâ Ecclesiasticâ Historiâ, l. 6, c. 22, agens de magnâ illâ contentione quæ quoad divinitatem S. Spiritûs in Oriente suscitata fuerat, rem ita prosequitur: « Episcopus Romanus de eâ contentione certior factus, scripsit ad Ecclesiâs Orientis litteras, ut unâ cum sacerdotibus Occidentis Trinitatem, et consubstantialem esse, et gloriâ æqualem existimarent. Quo facto singuli rebus ab Ecclesiâ Romanâ semel judicatis acquieverunt, et controversia finem habere visa est. »

Hæc sunt præcipua Græcorum Patrum, quos primis quinque Ecclesiæ seculis floruisse historiæ memoriâ tenemus, pro summorum pontificum infallibilitate testimonia; quibus tamen alia adhuc addam, cum scilicet de conciliis sermo mihi erit.

Objicere hic fortè quis posset, quòd Patrum testimonia quæ de prærogativis D. Petri disserens adduxi, de illius successoribus explicari aut intelligi non debeant, sicut ex eo quòd Salvator noster D. Petrum fidei basim ac firmamentum constituerit, minimè sequatur ejus infallibilitatem ad ipsius pertransiisse successores. Verùm eos qui hoc objiciunt peramanter rogo, ut attendere velint, quòd secundum Patres hæc prærogativâ D. Petro unâ cum primatu Ecclesiæ, et ut illius capiti traditâ fuerint, atque quòd cum Patres illum fundamentum, basim, columnam Ecclesiæ vocant, ipsi sumque immobilem ac inconcussam fidem recepisse prædicant, hæc omnia attributa duntaxat sint, quæ qualitatem quâ tanquam supremum Ecclesiæ caput præditus erat, sequuntur. Cùm igitur nemo Catholicorum unquam dubitârît quin hæc supremi capitis qualitas ad omnes D. Petri successores pertransierit, inde sequitur, quòd attributa, quæ Patres D. Petro in dictâ qualitate Ecclesiæ capitis et pastoris tribuerunt, ad ipsius etiam pertransierint successores, prout patet ex Sozomeni et Flaviani testimoniis, quod id effectivè in Oriente æquè ac in Occidente agnitionem fuerit.

CAPUT VI.

Qualem ideam Patres Latini quinque primorum seculorum de auctoritate papæ in materiâ fidei habuerint.

Hunc articulum à contentione illâ quæ ratione baptismi hæreticorum S. Cyprianum inter et S. Stephanum Papam sub finem sui pontificatus intercessit, ordiri oportet: cum enim hic sanctus Carthaginensis episcopus, iis, quæ ipsi desuper Romano pontifex præscripserat, se submittere noluerit, hinc, qui hodiè summorum pontificum infallibilitatem impugnant, suæ opinionis patrocinium istud hujus sancti martyris exemplum præ primis adducunt. Nam si, inquit, tempore S. Cypriani Romani pontifices infallibiles crediti fuissent, S. Cyprianus Africanæ episcopi, qui conciliis quæ in controversiâ Baptismi hæreticorum celebrata fuerunt, interfuere, se utique papæ non opposuissent, nec contrariurum ei quod Stephanus statuerat determinassent: oportet ergo, ut illâ ætate Romani pontifices in suis decisionibus non crederentur infallibiles. En objectionem, quantum arbitror, clarè expositam; ei ergo in præsentiarum respondendum est.

Prius tamen suppono tanquam principium, quòd S. Cyprianus ejusque adherentes, prout quoad hoc inter omnes convenit, in errore fuerint. Hoc itaque supposito,

Respondeo 1° nihil frequentius esse, quam quòd illi qui semel in errorem quendam lapsi sunt, putantque se eundem auctoritate sacræ Scripturæ tueri posse, auctoritati visibili, à quâ damnantur, subdi renuant, fulti, ut ipsi autumant, sacrarum paginarum auctoritate, cum certum sit magis oportere obedire Deo quam hominibus. Enimverò quis unquam dubitavit, quin Ecclesia universalis quoad dogmata infallibilis sit, concilium œcumenicum ex toto terrarum orbe convocati, atque ex Romano pontifice et episcopis compositi decisio inerrabilis sit? quis, inquam, Catholicorum id vel somniano in dubium unquam revocavit? Et tamen certum est, quòd hæc viâ non omnes errores finem acceperint; nonne potius è contrario experientia dõcevit, quòd illi ipsi qui hujusmodi concilia plenis buccis appellârunt, iisque omnem submissionem sponderant, eisdem tum obedire renuerint cum se ab ipsis damnatos viderunt? Et quis inde inferre audebit, quòd concilia œcumenica non sint infallibilia? An quis ergo ita argumentari

posset: Si quarto et quinto seculis constitisset, quod concilia œcumenica in suis decisionibus infallibilia essent, tot et tanti episcopi qui erroribus Arit, Nestorii, Eutychetis adhaeserunt, procul dubio concilio Nicœno, Ephesino et Chalcedonensi acquiescerent; ergo utique tunc in Ecclesiâ hujusmodi concilia, qualia hæc fuerunt, non credebantur infallibilia? Quemadmodum dicitur: Si constitisset summos pontifices esse infallibiles, tunc utique S. Cyprianus S. Stephani decisioni acquiesceret; non ergo tunc credebantur infallibiles, consequenter nec tales sunt.

Sed quid opus est, dicit fortè aliquis, hic D. Cyprianum confundere atque hæreticis episcopis comparare? Ad hoc respondeo, me S. Cyprianum tanquam magnum episcopum gloriosumque Christi martyrem colere et venerari, at idèò tantum, quia in communione Ecclesiæ mortuus est, atque pro Christo Jesu sanguinem suum fudit, non verò idèò, quia D. Stephano papæ se opposuit; nam omnibus denique accuratè perpensis in errore erat, et qui in Africâ praxim ipsius postmodum secuti sunt, hæretici facti sunt; nec enim majorem reverentiam habuerunt erga plenaræ synodi illius (de quâ S. Augustinus) definitionem quam S. Cyprianus habuerit erga summi pontificis decisionem. Quod si ergo tunc concilia œcumenica credebantur infallibilia, dicant nobis adversarii, cur tot Africæ episcopi post illud concilium in sententiâ obstinati permanerint. An unquam D. Cyprianus dixit quod idèò se submittere nollet, quia papa infallibilis non esset, de cætero piratum se esse decisioni concilii œcumenici acquiescere? profectò hujus nullum vestigium in ejus scriptis apparet. Meritò igitur contenderim comparationem meam æquissimam esse, talemque, ut ex illâ speciosum illud argumentum ab auctoritate seu potius agendi ratione S. Cypriani petitum evanescat.

Secunda responsio, quæ huic objectioni occurro, quæque tam sancti viri perveraciam quodammodò excusat, in hoc consistit, quod pro certo B. Cyprianus quæstionem de baptismo hæreticorum non ut quid fidem, sed tantum ut disciplinam spectans respexerit. Et eim praxis illa analogiæ fidei conformior ei videretur, ut quæ ipsi à papâ hæc in re præscribebantur, deferre noluit. Toti orbi notum est quod, quamvis fides immutabilis sit, ut ait Tertullianus, tamen quæ disciplinam spectant, diversa in diversis Ecclesiis esse queant; quod-

que, ut dicit D. Hieron., quævis Ecclesiâ in hocce rerum genere in suo sensu abundare possit. Hæc autem praxis, jam antequàm ipse S. Cyprianus ad episcopatum evectus, inò fortè antequàm natus fuisset, in ejus Ecclesiâ stabilita fuerat, eamque rectam et S. Scripturæ contrariâ conformiorem arbitrabatur; inde factum est, ut censori se auctoritati summi pontificis cedere non teneri. Constat illum male egisse, sanctusque Augustinus, qui omnem conatum adhuc ut ipsius errorem minueret, nunquam tamen illum omninò à peccato excusavit.

Quòd autem hic sanctus vir quæstionem de quâ tunc agebatur, non aliter quàm ut rem disciplinæ respexerit, modus, quo in capite sui concilii mentem suam desuper aperit, invictum nobis suppeditat argumentum. Propositâ igitur ibidem dictâ quæstione pergit in hæc verba: « Superest, ut de hæc ipsâ re singuli quid sentiamus, proferamus, neminem judicantes, aut à jure communionis aliquem, si adversum senserit, removentes. Neque enim quisquam nostrum episcopum sese episcoporum constituit, aut tyrannico terrore ad obsequendi necessitatem collegas suos adigit, quando habeat omnis episcopus pro licentiâ libertatis et potestatis suæ arbitrium proprium, tamque judicari ab alio non possit, quàm nec ipse potest alteram judicare, sed expectemus universi iudicium Domini nostri Jesu Christi, qui unus et solus habet potestatem et præponendi nos in Ecclesiæ suæ gubernatione, et de actu nostro iudicandi. »

Vix verbum in hoc toto S. Cypriani alloquio est, quod non feriat ac inconcusso probet quòd secundum hunc sanctum episcopum, nonnisi de aliquo disciplinæ capite quæstio agitata fuerit. Si enim de quodam fidei articulo tunc agi credidisset, an 1º dicere potuisset quòd nec ipse nec sui collegæ doctrinam contrariam damnare, aut eos qui illam tuerentur, à communione excludere intenderent? Annon apertum est, quòd cum de fide rei cardo vertitur, impossibile sit vel unum definire articulum, quin extemplo ii omnes qui contrariam senserint, damnentur ac excommunicentur? Annon ipse D. Cyp. post Cornelii papæ decisionem tali modo erga Novatianos se gessit? et annon ex eo etiamnum quòd cum hæreticis communicare fas non sit, ipsorum usque baptismum rejciendum esse conatèbat? 2º Liberumne est cuiilibet episcopo, cum de fide

agitur, quidquid luberit, amplecti ac credere? nec à quoquam iudicari aut damnari, nec ipse vicissim quemquam iudicare aut damnare poterit? 3° Verumne est, quòd in materiâ fidei quisvis episcopus nullum alium iudicem habeat præter solum Christum? Si hoc est, tunc nullus episcopus ab universâ etiam Ecclesiâ in unum corpus coactâ iudicari poterit; atverò certum est hujus sententiæ nunquàm fuisse S. Cyprianum. Manet ergo tanquàm constans et indubitatum, quòd S. Cyprianus quaestionem de baptismo hæreticorum purè putâ ut quoddam disciplinæ punctum respexerit. Et sic validum illud ac magnum adversariorum argumentum in fumum abire cogitur.

Sed ipsa S. Cypriani opera tantisper volumus, inquiramusque quid de sede Apostolicâ, cum tranquillior necnon Romanis pontificibus conjunctior esset, senserit. Verùm antequàm hic singula referantur, non abs re erit quoad primum mox adductum D. Cypriani locum notâsse, quòd medio tertii seculi aequè ac temporibus Tertulliani, Romani pontifices se episcoporum episcopos esse, jusque habere cæteros ad mandatorum suorum observantiam cogendi prætenderint. Veniamus modò ad hujus Patris in favorem Romanorum pontificum testimonia.

Famosissimus hujus S. Patris locus est ille qui libro de Unitate Ecclesiæ adducitur; sic ergo ibi habet S. Cyprianus: « Loquitur Dominus ad Petrum: *Et ego dico tibi, quia tu es Petrus*, etc. Et iterùm eidem post resurrectionem suam dicit: *Pasce oves meas*. Super illum unum ædificat Ecclesiam suam, et illi « pascendas mandat oves suas: Et quamvis omnibus post resurrectionem suam parem potestatem tribuat, et dicat: *Sicut misit me Pater, ego mitto vos*,... tamen ut unitatem manifestaret, unam cathedram constituit, et unitatis ejusdem originem ab uno incipientem suâ auctoritate disposuit. » Et inferiùs: « Exordium ab unitate proficiscitur, ut una Christi Ecclesia, et cathedra una monstratur... Qui Ecclesiæ renititur et resistit, qui cathedram Petri, super quam fundata est Ecclesia, deserit, in Ecclesiâ esse confidit? » En iterùm similem fermò locum: « Deus unus est, et Christus unus, et Ecclesia una, super Petrum Domini voce fundata. Aliud altare constitui, aut sacerdotium novum fieri, præter unum altare, et unum sacerdotium non potest. »

Ex his S. Cypriani textibus liquet 1° quòd

hic S. doctor istos Evangelii textus: *Tu es Petrus*, etc.; et: *Pasce oves meas*, de personâ divi Petri explicârit ac exposuerit. 2° Quòd prætenderit, quòd per hoc Salvator noster peculiari modo supra div. Petrum Ecclesiam suam fundarit, cunctasque oves suas, id est, universam Ecclesiam curis suis commiserit. 3° Quòd ipsum illiusque successores unitatis catholicæ centrum constituerit. 4° Quòd secundùm ipsum idem fuerit à cathedrâ divi Petri abscedere, ac Ecclesiæ obsistere, aut ab eâ se separare. Nunc autem dicat mihi, quaeso, quisvis sinceræ fidei vir, num ergo div. Cyprianus eos cathedræ, id est, successoribus divi Petri unitos crediderit, qui non eandem cum his successoribus fidem tenuerunt. Certum est enim, quòd primum ac essentialissimum unitatis vinculum sit fidei unitas; divus ergo Cyprianus credebatur fidei veritatem ab hac unitatis cathedrâ inseparabilem esse: quòd etiamnum in aliâ quâdam suarum epistolarum asserit: nam de fidelissimo Diacono, ipsiusque adhærentibus, qui schismatis cum eo fecerant, atque sibi Ecclesiæ Romanæ communionem procurare conabantur, agens: « Navigare ardent, inquit epist. 53, et ad Petri cathedram atque Ecclesiam principalem, unde dignitas sacerdotalis exorta est, à schismaticis et profanis litteras ferre: nec cogitare eos esse Romanos, quorum fides Apostolo prædicante laudata est, ad quos perfidia habere non possit accessum. » Ergone fides Romanæ sedis incorruptibilis esset, si illam mutare possent Romani pontifices, aliamque docere, quàm quæ ipsis ab Apostolorum principe consignata est? Idem sanctus in suâ ad Antonianum epistolâ 52, expressè notat quòd hic episcopus ipsum rogasset, ut illius litteras ad Cornelium papam transmitteret, quatenus exinde papa penitus ac pro certo sciret, quòd Antonianus illi, id est, Ecclesiæ catholicæ communionem unitus esset. Interim tamen si illis qui contrariam sectantur opinionem, credere velimus, potest quis in eadem fide summo pontifici uniri, quin fidem catholicam profiteatur. Nam, quòd benè notandum est, agebatur tunc de fide hujus episcopi, qui in suspicionem adductus fuerat, quasi cum Novatianis sentiret. « Scripsisti, inquit ad illum D. Cyprianus, etiam, et ut exemplum earum litterarum ad Cornelium collegam nostrum transmitterem, ut depositâ omni sollicitudine jam sciret te secum, hoc est, cum Ecclesiâ catholicâ communicare. » Idem sanctus, in epistolâ 45, Ecclesiâ

Romanam radicem et matricem Ecclesiæ catholicæ nuncupat.

Quid denique de potestate Romanorum pontificum in Ecclesiâ, præcipuè autem cum de fide agebatur, S. Cyprianus senserit, ipsa ejus ad Stephanum papam epistola 67 satis aperte etiamnum demonstrat. In hæc epistolâ ipsum certiore reddidit, quod comperisset Marcianum Arelatensem episcopum in hæresim Novatianorum prolapsum esse, rogatque ut illum excommunicet, atque tam ad provinciam Salyorum (ad episcopos) quam ad Arelatensem Ecclesiam litteras dirigat, imperetque ut alium episcopum, qui hanc Ecclesiam gubernet, deligant. « Dirigantur (inquit) in Provinciam et ad plebem Arelatæ consistentem à te litteræ, quibus abesto Marciano alius in locum ejus substituat, et grex Christi, qui in hodiernum ab illo dissipatus et vulneratus contemnitur, colligatur. »

Doctor Launois, cui hæc epistola variis ex rationibus incommodum creabat, omnem lapidem movit, ut eam supposititiam esse persuaderet. Sed in hoc apud omnes eruditos malè audiit ac explosus est. Dominus Dupinus Remarq. tom. 1, a. de S. Cypri., illius naturalem sensum in alienum detorsit, sed ipsi demonstratum est, glossas suas malè fundatas esse, nullaque ratione propugnari posse.

A sancto Cypriano Optatus separari non debet, utpote, qui præterquam quod ex eadem regione originem trahat, insuper eodem quo hic sanctus martyr, modo de cathedrâ S. Petri disserat. Sic ergo loquitur cont. Parm. lib. 2 : « Igitur negare non potes, scire te in urbe Romanâ Petro primo cathedram episcopalem esse collocatam, in quâ sederit omnium Apostolorum caput Petrus : unde et Cephas appellatus est, in quâ unâ cathedrâ unitas ab omnibus servaretur, ne singuli Apostoli singulas sibi quisque defenderent, ut jam schismaticus et peccator esset, qui contra singularem cathedram alteram collocaret. Ergo cathedrâ unicâ, quæ prima est de dotibus, sedit prior Petrus, cui successit Linus, etc. Liberio Damasus hodiè, qui noster est socius, cumque nobis totus orbis, commercio formatarum, in unâ communionis societate concordat. » Et in alio ejusdem operis loco sic adhuc loquitur : « Claves legimus accepisse Petrum principem scilicet nostrum, cui à Christo dictum est : *Tibi dabo claves regni caelorum, et portæ inferorum non vincunt eas.* Unde ergo est, quod claves regni vobis usurpare contenditis, qui

contra cathedram Petri vestris præsumptionibus et audaciis sacrilegio militatis? »

Ex his Optati locis facillè habetur, 1° quod primatum D. Petri ex his Christi verbis : *Tu es Petrus, etc.*, eruat. 2° Quod doceat cathedram divi Petri in Ecclesiâ unicam esse; si enim cæteri Apostoli peculiare non habuerunt, tunc à fortiori nec illorum successores hujusmodi habere potuerunt. 3° Quod D. Petrus Apostolorum, id est, totius Ecclesiæ caput et princeps sit, quoddam ejus successores iisdem prærogativis gaudeant. 4° Quod claves quas D. Petrus pro se suisque successoribus accepit, nulli errori obnoxia sint : *Portæ inferorum non vincunt eas*; quod hæc claves in Ecclesiâ Romanâ conserventur, quoddam non nisi ab eâ solâ recipiantur, utpote cum omnes illi qui ab eâ per communionem et obedientiam non dependent, eas habere minimè possint. Id ipsum expressius habet adhuc alibi, ubi : « Iteus Petrus, inquit lib. 7, ... et præferri omnibus Apostolis meruit, et claves regni caelorum cæteris communicandas solus accepit. » Quod si igitur successores D. Petri capita ac principes Ecclesiæ sunt, tunc profectò ad eos spectabit Ecclesiam gubernare; quod si quoque claves eorum nulli unquam errori subijci possunt, tunc neque in hujusmodi regimine errare poterunt, præterquam quod meritò dici possit Salvatorem nostrum suæ Ecclesiæ de tali capite utique providere noluisse, quod corpus in præcepto agendi capax esset. Longè aberat Optatus, ut de infallibilitate summi pontificis in materiâ dogmaticâ dubitaret, quin potius ei supremam de causis etiam personalibus iudicandi potestatem tribuat : de sententiâ enim à Melchiade in favorem Cæciliani latâ disserens, per illam processum finitum fuisse asserit : « Cæcilianus, inquit lib. 4, omnium supra memoratorum sententiâ innocens est pronuntiatus, etiam Melchiadis sententiâ, quâ iudicium clausum est. » Quod in idem recidit, ac id quod hæc de re S. Augustinus habet; quod, scilicet, post iudicium Melchiadis Constantinus congregari fecerit synodum Arelatensem, non quod id necessitas exposceret, sed solummodò, ut Donatistarum impudentia arceretur. « Dedit ille, inquit, aliud Arelatense iudicium, non quia jam necesse erat, sed eorum perversitatis cedens, et omni modo cupiens tantam impudentiam cohibere. »

Sanctus Ambrosius nomine synodi Aquileiensis adversus antipapam Ursicinum vel Ursinum, imperatoribus Gratiano, Valentiniano et

Theodosio scribens, Ecclesiam Romanam caput imperii Romani nuncupat: «Totius orbis, inquit Ep. 41, Romani caput Romanam Ecclesiam, atque illam sanctam Apostolorum fidem ne turbari sineret, obsecranda fuit clementia vestra. Inde enim in omnes veneranda communionis jura dimanant. » In suis item ad Gratianum imperatorem de fide libris, de duabus Jesu Christi naturis, secundum quarum unam orat, secundum alteram verò præcipit, agens: « Ut scias, inquit I, 4 et 5, quia secundum hominem rogat, divinitate imperat, habes in Evangelio, quia Petro dixit: « *Ego rogaui pro te, ut non deficiat fides tua.* Eidem autem supra dicenti: « *Tu es Christus Filius Dei vivi;* respondit: « *Tu es Petrus, et super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, et tibi dabo claves regni cælorum.* Ergo quia propriâ auctoritate regnum dabat, hujus fidem firmare non poterat? quem cum petram dicit, firmamentum Ecclesie indicavit. » Idem sanctus in Commentario in Evangelium Lucæ, exponens illud quod ibidem habetur de naviculâ Petri, quam Christus ad instruendos populos ascenderat, demonstrat hanc naviculam fuisse figuram et typum Ecclesie à D. Petro gubernatæ, atque ad illum solum spectare difficiles de fide quæstiones decidere. « Ergo, inquit, quia S. Mattheus illa prælibaverat, S. Lucas eam sibi navim, in quâ Petrus piscaretur, elegit. Conturbatur ista quæ Petrum habet, etsi multa ille discipulorum merita navigabant, tamen eam adhuc perfidia proditoris agitabat. In utraqûe Petrus; sed qui suis meritis firmus est, turbatur alienis... Ergo non turbatur hæc navis, in quâ prudentia navigat, abest perfidia, fides aspirat. Quemadmodum enim turbari poterat, cui præerat is in quo Ecclesie firmamentum est? Illic ergo turbatio, ubi modica fides; hic securitas, ubi perfecta dilectio. Denique etsi aliis imperatur, ut laxent retia sua, soli tamen Petro dicitur: « *Duc in altum,* hoc est, in profundum disputationum. Quid enim tam altum, quam altitudinem divinarum videre, scire Dei Filium, et professionem divinæ generationis assumere? In hoc altum disputationis Ecclesia à Petro ducitur.... Quæ sunt autem Apostolorum, quæ jubentur laxari retia, nisi verborum complexiones, et quasi quidam orationis sinus et disputationum recessus, qui hos quos ceperint, non admittant? » Denique scribens in psalmum 40, postquam dixerat, quod divus Petrus Salvatorem usque ad domum Cai-

phæ secutus fuisset, hæc addit: « Ipse est Petrus qui dixit: *Tu es Petrus, et super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam.* Ubi ergo Petrus, ibi Ecclesia; ubi Ecclesia, ibi nulla mors, sed vita æterna. Et ideò addidit: *Et portæ inferi non prævalent ei, et tibi dabo claves regni cælorum.* Beatus Petrus, cui non inferorum porta prævaluit, non cæli porta se clausit, sed è contrario destruxit inferni vestibula, patere fecit cælestia, in terris itaque positus, cælum aperuit, inferos clausit. »

Ex his S. Ambrosii locis apparet, 1° quòd Ecclesia Romana sit caput fidelium omnium. 2° Quòd ab eadem Ecclesia omnes totius orbis episcopi quoad communionem catholicam tanquam à scaturigine fidei semper dependerint. 3° Quòd D. Ambrosius D. Petri primatum super ista verba: *Tu es Petrus,* etc., fundarit, quòdque Salvator eidem Petri nomen imponendo indicare voluerit, quòd ipsum tanquam fundamentum et basim fidei constitueret. 4° Quòd navicula Petri (Ecclesie typus) nullis unquam agitur tempestatibus, aut si agitur, tunc id solum ob aliorum periculum fiat. 5° Quòd ab hæc navicula omnis perfidia amandata sit, eamque fides ubique ducat. 6° Quòd ratio cur nunquam agitur, sit, quia qui ei præest est fundamentum ac basis fidei. 7° Quòd ibi duntaxat agitur inveniatur, ubi fides tenuis est, in hæc verò Petri naviculâ omnis semper securitas sit. 8° Quòd aliis Apostolis, ut retia sua jacerent, soli autem Petro, ut in altum maris, id est, in profundas fidei quæstiones cymbam duceret, dictum sit. 9° Quòd, ubicumque Petrus est, ibi etiam Ecclesia, necnon absque ullo mortis periculo vita æterna sit, utpote cum ille ipse sit, qui de inferno triumphat, cælumque reserat.

Liquidò constat, quòd hæc omnes D. Ambrosii expressiones ac quæ de Petri successoribus, ac de propriâ illius personâ intelligi debeant. Enimverò cum, e. g., dicit, quòd, « *ubi Petrus est, ibi etiam Ecclesia invenitur,* profectò certum est, quòd hic non loquatur de personâ hujus Apostoli, quippe qui jam ante trecentos, et quod excurrat annos, è vivis excesserat; verùm de Petri successore, in quo divus Petrus per suam fidem semper adhuc vivebat, et ad quem ejusdem D. Petri prærogativæ jure successionis devolutæ fuerant. Ex quo ergo concludi debet, quòd, cum ibi Ecclesia esse non possit, ubi fides non est, Petri successores ut Ecclesie capita hujusque principis Apo-

lorum successores in errorem prolabi haud possint. Inde, inquam, concludere necessum est, quòd sint fidei fundamentum ac basis, talemque fidem profiteantur, quæ nunquam concitati aut labefacti potest, sed quam omnimoda ac integra certitudo semper comitatur. Concludi debet ulterius, quòd ipsis solis Christus Dominus demandârit, ut Ecclesiæ naviculam in profundas fidei quæstiones ducerent. Concludere adhuc oportet, quòd papa sit caput totius orbis christiani. Concludere tandem cogimur, quòd, cùm universa Ecclesia, ut vera sit Ecclesia, illi uniri debeat, non alienam à suâ profiteri fidem debeat, eò quòd, ut jam adnotavimus, hujus unionis præcipuus nodus ac præcipuum vinculum fides sit : *Una fides, unum baptisma.*

Sed priusquam hunc sanctum Ecclesiæ doctorem deseramus, referenda adhuc sunt ea quæ nomine Capitaneæ synodi Theophilo Alexandrino scribit; hanc illi tradebat provinciam, ut pacem in Ecclesiâ Antiochenâ, quam diuturnum schisma turbârat, restitueret. Atverò concilii placitum esse dicit, ut omnia ad episcopum Romanum referrentur, nec quidquam, quod eidem displicere posset, statere præsumeret Theophilus : « Sanè (inquit) referendum arbitramur ad sanctum fratrem nostrum Romanæ sacerdotem Ecclesiæ : Quoniam præsumimus ea te iudicaturum, quæ etiam illi displicere nequeant. Ita enim erit consultum sententiæ ; ita pacis et quietis securitas, si id vestro statuatur consilio, quod communioni nostræ dissensionem non afferat; ut nos quæque acceptâ vestrorum serie statutorum, cùm id gestum esse cognoverimus, quod Ecclesia Romana haud dubiè probaverit, læti fructum hujusmodi examinis adipiscamur. »

Veniamus ad D. Hieronymum : sanctus hic doctor, cui doctrina tam Orientalis quàm Occidentalis Ecclesiæ apprime nota erat, nec minime tubat in agnoscendâ sanctæ sedis in personâ papæ infallibilitate ; sic enim ad Damasum papam scribit : « Quoniam vetusto Oriens inter se populorum furore collisus, indiscissam Domini tunicam desuper textam minutatim per frusta discepit, et Christi vineam exterminant vulpes..., idèo mihi cathedram Petri et fidem apostolicam ore laudatam censui consolendam, inde nunc meæ animæ postulans cibum, unde olim Christi vestimenta suscepit. Neque verò tanta vastitas elementis liquentis, et interjacens longitudo terrarum me à pretiosâ margarita potuit

inquisitione prohibere. Ubicumque fuerit corpus, ibi congregabuntur et aquilæ.... Apud vos solos incorrupta servatur Patrum hæreditas,... Vos estis lux mundi, vos sal terræ, etc.... Ego nullum primum, nisi Christum sequens, beatitudini tuæ, id est, cathedræ Petri communionem consocior. Super illam Petram edificatam Ecclesiam scio. Quicumque extra hanc domum agnum comederit, profanus est. Si quis in Noe arcâ non fuerit, peribit regnante diluvio.... Decernite, si placet, et non timeo tres hypostasas dicere. »

Hæc S. Hieronymi verba nullo indigent commentario; in illis quippe omnia ad sequendam papæ decisionem tanquam regulam infallibilem, etiam contra propriam opinionem, disposita inveniuntur. Enimverò persuasum sibi omnino habebat nullum ab hæc regulâ discedere posse, quin ad proprium rueret interitum, quemadmodum ille qui in arcâ Noe erat, ab eâ pedem referre non potuissent, quin se diluvii aquis submergi cernerent, iique qui in eâ non erant, certò submergebantur.

Idem sanctus adversus Jovinianum scribens dicit, quòd D. Petrus inter Apostolos ut fundamentum Ecclesiæ selectus fuerit : « Ut, capite constituto, schismatis tolleretur occasio. » Et in Epistolâ ad Theophilum Alexandrinum : « Scito, inquit, nihil esse nobis antiquius, quàm Christi jura servare, semperque meminisse Romanam fidem apostolico ore laudatam, cujus se esse participem Alexandrina Ecclesia gloriatur. » Et denique in Epistolâ ad Pammachium : « Quisquis es, inquit, assertor novorum dogmatum, quæso te, ut parcas Romanis auribus, et parcas fidei quæ Apostoli voce laudata est. Cur proferes in medium, quòd Petrus et Paulus edere noluerunt? En ergo fidem SS. Petri et Pauli semper ex integro in Ecclesiâ Romanâ conservatam. »

Nec minùs summorum pontificum infallibilitatem S. Augustinus, præclarum illud Ecclesiæ sidus, quàm cæteri sui seculi Patres agnovit. Verùm quia ille qui contrariam sectatur opinionem, ex ejus doctrinâ non exiguum subsidium capere se autumat, operæ pretium erit, priusquam ea quæ in favorem summorum pontificum protulit referantur, quæ ex illo pro contrariâ sententiâ adducuntur destruere.

Obijciunt ergo adversarii, quòd hic S. do-

etor nunquam crederit quod summus pontifex in materia fidei infallibilis iudex sit, eò quod adversus Donatistas disputans atque de S. Cypriano sermonem faciens, dicat quòd hic sanctus Carthaginensis episcopus non putaverit se sententiæ Stephani papæ deferre teneri, eò quod rationes illæ quæ ipsam in suâ praxi retinebant, nondum dilutæ ac solutæ sibi viderentur, nec desuper quidquam adhuc à concilio plenario definitum esset, Arbitrabatur ergo quòd à papâ ad concilium generale, tanquam ad auctoritatem superiorem et per consequens solam infallibilem, appellare fas esset.

Aliud adhuc argumentum ex eo deducunt adversarii, quòd idem S. Augustinus adversus eosdem Donatistas ratione Cæciliani disputans dicat, quòd si post Melchias papæ, ipsiusque collegarum iudicium, Cæciliani inimici arbitrarentur se injustè damnatos fuisse, ad concilium generale, ubi causæ examen renovaretur, recursum habere possent. Ex quo eandem consequentiam adversus papam in favorem concilii deducunt.

Antequàm his difficultatibus respondeam, percommodum mihi videtur, ea quæ de conciliis œcumenicis dicit S. Augustinus. l. 1 de Bapt. referre, quòd nempe ipsorum iudicia reformari ac corrigi possint per concilia posteriora, cum nempe delegitur quod prius occultum erat. Si hic S. doctor id de papæ iudiciis asseruisset, quantum, bone Deus, triumphum canerent si quos hic impugnamus, quique ad extollenda supra summos pontifices concilia omnes vires everunt! Verùm nihil tale in D. Augustino de summis pontificibus invenient. Sic igitur de ejusmodi conciliis disserit : « Ipsa concilia, quæ per singulas regiones vel provincias fiunt, plenariorum conciliorum auctoritati, quæ fiunt ex universo orbe christiano, sine ullis ambigibus cedere : ipsaque plenarij sæpè priora potestioribus emendari, cum aliquo experimento rerum aperitur quod clausum erat, et cognoscitur quod latebat, sine ullo typho sacrilægæ superbie, sine ullâ inflatâ cervicæ arrogantæ, sine ullâ contentione lividæ invidiæ, cum sanctâ humilitate, cum pace catholice, cum charitate christianâ. » Viderit modò illi qui decisiones conciliorum summorum pontificum decisionibus præferunt, quisnam sensus huic loco tribuendus sit, quatenus cum iis quæ tum de plenario concilio, tum Ecclesiæ doctrinâ pluribus lo-

eis dicit S. Augustinus, conciliari possit. Ego interim ad propositas difficultates accedo.

Primæ igitur objectioni respondeo, divum Augustinum, qui S. Cypriani opinionem, quoad questionem de baptismo perfectè exploratam habebat, minimè latusse, quòd sanctus iste controversiam de baptismo hæreticorum non aliter quàm ut punctum disciplinæ respererit. Nunquam probare quis poterit quòd Stephanus papa illam tanquam articulum fidei deciderit, quin potius ex pluribus locis contrarium eluceat. 1° Quia S. Cypriani episcopique Africani, qui ejusdem cum illo opinionis erant, hanc questiõnem ita, ut quid scilicet merè disciplinam spectans, sumpsērunt, 2° Ex terminis, quibus quoad praxin, quæ ab aliquo jam tempore in diocesi Carthaginensi vigebat, usus est D. Stephanus : *Nihil immoetur, nisi quod traditum est.* 3° Quia ipsi episcopi Africæ, qui post S. Cyprianum in eadem hæreticos rebaptizandi praxi persistērunt, in communionem Ecclesiæ permanserunt, nec ut schismatici habiti sunt, nisi postquam decisioni plenarii concilii se subdere renuerunt. 4° Quia S. Augustinus hæc super re decisionem cuicque licitum fuerit, S. Cypriani praxin sequi absque ullâ charitatis amissione, dummodò per id pax Ecclesiæ non turbaretur : « De baptisimo ergo quæstione, inquit l. 1 de Bapt. cont. Donat., c. 18, quantum arbitror, satis discussi, et quia hoc manifestissimum schisma est, quod Donatarum nomine nuncupatur, restat, ut de baptismo pie credamus, quod universa Ecclesiâ à sacrilegio schismaticis remota custodit. In quâ tamen si aliud alij, et aliud alij adhuc de istâ quæstione salvâ pace sentirent, donec universali concilio unum aliquid eliquatum sincerumque placuisset, humanæ infirmitatis errore cooperiret charitas unitatis, sicut scriptum est : *Quia charitas cooperit multitudinem peccatorum.* Quia enim absente cætera inaniter habentur, eadem præsentem quædam venialiter non habentur. »

Hoc supposito, dico paradoxum hand esse vel in minimo summorum pontificum in rebus fidei infallibilitatem non tangere, quòd S. Augustinus asserat, etiam post D. Stephani sententiam plenarii concilii decisionem adhuc superfluous expectandam. Et quidem hujus rationes jam supra, ubi scilicet de S. Cypriano agebam, expendi. Nec verò in materia disciplinæ, per amplam ac magnam quædam Ecclesiâ

tenetur praxin à longo tempore apud se stabilitam deserere, ut iis quæ Romæ practicantur, se conformet, donec in concilio generali universa Ecclesia Romanæ praxin adoptarit, eamque cæteris particularibus Ecclesiis observandam præscripserit. Quod tamen non agit, nisi in urgentissimis gravissimisque occasionibus. Non ignoro, quòd in similibus summorum pontificum Victoris et Stephani casibus, absolutè loquendo, iidem auctoritate suâ uti potuissent. Verùm cum in Victoris casu, ipsi expositum fuisset, quòd exinde magnas turbas in Ecclesiâ, imò fortè schisma quoddam causaturus esset, necnon idipsum respectu Stephani factum fuisset, aut ipsemet viso illo magno Africanorum episcoporum divi Cypriano junctorum numero, idem prævidisset, uterque à censuris abstinere, atque ad duas Ecclesias reducendas commodiorem ac favorabiliorem expectare occasionem. Hæc quoad Paschæ celebrationem se obtulit in concilio Nicæno; cum enim istud concilium idem quod Victor papa decrevisset, atque per hoc Ecclesiæ Romanæ disciplinam tanquàm toti Ecclesiæ propriam adoptasset, qui concilii decreto rebelles exiterunt, tanquàm schismatici habiti sunt. Cùmque concilium illud œcumenicum, de quo S. Augustinus, idem quoad baptismum hæreticorum fecisset, qui se huic generali disciplinæ per istud concilium stabilitæ conformare reuenerunt, pariter ut schismatici rejecti sunt.

Quod alteram objectionem ex Cæciliani negotio desumptam atinet, vel ex eo, quòd tunc de causâ quâdam personali tantùm ageretur, resolutio facilis est. Equidem jamdudum inter omnes convenit, quòd hujusmodi causæ revisioni subjectæ sint. Nec tamen ideò S. Augustinus causam Cæciliani plenario concilio subijci oportuisse arbitratus est, cum dixit ep. olim 162: « Ecce putemus illos episcopos qui Romæ iudicârunt, non bonos & iudices fuisse: restabat adhuc plenarium & totius Ecclesiæ concilium, ubi etiam cum & ipsi iudicibus causa posset agitari; ut si & malè iudicâsse convicti essent, eorum sententia solveretur. » Sanctus hic doctor istud nomen *ad duritiam cordis* loquitur, quippe cum ipsi res intercederet cum obstinatis, qui se iudicio Melchisedis papæ subijcere volebant. Nam eodem loco fatetur id necessarium non fuisse, Constantinumque ideò duntaxat Arelatense concilium cogi fecisse, ut nempe Cæciliani inimicorum impudenti coliberetur.

« Dedit ille, inquit, aliud Arelatense iudicium (aliorum scilicet episcoporum) non quia jam necesse erat, sed eorum perversitatibus cedens, et omninò cupiens tantam impudentiam colibere. »

His subtilis difficultatibus examinemus modò, quæ de decisionibus summorum pontificum in materiâ fidei S. Augustini mens fuerit. Audacter asserere quis potest, quòd, si arma D. Augustini ab auctoritate exteriori petita adversus Pelagianos invicta fuere, summorum pontificum in materiâ fidei decisio supremum quoddam iudicium sit, vel secus, quòd argumentum quod ex damnatione per summos pontifices Innocentium et Zozimum factâ deducit, pessima sit probatio, fasque non fuerit appellationi ab episcopis Pelagianis ad futurum œcumenicum concilium interjectæ non deferre. Nam denique si verum est, quòd omnis appellatio ad iudicem superiorem suspensiva sit, atque tunc temporis concilium tanquàm ipso papâ superius habitum fuerit, cur ergo nulla ad ipsorum appellationem facta fuit reflexio? cur non obstante et post ipsamet appellationem sedibus suis ejecti, ac in exilium amandati fuerunt?

Sic igitur D. Augustinus in quodam sermone, serm. 2 de Verb. Apost. de Pelagianis disserit: « Rursus ubi tales inveneritis, occultare nolite, redarguite contradicentes, et resistentes ad nos perducite. Jam enim de hæc causâ duo concilia missa sunt ad sedem Apostolicam. Inde etiam rescripta venerunt; causa finita est, utinam aliquando error finiatur! » Quæro nunc, quomodò S. Augustinus post iudicium Romanum causam finitam esse dicere potuisset, si illud iudicium supremum esse non ratus fuisset? iudicium enim lis quævis finita est, quando ab eo qui sententiam tulit, ad superius tribunal appellari fas est: atque secundum D. Augustinum per duo illa rescripta Romam allata causa finita erat; ergo secundum D. Augustinum non dabatur tribunal superius, ad quod recurrere licitum foret.

Anonymus quidam auctor, qui ultimis luce temporibus super isto D. Augustini loco dissertationem edidit, omnem conatum adhibuit ut ostenderet, quòd ex hoc textu non possit inferri S. sedis iudicium pro ultimo haberi debere. Ait enim, quòd secundum mentem hujus sancti doctoris verba hæc: *Causa finita est*, non sit principium quoddam universale, quod omnis generis casibus ap-

plicari possit: atverò cur hoc? Ideò, inquit, quia hic sanctus doctor in negotio D. Cypriani aliter locutus est. Id ego concesserim; ibi quippe de re prorsus ab hâc diversâ agebatur, prout jam supra demonstravi. Ideò etiam, pergit ulterius, quia Pelagiani jam in multis aliis conciliis damnati fuerant. Verùm vel illa concilia chimerica sunt, ut illud Theodori Mopsuesteni, aut Pelagio faventia, ut conventus Hierosolymitanus conciliumque Diospolitianum, aut citato S. Augustini sermone posteriora, ut Antiochenum, sub Theodosio. Adeoque hæc allegationes extra chorum saltant. S. Augustinus nonnisi de duabus synodis à S. sede confirmatis loquitur, contenditque, quòd causa finita sit per decisionem summorum pontificum. Et hoc est, ad quod responderi debet. Sed Pelagiani, inquit ulterius hic auctor, ubique terrarum rejecti erant; hoc quidem verum est, post damnationem à S. sede emanatam; prius verò Pelagium protegebant episcopi Hierosolymitani; Cælestiusque, quamvis in Africâ jam damnatus fuisset, nihilominus in Oriente presbyter ordinatus est. Sed, inquit adhuc anonymus, omnes totius orbis episcopi illos damnarunt. Hoc iterùm verum est, postquam scilicet Zozimus papa Decretalem suam ad subscribendum iis transmiserat, quam omni ex parte absque ullâ difficultate executi, eamque tantquam supremum quoddam iudicium reveriti sunt. Decem et octo episcopi subscribere renuerunt, quapropter sedibus suis ejecti fuerant. Sed secundùm auctorem nostrum, Pelagii errores in omnium oculos saliebant: *Aperta profueris*, hoc quidem tenet quoad articulum de peccato originali, sed quoad ea quæ hinc concilia canonibus suis de gratiâ delinierunt, non ita verum est, cum ipse D. Augustinus, de Grat. et lib. Arb. c. 1, non uno loco fateatur, quæstionem de gratiâ tantis implicitam esse difficultatibus, ut cum gratiâ stabilitur, liberum negari arbitrium videatur, cumque liberum arbitrium propugnatur, gratiâ negari videatur.

Verùm, inquit denique anonymus noster, si D. Augustinus ex his verbis: *Causa finita est*, generale quoddam principium deducere voluisset, an solummodò bis in eunctis suis operibus hanc loquendi formulam adhibuisset? At, et quamvis semel tantummodò ita locutus fuisset, an propterea probatio minus convincens evaderet? Sed et istud verum non est, quòd tantum his hâc de re locutus fuerit;

nam præter locum, de quo nunc agitur, de super etiam, Ep. 157, loquitur, ubi: « Hæresis « (inquit) nostræ auctores, vel certè acerrimi « notissimique susceperunt, cum Pelagius et Cæ- «lestius existerent, conciliorum episcopa- «lium vigilantia, in adiutorio Salvatoris, qui « suam tuetur Ecclesiam, etiam à duobus ve- «nerabilibus antistitibus Apostolicæ sedis, « papâ Innocentio, et papâ Zozimo, nisi cor- «recti etiam egerint penitentiam, toto orbe « christiano damnati sunt. » Ecce jam duo loca; alia adhuc adducimus. Lib. 1 contra Julian. c. 1: « Puto tibi, inquit, eam partem « orbis sufficere debere, in quâ primum « Apostolorum suorum voluit Dominus glorio- «sissimo martyrio coronare. Cui Ecclesiæ « præsidem beatum Innocentium si audire « voluisses (Julianum hæreticum alloquitur) « jam tunc periculosam juventutem tuam Pe- «lagianis loqueis exuisses. Quid enim potuit « vir ille sanctus Africanis respondere conci- «liis, quàm quòd antiquitùs Apostolica sedes « et Romana cum cæteris tenet perseveranter « Ecclesiæ? » Nota hic per transennam, quòd secundùm D. Augustinum Romani pontifices Occidentali Ecclesiæ præsidebant: *Cui Ecclesiæ præsidem.*

In ultimo adversùs Julianum opere, lib. 1, n. 9: « Vestra, inquit, apud competens ju- «diciū communium episcoporum modò causa « finita est. Nec amplius vobiscum agendum « est, quantum ad jus examinis pertinet, nisi « ut probatam de hâc re sententiam cum pace « sequamini. Quòd si nolueritis, à turbu- «lentia, vel invidiosâ inquietudine cohibea- «mini. »

Ut denique palam fiat, quòd secundùm D. Augustinum sententiâ per summos pontifices lata omne aliud excludat examen, ea adhuc referre placeat, quæ in eodem opere Julianò inculcat, lib. 2: « Quid adhuc quæris examen, « inquit, quòd apud Apostolicam sedem jam « factum est? Quòd denique jam factum est « in episcopali iudicio Palestino. Ergo hæresis « ab episcopis jam non est examinanda, sed « coercenda est potestatibus christianis. » Juxta D. Augustinum igitur, postquam sedes Apostolica semel quid examinavit ac dijudicavit, negotiumque quoddam in hoc tribunali tractatum fuit, actum est, causaque finita, nulla amplius episcoporum discussio admittitur, res jam in ultimâ instantiâ dijudicata est, nec aliud superest, quàm ut potestates seculares ad reprimendos puniendosque inquietos

spūitus novis discussionibus Ecclesiam turbare molientes implorentur.

Ei hæc est sat ampla, ni fallor, illius S. Augustini termini : *Causa finita est*, explicatio, menti huius S. Doctoris longè utique conformior, cùm ab ipsomet D. Augustino deprompta sit, quàm ea quam ipsi memoratæ Dissertationis auctor tribuit. Ait quidem dictus auctor, quòd tunc solummodo de duobus fidei articulis ab universâ Ecclesiâ explicitè jam creditis cum Pelagio agelatur. Si hoc ita esset, tunc frustra sanè ac intempestivè calamum D. Augustinus fatigasset. Quare ergo tot opera et volumina adversus hos hæreticos edidit? Cur viginti integros annos illis impugnandis consumpsit? Et cur, postquam illos etiamnum jam profligaverat, cruditissimi ac sanctissimi Galliarum viri centum adhuc annis decertarunt, omnemque lapidem moverunt conatumque adhibuerunt, ut saltem portem horum profligatorum dogmatum iterum erigerent? Quis non videt, quàm ridiculum hic consilium anonymus noster inierit? Notandam etiam venit, quòd summi pontifices D. Leo et Gelasius longè post obitum D. Augustini, episcopos, ut sollicitè adversus hosce hæreticos vigilarent, adhortati sint significarintque eorum hæresim ita subtilem esse, ut, si vel modicum quid illius sectatoribus concederetur, illicò iterum cristas erigeret.

Sed à D. Augustino discendum non est, quia priùs aliqua adhuc loca in favorem S. sedis ex eo duxerimus. Agens igitur de Cæcilianò : « Poterat, inquit Epist. 161, non cære conspirantem multitudinem inimicorum, cùm se videret, et Romanæ Ecclesiæ, in quâ semper apostolicæ cathedræ viguit principatus, et cæteris terris, unde Evangelium ad ipsam Africanam venit, per communicatois litteras esse conjunctum. » In alio item opere, ubi contra Petilianum disputat, cùm hic episcopus Donatista dixisset, quòd illa cathedra quam se possidere episcopi catholici jactabant, esset pestilentis cathedra, ipsi in hæc verba respondet D. Augustinus lib. 2, c. 51 : « Verùm tamen si omnes per totum orbem tales essent, quales vanissimè criminari, cathedra tibi quid fecit Ecclesiæ Romanæ, in quâ Petrus sedit, et in quâ hodie Anastasius sedet; vel Ecclesiæ Hierosolymitanæ, in quâ Jacobus sedit, et in quâ hodie Joannes sedet, quibus nos in catholicâ unitate connectimur, et à quibus vos nefario furore separastis? Quare appellas cathedram pestilentis, cathedram apostolicam?... Hæc si cogitaretis non propter homines, quos infamatis, blasphemaretis cathedram apostolicam, cui non communicatis.

Denique S. Augustinus, exemplo Optati et S. Irenæi, hæreses quæ suâ ætate Ecclesiam vexabant impugnans, ad successionem summorum pontificum in sede D. Petri confugit, eorumque enuotationem ab hoc Apostolo usque ad papam Anastasium, qui tunc temporis Ecclesiæ gubernacula tenebat, complectitur. Ad quid autem taliter egisse hos Patres censuimus, nisi ut nobis palam facerent, quòd fides D. Petri in ipsius successoribus semper adhuc vivida subsistat? Idem etiam S. doctor adversus Manichæos scribens, hanc summorum pontificum in cathedrâ D. Petri successionem motivis, quæ ipsum Ecclesiæ catholicæ adstringebant, annumerat : « Tenet me, inquit, cont. Epist. Fund. c. 4, in Ecclesiæ gremio, ab ipsâ sede Petri Apostoli, cui pasceñas oves suas post resurrectionem Dominus commendavit, usque ad presentem episcopatum, successio sacerdotum. » Nisi enim pro certo habuisset fidem beati Petri in omnibus summis pontificibus inseparabiliter manere, quid, quæro, debilius esse potuisset, quàm hoc motivum? Idem etiam motivum præfatus S. doctor adversus Donatistas adducens : « Numerate, inquit in Ps. cont. part. Don., sacerdotes, vel ab ipsâ sede Petri, et in ordine illo Patrum, quis cui successit, videte; ipsa est petra, quam non vincunt superbiæ inferorum portæ. »

A divo Augustino Possidius separandus non est. Hic episcopus in Vitâ dicti S. Augustini cap. 18, loquens de Pelagio et Coelestio, summorum pontificum Innocentii ac Zozimi adversus hos hæreticos sententiam, Ecclesiæ catholicæ iudicium nuncupat : « Illi, inquit, tantæ sedis antistites (Innocentius nempe et Zozimus) suis diversis temporibus eosdem notantes, æquè à membris Ecclesiæ præcedentes, datis litteris ad Africanos, ad Orientis et Occidentis Ecclesias, eos anathematizandos et devitandos ab omnibus Catholicis censuerunt. Et hoc tale de illis Ecclesiæ catholicæ probatum iudicium, etiam piissimus imperator Honorius audiens ac sequens, suis eos legibus damnatos inter hæreticos haberi debere constituit. » Hæc Possidius in Vitâ S. Augustini.

Sanctus Prosper fidelis ille D. Augustini discipulus, ubi de Ecclesiâ Romanâ, aut potius

discipulus, ubi de Ecclesiâ Romanâ, aut potius

summis pontificibus, agit, sui magistri vestigiis semper inhæret. Loquens enim in suo poemate de damnatione Pelagii et ejus adherentium, hoc encomio Romanos decorat pontifices, quòd nempe primi sententiam tulerint, non quidem quasi concilia Africana non præcesserint, sed quòd præcipuam suam auctoritatem à damnatione per S. sedem factà acceperint. Sic ergo loquitur :

*Pestem subeuntem prima recidit
Sedes Roma Petri, quæ principalis honoris
Facta caput mudo, quidquid non possidet armis,
Religione tenet.*

Et inferiùs :

*Tu causam fidei flagrantius, Africa nostra,
Exequeris, tecum suum jungente vigorem
Juris apostolici solio, fera viscera belli
Conficis, et lato prosternis limite victos.
Convenire tui de cunctis urbibus almi
Pontifices, genioque senum celeberrima cætu,
Decernis, quòd Roma probet, quòd regna sequantur.*

Addenda sunt hic ea quæ idem sanctus adversus Cassianum scribens habet de Ingr. cap. 2 et 3 : Non ergo, inquit, cum istis novâ acie « dimicandum est, nec quasi contra novos « hostes specialia sunt ineunda certamina. « Tunc istorum machinæ fractæ sunt, tunc in « superbiæ suæ sociis ac principibus corrue- « runt, quando B. M. Innocentius nefandî er- « roris capita apostolico mucrone percussit ; « quando Pelagium ad proferendam in se suos- « que sententiam Palæstinorum synodus coar- « ctavit ; quando Africanorum conciliorum « decretis beatæ recordationis papa Zozimus « sententiæ suæ robur adnexuit, et ad impio- « rum detractionem gladio Petri dexteras « omnium armavit antistitium ; quando sanctæ « memoriæ papa Bonifacius piissimorum impe- « ratorum catholicâ devotione gaudebat, et « contra inimicos gratiæ Dei non solum apo- « stolicis, sed etiam regiis utebatur edictis... « Unde et venerabilis memoriæ pontifex Cœ- « lestinus..., sciens damnatis non examen ju- « dicii, sed solum poenitentiae remedium esse « præstandum, Cælestium quasi non discusso « negotio audientiam postulantiem totius Italix « finibus jussit extrudi ; ad eò et prædecesso- « rum suorum statuta, et decreta synodalia « inviolabiliter servanda censebat, ut, quod « semel meruerat abscondi, nequaquam admit- « teret retractari. » Ex totâ hæc S. Prosperi doctrinâ liquet : 1° Quòd secundum ipsum

papa sit caput totius orbis christiani ; 2° quòd illius sit monarcha quoad spirituale : *Quidquid non possidet armis, Religione tenet* ; 3° quòd vi sententiæ à summis pontificibus latæ, ac post eandem, totius orbis episcopi Pelagianos dam- nârint : *Apostolico mucrone percussit. Gladio Petri dexteras omnium armavit antistitium* ; 4° quòd, cum summi pontifices semel quid defini- erunt, illorum judicium in dubium vocare non ampliùs licitum sit. Ex quibus facile est conclusionem deducere.

Cassianus in suo tractatu de Incarnatione, lib. 3, c. 12, ita de D. Petro loquitur : « Inte- « rogemus summum illum, et inter magistros « magistrum, qui Romanæ Ecclesiæ gubernæ- « culum regens, sicut fidei habuit, ita et sacer- « dotii principatum. » Nullus unquam dubita- vit, quin ea quæ divus Petrus tanquam Roma- nus episcopus habuit, ad ipsius successores transierint. Si ergo secundum Cassianum tam principatum fidei quam sacerdotii habuit, eundem ipsius successoribus disputare nemo potest.

Divus Petrus Chrysologus in Epistolâ ad Eutychem, sic eum alloquitur : « In omnibus « hortamur te, ut his quæ à beato papâ Roma- « næ urbis scripta sunt, obedienter attendas. « Quoniam B. Petrus, qui in propriâ sede vivit « et præsidet, præstat quærentibus veritatem. « Non enim pro studio pacis et fidei, extra « consensum Romanæ civitatis episcopi, cau- « sas fidei audire non possumus. »

Gennadius de Innocentiô papâ in Catalogo disserens : « Innocentius, inquit, urbis Romæ « episcopus, scripsit decretum occidentalium et « orientalium Ecclesiarum adversus Pelagianos « datum. Quod postea successor ejus latius « promulgavit. »

Quòd si denique liceat ab ipsis Ecclesiæ ho- stibus testimonia petere, illud, quod ipse hæ- resiarcha Pelagius reddidit, afferamus. Ante- quam enim à S. sede damnatus fuisset, fidei Professionem papæ obtulit, quam his verbis finit : « Hæc fides est, papa beatissime, quam « in Ecclesiâ catholicâ didicimus, quamque « semper tenuimus et tenemus. In quâ si minùs « peritè, aut parùm cautè, aliquid fortassè « positum est, emendari cupimus à te, qui « Petri et fidei et sedem tenes. Sin autem hæc « nostra Confessio apostolatùs tui iudicio com- « probatur, quicumque me maculare voluerit, « se imperitum, vel malevolum, vel etiam non « catholicum, non me hæreticum compro- « babit.

CAPUT VII.

Testimonia Romanorum pontificum super privilegia sanctæ sedis.

Qui doctrinæ quam propugno adversanter, ægrè ferunt, cum ad stabilendam Romanæ sedis privilegia ipsos summos pontifices adduci cernunt; testes eos esse aiunt, quorum testimonium, utpote in propriâ causâ et ad proprium favorem suspectum esse debeat. Sed 1° nonne antiquum omnium totius orbis episcoporum testimonium recipitur, cum monumentis publicis sibi competentia jura expresserunt, nemoque fuit qui ea illis disputâret, aut se eis opposuerit? Idem de regibus, principibus, aliisque dicendum. Quis igitur ratione quis contendere potest quòd summi pontifices deterioris conditionis sint quàm alii, quòdque testimonium de suæ sedis privilegiis, quod eâ, quæ floruerunt, ætate maximè publicum fuit, cuique nemo unquam contradixit aut obstât, deterioris conditionis sit quàm illa de quibus primum disserui? 2° Plerique horum summorum pontificum fuerunt viri non modò ob dignitatem atque scientiam, verùm et probitatem omni veneratione digni, nec pauci sunt ex eis quos Ecclesia tanquam sanctos colit ac veneratur. Nullus ergo hic suspitionis locus esse debet, quasi ad eò præstantes viri eò se superbâ et ambitione stripi siverint, ut non pueret sibi ipsismet prærogativas ac privilegia attribuere, quæ sibi minime deberi scire nec ipsa traditio in eis agnosceret. Unde ipsorum testimonia non minoris ponderis esse debent quàm aliorum Ecclesiæ Patrum. Ad validius ergo sententiæ nostræ argumentum, quæ potero brevitate, eadem referam.

Multa jam de D. Innocentio papâ delibavimus; sed ut seriem summorum pontificum ordinem resumamus, unicum locum adhuc ex illo hic adducemus. Sic ergo Epistolam ad quemdam episcopum, qui illum consulerat, orditur: « Mirari non possumus dilectionem tuam sequi instituta majorum, omniaque quæ possunt aliquam recipere dubitationem, ad nos quasi ad caput, æquè ad apicem episcopatus referre, ut consulta videlicet sedes Apostolica ex ipsis rebus dubiis certum ali- quid faciendumque pronuntiet. »

Cælestinus papa hujus nominis primus, litteris D. Cyrilli Alexandrini, et ipsiusmet Nestorii, hæresim, in quam hic Constantinopolitanus episcopus lapsus fuerat, edoctus, adversus ipsam sententiam tulit, in quâ inter alia

sic eum alloquitur: « Apertè igitur hanc nostram scias esse sententiam, ut nisi de Christo Deo nostro ea prædices quæ Romana, et Alexandrina, et universalis Ecclesia tenet... et hanc perfidam novitatem, quæ hoc quod venerabilis Scriptura conjungit, nititur separare, intra decimum diem à primo Innocentis tibi hujus conventionis die numerandum apertè et scriptâ confessione damnaveris, ab universalis de Ecclesiæ catholicæ communionem dejectum. Quam formam iudicii... ad sanctum consacerdotem meum Alexandrinæ urbis antistitem... destinavimus, ut agat vice nostrâ, quatenus statutum nostrum, et tibi, et universis fratribus innotescat; quia omnes debent nosse quod agitur, quoties omnium causa tractatur. » En sententiam à papâ super aliquo fidei puncto in formâ latam, et ad universam Ecclesiam pro ejusdem observatione directam, vi cujus Constantinopolitanus episcopus, nisi intra decem dierum spatium post significationem errores suos retractet, damnatur ac excommunicatur. Ex quo utique claret quòd Cælestinus hic tanquam supremus iudex agat, cujus iudicium nulli reformationi subjectum est. Verum quidem est quòd ad preces sancti Cyrilli papa consenserit, ut suæ sententiæ insinuatio tantisper suspenderetur, sub spe quòd Nestorius ad se ipsum rediturus esset. Atverò, cum Nestorius in suo errore obstinatus permansisset, trinam canonicam monitionem ipsi nominali Cælestini papæ fecit divus Cyrillus. Cum interim hoc negotium ingentes motus ac turbas in Oriente excitaret, Nestoriusque ab imperatore Theodosio protectionem impetrâset, dictus imperator concilium Ephesi cogi curavit, quod per modum executionis sententiæ à Cælestino late Nestorium damnavit et anathematizavit, prout suo loco dicemus.

Sixtus papa, D. Cælestini successor, Joanni Antiocheno post hujus patriarchæ atque Orientalium cum S. Cyrillo reconciliationem scribens, hæc eum alloquitur: « Hæc sanctitatem tuam volumus predicare, quæ scribis. Expertus es negotii præsentis eventu, quid sit sentire nobiscum. Beatus Petrus Apostolus in successoribus suis, quod accepit, hoc tradidit. Quis ab ejus se velit separare doctrinâ, quem ipse inter Apostolos primum Magister edocuit? Non hunc auditus per alterum, non sermo lectus instruit, doctus est cum aliis ore doctoris; non scripturæ, non scriptorum passus est questionem: absolutam et sim-

quæ fidem, et quæ controversiam non haberet, accepit.) Evidens est hunc pontificem non dubitasse sanctum Petrum doctrinam suam successoribus suis transmississe, horumque doctrinam non magis erronee obnoxiam, ac ipsamet divi Petri doctrina est.

Nihil hic de D. Leone dicam; occasione quippe de eo loquendi nanciscar, cum ad concilia pervenero.

Ad Gelasium papam ergo transeo; sic porrò ad Orientis episcopos scribens loquitur: « Quorumlibet sententiis pontificum ligata, « B. Petri sedes jus habet resolvendi, utpote quòd de omni Ecclesiâ jus habeat judicandi, « neque cuiquam de ejus liceat appellare iudicio; siquidem ad illam de quolibet mundi parte canones appellari voluerunt, ab illâ autem nemo sit appellare permissus. » Sic iterum de quibusdam orientalibus episcopis agens, qui Romanos pontifices nimî supercilli arguebant, Acacii à suâ, hoc est, Apostolicâ sede aliis damnati memoriam purgare detrectaverant, in eos insurgit: « Ineptias itaque suas sibi servant, ait, ni respiciant potius cogitantes Christi vocem non esse superfluum, « quæ confessioni beati Petri Apostoli inferni portas nunquam prævalitura asseruit. Quapropter non veremur, ne apostolica sententia resolvatur, quam et vox Christi, et majorum traditio, et canonum fuleit auctoritas, ut totam potius Ecclesiam semper ipsa dijudicet. » Plura adhuc loca ad stabilendam superioritatem summorum pontificum supra concilia hic adducere possem; verum præterquam quòd id nimis prolixum foret, de eo insuper loquendi redibit occasio, ubi scilicet de conciliis tractabo.

Agatho, in Epistolâ ad imperatorem pro convocacione sextæ œcumenicæ synodi, sic loquitur: « Petrus spirituales oves Ecclesiæ ab ipso Redemptore omnium ternâ commendacione pascidas suscepit. Cujus admittente præsidio hæc apostolica ejus Ecclesia nunquam à viâ veritatis in quâlibet erroris parte deflecta est; cujus auctoritatem utpote Apostolorum omnium principis semper omnis ecclesiastica Ecclesia, et universales synodi fideliter amplectentes in cunctis secutæ sunt. » Ex hoc textu liquet quòd secundum Agathonem papam D. Petrus suos successores ab omni errore semper præservaverit, quòdque universa Ecclesia illorum doctrinam tanquam ipsimet D. Petro propriam semper amplexa ac secuta sit. Quis proin asserere ausit quòd D.

Petrus in materiâ dogmaticâ fuerit aut sit errori obnoxius? Eadem repetit idem Agatho in Epistolâ ad concilium.

Certè prætereundus non est, quem ferè oblitus eram, D. Gregorius Magnus, cujus tum humilitas tum modestia, quæ passim in ejus micat operibus, suspicari non sinit, eum ultra limites sanctam sedem extollere voluisse; ille, inquam, Gregorius, qui nomen universalis episcopi, tanquam blasphemix nomen, semper respuit. Itaque hic summus pontifex de auctoritate sanctæ sedis in materiis fidelium non aliter quam sui prædecessores loquitur, suæque Ecclesiæ privilegia ab ipsâ etiamnum Christi Domini auctoritate depromit. Sic enim loquitur lib. 4, epist. 20: « Cunctis « Evangelium scientibus liquet quòd sancto « et omnium Apostolorum Petro principi Apostolo totius Ecclesiæ cura commissa est; « ipsi quippe dicitur: *Petre, amas me? pasc oves meas; ecce Satanâ expeditit vos, ut cribraret vos sicut triticum. Ego autem oravi pro te, ut non deficiat fides tua; et tu alio quando conversus, confirma fratres tuos. Tu es Petrus, et super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, et portæ inferi non prævalent adversus eam. Et tibi dabo claves regni cælorum, et quodcumque solveris super terram, erit solutum et in cælo, et quodcumque ligaveris super terram, erit ligatum et in cælis.* Ecce claves regni cælestis accepit, potestas eligandi atque solvendi tribuitur, cura ei totius Ecclesiæ, et principatus tribuitur, et tamen universalis Apostolus non vocatur; et vir sanctissimus Joannes, consecrator meus, vocari universalis episcopus conatur! » Et in quâdam epistolâ ad Vigilium Arelatensem episcopum, in quâ ipsum suum vicarium in Galliis constituerebat, hæc ipsi quoad difficultates, quæ fortè occurrerent, injungit: « Si qua verò, inquit, inquisitio de fide, vel fortassè aliarum rerum inter episcopos causa emerit, quæ discerni difficultus possit, collectis duodecim episcopis ventiletur, atque decidatur. Si autem decidit nequiverit, discussâ veritate, ad nostrum iudicium referatur. » Et in sequenti epistolâ, quæ ad omnes regni Childeberti episcopos directa est, significat ipsis quòd Vigilium vicarium suum constituerit ad auctoritative terminandas controversias ac lites, quæ inter episcopos oriri possent: « Si quam verò contentionem, inquit, quod longè faciat divina potentia, de fidelium causâ evenire contigerit,

« aut negotium emergerit, cujus vehemens sit
 « forte dubietas, et pro sui magnitudine judi-
 « cio sedis Apostolicæ indigest, examinatâ
 « diligentis veritate, relatione suâ ad nostram
 « studeat perducere notionem, quatenus à no-
 « bis valeat congrua sine dubio sententia
 « terminari. » In aliâ item epistolâ, quam ad
 Eulogium patriarcham Alexandrinum scripsit:
 « Quis nesciat, inquit, sanctam Ecclesiam in
 « Apostolorum principis soliditate firmatam,
 « qui firmitatem mentis traxit in nomine, ut
 « Petrus à petrâ vocaretur? Cui veritatis voce
 « dicitur: *Tibi dabo claves regni cælorum*; cui
 « rursus dicitur: *Et tu aliquando conversus,*
 « *confirma fratres tuos*; iterumque: *Simon*
 « *Joannis, amas me? Pasce oves meas.* Itaque
 « cum multi sint Apostoli, pro ipso tamen
 « principatû sola Apostolorum principis sedes
 « in auctoritate convaluit, quæ in tribus locis
 « unius est. » Ex his D. Gregorii locis patet 1°
 quod tres illi famosi, quos adducit, Evangelii
 textus, intelligi debeant de primatu D. Petri,
 utpote cui Christus suæ Ecclesiæ regimen
 commisit, quodque hi qui contrarium tenent,
 Evangelium non intelligant: *Omnibus scienti-*
bus Evangelium liquet; 2° quod hæc D. Petri
 prerogativæ ad ipsius successores pertransie-
 rint, eò quod dicat quod super ipsum stabilita
 sit Ecclesia; 3° quod de infallibilitate eorum
 D. Petri successorum in questionibus fidei
 nullatenus dubitavit, cum præcipiat ut diffi-
 ciliores super hæc materiâ questiones, quas
 episcopi in unum congregati decidere non po-
 tuerint, ad eum modo certo omnisque dubii
 experte, per ultimum quoddam iudicium ul-
 timato ab ipso decidendæ referantur. *Quate-*
nus à nobis valeat congrua sine dubio sententia
terminari.

Ipsismet hujus magni papæ verbis usus est
 Joannes papa VIII, in epistolâ, sicut hæc D.
 Gregorii, ad quemdam etiam Arelatensem
 episcopum directâ. Sed et idem Joannes papa
 non minus clarè se explicat in quâdam aliâ
 ad Bulgarorum regem epistolâ: « Sanctam
 « Romanam Ecclesiam, inquit ibidem, B. Pe-
 « trus in hæc fide fundatam proprio sanguine
 « cum Paulo Domino Deo consecravit et dedi-
 « cavit, etc. Sicut aqua non potest alibi tam
 « munda et limpida, quemadmodum in fonte
 « unde originem pertrahit, inveniri, ita et fides
 « nunquam omninò poterit alibi tam pura et
 « tam nitida reperiri, sicut in Ecclesiæ nostræ
 « vivario, ubi tam... Ille poterit claviger
 « ubertim et purissimè congregavit, qui ex

« ipso fonte vivo hanc cœlitus hausit, et lim-
 « pidissimam consecrandam mandavit. »

Oporteret potius Nicolai I Epistolarum
 partem describere, si ea omnia que in favo-
 rem S. sedis illiusque in Ecclesiâ potestatis
 scribit, referre vellemus. Cum enim ipsi cum
 Photio, qui primus Græcos adversus Ecclesiam
 Romanam excitavit ac rebellare fecit, nego-
 tium intercesserit, coactus fuit sæpius de hu-
 jus Ecclesiæ prerogativis sermonem texere
 sive cum ad ipsummet Photium, sive ad Michæ-
 lem imperatorem scriberet. Non modò igitur
 suæ sedis infallibilitatem propugnat, verum
 etiam expressè asserit quod Ecclesia Romana
 sit supra omnia concilia, quodque horum deci-
 siones in legem non transeant, nisi in quantum
 à Romanis pontificibus confirmatæ sunt. « Non
 « ergo dicatis, inquit epist. 8 ad imperatorem,
 « non eguisse vos in causâ pietatis Romanæ Ec-
 « clesiæ, quæ collecta concilia suâ auctoritate
 « confirmat, suâ moderatione custodit. Unde
 « quedam eorum quia consensum Romani ponti-
 « ficis non habuerunt, validitatem perdidit. »
 Id postmodum exemplo concilii Ephesini se-
 cundi, in quo omnes qui ei interfuerant epis-
 copi ipsique patriarchæ errorem definierant,
 necnon exemplo Iconoclastarum conciliabuli,
 probat. « Quoniam ait, cum secundum cano-
 « nes, ubi est major auctoritas, iudicium infe-
 « riorum sit deserendum, ad dissolvendum sci-
 « licet, vel ad roborandum, patet profectò se-
 « dis Apostolicæ, cujus auctoritate major non
 « est, iudicium à nemine fore retractandum,
 « neque cuiquam de ejus liceat iudicare judi-
 « cio, siquidem ad illam de quolibet mundi
 « parte canones appellari voluerunt, ab illâ
 « autem nemo sit appellare permissus. Juxta
 « quod et Bonifacius et Gelasius, sanctissimi
 « præsules, non suis adventionibus, sed Ec-
 « clesiæ Romanæ consuetudinem non ignoran-
 « tes dicunt. » Supervacaneum foret plura ex
 eodem papâ referre.

Leo IX, in Epistolâ ad Michaelem Cæsarium
 patriarcham Constantinopolitanum, adducto fa-
 moso illo S. Lucæ textu: *Ego autem rogavi*
pro te, ut non deficiat fides tua, etc., sic per-
 git: « Erit ergo quisquam tantæ dementiæ,
 « qui orationem illius, cujus velle est posse,
 « audeat in aliquo vacuum putare? Nonne à se-
 « de principis Apostolorum, Romanâ videlicet
 « Ecclesiâ, tam per eundem Petrum quam
 « per suos successores convicta atque expug-
 « nata sunt omnium hæreticorum commenta,
 « et fratrum corda in fide Petri, quæ hactenus

« non defecit, neque in finem deficiet, sunt
« confirmata? »

Qui Romanorum pontificum infallibilitatem impugnant, omnem conatum adhibent ad eludenda testimonia quæ ex præfatis Romanis pontificibus adducuntur. Modò dicunt quòd testimonium reddant in propriâ causâ; modò quòd per verbum, *Ecclesia*, universa intelligi debeat catholica Ecclesia; modò quòd hæc testimonia tantum loquantur de Romanâ Ecclesiâ, non verò de summis pontificibus. Sed vanas has cavillationes diluere perfacile est. Primæ jam respondi, aliæ duæ autem longè contemptibiliores sunt; hinc enim ex ipsis Romanorum pontificum verbis claret quòd non nisi de sede ac Ecclesiâ Romanâ loquantur, non verò de totâ, seu universâ Ecclesiâ; illinc verò non minùs apertum est quòd per Ecclesiam Romanam ipsos beati Petri in hujus Ecclesiæ sede successores designent. An non enim oppidò ridiculum foret huic Ecclesiæ infallibilitatem concedere, iis interim qui illius sunt capita, hocce privilegium adimere? Quòd si Ecclesia Romana infallibilitate gaudet, id sanè aliter intelligi aut esse non potest, quàm si in iis duntaxat qui eam gubernant, et ex quorum ore loquitur ac definit, reperiri dicatur. Infallibilitas quam Romani pontifices suæ Ecclesiæ tribuunt, fundata est super promissiones Salvatoris D. Petro factas, privilegiaque quæ ipsi pro se et suis successoribus concessit. Consequenter, si fidei infallibilitas unum ex his privilegiis est, tunc hujus Apostoli successores, ii sunt qui eadem gaudent.

Superfluum ac inutile vel maximè foret, plura testimonia ex summis pontificibus deprompta referre, cum ii ipsi quos oppugnamus, facile conveniant Gregorium VII Romanorum pontificum infallibilitatem propugnasse, hancque opinionem postmodùm ad ejus pertransisse successores. Verùm quia doctor Lauvois contendit quòd certi quidam Romani pontifices in præsentis quæstionis circumstantiis se ipsos fallibiles, œcumenicisque conciliis inferiores ultrò agnoverint, atque ad hoc Innocentium III quendam Epistolam adducat, in quâ Innocentius se apud regem excusat quòd ipsi dispensationem aliquam, quæ juri naturali repugnabat, nisi auctoritate concilii œcumenici impertiri non posset, cum tamen probè nôset, nec id concilium œcumenicum posse, hæc igitur ratione operæ pretium esse videtur demonstrare quæ hujus summi pontificis circa infallibilitatem Romanorum pontificum mens fuerit. Plura qui-

dem desuper ex illo adducere possem testimonia, at unicum sufficere; depromptum est ex epistolâ quâdam ad patriarcham Constantinopolitanum scriptâ, in quâ disserens de primatu quem Romana Ecclesia à D. Petro accepit et habet, sic eum alloquitur: « Pro eo « Dominus orasse fatetur, inquires in articulo « passionis: *Ego rogavi pro te, ut non deficiat « fides tua. Et tu aliquando conversus, confirma « fratres tuos.* Ex hoc innuens manifestè quòd « successores ejus à fide catholice nullo un- « quàm tempore deviant, sed revocarent « magis alios, et confirmarent etiam hesitan- « tes, per hoc sic ei alios confirmandi potesta- « tem indulgens, ut aliis necessitatem impone- « ret obsequendi.»

Tempus est ut præsentis capiti finem imponam; non possum tamen, quin priùs id quod veritas ab ore famosi cujusdam nostræ ætatis doctoris, qui doctrinæ quam tunc, è diametro oppositus esse videtur, extorsit, pro coronide referam. Hic ergo auctor de quodam scripto loquens, cui titulus est: *Dictatura Gregorii VII*, quod hujus papæ partum esse non credit, ait quòd ex viginti septem articulis, quibus comprehenditur, quidam veri sint, quidam autem falsi; veris adnumerat sequentes: *Quòd Ecclesia Romana à solo Christo fundata fuerit; quòd majores causæ ad illam referri debeant; quòd Ecclesia Romana nunquam errarit, nec pro catholico habendus sit qui huic Ecclesiæ non conjungitur.* At si hic ultimus articulus verus est, per necessariam consequentiam sequitur quòd Ecclesia Romana sit infallibilis; si enim infallibilis non esset, posset quisvis esse catholicus, qui tamen cum Ecclesiâ Romanâ non concordaret. Illic ultimus articulus sequitur etiam ex præcedenti, quia si Ecclesia Romana nunquam erravit, sequitur quòd omnis ille christianus, qui ei fide non conjungitur, catholicus non sit.

CAPUT VIII.

Quid concilia œcumenica atque de auctoritate summorum pontificum in materiâ fidei censuerint. Et quomodò Romani pontifices se gesserint respectu conciliorum œcumenicorum.

Pauca admodùm habemus, quæ quoad Romanos pontifices ex concilio Nicæno adducimus, eò quòd monumenta ea nobis desint, quibus agnoscere possimus quæ pars in hoc concilio fuerit Sylvestri papæ, et ea quæ supersunt, pro authenticis haberi hinc possint. Il unum scimus, quòd referente concilio sexto

generali Nicænum à papâ Sylvestro et imperatore Constantino coactum fuerit. Certum est aliunde quòd hic pontifex illuc suos legatos cum instructionibus, quæ amplius non supersunt, miserit. Dubitari vix potest quia Osius Cordubensis episcopus unus ex istis legatis fuerit. Cum enim Ariani apud D. Athanasium asserant quòd hic ille fuerit qui Nicææ præsedidit, non videtur quâ ratione huiusmodi honor simplici cuidam Orientalibus incognitæ civitatis episcopo delatus fuisset, nisi hunc locum nomine Romani episcopi occupasset, prout in concilio Sardicensi fecit. Tradit insuper D. Athanasius, de sentent. Dionys., quòd conciliam à Dionysio papâ et Dionysio Alexandrino vocem *constantianis*, quæ postmodum tantam molestiam Ariani creavit, mutavit.

Amplio rem materiam nobis suppeditat conciliam Sardicense. Nam 1º ibidem invenimus papam vocari *caput Ecclesiæ*, utpote qui Petri sedem teneat; quòd ipsius intersit de omnibus informationem sumere; quòd diversarum provinciarum episcopi teneantur ipsum de omnibus quæ agitantur reddere certiore. « Hoc enim, inquit, istud concilium, optimum et congruentissimum esse videbitur, si ad caput, id est, ad Petri Apostoli sedem, de singulis quibuscumque provinciis Domini referant sacerdotes. » 2º In signum honoris divo Petro in personâ suorum successorum debiti præscribit can. 5 et 5, quòd si quis episcopus in aliquo episcoporum conventu damnatus fuerit, sibi providere possit per appellationem ad S. sedem, quòdque papa novos iudices tam nominare debeat, qui causam examinent, quam ad vicinâ provincie episcopos remittere poterit, imò etiam, si id consultum duxerit, illuc ex suâ parte commissarios, qui unâ cum episcopis iudicent, specialem eis tribuendo potestatem ipsius nomine iudicandi, aut denique negotium finiendi, prout nempe ipsius prudentia ei faciendum suggererit, mittere poterit. « Petri memoriam (sunt verba concilii) honoremus, ut ab iis qui iudicaverunt scribatur Julio Romanorum episcopo, et per propinquos provincie episcopos, si opus sit, iudicium renovetur, et cogitatores ipse præbeat... » Si quis autem postulet suum negotium rursus audiri, et ad suam supplicationem Romanum episcopum iudicare visum fuerit, ut à proprio latere presbyteros mittat, et sit in potestate ipsius, quòdcumque rectè habere probaverit; et si decreverit oportere eos mitti, qui cum episcopis sint iudicaturi, habentes

auctoritatem ejus à quo missi sunt; et hoc ponendum est. 3º Decernit quòd si quis episcopus, qui iudicio suorum confratrum depositus fuerit, palam testificetur quòd sibi adversus eorum iudicium providere per viam appellationis velit, ipsi successor substitui non possit, donec episcopus Romanus finalem de super sententiam tulerit. « Si quis episcopus fuerit depositus iudicio episcoporum, qui sunt in vicinâ, et dicat rursus sibi defensionis negotium competere, non prius in cathedram alius substituitur, quam Romanus episcopus causâ cognitâ sententiam tulerit. »

Synodus Ephesina, cui S. Cyrillus Alexandrinus nomine, et ut locum tenens Cælestini papæ præsedidit, postquam Nestorii scripta examinasset, deprehendissetque in eis impietatem contineri ac doceri, declarat, act. 1, se adstringi ad ferendam adversus ipsum depositionis sententiam, impellentibus ad id tam sacris canonibus, quam Cælestini Romani episcopi litteris, ex quibus utique potest non dubitasse huius concilii Patres, se teneri obedire papæ mandatis, illiusque litteras pari cum sacris canonibus passu ambulare. Verba ipsius synodi adfacimus: « Deprehendentes... illum impiè sentire et prædicare; coacti per sacros canones, et epistolam sanctissimi patris nostri et comministri Cælestini Romanæ Ecclesiæ episcopi, lacrymis subinde perfusi, ad lumen hanc contra eum sententiam necessariò venimus. » Insuper ex eadem synodo habetur quòd Philippus Presbyter, et episcopi Arcadius, et Projectus papæ legati, cum primùm post Nestorii damnationem ad concilium venissent, petierint, ut ipsis acta prælegerentur: « Ut, inquit, inquit Philippus, sequentes formulam sanctissimi papæ Cælestini, qui hanc curam nobis commisit, et vestræ etiam sanctitatis iudicia vestra confirmare possimus. » Postea, lectisque actis, sic pergit Philippus Presbyter: « Nulli dubium, imò seculis omnibus notum est, quòd sanctus beatissimusque Apostolorum princeps et caput, fideique columna, et Ecclesiæ catholicæ fundamentum, à Domino nostro Jesu Christo Salvatore humani generis ac Redemptore, claves regni accepit, solvendique ac ligandi peccata potestas ipsi data est, qui ad hoc usque tempus, et semper in suis successoribus vivit, et iudicium exercet. Huius itaque secundum ordinem successor et locum tenens sanctus beatissimusque papa noster Cælestinus episcopus nos, ipsius præsentiam supplet, ad hanc sanctam syno-

« dum misit, » etc. Deinde ipse aliique legati sententiam adversus Nestorium latam confirmant, et ad petitionem concilii in hujus confirmationis argumentum illius acta subsignant. « Sancta synodus dixit. Cum Arcadius, et Proiectus reverendissimi religiosissimique episcopi, et legati, et Ph. Ippus Presbyter Apostolicæ sedis legatus, consentanea sint locuti, consequens est, ut promissis satisfaciens, etiam subscribendo acta confirmet, proinde actorum commentarii ipsis adhibeantur. » Hæc sunt, quæ in hæc œcumenicâ synodo acta sunt. Nec clariùs infallibilitas Romanorum pontificum stabiliri potest, quàm Philippus Presbyter in suo alloquio stabilierit. Si enim D. Petrus in suis successoribus semper vivit, ac virtute potestatis et privilegiorum à Christo Domino acceptorum iudicium exercet, si semper est columna fidei et Ecclesiæ catholicæ fundamentum, nemo dubitare potest, quin iudicia quæ per suos successores exercet, infallibilia sint. Longè autem absuit, ut huic Philippi Presbyteri allocutioni quisquam huius synodi episcoporum contradiceret, quin potius ab omnibus ingenti cum applausu recepta fuerit ut *consentanea*. Et certe longè ab eorum mente erat ut contradicerent, quandoquidem Philippus nihil protulerat quod non ab omnibus seculis, id est, ab Ecclesiæ incunabilis notum esset. Erubescant igitur moderni theologi quod in controversiam adducere audeant id quod primis Ecclesiæ seculis tanquam omnino manifestum, minimèque dubium habitum fuit.

Id insuper hic notandum venit, quod videlicet hujus concilii Patres Epistolam ad Cælestinum papam directam, in quâ ei in suo conventu actorum rationem reddebant, hæc concluderint : « Perlectis in sanctâ synodo commentariis actorum in depositione impiorum Pelagianorum et Cælestianorum, Cælestii, Pelagii, Juliani, Perfidii, Flori, Marcellini, Orentii, et eadem cum illis sententiam, quæ à tuâ pietate de ipsis decreta et constituta sunt, iudicavimus nos ea solidaque permanere debere. » Ex quo patet quod istud generale concilium absque ullo novo examine horum hæreticorum damnationi à summis pontificibus factæ subscripserit.

Verùm antequam hocce concilium deserramus, anticipanda est difficultas, quæ ex eo formari posset, quod nempe cum papa Cælestinus adversus Nestorium, nisi intra decem dierum spatium respiceret, erroremque re-

tractaret, sententiam pronuntiasset, nec ipse Nestorius errorem retractasset, papæ tamen sententia executioni mandata non fuerit. Non abs re igitur erit notasse quod, cum desuper S. Cyrillus ad Cælestinum litteras dedisset, summus hic pontifex annuerit, ut sententiæ suæ executio tamdiu suspenderetur, quamdiu spes aliqua affulgeret hunc episcopum ad fidem orthodoxam reducendi. Binæ istæ epistolæ extant in actis concilii.

Notandum denique est, quod in instructione quam suis legatis Cælestinus dederat, ipsis expressè ac specialiter mandavit, ut quoad ea quæ ille definiat, nullam contentionem admitterent, eosque damnarent qui lites desuper movere ausuri essent. « Ad disceptationem, inquit, si fuerit eventum, vos de eorum sententiis iudicare debetis, non subire certamen. » Ex quo liquet quod dictus papa suos legatos non idè ad synodum miserit, ut ibi quid credendum foret adscerent, atque se his quæ ibidem episcopi defuturi essent, submitterent, verùm ut quod ipse jam definiat à concilio reciperetur.

Illic omitterem quiddam de secundo concilio Ephesino, quod non nisi Dioscori patriarchæ Alexandrini latrocinium fuit, dicere, nisi operæ pretium esset notasse quod D. Leo papa solus ille fuerit qui temeritatem ac impietatem Dioscori coercuit, inutilemque reddidit. Enimverò, nedum sufficere arbitratus est quod se viriliter adversus illud conciliabulum declaravit, illudquæ reprobarit, quamvis eidem tres Orientis patriarchæ subscripsissent; sed insuper totis viribus tum apud imperatorem Theodosium, tum Pulcheriam egit, quatenus liberum concilium cogi permitterent, per quod turbæ quas istud conciliabulum in Oriente suscitârat, se darentur, imò ad hoc imperatoris Honorii ac imperatricum apud Theodosium ejusque sororem commendationem adhibuit. Sed quia Honorii imperatoris Epistola ad propositum meum multùm facit, mearum partium esse arbitror, quædam ex eâ hic adducere. Sic ergo de Romano episcopo disserens, loquitur : « Nostris diebus servare debemus venerationem quæ dignitati B. Petri debetur, quatenus beatus Romanæ civitatis episcopus, cui principatum sacerdotii super omnes antiquitus contulit, locum habeat ac facultatem de fide et sacerdotibus iudicare, domine sanctissime pater, ac venerabilis imperator. » Et inferiori postulat « ut prædictus sacerdos (sanctus Leo papa) congregatis ex omni orbe etiam reliquis

« sacerdotibus intra Italiam omni præjudicio
« submoto, à principio omnem causam (Euty-
« chetis) quæ vertitur, sollicitâ probatione
« cognoscens, sententiam ferat quam fides et
« verbum divinum expostulant. » Sic impera-
tores, sicut et alii de episcopis Romanis eorum-
que de fide etiam in œcumenicâ synodo judi-
candi potestate loquebantur.

Veniamus modò ad Chalcedonense concilium.
Primum, quod notandum occurrit, est illud,
quòd secundùm D. Gregorium Magnum pluri-
bus suarum Epistolarum locis, hoc concilium
episcopis Romanis titulum *universaliùm episcoporum*
obtulerit, quo tamen uti Romani ponti-
fices noluerunt, ne exinde ceteros episcopos
de suâ dignitate dejicere aut exautorare velle
viderentur. Apprimè certum est quòd non
præpostero hoc sensu dictum concilium Ro-
manis pontificibus titulum universalis episcopi
tribuebat, sed ad significandum duntaxat, quòd
omnes episcopos antecellerent, atque genera-
lem quamdam inspectionem super totam habe-
rent Ecclesiam.

Secundum, quod occurrit, est quòd idem
sanctus Leo numero huc episcoporum cœ-
ta scribens, procul absit ab eo, ut declaret se
in iis, quæ circa fidem definituri essent, sub-
scribere paratum esse, prout nostrâ ætate ad
id Romanos pontifices temerè contenditur; quin
è contra illis ipsem legem constituat, quæque
ipsis agenda sint, præscribat. « Nunc, inquit,
« in vicariis meis adsum, qui ductum in fidei
« prædicatione non desum, ut qui non potestis
« ignorare quid ex antiquâ traditione credamus,
« non possitis dubitare quid cupiamus. Unde,
« fratres charissimi, rejectâ penitèns audaciâ
« disputandi contra fidem divinitus inspira-
« tam, vana errantium infidelitas conquiescat.
« Non liceat defendi quod non licet credi, cùm
« secundùm evangelicas auctoritates, secun-
« dùm propheticas voces, apostolicam doctri-
« nam plenissimè et lucidissimè per litteras
« quas ad B. memoriæ Flavianum episcopum
« misimus, fuerit declaratum, quæ sit de sa-
« cramento incarnationis Domini nostri Jesu
« Christi pia et sincera confessio. » Ecce quo-
modò D. Leo hujus concilii Patribus legem
præscribat.

Tertiò notandum venit, quòd, quamprimùm
synodus Chalcedonensis formata fuit, Pascha-
sius unus ex D. Leonis legatis declaravit quòd
hujus S. pontificis omnium Ecclesiarum capi-
tis mandatum præ manibus haberet, per quod
statuerat ne Dioscorus archiepiscopus Alexan-

drinus in concilio sederet, aut si secht, ipsius
legati à concilio discederent; ad quæ cùm ma-
gistratus, seu iudices, qui nomine imperatoris
concilio intererant, instillissent, ut ergo palam
fieret, in quo hic episcopus hanc degradatio-
nem meritus fuisset, Lucentius etiam divi
Leonis legatus respondit, necessum fore ut
iudicii sui rationem redderet, eò quòd, cùm
nullatenus ad ipsum spectaret, potestatem
judicandi sibi arrogasset, atque absque aucto-
ritate aut licentiâ sedis Apostolicæ, quod ta-
men nec unquàm factum fuisset, nec licuisset,
synodum cogere præsumpsit. « Beatissimi
« (sunt verba Lucentii) atque apostolici viri
« p. p. urbis Romæ, quæ est caput omnium
« Ecclesiarum, præcepta habemus præ mani-
« bus, quibus præcipere dignatus est ejus
« apostolatus, ut Dioscorus Alexandrinorum
« episcopus non sedeat in concilio, sed audien-
« dus intromittatur. Hoc nos observare necesse
« est; si ergo præcipit vestra magnificentia,
« aut ille egrediatur, aut nos eximus.... (Ad
« quæ) gloriosissimi iudices dixerant: ... Causa
« quæ objicitur, specialiter manifestetur. Lu-
« centius.... dixit: Iudicii sui necesse est eum
« dare rationem, quia cùm personam judicandi
« non haberet, præsumpsit, et synodum ausus
« est facere sine auctoritate sedis Apostoli-
« cæ, quod nunquàm licuit, nunquàm factum
« est. »

Quartò venit notandum, quòd cùm actione
secundâ magistratus, seu iudices ab imperatore
delegati, petissent ut, secundùm normam
conciliorum Nicæni et Constantinopolitani,
præcisè de fide tractaretur, cunctique concilii
Patres se nec latum unguem à dictorum con-
ciliorum fide discessuros respondissent, Ce-
cropius, Schaste episcopus, addiderit quòd
formula fidei quoad Incarnationem à sanctis-
simo Romano episcopo edita fuisset, quòd
concilium eam sequeretur, hujusque Romani
pontificis Epistolæ omnes episcopi subscripsis-
sent. Ad quæ continuò reliqui episcopi clamá-
runt, se eadem omnes dicere, hancque expo-
sitionem sufficere, nec aliam fieri licitum esse.
« Cecropius reverendissimus episcopus Scha-
« stenopolitanus dixit: Emerserunt quæ ad
« Eutychem pertinebant, et super iis forma
« data est à sanctissimo archiepiscopo Romanæ
« urbis, et sequimur eum, et Epistola omnes
« subscripsimus. Reverendissimi episcopi cla-
« maverunt: Ista omnes dicimus, sufficiunt
« quæ exposita sunt, alteram expositionem
« non licet fieri. » Patet hic utique quòd Chal-

ecclionense concilium nullâ prorsûs factâ mentione Constantinopolitani sub Flaviano habitî, in quo Eutycheus damnatus fuerat, soli S. Leonis decisioni adhæreat.

Quinta observatio modum spectat quo Dioscorus in hoc concilio damnatus fuit. Recentis igitur ibidem attentatis ab isto archiepiscopo in pseudo Ephesinâ synodo perpetratis, sic ulterius declarant Chalcedonenses episcopi: Sed tamen talibus ab eo audacter commissis actione aliqua ei præstaretur clementia.... Sed quoniam secundis excessibus priorem iniquitatem valdè transcendit, præsumpsit enim et excommunicationem dictare adversus sanctissimum et beatissimum archiepiscopum magnæ Romæ Leonem..... Unde sanctissimus et beatissimus archiepiscopus magnæ et senioris Romæ Leo per nos et per præsentem S. synodum unâ cum ter beatissimo et omni laude dignissimo B. Petro Apostolo, qui est petra et crepido catholicæ Ecclesiæ, ut rectæ fidei fundamentum, nundavit eum tam episcopatus dignitate, quam etiam et ab omni sacerdotali alienavit ministerio. Ex isto aliisque ecclesiasticis monumentis habetur apertè quòd omnia quæ à Romanis pontificibus fiebant, D. Petro tanquam suos successores dirigenti semper attributa fuerint; et insuper quòd Ecclesia Romana sub huius Apostoli nomine basis ac fundamentum fidei catholicæ nuncupetur. Sed præsens concilii locus iis omninò silentium imponere debet, qui in id quod sequentibus seculis, *sacro approbante concilio*, summi pontifices definiunt, glossantur. Libenter enim scire cuperem, quantum inter se differant asserere quòd papa absens per concilium definit, et dicere quòd papa præsens approbante concilio pronuntiet.

Sexta observatio est, quòd cum tredecim Ægyptiorum episcopi ad concilium recipi postulassent, quamvis etiam ad concilii requisitionem Eutychem unâ cum suis adhærentibus anathematizassent, à concilio tamen rejecti fuerint, eò quòd Epistolæ S. Leonis, nisi eos præeunte agmenque ducente patriarchâ Alexandrino, subscribere renuerint, quod tanquam dolam quemdam interpretati concilii Patres clamavèrè quòd quicumque subscribere nollet, hæreticus esset: Omnes reverendissimi episcopi clamaverunt: *Subscribant Epistolæ Leonis*, qui non ei scribit, hæreticus est. Et inferius: Reverendissimi episcopi clamaverunt: *Ut Leo, sic credimus*; qui con-

traducunt. Eutycheianistæ sunt. Leo rectè exposuit. Magnificentissimi et gloriosissimi iudices dixerunt: Ergo addite iudicio secundum iudicium sanctissimi patris nostri Leonis, duas esse naturas unitas in Christo inconvertibiliter, et inseparabiliter, et inconfusè.

Septima observatio est, quòd, postquam concilium Nicænæ et Constantinopolitanæ synodorum de divinis personis fidem amplexum fuisset, Epistolæ S. Cyrilli ad Nestorium de Incarnatione etiam adoptavit, eisque D. Leonis Epistolam adjunxit his verbis: Quibus etiam (concilium) et Epistolam magnæ et senioris urbis Romæ præsulis beatissimi et sanctissimi archiepiscopi Leonis, quæ scripta est ad sanctæ memoriæ archiepiscopum Flavianum, ad perimendam Eutycheis malam intelligentiam, utpote et magni illius Petri confessioni congruentem, et communem quandam columnam existentem adversus perversè sentientes, ad confirmationem rectorum dogmatum congruenter aptavit.

Octava observatio est, quòd, quamvis conciliabulum Ephesinum à Chalcedonensi rejectum ac reprobatum fuerit, nihilominus ordinatio Maximi Antiocheni in eo facta ratihabita fuerit hæc solâ ratione quòd D. Leo eum in suam communionem recipiendo, in episcopatu Antiocheno illum confirmavit. Ex quo liquet, quanta tunc etiam in Oriente Romanæ Ecclesiæ auctoritas, quanta observantia erga illud omne quod ipsius auctoritate fulciebatur, habita fuerit: Anatolius.... dixit: Igitur definimus nihil horum valere, quæ in illâ.... (Ephesinâ pseudosynodo) sunt confecta, nisi illud circa sanctissimum Maximum magnæ Antiochenæ civitatis episcopum: quoniam et sanctissimus Leo Romanus archiepiscopus in communionem eum recipiens, præesse eum Antiochenis iudicavit Ecclesiæ. Quam formam sequens, et ipse approbavit, et præsens omne sanctorum concilium.

Nona denique observatio in eo consistit quòd D. Leo, finito concilio, omnibus qui ei interfuerant episcopis scribens, declarat quòd concilium unice quoad ea quæ fidem concernunt, approbet, ob quam solummodo causam, videlicet de consensu sedis Apostolicæ, coactum fuerat; irritum autem et nullum id omne pronuntiet, quod in præiudicium Nicenorum canonum in eo acitatum fuerat. Fraterna, inquit, unitas, et omnium fidelium corda cognoscant, non solum per fratres, qui vicem meam executi sunt, sed per approba-

tionem gestorum synodalia propria vo-
 « bisum inisse sententiam, in solâ videlicet
 « fidei causâ.... propter quam generale concilium, et ex præcepto christianorum principum, et ex consensu Apostolicæ sedis placuit congregari....; infirmum et irritum erit, quidquid à prædictorum Patrum canonibus discrepavit. »

Ad ea quæ modò retuli, attendant velim illi qui summos pontifices conciliis submittant. Ex unâ parte Leo papa pseudosynodum Ephesinam annullat, et tamen in eâ excipit Maximi ordinationem; ex alterâ verò concilium Chalcedonense approbat, et in eo eversionem Anatolii Constantinopolitani excipit. Quid aliud hoc est, nisi absolutum in concilia exercere iudicium? Quòd si quis dicat quòd hujus papæ declarationibus non obstantibus nihilominus Orientales episcopum Constantinopolitanum pro patriarchâ agnoscerint, omisso quòd Nicolaus papa asseveret, imperatorem et Anatolium submississimas desuper huic papæ exarsisse litteras, sufficit quòd totus Occidens illius in hoc iudicium sit secutus.

Verùm antequàm Chalcedonense concilium deseramus, respondere oportet prætenso illi Epistolæ S. Leonis in hoc concilio facto examini. Sic ergo argumentantur adversarii: Si concilium Chalcedonense summos pontifices infallibiles credidisset, non utique Epistolam S. Leonis ad Flavianum, priusquàm illam acceptaret, ad examen vocasset; atqui illam ad examen vocavit; ergo episcopi ibidem congregati non credebant summos pontifices esse infallibiles. En objectionem. — Ad quam respondeo 1º quòd verum non sit quòd synodus quæ ex plus quàm quingentis episcopis composita erat, hanc Epistolam, antequàm eam acceptârit, examini subjecerit, eò quòd, prout iam vidimus, quamprimùm de fide tractari coeptum fuit, universum concilium exclamârit, eandem plenè expositam esse in Leonis papæ Epistolâ, eique omnes subscripsisse. Non ergo concilio adscribi debet quod ad summum non nisi exiguo hujus synodi episcoporum numero convenire potest. 2º Etsi etiamnum supponeremus, valde exiguum hujus synodi episcoporum numerum Ecclesiæ traditionem super prærogativas S. sedis ignorasse, ac consequenter de doctrinâ iis contentâ dubitasse, quid hoc officeret contra plusquàm quingentos episcopos, qui de iis optimè instructi erant, easque suâ agendi ratione approbabant ac agnoscebant? 3º Ad hoc ut quis dicere posset, horum paucorum epi-

scoporum dubium infallibilitati summorum pontificum quodammodò obesse necessum foret, ut dubium illud de aliquo puncto in suo vero, ac nativo sensu intellecto circa hujus Epistolæ doctrinam versatum fuisset; si enim illorum dubium in eo duntaxat consistit, quòd nempe verum hujus Epistolæ sensum non intelligerent, quo explicato, illi se demùm prout ali submitserint, quale præjudicium id infallibilitatis doctrinæ afferre potest? an ergo licitum non erit petere instructionem super eo quod quis non intelligit? A verò certum est quòd dubium horum paucorum episcoporum in eo solummodò fundatum fuerit, quòd scilicet hujus Epistolæ sensum non satis benè comprehenderent, propter linguæ differentiam in quâ scripta erat. « Factum est autem nobis, inquit, certum de Epistolâ missâ ab ipsius beatitudinæ à sanctissimis episcopis Paschasio et Lucentio, qui locum continent Apostolicæ sedis, qui nobis diluciderunt quæ linguæ obscuritas subnotabat. » 4º Notandum est, quòd hæc dubia non in pleno ibidem concilio dilucidata fuerint, sed tantùm in particulari quodam colloquio cum legatis sanctæ sedis, episcopoque Anatolio habito, qui eam verum Epistolæ sensum ipsis exposuissent ac inculcassent, plenè ac omnimodè iisdem etiam satisfecerunt.

Sed dicit fortè aliquis: Hi episcopi aliquid in hæc Epistolâ contineri arbitrabantur, ex quo ratione quarundam vocum ii qui personam Christi dividebant, fulcimentum sibi adsciscere possent: « Aliqua autem, inquit, nobis ex ipsâ obtulerunt verba, ut partitionem et separationem aliquam demonstrantia sic volentibus sapere. » Hoc quidem verum est, sed ex hoc ipso infero quòd hi episcopi nil nisi orthodoxum in Epistolâ D. Leonis invenerint, verùm solummodò timebant, quamvis immeritò, ne Nestoriani quibusdam hujus Epistolæ verbis abuterentur. Quòd si hoc sufficeret ad concludendum hos episcopos non agnosuisse papam esse infallibilem, aut illum habuisse fallibilem, idem profectò de conciliis œcumenicis dici posset. Quoties enim in concilio Tridentino accidit, ut cùm definitiones penitus jam confectæ, ac in chartam confectæ essent, quidam episcopi, veriti ne aliqui iis abuterentur, effecerint, quatenus iis quædam verba adderentur, quædam autem rescinderentur, prout videre est in historiâ hujus concilii? Diœtne exinde aliquis læs episcopos concilia œcumenica infallibilia non

censuisse? an non in hujuscemodi conventibus cuique licitum semper est sua dubia proponere, atque super iis quæ non intelligit elucidationem petere? Et verò quid in causâ fuit, ut Symbolo Nicæno vox *consubstantialis* adderetur? An non quorundam episcoporum monitio, qui confecto jam Symbolo animadvertent, quòd hæc voce omissâ, Ariani integrum Symbolum secundum omnes suos articulos admissuri essent, quin tamen errores suos deponerent? Quamvis igitur quidam termini in Epistolâ D. Leonis addendi aut mutandi fuissent (quod nihilominus factum non est), id nullum præjudicium Romanorum pontificum infallibilitati afferret, quemadmodum conciliorum auctoritati nullum affert.

Quis præterea ignorat quòd synodus Constantinopolitana huic Nicæno Symbolo plura addiderit tam quoad Incarnationem quam divinitatem S. Spiritûs, quin propterea Symbolum Nicænum aut erroris aut insufficientiæ argui possit?

Verùm etsi contra actorem tenorem supponeremus quòd concilium Chalcedonense super doctrinâ in S. Leonis Epistolâ contentâ verum formârit dubium, an tale dubium, cùm constet malè fundatum fuisse, ad infallibilitatem Romanorum pontificum in dubium revocandam aptius foret, quàm dubium de voce *consubstantialis* in concilio Nicæno formatum, ad infallibilitatem concillorum œcumenicorum in dubium revocandam? Historia quippe memoriâ proditum est, quòd ibidem quidam episcopi arbitrati sint hoc termino errori Pauli Samoateni januam iterùm pandi posse, qui nihilominus acceptâ illius vocis clariori notitiâ absque ullâ cunctatione subscripserunt. An non eadem ratione dici posset, hos episcopos œcumenica concilia infallibilia non credidisse, quâ diceretur quòd illi de quibus in concilio Chalcedonensi mentio fit, non crederint papam esse infallibilem, si verum esset, quod tamen non est, quòd hi episcopi super doctrinâ sancti Leonis dubium aliquod habuerint, quod malè fundatum esse ipsis postea demonstratum esset?

En, quantum arbitror, plus quàm sufficientem enodationem ac elucidationem prætensi illius S. Leonis Epistolæ examinis, ob quod ab aliquot jam annis tantus strepitus ad concludendum Romanos pontifices non esse infallibiles excitatus est. Sed de hoc in sequentibus plura.

Concilium Constantinopolitanum sub Meinâ patriarchâ, agens de contemptu quo Antymus

Chalcedonense concilium divique Leonis Epistolâ prosequatur, sic de Leone loquitur: *Qui fuit illuminator et columna Ecclesiæ, qui quæ firmavit fideles, ut ambularent in rectâ semitâ.*

Idem concilium narrat et approbat, quòd Agapetus papa, cùm Constantinopolim appuisset, ibidem Antymum deposuerit, atque hujus civitatis sede expulerit, in quâ hoc solo se tuitus erat quòd imperatori promisisset se ea omnia expleturum, quæ Romanus pontifex mandaret, dedissetque ad alios patriarchas litteras quibus se Apostolicæ sedi per omnia consentire obtestabatur. « Apud ejus serenitatem (sunt verba concilii) fraudulentis rationibus usus promisit se omnia facturum, quæcumque summus pontifex magnæ sedis Apostolicæ decerneret. Et ad sanctissimos patriarchas scripsit, se sequi per omnia Apostolicam sedem. » Notandum autem est quòd, cùm Antymus ita loquebatur, non de ejus agendi aut vivendi ratione ageretur, sed de ejus fide, quam ut exponeret, ab imperatore urgebatur. Secundùm mentem ergo imperatoris ac Orientis patriarcharum, submissio omnibus iis quæ ab episcopo Romano definita erant, infallibile catholicitatis argumentum erat. Idem concilium Antymum damnando proficitur se id solum sequi, quòd post examinatam causam Agapetus papa determinârat. Et Mennas patriarcha suo suffragio concilii sententiam confirmans, testatur se id facere Intuitu eorum quæ Agapetus jam definierat, etc. « Respicentes, inquit, ad ea quæ placuerunt nuper sanctæ memoriæ Agapeto papæ antiquæ Romæ. » Et declarans quòd nihil aliud agat, quàm quòd sedi Apostolicæ obtemperet, addit quòd omnes eos qui in hujus sedis communionem sunt, recipiat, eos autem damnat quos hæc sedes damnavit. « Nos enim, sicut vestra charitas novit, Apostolicam sedem sequimur et obedimus; et ipsius communicatores habemus communicatores, et condemnatos ab ipsâ et nos condemnamus. » Sic patriarchæ et episcopi Orientis seculo sexto de summis pontificibus censebant ac loquebantur.

Nullam hic mentionem faceremus de quinto concilio œcumenico, vel ex eo, quòd secundum D. Gregorium Magnum, non ob fidei negotia, sed summolâ ratione certarum personarum, Theodori Mopsuesteni videlicet, Ibræ et Theodoretî convocatum fuerit; at cùm ex eo adversarii in eâ quæ, cùm de concilio Chalcedonensi ageremus, de Epistolâ S. Leonis ad Flavianum, diximus, objectionem deducant;

eidem respondere par ium mearum esse arbitror. Sic igitur habet obiectio : In hoc concilio adducta ex synodo Chalcedonensi Epistola S. Cyrilli ad Nestorium, in qua duodecim illa anathemata continentur, una et S. Leonis ad Flavianum Epistolâ, relatoque voto eorum qui quoad hanc Epistolam primi opinati fuerant, Patres quinti concilii addunt quæ sequuntur : « Ex his, quæ recitata sunt, manifestum est, quomodo sanctæ synodi ea quæ apud eas proferuntur, probare solent. Cùm enim illi sanctissimi viri, qui recitatas Epistolas scripserunt, sic splenduerunt, tamen Epistolarum earum comprobationem non simpliciter, nec sine inquisitione fecerunt, nisi per omnia cognovissent consonare eas expositioni et doctrinæ sanctorum Patrum, ad quam et collatio facta est. »

Respondet illud à Patribus quintæ synodi allegatum, è quorum re multum intererat principium istud supponere, ut inde inferrent Epistolam hæc à synodo Chalcedonensi non fuisse approbatam, ad meram facti questionem reduci, num videlicet concilium Chalcedonense Epistolam S. Leonis suspenderit, donec examinata atque cum sanctorum Patrum doctrinâ collata fuerit, necne. Atqui jam demonstravimus, quòd, quamprimùm magistratus, seu iudices ab imperatore delegati, ut de fide tractaretur, proposuissent, omnes episcopi declararint non alia decisione opus esse quam S. Leonis Epistolâ, quæ, quid credi oporteret, prescripserat, et quam omnes acceptassent. Quod ergo postmodum quilibet episcopus de hujus papæ Epistolâ asseruit, non debet dici acceptatio virtute et ad consequentiam critici ejusdem examinis facta; verùm solummodò magis expressa primæ eorum sententiæ declaratio ex intentione Eutychemistis super hæc famosâ Epistolâ sempiternam imponendi silentiam facta. Nec enim quidquam aliud dicunt, quam quòd hæc D. Leonis Epistola fidei Nicæni Constantinopolitani et Ephesini conciliorum conformis sit, quòd quidem primâ fronte p respectum erat, quodque ipsi statim initio animadvertent.

Notandum insuper est, 1° quòd Anatolius, qui primus loquitur, jam longo prius tempore hanc Epistolam acceptarat ac subsignarat, quippe quem S. Leo tanquam episcopum Constantinopolitanum agnoscere noluerit, nisi hæc conditione, ut scilicet ante omnia hanc Epistolam acceptaret eique subscriberet; 2° quòd eam die adum sit de Maximo Antiocheno;

cùm enim à pseudosynodo Ephesinâ in sedem Antiochenam evectus fuisset, dabitari nullatenus potest, quin D. Leo, cui placuerat ejus ordinationem confirmare, ipsum etiam ad subscribendum compulserit; 3° quòd in votis episcoporum quoad hanc Epistolam non agatur de discussionis alicujus examine, invictè ex eo probatur, quòd Paschasius et Lucentius S. sedis legati idem desper dicant quod cæteri; certum enim est quòd hi legati suum de hæc Epistolâ iudicium nunquam suspenderit, aut ante illius acceptationem, num sanctorum Patrum doctrinæ concordaret, discussissent.

Quando ergo episcopi declarant hanc Epistolam conformem esse fidei primorum conciliorum, aliud non dicunt, quam quòd nostrâ ætate plures fecerunt episcopi, qui, quamvis Romanum pontificem infallibilem esse sibi omninò persuasam haberent, nihilominus cùm Constitutionem *Unigenitus* acceptarunt, declararunt quòd traditioni Ecclesiæ conformis esset. Quemadmodum enim ineptum foret dicere quòd hi ultimi Bullam *Unigenitus* non nisi per discussionis viam acceptassent, suamque acceptationem ante illius examen suspensisent, æquè sanè absurdum foret de Patribus Chalcedonensibus similem velle formare discursum. Quòd si igitur Patres quinti concilii rem aliter sumpserunt, id idè factum fuisse censendum est, quòd videlicet eò libentiùs hunc sensum amplexi sint, quò magis ac opportunis proposito quod de damnandâ hæc Epistolâ, sub prætextu quòd Chalcedone sufficienter examinata non fuisset, conceperant, favebat.

Ut denique obstinatiores satisfaciat, hæc addendum est quòd concilium Chalcedonense in sua ad Martianum imperatorem relatione expressè declarat, « quòd in personâ Romani episcopi, impenetrabilem in omni errore propugnatores Deus providerit, qui veritatem in ultimâ evidentia posuerit. » Quòd si ipsius Epistolæ Patrum testimonia addiderint, id solummodò convincendorum Eutychemistarum gratiâ factum fuerit, qui mortali odio hanc Epistolam prosequerantur; de cætero illum (divum nempe Leonem) nec minimum quid in doctrinâ innovasse. « Confidere namque oportet vestram pietatem, inquit, quia nihil præter fidem, quæ olim à sanctis Patribus annuntiata est, venerabilis pontifex Romanus innovavit, atque ut nulla his qui apostolicam virum per invidiam lacerare nituntur, relinquatur occasio, consonantia Epistolæ ejus sanctorum Patrum testimonia,

« ad certiores notitiam vestre pietatis ex multis pauca subdidimus. » Si igitur aliqui hujus Chalcedonensis synodi Patres fuerunt, qui S. Leonis Epistolam ut eandem cum S. Patribus conferrent, discusserint, id unicè ideò factum est, ut nempe Eutylianistis silentium imponerent, qui eam ferre non poterant. Nam, ut eodem loco concilii Patres dicunt : « Credentibus quidem sufficit ad utilitatem fidei discussa perspectio ad confessionem pii dogmatis devotos pertrahens animos. His autem, « qui doctrinam rectam pervertere moliantur, « ad singula, quæ malè pariunt, oportet occurrere. » Eodem intuitu eandemque intentione D. Leo Proterio episcopo Alexandrino scribens cupiebat ut non modò suam Epistolam, sed etiam illa Patrum testimonia, quæ ei addita fuerant, publicè legi faceret.

Modò concilium sextum œcumenicum attingimus, in quo Honorius papa unà cum auctoribus hæresis Monotheliticæ damnatus fuit. Qui Romanorum pontificum infallibilitatem impugnant, ex hoc concilio inferunt, vel summos pontifices non esse infallibiles, vel saltem hujus concilii Patres ipsosque Romanos pontifices, qui illud confirmarunt, tales haud censuisse. Ad resolvendam ac diluendam hanc objectionem, non sufficeret Honorium à Monothelitarum hæresi liberare, prout plures veteres scriptores fecerunt, inter quos fuit S. Maximus Martyr, qui ipso concilio sexti tempore floruit, et hodièdum adhuc faciunt omnes fermè theologi, iique ipsi qui infallibilitatem impugnant, prout videre est in thesibus anno 1725 in conventu cleri Gallicani defensis; id enim primam tantummodò objectionis partem solveret, semperque regeri posset quòd saltem concilium sextum censuerit Romanos pontifices hæresim aliquam invelere ac tueri posse.

Respondeo igitur quòd hæc obiectio nullatenus me respiciat, nec vel in minimo quæstionem, quam hic post cardinalem Bellarminum, illosque qui infallibilitatem propugnant, tracto, attingat. Ut ex eà contra me quidquam concludi posset, necessum foret ut Honorii Epistola decretalis fuisset ad universam Ecclesiam directa, in quâ hæresis tanquam articulus ab omnibus fidelibus credendus proposita fuisset. Verùm id non ita se habuit : hæc enim Honorii Epistola nihil aliud fuit quam particulare quoddam responsum alicui episcopo Constantinopolitano factum, in quo Honorius in Laqueum, quem ipsi patriarcha ille tetenderat, incidit, approbando, videlicet, ut unis ant-

binæ operationis in Christo Jesu vocabula supprimerentur. Quæstionem igitur quam ego hic tracto, hæc obiectio non concernit. Inter omnes convenit quòd papa tanquam doctor privatus non tantùm errorem approbare, sed et in hæresim prolabi, sicque hæreticus fieri possit, non verò cum tanquam summus pontifex articulum aliquem toti Ecclesiæ credendum proponit. In primo ergo sensu Patres concilii sexti in suâ damnatione Honorium Monothelitis miscuerunt.

Nec nobis quis dicat quòd hæc distinctio primùm nunc et à paucis diebus adinventâ sit, ad molestiam, videlicet, quam infallibilitatis propugnatoribus objectiones ex quorundam summorum pontificum Epistolis hæresim sapientibus desumptæ facessunt, declinandam. Nam præterquàm quòd hæc distinctio in se ipsâ rationalis sit, sufficit quòd quæstio de infallibilitate se tantùm teneat ex parte decisionum Romanorum pontificum toti Ecclesiæ propositarum; damnatio autem à concilio facta, in responsum unius papæ cuidam privato episcopo datum, solummodò cadat.

Præterea hæc distinctio nova non est, seu primùm nostris enata diebus, utpote quâ ante quadringentos jam annos universa Francica natio usa fuit in scripto quodam Clementi V papæ adversus Bonifacium oblato. Sic ergo natio Gallica in dicto scripto loquitur : « Non « quæritur de hæresi papæ quondam ut papæ, « sed ut private personæ, nec ut papa potuit « esse hæreticus, sed ut privata persona. Nec « unquam aliquis papa ut papa potuit esse « hæreticus, et ideò cum de ejus mortui hæresi quæritur, non habet congregari concilium generale. Estis enim vos, pater sanctissime, Jesu Christi vicarius, totum corpus Ecclesiæ repræsentans, qui claves regni cælorum habetis, nec congregatum totum generale concilium sine vobis et nisi per vos posset « cognoscere. » Ita seculo 17 Gallia loquebatur.

Ex his, ut id per transennam tantùm dicam, apparet ineptia auctoris scripti cujusdam anno 1719 in-4° impressi; qui auctor, ut probaret Romanos pontifices non esse infallibiles, allegat quòd Galli Bonifacium papam VIII hæresis accusârunt, quòdque secundùm dominum Fleury primùm seculo 15 doctores cœperint de infallibilitate Romanorum pontificum loqui. Enimverò ex his verbis, quæ primùm retuli, satis abundè liquet quòd jam initio seculi 14 firma constansque opinio fuerit, summos pontifices ut summos pontifices esse

infallibiles atque totum Ecclesie corpus representare, nec concilia quidquam nisi cum illis ac per illos determinare posse. Adeoque præteritam illam Bonifacii VIII hæresim, ipsis ultrò fatentibus Gallis, illum non nisi tanquam privatam personam, non verò ut papam respexerit.

Ut igitur ad concilium sextum redeamus, firma probatio constansque argumentum, quòd, cum Honorium damnavit, eum non aliter quàm ut privatam personam particularemque auctorem respexerit, habetur ex eo quòd Agatho papa in Epistolâ ad imperatorem Constantinum Pogonatum, in ipso concilio relatâ illiusque actis insertâ, expressis verbis infallibilitatem summi pontificis doceat, quòdque hujus concilii episcopi in sua ad imperatorem relatione hanc Epistolam laudibus cumulâverint, quin vel unus eorum contradixerit, aut ea quæ Agatho de infallibilitate successorum D. Petri in illâ expresserat, in dubium revocârit. Sic igitur hic papa imperatorem alloquitur: « Porrigere dignemini clementissimam dexteram apostolicæ doctrinæ, quam cooperatores vestrorum B. Petrus Apostolus tradidit, non ut sub medio condatur, sed ubi claritas in toto orbe prædicatur, quia ejus vera confessio à Patre de cælis est revelata, pro quâ à Domino omnium beatus esse pronuntiatus est Petrus, qui et spirituales oves Ecclesie ab ipso Redemptore omnium, æternâ commendatione pascendas suscepit; ejus annuente præsidio hæc apostolica Ecclesia nunquam à viâ veritatis in quâlibet erroris parte deflecta est, ejus auctoritatem, utpote Apostolorum principis, semper omnia catholica Ecclesia et universales synodi fideliter amplectentes in cunctis secutæ sunt, omnesque venerabiles Patres apostolicam ejus doctrinam amplexi, per quam et probatissima Ecclesie Christi lumina claruerunt, et sancti quidem doctores orthodoxi venerati atque secuti sunt; hæretici autem falsis criminationibus ac derogationum odiis insecuti. » Ex hoc loco patet 1° quòd nullus unquam pontifex summus in fide errârit; 2° quòd omnia concilia etiam generalia sedis Apostolicæ doctrinam fideliter secuta sint; 3° quòd idem omnes sancti doctores præstiterint, quòdque ideò solùm in Ecclesiâ claruerint, quia tanquam fideles discipuli eandem amplexi fuerunt; 4° quòd hæc S. sedis prærogativæ confessio D. Petri, non auctoritatis in hujus confessionis præmium super universam Ecclesiam traditæ effectus sint.

Verùm, ne fortè quis eò mentem abducat, ut asserere non vereatur, Agathonem papam de tempore jam præterlapso, non autem de futuro tunc locatum fuisse, ad destruendam hanc chimericam præterensionem, nihil requiritur aliud quàm ut ea adducantur quæ paulò post idem Agatho subjungit: « Hæc est enim, inquit, veræ fidei regula, quam et in prosperis, et in adversis, vivaciter tenuit ac defendit hæc spiritualis mater vestri tranquillissimi imperii apostolica Christi Ecclesia, quæ per Dei omnipotentis gratiam à tramite apostolicæ traditionis nunquam errasse probabitur, nec hæreticis novitatibus depravata succubuit, sed ut ab exordio fidei christianæ percepit ab auctoribus suis Apostolorum Christi principibus, illibata fide tenens permanet, secundum ipsius Domini Salvatoris divinam sollicitationem, quam suorum discipulorum principi in sacris Evangeliiis fatus est: *Petre, Petre, inquit, ecce Satanas expetit vos, ut eriraret vos, sicut qui cribret triticum; ego autem pro te rogam, ut non deficiat fides tua, et tu aliquando conversus, confirma fratres tuos.* Consideret itaque vestra tranquillitas clementia, quoniam Dominus et Salvator omnium, ejus fides est, qui fidem Petri non defecturam promisit, confirmare eum fratres suos admonuit, quòd Apostolicos pontifices, meæ exiguitatis prædecessores, confidenter fecisse semper, cunctis est cognitum; quorum et pusillitas mea, licet impar et minima, pro suscepto tamén divinâ dignatione ministerio, potius equè cupit existere. » Non video, quò ratione quidquam expressius ad stabilendam perpetuam summorum pontificum infallibilitatem isto S. Agathonis testimonio desiderari posset. Illud tamen cum applausu lectum ac receptum fuit in concilio sexto oecumenico, eique dictam concilium saltem per tacitum consensum acquievit, quod secundum omnes Catholicos sanctique Augustini placitum sufficit. *Ecclesiæ* (inquit hæc S. doctor lib. 5 contra Crescon.) *errores (contra fidem) nec patitur, nec tacet, nec facit.*

Conformiter ad hanc doctrinam et fidem Agatho in memoratâ Epistolâ declarat se suis legatis in mandatis dedisse ut simpliciter sedis Apostolicæ fidem intimorent cum expressâ prohibitionem, ne vel minimum illi adderent vel mutarent. « Licentiam proinde eis, inquit, sive auctoritatem dedimus, apud tranquillissimum vestrum imperium, dum juserit ejus clementia simpliciter satisfaciendi, in quan-

«tum eis dantaxat injunctum est, ut nihil
 «profecō presumant augere, immuere, vel
 «mutare; sed traditionem hujus Apostolice
 «sedis, ut à prædecessoribus apostolicis pon-
 «tificibus instituta est, sinceriter enarrare.»
 Ex his apparet quòd summi pontifices suos
 legatos ad œcumenica concilia ideò miserint,
 ut ibidem videlicet legem ferrent, non verò à
 concilio acciperent; quod tamen ideis quas
 moderno tempore quidam theologi sibi for-
 mant, nobisque obtrudere volunt, valdè con-
 trarium est. Videri etiam potest Epistola con-
 ciliū Romani, in quā idipsum, quod Agatho,
 hujus concilii episcopi repetunt, per quod
 satis aperit liquet quòd Oriens et Occidens ad
 agnoscendas S. Sedis prærogativas æqualiter
 tunc concurrerint. Unicum hæc Epistolæ hujus
 locum refero; sic ergo inter alia loquuntur
 memorati concilii Romani Patres: «Nos autem,
 «licet humillimi, summis viribus enitimur, ut
 «christiani vestri imperii respublica, in quā
 «B. Petri Apostolorum principis sedes fundata
 «est, ejus auctoritatem omnes christianæ
 «nobiscum nationes venerantur et colunt,
 «per ipsius B. Petri reverentiam omnium
 «gentium sublimior esse monstretur. Personas
 «autem de nostræ humilitatis ordine prævidi-
 «mus dirigere ad vestræ Deo protegente
 «fortitudinis vestigia, quæ omnium nostrum,
 «id est, omnium per septentrionales vel occi-
 «duas regiones suggestionem, in quā et Apos-
 «tolicæ nostræ fidei confessionem præhavi-
 «mus, afferre debeant, non tamen tanquā de
 «incertis contendere, sed ut certa atque im-
 «mutabilia compendiosā definitione proferre.»

Notandum etiam est, quòd octavā sexti hu-
 jus concilii actione, ubi quilibet episcopus
 mentem suam exponit, nihil aliud agant quā
 ut quisque illorum in particulari declaret
 quòd illud sequatur, quod Agatho papa quoad
 quæstionem duarum voluntatum ac operatio-
 num imperatori rescripserat. Sic inter alia
 loquitur Dominus episcopus Prusiados: «Sug-
 «gestionem directas à patre nostro Agathone
 «sanctissimo archiepiscopo apostolicæ et prin-
 «cipalis sedis Romæ, ad à Deo coronatum et
 «mansuetissimum nostrum dominum et ma-
 «gnū Victorem imperatorem, tanquā ex
 «Spiritu sancto dictatas per os sancti ac bea-
 «tissimi principis Apostolorum Petri, et digito
 «prædicti ter beatissimi Agathonis scriptas
 «euscipio et amplector, et ita credo, ita sen-
 «tio.» In sermone denique acclamatorio ad

imperatorem, sic universa synodus loquitur:
 «Summus autem nobis concertabat Apostolo-
 «rum princeps; illius enim imitorem et sedis
 «successorem habuimus fautorem, et divini
 «sacramenti mysterium illustrantem per litte-
 «ras. Confessionem tibi à Deo scriptam, illa
 «Romana antiqua civitas obtulit, et dogmatum
 «diem ab occiduis partibus exattulit, charta et
 «catramentum videbatur, et per Agathonem
 «Petrus loquebatur.»

Ut modò ad concilium Nicænum secundum,
 quod septimum œcumenicum est, veniamus,
 non minùs constat legem in illo tulisse pa-
 pam Adrianum, ejusque definitionem præ-
 scripsisse, cui definitioni universa Græca
 Ecclesia numero trecentorum quinquaginta
 episcoporum acquievit. Nam 1º hic papa impe-
 ratori Constantino ac Irene imperatrici scri-
 bens, ante omnia postulat ut in præsentia
 suorum legatorum pseudo-synodo, quæ sacras
 imagines damnaverat, anathema diceretur,
 tam ob impietatem decisionis ipsius, quā
 quia absque consensu Ecclesiæ Romanæ con-
 gregata fuerat: «In primis, inquit, pseudo-
 «syllogum illud quod sine Apostolicâ sede
 «enormiter et irrationabiliter, nequiterque
 «contra sanctorum venerabilium Patrum tra-
 «ditionem de sacris imaginibus actum est,
 «anathematizetur, præsentibus missis no-
 «stris.»

2º Adrianus papa in eadem Epistolâ, post-
 quā suæ sedis prærogativas super hæc Evan-
 gelii verba: *Tu es Petrus, et super hanc pe-
 tram, etc.*, stabilivit, asserit, per hæc verba
 S. sedem super omnes totius orbis Ecclesias
 constitutam fuisse, divinque Petrum suum
 principatum semper adluce exorcere. «Cujus
 «sedes, inquit, in toto orbe terrarum primatu
 «fungens, caput omnium Dei Ecclesiarum
 «constituta est. Et quemadmodum B. Petrus
 «Apostolus per Domini præceptum regens
 «Ecclesiam nihilominus subsequenter et tenuit
 «semper, et retinet principatum.»

3º Quòd ad Ecclesiam Romanam pertineat
 cuncta concilia suâ auctoritate confirmare.
 «Quod præceptum universalis Ecclesiæ nul-
 «lam magis oportet exequi sedem, quā pri-
 «mam, quæ unquamque synodum et suâ
 «auctoritate confirmat, et continuâ modera-
 «tione custodit.»

4º In ejusdem papæ Epistolâ ad Tarasium
 patriarcham, postquā ab illo exegisset ut
 sedis Apostolicæ super unam versam Ecclesiam

principatum agnosceret, huiusque Ecclesie idem ex intimo cordis reciperet: « Cui si adhærere cupit vestra sanctitas, et nostræ Apostolicæ sedis, quæ est caput omnium Ecclesiarum Dei, sacram et orthodoxam formam incorruptè atque incontaminatè ex profundo cordis et sinceritate mentis custodire studet, ut reverà orthodoxa et Dei ultrix existens, insuper vult, ut ante omnia suo nomine ab imperatoribus postulet, quatenus sacras imagines restituant, aliàs se illius ordinationi haud consensurum esse: « Si autem sacras imagines illis in partibus non restituerent, consecrationem vestram recipere non audeamus. »

5° Lectis in synodo Adriani tam ad imperatorem quàm patriarcham Tarasium litteris, hanc petitionem huius papæ legati fecerunt: « Dicat nobis, inquirunt, sanctissimus patriarcha Tarasius regie civitatis, si consentiat litteris sanctissimi papæ senioris Romæ Adriani, an non? Ad quæ Tarasius respondit quòd, cum Apostolus Paulus ad Romanos scribens dixerit quòd ipsorum fides annuntiata esset in universo mundo, hoc testimonium sequi necessarium sit, inconsultè que agat, qui huic conatur resistere. » Cùmque iidem papæ legati etiam ab ipsâ synodo quæsisissent, num et illa Adriani litteras reciperet, respondit illa, se eas recipere, sequi ac admittere: « Sancta synodus dixit: Sequimur, suscipimus et admittimus. » Post quæ, cum quilibet episcopus opinatus fuisset, non aliud cuncti effati sunt, quàm quòd credant ac confiteantur id quod S. papa Adrianus in suis litteris docuit. Imò unus ex illis apertè ac ingenuè declarat hæc Adriani papæ litteras esse ultimum ac divinum orthodoxæ fidei terminum. « Joannes episcopus Tauromensis dixit: « Cùm veluti divinus orthodoxiæ terminus sint litteræ quæ ab Adriano papâ senioris Romæ ad piissimos imperatores, necnon ad Tarasium... missæ sunt, ita profiteor, suscipiens sacras iconas secundum antiquam traditionem Ecclesie catholicæ. » Quem cæteri omnes dein *similiter* (prout concilium ipsum loquitur) secuti sunt.

6° Tarasius, in Epistola ad episcopos patriarchatum Antiocheni et Alexandrini, trium patriarcharum ipsisque subditorum episcoporum, qui sub infidelium dominio erant, absentiam, quòd voluntaria non fuisset, nullum concilio præiudicium afferre asserit, eò quòd idem in concilio sexto evenisset, à quo nihil

minus veritas statuta ac definita fuisset, eò quòd apostolicus papa Romanus synodi convocationi consensisset, atque in eâ per suos legatos præsedisset. « Sed nullum ex hoc sanctæ adhæsit synodo præiudicium; neque vires habuit prohibitio aliqua statuendi et manifesta faciendi recta dogmata pietatis, præcipuè cum sanctissimus et apostolicus papa Romanus concordaverit, et in eâ inventus per apocryphos suos sit. »

Qui infallibilitatem summorum pontificum agnoscere renunt, ex hoc concilio eandem impugnandi ansam arripere conantur, si que argumentantur: Postquàm Adrianus papa I, qui hoc concilium coegerat, quòd per suos legatos præsederat, illud confirmasset, illius acta ad Franciæ ac Germaniæ episcopos misit, ut etiam ab ipsis reciperetur. Ili episcopi in synodo Francofordiensi curante Carolo Magno congregati, non modò illud recipere noluerunt, sed prorsus damnarunt; atque, aiunt adversarii, non ita egissent, si papam infallibilem censuissent: ergo illum non censuerunt infallibilem, etc. En objectionem.

Sed molestum sanè esse debet iis qui huic summorum pontificum privilegio adversantur, quòd nobis nonnisi homines qui in errore fuerunt, objicere valeant. Modò quoad celebrationem paschæ, nobis objicit Polyeratum Ephesiorum episcopum; modò quoad baptismum, S. Cyprianum et Firmilianum; modò quoad gratiam, Pelagianos; modò iterùm quoad pascha, S. Columbanum; nunc autem episcopos concilii Francofordiensis. Hæ sunt illæ scaturigines, è quibus speciosa ac præclara scilicet sua adversùs summorum pontificum infallibilitatem argumenta hauriunt adversarii.

Respondeo ergo synodi Francofordiensis objectioni, quòd si ad rigorem de mente huius synodi Patrum ratiocinari quis vellet, eadem, imò potiori ratione dicere posset, quòd œcumenicæ concilia non censuerint infallibilia, quàm ut hæc adversùs summos pontifices conclusionem deduceret: notandum enim est, 1° quòd nullatenus de papâ locuti fuerint, et quòd nonnisi quoad concilium mentem suam exposuerint, eujus doctrinam, quam non capiebant (utpote cum illud criminarentur, quòd sanctis imaginibus eundem cum illo, qui sanctissimæ Trinitati tribuitur, cultum præscripsisset) damnarunt. Ergo censuerunt, inferre quis posset, quòd concilium œcumenicum in quâdam fidei definitione errare possit, et quidem enormiter.

Edò planè objectio ex hoc concilio eruta deduceret, quòd utique auctoritatem conciliorum œcumenicorum eversum iret. 2º Hi episcopi insuper errabant in iure, edò quòd cultum imaginibus per prostrationes, oscula et incensationes exhibitum damnarent, quamvis illum respectu crucis, libri Evangeliorum ac sanctorum reliquiarum nihilominus approbarent; imò videbantur imagines absolutè rejicere, cùm, ut libris Carolinis habetur, id neque in veteri Testamento, neque in novo præcipi affirmarent.

Ad excusandos igitur hujus synodi Patres dicendum est, eos credidisse Adrianum papam, antequàm concilium Nicænum II confirmasset, illius acta, ut ab ipsis examinarentur, illis transmississe, et quia arbitrati fuerunt, sibi idololatriam renovari, edò quòd imaginibus cultus supremus tribueretur ac præscriberetur, longè abfuit, ut illud approbarent, quin potius omninò damnarint. Hanc ipsorum mentem ac dispositionem fuisse persuasum facit, quòd difficultates suas in opus quoddam redegerint, quod *Librorum Carolinorum*, nomine postmodum nuncupatum est, edò quòd Carolus Magnus illud ad papam transmittendi provinciam in se suscepit, atque etiam de facto per abbatem Engelbertum transmissit.

Ut autem Adrianus papa hocce opus recepit, statim imperatori respondit, et quatenus intellexeret, quòd potius S. sedi quàm erroneis, quibus hi libri scatebant opinionibus adhærere teneretur, à stabilendâ suæ sedis auctoritate initium sumit his verbis: « Evangelium scientibus liquet quòd voce Dominicâ sancto et omnium Apostolorum principi Petro claves regni cœlorum, et totius Ecclesiæ cura commissa est. Ipsi quippe dicitur: *Petre, amas me? Pasce oves meas.* Ipsi dicitur: *Ecce Satanas expetivit cribrare vos sicut triticum, et ego pro te, Petre, rogavi, ut non deficiat fides tua. Et tu aliquando conversus, confirma fratres tuos.* Ipsi dicitur: *Tu es Petrus, et super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, et portæ inferi non prævalebunt adversus eam: et tibi dabo claves regni cœlorum; et quodcumque ligaveris super terram, erit ligatum et in cœlo; et quodcumque solveris super terram, erit solutum et in cœlo.* Ecce cura ei totius Ecclesiæ et principatus committitur, et ipse vices suas vicariis suis pontificibus relinquere dignoscitur Ecclesiæ curam gerendi. » Inde ad opus quod contra concilium Nicænum fabricatum fuerat,

gradum faciens, ei se responderè ait, non ut ullum hominem defendat, sed ut antiquam Ecclesiæ Romanæ traditionem sequatur, atque suorum prædecessorum Romanorum pontificum doctrinam tueatur: « Non quemlibet, absit, hominem defendentes; sed olitanam sanctæ catholicæ apostolicæ Romanæ Ecclesiæ tenentes, priscam prædecessorum nostrorum sanctorum pontificum sequimur doctrinam, rectæ fidei traditionem modis omnibus vindicantes. »

In contextu dein Adrianus, postquàm demonstrasset quòd ad damnandos Iconoclastas sui prædecessores concilia tenuissent, quòdque ipse, nisi hæc hæresis fuisset, convocationi Nicæni concilii nullatenus consensisset, p. 936: « Neque nos postmodum fieri annueremus, nisi pro tot millibus animarum, quæ in hæresi manentes, et quotidie in eam deficientes, in laqueo periclitabantur diaboli; » post hæc, inquam, hæc suam supremam in Ecclesiâ auctoritatem demonstrat: « Et ideò nequam nos quisquam terminos patrum nostrorum transgredi facere valebit, neque novitates vocum imponere; sed in eâ orthodoxâ fide quam suscepimus manentes, et olitanam traditionem amplectentes, prædecessorum nostrorum sanctissimorum pontificum (Romanorum) procul dubio veneramur et tenemus pro sacris imaginibus concilia, nullum quemlibet jam exinde contrarium sermonem suscipientes, neque rationem reddentes. »

Idem Papa postmodum ad concilium Nicænum regressus faciens, illud ipso mandante coactum fuisse asserit: « Sic synodus istam secundum ordinationem nostram fecerunt, et in pristino statu sacras venerandas imagines exerunt. » Quòd Græci ibidem nihil aliud egerint, quàm quòd fidem, quam ipse eis præscripserat, professi sint. « Et sicut de imaginibus S. Gregorii sensum et nostrum tenebatur, ita et ipsi in eadem synodo definitionem confessi sunt, his osculum et honorabilem salutationem reddidère. » Quòd hæc de causâ istud concilium admisserit et confirmavit, ut per hoc impediret, ne Græci, qui antea sacras imagines abolverant, ad vomitum redirent: « Et ideò ipsam suscepimus synodum; nam si ipsam minimè recepissemus, et ad suum priorem vomitum fuissent reversi, quis pro tot millium animarum Christianorum interitu habuit reddere rationem ante terribile divini judicis examen, nisi nos so-

«lummodò?» Et hæc sunt, quæ ratione concilii Francofordiensiis, à quo œcumenica VII synodus damnata fuerat, Carolinorumque Librorum gesta fuere.

Ab hoc tempore, quamvis Franciæ episcopi aliquanto adhuc tempore sub falso prætextu quoddam Adrianus sententiam mutasset, in hujus concilii Nicæni rejectione perstiterint, tamen postmodum se auctoritati summorum pontificum subdiderunt, imaginum cultum, prout definitus fuerat, receperunt, Nicænumque concilium tam in Galliâ quàm Germaniâ sicut alibi pro concilio œcumenico habitum et agnitum fuit. Ita ut objectio quæ contra infallibilitatem summorum pontificum ex concilio Francofordiensi adducitur, potius è contrario pro eâ faciat, eandemque probet ac demonstret.

Verùm antequàm à concilio Francofordiensi discedamus, partium mearum esse censeo, prius adnotare, quoddam, cum istud concilium Elipando archiepiscopo Toletano Felicique episcopo Urgellensi, qui Nestorii hæresin renovabant, anathema dixisset, necnon eadem sententiâ omnes eos qui eorum errorem sectarentur, perstrinxisset, jus tamen ultimatum de rebus fidei iudicandi summis pontificibus competere agnoverit; hæc quippe suæ definitioni, ac sententiæ subiunxit, p. 4011 : « Reservato per omnia juris privilegio summi pontificis « Domini et Patris nostri Adriani primæ sedis « beatissimi Papæ. » Sic concilium, quod se ipsum plenariam synodum nuncupabat, loquebatur.

Tandem ad octavum œcumenicum concilium, quod quartum Constantinopolitanum est, pervenimus : de hoc concilio dici potest quoddam, si suprema Romanorum pontificum potestas in aliis conciliis manifestata fuit, in isto singulari ac peculiari quodammodò effulserit, cum eâ solummodò ratione coactum fuisse videatur, ut nempe latæ per Romanos pontifices Nicolaum I et Adrianum II, contra usurpatorem Photium, atque in favorem legitimi Constantinopolitani patriarchæ Ignatii sententiæ executioni mandarentur. Totum mihi describendum foret concilium, si ea omnia referre vellem, quæ in eo S. sedis privilegia commendant; mihi igitur sufficet, quædam quoad præcipua ejusdem concilii loca adnotasse.

1º Statim in ipso hujus concilii exordio, et quamprimùm patriarchæ Orientalium legati credentiales suas produxerunt, S. sedis legati formulare quoddam Romani pontificis

protulerunt, in quo Photii damnatio, atque patriarchæ Ignatii restitutio continebatur, nec non ante omnia postulârunt, ut omnès ac singuli concilii episcopi, hujus formularis apographum ipsi conscriberent, subsignarent, ac iterùm eisdem legatis redderent. Quod accuratè peractum fuit. In hoc autem formulari, præter ea quæ modò retuli, summus pontifex concilii episcopis infallibilitatem S. sedis his terminis ob oculos ponit ac demonstrat, p. 958 : « Quia non potest Domini nostri Jesu Christi « prætermitti sententiâ dicentis : *Tu es Petrus, « et super hanc petram ædificabo Ecclesiam « meam*; hæc, quæ dicta sunt, rerum probantur eventibus, quia in sede Apostolica immaculata est semper catholica reservata Religio, et sancta celebrata doctrina. Ab hujus ergo fide atque doctrinâ separari minimè cupientes, et Patrum et præcipue sanctorum sedis Apostolicæ præsulum, sequentes in omnibus constituta, anathematizamus omnes hæreses, simul cum iconomachis. »

En infallibilitatem summorum pontificum in promissione Christi fundatam, in concilio œcumenico luculenter stabilitam, atque ab omnibus catholicis Orientis episcopis apprime cognitam. Cavillentur post hæc super hæc S. sedis prærogativâ adversarii, quantumcumque eis placuerit, nunquàm tamen evertere ac destruere poterunt, quod à generali concilio stabilitum est, et de quo quilibet episcopus in propria personâ, ac præsentia actuali professionem fidei edidit; imò id ipsum sub ejusdem formularis finem repetitur. Postquàm enim episcopi declarassent, quod patriarcham Ignatium reciperent ac venerarentur, prout ipsis à sede Apostolica injunctum fuerat, hæc addunt : « Quoniam, sicut prædiximus, sequentes in « omnibus Apostolicam sedem, et observantes « in omnia ejus constituta, speramus, ut in unâ « communione, quam sedes Apostolica prædicat, esse mereamur, in quâ est integra, et « vera christianæ Religionis soliditas, promittentes etiam, sequestratos à communione Ecclesie catholicæ, id est, non consentientes « sedi Apostolicæ, eorum nomina inter sacra « recitanda non esse mysteria. Hanc autem « professionem meam ego ille episcopus manu « meâ scripsi, et tibi sanctissimo, ac ter beato, « ac eoangelico nostro summo pontifici, et universali papæ Adriano, per legatos tuos... « obtuli, mense illo, die illo, indictione « quotâ. »

Equidem verum est quòd in Græcis hujus

concilii exemplaribus, quæ habemus, hæc fidei professio decurtata, ac truncata sit, potioraque, quæ modò retulimus, in eis non inveniatur. At id fraude posteriorum Græcorum evenit; nam Anastasius Bibliothecarius, qui tunc imperatoris Ludovici II Constantinopoli legati munere fungebatur, quicquæ ante S. sedis legatorum reditum unum etiam hujus concilii Græcum exemplar Romam attulit, illudque fideliter in Latinum, prout adhuc hodiè illud habemus, veritè, narrat quòd, postquam Græci unusquisque in particulari formulari subscripserunt, illudque omnes Apostolicæ sedis legati reconsignassent, quidam ex eis secretò patriarcham Ignatium ac imperatorem Basilium adierunt, ipsosque admonuerunt quòd malè egissent, Ecclesiam Constantinopolitanam Romanæ tam validè subjiciendo: « Non benè factum fuisse (sunt « verba Anastasii) quòd Ecclesiam Constan- « tinopolitanam tantà subjectione Romanæ « subdi Ecclesiæ permiserint, ita ut hanc ei « tanquam dominæ ancillam tradiderint. » Quibus permotus imperator, ex ipsà legatorum domo, ipsis quidem ignorantibus ac absentibus, horum formularium partem auferri curavit. Quod cùm legati advertissent, desuper querelas suas ad Basilium deportarunt, ac postquam ipsi declarassent, se non audere sine istis instrumentis Romam reverti, omni semotà dissimulatione asseruerunt, hoc furtum à nullo alio, quam ab iis quos ipsis imperator ad custodiam dederat, committi potuisse. Imperator legatos, qui aliàs procul dubio concilium abrupsissent, Romamque reversi essent, contristare ac irritare volens, ipsis isthæc formularia, ad unum omnia reddi fecit, quæ cùm legati recepissent, Anastasio consignarunt, qui ea Romam asportavit, præque extradidit; et quia ab ipso concilio, in quo hoc formulare refertur, versionem habemus, nullus dubitandi locus est, quin fidele, omnibusque iis quæ in dicto concilio actitata fuerunt, conforme sit. Cæterùm istud formulare in nullo differt ab illo quod à Græcis, ipsoque imperatore Constantinopolitano tempore Hormisdæ papæ jam subsignatum fuerat, prout in sequentibus à nobis dicitur.

2° Actione secundà, refertur definitio à legatis patriarchatum Antiocheni et Jerusalemiani facta Constantinopoli, in quâ dicunt quòd, cùm Acta concilii Romani sub Nicolao papâ litterasque ejus successoris Adriani præ manibus habeant, non arbitrentur, se diutius

reddendæ Ecclesiæ tranquillitati moras necesse debere; quapropter declarent ac declinant, quòd totus terrarum orbis, quoad contentiones in Ecclesiâ Constantinopolitanâ motas, in omnibus obedire, atque se definitionibus ac decretis beatisimi papæ Nicolai submittere teneatur. « Est igitur (inquunt) à « nobis editum et sancitum, de negotiis quæ « nunc mota sunt, ut omnimodis obsequantur « et obediant definitionibus et decretis beatis- « simi papæ Nicolai omnes homines. » Quæ cùm in concilio publicè lecta fuissent, cuncti episcopi ea se approbare professi sunt: « Sancta synodus exclamavit: Placet omni- « bus. »

3° Actione tertiâ, in quâ Ignatii ad Nicolaum papam epistola refertur, postquam hic patriarcha inter alia dixisset quòd ars ad curandos corporis morbos medium advenisset multiplicandi medicorum numerum, sic ad papam orationem convertit: « Earum verò « quæ sunt in membris Christi et Dei Salva- « toris omnium nostrùm capitis, et sponse « catholicæ, et apostolicæ Ecclesiæ, unum « et singularem præcellentem et catholicissi- « mum medicum ipse princeps summus, et « fortissimus sermo, et ordinator, et curator, « et solus ex toto Magister Deus omnium pro- « duxit, videlicet tuam fraternam sanctitatem « et paternam almitatem; propter quæ dixit « Petro magno, et summo Apostolorum: Tu « es Petrus, et super hanc petram ædificabo « Ecclesiam meam. Et iterùm: Tibi dabo cla- « ves regni cælorum. Et quodcumque solveris su- « per terram, erit solutum et in cælis. Tales « enim beatas voces non secundùm quandam « utique sortem Apostolorum principi solum « circumscripsit et definiuit; sed per eum ad « omnes qui post illum secundùm ipsum effi- « ciendi erant summi pastores, et divinissimi « særique pontificis senioris Romæ, transmi- « sit, et ideò ab olim et prisco tempore in « exortis hæresibus et prævaricationibus era- « dicatores et preceptores malorum zizanio- « rum, et tabefactorum et penitus insana- « bilium ægrotantium membrorum, multi « multoties facti sunt, eorum qui sanctitatem, « et summam paternitatem tuam illic præces- « serunt; successores scilicet principis Apos- « tolorum, et illius zelum in fide, quæ secun- « dùm Christum est, imitantes, et nunc « nostris temporibus beatitudo tua dignè « tractavit datam sibi à Christo potestatem. »

Ex his verbis à concilio generali adoptatis

eadem prorsus quæ in formulari, de quo superius mentionem feci, habentur. Nam 1° S. sedis Apostolicæ privilegia fundantur super promissiones Christi in famosissimis Evangelii textibus. 2° Iæ promissiones factæ fuerunt beato Petro pro se et suis in Ecclesiâ Romanâ successoribus. 3° Per has promissiones Romani pontifices modo peculiari et excellenti constituti sunt medici Ecclesiæ. 4° Ad hoc à Christo catholicitatem in superlativo gradu receperunt. 5° Virtute harum promissionum ac munerum, quæ receperunt, hæreses suis temporibus suscitatas destruxerunt ac exterminârunt, quod vi potestatis sibi à Christo traditæ præstare semper continuant. Hisce profectò nihil accuratius pro stabilendâ infalibilitate summorum pontificum desiderari posse arbitror.

4° Cùm magistratus, qui nomine imperatoris concilio intererant, petissent, ut Photii adhærentes intrmitterentur, ad percipiendum, nùm iis quæ concilium definiturum erat, se subdere vellent, papæ legati huic petitioni se opposuerunt, asserentes, eos jam esse à Nicolao papâ damnatos, atque secundùm canones judicia Romanorum pontificum abrogari vel rescindi non posse; ad summum igitur intrmitti eos posse, ad papæ videlicet sententiam percipiendam. Quod acceptatum fuit. « Nobis, inquit papæ legati, non licet rescindere iudicium sacrorum Romanorum pontificum; hoc enim contrarium est canonicis institutis... Veritatem ut manifestiorem eis justam iudicationem S. Romanæ Ecclesiæ faciamus, ingrediantur, et exaudiant legi synodicas definitiones et iudicia beatissimi papæ Nicolai, et certificentur magis ac magis. »

5° Eadem actione referuntur epistolæ duæ Nicolai papæ ad imperatorem, quibus summè applauserunt, easque acceptârunt omnes concilii episcopi. Sic autem primam orditur Nicolaus epistolam. « Principatum divinæ potestatis, quem omnium Conditor electis suis Apostolis largitus est, super solidam fidem principis Apostolorum, Petri videlicet, soliditatem constituens, ejus egregiam, imò primam sedem deliberavit. Nam voce dominicâ ipsi dictum est: *Tu es Petrus, et super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, et portæ inferi non prævalebunt adversus eam.* Petrus denique à firmitate petræ, quæ Christus est, structuram universalis Ecclesiæ inconcussam et fidei robore solidatam,

« ita precibus suis munire non cessat, ut errantium vesaniam rectæ fidei normâ reformare festinet, necnon intrepide eam consocians, reunire procuret, quantum portæ inferi malignorum utique spirituum suggestiones atque hæreticorum impetus non prævalcant ejusdem Ecclesiæ unitatem refringere. » Et inferiòs ipsum imperatorem alloquens: « Ad ejus etenim (Apostolicæ traditionis) sicut ipsi scitis, inquit, integritatem observationis, multoties conventum fuerit SS. Patrum, à quibus et deliberatum, ac observatum extitit, qualiter absque Romanæ sedis, Romanique pontificis consensu nullus insurgentis deliberationis terminus daretur. »

En semper sedem Apostolicam super fidem beati Petri divinitus fundatam, super fidem, inquam, in hac sede permanentem, quæ, cùm semper recta ac firmâ sit, regula est, quâ universa catholica Ecclesia in unitate conservatur, inferorumque portas, hæreses nempe, vincit. Quæ denique talis et tanta est, ut absque hujus sedis episcoporum consensu nihil in Ecclesiâ determinari possit, prout ipsa concilia sæpius fassa sunt et agnoverunt.

In alterâ verò epistolâ ipsum imperatorem laudat quòd ad emergentia in Ecclesiâ Constantinopolitana inconvenientia Ecclesiam Romanam omnium Ecclesiarum caput, etc., consulere voluerit: « Dùm aliqua, inquit, pag. 1010, in sanctâ Constantinopolitanâ Ecclesiâ... inconvenientia provenierint, hanc sacram, catholicam et apostolicam, caput omnium Ecclesiarum, Romanam scilicet Ecclesiam, quæ semper SS. Patrum sincerissimas auctoritates in omnibus suis actibus sequitur, consulere decrevit, ut ejus consulta quæ ecclesiasticis conveniunt negotiis, agere cûnaverit; procul dubio, quæ agenda aut ambigenda fuerint, irtractabiliter cuncta disponere, ordinare atque definire poterit. Ergo secundum Nicolaum papam, quæ semel ab Ecclesiâ Romanâ determinata fuerunt, in dubium amplius vocari non possunt. »

In sequenti ad Photium epistolâ, idem papa sic loquitur, pag. 1031: « Et quia universitas credentium ab hac sanctâ Romanâ Ecclesiâ, quæ caput est omnium Ecclesiarum, doctrinam inquiri, integritatem fidei deposcit... oportet nos, quibus commissa est, sollicitos esse, » etc.

6° Actione sextâ, cùm Photii fautores contendissent, quòd Ecclesiæ Romanæ iudicia

non essent infallibilia, eò quòd multi, quos illa absolverat, postmodum damnati fuerint, et vice versà, multi, qui ab eà damnati fuerant, absoluti fuerint, idque exemplis probare niteantur; Metrophanes Smyrnæ episcopus nomine synodi respondet, hæc, quæ de Ecclesiâ Romanâ protulerant, falsa esse, demonstratque exempla ab ipsis allegata contrarium non probare. « Verùm et quod dixisti, inquit, multos « Romanorum Ecclesiâ justificante, damnatos « arbitramur, et rursus damnate, justificatos « habemus, falsum est et procul à veritate. »

7° Actione septimâ refertur epistola Nicolai papæ ad universum clerum omnesque patriarchatùs Constantinopolitani episcopos directa, in quâ inter alia sic ait : « Quapropter sicut « divinitus inspirata sapientia vestra novit, « cunctarum Christi ovium curâ constringimur, « cùm vices illius per abundantiam cælestis « gratiæ geramus, cui specialiter à Deo dicitur : *Pasce oves meas.* Et rursus : *Et tu aliquid quando conersus, confirma fratres tuas* ; non « potuimus dissimulare aut negligere, quominus visitaremus oves dispersas et dissipatas, vel quominus confirmaremus in fide « et bonis moribus fratres nostros et proximos. »

In eadem epistolâ, postquam idem summus pontifex dixisset oportere, ut ad episcoporum adhortationem imperator ea quæ in favorem Photii fuerant (quod tamen hæcenus præstare renuerat) annullaret, hæc addit : « Alioquin, « ut jam præfati sumus, sic Deo favente de cætero vigilabimus, et studiis quibus possumus insistemus, ut inter exanimis computentur qui in auctoritatem Petri non consenserint, imò Dei hanc ordinantis in Petro non intellexerint : illa ut nec ista, quæ perniciosè compilata sunt, defendere, nec his « similia, ut non dicam scripto tradere, vel in mente volvere quis ulterius audeat. » Inobediens ergo D. Petro, imò Christo Domino est, qui summo pontifici obedire, iisque quæ ipse definierit ac ordinavit, obsequi renuit ; consequenter meretur ut inter spiritualiter mortuos reputetur.

8° Denique in secundo canone, qui in hæc octavâ synodo confectus fuit, dicitur, pag. 1327, quòd ibi summi pontifices Nicolaus et Adrianus ut organa S. Spiritus, quibus omnis obedientia debeatur, respiciantur. « Obedite « præpositis vestris, et subjacetis illis; ipsi enim « pervigilant pro animabus vestris, tanquam « rationem redditori; Paulus magnus Aposto-

lus præcepit. Itaque beatissimum papam « Nicolaum tanquam organum S. Spiritus habentes, necnon et sanctissimum Adrianum « papam successorem ejus, definimus atque « sancimus etiam omnia quæ ab eis synodicè « per diversa tempora exposita sunt et promulgata, tam pro defensione et statu Constantinopolitanorum Ecclesiæ... quam etiam « pro Photii... expulsionem, servari semper « custodiri. » Concilium quoque sententiam depositionis in clericos, et excommunicationis in laicos fert, qui his deferre renuerent.

Cùmque Photius eò temeritatis ac insolentiæ devenisset, ut in pseudo synodo suâ Nicolaum papam damnaret, concilium œcumenicum suo canone 21 districtè inhibet, ne quisquam aliquid sinistri aut injuriosi adversus papam effutire præsumat, nisi iisdem cum Dioscuro et Photio penis subdi maluerit : « Quisquis autem tantâ jactantiâ, et audaciâ « ausus fuerit, ut secundum Photium, vel Dioscorum in scriptis vel sine scriptis injurias « quasdam contra sedem Petri Apostolorum « principis moveat, æquale et eandem quam illi condemnationem recipiat. » Canon anathema jungit in illos qui potestatibus seculi fulti, papam aut quemdam patriarcham e sua sede expellere attentarent. Ultimò declarat pag. 1140, quòd, si deinceps difficultas aliqua aut dubium quoad sanctam Romanam Ecclesiam in quodam concilio œcumenico suboriri contingerent, tunc id cum eâ quæ huic Ecclesiæ debetur, veneratione ac reverentiâ tractandum sit, indeque profectus faciendus, omni tamen remotâ contra summos pontifices sententiam dicendi audaciâ. « Porro si synodus universalis fuerit congregata et facta fuerit etiam de sanctâ Romanorum Ecclesiâ quævis ambiguitas et controversia, « oportet venerabiliter et cum convenienti reverentiâ de propositâ quæstione seiscitari, « et resolutionem accipere aut proficere, aut profectum facere, non tamen audacter sententiam dicere contra summosenioris Romæ pontifices. »

Ad hunc hujus œcumenici concilii canonem advertant, qui ultimis hisce temporibus tam exiguâ cum reverentiâ de summis pontificibus locuti sunt, atque perpendant quam ponam meriti sint. Quòd si tanto, ut venditant, honore erga concilia generalia afficiunt, cur eorundem conciliorum in summos pontifices observantiam non etiam imitantur ? et si hæc

concilia summum pontificem ob quæcumque causam damnare ipsi etiam toti in unum congregatæ Ecclesiæ temerarium esse crediderunt, quid de simplicibus privatis hominibus sentiendum erit, quos insolentia eò abduxit, ut non modò summos pontifices damnare, verùm etiam hæresis ultrò arguere, contra legis præceptum, quo dicitur : *Principi populi tui non maledices, non erubescant?*

Expositâ mente conciliorum œcumenicorum de auctoritate Romanorum pontificum atque beati Petri successorum prærogativis super ipsas Christi Domini promissiones fundatis, supervacaneum ac valdè inutile foret, idem ex conciliis particularibus demonstrare; qui enim auctoritati conciliorum œcumenicorum, quæ universa Ecclesia summâ semper veneratione prosecuta est, deferre renucent, quantum minùs auctoritatî conciliorum particularium cedere vellent! Sufficiet ergo mihi hie ea quæ Gallicum Turonense concilium seculo sexto celebratum dicit, referre; sic ergo in uno suorum canonum loquitur : « Quis sacerdotum contra decreta talia, quæ à sede Apostolicâ processerunt, agere præsumat? vel quis, quod pejus est, contra sententiam quam vas electionis Paulus Apostolus Spiritu sancto ministrante promulgavit, aliud conscribere ullâ ratione præsumat, cùm dicat ipse per Spiritum sanctum: qui prædicaverit præter id quod prædicavi, anathema sit? Et quorum auctorem valere possit prædicatio, nisi quos sedes Apostolica semper aut intronisit, aut apocryphos fecit, et Patres nostri semper hoc custodierunt, quod eorum præcepit auctoritas? Nos ergo sequentes quod vel Apostolus Paulus, vel Papa Innocentius statuit, in canonibus nostris inserentes, statuamus observandum. »

CAPUT IX.

Quid auctores ecclesiastici à seculo quinto usque ad Græcorum schisma, de auctoritate summorum pontificum in materiâ fidei censuerint.

Initium sumo ab Ennodio Ecclesiæ Ticinensis diacono, ac postea episcopo, qui anno 501 Apologiam concilii Romani ratione Symmachi papæ convocati ac celebrati, edidit. Illic episcopus, prout tota præstitit antiquitas, prærogativas sedis Apostolicæ ex promissionibus Salvatoris beato Petro factis deducit, consequenter ad quas episcopi hujus Apostoli successores summâ veneratione ac reverentiâ semper prosecuti sunt; quibus namque quidquid fidelium in toto terrarum orbo reperitur,

in omnibus tanquàm membra suo capiti subijci necesse sit. « Dicas forsitan, inquit tom. 8 Conc. p. 1353: Omnium animarum talis erit in illâ disceptatione conditio. Replicabo: Unum dicitur: *Tu es Petrus, et super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, et quæcumque solveris super terram, erunt soluta et in caelo.* Et rursum sanctorum vice pontificum dignitatem sedis ejus factam toto orbe venerabilem, dùm illi quidquid fidelium est, ubique submittitur, dùm totius corporis caput esse designatur. » Conformiter concilio Romano contendit ac tenet, quòd nullum concilium convocari possit absque papæ consensu; ad id quod ipsi objiciebatur, exinde nempe sequi synodos provinciales quæ annuatim cogebantur nullas fore, eò quòd papæ auctoritas his non interveniret, respondet quòd in ejus modò provincialibus synodis nullæ causæ majores quæ absque participatione summi pontificis conformiter sacris canonibus terminari non possunt, tractentur: « Legite, insanissimi, inquit, aliquando in illis præter apostolici apicis sanctionem aliquid constitutum, et non de majoribus negotiis, ad collationem, si quid occurrit, præfatæ sedis arbitrio fuisse reservatum. »

Multi nostræ ætatis critici exigtam istius Ennodii operis rationem inveniendam esse censent, verùm non eadem fuit antiquitatis sententia; nam synodus, quæ anno 503 Romæ celebrata fuit, postquàm sibi illud prælegi fecisset, à Symmacho postulavit, ut liber iste conciliis insereretur, eandemque deinceps, ac concilia summorumque pontificum decreta auctoritatem haberet. Ad quæ hisce Symmachus respondit: « Juxta vestram omnium fiat voluntatem, et ut judicatis, apostolicâ beatorum auctoritate, et inter apostolica, quod dicitis, interponatur decreta, et sicut cætera apostolica ab omnibus teneatur decreta. Ad quæ omnes ter unâ voce responderunt, dicentes: Ut fiat, rogamus. »

Verùm quia hujus operis mentionem fecimus, operæ pretium est, ipsius Symmachi papæ negotium ac causam paucis enarrare; ut, quanta fuerit summorum pontificum auctoritas, et quousque se reverentia ac observantia quibus fideles eos prosequerentur, extenderint, appareat. Postquàm antipapa Laurentium Symmachum de enormibus criminibus apud Theodoricum regem supremâ tum potestate Italiæ rescurantem, accusasset, rex episcopis regionis illius mandavit, ut Romam convenirent, de hæc causâ cognitari, tranquillitatemque in hæc urbe

restituturi. Ad quæ episcopi rescripserunt regi, quod ad ipsammet Symmachum spectaret synodum convocare, etc.; pag. 1323: «Memorati pontifices, quibus allegandi imminabat occasio, suggererunt, illum qui dicebatur impetitus, debuisse synodum convocare, scientes quia ejus sedi primum Petri Apostoli meritum vel principatus, deinde a secunda jussione Domini conciliorum veneratorum auctoritas ei singularem in Ecclesiis tribuit potestatem, nec antedictæ sedis antistitem minorum subjacuisse judicio, in propositione simili facile forma aliqua testatur.» Rex quantumlibet Arianus, non tamen aliter se in hoc negotio gessit, quam si catholicissimus princeps fuisset; respondit namque, se non nisi ad Symmachii preces synodum convocasse, quibus episcopi acquieverunt. At quamvis jam in unum congregati essent, ulterius tamen progredi ausi non fuissent, nisi ipsemet papa ipsis declarasset, se ad hoc illis auctoritatem tribuere. «Dum in venerabili collectione sermo de incipiendo haberetur negotio, prout posebat causa tractatus, sanctus papa Symmachus Basilicam Julii, in qua pontificum erat congregatio, ingressus est, et de evocatione synodali clementissimo regi gratias retulit, et rem desiderii sui esse testatus est. Causa ergo de sacerdotum animis, quæ de concilio nondum firmato tristitiam ministrabat, abscissa est. Auctoritatem ordinis corrigendi, sicut posebant ecclesiastica statuta, in omnium, qui ibidem convenerant, episcoporum presentia se dare professus est.» Cum igitur consequenter ad hanc potestatem episcopi id de quo agebatur penitus examinassent, Symmachum coram hominibus innocentem declararunt, omnia Dei inscrutabili committentes judicio. Pag. 1325: «Decernimus harum necessitatum vel religionum consideratione adstricti, et cœlesti inspiratione perpensis omnibus quæ in causâ erant, secretis, ut Symmachus papa sedis Apostolicæ præsul, ab hujusmodi propositionibus impetitus, quantum ad homines respicit (quia totum, causis obsistentibus superius designatis, constat arbitrio divino fuisse dimissum), sit immunis et liber, et christiane plebi sine aliquâ de objectis oblatione, in omnibus Ecclesiis suis ad jus sedis suæ pertinentibus tradat divina mysteria.»

Cum interim rumor per provincias dispersus fuisset, quod episcopi adversus Symmachum procedere vellent, illumque judicare, tota

eiusdem commota est Ecclesia, atque undique Romam delatæ litteræ quibus id impediretur. Pag. 1325: «Quidquid in eodem negotio actum est, scriptis Romam ex diversis terrarum vel regionum partibus Dei prosecutione præventum est.»

Inter alios sanctus Avitus episcopus Viennensis, cum hujus rei provinciam à Gallia episcopis in se suscepisset, desuper senatui Romano senator ipse gravem exaravit Epistolam, in qua pag. 1362: «Quamprimum, Inquit, supplicii prece posco, ne celeberrimo ordini vestro pagina hæc aliquod moveat. Quasi ab uno directæ, fastidium, quoniam à cunctis Gallicanis fratribus meis ad hoc ipsum non minus per mandata, quam per litteras conratus, quæcumque à vobis omnes ambimus, unus suggerenda suscepi.» Postmodum idem sanctus Avitus testatur omnes Gallicanos episcopos in magnâ inquietudine ac perplexitate versari, eò quod percipissent ipsorum caput calumniis impetitum fuisse. «Dum de causâ Romanæ Ecclesiæ anxii nimis ac trepidi essemus, utpote nutare statum nostrum in læssito vertice sentientes: quos omnes una criminatio utique sine invidiâ multitudinis percusserat, si statum principis obruisset.» Quod litteræ, quas de exitu concilii Romani acceperant, illos concepto jam timore admodum liberarint, at quod salvo honore, quo erga Italiæ episcopos afficiuntur, ipsis videatur, quod illorum (Italiæ episcoporum) interfuisset eundem (Symmachum papam) consolari, si apud regem accusatus fuisset; nec capere possent, quâ ratione provinciam in se suscepit judicandi suum superiorem, etc. Pag. 136: «Ita non facile datur intelligi, quâ vel ratione, vel lege ab inferioribus eminentior judicetur.» Quod in hoc temerarium consilium inierint; sed quod ipsimet satis abundè comprehendissent id ad se non pertinere, cum ipsis suffecerit regi insinuasse, quod nihil eorum, de quibus papa accusabatur, ipsis innotuerit, omniaque judicio divino committant. «Quod synodus ipsa venerabilis laudabili constitutione prospiciens causam quam (quod salvâ ejus reverentiâ dictum sit) penè temerè suscepereat inquirendam, divino potius servarit examini, perstringens tamen, prout breviter potuit, nihil vel sibi vel gloriosissimo viro Theudericæ regi de his quæ papæ dicebantur objecta, patuisse.» Post quæ senatum tanquam senator et tanquam episcopus rogat ut non minorem Ecclesiæ quam imperii statûs

rationem habere velit, nec minori amore in suâ Ecclesiâ sedem D. Petri, quàm suam civitatem, ut mundi apicem prosequatur. « Quasi senator ipse Romanus, quasi christianus episcopus obtestor... ut in conspectu vestro non sit Ecclesiæ minor quàm reipublice status... non minùs diligatis in Ecclesiâ vestrà sedem Petri, quàm in civitate apicem mundi. » Quòd ipsos roget, ut recogitent, hinc non solum Romanæ Ecclesiæ negotium duntaxat tractari; quòd, cum de aliis episcopis res agitur, id quod nutare videtur, denuò firmari possit, at quòd ubi semel papa in dubium vocatus fuerit, tunc demùm episcopatus ipse vacillare incipiat. « Si profundo illo tractatùs vestri consilio rem videtis, non ea tantum modò, quæ Romæ geritur causa cogitanda est. In sacerdotibus cæteris potest, si quid fortè autaverit, reformari; at si papa vobis vocatur in dubium, episcopatus jam videbitur, non episcopus vacillare. » Et ut intelligerent quòd summus pontifex quodammodò omnem Ecclesiæ fidem in manibus, ut ita dicam, teneret, hæc addit: « Nòtis benè, inter quas hæc resum tempestates velut ventis circumflantibus fidei puppem ducamus. Si nobiscum hujusmodi pericula formidatis, expedit ut gubernatorem vestrum participato labore tueamini. » Tandem hæc concludit: « Reddet rationem, qui ostiù dominico præest, quæ commissam sibi agnorum curam administratione dispenset; cæterùm non est gregis pastorem proprium terrere, sed iudicis. »

Hanc sancti Aviti Epistolam paulò fusiùs ideò prosecutus sum, ut palam facerem quantà hujus sancti viri ætate reverentiâ ac veneratione erga summum pontificem affecti fuerint omnes Galliarum episcopi, quantamque adversùs eum suscitata turbae ipsis molestiam inquietudinemque creâriat, quem ut universalem dominici gregis pastorem, quique fidei gubernacula teneret, suspiciebant. Hæc utique ipsis è calamo sancti Aviti, qui eorum mentem laudè ignorare poterat, non excidissent, si summos pontifices hæreseos tempestatibus cedendi, aut in errorum scopulos impingendi capaces censuissent.

Cùm Possessor episcopus Africanus, qui initio sexti seculi Constantinopoli aderat, requisitus fuisset, ut super libris Fausti Relensis episcopi mentem suam exponeret, nec tamen illis qui de hujus auctoris opinionibus disceptabant, satisfacere valuisset, ab imperii primo-

rbus rogatus fuit, ut Hormisdam papam consuleret, quatenùs quid desuper sentiendum esset perciperetur. Sic verò dictus episcopus suam ad papam orditur Epistolam: « Decet et expedit ad capitùs recurrere medicamentum quoties agitur de sanitate membrorum. Quis enim majorem circa subjectos sollicitudinem gerit, aut à quo magis est nutantis fidei stabilitas expectanda, quàm ab ejus præside, cujus primus à Christo rector audivit: *Tu es Petrus, et super hæc petram ædificabo Ecclesiam meam?* » Hæc ergo Salvatoris nostri promissiones D. Petrum ejusque successores in fide firmarunt, quatenùs dubia quoad illum emergentia dilucidare atque cum certitudine decidere possint; ad quid enim ad eos in dubiis recurreretur, si illa responsa quæ darent in dubium vocare quis posset?

Ferrandus Diaconus fatetur quòd per confirmationem S. sedis ipsa etiam œcumenica concilia infallibilitatem suam obtineant: « Ubi majores, inquit, reperiret in Ecclesiâ iudices? Ante se habens in legatis suis Apostolicam sedem, quæ consentiente, quid illa definit synodus, accepit robur invictum. » Et inferiùs: « Universalia concilia, præcipuè illa quibus Romanæ Ecclesiæ consensus accessit, secundæ auctoritatis locum post canonicos libros tenent. » Et adhuc: « Quæ finiuntur iudicantibus episcopis sanctis, et ad beati Petri memoriam perducta diligentius examinantur atque firmantur, sequenda sunt, tenenda sunt, amplectenda sunt; in retractatione sub quilibet pietatis occasione teneri non debent. »

In aliâ Epistolâ ad Sever.; de famosè illâ propositione: *Unus de Trinitate crucifixus est*, disserens, ita illum cui scribit alloquitur: « Loquantur desuper hi, quibus sacerdotii honos docendi auctoritatem tribuit; quod me atinet, ad discendum paratus sum, nec docere quidquam præsumo; interroga igitur, si quid veritatis cupis audire, principaliter sedis Apostolicæ antistitem, cujus sana doctrina constat iudicio veritatis, et fulcitur munimine auctoritatis. » Et hi sunt duo supremæ in fide auctoritatis characteres, doctrina videlicet veritatis in iudiciis, et auctoritas quæ hujusmodi iudicia recipere facit.

Justinianus imperator celebrioribus auctoritatis summorum pontificum in rebus fidei merito sexti seculi testibus adnumerari debet.

Nam præter ea quæ, cum adhuc tantummodò comes esset, pro reconciliatione orientalium episcoporum cum sanctâ sede sub Hormisdâ papâ cum imperatore Justino egit (de quibus sequentibus agam), cum Constantinopoli in aliisque provinciis graves disceptationes exortæ fuissent, num de fide esset, necne, quòd unus de Trinitate crucifixus fuisset, pluribus ac frequentibus litteris apud Hormisdam papam pro hujus quæstionis decisione institit, cum sollicitatione quòd ipsius decisio omnes controversias sopitura esset, « Quòd si suscipiendum sit, paternâ provisione reverentia vestra cautissimo suo rescripto, quid sequi, quidve super hoc evitare debeamus, nos certiorare dignetur.... De hac intentione liberos nos propere reddere et securos; hoc enim credimus esse catholicum, quod vestro religioso responso nobis fuerit intimatum. » Cùm autem Hormisdâs papa hujus quæstionis decisionem usque ad suum obitum distulisset, eò quòd legati quos Constantinopoli habebat, timerent, ne ex parte eorum qui quoad hanc quæstionem callidiores videbantur, virus lateret, Justinianus ad imperii solum evectus, de consensu plurimorum orientalium episcoporum ad huc propositioni conciliandam auctoritatem, edictum promulgavit, cujus confirmationem diligenter à Joanne papâ II petiit, quam et obtinuit, illudque insuper per Agapetum Joannis successorem denuò confirmari curavit; post quæ hæc proposito nullam amplius inter Catholicos difficultatem invenit.

Nec hæc solâ occasione Justinianus sæpe erga S. sedem devotionis argumenta signaque edidit; multum enim adhuc cum imperatore Justino laboravit, ut eidem sanctæ sedi totum Orientem reconciliaret, qui longo jam tempore ab eâ secessum fecerat propter schisma Acacii patriarchæ Constantinopolitani, qui adversùs summorum pontificum mandata à communionem Petri Eluri et Petri Moggi Euty-chianorum episcoporum separare se noluerat. Summi pontifices pro sua parte hæc occasione communionem suam non modò Acacio, sed etiam omnibus iis episcopis, qui in ipsius sive adhuc viventis, sive jam vitâ functi communionem permanserant, denegârunt; nec eos recipere voluerunt, nisi priùs formulari illi (quod, cum de octavo concilio œcumenico ageremus, retulimus, quodque accuratissimam infallibilitatis summorum pontificum super promissiones Christi D. Petro factas

fundatæ confessionem continet) subscripsissent; per quod invictè probatur quòd Græci à sui schismatis tempore, ex Græco hujus concilii textu, istius Apostolicæ sedis privilegii professionem resecurerit, sequendaque sit Anastasii Bibliothecarii versio. Ita ut minimè in dubium revocari possit, quòd Ecclesia Græca, quamdiù catholica fuit, summorum pontificum infallibilitatem agnoverit, illamque, tanquàm ad fidei suæ summam spectantem articulum professa fuerit.

Certum proinde est, quòd imperator Justinus comesque Justinianus illius in imperio successor hæc occasione omnem zelum demonstrârunt, ut Hormisdâ papæ in omnibus satisfaceret, cunctique Orientis episcopi huic formulari subscriberent. Cùmque Justinianus ad imperii solum evectus fuisset, ut suæ catholicitatis manifesta signa ederet, ipsemet formulari subscripsit, atque ad papam Agapetum misit.

Stephanus Larissæ episcopus in Epistolâ ad Bonifacium II papam agnoscit, ac fatetur quòd privilegia quæ Salvator noster Romanæ sedi in personâ beati Petri concessit, omnia cæterarum Ecclesiarum privilegia transcendant, quòdque in confessione hujus sedis omnes Ecclesiæ requiem suam inveniant. « Etenim dixi quia auctoritas sedis Apostolicæ, quæ à Deo et Salvatore nostro summo Apostolorum data est, omnibus sanctarum Ecclesiarum privilegiis antecellit; in cujus confessione omnes mundi requiescunt Ecclesiæ. »

Liberatus Ecclesiæ Carthaginensis diaconus in Epitome ecclesiasticæ historiæ, quam nobis reliquit, de secundo concilio Ephesino agens, ait quòd sanctæ sedis legati tyrannicum Dioscori agendi modum videntes, se omnibus quæ fiebant opposuerunt; quòdque Flavianus Constantinopolitanus, cernens quòd adversum se sententia lata fuisset, S. sedis legatis libellum, quo à concilio ad papam appellabat præsentârunt. « Porro locum obtinentes papæ Leonis, omnibus, quæ sunt gesta, contra-dixerant; Flavianus autem contra se prolata sententiâ, per ejus legatos sedem Apostolicam appellavit libello. » Et loquens postea de iis quæ in concilio Chalcedonensi in favorem sedis Constantinopolitanæ facta fuerant, ait quòd sedes Apostolica iis semper se opponere non destiterit, sed quòd favore imperatoris quodammodò adhuc fulcirentur. « Et licet sedes Apostolica nunc usque contradicat,

« quod à synodo firmatum est, imperatoris
 « patrocinio, permanet quodammodo. » Agens
 denique de exilio papæ Sylverii in Pataram
 Liciæ urbem, sic loquitur : « Sed Sylverio
 « veniente Pataram, venerabilis episcopus
 « civitatis ipsius venit ad imperatorem, et
 « iudicium Dei contestatus est, tantæ sedis
 « episcopi expulsionem, multos esse dicens in
 « hoc mundo reges, et non esse unum, sicut
 « ille papa est super Ecclesiam mundi totius
 « à suâ sede expulsus. Quem audiens impera-
 « tor revocari Romam Sylverium jussit. » Ex
 primo hujus auctoris loco habetur apertè usus
 ac consuetudo ab ipsorum œcumenicorum
 conciliorum iudicio ad papam appellandi. Ex
 secundo verò, quòd S. sedes nihil eorum
 quæ in conciliis generalibus actitata fuerant,
 aimiteret, nisi quæ ab ipsâ confirmata fuissent.
 Et ex tertio, quòd ubique terrarum
 Romanus pontifex tanquam totius Ecclesiæ
 monarchia suspiceretur.

Sanctus Maximus Ecclesiæ Græcæ theologus et martyr, in quodam Epistolæ frag-
 mento asserit quòd quicumque sedem Roma-
 nam anathematizat, Ecclesiam catholicam
 anathematizat. « Omnis qui eos qui Pyrrhum
 « repronaverunt anathematizat, sedem Roma-
 « nam, id est, catholicam Ecclesiam anathe-
 « matizat. » Et inferiùs, semper de Pyrrho
 agens : « Itaque inquit, si vult hæreticus non
 « esse, nec audire, non isti aut illi satisfaciatur...
 « Festinet præ omnibus sedi Romanæ satisfacere;
 « hæc enim satisfactâ, communiter ubi-
 « que omnes pium hunc et orthodoxum prædi-
 « cabunt. Nam, addit, frustra solummodo
 « loquitur, qui mihi similes suadendos ac
 « subripiendos putat, et non satisfacit, et im-
 « plorat sanctissimæ Romanorum Ecclesiæ
 « beatissimum papam, id est, Apostolicam
 « sedem, quæ ab ipso incarnato Dei Verbo,
 « sed et omnibus sanctis synodis secundum
 « sacros canones et terminos, universarum
 « quæ in toto terrarum orbe sunt, sanctarum
 « Dei Ecclesiarum in omnibus et per omnia
 « percepit et habet imperium, auctoritatem et
 « potestatem ligandi et solvendi. Cum hoc
 « enim ligat et solvit, etiam in cælo Verbum,
 « quod cælestibus virtutibus principitur. Si
 « enim alios quidem satisfaciendos ducit, et
 « beatissimum Romanum papam nequaquam
 « implorat, simile quiddam agit ei qui homici-
 « dii vel alterius cujusdam criminis redargui-
 « tur, et insontem se, non ei qui secundum
 « leges iudicandi jura sortitus est, exhibere

« festinat; sed tantum inutiliter et sine lucro
 « aliis et privatis hominibus munditiam sui
 « monstrare satagit actus, qui nullam habeant
 « se solvendi à crimine potestatem. »

Sergius Cypri episcopus Epistolam ad Theo-
 dorum papam concilio Lateranensi sub Marti
 no I celebrato insertam sic orditur : « Firma-
 « mentum à Deo fixum et immobile, atque
 « tituli formam lucidissimam fidei vestram
 « Apostolicam sedem constituit, ò sacer vertex,
 « Christus Deus noster. Tu es enim, sicut di-
 « vinum veraciter pronuntiat verbum, *Petrus*,
 « et super fundamentum tuum Ecclesiæ co-
 « lumnæ confirmatæ sunt; tibi et claves regni
 « cælorum commisit, atque ligare et solvere
 « potestativè, quæ in terra et quæ in cælis
 « sunt, promulgavit. Tu profanarum hæresium
 « depositor existi, ut princeps et doctor or-
 « thodoxæ et immaculatæ fidei. » En semper
 sanctæ sedis privilegia supra promissiones D.
 Petro à Salvatore factas fundata; en ejusdem
 D. Petri successores factos, ut ille, fixum et
 immobile fidei fundamentum, supra quod
 Ecclesiæ columnæ fundatæ conuti non pos-
 sunt; en summos pontifices hæresis deturba-
 tores ac destructores constitutos, ut qui or-
 thodoxiæ principium immaculatamque fidem
 semper teneant.

Stephanus episcopus Dorensis Jerusolymitanæ suffraganeus à patriarchâ So-
 phronio Romam deputatus, non minus clarè
 loquitur. « Assumanus autem, inquit, pennas
 « columbæ secundum beatum David, et vole-
 « mus, et annuntiemus hæc omnia omnibus
 « præpositæ, dico autem summæ vestræ et
 « principali sedi, ad medicinalem sanitatem
 « emersi vulneris; quippe quoniam hoc po-
 « testativè olim et ab antiquitus facere per
 « apostolicam sive canonicam consuevit au-
 « toritatem, dum apertissimè non solum cla-
 « ves regni cælorum creditæ sunt ei, atque
 « ipse solus ad aperiendum eas fidelibus quidem
 « dignè, minimè autem credentibus Evangelio
 « gratiæ claudere, magnus secundum verita-
 « tem et princeps Apostolorum meruit Petrus;
 « sed etiam et pacere primus jussus est oves
 « catholicæ Ecclesiæ, cum Dominus dicit :
 « *Petre, amas me? Pascere oves meas*; et iterum
 « ipse præcipiè ac specialiter firmam præ
 « omnibus habens in Dominum Deum nostrum
 « et immutabilem fidem, convertere aliquando
 « et confirmare exagitatos consortes suos et
 « spiritales meruit fratres : utpote dispensativè
 « super omnes, ab ipso qui propter nos in-

« carnatus est Deus, potestatem accipiens, et
 « sacerdotalem auctoritatem. » En semper su-
 « prenam Romanorum pontificum auctoritatem
 « eorumque infallibilitatem super tria Evangelii
 « loca fundatam, quæ, si neotericis illis theolo-
 « gis, quos oppugnamus, fides habenda, neque
 « divi Petri primatum, neque illius successorum
 « privilegia respiciunt aut concernunt.

« Addit insuper hic episcopus Stephanus,
 « quòd Sophronius patriarcha ex apertâ harum
 « prærogativarum cognitione, illum in montem
 « Calvariæ duxerit, atque ibi per eum qui pro
 « nobis crucifixus est, adjuraverit, ut pro fidei
 « negotio iter Romam versis arripere, ubi (sunt
 « ipsius verba formalia) *orthodoxorum dogmatum
 « fundamenta existunt. Nec instare desisteret,*
 « donec divinâ Apostolicæ sedis prudentiâ novi
 « errores deturbati ac destructi fuissent.

« Quòd si ab Orientis finibus in Africam tra-
 « jicere velimus, eandem sanè doctrinam à Nu-
 « midiæ, Byzacenæ, ac Mauritanicæ in synodo
 « congregatis episcopis in communi quâdam
 « Epistolâ ad Theodorum papam directâ inveni-
 « mus prolata et agnitam. « Magnam, inquit,
 « et indeficientem omnibus Christianis fluenti
 « redundantem apud Apostolicam sedem con-
 « sistere fontem, nullus ambigere possit, de
 « quo rivuli prodeunt affluenter, universum
 « largissimè irrigantes orbem Christianorum,
 « cui etiam in honore beatissimi Petri Patrum
 « decreta peculiararem omnem decrevère reve-
 « rentiam in requirendis Dei rebus, quæ om-
 « ninò et sollicitè debent, maximè verò, justè
 « que ab ipso præsulatum examinari vertice
 « apostolico, cujus vetusta sollicitudo est tam
 « mala damnare quàm probare laudanda. Anti-
 « quis enim regulis sancitum est, ut quidquid,
 « quamvis in remotis vel in longinquis positè
 « ageretur provinciis, non priùs tractandum
 « vel accipiendum sit, nisi ad notitiam alme
 « sedis vestræ fuisset deductum, ut hujus au-
 « ctoritate, justa quæ fuisset pronuntiatio fir-
 « maretur, indeque sumerent cæteræ Ecclesiæ
 « velut de natali suo fonte prædicationis exor-
 « dium, et per diversas totius mundi regio-
 « nes, puritatis incorruptæ manarent fidei
 « sacramenta salutis. Quocirca humillimum
 « vestro apostolico culmini persolventes obse-
 « quium, » etc.

« Venerabilis Beda idem pro Anglicanâ Ecclē-
 « siâ reddit testimonium; sic enim loquitur :
 « Ideò beatus Petrus, qui Christum verâ fide
 « confessus, vero amore secutus, specialiter
 « claves regni cælorum et principatum judicia-

« riæ potestatis accepit, ut omnes per orbem
 « credentes intelligant, quia quicumque ab
 « unitate fidei, vel societatis illius, quolibet
 « modo se ipsos segregant, tales nec peccato-
 « rum vinculis absolvi, nec janua possint re-
 « gni cælestis ingredi. »

« Aletinus, qui tanquàm primus Universitatis
 « Parisiensis auctor habetur, id æquè ac Beda
 « exprimit; loquens enim in unâ ex suis Episto-
 « lis de quodam auctore : « Ne schismaticus,
 « inquit, inveniat aut non catholicus, se-
 « quatur probatissimam Romanæ Ecclesiæ au-
 « ctoritatem; ut, unde catholicæ fidei initia
 « accipimus, inde exempla salutis nostræ sem-
 « per habeamus. Ne membra à capite separen-
 « tur suo, ne claviger regni cælestis abi-
 « ciat, quos à suis deviâsse cognoverit do-
 « cetrinis. »

« Auctor librorum Carolinorum, quantum-
 « cumque oppositus religioso cultui, quem
 « Ecclesia catholica sanctis imaginibus tribuit,
 « tamen sanctam sedem ut fidei regulam agno-
 « scit : « Qualiter, inquit, Romana Ecclesia cæ-
 « teris Ecclesiis à Domino prælata, et à fideli-
 « bus consulenda sit, prosequamur, præsertim
 « cùm non ab aliis Scripturis nisi ab his, quas
 « illa inter canonicas recipit, testimonia sint
 « assumenda, nec aliorum doctorum, nisi eo-
 « rum, qui à Gelasio, vel aliis sanctæ sedis
 « illius pontificibus suscepti sunt, dogmata sint
 « amplectenda. » Et postquàm dixerat, quòd
 « Hieronymus, quem Damasus papa consulabat,
 « pœ hunc papam super fidei rebus consuleret,
 « hæc addit : « Quod regulariter omnes catholice
 « debent observare Ecclesiæ, ut ab eâ post
 « Christum ad muniendam fidem adjutorium
 « petant, quæ non habens maculam, nec ru-
 « gam, et portentosa hæresum capita calcat, et
 « fidelium mentes in fide corroborat. »

« Ilincmarus celebris Rhemorum archiepiscopus
 « de Ecclesiâ Romanâ disserens : « Consuentes,
 « inquit, ante omnia, sicut et prima est in toto
 « orbe omnium Ecclesiarum mater, sanctam
 « catholicam et apostolicam Romanam Ecclē-
 « siam; quæ non ab homine neque per homi-
 « nem, sed Dominum Jesum Christum, sicut
 « Petrus et Paulus apostolatam, ita et hæc
 « sancta sedes omnium civilium meruit prin-
 « cipatum. » Et paulò inferiùs : « Piis, devotis,
 « atque catholicis, hoc potest et debet sufficere,
 « quod omnium Ecclesiarum mater sancta ca-
 « tholica atque apostolica docet Romana Ecclē-
 «lesia. Ipsa enim ut mater nos Christo ge-
 « nuit, nos religione nutrit, nos doctrinâ

« instruit, nos sicut in sancto Petro à Christo
 « firma petra accepit, doctores instituit, et
 « catholico lacte nutritos, et ad virum perfe-
 « ctum perductos, ad docendum alios infor-
 « mavit. » Et alibi : « De omnibus, inquit, du-
 « biis vel obscuris, quæ ad retractæ fidei teno-
 « rem, vel pietatis dogmata pertinent, sancta
 « Romana Ecclesia, ut omnium Ecclesiarum
 « mater et magistra, nutrix ac doctrix, est
 « consulenda, et ejus salubria monita sunt
 « tenenda. »

Neque aliud tenet Theodorus Studita; sic enim papam alloquitur : « Audi, apostolicum
 « caput, à Deo electe pastor ovium Christi,
 « claviger regni cœlorum, petra fidei, per quam
 « ædificata est Ecclesia catholica. Nam tu es
 « Petrus, Petri sedem exornans et gubernans...
 « Huc ades, ab Oriente exurge, tibi dixit Chri-
 « stus : *Et tu aliquando conversus, confirma fra-
 « tres tuos...* Vos igitur verè illimis fons ac
 « sincerus, jam inde ab initio veræ fidei. Vos
 « ab omni hæreticorum procellâ longè positi,
 « securus totius Ecclesiæ portus. Vos à Deo
 « electa civitas ad salutis refugium. » Et alibi :
 « Quòd si, inquit, hoc minimè probet impera-
 « tor, deflexitque, ut ipse ait, à veritate Nice-
 « phorus antistes, mittenda est ad Romanum
 « ex utràque parte legatio, et inde fidei acci-
 « pienda certitudo. » Decisio igitur summorum
 pontificum in materiâ fidei tam in Oriente
 quàm in Occidente tanquam judicium, quod
 in dubium revocari non posset, suspicie-
 batur.

CAPUT X.

Quæ à tempore schismatis lis fuerit inter Græcos et Latinos de auctoritate summorum pontificum.

Qui leviter et quasi in cortice tantùm erro-
 rem Græcorum schismaticorum quoad summos
 pontifices examinârunt, in eo præcipuè illum
 consistere arbitrantur, quòd ipsorum prima-
 tum super omnes Ecclesiæ catholicæ episcopos
 negent. Verùm doctiores inter Græcos schis-
 maticos, qui de causis hujus scissionis scrip-
 sêre, declarant quòd dictus primatus illius
 causa non sit; faciliè quippe conveniunt quòd
 papa sit caput Ecclesiæ, quòdque ut talis jus
 habeat præsidendi in conciliis œcumenicis. Si
 contrarium tueri voluissent, necesse profectò
 fuisset, ut non tantùm acta conciliorum
 œcumenicorum, verùm insuper innumerabi-
 lia alia adhuc antiqua propriæ suæ Ecclesiæ
 monumenta, per quæ hic primatus invictè

probatur, igni adjudicassent. Jam primo hujus
 tractatûs capite vidimus quòd Neclites archi-
 episcopus Nicomediensis seculo duodecimo
 absque ullâ tergiversatione de primatu papæ
 ultrò convenerit; ipsius verò absolutam po-
 testatem, decisionumque infallibilitatem so-
 lummodò in controversiam traxerit. Nilus
 Cabasilas archiepiscopus Thessalonicensis se-
 quenti seculo eadem sustinet in opere quod
 de primatu papæ composuit. Postquàm ibidem
 dixerat, papæ primatum non esse causam
 schismatis, banc esse affirmat : « Quòd scilicet
 « cet quæstio controversa communi œcume-
 « nica synodi decreto non sit confirmata, quòd
 « ejus solutio ac explicatio non fiat ex veteri
 « Patrum in ejusmodi negotiis consuetudine;
 « sed quòd Romani magistrorum partes in hæc
 « quæstione sibi sumant, alios verò instar
 « discipulorum dicto audientes habere velint. »
 In contextu dein infallibilitatem à fronte ad-
 ducit, eamque ab ipso etiam D. Petro remo-
 vet : « Quòd verò impossibile sit, inquit, pa-
 « pam à rectitudine dogmatum aberrare, id
 « etiam ipsius Petri successionem excedit. Ille
 « enim etiam impexit, » etc. Verùm eùm ipsi
 Agathonis Epistolæ concilio œcumenico sexto
 insertæ, in quâ dicitur quod « apostolica
 « Petri Ecclesia nunquam à viâ veritatis in
 « quâlibet erroris parte deflexerit, » satisfaci-
 endum esset, illicò respondet, quòd Agatho
 papa non prætenderit, ut id ad litteram expli-
 caretur. At satis superque advertens, hæc
 responsione objectioni non satisfactum iri,
 aliam quærit, asserens quòd tantùm de illo
 tempore quod illum præcesserat, locutus sit,
 nec in eâ futurum tempus includi voluerit,
 neque etiam id aliter à sanctâ synodo, quippe
 quæ Honorium damnavit, intelligi poterit
 « De præterito tempore locutus est, futurum
 « non inclusit. » Fatetur autem hic auctor,
 quòd absque papâ nulli ecclesiastici canones
 condi possint, sed insimul contendit, quòd
 neque papa hujusmodi canones condere possit
 absque aliis patriarchis : « Ecclesiastici cano-
 « nes non possunt constitui sine papâ, sed
 « neque papæ id licet sine aliis quamdiù certè
 « apostolicis legibus parat. »

En igitur controversiæ Latinos inter et
 Græcos super auctoritate summi pontificis
 punctum ab hoc auctore præclarè fixum,
 quod pluribus adhuc aliorum Græcorum tes-
 timoniis probare valerem.

Si modernos theologos Gallos, qui summo-
 rum pontificum infallibilitati adversantur, super

istâ Græcorum cum Latinis contentione consideremus, extemplò ad Græcorum partes accesserent; et verò id ultra sanè quàm oporteat, de facto præstant, sive cùm summos pontifices conciliis subjiciunt, sive dùm contendunt, plures summos pontifices errasse, sicque de hæc quæstione non alter quàm Cabasilas ratiocinantur. Dispiendum ergo est, num Galliæ, aliarumque nationum theologi, qui pro Ecclesiâ Latinâ adversus Græcos schismaticos calamum strinxerunt, ejusdem cum modernis quibusdam theologis Gallis mentis fuerint, manusque hæc in parte Græcis dederint; aut num non potius contrarium. ut Ecclesiæ doctrinam propugnârint. Et verò haud difficile erit mihi demonstrare, quòd omnes pro summorum pontificum infallibilitate eorumque super ipsa concilia superioritate se declarârint.

Initium sume ab Æneâ episcopo Parisiensi, qui tempore Photii, id est, nono Ecclesiæ seculo scripsit adversus ineptas exprobrationes, quas tunc Græci in Latinos jaciebant, quas inter hæc erat, quòd nempe privilegia Ecclesiæ Romanæ unâ cum imperio ad Constantinopolitanam emigrâssent. Hic episcopus, ut hanc chimæram refutaret, postquàm demonstrâssent, Orientalem Ecclesiam illam ipsam esse, quæ hæresiarchas plerosque produxisset, ipsamque Constantinopolitanam sedem ab hæc labe immunem non fuisse: « Non verò, addit, in Romanâ sede, Deo rectore, tale unquàm contigit dedecus, ut aliquis hæresiarches eidem præsideret, quam summus Apostolorum princeps suâ sessione illustravit, et fuso sanguine consecravit, cui suas regendas oves Dei Filii speciali curâ commisit, nec mirum, quia ipsi dictum fuerat: *Tu es Petrus, et super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam. Et tibi dabo claves regni cælorum.* Ergo cui propriâ auctoritate regnum dabat, hujus fidem firmare non poterat? quem cùm petram dicit, firmamentum Ecclesiæ judicavit. » Ex his apparet, quòd Æneas puritatem fidei sedis Apostolicæ fundet in promissione Christi D. Petro factâ, prout tota semper præstitit antiquitas. Et ne cuiquam dubium esset, quin infallibilitatem tueretur, statim iis quæ de Liberio papâ objici possent, ita respondet: « Quamvis à fidei tramite non deviare, exilio et minis Ariani principis territus, non virtute, quæ debent, perfidis Ariani viriliter repugnâvit. »

Cùm verò opus illud Æneæ nihil ferme aliud sit quàm collatio testimoniorum ex sanctis Patribus et summis pontificibus circa hunc articulum congestorum, inter alia refert unum ex Gelasio papâ, ubi dicit quòd summi pontifices potestatem habeant de universâ judicandâ Ecclesiâ, nec cuiquam facultas sit aut potestas eos judicandî, illorumque judicia in examen revocandi. Quòd ab omni judicio ad eos appellari possit, ab ipsorum autem sententiâ appellare nulli f. s. sit. Imò Æneas sub fide certorum quorundam monumentorum narrat, quòd Constantinus imperator pro reverentiâ erga summos pontifices Romam reliquerit: « *Dicens, inquit, non esse competens, duos imperatores in unâ civitate simul tractare commune imperium, cùm alter foret terræ, alter Ecclesiæ princeps.* » Addit insuper, quòd imperator voluerit, ac decreverit, ut summus pontifex Ecclesiam in perpetuum, tanquàm supremus quidam propriorum statuum princeps, jureque regio gubernaret. « *In quibus etiam inter alia specialiter contineri voluit, ut apicem omnis principatus Romanus papa super omnem Ecclesiam, ejusque pontifices perenniter, velut jure regio retineret.* » Hæc est idea quam nobis de Romanis pontificibus Æneas ob oculos ponit, consequenter illa ipsa quæ seculo nono in Galliâ omnium mentes occupabat, adèd sanè longè ab eâ diversa, quam moderni Galli libenter nobis imprimere.

Ratramus monachus Corbeiensis ejusdem seculi scriptor eamdem nobis ideam in opere quòd adversus Græcos edidit, atque imperatori Carolo Calvo dedicavit, ante oculos ponit. Ibi postquàm dixerat quòd episcopo Constantinopolitano nullibi nisi in suâ diœcesi jurisdictionis aliquæ competeret: « Sed Romano pontifici, inquit, hujus sollicitudinis curam antiquitùs esse commissam, ad quem omnes Ecclesiæ Christi respiciant; et cujus sit officii de singulis ecclesiasticis rationibus disponere, eamque tenere singulas provincias ecclesiasticarum causarum formam, quam pontifex Romanus constituerit, vel concesserit; quòd approbant pontificum decreta Romanorum, omnibus Christi Ecclesiis tam per Orientem quàm per Occidentem positis directâ, quæ veluti leges ecclesiasticorum negotiorum, et observantur ab omnibus et suspiciuntur. » Addit præterea, quòd iis, quæ imperatores Græci Ecclesiæ Constantinopolitanæ attribuire conabantur, au-

tiq̄uitas nulla suffragetur, synodorum de-
 creta nulla, imperatorum pragmatica nulla,
 quæ etsi aliqua monstrarentur, auctoritatis
 pondus obtinere nequirent sine Romani
 pontificis adsp̄ulatione; cuius tantæ manet
 antiquitate tribuente potestatis jus, ut sine
 permissionis illius auctoritate nec Constans-
 tinopolis, nec ulla civitas Orientalis vel
 Occidentalis, obtinere privilegia valeat po-
 testatis, nisi quæ fuerint à Romano ponti-
 fice vel concessa vel roborata, ipsi verò
 maneat potestas atque sollicitudo omnium
 Ecclesiarum concedendi vel disponendi quæ-
 cumque ecclesiasticis utilitatibus secundùm
 ecclesiasticas regulas probata fuerint deser-
 vare. » Et iterùm: « Ex antiquis monumen-
 tis cernimus, inquit, omninò Romani ponti-
 fificis auctoritatem super cunctas Ecclesias
 Christi præeminere, ut omnes episcopi illum
 habeant caput, et ab ejus judicio pendeat
 quidquid in ecclesiasticis negotiis disponi-
 tur, ut ex ejus arbitrio vel maneat constitut-
 tum, vel corrigatur erratum, vel sanclatur
 quodcumque fuerit innovandum. Et reverà
 omnes Orientales Ecclesiæ, simul et Occi-
 dentales Romanæ civitatis præselem semper
 quasi caput episcoporum veneratæ sunt, et
 ad ejus sententiam respexerunt, et de rebus
 dubiis quæcumque decrevit, ejus judicium
 sustinuerunt, illiusque decreto paruerunt.
 Quæcumque concilia ejus sententiâ roborata
 sunt, rata manserunt: quæ verò damnavit,
 pro nihilo reputata fuerunt, nec auctorita-
 tem ullam habere potuerunt. » Hæc omnia
 fusè probat Rattramus; unde liquet quòd ad-
 versus Græcos absolutam super omnes totius
 orbis Ecclesias papæ potestatem, necnon illius
 super concilia superioritatem infallibilitatem-
 que propugnet ac tueatur.

Cùm seculo undecimo Michael patriarcha
 Constantinopolitanus schisma renovasset, Leo
 papa IX ad illam urbem legatos misit, qui, cùm
 frustra (obn̄tente videlicet hujus patriarchæ
 pervicaciâ) Ecclesiæ pacificationem ac redin-
 tegrationem tentassent, illi anathemate dicto,
 infectis rebus redire coacti fuerunt. Horum
 legatorum unus erat Humbertus cardinalis
 Candidæ-Sylvæ, qui ea quæ Græci super pane
 azymo, aliisque quibusdam ritibus, Latinis ob-
 jectebant, refutavit. Cùm autem in iis Græcorum
 scriptis, quæ refutabat, nihil de papæ
 auctoritate dictum esset, quæstionem hanc in
 suis responsionibus non tetigit. Verùm cùm
 unus horum scriptorum auctor, Nicetas Pecto-

ratus monachus nempe, ipsomet præsentē im-
 peratore Constantino Monoma ho intra lega-
 torum manus ea quæ adversus Romanam
 universamque Latinam Ecclesiam ratione azymo-
 rum, sabbati et matrimonii sacerdotum
 scripserat, anathematizasset, id tamen legatis
 nondùm satis fuit, sed insuper ipsum alege-
 runt, ut omnes eos, qui negarent Ecclesiam
 Romanam esse primam omnium Ecclesiarum,
 aut illius semper orthodoxam fidem vel in mi-
 nimo præsumerent reprehendere, anathematizaret.
 « Insuper anathematizavit cunctos qui
 ipsam sanctam Ecclesiam Romanam negarent
 primam omnium Ecclesiarum esse, et qui
 illius fidem semper orthodoxam præsumerent
 (in aliquo reprehendere.) Post quæ Nicetas
 sequenti die ad legatos se contulit, à quibus
 tam probè instructus fuit, ut de omnibus con-
 victum eum in suam communionem ac amici-
 tiam receperint.

Sub prædicti seculi finem S. Anselmus
 archiepiscopus Cantuariensis, in tractatu
 quem adversus Græcos de processione Spiritus
 sancti edidit, sibi ipsorum nomine hæc objicit,
 cur Symbolo additum fuerit: *Filioque?* item,
 quòd, si hoc faciendum fuisset, cur prius ne-
 gotium istud Ecclesiæ Græcæ non fuerit com-
 munitatum, ut super eo deliberaretur, hæc
 que additio communi consensu fieret? Primæ
 objectioni sic respondet: « Si quæratur, cur
 hoc factum sit, dicimus, quia necesse erat
 propter quosdam minis intelligentes. » Se-
 cundæ verò, cur nempe desuper à Græcis
 nullum consilium expetitur fuerit, ita satisfacit:
 « Respondemus, quia et erat nimis diffi-
 cile eorum episcopos de hac re colligere, nec
 erat necesse, unde non dubitant hoc in
 quæstionem adducere... Quantò magis licuit
 Latinis hoc constanter præferre, in quo om-
 nes gentes et omnia regna quæ Latinis utun-
 tur literis, pariter concordant! » Hæc autem
 sancti Anselmi responsiones necessariò sup-
 ponunt fuisse in Ecclesiâ Latinâ quandam
 auctoritatem concilii œcumenicis vel superi-
 orem, vel ad minimum æqualem, eamque
 infallibilem. Nam Græcorum objectio inde
 proveniebat; quòd scilicet generalia concilia
 prohibuissent, ne quidquam concilio Constan-
 tinopolitano adderetur.

Hugo Ethelevanus Tuschus in tractatu, queni
 seculo duodecimo Constantinopoli edidit, ex-
 pressius adhuc desuper mentem suam exponit;
 sic enim loquitur: « Si Constantinopontana
 synodus Nicæna adjectis Symbolo: *In Spiritum*

« sanctum Dominum et vivificantem, ex Patre procedentem; si Chalcedonensis synodus quæque Constantinopolitanæ addidit synodo : « *Perfectum in divinitate, perfectum in humanitate*, etc., nullâ reprehensione, nullâque calumniâ notandus est antiquioris Romæ antistes, quod causâ interpretationis dictionem unam, ex Filio procedere Spiritum, sanctorumque plurium episcoporum, scientissimorum cardinalium consensu habito, apposuerit. Licuit enim ei semperque licebit fratres confirmare, decreta edere, eudere interpretationes, sicubi aliquid obscurè scriptum sit. »

Cùm verò eodem seculo Anselmus Avelsburgensis episcopus ab imperatore Lothario legatus Constantinopolim missus fuisset, indictum antea colloquium super articulis, qui binas dividebant Ecclesias, cum Nechite Nicomedensi archiepiscopo, ad hoc, tanquàm suæ gentis viro eruditissimo, delecto, iniiit. Unus autem hujus colloquii seu collationis articulus de Romano pontifice institutus est; nec ibi quæstio fuit de ejus primatu, quippe quem Nechites ultrâ agnoscebat, ut capite primo ostendi, sed de ejus absolutâ duntaxat potestate ac infallibilitate, quam Græci ferre non poterant. Anselmus è contrario utrumque tanquàm ad fidem spectans propugnavit. Sufficit ad omnium convictionem, ea ipsa quæ dictus episcopus hæc de re profert, retulisse. Paulò quidem proluxiora sunt, at, ut spero, nullam cuiquam molestiam creabunt. Postquàm igitur de patriarchis Alexandrino et Antiocheno, qui propter D. Petrum quasdam prærogativas meruerunt, disseruisset, hæc addit : « Ad hoc etiam sancta Romana Ecclesia præ cæteris à Domino præelecta speciali privilegio ab ipso donata est, et beatificata, et quasi quâdam prærogativâ omnibus Ecclesiis præeminet, et jure divino antecellit. « Alis namque diversis in temporibus variis hæresibus occupatis, et in fide catholicâ mutantibus, illa supra petram fundata et solidata semper mansit inconcussa, nullis falsis et sophisticis hæreticorum argumentis à simplicitate fidei... avelli potuit, quia scuto divinæ sapientiæ, Domino largiente, contra dolosas quæstiones semper munita fuit.... « Unde Dominus sciens alias Ecclesias hæreticâ impulsione nimium vexandas, et Romanam Ecclesiam, quam ipse supra Petrum fundaverat, nunquàm in fide debilitandam, dixit Petro : *Ego rogaui pro te, ut non deficiat*

« fides tua; et tu aliquando conversus, confirma fratres tuos; ac si apertè ei dicat : Tu qui hæc gratiam accepisti, ut aliis in fide naufragantibus, semper in fide immobilis et constans permanens, alios vacillantes confirma et corrige, et tanquàm omnium provisor, et doctor, et pater, et magister, omnium curam et sollicitudinem gere. Meritò ita privilegium prælationis super omnes accepit, qui in conservandâ integritate fidei præ omnibus privilegium à Domino susceperat. »

Uterius idem auctor : « Quocirca, inquit, nulli fidelium convenit aliquatenus dubitare, seu in quæstionem ponere, sed firmissime tenere, quòd Petrus à Domino princeps Apostolorum sit constitutus. Quemadmodum autem solus Romanus pontifex vice Petri vicem gerit Christi, ita cæteri episcopi vicem gerunt Apostolorum sub Christo, et vice Christi sub Petro, et vice Petri sub pontifice Romano ejus vicario. Nec in hoc aliquatenus derogatur alicui Apostolorum, si unicuique humiliter suum attribuitur officium. »

Anselmus denique ad ipsam Nechitem orationem vertens : « Ecce vides, inquit, quasi hæreses hic et ubique exortas à petrâ fidei per Petrum Apostolum collatas et destructas; itaque non solum ex prædictis, verum etiam ex aliis multis conciliis per Orientem celebratis, necnon etiam ex plurimis Africanorum conciliis, in quibus variæ hæreses damnatæ sunt, constat Romanam Ecclesiam duo privilegia divinitus habere, videlicet præ omnibus incorruptam puritatem fidei, et super omnes potestatem iudicandi. »

Nullus à me expetet, ut reor, quatenus plura ex isto auctore adducam. Sed ut liquido constet, quòd in hoc colloquio de supremâ Romani pontificis potestate ac infallibilitate quæstio agitata fuerit, unicam hic ex Nechitis responsionibus solummodò adducam : « Quæ si ita sint, inquit, quid igitur nobis Scripturarum scientia? quid nobis litterarum studia, quid sapientum Græcorum nobilissima ingenia? « Sola Romani pontificis auctoritas, quæ, sicut tu dicis, super omnes est, universa hæc evacuat. Solus ipse sit episcopus, solus magister, solus preceptor, solus de omnibus sibi soli commissis soli Deo sicut solus bonus pastor respondeat. Quòd si autem in vineâ Domini cooperatores habere velit, servato sibi suo primatu, sua exaltatio ipsi humilitatis præbeat motivum, neque fratres suos despi-

ciat, quos Christus Jesus, qui veritas est, in sinu Ecclesiæ genuit ut liberi sint, non ut mancipia efficiantur. » Et inferius: « Ille de Ecclesiâ Romanâ elocutus sum, inquit, non ut te offenderem; enimverò illam æquè ac tu vinceror, quamvis illam tecum in omnibus non sequar, nec id opus esse arbitrer. Interim tuis omnibus quæ de illius auctoritate protulisti statutus, nihil nobis aliud reliquum foret, quàm ut omnes ritus nostros in administratione sacramentorum absque ullo examine, imò ipsâ inconsultâ Scripturâ desereremus, illamque, quòcumque ejus cupiditas duceret, clausis oculis sequeremur. »

Hæc sunt inconvenientia illa, quæ dictus archiepiscopus Nicomediensis adversùs supremam Romanorum pontificum auctoritatem ac infallibilitatem proponebat. Viderint illi, qui nostrâ ætate eandem impugnant, num non ad partes hujus schismatici Græci transeant, atque propemodùm eadem quæ ille dicant.

Occurrunt mihi decimo tertio seculo duo famosi auctores, qui Græcos refutârunt: D. Thomas scilicet et S. Bonaventura, uterque Facultatis Parisiensis doctores. Ambo autem et absolutam Romanorum pontificum potestatem et infallibilitatem eorum tuerentur. Ita desuper loquitur D. Thomas de Potest. q. 10, art. 4, ad 13: « Sicut autem, inquit, posterior synodus potestatem habet interpretandi symbolum à priore synodo conditum, ac ponendi aliqua ad ejus explanationem, ut ex prædictis patet, ita etiam Romanus pontifex hoc suâ auctoritate potest, cujus auctoritate sola synodus et congregari potest, à quo sententia synodi confirmatur, et ad ipsam à synodo appellatur; quæ omnia patent ex gestis synodi Chalcedonensis. Nec est necessarium quòd ad ejus expositionem faciendam universale concilium congregetur, cum quandoque id fieri prohibeant bellorum dissidia, sicut in sextâ synodo legitur quòd Constantinus Augustus dicit quòd propter imminentia bella universaliter episcopos congregare non potuit. Sed tamen illi qui convenerunt, quædam dubia in fide exorta sequentes sententiam Agathonis papæ determinaverunt, scilicet, quòd in Christo sint duæ voluntates et duæ actiones. Et similiter Patres in Chalcedonensi synodo congregati, secuti sunt sententiam Leonis papæ, qui determinavit Christum esse in duabus naturis post incarnationem. » Reliquit occasio plura adhuc ex divo Thomâ adducendi. S. Bonaventura de eadem difficultate de quâ S. Thomas

agens, de processione videlicet Spiritûs sancti, sic de Græcis loquitur: « Quia cum reputarent se sciolos, et vocati non fuerunt, noluerunt profiteri quòd non erat per eos inventum. » Et paulò inferius addit quòd iidem Græci facti fuerint hæretici et schismatici, hæretici quidem, eò quòd opinionem suam tueri volentes, auctoritati Romanæ Ecclesiæ obistere ausi sint; schismatici verò, eò quòd ab ejus unitate recesserint.

Possem hic alios adhuc auctores adducere, qui adversùs Græcos dimicantes summorum pontificum auctoritatem, eorumque infallibilitatem propugnârunt; verùm hi sufficiunt ad demonstrandum quòd in illâ quoad papam contentione de his duobus articulis quæstio principaliter agitata fuerit.

Quòd si quis quærat quid hi duo articuli ad quæstionem de processione Spiritûs sancti, quæ contentions illius principale objectum erat, faciant, respondeo quòd essentialem ad eandem habuerint relationem; et quidem hoc modo: Summus pontifex additionem illam, *Filioque*, Symbolo factam, auctoritate suâ firmârat, atque, per hanc auctorisationem definierat, Spiritum sanctum æquè à Filio ac Patre procedere. Atqui non nisi suprema in Ecclesiâ auctoritas, Symbolo in secundâ synodo œcumenicâ confecto, omniumque subsequentium conciliorum auctoritate firmate cum expressâ etiamnum prohibitionem, ne quis in posterum quidquam in eo mutare præsumeret, aliquid addere poterat. Non nisi item infallibilis quædam auctoritas fidei articulum definire poterat. Primum igitur adversùs Græcos justificari non poterat, nisi ipsis probaretur ac demonstraretur, papam pollere auctoritate ipsi etiam œcumenicis conciliis superiore; sed et neque secundum, nisi illum in suis decisionibus infallibilem asserendo. Et hoc est quod Catholicis, qui Ecclesiam adversùs Græcos schismaticos defenderunt, semper propugnârunt.

Libenter viderem, quomodo theologus ille, qui hos duos articulos negat, si ipsi res cum perito quodam Græco intercederet, se extricare quiret. Videtur mihi quòd Græcus ille, hujus theologi principiis insistens, ipsum cogeret ad hæc duo fatenda: Primum, quòd de fide non sit Spiritum sanctum ex Filio procedere, alterum, quòd Latini additionem illam, *Filioque*, faciendo, contra ordinem à Christo in suâ Ecclesiâ stabilitum prævaricati sint. Sic enim Græcus ille argumentaretur: Secundum vos, domini mei theologi Galli, papa decidendo

articulum quemdam. non potest fideles ad suam decisionem tanquam fidei articulum recipiendam obligare, quippe cum auctoritas illius infallibilis non sit; ad hoc requiritur consensus totius Ecclesie vel congregatæ vel saltem dispersæ: illi enim soli Christus infallibilitatem in fidei dogmatibus promisit. Atqui articulus processionis Spiritus sancti ex Filio æquè ac ex Patre ante nostram separationem in nullo concilio œcumenico definitus fuit, ut ipsimet concedere cogimini; nec ab Ecclesiâ dispersâ definitus fuit; nos enim Græci, qui tunc cum, prout contenditur, à papâ decisis fuit, mediam ad minimum Ecclesiæ partem componebamus, nullatenus ei consensimus, verum contra reclamavimus, contrariamque semper professi sumus doctrinam. Ergo ille articulus secundum vestra principia non poterat pro articulo fidei haberi, donec in aliquo œcumenico concilio pro tali decisis fuisset. Unde immeritò nobiscum tanquam schismaticis et hæreticis hætenus actum est, quòd decisioni, quæ vobis ipsis ultrò fatentibus fallibilis erat, acquiescere renuerimus. Et quia ab eo tempore nostri episcopi semper in hæc sententiâ perstiterunt, eosque repudiârunt, qui ex nostrâ natione in quibusdam conciliis eidem articulo consenserunt, semper quoad hoc punctum in eodem statu, in quo initio eramus, permanemus, semperque jus retinemus asserendi quòd articulus iste ex consensu totius Ecclesiæ nunquam definitus fuerit.

Quod additionem Symbolo factam spectat, cum vos ipsi concedatis quòd nulla auctoritas illud quod semel in conciliis œcumenicis determinatum fuit, mutare aut attingere possit, ex quo plura concilia generalia expressè prohibuerunt ne quis vel minimum in Symbolo Constantinopolitano tangere præsumeret, imò quædam synodi in illos qui ei quidquam addere vel demere ausi fuissent, anathema pronuntiârunt, diffiteri haud poteritis, quin ii, qui hæc additionem fecerunt, anathema incurrerint; et quia universa Latina Ecclesia hæc additionem fecit, vel saltem acceptavit, concludere oportet quòd universa vestra Ecclesia in anathema lapsa sit, atque contra ordinem à Christo Domino pro regimine suæ Ecclesiæ stabilitum prævaricata fuerit.

Vix ac ne vix quidem capio, qui theologus Gallus ille se manibus hujus Græci subripero valeret. Peritissimum quemdam illorum, quorum opera habemus, desuper consulere, quidque huic Græcæ objectioni responderet,

perspicere placuit; at sanè nihil debilius refutatuque facilius inveni, quàm id quòd, ut se hoc incommodo ac difficultate liberet, in medium profert.

Auctores verò catholici, qui seculo nono et sequentibus adversus Græcos calamum strinxerunt, nullam prorsus hic difficultatem aut incommodum sensère; ipsorum ætate Ecclesia nullatenus dubitabat quin papa potestate omnibus conciliis superiore gauderet, ejusque decisiones in materiâ fidei infallibiles forent, omnesque fideles ad interiorem assensum obligarent.

CAPUT XI.

De mente Patrum et auctorum ecclesiasticorum super auctoritate Romanorum pontificum, eorumque in materiâ fidei infallibilitate, à seculo nono ad Scholasticorum usque tempora.

Initium sumo ab auctore Annalium Metensium, qui ad annum 863 ita loquitur: « *Ued- gaudus et Guntarius Romam proficiscuntur, ut coepiscopos suos ostenderent ecclesiastica atque apostolica exercuisse decreta; stultitiæ elogio denotandi, qui illum Petri sedem aliquo pravo dogmate fallere posse arbitrati sunt, quæ nec fefellit, nec ab aliqua unquam hæresi falli potuit.* »

Raterius episcopus Veronensis, qui initio seculi decimi floruit, in suo Itinerario ita de Ecclesia Romanâ loquitur: « *Quæ ignorantia, quòd melius exui, quòd aptius possum, quàm Romæ doceri? Quid enim de ecclesiasticis dogmatibus alicubi scitur, quod Romæ ignoretur? Illic summi illi totius orbis doctores, illic præstantiores enituerunt universalis Ecclesiæ principes, illic decreta, pontificum universorum congregatio, examinatio canonum, approbatio recipientium, reprobatio spernendorum; postremò nusquam ratum, quod illic irritum, nusquam irritum quod illic ratum fuerit visum. Ubicumque ergo melius insipientiæ consulitur meæ, quàm ubi fons sapientiæ certatur esse? »*

S. Petrus Damianus, in Epistolâ ad antipapam Honorium II, inter alia sic loquitur: « *Præterea, si eos sacri canones hæreticos notant, qui cum Romanâ Ecclesiâ non concordant, quâ tu iudicaberis dignus esse sententiâ, qui,* » etc.

Aliibi de istius Ecclesiæ dignitate ad clementem populumque Mediolanensem sermonem faciens: « *Quo pacto, inquit, honore indiget*

« parvuli hominis, quæ laudes atque præco-
 « nia ex ipsius ore sortita est Salvatoris? Quæ
 « autem provincia per omnia regna orbis ter-
 « rarum ab ejus ditione extranea reperitur,
 « cujus arbitrio ipsum quoque cœlum ligatur
 « et solvitur? Omnes autem sive cujuslibet
 « patriarchatus apices, sive metropoleon pri-
 « matus, aut episcopatum cathedras, vel
 « Ecclesiarum cujuscumque ordinis dignita-
 « tes, sive rex, sive imperator, sive ejuslibet
 « conditionis, homo purus constituit, et
 « prout voluntas aut facultas erat, specia-
 « lium sibi prærogatarum jura præfixit;
 « Romanam autem Ecclesiam solus ille fun-
 « davit, et super petram fidei mox nascentis
 « crexit, qui beato vitæ æternæ clavigero ter-
 « reni simul et cœlestis imperii jura commi-
 « sit. Non ergo qualibet terrena sententia,
 « sed illud verbum, quo constructum est cœ-
 « lum et terra, per quod denique omnia con-
 « dita sunt elementa, Romanam fundavit Ec-
 « clesiam. Illius certo privilegio fungitur,
 « illius auctoritate fulcitur. Unde non dubium
 « quin... qui Romanæ Ecclesiæ privilegium ab
 « ipso summo omnium Ecclesiarum capite
 « traditum auferre conatur, hic procul du-
 « bio in hæresim labitur, et hic dicendus est
 « hæreticus; fidem quippe violat, qui adversus
 « illam agit, quæ mater est fidei, et illi con-
 « tumax invenitur, qui eam cunctis Ecclesiis
 « haud prætulisse cognoscitur. » Et in fine opus-
 « culi: Ecce, inquit, omnem discretionis illius
 « ordinem apud Mediolanensem urbem habi-
 « tum breviter exposuimus; adhuc tamen
 « utrûm sedis Apostolicæ judicio placeat,
 « ignoramus. Nos enim si quid erravimus, ad
 « Petri magisterium corrigendi libenter acce-
 « demus, et retractationis opprobrium non
 « veremur. Hæc est enim illa, ut ita loquar,
 « officina fabrilis, cui nimirum is qui fabri
 « dicebatur filius, præsidet, ad cujus regulam
 « omnis meritum moneta reducitur, ad cujus
 « rectitudinis lineam, quidquid uspiam fuerit
 « depravatum, reformatur. »

Idem denique sanctus ad quemdam Orientis
 patriarcham ratione processionis Spiritûs sancti
 scribens, sic eum alloquitur: « Laudabilis
 « planè sanctitatis vestræ prudentia, quæ
 « solvendam sancti Spiritûs questionem, non
 « alium quempiam refert, sed ad Petrum
 « specialiter, quem cœlestis sapientiæ et po-
 « tentiæ claves accepisse indubitanter agnos-
 « cit. Nec decebat tantæ dignitatis et sapien-
 « tiæ virum ab alio mysterii cœlestis arcana

« requirere, nisi ab illo potissimum, quem
 « non caro potuit, vel sanguis instruere, sed
 « cui Deus ipse per se sua decreta dignatus est
 « aperire. *Beatus es, inquit, Simon Barjona,*
 « *quia caro et sanguis non revelavit tibi, sed Pa-*
 « *ter meus, qui in cœlis est.* Hunc enim præ
 « cæteris mortalibus de toto terrarum orbe
 « Conditor orbis elegit, qui cathedram ma-
 « gisterii principaliter in Ecclesiâ tenere,
 « perpetuo privilegii jure concessit, ut quis-
 « quis divinum aliquid ac profundum nôsse
 « desiderat, ad hujus præceptoris oraculum
 « doctrinamque recurat. »

D. Anselmus Lucensis, in suo adversus anti-
 papam Guibertum opere, sic de summâ Romani
 pontificis potestate loquitur: « Romanus enim
 « pontifex, ut sapientes vident, non modò
 « deponi, sed etiam nullo christiano jure à
 « quolibet potest judicari. » Quoad infallibilitatem
 autem ipsius sic habet: « Firmamentum
 « enim fidei christianæ in eorum sedibus per
 « B. Petrum sessorem earumdem ita Deus lo-
 « cavit, ut si unus ex tribus principalibus pa-
 « triarchis ceciderit, duo stent; quòd si duo
 « ceciderint, cum pro fide Petri, ne deficiat, à
 « Christo oratum sit, unus scilicet Romani
 « patriarchæ fides, in quâ fratres suos confir-
 « met, nunquam deficiat. Quod utique Christus
 « Deus noster jam ostendere dignatus est in
 « universalibus synodis jam octies universali-
 « ter celebratis. Nam uno vel duobus à fide
 « corruentibus, Romanus in ejusdem fidei fun-
 « damento, licet pulsatus, licet concussus,
 « tamen stetit immobilis. Cœlum enim et terra
 « transibunt, verba autem ejus non transi-
 « bunt, qui dixit: *Tu es Petrus, et super hanc*
 « *petram ædificabo Ecclesiam meam, et portæ*
 « *inferi non prævalent adversus eam.* »

S. Lanfrancus archiepiscopus Cantuariensis,
 agens in quâdam synodo contra Thomam archie-
 piscopum Eboracensem, qui de primatu
 Angliæ cum illo ex eo contendeat, quòd D.
 Gregorius declarare potuisset, si voluisset,
 quòd privilegia, quæ Augustino concedebat,
 etiam ad ejus successores extendi deberent,
 in hæc ei respondet: « Quando Dominus et
 « Salvator noster Jesus Christus dixit B. Pe-
 « tro: *Tu es Petrus, et super hanc petram ædi-*
 « *ficabo Ecclesiam meam; et tibi dabo claves*
 « *regni cœlorum;* potuisset adjicere, si voluis-
 « set: Eandem potestatem successoribus tuis
 « concedo. Verùm dicti prætermissio nihil re-
 « verentiæ immittit successoribus Petri. Ibi-
 « nis hæc obvia? referesne adversa? Enimverò

« omnium Christianorum conscientis est in-
 « dictum, ut nihilominus quam beato Petro,
 « successoribus ejus et minantibus adtrement,
 « et serenam dignitatem indulgentibus gau-
 « denter applaudant. Estque tunc omnium
 « demum ecclesiasticarum rerum rata dispen-
 « satio, si successorum B. Petri fuerit com-
 « probata judicio. Quid illud agit, nisi vis di-
 « vine liberalitatis per Dominum Jesum à B.
 « Petro in vicarios ejus diffusa?... Ita quodam
 « respectu sedes Romana est genus et totum
 « omnium Ecclesiarum; et tamen in unaquã-
 « que Ecclesiã totius christianæ fidei tota re-
 « gnat integritas. Ipsa est major omnium Ec-
 « clesiarum; et quod in eã valet, debet valere
 « in minoribus, ut potestas primi cujuscumque
 « Ecclesiæ principis in succedentes dimanet,
 « nisi si quid personaliter et nominatim exci-
 « piatur. »

S. Anselmus divi Lanfranci in sede Cantua-
 riensi successor, opus suum de Incarnatione
 Verbi Urbano papæ II dedicavit; sic igitur in
 suã Epistolã dedicatoriã dictum Urbanum pa-
 pam alloquitur : « Quoniam divina Providentiã
 « vestram elegit sanctitatem, cui vitam et fi-
 « dem christianam custodiendam, et Ecclesiam
 « suam regendam committeret, ad nullum re-
 « ctitus alium refertur, si quid contra catholi-
 « cam fidem oritur in Ecclesiã, ut ejus aucto-
 « ritate corrigatur; nec ulli alii tuitus, si quid
 « contra errorem responderet, ostenditur, ut
 « ejus prudentiã examinetur. » Ad quæ con-
 sequenter S. Anselmus opus suum censuræ
 summi pontificis subjicit. Meritò igitur Epistola
 dedicatoriã ista hunc præfert titulum : *Domino
 et patri universæ Ecclesiæ in terrã peregrinantis
 summo pontifici Urbano*, etc. Idem sanctus de
 omnibus Romanis pontificibus disserens cepit
 in suis Epistolis hæc repetit : « Qui cum dedi-
 « gnantur apostolicis decretis, quæ ad robur
 « christianæ religionis papa facit, esse obe-
 « dientes, Petro utique Apostolo, cujus vice
 « fungitur, imò Christo, qui Petro suam com-
 « mendavit Ecclesiam, se probant esse inobe-
 « dientes; quærant igitur, qui vicarii Petri,
 « et in eo Petri et Christi decreta christiana
 « contemnunt, alias regni cœlorum portas,
 « quia certè per illas non introibunt, quarum
 « claves Petrus Apostolus portat. Omnes nam-
 « que, qui nolunt subiecti esse legi Dei, abs-
 « que dubio deputabuntur inimici Dei. »

Patres concilii Quintelneoburgensis in Saxo-
 niã propè urbem Halberstadium, anno 1085,
 contra Germaniæ schismaticos celebrati, cele-

bre etiam de doctrinã Catholicorum sui ætatis
 super infallibilitate summorum pontificum,
 eorumque in Ecclesiã absolutã potestate, red-
 dunt testimonium. Sic enim in dicto concilio
 habetur : « Cum ergo omnes juxta ordinem
 « snum concessissent, prolata sunt in medium
 « decreta sanctorum Patrum de primatu sediæ
 « Apostolicæ, quòd nulli unquam liceat ejus
 « judicium retractare, et de ejus judicio ju-
 « dicare. Quod de totius synodi publicã profes-
 « sione laudatum et confirmatum est: et hoc
 « utique contra Henricianos, qui fideles S.
 « Petri constringere voluerunt, ut excommu-
 « nicationem domini papæ Gregorii super Hen-
 « ricum cum illis retractare presumerent.
 « Quidam autem (addit concilium) Bamber-
 « gensis clericus, nomine Cunibertus, Romani
 « pontificis primatui derogare volens, in me-
 « diam synodum se contulit, asserens Roma-
 « nos pontifices hunc sibi primatum adscrip-
 « sisse, non aliunde concessum hæreditasse,
 « videlicet ut nullus de eorum judicio judicare
 « debeat, nec illi alicujus judicio subjaçeat.
 « Qui cum apertè à totã synodo confutaretur,
 « præcipuè tamen à quodam laico convictus
 « est per illud evangelicum : *Non est discipulus
 « supra magistrum*. Cum enim hoc generaliter
 « in omnibus ecclesiasticis ordinibus obser-
 « vandum deputetur, nec major à minore ju-
 « dicetur, quis hoc vicario S. Petri denegare
 « potuit, quem omnes Catholici pro domino
 « et magistro venerantur ? »

S. Thomas archiepiscopus Cantuariensis,
 celebris ille ac famosus ecclesiasticæ liberta-
 tis propugnator, in Epistolã ad omnes Angliæ
 episcopos, sic de sanctã Romanã sede loquitur :
 « Quis Romanam Ecclesiam caput omnium Ec-
 « clesiarum et fontem catholicæ doctrinæ am-
 « bigit esse ? Quis claves regni cœlorum Petro
 « traditas esse ignoret ? Nonne in fide et doc-
 « trinã Petri totius Ecclesiæ structura consur-
 « git, donec occurramus omnes Christo in vi-
 « rum perfectum, in unitatem fidei, et agni-
 « tionem Filii Dei?... Quicumque sit, qui rigat
 « aut plantat, Deus nulli dat incrementum
 « nisi illi qui plantavit in fide Petri, et doctri-
 « næ ipsius acquiescit. Sanè ad eum maxima po-
 « puli judicia referuntur à Romano examinanda
 « pontifice. Et dispositi sub eo matris Ecclesiæ
 « magistratus, quatenus in partem sollicitudi-
 « nis accitissimi, crediam exercent potestatem. »
 « Et ep. 122 : « Solus, inquit, infidelis, aut qui
 « eum errore superat hæreticus aut schisma-
 « ticus apostolicis obtrectat obedire mandatis.

Joannes Salisburiensis S. Thomæ contemporaneus et amicus, loquens de summo pontifice hæc habet : « Cujus ministerio Spiritus sanctus totius falsitatis signa condemnat. »

S. Bernardus præclarum illud ac fulgidum reculi duodecimi lumen, non minus clarè quàm alii de Romanorum pontificum infallibilitate eorumque absolutâ in Ecclesiâ potestate disserit. Nam Innocentio papæ II scribens, his eum alloquitur : « Oportet ad vestrum referri apostolatam pericula quæque et scandala emergentia in regno Dei, et præsertim quæ de fide contingunt. Dignum namque arbitror ibi potissimum rescirri damna fidei, ubi non potest fides sentire defectum. Hæc quippe prærogativa sedis. Cui enim alteri aliquando dictum est: *Egò rogavi pro te, Petre, ut non deficiat fides tua?* Ergo quod sequitur, à successore Petri exigitur: *Et tu aliquando conversus, confirma fratres tuos.* Id quidem modò necessarium. Tempus est, ut vestrum agnoscatis, pater amantissimo, principatum, probetis zelum, ministerium honoretis. In eo planè Petri impletis vicem, cujus tenetis et sedem; si vestrà admonitione corda in fide fluctuantia confirmatis, si vestrà auctoritate contentis fidei corruptores... Cùm non aliud esset, quod agerem pro injuriâ fidei, quam dolentiam, operæ mihi pretium arbitror, si illum monui, cujus arma potentia à Deo ad destructionem in contrarium asserentium, ad destruendam omnem altitudinem se extolentem adversùs scientiam Dei, et in captivitatem redigendum omnem intellectum ad obsequium Christi. » Ex hoc D. Bernardi loco liquet, quòd nihil omnium eorum omiserit, quæ adduci possunt ad infallibilitatem Romanorum pontificum, eorumque supremam in fidei quæstionibus in Ecclesiâ potestatem nobis persuadendam : 1° Ad eorum sedem omnes quæstiones in ejusmodi materiâ emergentes referri oportet; 2° hoc idè fieri debet, quia Romani pontifices in fidei decisionibus sunt infallibiles; 3° ipsorum infallibilitas est fundata super promissiones Christi Domini; 4° omnes fideles his decisionibus mentem suam subjicere tenentur; 5° cùm sic summo pontifici obediant, ipsi Christo Domino præstant obedientiam. Agebatur illâ occasione de erroribus Petri Abaelardi, divusque Bernardus non suo tantùm, sed etiam omnium Gallicæ episcoporum nomine scribebat. Et quanvis synodus Senonensis Abaelardi errores, priusquàm sanctam sedem appellasset, tanquàm doctrinæ

sanctorum Patrum contrarios provisionahter damnasset, nihilominùs illius synodi Patres totum illud negotium ad summum pontificem retulerunt, illumque rogârunt, ut ultimato de hoc negotio sententiam ferre dignaretur : « Nos autem, inquit, licet appellatio ista minùs deferentes, in personam hominis nullam volumus proferre sententiam. Cæterùm sententias pravi dogmatis ipsius, quia multos interfecerant... tam verissimis rationibus, quàm B. Augustini, aliorumque sanctorum Patrum inductis à domino Clarævallensi auctoritatibus, non solùm falsas, sed et hæreticas esse evidentissimè comprobatas, pridè ante factam ad vos appellationem damnavimus. Et quia multos in errorem perniciosissimum et planè damnabilem pertrahunt, eas auctoritate vestrà, dilectissime domine, perpetuâ damnatione notari, et omnes qui perveraciter et contentiosè illas defenderint, vobis, æquissime pater, justâ poenâ multari, unanimiter et multâ precum instantiâ postulamus. »

Objicit quidam auctor anonymus anno 1719 impressus, quòd, in negotio Gilberti de Porrieriâ, cùm hic episcopus fidei suæ formulam confecisset, quam ad papæ judicium reformaturum se pollicebatur, S. Bernardus et episcopi synodi Rhemensis ex adverso etiam fidei suæ formulam confecerint, atque cum hæc declaratione summo pontifici obtulerint, quòd apud ipsos firmius statutum esset, nec minimum in eâ mutare, sed quòd in suâ fide persisturi omninò essent. Ex quo hic auctor infert quòd nec D. Bernardus, qui synodi anima erat, nec episcopi, qui eidem synodo intererant, papam infallibilem censuerint. Facti seriem refert Godfridus monachus Cisterciensis in Epistolâ ad cardinalem Albanensem. Ego verò ex facto certo, quòd D. Bernardus papam infallibilem crediderit, Gallicæque episcopi illum ut iudicem in fidei quæstionibus infallibilem agnoverint, prout primùm demonstravi, infero quòd neque D. Bernardo, neque dictæ Rhemensis synodi Patribus id unquam in mentem venerit, atque quòd, si cum quâdam audaciâ locuti sunt, id fecerint ex confidentiâ quam tum de catholicitate sui Symboli, tum de obtinendâ à summo pontifice illius confirmatione, prout contigit, conceperant.

Ex modo quo Otto Frisingensis historicus huic facto contemporaneus, illud refert, satis apertè constat, quæ tunc temporis sententia

de Romani pontificis infallibilitate vignerit. Narrat ergo quòd, cùm cardinales comperissent S. Bernardum episcoposque Gallie syabotum quoddam edidisse, id vehementer indignati fuerint, ac desuper tanquàm de temerariâ sanctæ sedis auctoritatis violatione apud Eugenium III graviter conquesti fuerint, sic eum inter alia alloquentes : « Sed quid fecit abbas tuus, et cum eo Gallicana Ecclesia? Quâ fronte, quo ausu cervicem adversus Romanæ sedis primatum erexit? Hæc est enim sola quæ claudit, et nemo aperit, et nemo claudit. Ipsa sola de fide catholici discutere habens, à nullo etiam absens hoc singulari honore præjudicium pati potest. Sed ecce Galli isti, etiam faciem nostram contemnentes, tanquàm finituræ sententiæ ultimam manum apponendo, nobis inconsultis fidem suam scribere præsumperunt. » Cùm verbò Eugenius III has cardinalium querelas D. Bernardo retulisset, longè abfuit ut hic vel minimum contradiceret, quin potiùs summâ humilitate ac reverentiâ responderit, atque se ob illa quæ objecta fuerant excusârit : « Ille, inquit de S. Bernardo Otho, humiliter et cum reverentiâ respondit, se, vel dominos episcopos, nihil de præfatis capitalis defuisse, sed quia ab episcopo Pietavino audierat ut fides sua scriberetur, idcirco quia solus illo, illorum auctoritate ac testimonio simpliciter se, quod sentiret, exposuisse. Hocque tam humilî quàm modesto ipsius responso, prædicta cardinalium indignatio acquievit; ita tamen ut præfatum scriptum tanquàm inconsultâ curiâ prolatum, velut auctoritatis pondere carens, pro simbolo in Ecclesiâ, quod in conciliis contra hæreses congregatis fieri solet, non haberetur. » Hæc Otho Frisingensis. Adeoque, si verum est illos qui hanc formulam papæ obtulerunt, nimis audacter locutos esse, se ipsos retractaverunt per se illiusmet qui hujus scripti auctor erat, illadque sub episcoporum nomine composerat.

Petrus Blesensis Urbano III papæ, nomine archiepiscopi Cantuariensis scribens, eique se ipsius in summum pontificem electione gratulans, sic Epistolam suam orditur : « Domus Dei, quæ in lapide adjutorii super fundamentum Apostolorum et prophetarum stabilita est, à Petro et successoribus ejus formam semper eruditionis et statum incolunitatis accepit. Quod enim stipti rami, quod capiti membra, quod radii soli, quod fonti

« rivuli, hoc Apostolicæ sedis eminentiæ, debent Ecclesiæ omnes, quas ubique terrarum Religio christiana fundavit. »

Aelredus abbas Rievallensis in Angliâ, scribens in Isaiam prophetam, huncque locum ex Cantuicis canticorum exponens : *Si ignoras te, egredere* : « Quàm multi, inquit, fratres, hodîa nescientes Scripturas, neque virtutem Dei, egressi sunt de Ecclesiâ, et separantes se à vicario Christi, sequuntur præambulum antichristi! Fratres, nemo vos seducat inanibus verbis, nemo vobis dicat : Ecce hic Christus, vel ecce illic, cùm in fide Petri semper sit Christus, quam sancta Romana Ecclesia specialiter mutuavit à Petro, et servat in petrâ, quæ est Christus... hujus Ecclesiæ primus princeps Petrus fuit, cui dictum est : *Super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam. Et iterùm : Pæce oves meas; et : Tibi dabo claves regni cælorum, et quodcumque ligaveris super terram, erit ligatum et in cælis, etc.* Hæc est Ecclesiâ... cujus plenitudo potestatis in ipsius principe primo, de Oriente transmigrans in Occidentem, auctoritate Spiritûs sancti in Romanâ resedit Ecclesiâ... Ex hinc ob specialem excellentiam ipsius Ecclesiæ episcopi, presbyteri et diaconi appellati sunt cardinales... Sicut enim summus pontifex ex legitimâ, et ut ita dicam, hæreditariâ successione Petri obtinet principatum, ita cæterorum Apostolorum potestas in cardinales constat esse transfusa. Hæc est Ecclesiâ Romana, cui qui non communicat, hæreticus est. Illius interest, consulere omnibus, judicare de omnibus, omnibus providere, ad quam in Petro vox ista dirigitur : *Et aliquando conversus, confirma fratres tuos.* Quidquid ipsa stauerit, suscipio; approbo, quod approbaverit; quod damnaverit, damno. »

Petrus abbas Cellensis cuidam monacho abbatæ S. Albani in Angliâ secundum doctrinam in Epistolâ D. Bernardi ad canonicos Lugdunenses contentam, ratione festi Conceptionis beatæ Virginis scribens, idem quod S. Bernardus assertit; sic enim loquitur : « Est tamen auro locus in quo conflatur, et habet argentum venarum suarum principia, sedem Petri et curiam Romanam, quæ claves cæli principaliter tenet, et clausura conciliorum Dei reserata dispensante Deo, unguentum gratiæ à capite usque in oram vestimenti habet compluere. Hæc sedes Petri, id est, petra, in quâ Moyses residet, videlicet lex Dei izi-

maeulata convertens animas, fragosa quæque hæreticorum conciliabula elidit et allidit, profanas vocum novitates rosecat et rescindit, superflua confodit et jugulat, hiantia et ecliptica complet et illustrat. Utinam salvæ veritatis auctoritate lance communis concilii, hæc domina et moderatrix totius christianitatis, Conceptionem Virginis librasset et approbasset, à mari usque ad mare hanc propagasset, sole, id est, apostolico, ac lunâ, id est, curiâ Romanâ præeunte! Tam securè quàm expeditè in lumine vultûs eorum gressus meos ponerem et disponerem; ex hoc videns vitare lubricum, et sequi solidum et securum. » Hæc Petrus abbas monasterii Cellensis ad quemdam monachum, etc.

Cùm episcopi provincia Senonensis ab archiepiscopo Lugdunensi ad discutendam concessionem investiturarum, quam Paschalis II ab imperatore Henrico adactus fecerat, ad concilium invitati fuissent, eò ire renuerunt, dictoque archiepiscopo per Ivonem Carnotensem inter alia hæc rescripserunt: « Ad hæc non videtur nobis utile consilium, ad ea concilia convenire, in quibus non possumus eas personas, contra quas agitur, condemnare vel judicare. Quia nec nostro, nec ullius hominum probantur subesse iudicio... Excusamus innocentiam nostram, quæ et principales Ecclesiæ claves nolumus suâ potestate privare, quæcumque persona vices Christi habeat, nisi manifestè ab evangelicâ veritate discedat. » Idem Ivo Carnotensis Epist. 8 de Ecclesiâ Romanâ disserens: « Hujus, inquit, iudiciis et constitutionibus obviare planè est hæreticæ pravitatis notam incurrere. »

Rupertus abbas idipsum, quod alii de summis pontificibus asserit: « Tantis autem hæresibus, inquit, lib. 2 de divin. Offic., c. 22, fermentata est Græcia, ut mirum videri non debeat hoc, quòd de fermento immolat. Tantæ è contra sinceritatis semper fuit sancta Romana Ecclesia, uq̃ cui deest Scripturarum notitia, vel argumentandi facultas, sola illi de azymo contra Græcos sufficere debeat ejus auctoritas. Nam (addidit) Constantino-politana non solum hæreticos, sed hæresiarchas protulit multos; Romana verò Ecclesia super apostolicæ fidei petram altius fundata, firmiter stetit, et tam Græciæ quàm totius orbis hæreticos semper confutavit, et de excelso fidei tribunali datâ sententiâ judicavit. »

Idem auctor exponens hunc Apocalypsis

locum: *Et vidi sedes, et sederunt super eas, et iudicium datum est illis*, ait quòd per has sedes intelligi debeant omnes ecclesiasticæ dignitates, inò ipsæ inferiores potestates, quibus Deus tribuit jus potestatis clavium iudicandi. Post quæ hæc addit: « Summum iudicii hujus tribunal in Ecclesiâ paratum est Romanâ, ubi sedes Apostolica beati Petri, et nomine, et corpore fundata est; cui specialiter dictum est: *Tu es Petrus, et super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam. Et tibi dabo claves regni caelorum.* »

Jacobus de Vitriaco in suâ historiâ Orientali eadem quæ alii habet; sic enim loquitur, c. 15: « Patet ergo, cùm super hanc petram, pro quâ Dominus rogavit, ut non deficeret fides ejus, post Christum ædificata sit et fundata Christi Ecclesia, quòd omnes qui ab Ecclesiâ Romanâ recedunt absque fundamento ædificant, in vanum laborantes, et ab eo qui à Domino Cephas appellatus est separati, acephali et monstruosi homines merito sunt reputandi. »

Potho abbas Prumicensis diocesis Trevirensis duodecimi seculi auctor, in opere de *Domo Dei* intitulato, quod anno 1152 edidit, sic de Romanis pontificibus loquitur: « In totâ hæc domo solus beatus Petrus cum suis successoribus plenitudinem potestatis accepit. Unde quicumque in partem sollicitudinis vocati sunt, ut quæ in partem regenda susceperunt, providâ dispensatione gubernent, ejus auctoritate roborandi, ejus exemplis informandi sunt, qui in plenitudine potestatis toti Ecclesiæ præesse dignoscitur. » In decursu verò dicti operis sic habet: « Præsumptuosum est enim quibuslibet prælatis veterum statuta immutare, nova instituerè, cùm solum id Apostolicæ sedis dispensationi concessum sit, ut pro temporis necessitate, vel pro Ecclesiæ utilitate, aliquid de institutis Patrum commutare possit. Unde beatorum pontificum Gelasii et Leonis decreta in hæc sententiâ concordant. Ubi necessitas non est, nullo modo Patrum statuta violentur; ubi verò necessitas fuerit ad utilitatem Ecclesiæ, qui præest, ea dispenset. Sed hæc dispensatio, ut diximus, penes illum est, qui vicem Christi in terris agit, cui unâ cum Petro dicitur à Domino: *Et tu aliquando conversus, confirma fratres tuos*. Ipse namque est, qui tanquàm fidelis et prudens dispensator super familiam Domini constitutus est, ut det illis in tempore tritici mensuram. Solus totius

« domus Dei, quæ est Ecclesia, curam gerit...
 « Nec mireris, si Romani pontifices hanc sem-
 « per peculiariter habuerint potestatem, ut
 « canones pro tempore dispensarent. Ipsi enim
 « sunt auctores canonum, et illa sedes semper
 « hoc habuit privilegium, ut ligatum vel solu-
 « tum sit quicquid ipsa ligaverit vel solverit.
 « Unde juxta attestationem sanctorum Patrum,
 « omnibus Ecclesiis præeminet, et de omnibus
 « judicare potest. » Hæc tempore sancti Bern-
 « nardi omnium fides voxque fuit.

Stephanus episcopus Tornacensis eodem
 tempore scribens ad aliquem, qui certa quæ-
 « dam privilegia impugnabat : « Examen istud,
 « inquit, reservate summo pontifici, qui solus
 « habet potestatem et condendi novos cano-
 « nes, et exponendi veteres, et interpretandi
 « privilegia sua, et corrigendi aliena. »

Hilbertus Turonensis episcopus in Epi-
 « stolâ quâ Honorium papam II rogabat, ut unam
 « ex suis synodis confirmare dignaretur, sic eum
 « alloquitur : « Hæc igitur vobis, sanctissime
 « pater, significanda censuimus, quatenus acta
 « canonicè vestra dignetur confirmare aucto-
 « ritas... Non gravemini, confirmatione apo-
 « stolicâ roborare ac prohibere, ne quis om-
 « ninò rescindere, vel aliquâ ex parte minuere
 « præsumat. » Non igitur juxta memoratum
 « Hilbertum fictum est ad censuram seu dubi-
 « um id revocare, quod semel auctoritate
 « summorum pontificum firmatum est.

Abbas Ursbergensis, referens in suâ Histo-
 « riâ ea quæ in synodo Romanâ sub Paschali II
 « gesta fuerant, ad irritanda ea quæ papa iste
 « vi adactus Henrico imperatori ratione investi-
 « turarum concesserat, atque inter alia memo-
 « rms quòd episcopus quidam factum istud
 « hæresis notâ inurere, ipsumque papam hære-
 « ticum dicere præsumpsisset : « Ad hæc, addit,
 « patientia domini papæ horrende hæresis
 « nomine pulsata, expergefata est, et manu
 « silentium indicens, dixit : Ecclesia ista nun-
 « quàm hæresim habuit, imò hic omnes hære-
 « ses conquassatæ sunt ; hic Ariana hæresis,
 « Sabelliana, etc., contrita est. Pro hæc Ecce-
 « siâ oravit Christus, cum dixit : *Ego rogavi*
 « *pro te, Petre, ut non deficiat fides tua.* »

Cùm Barlaam episcopus Hieropolitanus
 Græcus seculo decimo tertio Ecclesiæ Romæ
 « fidem quoad processionem Spiritûs sancti
 « amplexus fuisset, hæc inter alia ad quemdam
 « amicum de motu suæ conversionis scripsit :
 « Necessarium autem arbitror adhuc, et illud
 « tibi ostendere, quòd licet tria d'ni superiùs

« esse, quæ coegerunt me credere, et ex F.lio
 « Spiritum sanctum procedere, hoc est, mul-
 « tos magnorum sanctorum hoc aperitissimè
 « tradere ; matrem Ecclesiarum hoc semper
 « dicere ; per generale concilium etiam fuisse
 « affirmatum ; tamen quodlibet horum sine aliis
 « per se visum, non habens reliqua duo op-
 « posita, satis se habere considero, ut id ipsum
 « credatur. »

Idem auctor in aliâ Epistolâ totius Ecclesiæ
 « Latine cum Romano pontifice unionem de-
 « prædicans, sic de illâ disserit : « Pluralitas
 « principiorum, et carentia principii similis
 « sunt inordinationis. Romanæ gentis univ-
 « ersa multitudo sub uno est ordinata principio,
 « Ecclesiâ videlicet Romanâ, et ejus præsele,
 « quem omnes honorant, non tanquam armis
 « et vi, sed tanquam à Domino Christo ordi-
 « natum... Illius mandata cum omni reveren-
 « tiâ omnes, non tanquam apostolica tantum,
 « verum etiam dominica scripta recipiunt et
 « adorant. Et nihil ita durum ab eo jubetur,
 « ut non quietè parati sint ad implendum, et
 « omnes ab illo corrigi sua, et retractari susci-
 « piunt. » -

Manuel Caleca seculi decimi quarti Græcus
 « auctor, postquam dixerat quòd Romanus pon-
 « tifex pastor primus, et totius Ecclesiæ pater,
 « universalisque omnium Christianorum iudex
 « esset : « Qui pastor primus et Ecclesiæ totius
 « pater, universalisque Christianorum omnium
 « iudex esse comprobatur, » addit quòd in re-
 « conciliatione Græcorum schismaticorum cum
 « Ecclesiâ Romanâ, inter alia ad id adigebantur,
 « ut nempe expressè agnoscerent ac crederent
 « quòd fides Ecclesiæ Romanæ, quæ omnium
 « fidelium mater et magistra est, in materia do-
 « gmatum ecclesie astice semper sana persis-
 « stat. « Ut Romanam Ecclesiam in ecclesiasticis
 « dogmatibus matrem fidelium atque magi-
 « stram sanâ semper fide esse crederent. »

CAPUT XII.

*De sententiâ theologorum scholasticorum super
 auctoritate Romanorum pontificum in Ecclesiâ,
 atque eorum infallibilitate in fidei questionibus
 à seculo duodecimo usque ad conciliū Constans-
 tiensis tempus.*

Ab Hugone à sancto Victore ordior ; hunc,
 « quamvis seculo duodecimo floruerit, et conse-
 « quenter divo Bernardo contemporaneus fuerit,
 « idè tamen hoc ordine ponere volui, quia
 « communis scholasticis quàm sanctis Patribus
 « adnumeratur. Ille ergo auctor de summo pon-
 « tifice agens, inter alia sic scribit : « Papa dici,

« tur, quia pater patrum. Hic universalis dicitur, quia universæ præest Ecclesie. Hic quoque apostolicus appellatur, quia principis Apostolorum vice fungitur. Hic etiam summus pontifex nuncupatur, quia caput est omnium episcoporum... Huic claves traduntur, sicut Petro à Domino. ut se janitorem regni caelorum esse cognoscat. Hujus officium est missas et divina officia ordinare, canones etiam pro tempore ad utilitatem Ecclesie promulgare, vel immutare... totam Ecclesiam vice Christi gubernare. Itaque papa vicem et locum tenet Christi episcopi Apostolorum. »

Albertus Magnus ex his Christi verbis : *Rogavi pro te*, etc., concludit quòd D. Petri successores in nullum unquam errorem lapsuri sint : « Hoc argumentum, inquit, efficax est pro sede Petri, et successore ejus, quòd fides ejus non finaliter deficiat. »

Divi Thomæ mentem jam in illo capite retulimus, ubi de contentione Ecclesiam inter et Græcos disseruimus; operæ tamè pretium est hic etiam illum ut theologum scholasticum contemplari. Sic ergo in sua Summâ loquitur : « Nova editio Symboli necessaria est ad evitandum insurgentes errores. Ad illius ergo auctoritatem pertinet editio novi Symboli, ad cujus auctoritatem pertinet finaliter determinare ea quæ sunt fidei, ut ab omnibus inconcussa fide teneantur. Hoc autem pertinet ad auctoritatem summi pontificis, ad quem majores et difficiliore Ecclesie quæstiones referuntur, ut dicitur in Decret. I. de Baptismo c. *Majores*. Unde et Dominus Petro dixit, quem summum pontificem constituit : *Ego rogavi pro te, Petre, ut non deficiat fides tua; et tu aliquando conversus, confirma fratres tuos*. Et hujus ratio est, quia una fides debet esse totius Ecclesie. Quod servari non posset, nisi quæstio fidei exorta determinetur per eum qui toti Ecclesie præest, et sic ejus sententia à totâ Ecclesiâ firmiter teneatur. Et idè ad solam auctoritatem summi pontificis pertinet nova editio Symboli, sicut et alia omnia quæ pertinent ad Ecclesiam, et congregare synodum generalem, et alia ejusmodi. » Item Angelicus doctor, in alio Summæ loco lisdem fermè verbis eadem repetit : « Postquàm, inquit, ea essent auctoritate universalis Ecclesie determinata, si quis tali ordinationi pertinaciter repugnaret, hæreticus censeretur. Quæ quidem auctoritas principaliter residet in summo pontifice. Dicitur

« in 24, q. 1 : Quoties fidei ratio ventilatur, arbitror omnes fratres nostros et coepiscopos, non nisi ad Petrum, id est, ad sui nominis et honoris auctorem referre debere. Contra cujus auctoritatem nec Hieronymus, nec Augustinus, nec aliquis sacrorum doctorum suam sententiam defendit. »

Doctor Launoius, qui his doctoris Angelici verbis eludendis imparem se sensit, coactus fuit fateri, eundem pro suprèma summorum pontificum potestate ac infallibilitate stetitisse. Ne autem etiam fateri cogeretur, hanc fuisse antiquam theologice Parisinæ Facultatis doctrinam, istud quæsitit subterfugium, asserens D. Thomam opere aliquo, quod tunc temporis tanquàm D. Cyrilli foetus falsò circumferabatur, deceptum, ad hanc opinionem adduci se permisisse. Verù n, præterquam quòd divus Thomas de S. Cyrillo non loquatur, nec istis Summæ, quæ modò retuli, locis illum citet, hæc distinctio locum quidem habere posset, si per hæc divus Thomas novam opinionem in Ecclesiam introduxisset: atverò, cum procul ab hoc nihil aliud egerit quàm ut id quod priori ad suam ætate semper traditum fuerat, sectaretur, prout præcedentibus capitibus demonstravimus, opusculum illi non erat ad id, de quo primùm disserui, tradendum, ut sententiam suam dubiis auctoritatibus fulciret, alienamque ab eâ quam tota ipsi monstrabat antiquitas, viam iniret. Hæc igitur doctori Launoio pro nunc sufficere debent; nos ulterius pergiturus.

Divus Bonaventura doctor Parisiensis æquè ac S. Thomas eandem cum eo tum de auctoritate, tum de infallibilitate Romani pontificis mentem tenet ac doctrinam. Id jam in alio hujus operis capite demonstravimus, verùm non incongruum erit hic ipsius mentem paulò prolixius retulisse. Postquàm igitur asseruerat, quòd tria Græcos ad negandam Spiritus sancti ex Filio processionem induxerint, videlicet : *superbia, ignorantia et perversitas; ignorantia* quidem, eò quòd Scripturam non intelligerent; *superbia* verò, eò quòd de suâ scientiâ nimis quàm præsi, à Latinis hujus articuli, quem ipsis inconsultis acceptabant, cognitionem recipere noluerint; *perversitas* denique, eò quòd argumenta conquisierint, quorum ope Latinorum sententiam rejicere possent : « Et idè, addit, sententiam suam defendere ausi sunt, et auctoritati Ecclesie Romanæ obviare, et idè facti sunt hæretici, quia negant fidei veritatem, et schismatici, quia recesserunt ab Ecclesie unitate. » Postea hic

sanctus doctor, respondens objectioni Græcorum, quæ contendebant fas non fuisse, ut quidquam Symbolo adderetur, eò quòd id expressè concilia generalia sub anathematis pœnâ prohibuissent: « Et ad hoc, ait, patet responsio per prædicta, quia non corrupimus, sed perficimus, nec sententia lata est contra perficientes, sed contra corruptentes (intellige *Symbolum*) vel potest dici, sicut dicit Anselmus, quòd novum edidimus, quòdque facere potuimus, quia Romana Ecclesia plenitudinem potestatis à Petro Apostolorum principè acceperat, in quam nulla Patrum sententiâ, nec interdictum proponere, nec arcere potuit, nec ei præjudicare, nec ligare eam ad aliquid. »

Thomas Bradwardinus theologus Anglicus in Præfatione sui operis *de Causâ Dei* intitulati, propositâ sibi materiæ, quam tractandam suscipiebat, difficultate, in eaque securis passibus incedere cupiens, ita se exprimit: « Scio quid faciam: illi me navi committam quæ perire non poterit, navi Petri. In ipsâ namque auctor et magister noster unicus noster Christus tutissimè residens, de ipsâ legitur docuisse, mysticè nobis insinuans, quòd apud ipsam Petri naviculam, apud Romanam Ecclesiam, totius christianæ doctrinæ auctoritas et magisterium remaneret. Hujus igitur lam authenticæ, tantæque magistræ judicio me totum, meaque omnia scripta, seu scribenda plenè subijcio, integrèque submitto. »

Joanni Parisio non sufficit infallibilitatem Romanorum pontificum tradere, sed irsuper illius necessitatem sequenti discursu stabilit: « Una est, inquit, omnium fidelium Ecclesia, unus populus christianus. Et ideò, sicut in quâlibet diocesi unus est episcopus, qui est caput Ecclesiæ in illo loco, vel populo; ita in totâ Ecclesiâ et toto populo christiano est unus summus episcopus, papa scilicet Romanus Petri successor. Nam post corporalem subtractionem præsentis corporalis Christi, conveniit interdùm circa ea quæ sunt fidei quæstiones moveri, in quibus propter diversitatem opinionum vel sententiarum divideretur Ecclesia, quæ ad sui unitatem requirit fidei unitatem, nisi per unam sententiam Ecclesiæ unitas servaretur. Hic autem principatum hujusmodi habens, est Petrus, successorque ejus, non quidem synodali ordinatione, sed ex ore Domini, qui Ecclesiæ suæ noluit deficere in necessariis ad salutem. » Et infra: « Ne propter diversitatem controver-

siarum unitas fidei destruat, necesse est unum esse superiorem in spiritualibus, per ejus sententiam controversiæ terminentur. »

Petrus Bertrandus episcopus Augustodunensis, seculo decimo quarto nomine omnium Galliæ episcoporum in favorem jurisdictionis ecclesiasticæ disserens: « Inter Christianos, inquit, necessaria est spiritualis potestas, quam Christus dedit beato Petro, quando ei commisit regimen universalis Ecclesiæ. Origo hujus potestatis immediatè fuit à Deo, videlicet à Christo tradente eam certæ personæ, scilicet Petro pro se et suis successoribus, à quibus derivatur in alios. Cùm prædictam jurisdictionem habeat papa sine limitatione loci et personarum, ideò omnes Christiani ubicumque sint, debent ei obedire. Quòd si hæc doctrina, quæ papæ illimitatam super universam Ecclesiam potestatem, idque jure divino tribuit, atque in episcopis non nisi ab illâ derivatam jurisdictionem agnoscit, modernis Galliæ episcopis ad palatum non est, id exinde provenit, quòd prædecessorum suorum doctrinam, ut nova principia sectentur, deseruerunt. »

Joannes de Cella Facultatis Parisinæ doctor infallibilitatem summorum pontificum in materiâ fidei clarissimè docet; sic enim loquitur: « Quinta conclusio est ista: Romanæ sedis judicium, in his, quæ fidei sunt, et ad humanam salutem necessaria, errare nequit. Quod probatur ex promissione Salvatoris Luc. 22, quæ verba allegat Bernardus scribens Innocentio pape, etc. Ad replicam respondetur negando antecedens; imò necessarium est dicere quòd non intelligitur de universali Ecclesiâ; nam subjungitur: *Et tu aliquando conversus, confirma fratres tuos;* idcirco divus Cyrillus, et divus Chrysostomus, et divus Leo, et beatus Athanasius, et divus Bernardus, et Anselmus, et Albertus Magnus, et divus Thomas glossant præfatam auctoritatem de Ecclesiâ Romanâ, ut distinguitur ab aliis Ecclesiis. »

Stephanus episcopus Parisiensis seculo item decimo quarto, de mente Decani et Capituli suæ cathedralis, Guillelmi archiepiscopi Viennensis theologiæ professoris, viginti trium in theologiâ doctorum, et triginta novem Facultatis Parisinæ baccalatorum, sic de Ecclesiâ Romanâ disserit: « Nos igitur attendentes cum eis (id est, Decano, Capitulo, cæterisque, quos primùm adduxi) quòd sacrosancta Romana Ecclesia fidelium omnium mater et

« magistra in firmissimâ Petri Christi vicarii
 « confessione fundata, ad quam velut ad uni-
 « versalem regulam catholicæ veritatis pertinet
 « approbatio doctrinarum et reprobatio, decla-
 « ratio dubiorum, determinatio tenendorum,
 « et confutatio errorum, » etc.

Sub finem ejusdem seculi universa Facultas
 theologica Parisiensis se infallibilitatem sum-
 morum pontificum ut fidei articulum agnoscere
 profitebatur; nam qui tunc hanc facultatem com-
 ponebant, sic loquuntur: « Quidquid dicturi
 « sumus, totum correctioni et judicio sedis
 « Apostolicæ, et sedentis in eâ summi ponti-
 « ficis humiliter submittimus; dicentes cum
 « beato Hieronymo, 21. q. 1: *Hæc est fides,*
 « *pater beatissime, quam in Ecclesiâ catholicâ*
 « *didicimus, in quâ si quid minus pertiit, aut mi-*
 « *nus cautè fortè aliquid positum est, emendari*
 « *petimus à te, qui Petri fidem et sedem tenes.*
 « Non ignoramus enim, sed firmissimè tene-
 « mus, et nullatenus dubitamus, quòd sancta
 « sedes Apostolica est illa cathedra Petri, supra
 « quam, eodem Hieronymo teste, fundata est
 « Ecclesia, ut habetur in eadem q., c. *Quoniam*
 « *iatens*, et sicut dicit Cyprianus 95 d. t. c. *Cath-*
 « *edr. m.* De quâ sede in personâ Petri Apo-
 « stoli in eâ sedentis dictum est: *Petre, rogavi*
 « *pro te, ut non deficiat fides tua*, Luc. 22 Hæc
 « est igitur, ad quam determinatio fidei, et
 « approbatio veritatis catholicæ, ac hæreticæ
 « impietatis detestatio maximè pertinet. »

Et hæc erat sub finem decimi quarti seculi,
 ac paulò ante celebrationem conciliorum Pi-
 sani et Constantiensis, adhuc sententia et do-
 ctrina Facultatis theologice Parisinæ. Non
 particulares quidam doctores, verùm tota Fa-
 cultas in corpus coacta, ita se per suos depu-
 tatos papam alloquendo exprimebat. Pessimè
 igitur ad propositum, et contra veritatem, mo-
 derni doctores contrariam opinionem pro an-
 tiquâ suæ Facultatis doctrinâ venditare mo-
 liuntur; enimverò si quis ad tempora binis
 huius conciliis superiora reverti velit, depre-
 hendet sanè quòd præfate Facultatis doctores
 sive in particulari, sive in corpus coacti, con-
 trarium ei quòd hodiè tenent docuerint.

Nonnisi unicuique adhuc pro coronide præ-
 sentis capitis Natalis Britonici, Gallicani etiam
 theologi, ordinis fratrum Prædicatorum gene-
 ralis, referam testimonium, quòd sanctus An-
 toninus archiepiscopus Florentinus ex huius
 auctoris tractatu de Potestate Papæ excerptum
 adducit. Sic ergo theologus ille loquitur:
 « In totâ universitate christianâ debet esse

« conformitas de his quæ pertinent ad veritatem
 « fidei, et bonos mores circa necessaria ad
 « salutem. Sed talis conformitas non potest
 « salvari nisi in ordine ad unum caput, seu
 « unum præsidendum, ad quem spectat scri-
 « tentiare quid credendum et quid non cre-
 « dendum. » Atqui illud caput secundùm hunc
 theologum non est aliud nisi papa; conse-
 quenter vides infallibilitatem ut tale quid, sine
 quo fidei unitas in Ecclesiâ conservari non
 potest, ab ipso agnitam.

CAPUT XIII.

Reflectiones quædam super iis quæ in præcedentibus capitibus dicta sunt.

Prima reflexio quæ occurrit in eo constitit
 quòd omnes Ecclesiæ Patres, quos præceden-
 tibus capitibus adduxi, omnes auctores eccle-
 siastici, et omnes scholastici, qui de primatû
 summorum pontificum, eorumque in Ecclesiâ
 absolutâ potestate, auctoritate et infallibilitate
 scripserunt aut docuerunt, hæc privilegîa super
 Iamò-a illa Evangelii loca: *Tu es Petrus*, etc.,
Ego rogavi pro te, etc., et: *Pascere oves meas*, fundâr-
 dârunt, sequè desuper omnes vel expressè, prout
 patet ex locis et textibus, quos hæc de re re-
 tuli, declaraverint; vel, si quidam sint qui
 id expressè non fecerunt, apertè saltem id
 ipsum supposuerint, atque per ea quæ desu-
 per effati sunt, clarè insinnaverint. Non pri-
 vati quidam Patres, quibus alii contradixerint,
 non simpliciter uno aut altero Ecclesiæ seculo,
 sed perpetuâ ac nunquàm interruptâ omnium
 seculorum serie; non simpliciter in Ecclesiâ
 Occidentali, sed insuper in Orientali; Græci
 æquè ac Latini si ipsi sunt, qui quoad hoc pun-
 ctum ita mentem suam in ipsis etiam œcume-
 nicis synodis exposuerunt; verbo, hæc uni-
 versæ Ecclesiæ traditio est. Et cum nunquàm
 licitum fuerit, sed à concilio Tridentino ex-
 pressè prohibuit sit, Scripturam in sensu à
 sanctis Patribus, atque à fortiori toti traditioni
 contrario exponere, viderint illi, qui nostris
 diebus in controversiam adducunt, num sed s
 Apostolicæ privilegia fundata sint in adductis
 Evangelii locis, an sua agendi ratio sustineri
 possit, utrum non potius per concilium Tri-
 dentinum damnata sit.

Verum quidem est quòd inter textus quos
 adduxi, non pauci Patres sint, qui hæc verba.
Super hanc petram, de fide divi Petri explicant;
 aiverò sic explicando ea de fide Petri vivâ, et
 in cunctis suis successoribus subsistente, intel-
 ligunt secundùm hanc concilii Chalcedonensis

expressionem : *Petrus per Leonem locutus est*. Evidens autem est quòd hoc in idem redeat.

Secunda reflexio est, quòd oporteat, ut doctor Lannoius vel eam non habuerit eruditionem, quam ipsi ejus fautores attribunt, vel iniquæ fidei fuerit, cùm quæstionem de quâ nunc agit, tractaret; quippe qui potiozem reticuerit partem locorum ac textuum quos adduxi, quique demonstrant totam antiquitatem prærogativas summorum pontificum super loca Scripturæ, quæ ipse examinabat, fundasse, sibi sufflere arbitratus, textibus textus ingenti numero superaddere, qui decidendæ quæstioni, quam tractamus, nullatenus inservire possunt. Præterquàm enim quòd, ut alibi jam dixi, explicationes, quas quidam Patres dederunt, illas quæ summis pontificibus favent, non excludant, aut minimum quid illis contrarium contineant, nonne ridiculum est huic doctori, quòd innumerabilia conciliorum et Patrum loca, qui necessitatem et efficaciam gratiæ super ista verba : *Ego rogavi pro te*, etc., stabilierunt, congesterint, quasi verò id à quoquam in dubium vocaretur, aut quasi quis negaret quòd infallibilitas Romanorum pontificum singularissimæ Christi Domini erga summos pontifices gratiæ effectus sit, quamvis eam illa gratia, quam theologi *gratum Deo facientem* vocant, non semper comitetur? Gratia enim infallibilitatis, in quantum à Salvatore summis pontificibus promissa, suum super omnes gentes ac hominum corda absolutum probat imperium. Inò hic doctor tam exiguo iudicio egit, ut nobis auctores tanquàm sensui quem propugnamus parùm favorabiles, ut S. Thomam, Cajetanum, Maldonatum, aliosque plures citet, quos tamen summorum pontificum infallibilitatem sustinuisse, prædictosque textus in dictæ infallibilitatis favorem alibi explicasse certum est.

Tertia reflexio eruitur ex iis quæ sanctus Augustinus in disputatione de peccato originali Juliano Pelagii sectatori dicebat; cùm hæreticus iste episcopus perspexisset suam doctrinam à sanctæ sede damnatam esse, et nihilominus in suo errore persistere cuperet, nomine suorum adherentium petiit, ut tam ab Oriente quàm Occidente concilium generale convocaretur, in quo quæstio illa examinaretur ac decideretur; verùm D. Augustinus citatà ipsi auctoritate decem vel duodecim ex utràque mundi parte Patrum, qui eandem quam Romani pontifices determinarant fidem tenuerunt ac tradiderant, quærit ab ipso, num

casu quo tale concilium, ut postulabat, congregaretur, in eo æqualis episcoporum numerus reperendus foret, qui doctoribus, quos ipsi citarat, æquiparari possent, quique tantis meritis, tanto lumine, tantæque auctoritate pollerent, quantà illi, quorum sententiis ipsi primùm adduxerat. Idem profectò iis dicere possum, qui concilium generale postulant. Si modò unum congregaretur ad examinandam quæstionem infallibilitatis Romanorum pontificum, reperiretur inter Galliæ episcopos hanc infallibilitatem negantes tantùm prælatorum numerus, qui, sive meritum, sive scientiam, sive sanctitatem respicias, tam magno cœtui sanctorum summorum pontificum, sanctorum episcoporum, aliorumque sanctorum doctorum, qui summorum pontificum infallibilitatem tanquàm Ecclesiæ fidem docuerunt, quique absque ullo dubio omnia ea quæ dicti summi pontifices deciderunt, semper amplexi sunt, se comparare auderent?

Verùm plus adhuc dico : Si quoddam generale concilium congregaretur, jam ultra tres episcoporum quadrantes cum dimidio reperirentur, qui infallibilitatem tanquàm suæ Ecclesiæ fidem, tanquàm doctrinam in omnibus suis universitatibus traditam, ab omnibus doctoribus propugnatam, ab omnibus Ecclesiarum suarum pastoribus, atque ab omnibus christianis orbis populus creditam tuerentur. Quòd si illis objiceretur quòd suarum Ecclesiarum traditionem mutarint, contrarium faciliè probarent, per omnes quas recensui auctoritates, aliasque plures, quas brevitatis ergo omisi. Insuper demonstrarent quòd Galliæ episcopi illi ipsi sint, qui suæ Ecclesiæ traditionem mutant, quòdque necdum centum effluerint anni, cùm ipsorum prædecessores in corpus coacti infallibilitatem tanquàm super sacræ Scripturæ testimonia quæ attuli fundatam se agnoscere professi sunt.

Illusio igitur esse credere et proferre quòd sufficeret in concilio, ne desuper cæteri episcopi ulterius insisterent, sustinere quòd doctrina infallibilitatis articulus fidei non sit; nam hi episcopi responderent quòd si expressis verbis hactenus decisum non fuerit, sufficienter per Ecclesiæ traditionem definitum sit, nihilque amplius supersit, quàm ut in omnem eventum ad examinandam hanc quæstionem concilium inchoetur, et quemadmodum omnes dogmaticæ quæstiones in conciliis per Ecclesiæ traditionem dehinc debent, cùm hæc traditio quoad *infallibilitatem* constans sit, quæstio ista

atque ullâ morâ in fidei articulum transiret. Lâo asserere audeo quod quasi unanimis tantoperè à quibusdam ut necessaria ad decisiones fidei in œcumenicis conciliis jactata, hęc occasione interveniret. Nam præter plus quàm tres episcoporum partes cum dimidiâ, ut supra jam diximus, id est, omnes episcopos, qui ex Galliâ non sunt, profectò certum est quod si concilium liber conventus esset, magna Galliæ episcoporum pars se aliis jungeret, eam-tenus doctrinam propugnaret, ita ut articulus iste non modò ad pluralitatem, quod controversi haud potest, sed et quasi unanimi- tatem transiret. Non arbitror ullum illorum quorum opinionem hic oppugno, mihi quoad hoc ultimum factum, post ea omnia quæ ratione constitutõnis *Unigenitas* ex parte maximi episcoporum Gallicanorum numeri gesta sunt, licet aliquam moturam esse.

CAPUT XIV.

Examinatur articulus quartus consentis cleri Gallicani anni 1682.

Priusquàm hunc articulum referam, operæ pretium est notâsse, quali occasione, quibusque temporum circumstantiis, cussus fuerit. Tunc videlicet, cùm acerbæ coronam Galliæ inter et summum pontificem ratione extensio- nis regalæ contentiones vigerent; tempore, quo Ludovicus XIV tam ob regaliam quàm alia capita graves cum Innocentio papâ XI simu- lates gerebat. Galliâ igitur affligere volebat summum pontificem, unde eundem in illis, quæ sensibiles credebantur, partibus ag- gressa est. Infallibilitas in decidendis fidei dog- matibus una ex præcipuis esse videbatur, quapropter nec ista prætermissa fuit. Con- ventus igitur cogitur, ibique declaratur papæ judicia infallibilia non esse, nisi iisdem Eccle- siæ consensus accesserit. Qui verò conventum hunc componebant, magniloquis vocibus, sed inanibus, quippe quibus nihil dicitur, persua- dere conati sunt, se nihil eorum summo pontifici auferre, quæ ipsi communiter fideles attribuere pergebant.

Verùm priusquàm ipsa verba præfatæ De- clarationis cleri Gallicani referantur, non abs- re erit, animadvertisse, quod tunc primùm, ni fallor, clerus Gallicanus in unum collectus adversus infallibilitatem summorum pontifi- cum se declarârit. Hujus conventus episcopo- rum prædecessores longè ab hęc opinione abfuerunt, utpote qui eodem seculo, fortis- sime, quàm excogitari possit, modo, non semel

tantùm contrariam doctrinam professi erant. Sic enim conventus anni 1626, in scripto Gallico ad omnes regni archiepiscopos et episcopos directo desuper mentem suam expo- snerat ac explicârat: « Nullum majus argu- mentum veri erga Deum amoris exhiberi à nobis potest, quàm si debitâ veneratione eos prosequamur, quos ipse ad necessitates, ani- masque nostras curandas vicarios legatosque suos constituit. Id verò cùm præcipuè ac prærogativè ante omnes episcopos Romano pontifici conveniat, æquum omninò est, ut iidem episcopi et se pontifici subjectos agnos- cant, et aliis omnibus eximie in illum vene- rationis ac reverentiæ exemplum præferant. Hortamur igitur episcopos omnes, ut sacram Apostolicam sedem, Romanamque Ecclesiam, utpote in Dei sponsione infallibili, et Aposto- lorum ac martyrum sanguine fundatam, omniumque Ecclesiarum matrem omni ho- nore cultuque prosequantur. Ipsa enim, ut cum beato Athanasio loquamur, est sacer vertex ille, à quo in omnes Ecclesias velut in totidem membra omnis spiritus diffundi- tur, quo nutriuntur ac conservantur. Sanctis- simum quoque patrem et pontificem nos- trum, quippe Ecclesiæ universalis caput vi- sibile, Dei in terris vicarium, episcoporum episcoporum, et patriarcham patriarcharum venerabuntur; is enim successor es Petri, à quo apostolatus episcopatusque initium ori- ginemque sumpserunt, et super quem Chris- tus Jesus Ecclesiam suam fundavit, quando illi claves regni colorum atque infallibilitatis donum in causis fidei reliquit, quam non sine ingenti miraculo immobilem illibatam- que in ejus successoribus durare etiamnum videntur; unde ingens illa in Romanorum pontificum decretis mandatisque amplecten- dis apud omnes fideles et orthodoxos obser- vantia profecta est. Hæc verò ut nihil de- trimenti capiat, episcoporum munus erit, curabuntque illorum improbitatem coerceri, qui obsequii omnis legumque impatientes, sacram hanc tot divinis humanisque legibus sanctam firmatamque auctoritatem in du- bium revocare, causamque reddere attentam et conantur, utque alios efficacius ad id per- moveant, primi ipsi exemplo præbunt. Cùm autem peculiari Spiritus sancti ope et assis- tentiâ ad tanti momenti regiminis, quale est Ecclesiæ universalis, administrationem indi- geat summus pontifex, mandabunt episcopi ut in omnibus suæ diocesis precibus pecu-

« Iharis sanctissimi patris illius, qui Petri
 « solum tenuerit, memoria fiat, ut sic omnium
 « fidelium adjutus suffragiis, omnes suas curas
 « laboresque pro gloriâ Dei et bono suæ Eccle-
 « siæ animarumque salute ad felicem exitum
 « perducere valeat. » *C'est un des grands témoi-
 gnages de l'amour qu'on porte à Dieu, quand on
 respecte et honore ceux qu'il a constitués en ce
 monde pour être son image et y tenir sa place, et
 en son lieu suppléer visiblement aux nécessités des
 hommes pour le salut de leurs âmes. Ce qui ayant
 été donné prérogativement aux souverains ponti-
 fes, par dessus tous les évêques, il est bien raison-
 nable que se reconnaissant ses inférieurs, ils leur
 portent tel honneur, respect et révérence, qu'à
 leur exemple, tout le reste des hommes fasse la
 même chose. Les évêques seront donc exhortés
 d'honorer le St.-Siège apostolique, et l'Eglise
 Romaine, fondée dans la promesse infallible de
 Dieu, dans le sang des apôtres et des martyrs, la
 mère des Eglises; laquelle, pour parler avec saint
 Anathase, est comme la tête sacrée, par laquelle
 les autres Eglises, qui ne sont que ses membres,
 se relèvent, maintiennent et conservent; respecte-
 ront aussi notre saint père le pape, chef visible
 de l'Eglise universelle, vicaire de Dieu en terre,
 évêque des évêques et patriarche des patriarches,
 en un mot, successeur de St. Pierre, auquel l'a-
 postolat et l'épiscopat ont eu commencement, et
 sur lequel Jésus Christ a fondé son Eglise, en lui
 baillant les clés du ciel avec l'infaillibilité de la
 foi, que l'on a vue miraculeusement durer immu-
 tablement dans ses successeurs jusqu'à aujourd'hui :
 et qu'ayant obligé les fidèles orthodoxes à leur
 rendre toute sorte d'héissance, et de vivre en
 déférence à leurs saints décrets et ordonnances,
 les évêques seront exhortés de faire continuer la
 même chose, et réprimer, tant qu'il leur sera
 possible, les esprits libertins, qui veulent révoquer
 en doute et mettre en compromis cette sainte et
 sacrée autorité, confirmée par tant de lois divines
 et positives, et pour montrer le chemin aux au-
 tres, ils y déserteront les premiers. Or, étant be-
 soin d'une assistance particulière du St Esprit
 pour conduire un gouvernement si important, tel
 qu'est celui de l'Eglise universelle, les évêques
 ordonneront qu'en toutes les prières de leurs
 diocèses, il en soit fait une particulière pour le
 Saint-Père, qui sera séant en la chaire de saint
 Pierre; afin, qu'aidé des suffrages de tous les
 fidèles, tous ses soins et toutes ses peines réussis-
 sent à la gloire de Dieu, au bien de son Eglise,
 et au salut des âmes.*

Ita Clerus Gallicanus initio decimi septimi

seculi loquelatur, atque in summis pontificibus
 infallibilitatem agnoscebat. Necdum etiam me-
 dio ejusdem seculi hujus regni episcopi quoad
 hoc punctum sententiam mutarant. Eodem
 enim modo in quâdam ad Innocentium X
 Epistolâ, cui 85 episcopi subscripserunt, lo-
 quuntur : « Majores causas, inquit, ad se-
 « dem Apostolicam referri, solemnibus Ecclesiæ
 « mos est, quem fides Petri nunquam deficiens
 « perpetuò retineri per jure suo postulat.
 « Æquissimâ huic legi obsequentes, etc. Ex-
 « perta est nuper beatitudo vestra, quantum
 « Apostolicæ sedis in gemini capitis errore
 « profligando valuerit auctoritas. Continuo
 « sedata est tempestas, æquæ ac ad Christi vo-
 « cem venti et mare obedièrunt. »

In aliâ ad eundem papam epistolâ, cui 30
 episcopi subscripserunt, enucleatius adhuc
 infallibilitatem asserunt; sic enim loquuntur :
 « Judicia pro sancientiâ regulâ fidei à summis
 « pontificibus lata super episcoporum consul-
 « tatione, divinâ æquæ ac summâ per univer-
 « sam Ecclesiam auctoritate niti, cui Christiani
 « omnes ex officio, ipsius quoque mentis obse-
 « quium præstare tenentur. »

Episcopi Gallicæ ita se initio et medio decimi
 septimi seculi exprimendo, nihil aliud agebant
 quàm ut doctrinam sibi à suis prædecessoribus
 seculo præcedenti consignatam sequerentur.
 Nam in conventu Melodunensi, anno 1579
 celebrato, in articulo professionis fidei, omni-
 bus episcopis, eorumque vicariis generalibus
 præscribitur, ut in omnibus synodis tam die-
 cesanis quàm provincialibus omnes fideles tam
 clerici quàm laici fidem quam Ecclesia Roma-
 na, quæ veritatis magistra, columen et ful-
 crum est, amplectitur et proficitur, palam
 amplectantur ac profiteantur; hanc enim illam
 Ecclesiam esse, cui ob suum primum omnes
 aliæ Ecclesiæ se accommodare tenentur.

Quæ ergo accidere potuit, ut sub finem de-
 cimi septimi seculi, episcopi qui conventum
 anni 1682 componebant, propriam Ecclesiam
 derelictâ traditione, eadem contrariam
 omninò viam inierint, atque contenderint
 quòd judicia summorum pontificum in mate-
 riâ fidei non sint infallibilia? id sanè captum
 difficile est. Verùm in hujus rei rationes cau-
 sasve, quæ mei fori non sunt, non ulterius
 inquiri, sed modò declaratorius cleri articulus
 referendus, ac in examen vocandus est. Sic
 ergo habet : *In fidei quoque quæstionibus, præ-
 cipuas summi pontificis esse partes, ejusque de-
 creta ad omnes et singulas Ecclesias pertinere.*

nec tamen irreformabile esse iudicium nisi Ecclesie consensus accesserit. En famosum illum articulum, quem hi episcopi à suis Patribus se accepisse asserunt, cum interim contrarium, in omnium qui ea quæ modò retulimus legunt, oculos saliat.

Sed operæ pretium videtur hæc demonstrare quòd blua illa prælegata, quæ episcopi initio hujus articuli summo pontifici tribuunt, in decisionibus scilicet, aut quæstionibus fidem concernentibus illius præcipuas partes esse, necnon decreta in hæc materiâ ab ipso emanata ad omnes generaliter Ecclesias, et ad usamquamque in particulari spectare, nihil aliud sint quàm formosa ac speciosa verba ad insinuandum quòd cum papæ multam conceditur, reipsâ nihil ei tribuatur.

Quòd primum horum prælegatorum vel primam harum prærogativarum attinet, jam satis liquidò constat quòd, cum dicunt papam præcipuas in fidei quæstionibus partes habere debere, non id duntaxat velint, ut scilicet prælationem supra generale concilium habeat. Restat igitur, ut dicamus quòd hæc prælatio solummodo se extendat quoad concilia provincialia, aut episcopos particulares; atverò Franciæ episcopi, qui prædictum articulum sectantur, tam procul absunt ut iudicium papæ in materiâ dogmaticâ concilii provincialis iudicio præferant, quin potius suo particulari iudicio illud etiamnum subjiciant. Et de facto, ex quo prætendant, quòd quilibet episcopus summorum pontificum decreta in materiâ fidei non suscipiat, nisi priùs ea, et quidem in formâ iudicii examinârît, non solum quilibet episcopus papæ decisionem sæpe non præfert, verùm è contrario penitus illi subjicit, sique papam malè iudicasse censeat, decretum ipsius rejicit, nec illius minimam rationem habet. Ubi ergo sunt præcipue illæ summorum pontificum partes in materiâ fidei, quas cleri articulus tantoperè valere jubet, eùm non solum supra concilia aut oecumenica aut provincialia nihil valeant, imò apud ipsos particulares episcopos ex Galliæ mente sine singulorum approbatione robur non habeant? Certum autem est quòd omnis iudex, cui alterius iudicis sententiam revidendi jus competit, quisque eam rejicere potest, non modò se ut huic iudicio inferiorem non reputat, quin potius quodammodo se tanquam illius superiorem stabiliat. Et hæc quoad ea quæ primum articulum respiciunt. Examinemus modò et videamus num verum sit quòd secundùm

Galliæ episcopos summorum pontificum decreta ad totam in genere Ecclesiam spectent, easque quælibet Ecclesia in particulari acceptare teneatur? Atverò qui hoc verum esse potest, eùm secundùm illorum doctrinam, qui infallibilitatem impugnant, quilibet episcopus hujusmodi decreta, eùm ad se directa sunt, penes se retinere possit, eorumque publicationem impedire, si non ejusdem cum papâ sententiæ sit? Pronuntiet papa, decidatque, quantumcumque voluerit, militat quòcumque terrarum sua decreta, quilibet tamen Galliæ episcopus extemplo moram iis injicere, ea suppressere, atque omnibus suis diocesis subtrahere, necnon tanquam quid non factum aut decretum respectu illorum reddere valebit.

Supponamus nihilominus quòd talis episcopus ejusmodi decretum Romano-Pontificum cum omni reverentiâ suscipiat, suo iudicio comprobet, utque sui diocesis illud recipiant, expresso jubeat mandato, quomodò ipsius diocesis respectu contentorum in ejusmodi decreto se gerere debeant? tenebuntne illa credere, decretoque illi ut fidei articulo ulterius adherere? Non utique; sed expectandum erit, quid desuper tota Ecclesia sive per expressum, sive per tacitum consensum dictura sit. Sed an non ei provisionaliter ob honorem erga summum pontificem tanquam fidei articulo adherere poterunt? Nihil minus; fide namque divinâ provisionaliter non creditur; ad hoc enim infallibilis requiritur auctoritas; aliàs fide divinâ credi posset, quod in se ipso falsum esset. At si tota Gallicana Ecclesia illud recepisset, atque publicari fecisset, prout publicari fecit decretum Innocentii XII contra dominum de Fénelon archiepiscopum Cameracensem, an non tunc aliquis simplex fidelis illud tanquam fidei articulum credere posset? Nullatenus; sequendo hanc doctrinam, id non posset, oportet quippe, ut tam papæ decretum, quam episcoporum mandata tanquam particulares quasdam opiniones et dogmata, quæ quidem in veritate reverentiam mereantur, nec tamen sufficienti auctoritate polleant, ut ea cuncti fideles suscipere et acceptare teneantur, respiciat. At quomodò simplex quidam opifex, negotiator, rusticus scire poterit, quando tota Ecclesia consenserit, hi qui ad exteras regiones minimam habent relationem? an non manifestum est, quòd sic hujusmodi fideles ad impossibile reducuntur, atque in perplexitate mori sinantur circa essentialissimos fidei articulos, quosque summi pontifices, magnosque

episcoporum numerus, imò universa fortè absque ullà exceptione Ecclesia definièrunt.

Sed dicet fortè aliquis quòd horum fidelium episcopi curam gesturi sint ipsos de totius Ecclesiæ consensu certiores reddendi; verùm, omisso quòd id non faciunt, cùm ipsis sufficiat semel mandatum de recipiendo decreto dedisse; supposito quòd horum episcoporum unus fideles suos desuper certiores reddat, tenenturne ipsius verbis credere, idque sufficienter hujusmodi fidelibus, ut fidei divinæ actum elicere possint? An non apertum est quòd à pluribus quàm duodecim annis, quibus Constitutio *Unigenitus* orbem vidit, adhuc disceptetur num universa Ecclesia eam acceptarint necne, quamvis ubique satis superque nota sit, neque extra Galliam vel unus in toto terrarum orbe episcopus sit, qui reclamavit, aut se eam non acceptare testatus sit? Magnæ notæ ac nominis prælati ex omnibus mundi regionibus testimonia producunt; interim tamen de veritate ac sufficientiâ horum testimoniorum adhuc controvertitur, quamvis nullum in contrarium ipsis opponi possit. Quid ergo fieret, si omnes tacuissent, exterisque episcopis in silentio acceptare eam sufficisset? En fidelem semper eadem molestiâ implicitum. Ex unâ parte summus pontifex decidit ac mandat omnibus fidelibus, ut sub anathematis atque ab Ecclesiæ sinu dismembrationis pœnâ suo decreto obediant; ex alterâ autem episcopi Galliæ Constitutionem publicant, atque sub iisdem pœnis diœcesanos suos obhgant, ut interiori mentis assensu ac submissione eidem adhæreant, et tamen nullus horum id præstare tenetur, quin è contrario excommunicationes tanquàm res prorsus inanes respicere tenentur, donec omnes totius terrarum orbis episcopi ad ipsius declarandum venerint, quòd post morosum examen atque cum traditione collationem Decretum aut Constitutionem hujusmodi tanquàm decretum dogmaticum Ecclesiæque fidem continens, acceptarint.

Sed ultima adhuc etiam hujus articuli verba examinemus, primisque comparemus; hæc ita habent: *In questionibus fidei præcipuas summi pontificis esse partes*; ultima sic sonant: *Nec tamen irreformabile esse ejus judicium, nisi accesserit Ecclesiæ consensus*. In hoc ergo jus papæ quoad fidei quæstiones sistere jubetur; ipsius videlicet Constitutiones tum demùm vim legis obtinent, nec postmodum à quoquam in dubium revocari possunt, cùm scilicet tota Ecclesia iis consensum dederit, easque accepta-

rit, quo deficiente, de se ipsis vel unicuique fidelem ita subjiciendi, ut plenè eis acquiescat, vim non habent. Hoc autem supposito, contendo quòd cùm initio articuli dicitur, *Romani pontificis in fidei quæstionibus præcipuas esse partes*, vera inibi contradictio continetur, eò quòd ad conditionem ultimi Ecclesiæ episcopi dictus summus pontifex redigatur, nec ipsi major auctoritas tribuatur, quàm minimæ totius orbis diœcesis præsul alterâ suæ consecrationis die habeat. Quod ut probem, suppono quòd novus hic episcopus quoddam doctrinæ punctum ad fidem pertinens definiat, illudque suis diœcesanis credendum proponat. Nec enim in hoc vel quoad minimum à principis theologorum Gallicanorum discedo; tenent enim quòd episcopi hujusmodi quæstiones ante papam, cum papâ ac post papam desinere possint. Certissimum autem est, nec id differtè poterunt memorati theologî, quòd si omnes totius mundi episcopi hujus præsulis decisioni consentiant, eamque tanquàm articulum ad fidem spectantem recipiant, ipsius judicium post hæc irreformabile futurum sit. Consequenter longè est, ut papa secundum hæc principia præcipuas in fidei iudiciis partes habeat, quin è contrario plus ei non tribuitur, quàm minimus totius orbis episcopus habeat. Quod in præsentiarum de istorum theologorum opinione dico, non est vana quædam suppositio; notum namque est quòd à tempore contentionum quæ theologorum mentes ratione Constitutionis *Unigenitus* in Galliâ hætenus agitarunt, cùm quidam Gallicani episcopi in medium protulissent, quòd, quando papæ iudicium major episcoporum numerus sequitur, tunc totus terrarum orbis se huic iudicio submittere, illudque acceptare teneatur, reliqui hoc principium procul rejecerint, atque contenderint quòd, ut ejusmodi papæ iudicium in legem transire posset, unanimitas, aut saltem quasi-unanimitas episcoporum requiratur. Et verò quid hoc aliud est, quàm tota papæ auctoritas ad simplicis cujusdam episcopi conditionem redacta, idque principiante remque fundante isto cleri articulo: *Nisi accesserit Ecclesiæ consensus*? Nam, aiebant hi ultimi prælati, pluralitas episcoporum non est tota Ecclesia; atqui tota Ecclesia acquiescere debet; ergo majoris episcoporum numeri assensus cæteros obligare non potest.

At satisne benè advertunt hi episcopi ac theologî, quòd sua principia eos abducant? Convenit inter omnes theologos, quòd aucto-

ritas Ecclesiæ dispersæ acquæ magna sit, ac Ecclesiæ in unum collectæ; si ergo in Ecclesiâ dispersâ major episcoporum numerus papæ adunatus articulum fidei conficere non potest, quò auctoritas ipsorum œcumenicorum conciliorum deveniet? Sequetur quòd horum conciliorum auctoritas infallibilis non sit, nec ullum eorum quæ pro œcumenicis habemus, unquam dicere poterit: *Visum est Spiritui sancto et nobis*. Ratio hujus est, quia in nullo conciliorum, quæ Ecclesiâ tanquam œcumenica recepit, vel mediâ pars totius orbis episcoporum interfuit, Imò quædam celebrata fuerunt, quibus nec sexta episcoporum pars aderat; si ergo verum est, quòd major episcoporum pars papæ conjuncta, articulum fidei cui omnes fideles obedire et subjici teneantur, condere non possit, verum etiam erit, nullum ex conciliis quæ pro œcumenicis agnoscimus articulum fidei conficere potuisse; quòd post definitionem concilii Nicæni de fide non fuerit Verbum divinum Patri cœquale esse; quòd post Constantinopolitanum, cui 150 tantum episcopi interfuerunt, de fide non fuerit, Spiritum sanctum æqualem esse Patri et Filio; quòd post concilium Ephesinum, de fide non fuerit, unam tantum esse in Christo personam, beatamque Virginem Dei Matrem esse; quòd post Chalcedonense, de fide non fuerit, duas esse distinctas ac inconfusè uni personæ in Christo unitas naturas. Et sic de cæteris, quæ referre nimis longum foret.

Quòd si quis dicat quòd ex quo hæc concilia ab universâ Ecclesiâ recepta fuerunt, eorum decisiones in dubium vocare nulli amplius licitum fuerit, nisi hæreses notam incurrere mallet, ad hoc respondeo, 1º inde jam sequi quòd ea quæ in hujusmodi conciliis definita fuere, de fide non fuerint, nullusque fidelium obligatus fuerit, iis interiori mentis assensu prius acquiescere, nisi postquam certitudo de totius orbis Ecclesiæ, id est, omnium episcoporum consensu oblata fuisset. Et hoc unicum ipsamet utique concilia œcumenica auctoritate suâ privat ac dejecit; ii quoque, qui nostrâ hæc ætate tam validè ea reclamant, atque ut supremum ac infallibilem judicem appellant, per hoc tandem fateri coguntur, quòd non sint magis infallibilia quam sit ipse papa, illorumque definitio, nisi prius eam Ecclesiâ universâ acceptet, nullatenus de fide esse possit; 2º quòd post decisionem conciliorum œcumenicorum quilibet episcopus, qui eòdem non interfuit, jus hæbet decisionem

examinandi, illamque rejicere possit, si suæ Ecclesiæ fidei conformem non invenerit, 3º quòd, si triginta solummodò episcopi ante celebrationem concilii quoad argumentum ibidem præcipuè tractandum ac definiendum ab aliis dissenserint, atque post concilium in suâ opinione persistent, decisio concilii ad nihil futura sit, aut cum saltem fidei articulum non faciat, jus semper retenturi sint suam defendendi opinionem, utpote cum illa inter episcopos quasi-unanimitas definiat. Et quantumlibet papa cæterique episcopi illos excommunicent, semper tamen interius Ecclesiæ adhærebunt, ejusque vera membra erunt, jus ut prius retinebunt ordines conferendi, omnesque episcopales functiones exercendi, quin omnia anathemata eos à Christo separare, fide aut charitate exuere valeant, dummodò semper agnoscant ac proficiantur, quòd papa sit caput Ecclesiæ.

Quas autem ex similibus principiis consequentias deducere non debemus? Certum est quòd statim post concilium Nicænum plures episcopi illius decisiones recipere, atque Verbum Patri æterno consubstantiale agnoscere noluerint. Memoria item proditum est, quòd concilium Tyriense non nisi ex istis fermè episcopis conflatum fuerit. Statim post Constantinum obitum se desuper apertè declararunt; interim tamen quoad communionem à Catholicis separati non erant, eò quòd hi non recusarent unâ cum ipsis conciliis Interesse, ibique ecclesiastica negotia tractare. Idem accidit post concilium Chalcedonense: plures episcopi se adversus illud declaraverunt atque rejecerunt, ita ut Leo imperator desuper omnes Orientis metropolitanos consulere, quidque de isto concilio sentirent, et num tam ipsi quam eorum suffraganei illud reciperent, ab ipsis sciscitari coactus fuèrit. In hisce opinionibus visi fuerunt patriarchæ Alexandrinus et Antiochenus; nihilominus in communionem Acacii patriarchæ Constantinopolitani, cui plerique Orientis episcopi etiamnum communicabant, persistere non desinebant.

Si ergo in Ecclesiâ semel admitteretur quòd ad faciendum fidei articulum totius Ecclesiæ consensus, aut saltem quasi-unanimitas episcoporum requiratur, fateri oporteret quòd, cum concilia Nicænum et Chalcedonense unanimiter recepta non fuerint, verum illis plures Orientis episcopi se opposuerint, fidei articulos non fecerint, et quòd quilibet absque ullo salutis periculo eis contradicere

potuerit, ex quo sequeretur quòd Arianismus hæresis non esset.

Quòd si quis objiciat quòd omni tempore Ecclesia illos ut hæreticos respexerit, qui horum conciliorum decisionibus acquiescere renuerunt, id faciliè concesserim : at semper creditum est quòd alicujus concilii summorum pontificum auctoritate firmati decisio supremæ ac infallibilis in Ecclesiâ auctoritatis sit : quòdque principium quasi-unanimitatis omnium totius mundi episcoporum nunquam agnitum fuerit.

Et profectò quot hæreses in suo ortu statim suffocatae fuère, quot item aliæ damnatae, postquam à provincialibus synodis aut ab Universalitatum censuris Romam fuerat appellatum, quæ utique vires sumpsissent, sequè dilatassent, si vel œcumenicorum conciliorum celebratio, vel quasi-unanimitas omnium totius mundi episcoporum expectanda fuisset? Nemo potuisset allegare, aut prætere de quòd ea, quæ sive per concilia provincialia, sive per Romanos pontifices decisa fuerant, fidei articuli forent, donec omnium totius mundi episcoporum consensus obtentus fuisset. Pelagiani, e. g., post synodos Africanas, eorumque ab Innocentio ac Zozimo summis pontificibus factam damnationem, jure contendissent quòd ipsi hæreticorum, eorumque doctrina hæresis notâ inuri non possent, donec universa Ecclesia desuper consensum suum dedisset; et præterea æquè jus habuissent episcoporum subscriptionem decreto sub Zozimi junctam cavillandi, sicut illi qui hodiè episcoporum subscriptionem Constitutioni *Unigenitus* factam in controversiam adducunt, eique se opponunt. Pariter etiam semi-Pelagiani in synodo secundâ Arausicanâ, innumerique alii hæretici, quos historia ecclesiastica passim commemorat, qui semper vel errores suos retractaverunt, vel tanquam hæretici habiti sunt, quamprimùm à sanctâ sede damnati fuerunt.

Præterea ad quid in historiâ tam frequentes ad summos pontifices appellationes fuissent, si eorum judicium ac definitio ad terminandas lites ac controversias nihil contulissent, verùm (non dico ad generale concilium, cum istud ad easdem terminandas secundum novum systema non multò aptius fuisset) ad totius mundi episcopos confugiendum illorumque super hisce controversiis ac litibus judicium expectandum fuisset?

Num igitur non rationabilis est dicere, quòd, cum Sator noster Ecclesiam suam in fidei puritate usque ad omnium seculorum finem conservare voluerit, D. Petrus ejusque suc-

cessoribus in sede Romanâ potestatem tribuerit de hujusmodi quæstionibus supremo modo infallibiliter judicandi ac decidendi, quam id œcumenicis consiliis tribuere, quorum convocatio quandoque impossibilis est, aut judicio omnium totius mundi episcoporum, de quo nisi post elapsam jam longum tempus, inveteratque jam errore nemo certus esse potest? Historiæ etiam memoriâ compertum habemus, sat multos hæreticos ac heterodoxos judicio papæ acquiescisse, erroresque suos retractasse; nullum autem eorum legimus, qui judicio conciliorum œcumenicorum, aut omnium totius orbis episcoporum consensui acquieverit, si de hæresiarchis aut eorum sectis sit sermo.

Ex his omnibus concludo quòd unanimitas episcoporum ultimis hisce adinventis temporibus, sicut et quòd idem est, præteritus ille totius Ecclesiæ consensus nullâ ratione defendi possit, quem Galliæ clerus utique amplexus non fuisset, si hujus regni episcopi suorum prædecessorum vestigiis inhæsisserunt, sique, prout illi, infallibilem sanctæ sedis auctoritatem agnovissent.

CAPUT XV.

Respondetur objectionibus quæ adversus infallibilitatem summorum pontificum formari solent.

Frequentiores objectiones, quæ adversus doctrinam, quam hucusque stabilivi, firmantur, quibusque plerique magis moventur, ex agendi modo divi Cypriani erga sanctum Stephanum papam ratione baptismi hæreticorum, et ex iis quæ sanctus Augustinus, cum Donatistis responderet, de hac agendi ratione in suis operibus effatus est, deducuntur. At cum fusè utrique huic objectioni, ubi sanctorum Patrum de auctoritate summorum pontificum sensa retuli, responderim, plura hic desuper non addam. Sicut nec etiam iis quæ quoad quasdam summorum pontificum ad quosdam particulares directas decretales, in quibus in errore lapsos esse eos nonnulli contendunt, objici solent, immorabor : præterquam enim quòd plerique theologi potiorum harum difficultatum partem jam elucidarint, sufficit mihi, ne diutius iis detinear, quòd thesim quam propugnandam suscepi, non tangant; hæc in eo quippe tantummodò consistit quòd per eam contendatur, summos pontifices in fidei decisionibus, quas pro totâ Ecclesiâ ferunt, eique observandas proponunt, esse infallibiles. Firmiter proin teneo quòd in omni seculorum serie non invenietur, vel uti-

eum papam in hac hypothesis aut ullum protulisse errorem, aut quòd Ecclesia crediderit summos pontifices hujusmodi errorem invehendi capaces fore.

Doctor Lauouius, qui nostrâ ætate omnium illorum qui doctrinam nostram impugnant, coryphæus est, ut contrariam opinionem stabiliat, summorumque pontificum auctoritatem non solum sub concilia œcumenica, quæ fortè absque illis celebrarentur, deprimat, sed insuper ut eam cæterorum episcoporum auctoritati æquet, plura edidit volumina. Epistolas, quas hæc super materiâ exaravit, innumeris veterum sententiis ac textibus opplevit, varique ratio- ciniâ in iisdem addidit; ac eorum pleraque tam caduca sunt, ut vel mediocribus logicis pudorem excuterent. Quod autem Patrum veterumque loca, quæ frequenter absque ullo discrimine accumulata, attinet, notatu dignum est, quòd inter plus quàm mille, quæ corrasit, nullus reperitur, in quo vel unus Ecclesiæ Pater, ullum concilium, ullus historicus, verbo ullus scriptor catholicus ante concilium Constantiense asseruit, vel quòd summi pontifices non sint infallibiles, quando in fidei questionibus articulum quemdam toti Ecclesiæ credendum proponunt; aut quòd vel unicus papa præteritis seculis falsum aliquem, et qui erroneus dici possit, proposuerit. Et hoc ipsum me ab onere objectionibus quæ adversus doctrinam, quam tuor, formari solent, respondendi eximere posset, eas scilicet illis, à quibus formantur, resolvendas mittendo. Enimverò ipsis dicere possem: Nec ex sacrâ Scripturâ, nec ex universâ traditione vel unicum auctoritatem adducere potestis, quæ stabiliat, summos pontifices in iis quæ Ecclesiæ proponunt, errori obnoxios, seu conciliis subjectos esse. È contrario ego per totam traditionem demonstravi quòd summi pontifices tanquàm infallibiles semper agniti fuerint, illorumque Ecclesia tanquàm mater et magistra cæterarum omnium perpetuò præconizata fuerit. Ea omnia, quæ tum ex sanctis Patribus, tum conciliis, veteribusque scriptoribus retuli, non modò hanc stabiliant sententiam, verùm insuper probant quòd prærogativæ summorum pontificum super promissiones Christi D. Petro factas, ac in Evangelio relatâ fundatæ sint; adeòque vestrâ æquè ac meâ interest difficultates illas, quæ adversus hanc doctrinam formari possunt,olvere.

At liberaliùs agam, ipsemque iis difficultatibus, quæ in quorundam mentibus majorem impressionem facere possent, respondebo.

Objicitur ergo 1° quòd si semper creditum fuisset, summos pontifices esse infallibiles, superfluum ac inutile fuisset ad fidem explicandam hæresesque dammandas concilia congregare; sufficisset enim utique ad solos summos pontifices recurrere, atque pro decisione supplicare, quod tamen factum non fuit. — 2° Ipsimet summi pontifices omni quâ datâ occasione fassi sunt se teneri servare canones, eisque se conformare; ex hoc ergo fassi sunt quòd conciliis illis, in quibus hujusmodi canones cusi fuerant, inferiores sint. — 3° Quidam summi pontifices in certis quibusdam occasionibus declaraverunt quòd nullatenus intendere- rent quidquam contra fidem proferre, alii verò, ut Joannes XXII et Gregorius XI, in mortis articulo protestati sunt quòd si fortè ex quâdam inadvertentiâ ipsis quidquam fidei contrarium aut linguâ aut calamo excidisset, illud omne retractent, ac pro non dicto scripto haberi velint. — 4° Quòd Ecclesiæ Patres, peculiariter autem S. Augustinus, docuerint, claves Ecclesiæ, id est, potestatem jurisdictionis, immediatè Ecclesiæ ipsi traditas fuisse, ejus D. Petrus figuram solummodò gerebat, quando Salvator noster ipsi easdem promisit: unde sequitur quòd, cum tam ipse quàm ejus successores suam jurisdictionem non nisi ab Ecclesiâ receperint, eâ inferiores sint, ipsique subijci debeant. — 5° Quòd summi pontifices sæpiùs fassi sint, sibi fas non esse vel in minimo se ab Ecclesiæ traditione elongare. — 6° Quintum œcumenicum concilium, exemplo Apostolorum, docet quòd per viam conciliorum articuli fidei examinari ac definiti debeant; non ergo in hujusmodi materiâ summorum pontificum auctoritatem agnoscebat. — 7° Concilium Constantiense expressè definivit quòd concilium generale sit supra papam, hecquæ illi subijciatur, cum de fide ac Ecclesiæ reformatione agitur. Idem etiam Basileense definit, et ex quo concilii Constantiensis decreta renovavit pro legitimo à papâ Eugenio IV habitum est. Hæc sunt præcipua argumenta quæ adversus summorum pontificum infallibilitatem, eorumque supra concilia œcumenica superioritatem adducuntur. Illis igitur modò respondendum est.

§ 1. *Respondetur objectioni ex necessitate conciliorum deductæ.*

Respondeo ergo 1° quòd si summorum pontificum infallibilitas fundata esset super revelationes aut inspirationes propheticas, tunc in

ali casu meritò dici posset, concilia superflua ac inutilia esse, cum quibuscumque emergentibus causis solum ad eos tanquam ad tot oracula, quæ in flagranti pronuntiando omnes difficultates faciliè definiissent, recurrendum fuisset. At hæc non ita se habent: ipsorum æquè ac conciliorum infallibilitas supponit materiæ occurrentis discussionem, traditionisque examen. Verum quidem est quòd cum sedes Apostolica à fide nunquam deflexerit, semper in sinu suo vivam quamdam traditionem conservet; at hoc minime impedit quin cum novæ occurrunt quæstiones, ad ea quæ tum summorum pontificum prædecessores, tum Ecclesiæ Patres, tum denique ipsa concilia, sive generalia sive particularia, desuper censuerunt recurri oporteat. Verbo eadem summi pontifices implere debent, quæ in conciliis œcumenicis, antequàm quidquam defuiatur, fieri consueverunt.

Quæ cum ita sint, faciliè quisque videt quòd de prudentiâ summorum pontificum fuerit in variis emergentibus causis concilia cogere, in quibus omni possibili ac convenienti diligentia subortæ quæstiones examinarentur; sive dein ipsimet expressè ea convocârint, sive eorumdem celebratiõni per consensum suum concurrerint; et quòd ita res se habeat, invictum ex eo argumentum nobis suppeditatur, quòd Gregorius VII papa, qui expressè declaravit summos pontifices esse infallibiles, quemque valdè multi tanquam primum hujus doctrinæ auctorem respiciunt, nihilominus multa convocârint ac coegerint concilia, eisque ipsemet præsederint, atque super fide definièrit. ecclesiasticamque disciplinam ad normam reduxerit. Notum etiàm est quòd ab hujus papæ temporibus ipsius successores innumera ferè coegerint, inter quæ plura œcumenica etiamnum fuère. Dicetne exinde aliquis, quòd Gregorius VII, seu ipsius successores, se non esse infallibiles, aut quòd in conciliis generalibus auctoritatem quamdam suâ superiorem agnoverint? Fateri ergo oportet quòd argumentum ex conciliorum celebratione deductum contra infallibilitatem summorum pontificum nullatenus proponi possit.

2° Celebratio conciliorum pro unico objecto non semper habuit decisionem quæstionum fidei, verùm idèò etiàm quandoque concilia celebrata fuerunt, ut scilicet turbas, quas factio hæreticorum in Ecclesiâ causârat, cessare facerent, mentesque, quas disputationum calor, et sæpius quidem cum dispendio

charitatis, quæ perfectionis vinculum est, inflammârat, readnarent, atque inter episcopos eadem sensa, eundem sermonem, eundemque spiritum restituerent ac renovarent.

3° Hujusmodi conventus pro fine insuper habuerunt, ut per viam, quæ auctoritatem minùs redoleret, hæreticos reducerent, aut splendidiori modo convincerent. Pervicacia hæreticorum nimis quàm magna sæpius fuit, quàm ut se determinationi summi pontificis subderent; cum enim arbitrarentur se sacræ Scripturæ inniti, faciliè sibi persuadebant, quòd rem meliùs intelligerent, accuratiusque discussissent, quàm ipsimet summi pontifices. Necessum ergo erat ut ipsis in conciliis demonstraretur quòd omnes catholici episcopi non aliter quàm Ecclesiæ caput, divique Petri successor, sentirent. Eadem semper erat intrinseca auctoritas (ut scholæ loquuntur); at extrinsecè major apparebat in conciliis, proindeque magis apta erat ad hæreticos pertinaciæ convincendos.

Quòd si quis insuper dicat quòd si summi pontifices pro infallibilitibus agniti fuissent, illi qui super fide disceptabant, se utique ipsorum auctoritati submisissent, respondeo, et quæro etiàm ab illis qui ita argumentantur, num concilia œcumenica infallibilia sint, necne? Si dicant quòd sint infallibilia, quæro ulterius quare ergo hi qui in illis damnati fuerunt, eorum auctoritati se non submisserint? Concilium Nicænum hæresim Arianam damnavit, Constantinopolitanum Macedonianam, Ephesinum Nestorianam, Chalcedonense Eutychanam, et sic de reliquis; interim tamen hæc omnes hæreses post hæc concilia ut ante etiamnum substiterunt. Imò pleræque post suam damnationem magis se dilataverunt, quàm ante. An ultimis hæc temporibus Lutherani, qui post Bullam Leonis X tantâ solemnitate concilium generale tanquam ultimum judicem appellârunt, magis se concilio Tridentino quàm summo pontifici submisserunt? Infusè argumentantur ergo hi qui dicunt quòd si primis Ecclesiæ seculis summi pontifices infallibiles crediti fuissent, eorum decretis ac decisionibus omni modo submissio ab omnibus præstata fuisset.

Operæ nihilominus pretium est hic notare quòd cum decisionibus conciliorum œcumenicorum nullam hæresim extinguere potuerunt, summorum è contra pontificum definitiones quàmplures in se ipso ortu suffocârunt, ut

Appollinaris, Pelagii, Semi-Pelagianorum, Berengarii, Gilberti Porretiani, Petri Abacardi, Almarici, cæterasque innumerabiles, quarum auctores, aut se summorum pontificum decisionibus submiserunt, suisque erroribus renuntiârunt, aut damnatâ à sanctâ sede eorum dogmatibus, ab omnibus derelicti fuerunt. Si de iudiciorum infallibilitate ex illorum qui damnati fuerunt, submissione iudicare oporteret, profectò longè plura suæ infallibilitatis argumenta summi pontifices haberent, quàm concilia œcumenica. At nondùm est res nostrâ deveniendâ, ut ex huiusmodi principii argumentari, nostramque de summorum pontificum infallibilitate, ac supra concilia superioritate doctrinam fulcire cogamur.

Cùm de conciliorum necessitate agamus, pauca hic quoad objectionem sextam ex concilio quinto generali erutam disserere consultum duxi. Prætenditur ergo quòd ibi dictum sit quòd fidei quæstiones nullibi quàm in conciliis determinari possint. Ex quo infertur istud concilium non credidisse quòd papa eas definire possit. At omisso quòd locus qui citatur nihil aliud sit quàm mera enuntiatio, et non definitio quædam, verum equidem est quòd concilium synodorum celebrationem ad terminandas occurrentes quæstiones laudet; at non dicit quòd id aliter fieri non possit. Verba, quæ ex eo Launois adducit, alium omninò sensum habent; sic enim sonant: « Certò constituto quòd in communibus disceptationibus, cùm proponuntur, quæ ex utrâque parte discutienda sunt, veritatis lumen tenebras expellit mendacii. Nec enim potest in communibus de fide disceptationibus aliter veritas manifestari, cùm unusquisque proximi adjutorio indiget. » Manifestum est quòd hæc verba nihil aliud ad definiendum exigant, quàm ut rationes utrinque in disputationibus quæ instituuntur, antequàm iudicium pronuntietur, discutiantur et examinentur, ac conventus ecclesiasticos apprimitè congruos arbitrentur.

Sed inde non sequitur id alibi quàm in conciliis fieri non posse; aliàs sequeretur etiam quòd nullus episcopus in propriâ diœcesi miram confingere posset propositionem, sed ad id integrum requireretur concilium. Verùm ex initio textûs à doctore Launois citati contra ipsius intentionem probaretur quòd papa concilium in materiâ fidei non idèò cogat, quasi ipse emergentes fidei quæstiones infallibiliter determinare non possit, sed idèò tantùm quòd

id in concilio facere convenientius censeati, exemplo Apostolorum, qui quamvis singuli infallibilitate gauderent, cæremoniarum legalium negotium nihilominus in concilio desinare maluerunt. « Licet, inquit memorati concilii quinti Patres, Spiritûs sancti gratia et circa singulos Apostolos abundaret, ut non indigerent alieno consilio, ad ea, quæ agenda erant, non tamen aliter de eo quod movebatur, si oporteret gentes circumcidi, definire voluerunt, priusquàm communiter congregati divinarum Scripturarum testimoniis unusquisque dicta sua confirmaverunt. » Infallibilitas ergo personalis non impedit quòd conciliorum celebratio utilis sit.

Hunc paragraphum finio verbis Barlaam episcopi Græci, qui ad amicum scribens, de conciliis summo pontifici comparatis, sic loquitur: « Non enim est quòd fit majoris auctoritatis, et magis possit generale concilium quàm Apostolica sedes, generalia aguntur concilia, sed quia incidentes quæstiones difficiliore sint, et majoris indigeant discussionis. »

§ 2. Respondetur objectioni ex sacrorum canonum observatione de promptæ.

Objectio hæc in eo consistit quòd divi Petri successores magnam reverentiam erga sacros canones testati sint; quòd perstudiosè eosdem observârint, quòd sæpius dixerint, se non posse his sanctis regulis contraire, aut permittere ut labefactarentur. Ita Julius papa, S. Leo, S. Gregorius Magnus de canonibus concilii Nicæni locuti sunt. Sic Gelasius papa etiam dicit quòd inter omnes Ecclesias nulla sit quæ exactius eosdem sacros canones observare teneatur, quàm sedes Apostolica. Ita posteriores pontifices Romani omni quâ datâ occasione elocuti sunt, quòd nempe nihil facere possint contra sacros canones. « Sit lex communis, inquit Sylvester II, Ecclesiæ catholicæ, Evangelium, Apostoli, prophetæ, canones Spiritu Dei constituti, et totius mundi reverentiâ consecrati, et decreta sedis Apostolicæ ab his non discordantia. »

Ex hoc principio doctor Launois concludere vult quòd summi pontifices conciliis, in quibus hi canones editi fuerunt, inferiores se agnoverint, cùm aliàs non eos ut agendi regulas sibi constituisent, nec fassi fuissent, quòd neque illos contemnere, neque transgredi auderent. Sed ut luce meridianâ clariùs demonstratur quàm leve hoc argumentum sit, non

aliud opus est quam ut ad concilia generalia applicetur. Hi sacri conventus non minorem venerationem pro conciliis, quæ ipsos antecesserant, testati sunt, quam summi pontifices pro sacris canonibus. Concilia Ephesinum et Chalcedonense conciliorum Nicæni et Constantinopolitani fidei formulas retulerunt, atque declaraverunt nihil in illis mutare aut tangere se posse. Subsequentia concilia id ipsum præstiterunt, atque sub anathematis pœnâ prohibuerunt ne quisquam vel minimum iis adderet demerere. Rationabiliter exinde inferri posset quod omnia concilia à quarto seculo celebrata se quoad auctoritatem illis duobus primis conciliis inferiora agnoverint? Ridiculum ergo sanè est, ex eo quod summi pontifices de sacris canonibus edixerunt, illud inferre velle. Cùm enim hæ regulæ ab ipsismet summis pontificibus, qui conciliis illis, in quibus ab innumeris fermè sanctissimis ac eruditissimis episcopis Spiritus sancti ductu conceptæ fuerant, per suos legatos præseclerant, editæ fuerint, utique non poterant non ingenti erga eas affici reverentiâ.

Præterea, cùm summi pontifices tenerentur curare ut in omnibus totius orbis Ecclesiis canones publicarentur ac observarentur, poterant, qui à recto deflecterent ordine, eosdem ipsi non observare? imò ad eorundem observationem quoad ea quæ juris divini in se continere poterant, æquè ac alii obligabantur. At hoc nunquam obtulit quin in canonibus Ecclesiæ dispensare possent, cùm scilicet id necessitas aut Ecclesiæ utilitas exposcebat. Tunc ergo (cùm se ab iis discedere non posse asseverant) eorum officium ac debitum postulabat ut nullâ in eis dispensandi subveniente necessitate, eosdem observari facerent.

Per discursum denique Launoi argumento pessimè probaretur quod quilibet papa inferior minorisque auctoritatis sit quam sui prædecessores. Summi namque pontifices innumeris penè locis declarârunt quod à decretis suorum prædecessorum nec latum unguem discedere possent. At pudet me tandiù similibus immorari sophismatibus.

Insuper valdè mirum est quod dùm Gallicani episcopi contendunt papam conciliis generalibus inferiorem esse, atque ad canonum observantiam teneri, continuò tamen ad eam recurrant pro obtinendâ eorundem canonum in œcumenicis conciliis editorum dispensatione, modò pro episcopatus unius

translat'one, modò pro pluralitate beneficiorum, modò ut ea in commendas possidere queant.

§ 3. *Respondetur iis quæ de quibusdam summis pontificibus objiciuntur.*

Doctor Launiois objicit nobis quòd quidam papa, cùm jam in prociectu esset sanctum aliquem canonizandi, protestatus fuerit quòd non intenderet quidquam contra fidem agere: ex quo inferit quòd ille papa se errori obnoxium agnoverit. Alibi dicit quòd Joannes XXII errorem super statu animarum post mortem tradiderit, et quòd Gregorius XI in suo testamento declarat quòd si aliquâ occasione sive loquendo, sive scribendo ipsi quidquam, quod tamen non speraret, contra fidem excidisset, illud rejiciat ac revocet. Ex quo hic doctor semper eandem conclus'onem deducit. At, quod primum spectat, facilè patet quòd ex eo quòd aliquis papa declarat se non intendere quidquam contra fidem agere, pessimè concludatur quòd errorem toti Ecclesiæ proponere se posse arbitretur; quemadmodum pessimè concluderetur quòd ex eo quòd concilium aliquod œcumenicum dixerit se non intendere quidquam contra fidem agere, toti Ecclesiæ errorem tanquam fidei articulum proponere posset. Et qualiscumque demum sensus hujus papæ verbis tribuatur, nunquam tamen ille, quem Launiois præterdit, tribui poterit.

Quod Joannem XXII atinet, concesserim quòd doctrinam erroneam super statu animarum post mortem protulerit, quam Facultas theologica Parisiensis rejecit. At etiam concedi debet quòd hanc opinionem in fidei dogma non crexerit, aut toti Ecclesiæ credendam proposuerit, de quo hic præcisè quæstio est. Imò in articulo mortis declaravit quòd hanc opinionem aliquandiù non nisi tanquam particularem opinionem, non verò ut fidei articulum defenderit, prout videre est apud Raynaldum.

Quoad Gregorium XI, abundè liquet quòd ipsius scrupulus in nullam publicam decisionem ceciderit, cùm, si quasdam erroneas edidisset, rejectæ utique fuissent, eisque contradictum, nec hanc contradictionem ipse ignorare potuisset. Non ergo potest intelligi, nisi de quibusdam particularibus opinionibus, quæ ipsi ex inadvertentiâ fortè exciderant, quod quæstionem, quam modò tracto, non ingreditur.

Sunt qui insuper Bullas Nicolai IV et Joan-

nis XXII ratione panis et victus Franciscanorum objiciunt, contendentes quòd hæc Bullæ sibi invicem in suis decisionibus contrariarentur. Verùm, præterquam quòd in his Bullis non agatur de fide Ecclesiæ, cùm Facultas Parisina desuper quondam consulta fuisset, in suâ consultatione demonstravit quòd dictæ Bullæ sibi invicem contrariæ non essent, prout videri potest apud Ravaldum, ad annos 1323 et 1328

§ 4. *Respondetur objectioni quòd claves Ecclesiæ non immediatè à divo Petro traditæ fuerint.*

Qui nostrâ ætate hanc objectionem faciunt, videntur velle iis contradicere, quæ Salvator noster in Evangelio asserit. Christus dicit, Petro se daturum claves cœlorum, et illi contendunt quòd easdem non dederit, sed Ecclesiæ. Christus ait: (Tibi) Simoni filio Joannis eas dabo; et illi volunt quòd non Simon filius Joannis illas ab ipso receperit, sed quædam vacua realitatis figura, quæ Ecclesiæm representabat, ita ut Simon aut Petrus Joannis filius ab Ecclesiâ, non autem à Jesu Christo, nisi mediante illâ, eas habuerit. Et hoc est præclarum illud systema, quod sibi de potestate jurisdictionis quidam efformant. Nempe non a papâ episcopi hanc jurisdictionem habent, sed ab Ecclesiâ eam ipsemet papa recipit.

Istud systema pluribus sanctorum Patrum sententiis fulcire prætendunt, præcipuè autem divi Augustini, qui ubique docet, quòd, cùm Salvator noster suas promissiones divo Petro fecit, hic apostolus figura Ecclesiæ fuerit, eamque totam representârit. Inde concludunt, quòd, cùm promissiones Christi immediatè Ecclesiæ factæ fuerint, in isto Ecclesiæ corpore, non verò in divi Petri successoribus infallibilitatis donum reperitur.

Sed difficile non est istud evertere systema: nam 1° verum non est, promissiones Christi immediatè pro divo Petro ejusque successoribus factas non fuisse. Contrarium per totam traditionem demonstravi, tam per consensum Ecclesiæ Græcæ tempore suæ catholicitatis, quàm et Ecclesiæ Latinæ.

2° Quòd S. Augustinus cum quibusdam aliis Patribus dicat D. Petrum, cùm ipsi Salvator claves regni cœlorum promissit, Ecclesiam representâsse, longè abest ut toti antiquitati eas D. Petro promissas collatas asserenti contrarietur, quin potiùs eidem perfectè concordet. Cùm namque D. Petrus verbis Salvatoris

caput Apostolorum constitutus fuerit, Salvator ipsi dando claves regni cœlorum, ita ei illas pro se tradebat, ut vellet eas per ipsum ad cæteros Apostolos universamque Ecclesiam transire. Non ergo est quæstio, num, cùm Salvator clavium potestatem divo Petro tribuit, eandem etiam toti tribuerit Ecclesiæ; de hoc enim facillè inter omnes convenit: verùm in hoc quæstio vertitur, num scilicet divus Petrus illam potestatem ab Ecclesiâ receperit, aut Ecclesiâ à divo Petro; atqui sanctus Optatus unus ex antiquioribus Patribus, qui hæc de re egerunt, expressè ait lib. 7 contra Parmenionem, quòd soli Petro hæc potestas tradita fuerit, quam dein cæteris communicavit: « Bone unitatis, inquit, beatus Petrus, cui satis erat, si, postquàm negavit, solam veniam consequeretur, et præferri omnibus Apostolis meruit, et claves regni cœlorum communicandas cæteris solus accepit. » Nullus Patrum illorum, qui asseruerunt, quòd Salvator noster potestatem clavium Ecclesiæ in personâ divi Petri tradiderit, in hoc divo Petro contradixit; nullus eorum enim dixit, quòd ista potestas immediatè Ecclesiæ tradita fuerit, et quòd ab Ecclesiâ primùm ad divum Petrum transierit, quin è converso omnis traditio sancti Optati effatum secuta est. Innocentius papa I expressè dicit quòd à divo Petro omnis episcopalis auctoritas exordium sumpsit: « Beato Petro, inquit epist. 91 apud August., ipse episcopatus, et tota auctoritas hujus nominis emerit. » Divus Leo epist. 89 ad episc. prov. Vien., fortiùs adhuc rem exprimit, cùm « hujus muneris, inquit, sacramentum ita Deus « ad omnium Apostolorum officium pertinere « voluit, ut in beato Petro Apostolorum omnium summo principaliter collocârit; et ab ipso quasi quodam capite dona sua velit in omne corpus manare; ut exortem se mysterii intelligeret esse divini, qui ausus fuisset « à Petri soliditate recedere. » Et serm. 3 de Assump. : « Magnum et mirabile, inquit, dilectissimi, huic viro consortium potentia suæ tribuit divina dignatio; et si cum eo commune cæteris voluit esse principibus, nunquàm nisi « per ipsum dedit, quidquid aliis non negavit. » Id ipsum etiam fatetur Stephanus Larisse in Thessaliâ episcopus, his verbis Bonifacio papæ II scribens: « Quia Domino dicente tertio: *Ama me? Pasce oves meas*, tradidit priùs vobis « mandatum, et per vos deinde omnibus per « universum mundum sanctis Ecclesiis condonavit. » Sed hic omittendum non est quòd

ante omnes hos Patres, divus Cyprianus id ipsum jam agnoverit, expressèque docuerit Epist. ad Bonif., claves personæ divi Petri traditas fuisse. « Loquitur, inquit, Dominus ad Petrum : « *Et ego dico tibi, quia tu es Petrus, et super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam.* Et iterùm eidem post resurrectionem suam dicit : *Pasce oves meas,* et quamvis omnibus post resurrectionem suam parem potestatem tribuat...., « tamen ut unitatem manifestaret, unam cathedram constituit, et unitatis ejusdem originem ab uno incipientem, suâ auctoritate disposuit. » In personâ ergo, et per personam divi Petri auctoritas episcopalis sumpsit exordium.

Absit ut D. Augustinum ab illis Patribus, qui ipsum præcesserunt, ipsius contemporanei fuerunt, ipsumque secuti sunt, separemus ipsum systematis illius auctorem constituendo, quod ipsorum doctrinam evertit. Legerat hic sanctus doctor, id quod primùm ex sancto Innocentio papâ retuli, illudque approbârat. Longè ergo aberat ut contrarium doceret. Item cùm dixit quòd divus Petrus, cùm promissiones Salvatoris reciperet, universam repræsentârit Ecclesiam, nihil aliud dicere voluit quàm quòd potestas illa, quam divinus hic Salvator ipsi communicabat, non in ipsius duntaxat personâ aut vitâ terminandâ esset, verùm quòd oportet ut ipsam communicaret, atque usque in finem seculorum ad universam transiret Ecclesiam. Hæc ergo ratione divus Augustinus : « Si, inquit, hoc Petro tantùm dictum est, hoc non facit Ecclesia. » Si autem in Ecclesiâ sit...., Petrus quando claves accepit, Ecclesiam sanctam significavit. Cùm ergo dicit quòd occasione illâ Petrus Ecclesiam repræsentârit, de tali repræsentatione locutus est, quâ rex aliquis suos subditos, pater familiâs suos liberos, et pastor gregem subjectum repræsentant. Quemadmodùm denique illi qui hanc objectionem faciunt, contendunt quòd concilium generale totam Ecclesiam repræsentet, sic etiam divus Augustinus non aliâ ratione divum Petrum universam Ecclesiam repræsentâsse assertit, quàm quòd primus et præcipuus inter Apostolos esset, atque in suâ personâ debiles ac fortes, ex quibus Ecclesia composita est, repræsentaret : « In illo ergo, inquit serm. 43 de Verb. « Domini, uno Apostolo, id est, Petro, in ordine Apostolorum primo et præcipuo, in quo figurabatur Ecclesia, utrumque genus significandum fuit, id est, firmi et infirmi, quia sine utroque non est Ecclesia. » Idem sanctus doctor alibi dicit quòd Salvator noster, cùm à

divo Petro quæsivit num plus quàm alii ipsum diligeret, in ipso solo Ecclesiam suam formârit. Dicit Petro, inquit serm. 49, in quo uno format Ecclesiam : « *Petre, amas me?* » respondit : *Domine amo : Pasce oves meas.* » Et in sermone 108 de divers., hæc habet : « Hinc ergo Petri excellentia prædicatur, quia ipse universitatis et unitatis Ecclesiæ figuram gessit, « quando ei dictum est : *Tibi dabo claves,* » etc. In alio denique adhuc sermone, nempe 29 de Sanctis : « Petrus, inquit, in eâ cœlestium discipulorum scholâ præcipuus, ac primus idoneus qui verba vitæ ex Christi ore suscipiens per Evangelii veritatem Judæorum gentem perditam quæreret, et abdicatos ad hæreditatem vocaret, interpres legis, assertor gratiæ, destructor Synagogæ, Ecclesiæ reparator. Et idèd solus inter Apostolos meruit audire : *Amen dico tibi, quia tu es Petrus, et super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam.* » Dignus certè, qui ædificandis in domo Dei populis lapis esset ad fundamentum, columna ad sustentaculum, clavis ad regnum. »

Ex his omnibus hujus sancti doctoris locis claret, ni fallor, quòd, cùm dixit D. Petrum tempore promissionum Christi Salvatoris nostri Ecclesiam repræsentâsse, longè abest ut ab ipsius personâ privilegia et prærogativas, quibus eum Christus Dominus decorabat, removere voluerit, quin potius è contrario contenderit, id manifestum ipsius excellentiæ, atque supra cæteros Apostolos sublimationis fuisse signum, quòdque eminenter in suâ personâ universam contineret Ecclesiam, quippe qui petra illa esset, super quam Ecclesia ædificata erat, columna, quæ totum sustentabat ædificium, et clavis quæ cœlum aperiabat. Nihil proin meliùs ad stabiliendas sanctæ sedis prærogativas, ejusque infallibilitatem roborandam adduci poterat. Alibi etiam idem S. Augustinus de hæc sanctâ sede disserens : « Ipsa, inquit, est petra, « quam non vincunt superbæ inferorum portæ. »

Quintam hic adjungo objectionem, nec enim particularem titulum meretur. Consistit in eo quòd doctor Launois plura summorum pontificum loca adducat, in quibus declarant quòd à traditione discedere non possint, ex quo concludit quòd exinde hi summi pontifices agnoverint, se non esse infallibiles. Hem, quàm bellè iste syllogismus concludit ! An ergo, ut summi pontifices suam probarent infallibilitatem, oportuisset ut contra Ecclesiæ traditionem definirent, aut se saltem id posse declararent ? hoc ita stante, profectò divus Paulus, qui fato-

tar quòd adversus veritatem nihil possit, quique cupit, ut ipsi anathema dicatur, si aliud prædicet quàm quod jam prædicârat, infallibilis non fuisset; pudet me talia referre. È contrario ideò summi pontifices infallibiles sunt, quia in personâ divi Petri privilegium nunquàm à traditione Ecclesiæ discedendi acceperunt.

§ 5. *Respondetur objectioni ex concilio Constantiensi adductæ.*

Hæc est magna illa objectio, et, ut ita dicam, Achilles Francigenarum theologorum summorum pontificum infallibilitatem impugnantium. Concilium Constantiense, inquit, clarè definiit quòd concilia sint supra papam, universamque repræsentent Ecclesiam, summique pontifices aequè ac reliqui fideles omnes in cunctis iis quæ fidem concernunt, eorum decisionibus se subdere teneantur. Hæresis ergo est, aiebat olim cardinalis à Lotharingâ, tueri, quòd summi pontifices sint infallibiles aut supra concilia œcumenica. Ille cardinalis opinionem hanc à Gersono mutuârat, qui mirè de eâ gloriatur, asseritque quòd hujus concilii definitio Facultatem Parisiensem suam super hæc materiâ sententiam mutare fecerit, suæque auctoritate theologos eò adduxerit, ut deinceps summos pontifices fallibiles esse, atque conciliis subijci tuerentur.

Possem quidem respondere quòd hæc concilii definitio, non sit concilii alienjus œcumenici, sed tantummodò episcoporum, prælatorum et theologorum illorum, qui papæ Joanni XXIII subjectierant. Hanc meam responsionem auctoritate duorum testium concilio Constantiensi contemporaneorum, Eugenii papæ IV videlicet, et cardinalis de Turrecrematâ, qui tempore ipsius concilii Constantiæ erat, firmare possem; hic auctor factum istud, ut testis ocularis, propugnat, additque quòd Joannes XXIII, qui Schafhusium sè receperat, cum id percepisset, de eo, quasi de attentato adversus summorum pontificum auctoritatem, erroneæque doctrinâ ipso absente nec participante in medium prolata, conquestus sit.

At in omnem eventum schismatis circumstantiæ adhæreo, et contendo quòd Constantiense definitio non sit definitio aliqua generalis ad omnia se œcumenica extendens concilia, verùm singularis quædam definitio duntaxat, dictumque concilium unicè spectans, ob schisma quod diuturno jam tempore Ecclesiam affligebat, necnon incertitudinem quæ de vero papâ Ecclesiæque capite fidelium mentes

occupabat. Et profectò jamdiù visi fuerant dicitur papæ in Ecclesiâ, ambo pro legitimis divi Petri successoribus in diversis provinciis ac regionibus agniti, quin sciri certò posset, quisnam illorum legitimus papa foret; concilium Pisannum ambos sede dejiciens ut novus crearetur, nihil aliud egit, nisi, etsi præter intentionem, quod malum augeret; post illud quippe concilium loco duorum summorum pontificum tres reperti fuere, qui universam Ecclesiam sub suâ particabantur obedientiâ. Huic malo finis imponi non poterat nisi per voluntariam abdicationem aut depositionem horum trium summorum pontificum in aliquo totius Ecclesiæ conventu faciendam. Certum est, nullusque inficias ibit, quòd in tali rerum statu concilium generale supremum sit tribunal, quòdque omnes fideles cujuscumque demùm dignitatis aut qualitatis sint, illius dispositionibus obedire teneantur. Hæc igitur intentione, hocque sensu concilium generale Constantiense à stabilindâ suâ auctoritate sumpsit initium, ac definiit quòd, cum hæc occasione universam Ecclesiam repræsentaret, suprêmâ etiam potestate tam quoad fidem, quàm quoad extirpationem schismatis, quod Ecclesiam tandiù jam devastabat, polleret. At ego contendo quòd ejus decisio non se extendat ultra confusionis ac divisionis tempora, idque sic probo:

1° Concilia generalia nullam fidei definitionem edere possunt, nisi Ecclesiæ traditionem sequantur ac examinent; atqui non apparet quòd concilium Constantiense, antequàm sessione quartâ superioritatem concilii supra papam definiret, ullum traditionis examen iniierit. Nam si dicti concilii Patres vel obiter eandem examinâssent, omnes profectò canonistas, omnesque theologos, qui hujus schismatis tempora præcesserant, pro superioritate papæ supra concilia ejusque infallibilitate stare reperissent; ipse Gerson satis abundè id inculcat, prout capite primo ostendi. Et tempora scholasticis superiora repetendo, eandem sententiam in Patribus et conciliis invenissent. Longè igitur ab eo fuissent, ut definitionem quæ ipsis attribuitur ederent, ac in circumstantiis in quibus tunc versabantur, tali examine opus non erât; res clara et certa erat. Illius ergo definitio ultra limites suos extendi non debet.

2° Si definitio illa generalis, et pro omnibus œcumenicis conciliis fuisset, certum profectò est, vel quòd Martinus V hunc articulum non approbâssset, vel in ipso concilio Bullam non edidisset, quæ prohibet, ne à papæ judicis ad

concilium generale appelletur. Annon enim plus quàm ridiculum fuisset ex unâ parte fateri quòd concilia generalia in universâ Ecclesiâ supremi iudices sint, illisque ipsimet summi pontifices subjiciantur; ex alterâ verò contendere quòd ad eandem à summorum pontificum iudiciis appellari non possit? Quis unquàm asserere ausus est quòd non liceat ab inferiori ad superius tribunal appellare? Atqui Gerson ipse tract. *quando et an liceat à summo pontifice appellare*, nos edocet quòd dictus papa non modò hanc Bullam durante concilio ediderit, sed insuper quòd ibidem in pleno consistorio duobus ante concilii finem mensibus publicata fuerit.

Ex hoc ipso autem aliud adhuc elicitur argumentum: nam si papa adeò imprudens fuisset, ut in similem contradictionem impingeret, potuissetne accidere, ut, cùm hanc Bullam publicavit, illius publicationem Patres concilii passi fuissent, quin reclamassent, atque Martino V insinuassent, Bullam ipsius nullâ ratione propugnari posse? Fasne fuisset, ut definitionis, quam sessione quartâ tulerant, jam oblii essent? At omnia hæc inter sese facili conciliari possunt, si dicatur quòd cùm Patres concilii hanc definitionem non nisi pro schismatis tempore edidissent, sibi que omninò persuasum haberent, quemlibet legitimum papam supra concilia œcumenica esse, absque ullâ contradictione Bullæ publicationem accepturint. Huic asserto vires addit confirmatio concilii à Martino V cum variis restrictionibus facta. Si huius conventus Patres credidissent omnia generalia concilia supra pontifices esse, postulassentne à papâ proprii concilii confirmationem, aut passi essent, ut illud modo variis restrictionibus subjecto confirmaret?

3° Si definitio concilii Constantiensis generalis fuisset, et non ad schismatis tempus restricta, cùm dictum concilium ab universâ Ecclesiâ receptum fuerit, certum est quòd omnes Catholici ejus decisioni acquievisset, iique qui deinceps papæ superioritatem ac infallibilitatem propugnare ausi fuissent, tanquàm hæretici declarati fuissent, atque ab Ecclesiæ corpore resecti. At verò longè abest ut hoc factum sit, quin è contra reperiamus quòd statim post istud concilium theologi illi contemporanei tueri continuârunt, prout omni tempore semper factum fuerat, quòd summi pontifices infallibiles essent, conciliisque generalibus superiores. Id ipsum præstitit cardinalis à Turrecrematâ in tractatu illo quem superius citavi. Item S. Antonius,

archiepiscopus Florentinus, in suâ Summâ, part. 3, tit. 23, c. 3, § 3, ubi: « Sed nec, inquit, ad concilium generale à papâ appellari potest, quia papa omni concilio superior est; nec robur habet quidquid agit, nisi auctoritate Romani pontificis roboretur et confirmetur. Sentire ergo quòd ad concilium à papâ appellari possit, est hæreticum, et contra illum articulum: *Sanciam Ecclesiam catholicam*. » Hic S. archiepiscopus suam thesismâ ratione probat, quòd nempe de fide sit quòd papa sit caput visibile Ecclesiæ. « Ecclesia, inquit, habet unitatem ex unitate capitis, unde et Joan. 10, dicit Christus: *Fiet unum ovile et unus pastor*. Si licitum esset appellare à papâ, et ille, ad quem appellatur, esset caput, sic papa non esset caput, vel essent duo capita, quod est monstrosam. »

Ferrariensis ordinis sancti Dominici generalis in suis supra D. Thomam commentariis non minùs expressè eandem tradit doctrinam. « Ex prædictis constat, inquit in libro cont. gent. c. 73, vanam esse et à fide christianâ alienam opinionem dicentium concilium et Ecclesiam esse supra papam, et ipsum papam ab Ecclesiâ auctoritatem habere tanquàm ab ipsâ institutum. Nam manifestum est ex prædictis quòd Christus ipse regimen Ecclesiæ instituit, non autem ipsa Ecclesia aut populus christianus, et quòd in Ecclesiâ Petrum suum vicarium et successores ejus instituit, sicut et ad sacramenta dispensanda instituit ministros. Unde cùm dixit Petro: *Pasce oves meas*, præmisit interrogationem: *Simon Joannis, diligis me plus his?* ut ostenderet se auctoritatem Petro dare ut distinctam ab aliis discipulis præsentibus. »

Sic theologi catholici statim post concilium Constantiense docere continuârunt; supposito autem quòd concilium contrariam opinionem in fidei articulum evexisset, quæro an theologi tum ob pietatem, cùm ob dignitatem, quam in Ecclesiâ assecuti fuerant, adeò commendabiles, adversùs illius decisionem dogmatizare ausi fuissent? Et si eò temeritatis devenissent, annon illicò undique adversùs eos declamatum fuisset, atque huius concilii auctoritate dejecti fuissent? Id verò nemini in mentem venit, eò quòd sat abundè notum esset, concilium tantùm de schismatis temporibus locutum esse.

Fatendum nihilominùs est, quòd doctrina Gersonis et cardinalis de Alliaco caliginem quamdam plurium theologorum mentibus of-

fuderit, quædamque in Germaniâ et Poloniâ Universitates se ad illorum opinionem adduci permiserint; at sequentibus temporibus eandem iterum deprecuerunt, atque ad doctrinam totius traditionis auctoritate roboratam redierunt, ita ut à magnâ jam temporum serie nulla Universitas, nullus theologus extra Galliam reperiratur, qui infallibilitatem summorum pontificum, eorumque supra concilia auctoritatem non tueatur.

Imò in ipsâ Galliâ penultimo seculo nonnisi exiguum theologorum numerum reperire erat, qui Gersonis opinionem sequerentur, reliquis interim in ipsâ etiam Parisiensi Universitate sententiam in Ecclesiâ dictâque Parisiensi Universitate hæctenus traditam docere pergentibus. Præcipuè autem Joannes Pateanus (Dupuy), hujus Facultatis doctor, scribens in Summam D. Thomæ 1, art. 6, eam tradit his verbis: « Solum pontificis maximi est res de fide catholice definire, et easdem certò et indubitanter definire credendas... In concilio generali statuendum est episcopos illuc congregatos nullo modo errare posse in rebus fidei decidendis. Si tamen fuerint congregati totius orbis episcopi, absente pontifice maximo et ejus legatis, episcopi subjiciantur erroribus. »

In quodam præcedentium capitulum mentem clerici Gallicani sub finem decimi sexti, et usque ad medium decimi septimi seculi retulimus. Eruditus dominus Albaspinæus episcopus Aurelianensis, qui initio hujus ultimi seculi floruit, scribens in Tertullianum, de infallibilitate summi pontificis, tanquam de re quam nemo illis temporibus (id est, tertio Ecclesie seculo) in dubium vocabat, loquitur: « Quicumque igitur ratione aut mente (inquit in lib. de Pud.), de Romano pontifice hoc dixerit Tertullianus, seriò vel per ludibrium, illis tamen temporibus pensè eum potestatem fuisse de rebus fidei judicium peremptoria ferro, et totius orbis episcopos monere et docere, quis non agnoscat? »

Dominus de Marcâ archiepiscopus Tolosanus ac dein Parisiensis, sub finem vite suæ, prout dominus Baluzius refert, tractatum de infallibilitate summi pontificis composuit.

Neminem latent turbae illæ quas initio decimi septimi seculi in Galliâ tam in Sorbonâ quam in ipso regno doctoris Richerii scripta causarunt. Famosus abbas Sancyranus Joannes Vergerius de Hauvanne, qui etiam pro infallibilitate papæ tenet, in opere Petrus Aurelius intitulo refert quòd, cum Richerius advertisset quantos motus

suos liber in Facultate Parisiensi excitasset, accessu hujus Facultatis conventuum abstinuerit, ac postmodum opinionem suam retractarit. Auctor vite Richerii, ait eum violenter ad hanc retractionem subscribendam adductum fuisse. Verum, si hoc ita sit, eò magis probat quòd Gallia tunc valde fortiter pro infallibilitate summorum pontificum tenuerit.

Nec denique id memoriâ excidit, quòd sub finem præteriti seculi, et à tempore famosorum cleri Gallicani articulorum anni 1682, cum archiepiscopus Strigoniensis in Hungariâ asservisset, quòd ad solum papam pertineret articulos fidei definire, ejus propositio ad Facultatem theologicam Parisiensem ad censuram delata, quamvis censura factio regis auctoritate facta esset, summam tamen passam sit contradictiones, pluresque hujus Facultatis doctores maluerint exilium pati quam hujus propositionis damnationi subscribere.

Post hæc omnia quæ adhuc asserere audebit quòd concilium Constantiense tanquam articulum fidei definerit omnia concilia generalia supra papam esse, huncque illis in omnibus quæ fidem concernunt, subjectum esse? Hoc enim esset, aut concilio Constantiensi à papâ confirmato infallibilitatem admere, aut omnes episcopos, omnes Universitates, omnesque Ecclesie theologos perpaucos exceptis, imò addo, et omnes simplices fideles ad hæreticorum numerum rejicere. Certam verò est, omnesque Catholici in hoc conveniunt, quòd fidelium corpori indita sit quædam infallibilitas passiva, vi cujus nullum errorem tanquam veritatem quamdam amplecti potest. Oportet ergo dicere, vel quòd Ecclesia ad exiguum Gallorum, papam non esse infallibilem de fide esse credentium, numerum redacta sit, vel quòd error non sit eum infallibilem esse credere, ac per consequens, quòd verum non sit quòd concilium Constantiense illum esse fallibilem definerit.

Quòd si quis dicat quòd, ut promissiones Christi salventur, sufficiat quòd non tota Ecclesia in errore versetur, fidesque in exigua etiam mundi parte conservetur, contendo hoc falsissimum esse, talemque doctrinam uno ictu ea omnia subvertere quæ olim Ecclesia per calamum magni D. Augustini adversus Donatistas tanto cum fructu propugnavit. Candidè ergo ac fide integrâ prætensæ huic concilii Constantiensis definitioni renuntiare oportet adversari, si malint labyrinthum ingredi è quo pedem referre nunquam valebunt.

CAPUT XVI

Quòd concilia generalia à confirmatione summorum pontificum auctoritatem suam acceperint.

Cùm præsentì capite nihil in medium adducere intendam, quàm quod à nullo in dubium vocari potest, non de omnibus conciliis, quæ Ecclesia ut œcumenica recipit, sermonem faciam, quia fortè respectu quorundam dicere quis posset, quòd summorum pontificum confirmatio nihil aliud fuerit, quàm assensus eorum quæ ibi definita fuerant, actorumque acceptatio. Duo ergo hic demonstrasse sufficiet: Primum, quòd concilia, quæ à sanctâ sede reprobata fuere, nullius in Ecclesiâ auctoritatis fuerint, quemadmodùm ea, quæ quamvis in legitimis conciliis statuta fuerint, itidem non approbârunt. Alterum est, quòd quædam concilia œcumenica idèò tantùm ut talia recepta ac habita fuerint, quòd summi pontifices ea suâ auctoritate firmârunt ac recipi fecerint.

Quod primum attinet, illius exemplum habemus in concilio Ariminensi, Ephesino seculo ac Constantinopolitano, sub imperatore Copronymo, ratione sanctarum imaginum.

Concilium Ariminense, quamvis nonnisi ex Occidentis episcopis conflatum esset, tempore tamen Constantii imperatoris, ut œcumenicum habitum fuerat, tum ob episcoporum, qui illud composuerunt, numerum, tum quia ejusdem concilii formulare Orientis episcopi subsignârunt, ilque ferè omnes qui id facere renuerant in exilium amandati fuerunt. Attamen, quia papa illud suâ auctoritate non firmârât, sed è contra prorsùs rejecerat ac reprohârât, ab Ecclesiâ etiam repudiatum ac rejectum fuit, atque in concilio episcoporum, cui Damasus papa præsedit, definitum fuit quòd nullius ponderis esse posset, eò quòd Romanus episcopus desuper consultus haud fuisset, hâcque de causâ ingens ille episcoporum numerus, qui illud composuerunt, in nullam considerationem trahi posset, ut suo loco jam retuli.

Secundum concilium Ephesinum trium patriarcharum, Theodosiique Junioris imperatoris auctoritate munum erat. Nihilominùs D. Leo papa absque ullâ hæsitatione illud rejectit, et quidquid ibi actitatum fuerat, pro nullo haberi debere pronuntiavit, ac sancivit, ut omnia in eodem statu permanerent, in quo ante hujus concilii celebrationem fuerant;

tamque potenter apud imperatores egit, ut concilium Chalcedonense demùm coactum fuerit, ubi de consensu omnium catholicorum episcoporum reprobatum atque tanquàm latrocinium habitum ac declaratum fuit, tum quòd in eo fides labefactata fuisset, tum quòd Dioscorus, qui in illo præsidendam usurpârât, impediisset, ne dicti papæ litteræ in eo legerentur. Ita ut jure merito Gelasius papa seculo sexto asseruerit quòd sola Ecclesia Romana illud concilium reprobari fecerit, atque in hunc effectum Chalcedonense concilium cogi curârît.

In isto Chalcedonensi concilio, eùm omnes qui illud componebant episcopi, exceptis legatis apostolicis, episcopum Constantinopolitanum ad patriarchæ dignitatem exisset, illique præcedentiam super omnes episcopos post Romanum tribuissent, D. Leo declaravit quòd episcopi potestatem suam transgressi essent, eò quòd concilium solummodò pro fidei causâ coactum fuisset, atque ea omnia abrogavit et annullavit, quæ in favorem episcopi Constantinopolitani actitata fuerant, ita ut tam Anatholius, qui hanc Constantinopolitanam sedem tenebat, quàm Marcianus imperator suas excusationes desuper ad eum perferre debere censuerint.

Notum etiam est quòd synodus illa, quæ seculo octavo imaginum usum in Ecclesiâ damnârât, à summis pontificibus reprobata ac damnata fuerit, quòdque postmodùm iisdem summis pontificibus promoventibus septimum generale concilium celebratum fuerit, in quo conciliabulum illud reprobatum fuit ac damnatum. Et hæc sunt quæ mihi quoad primum demonstranda erant.

Quod secundum attinet, quòd videlicet quædam concilia œcumenica ut talia non aliâ ratione in Ecclesiâ recepta fuerint, quàm quia summi pontifices ea confirmârunt, atque suâ auctoritate recipi fecerunt, telam ultra tria hujusmodi concilia, secundum scilicet, quintum et septimum, non extendam.

Neminem latet quòd concilium secundum tantummodò ex episcopis Orientalibus et Ægyptiis compositum fuerit, quòd ei papa nec per se nec per suos legatos interfuerit, quòdque nonnisi ex 150 episcopis conflatum fuerit, qui proinde tanquàm universam Ecclesiam representantes respici non poterant. Quia autem divinitatem sancti Spiritûs stabilierat, Macedonifque illam negantis hæresim dampnârât, ab universâ Ecclesiâ, ut verum fatear, tanquàm orthodoxum receptum quidem fuisset,

at solummodò ut synodus particularis, nunquam verò ut concilium œcumenicum habitum fuisset, nisi summi pontifices illud acceptassent, illiusque Symbolum in toto Occidente recipi fecissent.

Quod quintum attinet, res longè adhuc evidentiore est; manifestum quippe est, quòd totus ferè Occidens aut ejusdem receptioni se opposuerit, aut illud omninò non receperit. Africæ pars ei se opponebat, ut ex operibus Facundi dignosci potest; imò ipsi Istriæ episcopi à Romanâ Ecclesiâ se separârunt, atque ratione hujus concilii selissima fecerunt. In Franciæ, Hispaniæ ac Longobardiæ regnis receptum non erat. At quia Vigilius papa illud confirmârat, ipsius successores, Pelâgus scilicet II et D. Gregorius Magnus, ad procurandam auctoritatem impenderunt, quod tandem ipsis ad vota cessit. Certum sanè est quòd aliàs istud concilium nunquam in Occidente receptum fuisset, nec hodièdum ut œcumenicum haberetur.

Notæ denique sunt oppositiones illæ, quas Galliæ, Germaniæ et Hispaniæ episcopi ra-

tionem acceptationis septimi œcumenici concilii formârunt in synodo Francofordiensi, cui 300 episcopi intererant, ita ut nisi summorum pontificum auctoritate suffultum fuisset, æquè parùm ac quintum receptum fuisset.

Quoniam ea, quæ modò de istis conciliis retuli, omnibus iis vel leviter in historiâ ecclesiasticâ versati sunt, nota sunt, non arbitror esse aliquem qui ea in dubium vocare ausit, unde, ut brevis sim, non hic antiqua monumenta, quibus illa justificem ac demonstrarem, adduco. Poterunt in quolibet auctore, qui historiam ecclesiasticam tractat, inveniri.

Sufficit ergo mihi ex his omnibus inferre, quòd, cum ex auctoritate summorum pontificum hæc concilia pro œcumenicis agnita fuerint, eaque, quæ illi rejecerunt, etiam ab universâ Ecclesiâ reprobata fuerint, oporteat, ut Ecclesia seculorum illorum, de quibus sermonem feci, summos pontifices tanquam conciliis generalibus superiores respexerit. Plura desuper adhuc dicere possem, verùm pauca ista, quæ hæc de re modò retuli, sufficere arbitror.

INDEX RERUM.

REGNIER VITA.	9-10		
PREFATIO GENERALIS tractatùs de Ecclesiâ.	<i>Ibid.</i>		
CAPUT PRÆLIMINARE. Notiones præviæ de naturâ, auctore et antiquitate Ecclesiæ.	15-16		
Articulus primus. De nomine Ecclesiæ.	<i>Ibid.</i>		
§ 1. De etymologiâ nominis Ecclesiæ.	<i>Ibid.</i>		
§ 2. De variis nominis Ecclesiæ acceptionibus.	<i>Ibid.</i>		
§ 3. De præcipuis aliis nominibus quibus Ecclesia in Scripturis sacris designatur.	19		
§ 4. De figuris quibus Ecclesia in Scripturis adumbratur.	21		
§ 5. De parabolis quibus Ecclesia in Scripturis delineatur.	23		
Articulus II. De genuinâ Ecclesiæ definitione.	25		
§ 1. Notio veræ Ecclesiæ generalior.	<i>Ibid.</i>		
§ 2. Notio specialior veræ Ecclesiæ.	26		
Articulus III. De originè Ecclesiæ.	38		
§ 1. De auctore Ecclesiæ.	59		
Conclusio. Solus Deus, adeoque Christus ut Deus, est auctor Ecclesiæ, potestate independentiæ et supremæ auctoritatis; et solus Christus, ut homo, potestate excellentiæ et ministerii principalis.	<i>Ibid.</i>		
§ 2. De antiquitate Ecclesiæ.	41		
Conclusio prima. Ecclesia Christi, seu cœtus fidelium in Christum credentium, ita antecessit nativitatem Christi, ut tempore etiam legis naturæ et legis scriptæ sanctos extitisse christianæ religionis cultores merito asseratur.	42		
Conclusio II. Ecclesia sumpta pro cœtu fidelium ante Christum, videtur incepisse ab Abel.	48		
§ 3. De discrimine statûs Ecclesiæ ante et post Christum.	49		
PROŒMIUM.	51-52		
DE ECCLESIA CHRISTI.	55-54		
Nonnulla præmittuntur de nomine et definitione Ecclesiæ.	<i>Ibid.</i>		
SECTIO PRIMA. DE JUDICE CONTROVERSIARUM.	55-56		

SECTIONIS PRIMÆ PRIMA PARS.	55 56	apud Judæos Synagoga.	185
CAPUT PRIMUM. Exponuntur tum præcipua hæreticorum systemata, tum Ecclesie doctrina de iudice controversiarum.	<i>Ibid.</i>	Solvitur obiectio desumpta ex auctoritate Ecclesie Græcæ suos apud alumnos.	195
De systemate Enthusiastarum	<i>Ibid.</i>	Obiectio desumpta ex vitioso, qui Romanæ Ecclesie institutionibus exprobratur, circulo.	200
De systemate Socinianorum.	58	Solvitur obiectio ex eo desumpta quòd ipsi Romanæ alumni Ecclesie tenerentur dubitare de ipsius auctoritate ac dogmatibus.	205
De systemate Baylii.	<i>Ibid.</i>	Obiectio ultima ex diversis conflata.	206
De systemate Protestantium.	59	Articulus II. Solvuntur quæ obijciuntur à Socinianis.	208
Exponitur catholica de iudice controversiarum sententia.	62	Articulus III. Solvuntur tum quæ à Baylio, tum quæ ab Enthusiastis obijciuntur.	225
CAPUT II. Propositio fundamentalis. Ecclesie auctoritate dirimendæ sunt spectantes ad Religionem controversiæ.	65	SECTIONIS PRIMÆ SECUNDA PARS. Utrùm in populo, utrum in principe seculari, resideat jus ac potestas.	228
Argumentum primum. Ex instituto divinitatis pastorali et publico in Ecclesia ministerio.	<i>Ibid.</i>	CAPUT PRIMUM. Utrùm ipse populus aliquà polleat auctoritate in dijudicandis de fide moribusque controversiis.	<i>Ibid.</i>
Argumentum II. Ex ipsâ Ecclesie naturâ et constitutione.	65	Conclusio. Populo christiano neque competit jus et auctoritas dijudicandi controversias de fide ac moribus, neque ab ejus testimonio vel assensu religata pendent pastorum Ecclesie judicia	<i>Ibid.</i>
Argumentum III. Ex necessitate habendi controversiarum supremi iudicis, et necessariis ejus dotibus.	68	CAPUT II. Utrùm seculares ad principes deferri oporteat jus ac potestas judicandi exorientes de Religione controversias.	256
Argumentum IV. Ex notoriâ, universali et perpetuâ Ecclesie praxi.	70	Pro iudice controversiarum haberi non potest in causis Religionis princeps secularis.	257
Argumentum V. Ex analysiet proprietatis fidei.	76	Consecrarium maximi momenti ad notitiam veræ Ecclesie, ex præcedenti questione deductum.	248
Argumentum VI. Ex incommodis quæ nascuntur et ingravescunt, rejectâ in dirimendis controversiis auctoritate Ecclesie.	78	SECTIO SECUNDA. DE NOTIS ECCLESIE.	249-250
CAPUT III. Refelluntur hæreticorum systemata de iudice controversiarum.	83	SECTIONIS SECUNDÆ PRIMA PARS. Utrùm et quâ ratione, seu quo sensu Ecclesie Christi divinitus competant unitas, sanctitas, catholicitas et apostolicitas.	<i>Ibid.</i>
Articulus primus. Refellitur systema Enthusiastarum.	<i>Ibid.</i>	Articulus PRIMUS. De unitate Ecclesie Christi.	<i>Ibid.</i>
Articulus II. Refellitur systema Socinianorum.	87	Caput primum. Aperitur status questionis, exponunturque errantium systemata.	<i>Ibid.</i>
Articulus III. Refellitur systema Baylii.	94	Caput II. Conclusio. Ecclesia Christi ita est una et individua societas, ut ab ejus communione excludatur quodcumque genus hæreticorum et schismaticorum.	254
Articulus IV. Refellitur systema Protestantium.	96		
CAPUT IV. Solvuntur objecta.	108		
Articulus primus. Solvuntur quæ à Protestantibus obijciuntur.	<i>Ibid.</i>		
Diluuntur objecta ex Scripturis, et claritate Scripturarum, qualis fingitur à Protestantibus.	<i>Ibid.</i>		
Obiectio desumpta ex actu fidei prudenter à rudibus etiam et illitteratis eliciendo.	129		
Obiectio ducta ex statu Ecclesie prioribus mundi seculis.	145		
ANNOTATIO EDITORUM.	146		
Obiectio desumpta ex auctoritate quâ etiam post adventum Christi valebat			

Argumentum ex Scripturis.	254	De facto Euphemii et Macedonii.	329
— Ex Symbolis fidei.	255	De magno schismate occidentali.	303
— Ex Patrum unanimi testimonio.	259	De conciliis Constantiensi et Basileensi.	305
— Ex derelicto ab adversariis veræ unitatis principio.	261	ARTICULUS II. De sanctitate Romanæ Ecclesiæ.	373
— Ex absurdis quæ ex adversario- rum systemate consequuntur.	262	Propositio. Sancta est Romana Ecclesia, sanctitate illâ quam ostendimus Ecclesiæ Christi esse attribuendam.	<i>Ibid.</i>
— Ex fundamentalium articulorum distinctione, qualis à Jurisæ usurpata est.	264	De sanctorum Romanâ in Ecclesiâ exemplis.	<i>Ibid.</i>
Caput III. Solvuntur objecta. Explantur quæ obijciuntur ex Scripturis.	268	De sanctitate doctrinæ Romanâ in Ecclesiâ.	373
ARTICULUS III. De sanctitate Ecclesiæ Christi.	297	De confirmantibus Romanæ sanctitatem Ecclesiæ miraculis.	379
Conclusio. Ducto ex miraculis argumento, invictè probari potest sanctitas Ecclesiæ.	299	ARTICULUS III. Verè catholica est Romana Ecclesia.	386
Solvuntur objecta	500	ARTICULUS IV. Verè apostolica est Romana Ecclesia.	389
ARTICULUS III. De catholicitate Ecclesiæ Christi.	512	SECTIONIS SECUNDÆ TERTIA PARS.	399
Conclusio. Ecclesia Christi est verè catholica.	<i>Ibid.</i>	Propositio prima. Schismatis convincuntur Protestantes, nec ullam possunt præscindendæ unitatis causam obtinere.	<i>Ibid.</i>
Solvuntur objecta.	313	Propositio II. Sanctitate caret societas Protestantium.	405
ARTICULUS IV. De apostolice Ecclesiæ Christi.	521	Argumentum primum, ex præcedentibus assertionibus.	<i>Ibid.</i>
Apostolice, qualem exposuimus, prædita est Ecclesia Christi.	<i>Ibid.</i>	Argumentum II, ex indole ac moribus auctorum prætensæ reformationis.	406
Propositio prima. Ab initio generis humani eadem semper fuit implicita fides.	354	Argumentum III, ex Protestantium dogmatibus ac disciplinâ.	409
Propositio II. Sunt multa dogmata quorum explicita fides non semper fuit æqualis.	355	Argumentum IV, ex miraculorum defectu et prætensæ fructibus reformationis.	412
Propositio III. Explicitâ fide crediderunt Apostoli quæcumque divinitus Ecclesiæ revelata sunt, et quæ non pendent à quibusdam factis decursu temporum contingentibus.	356	Propositio III. Catholicitate caret societas Protestantium.	414
Propositio IV. Publicæ omnis revelationis thesaurum commiserunt suis discipulis matricibusque Ecclesiis Apostoli.	<i>Ibid.</i>	Propositio IV. Carent apostolice Protestantibus.	416
SECTIONIS SECUNDÆ SECUNDA PARS. Utrum Ecclesiæ Romanæ competant unitas, sanctitas, catholicitas et apostolicitas, quales exposuimus.	341	Quæstio ultima. Utrum assignatæ à nobis notæ, dotibus omnibus induantur ad veras Ecclesiæ notas requisitis?	427
ARTICULUS PRIMUS. De unitate Romanæ Ecclesiæ.	<i>Ibid.</i>	I. Notæ illæ sunt propriæ, non communes.	<i>Ibid.</i>
Quam asseruimus unitatem, hæc verè pollet Romana Ecclesia.	<i>Ibid.</i>	II. Demonstrandâ notiores sunt Ecclesiâ.	<i>Ibid.</i>
Solvuntur objecta. Ex necessitate et conditionibus principii quo constituatur ac foveatur unitas.	343	III. Præviæ sunt rei demonstrandæ.	428
De facto Victoris.	345	SECTIO TERTIA. DE INFALLIBILITATE ECCLESIAE.	433-451
De facto S. Cypriani.	350	CAPUT PRIMUM. De infallibilitate Ecclesiæ generatim spectatâ.	<i>Ibid.</i>
De facto S. Meletii.	355	Argumentorum prima classis, desumpta ex hæcenus positis ac probatis.	<i>Ibid.</i>
		Argumentorum secunda classis, ex apertis Scripturæ testimoniis deprom-	

4321	INDEX.	4322
pta.	436	nodi orthodoxiam. 496
Argumentorum tertia classis, ex con-		Solvuntur objecta ad episcoporum
stanti traditione, ipsiusque universalis		numerum spectantia, qui sese ad Aria-
Ecclesiae testimonio.	441	norum partes adjunxerint. 501
Argumentorum quarta classis, ex ra-		Solvitur objectio desumpta ex facto
tionibus theologicis.	444	Honorii. 505
Solvuntur objecta. — Objectio de-		CAPUT IV. De tacito episcoporum con-
sumpta ex antiquo synagogae statu.	445	sensu. 511
Secunda objectio, quae ipsorum Aposto-		APPENDIX de provincialibus ad compo-
lorum impugnatur apostolicitas.	449	nendas de fide ac moribus controversias,
Tertia objectio, ducta ex compara-		synodis. 519
tione Apostolorum cum eorum succes-		CAPUT V. Utrum et quomodo ex con-
soribus.	452	saetudine et traditione practica certo
Quarta objectio, ex difficultate certo		colligi possit quae sit Ecclesiae, ac proinde
cognoscendi infallibilitatem Ecclesiae.	455	tenenda doctrina. 522
Aliarum quarundam objectionum		Adnotanda et principia quae ad expla-
promiscua complexio.	454	nandum controversiae statum, assertio-
CAPUT II. Speciatim, de infallibilitate		nisque jacienda fundamenta pertineant. 525
Ecclesiae dispersae.	457	Exponuntur probatae assertionis quae-
In causis fidei et morum definiendis,		dam speciatim consecraria. 526
infallibilis est dispersa Ecclesia.	458	Consecrarium primum. Rebaptizanti-
Solvuntur objecta.	462	bus merito S. Stephanus contrariam
CAPUT III. De auctoritate majoris noto-		opposuit consuetudinem, tanquam reg-
rii numeri episcoporum decreto Romani		ulam quam sequi constanter oporteat. <i>Ibid.</i>
pontificis adhaerentium.	472	Consecrarium II. Matrimonium à
Conclusio. In decretis de fide aut		duobus contractum infidelibus dissol-
moribus errare nunquam potest major		vitur, cum unus ex his, christianam
notorie numerus episcoporum Romano		amplexus fidem, secundas celebrat nup-
conjunctus pontifici.	475	tias, altero vel cohabitare abnuente,
Solvuntur objecta, ex facto S. Cy-		vel non sine Creatoris injuria parato
priani.	476	commorari. 529
Solvitur objectio ducta ex progressi-		Consecrarium III. Minister confirma-
bis quos olim habuit Arianismus.	482	tionis extraordinarius simplex est sa-
Propositio prima. Ante Ariminensem		cerdos. 541
synodum, Arianismi partes consecratum		Solvuntur objecta. 541
esse majorem Romano cum pontifice		CAPUT VI. De infallibilitate Ecclesiae
episcoporum numerum, argumento nullo		congregatae. 550
probari potest.	485	Utrum in definiendis fidei morumque
Propositio II. Tempore Ariminensis		controversiis errare possint concilia
synodi, notorie majorem episcoporum		generalia. <i>Ibid.</i>
numerum Romano cum pontifice Aria-		Conclusio. Infallibile est generale
nam comprobasse haeresim, nullo modo		concilium in his quae ad fidem moresque
asserri potest, imò jure ac merito ne-		pertineant. 551
gatur.	487	Solvuntur objecta. 557
Propositio III. Ad haeresi Arianam		CAPUT VII. An solos ad episcopos per-
immunes fuerunt Patres Ariminensis		tineat in causis fidei, judicandi po-
synodi.	491	testas, et ea quidem infallibilis? 581
Propositio IV. Temporibus Ariminen-		Assertio prima. In causis fidei solis
sem synodum subsecutis, prolapsum		episcopis (quo nomine in primis intelli-
esse in Arianam haeresim majorem epi-		gitur summus pontifex) jure divino
scoporum numerum, merum est comen-		competit auctoritas judicandi. 584
mentum.	495	Argumentum primum. Ex Scripturis. <i>Ibid.</i>
Solvuntur objecta quae spectant ad		Argumentum II. Ex monumentis in-
impugnandam Patrum Ariminensis sy-		dubitatae traditionis. 586

Argumentum III. Ex consecrariis ad-versantis doctrinæ, rationibusque theo-logicis.	590	plicationem maximè pertineant.	685
Solvuntur objecta.	595	Objectionum tertia classis.	694
Alia nonnulla exponuntur quæ faciliùs diluuntur objecta.	607	CAPUT III. De infallibilitate Ecclesie in canonisatione servorum Dei.	699
Assertio II. A presbyterorum etiam ut consultorum sententiâ et assensu, neque vim suam obligandi hauriant, neque necessariò pendent dogmatica episcoporum decreta.	610	Conclusio. In canonisationis iudicio infallibilis est Ecclesia.	702
SECTIO QUARTA. DE INFALLIBILITATE ECCLESIE IN CONDEMNATIONE PROPOSITIONUM IN GLOBO, IN FACTIS DOGMATICIS DIJUDICANDIS; IN DEIFICATIONE ET CANONISATIONE SERVORUM DEI.	615 616	Solvuntur objecta.	704
CAPUT PRIMUM. De condemnatione propositionum in globo.	Ibid.	Solvuntur quæstiones quædam gravis momenti.	707
§ 1. De naturâ et proprietatibus iudicii dogmatici.	Ibid.	CAPUT IV. De infallibilitate Ecclesie in approbatione religiosorum ordinum.	712
§ 2. De notis theologicis.	618	Conclusio. In approbandis ordinibus religiosi errare non potest Ecclesia.	715
1° De propositione hæreticâ.	Ibid.	SECTIO QUINTA. DE POTESTATE ECCLESIASTICA.	715-716
2° De propositione erroneâ.	620	SECTIONIS QUINTÆ PRIMA PARS. Utrum Ecclesia potestatem habeat in temporalibus.	Ibid
3° De propositionibus quæ dicuntur hæresi proximæ, sapientes hæresim, suspectæ de hæresi, scandalosæ, temerariæ, malè sonantes, piarum aurium offensivæ.	621	Conclusio prima. In temporalia potestatem nullam, institutione suâ, seu divino jure obtinet Ecclesia.	716
Assertio prima. Propositiones <i>respectivè</i> , et aiunt, et <i>in globo</i> damnare potest Ecclesia.	626	De usurpatâ distinctione directæ et indirectæ potestatis.	719
Assertio II. Decretis Ecclesie, quibus damnantur propositiones in globo, debetur internum etiam et absolutum obsequium.	628	Momentis quibusdam theologicis posita confirmatur assertio.	720
Assertio III (seu deductum ex probatis consecrarium). Infallibilia sunt Ecclesie iudicia, quibus damnantur propositiones in globo.	651	Conclusio II. Nullam Ecclesie dedit Christus potestatem reges ac principes deponendi, aut eorum subditos à fide et obedientiâ illis debitâ eximendi.	731
Consecrarium de infallibilitate Ecclesie in disciplinâ generali.	642	I. Probationis primum genus, desumptum ex institutionibus Christi et Apostolorum, tum ex agendi ratione christianæ societatis, vel maximè periculosis persecutionum temporibus.	752
ANNOTATIO EDITORUM.	Ibid.	II. Secundum probationis genus, desumptum ex supremâ dignitate, et nulli obnoxia principum in temporalibus auctoritate.	754
CAPUT II. De infallibilitate Ecclesie in factis dogmaticis.	648	III. Probationis tertium genus, desumptum ex perniciosi sententiæ quam refellimus consecrariis.	740
Assertio prima. Decretis Ecclesie de factis dogmaticis debetur internum etiam et absolutum obsequium.	649	Solvuntur argumenta quæ ex Scripturis opponuntur.	741
Assertio II. In dijudicandis factis dogmaticis errare non potest Ecclesia.	655	Solvuntur quæ ex monumentis historiæ ecclesiasticæ obtenduntur.	744
Solvuntur objecta. — Objectionum prima classis.	661	Solvitur argumentum ex facto, seu factis Gregorii VII.	747
Alia quædam paucis explicantur.	684	Solvitur argumentum desumptum a depositione Friderici II, in concilio generali Lateranensi, ab Innocentio IV.	752
Objectionum secunda classis, quæ ad I. suam rei substantiam, genuinamque ex-		Solvitur argumentum desumptum ex concilio Lateranensi IV, sub Innocentio III.	759
		Solvitur argumentum desumptum ex	

concilii Constantiensi et Basileensi.	761	Argumentum primum, ex textu Matth. cap. 16.	<i>Ibid.</i>
SECTIONIS QUINTÆ SECUNDA PARS. De ecclesiasticâ potestate in constituendâ sancientiâque disciplinâ.	767	Argumentum II, ex illis Christi verbis : <i>Tibi dabo claves regni cœlorum.</i>	854
CAPUT PRIMUM. Utrûm verâ jurisdictione Ecclesia polleat.	<i>Ibid.</i>	Argumentum III, ex textu Joannis cap. 21.	856
Conclusio. Jurisdictionem veram et divinitus acceptam obtinet in spiritualibus Ecclesia.	768	Argumentum IV, ex variis S. Petri prœrogativis.	860
Solvuntur objecta.	776	Argumentum V, ex traditione.	862
CAPUT II. Utrûm leges propriè dictas condere valeat Ecclesia.	783	Solvuntur objecta.	863
Conclusio. Veram condendi leges potestatem obtinet divinâ institutione Ecclesia.	784	CAPUT II. De primatu Romani pontificis, ut successoris et hæredis S. Petri Apostolorum principis.	874
Solvuntur objecta.	783	Conclusio. Primatum honoris et jurisdictionis obtinet jure divino universâ in Ecclesiâ Romanus pontifex.	<i>Ibid.</i>
CAPUT III. Utrûm Ecclesia in spiritualibus polleat supremâ, nec suum intra ordinem dependenti auctoritate.	792	Argumenti primum genus, ex Matth. cap. 16.	<i>Ibid.</i>
Conclusio. In spiritualibus snprema est, solique Deo subjecta potestas Eccles.æ.	793	Argumenti alterum genus, ex traditione.	882
Argumentum primum, et instar fundamenti habendum.	<i>Ibid.</i>	Solvuntur objecta.	888
Argumentum II, ex ipsâ religiosorum principum confessione.	797	CAPUT III. De præcipuis consecrariis primatûs Romani pontificis.	904
Argumentum III, ex consecrariis doctrinâ contrariâ.	800	Articulus primus. Romanus pontifex, Romana Ecclesia, centrum est communionis catholicæ.	<i>Ibid.</i>
Solvuntur objecta.	807	Articulus II. Conclusio. Ratione primatûs potest summus pontifex decreta condere quæ ad omnes pertineant Ecclesias.	905
CAPUT IV. Utrûm ecclesiastico in regimine valeat populus christianus.	824	Articulus III. Potest Romanus pontifex ratione primatûs dispensare, ubi legitimæ locus est dispensationi à legibus generalis ipsius synodi.	907
Conclusio. In communitate fidelium, tanquàm in subjecto sita non est spiritualis potestas, neque hanc ab illâ mutantur pastores Ecclesiæ.	825	Articulus IV. Ratione primatûs potest summus pontifex synodos generales convocare, eisdemque præesse, sive per semetipsum sive per legatos.	908
Notabile consecrarium.	830	Articulus V. De causis majoribus ad sedem Apostolicam ratione primatûs referendis.	909
Solvuntur objecta.	831	Articulus VI. De appellationibus.	914
Corollarium.	834	Conclusio. Vi primatûs, ac proinde jure divino, appellationes episcopales admittere et adjudicare potest summus pontifex.	916
CAPUT V. Utrûm in consortium gubernationis Ecclesiæ divinâ institutione vocati sint presbyteri.	<i>Ibid.</i>	Solvuntur objecta.	923
Conclusio. In consortium gubernationis Ecclesiæ jure divino vocati non sunt presbyteri.	835	Defenduntur celeberrima quædam facta quæ ad appellationes episcopales pertineant.	959
Solvuntur objecta.	839	De facto S. Athanasii.	<i>Ibid.</i>
DE ECCLESIA CHRISTI. PARS SECUNDA. DE ROMANO PONTIFICE.	843-846	Conclusio. Ex facto S. Athanasii austru potest jus appellationum Romano pontifici divinitus collatum.	960
SECTIO PRIMA.	<i>Ibid.</i>		
CAPUT PRIMUM. De dignitate et auctoritate quâ S. Petrus cæteros antecellebat Apostolos.	847		
Conclusio. Omnes inter Apostolos dignitate et auctoritate præeminebat donante Christo S. Petrus.	<i>Ibid.</i>		

De facto S. Chrysostomi.	963	nica.	1016
Conclusio. Semel et iterum Apostolicam sedem appellavit damnatus iniquè S. Chrysostomus, semelque et iterum juridicè et honorificè absolutus est.	964	Conclusio. Concilio generali subjectus est summus ipse pontifex, ac proinde auctoritatis primatum non gerit universam in Ecclesiam, quamvis in omnes et singulas gerat Ecclesias.	1017
Alterum pariter iudicium quod in sanctum Chrysostomum instigante Theophilo à conjuratis quibusdam episcopis prolatum est, à Romano pontifice excussum ac reprobatum est.	<i>Ibid.</i>	Solvuntur quæ objici solent ad inframanda concilii Constantiensis decreta.	1020
De facto S. Flaviani patriarchæ Constantinopolitani.	967	Solvuntur objecta ex Florentini concilii decretis.	1026
S. Leonem, tanquam legitimum auctoritate apostolicâ, iudicem appellavit S. Flavianus, camque appellationem iudicandam excepit summus pontifex.	<i>Ibid.</i>	Solvuntur objecta quæ desumuntur ex concilio Lateranensi V.	1051
Solvuntur objecta.	970	Solvuntur objecta ex eo quòd à summo pontifice confirmantur ipsa concilia generalia.	1033
De facto Theodreti.	974	Solvitur quod ex illo pronuntiato solet objici: A nemine sedes Apostolica iudicatur.	1036
Ad Romanum pontificem appellavit Theodoretus à sententiâ pseudo Ephesinæ synodi, et ab illo fuit sedi suæ restitutus.	<i>Ibid.</i>	Solvuntur objecta ex prohibitione appellationum à sententiâ Romanæ sedis ad concilium œcumenicum.	1038
Solvuntur objecta.	975	Solvuntur objecta quæ desumuntur ex ipsâ auctoritatis episcopalis origine.	1043
Articulus VII. Utrum in causis fidei et morum definiendis errare possit summus pontifex.	979	Articulus IX. Utrum in gubernandâ Ecclesiâ summus pontifex obtineat jure divino immediatam jurisdictionem et quâ ratione illam exercere valeat.	1050
Conclusio. Ipsis in quæstionibus fidei irreformabile non est summi pontificis decretum, nisi accesserit expressus vel tacitus Ecclesiæ consensus.	980	SECTIO SECUNDA. DE MEMBRIS ECCLESIE.	1061 1062
Argumentum primum. Scripturis proposita consonat assertio.	<i>Ibid.</i>	CAPUT PRIMUM. De catechumenis.	<i>Ibid.</i>
Argumentum II. Generalibus in conciliis examini subjecta sunt dogmatica summi pontificis iudicia.	981	Conclusio. Catechumeni propriè et actu non sunt in Ecclesiâ.	<i>Ibid.</i>
Argumentum III. In consensione ordinis episcopalis posita est vis maxima decretorum ecclesiasticorum.	984	CAPUT II. De prædestinatis.	1063
Argumentum IV. Ex ratione theologicâ.	985	Conclusio. Non omnes, non soli prædestinati versantur in Ecclesiâ Christi.	<i>Ibid.</i>
Solvuntur objecta.	987	CAPUT III. De peccatoribus.	1068
Objectio ex eo desumpta quòd Romana Ecclesia sit necessarium communionis ecclesiasticæ centrum.	993	Conclusio. Non ex solis iustis, multò minus solis ex perfectis constat Ecclesia, multosque complectitur manifestos etiam peccatores.	<i>Ibid.</i>
Solvuntur objecta ex conciliis.	1003	CAPUT IV. De hæreticis.	1079
Solvuntur objecta ex summis pontificibus.	1006	Propositio prima. Ad Ecclesiam non pertinent hæretici notorii, idemque statuendum de notoriis schismaticis, et propter diversam etiam ab hæresi et schismate causam excommunicatis.	1080
Solvuntur objecta ex SS. Patribus.	1007	Solvuntur objecta.	1081
Solvuntur objecta ex testimoniis Gallicanorum ipsorum episcoporum.	1009	Propositio II. Jurisdictione non destituuntur notorii schismatici.	1084
Solvuntur objecta ex momentis theologiceis.	1012	CAPUT V. De schismaticis.	1090
Articulus VIII. Utrum summo pontifici auctoritate præestet synodus œcume-		Conclusio. Ad Ecclesiam non pertinent notorii schismatici.	1091
		CAPUT VI. De excommunicatis.	1092
		Conclusio prima. Ab Ecclesiâ exclu-	

duntur notorii excommunicati.	1093	aliique auctores ecclesiastici primis quinque seculis de auctoritate summorum pontificum in materiâ fidei habuerint.	1171
Conclusio II. Ad Ecclesiam pertinent hæretici, schismatici, et excommunicati oculi.	1095	Caput VI. Qualem ideam Patres Latini quinque primorum seculorum de auctoritate papæ in materiâ fidei habuerint.	1178
Consecrarium primum. Accurata est ac retinenda quam tractatus initio attulimus, definitio Ecclesiæ christianæ.	1098	Caput VII. Testimonia Romanorum pontificum super privilegiis sanctæ sedis.	1199
Consecrarium II. A veteri Synagoga differt in multis Ecclesia Christi.	<i>Ibid.</i>	Caput VIII. Quid concilia œcumenica aliaque de auctoritate summorum pontificum in materiâ fidei consuerint. Et quomodò Romani pontifices se gesserint respectu conciliorum œcumenicorum.	1205
Quæstio prima. De Libertatibus Ecclesiæ Gallicanæ.	1099	Caput IX. Quid auctores ecclesiastici à seculo quinto usque ad Græcorum schisma, de auctoritate summorum pontificum in materiâ fidei senserint.	1239
Articulus primus. De naturâ libertatum Ecclesiæ Gallicanæ.	1100	Caput X. Quæ à tempore schismatis hinc fuerit inter Græcos et Latinos de auctoritate summorum pontificum.	1251
Articulus II. De fundamentis libertatum Ecclesiæ Gallicanæ.	1108	Caput X. De mente Patrum et auctorum ecclesiasticorum super auctoritate Romanorum pontificum, eorumque in materiâ fidei infallibilitate, à seculo nono ad Scholasticorum usque tempora.	1262
Quæstio altera. De traditionis auctoritate et Patrum testimoniis.	1111	Caput XII. De sententiâ theologorum scholasticorum super auctoritate Romanorum pontificum in Ecclesiâ, atque eorum infallibilitate in fidei questionibus à seculo duodecimo usque ad concilium Constantiensis tempus.	1274
Articulus primus. De traditionis auctoritate in controversiis de fide ac moribus.	<i>Ibid.</i>	Caput XIII. Reflexiones quædam super his quæ in præcedentibus capitibus dicta sunt.	1280
Assertio. Certissimis argumentis evincitur ad nos usque trajectas esse ac necessariò admitendas traditiones etiam divinas ejusdem ac ipsa Scriptura divina, auctoritatis.	1113	Caput XIV. Examinatur articulus quartus conventus cleri Gallicani anni 1682.	1283
Solvuntur objecta.	1118	Caput XV. Respondetur objectionibus quæ adversùs infallibilitatem summorum pontificum formari solent.	1294
Articulus II. De Patrum testimoniis.	1150	§ 1. Respondetur objectioni ex necessitate conciliorum deductæ.	1296
Propositio prima. In controversiis de fide ac moribus certissimum præstat argumentum unanimes Patrum consensus.	1153	§ 2. Respondetur objectioni ex sacrorum canonum observatione depromptæ.	1300
Solvuntur objecta.	1156	§ 3. Respondetur his quæ de quibusdam summis pontificibus objiciuntur.	1302
Propositio II. Si Patres inter se dissentiant, tum illis adhærendum qui omnibus ponderatis auctoritate antecellant.	1158	§ 4. Respondetur objectioni de collatione clavium, quòd claves Ecclesiæ non immediatè à divo Petro traditæ fuerint.	1303
MONITUM.	1159	§ 5. Respondetur objectioni ex concilio Constantiensi adductæ.	1307
MATTHÆI PETITIDIER VITA.	<i>Ibid.</i>	Caput XVI. Quòd concilia generalia à confirmatione summorum pontificum auctoritatem suam acceperint.	1315
DE AUCTORITATE ET INFALLIBILITATE SUMMORUM PONTIFICUM.	<i>Ibid.</i>		
Caput primum. Præjudicia quædam adversùs opinionem illorum qui summos pontifices fallibiles esse contendunt.	1144		
Caput II. Privilegium infallibilitatis summorum pontificum supra S. Scripturam fundatum est.	1148		
Caput III. Qualem ideam primis Ecclesiæ seculis de auctoritate Romanorum pontificum in quæstionibus fidei habuerint fideles.	1151		
Caput IV. Qualem ideam historia quarti et quinti seculi de auctoritate Romanorum pontificum nobis ob oculos ponat.	1155		
Caput V. Qualem ideam Patres Græci			

MONITUM.

Non semel in hujusce voluminis decursu monuimus ad calcem subficiendam fore appendicem, in qua Ultramontanam cum Gallicanâ opinionem conciliare pro viribus conaremur. Hunc verò laborem hic supersedemus, aptius postea aggressuri, quando scilicet, convocatis ad unitatem Ecclesiam Græcis schismaticis, Protestantibusque ad veritatem appellatis, ipsos inter Catholicos concordiam benevolentis ac charitatis verbis advocabimus, operosum hunc de Ecclesiâ tractatum illâ tantquam coronide perfecturi.

FINIS TOMI QUARTI.

Ex typis BIGNÉ, au Petit-Montrouge.